Digitized by the Internet Archive
in 2016

<https://archive.org/details/vlyssisaldrouand00aldr>

BIBLIOTECA PRIVATA
10

BIBLIOTECA PRIVATA
CITC
N. _____ SCAFFALE
N. _____ LIBRO

TV
SCEPTRA DEVMOZ.
CONCILIAS

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI

BONONIENSIS. 2um

*De Reliquis Animalibus exanguibus
libri quatuor, post mortem eius editi:*

Nempe

DE MOLLIBVS, CRVSTACEIS,
TESTACEIS, ET ZOOPHYTIS.

AD
ILLVSTRISSIMVM
SENATVM
BONONIENSEM.

Cum Privilegijs

EX PACE

Bononia apud Io. Baptistam Bellagambam. 1606.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

ILLVSTRISSIMIS. AC PRVDENTISSIMIS SENATORIBVS BONON.

VNIVERSÆ naturæ contemplatio, quam Romani homines Græco vocabulo philosophiam nuncupare voluerunt, ad eò utilis, ad eò necessaria, ad eò iucunda semper habita fuit, ut nullæ nationes reperiantur, quæ ipsius studium mirum in modum non adamauerint, inque illud omnibus viribus non incubuerint. notum est enim Chaldaeos, Aegyptios, Græcos, Latinos, Arabes, quique inter Gallos Eubages appellati fuerunt, huic scientiæ vehementer fuisse addictos: ac possem equidem non homines ex vulgo, sed inter suos magni utiq; nominis, atque auctoritatis complures nominare, qui totam ætatem in pulcherrimarum rerum cognitione traduxerunt, & sanè vita humana vix consistere posse videtur sine ea præsertim parte, quæ propius medicinam respicit: Idq; ad eò apud omnes in confesso est, ut inanem omninò laborem sumptura sim, si pluribus verbis id vobis, **A**MPLISSIMI VIRI, persuadere coner: hoc vestrum toto orbe terrarum nobilissimum atque antiquissimum Gymnasium me vera loqui faciliè testabitur; in quo tot viri omni literarum genere præstantissimi, & in philosophiæ, ac medicinæ studijs versati reperiantur, qui quoddam quasi seminarium omnis eruditionis, ac scientiarum appellari mereantur; quis verò tot præmijs, tot ingentibus, ac regijs sumptibus ad eò magnum eruditorum virorum ex omnibus provincijs, & nationibus ad se alliceret, atq; inuitaret, nisi literarum studia magnificianda esse existimaret? Sed reprimam me, ne illud videar extollere velle, quod non solum in hac vestra Vrbe, atq; vniuersa Italia cunctis perspectissimum est, & exploratissimum; sed apud exteras quoq; nationes summis atq; his quidem verissimis laudibus cum maxima vestri nominis commendatione assiduè celebratur. tantum dicam inter eos summos viros, qui philosophiæ, reliquarumq; bonarum literarum studijs inclauerunt, Vlysem Aldrouandum, Ciuem vestrum, meum coniugem, haud infimum locum abhinc quinquaginta fermè annis tenuisse, de cuius probitate, atq; eruditione plura fortasse dicerem, nisi is apprimè esset cognitus, & cum aliorum tum multò magis etiam suis scriptionibus famam ingentem comparasset. Is ad eò literarum studijs vsq; ab ineunte ætate incensus fuit, ut nullis laboribus, nullis sumptibus vnquam pepercerit, ut ad eum eruditionis gradum perueniret, in quo omnes deinde eum conspexerunt; nec vos eius virtuti præmium denegastis, imò verò liberalitate vestra effecistis, ut multò alacrius ad ea studia

studia incumberet, in quæ natura valde propendebat. Itaque vestra ope, & auxilio potuit hinc atque inde corrogare tot stirpes, tot animalia, tot meteo-
ra, tot fossilia, quot vix ipsa natura cognita habet, tot ac tam artificiosas picturas,
tot sculpturas, tot libros, tot lucubrationes, tot scripta, tot monumenta, quot
in ipsius bibliotheca reperiuntur; Quæ omnia deinde vestra esse voluit, quod ita
optimè conseruanda iri certò cognosceret, præuideret, & à multis grauissimis,
ac magni iudicij viris ità fore didicisset. Omnia enim nisi ritè conseruentur, pe-
reūt, omnia temporis iniurijs, vt de tincis, blattis, carieq; nihil dicam, obnoxia,
omnia consumit inuidiosa vetustas. Periere Principis philosophorum Aristot,
Socratis, Platonis, Theophrasti, plurimorumq; aliorum doctissimorum viro-
rum præstantissimæ, atq; vtilissimæ lucubrationes, peribuntq; deinceps aliæ,
nisi Principum fauore, ac beneficentiâ æternitati commendentur; Vobis igitur
VIRI AMPLISSIMI omnia contribuit meus maritus, non tantum quod
in publicum vsum conseruari ea cuperet, sed etiam quia vestra viuente adhuc il-
lo viderentur. Vos enim, cum vires eius tot impensis, ac sumptibus planè essent
impares, illum præ cæteris ciuibz omni semper fauore, honoribus atque suppe-
rijs pro vestra singulari beneuolentia fouistis, adeò vt plura etiam quàm quæ
reliquit, debere vobis videretur. Cæterum cum totam ætatem suam sub vmbra
Musarum, imò sub vmbra alarum vestrarum ab ipsis (vt sic dicam) incunabu-
lis, summis cum laboribus transegerit, solos quoq; literarum, & laborum suo-
rum fœtus offerre tantummodò potuit. Et laudabitur fortassis ille, quod ea pa-
triæ suæ defensoribus, protectoribusq; committerit; magis tamen laudabimini
vos, qui honoris illius, ac publicæ vtilitatis gratia posteris communia estis fa-
cturi. Estq; sanè ingēs, & generosus vtriusq; , vester, inquam, atq; illius animus,
sed vester, vt rerum capax maximarum, sic & in humanitate amplissimus, & in
amplitudine humanissimus; atq; omnia ita in vobis heroica efflorescunt, tripli-
ciq; funiculo, quod difficillimè rumpitur, prudentia scilicet, probitate, ac vna-
nimitate vsque adeò perpolletis, vt natura tanquam cæterorum hominum im-
memor, vos solos hisce flosculis perornasse videatur. Quid enim in vobis non
est decorum? quid non summa admiratione dignum? quid non ab alijs imitan-
dum? Singula profectò sufficerent quemuis alium honestare, quæ in vobis om-
nia sunt conferta. Et reuera beata est Respublica vestra, felices Ciues vestri,
quorum gratia in vobis tantum sagacissima rerum parens natura posuerit vir-
tutum vbertatem, qua cuncti dirigantur. Ego autem satis feliciter mecum
actum intelligam, si vestrīs auspicijs præsens opus, aliq; mariti mei labores in
manus hominum prodierint. Vester enim viuificus splendor, ea omnia, maxi-
mè potis est illustrare, quando & cæterorum ciuium languentes animos ita re-
creet, vt pœnè demortuos auris vitalibus reddat, vti non tantum meus maritus
vuiis exemplis didicit, verum etiam erga innumeros alios in longè grauioribus
causis demonstrastis. Hoc ergo quicquid muneris est, VIRI AMPLISSI-
MI, religionis, atq; obseruantiz erga vos meæ haud dubium pignus benignè su-
scipite, atque ita suscipite, vt gratum id vobis esse cognoscam. Pulchrè noui
maximis maxima etiam deberi, meque vobis, & generis claritate, virtutibus,
prudentia, & fortitudine proculdubio maximis, maximo etiam munere do-
nare debuisse: donasse tamen mini mo, quippe quæ minima præstare, imò ve-
rò nulla, nata sim. Nihilominus minimum illud dicendum non fuerit, si cum
maxima illa deuotione, qua vos maximè prosequor, conferatur. Precor itaq;
vos, quos velut vnum ex pluribus particulis conflatum corpus appello, vt eo-
dem fauore, quo pœnè labentem Rempublicam literariam summa hac sæculi
calamitate

calamitate sustinetis, omnes mariti mei lucubrationes, labores, & vigilias adiu-
uetis, & vt pulchritudine vestra videri pulchriores possint, vestraeq; vnitatis ima-
gine contra maleuolorum (vt sunt hodie plurimi) pestilens virus, & vires, &
robur accipiant, & vestra deniq; prudentia, & virtutum circulis absolutis, te-
se ab interitu vindicent, æternitatilq; speciem consequantur: quorum tantorū
beneficiorum hocce quod vobis dico, ac nuncupo opus, fuerit monumentum.
Me verò vestro patrocínio pluribus commendarem, nisi mihi quotidie promif-
sa vestra beneuolentiæ fides inconcussa, vobis vicissim pro me res ipsa ærum-
nis pluribus iactata hæctenus, loqueretur. Valete, ac me, mea; in vestram
clientelam ascribere dignemini. Bonon. Calend. Maij. Anno Domini mil-
lesimo sexcentesimo sexto.

Amplius in vobis VV. omni officiorum genere addictissima.

Francisca Aldronand.

Frater Daniel Mallonius, pro Curia Archiepiscop. Reuisor.

Ego Frater Aloysius Festa Vrceanus, Magister Sacrae Theologiae, Ordinis Predicatorum, Vicarius Sanctissimae Inquisitionis Bononiae, perlegi hoc Opus praclarum, cuius Titulus est Ulyssis Aldrouandi Philosophi, & Medici Bonon. de Animalibus exanguibus reliquis quatuor, &c. nihilq; inueni repugnans regulis noui Indictis. Vi possit igitur typis mandari, facultatem concedo.

Ita est Frater Aloysius qui supra.

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI

BONONIENSIS,

B

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR,

NEMPE

MOLLIBVS.

CRVSTACEIS.

TESTACEIS.

ZOOPHYTIS.

Et Primùm

DE MOLLIBVS IN GENERE.

Cap. I.

P R O O E M I V M.

NIMALIVM exanguium quatuor genera constituit * Aristote- * *Hif. 1. c. 4.*
les: Molle, Crustatum, Testatum & Insectum. De hoc autem po- & *8. & lib.*
stremo, conscripto à nobis volumine, nuperque in lucem edito, 4. *cap. 1.*
abundè, ni fallor, dictum est: de reliquis tribus, quæ pisces impro-
priè à ^b Plinio nuncupantur, nunc agemus. Nec erit præter ratio-
nem, hoc eodem in tractatu, quæ de Zoophytis (hoc est ijs quæ in-
ter plantam & animal natura ambigunt) authores scripsere & obser-
uauimus nos ipsi, proprio etià libro docere: Quamuis enim propriè
animalia dici non mereantur; tamen cum multa habeant cum exanguibus communia,
sanè omnino hoc volumine complectenda veniunt. Aristot. in libris suis de Animalibus
eorum naturam perscrutatus est, sicut multi quoque recentiores; Theophrastus verò fide-
lissimus Aristotelis imitator nullibi, quod sciam, in libris plantarum meminit. Vnde affir-
mam, Zoophyta rectius Animalibus, quàm plantis esse annumeranda. A Mollibus exor-
dior, quòd hæc primùm inter omnia exanguia locum sibi vindicent, si ordini à nobilitate,
quo in omnibus ferè nostris historijs vsi sumus, inhaerere velimus. Eam autem, non ab
vsu atq; vtilitate, (ità enim conchyliis & crustata præcederent,) sed à corporis partibus di-
metimur.

A

metimur.

D

metimur, quarum sanè numero & robore longè præcellunt Mollia. Sed & philosopho-
rum princeps & communis præceptor Aristoteles hunc ordinem secutus fuit, Mollia primo
Histor. 4. loco nominans, uti ex his ^c eius verbis videre est: Nunc, inquit, ordinem animalium quæ
cap. 1. sanguine carent, persequemur. Genera in hoc ordine plura sunt, primum quæ Mollia ap-
 pellauimus, hoc est quæ sanguine carent, & foris carne molli obducta, solidum intus mo-
 do sanguinei generis continent, quale Sepia. Secundum quæ crustis tenuibus operiuntur,
 hoc est partem solidam foris, mollem carnosamq; intus continent. Durum illud eorum
 tegmen, non fragile, sed collisile est: quale Cancrorum genus & Locustarum. Tertium quæ
 silicea testa conclusa muniuntur, hoc est quibus pars carnea intus, solida foris, fragilis atq;
 ruptilis, non collisilis; quod genus Concharum & Ostrearum, est. Hæc ille. Neque ab
 hoc ordine deflexit, quin Aristotelem imitatus Plinius, Piscium, inquit, quidam sanguine
 carent, de quibus dicemus; sunt autem tria: in primis quæ Mollia appellantur; deinde con-
 cta crustis tenuibus, postremo testis conclusa duris.

QVID MOLLE. SYNONYMA. E T Y M V M.

OLLE dicitur omne quod est tenerum tactuiq; cedens, cui contrarium,
quod durum est. Cæterum quæ Græci *μαλακία*, Latini Mollia appellat sunt
 ὅσα ἀναμα ἐντα, ἐντὸς ἔχει τὸ σαρκώδες, ἐντὸς δὲ τὸ σπέρμα, καὶ ἀπὸρ καὶ
 τὰ ἔσχατα, ὅσα τὸ τῶν σπέρμα γένος; id est, sanguine carentia, & foris carne
 obducta, solidum intus veluti sanguinea continent, ut Sepia (quemadmo-
 dum superius quoque à Philosopho dictum est). Dicit etiam *μαλακὸν δέρμα*

*Μαλακὸν-
δέρμα* Ari-
stotelis non
esse Zoo-
phyta.

Gaza &
Rondeletij
error.

^a 1. De gen.
cap. 10.

id est Molli cute contexta, quidam volunt, præsertim Theodorus Gaza, & cum securus
Rondeletius, nominis affinitate decepti. Nam Hippolytus Saluianus, optimus sanè Ari-
stotelis interpres & diligentissimus animalium aqutilium naturæ indagator, hosce non
sine ratione reprehendit in sua de Aqutilibus historia. ait enim *μαλακὸν δέρμα*, hoc est,

mollem cutem habentia ab Aristotele vocari cartilagineorum piscium oua. Cum enim
dixisset ^a Philosophus, Cartilaginea verò & Viperæ cum intra se oua generent, mox ani-
mal foras parienti; perfectum autem generant ouum, ita enim ex ouo animal gignitur, ex
imperfecto nullum, extra autem non pariunt oua, quia natura frigida sunt; & non quia ca-
lida, ut quidam volunt; statim subiungit, *μαλακὸν δέρμα τοῦ γυνῶσι, διὰ γὰρ τὸ εἶναι ὀλγρὸν*

δέρμα, ὅς ἐστιν αὐτῶν ἡ φύσις τοῦ ὀλγροῦ διὰ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος, μαλακὸν δέρμα γυνῶσι,
διὰ δὲ τὸ εἶναι μαλακὸν δέρμα, ὅς ἐστιν αὐτῶν, διὰ τοῦ ὀλγροῦ γὰρ αὐτῶν. Quæ quidem verba (inquit
Saluianus) neque à superioribus distinctione capitis vndecimi separare debebat Theodo-
rus; cum eorum, quæ in illis dicuntur, causam reddant; neque sic vertere; cute molli inte-
cta generant oua; quod enim caloris exigui sunt, vltimum siccare natura eorum nō potest;
quia igitur frigida sunt, molle generant; quia molle, non extra, periret enim propter suam
mollitiem; sed sic potius, Molli igitur cute contexta generant oua; quia enim pauci sunt caloris,
non exsiccant eorum natura admodum. Quoniam ergo frigida sunt, cute molli contexta ge-
nerant; quoniam verò molli contexta sunt cute, non extra; perirent enim vtiq;e. Athenæus

Μαλακία.

^b Lib. 3. de
alimen. fa-
cul.

Quot sint
Mollia.

^c Lib. 7.
^d Histor. 5.

^e cap. 6.

^f Lib. 9. ca.
28.

Zoophyta
quæ.

etiam *τρωθὼν* hoc est Loligini similia vocat Mollia. *μαλακία* autem cur vocentur, nobis
manifestauit ^b Galenus, dum inquit: *μαλακία*, id est, Mollia vocantur neque squamam,
neque asperam, neque testaceam cutem habentia, sed mollem, perinde ac in hominibus est:
 Vt Polypodes, Sepiæ, Loligines, quæ tangenti quidem mollia videntur; quia neque squa-
 mas, neque asperum, neq; testaceam tegumentum habeant, dura autem sunt carnis. Apud
 Aristotelem citante ^c Athenæo Mollia sunt *Πολύποδες, ὀσμούνη, ἐλεδών, τρωθὼς*, hoc est
 Polypi, Ozæna, Heledone, Sepia, Loligo ^d Alibi Mollia scribit esse Polypos, Sepias, Loli-
 gines. ^e Plinius Mollia, inquit, sunt Loligo, Sepia, Polypus, & cætera eius generis. His ab
 alijs annumerari video Leporem marinum & Vriticam, quam postremo nos inter Zoo-
 phyta & his similia recensebimus, quamuis perfectum Zoophyrum non sit. Mollia autem
 non esse clarum est: nam neque solidam intus habent substantiam, quæ ossi proportione-
 tur, ut pleraq; Mollia (licet alioqui ossa, teste philosopho, minimè sint, ut mox patebit) nec
 octo pedes, nec mutim, nec atramentum, nec caput intra alueum, nec quasuis ferè alias
 partes, quibus Mollia prædita esse deinceps probabimus. Quocirca qui Vriticam & Lepo-
 rem marinum inter Mollia reulerunt, nimis latè vocem eam vsurpauit, & quasuis ani-
 malia

A malia ad tactum cedentia, molliq; carne prædita, Mollia nuncuparunt. Nos autem concisus propriusque, Philosophum imitati, sumimus hanc vocem, & de omnibus, quæ Mollibus propriè dictis conueniunt, hæc in genere scribimus.

DESCRIPTIO, ET PARTIVM ANATOME.

MOLLIA ossibus & visceribus carere, qualemq; habeant carnem, his ver-
bis docet^a Aristoteles: Videntur, inquit, nihil ossis, nihil terreni discretum
habere, quod dignum essatu sit; sed mollia ferè tota, carnosæ & tactui ce-
dentia. Ne tamen corpus eorum facillè pereat, modo illorum quæ carne
lasiuiunt, naturam inter carnem & neruum obtinent. Mollis enim vt caro
est, sed intendi potest, vt neruus. Fissilis autem caro eorum non in di-
rectum, sed in anfractum: ita enim ad vires commodior esse potest. Sed loco ossium ha-
bent quod piscium spinis proportionetur omnia excepto Polypo; Nam Sepiæ habent
quod sepium vocant & Soligines quod gladiolum, vt postea probabimus, quâvis quidam
partem hanc duram ac solidam os appellare voluerint. Exteriores partes omnibus sunt
tres præcipuæ, caput (κεφαλή) pedes (οἱ πόδες) siue brachia, quæ quandoque Aristoteles
πλακτάς vocauit, Gaza crura, barbas, cirros interpretatur, tum etiam τὸ κύτος ἀδιδόμων,
id est aluceus indiscretus, seu sinus eodem interprete. Non laudat Zoographus quibus
cirrus cum aspiratione scribitur, quòd huius vocabuli origo Græca nō videatur, nisi quis
fortè à verbo κέρει deducat, siue quod capillamentum huiusmodi tonderi idoneum sit,
vtpote prominens vel pendulum: siue contratio sensu, quòd minimè tondeatur. Vnde ci-
rim vel cirrhidem auem aliqui notam volunt. Κύρος quidem Græcis color est, quem La-
tinè gilium dicimus. Idem Zoographus rectè putat κύτος apud Aristotelem non benè pe-
nanflecti, quanquam & in alijs locis sapius, tum in Aristotelis, tum in aliorum libris, mo-
do penansflexum, modo paroxytonum inueniat. Sed quoniam penultima brevis, omnino
peracuendum censet. Caput verò omnibus contrà quàm cæteris animalibus inter crura
continetur & ventrem, teste Philosopho: Vnde^b Plinius de Mollibus loquens summatim:
His, inquit, caput inter pedes & ventrem. in capite os est & in hoc bini dentes. Vt ex hi-
c^c Philosophi verbis patet. Μὲν δὲ τοὺς πόδας ἢ κεφαλὴν εἶσι, ἀπάντων ἐν μέσῳ τῶν
πόδων τῶν καλῶν μέρων πλακτῶν. ταύτης δὲ τὸ μῆρ' εἶσι τρεῖς, ἐν ᾧ ἡ σὶ δύο ὀδόντες. Ca-
put omnibus inter brachia: eius pars oris habitus est, in quo dentes duo. Quæ Aristotelis
verba, Athenæus sic transcripsit. Τῶν σπητιῶν, inquit, Ἀριστοτέλης φησὶ πόδας εἶχαν ὀκτώ
ἐν τοῖς ὑποκείτοις δύο μέρους, προβοσκίδας δύο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ὀρθαλμοὺς καὶ
τρεῖς. εἶχε δὲ καὶ ὀδόντας δύο, τὸν μῆρ' αἶνω, τὸν δὲ κάτω. Sepiæ scripsit Aristoteles octo
pedes esse, sub his duos maximos, scilicet promulcides duas, inter hos verò oculos & os, at-
que dentes duos, alterum superiorem, alterum inferiorem. Cæterum rostrum rectius, os
dentesq; appellanda sunt, vti doctissimè Rondeletius disseruit. Est enim hæc pars (os ni-
mirum & dentes) adunco carniuorum rostrum perquam similis ex partibus duabus com-
posito, superiore, & inferiore, commissura pyxidata, vt loquitur Rondeletius, ita vt inferior
intret in superiorem. Partes itaque huius rostri, superiorem scilicet & inferiorem dentes
videtur appellasse Philosophus. Sed cum immobiles sint, neque firmè innitantur ad la-
nandam & retinendam prædam, non satis propriè dentes dicuntur, sed potius ῥύγχος.
Carent lingua Mollia, sed vice eius carnosum quiddam in ore gerunt, quo voluptatem
discernant esculentorum, vti apud^d Philosophum scriptum reperio. Insuper habent in
capite oculos binos grandiusculos, quibus discrimen exigua quædam præstat cartilago,
continens cerebrum parvulum. Pedes quoque omnia obtinent in parte priore, cuius cau-
sam hisce verbis tradidit Aristoteles: Pedes (habent) parti priori vinctos circum caput,
infra oculos circa os, & dentes. Sed cum cætera animalia quibus pedes, aut parte priore
posteriorè eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innitantur, & sanguine ca-
rent, hoc vnum genus (Molle nimirum) parte, quam priorem in eo capimus, omne continet.
Cuius rei causa est, quòd pars eius posterior, ad priorem adducta est, extremaq; coeunt &
confunduntur, quomodo Turbinatis inter testata accidit. genus enim testatum omnino
partim Crustatis, partim Mollibus simile est. Qua enim foris terrenam portionem, intus
carneam habent, Crustatis affimulantur: qua autem forma eiusmodi corporis constat, cum

Ossibus de
Visceribus
carere.
^a 2. de part.
cap. 8.

Sepium
quid, & gla-
diolus.
Exteriores
partes.

Cirri vt scri-
bendum,
& vnde di-
cantur.

κύτος.

Caput.
^b Lib. 9. c.

28.
^c 4. de part.
ani. cap. 1.

Pedes.

Rostrum.

Lingua ca-
rent.

^d De part. 4.
cap. 5.

Oculi.
Pedes cur
in parte
priore.

Mollibus conuenit omne quodammodo, sed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur. Natura enim horum vtrorumq. perinde se habet, quasi quis directa linea (vt in quadrupedum & hominum genere est) primum extrema linea parte os situm intelligat: quæ a: mox stomachum, quæ b: tum ventrem, quæ c: deinde intestinum vsque in ostium excrementi, quæ d: hæc ita in sanguineo genere disposita sunt: & caput, pectusq. locum obtinent primum. Reliqua eorum ipsorum gratia, aut motus causa à natura adiecta sunt, vt priora posterioraq. crura. In crustatis etiam insectisq. ordo interiorum eodem modo constare vult, sed officiis exteriorum motionum differt à sanguineo genere. At verò Mollia & Turbinata inter se quidem proximè constant, sed ijs è conuerso: finis enim ad principium flectitur, quasi quis lineam effectendo ducat d ad a. Cum enim ita partes interiores ijs collocantur, ambit alueus, qui in Polypis tum caput vocatur, qualis in testato genere Turbo est. Nec aliud interest nisi quod alterius molle, quod ambit est: alterius duro tegmine carnem natura complexa est, vt seruentur cum difficulter moueantur. Hinc fit vt excrementa tam Mollibus, quam Turbinatis meatu ori vicino emittantur: quamquam Mollibus infra, Turbinatis à latere. Hac de causa pedes Mollium ita positi sunt & contrà quam cæterorum. Hactenus ille. Pedes quoque sunt omnibus octoni, sed singulis eorum generibus diuersi. Quibusdam enim pedibus acetabula, cirrimenta q. sunt, quæ vim contextumq. talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici indere solebant. Ita enim fibris implexa sunt, quibus carunculas cætera q. cedentia trahant, quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cum pars interior tota contingat, atque amplectatur. Sunt etiam quibus pedes breues, & inutiles, binæq. promuscides prælongæ, quibus veluti anchoris innitantur, seque stabiliant modo nauigij, ne æstu maris, aut tempestate vrgente de faxis deturbentur, venientur etiam procul, orique è longinquo admoveant. Itaque non aliud habent, quo capere admoveaq. possint, nisi aut pedes, aut promuscides aut acetabula siue cirrimenta, quæ (vt dixi) pro manibus obtinent ad vim tum inferendam, tum propulsandam, atque etiam ad cætera vitæ munera necessaria obeunda. Fistulam ante alueum supra caput & brachia gerunt cauam, quam modò in dextram partem, modò in sinistram transferunt; hac mare transmittunt, & quantum suo admiserint alueo, quoties ore aliquid capiunt, vt testatum reliquerunt Aristoteles & Plinius. Sed Theodorus Gaza in hoc Aristotelis loco, fistulam hanc Polypo tantum tribuere videtur. VVottonus ait perobscurè hæc pronunciaffe Aristotelem, sed longè apertius eadem in libro de respiratione explicasse, vbi apertè Mollibus omnibus fistulam inesse cerebro offendit. Et rursus § alibi causam reddens, cur fistulam habeant, inquit: Quibus autem per cibum humor illabitur, ijs fistula in sanguineo genere data est. Mollibus etiam & crustaceis hoc idem adhibitum est: Nam & ea quoque humorem propter cibum accipere coguntur. Fistula hæc modo ab Aristotele dicitur αὐλὸς, modò μυκτῆρ, Gaza narem transfert. Dubitant quidam num pro hoc vocabulo legendum sit apud eundem φυστήρ, quo vocabulo sæpe vitur, cum balænarum & cæteræ generis animalium mentionem facit. Sanè vbi apud Aristotelem de Loliginum coitu loquentem in Græcis legitur μυκτῆρα aut φυστήρα, Zoographus legendum putat φυστήρα. Plinius tamen hunc Aristotelis locum transcribens nares transfuisse videtur, & per consequens μυκτῆρα in codice Græco Aristotelis legisse, cum inquit: Crine vno fæminæ naribus adnexo. Aelianus etiam de cetis Gedrosijs eandem partem μυκτῆρας id est nares appellare videtur, quapropter nihil videtur eo loco mutandum. Pinnulam habent omnia circumdantem alueum, causam cur eam habeant, dat Philosophus, vt, inquit, natent, & se dirigant, vt volucres cauda pennis condita, & pisces sua penna cartilaginata. Alueus à capite amplioris capacitatis propensus: eius caro fissilis est, non per directum, sed in orbem, cuteq. interiecta est. Verùm quamuis cutem Aristoteles & Plinius tribuant; tamen reipsa inquit Saliuanus cutem carere videntur, Quod Plinius etiam (cuius in hac re admiranda diligentia) comprobat inquis: Aquatiliū tegmenta plura sunt alia corio & pilo teguntur, vt vituli & Hippopotami, alia corio tantum, vt delphini: cortice vt testudines: silicium duritia, vt Ostrea, & Conchæ: crustis vt locustæ: crustis & spinis, vt Echini: squamis, vt pisces: aspera cute, vt squatinæ: qua lignum & robora poliuntur: molli, vt murænæ: alia nulla, vt Polypi. In corpore quoque omnium, quædam capillamenta habentur, quæ quidem in toto eorum latere conspici solent: ὀφθαλμοὺς vocat Scholiastes Nicandri, Aristoteles τριχῶδη. Eorum vsus iudicio Rondeletij est, qui branchiarum in reliquis piscibus. Huiusmodi branchiæ sunt in Cancri & alijs Crustatis. Quantū verò ad interiora attinet, omnibus Mollibus cerebrum datum: Sic enim Aristoteles: Cerebrum autem ijs omnibus est, quæ sanguinem obtinent, & ob

Pedes quorū
omnib.

Fistula.

* Histor. 4.
cap. 1.

Lib. 9. c. 12.

Histor. 8.
cap. 2.

De gener.
animal. 1. c.
15.

Pinnulæ.

De par.
ani. 4. c. 10.

Alueus.
Cutis.

Lib. 9. c.
12.

Capillamē
ta & eo-
rum vsus.
Cerebrum.
1. Histor.
cap. 16.

De Mollibus Lib. I.

5

A & ob eam rem sanguinea appellantur, atque etiam quæ Mollia nomine speciali vocantur.
 „ Quod Plinius quoque confirmat dicens: Cerebrum omnia habent animalia, quæ sangui-
 „ nem: etiam in mari quæ Mollia appellauimus, quamuis careant sanguine, vt Polypi. Id ta-
 „ men minimè cerebrum censendum erit, sed quid proportionē respondens cerebro, a quo
 „ sentiendi mouendiq; facultas dimanat in omnes corporis partes. Sed non tacebo quòd
 „ Aristoteles, cum sentiendi vim à corde, non à cerebro proficisci putet, partē in Mollibus
 „ *μωτην* dictam principatum sentiendi obtinere dicat, ac si hæc esset *ἀνάλωτος* cordi; sic enim
 „ scribit: Sed habent illud quoq; inquit, oportet, quod ei parti proportionetur, cui sentien-
 „ di principatus in sanguineo genere mandatus est: hoc enim in omnibus animalibus inesse
 „ necesse est. Ergo Mollibus id membrana continetur humidum, per quod gula in ventrem
 „ pertendit, admota prius tergo (sic Gaza, ego verò adnata magis tergo, *προσπέφυκε πρόσ-
 „ τα πρὸν μᾶλλον*) mutis id a nonnullis dicitur. Hactenus ille, qui & humidam corpulen-
 „ tamq; partem eam esse subdit, tendereq; per eam mediam stomachum siue gulam. Nam,
 „ inquit, si inter eam & tergum positus esset, distendi æquè non posset cibo ingrediente, pro-
 „ pter dorsi durtiam. Intestinum à mute natura semouit, extraq; posuit, & atramentum in-
 „ testino annexuit, vt quamplurimum distaret ab aditu, & pars sordida à nobili & principe
 „ procul haberetur. Partem hanc cordi proportionari & situs ipse ostendit, cum idem sit &
 „ dulcedo humoris, tanquam concocta & sanguinea quædam. Et ^{n Hist. 4. cap. 1.} alio rursus in loco, Mol-
 „ lium nullis inesse viscera scribit, sed tantum partem eam quam mutem appellant, & atrum
 „ quendam humorem, quem atramentum nominant, *τὸν θολόν*, alij vt Athenæus & Dio-
 „ scorides *τὸ μέλαν*. Hoc scribit ^o Plinius pro sanguine ijs inesse, de Sepia mare ac femina
 „ sic loquens: Ambo autem vbi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sangui-
 „ ne his est, infuscata aqua absconduntur. Rondeletius bili potius respondere putat. ^{o Lib. 9. cap. 29.} Natu-
 „ ra enim, inquit, vel quòd pro sanguine est nutrimenti causa, veluti thesaurum diligenter
 „ seruat, minimè autem in quolibet metu effundit. Præterea meatus nullus est venæ pro-
 „ portione respondens, quo alendi corporis causa in vniuersum corpus distribuatur. Qua-
 „ re satius esse duxerim excrementum appellare, quod ab alimento secretum in vesica repo-
 „ nitur, quoque natura imminente periculo, tuendi huiusmodi piscium generis causa abu-
 „ titur. Nam quoties metu perterrentur, hoc atro humore aquam infuscant, sibiq; nigrorem
 „ septum proponunt & turbulentiam quasi, quo se abscondant. Quocirca excrementum ef-
 „ se censet quoque ante Rondeletium ^p Aristoteles, & non aliter quàm in auibus sedimen-
 „ tum album in terreo earum excremento innasci. Non enim secus quàm aues vesica ca-
 „ rent hæc Mollia, quantumq; terrenum maximè sit, in atramentum secernitur. Tunica au-
 „ tem id continetur membranea (quam *μικρον* appellauit Aristoteles, Gaza papauer vertit)
 „ exitum, sinemq; habens, quâ alui excrementa emittunt, parte quæ fistula vocatur, quæ in
 „ supinis posita est. Sed & aliarum partium interiorum meminit Philosophus, de quibus
 „ sic scriptum reliquit: Os autem, inquit, gula eorum excipit angusta, quam sequitur guttur
 „ (*προλόβος*, ingluuius) ampliusculum neque (non) ab simile auibus: cui iungitur venter tan-
 „ quam omasum (abomasum V Vottonus *ήνυσρον*) facie clauiculæ buccinorum. Intestinum
 „ ab eo tenue, partem repens superiorem ad os fertur, quod laxius (*παχύτερον*) quàm gula est.
 „ & paulò post dat rationem, cur hæc partes habeant, nimirum ingluuiem & abomasum.
 „ Habent, inquit, hæc (Mollia) ita eas partes eadem de causa, qua aues. Neque enim eorum
 „ vllum potest commolere cibum: itaque ingluuius ventri præiacet. Sepiæ quoque Loligi-
 „ niq; tum maiori tum minori partes duræ ac solidæ intus per corporis prona continentur,
 „ quas non eodem appellant nomine: Sed quod inferum Sepijs est, sepium vocant, quod
 „ D Loliginibus *ξίφος*, id est gladiolum, vti postea planius explicabitur.

^m 4. de par. cap. 5.

Mutis.

ⁿ Hist. 4. cap. 1.

^o Lib. 9. cap. 29.

^p De par. 4. cap. 5.

Partes duras, ac solidas intus contineri.

S E N S V S.

OMNIA RE quoque omnes hosce Molles pisces scribit ^a Aristoteles, vt cætera aquatilia, dormireq; vt pisces propriè dictos. Vnde verisimile est, sensibus externis, vt visu, olfactu, ac gustu valere. Visum quoque eis inesse manifestum faciunt oculi, quos magnos esse suprâ ex Philosopho dixi. quamuis num acutè cernant, nullibi scripserit. Olfactu admodum ac gustu valere ex his ^b eius verbis colligimus: Nam & Sepiæ, inquit, & Polypi odore elscarum alliciuntur: & Polypi ita adhærescunt, vt auelli inde non possint, sed truncari potius patiantur. At verò pulcaria herba (*κονύζα*) admota protinus ab odore eius

^a Somnus. ⁿ Hist. 4. cap. 14.

^b Hist. 4. c. 8.

resilire dicuntur, Gustus etiam similis est ratio, interdum enim cibum persequuntur diuer- **E**
sum, nec eisdem saporibus omnia delectantur &c. Tactu verò sentire omnibus datum
est animantibus. De auditu nihil certi manifestiq; habetur. **”**

S E X V S.

^a 1. de gen.
cap. 1.
^b 1. de gen.
cap. 3.
^c Histor. 4.
cap. 1.

ARISTOTELES agens de animalium exanguium sexu, Mollibus quo-
que vtrunque inesse tradit: ^b Alibiq; vuluas bifidas, ac testes geminos
iuxta genitale in cunctis reperiri ait. Differunt autem fœminæ à maribus
^c eodem teste, quòd mas prona sui corporis nigriora supinis potius, par-
tesq; omnes asperiores habeat, quàm fœmina, & lineis interuenientibus
varias: caudam etiam acutiorẽ. In mare quoque meatus quidam sub-
ditus gulæ à cerebro in ima aluei pertendit, idq; ipsum ad quod fertur, speciem mammæ
imitatur: in fœmina duplex illud idem supraq; positum habetur. Vtroque tamen in sexu
corpufcula quædam subrubra parti eiusmodi subiuncta spectantur. **F**

L O C V S. V I C T V S.

Cur non-
sint in Pon-
to.
^a Lib. 9. Hi-
stor. c. 28.

CV M sanguine carentia natura sint frigida, in lacu aut dulcibus aquis nasci non
possunt, vnde & Mollia in salis aquis gignuntur: non tamen omnia eodem in lo-
co, etenim quædam in alto mari, quædam prope littus degunt. Omnia autem re-
spuunt aquam salisam potulentiorem. Quo circa in Ponto Mollia non sunt, vti prodidit
^a Aristoteles. Idem omnia carniuora esse scripsit, solaq; carne vesci. Loligines namque
& Sepias pisces maiores euincere, Conchulis delectari Polypos.

N A T V R A. M O R E S.

^a Quæst. na-
tur.
Pauida ef-
fe.

Atramenti
effusio ob
pauorem.
^b 4. de par.
cap. 5.

MOLLIVM omne genus autore ^a Plutarcho, frigus difficulter fert ob **G**
carnis nuditatem & tenuitatem. Nulla enim cute, aut squama integun-
tur, intusq; duras habent osseasq; partes. Pauida autem sunt, ob sangui-
nis inopiam & naturam frigidam, vnde etiam parum viuunt: biennium
enim non superant, aut rarò, vt docet Aristoteles. Quod autem meticu-
losa admodum sint Mollia, declarat atramenti effusio, quemadmodum
placuit ^b Philosopho his verbis: Sed cum exanguia sunt (Mollia) ob eam rem refrigerata
& pauida, hinc vt hominum nonnullis per metum funditur aluus, aut excrementum vesicæ
profluit, sic ijs accidit necessariò, vt metu percussa effundantur: sed natura hoc excremento
ad præsidium, & tutelam eorum abutitur. Nullam ijs esse vocẽ aut sonum, idem autor est.

C O I T V S, P A R T V S, G E N E R A T I O.

^a 3. de gen.
cap. 8.

Quomodo
coeant.
^b 1. de gen.
cap. 15.

PA R T V S quoque eorum similis Cartilagineorum partui, teste ^a Aristote- **H**
le, qui ea coire diuq; in venere morari his verbis testatur. Pariunt enim,
ea (Mollia) quoque per coitum: & quidem sæpe mas coniunctus cum fœmi-
na visus est. Quamobrem hinc etiam historice nequaquam illi dicere
videntur, qui pisces omnes fœminas esse autumant, nec per coitum parere.
Hæc enim oriri per coitum arbitrari, illa verò non, mirum est. Aut si hæc
ita parere illos latuit, indicium imperitiæ est. Diutius hæc quàm cætera coeunt, more in-
fectorum, ratione. Sunt enim exanguia, & ob eam rem frigida natura. At quomodo coe-
ant, ^b alibi sic scribit: Mollia ore coeunt, renixu complexuq; mutuo brachiorum. sic enim
coniungi necesse est: quoniam natura exitum excrementi in os insecundo adduxerit, vt an-
tea dictum est, cum de partibus ageremus. Habere fœminas omnes in hoc genere mem-
brum vuluale, apertum est. Continet enim primo ouum indiscretum, mox discretum in
plura, & pariunt omnia imperfecta, modo ouiparorum piscium. Meatus ille interior ex-
crementi & vuluæ est, tum in ijs tum etiam in Crustatis. Est enim qua semem genitale
per

A per meatum emittant, idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum foemina copulatur. Nam si mas siue semen, siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam mittat, ad moueri ad meatum vulualem necesse est. Et paulo post: Interdum, inquit, tergis quoque Mollia copulantur. Sed generationis gratia, an alia causa, nondum exploratum. Oua autem eorum cum imperfecta sint foras excluda, augentur more Vermium, vt idem autor tradit: Sed vim vitalem à maris asperso semine habere est necesse more piscium, eodem teste. Foeminis, inquit, huius generis mares aspergunt, quomodo ouis mares genere piscium: reddunturq; oua eorum glutino cohaerentia, ad speciem vut. Cæterum quòd dicat oua, cum eduntur, glutino esse coniuncta & oblita, id ad eorum tutelam à natura factum. Sed alibi clariùs non nisi in Sepijs visum esse scribit, quòd mas oua, quæ foemina ediderit, persequatur. Sed tamen in reliquis eiusdem generis (intelligit autem reliqua Mollia) fieri, rationem esse. Quæcunque autem oua vitale virus attigerunt, ex ijs animalcula nascuntur, vt in Piscium historia clariùs explicabitur. Pariunt verno tempore, & Sepia in primis: ouaq; habent candida, quæ tempore arenida (¶ adupad) euadunt, veluti & illa quæ Crustata edunt,

Oua vt au-
geantur.
Histor. 5.
cap. 17.
3. de gen.
cap. 8.
Histor. 6.
cap. 13.

V S V S I N C I B I S.

MOLLIA esui fuere omnia olim, & nunc etiam in culinam recepta sunt, exceptis paucis Polyporum generibus. Quæ autem cibis idonea sunt, præstant cum sunt grauida, vt prodit Athenæus, Et Aristoteles disputans probansq; semen non esse in muliere, quòd habeant menstrua, subiungit: Generis etiam exanguis Mollia & crustata optima sunt, cum vtero gerunt. Quod enim sanguine carent, nec pinguedo in ijs consistit, hinc proportionale pinguedinis secernitur in seminale excrementum. Et iterum alibi: Mollia etiam præstant, cum grauida sunt, vt Loligines, Sepiæ, Polypi. Duræ sunt carnis, vt scribit Aegineta, Galenus, Athenæus, cuius rei rationem his verbis Cardanus reddere conatur. Quæ igitur, inquit, Mollia sunt, quoniam cute sola teguntur, ideo durissimam carnem sortita sunt: fluctibus enim aliter obtunderentur, & cuiuscunque minimi piscis iniuriæ expositi essent, ob id durissima sunt carne & difficillimæ concoctionis. Et post. Ergo, inquit, quæ Mollia sunt, adeo concoctu difficilia sunt, vt oculos grauent, inquit Hippocrates. Vt testatur Galenus, crasso glutinosoq; succo constant, sicuti cetacei pisces. Alibi exiguum etiam in se succum salsum continere scribit, crudumq; succum copiosè suppeditare, si tamen coquantur plurimum corpori alimentum exhibere. Diphilus apud Athenæum statutus in super addit parere, quocirca Venerem proritare, elixataq; probiora effici & vitiora quoniam humores quos iniquiores obtinent, eluantur; Vnde caro ipsorum durior efficitur. Oua quoque Mollium in cibum olim videntur recepta, cum dicat Aristoteles partem quandam in ijs nullius esse saporis, ac si reliqua ouorum esui essent ac gustui grata. Nam ait. In mollium genere oua quiddam habere proportionem respondens ei, quod nigricat in ouis Echinorū, & parti creditum est superiori, ex origine pendens, amarū nec esculentum; & quanquam, inquit, in his id colore differat, ingustabile tamen & esui ineptum est.

1. de gen.
cap. 19.
Histor. 8.
cap. vlt.
in Aphor.
Hipp. lib. 2.
18.

Lib. de bo.
& vii. suc.
3. de alim.
suc.

Oua num-
edantur.

D E P O L Y P O. Cap. II.

ORDINIS RATIO.

Rectioribus, qui de Malachijs siue Mollibus vocatis animalibus scriperunt, alij à Sepia, alij à Polypo exordium sumpserunt. Sed qui à Polypo inceperunt, ij meo iudicio, rectius fecere, ob præstantiam & dignitatem, quæ longè hic cæteris Mollibus præcellit. Tanto in primis corporis robore valet, vt ne fortissimo quadrupedum leoni (si daretur occasio) cederet. Hominem sanè vehementi brachiorum amplexu è naui medio in altum mare detrahare, quin conficere, cernitur, & quod amplius est, ingentem hominum multitudinem solus sustinere, adeo vt ægrè confici possit. Quod si Leoni faciendum Aquilam foret, nil quidquam fortius præstare posset. Vt iam Aquilam omnium auium reginam & vincit.

for-

Polypus for-
titudi-
Hominem
interficet.

Ingenium
vafum.

Polypi am-
bigua natu-
ra.

fortiffimam quis non miretur amplius ab eo pertinacibus circumplexam cirris in altum **E** protractam pelagus, & minimo negotio interfectam. Cæterum longè in eo admirabilior erit ingenij calliditas, quàm robur illud quod prædicauimus, si quanta verfusia victum fi- bi venetur, præfari velimus. Nec minus etiam in eo laudabile dicemus, quòd terram pe- tat, & aspera perambulet loca, quod profecto nulli ex Mollium genere à natura datum est. Sic enim duplicis (vt ità dicam) naturæ videtur particeps, vt cum Piscibus, & porcellibus quadrupedibus conuenire possit. Hæc igitur nos ob rationes de Polypo primùm dice- mus, eo quem in omnibus nostris historijs seruamus, ordine.

Æ Q V I V O C A.

Lib. 6. de
med. cap. 8.
Morbus na-
rium dict.
Polypus, &
vnde dict.

P V D Hippocratem & ^a Cornelium Celsum Polypus est caruncula mo- dō alba, modō subrubra, quæ narium offi inhæret, & modō ad labra pen- dens narem implet, modō retrō per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces descendit, tantum sumit incrementum, vt post vnam conspici pos- sit: strangulatq; hominem, maximè austro aut euro flante, fereq; mollis est & rarō dura, eaq; verō magis spiritum impedit & nares dilatat, qua fere *καρκινώδης* est. Paulus Aegineta, Polypus, inquit, tumor est præter naturam in naribus con- sistens à similitudine marini Polyphi nominatus, quod eius carni similis sit. At Galenus Po- lypum à multitudine pedum dici ait: vt enim, inquit, illi multas habent incisuras seu inci- siones, contumescuntq; & increscunt: sic morbus iste eodem modo. In hac significatione & Horatius quoque vitur:

Polypus an granis hirsutis cubet hircus in undis.

Polypus
quid.

Vnde polypo fus apud Martialem:

Nasutum volo, nolo Polyposum.

Cutiones.

Πολύπους quoque apud Græcos dicitur multos habens pedes, multipes: hinc *πολύπο- δα Ζῷα* apud Platonem dicuntur animalia multos habentia pedes, vt *ἀποδα* nullos. Item *πολύποδες* dicuntur bestiæ quædam multipedes: Cutiones nonnulli, alij porcelliones appellant: nos *οἰσκούς* nominauimus in nostro de Insectis volumine. *Πολύποδες ἄδους ἰχθυῶν, ἢ ἄδους φιδερῶν.* Hesychius.

SYNONYMA, ETYMON.

Polypus
vnde dict.

P O L Y P I vocabulum Latini à Græcis mutuarunt teste Varrone: soletq; in masculino genere efferri: Lucilius tamen apud Nonium in feminino vsus fuit; vti ex eius hisce verbis corruptis liquet:

Paulisper cui medentia medem hæc se vt Polypus ipsa.

Syllabam primam producit Horatius, Martialis, & Ouidius, qui inquit:

— deprehensum Polypus hostem

Continet

Vnde nonnulli malè adagiorum autorem ex Theognide trāstulisse censent hunc versum.

Πουλύπου ὄργλω ἴσχε πολυπόδου.

Mentem habeas vnfri Polyphi.

Quod primam syllabam corripuerit. Ego verò apud Latinos & produci & corripì posse Græcorum imitatione existimo. Nam prima syllaba apud eos natura brevis est. *Πολύπους* enim Atticè dicitur apud ^a Athenæum: Item *πόλυπος* proparoxytonum. Iones, Dores & Aeoles per *ω* ipsum enunciant *Πάλυπον* dicentes: *πάλυ'ποιω* dixit Epicharmus *Πάλυ'ποιω δ' ἰνέ' μῦθος* Polypum inuestigans. Huic quoque responder *Πάλυ'φ* ex Diphyllo apud Athe- næum: *ὁ πάλυ'φ*, inquit, *συνεργεῖ τοῖς ἀφροδισίοις.* ^b Eustathius alibi Doricum tantum & Aeolicum esse dicit nomen *πάλυπος*. Ionicum sanè non videtur. Quippe Iones o paruum, non in *ω* magnum mutare solent, sed o paruo adijcere *υ*. Vnde apud Hippocratem Ionica dialecto vtentem *πουλύποδας* legimus. Et quamquam Attici cum Ionibus quæ- dam communia habent: Atticè tamen *πολύπους* dicitur, vt & Aristoteles vsurpat. Quod si horum vtrumq; Atticum esse aliquis malit cum Eustathio: Ionicum faciemus *πουλύπους* proparoxytonum, à quo genitiuus *πουλύποδος* fieri potest, à *πόλυπος* proparoxytono non potest: nō enim aliter flecti potest, quàm vt *λόγος*. *Πάλυπον* dicere Aeoles scribit Athenæus, sed

Lib. 7.

Odys. ii.

A sed scribendū per ω ex Eustathio. Aristophanes τὸν πολυῖπουν μοὶ ἔθηκεν. Et rursus: Πηγάς λέγονται πολυῖπουν πιθρυμένους. Et Plato Comicus: ὥσπερ τοῦς πολυῖπιδας πρωγισαται. Itaq; pro diuersis dialectis hæc omnia erunt vñtata: Πολύπους, Πούλυπους, Πούλυπος, Πάλυπος, Πολύπους, Πάλυψ. Antiphris Bizantius in quodam epigrammate πολυῖπιδῶν dixit, à recto πολυῖπιδῶν, Inuenio & apud Oppianum in casu recto Πολυῖπιδῶν legi quorundam sententia, ego potius genetiui casus esse existimo, & à πλεῖτη regi, quod πλεῖτα-
 zas hoc est cirros significat. Dicitur autem πολυῖπους à multitudine pedum teste Galeno, Erymum.
 Πούς enim apud Græcos pedem significat, quod in casu accusatiuo πόδα facit. Animaduertendū tamen est accusandi casum composita ab hoc diuersa habere, scilicet πολυῖπουν, Ανόςως.
 οἰδέῖπουν, τρίπουν, quod Eustathius ex Athenæo obseruauit. Ανόςως, id est exos pro Polypo accipitur, epitheton scilicet loco substantiui apud Hesiodum. Lacedemonij tamen Polypum substantiue & simpliciter ανόσων vocant, autoribus Elitarcho in glossis, & Proclo in Hesiodum. Onos, siue Afinus marinus.
 Onos id est afinus marinus, quem quidam Pulpum (Polypum) dicunt, alij octapodem. Lib. 4.
 Kiranides. Pulpum enim aliqui recentiores indocti nominant, voce vulgari in Latinam terminationem deflecta, vt Syluaticus, & Gerardus Cremonensis, qui Kiranidem transtulit. Albertus Magnus Multipedem nominat, Græco nomine simpliciter translato, eodemq; sensu composito. Octapodia pro Polypis apud Psellum leguntur, diminutio nomine. Pulpus. Multipes. Octapodia. Catapodi.
 Hodie enim in Græcia Octapodi dicuntur, & à quibusdam ibi ineptius Catapodi. Polpo Italice: sed Venetis Polpo, & Genuensibus Porpo, Hetruscis pesce Maltia. Hispanis Pulpo. Gallis vt Narbonensibus Poulpe, alibi Poupe, & Purpe. Normannis Bougre. Massiliensibus Seehepoupe. Quare Gillius rectè scripsit Polypum vbiq; ferè gentium nomen retinere. Illyrijs Hobotnizaza. Angli qui Vectam insulam incolunt vocant à Pourcuuel, vt à quodam Anglo accepit Zoographus: alij quidam à Prexe, vt à Iohanne Fauconero Acante accepit: Videntur, inquit, idem Zoographus Malacia omnia siue Mollia Germanicè rectè posse vocari Kuttelfisch: vt si Polypū interpreteris ein Kuttelfisch art. Non ineptè etiam vocaretur ein Vilfuss, vel Polfsich, vel Polkuttel, nomine composito à Polypo, & Cuttel quod est Sepia. Vel circumscriberetur, ein Balckfisch mit lange fussen, vnd einem kleinem leib, id est Malacium pedibus longis, aluco modico.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIONIO.

A NTEQVAM Polyporum tradamus genera, operæpretiū est, quantum à cæteris dissent Mollibus, recensere; partiumq; vniuersalem quandam à veteribus sparsim memoratam descriptionem efformare, quam non dubitem primæ speciei potius, quàm cæteris conuenire. Differunt autem, teste^a Aristotele, Polypi à cæteris Mollibus, quæ modò enumerauī, quòd alueus ijs sit paruus & crura prælonga: cæteris è diuerso alueus amplius; ^a Hist. 4. c. 1.
 „ crura breuia. Et ^b alibi Sepiæ, inquit, & Lolligines non simili, vt Polypi, modo, constant: A Mollib^o
 „ quoniam vim nandi tantummodo habent, cū Polypi vel ingredi possint. Habent enim quid differat Polypi.
 „ Sepiæ & Lolligines pedes supra dentes, fenos, exiguos, eorumq; nouissimos duos maiores ^b De par. 4. cap 9.
 „ reliquos autem octonorum duos infra omnium maximos. Vt enim quadrupedibus crura
D posteriora firmiora, validioraq; sunt, ita ijs quoq; maximi, qui infra habentur. His enim
 „ onus sustinetur, motusq; potissimum agitur. Duo etiam illi nouissimi maiores suis medijs Pedum cō-
 „ sunt, quia illis ministrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Omnibus igitur his stitutio, &
 „ pedes octoni. Sed Sepijs & Lolliginibus breues, Polypis magni, Alueus enim corporis vñs.
 „ Sepiæ & Lolligines habent magnum, Polypi paruum. Itaque quod natura Polypis ex
 „ corpore dempserat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs & Lolliginibus de
 „ pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Quamobrem Polypis pedes non fo-
 „ lūm ad natandum viles sunt, sed etiam ad ambulandum: Sepijs autem & Lolliginibus
 „ inutiles sunt. Et paulo pōst: Polypi, inquit, promuscide carent, quoniam pedes ad vsum
 „ eundem commodos habeant. Quorum autem pedibus acetabula, cirramentaq; adsunt,
 „ hæc vim, contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui
 „ medici indere solebant. Ita enim fibris implexa sunt, quibus carunculas, cæteraq; ceden-
 „ tia trahant: quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cū pars interior
 „ tota contingat, atque amplectatur. Itaque cū aliud non habeant, quo capere admove-
 „ req;

^e Hist. 4. ca.
pi. 1. de Par.
4. cap. 5.

^d De Part.
lib. 2. c. 8.

Septiū quid.
Gladiolus.

^e De Par.
4. cap. 5.

Cerebrum.

^h Libro 7.

Atramenti

color.

Μήκων Po

lypi.

Atramentū.

^e De Par.

4. cap. 5.

^h Hist. 9.

cap. 37.

Caput.

Oculi.

¹ Lib. 7.

Pedes.

^k Hist. 4.

cap. 1.

Gillij lap-

sus.

¹ Hist. 4.

cap. 1.

Barba.

Brachia.

Acetabula

quæ.

^m Lib. 13.

cap. 32.

Cotyledo-

nes.

req: possint, nisi aut pedes, aut promuscides, hæc pro manibus obtinent ad vim tum infe- E
rendam, tum propullandā, atq; etiam ad cætera vitæ munia necessaria. Præterea vt ^e idem
testatur, cum Sepiæ, Lolligini, & Lolliopartes duræ ac solidæ intus per dorsum & corporis
prona contineantur, Polypus nihil solidum intus habet; sed caput cartilagine propè con-
stat, quæ senescentibus maiorem in modum indurefcit. Cur autem hac solida parte, quam
in Sepijs sepium vocamus, careat Polypus, ^d ipse edocet his verbis. Habent etiam quod
piscium spinis proportionetur, vt Sepiæ quod sepium vocant, Lolligines quod gladio
lum: Polypi nihil eiusmodi habent; quod eorum alucus, quem caput appellat, breuior est,
illorum procerior; ideoq; vt directus inflexusq; maneret, natura his adminiculis facien-
dum censuit. Rursus idem ^e Aristoteles Polypis & Sepijs ventrem similem esse tum figu-
ra, tum tactu testatur, stomachum nimirum siue gulam ab ore prælongam, quam ingluuies
excipit, quomodo in auiibus, tum ventrem coniungi ac intestinum ventri annecti simplex,
& vique ad exitum tendere: At Lolligines bina ventris conceptacula habere quæ ventris
speciem gerunt. Idem citante Athenæo, non simpliciter viscera, sed quæ sanguineorum
visceribus respondeant, Polypo negat: Σπλαγχνον δ' ἐκ ἐχρη ἀναλογῶν inquit. Vnde Plin-
nius, venter, inquit, sanguine carentibus nullus: intestinum enim quibusdam ab ore inci- F
piens quadam via eodem refectitur, vt Sepiæ, Polypo. In Polypo dissecto cerebrū duplex
conspici citat ex Aristotele ^f Athenæus: qui & atramentum eius non nigrum vt Sepiæ, sed
subruffum esse scribit: contineriq; id in vesica quam μήκωνα vocant. Quapropter falluntur
maximè qui excrementum quod in vesica continetur μήκωνα appellatū, in Polypo, Sepia
& testatis: cum id excrementum Θόλος Græcis, Latinis atramentum vocetur. Gaza ubiq;
apud Aristotelem papauer reddit: ab oblonga figura sic dictam putat Dalecham-
pius in suis ad Athenæum annotamentis. Sita autem est hæc tunica supra ventrem auto-
ribus Acliano & Scholiaste in Aristophanem, itemq; Athenæo: qui id ex ^g Aristotele excer-
psere. scribit enim; Habent atramentum Polypi, & Lolligines supra apud mutim potius
positum, Sepiæ infra aluum. Subdit ibidem Sepiæ plus quam Polypo id inesse, nec tacet
causam, quia inquit, habet brachia, coloremq; mutat. ^h Alibi id denuò accrescere post-
quam emisit, prodidit, vt nunquam deesset atramenti copia. Ad reliquas partes nunc me
confero. Cur Κεφαλή, siue caput vocent in Polypo, quod in cæteris Mollibus alueum, ra-
tionem reddit Zoographus, quòd breuior sit, & rotundior; Hoc in Polypo quandiu viu-
it prædurum est, & quasi instatum teste Philosopho. Oculos supra duos pedes habere, os, &
dentes in pedum medio ex eodem citat ⁱ Athenæus: item Polypo octo pedes esse, duos
quidem superne, ac inferne totidem, minimos; medicos autem maximos, cū acetabulorum
ordine duplici, quibus ori cibum admouet. Sed ^k Aristoteles; pediculi octoni, inquit, om-
nibus, binis acetabulorum ordinibus ductu perpetuo omnibus, excepto vno genere Poly-
porum, (scilicet Eledone.) Vnde Gillij lapsus quoque manifestatur, qui Polypos octo pe-
des habere simplicibus singulos acetabulorum ordinibus plenos scripsit. Testatur Aristot-
eles brachijs Polypi membranam interiectam esse, vt cū dixisset Sepias quasdam in bi-
na augeri cubita; Polyporum, ^l inquit, brachia tātundem, atque etiam plus magnitudinis
capiunt. Theodorus Gaza pro pediculis brachia interpretatur; quæ & crura, & cirros vo-
cat; itemq; barbas, Plinium fortè secutus, qui de Polypo maximo, Barbas, inquit, quas vix
vtroque brachio complecti esset; in quem locum hæc Massarius; sic nos quoque, inquit, bar-
bas in antiquis exemplaribus legimus. hoc diximus, quia in cæteris omnibus impressis co-
dicibus branchias pro barbas deprauatè legitur; & intelligit per barbas brachias; nec dixit
brachia, quoniam statim subsequitur; Quas vix vtroque brachio cōplecti esset. Πλευταιας, H
Theodorus brachia transulit, κοτυληδόνας acetabula. Plinium, vbi inquit, Anguinū ouum
vidi, mali orbiculati modici magnitudine, crusta cartilagine, velut acetabulis brachiorum
Polypi crebris, putat Zoographus acetabula (quæ ab accipiendi deriuant Grammatici) à
brachijs distinguere. Hæc enim sunt veluti vascula quædam exigua rotunda, quibus bra-
chia exasperantur. Synchdochicè tamen pro ipsis brachijs sumi posse. Acetabula, in-
quit ^m Cælius Rhodiginus, apud Plinium Trebiius Niger in Polyporum ratione accepisse
videtur pro caliculis vrnalis peluuium modo: vnde apud Senecam sunt præstigatorum
acceptabula; hoc est vascula, seu caliculi, quibus astantiū oculos fallendo præstringūt, &c.
Sunt qui apud Plinium pro caliculis legant calicibus, quippè cū vrnalis magnitudinis
fuisse à Plinio referatur teste Massario, qui etiam tradit acetabula esse caliculos illos in bra-
chijs Polyporum, qui rei cuique admoti veluti cucurbitule suo haustu acedō tenent, vt
auelli nequeant. Eruditiores, inquit Cælius, κοτυληδόνας exponunt τοῦ πολυποδὸς πλε-
ταιας, id est Polypi acetabula, siue cirrhos, aut vt Ouidius flagella, à cotyles similitudine,
vt inquit

A vt inquit Eustathius. id genus vasis est, & manus cauitas. Inuenio apud Antiphilum Bizantium ἑλικας appellari: & apud Antipatrum Thetallum in suo epigrammate, quod de Πολυπο aquilam occidente fecit πολυχμους hoc versu:

Πολυχμους δ' ἑλικοῦς, πῶς οὐκ ἄλσδ' ὅσμορος. id est

Cirris circumuoluta, cecidit in mare misera.

Πολυχμους.
πῶς ὅσμορος.

Pedum autem seu brachiorum vsus est, ad capiendum & venandum cibos, eisdemq; ori ad mouendum, cum careant promuscula. Polypus, inquit Aristoteles, suis brachijs vt pedibus ac manibus vtitur: quippe quibus duobus supra os positus cibum adinoueat. Quæ sic transtulit Plinius. Polyporum multa genera. omnes brachijs, vt pedibus ac manibus vtuntur. iisdem quoque ad natandum vti, autor est Philosophus. ⁿ Paulus Iouius iisdem ⁿ De Pisc. obuia quæque comprehendere, ligare, inuoluere, ac flagellare tradit. Acetabulis autem vtuntur ad sugendum & firmiter tenendum rem quamlibet, cui adhærescunt. sed grandibus minorem inesse tenacitatē tradunt autores. *Πρῶμα* quibusdam dicitur cirrus apud *Μελῖν*. Hefychium & Varrinum, quibusdā verò caput Polypi. Verbum autem, *πρῶμα* inflare & distendere significat: & caput quidem eius quamdiu viuunt duriusculum est, & quasi inflatum; & in cibo quoque inflat; nā ad caput vapores mouet & venerem stimulat. *Μελῖν* apud Hefychium & Varrinum dicitur semen milio simile, quod panicum putat Zoographus, item pars quædam in Polypo. Dorsum scribit Plinius partem læuem appellari, à qua acetabulorum ordo inchoatur. Collum etiam ei attribuit Aristoteles, idque imbecille cum premittitur. Vnde ^o Athenæus: In polyphis, inquit, aliæ partes corporis validæ sunt, imbecilla ceruix. Pinnulam quoque angustam habet, deque medio orsam; causam reddit ^p Aristoteles: nimirum quoniam paruum habeat alueum, quem satis suis pedibus dirigere possunt. Vnde Plinius: Non habent pinnae quæ Mollia appellantur, vt Polypi: quoniam pedes vicem pinnarum illis præstant. Fallitur tamen Plinius, quod omnibus Mollibus pinnam denegarit, cum omnia habeant, quamuis in Polyphis tam sit exigua, vt minimè aut vix conspici possit. Theodorus Gaza in quodam Aristotelis loco fistulam tantum Polypo tribuere videtur, vbi inquit Philosophus: Fistulam ante alueum positam supra caput & brachia gerit cauam, qua mare transmittit. quātum suo admiserit alueo, quoties aliquid ore capit, eamq; modo in dextrā partē transfert modo in sinistram, hac eadē fistula suum quoque atramentum effundere solet. Et ^q Plinius: est Polyphis, inquit, fistula in dorso, qua transmittunt mare: eamq; modo in dextrā partē, modo in sinistram transferunt. Rostrum quoque ei tribuit ^r Iulius Scaliger: itemq; ^s Bellonius Psittaci rostrū. Nulla tēgi cute ^p Plinius autor est: tamen Bellonius pedes seu cirros pelle contegi varia scripsit: carnē albam ^u Galenus, & ^x Plutarchus cauernosam esse meatuumq; plenam ex aspectu probat. Formam Polyporum scribit ^y Cardanus esse similem araneorum, si maxima minimis comparare licet: corpus enim, inquit, marinæ cucurbitæ non multum absimile, octonis pedibus, vt Mollibus plerisque, quibus tamen nullus sensus deesse videtur: os corneum non absimile psittaci rostro, in quo & magnum robur, & excrementi locus prope os ipsum. Polyporum varia reperiri genera testes sunt veteres & in primis ^z Aristoteles, qui de eis sic scripsit: Polyporum genera plura sunt, est enim quod & conspectius & maximum est, cuius terreni maiores quàm pelagij sunt: & quod corpore exiguo varioq; est, cibo ineptum: & quod Eledonam vocant, crurum prolixitate diuersum: & quod vnum ex mollium numero simplicem acetabulorum ordinem agat: cætera namq; omnia duplici caliculantur. Ad hæc, quod alij Bolitanam, alij Ossolem appellant. Duo item videntur genera conchis indita, quorum alterum Nautæ tam aliqui vocant, alterum Pompilum, siue ouum Polypi: Testa ijs vt Pectunculis concaua, simplex tamen, nec ita destinata, vt ei inhæcant. Sæpius iuxta terram pascuntur: vnde euenit vt fluctibus iactati in aridam elidantur, & testa dilapsa nudi capiantur, aut in terra anima exstinguantur. Constant exiguo corpore, facie similes Bolitanis: Est etiam qui Conchlearum more siliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi solet, suaq; interdum brachia exerat. Verum cum Theodorus in hac sua huius loci versione, obscure certe & parum rectè ipsius Aristotelis dicta interpretetur, ad Græcam lectionem confugere oportet: quæ tam latinè reddit: Sunt autem plura Polyporum genera, vnum quidem valde notum, & ipsorum maximum; sunt verò multo maiores littorales, quàm pelagici. Ad huc autem alij parui, varij qui non comeduntur. Aliud etiam Eledone vocatum, pedum prolixitate diuersum, & quia solum ex Mollibus simplicem acetabulorum ordinē habeat: alia namq; omnia duplicem acetabulorum habent ordinem; & hoc vocant alij quidem Bolitanam, alij ve-

Dorsum.

Collum.

^o Lib. 7.

^p Histor. 4.

cap. 9.

Plinij error.

Fistula.

^q Lib. 9. c.

29.

Rostrum.

^r Exerc. 218

^s Obser. 1. c.

74.

^y Lib. 9. cap.

12.

^z Lib. 3. de

sympt. causis.

^x Quæstio.

nat. 19.

^y De Var.

rer. 7. 37.

^z Histor. 4.

cap. 1.

Bolitanæ.

Ossole.

Nautæ.

Pompilus.

Gaza nota

tus.

Aristoteles

correctus.

alij verò ozolim. Insuper alij duo in Còchis, vnus vocatus à quibusdam Nautilus, & Nauticus, à quibusdam verò ouum Polypi. Est autem testa eius, velut Peetunculis concaua & non innata; pascitur autem hic sæpius iuxta terram, vnde à fluctibus in aridam truditur, & testa exutus capitur, & in terra moritur. Sunt autem hi parui, & forma similes Bolitænis. Et alius in testa, velut Cochlea, qui non exit è testa, sed Cochleæ instar subest, & interdum foras brachia porrigit. Ita ferè etiam corriggit Rondeletius, cuius lectionem suo loco scetabimur. Sunt itaque apud Aristotelem quinque Polyporum genera, duo testis indita, tria nuda, quorum primum omnium maximum, valdeq; notum, secundum paruum, varium, non esculentum, cuius generis nullus præter Aristotelem, quod sciam, meminit, tertium Eledone vocatum, quod aliqui Bolitænam, aliqui ozolim vocat. Apud ^a Athenæum ex Aristotele & Speusippo species Polyporum recensentur, Heledone, Polypodine, Bolboryne, Osmylus. Et Aristoteles Mollia esse scribit Polypos, Osmylem, Heledonem, Sepiam, Lolliginem. Hic notandum est in Aristotele, dum ait, Littorales maiores esse pelagijs, non noua Polyporum explicasse genera vti Saluiano ^b Plinius opinari videtur, hunc Aristotelis locum sic transcribens: Polyporum multa genera; terreni maiores quàm pelagijs. Sola namque loci atque magnitudinis varietas generum varietatem non facit. Sed solum eiusdem primi generis differentias quasdam edocet; eius namque littorales Polypi maiores sunt pelagijs. Atque huius sententiæ Rondeletius fuisse videtur, cum scribit: Polypum hîc depinximus qui omnium maximus est & notissimus, cuius differentias duas esse diximus: alter enim littoralis est, alter pelagicus, vita solum, specie nullo modo diffidentes. Apud Athenæum inuenio Aristotelem in libro de Animalibus Polypum diuidere in Nautilum & Triplichorem, quasi colore mutabilem dixeris. Forè tres illæ species, quas modò enumerauit primum, colorem omnes variant, & per Nautilum eas quæ conchis præditæ sunt, intelligit. Sunt qui in Aristotele legant *τρυγχορος*, quòd attritu colorem inducat. malo tamen ex Athenæo *τρυγχορος* legere, quòd colorem mutet. Diphilus apud ^c Athenæum Polypo similem *χελιδονα* ait, hoc est Hirundinem, ac volucris hirundini similem perquam volutare scribit Plinius. Vnde Edouardus V Vottonus Hirundinem siue Chelidonem cum Polypis coniunxit, præteritum cum Aristoteles Hirundinem à piscibus separare videatur, maximè eam quæ sublimis volat, & volatu stridorem emittit. Sunt qui existiment Chelidonem Aristoteli & Plinio piscem significare, Athenæi verò Chelidonem alterius esse generis, quod & V Vottonus veteris tamen nullius scriptoris autoritate fretus credidit; nos inter pisces ponemus. ^d Cardanus monstruosum quandam piscem inter Polypos ponit: Alij, inquit pisces sunt informes, velut quod corio est quasi suillo, magnitudine ferè elephantis, suillo etiam capite, pedibus loraceis, sine dentibus, paruis oculis, sub ventre duo foramina habet iuxta caudam. Cauda prælonga; brachij mensura latiore, quam mensuram longitudine & latitudine implent singulæ auriculæ, corio crassiore quàm digitus sit: forsan è Polyporum genere est. Contra quæ verba sic se ^e Iulius Scaliger exercuit. Cete, inquit, vastissimum, quod elephantis descriptum magnitudine, ais, esse forsan de genere Polyporum, manifestè leuitatem prodit ingenij tui. Cui suillum caput assignabas, suum potius faceres. Nam Polypo si nescis, non vt subius rostrum, sed vt Sepiæ cuidam generi, vt psittaco beccum est, Vti libet opulentia Gallica ad differentiarum intellectiõnem. Et in antiquis Romanorum monumentis est. Tum si non fuisset, nostra opera fuerit. Nam si palliatis Græculis licuit, coruos, serpentes, vrsas, easque, si dijs eorum placeret, caudatas in cælo collocare: quare non liceat togato viro, atque etiam sagato, voculam vnã è nobilissima omnium prouincia citare ad comitia literariæ dictaturæ? Ridiculus H verò cum Sepiaceo generi coriaceos pedes, atque etiam caudam, etiamq; longam designabas. Sed & auriculas cum appingis brachij longitudine, ac latitudine; probè te nouisse Polypum intelligo: qui cum auriculatum congenerem piscem singas. Nam quod sub ventre duo sint ei foramina, quid mirum tandem? Fœmina enim illa fuerit. Totidem habet & balæna. Item mas delphin alterum ad excrementa: alterum vnde veretrum euaginet. Hec Scaliger. Ego verò Polyporum summatim genera facio vnum conchis inditum, quod in duas species diuiditur, de quibus inter Testata dicemus: alterum sine còchis quod & alias tres sub se species habet. Prima enim maxima & notissima, ore, oculis, partibus internis Sepiæ ac Lolligini similis, vt scribit ^f Rondeletius, brachia verò longiora habet, promuscilibus caret: alio est rotundiore, Sepia latiore, Lolligo verò longiore. Acetabulorum in brachijs còtinuus est, & duplex ordo: quæ initio maiora, deinceps minora sunt: Sunt etiam quatuor pedum acetabula omnium maxima. his omnibus mira vis inest, vnde Trebius Niger apud ^g Plinium, negat vllum esse atrocius animal ad conficiendum hominem in aqua.

Polyporum
quot gene-
ra apud A-
rist.

^a Lib. 7.

^b Lib. 9. c.
29.

τρυγχορος
Polypus.
Aristoteles
correctus.
^c Lib. 7.

^d De Subtil.
lib. 10.
Mōstrosus
piscis.

^e Exercit.
218.

^f De pisc.
lib. 17. c. 7.

^g Lib. 9. cap.
32.

A aqua. Luſtat enim amplexu & forbet acetabulis, ac numeroſo ſuctu detrahit, cū in nau-
fragos vrinantesq; impetum capit. Sed ſi inuertatur, elanguescit viſ, exporrigunt enim ſe
retuſinati. Hunc eundem Polypum ſic deſcripſit Bellonius: Acetabula in cirris pluſquam
oſtingenta habet, atque in quolibet cirro pluſquam centum, quę in imo quidem maiora,
deinceps verò minora fiunt, & quadam pellicula conteguntur, quę horum dilatationis &
contractionis eſt cauſa. In interna cirrorum ſerie ad radices roſtrum illi eſt nigrum, in
medio corneum ac durum, piſtacci roſtro ſimillimum, quo cuncta etiam duriffima commi-
nuit. Oculos habet (vt Teſtacea) extrorſum ſitos in ea colli parte, ad quam alligantur cir-
ri, qui beneficio naturę palpebra integri poſſunt: quo fit vt parui admodum appareant, nec
quidquam eorum, preter id quod in ijs eſt pullum, conſpiciatur. Quod autem Vulgus in
Polypo caput vocat, id verò interna parte turgidum eſt, multisq; loculamētis concauum,
cuius nimirum alueo ac fiſtula. Quodque Polypus in varios colores ſe commutare dicitur:
id quidem à molli eius pelle prouenit, quę facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album,
mox ruſum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas. Pronus Polypus ocu-
los oſtendit: ſupinus verò ſua locumenta: qua parte commodè diſſectus, magis cartilagi-
neus ſentitur: atque in eius interaneis neſcio quid turbinatum videas, quod cordis vel he-
patis naturam habere dixeris. Verum id quidem protinus eſſluit, & diſſoluitur. Quod au-
tem illi veluti cerebrum eſt, id quidem proportionē magis, quā natura tale eſſe credide-
rim. Ab ore gula ei patet oblonga & anguſta, in quandam ingluuiem ampliſſimam pro-
ducta, cui adhæret ventriculus: à quo inteſtinum tenue (craſſius tamen quā gula) partem
repetit ſuperiorem, & iuxta os ſurſum tendit. Corneum quiddam vtrinque habet Poly-
pus, in quo eius oua recluduntur: lucida quidem ea & transparentia. Flagella autem oſten-
dit quina, atque interdum ſena. Hęc Bellonius. Nos quidem huius generis iconem da-
mus. Captus eſt prope Iluam maris mediterranei inſulam. longus erat pedes duos: cir-
ris duplici acetabulorum ordine inferna parte inſignitis, albis: ſuperna maculis ferrugineis
aſperſis. capite vario, coloribus præſertim, rubro, cæreuleo & nigro, oculis magnis aurea iri-
de, pupilla nigra. Huius iconem ita expreſſimus, vt vnica tantum acetabulorum ſeries con-
ſpici poſſit. In ea quam ponit Rondeletius vtraque conſpici poteſt: ſimilē deinceps ſubie-
cimur, vt etiam eam quam ponit Zoographus, partem pronam illius quam Rondeletius
ponit, repræſentans. Huius autem generis cum littorales ſint & pelagij, littoralem tantum
depinximus: alterius enim piſtura non eſt opus, cum ſatis ex præmiſſa cognofci queat: pe-
lagium enim minorem eſſe ait Ariſtoteles, & varium ac cibo inceptum. Notandum autem
eſt, littorales hoſce Polypos certam non habere magnitudinem; nam pro ratione ætatis ac
loci, magnitudine variant: vt ſcribit Aelianus inquiens; temporis longinquitate Polypi
adeo magni euadunt, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur.
Sanè monſtrum videtur, non Polypus, de quo Carteia capto ſic apud Plinium ſcripſit Tre-
bius Niger. Oſtendere, inquit, Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarū quin-
cim capax, atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas, quas vix vtroq; brachio complecti
eſſet, clauarum modo toroſas: longas pedum triginta: acetabulis ſiue caliculis vnalibus
peluium modo, dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſteruata miraculo pepen-
dere pondo DCC. Hęc Plinius, quem Fulgoſus quoque ſecutus videtur, qui narrans
de ſimili bellua hiſtoriam, quam poſtea referemus, eius caput immenſum fuiſſe tradit, hor-
rendumq; quod Lucius, inquit, Lucullus qui illud inſpexit, putauit quindecim amphora-
rum quę in nauticis rebus bottæ dicuntur, menſuram continere, Brachia autem ingentia
adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaq; crurum magnæ olę amplitu-
dinem complere. Eius autem reliquiæ in miraculi teſtimonium ſepoſitæ fuere, ſeptingen-
tarumq; librarum pondus exceſſerunt. Strabo quoque circa Carteiam talenti pondo repe-
riri autor eſt. Non pretermittendum cenſeo, quod de Polypo ſeptentrionali narrat Olaus
Magnus, tanquam à noſtris multum diſcrepante corpore, quamuis natura ac moribus con-
ueniat. In littoribus, inquit, Noruegię Polypus ſiue multipes animal eſt, fiſtulam in dor-
ſo habens, qua mare traſmittit, camq; modò in dextram partem, modò in ſiniſtram tranſ-
fert. Cæterum per brachia (velut acetabulis diſperſis) ac dēticulatas forpices, omne quod
ſibi appropinquat, inuoluit: animal carens ſanguine. Quidquid conedit, aggregat in
cauernis, vbi manet: deinde putamina eroſa carne egerit, adnatantesq; piſciculos ad ea ve-
natur: teſtas etiam & cruſtas cancrorum reſiduas eiſcit. Mutatur color eius ex lapidis colo-
re, cui adhæret, maximē accedente timore ob aſpectum congreſſi inimici ſui. Habet quatuor
pedes medios magnos, & in totum oſto. paruum corpus quod pedum magnitudine com-
penſatur: alioſque adumbratos pedes, ſtriſtos, qui vix percipi queunt, his ſe ſuſtentat, mo-

vt varios
colores mu-
tetur.

Li. 13 ca. 6

Lib. 11

Lib. 21.
cap. 21. in
epitome.

Polypus in quo vna tantum acetabulorum series exprimitur.

Vlyssis Aldrouandi

Polypus idem prona parte depictus ex Zoographo:

A uetur, & tuetur, tum etiam apprehendit, quidquid à se fuerit remotum: supinusque adhæret faxis, ut vix amoueri possit, nisi re aliqua fætida admota. Hoc Olaus Magnus, seu maior autor, qui cum in epitomen redegit.

S E N S V S.

O R A N D I facultas summa in Polypis viget, cum odore escarum al
le sati capiantur, & maximè olearum, quas in littore prosequuntur, ad cò
ut cani sagaci ab Oppiano comparentur. Adhærescunt autem ita teste ^a *Hist.* 4.
Aristotele rei quam appetunt, ut inde auelli non possint, nisi pulicaria ^{cap. 8.}
herba admota, cuius odore protinus resilire dicuntur. Gustus quoque mem
brum habent molle, carnosumque, ut idem scribit Philosophus, Et sanè
exquisito præditos gustu deprehendo ex aqua dulci, quam simulatque piscator prope pe
tram effuderit, statim fugiunt, petramque relinquunt.

Odoratus.

^a *Hist.* 4.^{cap. 8.}

Gustus.

B

L O C V S.

P R I M V M Polypi genus omni ferè in mari frequens est; reliqua verò
non item: ^a Aristotele autore in Euripo Pyrrhæo, neque Polypi, neque
Bolitænæ, neque alia quædã genera gignuntur. Citat ^b Athenæus Theo
phrastum in libro de locorum differentiis, circa Hellepontum non gene
rari Polypos, quia frigidius illud mare sit, ac minus salsum: quod utrum
que Polypo noxium. Testatur ^c Oppianus magnos in ponto Euxino haud reperiri hisce
versibus.

^a *Hist.* 9. c.^{37.}^b *Lib.* 7.^c *Halicut.* 1.*Noxia non ponto monstra educantur in isto,**Et parui pisces non quidquam hostile timentes**Securi viuunt undis, procul Aistacus ingens,**Polyposes desunt magni, desuntq; Paguri.*

C

Sunt, qui hoc mare à Polypo vitari putant, quia sit animal ob imbecillitatem suam frigo
ris impatiens, & mare ad boream vergens assiduus imbribus ferè sit obnoxium. Saxorum
cauernas incolunt teste Bellonio, nec vada apprehendunt, ut scribit ^d Plinius. Littoralis po
tius quàm pelagius videtur Polypus, ut ex Aristotele conijcere licet, quando inquit: Lol
ligo iola ex Mollibus gaudet alto, vitamque pelagicam agit. In mari Adriatico frequen
tissimos esse, testis est autor de natura rerum, & reuera ego eos Venetijs sæpè profare in
foro vidi. In exterioribus Cartææ locis Polypum ad talenti pondus accedere ^e Stabo scri
bit. Et Archestratus apud ^f Athenæum inquit.

Cur nō sine

in mari Eu

xino.

^d *Lib.* 9. ca.^{pit. 29.}^e *Lib.* 3.^f *Lib.* 7.*Πολυποὶ ἐντὶ Θάσῳ καὶ Καρίᾳ ἴσιν ἄριστοι**καὶ Κέρκυρᾳ τρέφει πολλοὺς, μέγ' ἄλγους τὸ τὸ πλῆθος, id est:**In Thaso, & Caria Polypi sunt optimi,**Corcyra magnos etiam alit, numeroque multos.*

D

V I C T V S.

V O R A C I S S I M V M animal est Polypus, & magnum in ventre ha
bet robur, ut quiduis obuium sine negotio, ut scribit ^a Aelianus, deuoret
& conficiat. Iulius Scaliger inter animalia omniuora enumerat, nec im
merito. Non solum enim carnes animalium ferè quorumuis, sed & fru
ctus arborum depascitur: Humanasque imprimis appetit, ut vult autor
de natura rerum. Et Trebii Niger apud Plinium tradit ad cōficiendum
hominem in aqua nullum hoc atrocius esse animal, luctari complexu atque forbere, & nu
merofo suctu detrahare, ac in naufragos urinantesque impetum facere. Frequentissimum
ei cibum esse refert ^b Aristoteles Conchularum carnem, horum autem Conchas cōplexu
crinium frangit. Itaque præiacentibus testis cubile eius deprehenditur, ut scribit ^c Pli
nius. Omnia in domum comportat: dein putamina erosa carne egerit, adnatantesque pi
sciculos ad ea venatur. Iulides non edit, uti canit ^d Oppianus, sed Carabos, quos quo astu
capiat,

^a *Libro* 1.*var. lect.* 1.^b *Hist.* 8 ca^{pit. 2.}^c *Libro* 9.^{cap. 29.}^d *c. 2. Hal**icut.*

Canceris vi- capiat, vbi de ingenio, & industria eius disceptabitur, agemus. Canceris quoque, & Pagu- **E**
 ritur, & ris victitare obseruauit Bellonius. Visus est, inquit, nobis Polypus in portu Cocyræ nigre
 Paguris, integram horam cum Cancro decertasse. ^d Aelianus autor est carnes quoque Locustarum
^a De Ani- quandoque exugere, & succum earum exhaurire. ^e Idem scribit testimonio piscatorū eum
 mel. 1. c. 32. in terram progredi ad oliuæ germen in litore positrū. Et ^f alibi Polypos, inquit, & Osmi
^c Lib. 1. ca- los in siccum egressos aestiuo tempore, ex maritimis arboribus frugiferis fructus subripien-
 pit. 37. de tes, (scandunt enim per truncos, & ramis se implicant) sæpè agricolæ & deprehendunt
^d Animal. & pro directis fructibus pœnas ex comprehensis sumunt: & pro commisso ab eis furto,
^e Lib. 9. A- fructuum dominis ipsos ad epulas adferunt. Ex plantis, inquit ^g Athenæus, olea delectan-
 nimal. c. 45. tur. Eius truncum flagellis amplexos sæpè offendunt. Ficus quoque ad mare natis affixi, &
 Olea delectantur. fructum mandentes nunquam deprehenduntur, vt Clearchus scribit, de ijs quæ in hu-
^f Lib. 7. more degunt. Idem quoque ait eo argumēto cognosci Polypos, oleæ amantissimos esse,
 Ficus vesci, quod si oleæ ramum in mare demiserit, vbi Polypi sint, ac aliquatulum detineat, quot vo-
^h 4. Alencl. luerit, modico negotio extrahet circa ramos implicitos. ^h Oppianus quoque, quàm sint
 oleæ amantissimi hisce versibus declarat Lippio interprete.

*Palladij gaudet ramis salicis oliua
 Polypus, & glaucis folijs (mirabile dictū)
 Corripitur, gliscitq; comas, frondesq; virentes
 Est totus latus ramis, & fronte benigna,
 Cum iuxta pontum nigris stat splendida baccis
 Arbor, & expansis confurgit litore ramis,
 Polypus ad frondes trahitur: cui per iuga montis
 Sæpe canes quarunt vestigia tædæ ferarum,
 Atque feras prehendunt dominos ad lustra trabentes.
 Sic virides ramos gliscit frondentis oliua
 Polypus, & subito salsis emergit ab undis,
 Per terram repit ramos vbi nactus oliua,
 Applandit truncos latus, radice sub ima
 Fleclitur implicitus, veluti complectitur vniis
 Nutricem nuper venientem paruos alumnus,
 Inq; sinus primum puerilia brachia iactat,
 Atque cupit nunc conuoluerè brachia collo.
 Sic est Palladiæ ramis connexus oliua
 Polypus, & totus latatur fronde virenti,
 Nunc pedibus tentis ramum complectitur illum;
 Nunc istum, veluti peregrina ex vrbe reuersus,
 Collectos vnâ dulces offendit amicos,
 Extensus manibus cupide complectitur omnes.
 Celsa non aliter obrepunt abiecti fontes
 Nexu hedera, & surgunt primum radicibus inanis,
 Et multis nodis longè latèq; per omnes
 Tolluntur ramos ad summa cacumina tensæ.
 Sic latus glauca sua brachia nectit oliua
 Polypus, hunc similem dulci quis dicet amanti.
 Postquam Palladij ramis exempta cupido,
 Expleuitq; animum folijs, seu fronde virenti:
 Protinus aqueas obrepit latus ad undas.
 Talis amor frondis, vel tam furiosa cupido
 Hunc capit, & tali piscator fraude peritus
 In medium iactat plumbum quod fronde reuincit
 Palladia: & piscis ramos non temnit oliua,
 Sed sociam prehendit frondem, nec deserit unquam;
 In nanem tractus rami non vincla relaxat,
 Non odit viridem iam iam moriturus oliuam.*

Salsamenta quoque esse ex historijs admirandis, quas infrà inter historica recensendi-
 mus, fiet manifestum. ⁱ Aelianus tanta auiditate scribit pisces, & obuia quæque deuorare,
ⁱ Hist. var. vt ne à proprio quidem genere abstineant; refertque qui minores retibus inclusi capiun-
 tur, maiorum escam fieri. An verò brachia sua edat tempore penuriæ, rursumque renascan-
 tur,

A tur, sum operè apud scriptores antiquos controuersum inuenio. Athenæus peruestus citat Poetas, qui id affirmasse videntur, vt Alceum, qui canit.

Εδω δ' ἐμάντων ἄς Πολοπους: idest

Me ipsum, vt Polypus, comedi.

Et paulo pòst: In penuria inquit cibi aiunt seipfos comesse. Hoc scripsit Comicus Pherecrates in tabula cui titulus est Agrestes, his verbis:

Εἰ θρύσκοισι (malè legitur in Athenæo θρύσκοι) καὶ βραχάνοι καὶ ερβήλοις ζῶ.

Οποτα δ' ἦδη πείνωσι σφόδρα, ὥσπερ τοὺς Πολυπόδας

Νύκτωρ περι τρώγων ἐντο: (male etiam ibidem ἐκ τῶν) τοὺς δακτύλους.

Agrestibus olusculis & carduis vinere,

Quumq; vehementer furirent, Polyporum instar,

Noctu digitos suos intus arrodere.

Diphilus in Mercatore,

Πολύπους ἔχων ἀπάσας ὁλομελῆς τὰς πλευράνας

Οὐ περιβιβρωκῶς ἐαυτὸν ἐς ἰφίλτατα. idest:

Polypus omnia hic habet integra brachia:

Seipsum is non circum arrosit o amicissima.

Sed & huius rei ante alios^k Hesiodus non ignobilis poeta meminit.

^k In Erg.

Ἡματι χειμῶν, ὅτ' ἀνέσσω ὃν πόδα τῶδα,

Εἰτ' ἀπύρρῳ ὄκῳ καὶ ἐν ἡέρεσι λευγαλίοισι. hoc est:

Tempore hyberno, quando exillis Polypus sum pedem arrodit,

Inque frigida domo & in habitaculis tristibus.

Oppianus^l Vitos scribit in terra suos pedes lambere ac sugere, vt Polypos in mari his^l 3. De Ven.

nah.

Τοῖον ἐπαὶ βουθαςιν ἐν εὐρυπόροιο θαλάσσης

Πολύποδε: σκόλχοι παρὰ κύμασι μητίσαντο:

Χάματος οἱ μισατον κρυεῶν πνεύοντος ἐν πλῆ

Κινδυνεύει πλεταμύων ἐὰς πλοκαμίδας ἐδόντες.

Αὐτὰρ ἐπὶ τῷ ἔαρ ἰχθὺν εὐτροφον ἀνθίσκει

Αερέωνες σφισιν ἔκα νεοὶ παλιν ἀλθίσκουσι

Καὶ πάλιν εὐπλόκαμοι δολιχῶν πλόουπι θαλάσσω

Gabriel Bouuerius sic hocce transtulit.

Sic in gurgitibus longè lateq; profusis

Intortis faciunt Polyphi grassante rigore

Inque crep'dinibus se condunt aquoris aliè

Et satiant spiris rodentes dira palati.

At cum ver campis fragantes reddis honores

Sponte repubescunt Polyphi semesa flagella

Ac freta pernadunt hysdem fluctusq; sonantes.

Et rursus alibi, interprete Lippio:

Polypodes gelidanon verrunt aquora bruma,

Formidant rapidas vento impellente procellas,

Et curuis degunt antris, torpentq; veterno,

Absumuntque pedes longos vel non scus ac si

Carnes non pascant proprias, quæ sæpe renatæ

Exaturant dominos, Neptunus munera donat,

Fæcundatq; pedes in pabula grata natantium.

„ His etiam subscribit Aelianus: Polypus, inquit, cum alijs cibis pascitur (est enim edacif-
 „ finus, ad fraudemq; & insidias callidissimus) tum verò sua ipse membra conficit. Nam si
 „ præda eum deficiat, brachia sua deuorat ac ventre sic saturato, inopiam venationis leuar:
 „ deinde renascitur ei quod deest: hoc tanquam promptum prandium ac sumum retinguen-
 „ dam comparante ipsi natura. Et^m Plutarchus, Polypus, inquit, sub brumam seipsum vo-

^m Lib. viii
animal &c.

Et ἀπύρρῳ ὄκῳ καὶ ἐν ἡέρεσι λευγαλίοισι:

„ Adeo vel piger vel stupidus, vel certè vêtre tam rabido, aut his forsan obnoxius omnibus.
 „ Hinc aiunt Iohanni Grammatico Polypo dici κολοβὸς ποδάς. Et Proclus in Hesiodum διὸ
 „ καὶ ἐυρίσκονταί οἱ παλαιοὶ πολυπόδες, ἔχοντες κολοβὸς τοῦς ποδάς. Id est, propterea
 „ maiores Polyphi pedibus mutilis deprehenduntur. Sed cur hoc, inquit Massarius, verisimi-

le esse

le esse non potest, vt Polypis interdū à seipsis, & interdum à Congris brachia prærodi con-
tingat, quando & Cercopithecos desiderio carnis comedendæ correptos caudam sibi ro-
dere videmus? Nam^m Aristoteles, inquit: Quod autem nonnulli aiunt Polypum seip-
sum comesse falsum est; sed aliqui sua brachia corrofa habet à Congris.ⁿ Plutarchus quo-
que falsum id esse scribit. Et^o Athenæus, à Congris, inquit, persequētibus, & infestis eius
sic pedes lacerantur. Quapropter malè Proclus commentator in Hesiodum à Paguris eos
exedi citat ex Aristotele. Præcisa brachia renasci, vt lacertis caudā, autor est Plinius. Non
prætereundum Eledonem quibusdā dici ἀπό τοῦ ἐαυτῶν ἔδειν, quod ipsa se rodāt. Sed
alij pleriq; de Polypo simpliciter, non de Eledona specie eius priuatim hoc tradunt. Græ-
ci quoque Polypum αὐτοφαγῶν nominant teste Dalechampio, in suis ad^p Plinium an-
notationibus.

GRESSVS. NATATIO.

Exitus in
siccum.
^a Lib. 7.
^b Lib. 9. ca-
pit. 29.

^c Lib. 9. ca-
pit. 19.

^d Exerc. 218

^e Lib. Ha-
liens. 1.

ON defunt, qui Polypum in terram descendere tradant. Aristoteles in^p
primis, Mollium, inquit, vnus Polypus (crura enim ei quàm ceteris lōgius
cula, & gradiēdi facultate prædita sunt) exit in siccum, graditur p̄r aspe-
riora, vitat leuia. Idem ex eo^a Athenæus: In siccum, inquit, exire nonnun-
quam visi sunt, asperis præcipuè locis: læues enim odere. Et^b Plinius: so-
li, inquit, Mollium in siccum exeunt duntaxat (Aristoteles μάλιστα) aspe-
rum, leuitatem odere. Idem^c alibi. Exeunt in terram, & qui marini mures vocātur, & Po-
lypi, & Muræ næ. Quæ proculdubio ex Theophrasto transcripsit Plinius, nimirum ex eius
libro, qui de ijs, qui in sicco versantur, inscribitur, hodieque περὶ ἰχθύων, hoc est de pi-
scibus. Polypo, inquit^d Iulius Scaliger, pedes sunt vix hac appellatione digni. ita enim
in solido sub aquis ingreditur, vt humoris beneficio suspensus fluctet. In sicco ambula-
tio cū pulsu, & tractu fiat, alterum solum est in Polypi motu; qui neque gressio, neq; re-
ptio est, tractus scilicet, acetabulis enim iactis procul, vt cuique applicuit, id apprehentum
tenet: tum brachiorum contractione corpus admouet. ita subuchit sese in eam partem, cui
adhæserit. Natat teste Aristotele, & pinnis, & pedibus: βαδίζα, inquit; δὲ τὰ τῶν ἰκτερίων,
(scilicet πτερύγων καὶ ποδῶν) ὡς πτερὰ πολύπους. ex eodem pinnulam alueum ambien-
tem minimam, minimeque conspicuam esse probaui superius: Plinius tamen pinnas ei
prorsus negat, quod pedes vicem pinnarum ei præstent.^e Oppianus.

Pisces aquoreis alij voluntur in undis:

Polypodes multis sparsi per membra flagellis.

Natat obliquus, inquit Aristoteles, pedes in eam porrigens partem, quod capitis nomi-
ne appellatum est. Atque ita efficitur, vt cū natat, prospiciat in aduersum: (nam oculi
supra sunt constituti.) & os habeat ex aduerso. caput illud Polypis quamdiū viuunt, præ-
durum, & quasi inflatum est. Quæ sic ex eo repetijt Plinius: Natant obliqui in caput, quod
prædurum est inflatione viuientibus.

RESPIRATIO.

^a Libro de
resp.
^b Lib. 7.

OLIPODES pisces scribit autor libri de vtilitate respirationis Gale-
no adscripti, nutrirī aëre externo influente perporos; nō aliter quàm cæ-
tera exanguia, in quibus modicus est calor.^a Aristoteles aquā per cauum
eos respuere ait, quod supra eam partē sedit, quam nomine capitis profe-
quimur. Theophrastum laudat^b Athenæus scribentem in libello de ijs,
quæ in sicco degunt, respirationis gratia siue ad temperandū calorem in-
terzū omnibus viuientibus ἐκφυτον, aquā maris non admittere, δὲ ἐξ ἑαυτῶν τῶν δαχτύλων
Sanè liber hic Theophrasti, quamuis non extet integer, superest tamen integra adhuc illius
sententia hæc, quam paulò pluribus lubet verbis describere: est enim locus eximius: eum
sic vertit Iaacus Casaubonus. Illud, inquit, mirum, an possit vllū animal partibus ijsdem
instrumentalibus, modò aërem trahere; modò aquam recipere. magis tamen fortasse mi-
rabile, si modò quidem aër sit aptus, & congruens ad refrigerationem (aut quidquid est id
quod respirationem confert) modò verò aqua: ambo namque simul admitti non queunt.
De Poly-^pis minus mirum: quia illi maris aquam nō recipiunt. Quocirca parum se in Ari-
stotelis

Astotelis & Theophrasti philosophia versatum prodiit interpres Athenæi, qui locū Athenæi & Theophrasti tam absurdè accepit, ut ubi inquit Athenæus, ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἐν τῷ ξηρῷ διατρίβοντων ζώων, & δὲ χιτῶν φησὶ τοῦς Πολύποδες πῶς θαλάττωι, verterit: Idē libro de ijs quæ in sicco versantur, scriptū reliquit, è mari Polypos egredi. Zoographus putat Polypos mare nō recipere refrigerationis gratia, ut suis branchijs pisces: sed dū cibū capiunt, obiter admittere; idemq; in quibus sic scriptum reperio. Fistulam ante alucum positam supra brachia gerit cauam, qua mare transmittit, quantum suo admiserit aluco, quoties aliquid ore capit. quæ sic tradit Plinius. Est Polypus fistula in dorso, qua transmittunt mare.

Dalecham
pij error.

CAPIENDI RATIO.

B **R**ACILIS est eorum captura. Nam vel strepitu audito, vel piscatore viso, minimè cedunt, aut fuga sibi consulunt, ut reliqui faciunt pisces, sed aut saxis quæ in promptu fuerint, se applicant, aut captantis manum apprehendunt, & cruribus se alligant. Est nihilominus capiendi quædam inuenturatio, cum captu difficilem esse dicat^a Antonius Liberalis, quod se ijs quibus adhæserit locis, assimilet, atque colorem soli suprà quod fertur, æmuletur, ut ab eo discerni nequeat. Oliuæ germina quæ ab ijs amari diximus superiùs, piscatores colligant, ut scribit Oppianus, in falcē, plumboq; in medium indito, à nauticula trahunt: quem statim amplexus aliquis Polypus, hæret, neque remittit, ne in nauim quidem pertractus. Tarentinus ceu elcam ad Polypos capiendos tenues Mormures circa robustum quid vinculo deligari scribit, item Vocarim & Aradas, Polypus, inquit, autor de Natura rerum, cornu cerui, vel storacis (styracis) sicci suffitu deluditur & deprehenditur; quia diligit eum, & ob hoc intrat vasa (nallas) venantium. Idem Tarentinus pro Polyphis & Sepijs capiendis ex salis hammoniæ drachmis sex, butyri capilli drachmis octo, optimè leuigatis molle collyrium facit, quo aut funes ipsos, aut validas vittas inūgit, pisces siquidem peredentes haud facile diuelluntur: tu verò aditans extrahito, inijcitoq; in scaphā Carabos, Buccinas, Purpuras, & alios quicumque fuerint pisces. Bellonius elca captos facili in sublime efferri testatur: sed ubi extracti extra aquam, aërem senserint, mox elabi. Quamobrem veteratores Polypos antiqui vocarunt. ^b Teste eodem Perenses piscatores eos retibus capiunt in Propontide, ut alios pisces: captorum autem brachia diducunt & explicant, dentibusq; eorum rostrum confringunt: nisi enim occiderent, è cymba effugerent. Sed quia quandoque petris tam firmiter adhærescunt, ut vix auelli queant, cunila admouenda est: ita enim protinus resilient, inquit Plinius. Simocatus ait Piscatores Polypum petris tenaciter adhaerentem, dulci aqua perfundere, & facile auellere; ^c Athenæus verò; si quis ante cubilia salem asperferit eos statim egredi: à Cancris chelis retentos admoto ipsis gramine liberari ^d Gaudentius Merula. facile autem eorum femina capiuntur à partu teste ^e Athenæo, & mares à coitu, uti Oppiano placet, Languidi enim tunc sunt & imbecilles.

^a Li. mirab.
nar.

^b Obser. lib.
1. cap. 74.

^c Lib. 7.

^d Lib. 3. me-
mor.
^e Lib. 7.

NIDVS SEV CVBILE.

D **R**OLYPI, habitaculum θαλάμην vocant Homerus, Athenæus & Aelianus: Latini quidam nidum, alij rectiùs cubile transferunt, hoc enim sibi struit Polypus, non solum pariturus, sed alius etiam, ut putat Zoographus. Conchas tenuiores scabrasq; efficere circum se, velut lorica duram, eamq; modo ampliore, quo ipsi sunt ampliores, atque de ea quasi latibulo aut casula quadam prodire aiunt, inquit, Philosophus. Et alibi: Conchulis maximè extringentes carunculas vescuntur: vnde fit ut eorum cubilia cognoscant, qui venantur congerie testarum. Idem ex Philosopho scripsit^a Athenæus. Cum æstu maris Vlysses in litus abreptus esset ait Homerus, eius cutem sic laceratam fuisse à scopulo,

^a E Conchis
construunt
nidum.
^b Lib. 7.

Ὡς δ' ὅτε πολυπόδος θαλάμης ἐξελομένηοιο
Πρὸς κοτυληδοσφιν πυκνὰ λαίργγος ἔχονται, id est
Sicut Polypodis è suo domicilio extrahit
Acetabulis multis lapilli adhærescunt.

Vbi Spondanus ait Homerum hæc de Polypo in ficcum exeunte scribere, quòd dicat A Aristoteles cubile suum ex Conchis tenuioribus scabrisq; esse constructum. Verùm per *αἰγῶν* intelligi posse puto, non solùm lapillos, sed & tenuia fragmenta testarum, ac similia aspera quæuis, ex quibus suum cubile construit Polypus. Albertus Magnus nescio quid super hac re somniat, inquiens nidum construere è lignis, inque eo parere.

S E X V S.

^a Histor. 5.
cap. 12.

^b Histor. 5.
cap. 6.

^c Lib. 7.

O C E T ^a Aristoteles discrepare Polypum marem à femina, eò quòd capite est productiore, & quod genitale piscatores appellant, albidum brachio continet. Nam ^b antea hæc scripserat: Marem nonnulli aiunt gerere quod genitilis speciem referat suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur. Nervo id quasi constare porrectum ad medium vsque brachium confirmant, totumq; nari feminae annexi. Athenæus non ausus est hanc partem vocare genitale, sed genitili esse simile, hunc Philosophi locum secutus. Nam quamuis superius vocet *αἰδοῖον*, id est genitale, loquitur tamen ex piscatorum tententia, ex quorum opinione & hæc tradit alibi, Brachio, inquit, ultimo (quod & acutius, & solum albicans est, & parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum) in coitu vitur. Hunc Polypi pedem (ni fallor, inquit V Votonus) Plinius caudam vocat libro nono: Cauda, inquit, quæ est bifurca & acuta, in coitu vitur. Alibi Aristoteles aliam ponit sexus utriusque differentiam, quæ nunquid omnibus conueniat Mollibus, an verò Polypis tantum peculiariter, difficile est ex ipso cognoscere: Nam cum quomodo Mollia atramentum effundant, quidq; singula per dorsum in prona corporis parte solidi contineant, ostendisset, Polypumq; nihil eiusmodi duri ac solidi continere, hæc verba subneçit. Differunt femina à maribus, quia in mare meatus ille subditus gulæ à cerebello in ima aluei pertendit, idque ipsum ad quod fertur, speciem mammarum imitatur. In femina duplex idem ilud, supraq; habetur. Vtroq; tamen in sexu corpuscula quædam rubentia parti eiusmodi subiuncta spectantur.

C O I T V S, P A R T V S,
I N C V B A T I O.

^a Histor. 5.
cap. 12.

^b Lib. 7.

^c Lib. 7.

^d 5. Histor.
cap. 12.

^e Histor. 5.
c. 6. de gen.

^f cap. 15.

V M latent, latent autem circiter duos menses, ut testes sunt ^a Aristoteles & ^b Athenæus (quanquam Plinius Polypos, binis mensibus condi velit) idq; hyeme, tunc coire scripsit ex Aristotele ^c Athenæus, numerosaq; prole fecundos esse. Locus autem ^d Aristotelis hic est. Polypus, hyberno tempore coit, verno parit. ^e Eodemq; teste Mollia ut Polypi, Sepiæ, Lolligines modo eodem omnia coeunt. oribus enim inuicem admotis, complexuq; mutuo brachiorum libidinem explent. Ergo Polypis coitus cum alter capite vulgo appellato in terram verso, nitibundoq; explicat, porrigitq; sua brachia, alter superuenit, passisque brachijs singulis ad singula subiacentis acetabulorum conceptu mutuo adherescit. Marem etiam nonnulli aiunt gerere quod genitilis speciem refert suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur, nervo id quasi constare porrectum, ad medium vsque brachium confirmant, totumq; nari feminae annexi. Quod sic transcripsit ^f Plinius. Polypi (nempe superueniunt) crine vno feminae naribus annexo. ad quæ verba notat Dalechampius, Plinium apud Aristotelem legisse *μυκτῆρι* pro *φυστηρι*, huncq; Gazam esse secutum, quando, inquit, crine vno fistulæ adnexo. Et paulò infra idem Plinius: sed Polypi in terram verso capite coeunt. Quod enim ultimi brachij parte extrema bifurcata, quam putant V Votonus & Saluianus caudam bifurcam à Plinio appellari, in coitu vitur, falsum esse scripsit ^g Aristoteles, inquiens: Meatus ille interior idem excrementi & Vulvæ est, tum in Mollibus, tum in Crustatis. Est enim qua semen genitale per meatum emittant, idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum femina copulatur. Nam si mas, siue semen siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam mittat, admoueri ad meatum Vulvalem necesse est. Crinis verò insertio maris Polypi per fistulam, qua piscatores crine coire Polypos aiunt, complexus

- A complexus gratia fit: non quasi instrumētum id sit vtile ad generationē: etenim extra meatum corpusq; est. Hæc ille; cui quoque subscribit Rondeletius. Cū enim ex Aristotele dixisset brachio vno, quod pudendi speciem referat & in quo duo sunt acetabula coire, quorundam sententia, hæc subdit verba. Sed hæc, inquit, somnia esse anatome certō demonstrat. Mihi sapius Polypos dissecanti, nunquam visa sunt acetabula ista maiora in vno brachio quā in alio, præterquam primo & maximo Polyporum genere, in quo non duo in vno brachio, sed quatuor in quatuor brachijs acetabula præ cæteris omnibus maxima comperias, in alijs generibus minimè. Quod si semen (per) hæc emitteretur, necesse foret, meatum aliquem ab internis partibus huc deductum: feminam quoq; eodem meatu semen excipere, ouaq; edere: quæ fieri non posse fæbuntur omnes qui Polypos vident: & ouorum in inferiori alui loco situs necessariō conuincit alio quā brachij acetabulo oua edi. Quocirca mihi vera eorum videtur sententia, qui fistula parere affirmarunt. Hæc Rondeletius. Eos autem fistula parere, Aristotelis & Athenæi quoque fuit opinio.^h ^h *Histor. 5. cap. 6.*
- B dicitur. Et cum securusⁱ Athenæus: fistula, inquit, quæ corporis meatus est oua racematim pariunt.^k Plinius tamen ore eos parere scribit. Longo tempore coitum absoluūt, vt idem ex Philosopho tradit, adfertq; rationem: quia, inquit, sanguinis sunt expertes. Pariunt autem oua, de quibus multa^l Philosophus. Ouum, inquit, veluti cirrum edit fructui^l ^l *Histor. 5. cap. 12.* populi albæ simile. Perquam sæcū dum hoc animal est. Nam de eo, quod ediderit, copia innumera prouenit.^m Et rursus. Ouum Polypi vnum incomptum foris, & grande, intus humorem candicantem concolorem totum, atque æquabilem continens. Tanta est eius oui vbertas, vt vas impleat amplius capite Polypi ipsius. Rationem quoque alibi reddit, cur eiusmodi ouum sit simplex. Ouum, inquit, maximè indiscretum est in Polypis, ut simplex esse videatur: cuius rei causa est forma corporis, quæ similis vndique est.ⁿ Et rursus: Polyporum, ouum simplex est. causa est forma eorum vteri, quæ specie rotunda conglobataque est: fissio enim eius iam repleti incerta est. Quale autem ouum edas, quo loco, & quo tempore ex eo fœtus excludatur, quantaque sit eius oui fœcunditas,^o alibi pluribus sic docet. Mollia copulatione, & venereo coitu, ouum concipiunt candidum, quod indies aredinum (arenidum legunt alij quod est cute, & testa dura obtectum) quale illud crustati generis euadit. Edit Polypus suum ouum, vel in cubilibus, vel in figulino, vel in aliquo alio cauo, simile labruscæ florentis racemulis, (*Botrudon*, racematim cohærens) aut fructui populi albæ, vt iam dictum est. Pendent vtrique per cubile oua tanta fœcunditate, vt collectis vas impleatur longè amplius, quā caput sit, quo continebantur. Polyporum itaque ouis diebus quinquaginta maximè ruptis, Polypuli modo Araneorum perquam multi exserpunt, quorum natura sigillatim nondum conspicua est, quanquam forma satis tota apparet: sed ob exiguitatem, imbecillitatemque copia interit. Iam nonnulli adeo spectantur exigui, vt nulla partium constent distinctione, quamuis ad tactum moueantur. Quæ ferè cuncta sic interpretatus est^p Plinius. Polypi vere pariunt oua tortili vibrata (melius similita in castigato codice legitur, vt notat Saluianus) pampino tanta fœcunditate, vt multitudinem ouorum cuncti recipiant cauo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quinquagesimo die, è quibus multa propter numerum intercidunt. Auctor de Natura rerum, itemque Albertus Magnus in nido ex furculis, & lignis cōstructo spargere oua sibi coherentia tradunt. Ait insuper Aristoteles, oua iam absoluta ab eis foueri, nec ad pastum interrim prodire.^q Et alio in loco, Polypus femina, inquit, modo incubat ouis, modo in ore sui cubilis assidens brachium super ouis exporrectum tenet. Quod sic transcripsit^r Plinius: Polypus fœmina modo in ouis fedet, modo cauernam, cancellato brachiorum implexu claudit. Eadem quoque habet^s Athæneus: Femina verò, inquit, nunc oua corpore fouet, nunc ostio cubilis assidens super ea brachia porrigit.^t ^q *Incubatio. 9. Histor. 5. cap. 18.* ^r *Lib. 9. ca. 51.* ^s *Lib. 9. ca. 51.* ^t *Lib. 7.*

Æ T A S.

Q VAMVIS in centum partes dissectus Polypus viuat, vt plurima exanguia, præsertim insecta, tamen breue ipsi æuum natura concessit. biennium enim vix egreditur, vt testatur reliquit^a Aristoteles, his verbis: Genus inquit, Polyporum magna ex parte biennio viuere non potest: sua enim natura tibi obnoxium est. Cuius rei inditium cum pressus Polypus aliquid subinde humoris emittat, demumq; absumatur totus; quod feminis a partu potissimum incidit. Stupent enim semina, vt neque vndis iactata sentiant, & manu vri-

^a *Lib. 9. Histor. cap.*

nu vrinantis de facili capiantur. Sordefcunt etiam, nec præterea assidendo venari possunt. E Mares verò aluco tument, & in mucorem lentescunt. Indicium, ne bimaturn compleant, esse videtur, quòd ab ortu eorum, qui æstate fit, ad autumnum non faciliè grandem Polypum videris, cùm paulò ante id tempus prægrandes spectentur. A partu ita fenescere debilitariq; tam marem, quàm foeminam ferunt, vt vel à pisciculis deuorentur, & facile à suis detrahantur cubilibus, cùm antea nil tale ijs vsu eueniat: tum verò paruos, nouelloq; quamuis recens natos, tamen nullo eiusmodi malo affici narrant: quinimo validiores esse, quàm grandis confirmât. Hactenus ille, quem secutus^b Plinius, Polypi, inquit, binis mensibus conduntur. Vltra bimaturn non viuunt. Pereunt autem tabe semper: foemina celebris, & ferè à partu. Athenæus ó Πολύπους, inquit, σωτητικὸς^c ἐστὶ, ex Aristotele. σωτητικὸς autem dicitur in liquorem solubilis. habet enim patibilem qualitatem τοῦ σωτητικῆς^d. Plinius tamen Polyporum σωτητικῶν tabe appellauit, quæ Gaza etiam est secutus. Aelianus autem tam brevis huius vitæ rationem proferit, libidinem scilicet in maribus ac nimiam salacitatem, in foeminis verò partum frequentem. Inquit enim: Ex piscibus iibidinosisimum Polypum, eatenus flagrâti veneris cupiditate incendi ferunt, dum & omnibus corporis viribus exhaustis debilitatus, & ad natandum & cibaria inquirenda tantoperè infirmus factus fuerit: vt postea alijs præda efficiatur. Tum enim paruuli pisciculi (tum cancelli) tum cancri ipsum exedunt & conficiunt. Quamobrem eum non amplius anno viuere dicunt, foeminamq; etiam propter crebros partus ocyus consumi. Hæc sanè ab Opiano transcripta videntur, qui sic cecinit Laurentio Lippio interprete.

*Exitum & tristes tedas commiscet in vnum
Polypus, & miseram vitam cum spermate fundit.
Non coitu cessat, donec deliquerit artus
Robur, & absumpta fuerint in corpore vires,
Atque ipse in fulua iaceat prostratus arena
Seminecem sicca lacerant tellure iacentem
Carcenades misera, & Cancrì, multiq; natantes,
Quos omnes cupide primò ferus ille vorabat.
Tunc viuam imbellem minimè sua membra tuentem
Discerpunt, donec moriatur funere diro.
Sic perit in coitu pisci, sic lumina claudis.
At ratione pari torquetur foemina partu,
Extremumq; diem claudis, foetumq; resoluit,
Non oua vt pisces alij semota recluso
Ventre edit, magno partus cruciata dolore
Iuncta racematim gignit, quæ vulsa meatus
Fortè per angustos veniunt, perimuntq; parentem,
Non annum excedunt, tedis moriuntur in ipsis
Cum tristi veniunt crudelia funera partu.*

M O R E S. I N G E N I V M. S A G A C I T A S.

^a Libro 7.
^b Lib. 9. cap. 29.
^c Lib. 9. cap. 29.
^d Lib. Hist. 9. cap. 37.

THENÆVS^a Polypum ἀνόντον,^b Plinius brutum vocat, quasi rationis expertem, quòd ad manum hominis adnatet, nec persequentè venantemq; resingiat. Est nihilominus in re familiari callidus, ac sapiens. Omnia enim in domum comportat^c teste eodem, dein putamina erosa carne egerit, adnatâtesq; ad ea pisciculos venatur. Eadem ferè^d sic Aristoteles: Polypus fatuus quidem est, cùm ad manum demissum hominis accedat, sed prudens rei familiaris, cùm omnia colligat, & suo in domicilio recondat, cùmque consumperit quantum vile sit, abigit testas, & cancerorum crustas, & putamina Conchularum, & spinas pisculorum. & paulò post, Conchas, inquit, tenuiores, scabrafque efficere circum se, velut loriceam duram, quamque eo ampliorem, quo ipsæ sunt ampliores, atq; de ea quasi de latibulo, aut casula prodire aiunt. Vnde^e Antigonus, Polypū (inquit) alimenta reponere ait Aristoteles in suas cavernas, & consumptis quæ usui erāt, inuulia reijcere, pisciculolq; ad eiccta cōuenientes captare. Cōchas quomodo discunt, & carum

^e Mirabil. narrat.

A neet, & earum carnes depascatur, audi ex ^f Plinio: Non sunt, inquit, prætereunda & Lucio ^{Lib. 9. cap. 30.}
 „ Lucullo proconsule Bæticæ comperta de Polypis, quæ Trebuis Niger è comitibus eius
 „ prodidit, auidissimos esse Concharum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eor-
 „ rum, vltroq; escam ex prædante capere. Carent Conchæ visu, omniq; sensu alio, quàm
 „ cibi & periculi. Insidiatur ergò Polypì apertis: impositoq; lapillo extra corpus, ne pal-
 „ pitatu eijsiatur, ita securi grassantur, extrahuntq; carnes: illæ se contrahunt, sed frustra di-
 „ scuneata. Tanta solertia animalium hebetissimis quoque est. ^{Lib. 9. cap. 30.} Hæc tamen Plinius. Aristote-
 „ les ait Conchulas ab eo complexu crinium frangi, tantum ipsi inesse roboris mirum, æquè
 „ atque ea solertia, qua eum vti scribit Plinius, cum Conchas venatur. Facilius tamen, quod
 „ scribit Aristoteles, crediderim. quippe qui testetur alibi omnes Polypì partes omniaque
 „ membra robustissima esse excepta ceruice. tangere item ac tenere brachijs supinis, mem-
 „ branam; his interiectam totam extendere. in arenam tamen elapso, facultatem apprehen-
 „ dendi retinendiq; nullam esse. autorq; est Massarius comprehensum hominem in terram
 „ deijcere. In hunc autem modum insidias piscibus molitur vt scribit ^h Aelianus. sub saxa ^{Li. 1. Var. hist.}
 „ subtectus desidet, & in harum colorem se mutat, vt saxum esse videatur pisces ad eum tan-
 „ quam ad saxum adnatantes, incautos sic brachijs suis tanquam retibus capit. Id testatur ⁱ ^{Histor. 9 cap. 37.}
 „ Philosophus hisce verbis: Sui mutatione coloris venatur pisces, trahit enim sibi colorem
 „ similem, ijs quibus appropinquaret: quod etiam cum metuerit, facit. Et ^k Plinius; co-
 „ lorem, inquit, mutat ad similitudinem loci, & maximè in noctu. Eadem cecinit ^l Oppia-
 „ nus his versibus, interprete Lippio. ^{Li. 9. c. 29. Ad lib. 2}

*Polypodon frandes populos vulgantur in omnes,
 Qui similem petra magnum stentur in orbem:
 Nexibus & spiris hominem piscemq; rapacem
 Sic subterfugiunt astu, vitamq; ruentur.
 Si paruos videant pisces prædamq; minorem,
 Rursus & in piscis formam vertuntur, & arte
 Perquirunt viclum funestaq; fata repellunt.*

Canit quoque hæc ^m Ouidius, docens vnà quàm cautè piscatores venantesq; illudat, cir-
 cumrodens hamum quo ipsum venari cupiunt, & expuens. ait enim. ⁿ ^{In frag. de pisc.}

*At contra scopulis crinali corpore segnis
 Polypus hæret, & hac eludit retia fraude.
 Et sub lege loci sumit mutatq; colorem;
 Semper ei similis quem contigit; atque ubi prædara
 Pendentem retis audis rapit: hic quoque fallit
 Elato calamo, cum demum emersus in auras
 Brachia dissoluit, populatumq; expuit hamum.*

Quæ ex eodem poetâ sic notauit Plinius: Polypum, inquit, hamos appetere, brachijsq; sue
 completi, non mortu nec prius dimittere, quàm escam circumferat, aut harundine le-
 uatum extra aquam, Ouidius in Halientico tradit. Hunc fortè Plinij locum secutus ⁿ ^{Li. 12. c. 9}
 Isidorus Polypus, inquit, id est multipes, plurimos enim nexus habet. iste ingeniosus ha-
 mum appetens brachijs cõpletitur non mortu, nec prius dimittit quàm hamum circum-
 roferit. Cæterum vt ad coloris mutationem reuertamur: de hoc inter se non conueniunt
 autores. Sunt enim qui in omnem se colorem mutare affirmant, excepto albo. Sunt qui
 petris quibusvis se assimilare dicant, vt Theognis & Phocillides, nec non & ^o Ion apud ^o ^{Coloris mu- tatio. Lib. 7.}
 Athenæum, in Phœnice tragœdia sic inquiens:

*Καὶ τὸν πετρώϊον πλεκτάνας ἀναίμοσι
 Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολυποῦν χροός,*

Quæ sic vertit Dalechampius.

*Saxatilemq; cum exanguibus cirris
 Odi mutantem colorem Polypum.*

Ibidem in vulgatis editionibus scriptum inuenio Polypum petrosis locis tantum se assimi-
 lare ex Theophrasti libro, qui inscribitur de ijs qui colorem mutant. Θεοφραστος δὲ inquit,
 ἐν τῷ περὶ τῶν μεταβαλλόντων τὰς χροάς, τὸν πολυπόδα φησὶ τοῖς πετρώδεσι μάλιστα
 μόνοις συνῆξομοιοῦσθαι. Vbi Dalechampius vocem πετρώδεσι aufert, sic hunc locum ex-
 ponens: Theophrasti libro de ijs quæ colorem mutant, scribit Polypum ijs locis fieri si-
 milem quibus se admouerit. Quam Dalechampi lectiõnem improbat Isaac Casaubo-
 nus, verius esse inquiens aliquid deesse quàm superesse; indeq; in quibusdā libris lacunę
 notā positū, & sic legendum censet, τοῖς πετρώδεσι μάλιστα ἢ μόνοις τοῖς συνῆξομοιοῦσθαι.

Athenęus
 correctus.

hoc est saxosis maximè, aut solis locis assimilari, sed hæc quoque lectio præterquam quòd E
falsa sit, duriuscula mihi visa est. quare lego, τοῖς παρώδεις μάλιστα τοῖς ἐξομοῦσιν.
Non enim Polypi saxosis tantummodo locis se similes faciunt, vti prædictæ lectiones do-
cere videntur, itemque autores, quos supra enumeravi, sed alijs etiam rebus, quib. adhæ-
ferint, maximè tamen saxosis. Nam Antigonus inquit in mirabilibus narrationibus, colo-
rem non solum imitari lapidum, sed & aliarum rerum, quibus appropinquauerint: & eod-
em in libro alibi colorem soli, supra quod fertur, æmulari tradit. & Iulius Scaliger^F eū
arenæ colore similem facere canit hisce versibus:

*Et concoleres rupibus, saburrisq;
Citrīs dolesi Polypī anchorarū
Salaciōs, & turbido in freto freti.*

Quapropter cum Plutarchus, Oppianus, & Aelianus dicunt eum se in talem mutare co-
lorem, quali saxum est ad quod accedit, nō inficiantur alijs præterea rebus assimilari pos-
se. sed cum plerumque circa saxa versetur, indifferenter saxum, pro alia quavis re, in cuius
colorem se mutare solet, vsurparunt. Cur autem colorem mutet inter problemata à nobis
quàm exactissimè dicitur. Interim quo actu venetur, occidatque crustacea, præsertim Ca-
F
rabbos, qui alijs quàm Conchæ, sunt armis præditi, dicemus: qua in re subsequentes hi Op-
piani versus, nobis quàm plenissimè satisfaciunt. Canit igitur eodem interprete Lippio.

Crustacea
quo actu ve-
netur.

*Et fortem, & celerem duris, & Carabon armis
Polypus occidit. quamvis sit robore multo
Inferior: curua spectat sub caute quietum,
In dorsum irrupit, sinuatq; vincula necdens
Comprimis, & longis ex omni parte flagellis
Obstruit, & pedibus passis spiracula summa,
Nec spirare potest, nec missos pectore rursus
Accipere aërios status (à piscibus vsque
Alternò trahitur statuq; remittitur aer)
Carabus opprēsus liquidis nunc fluctuat undis.
Sapè reluctatur, nunc petra illius opaca,
Immotusq; manet, nec tanto Marte duellum
Detrahat, fulua moriens procumbit arena.
Et velut parvus infans circum vbera caræ
Nutricis, lac dulce trahit, sic Polypus vitæ
De curvo sorbet carnes, & mergit in alumnū.*

Matrē con-
ficit.
^a Lib. 14.
hieroglyph.

Iam verò à Polyπο matrem confici, vbi natus est, autor est ^a Pierius Valerianus; nullū
tamen citat autorem. Fieri hoc ea ratione potest, quatenus post partum, qui numerosus es-
se solet, moritur mater: quo tempore fit elca suis Polypodijs.

A N T I P A T H I A.

N N A T V M est Polypis odium cum Locusta, siue Carabo, Cammaro,
& Astaco, item Congro, & Muræna: quorum quædam, quin pleraque su-
perant, & à quibusdam superantur. Polypi, inquit, ^a Aristoteles Locu-
stas vincunt: atque adeò, vt si isldem in retibus senserit Locusta Polypū,
præ metu moriatur. Quæ sic notat ^b Plinius: Polypum, in tantum Locu-
sta pauet, vt si iuxta viderit, omnino moriatur. Et ^c Aelianus: Tam vehē-
H
menter, inquit, Polypum Locusta extimescit, vt si quando vno, & eodem reti ambo com-
prehendantur, hæc continuò moriatur. ^d Idem repetit ferè alibi, simulque actū, quo Locu-
stā superat, exponit his verbis. Locusta idē inimicitias cum Polyπο graues habet: quod
hic cum illius brachia circūplexus fuerit, aculeis, quos in dorso sitos habet, præclare con-
temptis, & pro nihilo habitis, illam ipsam circumplicans, suffocat. Cuius sanè rei haud in-
scia Locusta, à Polyπο summè refugit. Eadem cum nullius rei metu afficitur, tū antè ver-
sus progreditur non pretensis quidem, sed obliquis, & demiſsis in latera cornibus, vt ne
aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeat. sin-
fugit, & retrocedit: tum penitus dimittit, & laxat sua cornua: & tanquàm remis altius de-
missis scapham propellens, sic sese commouens, multum conficit itineris. Hæc Aelianus.
Bellum quoque ei esse cum Congro ^e Aristoteles asseuerat, ab eoque, quem vincunt Lo-
custa, superari; non tamen edī ob lubricitatem corporis. Pauet Locustam, inquit, ^f Pli-
nius,

^a Hist. 8. ca.
pit. 2.
^b Lib. 9. ca.
pit. 62.
^c 10. de A-
nimal. c. 38.
^d Lib. 9. de
animal. ca.
pit. 25.

^e Hist. 8. ca.
pit. 2.
^f Lib. 9. ca.
pit. 62.

A nius, Conger: rursus Polypum Congri lacerant. Sed Muræne, non Congro hæc ^{Lib. 1. ca-} Aelia- ^{pit. 3. de} nus tribuit, sic scribens: Malum ingens, & morbus agrestis, & inhumanus, inimicitia, atq; ^{Animal.} odium inhærens, penitusq; insitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexplabile, atque implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio diffidet. Polypus cum Locusta graues gerit inimicitias. Muræna etiam terribilis hostis est Locustæ, atque infestissima. Muræna Polypo brachia abscondit, dentium firmitate: post autem in eius ventrem subiens, ipsam malis eum, ut verisimile est afficit. Hic enim è genere natantium est, ille verò serpentium more graditur. Quod si Polypus in saxorum colorem se vertat, nihil ei astutiæ hæc fallaces prolunt: Muræna enim eius veteratoriam planè tenet. Cum verò Polypus Locustas à se comprehensas strangularit, exugit carnes, atque earum succum exhaurit. Hæc quoque sic cecinit Oppianus, interprete Lippio.

Ex scopulis Muræna ruit furibunda per undas
Perquirens gratum victum per litora summa,
Polypoda inquit letum prædamq; petentem,
Ille metu pauidus spectat, metuitq; natantem.
Per tumidas undas, atque horrida bella parantem.
Nec vitare potest, nec cauta occurrere fraude.
Hostis purpureum ridulum Muræna reuincit,
Polypus exemplo contrà pugnare coactus
Vertitur, & spiritus & magnis nexibus illa
Arcet, sub vario flexu, firmisq; flagellis
Nititur, ut pedicas Muræna, & vincula dura
Præpediat, sed nulla fuga est, nec lubrica membra
Elabi possunt, Muræna fluit velut unda:
Nunc hostis circa collum, nunc tergora circum,
Nunc circa caudam sinuosa volumina torquet.
Sic homines dura qui exercent membra palestra
Ostantantq; diu robur, de corpore sudor
Effluit assiduus, multa contenditur arte:
Atque undæ in morem nixus luctator uterq;
Fluctuat & contra magna vi brachia versat.
Polypus extensus iaculat nullo ordine ramos
Et sudans vana contorquet membra palestra,
At Muræna ferox rapido dat vulnera dente,
Dilaniat, partes miserum confringit in omnes.
Nam membra in ventrem partim merguntur; at illa
Ore volutantur crudo, subiguntur acutis
Dentibus, hi laceri viuunt sub dentibus artus:
Atque reluctantur, mortemq; repellere tentant.
Et veluti annosus ceruus cui cornua fronte
Sunt ramosa, petui densa vestigia sylua
Serpentis, natiusq; locum, tum naribus illum
Attrahit è lustris, figitq; in corpore dentes,
Implicitus genibus serpens fera pectora nexu
Deuincit, collumq; tenet, semesa vorantur
Partim membrorum, partim lacerantur acutis
Dentibus, & diri cerui laniantur in ore.
Sic miseri pisces luctantia membra mouentur.
Consilium misero, vel quid prudentia prodest?
Quid prodest lapidis proprium sumpsisse colorem?
Quid toties viuisse necem & vitasse voraces
Sub petra pisces; si non latuere dolosa
Murænam fraudes? sola hæc deprehendere mentem,
Sola dolos potuit, vanaq; eludere fraudes:
Tum sædæ & miserata necem, & crudelia fata
Polypus in scopulis duris laceratus inhaeret.
Assidet hæc iuxta subridens, verba mouere.
In piscem credas hæc scommata dira referre.

*Te vaser occultas ? non speras fallere demens ?
Experiar num te scopuli tuteantur, & antra:
Aut spelunca regat qua portus clausa repenit
Arripiat, raptum subito te mergat hiatus.
Te retro pauidum ex antra conuellere possem.
Polypus heu dirum confossus vulnere multo
Non duos scopulos deprensasq; saxa relinquit
Implicatus ramis dura sub caute reuinctus;
Donec sola loco restant connexa flagella.*

Testatur Bellonius, cum apud Epidaurum Murænas secaret, earum ventriculos cirris Polyporum refertos comperisse. ^h Plutarchus Polypum sibi à Muræna & Congro metuere verum esse scribit, quod ab hisce malè tractetur, neque lædere vicissim possit ob lubricitatem elabentes. Sicuti rursus Carabum illos suis cirris in complexum venientibus vincere: quod tenuitas eorum non sit aduersus asperitatem Carabi auxilio; hunc tamen perire Polypo sua acetabula intrudente. Horum omnium mutuum odium pulchrè suis iambis complexus est Philes, vnam etiam Astacum ijs annumerans qui Polypum extimescunt. ^F Albertus Magnus ait se ab expertis audiuisse Denticem siue Dentatum cum Polypo pugnare: & quoniam extra cubile ipsum Dentex extrahere non potest, fluctuare ante ostium antri siue cubilis tanquam mortuum: hoc incautus vbi viderit Polypus, ad eum brachia sua extendere, vt attrahat & deuoret, brachium autem subito ore comprehendi à Dentice. In Polypos inquit ¹ Aelianus si quis rutam iniiciat, immobiles manere in sermone hominum venit.

D E N O M I N A T A.

Πολυπόδια dicuntur apud Aristotelem & Athenæum Polypi parui, foetusuè recens nuper ex ouis natus: à Cœlio Rhodigino non rectè Polypia, calami aut memoriæ forte lapsu. ^a Hippocrates quoque Polypodia cum Bolbidijs (quæ & Polyporum sunt species) aliquando nominat. Πολυπόδια quoque ^G herbæ est nomen apud ^b Theophrastum & ^c Dioscoridem. ^d Plinius Polypodion, inquit, nostri filiculum vocant: similis enim est filici. radix acetabulis cauernosa, ceu Polyporum cirri, in perris nascens. Πολυποδάδων Polypis abundans, vel Polypo similis. Τα πολυποδάδων quæ è Polyporum sunt genere. Πολυποδίων species quædam Polypide quo capite sequenti.

^a Lib. 2. de morbis mul. Polypodiū herba.

^b Hist. pl. g. cap. 14.

^c Li. 4. cap. 188.

^d Lib. 26. c. 8.

MYSTICA. MORALIA.

^a Lib. 7.

^b Non posse suauiter viu. sec. epi. chr.

Animi vis.

Adulator. Academici

Dialectica. ^c Hexam. c. 8.

Homo sit proprijs contentus.

ABVERE etiam Polypi suos apud mortales cultores, nam olim circa Troezenem, vt Clearchus apud ^a Athenæum commemorat, Polypum, quem sacrum vocant, neque eum quem Remigantem (καυπηλάτης, Nautilum intelligit) fas erat venari: nimirum ceu res sacras. ^b Plutarchus animæ vim ac facultatem Polypo comparat. Enim vero, inquit, animus res ^H est, minimè iners aut exilis aut abiecta, neque cupiditates suas quomodo Polypi flagella sua, tantum vsque ea, quæ edui sunt, extendit. Sed has celerrimè præcipit facietas momento temporis, & minima horæ portiuncula. Alibi rursus ait à principali animæ facultate, septem veluti partes enasci, inque corpus extendi, sicuti brachia à Polypo. Eidem quoque assimilatur adulator, vt in hieroglyphicis & prouerbijs dicitur. Academicos Polypis similes esse dicebat Carneades. Vt enim hi præ fame suosmet cirros depascunt, ita illos aucta iam doctrina peritiores factos, in suasinet opiniones mox grassari, easque destruere. Stobæus verò refert hoc Carneadem de Dialecticis dixisse. Polypi naturam describens ^c Diuus Ambrosius, hominem instruit, vt proprijs contentus, nec alios circumueniat, nec aliena inuadat, sic inquit. Et quia de astutia cœpimus sermonem subtexere, qua vnusquisq; fratrem suum circumuenire, & decipere nititur, & in nouas se fraudes componere: vt quem vi obtinere non potest,

- A** test, circumscribat dolo, & fūco quodam artis obducatur: fraudulentum illud Polypi ingenium non præteribo, qui vadoso in littore petram nactus, affigitur ei, atque eius nebuloso ingenio colorem subit, & simili specie terga obductus, plurimos piscium sine vlla suspitione fraudis allapfos, dum notam non præcauent, & saxum opinantur, cassibus furtiuæ artis includit, & sinu quodam suæ carnis intercipit. Sic spontanea venit præda, & talibus capitur argumentis; qualia sunt eorum, qui ingenium suum sæpè commutant, & diuerfas nocendi artes mouent, vt singulorum mentes, sensusq; perterrent. cum continentibus continentiam prædicantes, in cœtu intemperantium tãquàm deuij ab studio castitatis, & demerſi intemperantiæ volutabris: vt qui eos audiunt, aut vident, incauta facilitate se credant eoq; citiùs labuntur, dum distinguere non norūt, nec cauere, quod noceat: dum grauior sit, & magis noxia improbitas, benignitatis obumbrata velamine. Et ideò cauēdi sunt, qui crines suæ fraudis, & brachia longè, lateq; dispergunt, vel speciem induunt, multiformē. Et isti enim Polypi sunt, nexus plurimos habentes, & callidorum ingeniorum vestigia, quibus irretire possint, quidquid in scopulos suæ fraudis inciderit. Et paulò pōst concludens, inquit: Vtatur ergo ingenio ad quærendam gratiam, & salutē tuendam: non ad alienam circumscribendam innocentiam. Licet nobis vt exemplis marinis ad profectum nostræ salutis, non ad alienum periculum. Hactenus D. Ambrosius. Possunt etiam Polypis diuites assimilari: vt enim illi suis pedibus plenis acetabulis, scopulis, & lapidibus tam fortiter supini, & auersi adherent, vt vix auelli possint, nisi fœtida adhibeas, ita etiam suis voluntatibus, ac desiderijs, quæ fluxa tantum, ac mundana respiciunt, auersi inhærent, do nec tandem Deus tanquàm piscator egregius mortem, tanquàm fœtidum quandam odorem naribus admoueatur, & ad sanā mentem reuocet. Diabolum quoque exprimit Polypus. Is enim facilè homines dum grata suggerit, & oblectamenta proponit, falsos blanditijs suis, nisi Dominus tueatur, in abyssum, & gehennam, ceu in casses quospiam abripit, non aliter ac Polypus incautè hominē ē naui brachiorum suorum complexu in altū pelagus detrahit, nisi ab aliquo fociorem ense rescindatur, ne pars sincera trahatur, vt inquit ille. Scorta item Polypi sunt: nam & hæ amatores suos, quos vel semel tantummodò, ceu Polypus brachijs amplexæ sunt, ita tenaciter detinent in illicito sui amore, vt à diuina gratia abstrahant, & non solum in profundum illud peccatum immergant, sed & Iro sæpè pauperiores reddant, nisi principijs illi obstent, nec se vinci pariantur. De istiusmodi mulieribus loqui videtur Ecclesiastes: *Iuueni mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum est, & lagena cor eius, vincula sunt manus eius, & alibi, à carnibus tuis abscinde illam, ne te abutatur.* Quemadmodum Polypus obliquè incedit, & caudam habet bifurcatam, fistulamq; in dorso, quam quando natat, modò in dextram partem, modò in sinistram promouet. Sic multos fallaces, & proditores, dum obliquè incedit in actionibus suis, quid facturi sint non diuines, tantum abest, vt videas: cauda enim, siue finis suæ intentionis bifurcata est; quia scilicet vnum proponunt apparenter, aliud intendunt latenter. Fistulam etiam habent dum dulcedine verborum suorum tãquàm fistula aliqua alios seducunt, ac sibi adiungunt, qui fallunt etiam, quando ea fistula, ijs inquam blanditijs, ceu Polypus modò in dextram, modò in sinistram partem, hoc est vel apparenter, vel latenter abutuntur. Caput quoque habet Polypus durissimum, in quod obliquè natat, carnesque, cum confenuerit, durissimas, adeò vt contundere opus sit, vt molles fiant, & in vsum ciborum cedant; sic obstinati, & duræ ceruicis homines, quos Græci σκληροτράχειους vocant, mentis, atque animi vitijs indurati, nequeunt, aut per spirituales presbutionem, aut prædicationem respicere, nisi à Deo tribulationis alicuius pœna vel prebitero
- B** proposita graui pœnitentia fuerint puniti: scriptum enim est ab Eſaiā. *uectatio dat intellectum.* Sicut Polypus Cæcos, & Conchas in domicilium comportat, carnesque depascitur, reſtis cruſtisq; abiectis, quibus nidum sibi fabricet, & pisciculos capiat; sic etiam auari, & fœneratores pauperes, & simplices, bonis suis, vt prædijs, & agris tanquàm carnibus spoliant, indeq; domum suam locupletantes, frumenti, & cæterarum segetum recrementa iisdem vendunt, quò maiorem ab ijs vtilitatem capiant.

Diuitiæ;

Diabulus.

Mulier mala.

^d Cap. 7.
^e Cap. 25.

Proditor, et fallax homo.

Obstinati.

^e Cap. 28.
Auari.

Vlyssis Aldrouandi HIEROGLYPHYCA.

^a Hierogly.
Lib. 17.

^a Hierogly.
2. 16.
Omnium
abliguitor

Victoria
viti nescius.

Imperans
sua nano-
ni.

Tyrannus.
Mentis at-
tonitæ con-
sternatio.

Poësis.

Insomnio-
rum inter-
preti à quo
abstinendū

^a Lib. de au-
diēdis poet.

Discessio
subita.

^a Hierogly.
lib. 17.

^a Metamor-
ph. 4.

E G Y P T I I sacerdotes, vt ait ^a Pierius Valerianus, hominem qui rem familiarem ex quibuscunque rebus, vtilibus simul ac inutilibus, nullo discrimine, nulliusque rei ratione habita, congereret augetetque, significare si vellent, Polypum pingebāt. Ille enim cūm prodigē & admodum multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & cōuenatur, & in cubili suo recondit, selectisq; vtilibus atq; consumptis, inu-

tilia mox, quippe testas, & Cancrorum crustas & putamina Conchularum, & spinas pisciculorum abigit. Desumptum id est ex Horo Apolline, cuius hæc sunt verba: ^b Hominem, qui vtilia & inutilia male consumpserit, indicantes Aegyptij Polypum pingunt; ille enim cum multa eaque intemperanter voret, cibum in cauernas reponens congerit: & cum vtilia consumpserit, tum & quæ supersunt inutilia, abijcit. & paulò post, eum, inquit, qui &

aliena intemperanter decoquat, & demum sua consumpserit, designantes, Polypum pingunt. is enim si victu aliunde quæsito indigerit, propria edit flagella. Idem Pierius ait Aegyptios Polypum curtum & detruncatum effinxisse, cūm significare vellent eum, qui cūm aliena abliguisset, sua quoque absumeret. Polypus infra Congrum depictus hominem

victoria positum, vti tamē ea nescientem, apud eosdem sacerdotes significabat. Nam aiūt, quoties Polypus cum Congris certamen ineunt, à Congris facile superari: cæterū nullam esse Congris facultatem vt Polypos depascere valeant; quòd ij læuore atque lubricitate corporis, qua sunt maximè præditi, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur. Cum Locusta seu Carabo pictus, vt apud Horum legitur, suæ nationis & generis hominibus imperantem denotat. Ille enim Polypis imperat, interq; eos primas senet. *ἔστος γάρ τοις πολυπόδαις κρατὶ, καὶ τὰ προτὶα φέρει.* Sed Aristoteles Locustam à Polypo vinci auctor est, plurimiq; alij idem confirmant, ac sæpe tanto esse terro-

ri, vt si Locusta isdem in retibus capiatur, illico præ metu exanimetur. Pierius Valerianus tyrānica in ciues dominatione vtentem, per Locustam & Polypū designari scribit. Itemq; cum qui subito aliquo pauore ita consternatus attonitusq; euasit, vt neq; periculum, neq; damnum quod vrgeat, sentire videatur. Est enim ita meticulosus Polypus, vt & strepitu audito, & piscatore viso, laxis se potius applicet quæ fuerint in promptu, & ad captantis manū accedat, quàm de fuga sibi consulat. Inuenio etiam poësim exoticam (nam de sua sanctiūs sentiebant Aegyptij) per caput Polypi figuratum notari; quod quidem esculentis appositum suauissimi saporis esse perhibetur, cæterū horrenda prodigiosaq; somnia excitare. Quocirca si quis futura de insomnijs consulturus esset, ab usu Polypi abstinere superstitiosè præmonebatur, perinde etiam ne fabas ederet. Persimilis autem huic poësis dicitur, quæ fabulas amatoriasq; illecebras sectatur, ipso quidem dicendi lepore delectabiles, sed bonis moribus, & honestiori disciplinæ maximè perniciosas: cuiusmodi genus metreticulas appellauit Plato, qui eiusdemodi poësim ē sua inculpabili republica ciuitateuē reiecit. Meminit huius comparationis etiam ^c Plutarchus his verbis:

Polypodis capiti perhibent bonum inesse malumq;.

Nam suauissimum esu cūm sit, difficile somnum facere, ac turbulenta & absurda visa excitare creditur. eodem sanè modo poësis quoque multa iucunda, & adolescentis animo pabuli instar conducentia in se habet: non pauciora verò quæ conturbent eum, & de sanitate mentis dimoucant, vbi lectio recta institutio defuerit. Neque enim de Aegypto tantum, sed de poetica etiam licet dicere;

Illam noxia multa, & multa salubria ferre

Cultori medicamenta. etenim

Hic amor, hic desiderium latet, hic quoque blandum

Alloquium, quamuis sapientem fallere callens.

Quippe illecebræ illæ eius fatuos planè & stupidos non attingunt &c. Aegyptij ad hæc, vt scribit ^d Pierius, si quem ita peruinaci animo amātem, vt amata relinquere minimè posse videatur, subito tamen euentu aliquo abalienatum significare vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant: Polypus enim ita escis adhærescunt, vt auelli inde non possit, & quæcunque rem apprehenderint, tam firmiter tenent, vt adglutinati videantur: quod ab Homero sumptum ^e Ouidius luculenter expressit:

Vique sub æquoribus deprensū Polypus hostem

Continet ex omni demissis parte flagellis.

A Eos enim potius detrunces, quàm possis villo conatu petris. aut quoquam quod apprehenderint, auellere: & vt Nazianzenus ait, si quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut cerrè è carne ipsius petræ affixum aliquid relinquet: Admota tamen cunila herba seu conyza, reselire protinus dicuntur, quòd odorem eius ferre non possint. Sunt qui amoris firmitatem ex Polypo delphini morsu detento intelligendū contendere, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua famosus est Polypus, conijciebant. Pierius verò tres argumenti huius rationes excogitauit. Vel enim, inquit, pauorem & ignauiam, quæ vitia Theophrastus in Polypo præcipua deprehendit, deuoranda esse amatori homini dicendum, delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate assumptæ: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij est experientis amor*: atq; vbi multa in hanc sententiam disputauit, concludit demum vt,

Amoris firmitas.

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Vel quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates licet nulla non cura & diligètia cumulas, breui tempore, vbi amore capti fuerimus, dissipari inuuliterq; dilapidari. Quàm extemplo enim ait Lyfiteles Plautinus, sæuis sagittis percussus est, ilicò res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui delphinum a moris indicium esse ostendi, Polypum versutia inditium dicere possem admoneriq; nos eo signo versutiam amanti cum primis apprehendendam, & quod fieri solere Plato dicit, in amata rei mores transmigrandum, vt quippe Polypus in colorum mutationibus, prout cuique rei adhaerit, facit. Cæterum ea potius de causa Veneri Polypum dicari æstimandum, quòd inter pisces sit omnium salacissimus, adeoq; libidine turgidus, vt nimio eius vsu non solum omnibus penè spoliatur viribus & iam ad cibum sibi conquirendum inhabilis reddatur, sed & minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibuscq; cancellis & cancris conficiatur &c. Ait quoque ibidem idem Pierius Valerianus in manuscriptis Hori codicibus legi, *δύο πολυπόδες συνωροῦντο, καὶ βιβινότες δρόμον ἡλίου τὸν ἐν ταῖς χειμαίαις τροπαῖς σημαίνουν*: quod est, duos Polypos vinculis coercitos, & progredientes tamen, cursum solis quem in brumali conuersione peragit, significare. Quanquam impressorum codicum lectio, quæ est *δύο πόδες*, nequaquam displiceat. Sed si, inquit, Pierius, progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuersione sermo est, quæ vt in sphaeræ consideratione manifestè

Hiemale solstitium

Hori lectio animaduertenda.

C licet inspicere, progressum solis omnino cunctatorem ostendere videtur. in vltimis enim sagittarij & in postremis capricorni gradibus sol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quàm lentissimè diuturnos parallelus conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum ijsdem fermè diebus repetitio, dum conuersio peragitur, vt stare loco potius sol, quàm quoquam motu suo progredi videatur. Quare siue pedes, siue Polypos colligatos accipere malueris, non sum admodum laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei quæ significatur, historiam declarasse. Hactenus Pierius Valerianus, qui non satis mihi declarare videtur, quomodo Polypi solstitium hyemale denotare possunt. Exponendum itaque hoc nobis relinquitur. Primum igitur scito quod Polypus duobus hybernis mensibus latet in cubili, aut vt aiebat Hesiodus,

Ignem carente domo prauis contentus in antris.

Quatenus itaque hyemali solstitium conditur, & eius typum exprimere poterit, non aliter quàm scarabæus mensum quo vnico fouet suum fœtum & perfectum excludit ex pilulis, quas ex iumentorum stercore conficit. Postremò per Polypum faxis adhaerentem exprimi volunt hominem, qui se varijs hominum moribus accomodet, sitq; omnium horarum, vt Latini loquuntur. Vt enim Polypum maximè omnium colorem mutare constat, ijsque similem reddere quibus appropinquarit faxis. Sic huic hominem similem esse dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, seq; eorum apud quos degunt, voluntati atque sententijs in omne obsequium proni dedunt, omni posthabita ingenuitate. Qua etiam de causa multi ex priscis autoribus hoc ingenium laudarunt maximè, atque imitandum persuaferunt. Vt † Theognis.

Moribus aliorum se accommodas

† In sententijs.

Πολύπου ὅς ἐστι πολυπλόκου ὁσπότης πέτρῃ

τῇ προσομιλῶν, τοῖος ἰδὲν ἐφ' αὐτῇ.

Hoc est, vt transtulit autor prouerbiorum,

Polypodis fac morem imiteris versicoloris,

Cui subis is semper sit similis lapidi.

Idem monet Clearchus libro secundo prouerbiorum, appositis hisce carminibus, sed cuius poetæ sunt non indicans.

Πολύπου πόδες

Πολυπόδος μοι τέκνον ἔχου νοον Ἀμφίλοχ' ἦρωε
Τοῖσιν ἐφάρμοζων, ὣν ἂν καὶ δῆμον ἴκηαι

Vertit sic Iacobus Dalechampius .

*Polypi mi fili, Amphiloche heros, mentem habe
Et ad quorum gentem veneris, te ijs accommoda*

Ita quoque suadet suaui loquus Pindarus;

Ποττίου θῆρος χρωτὶ
Μάλισα νόον προφέρων,
Πάσαις πολιέσσιν ὄμιλα, hoc est,
*Marina bestia coloris
Mentem potissimum aduertens
In urbibus omnibus versatur.*

¹ Lib. 7. Nec ab hoc diuersum est illud Eupoli ἐν Διόμοις, quod citat^r Athenæus .

Ἀνὴρ πολλίτης πολύπους ἐς τοὺς τρόπους

hoc est interprete Dalechampio:

Tu republicam trañas, esto Polypus moribus.

Hoc sanè ingenio mirè præditus Vlysses, indeque sapiens æstimatus est, & ab Homero πολύτροπος cognominatus. Sunt tamen qui hoc ingenii summopere improbant, vt Phocilides his veribus:

Μηδ' ἔτερον κένθης κρεῖδ' ἢ νόον, ἀλλ' ἀγορεύων
Μηδ' ὧ πετροποιῆς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου, hoc est,
*Peiora neue aliud cales, aliudue loquere:
Proque loco variare, petris vti Polypus herens.*

¹ Lib. 1. Et Ion tragicus in Phoenicis apud^r Athenæum.

Καὶ τὸν πετρεῖον πλητάναις ἀνάλυσαι
Στυγῶ μεταλλακτήρα πολυποῦν χροῶς, id est,
*Saxatilemq; cum exanguibus cirris
Odi mutantem colorem Polypum.*

Adulator.
² Lib. de adul. & ani. disc.

Hinc & Plutarchus adulatorem Polypum vocat; quod vt hic colorem ad subiecti soli speciem variat, ita parasitus ad audientium voluptatem sententiam studet variare. Cæterum, inquit, adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendit, qui se ipsum simulat^r bit variè mutari, ac vituperata qua fuisset adhuc vsus vitæ ratione, tanquam sibi placentes eas amplectatur, quas prius improbatat res, & rationem victus, & genus orationis. Profecto hac comparatione tanquam aptissima, aliquoties vtitur D. Basilus, vt^h vbi docet nos fugere oportere blanditias & assentationes, hæc verba ponit: sic & animo varius ostenditur adulator, nunc quod iustum est apud eos qui iusti rationem habent, laudat, apud iniustos vituperat, more Polypodis, qui colorem terræ quam attigerit, reddit. Et alibi. Effugito, inquit, despiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus esto contentus: paupertas cum veraci sufficientia, omni potiundæ voluptati profecto est compotimenti anteposenda. Non silentio præterierim Polypi dolos ad furacitatem, is cuiunque saxo adhæserit, colorem subit illius, atque adeo, vt piscium complures ad ipsum de improviso natantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi versuto malitiosoq; prædam. Talibus eos moribus præditos esse constat, qui perpetuos potentatus subeunt, & ad vsus necessitudinesq; singulas occurrentes sese accomodant: nec in eadem semper voluntate persistunt, sed alij diuersiq; facile fiunt. Sobrietatem cum sobrijs laudant: intemperantes sunt cum intemperantibus: atque ad id quod cuique placet suam omnino sententiam vertunt. Quos euitare facile nemo potest, nec ab eorum insidijs nouementisq; cauere &c. Clarius rursus eandem sententiam his verbis excoluit^r alibi. Sed neque, Polypi dolus ac fraus silentio prætereunda est. Is quodcunque in saxum adhæserit, eius colorem imitatur, & obtinet, ac ita multi pisces natantes in Polypum tanquam in petram incidunt, eiusq; veteratoris præda fiunt. Moribus similes sunt ij, qui semper eos aduent, qui potestatem & imperio valent, sequere pro rerum & temporum ratione ita accommodant, vt in proposito & sententia nunquam permaneant, sed aliàs atque aliàs se gerant, & pro cuiusq; arbitratu ac libidine mutant sententiam.

Adulatori mores.

¹ Orat. 11. de patient. & tolerant.

HISTORICA.

ADMIRANDAS certè historias de magnitudine, viribus ac robore Polyporum recensent scriptores antiqui, & in primis apud ^a Plinium ^{Lib. 9. ca. 30.} Trebius Niger. Cætera, inquit, quæ idem Trebius retulit, monstro propiora possunt videri. Carteiæ in cetarijs assuetus exire è mari in lacus eorum apertos, atque ibi salsamenta populari, conuertit in se custodum indignatione assiduitate furti immodici. Sepes erant obiectæ, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate. Hi redeuntes circumuafere noctu: concitiq; custodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliiti odore diri. Quis ibi Polypum expectasset, aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque & assiatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachijs clauarum modo incussos, ægreq; multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarum quindecim capax; atque (vt ipsius Trebij verbis utar) barbas quas vix vitroque brachio amplecti esset, clauarum modo torosas, longas pedum triginta acetabulis siue caliculis perlium modo: dentes magnitudini respondentes. Reliquiæ asferuatæ miraculo pependere pondo DCC. Eandem historiam etiam ^b Fulgofus retulit, ^{Lib. 1.} à Plinio forte mutuatus: Cum in Hispania, inquit, piscatores, qui Thynnos condiunt, singulis noctibus aliquid ijs quæ iam parauerant, auferri animaduertent, & propterea diligentius rem observarent, non sine ingenti formidine, cū latratu suo canes ad rem inspiciens dā inuitarent, prospexerunt vastā terribilemq; belluam ingenti spiritu, brachijsq; canes à se abigentes: ad quos defendendos accurrentes, qui aderant, varijs instructi armis, magno labore tandem feram confecerunt, cognoueruntq; Polypum esse, qui eiusmodi cibi avidissimus superioribus noctibus quod piscatores decesse sibi quærebantur, rapuerat. Huius bellua caput immensum horrendumq; fuit, quod Lucius Lucullus, qui illud inspexit, putauit quindecim amphorarum, quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, mensuram cōtinere; brachia autem ingentia adeo, vt vix hominis complexu cingi possent, internodiæque crurum magnæ ollæ magnitudinem complere. Eius autem reliquia in miraculi testimonium sepositæ fuere, septingentarumq; librarum pondus excefferunt. Hæc Fulgofus: quæ credi posse fidem facit ^c Aelianus qui scribit temporis diuturnitate Polypos ad tantam peruenire molem, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis elyse dicantur: idq; ipsum declarat exēplo Polypi Puteolis capti his verbis: Puteolis, inquit, oppido Italiæ auditum est, Polypum, cum inuitata ad corporis molem facta progressionē ad maximam magnitudinem peruenisset, egregio spreto & neglecto maritimo victu, in continentem processisse, & terrena pleraq; vastasse, & per subterraneum specum Puteolanas sordes in mare transmittentem in maritimum domum adscendisse, vbi mercatorum res, salsamentaq; in magnis vasis essent: brachiorum circumplexione primum vasa stricte comprimentē corripisse, ac deinde salsamenta depopulatum fuisse. Mercatores verò ingressos vbi dolia dispersa insepessissent, & permagnum earum rerum quas nauī aduexissent, numerumq; exhaustum deprehendissent, stupuisse: Ac nimirum cū ab insidijs fores integras, tecta ab omni irruptione intacta, parietes nō perfoscos intuerentur, quisnā popularior fulgisset, nulla coniectura assequi potuisse. At enim cum reliquias conditorum piscium animaduertent, eos constituisse, ex domesticis audacissimum armatum intus in insidijs ponendum esse: Polypum verò noctu ad assuetas tanquam epulas adrepentem reuertisse: & tanquā athletam aduersarium strictissime correptum suffocasse, sic flagellis vasa circumplicatē perfigisse. Eum porro qui insidias moliretur, etiam si lunæ fulgore domus illustraretur, omniaq; conspicua essent, tamen, quoniam solus esset, bestię tantæ metu perterritum, hanc non aggressum fuisse, sed sanè mercatoribus totam rem explicasse: quod quidem ipsum ij audientes, ei fidem enarratarum rerum non habuisse. Deinde tum negotiatores ob tantum acceptū detrimentum, periculi memoria deposita, statuisse simul ingredi, & congređi cum hoste: aliosq; inuitati & incredibilis huius spectaculi studio sua sponte sese auxiliatores vnā in domo illa conclusisse. Postea verò quā sub vespem in solita dolia fur inuasisset, ex eis partim cloacam obstruxisse partim armis tectis in hostem irruentes, dolabris & cultris acutissimis eius brachia abscidisse non aliter ac frondatores & putatores arborum, robustissimos ramos secant, sic enim sepius membra Polypi circumcidentes, tandem nisi nō paucō labore

labore confecisse, atq; oppressisse, & quod quidem admirationem habet, in terra piscem **E** expiscatos, huiusq; belluæ propriam veteratoriam nobis ostendisse. Non minus admiratione digna sunt, quæ se audiuisse, testatur ^a Petrus Berchorius his verbis. Ego etiam semel, inquit, audiui narrari quod piscatores in mari Prouinciæ in littore super carbones Locustas decoqui posuerant, & cum circa ignem dormirent, ecce vnus Polypus odore Locustæ tractus de mari exit, & ad ignem veniens, qui cum pede Locustam accipere volens, sed calorem ignis timens ad mare redijt, & quandam tunicam quam loco caputij habebat super caput, aqua implens, toties eundo & redeundo super ignem proiecit, qui ipsum extinxit, & sic Locustam accipiens secum ad mare detulisset, nisi vnus de piscatoribus qui hoc videbat, ipsum accepisset, & loco Locustæ super carbones comedendum posuisset. Idem quoq; Berchorius narrat, sed ex aliorum relatu, Polypum se quandoque mortuum fingere, vt tempus expectet oportuna quo effugere possit. Audiui, inquit, quod semel in quadam Prouinciæ villa, Polypus qui videbatur mortuus, fuit emptus à quodam, cuius vxor ipsum in pelui cum aqua ponens decoquendum, cum aliquantulum diuertisset, non inuenit in pelui quæ vndiq; eum quærens nec inueniens, tandem sursum respexit, & super trabem domus Polypum vidit, qui sentiens calorem aquæ, per catenâ qua peluis pendebat, sursum ascenderat, vnde ipsum decoquendum retraxit. Postremò à aquila, à qua Polypus raptus erat, Polypum in mare detraxisse suisq; implicasse cirris narrat ^a Aelianus his verbis: cum in faxum non admodum è mari eminens Polypus aliquando correpens ascendisset, ibiq; explicatis brachijs summa cum voluptate, quod frigida tempestas esset, à tepore solis calefeceret: neque sanè se in faxi colorem vertisset, quod quidem ipsum cum ad declinandas, tum magis ad moliendas piscibus insidias facere solet: aquila acris & acuta in videndo, prædam, non quidem sibi futuram bonam, paratam & promptam sibi & suis pullis perspicuè cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum insiluit: sed & piscis hic circumplectantibus aquilam & pertinaciter adhærescentibus cirris, in profundum detraxit, hostem capitalissimum, simul & interfecit: quæ quidem lupus hians (vt est in proverbio) inani spe illusa, deinde in mari mortua fluitabat. Hactenus Aelianus.

Aquila à
Polypo de-
tracta i ma-
re.
^a Lib. 7. de
anim. c. 11.

PRÆSAGIA.

CVM in terram excurrit Polypus, & saxa amplectitur, indicium est venti iam iam prorupturi, vt tradit ^a Plutarchus, causamq; putat esse carnis molliciem, nuditatem, ac tenuitatem, qua frigus difficulter ferre potest.

^a Quest. nat.
sur. 18.

PROVERBIA.

PROVERBII specie dicebantur olim homines stolidi stupidiq; , vel rapaces & vncis vnguibus Polypi. Siquidem, inquit prouerbiorum autor ob eam causam Polypo stultitiam tribuunt, quòd ad manum captantis vltro mouetur: nec aliter capitur, nisi quòd non cedit. Adscribitur autem rapacitas, tenacitasq; quod quicquid brachiorum flagellis nactus fuerit, suctu trahat ac retineat. ^a Plautus:

^a In Aulularia.

Ego istos noui Polypos, qui ubi quid tetigerint, tenent

Polypi mentem obtine.

Nihil autem verabit, quominus Polypos appellemus eos, qui semet in omnem habitum **H** vertunt omnibus assentantes. Quapropter idem autor adagiorum, postquam explicasset hæc prouerbia, *seruire scena: vti foro*: Extat, inquit, apud Græcos adagium, in hunc ordinem referendum, *Polypi mentem obtine*. quo iubemur pro tempore alios atq; alios mores, alium atq; alium vultum sumere. Adagium natum à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius: item Lucianus alicubi, scribuntque colorem mutare maximè in metu &c. Prouerbiu sumptum est ex Theognide cuius distichon paulò superius inter alios eiusdem sententiæ versus recitauimus, ad quos & hi ^b Sophoclis quoq; referendi.

^b In Iphigenia.

Νόει πρός ἀνδρὶ σῶμα, πολυπόου ὅπως

Πέτρα· τραπεῖδαι γινώσκου φρονήματος; vertunt

Apud hominem cum eris, tibi in mentem veniat Polypi corporis

Ad saxa variari natium colorem.

A Hanc doctrinam nobis plurimis grauissimis sententijs inculcauit Pindarus: vt vbi laudat hominem omnibus moribus & artibus se a temperantē: *Μαλθακά μὲν φρονέων ἐδλοῖς, Ἰν Νεμεῖς τραχὺς παλυνχότοις ἐφειδός*, id est, mollis erga bonos, asper verò insidiator erga malos aduersarios. & ^{hym. 4.} alibi rursus: *Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνὴρ*. Τρίτον ἐν παλαι- ^{hym. 3.} τήροισι μέρος, *ἐκαστον δῖον ἔχομεν βροτέον ἔδντος*. id est, inter pueros teneros puer, inter viros vir. Tertia inter seniores pars, quodq; vt habemus mortale genus. Eodem quoq; titulo quempiam in ^c Pythijs laudat: *Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπί- ^{hym. 8.} *σαςαι, καὶρῶσιν ἀτρεπῶ*. id est; Tu enim & humaniter agere nosti, & affectum timere tempori congruentem. & rursus ^f eodem opere. *Κῆνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλᾷς* ^{hym. 4.} *βρισβός*. id est. Nam ille inter pueros iuuenis, in consilijs verò senex. Et iterum ^g eodem ^{hym. 2.} opere: *φίλον ἢ φιλεῖν, ποτὲ δὲ ἔχθρὸν ἢ τε ἔχθρὸς ἐὼν λυκίῳ δίκῃσιν ὑποθίσσεται*: hoc est, Amicum contingat amare; Cæterum aduersus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, siue insidiabor. In hanc quoq; sententiam multa diximus supra inter Hieroglyphica. Nihil itaq; vetat in norandis vitijs vsum adagij latius trahere, nempe in homines versatili ingenio præditos: qui talem vbiq; personam induit, quales sunt ijs, cum qui-*

B bus contingit agere. Genus hoc hominum eleganter quoq; descripsit ^h Plautus.

Nullus frugi esse potest homo, nisi qui bene & male facere tenet.

Improbis cum improbis sis, harpaget, furibus fures quod queat,

Versipellem frugi conuenit esse hominem:

Pectus cui sapit, bonus sit bonis, malus sit malis.

Vt cunque res sit, ita animum habeat.

Huc est referendum Πολύποδος ὁμοίτης Polypi similitudo. Suidas enim & Varrinus ad eos spectare aiunt, an hoc prouerbijs, qui se cuius accommodant. Sed illud Alcæi

Ηλπίδων ἔγωγε νοῦν τὴν πολυπόδους ἔχων,

Stolidum esse, ac mentem Polypi habere,

non in versipellem & astutum hominem, sed in stolidum conuenit teste Eustathio. ⁱ He- ⁱ Oper. & ^{dics.} *fidus ænigmatiῶς explicauit pauperatē, quando inquit,*

— Δεππὴ δὲ περὶ πόδα χερὶ πικροῖς

Ne se deprendant inopem mala tempora brumæ,

Atq; pedem premere incipiat manus arida crassum.

C Sic etiam significauit egestatē, quum canit:

— ὅτ' ἀνόςως ὃν πόδα τέλει, id est,

Quando pedes edit ipse suos is qui caret osse.

Ex ossem vocat Polypum, quod pedibus carcat. Hic autem creditur, vt dictum est, sua brachia rodere in cibi penuria. Huc refer illud Alcæi apud ^k Athenzum.

Ἐδω ἔμαυτὸν ὡς πολύπους

Edo me ipsum, vt Polypus.

Item aliud quod Hesychius, Suidas, & Varinus prouerbij loco referunt in pauperem:

Δίκην πολυπόδους αὐτὸς ἑαυτὸν καταργαῶν.

Instar Polypodis ipse seipsum corrodens.

Πολύποδος κεφαλὴ, Polypi caput: in hominem varium dicitur, & in quo pariter, & vitia que- ^{ca-} dam & virtutes inuenias, cuiusmodi Cætilian describit Salustius. Competit & in rem, ex put.

qua non parum commoditatis capere queas: sed quæ eadem nonnullis incommodis no- ^{Lib. de au-} ceat. Allegoria deducta ex eius piscis capite, quod, vt supra diximus, ex ^{di. poe.} ¹ Plutarcho, sua- uissimum esu est & esculentum, cæterum turbulentia somnia, occurrentibus miris rerum

D imaginibus excitat: vnde eius esum interdicebant ijs, qui superstitiosius cuperent ex in- ^{in Sym-} formijs præfice futura, quemadmodum & fabarum vt idem ^m autor tradit. Proinde poe- ^{ti-} tice Polypi caput vocat, in qua permulta scitu iucunda sunt, tum frugifera, sed etiam ^{facis.} nonnulla quæ caueas. Refertur hoc prouerbijs integrè ab eodem ^a autore hoc versu.

Πουλύποδος κεφαλὴ ἐνὶ μὲρ κακὸν, ἐν δὲ καὶ ἑδλὸν

In Polypi capite inest & malum, inest & bonum

Cæterum quod eius caput tristitia insomnia exciter ac moueat, superstitiosum putat ^o Car- ^{Lib. 8. de} danus, cum tamen ^p alibi huius rei rationem tradat: nimirum quod durum concoctum sit, ^{var. c. 44.} atrosq; vapores mittat non secus ac cepa, sed longè validius.

Δὲς ἑπτα κληγᾶς πολυπόους πλοῦτον ἄνδρος, id est,

Bis septem plagis Polypus percussus:

dici solitum, vbi quis multo tandem malo factus est emendatior. quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur.

Conueniet

^h In Bacchi-
dibus.

^{in Sym-}
^{facis.}
Poetica Po-
lypi caput.
^{Lib. de au-}
^{di. poet.}
^{Lib. 8. de}
^{var. c. 44.}
^{Lib. 10. de}
^{subtilit.}

Polyporum
hecatōbe,

Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibz supplicijs corriguntur. Aiunt Polypum piscem captum diu multumq; tundi cædiq; solere, quo mitior fiat, & ad vsum accommodatior, autor Zenodotus. meminit & huius prouerbij Suidas & interpretatur ἐπιτῶν καλὰς αἰῶας ἀξίαν, in eos qui castigatione digni sunt; quoniam Polypus captus multis ictibus emolliri solet. Πολυπόδων ἑκατόμβη, *Polyporum hecatombe*, apud Aristophanem in Acharnensibus nominatur, ad splendorem conuiuij, aut insignem edacitatem indicandum, vt meminit autor adagiorum in prouerbio, ἐκ *Clisano boves*. Anaxandrides quoq; apud Athenæum in Corys Thracum regis conuiuij descriptione πολυπόδων ἑκατόμβην nominat.

N V M I S M A T A.

N V M O S inuenio antiquissimos cū à Syracusanis, tū à Tarentinis excusos cum Polypi iconē, apud Hubertum Goltzium antiquarum rerum scientia præclarum. Syracusanorum duo sunt, æreum vnum, alterum aureum. Vtrumq; ab vno latere Polypi imaginem elegantissimè repræsentat solam, æreum ab altera parte faciem muliebrem velatam cum inscriptione ΣΤΡΑ. Aureum verò eandem quidem faciem habet, sed alio modo velatam, & à ceruice siue posteriori collo præterea piscem, ab anteriori legitur ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ. Goltzius arbitratur faciem esse Arethusæ. Cui vt non reclamem, ita quoq; eius verba ascribam. Arethusa aquas habuit crassas salioresque & proinde potui insuaves, plenissimas tamen piscium, quos quoddā Dianæ sacri essent, religio erat violare, atque hinc varia numismata cum Arethusæ capite piscibus circumdato inter Syracusana spectari verisimile est. Totidem nummos excudere Tarentini, sed vtrumq; æreum. Primum aduerso latere Neptunum habet delphino insidentem. Dextra tridentem suum gerit, sinistra Polypum amplectitur. Supra delphini ceruicem pectinis marini etiam icon est, à ceruice verò Neptuni scriptum est ΤΑΡΑΣ. Ab alio numi latere icon est Tritonis dextra buccinam marinam continentis. Scamno insidet, & vnum pedem alio scamno applicat, scipioniq; sub axillis detento incumbit. A tergore eadem litteræ leguntur. Alter nummus planè eodem modo Neptunum habet pisci insidentem, & Polypum amplectantem, sed Pecten deest. Huius verò insignis icon ab alio latere nummi expressa est tantummodo.

E P I G R A M M A T A.

E N epigrammatum Græcorum libris quos lector adire poterit, tria extant epigrammata; vnum quidem Antipatri Thetali, super Polypo qui complexu suo aquilam à qua raptus erat, occidit; alterum Antiphili Bizantij de Phædone piscatore, qui cum cepisset Polypum, eundem proiecit in terram, & per eundem cepit leporem admirabili casu: tertium Isidori Geodoti, quod superiori simile est, nisi quod in hoc epigrammate, Gynichus Polypum capto sua opera lepore, iterum in aquam dimiserit. Gratiior igitur fuit Gynichus Phædone, qui sublato lepore piscem dimisit liberū, ille alter vtrumq; abstulit.

E P I T H E T A.

E ΠΡΟΦΟΥΣ dictus Phocillidi, quod prope petras versetur, aut quod eas ubi contigerit firmiter teneat, vnde & πειραῖος ab Inone apud Athenæum vocatur. Amutando colorem τριψύχρος Aristoteli, quamquam alij quidem τριψύχρος legant; item πολύχρος (aliàs πολυπλοκος) Theognidi. Ἀνόςσως siue exossis epitheton est, quamquam apud Hesiodum pro Polypo sumatur. Σκολιόν, quod ego non tortuosum aut inflexum, sed versutum exponerem, sicut ob timorem innatum δαιμόν, & à rependo ἐρρησιώ εν ἐρρησιῆρα, & ἠσθρὸν ἐρρωῶ amoris impetu languidum, vocat Oppianus. Crinali corpore segnemi Ovidius, dolosum Iulius Cæsar Scaliger, Stroza pater ob venandi, ac pisciculos capiendi versutiam, cautum.

PROBLE-

PROBLEMAT A.

INTER quæstiones naturales eiusmodi problema proposuit Plutarchus, Cur colorem mutet Polypus? idq; sic dissoluit: An, inquit, vt Theophrastus scribit, quia natura timidum est animal, ideo perturbatus vnâ cum spiritu etiam colorem mutat? ideo quoq; dictum est:

Semper degeneris mutatur enim color.

Quodsi hoc ad mutationem sufficit, non ad id etiam quod omnes colores refert. Sic enim colorem mutat Polypus, vt cum similem faciat cuiusvis saxi coloris, ad quod accedit. Hinc illud Pindari,

Marina bestia colori

Aduerte mentem & sic vaser omnibus

Versare in vrbibus, Et Theognidis.

Polypodis fac morem imiteris versicoloris:

Cui subit is semper fit similis lapidi.

Atq; hoc versutia, & calliditate prastantes aiunt studio habere, vt fallendi eos gratia quibuscum agunt, semper Polypum æmulentur. Aut censent eum cute tanquam veste vti, ita facile eam vbi vult exuendo atq; induendo. Quid si Polypus huic affectioni principium metu suo suppeditat, causæ propriæ in alijs sunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris rebus defluxus omnibus esse.

Non enim animalia modò & stirpes, & terra, & mare, sed etiam lapides à se continenter dimittunt multos defluxus, & æs atq; etiam ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olenti quia semper aliquid defluit, & tractiones aut insultationes faciunt defluxibus, alij complexus, eorum alij ictus, alij impulsiones quasdam, & circuitiones supponentes: maximè autem saxorum marinorum quando mari ea asperguntur, ac refrigerantur, aiunt assiduò quædam abradi multa ac tenuia ramenta: quæ non accidunt ad alia corpora, sed dilabantur ob meatuum densitatem, vel excidunt per rariores, Polypi autem caro, quod aspectus ipse posset iudicare, est cauernosa & meatuum plena, defluxuumq; capax. Is ergo quando sibi timet, mutato spiritu sese mutans, tanquam constringit corpus, contrahitq;, & aliquandiu intra se contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe asperitas vnâ cum mollitie flagella exhibens particulis quæ offeruntur, & non dissipantur, sed congregantur, cum: *desunt hic quasdam*. Argumentum causæ permagnum est quod neq; Polypus quarumvis imitatur rerum colorem quibus appropinquat, neque chamæleon albarum; sed vterq; ijs tantum adsimilatur, quarum defluxibus meatus proportionè habeat respondentes. Hæc Plutarchus, qui & alibi eandem quæstionem recolens, mutationis in Polypo causam diuersam esse tradit ab ea quàm quæ est in Chamæleonte. Sanè etiam Chamæleon, inquit, mutatur: non vt molitur aliquid, aut sese occultet; sed ob metum ita vertitur, natura meticulosus; & id mutationis consequitur, vt ait Theophrastus, ob spiritus multitudinem. parum enim abest quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipsum spirituum plenum, & mutatu facilem esse. At Polypi mutatio non est animæ affectio, sed actio quædam. Mutat enim se dedita opera, hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens quibus alitur decipiendo capiens non fugientia, & euitans præteruententia. Pselli egregij doctissimiq; Philosophi Physicarum quæstionum solutiones còpendiosæ apud me manuscriptæ extant iampridem ab vtriusq; linguæ doctissimo viro Iohanne Corterio Gallo in Latinum sermonem versæ, in quibus eadem soluitur quæstio his verbis. Cur colorem mutat Polypus ad quoscunque lapides accesserit? timidum valde est illud animalis genus, statimq; vbi strepitum aliquem præfensit, aut se à piscatoribus peti suspicatur, petrarum colorem quibus insidet, mutuatur. Videntur enim à corporibus omnibus, ab aere, à ferro, à lapidibus emanare quidam radij: quibus admittendis cum sitidoneum Polypi corpus, eorum etiam colorem retinet. Itaq; cum timore illo afficitur, horret corpore atq; ita constringitur; vt quos de vicinis corporibus erumpentes radios superficiei admittit, pertinaciter etiam retineat. Sed intelligendum est neq; Polypum, neq; Chamæleonem colorem album vnquam assumere, quia poros ad coloris istius, sicut ad ceterorum susceptionem commodos non habeant. Hactenus Psellus. Tres itaq; causas mihi scriptores antiqui tradere videntur huius immutationis, voluntariam, natu-

^a Lib. de sensu animal.

D ralem,

ralem, necessariam. Voluntariam, vt cūm astu id facit, vt Plutarchus. Naturalem, quod corpus Polypi sit porosum ac transparens, vt Plutarchus & Psellus. Necessariam, quod præ metu id faciat, vt cūm hominis etiam pro varia cordis concitatione hoc vel illo colore genæ perfunduntur. Ex recentioribus Bellonius Polypum varijs se coloribus induere scribit, eb mollem eius pellem, quæ facile glubi potest: cuius colorem nunc album, mox rufum, postea lividum, mox varijs coloribus distinctum videas. Putat^b Cardanus pellem variam qua cirri conteguntur, contrahi atq; remitti in coloris mutatione. Sed vti nulla opinio vetustior, sic nulla melior mihi visa est quàm ea quam scribit Theophrastus^c præceptoris sui mentem secutus, qui scribit Polypos habere atramentum supra apud mutim positum, hoc effundere, coloremq; mutare per metum. Vnde Plinius colorem, inquit, mutat ad similitudinem loci, maxime in metu. Sed hæc sola causa mutationis esse non potest. mutat enim quandoq; colorem, cūm in nullo est metu piscium capiendorum gratia, vt docet^d Aelianus.

V S V S I N C I B I S.

NTI QVORVM mensis appositos fuisse Polypos, testis est Mnesimachus in Hippotropho apud^a Athenæum, vbi ad cænam inter alia hæc etiã apparat, Squillam, nimirum, Loliginem, Pascerem, Dracænam, Polypum. Et sanè eius caput suauissimi saporis fuisse perhibetur. Apud veteres quinto à nato infante die, antequam nomina imponerentur, quod fiebat decimo die, amphidromia agebatur teste Cœlio Rhodigino, qua manus expurgabant, quæ obfetricis munere erant perfunctæ, cursuq; ad forum ferebatur puer, mittebanturq; à propinquis Polypodes & Sepiæ. Polypos centū in nuptiali conuiuio Sphicratis, qui Corys regis Thracum filiam ducebat, fuisse scribit apud^b Athenæum Alexandrides in Protichlao. Ab^c Aristotele præstiatissimi esse perhibetur qui prægantes sunt, deterrimi qui ouis incubant. Archestratus apud Athenæum in Thuso & Caria Polypos optimos esse, Corciræ verò magnos & multos. hi laudantur ab Ennio in fragmento Phagesiorum hoc versu:

Polypus Carcyrae, caluaria pinguis Aterna.

Autore Galeno duræ carnis sunt, & ad concoquendum difficilis. Si tamen concoquatur alimentum non paucū corpori exhibere, cæterū succi crudi plurimum gignere. Quæ quidem omnia etiam Galeno ibidem teste, Mollibus omnibus communia sint, in Polypis tamen efficaciora existunt, vt vsus quotidianus demonstrat, & veterum exempla, atq; etiam Paulus Aegineta edocet. Mollia, inquit, vt potè Polypi, Sepiæ, Loligines, dura & concoctu contumacia sunt, præcipuè Polypi. Diphilus ait apud^c Athenæum Polypum durum esse & concoctu difficilem; maiorem autem magis nutrire, humefacere ventrem si abundè elixetur, & stomachum roborare, Athenæus refert Machonem comicū scribere Philoxenum Cythereum dithramborum poetam atq; helluonem Polypum bicubitalem Syracusensem, totumq; excepto capite comedisse, ob idq; in ægriitudinem mortemq; incidisse. Machonis autem versus cūm à quopiam translatos repererim, hic subijciam:

*Egregium vero aiunt Philoxenum,
Dithramborum poetam, fuisse
Gulonem. nam duarum cubitorum Polypum
Syracusi aliquando ipsum emisse,
Et preparatum comedisse totum,
Præter caput affirmant, Capius autem cruditate
Vehementer egrotare cepit. Tum medicus quidam
Ingressus ad eum, vt magno malo
Eum pressum vidit. Si tibi quid, ait,
Nondum est dispositum, celeriter dispone
Philoxene. Hora enim septima morieris,
Tum ille respondens, omnia mea ad finem perducta sunt,
Medice, inquit, & iam dudum disposita
Dithrambos dijs relinquo
Viriles, & omnes corona dignos,
Quos & meis collectancis appono*

*Mus. Venerem & Bacchum tutores esse,
Testamentum hoc meum declaras. Verum quoniam
Timotheus Charon me occidere non sinis,
Neq; Niobes, sed fretum capiendum inelmas,
Obscuraq; me Parca vocat, quam audire necesse est,
Vt omnia mea abiens hinc auferam
Date mihi quicquid est relictum, Polypi.*

Diogenem Cynicum ait ^f Plutarchus minimè igne vsum fuisse, sed Polypum crudum deglutientem dixisse tantum, pro vobis o ciues adeo periculum. Idem rursus testatur ^g alibi, improbens condimenta, & cocturam carniū. Diogenes verò crudum Polypum vorare sustinuit, vt amoliretur confectionem, qua ignis obsonia conficit: & sacerdotibus multisq; alijs circumstantibus, caput pallio velans, Polypum ori admouens, Pro vobis, inquit, ego me periculo obijcio. Præclarum me hercule periculum scilicet, vt Polypidas pro Thebanorum, Aristogiton pro Atheniensium libertate, ita Philosophus aduersus crudum Polypum decertauit. Sed cum eum mortuum esse scribat apud Athenæum Sotades hoc versu.

^g Lib. an. a. quæ igne sit vtilior. ^h De esu carniū libel.

Πολύποδα φαγὼν ὁ Διογένης
Ωμόν, τέθνηκεν ——— idest.
Polypum cum vorasset Diogenes
Crudum, obiit mortem,

Amentes erimus, si ipsū imitari velimus omni præparatione posthabita. Quare si edendus est, assatione aut elixatione opus habet, vt tuto corpus nutriat, idq; more veterum, quibus hos duos præparationis modos in vso fuisse, posteaquam multis plagis esset confusus hic piscis, & emollitus, scriptum reperio. Apud Archestratum in Sirencensibus hoc legere est versus.

Vt præparantur.

*Ipso statim diluculo, omnino sub auroram
Aphyas teretes in pruna torrebamus, aspasq;
Porcellorum carnes, ac Polypos: dulce
Vinum deinde bibebamus.*

Εἰ βοτάνη coqui scripsit Antiphanes apud Athenæum in Euthidico.

Ἐπετα πολypoυς τεττιμμένος

Εἰ βοτάνοισιν ἐφθός. Vertit Dalechampius.

Deinde Polypus frustratim descissus

In battanij coctus.

Βατάνη autem Hesychio sunt τὰ λοπάδια, patellæ: qui Siculis peculiare esse hoc vocabulum addit, quapropter in hoc versu pro βοτάνοισι legendum βατάνοισι, vti quoque legisse videtur Dalechampius. Vtrum autem elixi meliores sint assis, docet ^h Athenæus ^h Lib. 8. his verbis: Polypi meliores fiunt si elixentur. Succos enim malos habent (vt manifestum fit dum lauantur, nam in lotionem malos succos dimittunt) quos elixatio ex carne euocat. Nam ex molli igne, atque humido abluuntur quodammodo: in assatis verò succus exiccatur. Præterea cum dura sit eorum caro, iure sic coqui exoptulat. Plato comicus cenæ Philoxeni Leucadij mentionem faciens, eandem difficultatem hisce lepidis versibus dissoluit.

Βατάνη.

^h Lib. 8.

Elxi an assis meliores.

Πολύποδος πλέκτη δ' αἰ ἐπεὶ λίγη κατὰ καιρὸν
Εφθ' τῆς ὀπτῆς ὡς ἡ μέλιτων, πολὺ κρέϊται.
Ἡ ὀπτὴ δ' ὡς ἐφθ' κλάειν ἀγορεύσει

Male vertunt eius interpretes:

At Polypus sinuosa, suo si tempore capta

Aique ingens membris, elixa est suauior asse

Si parua hac fuerit tu longum elixa valeto.

Nam pro sinuosa cirrus transferre debebant, ita vt sit sensus, Polypi cirrum si suo sit captus tempore, meliorem esse assum quam elixum, si sit magnus: sin verò duo elixi; hos assis esse meliores. Nam πλέκτη pro πλέκτανα quandoque sumitur. Et quamuis Archestratus in feminino genere Polypum efferat, tamen non video quis sit sensus, Polypus sinuosa repugnat etiam in Græco versu vocula πολύποδος, quæ est genitiui casus, qui a nullo alio, quam πλέκτη regi potest. Elixii autem hodie comeduntur a nautis frequentius & piscatoribus, qui antequam elixent, ferè per horam eos ligno contundunt, aut ad lapidem atterunt. Sic enim fibrosæ carnis duritie fracta multò facilius concoquitur.

Idem veteres quoque faciliare solent, ut dictum est: idemque Plautus his verbis innuere videtur.

*Tango, affligam te ad terram itidem,
Vt piscem soleo Polypum.*

¹ L. 32 c. 10.
Vt elixen-
tur.

De eo hæc traduntur, teste ¹ Plinio, muriam ex sese emittere, & ideo non debere addi in coquendo: secari arundine: ferro enim infici, vitiumque; trahere natura desinente. Si elixetur aqua cum atramento suo, melior erit: elixatur aliquin oleo, olentibus herbis atque pipere addito. Platina coctum cum pipere, & lasere condit. Apicius verò pipere, ligustico; liquamine, lasere, & Zinzibere. Adferuntur Venetiæ ex Illyrico, & Dalmatia sale inueterati.

VSVS IN MEDICINA.

^a f. 32 c. 10.
Ad tormi-
na.
Ad nephi-
ticos.

ANGVINEM fieri (cieri legunt alij) piscium cibo putant, inquit ^a Plinius: sisti Polypo tuso illitroque. Marcellus Empyricus assatum torminosi in cibo prodesse tradit. Kiranides nephriticis, & lapillos mingentibus dat è vino veteri in balneo mucorem vel succum glutinosum, vel, ut ipsius verbis utar, marcedinem quæ exit à Polypo in nouam ollam viuo immisso, mox ebullito, aut elixato. Polypi marini cinis satis copiose adijcitur in

Ad tertian-
nas.
Ad cardia-
cam.

Ad hydro-
pem.
^b L. de inter-
off.

^c Li. de nat.
mulieb.

Ad mulie-
bres affe-
ctus.

^d Lib. 2 de
mulier.

^e De super
fatione, et
de mulier.

^f L. de nat.
mulier.

Ad vene-
reum.

medicamenti ex hircino sanguine plurimo confecti compositione quadam apud Marcellum Empyricum aduersus calculos renum. Tertianis commendatur etiam, ut quidam ex Plinio medico citant. Idem & cardiacis conferre eundem arbitratus est. Ad Polypos narium hoc remedium certum scribit Nicolaus Myrepsus: Polypum, inquit, marinum in clibano cum lignis oleæ, donec in cinerem vertantur vrito, & sumpta de eo vncia vnâ admisce illi chalcanthi vnciam semis: & per arundinem insufflato naribus. A pituita maximè in aquam intercutem fit transitus: in hac qui curabilis est, obsonium edat Polypos coctos in vino nigro austero, ut monet ^b Hippocrates; qui sanè plurima, & saluberrima remedia feminarum morbis ex Polypis præscribit, ut ^c ad aquam intercutem vteri; ad vteris coxam decurrentem, in purgatione, inquit, Mercuriale & Polypos edat. Et rursus alibi, si vterus ad coxam auersus fuerit, Bolbidia (sunt hæc genera paruorum Polyporum) & Polypodia in vino, & oleo cocta edat. Et iterum ^d alibi: Si, inquit, in lumbos vteri incubuerint, suffocatio verò caput non contigerit, mulier Polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratum meracum quamplurimum bibat. Et alibi eodem opere. Polypi ac Sepiolæ super prunis tostæ, puerperij purgamenta à partu purgant. Et ^e libro alio, puerpera edat Polypos & Locustas & pisciculos, vt melius purgetur. Ad menses ciendos pluries eis vitur. Mulier, inquit, cui stomachus vteri non rectus fuerit, sed vel retro vel in latus auersus, vel in se contractus, vnde menses non rectè profluunt, nec concipit, edat catulos pingues percoctos, & Polypum in vino dulcissimo coctum: & alio rursus in loco, mulier inquit, cui vterus molliori & purgari debet, Polypum plagis mollitum edat. ^f Item, si menses constituto tempore non fiant, post cetera remedia Polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum bibendum. Mulier quæ aliquando prægnans fuit, & postea sterile scit, interim dum curatur, edat catulos coctos & Polypum in vino dulci coctum. Polypos paruos atque assatos super prunas ad concipiendum merito dedisse Hippocratem scribit Cardanus: quoniam Polypus facile concipiat & ferat nerueaque sit substantia, & dura digestiois. Qui in Venereæ palestræ debiles sunt, Polypos edant momente Aetio. Diphilus & Paulus Aegineta eos plurimum alere affirmant, & libidinem maximè irritare. Diocles apud Athenæum ait Polypodes maximè inter Molliæ ad venerem conferre. Eandem vtilitatem eis adscribit Alexis in Pamphila.

Ερῶν τὴ ἐκτίσω; τὴ μᾶλλον συμφέρει
ὅτι καὶ φέρων παρρημὶ; κηρυκας, κτέρας
Βολβους, μέγαυτε πολύπου, ἰχθύας δ' ἀδρούς, id est,
A. Cum ames quid tibi comparasti. B. ecquid magis
Conferat, quàm quod nunc præfens adfero: Buccina, Peccines,
Bulbos, magnum Polypum, grandiores pisces.

^g Lib. 2.

Et Xenarchus apud ^g Athenæum Polypia ad stimulamdam Venerem facultatem declarat his versibus, quos cum pluresci sunt a Jacobo Dalechampio Latinos factos citabo.

Ruit domus infæcunda dominorum infortunio,
Labefacta: eam subuertit Alastor quidam: Felopidarum

*Sterilis domus est: nec è profundo cervicem exerens,
Ac Cerevis contubernalis, terra procreatus bulbus, amicorum
Cum elixus est, adiutor, huic malo succurrerit;
Quin nec maris cæruleis educatus vorticibus
Venarum mutator Polypus: captus hominum
In torto vinculo cum rotam virgo circumduceret,
Implet repositoriij capacem pectoris sinum.*

Adferuntur, inquit ^b Iovius, Venetias ex Illyrici Dalmatiæq; ora sale inueterati: quorum ^h Li. de pife.
acceptabula & extremitates cirrorum senibus ad parandam sobolem expetuntur. Cur ve- ^{Rem.}
rò Venerem stimulent, iam dicendum, Causam putat Mnesitheus³, quòd duræ sint carnis
ac stætuosi, Iovius quia falsum succum contineant, cæterum ego non tam propter allatas
rationes, quàm propter seminis copiam, quam generant, si probe elixentur, & concoquan-
tur, libidinem excitare affirmem. Nam bulbi, cicer, fabæ, Polypodes, conus, inter edulia
multi seminis recensentur à ⁱ Galeno.

ⁱ 5. Simpl.
med. faculi.

V S V S I N A L I I S.

PISCATORES, teste ^a Aristotele, Polypos affatos, non nisi nidoris caus- ^a Hist. 4.
sa nassis inditos dimitti aßeuerant. Hinc ^b Plinius: Exporrigunt enim (Po- ^{cap. 8.}
lypi) se resupinati, mirè omnibus marinis expetentibus odorem quoq; eo- ^b L. 9. c. 39.
rum, qua de causa nassis illinuntur. Et rursus: Conueniunt pisces ex alto
etiã ad quosdam odores, vt Sepiam vstam & Polypum, quæ ideo conijciun-
tur in nassas. Autor quoque de natura rerum Polypum assum in hamum inferi scribit,
ad decipiendos pisces, quod tamen Aristoteles tantum de Sepijs tradit. ^a Oppianus docens ^a L. 3. Ha-
Cantharum capiendi modum, ait eum nassa cipi circumtexta vndique ligustri virgis & licet.
Iparti vimine, ita vt se capaci ore venter in latum porrigat, tunc inquit nassæ

ἐσθον ἐκ τῆς

Πούλυπον ἐρπῆσιν, καὶ παρὰ βῆν, ἐκ πυρός ἄμραι
Οπταλέους. κνίσσῃ καὶ φέλιγται ἰχθύας ἔσσω, id est,

Carabum immittas intro, vel Polypum ambos

In summa testes, tali nidore trahuntur

Pisces.

Et ^b alio in opere docens, quomodo capiantur Pantheræ: catulum vincitis genitalibus ante ^b L. de Ven.
foveam suspensi ad arborem iubet, atque eius clamore audito in prædam sic rapi Pan-
theram,

ὧς δ' ὅπου ἰχθυόβολοι κύρτου δόλῳ ἐκρίσαντο,
Πλεξάμενοι σπάρτῳ σαλαμίνιδι, καὶ λωρόεσσιν
Πούλυπον καὶ κισρῆα πυριφλεγέδοντες ἐθεντο
Οδμὴ δ' ἐς πλαταμῶνας ἀφίκετο, καὶ ποτὶ κύρτου
Ἐλλοπας αὐτομόλου ἥς ἠγάγετο, οὐδ' ἐδιώκοντες
Αὐθις ὑπεκδιώγει, θανὲ δ' ἤντησαν ὀλέθρου.

Vertit Andegauensis.

*Cen parat in nassa fraudes piscator acutus
Viminaque obtendit torto salaminia filo,
Addit & illecebras, artus capitonis adusti,
Aut Polyphi, subito vada nidor perstat odoros,
In fraudem alliciens pisces latumque foramen,
Vt nunquam possent nassa remeare latenti.*

N O C V M E N T A.

PESTATUR Aelianus Polypum mordere violentius quàm, Sepiam: mi- ^a 2. Halicn.
nus tamen suo morfu veneni infligere. Hinc ^a Oppianus Lippio inter-
prete.

*Obuia non tenui ladit nos Sepia morfu.
Nec nos pestifero confodit Polypus ore.*

ORDINIS RATIO.

LIQVOT Polyporum generis reperio nomina. Quæ quâ tum apud alios videre mihi licuit, etiam hîc nominabô, veniam à beneuolo lectore postulans, si non satis ea explicauero, nâ Oedipo potius quàm doctore egêt, cum obscurissimè de his Grammatici scripserint. Ozænam cum Osmulo eandem esse, Pollux, & Hefychius autores sunt: quibus eruditi hodiè astipulantur. Athæneus modò distinguit, modò eandem facit. Distinxit tamè Zoographus aliqua ex parte, quoniâ non rerum tantum rationem habere solet, sed etiam nominum, vt

Grammaticis, qui quandoq; dubitare solent, num nomina diuersa, eadem significare possent, satisfaciât. Quare, & Eledonam separauit: quamuis eam Rondeletius, contra Aristotelis sententiam, obseruationibus suis fretus, ab Ozæna, & Osmulo non distinxerit.

Nos quoque quamuis distinguamus, tamen de omnibus simul reliquis testa non inclusis hoc capite agemus, exigua admodum eorum putantes esse differentiam. Athæneus ex Aristotele, & Speusippo Polyporum genera enumerat, & λέδων, πολυπόδη, βοβοτή, & Osmulo. Sed vt ab Eledona incipiam, annotandum est hîc apud Athæneum, cum aspiratione, alibi sine ea scribi, vt vbi habet λέδων, inter pisces alios, & apud Hefychium, λέδων, est ὁ πολύπους. Gyllius, Massarius, & Vottonus aspirationem seruant: quanquam Grammatici ante a attenuari docent, neq; excipiunt Eledonam, etiam si hoc nomen ἀπὸ τοῦ λέδων, id est à comprehendendo compositum, videri possit: vnde λέδων, fortè derivatum, inquit Zoographus, quod vinculum significat; spiritu tamen tenui in Græcorum lexicis scribitur, vnde Suidas Eledonem vocari putat, ἀπὸ τοῦ αὐτῷ ἔδαν, quod ipsa se ipsam rodât. hunc quoq; sequitur Cælius Rhodiginus. Sed cum auctores non Eledonam priuatim, sed Polypum simpliciter id facere testentur, mihi non videtur eam nominis rationem conuenire, sed primam potius quàm dedit Zoographus. Δελιδών apud Hefychiū & Varrinum, ὁ μυλῆτος ἰχθὺς; sed pro μυλῆτος legendum fortè ait Zoographus ὁ ὀσμυλῆτος, vel ὀσμυλῆτος. Gillius Helidonam hodiernis Græcis Halidonam corrupto vocabulo

effert scribit. Osmulum cum Eledone malè confundit Rondeletius. Οσμύλος paroxytonum semper scribendum putat Zoographus, sicq; scribi in Oppiani, Acliani, & Io. Tzetziis libris, quamuis apud Athenæum, & in alijs quibusdam libris insectia liberariorum proparoxytonum scribatur. Οσμύλλω fœminino genere dixit Athenæus quando inquit. Aristoteles in opere de animalibus Mollia esse dicit πολυπόδας, ὀσμυλῆ, λέδων. Hefychius ὀσμύλῃ fortè deprauatum habet pro ὀσμύλῃ. Apud^a Pollicem inuenio ὀσμυλῖδια citatè hæc verba Aristophanis. Τραπεζῆμον ἐς τὸ ὕψος λαβὲν ὀσμυλῖδια, μαυρῖδια καὶ σκινῖδια. Recitat Athenæus eadem è fabula Danaïdum. Non tamen Osmylidia sed Osmylia quatuor syllabis legit quod magis Zoographo placet. VVottonumq; male transulisse ex hoc loco putat, Osmylia, Mænulas, Scipiolasq; venari. Hefychius, & Varrinus Osmύλια è Polyporum genere esse scribunt. Athenæus inquit, Ὀζανα, ὀσμύλιον, θυρίσι: hoc est Thyri Ozanam piscem vocant, quem Græci Osmylum. Quapropter apud Pollicem vbi scribitur Οσμυλία mauult legere Zoographus Οσμυλῖας, vt Aneās. Ὀζανα idem cum prædicto, quam Aristoteles ὄζαν, & Βολιτάναν videtur appellasse, Gaza, ὄζαν Ossolem conuertit. Dicitur autem ὄζανα, ὄζανος ὀσμύλος, à graui capitis odore, ὄζαν enim olere, & fetere significat. Hinc etiam Græci teste Gillio hodierni Moschiten vocant, Massilienses Muscum. Nam ait Gillius Polyporum alium tetram odoris fœditatem habere; alium Osmylum nomine benè olere, & nihil muscosius se sensisse cum, cum esset mortuum, tum etiam cum viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bollonio subscribo, qui Polyporum vnam tantum speciem ab odore sumptam faciunt, eumq; alijs suauem esse, alijs tunc ac grauem. Plesius Polypum Moschytam nominat, Itali hodie Muscarolo præsertim Venetijs, Moscarolo, & Moscardino alibi, item Mugertino, vt scribit Robertus Constantinus. Muzaro Genuensibus, Græci hodiè Gopos inquit Zoographus si benè memini. Idem Germanicum eius nomen facit, Bismkuttel. Nam bism Germanis Moschum odoramen-

Lib. 2. Athenæus in opere de animalibus Mollia esse dicit πολυπόδας, ὀσμυλῆ, λέδων. Hefychius ὀσμύλῃ fortè deprauatum habet pro ὀσμύλῃ. Apud^a Pollicem inuenio ὀσμυλῖδια citatè hæc verba Aristophanis. Τραπεζῆμον ἐς τὸ ὕψος λαβὲν ὀσμυλῖδια, μαυρῖδια καὶ σκινῖδια. Recitat Athenæus eadem è fabula Danaïdum. Non tamen Osmylidia sed Osmylia quatuor syllabis legit quod magis Zoographo placet. VVottonumq; male transulisse ex hoc loco putat, Osmylia, Mænulas, Scipiolasq; venari. Hefychius, & Varrinus Osmύλια è Polyporum genere esse scribunt. Athenæus inquit, Ὀζανα, ὀσμύλιον, θυρίσι: hoc est Thyri Ozanam piscem vocant, quem Græci Osmylum. Quapropter apud Pollicem vbi scribitur Οσμυλία mauult legere Zoographus Οσμυλῖας, vt Aneās. Ὀζανα idem cum prædicto, quam Aristoteles ὄζαν, & Βολιτάναν videtur appellasse, Gaza, ὄζαν Ossolem conuertit. Dicitur autem ὄζανα, ὄζανος ὀσμύλος, à graui capitis odore, ὄζαν enim olere, & fetere significat. Hinc etiam Græci teste Gillio hodierni Moschiten vocant, Massilienses Muscum. Nam ait Gillius Polyporum alium tetram odoris fœditatem habere; alium Osmylum nomine benè olere, & nihil muscosius se sensisse cum, cum esset mortuum, tum etiam cum viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bollonio subscribo, qui Polyporum vnam tantum speciem ab odore sumptam faciunt, eumq; alijs suauem esse, alijs tunc ac grauem. Plesius Polypum Moschytam nominat, Itali hodie Muscarolo præsertim Venetijs, Moscarolo, & Moscardino alibi, item Mugertino, vt scribit Robertus Constantinus. Muzaro Genuensibus, Græci hodiè Gopos inquit Zoographus si benè memini. Idem Germanicum eius nomen facit, Bismkuttel. Nam bism Germanis Moschum odoramen-

Lib. 2. Athenæus in opere de animalibus Mollia esse dicit πολυπόδας, ὀσμυλῆ, λέδων. Hefychius ὀσμύλῃ fortè deprauatum habet pro ὀσμύλῃ. Apud^a Pollicem inuenio ὀσμυλῖδια citatè hæc verba Aristophanis. Τραπεζῆμον ἐς τὸ ὕψος λαβὲν ὀσμυλῖδια, μαυρῖδια καὶ σκινῖδια. Recitat Athenæus eadem è fabula Danaïdum. Non tamen Osmylidia sed Osmylia quatuor syllabis legit quod magis Zoographo placet. VVottonumq; male transulisse ex hoc loco putat, Osmylia, Mænulas, Scipiolasq; venari. Hefychius, & Varrinus Osmύλια è Polyporum genere esse scribunt. Athenæus inquit, Ὀζανα, ὀσμύλιον, θυρίσι: hoc est Thyri Ozanam piscem vocant, quem Græci Osmylum. Quapropter apud Pollicem vbi scribitur Οσμυλία mauult legere Zoographus Οσμυλῖας, vt Aneās. Ὀζανα idem cum prædicto, quam Aristoteles ὄζαν, & Βολιτάναν videtur appellasse, Gaza, ὄζαν Ossolem conuertit. Dicitur autem ὄζανα, ὄζανος ὀσμύλος, à graui capitis odore, ὄζαν enim olere, & fetere significat. Hinc etiam Græci teste Gillio hodierni Moschiten vocant, Massilienses Muscum. Nam ait Gillius Polyporum alium tetram odoris fœditatem habere; alium Osmylum nomine benè olere, & nihil muscosius se sensisse cum, cum esset mortuum, tum etiam cum viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bollonio subscribo, qui Polyporum vnam tantum speciem ab odore sumptam faciunt, eumq; alijs suauem esse, alijs tunc ac grauem. Plesius Polypum Moschytam nominat, Itali hodie Muscarolo præsertim Venetijs, Moscarolo, & Moscardino alibi, item Mugertino, vt scribit Robertus Constantinus. Muzaro Genuensibus, Græci hodiè Gopos inquit Zoographus si benè memini. Idem Germanicum eius nomen facit, Bismkuttel. Nam bism Germanis Moschum odoramen-

Lib. 1. de
vincta.

A tum significat, kuttel verò Mollia omnia. *Βολβότης*, quæ & *Βολίταια* dicitur, nomine tantum ab Osmulo differre putat, quamvis Athenæus diuersam speciem constituat ex Aristotele, similiter & *πολυπόδιον*; Nam nullibi apud Aristotelem hodie ille leguntur species, quæ supra ex Athenæo citauimus. *Οσμύλαι* (*Οσμύλαι*) *βελβηταια θαλάσσιον*, inquit, Hesiychius. Nec alia sunt Bolbidia Hippocrati dicta forma diminutiva. Galenus in ex egesti vocum Hippocraticarum *βελβηταια*, inquit, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν βομβύλια προσεγρηγόμενα. γένος δ' ἐστὶ τοῦτο μικρὰ πολυπόδια, idest, Bolbitia à multis vocantur Bombylia. genus est paruorum Polyporum. ita ut ætate, non specie differre videantur. Etenim Epicharmus in Hebes nuptijs inquit.

Polypi, sepia venerandaq; Loliginis

Et quæ mare olet Bolbitis.

Hic eni n Epicharmus Bolbitin mare olere ait, unde diminutium *βελβηταια*, siue *βελβηδια* ut legitur apud Hippocratem. dicitur & *βελβηταια* apud Athenæum.

FORMA. DESCRIPTIO.

N IHI vel parum saltem differunt quæ diximus, Polypi genera quo ad formam corporis, ab eo, quem primùm descripsimus. Nam Eledone *Eledone*. vnica tantum acetabulorum ordine prædita est, & pedibus septenis, si fides sit Suidæ, & Varrino, qui hæc ex Aeliano citant, cum tamen in ijs, quæ extant, huius operibus nullibi quod sciam reperiatur. Pedum etiam proximitate à cæteris diuersam esse scribit^a Aristoteles. Ozæna autem si-

ue Osmylus, siue Ozolis odore insignis duplici acetabulorum ordine prædita est: à vulgari Polypo dissidet, quòd ut testatur Bellonius, ad eius magnitudinem non exuberet; tenuibusque, & oblongis præditus sit cirris: vel ut Rondeletius voluit, quòd corpore sit rotundiore, longioribus brachijs, odore moschi tum viuus, tum mortuus, & vnico acetabulorum ordine; quod postremum ad Eledonam referendum existimo. vtriusque autem pictura, eadem est, hancque subijcere placuit. Pollux Osmyliam Polypi speciem esse scribit, quæ inter caput, & cirros fistulam gerit, è qua tetrum emittit odor rem.

C Polypi tertia species Rondeletij: Bolitæna siue Ozolis Bellonij.

LOCVS. ANTIPATHIA.

B OLITÆNAS non alit Euripus teste^a Philosopho. Ozænam Aristote-^a *Hist.* les Ozolin, & Bolitænam videtur appellasse, ea frequens est in Laconia, *cap. 37.* quæ regie nunc Zaconia dicitur: dicta quòd ea vox odorem illum, & vi-
rus graue significat. hæc Massarius. Hanc maximè sectantur Muræna præ-
ca teris Polyporum generibus, quemadmodum hisce verbis testatur^b Pli^b *L. 9. c. 39.*
nius. Polyporum generis Ozæna, dicta à graui capitis odore, ob hoc maxi-
mè Murenis eam consecrantibus. Apud Pollucem legitur hæc Menulas, Sepiolæq; venari.

VSVS

VSVS IN VARIIS.

^a Lib. 2. de
morbis mul.

RÆPARATVR ad cibum vtraque species eo quo superior modo ^a Hippocrates ad vterorum caneros futuros præscribit Bolbidia, & pisces cartilagineos. Et si vterus ad coxam auersus fuerit, Bolbidia in vino, & oleo cocta laudat. Et rursus eandem similiter præparatam, aut Sepiolas ad menses ciendos. Alias etiam in eiusdem mali curatione. Ad vesperam, iubet, mazam cenare, si verò panem voluerit, & bolbidia parua Polyporum generis, & Sepiolas paruas, in vino ac oleo coqui, & edenda dari. Ad venerem excitandam plus cæteris valere creditur, propter odorem: nam vnguentum quinquædunt cæteris salaciores esse dicuntur. Non desunt, inquit Bellonius, qui hanc exsiccant, ut fragrantiam vestibus in arcis concilient. Nam moschi odorem tum viuum, tum mortuum referre testantur plurimi.

DE SEPIA. Cap. IV.

ORDINIS RATIO.

SEPIAM inter Mollia connumerari, plurimis veterum testimoniis comprobatum est, cum in vniuersum de Mollibus loqueremur. Cur autem Loligini eam præferamus, non alia nos mouet ratio, quam cum summa eius in varijs rebus vtilitas, qua longè Loliginem vincit, tum & corporis structura, qua magis Polypum quam Loliginem refert. Nam quamuis, & Sepiæ, & Loligini sint promulcides, quibus Polypi destituuntur; tamen Loligo pinnas vsque adeo ingentes habet, ut se quandoque è mari eleuet, atque autum more per aëra tranet, cum Sepiæ & Polypo eæ tam exiguæ sint, ut pedum potius, quam earum opera natere videantur. Rectè itaque de Sepia primum dicemus. Nam, & eo modo primum de ijs agemus Mollibus, quæ non volant, ut sunt Sepia & Polypus, dein de ijs quæ volatum exercent, ut Loligo est.

ÆQVIVOCA.

NTIPHANES in piscatrice, piscium cupidij mirificè deditos fuisse quosdam recensens apud Athenæum hos versus habet.

Τῆς σπητιάδος πρῶτον Ἡράκλεις ἀνὰ
Ἀπαντα πεδολώγων. ἔ βαλὼν παλιν
Εἰς τὴν θάλατταν, καὶ πλωτὶς μὴ φάσκει
Δωριᾶς, ἀλλ' οὐδ' σπητίας ἀλερένῃ.

Quæ sic erunt vertenda.

O Sepiadis Hercules Rex

Omnia insulcarunt. non rursus abijcies

In mare ac elues, ne dicant

Munera accepisse te, non sepias.

Dalecham
pij error.
Sepias pro-
montoriū.

Hic Dalechampus conico sale sepias à poëta dici putat munera, quæ accipientium manus inficiunt, ut pecuniam & nummos. Sed haud bene voculam σπητιάδος Sepiolæ translulit, & non sepiadis, ut optimè ante eum verterat Natalis Comes. Est enim Σπητίας promontorium à Sepijs sic dictum apud Athenæum. Etymologus promontorium Magnesiæ esse tradit, vel Thessaliæ apud Iolcum: Eustathius circa Athon, ubi Xerxæ classis cladem accepit: sic autem dictum volunt à Thetide, quæ Pelei nuptias fugiens, illic in Sepiam mutata sit. Mcminit huius Eustathius in ^a Odyssea. dicitur autem Σπητίας ἄκρα, vel σπητίας ἀκτὴν, ut apud ^b Orpheum. Herodoto autem, & Ptolomeo. σπητίας, est Macedoniæ promontorium. Cabo monastier Sophiano nominatur. Item ζαρραῖ Sepiarum litus est apud Dyctium Cretensem, qui sic vocatū addit propter saxorum difficultatem. Est & Sepia mons

^a Odys. σ.
^b In Argon.

^c Lib. 6.

A Arcadiæ teste Pausania, non procul à Tricrenis, in quo sepulchrum fuit Aegypti Elati filij, Sepia mōs Arcadiæ. qui morsu sepiæ serpentis interijt. Herodorus Sepiæ loci quoq; meminit circa Tyrinū humi. ^{Li. 5. c. 31.} Peleponnessi, item scopuli diuersis in locis iuxta litora Atheniensium. Sepiussa ^{Li. 6.} Plinio insula est in Ceramico sinu. Creditur Syuntem edificium esse Diomedis, quam Græci Sepiuntē nuncupāt ab eiectione fluctu Sepijs teste Strabone. Sipiūs, vel Sepiūs Ciuitas quæ nunc Sipuntū in Italia dicitur, à Sepiārū multitudine fluctibus eiectarū, vt recentior quidā tradit. Paulo Diacono Sepia locus Italiæ dicitur. Abrahamus Ortelius, dubitat num sit Sepinum. A Sepiarum multitudine, inquit Ambrosius Calepinus, quæ fluctibus eieciuntur Sepias Apulori oppidum, quod hodie Mansfredonia denominatum est. Sed Sepinum Ptolomeo vrbs est Samnitum, hodie Sepinū autōre Zoographo, Archippus Comicus in Piscibus nominat *Ἀφειρίων τῶν ἀυλητρίδα καὶ σπηλιῶν τῶν Θύρσων*, quasi mulieres quaf- Sepia pro atramento scriptorio. dam. Sepiam pro atramento scriptorio posuerunt Latini veteres, & in primis poetæ, respicientes nimirum, vt ait Calepinus, ad piscis eius sanguinem, atramenti nigrorem referentem. Hinc Persius.

B *Iam liber, & bicolor positus membrana capillis,
Inque manus charta, nodosq; venit arundo.
Tum queritur crassus calamo quod pendeat humor.
Nigra quod infusa vaneſcat Sepia lymphæ:
Dilutas querimur, geminat quod fistula guttas.*

In eadem significatione binis in locis accipitur apud Aulonium: primū vbi inquit.

Aut adſe ſi interpres tuus

Cadmi nigellas filias

Ænigmatum qui cognitor

Melonis albam paginam,

Fuit meorum cum tibi

Notasque furia Sepiæ,

Gnidioſq; nodos prodidit.

Nam Cadmi filias poetæ literas vocat. is enim è Phœnice in Græciam sedecim literas attulit, vt refert Plinius. Melonis paginam papyrus Niloticam (nam Nilus olim Melo dicebatur) notas Sepiæ atramentum. Gnidios nodos, calamum, vt eleganter exposuit Angelus Politianus. Idem rursus poetæ sic alibi:

Aut canctis pariter verſibus obliuſat

Fulviam læticolor ſpongia Sepiam.

C Quo in loco pro fulua suspicor legendum furua. Nam fuluum adiectiuum non conuenit atramento. Sumitur enim plerumq; pro viridi colore, aut pro eo qui ex viridi, & rufſo mixtus est. Furuum autem nigrum, & atrum denotat.

^{Li. 7. c. 56.}
^{In miscel. cap. 39.}

Aulonium correctus.
Fuluū qd.
Furuū qd.

SYNONYMA.

scribit Athenæus esse paroxytonum, vt *ἀτρία, ὀμια*. Inuenio & *σπηίας*.

pro *σπηία* apud Nicandum. Latinis Græco nomine seruatō, Sepia per e sim-
plex appellatur. ineptē enim apud quosdam, *Σαπία* per diphthongum scri-
bitur, cum *Σαπία* Græcis non dicatur, sed *σπηία*. Ridiculē igitur Isidorus Etymon.

Sepiam dici ait, quod sepiibus interclusa facilius capitur: & alius quispiam, obscurus quod profuso atramento piscatoribus se veluti sepiæ, & occludit. Nam enim, vt dixi, vox prorsus Latina est, sed à Græcis accepta. Melius itaque coniicit Adamus Leonicerus Sepiam dici, quod atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Græci *σπηιδόνα* vocant, abūder. Apud Thebanos Opistholia dicitur, vt testis est Athenæus. Arabes Sara-

D than, & Sarhan vocant. Aggregator Rubien interpretatur Sepiam, sicut autor libri Secretorum Galeno adscripti. vitur ea voce Auicenna. Bellunensis simpliciter speciem piscis esse scribit: in tabulis Elluchasem Vrbien nominatur pisces, qui Venerē promoueat, calidi, & sicci, difficulter concoquantur, ventrem laxent, Sepias esse quidam arbitrantur. Teste Alberto Magno Sepias, & similes pisces Auicenna vocat Fanage. Sipia pro Sepia superioris seculi homines imperiti scribebant. Audiuit Zoographus Græcos hodie Calamariam vocare: quod nomen Loliginis magis conuenit, tribuiturq; apud nonnullos, vt apud Italos, qui Loliginem pefce Calamaio nuncupant. Scoppa Grammaticus Italus Sepiam interpretatur, la Seccia, calamarro. Alioqui vbique in Italia teste Mathiolo vetus nomen retinet, exceptis Venetijs vbi Seppa dicitur, atque alibi Sceppa: circa Ligusticum mare Cepias, in e mutato. Rödelerus ab Italis Sopi, à suis Sepio, à Gallis Seche; Bellonius Massiliensibus, & Genuensibus Sopi nominari scribit, à Venetis Romanisque prisco nomine Sepias.

^{Lib. 14.}

Fanage.

Sepias, à Gallis autem vulgo Ciches; quòd vt Græci Polypos, sic Galli Sepias existunt. E Nomenclatori Siba. Autor Gallicolatini lexici Sepiā nominat Seiche vel Boufron. Sepiolam Casseron. Sed Rondeletius, & Bellonius Lolliginem paruum Gallicè Casseron vocari docet. Xibia Hispanicum est, inquit Zoographus, fortasse Calcepinum secutus qui Sepiam Hispanicè exponit la Xibia pescado. Anglis Sepia est à Cuttel, Cuttle. Est autem Germanicum nomen inquit Zoographus, proprièque intestinum significat. Germani marium accellæ, vt idem tradit, Molliā omnia videntur Balckfisch appellare. Superiores Germani aliqui Sepiam Araneum marinum vocant, ein Meerspin: quod nomē ad Pagurum potius refert Zoographus. Belgis Spaensche Seekatte vocatur, quasi felem marinam Hispanicam dixeris.

DESCRIPTION.

^a Lib. 7.
Sepia simili-
lis Polypos,
& Loliginis.

^b L. 2. com.
Diosc. 4. 20.

^c De par. 4.
cap. 9.

^d Hist. 4. c. 1.
Promuscides.

^e L. 9. c. 28.
Pedes.

Sepijs cur
breuia crura.

^f Hist. 4. c. 1.
^g De par. 4.
cap. 9.

Pedes quot
& quales.

Alueus.
^h De par. 4.
cap. 9.

Fistula.

Atramentum.

ⁱ Hist. 4. c. 1.

^k Hist. 4. c. 1.

^l De par. 4.
cap. 9.

PEVSIPPVS apud ^a Athenæum Sepiam, & Loliginem similes esse scribit; cū tamen Epicharmus in Hebes nuptijs dicat.

Polypi, Sepia, volucresq; Loligines.

Mathiolus quoque Sepiam Polypo assimilari ait, præterquàm quòd hic innumeris pedibus excellat, illa verò maiore corporis mole. Mutianus teste ^b Plinio Naupilum animal quod in concham conditur, Sepiæ simile

tradit. Omnes autem vera dicunt; Nam partibus diuersis consideratis Sepia huic vel illi magis assimilatur. Polypo quidem, quatenus exiguas, vt hic, pinnas habet: testatur enim ^c Aristoteles pinnulam Sepiæ esse angustam, per totum alueum circumdatam. Plures tamen habere partes quibus cum Loligine conuenit, confiteri oportet, vt promuscides teste ^d Aristotele: Sepiæ, inquit, Loligines, & Lolij peculiare binas sortiuntur promuscides (πρὸς οὐρῶν) longas, acetabulo parte extima bino asperiusculas, quibus capiunt, & ad ora admouent cibos. Pedes has appellat ^e Plinius iniquens: Sepiæ & Loliginis pedes duo ex his longissimi, & asperi, quibus ad ora admouent cibos, & in fluctibus se velut anchoris stabiliunt: cæteri cirri, quibus venantur. Cur autem binas habeant promuscides tum Sepiæ, tum Loligines, Polypis verò eæ desint, declarat Philosophus his verbis. Cū itaque Sepiæ, & Loligines pedes habeant breues atque inutiles, ne aestu maris tempestateq; exturbentur saxis, vt quæ de longinquo admoueant, idē promuscides binas prælongas habent, quibus veluti anchoris innitantur, seque stabiliunt modo nauigij, tempestate vrgente, venentur etiam procul, orique de longinquo admoueant. Polypi promuscide carent; quia pedes ad eundem vsum commodos habeant. Quòd autem Polypis crura sint prælonga, Sepijs verò, & Loliginibus breuia, idē ^f author tradidit pluribus in locis ^g alibique causam declarat his verbis: Sepijs & Loliginibus breues sunt pedes, Polypis verò magni. Alueum enim corporis Sepiæ, & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Itaque quod natura Polypis ex corpore dempserat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs, & Loliginibus de pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Præterea vt idem testatur, habent Sepiæ, & Loligines pedes supra dentes senos exiguos, eorumque nouissimos duos maiores; reliquos autem octonorum duos infra omnium maximos. vt enim quadrupedibus crura posteriora firmiora validioraque sunt, ita ijs quoque maximi qui infra habentur: his enim onus sustinetur, motusque potissimum agitur. duo etiam illi nouissimi maiores suis medijs sunt, quia illis ministrant. Polypus medijs quatuor habet maximos. Vides igitur Sepiam magis cum Loligine quàm cum Polypo conuenire, quoad corporis structuram, & formam. Quin etiam eodem ^h authore alueum corporis Sepiæ & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Et alibi sic inquit, Differunt Polypi à cæteris, quæ modo enumeraui, Molliibus; eò quòd alueus Polypis parvus, cæteris verò amplius est: ipsa autem inter se discrepant, quatenus Loligo longior, Sepia latior est. Fistulam autem inter caput, & alueum prominere ex resupinatæ Sepiæ icone, quàm à Saluiano mutuati sumus, cognoscere licet. Apud Athenæum Antiphanes lepidè Sepiam *καρὸς ὀντον* vocat, id est dorso gibbam. Præ cæteris Molliibus atramentum habet; copiosissimum, vti ex pluribus locis Aristotelis colligitur. Viscera, inquit, Mollium nullis: sed habent quod mutem appellant: atrumque illud humorem, cui nomen atramentum, quod plurimum in Sepia est. & ^k alibi. Sed cū atramentum hoc Molliā habeant omnia, tum præcipuè plurimumque Sepia continet. Habent autem copiosius atramentum Sepiæ, quoniā magis vtantur, eodem teste, idq; ^l euenit, quia vitam littoralem traducunt.

- A** cunt, & nihil quo sibi auxilientur, aliud habent; quomodo Polypi & brachijs sibi sufficiunt, & coloris mutatione, quæ & ipsa accidit eis per metum, ut effusio atramenti: Sepia igitur plus continet atramenti, & infra, quoniam copiosius: facilius enim & longius profundere maiori ex copia poterit. Continetur enim hoc atramentum in Sepijs infra ad alveum; Polypis verò & Loliginibus supra mutim potius. Rondeletius atramentum in Sepia non ea parte, quam *μύτις* vocant, contineri, non sine firmis rationibus differit contra Athenæum & Plutarchū grauiſſimos sanè autores. Hic enim ^m de Sepiæ atramento differens, cum, inquit, sint id genus cautionum, circumſpectionum, euasionumq; exempla per multa, hoc vnum Sepiæ præterire nullo modo possum. Vesicula hæc (sic nominatur) collo pendentem (*παρά τὸν πρᾶχλον ἔχει*) habet, atro liquore (atramentum vocant) plenam. Et Athenæus citans Aristotelem sic scribit. *Εν δὲ τῇ μυτίδι ὁ θολὸς ἐστὶ αὐτῇ δὲ κίται πᾶρ αὐτῷ τὸ σῶμα, μύσις τρόπον ἐπέχουσα*, id est, ut vertit Rondeletius: Est in mytide atramētum, quæ ad os sita est, folliculi siue vesicæ modo. Sed qui ⁿ Aristotelis verba diligenter considerat, eum aliter sensisse comperiet. *Σπάγγον δ' ἔδεν ἔχει τῶν μεμβρανίων, ἀλλ' ὡς καθύσι μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θόλον*. Viscera Mollium nullis: sed habent
- B** quam mutim appellat, atrumq; illum humorem, cui nomen atramentum. Neq; est quod quis *ἐπὶ ταύτῃ*, in ea, muti scilicet, interpretetur: sequentia enim reclamant, & *ἐπὶ ταύτῃ*, post hanc interpretari oportere docent. *Ἡδὲ δὴν μύτις κίται ὑπὸ τὸ σῶμα, καὶ διὰ ταύτης τῆς σῶμαρος; ἢ δὲ τὸ ἔντερον ἀνατίθει, κάτωθεν ὁ θολός, καὶ τῷ μένι ἔχει περιχώρων τὸν πόρον τῷ ἔντερον*, id est: Mutis sub ore est, & per eam gula tendit: at verò atramentum infra continetur, quā intestinum petere incipit superiora, foramenq; suum eadem obuolutum habet membrana, qua intestinum, sed quid, inquit Rondeletius, tam diū immoramur? controuersiam istam statim diremerit interiorum Sepiæ partium anatomie, qua inspecta nullus est nisi planè cæcus, qui non sententiæ nostræ facili sit assensurus. Idem videbit mutim colore esse flauo, laxa fungosaq; substantia, parenchyma potius quàm folliculum, aut vesicam. Galenus in Exegesi vocum Hippocraticarum, *Μύτις*, inquit, *τὸ ἐν τῷ σπῆϊς σῶματι μέλαν, ἀλλὰ καὶ ἰχθύς τις ὑπὸ τοῦ ἱπποκράτους δηλοῦται*, quid, hoc est, atramentum quod in ore Sepiæ continetur: sed & piscem quandam apud Hippocratē significat, *Μύτις* apud Hefychium scribitur, & exponitur *τὸ μέλαν τῆς σπῆϊς ὅπερ ἐν τῷ σῶματι ἔχουσα ἰακρίαις*, Sepiæ atramentum quod ore continens excernit. Annotatur & piscis quidam dici feminini generis non sine mare passum quærens, fortè erit Sepia. *Ὁλον* ut notat Galenus in Lexico Hippocratico atramentum Sepiæ dicitur, item *ὁ πύρον*. Nicander hunc atrum humorem *χολῶν* id est bilem appellauit; Philes recens autor *ἀπόσφαγμα*, quo etiam vocabulo vitur Aelianus, dum Sepia, ut oculus piscatorum persequendum fallat, tradit ^{his} verbis: *καὶ αὐτὴν παρὶς τοῦ ἔξ αὐτῆς ἀπόσφαγμα, μα. καὶ καταχρῶσα αὐτῆς*. Galenus in Exegesi *ὑπόσφαγμα* interpretatur, quod atramenti *Sc. ὑπόσφαγμα* seu sedimentū est, *δὴν ὑποτρύγον* Hipponas quoq; *σπῆϊς ὑπόσφαγμα* dixit in Iam. ^{μα.}
- C** bis. Interpres (inquit^o Athenæus) eius piscis atramentum (*τὸ μέλαν*) exponunt. At Erasistratus in Opartytico, intritum esse vult, his verbis: Hyposphagma sit ē carnibus assis, vel elixis, ac sanguine cum sale, caseo, lacte, & olerum folijs bene olentibus, concisis. Scripsit^r Aristoteles Sepiæ atramentum noctu præfulgere, ut quorundam piscium capita: cuius fulgoris causam ibidem addit. Tradit^r alibi Sepiæ, Loligini, & Lollio partes duras ac solidas intus per dorsum & corporis prona contineri, quas non eodem appellent nomine: sed quod inferunt Sepijs est, *σπίρον*, quod in Loliginibus, gladiolū. Differre enim, quod Sepium robustum latumq; sit, inter spinam & os mediam præ se ferens naturam, fongosam intra se complectens, & friabilem corpulētiam: gladiolus verò arctior & cartilaginiosior sit. Forma item discrepare, videlicet pro alueorum modo, quibus ipse insertus continetur. ^r Alibi quoq; in Sepia magnum Sepium, in Loligine paruum gladiolum esse tradit, addens rationem his verbis, Nam id quoq; (inquit, Mollium genus) caret vesica: quantumq; terrenum maximè sit, in atramentum seceratur, & plurimum Sepiæ consistit, quoniam plurimū terrenæ materiæ habeat: argumento est Sepium quod tale tantumq; sit. Meminit quoq; huius Sepij Athenæus *δσρακον* ipsum vocans: inquit enim *ἔχει σπῆϊα τὸ λεγόμενον δσρακον ἐν τῷ γαστρῷ*, id est habet Sepia in dorso, quod ostracum vocatur. Et sic quoq; appellat^r Dioscorides. Columella testum appellauit, nisi testam legere mauis, ut^r Ruellius legisse videtur, qui *δσρακον* in Dioscoride, vbi loquitur de Sepia testam trāstulit, quidam etiam coricem & os vocant. Germani Fischbein, Belgæ Seeschuym. Vsum autem huius ossis nobis declarat Aristoteles sic inquit. Habent Mollia quod piscium spinis proportionetur, ut Sepia quod Sepium vocant, Loligines quod gladiolum: Polypi nihil huius.

hil huiusmodi habent: quod eorum alueus breuior est, illorum procerior. Ideoq; vt dicitur inflexusq; maneret, natura his ad miniculis faciendum censuit. Os hoc exemptum è Sepiæ dorso, cādidum est superiori parte, durum ac læues inferiori autem fungosa quādam medulla repletum, quæ & læuiter aspera, & ligni modò frequentibus venis distincta visitur. fungosum hoc supina parte natura esse voluit, ne facile immergatur, vt optimè censet Bellonius. Volaterranus, atramentum Sepiæ, ineptè sepium vocauit. Sepijs quoq; & Polypis teste ^a Philosopho venter similis est, tum figura, tum tactu. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris speciem gerunt. ^b Alibi etiam tradit vuluam ita Loligini & Sepiæ articulatam esse, vt bifida cernatur: cum Polypi vterus specie rotunda conglobataq; sit. Sepias quoq; aliquas in bina augeri cubita notum est ex eodem ^c auctore. Et ^d Plinius cum de ingenti illo Polypo Carteiæ in Hispania capto dixisset ex Trebio Nigro, hæc subdit ex eodem scriptore: Sepias quoq; & Loligines eiusdem magnitudinis expultas in litus illud, idem auctor est. In nostro mari Loligines quinque cubitorum capiuntur. Sepiæ binum. Damus hic Sepiæ iconem pronam & supinam partem exprimentem, ex Saluiano, qui eam omnium optimè expressit.

^a De gener. cap 8.

^b De gener. cap 8.

Magnitudo.

^c Hif. 4. c. 1.

^d Li. 9. c. 30.

LOCVS.

^a De sanit. tuen.

^b De par. 4. cap 5.

EPIÆ Litoralem potius quam pelagicam vitā esse scribit ^a Cardanus, sed tantum litoralem prodidit Aristoteles, ac maris cauernas incolere ^b Oppianus. In summa marinum animal est Sepia, nec vsquam in dulci aqua nascitur, aut ad flumina è mari adnarat. Abundant in septentrionali Oceano quod cuiusdam mirum fortasse erit, quod cum frigida & exanguis sit Sepia, tam frigida degat aqua, Strabo duorum cubitorum Sepias circa Carteiam repertas tradit, vt Latina habet trāslationis; sed Græcus codex legit *πυδιδας*, idest Loligines, & familia duorum cubitorum in eo mari fieri. Diximus supra ex Plinio, quā ingētis magnitudinis Sepiæ in litus circa Carteiam expulse fuerint. Bellon, maiorem Sepiarum copiam in Gallia quā in Italia esse testatur. ^c Bartholomæus Scappus qui de re coquinaria doctissimos libros Italico sermone cōposuit, in mari Adriatico maiorem esse Sepiarum copiam, quā in Tyrreno ait. Arcestratus plurimarum rerum cognitio-
ne clarus canit:

Σηπιάς δ' Ἀβδῆρας τε Μαρων' ἂν τ' ἐν μέσῳ

In Abderis Sepia, ac in Media Maronæ.

Quibus versibus eas videtur extollere, quæ propè Abderas & Maroniam capiuntur, tanquam ad cibū præstantissimas. In Ponto non est Sepia, cum Loligo reperitur teste Plinio.

VICTVS.

^a H. 9. c. 37.

^b Hif. 8. c. 2.

^c Lib. 7.

ÆPIARVM victus est ex pisciculis, atq; etiam è mugile, quem quandoq; venatur longis promuscidibus, vt prodit ^a Aristoteles. Quin etiam maiores quandoq; pisces vincere ^b alibi idem tradit. ^c Athenæus pusillis, inquit, pisciculis aluntur Sepiolæ (*μυρρίδι σηπιάς*) distentis suis promuscidibus, veluti lineis piscatorijs, illos venantes.

ÆTAS.

^a H. 9. c. 18.

^b H. 8. c. 37.

^c L. 9. c. 30.

^d Lib. 7.

IS quoq; vt Polypis angustum viuendi spaciū natura concessit. Exemptis enim paucis bimatum non completur, inquit ^a Aristoteles. Vnde ^b Plinius de Sepia & Loligine locutus, neq; his, inquit, bimatu longior vita. Et ^c Athenæus, Ad bimatum Sepiæ vitā non producit, velut nec Polypi. Si historia, quā tradit Plinius de ingenti Polypo dolij magnitudine, longitudine pedum triginta vera perhibetur, inquit Mathiolus, nulum sequetur absurdū, quin Polypi & denis, & bis denis annis viuere possint. Quod etiam tum Sepijs, tum Loliginibus euenire posse non dubitamus, præsertim cum eodem loco scripserit Plinius, Sepias Loliginesq; eiusdem Polypi magnitudine in Hispanico litore vndis expulsas esse repertas; Hæc Mathiolus. Cui his verbis reclamationem Zoographus; Atqui vitæ

Sepia Saluiani supina.

A. vitæ longitudo corporis magnitudinem non sequitur, vt in libello de vitæ longitudine indicat Aristoteles : cuius in hac parte autoritas conuelli à Mathiolo non debuit. Certè nec in eodem genere, nec in diuersis, magna paruis comparata, simpliciter viuaciora dixeris. & cum inter miracula Polypi tam grandes sint, nec in mediterraneo (de cuius maris piscibus Aristoteles scripsit) sed Oceano, quid inde de Polyporum viuacitate pronuncies absolutè? Hactenus Zoographus.

C A P I E N D I R A T I O.

VTHOR est^a Aristoteles Sepiam odore escarum allectatam capi. Ad^a *Hist. 4. c. 8.*

B. Sepiam capiendam quædam conscripsi cum de Polypo ageremus. Tarentinus accipit salis ammoniaci drachmas sex, cepæ drachmas duas, adipis vituli drachmas sex; hac esca ferramenta, ad formam fabarum redacta, atque illita admouet, & spontè ad odorem progredi seq; ipsas tradere Sepias asserit. Alia esca ex eodem. Fecem vini sine aqua, oleo contundito, ad locumque accedens mari ipsam inijecto. Sepiæ siquidem videntes quòd (fæx descendat accipiat imum) nigrum ipsum relinquunt, atq; illuc se conferunt, vbi oleum sese illis ostendit: easq; tunc comprehendit. Ad Sepiam capiendam neq; nassæ, neq; retium insidijs opus est: sed amoris illecebris eam hæc modo, quo scripsit^b Oppianus, piscantur, qui interprete^b *Halieu. 4.* Lippio hæc canit:

*Non fortunato cata Sepia carpitur igne,
Quæ multa in pelago potuit vitare pericla,
Iam non lina fugit non densi vimina septi
Eliciunt illas piscantes aquore toto
Famineam appendunt pestem, ducuntq; per æslus.
Postquam è conspectu vaga famina tracta per agnos
Cernitur à maribus, subito amplectuntur amatam
Atq; volubilibus nodis spirisq; rotari
Implicitam ramis stringunt cupiuntq; teneri.
Ac veluti virgo fratrem mitemq; parentem,
Qui longè à patria fuerat iam tempore longo
Incolames cernens teneris complectitur vlnis.
Ac veluti nuper inueni formosa puella,
Aurca quam vinclo vinxit Cytherea benigno
Arrepta ad thalamum sponsi complexibus hæres
Candida dilecto circumdans brachia collo;
Inq; rudi nodo consumit tempora noctis,
Sic iste implicita Veneris nec munera linguæ
Tali connexæ nodo, nec vincula soluunt.
Donec piscator capiat, cymbæq; reponat,
Connexæq; simul subeant crudelia fata.*

Nassæ etiam vt capiantur sequentibus hisce docet versibus idem Poëta:

*Hæc etiam nassæ capiunt sub tempore verno,
Nam curuum septum myrti de fronde coronant,
Et iungunt virides frondes, quas horrida gignit
Arbutus, atq; alijs folijs hoc vimen opacant
Cum coitum capiant, & dulces soluere partus
In caueam properant, & strata fronde quiescunt,
Sic amor expletur misera cum morte protervus
Pisces in siccam clausi ducuntur arenam.*

Scribit Isidorus Sepiam dictam, quòd facile sepibus inclusa capiatur; Vera itaq; fortè erit hæc capiendi ratio quamuis sit falsa etymologia. Nassiæ vidit Gillius ad hunc modum capi: Specula in lignum incisa ex chorda appensa in aquam piscatores demittunt, & sensim fluitantia trahunt: Sepia ad sui simulachrum se iaculatur, ac suis flagellis lignum circumplectitur, dum se apparentem in speculo amatorie intuetur, interea reticulo circumuenta subducitur. Eustathius scribit etiam aues coturnices laqueo ante speculum posito capi.

^a *Hif. 4. c. 1.* ^b *H. 5. c. 12.**Athen. li. 7.*^c *Lib. 9. c. 29.*

E Mollium sexu loquens ^a Aristoteles. Cum verò, inquit, mares in hoc genere à fæminis differunt, tum vel maximè Sepiæ id probant. Mas enim prona sui corporis nigrior a supinis potiùs, partesque omnes asperiores habet, quàm fæmina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutior em. Et ^b alibi marem à fæmina inter nosci scribit, quòd mas varius magis, quàm fæmina dorsoq; atriore est. Quod sic tràstulit ^c Plinius: Sepiarum generis mares varij nigriores constantiq; maioris: nimirum in auxilio fæminis ferendo. Traditum rursus à Philosopho est fæminam intestina continere duo, veluti mammas, quæ si aluo dissecta inspectes, facile videris: his marem omnino carere.

COITVS. PARTVS.

F

^a *Lib. 12. c.*^b *Orig.*^c *Hif. 5. c. 6.* ^d *Li. 9. c. 31.**Nno coire**ore.*^e *Lib. 1. de**gen. cap. 15.**Gazæ error.*^f *Lib. 7.*^g *Hif. 4. c. 1.**Oua qua-**lia.*^h *De par. 3.**cap. 8.*ⁱ *H. 5. c. 18.**Quo tẽpo-**re pariunt.*^j *H. 5. c. 12.*^k *H. 5. c. 18.**Athen. cor-**rectus.*

N coeundo, inquit ^a Isidorus, obscœnum genus est. nam ore concipit sicut Vîpera. Quod falsum est. Melius itaque Rondeletius, Sepias fistula coire & parere existimat. ^b Arist. etiam hoc opinatus esse videtur, quum inquit: Sepiæ ac Loligines ora applicantes, & brachia inter se componentes, nantantque in aduersum coeunt. Narem etiam dictam (τὸν καθ' ὅσον μὲν κτῆρα) in narem inferunt, natatus alteri terrorum, alteri anteuersus in os agitur. pariunt ea sui corporis parte quæ fistula dicitur, qua & coire eas nonnulli arbitrantur. Quæ sic transcriptit ^c Plinius: Sepiæ & Loligines linguis, componentes inter se brachia, & in contrarium natantes: ore & pariunt. Neq; eas linguis coire (vbi Plinius sentire videtur, de coitu enim ibidem tractat) neq; ore parere (vbi idem expressè testatur) Aristoteles prodidit, rationi uè consonum est (inquit Saluianus. Vt quod enim Aristotele auctore nō ore sed fistula pariant, clarè adeo patet ex proximis eius citatis verbis, vt non sit opus probatione. Quod verò neq; ore vel linguis, vt loquitur Plinius, eas coire asseueret, clarum etiam est. Nam etsi inquit Sepias coeutes inuicem ora admouere & applicare: non propterea eas oribus coire testatur. Nec est vt pro defendendo Plinio alium Aristotelis ^d locum adducamus, in quo legitur: Mollia, enixu cõplexuq; mutuo brachiorũ coeunt, sic. n. coniungi necessesse est: quando Theodori huius loci interpretatio, & non Aristotelis sententia pro Plinio pugnet: Scribit enim Aristoteles, τὰ δὲ μαλάκια συμπλέκονται μὲν κατὰ τὸ σῶμα, ἀντιδιόροντα καὶ διαπύσσονται τὰς πλεῖστας. συμπλέκονται δὲ τὸν πρόπον τοῦτον ἐξ ἀνάγκης: hoc est Mollia autem complicantur ore, renixu complexuq; mutuo brachiorum: complicantur autem hoc modo ex necessitate. & non vt vertit Theodorus, Mollia ore coeunt. Athenæus superioris loci Aristotelis sic etiam meminit. Idem (inquit) ^e Aristoteles lib. quinto de animalibus auctor est, Sepias & Loligines coire amplexas inter se corpora, adaptantesq; mutuo ex aduerso narem (μυκτῆρα) & brachia. Oua autem concipiunt, quæ qualianam sint, ^f Philosophus exponit his verbis: Sepiæ aluceus bipartitus est, ova candicantia grandini similia complectens permulta. ^g Et rursus alibi, Sepijs oua gemina apparent, quoniam vulua earum ita articulata est, vt bifida cernatur. Sepiarum oua qualia è mari eijciuntur, ex Rondeletio hîc adpinximus. Nostri inquit racemum marinum vocant, à similitudine racemi vuę vitis, quem ab vna Plinij multum differre existimo. Est enim Plinij vna florenti vuę similis, vt suo loco declarabimus. hîc oua sunt duntaxat, florenti vuę nullo modo similia. Hactenus Rondeletius. De ouis autem Sepiarum rursus hæc ^h Aristoteles. Sepiæ oua edunt similia myrti baccis magnis & nigris: atramentum enim superfundunt. coherent inter se omnia ad speciem racemi, vni cuidam nexui obducta, nec facile alterum ab altero detrahi potest. Mas enim humorem quandam emitit, cuius lentore sibi adhærescunt, & augescunt. Cum primũ edita, candida sunt, atq; exigua, mox atramento perfusa, nigra maioraq; redduntur. Tempus autem & modum partus idem ⁱ author his verbis declarat. Mollia verno tempore pariunt, & Sepia in primis. parit hæc omnibus anni temporibus: perseueratq; in edendo ouorum numero dies quindecim. Et ^k alio loco: Ferunt vterum Sepiæ verno tempore, pariunt intra diem decimum quintum. Ex quo liquet manifestissimè errorem in codicibus Athenæi, hæc eadem Aristotelis verba citantis, irrepsisse. Nam inquit, τῶν δὲ μαλακίων τίκτουσι ἄρῳται τοῦ ἔαρος αἱ σηπιά, καὶ οὐ κύουσι πᾶσαι ὥρῃ, καὶ κύουσιναι πᾶντα καὶ δεκά

Oua Sepiarum.

καὶ δὴ αὖ μὲν παρ', idest, Mollium autem Sepiæ primæ vèrè pariunt: & non concipiunt om-
 nibus temporibus, pariuntq; per quindecim dies. Expungenda igitur negatiua particula
 οὐ ceu perperam inserta. Idem confirmat¹ Plinius, qui Septiam omnibus mensibus parere^{Li 9. c. 51.}
 scripsit. Locum præterea quo pariunt, indicat^m Aristoteles dicens: Sepia parit iuxta ter-^m H. 5. c. 18
 ram inter algas, & arundines, & si quod aggestum tale iniectum sit, vt fermenta, aut lapi-
 des, aut quælibet alia materiei congeries. Et quidem piscatores de industria falces sar-
 mentorum disponunt. Hæc perlibenter in eis loculamentis parit, prolixam illam conti-
 nentemq; seriem ouorum, qualis cirri muliebris species est. Etⁿ rursus: vbi de cartilagi-ⁿ H. 5. c. 17.
 neis Locustæ marinæ appendicibus esset locutus: Partus enim, inquit, in ijs recipitur, vt
 C Sepiarum sarmentis, & qualibet colluuioue collocatur. Vnde hæc^o Plinius: Sepia in ter-^o L. 9. c. 51
 reno parit inter arundines, & sicubi enata alga: excludit quintodecimo die. Sed hoc mirū
 quod eodem capite dicat Plinius, Lologines in alto conferta oua edere, vt Sepias. cū Sepi-
 as littoralem non pelagicam vitam traducere constet. Nisi ita hic locus interpretandus
 sit, vt videatur dicere, Lologines conferta oua edere, vt Sepias. Porro modus pariendi eis
 hic est, vt prodit^p Philoſophus. Eniitur aluum per interualla reprimens, inspergitque
 atramentū, interposita quiete, vtpotè cū non nisi cum labore emitat. Præterea vt idem
 ait: Mas Sepia oua quæ fœmina ediderit, persequitur, suum semen aspergens: quod vel in
 reliquis eiusdem generis fieri ratio est. Idem^q alibi: Mas, inquit, humorem quandam mu-^q H. 5. c. 18
 coris mittit, cuius lentore tenaciter oua sibi cohærescunt, ac crescunt. Etiam hæc & cū
 primū edita candida sunt, atq; exigua: mox atramento perfusa nigra maioraq; reddun-
 tur: Et alio in loco: Quoties autem, inquit, ederit (fœmina) mas è vestigio sequens, atra-^{Hi. 5. c. 13}
 mentum ouis superinfundit, atque ita efficitur vt solidescant. Sed non satis hunc locum
 Gazam affectum esse Rondeletius putat. Græca autem verba hæc sunt: ὅταν δὲ ἡ σπηρία
 ἐπιτέλῃ τὰ ὠὰ, ὁ ἄβρῖλος παρακορυθῶν καταρυσᾷ τὸν θολόν, καὶ γίνεται σιρρᾶ. Huius ma-
 læ cōuersionis, inquit Rondeletius, occasionem dedit dictio temerè adiecta τὸν θολόν post
 καταρυσᾷ quam delendam esse conuincit^p Plinius, qui Aristotelis locum sic interpretatus^{Li 9. c. 51.}
 est. Oua eius (Sepiæ) glutino atramenti ad speciem vix coherentia, masculus prosequi-
 tur affatu, aliàs sterilescent, Vides hic Plinium pro καταρυσᾷ prosequi affatu reddidisse.
 His accedit Athenæi authoritas locum Aristotelis citantis. ὅταν δὲ τέκῃσι σπηρία τὰ
 ὠὰ, ὁ ἄβρῖλος παρακορυθῶν καταρυσᾷ καὶ σιρρᾶ. Vides hic τοῦ θολοῦ mentionem nullam
 factam. Postremò non mas, sed fœmina, vt prius ex Aristotele perspicuum fuit, ouis atra-
 mentum aspergit. Hæc tenus Rondeletius. Verū Zoographus & Saluianus non θολόν,
 sed vna mutata littera θόρον, idest genituram, legunt. Verbum quidem σιρρᾶ, inquit Zoo-
 graphus, quod apud Athenæum legitur, in vſu non est: & apparet hunc Athenæi locum
 esse mutilum, vt in multis alijs. Plinij etiā interpretatio: Masculus persequitur affatu &c.
 non tanti est quin Aristotelem ipsum suis alibi verbis sese interpretantem ei præferamus.
 καταρυσᾷ verbum si absolute proferas, spiritum & ærem contra aliquid emittere signifi-

Plinij loc^o
 explicatus.
 Quomodo
 pariant.
^p H. 5. c. 12

Aristoteles
 correctus.
 Athenæi lo-
 cus notat^o.

cat: at pisces in aqua quomodo anhelare, aut spirare aërem possunt? Nam vt Rondeletio donemus pisces propriè dictos spirare, Mollia tamen & exanguia non spirabunt. at si accusatiuum addas, aliud quippiam cum spiritu, vel tanquam cum spiritu emittere significat, idem scilicet quod *καταρραίνειν*, idest aspergere: vel *καταριέναι*, idest contra aliquid emittere. Mas igitur Sepia τῶν ὠν καταρραίνει τὸν θόρον, humore generali suo ova conspergit, genituramq; eis affundit. Nam & lib. 3. cap. 7. de gener. anim. Aristoteles piscium omnium ova, nisi mares semen suum asperferint (ἀπορραίνειν τὸν θόρον dicit, vel ἐπιραίνειν) augeri & vitalia esse negat. Et mox sequenti capite: τὰ μὲρ ὅν καταρραίνει τὰ θήλεα, πρὸς αὐτὰ ποιεῖται τὸν τόρον: τὰ δὲ μαλάκιμ ἐξω. καὶ τοῖς μὲρ θήλεσι (malim νυμμοσι) τῶν μαλακίων ἐπιρραίνει (subauditur τὸν θόρον, ex præcedenti capite) ὁ ἄρρεν κατὰ τὰ οἱ ἄρρενες ἔχουσιν τοῖς ὠοῖς: καὶ γίνεται (supple τὸ νύμμι) συνεχὲς καὶ κολλῶδες. hic συνεχὲς καὶ κολλῶδες dixit, quod libro quinto historiarum scriptum. Rursus hist. 5. c. 18. causam reddens, cur ova illa inter se racematim cohæreant, sic scribit: Αἰνῶσι γὰρ ὁ ἄρρεν ὑπόρρητα τίνα μὲνῶν, ὅ τῃ γλυχρόντη παρῆπτται καὶ αὐξάνεται. Astipulatur sententiæ nostræ vetus translatio, quam author de naturis rerum recitat, his verbis: Sepia fœmina cum ouat, mas eam sequitur, & super ova semen infusat, vt viuificentur. Item V Vottoni: Quoties ediderit ova, mas è vestigio sequens humorem fœtificum ouis superfundit, atq; ita efficitur vt solidescant. Hęc Zoographus. Cæterum sunt Sepiarum ova racematim compacta, & tanquam à pediculo dependentia, oblonga, initio bacce myrti, tandem, si maris semen contigerint, æuellanc nec magnitudine, folliculo vel membranula contexta, coherentia, foris effuso atramento nigra, intus alba. Quæ ibi continentur oculorum humoribus similia sunt, vt tradit Rondeletius. Primum enim aqueus & tenuis humor effluit, mox alius priore crassior, tertius veluti crystallinus. Vbi hæc ova Sepia peperit, & femine maris aspersa sunt, ijs incubat diligentius quam cætera Mollia, vt his verbis testatum reliquit Aristoteles: Cum genus omne crustarum sibi iuncta contineat ova, & sic foueat, Polyplus & Sepia, & reliqua eius generis eiusdem ova quæ pepererint, absoluta fouent, & præcipuè Sepia: quippè cuius fœpenumero aluceus iuxta terram dum hoc facit, appareat. Et vt idem author est: Mox ova edita Sepiæ crassitudinem acinorum vuar minorum intra diem decimum quintum capiūt. Quæ (si prius prole iam perfectæ absceiderit oui membranam) stercusculum mittūt suumq; præ metu colorem mutant ex candicante in rubiusculum. Vnde dixit Plinius. Excludit Sepia decimo quinto die. Prodeunt autem ex singulis Sepiarum ouis singulæ Sepiolæ teste Philospho. Sed quomodo prodeant, idem declarat his verbis. Cum Sepiola iam intus constiterit, videlicet tota ex candido oui interno concrescens, tum rupta oui membranula proles exit: primum pars illa interior candida veluti grando consistit, cum fœmina suum atramentum asperferit. Nascitur enim Sepiola ex ipso candicante corpusculo versa in caput, modo auium ventre annexo. Sed qualisnam sit in his annexus vmbilici, nondum exploratum habemus. Constat tamen candidum illud subinde diminui; dum Sepiola augetur, & ad postremum, vt luteum auibus, sic candidum his aboleri. Primum oculi grandes in his quoque, perinde ac in cæteris apparent. Sit ouum a. b. c. oculi: d Sepiola ipsa: e hoc ipsum. Niphus posteriora verba hæc sic legit. Sit a ouum: b c. oculi: d Sepiola ipsa, ita vt verba hæc τὰ δὲ ἐφ' οὗ τὰ εἰς abundant. Saluianus autem sic. Sit a ouum, b c oculi, d Sepiola, e hoc ipsum. Adhæret autem teste eodem Philosopho, ouo Sepia nascens parte sui priorie: hac enim tantum potest adhærere, cum hæc vna partē posteriorem & priorē eodem modo habeat. Postremum vbi, inquit, Philosophus: Pariunt intra diem decimum quintum, ἀποτίκτουσι ἐν ἡμέραις 16, aliqui vertunt, perseverare eas in edendis ouis, siue in partu dies quindecim: quod an magis conueniat, an à conceptu potius ad partum vsq; tot dies numerari, considerandum.

MORES. INGENIVM.

^aH. 5. c. 12.

^bHist. 9. c. 1.

^cLi. 9. c. 29.

Femine mares auxiliatur.

ONIVGATIM mas cum fœmina incedere solet, inquit Aristoteles. Et alibi, cum Sepia, inquit, ista est tridente, mas fœminam adiuuat, fœmina mare percusso fugam arripit. Eadem sic Plinius: Percussæ tridente fœminæ auxiliantur: at fœmina isto mare fugit. Confirmat idem Athenæus iniquens: Aiunt quoq; fœminæ tridente percussæ, ac captæ mares auxiliari eam in aduersum retrahentes: maribus autem captis in fugam.

^dH. 9. c. 37. fœminas se coniungere. Testatur Aristoteles Mollium omnium astutissimam esse Sepiam.

Nam

E Nam sola, inquit, hæc suo vitur atramento, non modò cum metuit, (nam dixerat ^{antea} inter omnia Mollia Sepiam præcipuè præ metu atramentum suum effundere) verum etiã abscondendi causa. Polypus atq; Loligo atramentum præ metu mittunt: Cæterum Sepiæ, vt dixi, sæpe & sine pauore suo vitur atramento ad se occultandam, & cum progressa paululum se ostenderit, redit in atramentum. Idem confirmat vetus poeta ^{In Alexi-} Nicander ^{pharm.} qui cum scripseret Leporem marinum fordidatum, dum recens in lucem editus est, Loliginis inferri subtilibus comis, perinde ac si proles esset Loliginis, aut *στηνιδος φουξήλιδος* idest Sepiæ fugitiuæ, causam cur fugitiuam appellauit addit:

Ὅϊδμα χαλῆ δολοῖντα (δολοῖσσαν) μαδούσ' ἀγρώσους ὀρμυλ'. idest.
qua obfuscat

Fluctus sua nigredine dolosum animaduertens piscatoris impetum.

De eodem astu sic meminit **O**uidius:

^{In Halien.}

*Sepia tarda fuga, tenui cum sorte sub unda
 Deprehensa est, iam iamq; manus times illa rapaces
 Inficiens aquor, nigrum mouet illa cruorem
 Auertitq; vices oculos frustrata sequentes.*

Vnde & ^h Plinius ait: Ambo autem (mas scilicet, & foemina Sepia, de ijs enim loquitur) vbi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est infusata aqua absconduntur. De eadem quoq; astutia hæc ¹ Ælianus: Cum se à peritis piscatoribus captari cognoscit Sepia, suum atramentum emittit, quo circumfusa, ab oculis piscantium remoueatur, eorumq; perstringit oculos: piscatores verò cum sit in eorum oculis, nil tale vident. Sic Ænea tenebris circumsepto fefellit Achillem Neptunus, vt ait Homerus. Nec dissimilia ab his sunt quæ scribit ^h Plutarchus: Cum autem, inquit, multa præterea sint prudentiæ in præcauidis, & effugiendis insidijs exempla, Sepiæ artem præterire non conuenit. Vesicam enim iuxta collum habens plenam atro humore (Tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebrasq; circa se efficit mari infecto, vt piscatoris conspectum subterfugere possit: imitans deos Homericos, qui quos saluos volunt, cœrulea sapenumero nube obiecta eripiunt atq; suffurantur. Hæc sic ab Oppiano canuntur Lippio interprete.

G *Quin & natina secunda est Sepia fraude.
 Est liquor intumida concretus turbidus aluo,
 Qui fuscus piceam superat caligine massam.
 Conditus hic humor nutritur corpore, præsens
 Auxilium misera: subita formidine capta,
 Atras emittit guttas, & polluit aquor,
 Obscuratq; vias ponti tenebrosa cruore
 Permixto sanies, piscantis lumina turbans
 Auertit visum, & prospectum surripit omnem.
 Hæc facili cursu per timidas aquoris undas
 Effugit horrendos pisces hominemq; sagacem.*

Philes quoq; recens autor de astutia Sepiæ hos reliquit Iambos.

H *Παύρυγος ἐς τὴν φύσιν ἡ στήνιδ
 Τῶν ἀλίων κλέπτουσα τὴν κακουργίαν.
 Εἰς ῥῆδρα γὰρ τ' ἐμὴ μέλας ὑπόσφαγματι
 Καὶ λαμβάνει τὴν ὄψιν ἐνδύσα γρόφον,
 Καὶ τρέπτει θηρῶσα τὴν σωτηρίαν.*

Quos sic transtulit Gregorius Bersmannus Anebergensis:

*Est versipellis Sepia, & vafra indoles
 Piscantium qua callidè eludit dolos.
 Atrum cruorem nam vomens, pontum inficit,
 Caliginemq; induta visus eripit,
 Partaq; sic ouat salutis copia.*

Postremò ¹ Athenæus quoq; idem aduertit sic inquilens: Persequente piscatore suum atramentum effundit Sepia, antrosum profugere se simulans. Porro vt admodum astute suo atramento vitur, sic etiam prudentissimè promuscidibus; his enim non solum pisciculos, sed & mugiles etiam venatur; Vnde Oppianus.

*Callida furtivam meditatur Sepia prædam
Nam tenues molli surgunt de vertice rami
Exienti tanquam funes, quibus ipsa natantes
Pisciculos, iactis veluti capiuntur ab hamis,
Pendens à fulva cautè deprehendit arena.*

Et ^A thenæus: Parux autem, inquit, Sepiæ nutriuntur tenuibus pisciculis, quos promuscibus seu piscatorio tuniculo venantur. Planius comprobat hæc Plutarchus, de piscatoria Sepiæ arte sic loquens: A collo suo demittit acerabulum instar funiculi, quo hamus dependet, & quod laxatum longè emitti, & facillimè retrahi potest. Id pisciculis quos propè se videt, mordendum exhibet, paulatimq; in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore contingere possit. Porro teste ^m Aristotele ijs prætenturis quoties tempe-

^m Hist. 4. c.
¹ et de par.
⁴ cap. 9.
ⁿ Li. 9. c. 29.
^o Lib. 7.

states vrgent, ad saxa aliqua adhærentes Sepiæ, se veluti anchoris iactis stabiliunt. Quæ ita vertit ⁿ Plinius: Sepiæ & Loligini pedes duo ex his longissimi, & asperi; quibus in fluctibus se velut anchoris stabiliunt. ^o Athenæus ait: Cum sævit tempestas, Sepiam aiunt præhensis minoribus saxis vtraq; sua promuscide, veluti anchora stabilitam quiescere. Idem testatur ^o Elianus: Sepiæ, inquit, duabus sunt tanquam promuscibus præditæ, quibus ad saxa cum est in mari tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ, fluctuum incurfionibus resistunt. Post cùm est tranquillitas solutis promuscibus, rursus natant: non contemnendam scientiam tenentes vitandi sanè tempestates, atq; ex periculis salutem conservandi. Quæ sic ^p Oppianus cecinit.

^p Halient. 2.

*Si timidi magno tollantur in æquore fluctus,
Herebit proprijs scopulis deinceps flagellis,
Natis dura connectet cautè rudentes.*

^{H. 9. c. 37.} Posteaquam ^q Aristoteles Polypum coloris mutatione pisces venari dixisset, subdit hæc: Sunt qui Sepiam facere hoc idem autument: colorem namq; eam sibi contrahere similem loco, in quo versatur, confirmant, sed piscium sola Squatina ita affici solet. Ex quibus verbis nihil certo statuere possumus. Gyllius, & Bellonius audacter, Sepiam quemadmodum Polypum colorem, mutare aiunt.

D E N O M I N A T A.

Sepedones

EPEDONAS Græci non à Sepia infestantur, sed vlcera intelligunt eo nomine putrescentia. Sepiussam Doridis insulam in Ceranico sinu teste Plinio sic dictam à Sepijs coniicit Hermolaus Barbarus. Sepiæ parvæ Græcis *Σηπίδια* dicuntur, Latinis Sepioiæ, vt Samonico, Q. Sere- no, & ^a Plauto:

^a In Casina.

Emito Sepiolas lepidas.

Σηπίδια nominant apud Athenæum Alexis, Antiphanes, Eubulus, & Aristophanes in Thesmophorijs. Dorion *σηπίδια* inter hepsetos hoc est, inter pisciculos minutos, elixari solitos numerat. Legitur & *σηπίον* (cum Teutidio, & Polypodio) apud Athenæum in Philoxeno: quam vocem mutilatam putat Zoographus, & legendum *σηπίδιον*. *Σηπίδιαριον* apud Phyllium vel Phrynicum, vt author est Athenæus. *Σηπίαι*, *Σηπίδιαρια* exponit Pollux. Sepaceus adiectivum, quo vitur ^b Iulius Cæsar Scaliger, puto à Sepia deriuari. *Σηπίαις* species est vitis Varrino.

^b In Atiba.

M O R A L I A.

Hæretici.

^a Lib. 2. ad-
uers. Marc.

TITVR Sepia atramento, vt suæ consulat salutis: at homo vaser, veluti hæreticus, atramento veritatem obfuscat: cùm enim conuinci se animadu- uerterit, nebulas, nugasq; ac tenebras offundit, ne victus videatur. Sic ele- gâter & appositè ^a Tertullianus hæreticos Marcionitas Sepijs comparat. Nam veluti hæc vbi sensere se apprehendi, effuso atramento aquam tur- bant, atq; ita absconduntur: Eodem modo illi, vbi succumbunt in ea di- sputandi palestra, hoc est, cùm erroris arguuntur conuincuntur, tenebris ceu Sepiæ atra- mento obiectis disputationi sese eripiunt. Atticus Philosophus non inelegans Platonis propugnator facere dicebat, Aristotelem in suis scriptis facere, quod facit in mari Sepia; vt enim

- A** enim hæc sparso sub oculis manumque piscatoris suo succo elabitur; ita ille depræhendi metuens, sententias de industria obscuritatibus obfuscatur. Potest & per ipsam Sepiam intelligi diabolus, per eius verò atramentum deliciarum atque diuitiarum. Vt enim illa nobis atramentum suppetat, quod lucernæ immixtum facit, ut homines nigri appareant, amoto priori lumine; ita etiam, diabolus deliciarum cupiditates atque diuitias, & voluptates nostris instillans cordibus, nigros hoc est pessimos nos reddit, & inquietos, amoto vero Dei lumine, ac amore. Rursus ut Sepia inter alios, duos longos habet pedes, quibus cibum ad os transmittit, & quibus in fluctibus se tanquam anchoris stabilis, tempestatem aduertendo; sic cum multos habeamus affectus, & desideria duobus inter cetera opus est, scilicet amore Dei, & proximi, qui semper longi esse debent, ut istis mediantibus cibum diuinæ gratiæ, & gloriæ possimus demereri, & nos in hisce mundi fluctibus fortiter stabilire. Amor enim Dei, & proximi anchora est, hominem contra fluctus tentationum, ac tribulationum confirmans: quia pro certo nullus stabilis in fide, & moribus efficitur, nisi in amore Dei, & proximi confirmetur. Vnde ^u Ecclesiastes: *esto firmus in via domini*. Sepia ista meretricem quoque denotat, & prostituta pudicitia mulierem. Vt enim ad istam Sepiam pisces ^uCap. 5. Meretrix. accurrunt, & sic a piscatoribus capiuntur: sic ad illam luxuriosi, & molles, odore hoc est, impudicitia allecati, demum retribus se irretiunt dicentes. In odore vnguentorum tuorum curremus, nimirum ad perditionem.

HIEROGLYPHICA.

- D** verò, inquit ^a Pierius Valerianus, præcipuum super Sepia significatum ^a Hierogl. lib. 28. apud Ægyptios Sacerdotes erat, ut per eam significarent hominem, qui multa pulchra, & magna pollicitus, daturus omnino speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam sedè lapsus, omnium sefellit expectationem: ea enim cum spectandam se venatoribus præberet, simulatque in se aciem instrui conspexerit, & classicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congregiendi copia, elabitur. Quod si inter fugiendum acciderit, ut aperto iterum campo depræhendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sepius ac identidem frustratur venatoris spem, nulla sui facta copia, ut depræhendi possit: idque non in congressu tantum facit, sed plerumque etiam ludendi studio quodam, atque etiam insidiandi. Sumptum hoc Hieroglyphicum est ex ^b Horo. Sepia se furtim subducens periculum denotat apud Ægyptios teste Cœlio Calcagnino. Huiusmodi verò occultationis causa consuetum à Græcis credit Pierius, Therim in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet vel serio fugigaret Pelea illam sequentem. Ita denique hominem qui multis simulationum inuolucris tegeretur, essetque occultæ multiplicisque naturæ, per pictam Sepiam notabant. Alij mendacium ex hoc figmento intelligi volunt, propterea quod Græmaticus Triphon ait, *ἐν τοῖς ἑχάτοις μέρεσι μεταίναται καὶ ἀμαυροῦται*, in extremis quippe partibus nigrescit, & obscuratur. Sed hæc propriè ad melanurum piscem pertinent, quàm quidam ineptè cum Sepia confundunt. Ceterum literas sacras cum Ægyptij significare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant. Iuncum autem, quia eo pro calamo utebantur, Sepiam verò quod eius ad scribendum atramento uterentur, ut scribit Pierius. Quanquam etiam hic per Sepiam atramentariam thecam significari posse putet, cum apud Persium pro ea ponatur, dum canit.
- ^b L. 2. c. 110 Periculum. ^c Homo occultæ naturæ.

Nigra quod infusa vanescit Sepia lymphæ.

Nos tamen pro atramento ipso hic poni supra probauimus. Sanè Græci atramentum *σηπιοτικόν* appellant. Cribrum autem sub Sepia ponere ideo commenti sunt, quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiendo utimur, atque id apud Ægyptios ex iunco contexti solitum. Admonebant autem ea cribri cœlatura ita iuncum, & Sepiæ subiecta, eum qui victui necessaria comparasset, litteris dare operam posse: cui verò desit prouise frugis in annum copia, alij dedatur arti, aliamque sequatur industriam necesse esse. Sunt etiam qui amore coniugale in viro firmum, in femina lubricum significare si vellent, Sepiæ tridente confossam pro huiusmodi rei Hieroglyphico faciant, propterea quod Sepia fœmina si percussa fuerit, mas auxilium adferat; quod si mas percutiatur, fœmina aufugiat. ^d Amor coniugalis.

Vlyssis Aldrouandi

F A B V L Æ.

E

HETIS mater Achillis infantem igne fovit, interdiu litum ambrosia,
sic demum illi conciliatura immortalitatem. Id quod aduertens Peleus
altius inclamauit. Inde ad Nereides digressa narratur Thetis, cui alioqui
fuit insitum, formam demutare. Quin & cum ea coisse primum creditur
Peleus in Sepiæ speciem conformata. Euripides Pelea cum Thetide se-
mel coisse tradit, idq; in Sepiade promontorio, quod in Magnesia sta-
tuit Plinius. Meminit huius fabulæ Iohannes Tzetzes, his versibus.

Φασί τιν' Θέτιν φύρουσαν Πήλεος σπουσίαν
Πρὸς πῦρ πρὸς ὕδωρ τρέπιδαι πρὸς φύσιν τῶν θνητῶν.
Πρὸς δὲ σπητίαν πῶποτε μορφῶν μεταβαλῶσαν,
Πηλὸς αὐτῇ κατεχκε, καὶ γὰρ μορφήν ἐξέζη.
Τόδ' ἀλληγορικώτερον. τοῦτον οὐκ ἀξιοῦσα,
Κατὰ πυρός τρέπετο πῶς, καὶ κατ' ὕδατος
Καὶ τοῖς δυσβάτοις ὄρεσι βορὰ θηρῶν γίνεσθαι.
Τέλος αὐτῇ κατέχκεν ἐν σπητίᾳ προσημνῶν,
Ὡς περ σπητίαν τῷ δόλῳ τοῦ μέλαρος κρύβασαν.
Εἴ τε καὶ παρὰ θάλασσαν ἐφύρουσαν ἐν ἵππῳ,
Ὡς Εὐρυπιδὸς γέγραπεν ἐν Ἀνδρομάχῃ τοῦτο.
*Aiunt Thetis fugientem Pelei congressum,
In ignem, in aquam verti, in naturam feratam.
Inq; Sepia aliquando formam conuersam,
Peleus ipsam detinuit, & nuptijs coniunctus est,
Magis autem allegoricè: hunc non dignata,
In ignem vertebatur ut caderet & in aquas,
Etiam inaccessis montibus esca bestijs ut fieret,
Postremo ipsam detinuit in tenebris absconsam,
Quemadmodum Sepiam, atramento nigro absconditam
Sue iuxta mare effugientem illum,
Ut Euripides scribit in Andromache illud.*

F

PROVERBIA.

VLTV mutabilis albus, & ater, Horatius. Quo in loco Porphyrio Gram-
maticus annotat prouerbiali figura dictum, albus & ater, & pro eo, quod
est bonus & malus: & Horatium, album, ad liberalem, aut lætum reddidit-
se: atrum ad fordidum & ærumnosum. Huc festiuit allusit Matrona apud
Athenaum de Sepia loquens:

Ἡ μόνη ἰχθυὺς ἐοῦσα τοῖς λευκοῖς καὶ μέλαν ὀϊστὶς, idest.
Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

^a Lib. 4.

Est enim, inquit adagiorum author, Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem
spargit in metu, ne deprehendatur.

Et nigrum niueo portans in corpore virus

de Sepia videtur pronunciaſſe Ouidius in fragmento, quod Halieuticon inscribitur. nam
sequens versus deest. *Perca sequitur Sepiam.* Επετα πέριχ μελανουρφ. hic malè vertit ada-
giorum author pro Melanuros Sepiam.

H

E P I T H E T A.

EPIA propter dolos, quos machinatur piscibus, dum eos venatur, δολο-
φρων, δολοφυγίς, dicitur Oppiano: καρδάλια siue audax, quod maiores
quandoq; pisces aggredi audeat, ac mas femina à tridente percussæ au-
xilium in hominum conspectu. ταχλυστάς σπητίαν nominat Eubylus quod
in sartagine coqui solitæ sint. Nicander φεβίλιδα fugitiuam, quod spar-
so atramento manum captantis effugiat. Ob atramentum nigrum dicitur
furua apud Gyraldum. tarda fugæ apud Ouidium.

VSVS

V S V S I N C I B I S .

QVAMVIS Pythagoras Sepia vesci prohibebat suis, non tamen ob id cæteri abstinerunt. Nam cum amphidromia olim celebrabantur, mœnas cum Sepijs mollire, & plurimos cirros diligenter stringere assolent, vt loquitur apud Athenæum Eubulus. Aristophanes in Thesmophorizulis.

Quando e-
derentur.

Ιχθὺς ἐώνται τις ἢ σπηίδιον. idest.

Emptus est piscis aliquis, vel Sepiola.

Et Theopompus in Venere.

Αλλ' ἐντραγε τῶν σπηίδων τῶν διαλαβοῦσαν (διαλαβὼν legit Natalis Comes) καὶ τοδ' τὸ πολυπόδιον, vertit Dalechampius.

Sepiam & quæ exiguum Polypum hunc interceptit, arrode.

- B** Et nunc quoque in omnibus Italix piscarijs venales habentur, ijs inquam, in quibus marini veniunt pisces, non alia, quàm cibi gratia; Quamuis alioqui ganeones, ac delicatuli Sepiam aspernentur, & pauperculis relinquunt, nam insipida est, nisi optimè præparetur, condiatur, coquaturq; nam sic grata sapidatq; efficitur. Duplex autem eam coquendi modus est: aut enim assatur, aut elixatur: Idq; tum recens, tum asseruata. Nam Galli Sepias exciccant, non aliter quàm Græci Polypos. Miror certè cur recentes nullius in Oceano sint pretij, vt scribit Bellonius, cum à coquis, inueteratis, aut sale conditis præferantur. Sed fortè id ideò fit, quòd cibi fastidiū, recentes adhuc pariant, & salitæ ieiunia verna egregiè solentur. Sunt autem Sepiæ aliæ maiores, aliæ minores: Maiores sale conferuantur in Illyride, indeq; Venetias deferuntur, vti & Genua Mediolanum. Auicenna, inquit, Rubien (aliqui Sepiam interpretantur) est conueniens cibis: qui tamen falsus & inueteratus, atram bilem gignit, Venerem promouet. Simeon Sethi Sepiam difficilè concoqui, parumq; in se continere succi falsi ait, quòd si tamen concoquatur, non parum nutrimenti corpori id ferre. Cæterum quia crudos procreat humores (vt suprà ex Galeno in genere de Mollibus scriptum) oportet eam condimentis acrioribus conditam esse, vinumq; vetus, & tenue superbibere. Venetijs & Romæ omni tempore habentur, sed optimæ putantur mensibus Ianuario, Februario, & Martio. Præstant autem cum sunt grauidæ teste^a Aristotele. Elixantur magna ex parte, assisq; præferuntur, vti fortè & apud præcos. Nam elixarum mentionem facit Alexandrides in Protefilao, vbi symposium nuptiarum Iphicratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, describit, nulla assarum mentione facta. Quo autem modo sint elixandæ Alexis ἐν Ποντῷ docet, inducto coquo hæc loquente.

^a Hist. 8.
cap. vii.

σπηίαι πόσου

Δράγμης μίας τρεῖς. τῶν δ' ἐτὰς μὲν πλεονάναι,

Καὶ τὰ πτερόγρια σωτεμένων ἐφθὰ ποῶ.

Τὸ δ' ἄλλο σάμα κατατεμένων πολλοὺς κύβους

Σμύσατε λεπτοῖς ἀλοῖς ἀπινυμένων ἅμα

Ἐπὶ τὸ τῷ γαιον σίῳ ἐπισιῶν φέρω. idest.

A. Sepia quanti? B. vna drachma

Tres. A. harum brachia

Et pinnas accipe, dissilasq; elixa:

Corpus reliquum in quadrata frusta multa discinde,

Tuso sale perfrica, & canare statim ac inceperint,

Accedens, è fridente sartagine nobis asser.

D

Nam in sartagine coquebant olim, ac elixabant, vnde Eubulus ταχέως σπηίαις nominat. Eis, cum in cibum parabantur, oculos eximi solitos, monstrat hic versus^b Plauti.

Iube elidere oculos, iidem vt Sepijs faciunt coqui.

^b In Ruden-
te.

Bonum autem ius ex eis fieri negant piscatores absq; atramento. Quapropter piscatores vt scribit Bellonius, cum per senectutem deficientes super aquam fluctuantes, vel viuas vel mortuas extrahunt, in primis dant operam, ne atramentum (quod aliàs dum se persequi sentiunt, effundunt) temerè diffuset. Bartholomæus Scappus, Sepiam in iure suo cocturus, recentem exossat, & pedes seu brachia abscindit, vt tantummodo alueus relinquatur cum vesicula, qua atramentum continetur, tum eam cultro per medium diuidit, lauâtq;

lauatq; cartilagine omnes exteriores interioresq; in aqua frigida, aut tepida, donec al- **E**
 bescant, deinde dissecat eandem in plures partes, & in olla fictili, aut vate alterius gene-
 ris, coquit cum butyro, aut oleo oliuarum, additis alijs minutim concisis, aqua modica,
 pipere, cinnamomo, croco, & paucio vino, aut omphacio, & salis modico, tandemq;
 herbas adiungit virides contusas in mortario. Quod si verò iusculum nigrum esse velit,
 vt eius est atramentum, herbas non imponit, sed miscet atramentum cum vini modico,
 aut omphacij, coquitq; iterum, ad ebullitionem vsq; tum inferre iubet suprà in sparsis
 aromatis dulcibus. Nonnunquam brachia seu cirros cum ita cocta Sepia infert, lauatos
 & in plurimas partes diuisos, & sic cum ea coctos. Infarciuntq; aliquando Sepiæ hoc
 pacto, vt idem scribit. Exempto osse, & brachijs abscessis, lauantur, & implentur caseo,
 ouis, pane minutim trito, aut confuso, vuis passis, herbis tuis, pipere, cinnamomo,
 croco, commistis primum omnibus, tempore ieiunij loco casei sumi possunt amygdalæ cō-
 tuse, & loco ouorum auium, oua alterius piscis cruda. Impletæ coquantur in fartagine
 cum aquæ pauxillo, & olei, ita vt vix testæ appareant. bulliunt deinde paulatim, donec
 quibus infarcitæ sunt, tumeant, iterumq; parum omphacij additur, & aqua tincta cum
 croco, pipere, cinnamomo, & sale recoquantur per duas horas, aut paulo minus. Platina **F**
 Sepias elixas subinde ab ahenis extractas, & cum pipere, ac lasere conditas infert. Sunt
 qui pipere condiunt, cinnamomo, coriandro, viridi mentha vel arida: item qui vitello
 oui, aceto vel agresta, olei modico, vbi ebullierint, obligant. Sepijs cum nucibus, & allio
 paratis vescuntur quidam, inquit Mathiolus, vt in Venerem salatiores prorumpant. Qui-
 bus autem condimentis Sepiæ sapidiore euadant, docet ^c Aputius inquit: In Sepia fur-
 tili condienda piper, Ligusticum, apij semen, careum, mel, liquamen, vini condimenta
 costiua calefacies, & Sepiam inde apertam perfundes, atq; ita farcies, coctam cerebellis
 elixis eneruatis cum pipere tritis, quibus commisceas oua cruda, quod satis est, piper in-
 tegrum, estia minuta & ficca, fues, & in bullientem ollam mittes, ita vt coire impen-
 sa possint. Alia Sepias condiendi ratio, & materiæ. Sepias elixas ahenis in frigidam mi-
 sceas cum pipere, lasere, liquamine, nucleis, & ouis, vt videbitur, condies. Alter: Sepias,
 piper, Ligusticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, oui vitellum, mel, li-
 quamen, vinum, acetum, & olei modicum, bullire finito: & vbi bullierint, amylo obliga-
 bis. Sepias veteres aliqui præmacerant primum lixiuio ex cineribus, & parte calcis facto
 deinde aqua dulci: deniq; purgatas concisasq; intestinorum instar condiunt coquantq; vt **G**
 audit Zoographus. Sepiæ coctæ, teste ^d Dioscoride, atramentum dum estur, egrè con-
 coquitur: aliumq; mollit. Diphilus apud ^e Athenæum ait Sepiam elixam teneram effi-
 ci, ori gratam, concoctu facilem, & aluum leuiter subducere: succum qui ex ea gignitur
 sanguinem extenuare, excretionemq; per hæmorrhoidas mouere. Oua quoq; in siccum
 eiectâ à quibusdam edi cocta in fartagine scribit Rondeletius.

^c Lib. 9. c. 4.

^d Lib. 2. ca.
20.

^e Lib. 8.

VSVS IN MEDICINA.

V M V N T V R varia ad varios morbos ex hac remedia. Vtimur autem
 vel tota Sepia, vel aliqua eius parte, vt ouis, atramentum, testa, quam *δσκραν*
 vocant Dioscorides & Athenæus. ^a Galenus Sepias stomachicis prodesse
 ait. Kiranides, Sepia, inquit, elixa in cibo vesicæ, renibus & dysuriæ mede-
 tur: Vrinam quoq; ciere ait Plinius & lentorem renum dissipare. Acetum

in quo Sepia suffocata est cum oleo mistum, ei, qui marini Hippocampi venenum hausit, **H**
 propinat Aëtius. Ad dentium dolorem: inquit Galenus in Euphoristicis, ouorum putami-
 na, Sepiam & oleum misceto, & coquito, donec tertia pars relinquantur, & tepidum ore con-
 tineto. Aluum soluunt Sepiæ, teste Plinio, in cibo datæ, decoctæq; cum oleo & sale & fa-
 rina. Ad venerem proritandam quidam eisdem cum nucibus & allio paratis vtuntur.
 Hippocrates Sepijs ad morbos muliebres frequentissimè vtitur, vt in ^b curatione vteri
 auersi ad coxam. Ad vesperam, inquit, mazam coenat. Si verò panem voluerit, & Bolbi-
 dia parui Polyporum generis, & Sepiolas paruas in vino, ac oleo coquito, & edenda dato.
 Et eodem libro eadem bolbidia & Polypodia, aut Sepiolas similiter præparata, ad men-
 ses ciendos sumi iubet. Vtitur quoq; idem Hippoc. Polypis aut Sepiolis tostis super pru-
 na ad puerperij purgamenta à partu purganda. Cornelius Celsus atramentum Sepiæ al-
 uum emollire scribit. Idem Dioscorides. Soranus apud ^c Galenū ad alopecias atramen-
 tum hoc illinit scarificato prius loco. Oua Sepiæ vrinam mouent teste Plinio, renumque
 pituitas

^a Lib. 8. de
comp med.
sec. loca.

Ad morbos
mulierum.
^b Lib. 2. de
mor. mul.

Ex Atramē-
to.

^c Lib. 1.
παρά τόπ.

Ad Alope-
cias.

Ex Ouis.

A pituitas extrahunt, & renes purgant. In cibo sumpta urinā mouent, & renum grauedinem tollunt, inquit, Marcellus. Idem ad tincturas & maculas corporis abolendas ex ijs remediū hoc facit. Oculos, inquit, vel oua Sepiæ in aqua solue, & cum melle permisce, atq; inde maculas perfrica, citò abolebuntur. Potionem hanc ad menses ducendos perscribit ^d Hippoc. Cantharides quinque; auulsis pedibus, alis & capite: deinde tribulos ad mare nascentes vnā cum radice, mensuram quanta est Conchæ testa terito: & anthemī luteam internam partem siccam tritam, Conchæ testam (hanc mensuram) addito: & seminis apij tantundem, & Sepiæ oua quindecim: & in vino dulci diluta bibenda dato. Et cum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquā mulsam aquosam bibat. Idem rursus in ijsdem libris ad coxæ vteri aucteris curationem docet: At in mensibus (tempore quo menses fluere debent) si sanguis eruperit satis est: sin minus Cātharides quatuor bibat, pedibus & alis & capite reiectis: & pœoniæ grana nigra quinque, & Sepiæ oua, & apij semen cum vino modicum. Et rursus ^e alibi in eodem morbo: Mane Sambuci baccas sex dato in vino meraco, & Sepiæ oua decē aut duodecim. Et ^f iterum: Cum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam vterus durus fuerit &c. in potu exhibere oportet pharmaca veterina, aut Sepiæ ouis, aut castorio admixtis &c. Ex Sepiæ testa tūm vsta, tūm non vsta plurimæ sunt medicinæ. Hæc fungosa est, nec vt ostreorum silicea, abstergendi, siccandi; simili liter vt ostreorum testæ vi pollet: sed partium est tenuiorum, vt ait Galenus. Legitur in succedaneis Galeno adscriptis, pro Sepiæ testa pumicem substitui licere in medicamentis. ^g Vegetius Veterinarius sustum constituit contra languorem morbi pestilentialis ex Sepiæ ossibus, & alijs quibusdam remedijs. Apud ^h Plinium extrahunt tela corpori inherētia ex aqua. Marcellus Empiricus vstorum cinerem impositum educere quæcūq; corpori inhæserint, scribit. Aegineta verò nō vsta abstergere vitia cutis, efficaciora tamen habentur si vrantur, plusquē absterforiæ facultatis vstione acquirere mihi videntur. Dioscorides Ostreum Sepiæ vstū, donec pars interior & fungosa, ab exteriorē crusta abscedat, tritūq; alphas (idest vitilignes) surfures & ephelides (vitia cutis in facie aliqui vertunt) exterere prodidit. Galenus ad vitilignes, ephelides, lentas, psoras, vsto eo nos vti affirmat, quod abstergeat, exsiccat, & tenuium sit partium. Ad lentignes & scabiem idem præscribit Aërius. Ad scabiē. & Galenus quoq; ad scabiem commendat. Q. Serenus, inquit:

*Litida si maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodesse valent natura dona benigna,
Erucam atq; acidum laticem simul illine malis
Sepiola cineres ex ossibus omnia sanant.*

Gabriel Humelbergius Rauenspurgensis qui hosce versus commentatus est, scribit duplicem esse huius ossis substantiā, vnānam quidem interiorem pumicosam & teneram, qua auri fabri vtiuntur: alterā exteriorem duriorē, siliceam, crustaceamq; in qua cum asperitate aliqua est læuitas: atq; huius cinerē lentignes & alias corporis descēdationes exterere. Medetur, inquit ⁱ Plin. & lentigini cæterisq; vitijs, ex ossibus Sepiarū cinis. Idem & carnes excresecētes tollit, & humida vlcera. Ad alphas cōuenit crocodileæ, & testæ Sepiæ teste. Paul. Aegineta. Vstæ smegmatis quibusdam apud Aëtium ad elephantiasim miscentur. ^k Galen. Sepiæ partem ossē admiscet emplastris candidis, quæ vlceribus dysepulotis conueniunt.

^l Vegetius Veterinarius ait: Si animal fecerit vulnus, ossa Sepiarum & testas etiam ostrearū in puluerem rediges, & arei quoq; vasis fuliginem pariter miscebis; quæ benè tusa si frequenter applaseris, siccatum vulnus celerius ducet cicatricem. Galen. sanē vlcera desiccare ait. Et pilos attenuare, sicut pumicem Kiranides. Apud Aëtiū & Galenum medicamentis pilos attenuantibus adnumerantur, vel citrà vstionem: nam alias ostreorum testas vri iubent. Ad strumas mirificè prodesse Sepiæ ossa cum axungia vetere confusa & illita scribūt ^m Plin. & Marcellus Empiricus. Miscent & hodie medici quidam compositis illis medicamentis ex diuersis rebus valdē siccantibus vstis, quæ aduersus bronchocelas propinantur teste Zoographo. Ad oculorum varia vitia ab omnibus ferè medicis commendatur. Nam cum sale fossili trita vngues oculorū absumit & eliquat, vt Paulus Aegineta, & Aëtius tradunt. Dioscor. eisdem immiscet salem ammoniacum loco fossilis ad eadē oculorum vitia. Archigenes apud Galenū ad albugines, Sæpiæ testam tritam cum melle subigit & vrit, læuigat; postea pharmaco, & hoc sublinat. Galen. in euporisticis ad easdem & oculorū vlcerā os Sepiæ crematum dissoluit cum melle, & iniungit. Miscent quoq; id oculorum collyrijs ad cicatrices extergēdas, ad quas etiam per se combustum valet, cum melle contritū teste Alexandro Tralliano. Plinius cicatrices oculorum cū melle sanare pterygia cum sale & cadmia singulis drachmis author est: Aëtius os illud crudum oculorum cicatrices extergere, atq; eorum vlcera exsiccare affirmat. Galenus non planē crudum, nec tamen vstum, sed tostum esse cupit: Καὶ πρὶν καυθῆναι δὲ ὀπταῖσθαι τὴν καὶ λευκῶν (τὸ τῆς σκληρᾶς ὀφθαλμοῦ)

^d Lib. 2. de nat. mul. & lib. de morb. mul.

^e Lib. 2. de mor. mul.

^f Lib. 1. de mor. mul.

Ex testa.

^g L. 4. c. 12.

^h L. 3. c. 10.

Ad tela extrahenda.

Ad cutis vitia.

Ad scabiē.

ⁱ L. 3. c. 10.

^k L. de com. p. med. na.

τὰ γένη.

^l L. 2. c. 62.

Ad strumas

Ad oculorum varia vitia.

ἄσφαλος) ὁ δόντας το λαμπρύνει, καὶ ἔχει τὴν τὰ ἔλκην. Vbi animaduertendum inquit Zoographus, quod Aëtius dixit, oculorum vlcera hoc remedio sicari, Galenum (nisi mulata sit lectio) ad vlcera simpliciter retulisse. Oculorum tumorem ruboremq; Sepiæ cortex cum lacte mulieris illitus sedat, & per se scabritias emendat. Inuertunt itaq; genas id agētes, & medicamentum auferunt post paulum, rosaceoq; inungunt, & pane imposito mitigant nocte. Eodem cortice & nyctalopes curantur in farinam trito, & aceto illito. Extrahit & squa

^m L. 32. c. 7. mas cinis eius. Hæc omnia ^m Plinius. Nec ab his diuersa scribit Marcellus, dum ait: Sepiæ testa interior quæ mollis est diligentissimè trita, & muliebri lacte permixta, atq; inunctione adhibita, oculorum caligini, albugini, & cicatricibus plurimū prodest. In iumentis quoque albugines oculorum emendat flatu oris immista, testibus Dioscoride, & Plinio. Apud

^o L. 2. c. 23. ^a Vegetum albi vitia deterget ista curatio: Sepiæ marinæ ossis rasi scrupulos denos, croci,

^o Cap. 11. salis ammoniaci, myrrhæ, crocodili stercoreis, ana scrupulos duos. misce. In ^o Hippiatricis

Græcis etiam Sepiæ ostraco succus fœniculi & alia miscentur in collyrium ad leucomata oculorum: & mox ad suffusionē eidem raso adduntur sales Artici, finus crocodili &c. Columella si album, inquit, in oculo bouis est, trita Sepiæ testa, & per fistulā ter die oculo infusata, sanat. Tardius vltam tritamq; canibus ad albuginem adhibet. Author est Columella cicatrices oculorum in equis extenuari cum fossili sale trita Sepiæ testa. Eadem recipitur in collyrijs absterforijs apud Aëtium. Alcohol ad conseruandam oculorum sanitatem (in libro secretorum qui Galeno adscribitur) præter cætera accipit rubien, idest Sepiæ (os Sepiæ potius) ablutam marinam. Sepiarum testē palpebras mundant, Kiranides. Com formate in collyria læuigandis asperis palpebris affricando accommodatur, vt Dioscor. prodit, Galen. mediocri, inquit, huius testē scabritia vti solemus etiam ad magnas in oculis asperitates (quas οὐλῶσις nomināt) collyrij ex ea formam effingentes, & donec sanguis elidatur infricantes: quo factō postea cathæretica collyria efficacius adhibētur. De hoc remedio etiam Plinius sentire putat Zoographus cum scribit: Adiciūt & ossiculis eius genas

Ad dentes si terantur sanari. Dentificijs quoq; aptissimum est os Sepiæ. Marcellus eius melle hīce dealbādos. milceri postulat. Dioscor. vltō vtitur ad dentes extergendos: cæteri crudo. Apud Plateariū

ad dentes dealbandos commendatur, si polline eius subtili in panno lineo posito fricetur. Ad faciem dealbandam eundem pollinem cum vnguento citrino miscet. Galenus ex Critone smegma dentium quo albi & odorati redduntur hoc describit. Nitrum, testam Sepiæ, myrrham æqualiter miscens vtitur. Idem in Euporisticis ad dealbandos dentes aliaq; eorum vitia sananda: Dasupodis caput vltum cum fœniculo quā albiſſimo, & Sepiæ tritis ossibus vtere. Incertus quidam apud Zoographum Sepiarum testas adijcit, tūm dētificijs tūm compositionibus ad os humidum cruentumq; detergendum, & gingiuarum carnem instaurandam. Marcellus combusti puluerem ex melle cōtritum, adiecta gutta ammoniaci gingiuis & dentibus prodesse scribit, si ita perfricentur, vt nihil ex eo in fauces descendat. Teste Plinio Sepiarum crustæ farina præparat cutem medicamentis alopeciam replentibus. Ex obscuro probat Zoographus os Sepiæ tritum & cum aqua potum thoracis vitij,

Ad Thoracis vitia. & asthmaticis omnino prodesse. Hæc sic cecinit Vrsinus:

*Osi bibe contritum, facilis pulmone resurget
Spiritus, & vitium pectoris omne feret.*

De medio osse Sepiæ, quod est molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecorico (hepatico) ieiuno per triduum dabis, ita vt in dextro latere aliquandiu iaceat cū acciperit, & postea diutissimè deambulet, ita iubet Marcellus Empiricus. Galenus in Euporisticis ad supprimendum alui profluuium, Sepiæ testam, & capillamenta crementa ex vino vetere potui offert. an verò capillamentorum nomine cirros seu pedes eius accipere oporteat, an τριχῶδη illa, quorum pro branchijs eis vsum esse Rondeletius conijcit, querendū proponit Zoographus. P. Hippocrates vbi vterus puerperæ procidit, Sepiæ testam tulsam, & vino imbutam cum pilis leporinis lana excipit, & apponendam præbet. Quoddā mulier prægnans menses profluos non habeat, stercuris asini tritum, & rubricam, ac Sepiæ testam, trita, simulq; linteo illigata apponit. idem quoq; scripsit libro de sterilibus.

VSVS IN VARIIS.

^o Hif. 4. c. 3.

TVNTR Sepijs piscatores ad capiendos pisces, vt his verbis testatū reliquit Aristoteles: Nidores deniq; genera quæq; piscium appetunt: vnde etiam carunculas Sepiarum deustas, odoris gratia escam hamis affigunt: ita enim fit, vt pisces auidius accedant. Et Plinius: conueniunt, inquit, pisces ex alto etiam ad quosdam odores, vt Sepiā vltam, & Polypū: quæ ideo conijciuntur in nassas. Tarentinus ad marinos mugiles, scaros, & mullos escā ex Sepiarū testulis cum sisymbrio viridi (quod est bryō Zoographo) aqua marina,

- A** farina, & caseo bubulo mistis vtitur, dum retibus nauat operā. Sepiū expetitur aurifabris, nam cū id ex duabus constet partibus, superiori scilicet dura ac leui, inferiori autem fungosa, facili in eam partem fungosam annulorum ceterarumq; rerum formæ imprimuntur, quæ metallis igne colliquis expleri solent. Anaxilaus apud Pliniū tradit atramento Sepiæ tantam vim inesse, vt in lucerna addito æthiopes videantur ablato priori lumine. Confirmat id Sextus Empiricus his verbis: Iam verò & præstigiatores lucernas ærugine, & Sepiæ atramento vngentes, faciunt vt qui adfunt, modò eris colorem habere, modò nigri esse videantur, propter paruam eius, quod admistum est, insersionem. Quapropter ^b Plinius scribit in Sepijs miram esse naturam: nec tamen ex eis fieri atramentum ad pingendum, aut scribendum. ad quæ verba notat Dalechampius septentrionales populos nigro Sepiæ, addito tantillo aluminis atramenti loco scribere, nec incommode. Rondeletius quoq; atramentum Sepiarum pro atramento scriptorio in vsum cedere posse affirmat: quòd niger sit humor, & glutinosus. Videtur, inquit Angelus Politianus, olim atramentum Sepiæ humore furuo confectum fuisse, vnde Sepiam atramentum vocarint, ex quo Martianus. Dehincq; nigello puluere, qui ex fauilla confectus, vel Sepia putaretur, illato per cannulas eadem refanari. Coci Sepiarum oculis elidunt, vt pro vnionibus vendant: His enim mulieres quædam Italæ vnionum vice se exornant.

*Æthyopes
vt videantur.
Ad scribendum.
Lib. 35.
cap. 6.*

V E N E N V M.

VENENATVM esse Sepiæ morsum tradit ^a Elianus, dentesq; ipsius validos latere, minus tamen violenter, quàm Polypum mordere. Oppianus quoq; Polypo, & Sepiæ venenatum morsum tribuit, sed exigui detrimenti: quem fortè cū malè Vuottonus intellexisset, morsu non lædere Sepiam scripsit, sed noxiam quandam saniem ex eius corpore effluere. Eius autem morsus venenum cecinit his iambis Philes.

*Ἀλλὰ σκόπει μὴ ζώσας ἡς χήρας λαβούς
Ἄλλος γὰρ ἂν φθάνοι τῆς, ἐκτείρας βλεψών.
Ὀδόντας ὀξὺς ἡς ἀπόκρυφον στόμα
Καὶ δῆγμα πικρὸν ἐξ ἰού προηγμένον.*

C Quos sic exposuit eodem versuum metro Gregorius Bersmannus Annabergenensis:

*Sed tu caue viuam in manus vt sumperis,
Quin potius alius te prior, probauerit
In ore acumen dentium recondito
Pestemq; morsus tabidam venefici.*

DE SEPIOLA RONDELETII. Cap. V.

- D**ISCICVLVM hunc inter Mollium genera referendum meritò nobis separatim descripsit ^a Rondeletius his verbis. Sepiæ, inquit, nasceti similis est; pollicis crassi magnitudinē non superat; octo pediculis cōstat; duas proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: vtriq; lateri pinnula veluti ala parua affixa est, rotunda, nec figura, nec situ pinnis Sepiarum, & Loliginum similis; neq; enim angusta longaq; rotam alium ambit, vt in Sepijs, neq; lata, & in angustum angulum terminatur, vt in Loliginibus, sed rotunda, parua, vtrinque veluti adnata modicam alui partem occupant, neq; ad extremum vq; corporis protensa. Colore est vario; paruulis enim punctis in dorso notatur. Ore, oculis, fistula, partibus internis à Sepijs non differt. Carne molliore, & delicatiore est quàm Polypus vel Sepia. Vère maxima copia capitur cum reliquis piscibus, & ob paruitatem negligitur, cū tamen, vt dixi, suauissimus sit. Huius pisciculi nullam quod sciam, mentionem fecerunt Aristoteles, Athenæus, Oppianus, Aelianus, Plinius, ob id cū no-

*Nominis
ratio.*

F 2 men

Sepiola Rondeletij.

men desit, Sepiola non absurdè vocabitur, non quòd ex genere Sepiarum sit, sed quòd corporis forma Sepiæ similior sit pisciculus, quàm Loliginibus vel Polypis. Quòd enim Sepia non sit, ostendit pennarum magna differentia; item quòd Sepio careat. Alterius esse generis à Loliginibus arguit corporis forma, quæ in hoc lata est, in illis longa; tùm quòd gladiolo destitutus sit. Cum Polypis verò numerari non potest, cùm Polypi omnes proboscibus careant, vt antea ex Aristotele docuimus, hic verò duas habeat, easq; longas. Hæc Rondeletius, ex quo huius pisciculi partem pronam & supinam depinximus.

DE LOLIGINE MAIORI, ET MINORI. Cap. VI.

ORDINIS RATIO, ÆQVIVOCA.

Placentæ
genus.

Lolius re-
thor.

V'M non admodū inter se maior & minor Loligo differant, multaque à scriptoribus tradantur, quæ vtrique conueniant, necessarium mihi visum est, vtriusq; historiam hoc vnico capite complecti. Τωδὶς præter hunc piscem etiam est πέμμη πλακωτῶδες, vt exponunt Helychius & Varrinus. Ad quæ verba, panificij, inquit Zoographus, aut placet genus fortè fuit instar Teuthidis in cirros quodam diuisum. Nam Alexis (citante Athenæo) in Eretrico coquum exponentem facit, quoniam pacto ex Loligine placentæ, siue libi, siue sarciminis genus fieret, scilicet abscissis pinnis, infarta pinguedine, & aspersis recentioribus & delicatioribus aromatis. Atq; id sarcimen (πέμμη quoddam panificij genus intelligit Zoographus) ab Iatrocle in artopœico Teuthidem vocari Pamphilus refert. Teuthis Arcadiæ ciuitas Stephano & Pausaniæ. In Lexico communi Græco scribitur esse nomen ducis in Aulide, qui Palladem vulnerasse fertur. Lolius (ita Gazæ Loligo maior vocatur) nomen maximi rethoris vel oratoris, ad quem epistolam scribit Horatius, Homeri poemum exemplar veræ virtutis contineres; & in Iliade quantum detrimenti animorum nostrorum perturbationes adferant, in Odyssæa autem quòd virtus valeat ad benè beateq; viuendum.

S Y N O N Y M A.

Τωδὶς.

SYNONYMA vt distinctè tractentur (confusa enim à plurimis authoribus scripta sunt) Loliginem in maiorem minoremq; diuidemus. Maior itaq; Τωδὶς à Græcis nominatur, vt Aristotele & Nicandro, Gazæ Lolii ficto Lātino nomine transulit, vt à Loligine distingueret, quam Τωδὶδα vocant. Legitur in vulgatis Aristotelis codicibus plærūq; Τωδὶς barytonum, non oxytonum, vt aduertit Zoographus; vnde & genitiuus pluralis Τωδῶν vltimam syllabam circumflectit. cū tamen^a alibi paroxynum reperias τωδων, à recto singulari penansflexo Τωδὶς, sicut apud Athenæum, Nicandrum & eius Scholiastem quoq; scribitur. Qua de causa Τωδὶς accētū in prima circumflexo semper scripserim. Loligo magna ea est, inquit^b Rondeletius, quam Calamar nostri vocant, à thecæ scriptoriæ similitudine; siue quòd in ea reperiantur, quæ ad scribendum necessaria sunt, videlicet atramentum & gladiolus, qui altera parte cultrum, altera calamum siue penam refert, minimè verò oscicula duo, vt quidam imprudenter contra εὐτοψίαν scripserūt, quorum alter cultri, alter calami loco sit. Robertus Constantinus in supplimento linguae lat. Monspelij calamar vocari asserit. Prouinciales Tothona corrupto vocabulo pro Teuthio vocant. Massilienses Tante. Romanis quoq; & Venetis Totena dici testis est^c Bellon. Baionenses, vt ait Rondelet. Cornetz appellant Loliginem magnam, Corniches paruam, quamquam vtramq; vocem Robertus Constantinus Loligini minori adscribat. Iam verò Loligo minor Τωδὶς à Græcis nominatur. Nota igitur vocabula hæc Τωδὶς, & Τωδὶς, species significare diuersas: cū alia pleraq; piscium nomina in similes terminationes exeuntia, nisi sexu differre soleant. Sic Cantharus & Cantharis, piscis idem videtur VVottono; similiter Cammarus, & Cammaris: Carabus & Carabis: Phycus, & Phycis. Iam synonyma prosequamur. Calamaro & Calamaio nomen Italis vsitatum est. Vnde^d Pierius Valerianus piscem atramentarium vocat. Gallis præsertim Santonibus Casseron dicitur. A nostris, inquit^e Rondeletius, Glaugio, corrupta voce, opinor, ex gladiolo, quanquam Mons pe-

^a Hist. 4. c. 1.

^b Lib. 17. de piscipio. c. 4.

^c De Aquat. lib. 2.

Loliginis minoris synonyma.

^d Lib. 28. hierogl.

^e Lib. 17. de pisc. cap. 5.

ὀσάγγας. ὀσάγγας vocat Scholiastes Nicandri. Circa Teuthi & Teuthidis alueum maiores pin- E
^h Lib. 7. næ sunt, quam circa alueum Polypi aut Sepiæ. Athenæus ex ^h Aristotele Loliginem ha-

bere plurima Sepiæ similia probat, eundem scilicet pedum numerum, & promulcides, & de pedibus inferiores quidem paruos, superiores maiores, promulcidem dextram cras-
 Vent. siorem, corpusculum totum, molliusculum & oblongum, quæ omnia & maiori & minori Loligini conueniunt. Porro corpusculum siue σωματιον Athenæus hic appellat, quod κοι-
 λαν Aristoteles dixit, Gaza ventrem: de eo enim sic scribit: Sepiis & Polypis venter simili-
 tum figura, tum tactu est. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris speciem gerunt: sed alterum minùs ingluuiem imitatur, & tactu discrepat, quo-
 niam corpus etiam totum carne molliore constat. Inepre Albertus Magnus, & Isidorus Loligini squamas tribuunt. Hæc de partibus externis, & primùm quidem de atramento.

^h De par. 4. Habent hoc vt Polypi suprà apud mutum potius positum, vt ait ⁱ Philosophus, Sepiæ verò F
 cap. 5. infra ad alium. Præter atramentum, succum quandam purpurascensem continere Ron-
 Attramen- detius author est, quo censet Loligines coctas subpurpureas reddi. Cæterum ^k Athe-
 tum. næus de Loligine loquens ait: ἔχου δὲ καὶ θολὸν ἐν τῇ κύσῃ οὐ μέλαν, ἀλλ' ὀχρόν, id est.
^h Lib. 7. Habet autem & atramentum in vesica non nigrum, sed pallidum. Cui etiam subscribit

ⁱ Hæc. ⁱ Oppianus hoc versu:

Τῷ θίδει: ὀφθ' ἄρα τῇ πι μέλα: θολὰς, ἀλλ' ὑπέρυθρος.

Loligines: neq; his nigrum atramentum, sed subrubrum.

Athenæus rursus de Polypo tractans scribit: ἔχου δὲ καὶ τὸν λεγόμενον θολὸν οὐ μέλαν,
 καὶ θύρο ἢ σκτία, ἀλλ' ὑπέρυθρον: habet atramentū non nigrum, vt Sepia, sed subrubrum.
 Ex quibus locis concludere nequeo nunquid Polypo & Loligini eiusdem coloris sit atram-
^m 4. Hæc. 1. entum. Nam ὑπέρυθρος & ὀχρόν videntur differre. Cæterum cū scribit ^m Aristoteles Mollia visceribus carere, sed mutum habere & atramentum, non ait nigrum succum omni-
 bus inesse, vt quidam putarunt, quoniam atramenti (τοῦ θολοῦ) nomine utatur; nam hoc
 nomine intelligere potuit succum etiam non nigrum. Nomen igitur atramenti propriè

Gladiolus
 eiusq; de- scripio.
^h Hæc. 4. c. 1. Sepiæ conuenit succo illi nigro & excrementitio, cæteris quidem Mollibus vt Polypo, Teutho, & Teuthidi improprie. Postremò, vti docet ⁿ Aristoteles, Sepiæ, Loligini, & Lolio partes duræ ac solidæ intus per dorsum & corporis prona continentur; quas non eod-
 em appellant nomine: sed quod insertum Sepiis est, Sepium (Σεπίον) vocant; quod Loligini-
 bus (Ἐπίον) gladiolum. Differunt enim quòd Sepiæ, robustum latumq; est, inter spi- G
 nam & os mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complexēs & friabilem cor-
 pulentiam: Gladiolus arctior & cartilagineosior est: forma etiam discrepat pro alueorum
 modo quibus insertus continetur. Vnde quoq; Athenæus tradit Loligini testam (ὀσάκον)
 exiguum esse & cartilagineam ratio est quia terreni minùs quàm Sepia obtinet, vt docet

^o 4. De par.
 cap. 5.
^p Plin. lib. 9.
 cap. 23. ^o Aristoteles his verbis: Quòd plurimùm terrestris materiæ habeat Sepia, argumento Sepium est, quòd tale tantumq; sit hoc enim Polypus caret, Loligo cartilagineosum & tenue gerit. Loligo, inquit ^p Franciscus Massarius, per dorsum & corporis prona procurrente gladiolo cartilagineo: Vnde à thecæ calamariæ similitudine, quoniam seu cultrum, seu calamum retinere videatur, piscem Calamarum appellant. Alij exactius hunc gladiolum depingentes angustum, cartilagineum, pellucidum esse scribunt, ab vna parte cultrum, ab altera calamum referre. Itaq; cū nihìl desit, quod ad thecam scriptoriam videatur necessarium, habet enim etiam atramentum in muti, aptissimè apud multas nationes, Gallos dico, Italos, Hispanosq; piscis Calamarius nuncupabitur. Quamuis autem ex Aristotelis verbis suprà positis pateat ^q ἔπος siue gladiolum ad Loliginem pertinere, σήπιον autem ad Sepiam: tamen locum quendam ex eodem Philosopho in libris de partibus Animalium adducit Zoographus, quo probat Sepium quoq; de Loliginis ostraco seu testa dici: Verba autem eius hæc sunt Gaza interprete. Loligo sepium cartilagineosum, ac tenue gerit, & minus atramenti continet, quàm Sepia. Sed quia locus ei non occurrebat, dum ea scriberet, an Græcè Sepium legatur, dubitat. Profectò à me hic locus nullo modo obseruatus est, nec ab alijs etiam, qui hæcenus de Mollibus commentarios doctissimos edidè-
 re. Et puto hunc locum in Aristotele neutiquam inueniri, calamiq; aut scriptoris lapsu deceptum Zoographum. Ego Loliginis Illyricæ maximæ præ cæteris gladij iconem addidi lucidioris doctrinæ gratia. Diaphanus is erat, & crystalli etiam instar splendidus. Minores verò iuxtà positi, sunt Loliginum Venetarum. Hæc sunt quæ, ni fallor communiter de vtriusq; Loliginis partibus externis internisq; dici à nobis potuerunt: restat nunc vt vtramq; inter se differre demonstremus. Non enim cum Scholiaste Nicandri errandum putamus, qui τῷ θῶν marè esse putat, τῷ θίδῃ foeminam: aut cum VVottono, H
 qui nobis

A *Loliginis minoris Veneræ gladius.* *Loliginis maioris ex Illyrio gladius.*

B

C

D

qui nobis considerandum relinquit, an Lolius à Loligine specie differat, an solo sexu, quòd scilicet Loligo mas sit, Lolius fœmina. Quandoquidem satis clarè ex his dictis ¹ Aristote- ¹ Lib. 7. lis patet specie inter se dissimiles esse: Loligine verò grãdior qui Lolius nominatur. Quip pè qui vel in cubitos quinq; excreseat. Vnde ² Athenæus non rectè Teuthum à Teuthide ² De par. 4. magnitudine sola distinguit. Nam præterea & pinnis differunt, ut eodem loco Arist. paulò ³ cap. 9. pòst docet, sic inquit: Pinnulæ etiam circundantes illæ totum in Lolio alucū ambiunt, cū in Loligine partem aliquam relinquunt. Idem alio in loco clariùs aperuit: Pinnula, inquit, cū in cæteris, tū in grandium Loliginum (lego Loliorum, nam in Græco legi- tur *μεγάλων τευδων*) genere iuncta perpetuàq; gestatur: minores verò quas Loligines vo- cant, non

cant, non circumactam per totum alueum, sed de medio orsam habent. Postrema quoq; **B**
 pars aluei, quæ retula est in Polypo & Sepia, in Loligine valdè acuitur, in Lolio verò me-
 dio modo se habet. Quapropter iure dixit aliàs. Pars enim Lolij quæ exit in acutum,
 latior est. * Athenæus ex eodem de Loligine maiori seu Teutho scribit, accedere ad tres
 dodrantes, colore subrufo esse (ὅπρ' ἐρυθρὸν): & ex dentibus inferiore in eo minore, su-
 perio rem verò maiorem, vtrumq; nigrum, accipitris rostro figura non absimilem, discisso
 alueo ventriculum fuillo similem videri. Quæ ferè omnia non modò Teuthidi, sed etiam
 Sepiæ sunt communia; rostrum autem in Lolio nò prorsus nigrum est, sed ad nigredinem
 tendit. Lolium igitur sic descripsit * Bellonius: Ipsa quidem Loligine maior est, vt cubito-
 rum interdum quinq; esse soleat, inquit Aristoteles. Exteriore quoque corporis nota ali-
 quantulum à Loligine discernitur. Pars enim Lolij quæ exit in acutum, in Loligine latior
 est. Quineriam pinnulæ totum Lolium ambiunt (pictura Rondeletij hoc non ostendit, vt
 notat Zoographus) iuncte perpetuæ quæ, quæ alioqui in Loligine partem aliquam relin-
 quunt. Minus autem accedit ad Polypum quàm Sepia. Nam corpus ei oblongum est, car-
 tilagineum, duabus pellibus obductum: gladium arctiorem & magis cartilaginofum in ter-
 gore continens, translucidum vitri modo, tenui theca inclusum: rostrum aquilinum, psit-
 taci figura. Sed eodem modo atramentum quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, bre-
 ues tamen: in quibus totidem acetabula conspicias, quot in Sepijs. Ac præter illos octo-
 nos, duo quoq; longa flagella seu promuscides multis in extremo acetabulis circumfessa
 videbis: quibus à longè Cancros, Vrsos, Aftacos, Paguros, & omne pisciculorum genus
 arripit. Porro Lolij acetabula præter Sepiarum & Polyporum morem, tribus introrsum
 aculeis offcis robustis, in gyrum munita sunt: quibus veluti vncinis arripit quod cupit, vt
 non omninò sit tutum Lolium manu in ipso mari contrèctare ac præhendere. Latas in gy-
 rum diffundit pinnas: à cuius ore corneo gula prætenditur angusta, & vsq; ad stomachum
 longa, quem habet amplissimum, atque adeò ingluuiem oblongam, quæ hunc præcedit.
 Eadem ferè Rondeletij his verbis. Piscis est pelagius, gregalis, ex Mollium genere, pedi-
 bus, promuscidibus, capite, oculis, ore, lingua, fistula, partibus internis quibusdam, coeun-
 di modo Sepiæ similis. His verò dissidet. Corpore est longiore, rotundiore, in acutum de-
 finente. Sepia breuior est & latior, duriorq; carne. Sepiæ os internum in prona parte sitū
 quod Sepium vocatur, robustum, latum, media natura inter os & spinam, friabile quid &
 fungosum continens. Loliginis π' ξίφος, id est, gladius, tenuis est, angustus, cartilagineus,
 pellucidus. Promuscis dextra crassior. Atramentum nigrum non infra vt in Sepia: sed propè
 mutim. Pinnulæ latiores sunt quàm in Sepia, non totum aluum ambientes, & in angu-
 lum acutum in lateribus desinentes. Et paulò pòst. Præter atramentum, inquit, succum
 quandam purpurascenscentem continet, vnde subpurpureas Loligines coctas reddi puto: Lo-
 liorum autem duo sunt genera, maiores & minores, quod his verbis Aristoteles docuisse
 videtur: Loliorum genus pusillum admodum est, & facie quoq; à Loligine dissidens. Quæ
 Gaza meliùs sic vertisset. Est autem genus paruorum Loliorum, facieq; à Loligine dissi-
 dens. Nam Græca sic leguntur: Ἐστὶ δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν τευθῶν. Zoographus hinc le-
 gendum censet. Ἐστὶ δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν τευθῶν, vel Ἐστὶ δὲ καὶ γένος ὀλίγων &c. Loli-
 ginis minoris descriptionem hanc nobis scriptam reliquit Bellonius: Octo cirros vt Sepia
 habet, multò quàm Polypus breuiores, Sepia tamen longiores. Atramentum nigrum con-
 tiner Sepiæ modo. Grandem quoq; habet aluum & fistulam vt Sepia; gladium etiam in
 tergore, alteri tantum huius parti in hærentem. Duo crura siue duas proboscides longas
 exerit in cirrorum congerie, teretes, multis in extremo torulis, seu acetabulis cōcauas, qui-
 bus cuncta quæ venatur, capit & ori admouet: & ad saxa quibusdam veluti iactis anchoris
 confirmat. His etiam vitur, quoties de more palpat, & pisciculos retinet: quibus maiores
 quoq; nonnunquam euincit. Rostrum porro illi est psittaco simillimum. Rondeletius pe-
 diculorum numero, promuscidibus, oculis, capite, corporis forma, gladioli substantia, atramē-
 to, deniq; partibus omnibus tum externis, tum internis persimilem esse Loligini maiori
 scribit, excepta pinna, & gladiolo, & parte extrema: pinnam enim latam esse inferiori lo-
 co magis, quàm in Lolio, gladiolū quoq; & partem extremam acutiores. Loliginis maiori-
 sis Saluiani, & minoris Rondeletij, item eius cuius picturam Venetijs accepimus, rubris
 vndiq; maculis conspersam, icones tribus hisce tabulis delineatas damus.

* Hist. 4. c. 1.
 Lib. 7.

* Lib. 2. de
 pisc.

* Hist. 4. c. 1.
 Lolij duo
 genera.

Aristot. cor-
 rectus.

Loligo maior alia nostras rubris vndiq; maculis confersa.

Vlysis Aldrouandi

Loligo eadem vel faltem simil. ima cum præcedenti.

LOCVS.

^a De par. 4.
cap. 4.

^b H'istor 56.
aquatil.

^c Li 9 c. 30.

^d Lib 21 de

animal.

^e Lib 7.

^f L. 9. c. 15.

ELIQUA Mollia propè littora versantur, ibiq; vitam degunt, Loligo verò in profundo mari, vt testatur ^a Aristoteles his verbis: Loligo sola ex ijs gaudet alto, vitamq; pelagicam agit. Idem etiam de Lolio scripsit iniquiens: Pelagius tamen Lolius non alio modo, quàm Loligo consistit. ^b Saluianus in omni mari satis frequentem & notam esse ait. In nostrò mari, inquit, ^c Plinius, Loligines quinùm cubitorum capiuntur. Sed Aristoteles Lolium ad tantam magnitudinem peruenire author est, nulla loci facta mentione. ^d Albertus Magnus refert Loliginem reperiri quinq; cubitos longam in Sixto Mauritanie sumine. Abundare etiam in mari propè Eubœam ex Arcestrati versu apud ^e Athenum citato colligo, nam multas esse scribit venales in Dio & Pyrrha oppidis Eubœæ. In Pont-
to quoq; Loligo reperitur teste ^f Plinio, cùm absit Sepia.

VICTVS.

^a Hi. 8. c. 2.

^b Lib. 2. de

aquatil.

AVDENT piscibus Loligines: nam tradit ^a Aristoteles, In Mollium genere Loligines pisces vel maiores euincere. ^b Bellonius, Cancros, Paguros, Astacos, & omnes pisciculorum genus suis longis prætenturis superare & arripere affirmat, diligenterq; quicquid in stomachum dimiserint atterere rostro, quod robustissimum habent, indeque cuncta, quæ in eius stomacho percipiuntur, pulmenti faciem habere.

CAPIENDI. RATIO.

^a Lib. 3. de

pisc.

APIVNTVR plurimis modis, vt nobis declarauit ^a Oppianus. Postquam enim astutissimas dixisset, subdit hos versus:

*Quamuis sint sales vigili capiuntur ab arte
Piscantis, ponto quoties voluuntur in alto,
Currentes rapiunt, pelagi non agmina cunctis
Sunt instructa dulis, capis falluntur & hamo,*

*Qui madida degunt terra, qua fluctus inundat,
Hi plus mente vigent, istorum corpore paruos
Imbelles tenues potius cum Caride parua
Teuthide (cum) Cancro capies longiq; flagellis.*

^b Lib. 4. de

pisc.

Et ^b alibi hamo etiam venari docuit his versibus:

A

*Piscator virgam contorto fune globatam
Preparat, innumeros infigans de super hamas
Piscibus exitum forti mucrone propinquis,
In quibus infigit fallacem Iulidis escam,
Et resupinatos sub lymphis oculis hamos.
Furtivam medijs fraudem suspendit in undis.
Cum videat fixam Loligo rumpit in escam,
Dumq; premit fuscum se circum fila volutans
Cuspide confossus, quo se conuellere frustra
Nititur, & luctans contra sua terga renouit.*

NATATIO, VOLATVS.

NON natant tantum suis pinnulis quibus alueus earum circumdatur, vt ait^a Aristoteles: sed ipsæ etiam volant, vt habet^b Plinius inquit, Loligo etiam volitat, extra aquam se effert. Quod & Oppianus testatur, canens,

— Et findunt æra magnum

Loligo Miluusq; rapax, & mitis Hirundo.

^c Et rursus ibidem.

Loligo Miluusq; rapax & mitis Hirundo

Cum timeant magnum venientem de marmore piscem

Ex mare profluunt scindentes æra bran. his.

Non Volucrum species, non est Loligo natantum.

Turmatim fertur ponto, gestitq; volare.

Inferius multo se tollit mitis Hirundo.

At radunt summam milui lati æquoris undam:

Hos nanti similes dices similesq; volanti.

^c Lib. 1. de pisc.

Idem Plinius ex Trebio Nigro tradit Loligines interdum volare tanta multitudine, vt nauigia quoque demergant. Et^d Albertus Magnus, Loliginem scribit quinque cubitis esse longam in Sexo flumine Mauritanie, & iuxta Oceanum volitare sagittæ modo: tantaq; multitudine, vt naues submergant. Neque id omnino esse incredibile putat Rondeletius, cum plurimæ mutuo complexæ nant: ideoque multa simul capiantur. Cæterum volatum longo tempore exercere non possunt, quod notauit etiam Albertus, & Isidorus. Loligo inquit ille, alis (pinnis) suis in ærem se attolit: sed quia flatus vectorum sustinere non potest, paulò post ubi ventis concutitur, ad aquas redire cogitur, & in profundum relabitur.

^d Lib. 24. de Animal.

Æ T A S, S E X V S.

ATHAENEVS ex^b Aristotele Teuthi ac Sepiæ vitam breuem esse asserit: verba Philosophi hæc sunt: viuendi spacium tam Sepiæ quam Loligini breue: nam exceptis paucis bimatum non complet. ^c Plinius quoque de Sepia & Loligine locutus, ait: Neque his bimatu longior vita. Loligo mas & femina hoc inter se differunt etiam præter illud commune discrimen quo omnia Mollia in genere distinguimus, quod vt scripsit^d Aristoteles, femina intestina duo continet veluti mammas, quæ si aluo inspecta disseces, facile videris: quibus mas omnino caret. Loligo mas, inquit^e Rondeletius, a femina differt. quod intus meatus duos habeat quibus mas caret, sicuti in Sepijs euenit. Quamobrem errant qui Loliginem feminam esse putant, Lolium verò a Gaza nominatum marem, cum etiam in Lolio differentia maris & femina modo dicta reperitur.

^a Lib. 7.
^b Lib. 5. Hist.
^c or. cap. 15.
^d Lib. 9. c. 3.

^e Hist. 4. c. 1.
^f De piscib. 17. cap. 4.

COITVS. PARTVS.

*Hist. 5. c. 6.

V^M * Aristoteles generaliter complicationem Mollium docuisset, qua vntur in coitu, hæc subinde inferre. Sepiæ verò & Lologines νέουσι ἅμα συμπεπλεγμένα τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόπουσαι κατὰ τὴν ἀλλήλῃς, νέοντες ἐναντίως: idest, Natant inuicem complicatæ ex aduerso, ita vt os ori, cirri cirris respondeant è regione, natantes interim in contrarium. Nasum etiam dictum (τὸν μυκτήρα) alter in alterius nasum in-

Rōdeletius
fallitur.

ferit. Quo loco Rondeletius pro νέουσι legit ὀχεύουσι, vel ὀχεύονται. Quod quidem clarius dicitur, inquit Zoographus, si quis diligentius Aristotelis verba seorsim consideret. Si verò apud ipsum Aristotelem argumentum, hoc est, ea quæ præcedunt & sequuntur, respicias; nihil mutare opus est: tractat enim ex professo de animalium coitu: & cum Polypos terræ niti dixisset in coitu, ἐν τῷ δυν Πολύπους ὅταν τῷ λεγομένου κεφαλῇ ἐρίσῃ πρὸς τῷ γλῶ &c. Sepiæ & Lologines natant simul, & coire subiungit: natando autem vtrunq; se- F xum in contrarium ferri, vt potè corporibus è regione, & ex aduerso applicatis. * Athen.

*Lib. 7.

*Li. 9. c. 5. 1.
Plinij error.

quoq; ^b Aristotelis verba recitans νέουσι legit. * Plinius, Sepiæ & Lologines, inquit coeunt linguis, componentes inter fe brachia, & in contrarium nantes. ore & pariunt. Sed Polypii in terram verso capite coeunt: reliqua Mollium tergis, vt canes. Qui locus, inquit Zoographus, cum ex Aristotele sit conuersus, linguis tamen Mollium vltia coire is non dixit: sed neq; tergis vt canes. In verbis Aristotelis ἅμα συμπεπλεγμένα τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόπουσαι. nostri codices rectè post συμπεπλεγμένα distinguunt, & sequentia pariter construunt, hoc est σώματα similiter, vt πλεκτάνας referunt ad ἐφαρμόπουσαι: Apud Athenæum verò hæc citantem, distinctio est post σώματα: quod Plinium induxisse videtur, vt ore & linguis ea coire putaret: cum tamen proximè scripserit Aristoteles eundem coeundi modum Mollibus cunctis esse. κατὰ σώμα γὰρ συμπεπλεῖται, &c. sed lògè aliud ei est συμπεπλεῖται, aliud ὀχεύει & σπέρμαται. quod non animaduertit Plinius. Quam-

*Lib. 1. de
gen. cap. 15.

*De par. 4.
cap. 5.

Parcus.
*Hist. 5. c. 6.

Αυλός.
Aristoteles
correctus.

obrem quod ^d Gaza etiam vertit, Mollia ore coeunt, non probo: cum Græcè legatur συμγεν. cap. 15. πλέκται. * Aristoteles certè Mollia non linguas, sed pro ijs carnosum quiddam habere tradit, quo voluptatem esculentorum discernant. Pariunt etiam ea corporis parte (teste ^f Philosopho) quæ fistula dicitur: qua coire eas nonnulli arbitrantur. Επὶ τῇ δὲ κατὰ τὸν φουτήρα, καὶ ὅν ἐν τοῖς καὶ ὀχεύονται φάσιν αὐτάς. Sed hoc ex vulgi, vt rectè annotauit Zoographus, vel piscatorum quorundam potiùs, quàm sua sententia ab Aristotele dictum. Alioqui dubium non est quin & coitus & partus eadem omninò parte, non locis diuersis fiant. Theodorus pro φουτήρα legisse videtur φουτήρα: hoc est fistulam, quam alibi αὐλόν vocat. Zoographus κατὰ τὸν μυκτήρα καλούμενον legere niauit: quoniam proximè τὸν καλούμενον μυκτήρα nominauit, hoc est appellatum nasum in Mollibus: nasus enim verus, hoc est figura simul & vsu nasus, non habetur nisi in sanguineis respirantibus: & paulò antè dixerat, æstimatum à nonnullis genitale in vno crinium inferi ἐς τὸν μυκτήρα θηλάς. Et rursus de Lologinibus & Sepijs: Εφαρμόπουσι δὲ τὸν καλούμενον μυκτήρα. Sed siue, inquit Zoographus fistulam siue nasum legamus: neutra istarum partium, vel coire reuera, vel parere possunt Mollia. Rursus de Sepiarum & Lologinum coitu agens ^e Philosophus, τῷ δὲ νέον, inquit, δὲ μὲν ἐπὶ τὸ ὀπίθεν, ἢ δὲ ἐπὶ τὸ σώμα ποῖται: Gaza vertit: Natatus alteri retrorsum, alteri anteuersus in os agitur. Quod quo pacto quadret, non assequor ait Zoographus. Nam si partibus supinis iunctis coeunt, & os ori, cirri cirris è regione respōdent, vt dixerat, νέουσι δὲ ἐναντίως, id est opposita inuicè natatione vtuntur: nõ conuenit sexum alterum retro, alterum os versus natate, sed os versus vtrunq;. Sed hæc inspicere necesse est, si quis de veritate admodum cupit esse sollicitus. Pariunt in alto: testeque

*Hist. 6. c. 5.

^hff. 5. c. 18.
ⁱLib. 9. c. 5. 1.

^kDe gene. 3.
cap. 8.

^lHist. 5. c. 18.

^h Aristotele confertum ijs ouum quale Sepijs est. Quæ sic transcripsit ⁱ Plinius: Lologines in alto conferta oua edunt, vt Sepiæ. Oua quoque earum apparent gemina: quoniam, vt ait ^k Philosophus, vulua earum ita articulata est, vt bifida cernatur. Et ^l teste eodem prodeunt è singulis Lologinum ouis, Lologines singule, vt in Sepijs contingit.

MORES, INGENIVM.

LOLIGINEM minorem siue *λωιδία* Aristoteles apud^a Athenarum inter pisces gregales numerat. Sed^b Aristoteles, si fides sit vulgatis codicibus Græcis, *λωιδον* non *λωιδία* inter gregales pisces recenset his verbis: Gregales deniq; sunt Thunni, Aleces, Gobiones, Vocæ, Lacerti, Coruuli siue Gracculi, Denticæ, Mulli, Malleoli, Elegini, Sacri, Aristular, Sargiaci, Lolij, Papaueres &c. Pluius quoq; & Oppianus Loligines gregales, esse testantur, cum hic eas turmatim ponto ferri, ille verò scribat tanta multitudinem à mari volare, vt nauigia demergant. Quæ comprobanda his^c Eliani verbis: Loligines, Accipitres marini, Hirundo pelagia, cum quippiam metiunt, ex mari exilire dicuntur: ac Loligines quidem pinnarum longissimo, & sublimi tractu gregatim more auium efferr. Sanè maior his quoq; astutia, quam Sepijs, ac contra plura pericula se munendi potestas. Nam & atramento (quod vt in Sepijs, postquam remissum est, rursus accrescit, ita vt nunquam eis desit copia eius teste^d Aristot.) & volatu se liberant, ab imminente hoste, aliòve periculo: quamuis in astutia pares esse Sepijs his versibus innuat^e Oppianus de Sepiarum calliditate antea locutus, qua fugiunt pisces horrendos insulcata prius aqua.

^a Lib. 7.
Loligines gregales.
^b Hist. 9.
cap. 2.

^c De animal.
9. cap. 52.

^d Hist. 9.
cap. 37.
^e Lib. 3. de pis.

Loligo atque alij qui findunt aëra pisces

Tales inueniunt artes: non est liquor ater

Illis, purpureos potius de corpore fundunt

Humores: sed fraude pares astutis putantur.

Sed natura de Loliginibus magis sollicita esse debuit, quam de Sepijs. Nam hæc cum littorales sint, minorum piscium ac minùs celerum natatu iniurijs exponuntur, quos tantum aque insulcatione decipere sufficiebat: Loligines verò cum in alto degant, maiorum piscium ac maximè velocium periculis obijciuntur, vnde eis etiam volatum natura concessit. Promuscidibus quoq; quoties tempestates vrgerent, ad saxa aliqua adhærentes (non aliter quam Sepiæ) se veluti anchoris iactis stabiliunt, vt author est^f Aristoteles. Vnde^g Elianus. Loligines & Sepiæ duabus sunt tanquā promuscidibus præditæ, quibus ad saxa, cum est in mari tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ fluctuum incurfionibus resistunt. Post cum est tranquillitas, solutis promuscidibus rursus natant. Non contemnendâ scientiâ tenentes vitandi sanè tempestates atq; ex periculis salutē conseruandi. Loligini quoq; illud accidit memorabile, vt, si fides sit^h Olao Magno, solo tactu manū stupefaciat.

^f Hist. 4.
cap. 1.
^g Lib. 12. de animal. c. 1.

^h L. 21. c. 10

DENOMINATA.

MOLLIA omnia communi vocabulo *λωιδιον* nominantur, hoc est Loligini similia apud Athenarum. *λωιδιον κατασκευος*, Suidas. Dicitur etiam *λωιδος* aut *λωιδος* voce diminutiua *λωιδιον*, quod frequens est apud Athenarum. Doryon hepsetis *λωιδια* & *σινιδια* adnumerat. Et Græcos imitati Latini Loligunculas, & Sepiolas dixere^a Plautus.

Emitto Sepiolas, Lopades, Loligunculas.

^a In Casina.

SYMBOLICA.

DE Sepijs, & Loliginibus Marro Græcus poëta dicebat quòd solæ inter pisces, quid album, quid uerò atrum, sit, noscerent, vt ait Rhodiginus. fortè, inquit Zoographus, quia caro eorum alba est, atramentum verò in se continet. Sed Athenæus ex Matrone de Sepia tantum hoc refert: potest tamè & de Loligine alijsq; Mollibus atramentum effudentibus intelligi. Themistocles, vt in ipsius vita refert Plutarchus, Erethriæ cui cuida exprobrans ignauitiam dixit: *ὁ γὰρ καὶ ὁ μὲν περὶ πολλοῦ μὲν τις ἐστὶ λόγος, οἱ κατὰ πῶς δὲ τῶν ἰδίων μάχαιραν μὲν ἔχοντες, καρδίαν δ' οὐκ ἔχοντες.* id est, sanè & vobis aliquid de bello dicendum est, qui Loliginum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Succum Loliginis pro malignitate noxia, & virulenta nimia malitiæ posuit^a Horatius de Capitolino amico hæc dicens.

Malignitas
^a Satyr. 4.
ser. lib. 2.

Hic nigra succus Loliginis, hæc est

Acrugetura.

Vt enim Loligo foris alba est, intus ob atramentum nigra; sic Capitolinus fictus amicus, beneuolum se prius ostendit, deinde latens intus venenum euomit.

P R Æ S A G I A.

Tempesta-
tis signa.

^a L. 26. cap.

7lt.

^b Quæst. na-

tur. 18.

GUBERNATORES, inquit Cicero, cū exultantes Loligines, aut Delphinos se in portum coniiciētes viderint, tempestatem significari putant; ^a Plinio verō Loligo volitans, Conchæ adhærescentes, Echini affigentes sese, aut arena saburrantes, tempestatis signa sunt. Quæstio quæ est apud ^b Plutarchum: Quid est quod Loligo conspecta magnæ tempestatis prænuncia est? An quia inquit, Mollium genus omne natura frigoris impatiens est? Caro enim eorum nuda & glabra est: non testa, non pelle, non squamis munitur: duram verò osseamq; partem interius gerunt. Vnde & Mollium nomen eis datum est. Quamobrem cū adeo non facile patiantur, imminente tempestate ilicō percipiunt. Vnde Polypus in aridum procurrit, & lapidibus (περιδίοις) adhærens ventum iamiam adesse significat. Loligo autem exultat, frigiditatem, & in profundo maris commotionem fugiens. Habet enim hæc mollium omnium partem carnolam imprimis mollem, ac teneram. Eisdem ferè causas reddidit ^c Psellus, interprete Ioanne Corterio, inquit: Loligo piscis est carnis superficie molli, vnde μαλακίων nominatur. Tenuissimus enim existens neque testa, neq; pelle, neq; squamis testus, inter malaciorum (Mollium) genera numeratur. Cū sit igitur nudus, omniq; destitutus operimento, hye mem facili, cuius patet iniurijs, præsentit, quo fit, vt frigus fugiat: & commotionem maris, quæ in profundo est, declinare studens, in aquæ superficie natet. Cū igitur nautæ pisciculum istum mari supernatare vident, instare hyemem (tempestatem) colligunt, non aliter quàm Polypum petrae inhærentem ventos significare. Indidit enim Deus virtutes quasdam animalibus ad futurorum præsentionem: vt quæ essent salutaria, sequerentur; quæ autem damnosa deuitarent. Hactenus Psellus.

^c Physic. 9.
cap. 113.

E P I T H E T A.

Hoc *Ερφοιτα γένεθλα του Σιδας* vocat Oppianus, quod volent per aërem. Apud Epicharmum *ποταίνη του Σιδας* dicuntur. Sed hoc recentes fortè significat, inquit Zoographus, nō epitheton est. *Ποταίνια τὰ πρόσφατα* Doricè *Ποτανί, πρόσφατος*. At *πιτανί, καὶ ποτανί* epitheta fuerint, eiusdem significationis, volucres, volaces. *του Σιδας ἀπαλα* appellat Pherecrates, quod molli cute, & tenera sint intesta. Loligo nigra dicitur Horatio, quod succum in se nigrum contineat.

V S V S I N C I B I S.

Teuthide-
egere.

Teuthide vilem fuisse pisciculum scribūt Scholiastes Aristophanis, & Suidas. Vnde prouerbialiter Athenis Teuthide egere dicebantur, qui tanta egeitate premerentur, vt vilissima quæq; quærere cogerentur. Aristophanes in Comædia cui titulus Archanes.

Ὅν ἐτ' ἴδοιμι τεύθιδος δούμνον, ἰδεστ,

Quem etiam video Teuthide egentem.

Nihilominus ab Obfophagis Loliginem in delitijs fuisse legimus. Nam Teuthidion nominatur in conuiuium, quod Philoxenus Cythereus describit. Et Pherecrates apud Athenienses ἐν δουλοδιδασκαλίᾳ docet, in cœna lauta apponi Loligines: Nostrisq; temporibus a diuitibus, & ganeæ operam nauantibus summo perè appetuntur, & commendantur, præsertim si à perito coquo apparentur, Hinc Castor Durantes in Thesauro sanitatis:

Antiquis abiecta fuit Loligo, probatur

Sed nunc, hancq; petunt sæpè probantq; coqui.

Quo auctore frigida est in primo gradu, humida in secundo. Præsertim parua, quod carne teneriori, cū sit, facilius concoquatur, quàm grandior, faciliusq; digeratur. ^a Paulus Aegineta Loliginem difficilem concoctū esse scribens: intelligendus videtur, quatenus omnia ^b Mollia duræ sint carnis & difficilè coquuntur, vt tradit ^b Galenus. Nam Loligo facilius, alioqui, vt ait Dyphilus apud Athenæum, quàm Sepia concoquitur: καὶ οὐκ ἐν σφοδρῶς. ^c Mal-
farius

^a L. de alim.

^b L. de simp.

^c

A rarius vertit, sed infauis est, id quod Dyphili verba sonant: VVottonus cōtrario sensu ori gratam esse, Bellonius etiam magis gratam dixit. Zoographus iudicari vult, quibus recentes hos pisces gustandi facultas est. ^c Johannes Bruyerinus Loligines inter lautas epulas reponi vidit, sed vtunq; parentur, duras esse, & ægrè concoqui ait. Gratum esse etiam testatur Castor Durantes, qui insuper addit appetentiam augere, & optimi esse nutrimenti. Licebit itaq; *ὑσμῶν* in Dyphili suprà citatis verbis simpliciter legere, & ori gratū vertere. Præfertur grauida, nec capta in mari mortuo. Archestratus qui gulæ causa, vt scribit ^d Athenæus, terram mareq; peragrauit, de Teuthide scripsit:

*Τευθίδας ἐν Δίῳ τῷ περικτῷ παρὰ χεῦμα
Βαφύρα καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ παμπληθείας ὀψεί.*

Quæ sic vertit Dalechampius.

*Teuthidas in Dio et ad Euripum sua Pyrrha
Et in Ambracia tincturis nobili permultas videbis.*

Romæ meliores iudicantur mēsis frigidis, vt Nouembri, Decembri, Ianuario, Februario, Martioq; varijsq; modis preparantur, vt Sepiæ. Eubulus in Orthanna apud ^e Athenæum Loliginem in sartagine ait coqui solitam ^f Aristophanes *Το μὲν τὰ γλῶσσιν Τευθίδων* ^g *Ἐπιστᾶναι σίζον*, id est, Ad sartaginem Loliginum (in qua Loligines friguntur) stridentem, astare. Contrā in Thracum regis conuiuij descriptione Anaxandrides *τευθίδας ὀπτάς*, id est Loligines affatas nominat. Et Eubuli in Auge apud eundem Athen. hic citatur verus:

Παρατέτρωται τευθὶς ἐξωπτομένη,

Affata insilla vulnera Loligini

Eadem fortè, inquit Zoographus fuerit *τευθὶς ὠνθυλευμένη*, nominata à coquo apud Sotadem comicum:

*Ἀγεὼν ὥρθη τευθὶς ὠνθυλευμένη, id est
Vrbatum quiddam visa est mihi Loligo condita.*

In quam & Charmus Syraculanus (qui in promptu habebat versiculos & paroemias de vnoquoq; ferculo) hæc verba accommodabat: *Σοφὴ σοφὴ σὺ*: scitè nimirum & sapienter coctam & apparatus insinuans. est enim & sua coquorum sapientia. *ὠνθυλευμένην, τὸ δυνασταγμένην* (fortè *διασταγμένην* Zoographus) *ἄρτυμα, ὅπερ ἔνιοι μακροθυλευμένην*, Varinus. Antiphanes in Cyclope Lurconem Archestratum exuperans, inquit, esto nobis mugil Himettius; torpedo sub testa cocta: Perca discifla: farcta Loligo. Vt autem farciantur

C præparenturq; nobis declarauit Alexis apud Athenæum, qui in Eretrico hæc loquentem ^{Loligo farcta.} coquum introducit.

*Τευθίδες, Πήναι, βαθὶς, δὴ μοι ἀφάει
Κρεδδὶ ἐντερίδι ἀλλὰ τὰς μὲν τευθίδας
Τὰ πετρώγια αὐτῶν σωτηριῶν σιατὼν μικρὸν πυραμίζας περὶ πασας
Ἡδύσματι λεπτοῖς χλωροῖς ὠνθύλευσα.*

Quæ sic transfert Iacobus Dalechampius.

*Teuthides, pinna, batis, aphyarum natio:
Carnis & interaneorum frustula: Teuthidas
Concisæ earum alis, adipis admisso paululo inperfo sale,
Scitamentis ex olere viridi, minutim iuso, farctas conditui.*

Rondeletius Loliginem ita paratam, libi, placentæ aut farciminis genus esse purat, quod & ipsum Teuthis nominatur. Obseruatur à coquis in primis, ne, dum cirri abscinduntur, & præparantur ad cocturam, atramentum effluat; deterius enim ius conficitur sine atramento, vt in Sepia quoq; diximus. Vnde sic cecinit ^h Iulius Cæsar Scaliger:

D *Turn Santonum Loligines cito & magicis
Cursu & itineribus sportula atq; iumento
Paronè limitrène fluitante subuectus,
Aut Almadijs, vt loquuntur Hispani
Vltro nigramentem sanguinis sui succum
Se aiunt danura, condantur vt rectè.*

Vt sapidiores reddantur Loliguncula, nos docet ^h Apitius: Ad Loliginis, inquit, conditura in patina teres piper, rutam, mellis modicum, liquamen, carenum, & olei guttas. Alia Loliginis conditura. In Loligine farfili piper, Ligusticum, coriandrū, apij semen, oui vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum, & oleum amylo obligabis. Ichia de Loligine ex ⁱ eodem: sublatis cruribus in pulmentum rundes, sicuti assolet pulpam in mortario, dein ^l liquamine diligenter fricatur: & exinde ichia plassantur. frixantur etiam farina aspersa, & addito

addito succo mali arantij, comeduntur quouis anni tempore in Italia, omniq̃ ætate si E
 magnæ fuerint, sed valdè nocent paralyticis, & concoctioni sunt rebelles, quare in aqua
 coquantur & vino, additis pipere, sale, & herbis odoratis. Romæ autem, vt scribit ^k Bar-
^{* De reculi.} lib. 3. c. 103. tholomæus Scappus, minores fricantur, maioribusq̃ præferuntur, condiunturq̃ in
 iure hoc modo: gladiolo, & oculis exemptis, inspiciuntur cirri, nunquid eis arena adhæ-
 rescat, vt sæpè cucurbitæ solet, dein sepiùs lauantur, quod fiet melius cum à corpore auel-
 lantur, tùm modico sale asperguntur, frixanturq̃ in oleo oliuaurum, pòst calidæ ser-
 uantur cum succo arancij mali irroratæ, & pipere asperso. Cauendum autem, ne in eo
 oleo, in quo frixæ sunt, incoquatur quicquid ex farina fit, aut quod coquendo album fa-
 cere velis. Quippè dum frixantur, rupta vesica, atramentum effunditur, & tingitur
 oleum. Sin in iure voles, præparatæ eo vt superiùs diximus, modo imponuntur æneo
 cacabo, aut vasi fictili cum oleo, aut butyro, dein paulatim frixantur, addito aquæ tan-
 tillo, quantum ad tegendum eas satis est, mox superinduntur aromata, cum cœpis mo-
 dicè contusis, & prius frixis, aut herbis, & oleribus, vuis crispini, & omphacio claro.
 Si verò hoc modo præparare volueris sine atramento, eximitur vesica, deinde in aqua eli-
 xâtur, recentiq̃ frigida iterum perfunditur, ac deinceps in iure coquantur. Lologines F
 maiores virulenter hoc modo coquantur. demptis gladio, & crinibus, seu cirris lauantur, vt
 ab arena purgentur, qua sæpius vndeque obsidentur, tùm plures in partes diuisæ,
 ponuntur in æneo vase, aut fictili cum oleo, frixantur paulatim, addunturque aromata tan-
 tumque aquæ, vt superemineat, hinc coquantur diù: longa enim coctione est opus. Vbi ferè
 coctæ sunt, atramentum cum vino Cretico, aut alterius generis albo, & omphacio com-
 mifcentur, imponunturq̃, & rursus ebullire aliquantulum sinuuntur, mox seruantur ad vi-
 sum. Quòd si minus liquidum ius volueris, addenda amygdala, aut olera contusa cum
 vuis passis. Farciuntur quoq̃ vt idem Scappus author est, hoc modo. Mediæ magnitudi-
 nis Loligo mundatur, & quæ eximenda sunt, eximuntur, cirri, seu barba cum aqua, & sale
 coquantur, atramentum in vesica reseruatur. mox farcitur corpus reliquum mixtura facta
 ex caseo Parmensi (is enim præstantissimus apud nos iudicatur ad condiendum) medulla
 panis tenuiter trita, vitellis oui, herbis concisis, pipere, cinamomo, vua passia, croco. Vbi
 verò dies est iciumij, loco casei, & vitellorum oui sumuntur amigdala, aut nuces iuglandes,
 aut auellanae contusæ cum panis frustulo madefacto in omphacio. Farcitum ita vbi fuerit
 corpus, imponitur vasi cum butyro, & aqua quòd supernatet, additis eius cirris in me-
 diocres partes concisis: paulatim omnia coquantur cum modico sale, & aromatibus. co-
 cta vbi ferè fuerint, herbis minutim concisis, aut amigdalæ contusis vinoque albo cummi-
 stis, & omphacio inspissatur ius, quòd si flauedinem habere desideres, croci parum commif-
 scetur, si verò nigrum esse cupis, atramentum eius loco croci postulatur.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

^{* De comp.}
 secum. gen.
 lib. 1.

AUTHOR est Archigines apud ^a Galenū Lologines stomachicis conueni-
 re in cibo. Assatas prodesse terminosis Marcellus Emphyricus. Acron
 commentator Horatij scribit Lologinem esse genus piscis, à quo atramē-
 tum fit: nisi potiùs in quo legendum sit. Nam ex Sepia atramentum fieri
 ad scribendum idoneum constat, de Lologine id nondum comper-
 tum.

DE LEPORE MARINO.

Cap. VII.

ADDAMVS huic libro historiam leporis marini omnium quæ mare alit, ani-
 malium venenosissimi. Ita nos iubent plurimorum autoritates virorum, qui
 hoc animal inter Mollia referendum esse iudicant, etiam si multa quòd ad na-
 turam, & partes, ei desint, quæ superiùs diximus Mollibus vniuersis inesse.

ÆQVIVOCA.

EPVS Latinis simpliciter à pedum leuitate vocatur animal quadrupes, hirsutum, & velocissimum, quod Græci λεγών quooq; simplici nomine, aliqui δαυπόδα vocant. Sed de æquiocis Leporis in Leporis terrestris historia fusiùs dicitur. Lyram piscem vulgò à Gallis Gronaut (alijs Gornat) dictum aliqui Leporem marinum esse putant. Germani quidam Seehan, idest Gallum marinum appellant, vt Rondeletius scribit. Zoogra-

phus ab alijs etiam Seehass, idest Leporem marinum dici putat; quanquam hic Lepus verum venenatus non sit, cum in cibis commendetur, vnde Albertus ait: Lepus marinus duplex est: vnus vulgò Gornellus dicitur, Gallicè Gornais. Phlegma & mucù pituitosum, inquit Zoographus Germani vocant Schnuder, alij Snot, vt inferiores Germani: à quibus hoc phlegmaticum animal Snottolf vocatur: quod nomen tamen etiam alijs quibusdam

B pituitosis piscibus & mucosis attribuitur. Nam Seehass, idest Lepus marinus Germanorum (alius quàm Græcorum & Latinorum) siue ab oris figura, siue aliam ob causam dictus, & à mucò Snottolf, duorum aut trium generum (ni fallor) reperitur, quibus communis est figura orbicularis. Est & alius piscis oblongus eodem nomine.

SYNONYMA.

VI Lepus marinus Latinis dicitur, Græcis λεγών, & λεγών δαλδός. Neq; enim eam distinctionem probo quam adferunt Hesychius & Varinus, dicentes quòd λεγών per δ de terrestri dicatur, λεγών per ο breue de marino & fluuiatili; cum fluuiatilem Leporem nullum nouerim. Βαυβαδόνες, κηλαίτε καὶ λόγος Epicharmus in nuptijs Hebæ, vt citat Athenæus; sed melius alibi βεβραδόνες (id est membrades & λεγών, quanquam

si qui pisces λεγών dicantur, nuptijs & conuiuijs apti, illi planè à Lepore venenato, de quo agimus, diuersi fuerint. ^a Horatius:

C *Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.*

^a Scr. 2.

Vbi dubitat Acron, an lagois sit genus piscis, quod in mari Italo non inueniatur, aut auis quæ carnè leporis habeat. Germanicè Lepus marinus venenatus circumlocutione efferri debet, ein giftiger Meherhass, oder ein giftiger Kleiner Muttelfisch. Liebre de la mer Hispanicum est. Cæterùm Lepus marinus sic dictus est à colore Leporis terrestris, quem Græci ἐμπικρον vocant, quòd sit percnæ (ea est oliuæ non acerbæ, nec omninò nigrescentis species) similis. Et Plinius colore tantùm Lepori terrestri similem esse scribit. Idcirco miramur omnes ^b Cardanum, cum tria genera Leporis marini descripsisset, ex Rondeletio hæc subdere. Hæc velut reiectaneæ quædam maris (inquit) vt Lepores marinos descripsi, quid enim his cum Leporibus simile? nec veneni quod potissimum signum, quod-

Etymum.

que in eis lethalißimum habetur, vlla mentio fermè habita. Propior forsan descriptio alterius reiectaneæ à Bellonio recitati, quamquam nec hoc forsan Lepus marinus dici possit. Sed à colore multis rebus nomina imponuntur, & inter pisces leuco, leucisco, glauio, erythrino, Melanuro; autiù puta passeris, merulæ, turdi nomina ad pisces eiusdem coloris sunt

^b Lib. 7. de var. rer.

Cõtra Cardanum.

D translata. hoc & in alijs contingit animantibus. Quapropter non mirabimur Plinium, qui terrestri marinoq; Lepori nil præter colorem commune inesse scribit. Et quamuis hic color Leporinus in omnibus speciebus marini Leporis non inueniatur, sufficit tamen in aliquo reperiri genere. Monpelienfes Imbriago vocant, hoc est ebrium, quòd viuus colore ex rubro nigricante, quali plerunque ebrii esse solent, existat. sed mortuus ex fusco albicat.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

E

^aDe animal.
3. cap. 45.

Color.

^bIn apolo-
getico.

LACTENVS fuit à paucis cognitus Lepus marinus, tùm quia rarus est, tùm etià quia variè à veteribus descriptus. ^aÆlianus cochleæ, testa exemptæ aptissimè comparat. cui sanè per similis est. Plinius offam informem, hoc est massam carneam, vt exponit Rondeletius, potiùs quàm piscem vocat. Neq; enim pinnas, neq; oculos, neq; alia membra aptè distincta in hoc videas, quemadmodum in alijs piscibus, ob id substantia siue carne non corporis specie Loligini parvæ assimilauit Dioscorides. Alij caudatæ Loligini similem fecerunt: nigrum in superficie scholiastes Nicandri commemorat. Ælianus ex omni parte ad terreni leporis similitudinem præter pilos accedere tradit. *Πυρρός*, id est fordidus à Nicandro cognominatur. Scholiastes dicit quoniam *γλυκός* est. Zoographus *γλυκός* legit per iota in prima. Nam *γλυκ* per iota, rhyphon id est lordes significat Varino. Lepus marinus, inquit Auicenna, est animal ostracolum lutosum (Bellonius pro luto so reponit durum: nã ostraco siue testa hoc animal tegi nullus idoneus scripsit author) declinans ad rubedinem aliquantulum, inter partes cuius sunt quædam similia folijs alu-
fne. ^bApuleius de lepore marino ait: Cùm cæterà ex ossis, duodecim tamen numero ossa, ad similitudinem talorum suillorum in ventre connexa, & catenata gerit. dum in viuus est è rubro nigricans est, mortuus fuscus, teste Rondeletio, qui etiam apud Latinum Nicandri interpretem (Leonicerum intelligit) hæc se legisse tradit. Lepus marinus ex lacertorum genere est parvæ Loligini similis, informis magis ossa quàm piscis. Solo colore Leporem referens. Sed nullibi inuenio in Leoniceri scholijs Leporem marinum Lacertorum esse genus, quòd si ex genere Lacertorum statuat, quomodo parvæ Loligini similis esse potest, quæ corporis figura, & substantia nihil commune habet cum Lepore marino? & hic exanguis est, Lacertus autem sanguinis particeps: Leporis marini tria genera à Rondeletio descripta sunt, cuius etiam picturas damus. Primum genus maximè lethale est, cochleæ nudæ admodum simile, maximè posteriore corporis parte. Os habet in dorso veluti Sepia, tenuè volutæ instar, contortum, qua parte caudam spectat. in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alueum ambientes, replicatas: mox cornicula duo carnosa, qualia sunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenæ caput imitatur: altera parte foramen est per quod carnosam quandam substantiam exerit, vt in pictura vides: eandem pro arbitrio retrahit. in harum duarum partium medio rima est pro ore. Atramento, & reliquis partibus internis Loliginem refert. Idq; in hoc genere admirabile est, quòd cùm in omnibus animantibus partes sinistræ dextris similes sint, in hoc valdè sunt dissimiles, vnde ossa informis meritò dicitur. Odore est pisculento tetroq;. Secundum genus superiore est maius, partibusq; internis, atramento, substantiaq; prædicto simile, item partibus externis dextra, & sinistra, reliquis dissimile. Nam parte priore duas latas appendices carnosas habet, in quarum medio rima est: paulò infra cornicula duo, qualia in superiore descripta sunt, nisi quòd acutiora & breuiora sunt. In dorso os nullum, neq; posterior pars cochleæ exetereatè similis est. Huius posterioris partis vtroq; latere, veluti in Sepia sunt pinnae magis expansæ & replicatæ. Tertium genus substantia, viribus, & facultatibus prædictis simile est, idcirco inter Leporis marini genera retulit Rondeletius, pronamq; & supinam partem huius representauit. Quod in partis supinæ medio conspicitur, est os: supraposita ori pars, alueus, qualis in Sepijs, oui figura, sed in ambitu crenatus. Ori subiecta pars membrana est tenuis, carnosa, magis expansa in rotundum, cuius ora fimbriata est, fimbriæ nigrae sunt. Intus cerebri nigri parum est, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur intestinum instar capreolorum vitis conuolutorum. In medio substantia quædam est fungosa succum fuscum continens: fortassis *μύκων* est cum atramento suo. Toto corpore est splendido: crystallum, vel pituitam concretam, congelatamq; dixeris. Rarò admodum capitur, & vix vnquam nisi in summo æstu. tùm enim à summis feruoribus omnia conturbantur, ea etiam quæ in maris imo latent. Odore est valdè ingrato, & pisculento: nauseam mouet. Hoc tertium genus Bellonius descripsisse videtur pro communi Lepore marino: Fuluum, inquit, Leporis terrestris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare diuagatur, tametsi pinnis careat. Pellucidum habet corpus oui anserini

A anserini crassitiem non excedens, quod pro libidine huc, & illuc transfert. Gibba est illi forma parte externa, qua etiam glaber est: cōvexam internam partem ostendit: qua eadem parte nervi permulti recti, atq; obliqui apparent: quibus eo modo ferè striatus est, vt convexa fungi pars, iisdem adstrictū corpus diffundit, diffusum verò contrahit: sese enim constringendo aquam percutit, vt in ipsa natatione fungi naturam referat. Septem habet appendices, innumeris promuscidibus stipatas ex indico in cyaneum vergentes, quibus sugendo alimentum corpori suggerit: appēdicum autem substantia fungola est. Cāterū ex aqua emergens suam figuram amittit, & in seipsum concidit, vt pulmo marinus, quapropter in vase aquam habente hunc contemplari oportet. Natat tranquillo mari: facileq; digitis cedit, si comprimatur. Tota namq; corpōis eius substantia mucosa est, ac veluti cartilaginosa. Os ad cirrorum radices in concavā parte situm habet. Linguam demorsus vellit, vt ari radix; paulò tamen remissius. Præter hæc commemorata genera tria alia novimus, vnum cuius picturā primo loco damus Lepori terrestri, colore & parte anteriori pla-

Leporis marini tres species ex Rondetio.

simile

nè simile, dico capite & auribus, posteriore partē informis apparet ossa, nouem aut decem appendicibus in fine prædita. hoc verum Leporem antiquorum existimò. Alterum genus colore, & forma corporis à prædicto differt: colore enim est amethystino maculis albis variegato, binis in posteriore parte appendicibus, veluti caudis quatuor, auriculas dixeris, duas prope os, duas supra caput: dorsum habet gibbosum. Tertium est cinereo magis colore, non tamen unicolor, sed albo & amethystino variegatum, gibbo purpurascens; quatuor appendicibus parte anteriori. eius icon datur etiam parte infera, quæ magis est cinerea. Aliud adhuc genus Leporis marini à prædictis diuersum, Plinius & Aelianus describunt, idq; in Oceano Indico degere, & omninò Leporè terrestrem pilis exceptis quos eret^{us} Li. 6. cap. Etos habet, æmulari affirmât. sed lubet Aeliani verba adscribere. Magni maris Lepus, in 19. de anim. quit (nā alterū, qui in alio (mediterraneo) mari nascitur, antè dixi) ex omni parte ad terreni simili,

A ni similitudinem accedit, præter pilos, nā terrestres pili molles sunt & ad tactū haud quidquam resinentes. contrā illius spinosi & erecti. hunc qui contigerit, lædetur. ipsum in summa maris aqua natante, non in altitudinem demergi dicunt. celeriac concitata natatione uti. Vium eò difficillimum ad capiendum esse, quòd neq; in rete incidit, neq; ad lineæ escam accedit. Quum ægritudine afficitur, natante nequit. Quisquis eum manum ad eum admouet, nisi medicina adhibeatur, perit. ac si bacillo eum tetigerit, hoc idem periculum ei procreatur, quo basiliscus baculo tactus afficit. Hæc Aelianus.

Lepores marini duo alij postremò descripti.

GENVS. LOCVS. VICTVS.

D **S** VM MATIM à loco duæ species constituendæ sunt, ut alij Lepores Indici dicantur, qui in Indico mari degunt, alij Europæi, qui sunt in nostris maribus, Adriatico & mediterraneo: num enim in Oceano Germanico inueniatur, nōdum adhuc exploratum habemus. Plinium si verum est, quòd in India ampliorem multò, & maiorem Leporem marinum, quàm in nostro mari dari scribit, puto à nostri maris Lepore diuersum non intelligere. Indicus enim ab Aeliano descriptus admodum dissimilis. Nam Iuba in ijs voluminibus, quæ ad Caium Cæsarem Augusti filium de Arabia tradit, Lepores marinos ternas heminas capere affirmat: sic. n. apud Pliniū legendū censeat Rondeletius, & non vitulos marinos, ut habent quædā exemplaria, quæ longè plures heminas capere possunt: sed quidam codices alij hīc legunt mytilos ternas heminas capere, quæ lectio magis probanda, quia loquitur de capacitare testæ tanquam vasis. Nostras ut^a Aelianus tradit in cæno gignitur, & sæpè cum aphyis capitur, quod primo generi à Rondeletio descripto conuenit: is enim cum vescatur limo, alga, fordibus, in stagnis marinis lutulentis libenter versatur. Reperiuntur frequēter inter Cycladas insulas teste^b Bellonio, inter Lolios, Loligines & Sepias. Hinc poëta vetustissimus Nicander Leporem marinum nuper in lucem editum sub alis, seu appendicibus Loliginis & Sepiæ occultare se scripsit, cuius naturam obiter depingit his versibus:

^a Lib. 2. de anim. c. 5.

^b In Alexi-pharmacis.

Ὅς δὴ τοι ῥυτίδες μὲν ὑπὸ ἐλπίσιν ἀραιαί
 Τευθίδος ἐμφέρεται νάλης γόνος, ἢ ἄτε τεύθυ
 Ἡ' ἄτε σπητιάδος φυλῆξιδος. Ἡ' τε μελαίνης
 Ὅϊδμα χολὴ δολόεντα (δολόεσσαν) μαθεῖσ' ἀγρῶστος ὀρίμω.

E

Quos sic vertit Iacobus Greuinus:

Porro sordidus hic Lepus, ut natalibus undis
 Editus est, simidè forutis se Teuthidis addit:
 Ceu genita ex illa proles, vel Sepia is esset,
 Qua vitream se quando peti se senserit, undam
 Felle suo atq; ad cò quadræm nigredine turbat.

Tertium genus Rondeletij in alto mari degit, ideoque rarissimè capitur.

S E X V S.

V^M ad Rondeletium delatus esset Lepus marinus, qui lingula carnosa careret, & ore in dorso: cæteris verò cunctis partibus externis & internis omninò similis esset primo generi, eum mare esse iudicavit, & primo loco descriptum ab eo, fæminam: quòd in ea simile quid Polyporum quis reperiretur. Esse autem in hoc genere marem & fæminam testis est Plinius: Gravida, inquit, si omninò adspexerint fæminam ex eo genere duntaxat, statim nausea & redundatione stomachi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas ob id induratus sale, ut in brachialibus habeant.

^a L. 32. c. 1.

P R O V E R B I A.

N contabescences, quia nulla medicorum ope restitui possunt, dici poterit quorundam sententia, *Edit Leporem marinum*. Amephas apud Athenæum in Parco:

^a Lib. 10.

Λαγὼν τάραξας, πῖδι τὸν θαλάσσιον,
 Tu qui hæc conturbasti, bibe Leporem marinum.

G

Idest annotâte Dalechampio, sic vinum bibe, ut posthac semper fastidias, quæ sanè expositio non placet. Nam ad tradium vini inferendum solummodò, antiquos fuisse vfos Lepore marino non arbitror; quòd nimis ingens sit venenum, ut postea ex varijs authoribus probabitur. Idcirco puto eo versu mortem diram imprecari.

H I E R O G L Y P H I C A.

VI marinum Leporem pingunt, inquit Pierius Valerianus, humano tactu digito mihi videntur significare voluisse, vel hominem minima de causa exanimatum: quandoquidem ferunt eum qui non modò digito, verum etiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimum exanimascere, nisi promptuarium sit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem picture libet interpretari (nam hieroglyphicum hoc apud veteres non inveni) quia humanus attackus Lepori etiam exitialis in Indico præsertim mari: hæc Pierius.

H

V S V S I N M E D I C I N A.

Ad pilos euellendos.

^a L. 2. c. 18.

^b L. 11. d.

synag.

^c Lib. 1. de

compos. sec

loca.

ER se tritus, aut cum marina Vrtica illitus teste Diofcoride capillos euellit. Kiranides: Solutus inquit, & inunctus præuulso pilos palpebrarum non finit renasci. Galenus etiam Lepore marino aliquos vfos fuisse scribit perdecendi pilos gratia. Et Crito apud eundem psilotris admiscuit. Plinius psilotrum ait esse, vel sanguine, vel felle, vel in oleo necatu. Alij oleo ideo coquunt. Galenus in Euphorficis: sanguinem recentem ad idem inungit. Vtendi modum dilucidè exponit Marcellus Empyricus cum ait: Leporem marinum, vel eius sanguinem

A nem cum oleo tere : atq; ex eo vulforum de oculis pilorum loca frequenter perunge: post quod, & si renascentur, pili molliores erunt: quibus iterum euulsis supradictum medicamen inducitur, tum verò non renascentur. Archigenes apud Galenum ad xgyloplas la næ tomentum cum sanguine marini Leporis tinctum indit. Plinius aduersus strumas laudat: Pungi, inquit, piscis eius qui rana in mari appellatur, officulo de cauda, ita vt non vulneret, prodest. Idem faciendum quotidie donec percurentur. Eadem vis est pastinacæ radio, & lepore marino imposito, ita vt celeriter remoueat. Marini Lepores oleo veteri iniekti benefaciunt discutiendis strumis, sed cum ipso oleo in plumbeo pyxide inclusi: quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi. postea ex eo pinnula oblinenda sunt strumæ, superq; eas pellis lanata non nimium tunsa, tegendi gratia imponenda est: præcipi autem oportet ne quis hoc medicamento manus inquinat, aut inquinatas, priusquam bene eluerit, ad os referat, Marcellus Empyricus. Iubent & Lepore marino recenti podagram fricari teste Plinio: ex quo & hoc quidam citat: sanguis eius & fel in oleo necari contra carbunculos valet. Leporis mar. sanguis, inquit Auicenna, est calidus purgans morphæam & pannum: caput eius adustum generat pilos in alopecia, propriè cum adipe vrsi, & in tyria valde: cum autem ex eo fit emplastrum sicut est abradit pilos. Abstergit visum more emplastri superpositum, & sicut collyrium: hæc ille, qui præcedenti etiam capite de Lepore terrestri sic scripserat: Sanguis eius expurgat pannum: & cinis capitis eius remedium est vtile aduersus alopeciam & propriè marini: sed hoc videtur Zoographo Echinis magis conuenire: nempe vt Echinus marinus efficacior sit contra alopeciã quàm terrestris: & forsan ex diuersis animalibus remedia in vnum miscuit Auicenna. Cinis leporis marini in palpebris pilos inuitiles euulsos cohibet, ad quem vsum vtilissimi minimi, vt author est Plinius. Albertus cinerem in aqua potum aduersus eiusdem venenum & rubetæ celebrat. Apud Galenum inter Aclepiadæ oculares compositiones citatur Dionysij Milesij ad pilos palpebrarum pungentes hoc remedium: Leporem marinum in figurino nouo vrito, & cinerem tritum ricinorum sanguine excipito, & reposito in cornua pyxide vtor, euulsis antea pilis. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle, VVototus ex Plinio, tanquam de Lepore marino, cum Plinius id de terrestri scripserit.

Ad ægilo-
pem.
Ad strumas

Ad podag-
ram.

De comp.
sec. loc. 4. c. 7

VENENVM ET EIVS CVRATIO.

QUATILIVM animalium pauca admodum venenosa reperiuntur quòd in humore degant, qui veneno contrarius esse solet vt plurimum. Sed inter ea quæ venenum habet nullū Lepore marino pestilentius. Cætera enim parte tantum aliqua venenum continent, vt Araneus piscis in spinis tantummodo id habet, & pastinaca marina in radio, cum Lepus in toto corpore id habeat, quauis sint qui & huic tantum in felle contineri putent. Titus Imperator à fratre Domitiano Leporis marini veneno enecatus fuisse dicitur: cum enim oraculum consularet, ac quæreret, quo mortis genere obiturus esset, responsum fuit, Vlyssis modo periturum ἐκ τῆς θαλάσσης. Sed Vlysses pastinacæ ictu perijt. Titus post mortem patris cum regnasset à marino Lepore interfectus est. Is autem piscis (vt ait Philostratus) humores quosdam occultos habet mortiferos supra omnia venena, quæ mari terræ nascuntur. Et Neronem hunc ipsum piscem epulis miscuisse quandoq; tradunt, aduersus homines sibi inimicissimos. Domitianus autem hoc eodem contra Titum fratrem vltus fuisse putatur, quòd graue molestumq; sibi videretur, simul cum fratre humano benignoq; viro imperare. Io. Tzetzes.

Titus Impe-
rat. mors.

Lib. 6.

Chil. 6. 43

Τίτος δὲ θνήσκων βιβρωκὼς λαγῶν τῶν θαλασσιῶν
Titus autem moritur cum comedisset Lepores marinos.

Eundem Domitianum præter Titum, alios quoq; è medio sustulisse eodem veneno referunt. Quocirca Hegesander Delphus, referente Athenæo, in Artemisij Dianæ sacris mullum inter cætera gestari (περιφέρειν) ait, eo, quòd videatur Lepores marinos, homini lethales magno cum studio venari & consumere: vt piscis magna hominum vilitate venator Deæ etiam venatrici consecraretur. Plutarchus verò, mystæ inquit Eleusiniij nullum venerantur, quod scitis: eodemque Iunonis Argiux antista honoris gratia abstinet: Nam Leporem marinum qui homini est lethalis, maxime interficere & consumunt nulli. Ideoq; vt humanis & salutaribus animalibus parcitur. Aelianus vel ob hanc causam Eleusine sacris initiatis sacrum fuisse Mullum piscem habitum putat, vel quòd ter anno pareret. Cæterum Mullū eo animali pestifero vsci Plinius nobis testatum reliquit: vlescitur, inquit, eo (Lepore marino) vnus tantum animalium, vt non intereat, Mullus piscis:

Li. 7. c. 36.
Mullus cur
facit Eleu-
sinijs.

Lib. de so-
ler. anima.

Li. 3. 1. c. 2

Lib. 8.

scis: tenerefcit enim tantum, & ingrator viliorq; fit. In Mullo autem carnis durities maximè commendatur. Sed Athenæus etiam scarum Lepores marinos venari, ijsq; pasci tradit. Non sunt, inquit Plinius, minus mira quæ de Lepore marino traduntur. Venenum est alijs in potu aut cibo datus, alijs etiam visu. Si quidem grauidæ si omnino aspexerint fœminam ex eo genere duntaxat, statim nausea & redundatione vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas induratus sale, vt in brachialibus habeant: eadem res in mari & tactu quidem nocet. & paulò post tradit, contrà in India cum vel in mari tangitur, humano digito, mori, ait enim: In India affirmant non capi viuementem, inuicemq; ibi hominem illi pro veneno esse, ac vel digito omnino in mari tactum mori: esse autem amplio rem multò, sicut & reliqua animalia. Et alio loco. Lepus, ait, dirum & venenatum animal, in Indico mari etiam tactu pestilens, vomitum dissolutionemq; protinus creat. Huc refer ea quæ superius de Lepore magni maris incola allata sunt. Idè author de eo qui in mediterraneo habitat, potum non semper mortiferum esse, quandoq; enim tormina; & molestissimos dolores in ventre excitare his verbis scriptum reliquit: Lepus marinus mortem sæpe infert, aut si nihil aliud, ventrem acerbissimis doloribus torquet: quod repetit ferè Aelianus l. 2. 45. Lepus marinus (inquit) sumptus læpenumero mortem intulit; ventris saltem dolores excitauit. Gyllius addit; partum abigit, stomachum dissoluit Græcè legitur: *λαγώς δὲ θαλάττιος βρωθῆς θάνατον ἔνεγκε πολλοῖς: πάντας δὲ τὸν γαστέρα ὠδύνησι.* Ceterum visu etiam nocere, vt scribit Plinius, non vsq; adeo verum esse puto, nisi qui aspicit, vicinus factus tetrum Leporis odorem ac virulentiam naribus etiam hauriat, quomodo & mulieres abortire etiam posse censendum est. Itaq; Rondoletius marinum Leporem sibi allatum odore suo nauseam astantibus excitasse, hac narrat historia: Cum ego, inquit, piscium naturæ varietatisq; cognoscendæ studiosissimus, piscatorium forum frequenter inuicerem, cumq; piscatores proposito premio allekti, certatim ad me si quid rari aut noui in mari caperent, vel in littus eiec tum reperirent, ad me deferrent: ecce piscator Leporem marinum cum aphyis & Loliginibus in faucibus Malguriensis captum, nunquam à se aliàs antè visum, aspectu foedo, odore terro, betæ folijs inuolutum mihi offert: quem cum diligentius contemplerar, mihi multisq; qui vnà mecum erant, nauseam mouit. Sed ne hac quidem à piscis inspectione reuocatus, dissecebam, partesq; omnes internas rimabar: quum interuenit mulier quædam de mariti morbo me consultura, cui quum ad dissectionem attentior statim non responderem, odor piscisq; conspectus vomitum dissolutionemq; ventriculi protinus creauit & de ventris dolore (erat autem grauida) grauiter queri cœpit, vt iam abortus timendus foret: quem ad stringentibus emplastris ad retinendum foetum ventri lumbisq; admotis prohibui, & vt aliquot dies Cancris vinceretur, consului. Permultis sunt huiusce rei locupletissimi testes, viri boni & studiosi, qui ea quæ dixi symptomata & in se, & in grauida experti sunt, & viderunt vt omnino ex his, quæ de Lepore marino veterum litteris prodita sunt, huic nostro (Lepori) competere experientia docuerit, Hactenus Rondoletius, qui & tertium quod descripsit genus, splendore diutius inspectantibus dolorem oculorum capitisq; adferre in se ipso expertus est. Reliquum est vt de accidentibus dicamus quæ post venenum assumptum insequuntur. Id natura manifestè calidum est & arrodens, Bertutius eadem esse testatur, quæ ex cantharidum potu euenire produnt authores: sed nō omnino ita esse subinde patebit. Primum gustu & odore depræhenditur, quia pisculentus quidam & virosus sapor ab eis percipitur, vt scribit Dioscorides *παράκολουσι γῆυσι ὁμοία ἰχθυσι βρωμαθεον*, vbi male vertunt, piscium virus olent. Nam Aëtius eadem habet: Lepus marinus, inquit, reperitur ferè inter Loligines, animal paruum, virosus odorem habens; comitatur autem comedentem, sapor in ore similis piscibus, virosus. Et Scribonius Largus ait eius gustum non absumibilem esse illotis piscibus, aut etiam putentibus, sed ante omnes cecinit Nicander:

Symptoma
ta ex lepo-
re marino.

* In Alexi-
phar.

Εἰδὼς δὲ λαγῶιο κακοφθόρος πτόν ἔμπης
Ουλομένην. τὸν κῶμα παλυσθεῖ τέκεν ἄλγους
Τοῦ δὲ τοι λεπίδων ἰδρὶ πρύματος πέλα ὀδμή
Γυνθμός ἰκθυσις νεπόδων ἅτε σαπριωδύντων
Ἡὲ καὶ ἀπλωτων ὁπότῃ λεπίς ἀνξίδια χραται:

Quos sic transtulit Iacobus Greuinus:

*Quod si fluctuagi Leporis lethale venenum
Dependas, si dum qui sumperit, halas odorem.
Qualiter exemptæ reliquo cum viscere squama,
Vel putridi quod olent neq; loto corpore pisces,
Talis & immundo sapor obuersatur in ore.*

A Vbi autem in ventriculo & intestinis hoc venenum sedem figit, naturalem illarum partiū oeconomiam turbat, doloresq; varios excitat: Primū enim teste Dioscoride alius dolo-
re afficitur: & vt scribit Actius, color corporis ad arquati similitudinem permuratur, dein
de plumbeus redditur cum faciei tumore: incenduntur autem pedum plantæ, & pudendū
tumefactum cohibet vrinæ effusionem. Progrediente verò malo ægri etiam cœrulei colo-
ris lotium (*δύρον θαλάσσιον*, violaceā vrinam, Auicennæ interpretes) emingunt, quandoq;
etiam sanguinolentum: deinde nauseabundi facti biliosa vomunt sanguine permista, &
piscium loturam olentia. Exudat item graueolentia & omne piscis genus auersantur præ-
ter Cancrum. Qui sumpsit, inquit Scribonius Largus, Leporem marinum, stomacho
vesicaq; adficiuntur: ita vt vrinam quidem difficulter, & cum dolore, purpureiq; coloris
reddant. Stomacho item tento & dolenti sunt, auersq; ab omni esca, præcipuè pisce. Nau-
seant præterea & subinde reijciunt spumosa: interdum biliosa & sanguinolenta, & maxi-
mè cum simulauit aut nominauit aliquis piscem. In fumis litoris pusilli fluctus viden-
tur subinde audire. Oculi eorum exulcerantur, genæ inflantur: coloris mali vel plumbei
fiunt: minutatimq; per tabem quasi phthiſici consumuntur. His adnumerat ^b Auicenna ^b Fen. 4. doc.
^{6. tract. 2. cā} constrictionē anhelitus & difficultatem, rubedinem oculorum, tussim siccam, sputum san-
guinis, icterum & angustiam, dolorem renum, excrementum alui violaceum, quandoq; ^{pit. 4.}
mucosū, ructus pisciferos cū falsedine. Addit præterea plures, qui euadunt, in phthiſin inci-
dere: Plurima horū atq; maxima symptomata vetustissimus poëta cōplectitur his versibus.

*Τῶν ἥτοι ζῳόων μὲν ἐπιχλαὸς ἔδραμε γυγίς
Ἰντροπὲς, σάρκος δὲ περιστάδ' ἑλω μινύθουσι
Τηκοῦδρα, τὰ δὲ δόρπα κατέσυγεν. αλλοτὲ πίνος
Ἄκρον ἐποιδάων σφυρὰ πτυπραταί, αμφὶ δὲ μύλοις
Ἄνδρα τε βρουόντα κυλαδισάντας ἐφίξαι.
Δι' γὰρ ἐφωρμάτησαν δολιχότερη κρῖσις ἄρον
Ἄλλοτε πορφυρέν. τότ' ἐπιπλέον αἱμάσσουσα.
Πᾶς δὲ παρὰ δραπεσίαι φωνῆς ἐχθαίρεται ἔλκος
Αὐτὰρ ὁ ναυσίδας ἀλίην ἐμυδάξατο δαίτα, id est,
Post bibitum hoc virus viridis flagrantia fellis
Excrementa manent, tenebroso lumina visu
Caligant, liquida abeunt in corpore carnes:
Nausea adest, tumet alta cutis, caliq; caleſcunt:
Subq; canis oculis, roseo fucata rubore
Apparet facies, sistensq; vrina moratur,
Quæ nunc purpureo, nunc sanguineo esse colore
Cernitur, & quemcunq; videt contemnere piscem
Assoles auersans, vt qualibet aquoris ager.*

C Quibus autem ex epoto Lepore moriendum est, ij totidem diebus moriuntur quot vix erat
Lepus, quamuis incerti temporis veneficium esse author est Licinius Macer apud ^k Pliniū. ^k Li. 3. c. 2.
Hic non prætereunda est à doctissimis viris agitata quæstio, num Lepus marinus lædat An peculia
peculiariter pulmones: Id enim scripsit Galenus non vnico in loco, vt libro de Theriaca riter pulmo
ad Pisonem. Quædam, inquit, inueniuntur, quæ corporis partes quasdam peculiariter læ-
dunt: Lepus enim marinus pulmonem vlcerat. & libro primo de compositione medica-
mentorum secundum genera statim ab initio sophistis eos cauillantibus, qui de medica-
mentis scripserunt quæ certas corporis partes vel lædunt, vel iuuant, respondet: At hoc
cauillum, inquit, eos qui ita iocantur, arguit facultatis medicamentorum adeo esse imperi-
titos, vt pulmonem solum ex omnibus corporis partibus à Lepore marino exulcerari
ignorent. Contrā Rondeletius fatetur quidem esse medicamenta, quæ certis quibusdam
partibus vel prosint vel obſint; non tamen veritati consentaneum esse putat, solum pul-
monē à Lepore marino lædi. Nā, inquit, Paulus Aegineta, & Aëtius, qui omnia ferè sua ex
Galeno tranſtulerunt, veneni huius grauiā ac sæuiā symptomata varijs in partibus tradi-
derunt, de peculiari pulmonis solius affectu, ne verbum quidem. Dioscorides etiam ac Pl-
nius quanta sit eiusdem veneni pernicies satis fusè declarant, at quod soli pulmoni noxam
inferat, non dicunt. Non solum itaq; sententijs omniū qui de Lepore marino scripserunt,
sed etiam experientiæ aduersatur Galenus. Clarissimus medicus Iohannes Gorrhaeus Ni-
candri egregius interpret, cū videret poëtam hunc eius rei non meminisse, vt Galenum
cum eo & alijs concillaret, certa quædam accidentia quæ poëta post huius veneni haustū
superuenire scribit; à Lepore marino ortum trahere autumat. Maximè, cū Nicander
dicat carnes tabescere sensim & paulò post.

Vndique malas

Ceu flos exorients, tumidas tumor occupat ambas.

E

hec annotat: Corpus nutrirī definit, vel quod a Lepore humores non possit sibi assimilare, vel propterea quod pulmones malo quodam Leporini veneni occulto tandem exulcerentur, vnde febris & tabes sunt: quod quidem vlcerati pulmonis malum Nicander aperit indicauit, scribens genas rubescere, & velut roseo colore pictas videri: hoc enim sit humorum in pulmonibus putrescentium calore in faciem sublato. Et sanē ita est, vt scribit Gorrhæus. Non enim vt huic respondet Rondeletius, aliorum morborum symptomatumq; communis nota est genarum rubor, sed pathognomonicum signum Leporis marini assumpti, si alia quæ supra Nicander retulit, signa adfuerint. Sed de his satis: Ad remedia alexipharmaca nos conferamus, quorum non paucus est numerus. Sed ante omnia prospiciendum corpori purgantibus medicamentis, vt si non omne venenum, saltem modica eius quantitas per aluum euacuetur, visq; veneni compefcatur, & à partibus principibus cordiq; vicinis reuellatur. Idcirco Nicander in principio curationis propinat hellebori radicem, & succum scammonæ: ait enim:

Conclusio.

Remedia
contra Leporem
marinum.

Τῶν μὲν φοινέσσαν ἄλλος ποτὶν ἑλλεβοροῦ
Νεμείας τότε δακρυρὸς βδάλτοι καμνός
Οὐρα ποτὸν νίποδός τε κακοῦ ἐκφυρματα χεῖν.
Contra hunc Phocæicum veratri porrige potum,
Eliciensq; recens lachrimas carpi colophoni;
Perniciosa mali vt compefcas pharmaca pisces.

F

Notandum est hoc in loco Nicandri quosdam φοινέσσαν exponere nigrum & cruentum. Cerrē Dioscorides nigrum veratrum præscribit: & Auicenna. Cum autem aduenit dies secundus, inquit, excitationis accidentium & quiescunt, fiant ei pilulæ de helleboro nigro, & scammonio & agarico cum succo liquiritiæ & tragacantho partibus equalibus, inde exhibeatur drachma vel paulo plus cum iulep. Nicædri Scholiastes ad ea verba poetæ Τῶν μὲν φοινέσσαν, hæc commentatur. Γράφεται τῶν μὲν φοινέσσαν ἀντὶ τοῦ φοινικῆς. ἢ γὰρ τὰ ἑλλεβοροῦ ποτὶς, ἐν φοινίδι δοκῇ ἐνρεθίως, καλεῖται δὲ ἑλλεβορον ὃ σκαμμονίαν διδοται, πινεν τῷ καμνόντι, ἵνα κοιλίας φερομένης συγκοιθῇ, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου κακὸν σιω ἀπορραγῇ. φοινέσσαν δὲ ἔρακε πλεῖν τῇ μέλανος ἑλλεβοροῦ ποτὶν. id est, scribitur etiam Τῶν μὲν φοινέσσαν pro φοινικῆς. Videtur enim potus hellebori in Phocide inuentus. Iubet autem egro dari potum hellebori aut Scammonij, vt ventris fluxu excernatur & disperdatur venenū. φοινέσσαν verò dixit nigri veratri potionem. Dioscorides cum iubet dari decoctum maluæ aut cyclamini radicem cum vino ἢ ἑλλεβοροῦ μέλανος, καὶ σκαμμονίας ὅπου, id est, hellebori nigri aut Scammonij liquore, non expressit pondus, vt verbum dotiόν in eadem periodo vel cum acusatūo construat, vel cum genitiuo, partem scilicet rei significante quod vsitatum est Græcis. Ruellius & alij pondus exprefferunt nempe drachmam vtriusque, sed in scammonio apparet nimium. Lac deinde propinandum erit. Asininum laudat Dioscorides, & alij, sed ante omnes Nicander.

G

Ἄλλοτε βρωμίσεντος ἀμελγόμενος γὰρ λατὶ πίνει
Interdum enixa mulsū lac potes asella

¹ Lib. 28. c.
10.

¹ Plinius & asininum lac & equinum bubulumque priuatim ijs qui marinum Leporem hauserūt, auxiliari scribit. Scribonius Largus præscribit etiam muliebrc. Dantur hæc lactis genera vel per se vel cum melle aut passo quotidie. Lactis loco poterit dari continuè decoctum maluæ tam radicis quàm foliorum: quod etiam magnam aduersus hoc veneni genus vim obrinet; inflammationes enim & punctiones Leporis marini mitigat non aliter quàm lac ipsū: idcirco subdidit hunc versum post citatum Nicander:

H

Ἡ ἐ χύτρω τίθεις μέλαχνης ρυπόωντας ὀφθαλμούς.
Insper elixæ da lubrica iuscula malua.

Scribonius Largus, prodest, inquit, & maluæ sorbitio bene vncta & salsa. Auicenna ait: Iuuant & coliculi maluæ, & folia althææ recentia elixata, aliàs semen althææ recens elixatum: ^m Plinius, folia ait, Althææ cum radice sua decoctæ Leporis marini venena restinguunt: & vt quidā dicunt si vomatur. Aetius post lac cum mulso potū aut decoctum maluæ confestim vomere iubet. Deinde radicis cyclamini triat dar drachmas quatuor cum vi no diluto, aut veratri nigri drachmam vnam: aut scammonia scrupulos duos cum bubulo lacte vel aqua mulsa. Aegineta non cyclamini sed peucedani radicem è vino propinat: lapsu fortè librariorum. Nam Dioscorides, de cyclamino agens radicem eius contra venenas, præsertim Leporis marini è vino bibi docet. Lepori marino aduersatur & cyclaminos.

ⁿ Lib. 25. c.
10.

ⁿ Plinius. Extat apud Zoographum codex manuscriptus Græcus κατὰ τὸ πρῶτον, Dioscorides di attri-

di attributus: hic lac muliebre laudat, & veratrum album: neq; enim, inquit, metuendus est ab eo vomitus. Iuvat ab initio vrina humana quoq; pota & vomitu reddita, *ἡ ποτὶ ἀνδροπνοὶ ποδὲς καὶ ἐξορθεῖν*. Aëcenna etiam hanc vrinam eidem malo prodesse tradit. Resina item cedri ex vino oboli pondere sumpta alexipharmaci naturam præstat. Nicander.

Καὶ τὸ τῆς κεδρίνης πελαγία βαρὺς ἐμμορὴ πρὸς τὴν

Tum quoq; cedrine vixinti grana resina.

Pro *κεδρίας λίαν μὲν* dicitur apud Dioscoridem legit Zoographus *κεδρίδας*, idest cedri fructus, sicut & *ἀκνυδιδας* dicimus multitudinis numero, idq; ex Aetio. Nam resina cedri numero singulari cedriam dicimus: quam itidem Aëtius in hoc malo non cum vino bibi, sed cum passo delingi præcipit: Sed & Dioscorides libro primo, Cedria, inquit, in passo sumpta contra venena Leporis marini auxiliatur. ° Plinius cedri succum vocat, inquit, & contra venenum Leporis marini bibere in passo cedri succum. Alibi ad idem medicamentum cedrides, idest fructus cedri commendat, quos innominatus quidam per se edi iubet. Asclepiades apud Galenum dat obulum & semiobulum cedriæ. Aëtius eius bina ternauē cochlearia per se sumi iubet, aut cum pasci cyathis duobus tribusq;.

Dat idem etiam baccas iuniperi tritas per se, aut cum passo plurimo. Acinos mali punici laudant Dioscorides & Aëtius atq; alij. Nicander omne genus mali punici: & mustum viuis expressum, ita vt ex oliuis oleum solet exprimi.

*Βρύκιοι δ' ἄλλοτε καρπὸν ἄλις φωνώδεα σίδης
Κρησίδος δὲ πῶπτε, καὶ λυόμενον ἔπουνσι
Συνδ' ἐ καὶ ἀγνήτων: ὅσαι τὰ σκληρὰ κάρρη
Φορὶ ἀραχνύοντι διαφράσσου καλύπτει.
Ἄλλοτε δ' ὀνοβρώτα βορῶν ἐν κυρτίδι θλίψαις.
Ὡσπερ ποττῆουσαι ὑπὸ τρυπτήρειν ἐλάττω.*

Id est Greuino interpretet.

*Punices interdum cui Creta est patria, mali
Formosum poterit potu eger sumere fructum:
Oenopescq; & quod Promenium nomine dicunt
Aeginetiq; item: & tenui quæcūq; rubentes
Et duras cute habent molliq; putamine crustas:
Quandoq; exemptas grauidis è vitibus uvas
Exprime fscella, nouæ vt excolentur oliuæ.*

Scholias *ὀνοπῶν*, *πρωμένον* & *ἀγνήτων* tres diuerfas mali punicæ species facit. & forsitan, inquit Zoographus, tres illæ species sunt, quarum vna acidum ac vinosum, altera dulce, tertia *μέσων* (id est medijs saporis, muzū vulgò nuncupant) pomum profert. His quartam speciem addit apyrenon dictam, quam Nicander quoq; videbitur comprehendisse si ita legatur: *ὅσαι τ' ἀσκληρὰ κάρρη*, idest, & quæ molles nucleos rubentes tenuissima distinguunt membrana. Nam licet *τὰ σκληρὰ* legamus, per antiphrasin, tamen molles nucleos interpretatur scholias. Dioscorides quoq; punici mali acinos cum succo scammonæ & melicrato dari iubet. Aëtius etiam per se commendat. Incertus de remedijs morborum secundum loca Græcus author nondum impressus, Dioscorides falsò putatus (citatur à Zoographo) mala punica vinosa, & eorum nucleos in cibo laudat. Ex malo punico acerbo, inquit Plinius, fit medicamentum quod stomachicè vocatur, vtilissimum oris

vitijs, narium, aurium, oculorum caligeni &c. contra Leporem marinum hoc modo: Acinis detracto cortice tufis, succoq; decocto ad tertias, cum croci & aluminis scissi, myrrhæ, mellis Artici felibris: sed hic locus Zoographo suspectus est, quoniam remedia aduersus Leporem marinum intra corpus sumuntur; hoc autem vitijs externis tantum applicari potest. ° Apud eundem, vbi habet: peculiariter valet potum contra venena quæ data sunt è Lepore marino buprestique, vt Aristoteles tradit, dorycnium: quidam codices melius legunt, & vt Aristoteles tradit, contra dorycnium, nimirum lac muliebre prodest, de hoc enim antea erat locutus. Commendat etiam alismatis vtriუსq; radicem potà è vino, & potos hippocampos. item ostrea quæ etiam fricta & in cibo sumpta prodesse ait Valerianus, apud quem & hoc legere est; Ranæ fluuiatiles si carne edantur, iusue decoctarum forbeat, profunt contra Leporem marinum. Cum pisces alios omnes auerferentur, teste

° Dioscoride, & oderint qui marinum Leporem hauserunt, solos fluuiatiles Cancros coctos libenter edunt, & admisto vino tritos bibunt. Inditiū & spes salutis est, cum pisces amare & in cibos admittere experit. Pro his verbis *καὶ πῖναπν ὄναρ μεμιγμένον ἐπ' αὐτῶν*, in antiquis codicibus inquit Goupilus, legitur *καὶ πῖναπν ὄναρ μεμιγμένον*, id est Cancros solos ex piscibus

admittunt, & concoquunt, & vilitatem ex eis percipiunt. Codex manuscriptus Zoographi habet, *καὶ τὸν μόνον πρὸς αὐτοῖς*. Aegineta Cancros fluuiatiles duntaxat pro remedio dari iubet, si admiserint. Sed loci eius lectio fortè melior est apud Actium, qui sic loquitur: Edat & Cancros assidue, piscem enim nullum admittit. Quod si pisces edere possit signum id salutis iudicabis: Et Actuarius. Quod si pisces ægri ingerere nequeunt, solos fluuiatiles Cancros coctos edant, bibantq; vinum cui ipsi sint admisti. Cæterum salutare est si pisces edere sustinent. Cancri fluuiatiles, inquit alibi Plinius, triti potiq; ex aqua recentes, seu cinere adseruato contra venena omnia prosunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte asinino, vel quocunque. Eadem vis contra venenatorum omnium morsus, & contra Leporem marinum. Actius desperatis ob epotum hoc venenum Cancrorum fluuiatilium crudam carnem contritam è lacte propinat. Cum itaque veneno huic aduersam vim habere Cancros fluuiatiles ex tot authoribus probatum sit, quàm malè in *ἀντιβαλλονέων* libello Galeno falsò adscripto pro Lepore marino Cácer fluuiatilis substituitur, quilibet oculatus viderit. Auicenna Echium assum recentem aut sanguinem eius, & sanguinem asneris dari præcipit. Extollit etiam Dioscorides sanguinem asneris calidum, vel dum fluit è vulnere, vt habet Kiranides. Eundem quoque Actius calidum cum passo bibendum præcipit: Plinius cum olei æqua portione. Galli sanguis sanat eos qui Leporem marinum comederunt, Kiranides. Præfertur & à quibsdam aduersus hoc malum humanus sanguis calens è venis potus, non aliter quàm lac è mammillis: & vulpis caro inassata, quin & theriaca diatessaron tribus diebus pota. Ossa asini contracta & decocta auxilio esse testes sunt^a Plinius & Auicenna. Præterea vt Aggregator citat ex Auicenna, fistulæ pastoris aureus vnus vel alter liberat. item Lutum sigillatum. Terra quoq; sigillata, authore Galeno liberat vomitu. Idem Aggregator auxilia quædam aduersus morsum Leporis marini recenset: ridiculè nimirum, cum nullus authorum periculi ex eius morfu meminerit. nec alia quàm quæ prius simpliciter contra venenum eius sumpti retulerat: nisi quòd ex Hali abbate (lapsu fortè interpretis) Leporem ipsum marinum emplastri modo impositum, suo morfui mederi recitat. Magni maris Leporis venenum hoc modo curatur: Radicem, vt scribit^b Aelianus, ad idè mare in insula quadam nasci ferunt, haud quaquam in vulgus ignotam, quæ animi affectionibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur. Ea enim animo deficientis naribus admota facit vt is reuiuiscat & recreetur. Sin negligitur, tam sanè valida pernicie hic lepus præditus est, vt ad mortem vsque hominis morbus procedat. Hæc Aelianus.

Finis Libri Primi.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS,
DE ANIMALIBVS EX ANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR,

Liber Secundus.

QVI EST
DE CRVSTATIS,

Et Primùm

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

PROOEMIUM. ORDINIS RATIO.

RVSTACEORVM vocatorum animalium quæ nuper, cum de Mollibus ageremus in genere, exanguia esse etiam, satis, ni fallor, ex Aristotele probauimus, tractatui secundum tribuimus locum præferimusq; Ostracodermis: non quod maiorem nobis præbeant vtilitatem (ob hanc enim plurima Testaceorum, nominatim verò Ostrea & Purpuræ Astacis, Cancris, Locustis, cæterisque crustaceis essent præferenda) sed quod membra omnia distinctiora habeant, perfectioraq; atque item plura. Adhæc maior etiam est prudentia in his in quærendo cibo, maiorque in persequendo fugiendoque hoste celeritas: & maius denique in pugna robur, ad quam apta habent instrumenta, hastas nimirum, quibus nonnunquam, non aliter ac equites hastati tanto concurrunt impetu, ut rumpere eas velle videantur. Contrà Testaceis, humida cum sit eorum natura, parū cerebri ac per consequens prudentiæ nihil vel parum, ac motus etiam parum natura tribuit. Hæc igitur ob rationes crusta tectis minus perfectiora ostracoderma iudicamus.

SYNONYMA.

SYNONYMA:

* Lib. 11. c.
37.

* Li. 9. c. 31.
* Lib. 9. de
animal. 6.
Eiymum.

V. E. Græci & præsertim Aristoteles *μαλακόσρακα*, Latini hoc tempore Crustacea vocant: * Plinius Crustata, cum inquit: In marinis Crustata & Cartilaginea priores dentes habent, Alibi molli testa operata reddita, & coniecta crustis tenuibus, item crusta fragili inclusa, vt quibus fragilia operimenta. Idem hæc Aristotelis verba: Οὐτε δὲ τῶν μαλακίων οὐδὲ δὲ οὐτε φθίγγων, οὐτε ψοφῶν οὐδένα φυσικὸν ψόρον, οὐδὲ τῶν μαλακοσράκων, ita vertit: Molliæ nec crusta intacta, nec vocem, nec sonum vllum habent. Cancros etiam omnia Crustata quandoque vocat, vt vbi ^b loquitur: Cum Carabi à cæteris Cancris distant cauda. Apud * Aelianum, vbi habetur, τῶν ὀσρακονώτων καὶ ὀσρακοδέρμων καὶ τοῦτο ἴδιον, interpres vertit: Testa crustaue intactorum hoc etiam proprium est. Vocantur autem *μαλακόσρακα*, quod tegumentum non æquè durum, ac densum habeat, vt ὀσρακοδέρμα, quæ ὀσρακώ hoc est testa dura & silicea integuntur, neque molle operimentum veluti pisces squāmiosi aut molles, sed durius Mollibus, & tenuius Ostracodermis.

GENVS, DIFFERENTIÆ,
DESCRIPTIO.

* In cō. aph.
hipp lib 1.
* De fac. a-
lim cap. 3. 4.
* Lib. 9. c. 31

* Exercit.
245.

* De par. 4.
cap. 8.

* 4. de part.
cap. 5.

* ARDANVS enumerans Crustatorum genera, septem constituit, nimirum Astacos, Squillas, Locustas, Erinaceos, Vrsos, Cancros, Paguros. ^b Galenus: Astaci, inquit, Paguri, Cancri, Locustæ, Carides, Gammari, & id genus alia tenui testa concluduntur, duritiq; Testaceis sunt similia. * Plinius Cancrorum genera facit, Carabos, Astacos, Maïas, Paguros, He-racleoticos, Leones, & alia ignobiliora. Speusippus similes esse dixit, Astacum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham & Arcton id est Vrsam. Diphilus mala-costraca vocat Astacum, Carabum, Carida, id est Squillam, Cancrum, Leonem. Quæ omnia ^d Iulius Cæsar Scalgius duobus generibus comprehendit, differentiâ à forma corporis desumptâ. Omne Crustatum vel caudatum, vel rotundum. Illius cauda expressa & extenta est huius cauda quasi operculum, alui exitum obtigit, & ventris infimæ parti ita applicatur: vt caudæ speciem præ se ferat nullam. Rotundum Græci *καρκίνον*, Latini transpositis elementis Cancrum. Caudatum vulgus Gammaram. Quod nomen Plinius cum prioribus libris omisisset, in catalogo recenset sine vlla descriptione. Quæ professò diuisio bimembris est & admodum erudita. Sed nos cum Aristotele, quem vbiq; sequi ferè consueuimus, quatuor statuemus genera. Sic enim ille ait. * Summa eorum (crustatorum) genera quatuor numero sunt: Locustæ, Gammari, Squillæ, Cancrī: quæ singula in plures species distinguuntur, quæ non modò forma, verum magnitudine multum inter se differant: alia enim magna, alia parua admodum sunt. Et alio in loco: Crusta autem intactorum, inquit, genū primū Locustæ: cui proximum genus alterum est, quem Gammaram vocant. Et paulo post: tertium genus, inquit, Squillæ: quartum Cancrī. quorum sanè plura habentur genera. ^e Alibi quinque constituere videtur, Echinus his quatuor generibus annumerans: sic enim loquitur: Natura autem Crustatorum contra quam Mollium constat. Altera enim carnis mollitiā extrā habent, altera intrā: Hinc foris terrenam duritiem obtinent: quanquā Echinus nihil habeat carnis. Sed perobscurè hæc pronunciat Aristoteles: quemadmodum etiam Plinius, vbi ait: Eodem genere sunt Echini, quibus spinæ pro pedibus. Nam vel ad proximum genus referre videtur, nimirum crustata; vel ad remotius, scilicet exanguia, quorum summam meminerat præcedentibus aliquot capitulis. Nos de Echino inter Testacea agemus (nam inter ea pluribus locis differē admodum Aristoteles numerauit) & ea quæ hic dicentur vniuersalia, in quatuor eis generibus iam prænomina-tis comperies. Crustata igitur aliqua ex parte testatis sunt similia. Qua enim foris terrenā portionem ac duriusculum tegumentum obtinent, eis assimilantur, quod meminit Aristoteles: Crustata, inquit, omnia extræ munita seruantur, velut Cancrī, genusq; Locustarum atque etiam Testatorum. Quatenus autem molle carnosumq; intrus continent, Mollibus comparari possunt. Nil autem ossis habent. Neque enim conueniebat, vt scribit ^g Carda-

Cur ossibus
careant.
* De Var.
ter. lib. 37.

- A** nus, quòd ossa iuncturis indigebant: atque ob id extensioe, quæ sub crusta fieri non poterat: materia etiam sicca quæ integumento absolvebatur, oberat ossium generationi. Cōmunes habent cum reliquis exanguibus partes, vt caput, alueum, gulam, ventrem & intestinum. Alueus teste^h Aristotele, totius corporis indiscretus est: nec enim caput distinctū nec aliud quidquam. Quæ ratio est curⁱ Galenus Malacostraca omnia capite truncarit: nā cum in quibusdā animalibus solū id fecisse naturā dixisset, addit: τοῖς μὲν οὐδ' ἑτέρου ἔστι (de capite & collo loquens) τοῖς δ' ἢ κεφαλὴ μόνη. κατὰ τοὺς μὲν δὲ αἰσθητοὺς, καὶ παρὰ τοὺς, καὶ καρκίνους, οὐδέ ἑτερον. τοῖς δ' ἡ δὲ αἰσθητοὺς αἰσθητοὺς μὲν ἔστι, τὰ γὰρ οὐκ ἔστι hoc est: his quidem neutrum est: illis verò caput tantum. Locustis quidem igitur, & Astacis & Paguris, & Cancris neutrum. Omnibus autem piscibus caput est, collum neutrum. Et aliquantò post Malacostraca omnia eadem lege conclusit: Ἀλλὰ καρκίνοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοστράχοις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἔστι: τὸ δ' ἐν τῶν αἰσθητῶν, καὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήσεων ἐξηγῶμεν μόριον ἔστι, δηλοῦν πάντως αὐτοῖς κατὰ τὸν θώρακα τεταγμένον, ἐνθα πᾶρ αὐτοῖς ἐστὶν ἅπαντα τὰ τῶν αἰσθητῶν ὄργανα. Sed & Cancris & alijs Crustatis caput deest: partem verò quæ sensibus & motionibus à voluntate pendens tibus præest, illi sanè in thorace sitam habent, in quo omnes sensuum sedes eis habitant. Videtur maluisse Galenus quātum ad animantes istas attinet, in Aristotelis sententiam totis ire pedibus, qui è corde sensum motumq; omnem tanquam è fonte manare credebant, quā in ijs caput tribuere, vt ipsius verba hæc apertissimè docet: Ὡς δ' ὁ πᾶρ ἐν ἡμῖν ὁ ἐγκέφαλος, τοῦτ' ἐν ἐκείνοις ἢ ἐν τοῖς ζώοις τὸ μόριον, ἐς ὃ τὰ ἐκκείμενα ἀναφέρεται. ἢ αὖ μὴ ἐγκέφαλος ἔστιν, ἀλλὰ καρδιά τούτων ἀπάντων ἀρχή. Itaq; quod in nobis cerebrū est, id sit in alijs animantibus pars illa ad quam quæ dicta sunt, (scilicet sensus & motus) referantur: aut si cerebrū non est, certè cor horum omnium principium fuerit. Quocirca Galenus penitus eius fuit sententia, crustata omnia capite carere. Est & alius eiusdem sententia locus, nequis putet prædictos locos esse solos, aut deprauatos, in quo sic idem scribit. Καρκίνος τε δὲ καὶ σύμπαν τὸ τῶν μαλακοστράχων γένος, ἥδη καὶ φάλαγγ, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραπλησίων, τὰ μὲν οὐδ' ἄλλως ἔχει κεφαλῶν, τὰ δ' ἐν ὑπογραφίῳ μόλις. Cancer igitur & vniuersum Crustatorum genus, præterea balenæ, & multa alia eiusmodi, vel capite omnino carent, vel eius solummodo rudimentum habent. Quòd verò balæna in eo numero recensetur, mendo non caret; neque enim balæna ex genere Crustatorum, neque capite caret: sed id habet discretum & distinctum. Quare Rondeletius κορυβδαναν, quæ inter Crustacea à veteribus recensetur, vel simile aliud affine Crustati piscis nomen reponendum iudicat. Nos quidem ita censemus, vt Cancris caput sit indiscretum, reliquis verò caudatis discretum, quamuis id sit exiguum. Sic enim nos sensus ipsi docent. Quocirca cum vltimo loco dicat Galenus rudimentum quoddam capitis inesse quibusdam Malacostracis, de caudatis intelligendus est, quæ paruum admodum habent caput & os. Idcirco imbecille dicitur Crustaceum genus. Eiusmodi oris & capitis exiguitas necessitatem, declarat^k Cardanus his verbis. Nam si, inquit, magna copia cibi ore esset amplectenda, Crusta faciliè frangeretur; præterea strangularetur animal, cum non esset quo dilataretur Crusta coarctatum. Quod si itaq; caudata Malacostraca caput habeant minutum, quomodo verum erit καρίδας à capitis magnitudine dictas, vt vult^l Athenæus? Ὡς νομάδων δ' ἐστὶν καρίδας ἀπὸ τοῦ κάρα, τὸ πλεον γὰρ μέρος τοῦ σώματος ἢ κεφαλὴ ἀπηνεῖγματο, διότι sunt καρίδες à dictione κάρα. i. capite: maximam. n. corporis partem caput occupat. Quare vel dicamus Athenæū & qui ipsum secuti sunt, κεφαλῶν sumere pro thorace & capite κατὰ χρησιν, vel quod magis puto, à magnitudine capitis denominari, quòd inter cætera crustata id maximum habeat. In capite os est, quod protinus ventrē excipere in omnibus præterquam in Locustis testatur^m Aristot. his. n. gulam ante ventrem exiguum esse: mox à ventre intestinum, quod (inquit) Locustis & Squillis & Astacis rectā in caudam definit, qua excreta emittunt & oua pariunt. Alio autē in loco; Habent stomachū, inquit, ori continuo iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter in quo Locustæ & Cancrorum nonnulli, dentes alios habent, quoniam superiores illi secare non satis queant. Hinc intestinum simplex vsq; ad exitum excrementi deijcitur. Dixerat etiā antea ventrem bisulcū gulæ subiungi, ex eius medio intestinū simplex & tenue procedere, & sub applicato exteriori operculo definat. Habent præterea in ore dentes duos priores, vt idē testatur, his verbis: Crustata, tū Locustacea tū Cancri binos dentes habent priores, Et^o Plinius: In niarinis (inquit) Crustata & Cartilaginea priores dētes habent. Cæterū dētes non erāt satis: q̃a magna cibis eorū eget p̃paratione & cōtritione, quò ad intima corporis penetrare queat, quocirca natura alios tres in vētriculo cōstituit: alrinsecus singulos, inferius autem terciū. Quemadmodū in Locustis & Astacis admodum est manifestum.

Alueus.
h Hist. 4.
cap. 3.
i 8. De usu

Galenus er-
ror.

Galenus cor-
rectus.

Colubda-
na.

k Li. 7. de
var. rer.

l Lib. 3.
Cariæ un-
de dictæ:

Os.
m Hist. 4.
cap. 2.

n De par. 4.
cap. 5.

Dentes.
o Lib. 11. 69.
37.

^p De par. 4. cap. 3. Qui in ore sunt dentes, longi, non rotundi sunt, testesq; ^p Philosopho, tegmine operi duplici, inter quæ talia quædam interiacent, qualia Locustarū suo loco dentibus annecti dicemus. intra hos binos dentes, est carnosum illud, quod linguæ proportionatur, eiusq; effigiem gerit. Supra autem os oculi siti sunt, non omnibus eodem modo: Sed quibuldam

Oculi ubi & quales. a latere suprà, continuò sub prono, amplo distantes discrimine, ^q eodem auctore. Duri ^q Hist. 4. c. 3. iij sunt omnibus, aptique tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri, quocirca palpebris caret. Quod his verbis ^r Aristotelis comprobatur: Quæ enim crusta integuntur, inquit, vsu careat palpebræ necesse est, cum nisi celeri cutis officio prestari non possit. Sed tamen vice eius tutelæ duritiæ oculorum hæc omnia nutriuntur, quasi per palpebram obductam quoddam translucidum cernant. Celeriter item mouentur & in obliquū. Cardanus in latius moueri ait ^s nostri comparatione, directè autem, oculorum suorum. Melius enim esse vt altero vtrinque prospiciant, etsi diuersis oculis, quàm vtroque simul nec antè, nec post. Prominere autem, quoniam à lateribus: quia aliter antè penitus prospicerent: à lateribus autem collocari, quia si supra caput, non viderent, antè verò non poterant, quia os infra reponere necessarium fuisset, quia caput habent immobile: neq; ante simul os & oculos esse, quoniam oportuisset latam esse faciem, vnde in motu etiam tardiores euassissent. Cæterum quanquam duos habeant oculos, nihilominus celeriter mouentur quin inter omnia animantia quibus tales dati sunt oculi, celerrimè eos mouent, quod ex his ^t Philosophi verbis conijcio: Oculi, inquit, ijs omnibus duri sunt & apti tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri: quales etiam sunt parti plurimæ Cancrorum, imò verò mobilius. Caput quoque eorum quamuis exiguum multis partibus durioribus munitur, vt cornibus & appendicibus. Cornua autem habent, non solum ad pugnandum, sed etiam ad prætentandum iter. Nam visus quibus contigit exactus, mobilibus cornibus non indigunt: quæ planè eo carent, ea habent, vt Cochleæ: item quæ parum vident, vt

Crustacea. Pedes habent octo qui omnes in obliquum flectuntur, vt inquit ^u Aristoteles, sicut & Insectorum. Quod sic transcripsit ^x Plinius. Pedes omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. Ideo autem eos obtinuerunt, vt possent ingredi teste ^y Aristotele. Ingredi autem oportebat, vt victum querant, victum autem non in terra affixum, aut vnico in loco colligendum, sed diuersis in locis dispersum ac mobile. Quare rectè ^z Cardanus: Oportet autem, inquit, omnia Crustacea pedes habere, & pamphaga esse. Nam si nutrir debuerant solidiore alimento, & non omnino terra, vt Echini, sed meliore motu indigere. at in Crustaceis pennæ adijci non poterant propter latitudinem. tenues enim frangerentur, crassæ ineptæ motui: quare pedes habere necessarium fuit. Quibusdam etiam brachia forcipibus denticulata sunt bina: ^χ ^λ ^α ^ς Græci vocant: Furcas Apuleus; pedes bifurcos & bifurcatos Gaza, & post eum Massarius: alij bisulcos & bifidos: Quidam etiam Chelas dicunt Græco nomine seruato. Horum brachiorum pars superior in primoribus his vt loquitur ^a Plinius, mouetur superiore immobili: hisq; pro manibus vtuntur, hoc est non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

Cornua cur habeant. sed etiam ad prætentandum iter. Nam visus quibus contigit exactus, mobilibus cornibus non indigunt: quæ planè eo carent, ea habent, vt Cochleæ: item quæ parum vident, vt

Pedes quot Crustacea. Pedes habent octo qui omnes in obliquum flectuntur, vt inquit ^u Aristoteles, sicut & Insectorum. Quod sic transcripsit ^x Plinius. Pedes omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. Ideo autem eos obtinuerunt, vt possent ingredi teste ^y Aristotele. Ingredi autem oportebat, vt victum querant, victum autem non in terra affixum, aut vnico in loco colligendum, sed diuersis in locis dispersum ac mobile. Quare rectè ^z Cardanus: Oportet autem, inquit, omnia Crustacea pedes habere, & pamphaga esse. Nam si nutrir debuerant solidiore alimento, & non omnino terra, vt Echini, sed meliore motu indigere. at in Crustaceis pennæ adijci non poterant propter latitudinem. tenues enim frangerentur, crassæ ineptæ motui: quare pedes habere necessarium fuit. Quibusdam etiam brachia forcipibus denticulata sunt bina: ^χ ^λ ^α ^ς Græci vocant: Furcas Apuleus; pedes bifurcos & bifurcatos Gaza, & post eum Massarius: alij bisulcos & bifidos: Quidam etiam Chelas dicunt Græco nomine seruato. Horum brachiorum pars superior in primoribus his vt loquitur ^a Plinius, mouetur superiore immobili: hisq; pro manibus vtuntur, hoc est non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

Chelæ. brachia forcipibus denticulata sunt bina: ^χ ^λ ^α ^ς Græci vocant: Furcas Apuleus; pedes bifurcos & bifurcatos Gaza, & post eum Massarius: alij bisulcos & bifidos: Quidam etiam Chelas dicunt Græco nomine seruato. Horum brachiorum pars superior in primoribus his vt loquitur ^a Plinius, mouetur superiore immobili: hisq; pro manibus vtuntur, hoc est non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^a Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^p De par. 4. cap. 8. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^q Hist. 4. c. 2. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^r De par. 4. cap. 3. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^s Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^t Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^u Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^v Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^w Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^x Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^y Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

^z Li. 9. c. 3. 1. non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrà, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele auctore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles ^g ^h ^α ^λ ^α ^ς quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^h Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

VISVS. GVSTVS. SOMNVS.

EBES omnibus visus est: non solum quod oculis habeant duriores & prominētes, sed quia etiā à lateribus positos, Valēt gustu & odoratu: Nam Gammari odore escarum alectati facillimē capiuntur. Dormiunt quoque vt his ^a Aristotelis verbis comprobatur: Aquatiliū quoque, somnus ^a *Hist. 4.* apparet, vt piscium, Mollium, & Crusta opertorum, Locostarū inquam, ^a *cap. 10.* & ceterorum generis eiusdem. & paulò post: Mollia quoque, inquit, ad morem similem dormiunt, vt pisces: nec secus quæ Crusta operiuntur.

N A T A T I O.

N CEDVNT obliquo motu: nec natant more Mollium, pedibus & pinnis, sed cauda tantum, rursusq; ea tantum quæ caudam habent. Docet hoc Aristoteles his verbis: Crusta intacta, vt Locustæ, caudis suis natant, celerimq; retrorsum pennarum caudæ adiunctarum beneficio. Itaque quæ cauda carent, vt Cancri natant non possunt. Pedes enim Crustatorū ad natatum inepti sunt. Nullum quoq; crustatorum vel vocem vel sonum vllum emittit naturalem, vt idem ^a testatur.

Sonum aut uacem nulla emittit. ^a *Hist. 4. cap. 9.*

LOCVS, VICTVS, ÆTAS.

ARISTOTELES Crustata ^a minus, in salis aquis quæ sunt potulentiores, quod sint natura frigida & exanguia, sed in stagnis marinis & iuxta amnium ostia gigni tradit: ^b Athenæus ex eodem in saxorum foraminibus: itemq; in locis limosis. quod sanè postremum de testatis verum cōperi & in Aristot. legi: quamobrem pro *μυλαχοστρανα* legendū erit apud Athenæū *ὄστρακα ὁστρανα*. De Testaceorum victu locutus ^c Aristoteles, subdit

^a *Degen. 3. cap. 11.*

^b *Lib. 3.*

Athenæus correctus. ^c *Hist. 2. c. 2.*

Crustacea omnibus velsi, sic inquit: Idem velsendi modus Crustaceis est: nam ea quoq; omniuora sunt: quippe quæ & lapillos & limum & algam deuorent, atq; etiam sterces, vt Cancri saxatiles. Carnes etiam nimirum appetunt. Nulla Crustacea respirant, sed aquam per fistulam egerentia refrigerantur. Humorem ore accipiunt, quibuldam terminibus depellendo, emittuntque meatu oris superiore, obductis meatibus, qui interfluxit. Duplex ille meatus sub oculis est. Quoties ergo aquam acceperint, vtroq; tegumento obrurant, atq; ita respuunt humorem. Longam eis vitam esse scribit ^d Plinius, sed hoc priuatim Aristoteles de Locusta memorat.

Non respirant.

^d *Lib. 9. c. 31.*

S E X V S.

N Mollibus, inquit ^a Philosophus, & crusta copertis mas habetur & fæmina. Et ^b alibi de exanguibus loquens. Eorum quoque alijs toto genere sexus vterque est, vt Mollibus & Crustatis: ^c eodemq; auctore, differt mas à fæmina, magnitudine, crassitudine, operculo: id enim amplius in fæmina est, ac distantius & hirsutius, & opacius, quale etiam fæminæ Locustarum fortiuntur. Idem alio in loco: Habent, inquit, in hoc genere mares ^d *De gener. cap. 2.* ^e *De gen. 1. cap. 1.* ^f *Hist. 4. cap. 3.* ^g *De par. 4. cap. 18.* ^h *Hist. 4. cap. 2.* ⁱ *post.* ^j *De par. 4. cap. 18.* ^k *Hist. 4. cap. 2.* ^l *post.*

^a *Hist. 4. cap. 11.*

^b *De gen. 1. cap. 1.*

^c *Hist. 4. cap. 3.*

^d *De gener. cap. 2.*

^e *De gen. 1. cap. 1.*

^f *Hist. 4. cap. 3.*

^g *De par. 4. cap. 18.*

^h *Hist. 4. cap. 2.*

ⁱ *De par. 4. cap. 18.*

^j *Hist. 4. cap. 2.*

^k *Hist. 4. cap. 2.*

^l *post.*

pōst. Maribus sanè præ fæminis propria in pectore carne bina quædam candicantia constant, discretæ à cæteris partibus, colore formaque promiscuæ Sæpiarum proxima: verum hæc torta in vertiginem more Buccinorū, quorum origo acetabulis, quæ subdita pedibus nouissimis ordinantur.

COITVS. PARTVS.

^a De gen. 3.
cap. 14:

^b De gen. 1.
cap. 11.

OIRE ac parere percipiuntur. Coeunt autem, veluti, prodidit ^a Aristoteles, modo eorum, quæ in auersum mingunt, cum alterum supinum, alterum pronom applicauerint caudas. Etenim, ne parte supina superueniant, pronam impediunt caudæ præ suarum pennarum proluxa appendice: ^b alibi quæ parte coeant, explanat his verbis: Meatus ille interior idem excrementi & vuluæ est, tum ijs, tum etiam Crustatis. Est enim quæ semen genitale per meatum emittant, idque parte corporis supina, quæ putamen distat & mare illabitur, faciunt. Quæ obrem ea parte mas cum fæmina copulatur. Nam si mas siue semen, siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam emittat, admoueri ad meatum vulualem necesse est. Incipiunt autem Venerem exercere ineunte vere, aliquando etiam cum ficus maturefcent. Aristoteles, inquit Athenæus, libro quinto historiæ animalium scribit ex ijs quæ testa molli operiuntur, Locustas, Squillas, Astacos & id genus alia coire à tergo more quadrupedum, idque veris initio prope terram: interdum verò cum maturefceret ficus incipit. Hæc Athenæus. Diuitius quoque, teste ^c Philosopho, hæc quæ cætera coeunt more insectorū. Sunt enim exanguia & ob eam rem frigida natura. Partus similis est, ut antè dicebat, partui Mollium Cartilagineorumque, quod per coitum pariant. Nam sæpe mas coniunctus cum fæmina visus est. Fæmina ouum rubidum parit membrana obuolurum prætenui, ventri, laterique, ac utrique intestino annexum, idque ad carnem usque adhærens. Hoc est quod dicebat ^d Philosophus: Fæminis, huius generis locus ouis deputatus iuxta intestinum omnibus. Et ^e alibi ait: Crustatorum omne genus sibi iuncta continet oua, itaque fouet. Cardanus cur ea sub cauda habeant iuncta ventri, his verbis examinauit: Verum id maximum nec ab ullo semine animaduersum, quomodo perfectæ cum sint intus, oua rursus sub cauda adhæreant, quæ latior est ob hoc in fæminis, idque præcipuum signum sexus, latitudo caudæ in Astacorum genere, cum natura nil frustra agat, formam verò in vitro dederit necesse est, ut integra pariat, quod & de Locustis fatetur Aristoteles: laxatis igitur membranis illis parit, quæ proprio humore sub cauda statim colligit, fibrisque annectit: ibi fouentur quoniam frigida sunt simpliciter, & animalis comparatione: quædam enim simpliciter tantum, ut pisicium, quæ fori non indigent, quædam sola fœtus comparatione, ut auiū. Gammari autem utroque motu ideo fori indigent. Nascuntur igitur annexis adhuc ouis animaliam cortices caudæ postquam Gammari exuerint, annexi conspiciuntur: quam ob causam in cauda pinnas quinque etiam Gammari habent, ut eundo oua non atterant, aut excutiant. Oua Crustatorum imperfecta esse dicit ^f Aristoteles, quod foris edita incrementum capiant. Commutat enim, inquit, inter se vires Insecta, ut quæ ouum pariant imperfectum, ut pisces squamati & Crustata & Mollia. Horum enim oua vermen imitantur, quippe quæ foris incrementum recipiant. Vestiantur, eodem teste, hæc oua putamine duriore.

^a De gen. 8.
Partus.

Oua:

^c Histor. 4.
cap. 2.

^d Histor. 4.
cap. 2.

^e De gen. 2.
cap. 1.

^f Histor. 8.
cap. 1.

Crusta ex
unt & qñ.
^a Hi. 3. c. 17

NATURA. MORES.

DEM tradit hyberno solum tempore condi, diebus scilicet frigidissimis. Et ^a Plinius de Cancris hoc est Crustaceis loquens ait: Omnia eius generis hyeme læduntur, autumno & vere pinguescunt. Bellum quandoque inter se civile quodammodo gerunt: Et quæuis chelis plus valeant, quam antennis aut cornibus: tamen his potius pugnant, quod nulli penè alij sint vsui, quæ ad pugnam & defensionem, ut scribit Cardanus, natura verò armis minus vtatur necessarii. Cum alijs verò animalibus pugnat chelis, quod eadem sit ratio victoriæ quæ cibi. Imbecille alioqui Crustaceum genus. Hinc Plinius: Vniuersi, inquit, ubi aliquando congregantur, os ponti euincere non valent; Quamobrem regressi circumeunt apparetque: tum iter. Mutant omnia crustam aut corticem. Sed quo tempore Crusta sua, ait ^b Aristoteles,

Ateles, & Locustæ & Cancrī, tam nuper nati, quàm pòst, exuuntur per ver, quemadmodum angues membrana vernationis, quam senectutem appellant. Et alio in loco clariùs: Locustæ, inquit, inter marina & Gammari exuunt (operculum) aut verè aut autumnō pòst partum. Iam captæ aliquæ sunt Locustæ, mollem habentes partem superiorem, quod crusta iam circumrupta, detracta que esset: inferiorem autem duram: quia nondum esset discrupta. Non enim similis his atque exanguibus exutio fit. At quia mirum videtur, quòd corticem exuant, idcirco causam huius rei indagauit Cardanus, sic scribens: Cur neq; Testaceæ, neque Testudines mutant corticem, Crustaceæ verò mutant? In Testaceis prius moritur animal, quàm testa siccari possit. Testaceæ etiam motu non indiguerunt, propterea à testa non impediuntur: triplici igitur causa non mutant: quia non mouentur; quia parum viuunt: quia non siccantur: durior enim testa & crassior quàm crusta: in testudinibus, autem testa incrementum non impedit. Nam in Crustaceis non solum prægrauaret, & motum siccitate, sed etiam paruitate incrementum impediret. Et rursus, Crusta quoque, inquit, cum sicca sit natura, mutatione indigebat: atque tunc cum mutaretur, & cum mutata esset, mori ex inedia necesse fuisset, atque ita non excedere annum, cum tamen Locustæ diuturnæ sint vitæ. Itaque & mutare corticem omnia Crustacea, & pedes habere, quæcunque perfecta essent, fuit necessarium.

^d Li. 37. de var. rer.

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

VT V M N O & vere pinguescunt: at plenilunio magis: quia, ut dicit Plinius, sydus tepido fulgore mitificat. Idem scribit Aelianus his verbis: Testa crustæ interetorum hoc etiam proprium est, ut ad decrelescentem Lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent, quod quidem ipsum declarant Testacei generis Purpure, Buccinæ, Spondyli & his affines: itemque Crustacei generis Paguri, Locustæ, Astaci, Cancrī & id genus. Præstant quoque cum sunt grauidæ, quod latè in Locustis & reliquis eiusmodi patet. Confirmatque idem Aristoteles cum ait: Generis exanguis Mollia & Crustata optima sunt cum vtero gerunt. Quod enim sanguine carent nec pinguedo in ijs consistit, hinc proportionale pinguedinis fecernitur in seminale excrementum. Ex his itaque cognoscere licet ea ad cibum eligenda esse, quæ sunt pinguia plenaque humore & succosa: talia autem sunt in plenilunio tempore verno & autumnali, & cum sint prægnantia. Diocles Charystius apud Athenæum scribit: Squillas, Cancros, Locustas, Astacos grati saporis esse, vrinamque mouere. Sunt tamen dura carne. Vnde Mnesitheus Atheniensis in libro de edulij, Locustarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiusmodi reliquorum difficilis est coctio, atque adeo laboriosior multò, quàm cæterorum piscium. Difficiliter quoque corrumpuntur quanquam non leuiter alant. Quocirca præparatione sua & coctione egent. Mnesitheus elixa magis laudat quàm assa. Horum bona pars viua cum tegumento suo feruenti aquæ iniicitur ad coquendum elixandumque, vbertim assatimque; feruere finitur & dum bullit, despumatur. Quidam in aqua & oleo elixant, hisque vinum addunt. Sed melius aceti modicum loco vini aquæ simpliciter inditur. Sic enim cortex omnium magis ac citius rubicundo colore perfunditur: quod signum esse solet, iam susque deque elixa esse. Apud dehinc ex bene pipérato salitose aceto comeduntur. Cocta, inquit Galenus, Malacostraca in aqua potulenta firmi sunt alimenti, cum autem in se succum salsum contineant, si in eadem coquantur, cum amittunt ac deponunt, aliumque propterea sistunt. Idem suadet Malacostrata vitanda esse eis, qui attenuante diæta uti volunt, ob carnis duritiem, & lentum ac pituitosum eorum humorem. Iam verò conferre omnia ad canis rabidi morsus, tabidis prodesse, feruidos adustosque humores refrigerare ac diluere Leuinus Lemnius tradit. Cardanus author est lapides intra corticem & carnem Malacostracorum contineri ex excrementis genitos, eos cum crusta decidere non simul, sed paulò pòst, & ob id qui lapides hos quarerunt, maximos in his quarere, quæ crustam veterem exuerunt. Ex quibus facile est conijcere hos lapides alicuius esse vsus; cuius autem sit, me latet nec ille id addidit, forte eadem habebunt facultatem quàm lapides in Cancris reperi, de quibus postea.

^d Li. 9. c. 37.
^b Lib. 9. de animal. c. 6.

^d De gen. 1. cap. 19.

^a Lib. 3.

^d De alim. fac. 3. c. 34.

^f Li. de viet. atten.

^b Lib. 3. de occult. nat.

^h Li. 7. c. 37.

^a Histor. 4.
cap. 2.

LOCUSTA insectorum, inquit, ^a Aristoteles, primum genus Locusta est: proximum, quem Gammarum vocant. Quo loco fortè aliquis dubitet cur Gammaro, quem *αγαύον* vocat, præferat Locustam. Mihi quidem, in præsentia nulla alia occurrit ratio, quàm mirabilis Locustæ corporis conformatio & ingeniosa fabrica, quamvis aliqui Gamarus maiora habeat brachia bifurcis dentata forcipibus, atque ideo robore longè præcellat Locustæ. Cernis ne ut cornua hæc vibret ad viam tutò capescendam, & ad pugnam aggrediendam sine hostis metu? Cernis ne aculeos? magnam item illam in dorso & capte asperitatē, qua & propulsat iniurias & bellum infert? articulorum vincula, & tabellarum nexus, unde non tam milites loricas suas inuenerunt, quàm vel Mauors ipse ille Homericus magis ad bellum, quàm nostra hæc Locusta, instructa arma obtinuit? Præterea non minus festiuè quàm eleganter dicebat in Locusta cum integra apponitur in mensis, tria esse commoda, Dorion quidam tibicen apud Athenæum *διατριβή, καὶ εὐωχίαν, καὶ θωρίαν*, id est, exercitationem, quæ sit animi gratia & consumendi tempus, edulium, & contemplationem. Nam ^F in frangendis pedibus, thorace diuellendo, caudæq; detrahenda, manus oculiq; exercentur; dein cibus est gratus conuiuiis: ac postremò mirabilis eius fabrica consideratur. Habes igitur cur primum Locustæ locum tribuamus.

ÆQVIVOCA.

Carab^o ob
sophagus.

^a Lib. 7.

LOCUSTA insecto, quod *ἀγρίδα* Græci dicunt, item de Locusta vocata venefica famosa & Neroni carissima; multa in nostro opere de insectis diximus, & hic non repetimus. Iam verò apud Aristotelem Carabus etiam Insectum vocatur in lignis nascens aridis, de quo inter Scarabæorum genera vide in eadem de Insectis historia, Gaza modò taurum, modò fullonē vertit. Vnde Heiychius *καράβους* dici tradit τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξύλοις σκωληκία, in ardentibus lignis nascentes vermiculos. Macedonibus quoque *τὴν πύλλω* id est, portam vocari *καράβω* inuenio. Et Callimædon rhetor Carabi cognomen obtinuit, quod Locustis admodum dilectaretur, ut postea diceretur pluribus. Vixit is tempore Demosthenis, inter opso-phagos præcipuus: meminit eius Plutarchus in vita Demosthenis & ^a Athenæus, qui ipsū vocat *φιλήχθω* & *διασφορον τοῦ ἐφθαλμοῦ*, id est auidum piscium & distortis atq; limis oculis, strabū ut interpretatur Dalechāpius. Nam citat Athenæus hos Timoclis versus ex Curioso

Εἴθ' οὐ καλὸν μέδων ἀφ' ὧ
Ὁ Κάραβος προσῆλθεν ἐμβλέπων δέ μοι.
Ὡς δ' εἶω ἐδ' ὅκα πρὸς ἕταρον ἄνθρωπον τινα
Εἰλάλα σιωπῆς δὲ γ' οὐδ' ἐν ἐκδοτῶς ἐγὼ
Ὡς ἐλέγχετο ἐπένειον διακνήσας
Τῷ δ' ἄρα βλέπουσι χάρις καὶ δοκοῦσι αἱ κόραι.

Vertit Iacobus Dalechāpius.

Deinde Callimædon Carabus
Repente processit, ac me respiciens
Ut quidem videbatur, alterum quendam hominem
Alloquebatur: ego verò ut par est, nihil cum intellerem
Eorum quæ dicebat, loquenti annuebam inaniter.
Huius alia certe, quàm apparet, pupille vident.

Alexis in Phædone seu Phædria eundem voracitatis taxat; item Eubulus in Conferuatis:

Εἴ ποσι δὲ θωρία συμπιπτεγμένοι,
Μετὰ καράβου σιωποῖσι, ὅς μόνος βορῶν
Δωῶται καταπῖν ἐν ζῳόντων λοπαδίσκῳ,
Ἀθροῦς τεμαχῶτας ὥς τ' ἐνὶ νηὶ μινδὲ ἐν.

Quod est, ut idem interpretatur Dalechāpius:

Alq; verò cum dijs complicati
Familiares Carabo sunt qui solus hominum
Deglutire potest ē feruentibus patinis
Consertim falsamentorum pulpamenta, sic ut nil edant ceteri.

Carabus
caupo.
^a Lib. 3.

Fuit & Sarambus quidam caupo. Carabus cognomine celebris apud ^b Athenæum, qui optima vina parabat. Carabis verò nomen loci est teste Suida; sed fortè legendum, ut putat Zoog

Atat Zoographus, Carambis. Nam Carambis Promōtorium est Paphlagoniæ autore Erymologo, dictum *παρά τὸ κάρα καὶ τὸ βαίνειν*; caput enim eius multū in pelagus procedit.

SYNONYMA.

ARABVS modò pro Locusta marina, modò pro Cammaris siue Astacis à veteribus accipitur. Nā Epicharmus in Hebes nuptijs apud ^a Athenarum, quem Arcestratus Astacum, Carabum idest Locustam vocauit vt patet his verbis: Adfunt Colybdanæ, & Astaci, quibus parui pedes, longaq; brachia: Carabos nuncupant. Vnde Hermolaus apud ^b Pliniū existimauit diuersum fortè esse Carabum à Locusta, quòd cūm de Locu-

^aLib. 3.

^bLib. 9.

Carabū eūdem esse cum Locusta.

stis scripssisset, de Carabis subinde sic loquatur. Sed cūm verba Plinij, vt rectè annotat Massarius, mutuata esse cernantur ab Aristotele, atq; vbi Carabus in illo legitur, Locusta conuerti à Plinio videatur, erunt sanè Locusta & Carabus eadem, non diuersa. Nam quando Plinius paulò infrà, Cancrorum genera, inquit, Carabi, Astaci, Mææ &c. non distinxit

B Carabos à Locustis antea nominatis, sed Cancrorum genera nobiliora indicauit. ^c Athenæus quoq; ceu diuersa genera nominat Carabum, idest Locustam, Astacum seu Cammarum, & Carida hoc est Squillam. *Κάραβος* igitur animal hoc marinum Græcis dicitur, de quo nobis sermo est. Etymologus & Varinus sic appellatum putant, *παρά τὸ τῇ κάρᾳ βαίνειν*, quòd capite incedat, vel quòd capite sit multum prominente: Cancrorum enim genus capite carere quodammodo videtur, quòd non à pectore distinguatur. Apud ^d Alexandrum Trallianum *καράβις* nihil aliud quàm *κάραβος* est: nominat enim *λυκώσας*, & *καράβιδας*; vbi Iacobus Goupylus: Inducimus, inquit hæc verba, *καὶ λυκώσας*, suspicantes ab aliquo adscripta, vt *τὸν καράβιδων* significatio ostenderetur. Nam & *καράβιδες κάραβοι*, à Latiniis Locustæ appellantur. Hæc ille. Sic Cammari, inquit Zoographus, & Cāmariides non differunt. *Καράβιδες* alioqui testibus Hefychio & Varino sunt γράις vetulæ apud Methymnaeos. Possunt sic appellari Locustæ à siccitate & scabritie testæ suæ, quam nimis exsiccata (vt reliqua huius generis) veluti senectam exiunt. Et hinc sanè ab aliquibus γράιαδοι, dicti, nimirum ab aculeis *πρὸς τὸ γράφειν καὶ χαράττειν*, id est ad scribendum & insculpendum idoneis. *Αργυλόπος*, Carabus Hefychio & Varino: ita forsitan

Carabi etymum.

^dLib. 7. Carabis.

C dictus, vt conijcit Zoographus, à caudæ motu, à quo ælurus, id est felis, alio nomine ægilurus dictus videtur iidem etiam *καβέρος*, & *Κραβίς* Carabum significant. Inter recentiores quidam non sine errore Locustas marinas *ἀλπίδας* dici putant; cūm *ἀλπίδες* insecta sint, quæ Locustæ Latinis nuncupantur. Bifas (aliàs Vilas) Pagurus est marinus, inquit Bifas. Kiranides, qui & Carabus dicitur, à similitudine visalon, id est tegularum rubearum. Trallianus *ἐπιβισάλων ὀπτηθῆσαι* in capite de dysenteria hepatica dixit: vbi Goupylus inquit: Vir quidam Cretensis doctissimus nos docuit hæc voce significari à vulgò Græciæ carbonēs incensos, ad assandos pisces cōparatos. Aristophanis Scholiastes *παγούρους τοὺς παρ' ἡμῶν κάραβους* exponit. Locusta, inquit ^e Isidorus, quòd pedibus sit longis veluti ha-

Ægilurus.

^eLib. 12.

Locustæ etym.

sta. Vnde & eam Græci tam maritimam, quàm terrestrem Astagona vocant. In Italia hodie Lagousta & Alagusta in Liguria vocatur: alibi quoq; Lanchrina. Langousta Massiliæ in Hispania Logusta. Belgio Suercrabbe: Angliā à Lopster. Eliota Anglus diuersis locis Astacum, Locustam & Leonem interpretatur à Lopster. Germanicè, inquit Zoographus, circumscribemus, ein Merkrebs, oder humer art.

D GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

LOCVSTAE, inquit ^a Plinius, Crusta fragili muniuntur in eo genere, quod caret sanguine, nec aliorum Crustatorum meminit. Vti etiam ^b vbi aquatilia tegumento, quo muniuntur, distinguit, crustis ait Locustas esse intactas. Quod modò ad formam penitet, Locusta marina, teste Picrio Valeriano Cammari fluuiatilis similitudinem habet, longè tamen maior est atq; vastior, & albicantior, cūm Gāmari subnigricent: quanquā nigricantes admodum Locustæ in Ligustico mari cōspiciantur. Frōtē supra oculos angustiorē quā Gāmario esse docet

^aLi. 9. c. 30.

^bLi. 9. c. 12.

Locusta q̄d differat ab Astaco.

^c Aristoteles, faciemq; latiorē, ac pectus angustius, totumq; corpus durius, & minus

^cHist. 4. c. 2.

nosum, differreque ibidem dixerat brachijs, quæ denticulatis forcipibus Gámarus protendit: atque etiam quibusdam alijs diceret minibus, quanquam non magnis: Hinc Bellonius: Locusta, inquit, siue Carabus & Vrsa tam maior quam minor, nullos habent forcipes: quo nomine ab Astaco maximè differunt. Quem omnes hæcenus secuti, chelas Locustis adiungunt. Sed non ita intelligendus est philosophus, ut forcipes Locustæ neget, sed quòd tam magnos non habeat, ut Astacus: nam forcipes habere non vnico in loco scripsit, ut vbi

^a De par. 4. cap. 8.

A Cancro quid differat.

^c Histor. 4. cap. 2.

^f Lib. 1. 4. fallat. cap. vii.

Chelarum vius.

^a ait: Genus Cancrarum & Locustarum similia inter se sunt, eò quòd vtrumque brachia forcipibus denticulatis habeat. Et ^e alibi: Pedes, inquit, Locustis vtroque ex genere quini vltimis annumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum. Quare & ^f Iulius Alexandrinus, dum ait, Locustæ, quæ καραβοί sunt, chelæ denticulatæ tantum, nimirum ex quinque utrinque pedibus: maiores illi vnico, non gemino, ut in forcipatis Astacorum chelis, aculeo sunt, eoque dentis in modum formato, rem acu minimè terigit, & Philosophi iam allata verba nō est assecutus. Verum quidem est, quòd chelas Carabi habeant easque diuersas ab Astacorum chelis & non ita forcipatas, sed vnico veluti dente munitas. Sed quòd chelas in singulis pedibus esse dicit, id falsum: nec hoc dixit Philosophus, plures duas vni enim habere non possunt, nec erat necessarium, cū ijs tanquam manibus vtantur, quæ duæ sunt, nec plures in ijs animantibus, quæ manus habent, aut quid illis proportionē respondens: Gillius duos Locustæ pedes forcipatos, alios dentatos facit. Reliquas nūc differentiis prosequamur. Carabus, inquit, Bellonius hirtus (aspero) sunt corpore: Vrsa verò, Astacus, Pagurus, Cicadaque læui, & quemadmodum Maia à Paguro, sic Carabus ab Astaco ipsa asperitate diffidet, tota enim anterior corporis pars Carabi aculeis riget. Hinc γαργαριζός dictas Locustas à Diphilo Siphinio putat Zoographus, quanquam alij sic nuncupatas velint, ob coloris varietatem. Sed huius animalis asperitatem testatur quoque Tiberius Cæsar apud Suetonium. Is enim in paucis diebus quàm Capreas attigit, piscatori qui sibi secretum agenti, grandem nullum inopinanter obtulerat, perficari eodem pisce faciem iussit, territus, quòd is à tergo insulæ per aspera & deuia erepsisset ad se. Gratulanti inter poenam quòd non Locustam, quam prægrandem ceperat, obtulisset: Locustæ quoque lacerari os imperauit. Locustam & Cancrum inter se differre tradit ^g Aristoteles, quòd Locustæ caudam habeant, Cancri verò ea careant. Conueniunt autem in denticulatis forcipibus, quos in dextra parte, eodem teste, grandiores robustioresque habent. Parte enim dextra efficaciora sunt animalia omnia. Cur verò Locustis cauda sit, & non item Cancris, rationem hanc adfert ^h Aristoteles. Locustis enim, inquit, ut nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est quoniam vitam agere terrenam, cauernasque subire solent. Hæc ille, qui & ad natandum pinnas Locustæ in cauda quinas esse scripsit. ^k Quod repetens Bellonius, pinnas, inquit, quinas habet in cauda, reliquum quoque caudæ corpus, quinis tabellis læuibus loricator. Author est Aristoteles cornua bina tam mari quàm fæminæ prælonga & aspera ante oculos esse, ijsque alia læuiora cornicula subiacere. Plinius tamen aspera esse negat, sed propria rotunditate præpilata. Oppiano ea & Aeliano dicuntur κέντρα id est stimuli seu aculei, quemadmodum chelæ, δολχὰς id est, longæ. Aristoteles κέρατα vocat, Plinius cornua, nos antennas. Aelianus in dorso esse ait. Indeque fortè Carabi κάρτα δ' εὐβελὴ cognominauit. Dentes præterea habent Locustacea primores binos maiusculos, & gulam ante ventrem exiguum, in quo nonnulli quoque dentes sunt, quoniam non satis erant superiores illi. Continent quoque in eodem ventre humorem similem muti. Cor earum ex nigro rufescere obseruauit Bellonius. Mare autem cum excipiant ore, id transmittunt ad suas brachias, (τα βραχχιδῆν) quas ipsæ ut ait Aristoteles plures, quàm cætera crusta intacta obtinent. Sūt duris oculis, ut reliqua Crustacea esse diximus. Vnde apud Plautū Menechmus interrogatus, nūc solerent sibi vnquā oculi duri fieri, respondet nō minus faceret quàm verè.

Ut à cancro differat.

^g Histor. 4. cap. 8.

^h De partib. 4. c. 8.

ⁱ Hi. 4. c. 2.

^k Lib. 2. a. quatit. c. 3.

^l Li. 9. c. 30.

Dentes.

Cor.

Branchiæ.

Oculi:

^m Histor. 4. cap. 2.

^g Aristoteles, quòd Locustæ caudam habeant, Cancri verò ea careant. Conueniunt autem in denticulatis forcipibus, quos in dextra parte, eodem teste, grandiores robustioresque habent. Parte enim dextra efficaciora sunt animalia omnia. Cur verò Locustis cauda sit, & non item Cancris, rationem hanc adfert ^h Aristoteles. Locustis enim, inquit, ut nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est quoniam vitam agere terrenam, cauernasque subire solent. Hæc ille, qui & ad natandum pinnas Locustæ in cauda quinas esse scripsit. ^k Quod repetens Bellonius, pinnas, inquit, quinas habet in cauda, reliquum quoque caudæ corpus, quinis tabellis læuibus loricator. Author est Aristoteles cornua bina tam mari quàm fæminæ prælonga & aspera ante oculos esse, ijsque alia læuiora cornicula subiacere. Plinius tamen aspera esse negat, sed propria rotunditate præpilata. Oppiano ea & Aeliano dicuntur κέντρα id est stimuli seu aculei, quemadmodum chelæ, δολχὰς id est, longæ. Aristoteles κέρατα vocat, Plinius cornua, nos antennas. Aelianus in dorso esse ait. Indeque fortè Carabi κάρτα δ' εὐβελὴ cognominauit. Dentes præterea habent Locustacea primores binos maiusculos, & gulam ante ventrem exiguum, in quo nonnulli quoque dentes sunt, quoniam non satis erant superiores illi. Continent quoque in eodem ventre humorem similem muti. Cor earum ex nigro rufescere obseruauit Bellonius. Mare autem cum excipiant ore, id transmittunt ad suas brachias, (τα βραχχιδῆν) quas ipsæ ut ait Aristoteles plures, quàm cætera crusta intacta obtinent. Sūt duris oculis, ut reliqua Crustacea esse diximus. Vnde apud Plautū Menechmus interrogatus, nūc solerent sibi vnquā oculi duri fieri, respondet nō minus faceret quàm verè.

Quid tu me Locustam censēs esse hominē ignauissimē.

Nisi dicamus, hūc Locustam insectum esse, quod pariter durioculum est. Est & meatus quidam secundum ^m Aristotelem à pectore pendens qui ad excrementi exitū pertinet; sceminis pro vulua, maribus genitalis seminis receptaculum. Meatus hic iuxta cauum, inquit, carnis continetur, ita ut media caro interiaceat: intestinum enim deuexū pertingit: meatus verò à cauo applicatur. Nec secus quam in quadrupedū genere hæc habetur. Nulla maris meatum ac fæminæ differentia distinguit: quippe cū vterque tenuis sit, & albidus, & humorē intra se continens pallentē: vterque etiā pectore pendet. Ad quorū omnium cōfirmationem lubet breuiter ea quæ Rondeletius in descriptione Locustæ exactius clariūque scripsit, adiungere: Locusta, inquit, duo habet cornua ante oculos magna, initio aspera & aculeata

deinde

A deinde rotunditate præpilata, in exortu crassissima, quæ paulatim magis ac magis ita gracilefcit, ut tandè in tenuissimū cīrū defināt, in omnemq; partem pili instar flecti possint.

Initio quaternis articulis distincta sunt, ut cū nullus ingruat metus meatu, cornibus ad latera porrectis, in pauore iisdem erectis, oblique in latera procedant. His alia duo cornua articulata, læuora, minora, tenuiora subsunt: quibus pisciculos, ut opinor, allicit & venatur. Oculi cornei semper prominentes & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutissimis firmisimisque: vtrinque tanquam propugnaculis muniti. Oris lateribus additæ appendiculæ tanquam parui pedes ad tutelam. Dorsum asperrimum est & aculeatum, velut è frōte aculeus magnus eminet. In lateribus branchias habet veluti è pilis coagmentatas: pedes plures quaternis: quia sanguine carentia pluribus mouentur notis quàm quatuor, siue terrena sint, ut Scolopendræ, multipedæ: siue aquatilia, ut Mollia & Crustata. Sunt igitur Locustæ pedes vtrinque quini, annumeratis extremis chelis, quas Gaza modò forcipes denticulatos, modò brachia forcipata interpretatus est. Flectuntur omnium pedes in obliquum, chelæ verò introrsum. Cauda læuis & sine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque desinens, natandi causa. ei quasi remo Locusta innititur, estq; in ea situm totius corporis robur, quod experieris si ea parte Locustam apprehendas: nam valida frequentiq; agitatione è manu elabitur, nec nisi corpore apprehensam, vel è cornibus suspensam, retinere queas. Cætera omnia cū sint ex Aristotele superius allata, libenter prætereo. Locustam quam hic appinximus, cū omnibus notis, tum à veteribus, tum recentioribus traditis, optimè quadret, non opus est describere. Saltem meminisse ac obseruasse dorsi colorem, cuius nullus quod sciam mentionem fecit, sufficiat: hic enim medijs est inter atrum & cæruleum, itemque chelarum, quas miror multos recentiores negasse, quum habeāt, ut Aristotelis autoritas, quam suprà scripsimus, & nostra autopsia satis declarant. Sunt tamen exiguae admodum, nec cum ijs quas habent Astaci comparandæ: dēs earum superior triplo maior inferiore, uterq; caret intus tuberculis, & in fine acutus, quū in Astaci chelis vterque dens fit obtusus. Non prætereunda sunt Locustarū genera, siquæ sint ab authoribus tradita. Vrsam connumerasse Aristotelem Locustaceis probat ^a Iulius Cæsar Scaliger, quod ei & Locustis idem tempus pariendi assignauerit. Idem proximum Locustæ genus facit Astacum, quod illi multis sit similis. Dissimillimam tamen ab Astaco Locustam ait, quod nec forcipes ut ille habeat, totaque sit horrida. Leonum brachia, auctore ^o Plinio, cancris similia sunt, reliqua Locustæ. Et Aelianus: Marinus Leo cum Locusta, inquit, similitudinem habet, præterquam quod maiori habitus tenuitate, & gracilitate est. Hac ratione quidam & hunc ad Locustas referunt. Et ^p Plinius Elephantum his verbis: Elephanti Locustarum generis nigri, pedibus quaternis, bifidulis: præterea brachia duo binis articulis singulisq; forcipibus denticulatis. Cæterum Rondeletius & Bellonius melius Astacorum genus faciunt hunc Plinij Elephantum, ut & alia superius cōmemorata. Paulus Iouius Leonem Plinij esse putat eum qui vulgò Cammarus dicitur, eundemq; Astacum Oppiani, quasi verò huius poetæ ab aliorū authorum Astaco sit diuersus. Idem etiam per Carabum putat Oppianum intelligere Leonem, qui Theodoro sit Cammarus. Mihi Oppiani Carabus Locusta est, de qua nunc agimus, quod etiam Zoographo placuit.

Cauda.

Genera.
^a Exercit.
 245. contra
 Card.

^o L. 3. c. 18

^p Lib. 3. 2. 6.

11.

LOCUSTS.

DON vno loco semper permanēt Locustæ marinæ, sed hinc inde vagantur prout cœli constitutio est: Nam litora potiùs, ut prodidit ^a Philosophus, ^a Hist. 5. c. vernis hybernisque temporibus experunt. Conferuntq; se in altum æstate, cum aliàs calorem, aliàs frigus prosequantur. Vnde Plinius ait: Hyeme aprica litora sectantur, æstate in opaca gurgitum recedunt. & aliàs tradit Locustas viuere petrosiss locis, Cancros mollibus. Et ^b Philosophus ^b Hist. 5. cap. 17. ^c cap. 17.

is, inquit, saxosisque locis proueniunt: Cumq; ibidem de Locustis ac Gammaris esset Locutus, subiungit neutrum genus limosa amare: indeq; fieri ut Gammarum apud Hellepontum, & circa Thasum gignantur, Locustæ circa Sigæum & Athon. Quæ omnia ex eo repetijt ^c Athenæus. Quanquam Astaci, inquit, ^d Bellonius, in Oceano multum sint pupulares, Locustæ tamen in eo maris tractu, rariores esse solent. In Euripo mari teste ^e Aristotele non generantur; in Indico verò quaterna cubita implent, ut author est ^f Plinius. Gonzalvus Ouedus testatur inueniri etiam in Oceano Indiæ Occidentalis, sed quàm sint magni, non addit. Mare quod Cananoram circumfluit, plurimas alit. Nam arce eius insulæ, ut

^c Lib. 3.
^d Lib. 2. a.
 quat. c. 3.
^e Hist. c. 37
^f Lib. 9. c. 3.

A narrat ^a Iohannes Barus, cum ei præſeſſet Laurentius Britus, ab Indis obſeſſa, Hiſpaniſque ^b Lib. 1. de
ob extremam famem diuinum numem implorantibus, mare repente intumuit, & cum vn- ^c ead. 2. c. 5.
dis terram ſuperfluëtibz magnam vim Locuſtarum euomuit, quibus famem illi pluſculis
diebus non ſine miraculo ſolabantur. In mari Liſuſtico Locuſtæ nigricantes conſpexit
Pierius Valerianus.

VICTVS. ÆTAS.

P ASCVNTVR, inquit ^a Ariſtoteles, venatu piſciculorum, circa ſua cubilia, ^b Hiſt. 8. c. 2.
quæ in alto lociſq; aſperis, cauernofiſq; faciunt. Quidquid ceperint, ori admo-
uent ſuo forcipe, vt Cancrī, piſces maiores quoque euincunt eodem teſte: mu-
rænas & congros etiam maiores deuorare, cibosque ore terere, (quod oſtendit ^b Li. 2. aqua
oris conſtitutio, & gulæ anguſtia) obſeruauit ^c Bellonius: lutum & herbas comedere ſcri-
bit Albertus. Locuſtis omnibus vitæ diuturnior data eſt teſte ^c Philoſopho.

B

CAPIENDI RATIO.

P ISCATOR E'S non ignari Locuſtæ hyeme, ac vere circa litora verſari, eſta-
te verò in alto mari, oris litoralibus, atque alijs id genus indicijs conſectantur
loca aſpera, & limoſa, quoties capturam in alto lubet exercere. ^a Tarentinus ad ^b Geopon. 2. c.
haſce capiendas ad aliquod alligat mormyrum, Purpuras decem cum oleo con- ^c 44.
tundit, & muſci parum (καὶ μιστὸν τι μικρὸν Andreas Lacuna vertit, ex bryoque pauxil-
lum madens) inſpuit, mox exponit in ſaxum & ſic capit.

NATATIO. INGRESSVS.

N EGAT ^a Bellonius pedes anteriores, qui cæteris maiores ſunt, in natatu ^b Lib. 2. a.
moueri, ſed pinnulis quas partim ſub cauda gerit, partim in extremo eiuf- ^c quatit. c. 3.
dem, tum quaternis reliquis pedibus natate aſſerit, Partes igitur quibus ad
natandum vtuntur, ſunt pedes & cauda; quod etiam ^b Ariſtoteles dixit his ^c Li. de com.
verbis: Locuſtæ pedibus, non grefſus (vt Cancrī) ſed natatus cauſſa ſubni- ^c animal. gref
tuntur. Cancrī nandi ſtudioſi non ſunt, quandoquidē ad natatū cauda vſui eſt, illi autem ſu.
à natatione abhorrent. Et alibi: Locuſtæ, inquit, ſuis caudis natant, celerrimeq; retrorſum,
pinnarum caudæ adiunctarum beneficio. Plinius ait: Cætera in aquis natant, Locuſtæ re-
pantiuni modo ſtuant: hoc eſt vt exponit Maſſarius: Cruſtata omnia in profundo natāt,
exceptis Locuſtis, quæ anguium modo ſupernatant. Aliter ingrediuntur cum ſunt in pa-
uore, aliter cum nihil formidant. Nam vt inquit ^c Ariſtoteles, incedit Locuſta natura ^c Hiſt. lib. 3.
ſua antè, cum nihil metuit, demifſis in latera cornibus: at vbi metuit, fugit retrò, longeq; ^c cap. 2.
ſua cornua porrigit: Verba Græca eius hæc ſunt, Βαδίζα δ' εὐατὰ φύσιν μὲρ εἰς τὸ πρόθεν
ὅταν ἀροβος ἦ, κατὰ βέλλυν τὰ κέρατα πλάγιστα. ὅταν δὲ φοβηθῇ, φεύγει ἀνὰ πάλιν, καὶ μα-
κρόν ἐξακοντίζει. VVotonus vertit, ſeſeq; longius eiacularur. Sed videtur Zoographo ἐξα-
κοντίζει referendū ad κέρατα, vt Gaza quoq; fecit. ^d Plinius videtur verſiſſe: ſi nullus ingruat ^e Li. 9. c. 3.
D metus, recto meatu cornibus, quæ ſunt propria rotunditate præpilata, ad latera porrectis: iſſ-
dem erectis in pauore, obliquè in latera procedunt: In hac re nō conſentit ^e Aelianus cum ^e Lib. 9. de
^a Ariſtotele. Is enim: Locuſta, inquit, cum nullius rei metu afficitur, tum anteuſus progre- ^e animal. c. 25
ditur, non pretenſis quidem, ſed obliquatis in latera cornibus, (πλάγιστας δ' εὖρο καὶ ἐκ-
στὰ κέρατα) vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra pro-
gredi prohibeatur. Sin fugit & retrocedit, tum penitus demittit & laxat ſua cornua; (πα-
ρῆκν' αὐτὰ πλέος) & tanquam remis altius demifſis ſcapham propellens, ſic ſeſe commo-
uens, multum conſicit itineris.

SEXVS.

E

^a *Hist. 4.*
^{cap. 2.}

EXVS quoq; discrimen satis manifestum est: Nam vt ait ^a Aristoteles, differt mas à Locusta fœmina, quod fœminæ primus pes duplex sit, mari simplex. Pinnæ etiam parti supinæ annexæ, fœminæ maiores, & quæ collo proximæ sunt, minores habentur. mari omnes eque minores, nec vquam per diminutionem dissimiles. Ad hæc mari in nouissimis cruribus, veluti calcaria maiuscula prominent acuta, quæ fœmina parua habet & lauiora. Addit præterea Rondeletius in caudæ supina parte fœminam habere appendices duplices, pinnis similes, ad contegenda & conseruanda oua, mari autem has esse simplices & paruas. Sunt qui & magnitudine corporis distinguant, vt fœminæ maiores sint, marres minores. Testatur quoq; ^b Aristoteles vuluam bifurcam esse fœminis.

^a *De gener.*
^{3. cap. 8.}

NATVRA. MORES.

F

^a *Hist. 8.*
^{cap. 17.}

^a *Li. 9. cap.*

^{30.}

^a *Hist. 8.*

^{cap. 2.}

^a *Li. 9. cap.*

^{30.}

^a *De ani-*

mal. lib. 9.

cap. 25.

^a *Lib. 1. ver.*

hist. 8.

^a *Lib. 18. c.*

2. de piscib.

ATENT ^a eodem testante circiter menses quinq; Et ^b Plinius inquit: Latent mensibus quinis, similiter Cancrī, qui eodem tempore occultantur. Dimicant, vt ait ^c Aristoteles, inter se more arietum cornibus, quæ extol lentes vibrantesq; ferunt aduersariorum: sed vniuersæ etiā plerunq; tanquam gregis collegium visuntur. ^d Plinius quoq; cornibus inquit inter se dimicareat: ^e Aelianus: Quod si, ait, Locustæ inter se pugnant, alij contra alios, ita erectis cornibus veniunt, vt in incurrentes arietes allidunt & conserunt frontes. Ad hanc earum bellicosam naturam respiciens ^f Lucianus, inquit per iocum, occidentalem partem Tarichanes inhabitare, gentem oculis anguillinis, & facie Carabeæ bellatricem ac mordacem. Cur modo tam acriter inuicē bellent, his verbis tradidit Albertus: Gregatim & aciebus instructis pugnant cum alijs aciebus generis sui pro pascuis, vel fœtu, vel fœminis. Lædi non posse, nisi sub cauda tradidit ^g Rondeletius.

ANTIPATHIA.

G

^a *Hist. 8.*
^{cap. 2.}

^a *Lib. 11. c.*

vt.

^a *Lib. 10. c.*

^{38.}

^a *Lib. 9. de*

animal. cap.

25.

^a *Lib. de so-*

ler. animal.

^a *Lib. 9. cap.*

vt.

^a *Hist. 8.*

^{cap. 2.}

^a *Lib. 1. de*

animal. cap.

23.

ON conueniunt inter se Locustæ & Polypi. Euenit vsu, inquit ^a Philosophus, vt Locustis Polypi superiores sint, & adeo vt si eisdem in retibus senserit Locusta Polypum, præ metu moriatur. Quæ sic ^b Plinius: Polypum in tantum Locusta pauet, vt si iuxta viderit, omnino moriatur. Idem testatur ^c Aelianus, cum ait: Tam vehementer Polypum Locusta extimescit, vt si quando vno & eodem reti ambo capiantur, hæc continuo moriatur. ^d Alibi causam huius intestini odij hanc reddens: Locusta, inquit, adeo inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cum illius brachia circumplexus fuerit, aculeis quos in dorso initos habet, præclare contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipsam circumplicans, suffocat. Cuius sanè rei haud inscia Locusta à Polypo summè refugit. Eadem tradidit ^e Plutarchus. Nam rationem red dens, cur sibi Polypus à Muræna & congro metuatur, ait: Ab his enim malè tractatur, neq; lædere vicissim potest ob lubricitatem elabentur, sicut rursus Carabus, illis in complexum venientibus vincit: nam tenuitas non est aduersus asperitatem auxilio: Polypo autem acetabula intrudente perit. Quocirca nequeo satis mirari Horum Apollinem qui scribit à Locustis vinci Polypos. Conger etiam Locustam pauet, vt prodidit ^f Plinius. Et ^g Aristoteles: Congros, inquit, Locustæ conuincunt: nam elabi non queunt, propter crustæ asperitatem. De Polypi, muræna, & Locustæ inimicitijs, hæc ^h Aelianus: Malum ingens & morbus agrestis & inhumanus, inimicitia atq; odium inhærens, penitusq; insitum: quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiable atq; implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio dissidet. Polypus cum Locusta graues gerit inimicitias. Muræna etiam teterrima hostis est Locusta atq; infestissima. Muræna Polypo brachia abscondit, dentium firmitate: post autem in eius ventrem subiens, his cum malis, quibus verisimile est, afficit. Hæc enim è genere nantium est, ille verò serpentium more graditur. Quod si Polypus in saxorum colorem se vertat,

A vertat, nihil ei astutia hæc fallaces profunt. Muræna enim eius veteratoriam planè tener. Cum verò Polyplus Locustas à se comprehensas strangularit, exugit carnes, atque earum succum exhaurit, ac nimirum Locusta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum murænâ mulieri iratæ similem lacefcit. Hæc igitur aculeos, quibus hostis præmunia est, mordicis tenet. Illa verò pedes acutos tanquam manus prætendens, vtrinque cuti inhæ- rere fortissimè non intermittit. Muræna indignatur, seseque huc & illuc versat, & acutas testas amplectitur, quibus confixa remollefcit & succumbit: denique remissa iacet, Locusta ex hoste instituit prandium. Hæc Aelianus, vt opinor ex Halicutenisⁱ Oppiani, in quibus Lib. 2.

Ἐξ ἡς δ' ἀλλήλοισιν ἀνέρισον ἔχθος ἔχουσι

Καραβος αἰκτὴρ μύραινας τε Πόλυποδές τε.

Ἀλλήλους δ' ὁλέουσιν ἀμοιβαίως.

Vertit Lippius.

Polyplus insidys & duris Aftacus (carabus) armis

Et muræna ferox inter se bella lacefcunt

Et eadem alternant in prælia saua ruent es.

COITVS. PARTVS.

RE coire Locustas marinas * Plinius: Aristoteles more quadrupedum * Li. 9. c. 31.

retrò mingentium, scripsit: scilicet fæminam caudam supinam exponere, marem autem suam superimponere & applicare. Coeunt autem verè iuxta terram, & quæ per coitum conceperunt oua, b eodem teste, gerunt vtero tribus mensibus Maio, Iunio, Iulio; tum deinde sub aluo in rugas deponunt, (deinde oua in appendicibus supinæ partis reponunt) quæ oua

vermium more augentur. Quod idem de Mollibus etiam, ac de piscibus ouiparis intelligitur: ouum enim omnium ita accrescit. Fit igitur Locustarum ouum arenidum in partes octo diductum: singulis enim operimentis, singula quædam cartilaginea iunguntur, quibus oua adhærent: totumque quasi species vix consistit: vnumquodque enim illorum cartilagineorum in plura scinditur quæ si discreueris, patent: sin aspicias tantum, compositum quiddam apparet. Fiunt maxima, non quæ iuxta meatum, sed quæ media sita sunt: minimaque nouissima continentur. Magnitudo minimis, quanta granis sicuum est. Nec meatum ipsum vlla contingunt, sed per medium hærent: vtraque enim ex parte, caudam dico, & aluum, bino maximè distinguitur interuallo: sic enim operimenta quoque disposita sunt. Sed quoniam latera ipsa complecti satis non possint, addito extremo cuncta reguntur, idque velut operculum obturat. Videtur prorsus Locusta cartilagineosis illis particulis mādare oua, cum enititur, caudam adducens, & protinus comprimens, insectensque sese parere. Cartilagineæ verò illæ appendices per id tempus augentur, atque ouorum capaces redduntur. Partus enim in ijs recipitur, vt Sepiarum in sarmentis, & qualibet colluione collocatur. Locustæ ad hunc pariunt modum. Mox vbi ea sui corporis parte intra diem maximè vigesimum oua concoxerint, abigunt vniuersa: conglomeraque ita in idem, vt & foris congesta appareant. Tum ex eo Locustæ proueniunt intra diem maximè decimum quintum: & sepe minores quàm vt digiti magnitudinem expleant, capiuntur. Excludit igitur oua ante Arcturum: abigunt iam concocta atque absoluunt ab arcturo. Hæc omnia

D summa quadam diligentia ab Aristotile sunt tradita. Qui etiam negat oua Locustarum maris semine, vt Mollium aspergi, nec sine ratione, sic enim c alibi, inquit, Locustacei generis fæminæ apud se partum exponunt: quamobrem ampliores ipsæ, quàm mares habent cap. 8. tabeillas, vt oua feruentur. Mollia foris reponunt, fæminis huius generis mares aspergunt, quomodo ouis mares in genere piscium: reddunturque oua glutino cohærentia ad speciem vix: At Locustaceis tale quid fieri nec visum est neque ratione exigitur: conceptus enim eorum sub fæmina continetur & crusta intestus est. Plinius, Locustæ & reliqua, inquit, tenuioris crustæ ponunt oua super oua, atque ita incubant, Locustæ etiam nuper natæ exuunt senectam more anguium, non aliter quàm parentes post partum.

DENOMINATA.

K *Αραβία* diminutiva vocula, est parua Locusta, seu paruus Carabus. In vulgari tamen Lexico exponitur nauicula. *Καραβοειδής*, & *Καραβίδης*, Carabi seu Locustæ speciem gerens, qui è Caraborum genere est. Gaza apud Aristotelem *Καραβοειδής* vertit Locustacea.

MORALIA.

Peccatores.

P *ΕΡ* Locustas peccatores intelligi possunt: vt enim illæ hyeme læduntur, contrà autumno vereq; ac multò magis plenilunio pinguescunt: Ita hi dum prosperis fruuntur temporibus, luxuria disfluunt, & opulencia pinguescunt: sed sub vitæ exitum, ob metum condemnationis perpetuæ, gracilescunt, lædunturq; maximè. Et quem admodum Locustæ efferuntur suis cornibus, ita illi superbia, sed contrà eum tegmen corporis sit admodum in Locustis fragile, ita & peccatores, cum maximè superbiunt, quàm occysimè ob corporis fragilitatem vel momento temporis extinguuntur. Sicut verò Locustis dentes in ventre, ita iisdem, dum etiamnum florent, nulla est alia cogitatio quàm circa gulæ & ventris voluptates. Tales quoque dici possunt conuitiatores & inuidi, qui in cordis gremio, tanquam in stomacho dentes habent, quia de iam impressa in animis aliorum tana, quod possunt detrahunt maledicendo & mentiendo, neque felici aliorum fortuna acquiescunt vnquam, sed opportunum inuestigant tempus, quo eam de bono statu præcipitent.

Conuitiatores & inuidi.

HIEROGLYPHICA.

Tyrannus in ciues.

A *ΕΓΥΠΤΙ* hominem municipij sui longè principem, sed tyrannica in ciues dominatione vticem notare si vellent, Polypum & Locustam depingebant: Si quidem Locustæ, vt ait Horus, in Polypos exercent vires eosque vincunt. Quamuis Aristoteles, vt dictum est, à Polypis Locustas vinci scribat. Apud Pierium Valerianum popularis seditionis hominem studiosum significare qui volunt, Locustas duas marinas sese inuicem incursantes pingunt. Videre enim est sæpe vniuersas, tanquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem læuere: & genuinum est, inquit, Pindarus inuicem inuidere.

Lib. 13. Hierogl.

Popularis seditionis homo studiosus.

EPIETHETA.

L *ΟΚΥΣΤΑΜ* vocat Oppianus *ἀντήρ* ob difficilem eius accessum: *τροχίον* ob asperum dorsum: *πρᾶν* ob motum celerem ac rapidum: deniq; *ὀξύγυια*, à caudæ forma, quæ in fine acuta est.

VSVS IN CIBO.

C *ΑΛΛΙΜΕΔΟΝ* fuit cognominatus Carabus, quòd hoc cibi genere impensè delectaretur. Itaque Alexis in Doride horum piscium valde fuisse auidum tradit his verbis:

*Piscium mercatoribus decretum est
Vt aiunt aneam Callimedoni statuam
Ponere diebus festis Panatheorum, qua inter pisces alios
Dextra manu assam Locustam habeat.
Est enim illorum artis solus seruator,
Alij verò omnes damnum ac calamitas.*

Machon

A Machon Comicus de Archephonte parasito hæc scribit:

Κληῖς ἐπὶ δ' ἄπνου ὁ παρὰ σίτος Αρχεφῶν,
 ὅ πο' Πτολεμαῖ τοῦ βασιλέως, ἦν ἡ
 Κατὰ πλῆθος ἡς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἀττικῆς
 ὅς τε περὶ παρὰ παρατιθέντος ποικίλου
 ἐπὶ τραπέζης, καρὰ βῶντα ἀλυσινῶν
 ἐπὶ πασιλοπάδος τ' εἰσενεχθῆσης ἀδράς,
 ἐν ἧ τε μαχίσκοι τρεῖς ἐπὶ σαρ κώβιοι,
 οὗς κατεπλάγησαν πάντες οἱ κεκλημένοι.

Quos versus sic transtulit Iacobus Dalechampius:

Inuitatus ad cœnam parasitus Archephon
 A Ptolomeo rege cum
 In Aegyptium nauigasset ex Attica,
 Saxatili variorq; imposito mense
 Obsonio, admotis omnibus Locustis
 Lapideis, allataq; patina confertissima,
 In qua gobiorum frustra fuere tria,
 Visa non sine stupore conuiuiis omnibus.

B

Hic Dalechampius annotat per lapideas Locustas intelligi grandes, quarum testæ ob se-
 nium saxea sunt duritie. Locustas, inquit^a Athenæus, magno studio conquisitas in cibo^a Lib. 3;
 ac pretio fuisse, multis locis citatis è comicorum fabulis citare licet. Sufficiet tamen in
 præsentia Aristophanes, qui in Theſmophoria Zuis ait.

An piscis quis emptus est? an Sepiola?
 An Squilla quæpiam lata? an Polypos?
 An mugil nolis? an Orphus? an Squalus? an Loligines?
 B. Non per Iouem. A. Raiane? B. Nec sanè hac inquam.
 A. Vuluane? aut pulmo, aut iecur apris?
 Num faui? num porca fumen?
 Num anguilla parua, num Locusta magna
 Cuius esu mulieribus defessis auxiliumini?

C Eliguntur grauidæ tempore plenilunij. Præferuntur in Italia ab Octobri vsq; ad Aprilem.
 Præferuntur etiam maxime, quales Antiphanes apud Athenæum inter alios cibos nomi-
 nauit. Capiuntur tales in mari Indico, & circa Aphricæ quoddam littus loco petroso, vt
 scribit^b Synecius. Laudantur & à Phyllio siue Phrynicho, siue Aristophane in Urbibus.

^a In epistola

Πολυπόδιον, σηπιδάριον, κάραβον, ἄσκαρον, ὄστρεα, χήμας,
 Λεπιδάας, σολυδάας, μύς, πίννας, κτέρας, ἐκ Μνηθόμους, id est,
 Polypodium, Sepiolam, Carabum, Astacum, Ostrea, Chamas,
 Lepadas, Solenas, Musculos, Pinna, Pedilines ex Methymna.

Anaxandrides apud Athenæum asſatam Locustam esse scribit in conuiuium Cotys. Co-
 „ quuntur etiam in aqua feruenti, sed viuæ. Nam, vt inquit^c Plinius, vnum hoc animalium^c L. 9. c. 30;

genus, nisi viuum feruenti aqua incoquatur, fluida carne non habet callum. Belfonius con-
 „ ſulto quidem Locustas clibanis aliquando coxit, atq; hoc pacto sapidiore esse adinuenit, Coctura
 quàm quum inferuissent. Nam quouis modo aliter coctæ, mutum (id autem esse putant
 „ piscis sterces) expuunt: cùm tamen ea mutis totius piscis pars sapidior sit: reliquæ enim
 „ pulpæ duriores sunt, hæc verò fluida & mollis: vnde vulgare illud dictum apud Prouin-
 „ ciales: De la Langusta meglia la merda, que la grusta. Nostri, ait^d Rondeletius, ore & ano dili-
 „ genter stupa obturatis, ne succus interior effluat, in furno assant, alij in feruente aqua eli-
 „ xant, alij crusta spoliatis in frusta diuidunt, aromatis, aceto condientes, apijq; folijs asper-
 „ sis. Apud nos verò non aliter coquuntur quàm Astaci, quos Leones vocant. Extant hæc con-
 „ ditæ apud^e Apitium: In Locusta, inquit, & Cappari piscibus conditaneis cæpam Palla-
 „ eam concisam indurabis, teres piper, ligusticum, careum, cuminum, careotam, mel, ace-
 „ tum, vinum, liquamen, oleum, defrutum, hoc ius adjicito sinapi in elixuris. Locustæ præpa-
 „ rentur hoc modo. Aperiantur, vt assolet, cum testa sua, infundantur eis deinde piperatum
 „ & coriandratum, atq; ita in craticula assentur. Quum exsiccata fuerint, adijcies eis in crate
 „ magis magisq; donec ritè assentur. Locusta verò elixa cum cuminato, rectè inferes piper,
 „ ligusticum, petroselinum, mentham siccam, cumini plusculum, mel, acetum, liquamen: si
 „ voles folium & malobathrum addes. Aliter: Eſitia de cauda Locustæ sic facies: Folium acci-
 „ pies, vuam prius demes & elixabis, deinde pulpam concides, & cum liquamine pipere &
 „ ouis

^d Lib. 18. de
 pisc. c. 3.

^e Lib. 9. de re
 cul. c. 1.

ouis esitia formabis. Aliter: In Locustæ condimentum elixæ, piper, cuminum, ruta, mel, E
 acetur, liquamē, & oleum assumitur. Aliter. In Locusta piper, ligusticum, cuminum, men-
 tam, rutam, nucleos, mel, acetum, liquamen, & vinum rectē adhibemus. Bartholomæ-
 us^f Sca¹ pus præstare scribit Locustam Astaco, carneq; esse teneriori, elixari addito sale
 re cul. cap. 175. mox exemptam carnem & reliqua interiora, vt Crusta illæsa maneat, lauare, ac deinde con-
 tundi, addi caseum tritum, oua & herbās: quibus omnibus vnā commistis impleri Cru-
 stam, frigi deinde in oleo, aut butyro, ac postremò ex varijs saporibus siue intinctibus
 & aromaticis facto iufculo seruari in lancibus ad vsum. Plus carnis Locustæ habent, quā
 Cancrī, vt ait Diphilus Siphinius apud^g Athenæum. Mnesitheus Atheniensis in libro de
 edulij, quem citat idem Athenæus, Locustarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & hu-
 iusmodi reliquorum, difficilis est coctio, atq; adeo laboriosior multò quàm cæterorum
 piscium. Astari quàm elixari pisces illos magis conuenit. Simeon Sethus de Locustis tan-
 tummodo agens, difficulter concoqui scribit, sed admodum nutrire, & salsi humoris sic-
 ciq; participes esse, & siquidem sepius aqua dulci coquantur, ventrem cohinere. ^h Corne-
 lius Celsus de Locusta sic loquitur: Minimè intus viriatur. Vbi Guilhelmus Pantinus eius
 enarrator omnia quæ molli Crusta integuntur per Locustam intelligi cupit, vt Gamma-
 ros, Cancros, Astacos, quæ duritiæ carnis quadam similiter ac testacea constant.

VSUS IN MEDICINA, ET ALIIS.

^a Li. de cōp.
 med. sec. lo
 ca d. c. 4.
^b Lib. 7.
^c L. de mor.
 mul.
^d Lib. 3. de
 dieta.

ONVENIUNT stomachicis authore^a Galeno. Ostracoderma, in-
 quit^b Alexander Trallianus, in cibo non admodum vtilia sunt partibus
 circa thoracem ulceratis, & pus excreantibus: tamen cū humor morbī
 causa salus & biliosus fuerit, nihil absurdi est præbere Pectunculos, Buc-
 cinas, Astacos, Locustas, Eadem præscribit^c Hippocrates puerperæ, vt
 melius purgetur^d. Idem in morbo, in quo stercus per os eijcitur, capita-

libus partibus coctis vtendū suadet: & τοῦ ὑγρῶς καρπῶν, Locustarū humorem, aluum mo-
 uere ac vrinam ciere scribit. Carabos & Astacos coctos elatos, eorumq; ius potum con-
 tra dorycnij venenum prodesse Diofcorides tradit. Extat hæc confectio medicaminis miri
 aduersum dysenteriam apud Marcellum Empyricum: Testam Locustæ id est illam spi-
 nosam vel aculeatam quæ est iuxta caput, combures nitidè, & postea teres, vt in tenuissi-
 mum puluerem rediges: & sic ei, qui ventris fluxu vel rasura laborabit, ex vino vetere, si
 non febricitabit; aut si inæqualis erit, ex calida aqua dabis; ita vt de singulis Locustis te-
 stas singulas integras exustas per triduum bibat. mirè sanabitur. Author est Simeon Seth-
 us testas earundem combustas ac potas cum vino meraco renes calculosos expurgare,
 multumque arenosi lotij educere. Apud^e Oppianum Carabus esca est cantharo pisci ca-
 piendo idonea.

Ad dysente-
 riam.

^e Lib. 3. Ha-
 lient.

DE ASTACO. CAP. III. ÆQVIVOCA.

^a Hist. 4. c. 2.
^b Lib. 5.
^c Li. 5. c. vlt.
^d L. 7. c. 37.
 hist. eccles.

X Crustatis proximum Locustæ genus est Astacus teste^a Aristotele. Mul-
 ta hoc ipsum nomen significata habet apud antiquos. Apud^b Herodotū
 Astacus nomen viri, apud^c Plinium regio Byzantium. ^d Nicephorus
 & alij locum in Bythinia statuūt, qui Astacus dicitur, de quo Trebellius
 Pollio: Scythæ, inquit, Bythiniam inuaserant, ciuitatesq; deleuerant,
 deniq; Astacum, quæ postea Nicomedia dicta est, grauiter vastarunt.
 Testatur & Eusebius Astacum urbem ampliatam, à Nicomede Bythinie rege Nicome-
 diam appellatam. Apud Volaterranū verò Astacus vrbs est in ora Asiæ minoris, sinumq;
 cognominat Astacensem, ab Astaco Neptuni & Olbiæ Nymphæ filio. Strabo eam vr-
 bem in Chalcedonia statuit, atq; à Megarensibus & Atheniensibus conditam, his verbis
 testatur. Post Calcedonum sequitur litus, quod Astacenus sinus appellatur, qui Propon-
 tidis pars est. In eo condita est Nicomedia, dicta à nomine regis cuiusdam Bythini, qui
 eam condidit. Multi enim eodem nomine vocati fuerunt, quæadmodum Ptolemæi, pro-
 pter prioris claritatem. In ipso sinu fuit vrbs Astacus, quam Megarenses & Atheniensis
 condi-

A condidere, & poſtea Dædalus, à qua ſinus nominatus eſt. Deinde à Lyſimacho diruta, habitatores eius Nicomediam à Nicomediæ conditore translati ſunt. Aquæ Pollucem *αἰσάνδος* aurium ſive auricularum pars cauæ nominatur. Aſtacus nomen pueri Calphurnio in Eclogis. Cammarum (cammaron habet Dioſcorides) aconitum vocauere teſte ⁶ Plinio, quòd ſit radice cammaro ſimili, hoc eſt Aſtaco, vt quidam volunt. Colora Latine, ⁶ Lib. 2. Cammarus Calepino: qui ex ⁶ Apitio hæc verba recitat: Vel Cammarum deſrutum mittas, quod Romani coloram vocant.

SYNONYMA.

PICHARMVS in Hebes nuptijs, quem Archestratus Aſtacum dixit, Carabum id eſt Locuſtam eſſe declarat his verbis apud ⁶ Athenæum:

*Adſunt Colybdæna, & Aſtaci quibus parui pedes,
Longæq; brachia, Carabos nuncupant.*

Aſtacus.
Carabus.
⁶ Lib. 3.

B Eſt tamen, vt ſubdit Athenæus, ſuum peculiareq; genus Carabis, id eſt Locuſtis, Aſtaci, Caridibus id eſt Squillis. Eodem authore Attici Aſtacum per o proferunt Oſtacum dicentes, quemadmodum & Oſtaphidas pro Aſtaphidas. Epi- Oſtacus: charmus in mari, & terra, inquit:

Κόσταχοι γαμψώνυχοι, vertit Dalechampius:

Et curuis unguibus Oſtaci.

Aſtacorum vno in loco tantum meminit ⁶ Plinius, vbi inter Cancrorum genera eos numerat. Quocirca Gaza cum non ſciret quid apud Latinos vocaretur Aſtacus, vulgi nomen ſectus Cammarum tranſtulit, vt notat Rondeletius, quamuis Gammari vocabulum antiquum eſſe non ignoret, citans hoc Martialis:

Concolor in noſtra Gammare lance rubes.

⁶ Plinius: Aconitum, inquit, radicem habet modicam, Cammaro ſimilem marino, quare ⁶ L. 27. c. 3. quidam Cammaron appellauerunt. Vbi Franciſcus Maſſarius Plinium Cammari nomine Aſtacum intellexiſſe putat. Zoographus Squillam, cum Theophrastus radicem aconiti eſſe ſcribat, tum ſpecie, tum colore ſimilem *καρίδῃ*, id eſt Squillæ, ſic enim legit, non *καρίδα*, vt Gaza, qui nuci tranſtulit: neq; *σκαρίδῃ*, vt Marcellus Virgilius, qui tamen rectè marinæ Squillæ conuertit. Dioſcorides aconiti genus alterum radices ait habere, *ὅτι περ πελάγους, καρίδων μιγάδας*, id eſt, vt cirros Squillarum nigras. Augēt hanc eius opinionem Athenæus, qui Squillarum ſpecies ſic dictas fuiſſe veteribus ⁶ Romanis his verbis tradit. *Κάμ- 6 Lib. 7. *μαροι*, Cammari, Epicharmus in Hebes nuptijs:*

Πρατέρα boca, ſμαριδες, αβυα, Cammari.

⁶ Horum etiam Sophron meminit in mulieribus mimis. Eſt autem Squillarum ſpecies, & ita à Romanis vocantur. ⁶ Eustathius in hoc Athenæi loco legit *κάμμοροι*, ſic enim ſcribit. ⁶ Odyſſ. e. *Κάμμορος*, fato ſuo, vel morte inſœlix, & miſer homo. Significat autem hæc vox aliquando etiam Squillas, teſte Athenæo, his verbis. *Κάμμοροι καί τε* (lege *ἔστῃ*) *γένος καρίδων ὑπὸ* ⁶ *Ῥωμαίων οὐκ ἐκ καλούμενον*. Et fortè (inquit idem Eustathius) vulgus inde corrupto nomine *καβούρους* dixit. Nos quidem Cammarum antiquorum Aſtacorum genus eſſe, quod alij Squillam fluuiatilium hodie nuncupant, poſteà probabimus. Dicuntur *ἄστаци* ex ſententia Rondeletij, quaſi *ἄστατοι*, id eſt non deſtillantes, ſed abundè fluentes: quòd tubercula plurima, tum alba, tum purpurea guttarum, ſive lachrimarum ſpecie forcipibus inſperſa habeant. Itaq; author Gloſſarij non bene *καρίδης* interpretatur Cammaros. Quidam Aſtacum Ariſtotelis Elephantum dici putant apud Plinium. Vulgò in Italia dicitur Gammaro, & Cambaro, & peculiariter iſ, de quo hoc capite in primis agemus, Gammaro di mare. Venetus hunc Aſtace, corrupto quaſi nomine ab Aſtaco, nominat. Galli, & Normanni Hormar. Illyrici Larantola, Mompeliſes Langrou. Gillius Maſſilienſes, ait, & Leonem & Aſtace, ex Plinio diuerſos piſces, vno eodemq; nomine Ligombaudos nominant: Idem Aſtacum, inquit, Græci & qui accolunt Adriaticum ſinum etiam hac ætate ſic vocant. Eadem his verbis Bellonius. Aſtacum Maſſilienſes, vn Ligumbault, Genuenſes Lombardo vocant. Quin etiam Græcum vulgus antiquam Aſtaci appellationē adhuc retinuit. Conſtantinopolitani Liczuda, vel Lichuda appellant. Hiſpanicè Cammaron dicitur. Germanicè Humer. Polonicè Kakmorski. Hungaricè Rack. Anglicè à Creuſe of theſea. Nam Loſter Anglorum Locuſta eſt, vt ſcribit Zoographus, non Aſtacus: quanquam Eliota diuerſis locis, Aſtacum, Locuſtam & Leonem interpretatur à Loſter. Quidam apud Anglos

Astacum Crabbe fishe appellari scribunt. Sed hoc nomen nimis generale cum sit, potius omnibus Crustaceis conuenire cenfeo. Crabbe enim Crustata omnia apud Belgas, Germanos, Anglos, vt ab earum linguarum peritis accepi, dicuntur, priuatim tamen Cancer.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

PLVRA sunt Astacorum genera. Differunt magnitudine & loco. Ab alia minora, alia maiora, ab hoc quædam marina dicuntur, quædam fluuiatilia: quæ duo tantum inuenio. Marinarum autem tria nouimus: maximus; quod quibusdā Leo est, & Elephantus Plinij: minimus, & quod mediū inter vtrumq; magnitudinē habet, generis sui nomine insignitum, & cuius hanc descriptionem nobis tradidit Aristoteles. Differt Gamma-

^a Hist. 4. c. 2
Astaci cō-
munis de-
scriptio.
Color.
Pedes.

Dentes.

Oculi.
Frons.
Vt à Locu-
sta differat.

Collum.

Pectus.

Forcipes

^a De par. 4
cap. 8.

Cardani er-
ror.

Descriptio
ex Bellon.

rus à Locusta brachijs, quæ denticulatis forcipibus protendit: atque etiam quibusdam alijs discriminibus, quamquam non multis. Et paulò pòst: Gammæ, inquit, color, quod ex toto dixerim, nitet nigriq; maculis dispersis euariat. Pedes inferiores ad grandes vsq; dispositi octo, tum grandes ipsi longè maiores, extremaq; parte latiores, quàm Locustæ habentur: sed non specie eadem, dexter enim suum extremum latum & oblongum, & tenuē habet: sinister crassum & rotundum. Vterque tamen scissus in extremo, perinde vt maxilla tam infrà, quàm suprà dentatus est. Verum dexter pusillos serratosq; dentes continet omnes: Læuus primos terratos, intimos velut maxillares, scilicet parte inferiore quatuor, & continuos: superiore tres non continuos: vterque tamen partem mouet superiorē, ad inferiorēq; astringit. Mæsus item vterque situ inferiore, tanquam nati ad capiendū, premendumq; . Duo supra eos grandes habentur: alij hirtiufculi, paulò ab ore inferiores: mox branchiæ os circumdant, non sine hirsutia frequentes, quas assidue mouet. Flestit, atque in os adducit duos illos hirtiufculos pedes. Surculi etiam graciles geruntur à pedibus, qui ori proximi habentur. Dentes huic quoq; duo, vt Locustæ, supra quos cornua breuiora, tenuioraq; quàm Locustæ. Quatuor item alia adsunt cornua, specie quidem duobus illis similia, sed tenuiora & breuiora. Super hæc oculi constituti sunt parui, crassiusculi, non vt Locustæ maiusculi. Frons quasi quædam acuta & aspera, supra oculos extat latior, quàm Locustæ. Denique facies acutior & pectus latius quàm Locustæ, totumq; corpus mollius, & carnosius. Pedum autem octo numero pars scissa in extremo bifurcata: pars definit indiuisa, quatuor enim bifurces sunt, reliqui quatuor simplices ex toto pertendunt. Quod aut collum appellant, quinq; partium foris est: & sextum latius, illud firum loco nouissimo habetur, tabellis continuatum quinque, interiora verò in quibus femina prius pariunt, quàm fœtum edant, hirtiufcula quædam quatuor continentur, quibus singulis spinæ singulæ breues, arcæq; eminent ad exteriora. Pectus corpusq; totum læue est, non more Locustarum aculeatum, & asperum; verum in pedibus magnis aculeos partis exterioris maiores esse manifestum est. Hactenus Philosophus, qui rursus subdit, alterutrum forcipem semper esse grandiolem, nec vnquam parem vtrumque visum fuisse. Hoc & alibi tradidit non sine ratione his verbis: Gammari soli non certum, sed alterutrum æquæ, vt fors tulerit, forcipem habent grandiolem, tam mares quàm femina. Causa cur forcipem habeant, quod ex eo genere sint, quod forcipem habet. Cur alterum grandiolem incertè; quod non integrum sui generis naturam tenet, sed ita degenerat, vt quod ad aliud destinatum est, eo non eodem, sed ad gressum vtatur. Astacum sanè non nouit Cardanus dum eum sine cauda depingit, cancrum constituens, cum quid Cancer sit ignorasse videatur. Nam, vt contra eum dicebat Scaliger, si Gammæ hoc est Astacū vocat eum qui cauda caret, Cancrum dicit illud quod habet caudā. Ceterum ad reliqua quæ suprà ex Aristotele attulimus, examinanda pergamus. Descriptionem hanc Astaci nobis exhibuit Bellonius, parum ab Aristotelis diuersam; Astacus à Carabo non magnitudine tantum (est enim ille grandior) sed & ipso etiam colore differt. Carabus enim tantummodò ruber, Astacus ex rubro fuluoq; liuescit. Carabus blasos atq; acuminatos anteriores pedes habet, Vrsæ marinæ modo, Astacus extentos & forcipibus dentatos, partemque mouentes superiorem astringendo ad inferiorē. Cornua præterea ante oculos Astacus gemina habet, sed paulò quàm Carabus minora: quibus eodem modo iter prætendit, intus concaua, sub quibus alia quoque eodem numero minora latent ac tenuiora:

super

A super quæ oculi constituti sunt crasiusculi, non autem, vt Carabi maiusculi. Læuem habent costam sine aculeis, præterquam anteriore parte, quo loco rostratam ostendit, ad robur in certamine. Dimicant enim Astaci inter se arietum more, cornua attolentes. Pedes vtrinque quatuor habet, quorum duo priores in extremo bifidi sunt ad incessum: alij duo natatiui magis inseruiunt, quàm apprehensioni. Tabellas in cauda quinque videas. In collo autem deinceps hoc est vsque ad caudam pinnulas paulò magis hirsutas, quibus in natando commodè vtuntur. Hactenus Bellonius: cuius sanè descriptioni non conuenit eius icon, vt non sine ratione ipsiū Rondeletius carpsit. Nam in Astaco què depinxit, quaterni pedes bifiduli non sunt, imò nulli, sed oēs articulis tantū intercepti, & in vngues siue *πῶντρα* definientes. Et cum Elephantum Plinij Astacum adultum existimet, vnā scribēs eandemq; vtriusque descriptionem esse, sibi apertissimè contradicit, dum inquit: Pedes vtrinque quatuor habent, quorum duo priores in extremo bifidi ad incessum: alij duo natatiui magis inseruiunt, quàm apprehensioni. Deinde duo brachia in eiusdem Astaci delineatione binis articulis, singulisq; forficulis denticulata nusquam comparent, sed illa sunt reliquis quaternis crassiora duntaxat, in singulos vngues, siue *πῶντρα* definunt, quæ altera parte vel ferrata, vel hirsuta spectantur. Quare quod pro Astaco proposuit, neque Locustæ neque Astaci formam aptè refert, sed potius commentitia res est. Nos verò cum videamus apud nullum auctorem hactenus exitisse veram & accuratè depictam Astaci figuram, hanc quàm exactissimè depictam damus. Hic & colore & forma optimè cum Philosophi supra allata descriptione cōgruit. Nam thoracis pars superior, quam dorsum lubet appellare, itemque colli partes superiores, vnā cum caudæ lamellis quinque, exterius nigris & liuidis maculis distinguuntur. In summa Astacum hunc pro vero agnoscimus. Sed ne cuiuspiam hoc dubium moueat, propterea quòd collum eius sex partibus distinctū depinximus, cum tantum quinque habere Aristoteles cogat credere, omnesque quotquot hactenus de Crustaceis scripserunt doctissimi viri quinque etiam partibus collum delinearint; dicimus partem primam thoraci proximam, quandoque multò minorem cerni, quàm in hoc Astaco nostro, ita vt proculdubio credendum sit Aristotelem hanc partem non annumerasse colli partibus, sed thoracis. Huic subiunxi duos alios Astacos mediæ magnitudinis, sed prædicto minores, quorum prior corpore magis est vario, antennæ enim quæ satis sunt longæ, rubent, item brachiæ, non tamen vbique, sed hinc & inde, ac medius præcipuè brachiorum articulus, thorax supina parte ferrugineus est, collum partim dilutè rubet, partim cinereo est colore, quali sunt etiam pedes, brachia in omnibus articulis aspera tubercula per longitudinem ex ordine posita habent, forcipumq; alter dentatus vtraque parte tùm superiore tùm inferiore, alter his dentibus priuatus cuius pars inferna & superna quamuis longior, tamen recta magis & æqualis. Posterior Astacus supina parte nigricat, prona lutescit, lateribus nigris maculis variegatis, cornua & appendices quæ ori prostant, mineaceo colore splendent, chelæ maiores in hoc longioresque, quàm in priore, & paucioribus tuberculis, denticulatæ intus exiguis tuberculis. Postremò addidi Chelam Astaci marini ex Zoographo, paulò breuiorem quàm depingitur, faciem hominis ridiculam repræsentantem. Nam chelæ pars minor maximum & aquilinum nasum refert: & quæ in vtriusque partis confinio eminent verrucæ, oculos, si supercilia addantur. Superiorem partem, quatenus seu cornicula quatuor supra nasum & frontem eminent, caruleo alioque colore si pictor inducat, ad repræsentationem pilei auriti, & ad latera descendentes ita tamen, vt lateant aures: retro & circa tēpora pili promineant nigri. Facies partim albo inducatur pigmento, partim roseo fūco niteat. Lingua instar partis chelæ maioris tubera (Rondeletius dentes nominat) fuerint rubicundo colore insigniēda. Quod si cristam quoque è pennis, caudæ præsertim gallinacci, capi aut pauonis nutantem, foramini summo indideris, planè Gorgoncam & terribilem habebis faciem.

Bellonij icō
reprobatur

Chela fa-
ciem homi-
nis ridiculā
repræsentās

Astacus mediæ magnitudinis prior.

Chela Astaci marini ex Zoographo.

LOCVS.

*ARABVS insidias faciens atq; Aftacus acer
In faxis habitat curuis, & pascua carpunt.*

^a H. 4. c. 8.
^b H. 5. c. 17.

^a Oppianus interprete Lippio. Tamen author est ^b Aristoteles, in leuibus terrenisque locis Aftacos prouenire, Locustas in asperis & petrosis, neutros in cœnosis. Quare circa Hellepontum & circa Thasum Aftacos nasci; circa Sigæum verò & Artho Locustas. Quocirca Aristotelem grauissimum autorem & cœteris fide digniorem secutus Franciscus Massarius, in his Plinij verbis, Locustæ degunt petrosis locis, Cancræ mollibus; pro Cancræ legit Aftaci. Nusquam non in Oceano frequētes: in Euxino tamen pōto nulli, quod his versib. cecinit Oppianus.

*Noxia non Ponto saua educantur in isto
Et parui pisces nequidquam hostile timentes
Securi degunt undis, procul Aftacus ingens,
Polypodes desunt magni, desuntq; Paguri.*

CAPIENDI RATIO.

^a H. 4. c. 8. **E** OS odore escarum allecatos capi, scripsit ^a Aristoteles, cū vellet probare Crustata omnia odorandi facultate insignita esse. Capiuntur autem eodem modo Aftaci, quo Carabi.

SEXVS. COITVS PARTVS.

^a H. 4. c. 2.

E MINA in hoc genere nihil planè differt à mare teste ^a Aristot. Nam & mari & sœminæ forceps alteruter grandior more incerto est: parem verò vtrumq; neuter vnquam habere visus. Coeunt eodem modo, quo cætera Crusta intacta, quæ caudata sunt, hoc est more quadrupedum retromingentium, vt sœmina caudam supinam exponat, mas suam superponat, & applicet. A bruma iam oua ferre incipiunt. Aristoteles ante Arcturum oua excludere: abigere iam cocta, & absoluta reddere scribit.

NATVRA. MORES.

^a H. 8. c. 17.

^b De anim.
8. cap. 22.

^c H. 4. c. 1.

R E excipit mare, vt idem author est, cū Locustæ ad branchias transmittant. Sine humore longius è mari deferri nequit. Quamobrem inquit Bellonius rarè viutis Luteriæ visitur, putrisq; est antequam eò perueniat Cardanus tamen contrà, Aftacorum eam esse naturam ait, vt citius putrescant quàm moriantur. Senectam vt tradit ^a Aristoteles exuunt vère aut post partum, vt Locustæ. Tam sunt loci patrij amatores, vt si, teste ^b Aeliano, quem Aftacum comprehendisti, eum longissimè exportes, relicto ibi signo unde ipsum cepisti, eodem eum ipsum, vnde compræhensus fuerit, arrepsisse reperies: si modò ita ex mari exportaueris, & deinde sic propè deposueris, vt ad mare adrepere queat. ^c Quæ ^c Oppianus sic cecinit:

*Aftacus in mensum thalami sub pectore amorem
Condit sponte sua, nunquam de limine cedit,
Inuitum si quis piscem traducare in altum,
In propriam subito gessit remare cauernam.
Et cupit & querit illo saltare profundo,
Ex quo piscator cymba linoq; fugauit,
Non altis ponti non vult habitare recessus,
Non aliam quarit patriam, sed sæpè penates
Demissos repetit, consuetaq; saxa renisit.*

A Sic dulcem patriam gen^{is} cupiere natantum,
 Et pontum & natale ſolum, quod ſtillet amorem
 Illis, & pectus ſpargit dulcedine blanda.
 Mortali generi patria quid dulcius extat?
 Quid grauius miſero, ſi longis ſinibus errans
 Sit procul à patria vitam tolerare coactus?
 Exilium durumq; iugum perſerre neceſſe eſt,
 Externas inter gentes ignoratq; rura.

A N T I P A T H I A.

A STACVS Polypum extimeſcit, vt ait ^a Aelianus, proculdubio ex ^b Oppiano qui ^a 6. de ani-
 ſic canit: mal c. 22.

Polypus inſidijs & duris Aſtacus armis

Et muræna ferox alterno Marte domantur.

^b Halient. 2.

B Sunt eadem de Locuſta dicta ſuperiori capite ex eiſdem authoribus.

H I E R O G L Y P H I C A.

POTEST per Aſtacum non ineptè designari amator patriæ, quamuis enim hic in pe Amator pa-
 reginis ſit quandoque ſedibus, proculque à patrio fumo, tamen veluti Vlyſſes apud ¹¹² ¹¹²,
 Homerum:

*Post varios caſus poſt tot diſcrimina rerum
 tandem in patrium reuertitur ſolum.*

N V M I S M A T A.

C Tarentinorum nummi cuiuſdam ænei altera parte Neptunus Nereo
 inſidet, dextera manu tridentem, ſiniſtra ſcutum tenens, infra autem Ne-
 reum Carabus, aut potiùs Aſtacus cernitur, ſuprà Nerei caput, & ante Ne-
 pruni pectus literæ NE inſcriptæ, à tergore Neptuni TAPAΣ, altera
 verò parte Tarantem Neptuni filium videre licet equo inſidentem, infra
 cuius pedes duæ conſpiciuntur literæ, nimirum ΣΑ. Quibus omnibus ſignificare volue-
 runt, Neptunum ab eis pro deo tutelari coli, qui non modò belluis illis marinis domina-
 tur, ſed etiam omnibus qui in ipſo mari continētur, piſcibus vilioribus, Cruſtatiſq; etiam.
 Tarantem autem Neptuni filium ab altera parte excudi curarunt, quòd ipſe nomen vrbi,
 ac fluuiio impoſuerit.

T E M P E R A M E N T V M.

D ON deſuere, inquit ^a Iulius Alexandrinus qui calido temperamento ſta- ^a De ſalub.
 tuere Aſtacos, coloris argumento, quem ex coctura rubrum contrahunt. ^{15.c.8.}
 At qui in cruſta tātum id, frigida quippè, ſed cum terreſtris alicuius par-
 te, operati caloris qualitatem accipiens deterſione multa, rubri id colo-
 ris aſpectu manifeſtatur, vt in iride, vt in ſanguine, vt hīc in Aſtaciſ, Cru-
 ſtaceiſq; omnibus, vt in alijs omnibus, vnde deterſus appareat in cruſta-
 ceo tegumento calor cum rubore. At candor in carne ſuus atq; integer maneat. Haecenus
 ille. Frigidus verò, & humidus eſſe temperamento teſtatur Simeon Sethi.

V S V S I N C I B I S.

E

ASTACI omnes marini, tam maiores quam minores carne prædura sunt præditi, ut Crustacea omnia. Quocirca difficulter in ventriculo concoquuntur, tardèq; descendunt, ac ventrem reprimunt: At ritè confecti & præparati non imbecilliter alunt. Simeon Sethi vix etiam concoqui posse ait præsertim magnos: paruos enim facilius cōfici celeriusq; descendere: caudas eorum (hoc est crura) difficilius etiam concoqui, crassiorisq; esse succi: idcirco condimentis calidis emendari, & ab eorum esu vinum vetus & rubellum potari. Interest etiam ubi capiantur in Methymna enim optimi perhibentur. Nam Phyllius siue Phrynicius, siue Aristophanes apud Athenæum in Urbibus hæc dicit:

Polypodium, Sepiolum, Carabum, Astacum, Ostrea, Chamas, Lepidas, Solenas, Musculos, Pinna, Pedines ex Methymna Diligete

Qui autem magnos amat, ex Alexādia portari curet, si propè eam degat. Sunt, inquit Cardanus, Astaci insipidiore, & duriores è mari, quam è fluminibus: adeò ut in Scoria cum ederem nullius pretij mihi viderentur. Fortè Cardanus non benè coctis, nec benè conditis vesceretur. Nam Marton Parodus apud Athenæum Astacum inter ceteros pisces lautiores, in Attico quodam conuiuio appositos ait. Mnesitheus asios elixis prætulit, & idè cli-bano incoqui voluit. Non parum falsi habent succi, & minus tamen quam testata. Fiunt etiam hysitia ex Astacis. Eximuntur enim apud^a Apitium de sua testa, & in mortario conteruntur cum pipere, & liquamine optimo pulpæ, inde hysitia plassantur & formantur.

Lib. 2. c. 1.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Ad Cardial-giam.

ASTACIUM rarè, & solius voluptatis gratia offerre iubet Trallianus. Podagricis quoq; prohibebitur, præsertim si ex pituitoso humore ortum ducat. Nam talem humorem ab Astacis generari idem Trallianus auctor est. In Cardialgia autem conuenire ait, quia non faciè eorum paratur, & acerbis mordacibusq; humoribus vsus est. Aëtius in curatione colici affectus ex pituitoso humore, Squillas & Cæros interdicat, Astaco autem pro voluptate frui permittit. Plinius medicus de dysentericorum cibo tractans, ac de calore nimio, Ostrocoderma, & Astagines optimi cibi esse tradit. Putat Bellonius per Astagines cum Astacos intellexisse. Ex eorum chelis nauæ salina sua conficiunt, in quibus sal in piscatione reponunt, Apud Belgas talis chelarum vsus est. Aedes cum tam amplæ sunt, ut habitantes canthari, aut annuli ferrei, aut mallei pulsum vix exaudiant, itaque tintinnabula in his locis procul ab ostio sitis tabulato aut muri eminentiori loco affigunt cum loro annexo, aut filo ferreo crassiusculo, per domus penetralia si quæ sint obuia deducto ad ostium vsq; quo pertuso filo chelam Astaci, loco manubrij annectunt, quod apprehendit manu, cum quispiam pulsare tintinnabulum cupit.

G

DE LEONE, SEV ELEPHANTO.

H

Cap. I V.

Æ Q V I V O C A.

Rex Leo di-
ctus.
Leo animal
quadrupes
quale.
Serpēs leo.

LEONIS vocabulum pro rege apud Græcos accipi non reperi vnquam, mirorq; quod scribit Isidorus: Leo Græcè rex interpretatur Latine, eò quod sit princeps omnium bestiarum. Est autem Leo animal quadrupes, omnium animantium ferocissimum & generosissimum, vno excepto homine, præcipuè cum colla armosq; vestiunt iubæ, quod ætate accidit. Est etiam nomen sideris coelestis apud Latinos & Græcos, ex numero duodecim Zodiaci signorum. Serpens etiam quidam sic vocatur, alio nomine *mechphus* dictus Nicandro.

A * Nicandro. *Λέων* dicta fuit Elephantiasis etiam apud Areteum; At *Λέων πρηνόλαξ*, Leo fontis custos, dicta fuit Athenis ærea Leonis effigies super fonte eo, ex quo aqua efferebatur, *ἐν ταῖς πρὸς ὕδωρ δίκαις* teste Polluce, cui etiam *Λέων* dicta fuit tremendæ saltationis species, ab Athenæo tamen inter ridiculas saltationes recensetur. Denique *Λέων* est nomen viri proprium, vt Latinis Leo. Similiter Elephantus quadrupes est omnium ferè animalium maximum, Europæ incognitum, duobus celebre dentibus, ex quibus opera sunt eburnea. Significat *ἡλίφας* poculi genus apud Athenæum, item morbum apud medicos illum qui Latinis lepra dicitur.

In Theriaca.

Elephantiqui voca.

SYNONYMA.

PLERÆQUE nationes, vt inquit Gillius, etiam nunc Leonem nominantes Astacum, arbitrantur Leonem esse Astacum. Massilienses enim & Leonem & Astacum Ligombaudos nominant, & Itali quandoque vtrosq; Leones, quamuis etiam sint qui distinguant, maiorem Astacum hoc nomine appellantes. Plinius etiam separatim de Astaco & de Leone tractat: & Athenæus vtrumque distinguit, cum inquit Astaco Leonem maiorem esse. Belgæ Leonem marinum appellant Ondocht. Neapolitani, inquit Gillius, genus quoddam Crustatorum etiam nunc Elephantum vulgò nominant: sed hunc ne, an alium appellent, iudicare non possum, cum piscem non viderim, hæc ille. Platina à vulgaribus idem Leonem dictum suspicatur, quòd Leonis terrestris animalis colorem similitudinemq; quandā habeat: quam cum ego nullam in eo offendam, ita ob magnitudinem appellari putem.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

ELEPHANTVM Plinij eundem facit * Bellonius cum Leone, nec ab Astaco grandi distinguit, vt ex eius hisce verbis apertissimè declaratur. Plinius, inquit, Elephantum marinum sic depinxit, vt eius delineatio Astaco planè conueniat. Inter marina, inquit, sunt Elephanti Locustarū generis, nigri, pedibus bifalcis. Ego verò pro pedibus bifalcis quater-nos intelligo, quos duo etiam brachia vtrinq; subsequuntur. Addit præterea brachia duo binis articulis, singulisq; forficulis denticulata, quæ in Astacis cernimus. Nam singula grandia Astaci brachia, binis articulis intercipiuntur, & denticulatis forcipibus bifalcis armata sunt. Quamobrem adultum Astacum à Latinis Elephantum etiam dictum fuisse crediderim, nam Astaci quanto maiores exeunt, eò nigriores euadunt. Quod autem ad Leonis appellationem attinet, conijciendum est Græcos Astacis grandibus nomina immutasse, & Leones potiùs quàm Elephantos appellare maluisse. Nam & Aelianus eam descriptionem tribuit Leoni, quam Plinius Elephantò. Oppianus.

* Li. 2. aquatil cap. 3. Leo Plinij & Elephantus idem.

Τὸν ἥπρι χρυσέαςτῃ λέον, βλοσυρήτῃ ζύγανω,

Quod sic Lippius vertit.

Diagno horrore Leo, post hos horrenda Zygena.

D Aelianus Leonem marinum Locustæ similitudinis esse scribit, sed corpore magis tenui ac gracili: brachiaque habere tum maxima, tum Cancris similia: & cœruleo colore esse, subnigrisq; distingui maculis. Constat igitur Leonem eundem esse piscem quem Elephantum: ac plurimum eos hallucinari, qui nostras Escreuissas Leones esse putant; hæc Bellonius. Sed cum verba Aeliani integra non adducat de Leone, imò quadam etiam omittat, quæ scitu fore digna iudicauim, ea hic subiungam: Marintum Leonem inquit, Locustæ similem esse scio, præterquam quòd tenuior & gracilior apparet, & ex aliqua crustarum suarum parte cœruleus (cœruleo colore est & subnigris maculis distinguitur, Gillius). Ignauus est, (ὀψθής) Forcipes illius maximæ, Cancrorum forcipibus figura similes sunt. A piscatoribus bene peritis, membranas quasdam habere dicitur appellas ex testis & colligatas, sub quas subiectæ sint molles caruncule & tenere, quæ Leonis adeps appellentur. Hæc Aelianus. Iouius quoque Leonem Plinij ab Astaco non separauit. Rondeletius verò quidem Aeliani Leonem & Plinij Elephantum non distinguit: sed Plinij Leonem & Elephantum

* Lib. de animal. 14. cap. 9.

Athenæus
correctus.

phantum diuerfos esse liquidò ostendit, his verbis: Athenæus obiter tantum ex Diphilo Leonem inter Malacoderma recensuit, quo in loco pro *μαλακοδέρμων* perperam legitur *δσρακοδέρμων*, vt ex contextu apparet: *Τὸν δ' ἰ μαλακοδέρμων παλὸς, Ασακός, Κάραβος, Καρχήος, Λέων τοῦ αὐτοῦ γένους, ὅντα διαφέρουσιν. ἡ δὲ ἰσὺν ὁ Λέων τοῦ Ασακοῦ.*

Lib. 9. cap.
31.

Aristoteles nullam omninò mentionem fecit. Plinius nominauit tantum. Cancrorum genera, Carabi, Astaci, Mæg, Paguri, Heracleotici, Leones. Libro 32. cap. 11. notam addit, quæ à similibus secerni possit: Leones, inquit quorum brachia Cancris similia sunt, reliqua pars Locustæ. Ex quibus verbis quisnam sit verus Leo, post longam diligentemque omnis

Leonis Rō-
deletij de-
scriptio.

generis Crustatorum inuestigationem, certò me cognouisse existimo, qui cum minimè cōtinnendus, imò spectatu dignissimus esse videatur, paulò fusiùs qualis sit exponam. Λέων à Græcis dicitur, ita à Latinis Leo, à colore flauo, vt arbitror, quò coloratus est dum uiuit, & è mari captus educitur, & quòd hirsutus sit. Astaco corporis specie affinis est, sed brachia longiora habet, forcipes tenues & latiusculos, quorum fissura maior quàm in vllò alio Crustatorum genere pro corporis ratione. Tuberculorum qui in Elephantis sunt loco brachia villis vestiuntur & aculeata sunt. Pedes tres qui proximè brachia sequuntur, longiores sunt, aculeati, in calcaria terminati: vltimus exiguus, breuis & tenuis, neque aculeis neque pilis munitus. Præterea ab Astaco dorsì aculeis differt, quibus cum Locusta cōuenit. Vtrinque cornua duo longissima tenuissimaq; habet, item alia in fronte breuia, inter quæ vnum in fronte eminet acutum, neutra parte serratum: hæc sunt oculorum propugnacula, qui cornei sunt & prominent. Corpus totum vndulatum est, instar panni ex hircorum camelorumque pilis contexti, camelotum vulgò appellamus. Cauda perinde ac in Astacis in pinas quinque desinit, sed lineis magis distincta. Captus Leo circa Lerinum insulam (quæ nunc insula D. Honorati dicitur) nò procul ab Antipoli, ad me missus est: Hæc qui cum Plinij verbis conferebat, ex brachijs Cancris similibus, Locustæ corpore, Leonem esse, quem depinximus, facillè iudicabit. Ex Cancris enim permulti brachia pro corporis magnitudine longa habent, hirsuta, forcipata; corporis Locustæ figura longa est, cauda ex tabellis constat, dorsum aculeatum, quæ in Leone nostro expressa spectantur. Non minus absurdè de Leone, quàm de Astaco loquitur author libri de Aquatilibus. Nam quemadmodum Astacum aduultum, à Latinis Elephantum dictum fuisse creditur Græcos Astacis grandibus nomina immutasse, & Leones potiùs quàm Elephantos appellare maluisse. Nam Aelianus, inquit, eam descriptionem tribuit Leoni, quàm Plinius Elephantò.

Cauda.

Contra Bel-
lonium Rō
deletius.

Nam idem sit Leo Aeliani, & Elephantus Plinij, an propterea rectè concludetur eundem esse Plinij Elephantum & Leonem? Sic enim ille concludit. Constat igitur Leonem eundem esse piscem quem Elephantum. Non vides Plinium hunc ab illo apertè distinxisse? Nam cum Plinius de Elephantis dixisset, paulò post Leones subiunxit, & notam diuersam addit: quorum brachia, inquit, Cancris similia sunt, reliqua pars Locustæ. Alius est igitur Plinij Elephantus, alius Leo quem hoc capite expressimus. Hæc omnia Rondeletius, ex quibus vt dixi apparet, cum consentire cum Bellonio, quod idem sit Aeliani Leo, & Plinij Elephantus: sed alium esse Plinij Leonem, ab eius Elephantò manifestè declarat. Quid in

de xcr. 245.

tanta controuersia fenserit Cæsar Scaliger, nobis non aperuit eo in loco vbi Cardanum docet, quot sint Crustatorum genera, & quanam: sed alio in libro suo nobis suam se declaraturum sententiam est pollicitus. Prædicto tamen loco fatetur, se vidisse Astacū, cuius brachium puerilis brachij magnitudinem æquaret. Ergo non magnitudinem Astacum à Leone aut Elephantò distinxit, quemadmodum Diphilus apud Athenæum, qui Leonem Astaco maiorem esse scripsit, sed aut forma, aut nullo discrimine per Astacum & Leonem idem intelligens. Est apud me Astacorum genus insigni conspicuum magnitudine, quæ à vulgari differt Astaco, & non nihil corporis figura; planè à Rōdeletij Leone, si eius iconi, quàm nostræ apposuerimus, fides aliqua sit habenda, magis diuersum, quàm ipse Astacus, cuius imaginem superiùs spectandam proposui. Is igitur Brundusij captus, ad me missus est ab Archiepiscopo Brundusino. Leonem vulgus adhuc ibidem vocat, est autem magnitudine tredecim palmorum: brachij dextri ea magnitudine, quæ se conspexisse refert Iulius Scaliger, sinistrum autem multò tenuius. Quod miror Rondeletium in sua icone non expressisse, nisi eius Leo hoc in se habeat propriū, vt eadem sit vtriusque brachij granditas, quod tamen in animum inducere nequeo, cum sit ex Astacorum genere, qui alterutro brachio semper differunt. Erant etiam nostri Leonis huius chelæ tuberculis interius ab vtraque parte, tanquam dentibus munitæ, quæ in Rondeletij Leone desunt. De colore eius nil certi habeo quod dicam: quandoquidem crusta eius tantum exempta carne ad me missa fuit, quæ iucundè rubebat, vnde conijcio, costā antea fuisse. Plinium, vbi Ele-

phantum

phantum suum nigrum esse declarat, aliqui intelligere putant per nigrum violaceum colorem exsaturatū. (Nam *ruvards* Græcè de nigro, vt de Aethyope, & cæruleo, vt de mari dicitur,) sic violas negras Virgilio dici. Iidem *Astacos* inde purpurei & violacei coloris esse existimant, rubere autem cū sunt cocti. Non suppressendos duxi duos alios *Astacos*, propterea quod sint Rondeletij Leoni valdè congeneres: Pedibus enim ac brachijs differunt, itemq; cornibus. Nam hæc multo sunt vtriq; longiora, ita vt ultra chelas protendantur. brachia quoq; & pedes crassiores, tres vtrinq; pari ferè magnitudine, quippè posterior dimidia parte minor est, quem pictor in secundo non expressit. Vtriusq; etiam brachia admodum aspera, imò aculeata præsertim parte interna, sed prioris maximè hirsuta & pilosa. His adiungo *Astacum* marinū, quem *Humer* vocant Germani, ex descriptione septentrionalium regionum Olai Magni. Ingentem esse scribit, inter Orchades & Hebrides insulas, & tam validum, vt hominem natantem chelis apprehensum suffocet. Sed non probo quod pedes omnes bifurcos pinxerit, & caudam tabellis tam multis construxerit. In eadē tabula idem Olaus Magnus depingit *Astacum* duodecim pedum, qui deuoratur à monstro marino, vt hic conspicitur. Forcipibus, inquit Gillius, firmiter *Astaci* & *Leones* retinent, quidquid comprehenderunt. Cū enim *Masilæ* multas *Boopes*, *Mænarum* genus, & *Leones*, & *Astacos* cepissent, nauiculamq; vbi huiusmodi pisces captiui tenebantur, in litus expulsam reliquissent, & vulpes in eam ipsam ad exedendos *Boopes* inuasisset, accidit vt hæc in horum forcipes pedem poneret, ex quo totam noctem retenta, mane à piscatoribus capta fuit.

Forcipum
vis.

Vulpes pe-
dibus detē-
ta ab Asta-
co capitur.

A N T I P A T H I A.

AVDIVIT aliquando Aelianus, terrestrem Leonem summè timere marini Leonis aspectum, absurdum scilicet ac formidabilem; sed neq; odorem eius ferre: itemq; illum ipsum (terrestrem Leonem) marini extritarum crustarum puluerem in aqua bibentem, à ventris morbo liberatum iri.

Astacus similis pediculo marino.

Vlysis Aldrouandi

Astacus marinus, qui hominem apprehensum suffocat.

VSVS IN CIBO, ET ALIIS.

REFERVNT Leonem marinum à Belgis appellari Ondocht, propterea quòd à mensis amoveatur, nihilq; in cibo valeat. Apud nos tamen lauris apponitur cōuiijs. In furno enim admodum calido, sine aqua, liquamine vel oleo lentè coquitur. Sunt qui eum, vt scribit Platina, carbonibus circumuallent, crebroq; voluant, ne comburatur: coqui item ex aqua & aceto, vt Cancros fluuiatiles, plus tamen cocturæ requirere, quòd crassior sit & durior: Aiunt teste ^a Aeliano, adipem Leonis ad hoc ipsum homines adiuuare, vt squallidæ & infuscatae faciei nitorem afferat. Cum rosaceo in vnguentum conformatus, formæ pulchritudinem conciliare, & venustum splendorem enitere facit.

^a De anim.
24. cap. 9.

DE ASTACO PARVO MARINO
RONDELETII. Cap. V.

ASTACVM hunc inquit, marinum paruum vocamus, vt à magno differat: vt etiam ab Elephâto & Leone distinguatur, cuius solus quòd scîâ, Athenæus meminit. Ex Ostracodermis, inquit, sunt Squilla, Astacus, Locusta, Cancer, Leo: quæ eiusdem cū sint generis, differunt: maior autem est Leo Astaco. Est Astacus hic semper paruus, nec ferè vnquam magnitudinem picturæ nostræ superat. Capite & thorace est rotundiore quàm fluuiatilis, in lateribus inciso, è capite eminet cornu latiusculū, magnū si totū corpus spectes, vtrinq; ferratum, inter oculos situm, quos recondit & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa sunt. Duo breuiora cornu ferrato, viciniore, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam vtrinque vnicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam. Vtrinq; pedes sine forficibus. Collum siue cauda tabellis constat, & in pinnulas desinit. Sub cauda appendices sunt ouis reponendis destinata. Astaco huic viuo corpus rubeat, alioqui lineis coeruleis transuersis variatum. Rarus ac bonæ carnis est, firmiorisq; quàm Elephas, melioris quàm Locusta. Differt à fluuiatili, quòd, sit dum viuit, colore fusco, corpore longiore & strictiore, cornu frontis latiore & breuiore. hæc Rondeletius.

Astacus paruus marinus Rondeletij.

DE CAMMARO, SEV ASTACO
FLUVIATILI. Cap. VI.

SUNT qui Cammaron apud veteres noſtrum Aſtracū fluuiatilem, quem vulgò vocant Gammarum, eſſe negent. Ab hac enim quæſtione capitis initium fumemus, quam ſuprà promiſeramur nos explanaturos, ac diſcuſſuros. Quid igitur erit κάμμαρον? nunquid Squilla eſt? Sic ex Athenæo docere videntur, quum inquit: Κάμμαροι καὶ τὶ (ἔστι) γένος καρίδων ὑπορωμαίων οὕτω καλούμερον: id eſt. Cammarus appellatur etiam Squilla quoddam genus à Romanis. Sanè vt dicam cum doctiſſimo Cæſare Scaligero, à Squilla parua Gammarus parum diſfert, ſi minus accuratè conſideres. Diligentius intuenti recognoſcetur Gammari roſtrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, quibus pro manibus vtitur, forſcipati: Squillæ vniformes. Squillæ lamellæ latiores: ipſa tota compreſſior. Puto igitur Gammarum antiquis fuiſſe noſtrum hunc fluuiatilem Aſtacū. Alioqui ſi ſi non eſſet Cammarus, nullo nomine ab antiquis designaretur. Non enim eſt Cancer fluuiatilis. Et* Varro cum iubet villaticis anatibus præberi Cammaros, de marinis intelligere non potuit. Et* Galenus aliud fecit ab alijs omnibus nomen flexu diminutiuo, vt ab Aſtaci & Squillis diſſerret; enumerat enim inter Cruſtata ἀſτακοὺς καὶ παζούρους, καὶ καρίνους τε, καὶ καράβους, καὶ καρίδας, καὶ καμμάριδας. Non eſt igitur Cammarus Squilla, vt ex Athenæo quidam putaut. Plinius quoque Cammarum à Squilla diſtinxit. Nam quodam* in loco, vbi ſex & ſeptuaginta piſcium genera recenſet, Cammarum enumerat, cum poſtea Squillam eodem capite pronunciet. Non ſunt etiam hac tempeſtate audiendi medici, qui Aſtacos noſtros, fluuiatiles Caneros exiſtimant, cum Canceris ſit corpus rotundum teſte Ariſtotele, & cauda non extenſa, ſed corpori applicata: Aſtacus verò ſit corpore longo Locuſtis ſimili, quòd capite collo ac tabellis ſit diſtinctus.

Cammarò antiquorū num Gammarus fluuiatilis.

* Lib. 3. de reruſt.

* Lib. 3. de alim. ſacul.

* L. 3. 2. 6. 21.

SYNONYMA.

N fluuijs itaq; iſtiusmodi Cruſtata, quæ à marinorum Aſtacorum figura, Aſtaci fluuiatiles, Καμμάριδες à Galeno, κάμμαροι apud Athenæum nominantur, proueniunt. Nam non benè apud eum Euſtathius legit κάμμοροι, vt monui ſuperiùs. Ariſtoteles ijs peculiare nomen non delignauit, ſed inter Cruſtata minutiora, quæ nomine carent, poſuiſſe videtur. alij Squillam fluuiatilem vocant: Romani, ac Veneti, Gammarellam, & fluuiatilem Gambarum, & Gammarum, quo poſtremo vecabulo Gaza in ſua verſione apud Ariſtotelem Aſtacum vocauit, Latinumq; fecit. Hodiernis Græcis, Caranis, & Caranidia, à Caride nomine detorto, appellatur. Gallis Elcreuiſſe. Flandris Kreuits: Anglis Creuis, Creuiſe, Crauyſſhe. ſed marinum Aſtacum etiam Angli à ſea Creuyſe nuncupant. Proxima vox Germanica Krebs. Illiricè Kak.

GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.

RONDELETIVIS nobis ſuum fluuiatilem Aſtacū ſic deſcripſit. Corpore eſt rotundo (terete. nā vt cylindrus & globus vel circulus diſſerunt, ita teres & rotundum. & ipſe Rondeletius paulò inferiùs Caneros rotundos, Aſtacos longos eſſe ſcribit: Zoographus.) capite in cornu latuſculum breue & acutum deſiciente, ſub quo latent oculi. Capiti præpoſita ſunt cornua quatuor, duo breuiora, alia longiora, articulata, flexibilia, in tenuitatem pili deſinentia. Vtrinque chela vnica eſt, aſpera, denticulata, articulis quaternis cōnexa. pedes vtrinque quaterni, bini chelis propiores biſidi ſunt & hirsuti, bini poſteriores in calcar deſinūt. Poſterior corporis pars quæ collum appellatur, ſex tabellis cōſtat, cauda pinnulis quinque,

media

media scuti formam refert, & articulata est: vtrinque; duæ communi articulo, postremæ proprio colligantur. Os dentibus munitum, vt in Locusta & Cancris. Carnis aliquid in ore & lingua. Sub cauda appendices sunt, in quibus oua reponuntur. Diligens etiam in suo de-
 * Lib. 2. de scribendo fuit * Bellonius. Nam probans hunc esse ex Astacorum genere, sic inquit: Nam
 aquatilis. 6.3. eius bifurca brachia duabus tantum articulationibus intercipiuntur, quæ duo pedes vtrin-
 que forficulis in extremo denticulati subsequuntur; reliqui quaterni non diffinduntur.
 Caudam quoque; vt Cammarus quinque tabellis loricatam, pinnulasque; in extremo quinque habet: ambobus (Astaco tùm fluuiatili, tùm marino) idem ferendi & excludendi modus: ijs-
 demque; ambo cornibus, dentibus, rostris, mucronibus, tibijs & externis partibus præditi
 sunt, quod idem de internis dicere par est. Porro Gammari (fluuiatilis) ventriculum mu-
 tis vndecunque; ambit; multi falsò eius stercus esse credunt: ego verò eius hepar esse puto.
 Multorum ciborum capax est stomachus, tam miro artificio fabrefactus, vt etiam in eius
 fundo alterum os comperias suis maxillis & dentibus repletum. tot in lateribus branchias
 habet, quot pedes. Porro vtrinque; in Cammaris spiraculum seu foramen sub cortice ad late-
 ra oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Quidam porro calculi in Camma-
 ri capite reperiuntur, quos Carcinia nomine vocauerunt. Haftenus ille. In his in primis
 controuersum est, num branchias habeat. Nam Aristoteles de Astacis marinis loquens
 non branchias, vt Gaza & Rondeletius transferunt, sed βραγχιασδὴν dixit, hoc est partes
 branchijs similes: rectè V Vottonus, veluti branchias. Sic enim ait Philosophus: Hæ os cir-
 cundant non sine hirsutia frequentes, & assidue mouentur. Τα βραγχιασδὴν τὰ πρὸ τοῦ
 στόματος δασέα καὶ ποικίλα. Ταῦτα δὲ διατελεῖ κινῶν. Ego, inquit Zoographus, cirros potius
 quàm branchias aut βραγχιασδὴν has partes albidas dixerim. quid enim branchijs simile
 habent? non situm, non substantiam aut figuram, aut vsum. Motum dices similem esse. At-
 qui verum nò est, quòd assidue moueantur. Astacum enim fluuiatilem cum vitreo vase
 maximè perspicuo aqua pleno inclusissem, cirros illos obseruari moueri quidem & celer-
 rimè, non tamen assidue, nec semper: sed in commotione aliqua ipsius Astaci aut affectu,
 tùm rursus quiescere prorsus. Bellonius mollia laterum additamenta, branchias in eis ap-
 pellant: Tot, inquit, branchias in lateribus habent, quot pedes. Verùm nos illa quanquam
 ipse branchijs non dissimilia, nec intrà, nec extrà aquam moueri vnquam vidimus. quæ
 ælium earum esse vsum puto, fortè ne aqua introsum penetret, vel ad motum progres-
 sionis natationis usque eis adiuuentur: non ad cordis & caloris natui refrigeratione: qui bran-
 chiarum in piscibus sanguine & corde præditis vsus est, vt in terrestribus pulmonis. Exan-
 guia verò omnia in terra pulmone, sic in humore eodem & branchijs carent. Ad hæc quæ
 branchias habent aquatiliu, & aqua subeunte refrigerantur, extra aquam diù viuere nò
 possunt: Cancri verò plurimis diebus possunt. Ego sine cibo in sola aqua ad dies tredecim
 viuum seruavi nuper, mense Octobris: aqua singulo vel alterutro quoque; diè mutata, in an-
 gulo zete nostræ calefactæ. Sed neque; vt aquam ore acceptam reddant, dum cibum in hu-
 more capiunt, branchijs opus est Astacis. Vtrinque; enim ad latera oris per foramina quædā
 aquam remittunt: vt in extractis ab aqua apparet, si contempleris supinos. Et hoc Bello-
 nius quoque; obseruauit. Aristoteles verò in libro de Respiratione, circa finem capitis vn-
 decimi (vt nos distinximus) nec branchiarum nec foraminum, satis clarè, quibus reddatur
 aqua, in hoc genere meminit, cum scribit: Τα μὲν δὲ ὅσα μαλακῶς σπασα, ὅσα οἱ τε Καρκῖνοι καὶ
 οἱ Κάραβοι παρὰ τὰ δασέα ἀφίστοι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν ἐπιπτυγμάτων. paulò antè autem di-
 xerat, quòd non refrigerandi gratia, sed necessariò dum cibum in aqua capiunt, eam admit-
 tant, vt & Cete & Malacia. Item historiarum animalium 4.2. Τὴν δὲ θαλάσσιαν δὲ χροῖαν μὲν
 παρὰ (abundat hæc præpositio) τὸ σωματὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἀρίστοι δὲ ἐπιλαμβάνοντα
 (Gaza videtur legisse ἀφίστοι δὲ ἐπιλαμβάνοντες) κατὰ μικρὸν τοῦτου μόρου οἱ Καρκῖνοι, οἱ
 δὲ κάραβοι παρὰ τὰ βραγχιασδὴν. Ἐχουσι δὲ τὰ βραγχιασδὴν πολλὰ οἱ Κάραβοι. Quæ Ga-
 za sic transtulit: Marse omnia eius generis ore excipiunt, sed Cancri parte oris exigua du-
 cta respuunt: Locusta suas ad branchias transmittunt, quas ipse plures quàm cætera ha-
 bent. Quasi verò haustam ore aquam aliundè Carabi, aliundè Cancri emittant: cum in ci-
 tato loco ex libro de Respiratione, vtroque; eadem parte emittere clarù sit: quare hic etiam
 pro οἱ καρκῖνοι, οἱ δὲ κάραβοι, non aliter quàm illic legerim, οἱ τε καρκῖνοι καὶ οἱ κάραβοι.
 Hoc etiam constat eandem partem Aristotelem diuersis nominibus, modò τὰ βραγχιασδὴν,
 modò τὰ δασέα nominari. Hæc cuncta scitu digna & noua ex ipso Zoographo referre pla-
 cuit. Mutim quoque; quæ ambit vndiquaque; ventriculum, non benè opinatur Bellonius esse
 hepar, quod tantum sanguine præditis animalibus darum est. Porro de lapillis quos in
 se continet Astacus, dubitatur quo hæcant in loco, quoque; sint numero. In magnis & an-
 nosis

Aristot. cor-
 rectus.
 Mutum nò
 esse hepar.
 Lapilli Asta-
 corum vbi.

- A** nosis Astacis lapillum aliquando reperiri, in proximo supra forcipes articulo, audiuisse se meminit Zoographus. Reperiuntur, inquit, Georgius Agric. bini lapilli globi dimidiati figura, in Cancrorum (sic Astacos vocat) fluuiatilium capitibus. Videntur illi summo ventriculo adiuncti. Cardanus lapides candidos gigni in oculis, cortice deposito duriore mollem induere, lapidesq; tunc fieri maximos tradit, absumpta materia corticis in lapidibus. Crescunt eis, vt ait Albertus plenilunio globi dimidiati duo lapidum instar sub oculis interiùs, in foemellis præcipuè, cum suphar exuerunt. Germani vocant Krebsaugé quòd quasi formam habeant oculi, vel Krebsstein. Hæc itaq; sunt, quæ in Astaco fluuiatili conspici possunt. Quamvis autem non dubitem, quin eadem omnia in marino quoque reperiantur, hoc tamen loco dicenda erant, propterea quòd Astaco fluuiatili omnia quæ dicta sunt, ab authoribus adscribantur. Pergam nunc ad eius genera, quæ à recentioribus duo constituuntur, magnitudine potiùs & loco, in quo degunt, differentia, quàm figura corporis. Minores vocant saxatiles, lapidosos Cancros Albertus, propterea quòd sub lapidibus degant; apud Germanos & Heluetios familiares, dicti Steinkrebs, & Thulkrebs: Saxatiles quales.
- B** Maiores nigriores à Germanis dicuntur Krebs simpliciter, ab Heluetijs Edelkrebs, hoc est nobiles, quòd in nobilium patinis sint frequentes. Hoc superiùs descripsimus ex Rondeletio & Bellonio: qui etiam obseruauit in Pado captos rotundiores esse corpore magisq; crenato, quàm in Sequano, cuius dexter pes sinistro tenuior est. Ego duo aut tria horum fluuiatilium Astacorum obseruaui genera, si color discrimen faciat. colore enim tantum differunt, & non alia quapiam quod sciam parte. aliud enim caruleo, aliud ferrugineo, aliud obscurè nigricante colore est. Qui igitur primus depingitur, ferrugineo est colore, cum eo quem Zoographus depixit, & maiorem Astacum appellat idem, si iconi fides sit habenda. Rondeletij icon ab huius differt in cauda & corpore, quod latius & breuius apparet in Rondeletij iconè. Reliqua genera cum eiusdem ferè sint magnitudinis, vnica iconè ostenduntur. His adiungo iconem aliam quæ prona parte monstrat oua, vt collo annectantur.
- Astacus fluuiatilis alius.

Astacus fluuiatilis alius.

L O C V S.

VBIQUE in Europa sicubi non desunt fluuij torrentes, riuī aut lacus abundant, tamen in Hispania, licet non desint flumina, inueniri negantur. In Gallia contra frequentissimi sunt, & maximi, maximè verò in Pannonia; vbi carri multi onerantur eis exportandis aliò. Viennæ Pannoniæ superioris supra triginta currus Astacis onustos non semel numerauit Iulius Alexandrinus in foro, quod ab hūce Gammarium vocant. Nouus Orbis dictus etiam minime ijs caret: Quin optimos in fluuijs Americanis inueniri à nauigatoribus relatum est. Vtrunq; genus tū saxatile, tū quod grandius & nobilius est, frequens est in Helueticis & Subalpinis regionibus. Sed saxatile loca amat lapidosa: alterum verò grandius plana, & læuia, & terrena.

V I C T V S.

• Depis. flu.
cap. 35.

SARCOPHAGI sunt hoc genus Astaci, & Scatophagi. Cadaueraq; sectantur. Nam si in aqua, vel equus, vel canis, vel quoduis aliud animal submergatur, mox tanquā vultures magna frequentia adnatant, nec recedunt nisi quidquid sit carnis, arroserint. Quo spectaculo quidam, inquit^a Rondeletius aliquādo commotus, quemadmodum ex boue cæso apes, ex equo Velpas, ita Astacos fluuiatiles gigni existimauit. Quamobrem equos mortuos in aquam conijciendos aliquoties curauit, tandem euentu ab eadem sententia diductus est. Cancer H fluuiatilis (ait Albertus Magnus) vt dicunt periti piscatores etiam in gurgustia (nallas) intrat ad lucium & rodit eum. Cancris etiam lapidosi qui sub lapidibus degūt, carnes comedunt radeo, vt (quod Zoographus etiam est expertus) carnibus in Danubio alligatis nauibus, & in aquam suspensis adhæreat magna Cancrorum multitudo. Aiunt quidam animal esse amphibium, vesci herbis, noctu ad pascua exire, præsertim Iunio mense: ranas etiam appetere. Albertus: Cancer, inquit, lacte potatus, sine aqua multis viuūt diebus. Zoographus, vt retuli, Astacum domi viuum in aqua per dies tredecim conseruauit.

C A P I E N D I R A T I O.

CAPIVNTVR virgulis diuiss in summitate, quibus intestina aliqua, aut ranarum corpora inserta sunt, aut baculis, quibus iecinora iam fœrentia transfiguntur, ordine dispositis, iuxta gurgites aut loca quæ habitare solent, denis duodenisue: inde reticulo circumit piscator, virgas singillatim eleuans, subiectoq; reticulo cūm Astacus non adeo celeriter possit se explicare, decedit in reticulum. Ita piscator magna cum voluptate centum aut ducentos refert

A refert domum bene robustos, & vinaces ac magnos. nam parui ad escam sublimem non tam facile accedunt: & ubi accefferint, antequam capiantur, excidunt. Alij plurimos sic capiunt: ranas decoratas, ita vt cutis appendeat, insigunt baculis fissis, & sic disponunt hos baculos per riuos, vt distent à se inuicem duarum vlnarum spacio aut circiter. Mox ubi accefferint Astaci, eleuant baculos, statimque altero reticulum subitus tenente decutiunt. Sunt qui, vt innumeros capiant, nassæ iecur aliquod imponant, in riuo medio. Alij iecur vitulinum dissectum in aliquot partes oleo frigunt, & in nassa suspendūt. Alij hircinum iecur bene assatum, camphora præparata (sic inuenitur in libello quodam Germanico) illinunt, deinde omento vituli, vel ouis recenti circundant, & tabellæ aligant secundum artem. Pica etiam inter cætera eos venatur, & fertur picam quandam ab Astaco, quem secum in arborem detulerat, collo compressam ab eo perijisse.

S E X V S.

B ARES, inquit. Albertus, in ea parte qua corpus ad caudam continuatur subitus, quatuor longas habent virgulas prominentes, quibus fæminæ carent. Cauda etiam maris rotundior est, & planior, & spissior; fæminæ autem magis tenuis, & vacua & lata, quasi compressa. Et alibi, mares à fæminis non differunt: nisi quòd fæminæ membra maiora sunt: & coopertiorum siue tunicarum (tabellarum) in cauda, distantia est maior in fæmina.

C O I T V S, P A R T V S.

ODEM autore in coitu mas primùm ascendit supra dorsum fæminæ: ea verò mox se supinam vertit: atque ita mas coit cum ea, confricando se ad eam sine egressu ouorum. Oua pariunt per anum, per quæ etiam excrementa reddunt. Neuter verò sexus membrū habet, quod in coitu intrèt corpus alterius, sed per applicationem portarum (meatum) coeunt. Christophorus Encelius Saluendensis ore coire prodidit. Cardanus iam exclusa iuncta corpori manere scribit, donec excludantur fœtus. Idemque meminuit minimos Astacos caudæ matris adhuc adhærentes se conspexisse, quod etiam à Zoographo est animaduersum. Albertus ait: Oua fæminæ primò in corpore sunt valde cōpressa: deinde paulatim exeunt, & virgulis sub cauda curtis adhærent, donec cōplentur.

N A T V R A.

ESTAS seu crustas & hi singulis exuunt mensibus: quo tempore lapillos in capite multo grãdiores gerunt. Hyeme latèt mensibus quinq; ; nam eius frigore læduntur admodum. Crustam autem veris tempore prodeuntes exuunt. Putant aliqui hiberno tempore eos quoque apparere, ac ad litora prodire: æstate autem recedere gregatim ad aquas optatas. Lunæ vim quoque sentiunt, quemadmodum Crustata omnia, & Ostracoderma. Nam nouilunio admodum emaciantur, fiuntque excarnes, plenilunio contrà pinguescunt, vt etiam vère & autumnò.

E M B L E M A T A.

A LCIACI hoc est emblema in Parasitos.

*Quos tibi donamus, fluuiales accipe Cancros:
Munera conueniunt moribus ista tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; alius adest.
Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,
Pernicesq; pedes, spiculaq; apta pedi.
Cum vagus in triuijs, mensq; sedilibus erras,
Inq; alios mordax scormata falsa iacis.*

TEMPERAMENTVM.

TEMPERAMENTVM, inquit Michael Sauonarola, non inuenio ab authoribus determinatum. Sed quia sunt de genere piscium, & somnium inducunt, idq; vehementer: iudico ipsos frigidos & humidos, ita vt frigefaciant in primo ordine, humectent in secundo. Castor Durantes frigidos in secundo statuit, humidos in primo. Sunt quidam qui calidos putarint, quod inter coquendum rubescant: quorum certè argumentum valde frigidum est. Color enim non indicat rei temperamentum, vt alibi me apud Galenum legisse memini. Deinde si indicaret, crustæ tantum naturam ostenderet, quæ cocta rubedinem contrahit, non autem partium interiorum, quibus vescimur, & de quibus iam est quæstio. Nec omnium fluuiatilium Astacorum crustæ coctæ rubescunt prorsus: nam qui inter saxa lapidosaq; loca habitant, cocti pallidiores sua crusta cernuntur. Coctione autem rubescunt crustæ: quia calor ignis partem terrestrem in humido consistentem deterget, dum in ipsam agit mediante humido.

V S V S I N C I B I S.

RÆTER Chelas & caudam, nil in his est, quod comedas: atq; ea cum ob frigidam intemperiem, tum etiam duritiam & crassitiam malè audiunt. Quapropter non admodum concoctionem promouent, & longiore in ventriculo mora mandatis in caput frigidis, & humidis vaporibus soporem inducunt: cocta nihilominus satis nutriunt, & sanguinem succumq; non facile disfluentem generant, & pituitosum. Facilius autem digeruntur quam marini, & melioris, suauiorisq; carnis existunt. Vnde Cardanus ait se admodum delectatum in cibo fluuiatilibus, marinos verò abhorruisse semper.^a Castor Durantes:

^a In lib. 20.
de sanit.

*Astacus & molli carne est & denique suauis,
Præditus, hincq; ideo per facile excoquitur.*

Minores qui inter saxa capiuntur, illaudati sunt, commendatiores qui sunt maiores & cocti rubescunt; viuos ac recentes conseruari aiunt si chalibem apposueris. Commendantur autem præcipuè Martio & Aprili mensibus: & magis crescente luna quam decrescente. Reperiuntur aliquando in his intricatæ venæ albæ, Germani Nestel hoc est ligulas vocant; improbantur hi in cibis, vt omnes pisces ita affecti. Dum itaque coquuntur, non simplicem aquam desiderant, sed mixtam cum aceto aut omphacio; feruentemq; vt caro eorum fluida firmeretur, coquaturnq; facilius: apud plurimos nobiles in Italia sic cocti mensis apponuntur, cum acerrimo aceto, sale & pipere. Tortam ex Gammaris tempore ieiunij hanc nobis describit Platina. Ex Cammaris elixis quod bonum est, in mortario tundes. Succum deinde amigdalinum cum aqua rosacea per setaceum transmissum præparabis: aut si id non poteris, ius pisorum aut cicerum alborum seruabis. Passulas & ficos quinque conteres. Modicum petroselinum, amaraci, betæ parum incoctæ, minutatim concides: cinnami, zinziberis, saccari, quantum lat erit, addes. Mixta hæc & benè tusa cum ouis lucij, vt concreta melius coquantur, in testu bene vincto, ac super, superuè incrustato, ad focum ponas flamma procul, coctum saccaro & aqua rosacea suffundes. Membra omnia hoc eduliu lædit. Ex libro Germanico Baltasaris Stendelij coqui. Cancros (sic nominat Astacos) in olla vel in sartagine coques (sed in olla sapidiores sunt: facilius tamen aduruntur, nisi caueatur sedulè) affuso vino vel aqua, condies sale & modico pipere. Cura ne exundet ius effruescens, cum pulchrè rubent, satis iam cocti sunt. E Cancris serum & coagulum: Cancellos paruos detracta crusta, quam & fel sequetur, & venæ caudæ media extracta, in pila tundes crudos; lac affundes, & colabis. (vel transiges per cribrum æneum, id est, multis exiguis foraminibus pertusum) defundes in sartagine, & cochleari assiduè permiscebis, ne aduratur: sic etiam maculis vel punctis pulchrè variabis. Lento igne coques; guttam aceti affundes, vt coaguletur. Tum in cribrum æneum fundes, modicè onerabis. De sero iusculum facies & croco colorabis. Coagulum in partes secabis; cibus est delicatus. Crustarum sartura: Cancris elixis crustas & chelas separabis: & quicquid bonæ est pulpæ minutatim concides: modicum salis, & aromatum pollinem addes: cum ouo permiscebis: & hac

Torta.

G

H

A & hac fartura rursus implebis crustas & in veru ligneo super craticula leuiter assabis: sunt qui butyro frigrant, id quoque leuiter. Addit & alios modos de pulpis cōtusis, quos omittit Zoographus. Sunt qui pulmentum de Astacis sic fermè parent: Astacos coquunt, terūt cum medulla panis cādidi, & cum lacte amygdalino per setaceum transigunt: agitant cum sexovis, modicum aromatici pollinis addunt. Ius ex eisdem parat ^a Bartholomeus Scapulus hoc modo. Integros costos aqua, vino, aceto, sale, pipere, in mortario tundit, addita aqua tepida, dein colat per setaceum, hæc aqua erit rubicunda, eiusdemque cum Astacis saporis, iusque vocatur, hoc luteum magis efficiunt caudæ & chelæ Astacorum Vere & Autumno. Fiebat quoque olim garum ex Cammaris. ^b Plinius: sic alex (hoc est piscosum, fassamentum à suo liquamine nondum separatum) peruenit ad Ostreas, Echinos, Vrticas, Cammaros, Mullorum iecinora, innumerisque generibus ad saporem gulæ cōpit salta- ^c bescere. Plautus apud Festum in Nerita.

Pulmentū.

Ius.

^a Li. 3. de re. cul. c. 113.

Garum ex Cammaris.

^b Lib. 3. c. 8*Muratica autem video in vasis stanneis,**Bonam Naritam, Cammarum & Tagenia,**Echinos fartos, Conchasq; piscinarias.*

B Videntur quoq; olim hi in rubris scutellis mensis fuisse appositū ex hoc Martialis versu:

*Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta nulli:**Concolor in nostra Gammarum lance rubes.*

Si quis, inquit Georgius Pictorius, in vino sublimato in vase Cancrum imponat, & accendat, statim rubescet, quem deinde viuum & rubeum, spectaculi vice ridiculi, conuiuiis inter coctos apponet. Putat Zoographus melius esse, Cancrum filo ferreo vel aliter tenere suspensum, ne vasis caliditate pereat vel amburatur: quod aliquando factum vidit.

VSUS IN MEDICINA.

A canis rabidi morsum, eandem omnino Astacis fluuiatilibus facultatē, quam Cancris tribuere veteres, neque vnquam sefellisse experientiam compositi aduersus veneni genus id de veteri descriptione ex fluuiatili Astaco medicamenti, ritè atque in tempore exhibitī vsu quotidie multo testatum, comprobatumque esse Iulius Alexandrinus affirmat; qui in medicarum quoque facultatum aliarum, quarum non est hic enumerandarum locus, vsus, inquit, experimur eosdem, reportamusque hodiè sæpe Astacorum eiusmodi præparatione, quos nobis olim de Cancris prodidere authorum scripta. Hec ille cōtra Rondeletium & alios, qui non probant medicos qui Astacis eam vim in cibis & pulmonum vitijis inesse existimant, quæ Cancris: quoniam carne sunt præhumida, dissipatu facillima, ac pauci nutrimenti. Sanè Leonellus Faentinus carnem eorum cuidam ad phthisim misceat. Electuarium ad marasum & phthisim ex descriptione Bartholomæi Montagnanæ: Caudarum Cancrorum fluuiatilium præparatarum libræ dimidium: seminum in sybi, acetosæ, scariolæ, lactucæ, cuiusque drachma sesqui: nuclei pinei purgati vnciæ duæ: sacchari secundæ decoctionis vnciæ quatuor: mellis violacei quantum sufficit, miscentur. Ad talem aliqui commendant ius de Astacis fluuiatilibus in plenilunio captis.

Ad canis rabidi morsum.

^a Salub. lib. 15. cap. 8

Ad phthisim.

D Ipsos etiam Astacos riuales & fluuiatiles in cibo commendant: liquore arte chymica ex eis distillato partes tabidas, macie & atrophie confectas, illinunt & perfricant. Tunduntur inquit, Ryffius, Astaci crudi cum suis crustis, & chymicis instrumentis ad ignem lentum in vaporem soluuntur: qui densatus in aquam colligitur, vtilis ad tabem & atrophiam. Hæc præparationes nimis superstitiosas iudicat Alexāder Benedictus: quin per se prodesse admodum phthisicis affirmat. In hætica febri etiam laudantur. Primo, inquit Gaynerius, in lixiuio bulliant, donec testa eorū possit remoueri, deinde in aqua hordei coquātur perfectè. Sed quoniam concoctu difficiles sunt, si in eadem mensa cum alio cibo sumantur, leuior præponatur. Vel abiectis extremitatibus toties in lixiuio forti lauentur, donec grauius eorum odor non amplius sentiat: deinde in aqua hordei ritè decoquantur. Eorundem carnē ad antidota analeptica secreta, ter lixiuio, vel aqua falsa si lauetur, donec odor zeter abierit: ex aqua hordei, aut sero butyri coquatur. Decoctū ex chelis & caudis crudis è cortice exutis in aqua hordei empyemati cū febre valida addito saccharo plurimum cōferre author est ^b Cardanus. Ad ieterū celebratur hoc ex Anonymo: Astacis fluuiatilibus iunio ribus quinquaginta cōtusis exprime succū: cui admiscebis tātundè chelidonij, vel distillati

Ad Hæticam febrem.

^a De san. tuen. lib. 3. cap. 57. Ad ieterū.

ex eo liquoris: hoc eger quaternis haustibus ebibet: manè scilicet ac vesp̄i sub somnū per biduum: deinde vtendum balneo sudatorio, de chelidonio similiter. Si vrina impediatur propter calculum, aut stranguriam, sic facies: Cancrum viuum in mortario teres, vinum asfundes: sines ita per noctem: postridiè manè exprimes & colabis, & propinabis partem superiorem, id est, puriorem, ægroto. Miscebis etiam in potu semina vrinam cientia; raphanij, apij vel petroselinij, litholpermi; & nucleos persicorū in cibo dabis, ex incerto. Simile remedium inuenit Zoographus commendari ad teneſmum & prouocandam aluum. Cardanus tradit Aſtacorum horum cortices, cum pectore & reliquo corpore in furno siccatos curare vrinæ proſtuum, puto rectius vrinæ retentionem. Vnguentum ad partium corporis consumptionem, & atrophiam hoc describit Zoographus: Aſtacos fluuiatiles viuos cum iecinore vitulino tere & læuiga: deinde cum olei oliuarum & laurini, analibra semis, vnguentum conficito. Ad clauos & alia infixā corpori extrahenda: Adipem leporis misce cum cancro crudo contrito, & impone loco, quem clauus, aut quidquid est subſerit: ex aduerſo autem tres aut quatuor fabarum flores illiga: & per horas duodecim relinque. Remedium quod ad cephalæam efficacissimum putant, tale extat apud Alexandrum Benedictum. Cancrum fluuiatilem coctum diligenter tritum, refrigeratumq; cum oleo scilicet cucurbitino aut violaceo, aut rosaceo, naribus supponunt, vt olfactu iuuet. Ad periculofam linguæ & gutturis inflammationem, quæ febribus aliquando superuenit, & exercitus epidemio malo sæpe inuadit, Germani à colore vocant die Bruni, remedia ex Aſtaco fluuiarili plurimum commendantur, sunt autem ab alijs aliter, vt subſcribemus ex libris Germanicis manuscriptis interprete Zoographo. Primum est huiusmodi. Aſtacom viuum contulū cum aceto colando exprime per linteum. Purganda autem & radenda lingua est, deinde spatulam ligneam inductam panno cocci colore; in succum illum intinge: sic linguam & os perficitur. Secundum. Aſtacos refrigerat. hunc circa caput & caudam euisceratum in pila contunde diligenter: & aquam inde linteo expressam, ore tenere ægotum iube, ita vt collum sursum (reirō) ac deorsum moueat, nec tamen deglutiāt. Tertium quod à duce quodam militum frequenti experimento cognitum accepi: Aſtacos circiter decem viuos contere: & stillatitios liquores, in tybi, roſarum, & papaueris erratici affunde, inde expressus succus vinum rubellum refert, eo linguam abluere, & diligenter ac penitus gargarizare oportet: deinde etiam haustum eius mediocrem bibere. Linguam absterſam & purgatam larido infuſo perunge, post horam aut dimidiam quidquid viscida pituita infederit, rursus absterge, & succo Aſtacorum præſcripto denuo laua. Mirè sanat, etiamſi cruxæ denſiſculæ iam occuparint linguam. Quartum. Decocto ſaluæ in aqua os diligenter collue. Deinde ſuccum de Aſtaco viuo contritum expreſſum propina: & potionem para huiusmodi. Fungos de ſambuco, & ceraſa viſcula (quæ acida ſunt & nigricant) ſicca aut recentia cum pauco alumine in aqua coquito, quæ colata bibi deber. Poſtremo os colluatur aqua pura alumine permiſta. Quintum. Saluæ equi auenam aut hordeum paſti, os egroti diligenter colluitur: deinde ex Cancris viuis contuſis humorem exprimes, eodemque rursus lauabis. Quod ſi viuos habere non poteſ, pollinem de Cancris aridis in clibano toſtis inſperge, poſtquam equi ſaluæ ablueris. Anonymus quidam manuſcriptus quem citat Zoographus ad paralyſin hoc ſcribit remedij genus: Pullum ciconiæ roſtro ſub alam inclinato ſuſſocabis puluino impoſito: deinde (inciuſum nimirum minutatim) in alembico raſario ſtillatitium ex eo liquore colliges, & primum membra paralytica decocto Cancrorum abſque ſale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atque hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quodaſi omnino reſolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè reſtitutos eſſe, neruos enim extendit & dirigit. Cum mulieri mamma illa ob lactis abundantiam ſuppuratur, & cancroſa ſit ac perforatur, tum caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Buſonem craſſum occide quocunque modo, & ligno infixum domum portes, & in balance ponderes, addaſque eiufdem ponderis Cancros viuos, & in olla rudi vitreata operata & luto munita, ita vt in medio tantum foramen exiguum relinquatur, vrito ſuper pruna mediocri, calore non intermiſſo, & hoc cinere vitior: ex Innominato. Puluerem de Aſtacis fluuiatilibus uſtis inſta aduerſus vnguem oculi, ſic enim in equo appellatur morbus. Puluerem ex oculis eorum cum aqua foliorum perſici potum, poſt venam ſectam Leonellus Fauentinus commendat ad pleuritidem notham. Lapillorum quoque magnus ad varios morbos celebratur uſus: hi cum ex viuis & recentibus eximuntur glauco & ſubcæruleo colore ſunt, triti ac poti, vt ait Albertus cordis roborare vires dicuntur.

- A** Dentēs infricatus ex eis pollen dealbat & purgat. Idem cum fœce vini albi arida, vlcēibus cauis pudendorum inspergitur vtiliter. Carboēs ē tilia aceto restinctos cum eodem pol- line aliqui propinant aduersus sanguinis grumos ex lapsu, & hēmoptoicis. Officula de po- plitibus leporum cum lapillis Cancrorum (vt ait quidam Obscūrus) trita ē vino bibuntur, vt prauos in ventriculo aut alibi humores exsiccent. Videtur, inquit, Zoographus, & ad Ad calculi calculum renū promouendum, & album muliebrem fluxum, & colī à pituita dolores, & epilepsiam idem remedium per se vel alijs admixtum profuturum. Nam Cardanus pro- hibere hos lapides generationem calculorum in renibus, ac genitos dissoluere tradit. Uri- nam mouent non in homine tantū, sed etiam in iumentis. Sunt qui æqualem seminum vrticæ partem addant, & ad proliciendam vrinam propinent noctu ē lecto, ē stillatio frago- rum liquore, aut vino, aut aqua. Idem aduersus calculum auxiliari promittunt. Puluis contra calculum vt in libro quodam Germanico manuscripto reperit Zoographus. Ie- coris leporini vsti, apij, id est, petroselinī vulgò dicti: seminis aquileiæ, singulorum vncie duæ. Maxillarum lucij, nucleorum persicorum, sanguinis hircini, lithospermi seminum, faxifragæ seminum; lapillorum de Astacis, Zinziberis albi, cinnamomi singulorum vncia.
- B** Anisi, coriandri, vtriūque semiuncia, macis drachmæ duæ: faccari vnciæ quinque; miscean- tur. Ad lunaticos oculos equorum aliqui lapillos hos terunt & melle exceptos illinunt, quod alij etiam ad cicatrices & vngues oculorum in equis adhibent. Albertus oua eorum Ouariū fa- cultas. ad venenatos serpentium morsus commendat. Aduersus scabiem puerorum à phlegma- te falso, testas Astacorum tritas, oleo rosaceo excipe & inunge. E testis Astacorum in olla tostis aliqui puluerem faciunt, egregiè siccantem.

V S V S I N V A R I I S.

E S C A ad pisces capiendos mense Septembri commodè fit ex Astacis paruis & tene- ris vel caudis eorum. Extremis forcipibus Astacorum elixorum cutis affricata, rubeo colore seu fūco tingit: sed vergit ad croceum. Si Astacum mortuum in meatum aliquem talpæ imposueris, relinquet illum propter fœtorem: nec repeter, donec fortè multò post tempore fœtor omnis euauerit.

DE ASTACO CARABOEIDE.

Cap. VII.

E O R M A quadam media est inter Carabum & Astacum, quem Carabo similem Astacum nuncupauī, siue *καρaboειδής*. Est autem pari magnitudi- ne cum Astaco fluuiatili, aut paulò longior, colore cinereo ferè omni cor- poris parte, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis breuioribus: pedibus hirsutis, item chelis siue forcipibus, qui vt Locustæ partem infe- riorem breuem habent, adquam superior multò longior adducitur. Pe- des duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum vndique serratas habent ad natatum faciliorem fortè viles, dorso est læui vt Astacus aut Squilla, collo nouem tabellis constante, quarum tres priores sunt sine appendicibus, reliquæ eas habent. Lata

D est admodum cauda & quinque pinnis constans.

DE GAMMARO TERRESTRI.

Cap. VIII.

R V S T A C E I quoddam genus in terra latitat, maximè in India Occidenta- li, Cuarrasas vocant, tam prope Gammarorum formam, vt cū effossum ē terra conspexisset Iulius Cæsar Scaliger, ac roganti quid esset, in sepulchris inueniri alij dicitassent, à Gammaris abstinerit diu.

DE SQUILLIS IN GENERE.

Cap. IX.

Æ Q V I V O C A.

SQUILLÆ gibbæ quādoq; apud scriptores generis nomine intelligūt, quod & magnitudine serè media sint inter maiores minoresque, quin Venetij hodie simpliciter Squillæ dicuntur: & à Græcis hodiè Carides. Quare cūm Gillius Venetis Squillas quasdam dicit vocari paruis Gammaris similes: an rem acu tangat, alijs iudicandum relinquo: Græci, vt dixi, Carides dicunt & Caramidia^a Bellonio teste: quarū color nigricat. Cæsar Scaliger tamen Squillam minimam ab Adriaticis generis nomine vocari scribit. Oppianus verò etiam luporum piscium à Squillis interitum decantans: non alias quàm Gibbas intellexit, vt Rondelietio placet. Et quæ medici veteres de Squillarum alimento tradūt, de Gibbis potissimum accipienda putat. Quocirca quæ hoc capite de Squillis dicuntur, vel ad omnia Squillarum gênera pertinent, vel incerto earum generi adscribenda erunt. Nam à veteribus multa absolutè proferuntur, quæ ad propriam quandam speciem referenda erant, veluti maximè ad gibbam. Squilla præterea Latinis genus est bulbi à medicis frequenter satis visitatum, *σκιῶν* Græcis dictum. *Καρίδες* ab Hierocle in Hippiatricis Græcis nominantur abscessus quidā; Ruellius Squillares furunculos interpretatur. ^b Athenæus refert ex Ephoro, urbem circa Chium insulam *καρίδες* dictā fuisse, quod ibi multe nascerentur Squillæ, *καρίδες* præterea oppidum Stephanus agnoscit, quod in Phrygia ait fuisse. *Καρίς* idem quod *καρία* seu *καρινή* seu *καρινή* Eustathio, qui sic inquit: *Ἡ δὲ καρία καὶ καρινὴ λέγεται, καὶ καρίς δὲ*. Caris quoque Galliæ fluuius Gregorio Turonensi. Cher hodiè. In Legrim se exonerat. Squilla vulgò Bononiæ cāmpana vocatur.

^a Lib. 2. de
aquat. c. 3.

^b Lib. 3.

S Y N O N Y M A.

^a Lib. 3. c.
vlt.
Scylla mō
strum.

^a **PLINIO** in piscium catalogo nominatur Scylla: vbi Squillam legere mauult Zoographus, quæ Græcè *καρίς* dicitur: nisi reuera Scyllæ nomine monstrum aliquod marinum intellexerit, cūm Phorcum quoque deū marinum in eodem catalogo recenset. Sed de Scylla monstrō plura dicemus alibi. Gaza Ciceronem secutus & Pliniū *καρίδα* vertit Squillam, & *τὸ καρίδιον* (qua voce vtitur Aristoteles) Cicero Squillam paruam.

profodia
καρίς uo-
catur.

Obseruandum est primam voculæ *καρίς* semper produci: vt apparet in carminibus Oppiani & Arcestrati, & multis ab Athenæo citatis versibus. Vnde non sine ratione aliās *καρίς* & *καρίς* dicitur, vt Sophroni in Mulieribus.

Vide pulchras Couridas, vide Cammaros,

Vide amica illas aspice, vt rubent, vt leues & hirsutæ sunt.

Ita quoque Epicharmus in terrā & mari: Couridas phæniceas vocat. Idemque in Logo *καρίδας* dixit hoc carmine:

Aphyas simul & flexuosas καρίδας:

Simonides verò:

Thynnīs Loligo: gobij: καρίδες.

^b Lib. 3.
Etymon.

In Caride penultimam Attici corripunt & proportionē quidem cōgrua, vt censet ^b Athenæus, quia vox illa *ἀπὸ τοῦ καρί* id est, à capite ducta sit, quod Squillis maiusculum est. Varrinus quoque & Eustathius à capitis magnitudine dici putant, fortè ex hoc Athenæi loco. Quemadmodum itaque à voce *γραφῆ* id est, pictura vel scriptura deriuatur *γραφίς* id est stylus, vel penicillus: & à *βαλή* id est, iactus, *βαλής* id est, iaculum: sic à *καρί* *καρίς* fingi probabiliter admodum conijciunt. Alibi etiam Eustathius inter exempla *ἀντιγραμμάτων* (vbi nomina vel diuersas vel easdem res significantia, literis transpositis conueniunt, vt *χλῆν*, *χολῆ*) *καρίδα* quoq; & *καρίδα* ponit: & sanè cōuenit ei cū Locusta, quod similiter saliat. Scarus pitcis, vt & Scaris (*σκαίρος* id est *ἡ σκαρίς*) à verbo *σκαίρειν*, quod est salire, saltare) dictus

Scarus pi-
scis unde
dicitur.

A dictus est Athenæo & Eustathio. Fuerint autem fortè eiusdem piscis nomina Scarus & Searis, sicut perca & percis; nisi potiùs legendum sit *καρίς* id est Squilla: nam ea quoque à verbo *σκαίρω* sic dicta, s' initiali abiecto videtur teste Varino, idque magis Zoographo placet, quàm vt Scaridem quoque piscem faciamus, cùm id nomen apud autores non extet. Apud poetâs iota siue media syllaba frequenter producitur. Eubulus in Orthanne.

Καρίδα καθήκα καὶ ὅτε κατέσπασ' αὐδὺς

Squillam humi deposui & retraxi postea.

Idem in Iacinto:

Ἄρχου το δ' ὡς καρίδες ἀνδράκων ἐπὶ

Πηδᾶσι κυρταί, id est.

Salabant, vt Squilla super prunis

Gibba salium.

Plura alia eiusmodi apud Athenæum legere est exempla, in quibus media syllaba *καρίδος* producta cernitur. Sed in soluta oratione (vt Aristotelis & Athenæi libris) eam syllabam acui reperies, cùm producta circumflecti deberet, genitiuo tantùm plurali excepto. Solius

B Eupolidis testimonium, qui corripuit, profert Athenæus:

πλὴν

Ἄ' παξ ποτ' ἐν φαλακρῷ ἔφαγον καρίδας

præterquam

Semel aliquando in Phaacis adibus Squillas comedi.

& aliud eiusdem in Populis:

Ἐχὼν τὸ πρόσωπον καρίδος μαδλητίνης, id est.

Faciem habens Squilla punica.

Reddit quoque Athenæus, cur mediam corripuerint Attici, rationem hanc, quam solus Isaac Casaubonus assecutus videtur: Apud Atticos quanta est dysyllaborum in is desinentium prior: tanta est in illorum obliquis media syllaba. vt *βόλις βολίδος*: *γραψίς γραψίδος*: contrà *ψηφίς ψηφίδος*, *κρηπίς κρηπίδος*. In *καρίς* priorem corripiebant Attici. Vnde quid sequatur clarum est, at illi poetæ qui priorem in ea voce producebant, mediam quoque in obliquis necessariò longam statuebant. *Κουρίδες*, *καρίδες* Hesychio. Colydenæ nomine Epicharmus (vt Nicæder vult) pudendum marinum intelligit, Heraclides in Opsartytico apud Athenæum, Squillam. Squillæ nomen Veneti, vt dictum est, Gib

Colydena.

C bæ simpliciter tribuunt: Burdegaleses verò Crange. Cammarum Romani olim speciem vnâ Squillarum appellabant, vt placet Athenæo: posteriores ad multa Crustata Locustarij generis hoc nomen transfulerunt. Nam & Astacum fluuiatilem sic nominant Itali, vel potiùs Gammarum, & Gammarellam: & Squillam gibbam Massilienses Carambotum: Romani Gambarellam: & similiter paruam fluuiatilem, vt Bellonius scribit: quam alij Gambarozolam: Galli Prouinciales Caramot: vt Crangonem ijdem Caramote, quam Itali Gambaro di mare, vel Cammarugiam appellant. Germanicè, inquit, Zoographus, Squillas omnes Meerkrebslein rectè appellabimus, siue simpliciter, siue cum differentia Sonder Scheren id est, sine forcipibus. Inferiores Germani & Frisij & Hollandi Squillæ speciem quandam paruam vocant Garnat, Gernard, Gernier: Garnole, Gibbam, vt putat idem Zoographus: quàm Bellonius Luteriæ Guernette vocari ait: pro quo fortè scribendum Guernette, vt à Germanis sumptum sit id nomen, non corruptum à Gallico Cheurette, vt ipse Bellonius putat: Licebit autem hoc etiam vnius speciei nomine abuti pro genere, adiectis differentijs. Eliota Anglus Squillam interpretatur a Schrympe: Zoographus ab Anglis accepit à Schrimpe speciem esse Squillæ vel Cammari maiorem: & aliam minorem, quam vocant à Pran: aut fortè contrà, non enim fatis meminit.

Cammar quid olim Romanis. Astacus fluuiatilis.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRPTIO.

^a Lib. 4. de
par. c. 8.
Squillæ, &
Cæcri dif-
ferentia

QVILLAE, teste ^a Aristotele, à Cancrario genere differunt, eò quòd caudam habeant: ab crustario verò, quòd forcipe careant: idq; quoniam plures habeant pedes: eò namq; redundantia illa absimitur. Pedes autè obtinent plures, quòd magis ad nandū, quàm ad ingrediendum sint suapte natura propensiores. Græcè sic legitur. Αἱ δὲ καρίδες, τῶν μὲν καρινησδῶν διαφέρουσι τῷ ἔχειν κέρκον: τῶν δὲ καραβοσδῶν, διατὸ μὴ ἔχειν χηλὰς: αἱ δὲ ἔχουσι διατὸ πλείους ἔχειν πόδας: ἐπὶ ταῦτα γὰρ ἢ ἐκείθεν ἀνιῶται αὐξήσεις. πλείους δὲ ἔχουσι πόδας, ὅτι νυσικώτεραι εἰσιν ἢ πορευτικώτεραι. In his verbis

Gazæ error.

^b Lib. 4. de
par. cap. 5.

Aristoteles
correctus.

Quid squil-
lis propriū.
An chelās
habeant.

^c Histor. 8.
cap. vlt.
Color.
Cornua.

^d Lib. 11. c.
37.
Oculi.
Intestinū.
^e 1. de ani-
mal. c. 30.

Gammari,
& Squillæ
paræ dif-
ferentia.

^f Exercit.
245.
Magnitudi-
ne differūt.
Squillæ In-
dicæ qua-
litas.

^g Lib. 16.
de animal.
cap. 13.
^h De san-
tuen. 3. cap.
58.
ⁱ Hist. 4. c. 2.

affersens Locustas etiam forcipibus carere: quamobrem, inquit, Latine Aftacius singa-
mus licet, fallitur, Habent enim Locustæ forcipes, quemadmodum suo loco ex multis lo-
cis Aristotelis comprobauimus. Deinde hæc verba ὅτι νυσικώτεραι εἰσιν ἢ πορευτικώτεραι,
inuerfa esse apparent, legendumque: ὅτι πορευτικώτεραι εἰσιν ἢ νυσικώτεραι. Idcirco enim
inquit plures pedes habent Squillæ, quoniam ad incedendum magis, quàm natandum
comparatæ sunt. Hoc & res ipsa indicat, & versio Gazæ: & Michaelis Ephesij in scho-
lijs verba hæc. τὰ δὲ λέγεται ἔχειν πολλὰς πόδας διατὸ μᾶλλον, lege ἥ ττον vel οὐ μᾶλλον,
vt & Gaza veritit, & ex sequentibus apparet) νυσικώτῃ εἶναι ἢ πορευτικῇ. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν
μᾶλλον νυσικώτερά, ἔχον ἂν ὀλίγους πόδας. ἐπὶ δὲ μᾶλλον εἰσι πορευτικά, ἔχουσι πολλοὺς
πόδας. Rondeletius proprium Squillis esse scribit carere chelis, harumque vice brachia
maiora pedibus habere. E contra Bellonius nequaquam audiendus censet, qui forcipibus
carere Squillarum pedes existimant. Conciliari fortè possunt cum Aristotele eumq;
insequente Rondeletio, vt, si hunc dicamus chelas propriè dictas, quales Aftaci autè cæ-
teros habent, Squillis negare: Bellonium verò pedes forcipatos simpliciter eis attribue-
re, non quòd maiores & propriè dictas anteriores chelas habeant. Indicæ sanè Squillæ tes-
te Aeliano in Gange fluuio chelas maximas habent. Color Squillis non semper idem,
nam, vt author est ^c Aristoteles, nigrescunt vèrè, postea albedinem suam recipiunt. Cor-
nua etiam habent, eaque Oppiano teste acuta, & in summo capite posita. Aelianus aculeum
acutissimo triremis rostro similem, & secturas, ferræ modo habere ait: Rondeletius
Oppiani verba de Squillis suo aculeo lupos pisces interimentibus interpretatur peculiari-
ter de gibbis, Nam quæ minimæ sunt, inquit, cornu carent. Crusta fragili, vt ait ^d Plini-
nius, inclusis, oculi rigent. Locustis Squillisque magna ex parte sub eodem munimen-
to præduri eminent. Intestinum quoq; eis, veluti Locustis & Aftacis, rectà in caudam
finit, quæ excrementa emittunt, & oua pariunt. Nunc pergam ad genera. Tria hæc re-
censet ^e Aelianus, ἑλκούς siue palustres, & quæ algis vegetant; πετραῖους siue saxatiles,
quæ tertiæ sunt. Sunt hæc partim à victu, partim à loco sumptæ differentia, à quo & aliæ
marinæ, aliæ fluuiatiles dici possint. Nam quem ego Aftacum fluuiatilem, & Camarum
nuncupauim, alij Squillam fluuiatilem vocant. Sed quænam scilicet inter eum Gamarum,
& Squillam, præcipuè minore, cui aliqui quàm alteri alicui generi similior est, differ-
rentia, nos his verbis docuit ^f Cæsar Scaliger: Sanè, inquit, à Squilla parua Gammarus
parum differt, si minus accuratè consideres. Diligentius intuenti recognoscetur Gam-
mari rostrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, quibus pro manibus
vitur, forcipati, Squillæ uniformes: Squillæ lamellæ latiores, ipsa tota compressior.
Hæcille. Iam prosequamur. Magnitudine quoq; differunt: Sunt enim, & magnæ &
paræ quas Gambaretos in Italia vocant, & maiores rursus non semper eadem magni-
tudine: sed omnium maximæ existunt Indicæ, vtpotè Locustis maiores, & forma diuer-
sa. Harum enim, teste ^g Aeliano, quæ ex mari veniunt in Gangem, forcipes maximas
habent, & tangentibus asperæ sunt, quæ verò ex mari rubeo in Indum excidunt, læues, au-
dio habere spinas (ἀκάρδαι crustas, vel dorsa læuia) sed oblongos & implicatos ab eis
dependentes cirros, & forcipibus carere. Differunt itaq; hæ Squillæ Indicæ non tantum
magnitudine, sed & forma corporis totius. ^h Cardanus autem fluuiatiles à marinis sola
magnitudine differre asserit: sed fluuiatiles vbi coctæ sunt, subfulus esse. ⁱ Aristoteles
tria Squillarum genera recenset, κουδάς, hoc est, gibbas, καράγγοις, crangones veritit Gaza;
& paruas

- A** & paruas quæ nunquam maiores sunt. Rondeletius species plures facit, quia ad tres superius prædictas referri non possunt omnes. Nam Squilla lata, quæ tum cælata, tum glabra est: præterea quæ *µαυρίς* dicitur, nulli rectius, quàm Squillarum generi attribui potest, vt postea explicabitur. Neotericorum doctis. ^k Cæsar Scaliger, confusa admodum cum videret Squillarum genera apud authores propter multitudinem, ea duo summa constituit, ad quæ non modò quæ tradidit Aristoteles, sed quæ etiam cæteri omnes recentiores doctissimè reduxit. Squillarum species, inquit, summæ duæ, vna vulgari Gammario similis, ab eo ijs discretæ notis, quas suprà ponebamus, sed maxima: Astacum æquat magnitudine: alicubi etiam superat; quemadmodum scribit Athenæus. Vrsâ hæc est Aristotelis. Vbi enim porrecta iacet, vrsi corium extensum repræsentat. Altera ab hac non nisi magnitudine differt, & lineamentis quibusdam, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt. Hæc est *καρδύνη* Aristotelis. At enim Crangen & gibbam æquè vtranc; habere in cauda pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata sit, in Gibba verò, acuta, Secunda Squillarum species tres continet modos quasi formarum quosdam. Vix enim alio, quàm magnitudine differunt. Omnes gibbæ sunt, Idcirco à Philosopho dicuntur *καρδύνη*. Cræge Aristotelis.
- B** Omnes Locustæ similiores, si frontis spectes cuspide, quàm supradictis Squillis. Omnibus pinnata cauda pinnis latis, dempta media: est enim hæc, vt dictum est, acuta. Maxima in nostro hoc Oceano, minima etiam è Garumma excipitur canistris: Ciuadam Vascones ob exiguitatem vocant, idest auenam. pugillatim enim deuorant, sicut auenam veterinæ. Hæc etiam in mari agitatur, nec rubescit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Mediæ magnitudinis Gambarellus appellatus ab Istris. Hæc Scaliger, quem putat Zoographus per Crangen Rondeletij Squillam cælata intelligere. quam autem mediæ magnitudinis Gambarellum ab Istris nuncupatum scribit, Gibbam dici alijs simpliciter. Itali quidam etiam minimam Gambarellum vocant. Præter prædictas Squillarum Species Mantis est Rondeletij. Item *καρίδων* siue Squillula Conchis quibusdam inhabitare solita, de qua inter Cancellos, vt etiam de ea quam *σκούλλαρων* Aristoteles, Gaza Squillam paruum vocat. Squilla gibba.

LOCVS, VICTVS.

- C** ARTIM in dulcibus aquis, partim in marinis ac falsis degunt: aliæque in locis palustribus, quas *ελαιους* nominat Aelianus, aliæ propè saxa, vt quæ petrae vbi id dicitur sunt. ^a Oppianus.

*Carabus insidias faciens atq; Astacus acer,
In saxis habitant curuis, & pascuæ carpunt.*

Et quia imos frequentant scopulos, vbi multa sunt Conchylia, inde Horatius.

Affertur inter Squillas Murena natans.

Murene enim eadem loca amant, vt autor est ^b Oppianus. In mari rubro, inquit Theophrastus, distractis lapidibus intus innati apparent pisciculi, & Squillæ & alia quædam animalia: quamquam existimo non viuos pisces in hisce saxis apparere, sed tantum eorum imagines, vt in alijs quibusdam saxis distractis diuersas rerum effigies in meo museo licet conspiciere, & inter alia Chamam tam perfectè innatam saxo, vt quis eam arte sculptam iuraret. Quocirca de hisce figuris in saxis naturaliter insculptis intelligenda est hæc Theophrasti sententia. Maiores Squillæ profundiora amant loca, minores magis propè litora degunt. Indicum mare prope Gangem maximas alit, quas suprà descripsimus

- D** ex Aeliano. Abundat Oceanus Germanicus, ac Gallicus Squillis, quanquam non, tam magnis, & nostra maria Tyrrenum & Adriaticum. Magnas circa Iasum celebrat Archestratus parandi obsonij ingeniosus artifex, sed eiusmodi multas in Macedonia, & Ambracia hoc carmine.

*Ην δέ ποτ' εἰς Ἰάσον Καρὼν πόλιν εἰσαφίκαται,
Εν δὲ μακεδονίᾳ τε καὶ Ἀμβρακίᾳ μέλας πολλὰ.
Καρίδ' οὐ μὲν γὰρ λήληθι, σπανίᾳ δὲ πρίασθαι.*

Quæ sic vertit Iacobus Dalechampius:

*Si quando Iasum oppidum Caria in accefferis,
Prægrandem Squillam accipies: emere cupientibus rara hæc inuenta est.
At in Macedonia & Ambracia perquam multa.*

- Locus quidam *καρίδης* dictus fuit quod ibi multæ reperirentur Squillæ. Viuunt Ostreorum carnis. ^d Aelianus quasdam algis vesci prodidit. ^{i. de Anti-}
mal c. 30.

C A P I E N D I R A T I O .

SQVILLIS inescandis vitulinum fel cum farina oleo & aqua misce, & placentulas facito: quibus tandem in escam vteris: ex eodem etiam pharmaco mandens, inspuito in aquam, piscibusque frueris: Tarantinus.

A N T I P A T H I A . N A T V R A .

Lupus à
Squillis su-
peratur.
^a lib. 1. de
animal. cap.
30.

VM labrace perpetuum gerunt bellum, ut autor est Gaudentius Merula. Eduntur à Phycide, & lupo, contra cuius astucias & voracitatem natura ipsas muniuit pari sagacitate, ut cum vincant. testatur id^a Aelianus his verbis: Lupus piscis à Squillis superatur quanquam piscium (ut ita dicam) maxima vorago est. Lupi igitur cum circa paludes maris degant, Squillis quoque palustribus insidiantur. Sunt enim trium gene-

rum: aliæ palustres, aliæ quæ algis victitant, & tertiæ saxatiles. Porro cum seipsas vici-
fisci Squillæ non queunt, pro vltione extremum spiritum in victoria effundere non du-
bitant. Equidem earum astucias & fraudes non grauabor narrare. Cum se interceptas
sentiant, fastidium quod eminet à capite, quodque simile est acutissimo tiremis rostro,
atque in summa parte secturas habet, modo serrulæ vncinatæ, hoc inquam animosæ illæ
bestiole cum incurruarint, summa læuitate saluunt, & tanquam saltatorium versant or-
bem. Lupus ore maximè hiante, atque imminenti, quæ est pelle tenera & molli, Squil-
lam ex lassitudine viribus defectam comprehendit, atque prandium fore arbitratur. Squil-
la primum in gutturis laxitate saltat, post aculeos in miserum venatorem defigit. hanc
interiora exulcerantur, tumescuntque plurimum sanguinis mittunt, deinde suffocatione
Lupum interficiens, interficitur. Tetigit hæc eadem Philes hinc suis lambis.

Λάβραξ δ' ἡ χανθὸν ἐκπεπιδόσας τὸ σῶμα Καρίδας ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸς τὰ κέιτρα μὴ βλέπων.
Τούτοις δ' τοῦ φάρυγγος ἐξωθεν ὁρῶντος, ὀφθαλμοὶ τροπῆς ὁλεθροῦ ὀξυῶ ἀρπάζουσ.

Quos sic latinè reddidit Gregorius Bersmannus Amnæbergenfis.

Hiantē fufus ore per lacum Lupus

Capit Squillas, nil moratus aculeos

Gula sed istis intumescens iētibus

Extinctus ingluuie luit panas necē.

S E X V S . C O I T V S . P A R T V S .

MARI BV S sanè præ feminis propria in pectoris carne bina quædam
candicantia constant, discreta à cæteris partibus colore formaque pro-
muscidi Sepiarum proxima: verum hæc torta in vetiginem more Buc-
cinorum papaueris, quorum origo ab acetabulis, quæ subdita pedib-
nouissimis ordinantur. Caro in ijs quoque est colore sanguinis rubra, &
tactu lenio, nec similis carni. Ab hoc pectori anfractus alter strue buc-
cinea, crassitudine lineæ se porrigit: sub quo quædam arenæ conditioni similia, semini
genitali accommodata intestino adnectuntur. hæc in mare. Fœmina autem ouum rubi-
dum parit membranaque obuolutum prætenui, ventri, laterique vtriq; intestini an-
nexum, atque ad carnem vsque adhærens. Hæc omnia^a Aristoteles de Squillis proculdu-
bio, quâvis quidâ locū hunc diligenti egere consideratione censent. Nam ante hæc ver-
ba dixerat, Squillas ouum claviculæque simili modo, quò alia Crustata, habere. Coeunt
quoque eodem modo quo Gammari & Locustæ. Plinius ore coire Squillas dicere videtur,
dum inquit, Reliqua Mollium tergis (supple coeunt) vt canes: item Locustæ & Squillæ,
Cancri ore. Hic in multis codicibus post Cancri ponitur perperam virgula. Et rectius
etiam post Squillæ ponetur punctum. Quocirca sic legerem. Item Locustæ, & Squillæ.
Cancri ore. vt post Squillæ puncto claudatur periodus. Nā quod ore coeant Cancri postea
probabimus, Nunc verò tergis coire Locustas Squillasque vt canes & aliæ quadrupedes,
ex his^b Aristotelis verbis fit manifestum: Genera inquit, crusta opera vt Locustæ, Gam-

mari,

Hist. 4. c.
2.

Plinij locus
male di-
stinctus.

Hist. 5. c.
7.

A mari, Squillæ, & huiusmodi reliqua more quadrupedum retrò mingentium coeunt,
 „ scilicet vt scemina caudam supinam exponat, mas suam superponat, & applicet. Coire
 „ solent incunte vere iuxta terram. Iam enim coitus omnium id genus exploratus est. In-
 „ terdum etiam cum ficus maturefcunt coire incipiunt. Hoc eodem modo Gammari quoq;
 „ & Squillæ coeunt.

DENOMINATA.

DIMINVTIVA Vocula *καριδάριον* hoc est parua Squilla, extat apud Anaxandridem in Licurgo, vbi irridetur quispiam diminutiuus eiusmodi voculis vti solitus: inquit enim.

Καὶ συμπαίσει Καριδαρίοις, μετὰ περδικίων καὶ θριττίων,

Καὶ ψυτταδίοις μετὰ κωβιδάριων, καὶ πιδάριος μετὰ κωβιδίων.

Quæ sic transtulit Dalechampius:

Lusitat cum Squillulis, perdiculis, thoriissidijs, &

Passerulis, cum cornutis, Tnachuridijs, (ita legit Natalis) cum gobijs.

Eiusdem significationis est etiam *καρίδον* apud Aristotelem, quam Plinius, & Cicero paruam Squillam interpretantur. Et quoniam Squillarum quædam species gibboso sint corpore, ac curuo, factum ab eis verbum *καρίδω*, quod curuare & veluti conglomerare significat, ex τῆς καρίδος χριζόν ἐστι τὸ καρίδω, ἡ γῶν ὡς εἴπῃ σφαιρῶ, Eustachius: & Anaxandrides apud Athenæum, ἀντὶ καρίδου τὸ σῶμα. Scyllarum autem non arbitror à Scylla, siue Squilla deriuari, quanquam Gaza paruam Squillam interpretetur, σκυλλᾶρος enim Græcum est, Squilla & Scylla Latinum.

PROVERBIA.

SQUILLA rubicundior assa, prouerbium est apud Iuniū de admodum rubentibus. Anaxandrides in Cercide siue Cercio.

Ερυθρότερον καρίδος ὁππῶν α' ἀποφανῶ. Vertunt: Assa Squilla rubentiolem te reddam.

EPI THE TA.

M Eupolidis versu, qui citatus est ab Atheno hoc modo:

Ε'χων τὸ πρόσπερον καρίδος μαδλετίνης, author Etimologici *μαδλετίνης* interpretatur *δερματίνης*, idest coriaceæ. Assentior tamen libentiùs *Μαδλῆνης* Dalechampio, qui ad colorem refert, hunc versum Eupolidis sic vertens: quid.

Faciem habens Squilla punicea.

Nam *μαδᾶλλω* apud veteres aiunt calcei phœnicei genus fuisse, hoc est colore assam Squillam referens. Et paulò post hunc versum Eupolidis, apud eundem Athænæum, *κουρίδες ποινίαι* dicuntur ab Epicharmo, vel vt in epitome Eustathij legitur *κουρίδες ποινίαι*, puniceæ Squillæ. Oppiano *καρίδες* dicuntur *ὀλῆγαι*, paruæ. Sophroni verò *καλαί*, *ἐρυθραί*, καὶ *λεῖως τριχιδῶσαι*, hæc est, formosæ, rubræ, leuiter hirsutæ, nimirum propter multitudinem pedum, qui tamen in alijs quibusdam Crustaceis asperi non sunt. *Καμπύλαι* dictæ etiam Epicharmo & Araroti, hoc est curuæ; incuruantur enim facilè, & gibbosæ euadunt; Quapropter *κύρως* & *κυρτᾶς* Eubulus appellauit. Ex his quædam, etsi non omnibus, tamen plerisque Squillarum generibus, conueniunt.

VSVS INCIBIS.

A PVD Antiquos mensis quidem apponebantur Squillæ, vt ex hoc Eupolis in Capris constat:

Πλὴν ἀπὸ τῶν ἐν φαίικος ἔφαγον καρίδας.

Verum semel aliquandū in Phœacis edibus Caridas comedi.

Videnturq; fuisse in pretio, vnde Plinius Secundus in Epistola qua Gal^a *Epist. lib.*

lo suo narrat villæ Laurentij amoenitatem & comoda, inquit: Mare^{1.}

„ non sanè pretiosius piscibus abundat: soleas tamen & Squillas maximas suggerit.^b Et Iuue-^b *Satyr. 3.*

„ nalis tanquam pretiosum piscem nominat, canens.

*Aspice quàm longo distendat pectore lancem
Quæ fertur domino Squilla, & quibus undiq; septa
Asparagis, quæ despiciat conuiuia cauda.*

Iouius quidem hos versus citans: Ego, inquit, putauerim Iuuenalem Crustaceorum nomina confudisse, voluisseq; intelligere pro Squilla Locustam aut Leonem, qui dominis apponi consueuerint: cuius Zoographus sententiam non approbat, quòd Squillæ in delicijs præferantur Crustatis cæteris omnibus, præsertim Locustis & Astacis, & Rondeletio teste salubriores habeantur longeq; delicatiores. Declarauit hoc Apicius, quem scribunt in Africam profectum Squillarum pregrandium causa: cumq; ibidem paruas tantummodò reperisset reuertisse subito, nec terram attigisse. Alij de Archestrato id narrant: sed Suidas & Athenæus de Apitio, cuius verba (nam Suidæ deprauata sunt & ex Deipnosophista mutuata) placet adscribere. Tiberij sæculo vixit Apicius, vir ditissimus luxu solutus, à quo complura placentarum genera Apicia nominant. Multas nummorum cum ille myriadas profudisset ventris & gulæ causa, Minturnis quæ ciuitas est Campaniæ, vt plurimum degens, Squillis vescébatur magno emptis, quæ illic nascentes, & maximas Smyrnæas, & Astacos Alexandrinos amplitudine vincebant. Cum in Africa vastæ inusitataq; magnitudinis audisset reperiri, continuò, ne expectato quidem vnicò die, illò naui profectus, multaq; incommoda nauigationis perpeffus, vt propius ad oram eius regionis accessit, priusquam naui exiliret (aduenturum enim rumor in ea prouincia percrebuerat) piscatores ad eius nauem contenderunt, & quàm maximas obtulerunt Squillas, quibus conspectis, num maiores haberet percunctatus, cum negassent illis grandiores, quas aduexissent vsquam in eo mari gigni, Minturnensium recordatus, gubernatorem iussit eadem via Italian repetere, priusquam ad terram appulisset. Hæc ille. P. Galionij gula in Squilla & acipensere decumano notatur à Lucilio in Satyra ad Lapathum: versus autem eius perquam lepidi hi sunt:

*Lalius præclare & rectè sophos: illeq; verè,
O Publi greges Galloni, es homo miser, inquit;
Cenasti in vita numquam bene, cum omnia in ista
Consumis Squilla, atq; acipensere cum decumano.*

Hodie quoq; apud omnes ferè gentes principum conuiujs apponuntur, & inter lautissimos, ac nobilissimos cibos; Elixantur minores, & cum aceto comeduntur: friguntur etiam cum oleo in sartagine, farina prius aspersa. Sorades Comicus apud Athæneum:

*Καβδάς ἐλάθον πρῶτον ἀπὸ τῆς γαλίας
ταύτας ἀπάσας, id est.*

*Squillas primum accepi coxig; in sartagine
Eas omnes.*

Assabantur olim maiores, & vt arbitror, in ficus folijs inuoluebantur. Nam sic Ananius vel Aeanius apud Athæneum. Τῶν καλῶν δ' ἀριστὸν κατὰ ἐκ συνείας οὐλόου, ἰδού' ἐδείκνυτο χαμπερὶς φθινοπωριμῶ κρέας, .i. Bonorū optimū est Squilla ex ficus folio, & suauē edere hyeme atq; autūno carnē. Ichia descriptus supra in Cāmario & Astaco. Squillæ alicuius sunt caliditatis particeps: difficulter concoquantur, stomacho nocent & Veneris desiderium mouent, vt ait Simeon Sethi. Aetius in curatione colici affectus à frigidis, & pituitosis humoribus, Squillam inter Crustata omnia minimè noxiam esse scribit. Tral-liano quoq; commendantur in colico affectu. Apud Athenæum alicubi κατὰ ἐκ συνείας legitur Zoographus mauult legere κατὰ: quāquam & ceridem piscem esse sciat, sed sicior hic est & aluo mouendæ minus aptus existimatur. Iulidum piscium saxatiliū, inquit Aelianus, os veneno refertum est: & quemcunq; piscem degustauerunt, inhabilem ad edendum, perniciosumq; ei qui postea gustauerit, efficiunt. Piscatores cum Squillam quam media ex parte Iulides exedissent, & confecissent, sine vllo precio parabilem offendissent, eamq; inopia pressi gustare aggressi essent, illorum aluos vehementes cruciatus exceperunt.

* Lib. 1. de
ipm.

Apiciū
quid.

Tempera-
mentum.

V S V S I N M E D I C I N A , E T A L I I S .

VENERIS desiderium excitare dicuntur, quod in actiua qualitate non exuperent, in passiuā humidum præualeat. Laudantur & ad mulierum conceptus, ac si peculiari quodam munere valeant, vt scribit Simeon Sethi. Græcè legitur: Σωροδύσι δι τῆς ἰσχύος πρὸς τὴν γυναικῶν κύναν. Ad generationem, inquit Cardanus, valet piscis qui Squilla vocatur, quod mihi quandoq; successit. Oportet autem remota esse impedimenta, & purgatum etiam corpus & vterum. Hæcticis etiam & à morbo extenuatis, ex-

Ad conce-
prum pro-
mouendū.

Ad Hæcticā

B in qua cuspidis sagittæ, vel spinæ infixæ sit, naturali quadam attrahendi vi eam educere. In quibusdam locis tantæ nascuntur, vt propè spithamam, hoc est palmum excedant, quæ quidem alijs ad hæc remedia sunt efficaciores teste Simeone Sethi; qui etiam tritas & cum oxymelite potas lumbricos & tineas educere author est. Quocirca apud ^c Galenū, vbi in quibusdam codicibus legebatur καὶ ὄξυς trita & cum radice bryoniæ pota lumbricos educit, rectius legitur ὄξυς in vulgatis codicibus, hoc est Squilla. Caris marina teste Kiranide, circumligata Scorpionis ictum sanat. Quod si supra prescriptum locum scribas Caris, citius tollitur dolor. Si quis verò sculperit Carida in lapide achate, & gesserit in annulo, nunquam percutietur à Scorpione. Squillas marinas aliqui admiscunt escæ ad mugiles capiendos. Si marini & saxatiles pisces, inquit Florentinus, in piscinis alantur, in cibum eis iniicere oportet Carides, gobios & familia. Merula piscis Squilla viuentē esca decipitur, quod sic cecinit ^f Oppianus:

^d De comp.
8. cap. 4.
κατὰ τοῦ
πυλ.
^e Ad pis-
nem.

Expediens (piscator) hamum Squillam configit in ille

Et nexam cubo plumbi submergit in altum

Aequor, & oculis thalamos rimatur in undis.

Atque agitat circum saxosa cubilia fraudem.

Erumpit merulus thalamis, & Carida vinum

Riualem punire ratus subit impia fata.

Nam prado fixum mento mucrone corusco

Traxit nitentem contrā labiq; volentem.

^f Lib. 4. Hæ-
licus.

Lupus piscis inescatur per Squillam, vt idem tradidit.

DE SQVILLA LATA, SIVE VRSA.

Cap. X.

Æ Q V I V O C A .

D ^pυτος Vrsus, aut Vrsa animal quadrupes ferum, hybernorum mensium somno pinguescens: cuius naturam latissimè prosecutus est ^a Plinius: Est præterea sic dictum signum cæleste, quod Latini septentrionem dicimus à similitudine septem bouum iugum subeuntium: Græcorum nonnulli ἀμᾶζον idest plaustrum, quod plaustrorum similitudinem referat. Eustathius dicit hanc Vrsam fuisse filiam Lycaonis, nomine Calisto: eamq; ob amoris cū Ioue commercia à Iunone in Vrsam conuersam, atq; à Diana iaculo confectam, à Ioue eius miserto in astra relata. Aliter fabulam hanc narrant Theon Arati interpretes, & Hesiodi scoliasces, quos lector per otium consulat. Duæ autem sunt Vrsæ; maior helice, minor cynosura appellatur. Accipitur etiam ^pυτος, pro parte orbis septentrionali apud Herodotum.

Vrsus qua-
drupes.
^b lib. 8. c. 36.
Vrsus signū
cæleste.

SYNONYMA.

Norhinis ra
tio.

RVSTACEVM quod hîc depictû exhibebimus Squillâ latam appel-
lavit Rondeletius, quòd potius Squillis quam Locustis videatur annu-
merandum. Carent enim, inquit, primi eius pedes forcipibus, quos
chelas vocant, quibus munitæ sunt Locustæ: alioqui corporis forma Lo-
custæ admodum similis. Latæ autem cognomen addidit, vt ab alijs di-
stinguatur: nec id sine exemplo. Quippe Archestratus, vt author est^a Athe-
næus, *πλάτειος καρίδας* appellauit, quamquam Locustas, Astacos, Caridas confudisse vi-
deatur: quæ tamen secernenda esse, & specie differre scripsit Athenæus, sed Aristopha-
nes in Thesmophoria Zuis, non Archestratus vt Rondeletius hîc scribit, *πλάτειος καρί-
δος* meminit: quo nomine de Astacis eum sentire^b Athenæus coniicit. Sed estne hæc
Vrfa Aristotelis? Rondeletius id pertinaciter negat: quòd Aristoteles Vrsam videatur
cum Cancris numerare, Bellonio contradicens, qui Vrsæ nomen Squillæ latæ imposuit,
propterea quòd terrestris Vrsi in morem, qui crasso & recurto esset corpore, eiusq; colo-
rem referret. Profectò huius Bellonij opinionem defendit^c Iulius Cæsar Scaliger, & Vr-
sum Rondeletij Cancrum Heracleoticum esse asserit: Squillarum, inquit, species vna vul-
gari Gammaro (Auuiaitili nimirum siue Gammaro, siue Astaco) similis ab eo ijs discreta
notis, quas suprà ponebamus (citauimus eas præcedenti capite, vbi de Squillarum gene-
ribus dicebatur) sed maxima: Astacum. n. æquat magnitudine: alicubi etiâ superat quem
admodum scribit Athenæus. Vrsæ hæc est Aristotelis. Vbi enim porrecta iacet, Vrsi cori-
um extensum repræsentat. Et paulò pòst: Quoniam verò doctissimus amicus noster ad-
uersus alium quendam scribens (intelligit Rondeletium, qui scripsit hæc de re contra
Bellonium) à nobis videtur dissentire, consilij nostri ratio reddenda est. Negat Aristot-
elis Vrsam esse Squillam maiorem: quia seorsum ab Astacis, & Locustis, & Squillis posue-
rit. Sanè, sed Locustaceis annumerauit, cum ei & Locustis pariendi tempus idem assigna-
bat. A Squillis separauit, quia sub Squillæ nomine haud norat. Aristoteles enim si eam
pro Vrsâ non accepisset, omnino ei ignata fuisse videretur. quâdoquidem eam inter Squil-
las nusquam commemorat. Et celebris tamen tota Græcia fuit: ad Smyrnam laudatissi-
ma. Neapolitani, & Messanenſes in Sicilia vulgò Vrsum marinum vocant Messacará, vel
Massacaram: quæ à Græco nomine desinxa videntur, *ἡ μέζων* (ἢ *μείζων*, ἢ *μασσών*) *καρίς*,
hoc est maior Squilla, vt placet Zoographo. A Liguribus Orchetta vocatur teste Ron-
deletio, quod nomen fortè corruptum est à vulgo pro Vrsetta. Minorem enim huius ge-
neris speciem, alioqui per omnia huic similem, Ligures Bellonio teste Vrsettam appel-
lant. Romæ etiam vtramque speciem Mazzacaram vno nomine vocari audio. Gallis qui
Mediterraneum mare accolunt, nullum adhuc nomen. Nulla enim ibi eiusmodi Squil-
la. Germanica nomina fingit Zoographus ab Vrsò quadrupede Ein Ber, ein Meerber,
ein Berenrebs. His maioris & minoris discrimen addi licebit.

Lib. 3.

Lib. 3.

De Vrsò ua-
riæ opinio-
nes.Exerc. 249
Cancer He-
racleoticus

Messacara.

Vrsetta.

GENVS, DIFFERENTIA,
SCRIPTIO.De Aqua-
til. 2. c. 33.Maioris de
scriptio.

BELLONIVS^a Vrsæ duo cõstituit genera, maiorem & minorem, quâ
Rondeletium Squillam cælatam opinamur nominasse, & de qua se-
quenti capite. Maior igitur siue Squilla lata Locustarum modo, vt scri-
bit Bellonius, forcipibus caret, eademq; est cum Locustis magnitudi-
ne: terrestris Vrsi in morem crasso & recurto corpore, eiusq; colorem
habet, vnde illi nomen. Proinde tabellis firmis, fortibusq; loricata est:
vt Locusta terrestris, cubitalisq; nonnunquam est: antennis ad prætentandum iter non
habet longas, sed coloris cærulei, bifidas, atq; vtrinque in lateribus ante oculos duas, cor-
nuû, seu cirròrû munere fungentes. Tota eius anterior pars vnico constat thorace, vulgus
plastronû vocat. Quinos vtrinque pedes gerit, vnguibus robustis, ac nigris munitos: falce-
tas tibias, articulationibus quinque interseptas. Os præterea subtus habet, vt cæterum Lo-
custarium & Cancrarium genus. Alibi quoque in obseruationibus suis; Similes ferè,
inquit,

H

Squilla lata authoris.

inquit, de Vrſis loquens, ſunt Aſtacoſ; ſed chelaſ non habent, vt neque Locuſta: nec aculeiſ exaſperantur, vt neque Aſtacoſ. Locuſta enim toto dorſo ſuperiore aculeata eſt, &c. Rondeletiuſ eam ſic deſcripſit, & diligentiuſ. Squilla igitur lata, inquit, Locuſtarum eſt magnitudine, ſed latior multo & magis depreſſo corpore & hirto, in frôte oſſa duo, vtrinque vnicum, in ambitu ſerratum, in quibuſdam acutiuſ, in alijs latiuſ: hiſ pinnæ duæ aligantur, inter hæc duo enaſcuntur cornua, initio articulata, circa medium biſida, vt ex duobuſ quatuor ſiant, non valdè longa. Oſ & oriſ appendiceſ ita habent, vt in Locuſta.

N

Brachia

Brachia duo habet cum aculeis, veluti clavis cunctibus, pedibus maiora, non bifida, quæ in os secluntur, quibus cibum ori tanquam manibus admoveant. Hæc qui bifulca non esse videbant, pedibus annumerabant, ut quinque pedes esse dicerent. Sed hoc Squillis proprium est, chelis carere, harum autem vice brachia maiora pedibus habere. Pedes vtrinque quaterni sunt, ut in Locustarum & Cancrorum generibus. Oculi parum prominent, ob id conditi videntur: frons quadrata & latior quam in villo Crustatorum genere. Tumores multi per dorsum sparsi sunt, ex quibus extant tubercula, quorum summa pars adeo rubet, ut carbunculos in annulorum pala inclusas esse dicas. Cauda tabellis quinque constat, & in pinnas totidem definit: in caudæ supina parte appendices sunt ad ova reponenda, quemadmodum in Locusta. interna quoque omnia similia habet.

Squilla lata Rondeletij.

LOCUS.

RARA est apud nos, inquit Rondeletius, Massiliæ aliquando capitur, Satis frequens Romæ & Neapoli, & in mari Siculo, in Africa autem frequentissima. Hæc si ibi reperisset Apitius, non tam citò ad suos redisset. Scribit Athenæus Squillas circa Minturnas Campaniæ oppidum maiores esse Smyrnæis: quæ de Vrsæ intellexisse visus est ^{Exer. 245.} Cæsar Scaliger: ait enim: Et celebris tamen tota Græcia fuit; ad Smyrnam verò etiam laudatissima. In cænosis locis vivit; argumento est quòd sordida & luto obsita è mari extrahatur.

COITVS. PARTVS.

EODEM modo coit, quo Locusta, eodemque tempore, scilicet æstate. Idcirco dixit Aristoteles: Iis etiam quas nomine Vrsæ Arctos appellant, idem pariendi tempus natura statuit, quod Locustis: quocirca per hyemem & vere prius, quam ova excludant, cibo laudantur: cum excluderunt, deterrimæ fiunt.

VSVS IN CIBIS.

VNDE patet in cibum quoque fuisse ab atiquis receptam Vrsam. Nec sine ratione. Est enim carne molli, ut Astacus. Proinde eodem modo coquere eam solent.

DE VRSA MINORE.

Cap. XI.

VAM Bellonius Vrsam minorem appellat, Rondeletius, ni fallor, Squillam cælatam dixit. ^a Scaliger Aristotelis Crangen facit. A maiore, inquit, non nisi magnitudine differt, & lineamentis quibusdam, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt. Hæc est *κράγγη*, Aristotelis, ait enim, Crangen & Gibbam, æquæ vtrinq; habere in cauda pinna: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata sit, in Gibba verò acuta, hæc ille. Sed alia est Rondeletij Crange, qui hanc suam Squillam cælatam, Cicadam Aeliani esse arbitratur, potius quam illam Squillæ speciem, quam ipse Mantin nominat, Cicadam ab alijs existimatam. Scaliger Cicadam Aeliani eam esse putat, quæ etiam vulgò à piscatoribus Vasconum sic appellatur: Bellonius verò Rondiletij Mantin, Massiliæ, & Genuæ Cicadam marinam vocari ait: cuius sententiæ Zoographus vel idè magis fauet, vt antiquo nomine non careat, & fingendum sit nouum, quod fecit Rondeletius. Aelianus certe cum Romæ vixerit, inquit Zoographus, & harum quidem rerum studiosus, non potuit ignorare Cammaros Romæ vulgò dictos è genere Squillarum, vt ^b Athenæus scribit: quæ eosdem Cicadas marinas putaret, non tacuisset, opinor, præsertim cum alius nemo hoc nomine sit vsus. Hæc Zoographus, contra Rondeletium, qui hanc Squillæ speciem esse putat antiquorum Gammarū, siue Cammarum nominatum authoribus Athenæo, Plinio, Columellæ, qui Cammarum inter parui incrementi pisces recensuit. Sanè argumentum nullum habet efficax. A colore enim id tantum sumit, quem ait magis rubecum in hoc, leuij quam in vlllo alio Crustato, siue crudus sit, siue coctus, eumq; colorem nulli maximè referre, quod scilicet de eo dicit Martialis.

^a Exer. 245.
Cræge Scalligeri.

Cicada marina.

^b Lib. 7.

Cammarus Rondeletij

Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta nulli,

Concolor in nostra Cæmære lance rubes.

C Nos quid sit Cammarus veterum, in Astacorum diximus historijs. Cæterum Rondeletius Cicadam marinam potiore ratione nominandam esse censet, ob maiorem cum cicadis terestribus similitudinem: Squillam verò, tum quòd suprà dictæ similis sit, tum quòd brachia priora indiuisa habeat, qua nota Squillas à Locustis & Cancris fecerit dixit: Cælatam verò, vt ab alijs internoscatur. Nam quinq; tabellis constat, & dorso egregio naturæ artificio variè cælatis & sculptis, vt in pictura expressit. Squilla hæc tota rubet, vt idem scribit, ossa vtrinq; habet in fronte, in ambitu ferrata, acuta, veluti Squilla lata: quibus annexæ sunt pinnae, veluti alæ. Cornua duo habet, brachia duo indiuisa, quibus oricibos admouet: pedes quaternos, circa os appendices, internas partes, caudæ pinna easdem quas Locusta: magnitudine verò differt: nam dodrantalem magnitudinem vix superat. Carnis substantia Astaco quoq; similis est. Minor autem Arctos, inquit Bellonius, per omnia maiori respondet. Ligures Vrsætam appellant, crassiore est quam Sparnochius (Squilla Crange) corpore, & forcipibus, vt Vrsa, caret. Prætenturij quoq; binis prædita est, & rostratum caput gerit. Cæterum est corpore robusto, & recurto: omnes deniq; notas cum maiore communes ostendit. Sed Bellonius huius iconem non apposuit: Rondeletius expressit. Sed quia Squillam cælatam Aeliani ille Cicadam marinam putat, ideo ^c Aeliani verba quæ super ea memoriæ prodidit, placet adscribere: Est etiam Cicadarum genus marinum (*κράγγη θάλασσης*) quarum maxima parui Carabi similitudinem speciemq; gerit: verum tamen cornua, non similiter atq; ille magna, nec aculeos habet: aspectu etiam nigrior est: & cum captus est, stridorem quendam edere videtur. Pinnae ipsius exiguae sub oculis nascuntur, terrenarum alis similes. Hominum pleriq; idcirco ab ea se abstinent, sed mari reddunt, atq; etiam mortuam stentes & sordidati humatione afficiunt, quòd eam dicant Perseo Iouis filio consecratam esse.

Descriptio.

^c Lib. 13. c. 29. de animal.

D E C A R A N G O N E .

Cap. XII.

S Y N O N Y M A .

^a *Histor.* 4.
cap. 2.

BI Apud ^a Aristotelem Squilla quædam vocantur *κράγγονες*, aut *κράγγονες*, quod nomen magis placet Zoographo: Gaza Crangines, vt delphines vertit. Apud Helychium, & Varrinum *Κραγών* est *ἐνυδριον ζῷον, καὶ ἡ δὲ καριδος*, sed melius scribitur duplici y, vt apud Aristotelem. Cælar Scaliger Squillam cælatam Rondeletij siue Vrsam minorem, facit Crangen, vt diximus superius. Alia quidem est Rondeletij Crange, cuius iconem apponemus. Hæc Cammerugia & Sparnochia vugò ab Italis vocatur, a Romanis dempto primo elemento Parnochia, à nostris inquit Rondeletius Caramote (vt parua Squilla Caramot) ab alijs Longoustin, à Burgedengalensibus seruata vetere appellatione Squilles.

D E S C R I P T I O .

Color.
Cornu in
fronte.

Oculi.
Cornua.

Os.
pedes.

Cauda.

ONDELETIVS hanc sic descripsit: Est, inquit, hæc Squilla palmi maioris longitudine. Crusta tenui contegitur, læui, candida, nonnunquam ex albo parū rubescens; cocta verò tota rubescente, instar cornu pellucida. Habet è dorso enatum cornu in fronte, ferratum, sursum recuruum, illius denticulatæ asperitates in superiore & inferiore surt parte, nō in lateribus veluti in Astacis & Squillis latis. Oculi cornei sunt, satis prominentes, in quibus subiecta pars caua est cochlearis modo. Cornua quatuor habet, duo bene longa, tenuia flexibiliaque, his alia duo breuiora in summo diuisa. E lateribus veluti alæ exoriantur parua, alba, radio siue aculeo innixa. Os & oris appendices, cuiusmodi sunt in Locusta & Astaco. Pedes quinos habet, præter hos brachia duo: qui in calcar terminantur, pedes terni: qui hæc sequuntur, parum diuisi, bini & vltimi indiuisi. Posterior pars pro reliqui corporis crassitudine & magnitudine longa, septem tabellis constans, in pinnas quatuor desinit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squilla gibba. Supina caudæ appendicibus, coeundi pariendi; modo, partibus internis à superioribus non differt. Comprobat deinde Rondeletius se veram Squillam Crangonem exhibere his verbis: Squillam Crangona nos rectè representasse demonstrare oportet. Ac primum cum Crustatorum animantium quatuor sint genera (vt prius ex Aristotele ostendimus) nulli potius quàm Squillarum generi subijci hinc perspicuum est. Ea enim quam exhibemus, læuis est, Locustæ toto dorso aspera: chelas ante pedes non habet vt Astaci, cauda est protensa, non rotundo corpore, & sine chelis: non est igitur è Cancrorum genere: quare Squillam esse necesse est: non latam quidem, neque cælatam, vt corporis species & læuitas sine vlla læuatura ostendunt: neque paruum quæ maior nunquam fiat: nam ea longè minor est quàm paulò post exhibebimus: neq; Gibbam quia gibbo caret. His omnibus accedit nota certissima ab Aristotele tradita, qua Squilla Crango à similibus interoscatur: *καὶ ἡ κάρης ἡ κυρτὴ πλὴν ὑπὲρ καὶ πτερυγία τέσσαρα, ἔχει δὲ καὶ ἡ κράγγη πτερυγία ἐφ' ἑκάτερα ἐν τῇ ὀρᾷ: τὸ δὲ μέσον αὐτῶν ἀκνωδὸς ἀμφοτέρω, πλεονὶ αὐταὶ μὲν πλεον, ἢ δὲ κυρτὴ ὀζύ.* Squilla gibba caudam habet, & pinnas quatuor: totidem (totidem non est in Græco) & Crangon in vtraq; caudæ parte, quarum medium in vtriusq; spinosum est siue aculeatum, sed in Crangone latum, in Gibba acutum. Hæc nota in vtraq; Squilla & Crangone, de qua nunc agimus, & in Gibba, de qua mox, euidentissima est: & verissimam esse comperiet, qui pictas à nobis Squillas cum viuis contulerit. Hæc sunt quæ fidem faciunt Squillam Crangonem rectè nos ab alijs distinxisse. Eandem ante Rondeletium nouerat Bellonius & sic describit: Insignibus notis à Gibba differt. Nā vbi in Gibbis multiplices cirri spectantur (anteriori præcipuè parte) pedesq; omnes in extremo bifulci, Sparnochiæ duo, oblongi tantum cirri prominent, & ungues acuminatos more Locustæ habet, & eodem modo quaternas in extrema parte caudæ

Descriptio
ex Belloni-
is.

A

B

C

D

caudæ; quarū ea quæ in medio sita est, 'si pinna cleser, faceret vt quinq; pinnae, vt in Astacis, & Carabris, numerarentur: sed spinea duritie prædita cernitur, ac crenis horridula est. Anteriori autem frontis parte quatuor cornua æquali ferè longitudine videas. In quibusdam locis adeo magnæ nascuntur Squillæ, vt prope spithamen, hoc est palmum excedant: quæ quidem sunt alijs efficaciores. Hactenus Bellonius. Quam autem Zoographus vidit & delineatam exhibuit, eius color partim rubet, partim dilutior albicat, ad latera flauescit: extremitas quatuor latiorum caudæ pinnarum cærulea est: pars inter eas media acuta rubet. Media inter hoc genus & Cancellus, siue Bernardos Eremitas esse videtur, sequenti pagina depictum crustaceum, coloris totum ferè cinerei pallidi, nisi quòd alicubi vt in cauda dorsoq; & chelis nonnihil cærulei habeat.

Crangonis
descriptio
ex Theogra
pho.

VSVS IN CIBIS:

CRVSTATO RVM omnium fapidissimi sunt. vnde in mensis nobilium, Romæ præsertim, primo ponuntur loco. Carne enim sunt tenera, dulci, bonique alimenti ac multi:

Vt quoque
tur.

Vnde hæcticis & atrophia laborantibus vtilissimus cibus. Coquunt hanc in Italia varijs modis frequentissimè in aqua dulci, sed meliores sunt in marina si coquantur, & cum sale ac pipere comedantur. Optimæ sunt earum caudæ crusta spoliata, ac coctæ cū pipere, sale, & acero. Fieri quoque possunt ex eisdem varia iuscula iucundi saporis. Optimæq; sunt à mensibus Februario, Martio, Aprili, Maio, sed Romæ omni tempore venales habentur.

Crustaceum quod medium videtur inter Crangonem Squillam, & Cancellum, siue Bernardum Eremitam.

DE S Q V I L L A G I B B A

Cap. XIII.

S Y N O N Y M A.

VAM Aristoteles *κρῖν κρῖδα* vocat, Gaza rectè Squillam git interpretatus est. Cognomen *κρῖν* seu Gibba additur propter gibbū quem habere videntur, dum se curuant. Idcirco *καμπύλας* appellasse eas visus. G

est Araros in Campalione, & Ophilio in Callæchro *κρῖδας*:

Κρῖται δ' ὁμοῦ κρῖδες εἰς ἑνὸς πεδῶ:

Ac Gibba Squilla in arido solo.

Idem in Iacelmo:

Ὀρχυῖτον δ' ὡς κρῖδες ἀνδράων ἐν

Πηδῶσι κρῖται, id est,

Salabant ut Squilla super prunis

Gibba salunt.

Græci recenciores antiquum nomen hodie non seruant, Caridas, & Caranidia vocantes ut scribit Bellonius, quamquam Astacum fluuiatilem idem à vulgo Græcorum Caranis & Caranidia dici tradat. Squilla hæc gibba Romæ nunc dicitur Gambarella, ut scribit Bellonius à tibijs quæ gambæ dicuntur. multis enim cruribus prædita est; Zoographus porius à Gammaro diminutivum nomen esse putat. Idem Bellonius (nisi sit error liberariorum) Parisijs hanc Squillam Gueruette vocari ait: Suspiciatur Zoographus Guernette legendum: quoniam Germani inferiores aliqui (siue hanc solum, siue aliam quampiam) H Gernat appellant. Galli quidem quintam vocalem post g scribere solent, e, vel i, sequente, cum hanc consonantem ita proferunt, ut ante reliquas tres vocales proferri solet. Sed Rondeletius à Parisiensibus vocari scribit Cheuretes: à suis Caramos, ad discrimen Crangonis, quam Caramore appellant. A Santonibus de la fantè, quod ægris ut plurimum soleant apponere; à Rotomagensibus Salecoques, vel; Salcoques, ut ait Bellonius: quarum quæ adhuc vaginis inclusæ sunt, Bouquetæ: ijs autem exutæ, des Creuettes appellantur. Armorici des Sautrelles: saliant. n. Locustarū more, Massilienses vulgò vetustatis vestigia retinentes, Carambotos vocant deducto à Caride nomine. Qui Galli Oceani litus incolunt, etiam à saltatione nominant Cheurettes, quasi capreolas dicant. Galli in Neustria Bouquet, quod hirculum interpretatur Zoographus. Lusitani Caraman de Lisboa, Veneri vulgò Squillas. Germanica nomina hæc finxit Zoographus: Ein Seegirtel, ein Meer Geiß: ein Beckle, ad imitationem nominis Gallici Cheurette, idest hædi, quovuntur Rupellæ, vel à gibbo vocat ein Hegerling, ein Hogergernir.

GENVS,

A GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRIPTIONIO.

CALIGER^a tres facit Squillarum minorum ſpecies, omnes gibbas: maximam quę Crangon fortè eſt Rondeletij: minimam, quam Valcones^a Ciuadam vocant, Adriatici maris accolę Squillam: medię magnitudinis Gambarellum vocatam ab Iſtris: quanquam Itali quidam minimam ita vocent. Sed videntur veteres Gibbæ nomine vnicam tantummodo ſpeciem *κατ' ἐξοχήν* intellexiſſe: cui nimirum Scaliger mediam magnitudi-

nem aſſignat. Squillarum generi, inquit Ariſtoteles, quas gibbas vocamus, quini vtrinque (pedes) ſitu quo cęteris: quorum proximi capiti acutiores, & quini vtrinque; alij ventri iuncti, quorum extrema latiſcula ſunt. Tabellę ijs nullę parte ſupina: prona ſimilis Locuſtarum eſt. Sed verus Ariſtotelis interpres, Squillę gibbę, inquit, duodecim pedes habent, vtrinque ſex.^b Ibidem Squillis gibbis caudam eſſe tradit, & pinnas quaternas. Nec

plura de hac Squilla, in ijs, qui nunc extant libris Ariſtotelis inuenio, de corporis ac partium ſingularum forma.^c Bellonius ſenos, inquit, ante frontem gerit valdè tenues cirros, quibus Dioſcorides aconiti radices in tenues fibras abeuntes comparauit: Caudam contractam, in cuius extremo pinnę ſunt (vt in cęteris Locuſtis) quinę: quarum quę medio loco poſita eſt, ſerratam, ſpinofam, duram, atque in acutum ſaſtigiatam formam habet, quamobrem quaternas tantum illi connumeraiſſe pinnas (vt in Crangone dicitur) ſatis fuerit. His addatur Rondeletij deſcriptio, quę talis eſt: Gibbę Squillę Crangonibus tenuiores ſunt, maximè in cauda extrema, in fronte cornu geſtant, veluti Crangones, magnum pro corporis ratione. Oculos, alas, pedes, cornua, os, oris appendices, interna omnia ſimilia Crangonibus habent, caudę initiũ in tumorẽ erigitur, vnde illi nomen: ab hoc tumore cauda tenuior & gracilior eſſe incepit, in pinnas quatuor deſinit: harum medium acutius eſt, quàm in Crangonibus, vt dictum eſt: quę nota & gibbo à Crangonibus Squillę diſtinguuntur. Cardamus addit forcipes pedibus duobus prioribus, iſſque manuum vice vt, fortè cum Bellonio deceptus, qui non audienſ dos putat, qui Squillarum pedes forcipibus carere arbitrantur. Sed ſatis ſuperius demonſtratum, Squillis proprium eſſe, carere chelis. Sanè in Rondeletij icone nulla forcipum aut chelarum veſtigia apparent, vt neque in noſtra, quę meliùs legitimam Squillam gibbam repręſentat (quamvis in colli inferiori parte plurimas habeat appendices, quę nullę ſunt in Rondeletij icone) & eadem ſit magnitudine, quę depicte cernitur. A noſtris diuerſam aliam iconem exhibet Zoographus, nimirum hanc, quam putat eſſe Gibbam Rondeletij. Picturam minorem eſſe voluiſſet, & caudam minus directam, vt cognomini reſponderet. Sed admodum diſfert hæc pictura à Rondeletij. Oſtendit enim ſex ſeu maui quatuor antennis longas, duas exteriores ſimplices, alias verò duas ſtatim à principio bifidas, vt quatuor eſſe videantur: deinde quatuor pedes priores forcipatos; duos maiores quinque; conſtantes internodijs, ſi forcipes annumeres, duos minores quatuor internodia habentes.

^a Exercit.
²⁴⁵

^b Hiſtor. 4.
cap. 2.

^c Lib. 2. de
aquatib. 3.

Deſcriptio
ex Ronde-
letio.

Squillę gib-
bæ Zoo-
graphi for-
ma.

Squilla gibba Rondeletij.

D

Squilla gibba nostra.

Squilla gibba Zoographi, Venetijs ad ipsum missa.

LOCVS. PARTVS.

N Sautonum litore maxima earum copia est, & alibi quoque in litoribus Germaniæ & Belgij. Oua pariunt & generant more Locustarum; quia sunt illius interanea perfimilia. Vterum autem gerunt menses circiter quatuor^a teste Ari-^a *Histor. 5.* stotele. Græcè legitur: τῶν δὲ φύκων ἡ κύστις ἐστὶ περὶ τέσσαρας μῆνας. Quo-^a *cap. 17.* circa rectè Gaza legit τῶν κύφων, non φύκων.

NATVRA, MORES.

QUOD antea de Squillis in genere dicebamus ex Aeliano & Phile, nimirum Lupum piscem ab eis vinci & interrimi, vbi eas deuorarit, id Rondeletius & Bellonius in capite de Squilla Gibba retulerunt, nam cornu frons elatum in palatum Lupi iungunt. Sanè Crangones idem facere possunt, quarum cornua dura admodum, quamuis pauciora, minimæ verò nō possunt, cum cornu eiusmodi careant. Oppianus tamen de Squillis paruis, per quas Gibbas intelligunt, hæc canit Lippio interprete.

Vt lupum
piscem oc-
cidant.

*Sunt Squille exiguae, sunt paruo in corpore vires:
At magnum & saturo praclarum labracæ ventre
Interimunt æstu: properat gestuq; teneri
Labrax pisciculos qui paruo robore possunt
Non dare terga fugæ: non aquo occurrere Marti.
Occisæ occidunt hostem, perimuntq; necantem,
Cum Squilla rictu piscis sorbentur aperto,
Turmatim in medium descendit turma palatum,
Et feriunt cornu quod fronte insurgit acuto.*

Saltant vbi tanguntur, ac tangentem sæpe expauescunt; corpusq; in aqua gibbosum arcuato motu promouent erucarum modo, quod Anaxandrides in Pandaro annotauit his verbis.

*Οὐκ ἐπιμερυφῶς ὀρθός ὢ βέλτις' ἐστὶν.
Αὕτη δὲ καρίδεις τὸ σῶμα καμπύλην
Ἀγκυράτ' ἐστὶν ἀγκυρὸς τοῦ σώματος.
Sic te curues, haud recte futurus es vir optime:
Squillarum more, arcuatum corpus hac flectitis
Obiecta, ante corpus anchora prorsus est.*

VSVS IN CIBIS.

SUNT hæc admodum laudatæ apud præcos & recentiores tanquam optimi nutrimenti & saporis dulcis: quod etiam Matron Parodus apud Athenæum in Atticæ cœnæ descriptione cecinit.

*Καρίδες Σ' αἱ Τλωὲς Ὀλυμπίου εἰσὶν αἰδοί
Αἱ δ' ἢ ἰδ' ἐν κυφαὶ μὲν ἔσαν, Χρησαὶ δὲ πάσσαδαί:
Squilla Ionis Olympij cantores
Aspectu quidem Gibba, sed in cibo suauissima.*

Idcirco vendebantur olim in sportulis, ex iunci vimine contextis, vt apparet in hisce Arari in Campilione verbis:

Vt vende-
rentur.

*Αἶτε καμπύλην
Καρίδες ἐξήλθοτο δελφῶν δ' ἰνῶ
Εἰς χονοπλεκτον ἄγρος. Vertit Dalechampus:
Et curua
Carides exilière delphinum modo
In vasa texta iuncis.*

Friguntur cum oleo in sartagine: aut elixantur in aqua & cum aceto comeduntur. Hæctis *Hæctis cō* quoque in cibo mirum in modum conferunt, & longè delicatiores sunt, quàm Locustæ ferunt. *aut Astaci.*

DE SQUILLA PARVA.

Cap. XIV.

SYNONYMA.

PROPRIO nomine caret ea Squilla, quam Aristoteles periphrastice Squillarum τὸ μικρὸν γένος appellat, rationem addens: εὐταὶ γὰρ οὐ γίνονται μείζους; hoc est: nunquam enim maiores evadere possunt. Sed hinc lectores aduertit rectè Rondeletius, τὸ παρίδων μικρὸν γένος, id est Squillam parvam, & τὸ παρίδιον^a non idem esse quod σούλλαρον, quod tamen etiam Squillam parvam Gaza apud^b Aristotelem conuertit. Nam σούλλαρον, inquit Rondeletius, non est ex Squillarum genere: chelas enim habet Astaci modo. F
Κουρίδες, παρίδες. ἢ τὰς μίλαρας ἐγγλωσσούς: τὰς δὲ ἐρυθράς καμυίρους, exponunt Helychius & Varrinus. Videtur autem Zoographo dicere, Squillas parvas alio nomine ἐγγλωσσούς dici, à colore fortassis: quem eis viuis obscurum Rondeletius tribuit, Bellonius subfuluum: coctis rubescens tuncque. χλωρός quidem modò viridem, modò luteum colorem Græcis significat. Eadem χλωροκυρίδες fuerint: sicut enim apud eundem Helychiū legitur, pro genere Squillarum. Mauult Zoographus χλωροκαρίδες, ἢ γοῦν αἱ χλωραὶ παρίδες. Et μελιταρίδες nominatæ in conuiuio, quod Philoxenus Cytherius describit apud Athenæum his virbis: Εὐδαλὶ μελιταρίδες αἱ κῶσαι: nam & color ξανθός, idem qui χλωρός interdum est, & pro κῶσαι fortè κυρταί, id est Gibbæ legendum, quanquam propter agilitatem κῶσαι etiam, id est, læues cognominari possunt: à melle autem denominatæ videtur propter suauitatem in cibo: quamuis Rondeletius Squillas minimas omnium dulcissimas facit. Sed Scaliger coctam rubescere negat, dum sic scribit: Minima etiam è Garumna excipitur canistris: Ciuadam Vascones ob exiguitatem vocant, id est auenam. Pungillatim enim deuorant, sicut auenam Veterinæ. Hæc etiam in mari agit, nec rubescit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Sed fallitur Scaliger, quippe Venetæ Squillam vulgò vocant Gibbam: hæc cocta rubescit. Bellonius tum Gibbam, tum parvam Gábarellam vocari scribit, Mathiolus Senensis Gambarello & Gambarusolo vulgò dici ab Italis. Scaliger eam Squillam, quæ media est inter minores, magnitudinem, Gábarellum ab Istriis vocari tradit. Lusitani Squillam parvam vocant Caraman de Villa Franca. Germanicè appellatur ein Zuueergkrebslein, id est, Squilla nana: vel ein Kleiner Gernier.

GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRPTIO.

VO inuenio apud Italos nostros Squillarum paruarum genera. Vnum maius, alterum minimum, illud durior est crusta quam Squilla Gibba, magisque relucet, viuumque non aliter quam prædicta in aëre saltat, notæque lucet, ut candela accensa, Cambaretto vocatur Romæ. Alterum verò adeo exiguum est, ut mille vix libram æquent pondere, Romani Gábaruuccio vocant. Venetijs quoque frequens: coci quidam vocant Biauia, id est, auenam, ut Vascones Ciuae. Quocirca facillimè mihi persuaserim, esse hanc Squillam, quam vocat Scaliger minimam, & quæ canistris excipitur è Garumna, viuut enim non solum in aquis marinis, sed etiam dulcibus, & propterea Squilla fluuiatilis à Bellonio dicta est, quam sic describit. Squillis marinis multò minor est: tibiolas vtrinque quaternas, tenues, oblongas habet, in extremo forcipatas: cirros anteriori parte quaternos, oblongos, tenui filo graciliores, quibus iter quoquoersum præterant, Latini prætenturas & anténas vocant. Pedes cum vtrinque quaternos habeat, duos tamen priores parte anteriore exporrigit: quibus non ad gressum quidem, sed magis ad corripiendum cibum vitur. Nam tribus posterioribus tantum incedit. Pinnulis autem pluribus sub cauda positis in natatu vitur:

^a Histor. 5.^{c. 15.}^b Histor. 4.

cap. 4.

χλωρος
celos quis.

Squille fluuiatilis Bellonij descriptio.

A viitur: quarum quinque in eius extremo transversæ, earum corpus dirigunt. Harum autē media dura est, & gibbæ in modum ad oras crenata, ut reuera pinna dici non possit. Hæc Bellonius. Ciadam Rondeletij, Gambarettum puto, prædicta Squilla minore: sic enim

Squilla parua Rondeletij.

ait: Digni minimi est magnitudine: capite pro corporeculi magnitudine crasso & lato sine cornu, quo à Gibba differt: alioqui cauda tenui, paruo gibbo, oris appendicibus, caudæ pinnis, internis partibus Gibbæ perimilis, punctis aliquot variatur, colore est, dum vivit, ob scuro, cocta tota rubescit. Eas quas describit Bellonius, aiunt moris esse ut vivæ afferrentur, tuncque subfuluas spectari: sed coctas rufescere. Squillam parvam Vēnetijs depictam & ad se missam talem exhibet Zoographus.

Ciadam Rō
deletij de-
scriptio.

Squilla parua Zoographi, Venetijs ei missa.

B

LOCVS.

C **B**ELLONIVS longissimè à mari eas ait provenire: unde sumitur argumētum in mari non nasci, cum tamen Scaliger Ciadam dictam à Valconibus de Garumna canistris excipi, & in mari agere scribat. Et Rondeletius Ciadam hyeme in stagnis marinis capi tradit, & in magnorū fluviiorum ostijs; è mari etiā extrahi sæpe vidit, ne quis ob carnis succum dulcissimum, in dulci aqua gigni tantum existimet. Tarentinus Squillas fluviatiles nominat; ut Nebricensis canit.

Vbi capia-
tur.

Caruleus nos lyris amat, quem sylva Marice

Protegit: hinc Squilla maxima turba sumus.

Author est Aristobulus apud^a Strabonem in Indum flumen maximam multitudinem piscium ascendere & inter alios Squillas (*xapidas*: interpres vertit Locustas) parvas quidem usque ad montem ascendere: magnas verò usque ad Indi & Arsinæ ostia.

^a Lib. 13.
geogr.

VSVS IN CIBO ET MEDICINA,
ET ALIIS.

D

EAVTIORES mensas apud Romanos honorare solet. Carne enim est adeo dulci, ut quibusdam fastidium pariat, & vix, teste Rondeletio, vllum aliud cibi genus dulcius degustaveris. Cum crusta & pedibus integra frigitur in sartagine addito oleo aut butyro. Sunt qui priusquam coquant, in sartagine perforata pedes vrunt, deinde aqua & oleo elixant. In aqua hordei lotæ, & in carnis iure coctæ hecticis maximè conueniunt. Nam bene alunt, ad expurgandum pectus conferunt, multoq; viliores sunt fluviatilibus Astacis, quibus medici plerique pro Cancris fluviatilibus vtuntur, cum tamen duriores sint carne & minus dulci. Si ægris parentur Squillæ, de quibus nunc loquimur, crustis suis nudæ sunt: si enim vnâ cum his edantur, flatu gignant, velut aphæ cum spinis comestæ.

Cum

Cum crustis elixæ in aqua & oleo, adiecto pipere sopitam Venerem stimulant: tùm quia semen satis copiosum, ob dulcè & benè nutrientem substantiam, tùm quia status gignit. Frixæ in sartagine, status deponit, more leguminū. Idem de Gibbis & Crangonibus dictū esto. Tarentinus escharum aliquot ad pisces capiendos in compositionibus carides fluuiales miscet in Geoponicis: nempe ad anguillas, mullos, magnos Scaros, & ad tenues pisciculos, qui capiuntur arundine.

DE SQVILLA MANTI RONDELETII.

Cap. XV.

S I N O N Y M A.

MIVS Squillæ nullus veterum, vt existimat Rondeletius, meminit. Et quædammodū Latini a terrestris Locustæ similitudine marinā Locustā nominarunt; ita ille hanc *μύρρον* a bestiolæ similitudine, quæ est ex Locustarum genere. Eam bestiolam nostri, inquit Rondeletius Preguedious id est precantem deum appellant, quod semper manus (brachia vel pedes in istis animantibus magis propriè dicuntur) iunctas teneat, eorum more,

Nominis
ratio.

re, qui supplices Deum deprecantur: Præterea corpore est valdè tenui & macilento, vt qui assiduis ieiunijs se conficiunt & macerant. Eandem bestiolam diuinare vulgus ait: captam enim pueri nostri interrogant, quā sit Romæ, vel Compostellam ad D. Iacobum proficiscendum ea: perinde ac si intelligeret, altero brachio extenso iter monstrat. Ab huius itaq; bestiolæ similitudine, Squillæ speciem, mantin nominauit: nam vtraq; corpore est longo, gracili, circa caudā latiore, brachijs duobus primis lōgis admodū. Squillæ speciē esse idem probat, tùm quod chelis careat: quibus à Locusta & Astaco distinguitur; tùm quod aculeos in cauda habeat, Squillarum modo, & corporis deniq; speciem sit Squillæ similis, longa, quā à Cancris differt. Bellonius hoc genus Squillæ cum alijs prærisq; doctis Cicadam marinam appellare maluit, nomine Massiliæ & in Italia vilitato in eodem animali. Sed Rondeletius, vt dictum est, suam Squillam cælatam, quæ Monpelij vulgò Cicada nominatur, Cicadam Aeliani facere maluit, quod maior ei sit cum Cicada terrestris similitudo. Gillius cum Cicadam Aeliani descripsisset, subdit: Massilienses tenuis suæ cuiusdam vetustatis retinentes etiam nunc Cicadas nominant. Romæ audiuit Zoographus appellari Cicadam marinam, quæ alibi Vallopa, quod nomen Rondeletius Crangoni suæ tribuit. Cicadam marinam Romæ, & Genuæ vulgò dictam, Speusippi Nympham esse suspicatur Bellonius, sed nullo freris valido argumento. Nam Astacum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham & Arcton similes esse dixit. Mathioli Squillam Mantim, Hippocampum vocat.

Cicada ma-
rina quæ
Bellonio.

Hippocam-
pus Mat-
thioli.

D E S C R I P T I O.

MENVIS est, inquit Bellonius, huius crusta: cruda ita albicat, vt ferè transpareat. Vnā cum pisciculis marinis sæpè suo cortice contacta extrahitur, & simul cum carphonatis, bocis, manis & trachuris, canistris inseritur. Natura incredibiliter arteificio Cicadæ oblongum corpus decem tabellis asfabrè articulatis loricauit: quarum prima quæ caudam extremam conficit, pinnas in lateribus expandit. Cauda porro duabus maculis phœniceis subrubris insignita est, quæ duorum oculorum speciem præferunt, estq; aculeata & crenata. Prima tabella à cauda incipiens versus secundam, tertiam, quartam, quintam & sextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus subtus munita est: quibus dum in mari natat, aquam percutit, & corpus incitat. Tres tabellæ, quæ sex prædictas subsequuntur, ternis vtrinq; pedibus communitè sunt, ad ceruicis autem initium duo brachia maiora oriuntur, quibus cibum apprehensum ori suggerit: sed ea aliter quàm Cancris, aut Locustis forcipantur. Sunt enim in longum exporrecta, atq; in extremo grandioribus crenis suffulta, quibus, cum cibum corripit, ex vno brachio ad aliam brachij articulationem transfert. Horum autem extrema

*De aquat.
z. cap. 3.

- A** extrema velut in duritiem ossæ abeunt, denticulipij conficiendis ob id expetita. Pars huius piscis quæ capiti contigua est, in exile quiddam terminatur, & contrâ quàm cauda se in latum diffundit. Extra aquam prorsus immobilis & imbecilliss est. Aculeum vnum habet vtrinque; ori præfixum, vt phalangium & Scolopendra, quo mordicis cibum à pedibus suggestum continet, quem postea dentibus conficiat, & in stomachum detrudat. Dentes illi natura in oris lateribus protulit, vnico vtrinque; ossi crenato, V. literæ formam referente infixos, Cuius anterioris partis officium est ea incidere, quæ mandit: posterioris verò quæ crenas habet, conterere. Nam idem os duos habet dentium ordines. Prætenturas duas in fronte breues, vrsinis similes ostendit, trifariam in extremo diffusas: ac rursus duas alias in lateribus prædictis breuiore. Oculos habet virides, exertos, quos non aluco, vt Cancrarium, vel Locustarium genus condit: sed ante hos pinnulas exporrigit eis similes, quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam caput esse crediderunt. Strias rectas in tergore, atque in capitis tabella ductas profert. Pisce dissecto, dentes fortibus musculis moueri conspiciuntur, cerebrumque; adeo esse exiguum, vt vix hordei grani magnitudinē æquet, optici tamen ad oculos perducere apparent. Similis ferè Rondeletij descriptio est
- B** Brachia duo, inquit, longa habet, articulis intercepta, vt ad os flecti possint, chelarumque; vsus præsent, interiore in parte serrata: quorum denticuli initio minores sunt, in summo ita magni, vt aculeis incuruis aptius, quàm ferræ denticulis comparari possint. Cornua duo longa prominent, in quorum summo ramuli duo exoriuntur. Sunt alia duo his minora ante oculos. Capitis figura Cancellum ferè refert. Oculi perspicui sunt & lati, ad quorum radicem sitæ sunt alæ duæ longæ, in ambitu hirtæ. Vtrinque; pedes sex habet, terni primis brachijs proximi in tumorem paruum desinunt, lentis instar rotundum & depressum, à quo tumore aculeus paruus vnus nascitur: reliqui terni parui sunt, & tenues, quorum extremum in appendiculas quasdam tenues terminatur. Quod caput sequitur & collum vocatur, tabellis decem costat, inæqualibus, priores breuiore sunt, & striatiores: quòd propiores sunt caudæ extremo, eò maiores & latiores fiunt, eadem aculeorum ratio, quibus singulæ tabellæ munitæ sunt, in prioribus parui sunt aculei, in maioribus tabellis maiores & euidentiores. Cauda in os latum definit, cuius ambitus multis riget aculeis: in ossis huius superiore parte maculæ duæ spectantur oculis pictis similes.
- C** tres vtrinque pinnæ ossæ ex vltima tabella oriuntur. Supina caudæ parte appendices habet: & in ore; quemadmodum Locusta & superiores Squillæ. Toto corpore est pellucido. Iconem eius hic appinximus, quam Bellonius admodum perperam diuulgauit.

Dentes.

Oculi

Descriptio
ex Ronde-
letio.
Cornua.

Oculi.

Collum;

Cauda.

COITVS. PARTVS. VSVS.

EODEM modo & coit & parit quo prædictæ Squillæ: Carne est molli, dulci, delicata, nutriente, Venerem stimulant; paranturque eodem modo quo Squillæ prædictæ. Τέττις οὐ πτόδς, idest Cicadas coctas, nominat Anaxandrides in Cotyis Thracum regis conuiuio. Brachiorum extremis vtuntur ad scalpendos dentes.

D

DE CANCRIS IN GENERE.

Cap. XVI.

Æ Q V I V O C A.

CRUSTATORVM omnium, quæ oblongo sunt corpore & cauda prædita, historiam, præcedentibus capitibus abundè sumus profecuti. Restat modo Cancer, qui rotundus est, parumq; caudatus, quamuis hoc nomen pro omnibus Crusta tectis acceperit ^a Plinius, his verbis: Cancrorum genera Carabi, Astaci, Maia, Paguri, Heracleotici, Leones & alia ignobiliora. *Καρκίνος*, (ita Græcis Cancer vocatur) præterea passio est seu mor-

Câcer pro omni crustato.

^alib. 9. c. 30. Cancro -- ma & Câcer morbus idem.

Bus, qui tempore Suidæ & Hesychij dicebatur *καρκίνομα*: Cornelius verò Celsus, Cancrum à carcinomate distinguit, nam illum oriri & serpere dicit ab his quæ extrinsecus incidunt, hoc verò corrupta interius aliqua parte innasci. Suetonius etiam Cacinoma dixit. Polluci hoc nomine tumor est durus cum inflammatione & magno dolore, qui vulceratur interdum, subrubente, ac liuido colore, sanguinem emittens, incurabilis: connascuntur ei ut plurimum venæ, aut pili. Est & occultum, inquit, carcinoma, cætera simile, sed non apparens, *μὴ ὑπερφανεῖς*. Cancrum esse Gangrenam putat Nonius Marcellus. Sed medici distinguunt. Est enim gangræna partis ex magnitudine phlegmones mortificatione, non integrè facta & confirmata, sed incipiens. Ita ut pars nondum sit emortua, nec sensu omni priuata, sed emoritur, atq; ad extinctionem tendit. Cancer verò tumor inæqualis interdum cum vlcere, dolens, malignus, aspectu teter, liuidus, oris prætumidus, cancro similis. Siquidem tumor ipse Cancri corpus, venæ tumidæ crassæq; eiusdem pedes oculis representant: vel (ut Aëtius ex Archigene & Leonida refert) quoniam sicut Cancri animalia sunt aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint, haud facillè dimittunt: ita tumor iste prominet, & tactui renititur, & agrè tractabilis est: atq; ubi semel radices egerit, difficillimè auelli tolliq; potest. Est enim malignus, ferus, proteruus, & quem curatio manuumq; vel blandissima tractatio effugare potius quàm mitigare solet. ^b Ouidius verò dictum innuit, quòd Cancri modo serpat & vitiet quæ attigerit:

Gangræna non est câcer.

Cancer qui morbus cur sic dictus.

^b Metamorphos. lib. 2.

Vtq; malum latè solet immedicabile Cancer

Serpere, & illasas vitiatas addere paries.

Θνῖσις, ait Varinus, vlcus ferum, quod Cancer dicitur. Præterea *καρκῖνοι* dicuntur ossa duo iugalia, quæ propè tempora cõmittuntur. Scribit enim ^c Pollux *μετὰ τοὺς προτόφους* esse ^d δύο ὀστέων πλάγιον συμβολὰς περιελκόντων τὰ ὀπτα, eaq; nominari *ζυγώματα*, & *καρκῖνους*: forsan quoniam ita committuntur, ut Cancrorum forcipes inuicem inter se coeunt. Dicitur quoq; eodem nomine vinculi genus apud ^d Galenum quod capiti conuenit: fascia scilicet in plures partes scissa Cancrorum pedum speciem referētes. Vnde Hesychius *καρκῖνον* esse dicit *δυσμόν τινα*. Eodem teste *καρκῖνοι* dicuntur *ὑποδύματα πόλα*, calceamenta caua. ^e Pollux quoq; *καρκῖνους* refert inter *ὑποδύματων* species ex Pherecrate in exemplum afferens *κατὺ ὀμαί τοὺς καρκῖνους*. Rursum Hesychius *καρκῖνον* dici innuit *τὴν παράγγραν*, quanquam locus sit mendosus. Existimo enim legendum ibidem *πυράγγραν*. Nam alio in loco *πυράγγραν* scribit esse fabrilè instrumentum (*χαλκνευτικὸν ἐργαλῖον*), quod & Cancer vocatur, seu Pagurus: propter chelarum similitudinem & similem apprehendendi modum, aut vsum. ^d ἰ δὲ μοῦν τινα λεγέσθαι, σχηματισμὸς δὲ αὐτῆς κατὰ τὸν πυράγγραν dicit Varinus. *Καρκῖνος* *λίθους ἔχων* Polluci refertur inter *δυσμόμους* instrumenta. Carcini fuere appellati duo tragici: vnus Agrigentinus, qui fabulas edidit, teste Suida, centum, & sexaginta viciq; vna: alter Atheniensis Theodectis, vel Xenoclis filius, qui olympiade centesima floruit, ante imperium Philippi Macedonis: Ex fabulis eius sunt Achilles, Semele siue Arche, Athenæa authore. Est & Carcinus sophista; item poeta Atticus, de quo prouerbium hoc est apud Suidam, *καρκῖνου ποιήματα*, Carcini poemata, idest obscura. Nam Carcinus Orestem ab Illo cædem matris fateri coactum, fecit per ambages respondente. Horum aliquem intellexisse visus est ^f Plutarchus dū inquit: Ob hæc populus festos dies agitat: neq; quâdo Carcinus cū Aeropa ex habitibus, aut cū Hecstore Astydamas. Câcer & Câcer marinus est Câcer in lapidè cœculus ex India delatus, notusq; est in Syria & Agypto, & ut scribit

^c Lib. 2. Os iugale dictum câcer & cut. Fascia cancer. ^d lib. de fasc. ^e lib. 7. c. 22.

Hesychius correctus.

Carcini tragici.

Carcinus sophista. & Poeta.

^f lib. de glor. Athen.

Reiben La
p's.

Lib. 2. cap.

592.

Remigi.

Versus re-
trogradi.

Andreas Bellunenſis, valdè in collyrijs vſitatus, fortè Reiben Auicennæ. Nā Reiben lapis eſt ſicut Cancer, teſte Syluatico, apud quem ſcribitur etiam Keiben per Kappa. Sed in Auicenna pro Reiben reſtituit Bellunenſis Rathiaha, inquit, Auicennæ eſt lapis ſicut cancer, refrigerans & humectans in ſecundo gradu. Vetus Gloſſographus Auicennæ, Remigi inquit, eſt lapis ſicut Cancer. Non eſt Carcinias Plinij quia non ſpeciem hīc Cācri marini reſert, ſed tantūm colorem. Habeo in Muſæo hunc Auicennæ Reiben, vel Rathiaha, vel Remigi, & aliū quendā Cancrū marinū, ſeu Pagurum qui è mari cieſus longo poſt tempore ſaxeus euasiſt. Verſus retrogradi deniq; nominantur à Grammaticis Cancrī; nempè qui non ſolūm à dextra ad ſiniſtram, vel à principio ad finem, ſed è contrārio legi poſſunt à fine ad principium; vel eodem ſenſu, vel quod artiſciōſius eſt, contrārio. Lectio autem illa conuerſa, vel iſdem manentibus dictionibus fit, vt in his Senarijs Scazuſis, quibus Zoographus ad Friſum ſuum aliquando luſit.

Cācellos multo vix Friſhos tibi ternos

Claudos licet prōſus, ne videar ingratus

Cancris pro multis tu conſule boni, rogo.

1. Aenei-
dos.

Carmen tale reperio apud Virgilium:

Muſa mihi cauſas memora quo numine laſo.

Aliquando ſenſus efficitur contrarius, vt in hoc diſticho:

Laus tua non tua fraus, Virtus, non copia rerum

Scandere te fecit hoc decus eximium.

Interdum literæ ſingulæ retid leguntur, vt in hoc diſticho:

Signa te ſigna, temere me tangis. & angis:

Roma tibi ſubito motibus tibi amor.

SYNONYMA

Sarathan.

Ety mum.

Αλάνη.

SARATHAN ſeu Sarthan exponit Cancrum apud Auicennam & Serapionem, in quo malè vulgatus codex habet Sartani in fine per in. Καρκηος dicitur apud Græcos: nomen eſt paroxytonum, dactylicum; penultima enim à poetis corripitur, vt Ariſtophane, Nicandro, Oppiano & alijs. Quocirca non rectè à quibūſdam Grammaticis circumſcribitur. Carcinus dictus videtur, quaſi coracinus (vt apud Athenæum legit Maſſariuſ, nam locus hic in noſtris codicibus deprauatus eſt) quod καρκας, ideſt pupillas, & oculos mobiles habeat. Varinus tamen καρκηος, inquit, καρακινός τις ὢν, ἐκνῶν ἐπὶ τοῦ κεφαλῆς καρα: quod frequenter caput moueat, dicitur Cacinus quaſi caracinus. Αλάνη fuligo, cinis, Cancer. λιγνός σποδός καρκηός, Varinus, & Heſychius: & mox ἀλάνη ἀνδρανης fortè ἀνδρανης ſcribendum, & non ἀλάνη per x: ſed per β. Sic enim ordo literarum poſtulat apud Heſychium: & ἀλαβῶδης eidem ἀνδρακῶδης; κατὰ πινυρῶν. Αλάβη enim magis accedit ad ἀσβόλη vocabulum pro fuligine vſitatum. Cæterum Cancrī nomine hīc instrumentum forcipem Zoographus, cui ἀλάβη nomen conuenit ἀπὸ τοῦ λαβῆν, intelligit. Πύξαρης, vel πύξαρης Cancer dicitur ab eo, quod Ofſtea venetur ſa-
pillo inter teſtas ſeu valuas (πύξας ἢ πύξια) eorum immiſſo: vt pede facilius carnem eorum euellat, Varinus: qui & Siculis καρχας Cancros vocari ait. Καρχαροι, eidem Heſychio ſunt καρχαροι: coluntur inquit in Lemno religioſè, tanquam Vulcani filij. Nepam, inquit Nonius Marcellus, quidam Cancrum putant ob illud Plauti: Aut cum Nepa eſſet dubium in vtroq; . Nam verè nepa Scorpius dicitur. Marcus Tullius de ſinibus bonorum & malorum libro quinto, Serpere anguiculus, natate anaticulas, volāre merulas, cornibus vti videmus boues, nepas aculeis, ſuam deniq; cuiq; naturam eſſe ad viuendū ducem. Cancrī vocantur, vt ait Iſidorus, quia Conchæ ſunt crura habentes, inimica Ofſtreis animalia. Itali vulgò mutatis, & inuerſis literis Granchio, & Granzo vocant. Hiſpani Cangreio, Galli Cancres, Northmanni Crape & Crabbe (ἀκράβος, ideſt Locuſta) improprie, Germani quoq; inferiores dicunt een Krabbe, ſuperiores, ein Krebs. & Angli à Crabbe, Poloni & Hungari Rax.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIONIO.

OTVNDI sunt Cancris, cum oblonga sint cetera Crustata omnia, quod

^a Aristoteles testatur, inquit: Cancris ex Crustaceis solis cauda deest, & corpus rotundum est, cum Locustis, Squillisq; longum sit. Idem ^b alibi Cancrum à Locusta differre inquit, quod Locustæ caudam habent, Cancris non habent. Locustis enim ut nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est, quoniam vitam

agere terrenam cauernasq; subire soleant, Sed falsum mea sententia quod cauda destituantur: habent enim, sed reuoluta, hinc ^c *ἡ πρὸς τὴν πτερὰ* Aristoteles vocat: constat enim manifestè ex tabellis, & corpus posteriore parte integrit, nec in pinnas desinit, nec extenditur ad natationem. Idcirco cautè locutus est ^d Plinius, quum ait: Carabi cauda à cæteris Cancris distans. Negat Galenus Cancros habere collum & caput, quod à veritate abhorret; prudentius dixisset, caput à cæteris partibus non esse apertè distinctum, quod

quasi omnia quæ capite sunt prædita, cerebro quoq; à natura donata sint: cum id in multis exanguibus, præsertim infectis falsum esse declarat quotidiana experientia. habent tamen partem quæ cerebri fungitur munere: unde enim dimanaret motus & sensus? à cordene? sic ait Peripatetica familia: negat veritas. Visus aut eorum plurimis est obliquus: id sic ^e Aristoteles: Cancrorum plurimæ parti oculi sunt tum intrò, tum foras in obliquo moueri apti. Quare nullos exceperisse non admodum rectè visus est ^f Plinius, ubi sic loquitur: Cancris in obliquum aspiciunt crusta fragili inclusis (aliàs inclusos gerentes) scilicet oculis: quia non omnibus eodem situ positi, sed alijs è latere, non supra continuo

sub prono (^g *ἐν ὄψῳ* continuo & nullo medio) amplo distantes discriminare: alijs in medio breui discriminare, ut Heracleoticis, aut Maijs. Parte ab utraque pedibus exornantur. Pedes ait ^h Plinius (de Cancris) octoni omnes in obliquum flexi, & rursus ⁱ alio in loco: Octonos & marinis esse diximus, Polypis, Sepijs, Loliginibus, Cancris, qui brachia in contrarium mouet, pedes in orbem, aut in obliquum. Idem foli animalium rotundi. Cætera binos pedes duces habent; Cancris quaternos. Sed mendo non vacare videtur hic locus. Nam cum antea octonos pedes enumerasset, subdit paulò post tantum quaternos: nisi quatuor in singulis lateribus esse intelligat. His si addideris chelas, quas Plinius brachia appellans à pedibus separauit, decem constitues. Cancris etiam, inquit ^k Aristoteles, omnes deni cum forcipibus sunt. Et alibi ait: Cancris primi utrinq; pedes quaterni, tum terni alij ordinem eodem modo explentes, reliqua bona pars corporis pedibus caret.

Pedes omnibus in obliquum stectuntur, quomodo etiam Insecta mouentur. Binas hasce chelas, siue brachia denticulatis forcipibus prædita esse scribit Plinius, quod non existimo in omnibus Cancris verum esse: carent enim quidam dentibus interius, quamuis maxima eorum pars eos habeat, aut saltem tubercula quædam alba, ad firmius retinendum. Rursus ^l Plinius, dextrum, inquit, brachium omnibus maius: ex ^m Aristotele, qui sic dicit: Locustæ Cancrjq; omnes forcipem dextrum grandiore, valentiore quæ habent. Parte enim dextra efficaciora suapte natura sunt animalia omnia. In brachijs, seu forcipibus primoribus superior pars mouetur inferiore immobili, cuius rei causam tradidit ⁿ Aristoteles, vñà cum ea, quam refert, cur Crocodilus superiorem maxillam moueat: eius verba adijciam, vt clarior doctrina euadat. Cætera omnia maxillam mouent inferiorem: Crocodilus fluuiatilis vnus superiorum. Cuius rei causa est, quod pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet: parui enim admodum sunt. Itaq; ad hunc usum natura os ei pro pedibus vtile condidit: ad retinendum verò unde ictus inferri vehementius potest, inde motus commodius agitur. Infertur autem vehementer desuper, quam de parte inferiore. Ergo cum vtriusq; tum capiendi, tum mordendi vsus ore administraretur, magis autem necessarium retinendi officium sit, cui nec manus sint, neq; pedes idonei, commodius huic est mouere superiorem maxillam, quàm inferiorē. Quod idē causa est, cur etiā Cæcri superiorē sui forcipis partē moueāt, nō inferiorē: habent. n. pro manu forcipem. Illū itaq; vtilem ad

capien-

capien-

capien-

capien-

capien-

capien-

^a Hist. 4. c. 2.
Cauda an destituantur.

^b De par. 4. cap. 8.

^c Lib. 9. c. 31.
Caput & collum, an habeant.

^d Hist. 4. c. 10.

^e Hist. 4. c. 3.

^f Cerebrum.

Visus obliquus.

^g Hist. 4. c. 3.

^h Lib. 11. c. 37.

Pedes.

ⁱ Lib. 9. c. 13.

^j Lib. 11. c. 48.

Plinij locus suspectus.

^k Hist. 4. c. 2.

Pedes.

^l Lib. 9. c. 31.

^m De par. 4. c. 8.

ⁿ De par. 4. c. 11.

Crocodilus cur superiorem maxillam moueat.

at.

capiendum, non ad mordendum forcipem esse oportet. Mordendi autem secandi-
 ficium dentis est. Cancris igitur cæterisq; quibus licet ociosius cibum capere, quoniam in
 humore non sint, oris vsus paritū est, vt manibus aut pedibus capiant, ore secant, &
 mordeat: at Crocodilis os in vtrumq; vsū vtile factum est à Natura, cum ita maxillæ mo-
 ueatur. Videtur Aristoteles sibi aduersari, inquit Augustinus Niphus libro quarto de ani-
 malibus capite secundo. Nam primò tribuit Cancris pedes decem, connumeratis etiam
 chelis: nunc Cancris assignat pedes quatuordecim. Diluitur hæc inconstantia, quòd hæ-
 sunt duæ indefinite (propositiones) quæ veræ sunt de Cancro secundum diuersas species.
 Vnde Albertus non imperitè dicit Cancrum, qui communiter Cancro dicitur, habere de-
 cem pedes; qui verò aureus appellatur, eum quatuordecim habere affirmat. Et Auicen-
 na in suo de animalibus libro Cancrum, quem Aristoteles asserit decem pedibus fungi,
 nigrum esse autumat: eum verò quem Aristoteles dicit habere quatuordecim, vult esse
 aureum, quem sua lingua Canissem appellat, qui aureus interpretatur: hæc Niphus. Cā-
 cri interius binos, vt Locustacea habet dētes primores & inter dētes carunculā linguæ effi-
 gie: tunc stomachum ori continuo iunctum, exiguum proportionē suorum corporum ma-
 gnitudinis. Hunc excipit venter, in quo Locustæ & Cancrorum nonnulli dentes alios ha-
 bent, quoniam superiores illi secare non satis queant. Hinc intestinum simplex vsq; ad
 exitum exercementi dirigitur. Quæ cuncta Aristoteles, qui P alibi dixerat Cancris inte-
 stinum esse quā applicatum illud operculum geritur media applicaminis ipsius: & in par-
 tem exteriorem, quæ oua pariunt, desinere: Cancrorum species multæ antiquis cognitæ.
 Cancrorum etiam genus, inquit Aristoteles, multiplex est, nec facillè enumerandum.
 Maximum quas Maias appellant. Secundum Paguri quos Heracleoticos vocant. Ter-
 tium fluuiales: cæteri minores, & nullis penè nominibus annotati. Genus Cancrorum
 litorale Phœnice fert, tantæ velocitatis, vt vix consequi sit: vnde Hippeas idest equites il-
 los appellarunt. Iis nil ferè intus propter inopiam pabuli. Genus item aliud est quod ma-
 gnitudine Cancrū non excedat, facie Gammaris simile. Aelianus Cancrorum, inquit,
 genera diuersa esse audio. Sunt enim quidam saxatiles (πετρώιαι). Alij in limo, algis, aut
 arena gignuntur, quamobrem & formis, & cognominibus differunt. Sunt qui cursores
 (δρομίσαι) quòd longè lateq; vagentur, meritò appellantur. Idem postea: Cancrorum
 genus lutarium (γέιως καρπύον ἐς τὴν καὶ πελῖαι: sic Gyllius legit pro πετρώιαι, idest, volan-
 tes, veluti in vulgato codice legitur: aliàs καὶ πένοντα) colore alijs albus spectatur: hi
 in luto nascuntur. Cum incesit eis metus, humo se excitant ad volatum, & perparuis alis
 subleuantur, quibus quidem gradientes vt minimè necesse habent. Cum autem incesit
 eis est metus, nonnihil in his subsidij, non tamen admodum firmi habent: enimuerò con-
 prehendantur, quòd iussim altiùs subleuari non queant. Hæc ferè sunt genera ab anti-
 quis tradita. Nā vbi hæc leguntur in piscium catalogo apud Plinium: Cancrorum genera
 Chamætrachea, Chamæleos, Chamæpelorides perloris varietate distantes & rotunditate,
 Chamæglycimerides quæ sunt maiores quàm Pelorides, Colicia siue Coryphia: ineptè
 nonnulli existimarunt Cancrorum alias species enumerari, cum ea omnia quæ post hæc
 verba Cancrorum genera, sint Testatorum potiùs genera, quàm Cancrorum. Sunt & Cā-
 celli Καρρίνα ab Aristotele cōmemorati, qui in testatis quibusdā innascuntur & inhabitāt.
 Inter recentiores Rondeletius cū verba Aristotelis suprà scripta produxisset, hæc subdidit.
 Nos plura genera numerabimus, quæ sub Cācris contineri nemo nō fatebitur. Ea multipli-
 ci varietate à se distinguuntur. Vt magnitudine differunt, Mææ, Paguri ab Albis & Pinno-
 phylacibus: hi .n. parui sunt, illi magni, inter hos alij sunt medij. Heracleotici fusco sunt
 colore, Paguri & Maiæ rubescente, vndulati flauo cum è mari extrahuntur: Latipes & qui
 in Ostreis nascitur albescente; qui in Pinna, flauescente: Vrsus colore corticis mali puni-
 ci. Distant & pedum longitudine: aliorum enim pedes breues sunt, aliorum mediocriter
 longi, aliorum longissimi. Oculorum quoq; situ differunt: horum oculi ferè se contin-
 gunt: illorum magno intervallo distinguuntur. Sed diligentissimus in his generibus enu-
 merandis fuit Cæsar Scaliger: qui Cancrorum, inquit, species multæ ignotæ mihi: quas
 cognitās habeo, describam, Vna est apud vicinos nostros generis nomine, parua, Altē-
 ra, quam nunquam vidi, Phœnicia, vt aiunt peculiaris, à velocitate Equitis nomine appel-
 lata. Quam doctissimus amicus noster imprudenter in quarto libro inter tardigrados nu-
 merauit. Peregrini ij in litore Iffico exercent tardiorum prædas animalium. Tertium ge-
 nus est fluuiale, rotundius quàm marinum. Quartum insigne tūm robore, tūm magni-
 tudine. Paguros vocant, quorū duas noui differentias. Alter & orbiculatior & fuscior, &
 maior. Alter est quadratior & minor, colore dilutior, ac penè pallida viriditate. Possessas

Canissem
Cancer.
Dentes.

° De par. 4.
cap. 5.
P Hist. 4.
cap. 2.
Genera.
Hist. 4. c. 2

lib. 7. de a-
nimal. 24. c.

lib. 7. de a-
nimal. c. 30.

lib. 3. 2. cap.
11.

Magnitudi-
ne differūt.
Colore.

Pedum lō-
gitudine.
Oculorum
situ.

Exer. 245.

A hos vocat Venetus. Quintum Heracleoticum, grandissimum in genere Pagurorum, cruribus breuibus, forcibus admodum validis. Sextum longè omnium maximum quod Maia nomine cognoscitur: tota cuppa asperum, culpidata fronte horridum, prælongis cunabulis, exilibus, ac propterea imbecillis. Septimum omnium minimum in spongijs, & Conchylijs. Hisce Scaligeri speciebus addantur Cancer aureus, & niger qui Canissem ab Auicenna appellatur, item qui Iallicè Grancio spiantano dicitur, nomine mihi tantum cognitus; & venenosus, quem in India Occidentali esse scripsit Cardanus; & terrestris, quem nauigatorum isti in D. Thomæ insula statuunt: & qui à brachiorum longitudine paruitateq; Macrochelus, & Brachychelus dicitur: nec nò & hirsutus; & qui cordis figuram æmulari videtur, Rondeletio primum cognitus, vt etiam alij tres priores. Concludamus igitur rectè scripsisse * Philosophum: Cancrorum genus multiplex nec facillè enumerandū. ^{* Hist. 4. c. 12.} Sternion ab Alexandro Tralliano nominatur his verbis; Diabète morbo laborantibus conueniunt ex carnibus βούλβιον καὶ σέρριον, καὶ πόδες: μάλιστα τὸν βόαν &c. Quo loco ^{Sternion} Iacobus Goupilus, accepisse se ab homine vulgarem Græciæ sermonem tenente, testatur σέρριον esse ex Ostracodermorum genere, sed ex hoc (inquit) loco intelligi potest eo nomine ^{Sternion} carnem aliquam significari. Cordis (stomachi, vel oris ventriculi) dolore affectis cibi, qui non facillè alterentur (aut corrumpantur) conueniunt, & qui acres mordacesq; humores retundant, vt ἡ βούλβα καλὸν ὄν, καὶ τὸ σέρριον καὶ ἀσπρόν, καὶ ἰσκόδ, καὶ κτίνα, καὶ κοιλὰς, γλυκῶν: vt idē Trallianus habet: Zoographus vtrobiq; vuluā porcinā intelligit, & sternij nomine pectus porcinum potius quàm marinum aliquod animal. Sic & in canini appetitus à nimio stomachi calore, curatione, conuenire inquit σέρριον (σέρριον καὶ σέρριον) καὶ βούλβιον καὶ δαμαλῶν (δαμαλῶν iuencarum) πόδας, & si quæ huiusmodi refrigerant simul, & non facillè concoquuntur. Item in curatione doloris oculorum ex bilioso & acri humore: Vescatur æger alimentis mitibus & minimè mordacibus, & incrassantibus vt Orpho, glauco, bulbio, Sternio. Verbum bulbino (inquit Goupilus) à nemine Latino vuluā υποκορίσι καὶ deductum est. eo autem significatur animalium ἡ μύτρα: cuius esu sanguis pituitosus redditur. Quæ consequitur dictio σέρριον petita est ex vulgari Græciæ sermone; ea enim significatur ὁ σφακοδέρμου ἐίδος, vt ex homine doctissimo accepi, Hæc ille. Est quidem Cancrorum quorundam eiusmodi species, quæ pectoris figuram pulchrè referat, vt ab eadem nomen adipisci mereantur: an verò Trallianus hoc nomine **C** Ostracodermum vllum intelligat, dubitat Zoographus, præsertim cū semper hoc nomen eum vuluæ mentione coniungat, tanquam rem cognatam, eiusdem nimirum animantis partem.

S E N S V S .

MIRE oculati sunt cancri atq; auriti, vt qui insidias incredibili sagacitate subodorantur, quamvis enim silenti tacitoq; ingressu illos infecteris, subito tamen præsentunt, & confestim se luto obruunt, aut saxis subducunt, & hominum insidiantium conspectum effugiunt.

G R E S S V S .

DANCER solus ferè à Crustatorum genere non natus, sed incedit, vt scribit * Aristoteles. Vis itē alijs, inquit, tributa est, vt piscibus, vt Mollibus, vt Crustatis, velut Locustis. Quædam ambulare possunt, vt genus ^{* Hist. 1. c. 1.} Cancrorum: quippe quod quanquam suapte natura aquatile est, tamen habet vim ambulandi: Et alibi: Cancri, quanquam aquatiles, tamen gressiles sunt. Et Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum. Καρκίος τε ἰκοντι ἐχίος τε τοι καὶ ἀλμυρὰν ἔλα ἰὼν ῥοδ' οὐκ ἴσῃσι, τὰς γὰρ ἐμπορεύονται μόνον: Per salum mare adueniunt Cancer & Echinus, natandi minimè periti, soli, pedibus gradiuntur. Transuerso latere procedunt: quanquam id neutiquam sit mirum: cū & alia aliquot animalia eadem lege, aut proportionem gradiantur: Nempè vsus, ac simia propter latitudinem pedum posteriorum: quos vt in vacuum ponant, necesse est ingressione corrumpi quadraturam. Transuersa ergò se inferunt. Et ita quoq; moueri Scorpionem ex ^{In Cassi- na.} Plauto disce-
re licet.

Recessim cedam ad parietem; imisabor nepam.

^a *In Psendu* Idem ^c Comicus hunc peculiarem gradiendi modum in Cancro notauit:
^{do.} *Vt transuersus non prouersus cedit quasi Cancer solet.*

Cancros
 prorsum
 non proce-
 dere cōtra
 Rondele-
 tium.
^d *Li 9. c. 3*
^e *Exer. 245*

Vegetius: Paralyticum iumentum ambulat prorsum in latere ad similitudinem Cancri. Eundem motum, non sine diligenti consideratione, (sunt enim animalia quæ pluribus, quàm quatuor notis mouentur) Aristoteles annotauit in libro de Animalium gressu, ubi, sic loquitur: Nam semper in quaternis proximis (pedibus) posteriora per transuersum ad priora arripiuntur, Declarant hoc quæ lento gradu motum cient, vt Cancri: hi enim ita se mouent, quia de eorum genere sunt, quæ multis fulciantur pedibus. Siquidem per transuersum semper eò se mouent, quò gressum dirigunt suum. Et post notans huius gressus causam, hæc ait: Quod etiam animalium genus præter cætera proprium & sui generis motum agit, quandoquidem omnium vnum in priorem non mouetur partem, sed in latus. Cum autem prior pars in oculis distincta esset, natura oculos ita affixit, vt cruscula sequerentur. In priorem enim partem illorū motus tendit. Ob eamq; rem Cancri etiam quodāmodo in priorem partem sese videntur mouere. Quibus Philosophi verbis commotus Rondeletius, Cancros prorsum procedere est opinatus, nobisque apparere tantum quod per transuersum moueantur. Ita enim scribit: Cum verò cæteræ animantes & quadrupedes, & multipedes per diametrum, vel in anteriora moueantur, Cancri per transuersum & in latus progredi videntur. Sed quoniam oculis semper prior siue anterior pars ad iter designatur, quia in priore animantis parte siti sunt oculi, Cancri in anteriora reuera progrediuntur. Rectè igitur ^d Plinius: Cancri in pauore etiam retrorsum pari velocitate redeunt, is autem motus ei qui sit antrosum, ex diametro opponitur. In hanc opinionem quomodo se exercuerit doctissimus ^c Iulius Cæsar Scaliger, age videamus. Aiunt, inquit, vulgò non rectè videri Cancrorum progressum esse in latus. Etenim cum illis oculi ita mobiles sint, vt aliquando condantur, alias exerantur: exerti modò prorsum, modò in latera obliquantur, non erit eorum incessus in latus, si in latus oculi flexi sint. Quia procedunt rectà, quæ obtinentur. Sanè haud aspernanda ratio: Vana tamen, non enim scorpis oculos habet emissitios: & (si velis ludere) laterosum promouet tamen. Ad hæc nemo dicat, lineam quæ dimetitur quadratum, antrosum produci, sed ad latus. Neque dicentur Cancri antrosum ambulare, cum oculi in latus flectuntur: sed oculos dicemus in latus flecti: quia progressio in latus est. Rationem explicemus. Motum tractione & pulsione fieri diximus alibi. Fit ergo secundum artuum flexiones. At eæ Cancris introrsum ad pectus sunt. Ergo quasi cum trirèmes circumaguntur, lateris vnus remiges impellunt, alij altrinsecus inhihent, aut retrò trahunt. Ita quam in partem processurus est Cancer, eius lateris vtrius cruribus ad carpendum solum: alterius lateris ad aspellendum.

LOCVS.

^a *Li 9. c. 3.*

D **LINIVS,** ^a Viuere (Locustas) petrosis, Cancros mollibus scribit. Hyeme aprica litora sectari, ætate in opaca gurgitum recedere. Verum non solum limosis, mollibusuè, sed etiam saxosis in locis degunt, & sicubi alga & arena est. Et vt summatim dicam, in aquis, tum dulcibus, tum salis, necnon etiā in terra. Scribunt enim terrestres esse in insula D. Thomæ similes marinis, eduleque.

VICTVS, ÆTAS.

V **ESCVNTVR** Conchylis. Polypum etiam, ubi ob nimiam Venerem imbecillus redditus, mortui vicinus est, velut vlcescentes sese, nam hos ille cum bene valeret, edebat, deuorant: Oppianus.

Carcinades misera & Cancri multiq; natantes

Quos omnes cupide primò ferus ille vorabat

Tunc vitium imbellem minime sua membra tuentem

Discerpunt, donec moriatur funere diro.

quamquam hæc de marinis intelligenda putemus. In ciborum penuria, à suo quoque genere minimè abstinent: quod si quis procul deferre eos velit, curet, ne alteri in alterum impetum faciendi potestas vlla sit. Sunt igitur Cancri sarcophagi, siue marini sint, siue fluuiales,

A uiales, siue inter hos medij, qui scilicet in stagno marino nascuntur, atq; degunt. Ore ex-
cipiunt aquam, vt cætera Crustata, teste ^a Aristotele: sed eam Locustæ ad suas branchias
transmittunt, Cancrî parte oris exigua: quæ ratio est, cur circa horum os spuma appareat, ^a Hist. 4. c. 2
ex aqua & aëre qui vnâ cum ea hauritur, cum per attractum, & reiectum agitantur. ^b Alibi
nullo discrimine Cancrî & Locustæ, inquit, ex Crustatis aquam per suas appendiculas,
prope hirtiusculas quasdam partes egerunt. Viuere aqua dulci & salsa scribit ^c Galenus.
Lacte potantes sine aqua viuere multis diebus Author de natura rerum testatur. ^d Plinius
Cancris tribuit vitam longam. Nos ex Aristotele supra probauimus, præ cæteris Crusta-
ceis, longæuas maximè esse Locustas.

Aquam vt
recipiunt.^a Hist. 4. c. 2^b Lib. de
resp.^c Lib. de bo
ni & mal.^d Lib. 9. c.
31.

C A P I E N D I R A T I O.

B **C**APIVNTVR nassishoc modo, Ranas in partes diuinas in plures im-
mittit nassas piscator: eas collocat in loca vbi Cancrî degunt, vt ingre-
diantur. Capiuntur & aliter, virgulis scilicet diuisis in summitate, quibus
intestina aliqua aut ranarum corpora inserta sunt, ordine dispositis iuxta
gurgites, & loca quæ habitare solent, denis duodenis: inde reticulo cir-
cumit piscator, virgas singillatim eleuans, subiectoque; reticulo, cum Can-
cer non adeo celeriter le possit explicare, decedit in reticulum.

S E X V S.

C **I**NTERIORA operculi applicatilis hirtiora amplioraq; fæminæ Can-
cri habent, quàm mares: vt ait ^a Aristoteles: Nulla re, inquit, distert ^a Hist. 4. c.
fæminâ à mare, nisi quòd operculum applicatile illud amplius & distan-
tius & hirtius fæminæ gerant, in quo oua pariunt & quæ egerunt excre-
mentum. Membrum autem quod mas in fæminam inferat, nullum om-
nino habetur. hæc ille. ^b Plinius pedibus etiam distinguit, nã de Cancris ^b Lib. 9. c.
loquens, fæminæ, ait, primus pes duplex, mari simplex. Præterea Mares, vt scribit Au-
thor de natura rerum, duas habent spinas inter ventrem & caudam, quibus fæminæ ca-
rent, quæ oua in ventre habent.

^a Hist. 4. c.

7.

^b Lib. 9. c.
31.

C O I T V S. P A R T V S.

C **A**NCR I parte priore (Rondeletius vertit partibus posterioribus) co-
pulantur, sua opercula loculosa illa, rugosaq; mutua confertione ^a compo-
nentes. Primum Cancer minor ab auerso superuenire solet, tum maior
vbi ille superuenerit, hæc ^a Aristoteles. Vnde ^b Plinius Cancros ore coire ^a Hist. 5. c.
scripsit. Oua autem edunt in opereulo, nec procul vt pisces faciunt & cæ-
tera quæ parere solent. Hinc fæminis operculum latius, vt locus esset ouis recipiendis
capacior & præstantior.

^a Hist. 5. c.

7.

^b Lib. 9. c.
31.

A N T I P A T H I A.

C **A**NCR V M admota Polypode herba abijcere chelas siue pedes, Zo-
roastres in Geoponicis ait. Aper non faciet in te impetum, si Cancrorum
brachia (teste Didymo) illa denticulata tecum appensa circumferas. Api-
bus odor Cancrorum visitorum infestus est testibus Palladio & Columella:
^a Virgilius:

Aper ne in
te grasset.^a 3 Geor.

Vre fœco Cancros.

Nenerubentes

Idem Plinius: Cancrorum odore, inquit, si quis iuxta coquat, apes exanimantur. Autho-
res habeo qui ardeolas Cancris nidos suos munire affirmant aduersus noxia animalia. Erucæ can-
Tanto diffidio flagrant Cancrî & Erucæ, vt si à cornibus suspendantur illi ramis arbo-
rescens, ^a Erucæ can-
cros odore.

ram,

rum, in quibus irrepunt, aut nidulantur Erucæ, illicò decidant collabanturque, & aliò E
immigrant.

N A T V R A . M O R E S .

^a lib. 9. c. 31.
Vt pugnet.

Scorpionis
vt Cancris.
† Metamo.
15. lib.

N I V E R S I, inquit, ^a Plinius, vbi aliquando congregantur, os Ponti euincere non valent: quamobrem regressi circumeunt, apparetq; tritum iter, & paulò pòst. Dimicant inter se vt Arietes aduersis cornibus incurfantes. Narratur apud eundem Sole Cancri signum transeunte Cancrorum, cum exanimati sunt, corpus in sicco trāsfigurari in Scorpiones. † Ouidius brachijs orbos Cancros producere scorpions, si sub terra occultentur, canit his verbis.

Concaua litoreo si demas brachia Cancro

Cetera supponas terra, de parte sepulta

Scorpions exibat, candaq; minabatur umca.

Calliditas
in Conchy
lijs capien-
dis.

^b Hist. 5. c.
8.

Magna huius animalis astucia, & calliditas in capiendis Ostreis Conchisq; obseruatur. F
Calculus enim & lapillos patulæ hiantique eorum testæ ingerit, ita vt occludi nequeat. "
mox dentato forcipe pisculentam carnem abradens atq; eliciens deuorat, suauiterq; & se- "
curè sua captura fruitur, nullo vindictæ metu. Diligenter multi ex Ecclesiasticis scripto- "
ribus hanc fraudulentiam describere, sed diligentissimè D. ^b Ambrosius: cuius verba "
mellito quouis nectare dulciora non præteribo: Cancer quoq; inquit, quas cibi gratia "
præstigas fruitur? Nam & ipse Ostreo delectatur, & carnes eius epulum sibi quarit. Sed "
quia vt appetens cibi, ita prospiciens periculi: quoniam cum difficilis est venatio tum pe- "
riculosa: difficilis quia testis validioribus efca interior includitur: nam velut muris qui- "
busdam mollitiem carnis, præcepti imperialis interpret Natura munivit: quam medio te- "
starum quodam sinu concauo nutrit, ac fouet, & quasi in valle quadam diffundit: & ideo "
casta omnia tentamenta sunt Cancri, quia aperire clausum ostreum nulla vi potest, & pe- "
riculosum est, si chelas eius includat: ad argumenta confugit, & insidias noua fraude mo- "
latur. Itaq; quia omnia genera delectatione mulcentur, explorat si quando Ostreum re- "
motis in locis ab omni vento contra Solis radios diptychum illum suum aperiat, & re- "
feret claustra testarum, vt libero aëre visceris sui voluptatem quandam capiat, & tunc clan- G
culo calculum immittens, impedit conclusionem Ostrei, ac sic aperta claustra reperiens, "
tutò inferit chelas, visceraq; interna depascitur. Hactenus ille. Oppianus hæc de Can- "
cro marino dixit:

Si quis in aquorea Cancrum conspexerit alga,

Laudibus extollet, tantam mirabitur artem.

Concessa ex alto solers prudentia Cancro,

Cui parva est dulcis magno sine prada labore.

Ostrea dispendit, testas & claustra recludit

Portarum pescitq; lutum scopulisq; repanda

Gliscit aquas, paruum madida de rupe lapillum

Obliquis tollit Cancer, chelisq; recuruis

Continet, in testis lapidem demittit, aperitis.

Assidet, atq; epulis letus saturatur amicis.

Non potis est nixa geminas occludere lances

Ostrea, nam latis portis seiuncta debiscit

Et moriens saturum Cancrum lathumq; relinquit.

H

Puto tamen omnibus Cancris hanc inesse prudentiam venandi Ostrea, nam & in paludo- "
sis locis aquarum dulcium, ac fluminibus longè à mari distitis, hæc & cancri proueni- "
unt. Latent, inquit ^c Plinius de Locustis loquens, mensibus quinis: similiter Cancri, qui "
eodem tempore occultantur, & ambo veris principio senectutem anguim more exuunt "
renouatione tergorum. Hæc ex ^d Aristotele, qui ait Cancros nuper natos, & pòst etiam ve- "
crusta sua exui, quemadmodum Locustæ, ^e Alibi sic loquitur de hac re clariùs: Can- "
cri exuunt senectutem, molliores quidem perspicuè: sed etiam duriores exuere aiunt, "
vt Maias. Cum verò exuunt, mollis admodum crusta subnascitur: & quidem Cancri præ- "
tenteritate non satis ambulare possunt. Idem sæpius reprecit. "

^c lib. 9. c. 30.

^d Hist. 5. c.

17.

^e Hist. 8. c.

17.

Crustam

exuunt.

DENOMINATA.

Κ *Καρκινούδα* Cancrī brachiorum instar comprehendere, vel comprehendī, cōtorqueri ἰππῶδες, hoc est alternatim vel mutuo: Cancellari Latine dicimus pro implicari inuicem, & ita constipari. *Καρκινούτα* ὅταν ριζώται ὁ σῖτος καὶ σκληρυνέται, Hesychius & Varinus. Theophrastes: *χρῆματες*, δὲ ἐπιγινώσκοντες πάντα τοῦ ἔρβου χρήσιμοι, ριζοῦται γὰρ καὶ καρκινούται μᾶλλον:

Καρκινούδα. Cancellari quid Latine.

hoc est, vt Gaza vertit: Sata frigore melius radican- tur: cancrificaturq;. Volunt *καρκινούδα* dici plantarum radices, quæ Cancrī instar diuaticatis & in latera dispersis fibrīs vel capillamentis terram apprehendunt. Ab hoc verbo *καρκινώμα* dimanauit, idem cum Cācro morbo. Celsus de carbunculo: Non idem periculum Carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatū est. Id vitium sit maximē in superioribus partibus circa faciē, nares, aures, labra, mammas feminarum. Et in iecore etiam & splene hoc nascitur. Circa locum affectū aliqua quasi puncta sentiuntur: isq; immobilis & inæqualis tūnet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quasi recuruantur, hæq; pallent, aut fluent, nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt, tactusq; is locus alijs dolorem affert, in alijs cum non habet. *Καρκινώδης*, Cancro similis, vel qui ē Cancrorum est genere; vtitur hoc adiectiuo Aristoteles. *τὰ καρκινώδη ἐλκη*, dicuntur vlcera. Cancro similia morbo. *Καρκινώδης* parua sunt animalia minutis Cancris similia, colore, vt scribunt fuluo. Aetius *ἐν τοῖς καρκινώδεις ἐδόνται τριγλῆαι δισώδεις* *εἰς καὶ ἀνδρῆς*, quidam Cancellos vertunt, quos *καρκινία* diminutiuā voce Græci vocant.

Carcinoma.

Καρκινώδης.

Carcina- des quæ animalia.

MISTICA. MORALIA.

H *MPOSTORVM* hominum mores, & qui improba inexplēbiliq; cupiditate diuitias nullibi non quærunt, item qui patrimonijs suis pauperes per vim spoliāt, vel per insidias eripiunt, præclare exprimit Cancro- rum astucia. Quos eleganter perstringit hæc D.ª Basilij oratio. Iam quidem & infirmi, inquit, cuiusdam animantis haud modicam astuciam ipse, ac dolum ingenium insidiosumq; cum didiceris, volo proinde, vt ipse admonitus non imitere, sed vites maleficos. Cancer effictum Ostrei carnes cupit, sed perdifficilis eius est ipsi venatio, testæ ratione qua clauditur, ac munitur: perualido namq; & infracto septo carnis Ostrei mollitudinem natura muniuit. Quapropter & Ostrea cordermon id aquatile noncupatur. Cumq; duæ concauitates exacte inter se coniunguntur Ostreū circumplacent & ambiāt, nihil prorsus Cancrī dēticulati forcipes illi possunt. Quid igitur agit? Quid tandem molitur? Cū viderit illud tranquillīs in locis tepore sese oblectare, suasq; illas valuas ad Solis radios aperuisse, ac explicasse, tunc clanculū iniecto calculo conclusionem prohibet, atq; quod viribus suis deerat, id tali astu sibi supplet. Hæc est eorum malitia, quæ neq; ratione, neq; voce prædita sunt. Ipse ego optauerim, vt Canerorum solertem industriam imitatus in parando viatico, à proximorum noxa in- commodisq; tibi temperes. Talium est profectò morum, qui suum cum dolo fratrem adire solet, quiq; ex insidijs proximos aggreditur, alienisq; insultat calamitatibus. Effugito despicendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus esto contentus, pau- pertas cum veraci sufficientia, omni potiundæ voluptati profectò est compoti mentis an- teponenda. Ad huius imitationem D.^b Ambrosius, cum declarasset quā astutē, ac frandulenter insidias parent Ostreis et Conchis Cancrī, horum exemplo frandulentium ho- minum perfidiam, ingluuiem, cupiditatemq; inordinatam comprehendit his verbis: Sūt igitur homines qui Cācri vsu in alienæ vsum circumscriptionis irrepant, & infirmitatem propriæ virtutis astu quodam insulciant, fratri dolum nectant, & alterius pascantur ærū- na. Tu autem proprijs esto contentus, & aliena te damna non pascant. Bonus est cibus simplicitas, innocentia suæ bona habens: insidiari nescit alienis, nec auaritiæ facibus exardescit, cui lucrum omne ad virtutem dispendium est, ad cupiditatem incendium. Et ideo beata est, si bona sua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda thesau- ris: quia melius est exiguum cum Dei timore. Quantum est enim quod hominem alat? aut si quæris quod etiam abundet alijs ad gratiam, id quoq; non multum est. Melior est

Homines dolosi & perfidi. *Hex. diui. offic. Hom.*

Hex. 5. c. 8.

Dolosi me
gistratus.

Cap. 6.

enim hospitalitas in oleribus cum gratia, quàm vitulorum pinguium præparatio cum discordia. Utamur ergò ingenio ad quærendam gratiam, & salutem tuendam: Licet nobis „
vbi exemplis maritimis, ad profectum nostræ salutis: non ad alienæ periculum. Hæcenus „
D. Ambrosius. Impostores etiam alios & fraudulentos, veluti sunt qui ciuitatis gubernaculis præfunt, sed iustitiam iniquè exercentes, exprimunt Cancrī. Nam vt hi non rectè progrediuntur, sed dextrorsum, ac sinistrorsum, ita etiam illi via recta neglecta, munera impiorum, ac inhumanorum, ipsi etiam inhumani pijs bonorum rationibus, lachrymisq; præferunt: de quibus scilicet tam impiè cum innocentibus, agentibus dicebat Hieremias: Facti sunt retrorsum & non antè: deq; iisdem dicitur in Prouerb. quòd ipsi reliquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas. His testa dura est: quia in prauo illo proposito fraudulentisq; actionibus persistunt: carent sanguine: quia nihil humanitatis, misericordiæ, ac dulcoris possident: viuuntq; in locis mollibus, deliciis, ac omne voluptatis genus amplectentes.

HIEROGLYPHICA.

Incōstātia.

CITE admodum Iohannes ille cognomento Scholasticus, Salarum anacephalæosi, hominem qui modò rui indulgeat, modò luctui, modò austeritati atq; temperantiæ se reddat, modò dilicijs diffuat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc in dextram, nunc in sinistrā partem gradienti, miraq; vitam suam inconstantia traducenti: virq; is sapientissimus de ingenij eiusmodi prolectu nihil sibi quidquam pollicetur, quod ad vllam sit vnquam frugem peruenturum. Eiusdem subterfugij, inquit Pierius Valerianus, causa Sophistam significare, qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim persimiles huic animali dicit Plato Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehensosq; putes, tunc retrò fugaci curso lapsi per diuerticula, atq; subterfugia, maiore in priore labore tibi intentant, si vilem ac inanem prorsus curam eos consuetudi fulceperis. Sed enim non in Sophistas tantum, sed in ipsam etiam Dialecticam obortum est à Cancro cauillum. Nam Ariston Philosophus, vt eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu sectarentur, ijs assimilari, qui Cancris vescerentur, cibi enim admodum exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris infumi. Siquid verò abditum & arcanum luci proditum, ac reuelatum offendere, quis vellet, Pagurus, & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari. Ea verò de causa Cancrī ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quòd id omne genus Testacea noctu plurimum pasci soleat: compertumq; plenilunio sit, ea magis tum pinguescere. Iam verò Imperatorem Octavianum Augustum adeo delectatum fuisse hoc prouerbio, *festinantes*, è scribit Aulus Gellius in noctibus Atticis, & Macrobius in Saturnalibus, vt non solum in communi colloquio, sed in Epistolis etiam eo vteretur: & in sigillo suo sculptum haberet Papilionem cum Cancro: quibus duabus bestiolis prouerbij sententiam hieroglyphicè pingebat: per Papilionem Vermiculum alatum, & velocem innuens celeritatem, per Cancrum verò, qui motu retrogrado & tardo fertur, moram & cunctationem.

Sophista.

Arcanū re
nellatum.

Sestinalente.

NUMISMATA.

H

* Hieroglyph.
lib. 28.
Chiorum numus cum Cæ
cro.

CANCER in numis, inquit Pierius Valerianus, compactile scilicet genus id, quod corpore est obrotundiore, cuiusmodi plariq; cæleste signū figurant in Zodiaco, Chiorum indicat rempublicam. Tradunt id & Pollux & alij: sed enim nisi quispiam author esset, numus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione, ΚΩΙΩΝ inferè ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ. Tria Agrigentorum numismata argentea reperiuntur, in quibus sculpta est ab vna parte aquila leporem pedibus premens, ac quandoq; illum dilacerans rostro, cum inscriptione in eorum vno tali, ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ: in tertio verò ΑΚΡΑΤΑΝ. Horum autem numismatum pars opposita Cancrū & piscem exprimit, vnius inscriptio talis ΑΚΡΑΓ; alterius ΑΚΡΑ, tertij ΑΚΡΑ-FA, in quo anguis est pisciculum ore tenens. In Syracusanorum numo quoq; argenteo parte

- A** parte vna aquila insculpta cernitur ardeam, vel vt alijs placet, vulturem pedibus prehensum tenens cum inscriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ; altera verò parte Cancer est, & sub eo duo delphini. Adraniorum quoque duo extant nummi argentei; quorum prior vno latere aquilam habet, leporem pedibus tenentem, cum his infra scriptis ΑΔΡΑΝΙΩΝ, altero verò Cancrum supinum cum sex circulis O litteram planè referentibus, tribus ad dextram chelam, & tribus ad sinistram. Infra Cancrum cernitur quid serræ simile. Posterior vna parte aquilam etiam habet pedibus comprehendentem leporem, & hæc supra caput & dorsum aquilæ scripta circum nummi oram ΑΔΡΑΝΙΩΝ: altera verò parte, Cancer cernitur, & intra eum serpens, aut anguilla, vt arbitraturs Hubertus Golzius, superius verò intra Cancrī vtrasque chelas pecten. Sinuessæ vrbs Græcæ originis antea vocata Sinope Sinuessæ vrbs.
- B** Cancer est, intra cuius chelas impressæ hæc literæ BPET, & supra has literas caput bouis, infra verò Cancrum ΤΙΩΝ legitur; ab altera parte deæ alicuius, nimirum, Palladis caput est, è cuius vertice quinque; Cancrī pedes prodeunt. Brutiorū.

P R Æ S A G I A.

PLVIIIS imminetibus, aut tempestate, Cancer ex aqua in terram prodit: quod Pluuiæ præ sagium.

Καὶ μὲν ἐξ ὕδατος καὶ κακίους φέρετο χέρον
καμάνος μέλλοντας ἐπαλοισιναὶ ὁδοῖο

S O M N I A.

- C**ANCER viros peruerfos & inemendabiles indicat, propter animalis trasuersa vestigia. Si quis inueniat marinum Cancrum, aut pluuialem (fluuialem), virum peruerfum inueniet & inopem. Si marinum, regem: si fluminis, principem, eò quòd mare regem, flumen verò principes, significat, Zoographus ex incerto.

F A B V L Æ.

CANCER teste Hygino & Basso Iunonis officio inter astra collocatus, quòd Herculem, cum hic contra Hydram Lernæam confliget, & palude pedem haberet, mordiculis arripuisset. Herculem enim aiunt ideo ira accensum, eum interfecisse, Iunorem autem, quæ Herculi infensa erat, inter sidera collocasse. Hanc fabulam Thom. Rhadii. metricè sic descripsit;

Cæcer cur
in astra col-
locatus.

Tot Hellas Herculis ense nequus
Cancer portans, & habet irradians,
Calcem morsu acriter arripuit
In Lernæa caput arma domat
Quando Tirynthius acer, amans
Fama. Occisum tulit atherijs
Oris Iuno breuiori mora.

Nonnulli, cur inter sidera sit collocatus, aliam rationem reddunt, quia nimirum conuer- capti signū
sione regressus; tam peculiari eo in animali animaduerso, per eius imaginem ostendere
voluerint Solis cursum, qui cum eò progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantundem
aufugere videatur. Veluti caper opposita ratione confictus, quia sol ab eò signo, toto po-
li nostri tractu, altiora petere contendat: caper enim dum pascitur accliuiora, editioraq; * Lib. 28.
loca petit. Huiusmodi verò commentum, vt ait * Pierius Valerianus, non ex orbis totius Hierogly.
conditione, sed ex cæli nostri situ sphæræq; ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est:

nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij signa attollit: id tamen fieret quod Solis progressus & regressus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secto duobus locis æquinoctiali consideratur. Quod verò aiunt Herculem tot immanium monstrorum domitorem, in opprimendo etiam Cancellu laborasse, nihil aliud sibi vult, ut veteres interpretantur, quàm sophisticas nugas obtritas dialecticæ disciplina. Fabulosè igitur iocatur Plato, cum Herculem aduersus Cancrum defudasse dicit,

Hercules
cur cancrū
occidisse di
catur.

A P O L O G V S.

Serpens &
Cancer.

SERPENS vnā cum Cancro viuebat, inita cum eo societate. Itaq; Cancer simplex moribus, ut & ille mutaret, admonebat, astutiam. Hic autem minime obediēbat. Cum obseruasset igitur Cancer ipsum dormientem, & pro uiribus compressisset, occidit. At serpente post mortem extenso ille ait: Sic oportebat ante hac rectum & simplicem esse, neque enim hanc pœnam dedisses. Significatur hoc apologo, offendi potius, quàm iuuari, qui cum dolo amicos adeunt. Ad huius apologi sensum fortasse, aut alterius ei similis facti sunt hi antiqui versus, quos ut Eustathius & alij, Alcei, alij Sapphus, quidam Praxillæ Sicioniæ esse aiunt,

Ο καρκίνος ὦδ' ἔφθ' χαλὰ τὸν ὄφιν λαβὰν
Εὐθέα χρεὶ τὸν ἑταῖρον ἔμειν, καὶ μὴ σχολιάσθωσαν.
Cancer autem ita locutus est, cum serpentem chelis comprehendisset,
Necesse est ut sodalis rectum sequatur & non obliqua voluit animo.

P R O V E R B I A.

Cancer le-
porē capit.

Αρκίνος λαγῶν ἀίρου, idest Cancer leporem capitis; de rebus quæ fieri nequeunt, ut interpretatur Suidas: seu ut alij de re nequaquam verisimili, dictuq; absurdum, velut si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum: Huic & aliud simile, Καρκίνος δασύποδι συγκρίνεις, idest, Cancros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim ut leporum celeritas, ita & Cancrorum tarditas nota est. Nunquam efficies ut rectè ingrediantur Cancrī. Aristophanes.

Οὐποτὰ ποιήσεις τὸν καρκίνον ὁρᾶν βυδίζεν,
Οὐδ' ἐπὶ τὸ πρᾶχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν.
Ambulet ut Cancer rectè, haud efficies unquam
Nec quidquam efficies, ubi res erit ante peracta.

Cancrū re-
ctā ingredi
docere qd.

Hoc velut oraculum poëta facies pronuntiat, quod à natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam Cancris genuinum obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, Αἶψα ne agas. Idem ferè cum præcedenti & illud est: Cancrum rectè ingredi doces. Καρκίνον ὁρᾶν βυδίζεν διδάσκας, de eo qui docet indocilem. Refertur in Plutarchi collectaneis. Pertinet ad genus ἀδωκίτων, Aethiopem dealbas. Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum.

Εν δὲ διχομασίῃ καὶ Ἀνδροκλίδης πολέμερχα.
In seditione vel Androclides belli ducem agis.

In homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem; dignitatem fortuitur. Effertur etiam ad hunc modum:

Εν δὲ διχομασίῃ καὶ πτόγματος ἔμμορα τιμῆς,
& aliter:

Εν γὰρ ἀμνηστῇ καὶ χαρκίνος ἔμμορα τιμῆς.
Fert rebus desperatis & Cancer honorem.

Omnē lapi-
dem moue
re, qui dicā
tur & vnde

Quamquam Carcinus viri nomen in hoc prouerbio videtur. Πάντα λίθον κινῶ. Omnes moue lapidem. Sunt qui metaphoram sumptam esse existimant ab his, qui Cancros venantur in litore. Nā hi plerumq; sub saxis latitant, quæ mouent, qui Cancros quærunt. Imitari nepa: pro retrocedere & in peius labi: Germani dicūt Hinderfich vñe die Krebs gād. hoc est retrorsum, ut Cancrī ambulant, sed Nepa scorpionem potius quàm Cancrum significat.

S I M I L I A.

VI hominem nimium præſumentem; & glorioſa verborum plus ultra iactatione ſuperbientem, illudere Romæ nuper voluit, quidam Cancro inequitante pinxit, & adſcripſit Plus Ultra: Οἱ ἐν διαλεκτικῇ βαδίζοντες, εἰσάσι καρκίους μακροῦν τοῖς οἱ δὲ ὄληρον τροφίμων περὶ πολλὰ ὅσα ἀσχολούται: Arifton in ſimilibus: hoc eſt, Qui dialecticæ ſtudium profundè rimantur, Cancros edentibus ſimiles ſunt: qui propter exiguum alimentum, circa cruſtas plurimas occupantur.

E P I T H E T A.

EXTOR Cancri fideris & animalis aquatici epitheta confudit; ſeparantur hoc modo. Animalis hæc adſcribenda: oſtipes, multipes, ſcopuloſus, cæruleus, teſtudineus, tardigradus, ferus, humens, rubicundus, obſcærus. Nam fluuiialis, æquoreus & litoreus, differentiæ potiùs quàm epitheta fuerint. Rubentem dixit ^a Virgilius. *Nunc rubentes Vre foco Cancros:* id eſt, vt Seruius exponit, cùm vruntur, non qui per naturam ſint huius coloris. Syderi verò conueniunt, Lernæus, pluuiialis, niſi fluuiialis legendum eſt, vt ſit idem quod fluuiatilis: & multa à calore ducta, quòd ſol menſe Iunio, quum vehemens viget æſtus, hoc ſidus percurrat: calens, calidus, torrens, ardens, aduſtus, æſtius, eſtiſer, rapidus, feruidus, inflammans: vtraq; curuās brachia. Σιſυροδῦται καρκίνοι Licophroni dicuntur. Siſira enim, vel ſiſyrna teſte Varino eſt tunica craſſa ex ouillis, vel caprinis pellibus cum lana. ροδὸδᾶκτυλος, roſeis digitis, apud Athenæum: ὀκταπόδης, Nicandro. Et ^b Ouidio:

Oſtipedis fruſtra querentur brachia Cancrī.

ἀλλ᾽ οὔται, Oppiano. Sed hoc fortè, inquit Zoographus, marinis potiùs conueniet, vel omnibus, vel ſpeciei cuidam. Plura in epithetis Paguri. Homerus in Batrachomumachia eleganter Cancros deſcripſit epithetis.

Ἡλδοι ἐξ αἰφνης τωτάκροντες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, σφιγλοῖ, ψαλιδόσμοι, ὄσραικο δερμοῖ
Οσοφύης, πλατυμῶτοι, ἀποσῖλβοντες ἐν ᾧμοις,
Βλαῖστοι, χαροτένοντες, ἀπὸ σῆρων ἐσπορόντες,
Οκτάποδες, διπάρκιοι, ἀχέρεις. οἱ δὲ καλεῖται
Καρκίνοι οἱ ῥατε μυῶν οὐραῖς σωματέσσιν ἐκποττον.
*Venerunt autem ex improviſo habentes incudes in tergo ungulis curvis
Obliquè ingredientibus, tortuoſi, habentes forſiculas in ore, oſtripes,
Oſei natura, lati humeros, rutilantes in humeris.
Blaſi, nervoſi cernicibus, à peſtoribus intuentes,
Oſtopedes, bicipedes, manibus qui capi nequeant (illi autem vocantur
Cancrī) qui utiq; murium caudas oribus incidebant.*

V S V S I N C I B I S.

ANCROS & huiusmodi malacoſtraca ſcribit Galenus duram carnem habere; & ob id difficillimè confici, ſed firmi alimenti eſſe. Author libri Galeno adſcripti de Spermate; Cancrī piſces, ait, frigidi & humidi ſeptentrionales. Pſello itemque Diphilo apud Athenæum Cancrī grauis eſt & difficilis concoctu. Apud eundem Mneſitheus ait; Cancrī, Locuſtæ & huiusmodi, difficulter quidem concoquuntur, ſed multò faciliùs alijs piſces. Conuenit autem eos aſſari potiùs quàm elixari. Arnoldus Villanouans, Cancros marinos & fluuiatiles difficilis quoq; digeſtionis eſſe ſcribit, at multum alere, nec facilè in ſtomacho corrumpi. Et Actius in curatione colici

Téperies.

affectus Cancros prohibet in cibo, quòd turbationem inducant, Squillas, tanquam ex Ma-
 E
 lacostracis minus noxias concedit. Alium soluere testatur Galenus, propter falsedinem
 co dolore & acrimoniam eorum: ideoq; stomacho nocere, maximè neruosam eius substantiã. Idem
 prohi beã- præcipit, vt coquãtur in aqua, in qua nati sunt; ego nihil referre puto, dummodo falsa sit
 tur. aqua. Coqui debent, inquit Platina ex aqua & aceto, & sale abundanti. Costi & in pari-
 nas translati ex aceto (suffuso) comeduntur. Romę qui crustam veterem exuerunt, fri-
 guntur oleo & butyro: duriori crusta tecti assantur super prunas. Laudantur etiam si co-
 quantur in Vino. Laudantur, qui vetustam habent crustam, autumno, hyeme, & vère;
 Vt coquen- qui autem eam exuerunt Aprili, & Maio mensibus inueniuntur, nonnunquam etiam Ro-
 di, mæ mense Septembri.

V S V S I N M E D I C I N A:

IC quædam communia Cancris marinis, & fluuiatilibus remedia omisi-
 mus, quæ vbi de Cancro fluuiatili erit sermo, proferemus. ^a Plinius
 contra serpentium ictus mederi tradit, sole Cancris signum transeunte.
 Apud ^b eundem nil tam æquè aduersari serpentibus quàm Cancros, su-
 que percussas hoc pabulo sibi mederi Thrasyllus author est: cum sol sit
 in cancro, torqueri serpentes. Apri, ait ^c Aelianus, Hyfocyamo deuora-
 to Cancros sibi pro remedio quærunt. Plinius apros hedera sibi mederi scribit in morbis,
 & Cancros vescendo, maximè è mari eiectos. Cerui, teste [†] Aristotele, morsu, vel à phalan-
 gio, vel à quouis generis eiusdem, Cancros edunt, quod idem homini etiam prodesse pu-
 tatur, sed non caret fastidio. Paulus Aegineta contra scorpionum ictus silphium cum Can-
 cro trito in vino propinat. & Aetius eum appositum Scorpionum occidere prodidit. Sed hoc
 alij priuatim de Cancro fluuiatili scribunt. Carbunculos & carcinomata in mulierum
 parte, teste Plinio, præsentissimo remedio sanari tradunt Cancro femina, cum salis flore
 contuso post plenam lunam, & ex aqua illita. Cancris cum in electarijs & antidotis resum-
 ptius ponuntur, sic præparari debent: Euellantur extremitates Cancrorum è pedibus &
 corporibus suis: & abluantur cum aqua frigida & sale cum cinere, ter, donec iam puræ sint
 carnes, & odoris grauitatem exuerint. deinde coquantur in aqua hordei, cum aqua lactis,
 à quo extractum est butyrum. sic præparati electuarijs misceantur, vt docet Auicenna
 lib. 4. sui Canon. sen prima, tractatu 3. capite de medicamentis refrigerantibus hæcticos,
 Hæc ex veteri editione Nicolai Prepositi. Cancris ex aqua poti profluvia sistere, ex hyflo-
 po (vetus codex legit œlypo) purgare, & si partus stranguletur (scilicet in enixu labo-
 rioso parturientis matris) similiter poti auxiliantur. Eisdem recentes, vel aridos bibunt
 ad partus continendos. Hippocrates ad purgationem mortuosq; partus vitur illis, cum
 quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulso datis potui. Item in iure
 cocti cum lapatho, & apio me nstruas purgationes expediti: lactisq; vbertatem faciunt,
^d Item in febris quæ sit cum capitis doloribus, & oculorum palpitatione, mulieribus in vi-
 no austero poros prodesse dici Plinius scribit. Ad stranguriam quidam iubent tres Can-
 cros coqui in cyatho aceti, in mortario simul contundi, & exprimi & propinari. Cum aqua
 florum Cyani minoris distillata extrahitur succus ex Cancro viuo contuso, & eo gingiue
 puerorum in dentitione salubriter illinuntur. Iliaco calido & sicco præscribit ^e Hippocrates
 inter alia pisces leuiter coctos & Cancros, & Conchylia. Cancris testam diligenter te-
 res, & vino subdulci miscebis, & colatam potionem dabis bibendam ei qui calculi mo-
 lestia laborabit, ex Marcello. Aetius ad idem remedium Cancros vrit: Cancros inquit,
 tres aut quinque, aut septem tantum, cum ingenti strepitu indefinenter sub testa exure:
 & contriti eorum cineris colearium vnum cum condito præbe: eoq; calculosos renes fa-
 nanbis, sed Marcellus Empiricus ad hoc remedium Cancros simpliciter terit, vt paulò an-
 tè recitauit. Cancrorum cinere aliqui in dentium doloribus vtuntur, ex Plinio: Ab eodem
 Cancris & Scolopendræ marinæ cinis cum oleo, inter psilothora numerantur: coniicit au-
 tem Zoographus, non Cancros simpliciter, sed cinerem eorum esse intelligendum. An-
 dreas ad lepras Cancris cinere cum oleo vsus est, eodem ^f Plinio teste. Cancris maxil-
 la naribus insufflata valet ad sanguinis fluxum, ex Rosa Anglica. Galenus in Eupori-
 sticis ait: A bestijs venenatis rabiosoque cane demorsos sanat Cancris interiorum cinis
 ex aqua semel, aut bis potus, quantum manu capere potest. Prodest etiam morsui
 canis

^a lib. 9. c. 31.
 Contra fer-
 pentes.
^b lib. 32. c. 5.

^c 1. Var. c. 7.
 † hist. 9. c. 5

Cōtra scor-
 piones.
 Contra car-
 bunculos,
 & carcino-
 mata.
 Vt ad ele-
 ctuaria præ-
 parandi.

profluvia si-
 stunt.
 Ad partus
 cōtinēdos.

^a lib. 32. c.
 10.

Ad strangu-
 riam.

^e li 3. de di-
 gn.

Ad denti-
 tionem.
 Ad calculū

Ad dolorē
 dentium.
 Ad sangui-
 nis fluxum
^f 32. c. 8.
 Ad uenena
 & rabiosos
 canes.

A canis rabidi, auctore ^c Plinio, membrana siue senectus anguim cum Cancro mafculo trita (manuscriptus legit ex vino trita.) Cancri oculos alligatos collo mederi lippitudini dicunt, vt idem ait. Cancri oculus, inquit Marcellus, subtiliter sublatus, & in phœnicio conligatus, colloque suspensus, lippitudini incipienti medetur, sitamen re medium à casto homine fiat. Si rāmphos erodij (rostrum ardæ) cum Cancri felle in corio asinino suspenderis ad collum vigilantis, dormitabit, vt auctor est Kiranides. Ratio conficiendi pulueris vilis ad dissectionem nerui, qui à chirurgo est conglutinandus, Henrici Ranzouij. Recipe oculos Cancri, in subtilissimum puluerem comminutos in paruo linteolo. Hunc puluerem neruis insperge, & siccis fascijs, ex linteolo confectis, locū oblige, ne humiditas aliqua ad neruos penetrare possit. Hanc ligaturam per spacium viginti quatuor horarum intactam relinquito, Elapso prædicto temporis spacio Chirurgus neruum inspiciat, ipsiusque conglutinationem exploret, & deinceps vulnus illud calidis vinculis deliget instar alterius vulneris recentis, & post diem vnum aut alterum, ligaturā dissoluat. In capite Cancrorum reperitur lapillus figura planus, qui acerrimo aceto immisus motum manifestum habere deprehēditur. Huius puluere audio multos feliciter vt ad conterendos renum calculos, ex ^d Mizaldo. Eisdem etiam, in potu sumptos, cordis punctiōnes sanare aiunt.

^c Lib. 29. c.^{25.} Lippitudi-
ni medeturad neruos
conglutinā
dos.Lapis in ca
pite cancri
& eius vis.
^d Memor
cen. 8

V S V S I N V A R I I S.

P V R G A R I à Scorpijs domos, tradunt referente ^a Isidoro, si decē Cancri cum ocimi manipulo alligentur, omnes enim qui ibi sunt Scorpiones, ad eum locum, coituros. Ne à rubigine aristæ in aruis contaminentur, & in foetidum puluerem redigantur, quidam tres Cancros cum bouillo & caprino stercore paleis admistis urunt: Cancros viuos, inquit ^b Plinius, cremari iubent quidam, vt carbunculi non noceant. Vlmi folliculis genus quoddam bestiarum innascitur, quod Cnipes appellant, qui cū

Scorpij ē
domo vt
expellantur.^a Lib. 12.

Orig. c. 6.

^b Lib. 18. c.

29.

in ficis gignuntur, ficarios illos Culices τῆς ψύδας deuorant. Huius remedium Cancros statuunt alligandos (ἀνὸς δὲ τοῦτου ψάλλει ἄνθρωπος τῆς καρπίας προπερὸν, fortē ἀποστραφῆναι, pro affigere, Zoographus (in eos enim vertere sese Cnipes inquit), sed ficis quidem auxilia istiusmodi comperta habentur, ex ^c Theophrasto. Fructum, ait ^d Gaudentius Merula, plantæ continebunt, si Cancer trunco circumligetur.

^c Hist. plant.

2. cap. 19.

^d Lib. 4. c.

mor c. 39.

DE CANCRO MARINO.

Cap. XVII.

ORDINIS, RATIO.

SYNONYMA.

D

C A N C R I marini nomen ita accipimus, vt omnes quę in mari nascuntur, species comprehendat, & eam priuatim, cuius in hoc capite traderetur historia. Græcis καρπίας θαλάσσιος, vocatur, Gallis Cancre; quocirca nomine carere hanc speciem scripsit Rondeletius; eandem intellexisse videtur ^a Cæsar Scaliger, dum species Cancrorum enumerans, inquit: vna est apud vicinos nostros generis nomine, parua. Italis Granchio dicitur, & Granzo, Venetis Granceolo, Grancellā Bononiensibus & Ferrariensibus. Anglis & Germanis inferioribus Krab, Crabbe superioribus Meerkrab. Græci maximè recentiores Paguros quandoq; pro Cancris simpliciter accipiunt.

^a Exercit.^{245.}

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

Molecca.

Molecca
vnde di-
cta.

VENETI, apud quos Cancrorum marinorum infinitus propè est numerus, Moleccam vulgò quendam vocant teste Mathiolo, qui crustam veterem exuit, vere: Ex quo genere sunt etiam quæ vocantur Macinette, nam & hæ crustam hoc tempore exiunt. Quidam has fæminas esse volunt; Moleccas mares, & hos mollescere, ac venerationem exuere: contrà Macinettas perenni contegi crusta, & nusquam decidua; & Moleccas, tum quidem torpescere, cum cortice exuuntur. Alij toto genere distinguunt, & Macinettas multò minores Moleccis statuunt, aliudq; ab his esse tertium aiunt, quod perpetuò corticem durum retinet. Moleccas autem vocant à molli ac teneri crusta, quam habent, cum veterem exuerunt. Rondeletius, & Bellonius, item Zoographus in Cancri marini pictura non conueniunt. Quem enim depinxit Rondeletius acuminata magis est parte anteriore prope oculos, & duo habet cornicula, quibus Bellonij icon, item quam

Cancer stagni marini Rondeletij.

* Lib. 2. d
pif. cap. 3.

Cancer marinus Bellonij.

° De par.
+ cap. 8.

quo vulgari Cancro marino similis. ^b Aristoteles pelagios Cancros pedes longè tardiores cæteris habere scribit ad ambulandum.

Cancer marinus alius ab authore obseruatus.

LOCVS.

PLINIVS ^a de Cancris marinis:

In saxis habitant curuis & pascua carpunt.

^a 1. de Pis.

Quod autem Plinius dixit Cancros locis mollibus vitā degere, haud satis verū videri annotat Massarius. Sunt enim, inquit, Paguri Cancri, & tamen non nisi locis saxosis capiuntur, & similiter Cancri illi alij parum minores, cibo non idonei, præcipuè mares, præterquam cum exuerint senectutem, quos tam petrosis, quam terrenis locis vitam agere perspicuum est; quod ex Aristotele elici etiam potest, tam octauo de historia, vbi Cancros aquatiles, sterces deuorare inquit: quā eriam quarto de partibus animalium, cum Cancris caudam inutilem esse tradat, quoniam vitam agere terrenam cauernaq; subire soleant, nec defendi satis potest Plinius, nisi quis in Plinio non Cancris, sed Astaci legendum existimauerit, vt dictum est ex Aristotele, vnde hæc mutuatur, Hactenus ille. Narrant nauigatores isti in Indiam magnam copiam marinorum Cancrorum esse prope Insulam Canibolorum, quæ hodie Domeneca appellatur, & Hispanos per decem dies continuos hisce vitam sustentasse in mari Nicaragua. Rondeletius suam speciem frequentem esse scribit in stagnis marinis. Nostræ vulgaris vbique in Italico degit litore, in locis saxosis atq; arenosis.

Plinius cor-
rectus.

NATURA. SAGACITAS.

En Bosphoro Thracio cum ventus ingruit violentus, Cancris aduersus fluctus nituntur: circa promontoria verò, vbi venti vis maior est, omnino repulsi auersiq; , impetum sequi vndarum cogerentur: cæterum hoc prævidentes, cum iam propè ad promontorium appulerint, singuli in sinuoso aliquo loco se tenent, simulq; & reliquos expectant. Deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcipes crepidines in sicum ascendunt, & fluctuum vim (qua parte violentior erat) euadunt iter pedibus confidentes. Cum autem hanc violentiam pedibus prætergressi sunt, rursus per crepidines in mare recurrunt. Parcunt autem eis piscatores, cum declinandi communis periculi gratia sponte in terram exeunt: neque homines cum sint, ipso etiam maris impetu sæuiore ipsi videri volunt. Ex ^a Aelianò.

Lib. 7. de
animal. c.

SEXVS. COITVS.

*De aquat.
3.6.3.*

MARINO RVM color, teste ^a Bellonio, maribus quidem rubentior, fæminis ex liuido in cyaneum tendit. Mares autem fæminas opprimere videntur, antequam ineant: atque inter se diutissimè dimicant arietum more. Crura in ventrem inflectunt, dum incedunt. Rondeletius suo Cancro fæminæ intus partem inesse quamdam croceam scribit, quæ mares carent, quam ouorum materiam esse putat. cæteras partes internas albas tam in mare, quam in fæmina reperiri.

A P O L O G V S.

*Cancer &
vulpes.*

CANCER, vt ait Aesopus, è mari cum ascendisset, in loco quodam pascebatur. **F** Vulpes esuriens vt vidit, accessit, ac eum rapuit. Ille deuorandus ait, sed ego condigna patior, quia marinus cum sim, terrestres esse volui. His probat Aesopus homines, etiam qui proprijs derelictis exercitijs, ea quæ nihil conueniunt, aggrediuntur, meritò infortunatos esse.

V S V S I N C I B I S.

*Vt coquan-
tur.*

N aqua, & aceto, cum modico sale elixantur, aut in aqua marina: aut asantur, sed elixati meliores sunt, friguntur in oleo Molecæ dictæ, præstantioresq; habentur cæteris. Fæminæ, maximè cum turgent ouis meliores iudicantur maribus: Ideoq; Lononicenses, & Ferrarienses fæminas, & mares seorsim ponunt, fæminasq; duplo maioris pretij vendunt. Qui in India nauigarunt, aiunt in Orientalibus regionibus Cancros marinos plenos esse, succoq; **G** dulci turgere cum Luna parturit, contrà vacuos cum est plena: secus quàm in nostris Europæis locis, vbi in plenilunio meliores existunt.

V S V S I N M E D I C I N A.

*Ad phthi-
sicos.*

RONDELETIVS de suo Cancro stagni marini hæc scribit: Hoc Can-
crorum genus inter marinum, & fluuiatilem medium esse comperio, vt
in marini & in fluuiatilis vicem vsurpare possimus: Stagnorum enim
aqua partim marina, partim dulci constat. Quando igitur fluuiatiles
desunt, stagni Cancros aqua hordei abluendos censeo, vt in ea si quid
sit saluginis, deponant, quibus tam feliciter vtetur in his affectibus,
quibus fluuiatiles valde prodesse prædicantur. Atq; hoc expertus profiteor phthificis mul-
tùm auxiliari. Illis enim ita, vt diximus lotis, & in iure capi, vel cum cremore prissanæ
coctis phthificos diu summo valetudinis eorum commodo alui. Ex eisdem cinis pulmo-
nes exulceratos mirè reficit & recreat, si in aqua adianthi, vel plantaginis locus cum lacte
asinæ, vel cum cremore prissanæ hauriatur. Ex eodem cinere medicamentum fit, quod à
cane demorsis maximè succurrit. Quare minus rectè faciunt medici quidam, qui fluuiati-
libus, vel stagni marini Cancris fluuiatiles Astacos substituant, omnibus dotibus Can-
cris de quibus loquimur, inferiores: illi enim molli præhumidq; substantia constant, &
quæ facile diffuat ac dissipetur, neq; corpus satis nutriat, neq; peculiarem vim, ad pul-
mones iuuandos insitam, habeat. Cancris verò fluuiatiles dulci sunt succo, temperatam
substantiam indicante, quem perlibenter amplexatur natura, quo reficitur & fouetur, qui
hæret, dissipatq; facilis non est, & natura sua pulmonum malis succurrit. Hætenus ille.
Cancro marino & fluuiatili remedia multa communia dicuntur, vbi de fluuiatili fiet ser-
mo. Nam Dioscorides scribit marinos eadem præstare quæ fluuiatiles, verum ignauius.
^a Plinius, hedera, inquit, apri in morbis sibi medentur, & Cancros vescendo, maximè è ma-
rie cæstos. Sed Aelianus tradit apros Cancris simpliciter sibi mederi contra hyoscyamū.
Doctorem

lib. 8. c. 27.

*Aprium
medicinæ.*

- A** Decoſtum Canceri marini apud ^b Plinium efficaſ habetur contra dorycnium . Marini ^olib. 32. c. 5. non fluuiatiles aſſumuntur in Theriacam Cl. Apollonij ad rabioſorum canum morſus apud ^c Galenum . Si equus cum ſæno , aut pabulo braſſicam ſylueſtrem torré deuorarit , prodeſt marinos Cancros tritos cum ſucco braſſicæ (ſariuæ) miſcere & appræhenſa lingua per os infundere bis die , idq; per triduum , donec malum egeratur aluo , ex Abſyрто. ^oli 2. de An. ^oud. c. 73. Cancros marinos impari numero euſtoſos vel aridos tritos , & baccas laureas impari numero tritas , adiecto melle atq; adipé anſerina remiſſa , æquis ponderibus vniuerſa permiſta vnum corpus facias , atque æqualiter in duodecim partes diuidas , & in cibo , aut in potione laboranti phthiſico dederis , mirè proſuturum pollicetur Marcellus . Author eſt Alexander Benediſtus Cancros marinos , pondere drachmarum duarum , ſi bibantur ex lacte materno , vel nutriticis , infantibus & pueris ſanare ſtranguriam . Cancrorum fluuiatili-um cinis ex oleo & cera (inquit Plinius) rimas in fede emendat , item & marini Cancri polline (ſcilicet ſuo emendant) . Teſte Marcello ex oleo impoſiti pernionibus , vtiliter profunt , ita vt foueantur aqua , in qua eruum decoſtum eſt . Celebrat ^d Auicenna Cancrum marinũ aduſtum ad quartanam , ſcabiem , lachrymas oculorum & alia , ſed Cancrum ^olib. 2. traſſ. 2. c. 15 o. marinum exponit ſe eum ibi intelligere , qui in lapidem induruit . A ^e Plinio laudatur ^olib. 32. c. 10. Cancri marini cinis vſtus cum plumbo , ad carcinomata compeſcenda . Ad hoc ſufficere , cum melle lineaq; lanugine . Aliqui malunt alumen melq; miſcere cineri . Apud eundem tam marini , quàm fluuiatiles pilos è mamma tollunt , hoc eſt , morbum pilarem ſanat . Pro-^oli. 32. c. 10. ſi-
ſiſiſthro ^f idem ſumit Cancri marini cinerem , & ſcolopendræ marinæ . Cancelli (Can-cri) marini , aut fluuiatiles in aqua decocti caro cocta & tunſa cum farina hordeacea mixta , impoſita calidè ſtomachi vomicæ , tribus diebus maturat efficaſſimè , & pluſquàm ſit veriſimile , expertum à ſe Alexander Benediſtus atteſtatur .

DE CANCRO MÆA DICTO.

Cap. XVIII.

SYNONYMA.

- M**NIVM Cancrorum maximus , Maias appellatur , teſte ^a Ariſtotele . ^o Hiſtor. 4. Cancri *maia* , inquit Rondeletius , dicuntur ab Ariſtotele , à Gaza Maiæ ^c ap. 2. fortasſe à magnitudine : nam *maia* quæ amitam ſignificat , & nutriticem , ali-
quando etiam pro grandiore natu ſumebatur , Cæterum vt hoc benè , ita ^o Etyymum. contrà quem Maiâ eſſe putat , Pagurus eſt , & què Pagurũ , Maia . Hic , inquit in Proincia Squinado vocatur , ab alijs Gritta , Squaranchon , Grampella , ab Hiſpanis Chabro . Hæc ſynonyma conueniunt cum ijs , quæ Bellonius Cancro Maiæ adſcripſit , ait enim : Maiam ob ſimilitudinem quam cum araneo habet , vulgus Gallicum Iraigne de mer quaſi araneum marinum dicat , nominat . Maſſilienſes ab aculeis infinitis , quibus in tergo re more Locuſta horret , & villis quibus vndique eſt circumſeptus , Vne Squinaude (ad peſtinem ad quem linum attenuatur , alludentes) vocant . Veneti ac Genuenſes à ſpecu-
lis , in Maiarum corticibus eleganter incluſis , Specchio hoc eſt ſpeculum dicunt . Alij Gran-
ceolas , & Cranceolas : Romanum vulgus Grancitellas . Mææ ſunt , inquit Iouiſ , grandio-
res rotundiores ventre , grefſu in terra lægnes , in aquis autem velociſſimæ , Veneti Granceo-
las vocant : quarum rotundioribus teſtis ſpecula includere ad elegantiam ſolent . Et Maſſa-
rius ait . Quæ Mææ vocantur , è genere Cancrario maximæ ſunt : quibus cauda deſcit , & cor-
pus rotundũ eſt , dorſo ſpiñoſo , cruribus oblongis : quas vulgus Cancroelas cognominat .
Quorum omnium authorum ſententia noſtræ opinioni ſubſcribit . In Luſitania dicitur
Cangreia , vel Gangreiola , vel Centola . Zoographus Germanicè dici poſſe ait ein Meer-
ſpin ; vt Gallos imitentur , & Albertus Cancrum marinum rotundum ſine cauda , ſcribit
Germanicè Araneam maris appellari . Ein Spiegel Krabb cum Genuenſibus , vel cum
Maſſilienſibus , ein Herchelkrabb nominari poterit , vt idem ait Zoographus .

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

E

A Paguro
quid differat
Mæx.

AI A, vt scribit Bellonius, in eo à Paguro differt, quòd hic parte anteriore latus sit, Maia verò posteriore parte in latitudinem se diffundat, anteriore coarctetur & angustior fiat magis: est præterea magis orbiculata quàm Pagurus. Crura quaternis articulis intercepta gerit, alta & exilia forcipibus imbecillis dentata, quibus prædam ori applicat. Corpus illi est tam graue, vt ad incessum ineptissima esse videatur, quamobrem in terra segnissima, in aquis velocissima est. Pedes quoque non habet forcipatos, sed vnguibus benè munitos, vtroq; latere quaternos, quinque articulis interceptos. Cocta eodè modo quo reliquum Crustaceum genus rubet: sed viua aut liuet, aut virefcit, aut rubore pheniceo aspersa est: quam si supinam contempleris, tria parte anteriore breuia specula ab ipsius crustæ tegmine continuata cernes, inter quæ præterituræ duæ delitescunt, Tibias non habet læues vt Pagurus, sed multa scabritie exasperatas. Maia fæmina operculum latiusculum habet, sub quo duo foramina membrana occlusa in ipsis posteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea vtrinque semicirculis vtitur in natando, à quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus hærent oua in foetis.

Fæminæ de
scriptio.

Interanea.

Interanea cum Paguro, aut Heracleotico Cancro conueniunt: quæ quicunq; diligentiùs speculari cupiet, necesse est eum viuientis Maiæ testam superiorem detegere. Comperiet autem in capite, atq; adeo ore ipsos dentes extrinsecus duos osscos: in palato autem carunculam qua linguae vice fungitur: præterea ante dentes bina denticulata officula, atq; in eius ore cavitatem statim ante gulam, in qua quod rubrum continetur, habet multiplicēs flexus: eius vuluam esse puto. Ex hac enim oua prodire comperitum est. Sublequenti cavitatis satis capax, vacua quidem ea, dum ieiunus est piscis, vt vel os alterum, vel eius ventriculū esse dicas: cui etiam dentes adfunt (quemadmodum in Locusta) numero quaterni, incisori & vnus molaris, à quibus gulā incipit, in cuius summo epiglottidem manifestè videas: ea autem ad apophyses meatibus committitur adeo exilibus, vt vix appareant: & quemadmodum vulua adimplebat maiorem partem recessuum, sic apophyses vbiq; per cavitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adstrictæ, & maximè musculis. Nec est aliud intestinum manifestum, quàm illud in quo desinunt apophyses, excrementi scilicet receptaculum. Est autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad caudam vsq; protensum. Sed & vesicam vtrinque vnā in ipsa aluo rubuistam, magnam & membranosalā cernas: cuius exitus est per ea duo foramina, quæ sub operimento latent. Branchias habet vtrinque sub testa in lateribus numero senas: quæ certa membrana ab ipso tegumento distinguuntur: aquam enim in ore acceptam per meatus, qui ad radices

Vuluæ.

Dentes.

Vesica.

Paguri Rō
deletij de-
scriptio.
Cornua,
Oculi.

crurum sunt, egerit. Hæc omnia ferè Rondeletius Paguro suo adscripsit his verbis: Pagurus post Cancrum Mæam maximus est, parte anteriore, & in lateribus senis aculeis longis & validis riget, è fronte protenduntur appendices duæ rotundæ, & acutæ, firmæ admodum, sub quibus cornua duo minora, articulata. Ex lateribus valdè prominent oculi magis ad latera, quàm ad anteriora spectantes, magno intervallo disijuncti, qua nota à Cancris Mæis differunt. Testa tota minimè leuis est, sed aspera, vtpotè quæ tuberculis, & aculeis tota conspersa sit. In ea maximè in superiore eius parte pictores nostri specula includunt, nec id sine gratia ob aculeos & testæ colorem. Pedes octo habet, longos, crassos, sex articulis interceptos, chelas duas magnas, aculeis horrentes. Caudam ex multis tabellis contextam, in cuius parte interna oua ætatis tempore appendicibus racematim hærent rubra. In lateribus branchias, & partes easdem internas quas Locusta. Patet itaque Rondeletium non meminisse verborum Aristotelis: vbi Mæam, non Pagurum facit

Pedes.
Cauda.
Oua.

* 4. de part.
cap. 8.

λεπτοσχιλῶ hoc est longis, ac tenuibus cruribus, & inertem admotum tardumq; ad incendendum, vt Cancrum Heracleoticum. Nec est quod Rondeletius neget Mæam nostram longicruram & horridam, non esse veram, ac genuinam Aristotelis (qui hanc maximum omnium Cancrorum statuit) propterea quòd in Prouincia non sit maxima, & quem pro Paguro ostendit, multò maior ibidem existat, maximum enim alit Oceanus & mare Tyrrhenum, ac Adriaticum. Et Ligustici maris incola hic est quem primum depinximus, & ob insignè eius magnitudinem Hippocarcinum appellauimus, à D. Bernardo Castel-

letto

Hippocati-
cini descri-
ptio.
Oculi.

Os.

Chele.

Cauda.

Cauda.

Os.

Cauda.
Venter.

letto, qui pro singulari sua humanitate multa exotica, ac peregrina raraq; mihi misit, Ge-
nua missus. Longus est drodantē & palmum, drodantem verò latus, altus palmū. cum di-
midio, supra oculos eius emissitios ē tubulis quibusdam ad latera protensos fronte me-
dia, duo velut cornicula acuta, exeunt, quemadmodum etiam medio oculorum inter-
stitio, quod nass in nobis locum occupat, vnicum. Sub hoc duæ appendices duobus arti-
culis distinctæ ad latera ē regione ferē sinus, vndē prodeunt, eminent. Item alia paulō
inferius ad horum latera supremis illis corniculis ex diametro opposita, maiora ac lon-
giora, in tenuissimas veluti feras desinentia. Os sub his infimo loco situm, duo veluti
brachiola intus tota villosa muniunt. Vniuersum tergus aculeis spinosisq; quibusdam
operculis oblitum est, quæ ad latera maiora sunt. Quinque ab utroq; latere pedes, si bra-
chia annumeres, in totidem articulos distincti, sed forcipibus nullis, acutissimo mucro-
ne taurum extremo donati adnectuntur, insignis pro reliqui nempe corporis proportio-
ne longitudinis. Chelæ anteriori parte eximæ, cum crassitudine, tum longitudinis: hæc
enim duos dōdrantes cum medio æquat, illa brachio ferē puerili par est, forcipibus fu-
sci coloris, ē quibus villosa quædam prominent flamina instar penicilli. Cauda in tabel-
las articulatim discreta, lata satis, qua oua contegit: vndē fēminam esse coniecimus.

Huic non dissimilis parte supina alter est, licet minor corpore. Parte prona caudā, quæ
versus ventrē reuoluta erat, extendimus. Hæc inter extremos pedes exorta angusto prin-
cipio, deinde magis dilatata, paulatim medio sui, palmi latitudinem constituit, ovalis fe-
rē figuræ, & extremo in angustam appendicem scutiformem quinq; angulorum, seu pen-
tagonam definit: ipsa ex sex tabellis sibi inuicem articulatim incumbentibus, ac compa-
ctis coagmentata. Os vndique; multis veluti brachiolis, villosis, supernē & infernē cir-
cumsepitur, ipsum ex duobus ossiculis durissimis coire videtur, quæ dentes vocarit fortē
Aristoteles. In ventre nullus tumor, sed plana cavitās potius censpicitur, apta retinen-
dis ouis. Cauda interior seu prona vtrinq; sex veluti petillos quosdam habet, ternos
caudæ lateribus, seu margini adherentes, falcatos, villosos totos, reliquis iuxta eorum
exortum, sed intorlum versus enatis, graciliores, læues, duriusculosq; instar brachio-
rum, sunt tamen, & hi foris hirsuti. In cauda insignis canitas scutellata apparet.

A prædicto magnitudine differt (est. n. minor) hic, qui subiungitur pronē & supinē depi-
ctus, vt sexus distinguatur. Senæ spinæ manifestæ latera vtrinq; ambiunt: & binæ omniū
maximæ frontem muniunt: duos palmos longus. Chelis brachijsuē & corporis supina
parte, hispidis & tuberosis, pedibus non ita. A cauda lata fēmina cognoscitur, quæ est in
mari angustior, vt in icōne expressimus: sed mas vt plurimū magnitudine superat fēminā.

Qui ultimo loco adpingitur eiusdem prorsus est generis quō ad figuram corporis,
sed pluribus spinis ab utroq; latere & in dorso horret, pedibus & brachijs non admodum
asperis sed hirsutis, supina parte varijs coloribus maculatus, sed præsertim rubro.

Qui à Rondeletio Cancer Heracleoticus depingitur, nō hic prorsus est, sed Maia non-
dū adulta, vt vnā eum Scaligero suspicor. Et ipse Rondeletius, quamvis nō nihil à suo Pa-
guro, hoc est, Maia nostra differre scribat, tamen fatetur eiussdē esse generis, his verbis. Hi,
inquit, Cancrī, Paguris tam similes sunt, vt vix discernantur, veruntamen specie, vt dixi-
mus differunt, vt ex descriptione iam sit perspicuū. Heracleotici aculeos in fronte habent,
& in lateribus, pars testæ prona aculeis aspera est, & hirta, colore est fusco, quo à Paguro
differunt. Paguri pedes breuiiores multo & tenuiores habent, cornua ante oculos articu-
lata, corpore sunt minore quā Paguri. Hæc Rondeletius, cuius iconem etiam adden-
dam censuimus, vt cognoscat lector non admodum differre ab eo quem depictum hoc
loco subiungimus, inter Maiarum genera potius, quā alias Cancrorum species recen-
sendum. Est autem ea magnitudine qua depingitur, dorso valde spinoso ac subrubro,
Chelis & pedibus longis, tenuibus non asperis admodum.

Videtur postremus minor hic parum à Maijs differre, nisi quod asperitatem in testa to-
mentosam habeat, olia & folca in Italia nominatur, colore est cinereo & fusco, eius ico-
nem ante nos Zoographus exhibuit à Cornelio Sittardo ad se missam.

Pagurus vt
à Cancro
Heracleoti-
co differat.

Cancer supinus, hippocarcino similis.

*Vlysis Aldrouandi**Pagurus Venetorum mas, Cancer Maia alius.*

Pagurus Venetorum femina.

Cancer brachichelos Maiæ congener, licet minor multò.

Cancer Maiæ congener alius, asperitate tomentosa.

LOCVS.

E

IN mari Aegæo, Ionio, Adriatico, ingens Mararum copia est, & omnium maxime. Ideoque quasi obstetrices dictæ, cum Paguri tanquam cum infantibus comparentur. In Oceano verò alij Cancrī maiores capiuntur Maia, quæ etiam maior est Pagurus, qui prope Massiliam capitur. Rondeletio item Heracleoticus Cancer in eodem mari rarior esse traditur.

VSVS IN CIBIS.

Vt coquantur.

MARES eliguntur ad cibum autumno & hyeme ac etiam mense Aprili, in plenilunio, femina verò reliquo anni tempore vsq; ad Septembrem. Coquantur vt Astaci & Locustæ, obturatis foraminibus oris, ac ventris gossypio, ne, dum bulliunt, aqua impleantur, saporemq; suum perdant. Assantur etiam in furno, ano & ore clausis, alioqui, vt ait Rondeletius, quidquid intus est liquidi, effluit, & fit, similis Cancris Phœnicij, quibus nihil est intus ob pabuli inopiam.

F

DE PAGURO. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

SYNONYMA.

Phœnix cur pagurus dicitur.

puragra.

Etymum.

paguria.

* In Eqtib. Bifas. Grancipor to.

ALTERA Cancrī species quā magnitudine proximā facit Aristoteles Pagurus Græcis, & Latinis, vt Plinio & Gazæ nominatur: & si apud scriptores antiquos, hoc nomen pro Cancro marino sit reperire. Lycophron Phœnicem Achillis præceptorem iam senem Pagurum dixit, propter cutis asperitatem, quæ in senectute contrahitur. Et Tzetæ Scoliaſtes, *κουροτρόφον* pariter cognominatum ait, quod puerum Achillem educarit, ad differentiā marini Paguri (Cancelli) pinnotrophi idest pinnam marinam nutriendi. *Πυροδρα*, idest forceps instrumentum fabrilē, alio nomine etiam Cancer, vel Pagurus appellatur, vt author est Hesychius. Dicitur autem *πάγυρος παρὰ τὸ δύρεν καὶ φύλαττεται ἐν πάγῳ*, idest *κρημενόμεναι τόποις* locis præruptis, vt in lexico quodā veteri traditur: & quia oēs ferè Cancrī in ripis præruptis habitare solent, hinc Pagurus omnis Cancrī marinus à quibuscū nominatus est. Dicuntur à Simeone Sethi, Paguri forma diminutiva *παγόρια*. Idem Carcini appellatione, Pagurum intellexit, Galenum secutus, Aetium, Paulum. Paguri nomen Græcia adhuc vulgò retinet, eoque de quo nunc agimus, Cancrī expriment. Massarius quoq; nūc in Dalmatia hoc nomen usurpari scribit. A Palladio Cancrī marini vocantur. *παγόρους ποὺς παρ' ἡμῶν καράβους*, exponit Scholiaſtes^a Aristophanis. Bifas Pagurus est marinus, qui vocatur Carabus. Veneti & finus Adriatici colæ Granciporro nominant, nomine fortassis, vt Bellonio placet, composito, quasi Cancrum Pagurum dicerent. Itaq; porri seu pori nomen (Rondeletius Porroni scribit non benè) vsitatum ab Italis per syncopen à Paguro contractum videtur; vt etiam Pauri & Pauari, quibus nominibus etiam vtuntur in quibusdā Italiæ locis. Alibi quoq; Cancharo de Barbaria nominatur. Quidam Galli mediterranei maris accolæ Pagul à Paguro deriuato nomine proferunt. Alij vulgo vocant vn Chabre, vel vn Crape. Normanni à rubro & ruffo, quem testa eius præfert colore, vn Rousseau: alij quod coctus in pastilli modum pulmentum terat, vn Tourteau, quasi pastillum dicant. Massilienses Carabasse & Fagule. Angli, vt inquit Zoographus, A Punger: Germani cin Meerſpin, idest Araneum Marinum (Maia quam à Gallis Bellonius Araneum maris dici scribit, differentiæ causa nominari poterit, cin grolle Meerſpin) sed hoc nomen etiam

H

A Sepiæ aliqui tribuunt, cùm generi Cancrario magis conueniat. Seekrebs oder Seefpin in lacu Suerinenfi capitur, & in eodem Krabbe dictus (Frisij Krab, Krabbe) hic fortè Pagurus est, idest Cancer marinus maiusculus: ille minor, simpliciter marinus Cancer. Galli quoq; Oceano vicini vocant Chabre, vel Crape. Albertus Cancrum marinum rotundum sine cauda, scribit Germanicè Cancrum maris appellari. Audio & Lusitanis Aranha dici. Marinos quosdam Cancros alicubi Meerteschen vocitant, à similitudine marsupij illius, quod Germani Talscham nominant, corpore fermè rotundo, sine capite, & cauda C apparente. Eadem sanè nomina quæ Cancro simpliciter, Paguro etiam alijsq; speciebus, magnitudinis, aut alia quapiam differentia, simul expressa conuenerint. Hactenus Zoographus.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

B **R**VSTA eius teste Bellonio, nouem in gyrum crenis imbricis modo incisa est. Adolescent in caluæ humanæ magnitudinem, sed non ita orbiculatus euadit: Cancris enim proportionè responder. Valida crusta integitur ac læui. Crura blasa vtrinq; quatuor habet, villis hirta, ternis articulationibus geniculata, in quibus vngues acuti oblongiq; sunt, minime bifidi. Brachia bifurca parte anteriori binis articulis intercepta, forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ cōstringunt, vt edant, etiam dura confringere possunt. nam in eis durities est penè ossæ. Quamobrem ichthyopolæ captos Paguros arctè ligatos seruant, ne sibi inuicem crura abscondant. Color viuorum multò viuidiore est, quàm demortuorum. In viuis enim præ nimia rosei exhalatione tergo-
C ra veluti subnigra, apparent. Cæterum cocti (vt aliud omne Cancrorum genus) mutant colorem. Caudam sub thorace reflexam habent, vnde hos caudarum expertes esse quidam coniiciunt. Branchias vtrinq; in latere dispositas ostendunt, vt reliquum genus Locustarium, sub tergoris crusta senis ordinibus ad tibiarum radices insertas. Multo latiores sunt quàm longi, vt ex Oceano in pedalem plerunq; latitudinem abeant. Quidam visus est in Anglia decem libras pendere. In eius ore tot comperies naturæ secreta, tot astantes appendices, tot pelliculas, vt coactus incredibile naturæ artificium necesse est fateri. Mutum, ea enim est hepar, habet dulcissimam, maxima ex parte subrubram, cum infinitis prope apophysis, flauis, grandi stomacho adiacentibus. Reliquæ partes internæ musculis albis constant, quibus externæ mouentur. Rondeletij Cancer Maïas, Pagurus potiùs est; Omnium, vt scribit, Cancrorum maximus. Vidi, inquit, ex Oceano Cancrum Mæam, cuius latitudo palmum maiorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat. Testa læui contegitur, cuius laterum ambitus in semicirculos definit. pedes octo & breues habet pro corporis magnitudine, chelas duas, dextram maiorem, sinistram

magnitudo

Crusta.

Crura.

Brachia.

Color.

Cauda.

Brachia.

Mutis.

Cancer Maïas Rondeletij.

Cancer Mæas, Rondeletij.

- cornua quatuor ante oculos protenduntur, duo breuiora è media fronte, longiora duo sub oculis nascuntur, ij non magno intervallo à se distant pro corporis totius magnitudine, hos modò promit, modò condit. Cauda subtus est lata, aliorum Cancrorum caudis planè similis. Hęc Rondeletius. qui contra Bellonium scribens probare conatur ex Aristotele, hunc quem descripsit Pagurum, veram esse Maiam, propterea quòd Philosophus Cancrum Mæam omnium maximum esse tradat, cruraq; ei breuia & tenuia tribuat, & oculos habeat in medio breui discrimine. Sanè non animaduertit doctus hic vir Aristotelem de suis Paguris, qui Maijs minores sunt, scribere, non de Oceanicis, qui multò grandiores. Nec hoc mirum, nam rhombi etiam in mari Adriatico & Tyrreno quòd Philosopherum decuplo grandiores. Deinde Aristoteles tenuia, non breuia crura Mææ tribuit. Discerepat autem Maia Rondeletij à nostro Paguro, quem pronè, & supinè depingendum curauimus, oculorum situ, & corniculorum numero. Oculi enim lato longouè interstitio sunt admodum à se inuicem distiti in nostro, & duo tantum propè eos cornicula. Quocirca iudico ex eius icone mediam quandam esse speciem inter Pagurum & Cancrum Heracleoticum. Gillius ait: E genere Cancrorum Pagurus leui dorso est (tabellatiorq; Maffarius). In vtraq; sede viuunt, & in aridum sæpe procedit: huius pedes breuiiores quàm Maiarum, quidquid comprehendunt, stricissimè constringunt: idemq; oculos modò recondit, modò profert, vt interdum tanquam cornua extrà emineat, interdum intrà in testam abditi recedant. ^a Iulius Cæsar Scaliger Pagurorum duas nouit differentias. Alter, inquit, & orbicularior & fuscior, & maior. Alter est quadratior & minor, colore dilutior & penè pallida viriditate. Poreffas hos vocat Venetus. Subinde addit in genere Pagurorum esse etiam Cancrum Heracleoticum, quem non rectè Rondeletius pro Vrsâ Aristotelis ostendit, vt dictum est suprâ. Cancrum hunc Heracleoticum Gallum marinum vocat non ob aliam rationem quàm q̃ brachia eius in cristæ galli modò tornata esse videantur, vt in pictura nostra, qua pronum & supinum ostendimus, conspiciere licet. Spissam valdè crustam & robustam habet. Vocatur autem Heracleoticus ab Heracleis Vrbibus, quarum vna Ponti, altera Propontidi adiacet: nisi à magnitudine & robore quis dictum putet. Rondeletius ab Heraclea illustri vrbe Ponti (quæ ob id Pontica dicta est) potius nomen sumpsisse autumat, quàm ab alia quauis Heraclea. Qui Heracleotici vocantur, inquit Bellonius, crusta quoq; firmiore muniuntur, vt Maiæ; & oculos habent paruo distant intervallo. Sed crura illis breuiora sunt, quàm Maijs. Heracleotici itaq; Cancri dorso non sunt aspero, vt Maiæ, nec tam læui quàm Paguri: tamen idem est crustarum color. His tibie vtrinq; sunt quaternæ, brachia dua admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bifulca, hispida & bene armata. Horum autem pars superior elatis crenis vallata est. Rondeletius cum Vrsò quadrupede comparans robore, sic eum describit. Quemadmodum igitur pedibus prioribus vt manibus vrsus vitur, ac in ijs magnam roboris vim sitam habet: ita crustatus hic piscis brachijs cum forciculis breuib; quidem, sed latis & validis, multum potest. Vtriusq; forcicis pars vna alterius extremum recipit ad id excavata, pars exterior cristæ Gallinacei figuram refert. Nostri Migrane id est malum punicum vulgò vocant, à figura & colore valdè simili. Præter brachia octo, pedes paruos habet, & tenues, quos corpori applicat, brachia ori & oculis opponit, veluti per eorum crenas inspecturus, ac sic conglobatus dormit Vrsi more. In hac sua descriptione Rondeletius nullam mentionem fecit tuberculorum, quæ in eius icone & nostra plurima conspiciuntur per dorsum, colore ferè mineaceo, quæ non expressit in sua Bellonius: Item cornuum intra oculos exiguo à se inuicem distantium discrimine, & ex plurimis articulis seu internodijs constantium, neuter eorum meminit.
- Huic planè forma similis alter, qui subsequitur vtroq; situ depictus, quem si vidisset Rondeletius, Vrsam veterum potius fecisset, quàm præcedentem. Nam & Vrsi corium planè refert pilorum densitate quæ vbique est in corpore, & colore. Tum etiam robore prædictum Cancrum Heracleoticum vincit: à quo differt aliter primùm chelis, quæ longiores sunt, & in extremo pars vtraque quæ forcipem facit, & instar dentium sibi inuicem dum clauduntur contingunt, colore mineaceo: Præterea pedibus breuib; quorum duo posteriores vtrinq; breuissimi, antennis & oculis magis à se inuicem distantibus.
- Et quia hirtuti Cancri micio facta est, non alienum à ratione fuerit hoc loco addere hirtorum Cancrorum paruorum tres differentias, quas obseruasse se dicit Rondeletius. Prima est eorum qui chelas aculeatas habent & in extremo nigrescentes. Cornicula duo, quæ sequuntur vtrinq; partes, serrata sunt. In testa media cordis humani figura expressa cernitur. Chelis pedib; q; omnibus hirtis sunt.

Huic generi simile aliud est equè hirsutum, sed magnitudine differt. minus enim est superiorem, & chelarum extrema nigricantia non habet.

Tertia differentia eorum est, qui secundis ita similes sunt, ut eosdem cum ijs planè esse diceret, desumpta sola magnitudine: nisi ova in vtriusq; reperisset, quod facit ut credat specie differre: tamen ob magnam cum secundis affinitatem, picturam horum vnam tantum expressit.

Tria hæc genera cum reliquis piscibus euerruntur, & ob exiguitatem negliguntur.

Lupus Ma-
cturus.

His Cancris hirsutis annumerandus videtur Zoographo ille, quem Lupum marinum vulgo Romæ, alij Somniolo vocant: quòd eius crusta in puluerem redacta, somnum inducat. Alijs Papilla pilosa, vel Castrangiolò dicitur. Videtur non multum abluere à descriptione Maiæ: ut Cornelius Sittardus ad eum scripsit, cui hanc imaginem debet: sed potius Cancro Heracleotico similis est, quàm Maiæ: nec corpus ei adeo hirsutum, ut tribus aut quatuor prædictis speciebus, & his proximis, quorum vterq; corporis forma Maiam referre videntur, si pedes tenuiores essent, & chelæ longiores. Prior anteriorem partem mucronatam habet, sed bifidam: posterior mucronatam, seu acuminatam tantum: ambobus color est castaneus. Genuæ vulgò nominantur Ogie Cancri quidam marini Paguris similes, sed minores.

Postremò ponitur alius hirsutus pronè & supinè cinerei, propè aut potius plumbei coloris.

Cancer hirsutus prior & posterior Rondeletij.

Cancer hirsutus Zoographi, Somniolo dictus.

Cancer hirsuti species alia, fortè eadem.

Cancer hirsutus minor.

Cancer hirsutus minimus.

Cancer Hirsutus alius pronè & supinè,

LOCVS.

Paguri magni ibi.

^a lib. 20. c. 9.^b li. 17. c. 1.

INVENIUNTUR Paguri quidè in nostris maribus, Adriatico & Tyrreno, sed in Oceano maximi. Ex eo enim Rondeletius se Pagurum vidisse testatur, cuius latitudo palmum maiorem superabat, longitudo ad semicubitū accedebat: & Bellonius in Oceano ad pedalem plerumq; latitudinem accedere, visumq; à se esse in Anglia qui decem libras penderet. ^a Albertus Magnus tradit Occidentalis maris Cancros adeo grandes esse, vt homines mergant, quæ num de hoc nostro Paguro omnium Cancrorum maximo intelligenda sint, dubitare ausim, vt etiam illa, quæ apud ^b Aelianum Alexander in nauigatione maris rubri commemorat: vidisse nimirum se genus Cancrorum, quorum testæ circumferentia, vndiq; pedis mensuram implebat: & chelæ maximæ dependebant: quiq; tuti erant aduersus omnes insidias quòd sacri haberentur Neptuno, nec eis nocere, aut insidiari auderet quisquā. Miras quoq; Cancrorū magnitudines in sinu Persico refert Strabo. Iam verò Paguri Nicædrò, & Oppianò sunt saxatiles. Cancer Heracleoticus plurimus in litore Siciliæ: quanquā & aliquando ad sacellum Adriani pontis Romæ in foro piscario vulgò vendatur, teste Bellonio. Cornelius Sittardus Romæ sibi visum, & exsiccatum in edibus Gisberti medicæ ad Zoographum depictum misit. Aiebat, inquit, Gysbertus nullum vnquam inter piscatores talem postea vidisse.

CAPIENDI RATIO.

PAGUROS, teſte * Aeliano, muſicæ illecebræ machinatione piſcatores capiunt: ij enim in latibula abditi, primùm vt ad inſtrumentum quoddam muſicum (phoringion vocant) piſcatores ſuauiter canere ingreſſos audiuerint, ſtatim tanquam amatorio quodam ad exeundum non modò educuntur è latebra, verùm etiam voluptate alleciti, extra mare egrediuntur: hi quidem retrò ad tibiam canentes, cedunt: illi autem ſequentes, in arido compræhenduntur: Paguri ſacula cauernulis vel inuiti euocantur, Plutarchus alicubi, vt quidam tranſtulit; ſed inſpiciendus eſt codex Græcus & confiſderandus, an facem potiùs, vel muſicum inſtrumentum, quod *πρωγγιον* Aelianus vocauit, intellexerit author.

* De animal
6. cap. 31.
Muſicæ ca-
piuntur har-
monia.

NATURA. MORES.

CRUSTA ipſis rumpitu, & ſeneſcente, quemadmodum ſerpens, ſic integumento ſe ipſi exuunt. Id cùm primùm luxuri & à carne abſcedere ſentiunt, tùm huc & illuc tanquàm furijſ incitati feruntur, pleniorẽ vi-ctum inquirentes, vt tumoris acceſſione & corporis mole inflati, inuolucrum ſuum rumpere poſſint, ex quo vbi elapſi ſunt, atq; ſe explicauerunt, in ſabulo iacent, mortuorum ſimilitudinem ſpeciemq; gerentes. De naſcente autem in pelle, etiamnum molli ac tenera, maximo afficiuntur timore. Deinde poſtquam ex diſſolutione ſe paulatim collegerunt, & quodammodo reuixerunt, primùm ſanè guſtant ſabulum. Tandiu autem timidi ſunt, & viribus ſuis diſſidentes, quoad tegumento circumueſtiantur: id ſimul vt cœptum fuerit conglutinari & ſolidefcere, continuò tegmini tanquam armaturæ confidentes, adſunt animis & omittunt timorem, Hæc * Aelianus paraphraſticè ex Oppiani hiſ verſibus à Lippio verſis.

Cruſtâ mu-
tant.

* Lib. 9. de
animal. 45.

*Cum vires norunt ſe diſrumpentis amiētus,
Affectant epulas & paſcua læta requirunt.
Vt ſaturo faciles diſrumpant corpore cruſtas,
Labitur è ſato cùm ruptum corpore tegmen.
Hi primùm in ſulua nunquam latantur arena,
Nec paſtum capiunt, nec quicquam mente reuoluunt,
Expectant mortem vitales ore calores
Non ſpirant, tenui formidant omnia pelle,
Quæ nuper creuit tenero ſub tegmine. piſces,
Nequiquam audentes ſicca paſcuntur arena,
Sunt timidi, donec firmantur tegmina membris.
Ac veluti medicus languentem corpore curat,
Atq; veſas primis epulas guſtare diebus,
Attenuans calidas morboſo in corpore vires,
Paulatim præbens epulas, quæ languida membra
Inſtaurant, donec tanto ſint membra dolore
Purgata, & vires reſtent in corpore firmæ.
Sic cruſtis nuper natis ſua membra Paguri
Curant, leſiſe rum cupientes pellere fatum.*

Muſicæ adeo amantes ſunt Paguri, vt hac capiantur, vt modò diximus, Non modò in mari, ſed etiam in terram eiecti, vel captiui contra faſcentes ſibi negotium pugnant: quod quidem ipſum uſu percepit Gillius. Cùm enim Lazarus Bayſius, poſt præclarè obitam antemeridiano tempore legationem, aliquoties ipſum ad litus Adriatici ſinus duce-
ret, vt piſcium naturas explorarent, cum alia plæraq; periclitabantur: tum puerorum ludicram pugnam cum Paguris fortè in ſicco repentibus ſpectabant, pueros quidem in eorum forcipes feſtucam inferere, hos verò magno robore animi hominum multitudinem qua circumcludebantur, præclarè contemnentes, pertinaciter, quicquid arripuiſſent, retinere. Neq; vel ſæpiſſimè victos tandiu obſiſtendi finem facere, quoad omnibus viribus

Muſicam
amant.

Cum pue-
ris pugnat,

defecti, tanquam homines pugillatione & luctatione certantes, strenuè decumbabant. ^aIn Theria-
ca. Scribit ^bNicander Paguros captos, & mari extractos à piscatoribus, aliquando terræ fo-
ramina subire, ibiq; mortuos in Scorpios mutari.

P R O V E R B I A.

Sapientia
symbolū.

P A V D A T V R prouerbio *Paguri sapientia*, cuius etiam causā putat Ron delatius è collo Ephesiæ Dianæ Pagurum olim suspensum fuisse, pru-
dentia & consilij symbolum: Paguro verò sapientia tribuitur, quod ve-
re cum crustam exuit, aculeis armisq; omnibus spoliaturum se sentiens,
lateat, & viribus suis diffidēs, nullos aggrediatur, quoad testam nouam &
duriusculam recuperarit. Vtitur & lumina prudentia, in excutienda
grauiore testa, vt dictum est. vnde Timocles aut Xenarchus apud Athenæū. Εἰδ' ἀλγεὺς
ἀν' ἄνθρωπος, σέβειν ἐν παγούροις μὲν θεοῖς ἐχθροῖσι, καὶ ἰχθυοῖσι εὐρηκα παντοῦ παρὰς τέχνας:
idest, Deinceps piscator sumus cum sim, sapientiam in Paguris dijs inimicis & pisciculis
inueni omnifarias artes.

^aExer. 245.

E P I T H E T A.

P A D E M ferè Paguris conuenient, quæ Cancris, & è contrā; impudēs
vocat Oppianus ἀναιδέα ψύλα παγούρων, item ἀμυβίβους quod in terra &
aquis degere possint. Οπισθοβάμων Pagurus legitur apud Varrinum: tan-
quam non sit epiteton, sed antonomasia: addit & alia epitheta ex inno-
minato authore, periphrasin vt videtur siue Paguri, siue alterius Caucri:
οπισθοβάμονα, τρήχληρον (ni potius legendum sit δῖχληρος, non. n. tres che-
las, sed duas tantū habet, aut fortè ἀτρήχληρος) δὲ κτάππου, νηπταῖ, nisi potius
scribendum sit νηπταῖν, paroxytonōs, quo natatorem significat. Sed video hæc ex epigra-
mate ^a Statillij Flacci transcripta, quod adscribere non piget.

^aAntholog.
lib. 6. tit. 3.

Ραιβοσκελὴν, δῖχληρον, ἀμυβύσταν
Ὅ'η ὀπισθοβάμων, ἀτρήχληρον, δὲ κτάππου
Νηπταῖντ' ἐρυμνόντων, ὅς' ῥα κέ' ἔχ' ῥα
Τῷ Πανὶ τὸν πάζουρον ὀρμίν' ἰσάσας
Ἀγρὰς ἀπαρχὰν ἀντίθνοι Κώπασος, idest
Obliquum pedes, l'inas chelas habentem, in arena latitantem
Retrogradum, collo priuum, ocl'ipodem,
Natatorem, duro cortice munitum, testaceum colore,
Pani Pagurum piscator
Capturæ primitias libauit Cōpasus.

Scorpij quidam apud Nicandrum similes sunt *ραιβοῖσι παγούροις*, idest vt exponit Scho-
liastes, *αμύβους*, tortuosis, & oblique incedentibus. Ab eodem *πηπταῖσι*, hoc est saxa-
tiles cognominantur; & *ἀκρίωδεις*, hoc est asperi.

V S V S I N C I B I S.

Vt coquan-
tur.

C V M coquantur, parum rufescunt & parum nigrescunt. Inter lautissimos
recepti sunt cibos, sed eorum carnes digestionis durioris à Galeno in li-
bris de alimentorum virtutibus traduntur. Psellus etiam Paguros & Can-
cros non facile coqui author est: & ius eorum vêtrem mollire Kiranides.
Paguri, inquit Simeon Sethi, seu Cancri falsum quendam succum habet,
minus tamen quàm cætera malacoderma: Ventrem verò sistunt, cum
aquæ incocti sucum falsum demiserint. Coquantur eo quo Maix modo, aliquando
etiam sub testu, hac ratione: Eximunt omnia interiora & carnem, implent carnē aliorum
trium aut quatuor Pagurorum, addunt piper, Cassiam, saccharum, passulas, olcra con-
tusa, itē si volueris, vitellos oui & caseū tenuiter tritū, dein sub testu coquūt in buryro, su-
pra testū plus ignis quā infra ponatur, infertur succo aurantiorū malorū & pipere aspersis.

DE

DE CANCRO EQVITE.

Cap. XX.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

ORMICAE quædam, quas pennatas vocat Plinius, à velocitate, vt Formicæ & Cancrî quos Græcè *ἰππῆς* appellant, equites vocabantur. Genus est quoddam inquit ^a Philosophus, Cancrorum in litoribus Phœniciae tantæ velocitatis, vt vix quisquâ consequi possit, vnde *ἰππῆς* idest Equites appellarunt. Et ^b Plinius in Phœnice Hippocæ vocantur (potius legendum Hippeis, vt apud Aristotelem, ex quo transierit) tantæ velocitatis,

Formicæ & equites,

^a Hist. 4. c. 2^b Lib. 6. c. 3.

vt consequi non sit. *Δρόμων* Dromo est parvus Cancer Helychio & Varino. Bello-
nius Cancros Cursores, quos Aelianus *δ' ὀπισθας*, vocat, eisdem cum Equitibus facit. Et in
obseruationibus suis scribit, hos Cancros ab Aristotele Cursores vocari, falliq; illos qui
Dromones appellant, cum ij ceraceorum generis pisces sint, Atqui Aristoteles Equites
tantum Cancros, non Cursores memorat. Et Dromon Græce idem est quod Latine Cur-
sor; neq; etiâ quidquam prohibet idem Dromonis nomen tum ceracei generis piscibus,
tum Cancris Cursoribus attribui. Germanicè Zoographus putat posse appellari ein Reuter
Oder Reuterkrab. Ferrariæ ei aliquando est monstratum Sceleton Cæcri Equitis, quem
vir quidam doctus, qui ipsi ostendebat, Cauallierò & Caballiero (idest Equitem) nomi-
nabat, sed corpore oblongo erat, nec sine cauda, vnde certum mihi persuadeo non fuisse
hunc Cancrum Equitem nostrum, de quo sermo est, sed Hippocampum marinum, cuius
historiam nuperimè in eo quod de Insectis inscripsi, volumine, sum prosecutus.

Dromo.

Bellonij la-
pius.Hippocæ-
pus mari-
nus.GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.

RANDE phalangium non excedunt, inquit Bellonius in Aquatiliū Magnitu-
libro, alibi tamen in Obseruationibus suis Cancros Cursores multo do.
maiores esse parua Castanea scribit. Eodem teste Corpus habent colo-
ris subalbidi, punctis subrubris conspersum, & vt Pagurus tornatum: Color.
crura autem vt Maia. Soli obiecti toti pellucidi sunt, præterquam in ea
corporis parte quæ interanea cõtinet. Oculos grano phaseoli non habet
maiores, quibus acutissimè cernit. Oblongi quidem sunt, ac vitri modo pellucidi, per
mediū fului. Tibiæ sunt illis leuibus villis obsessæ, vtrinque; quinæ: quarū duæ anteriores
brachia sunt forcipata, quibus cuncta (Cæcri mo-
do) cõplectuntur: reliquæ graciles, vnguibus re-
ctis & oblongis vallatæ. Gillius à piscatoribus
Massiliensibus accepit perraro ibi piscari solere
Cancrorū genus, quorum corpus longè quidẽ
maius sit quàm Maiarum, sed multò tamen pe-
des habeat longiores. ceterum Heracleoticinẽ
an Equites essent, diiudicare non potuit, cum so-
lùm rudem quandam auditionem acceperit.

Cauda.
Brachia.
Oculi.

Pedes.

Cancer latipes Rondeletij.

Dromonum fortè generis, inquit Zoographus, Cæcri lati-
erit Cancer latipes à Rondeletio sic descriptus
Cancer est parvus nucis iuglandis magnitudine,
aliquando paulò maiore: chelas habet denticu-
latis & articulatas, pedes vtrinque quatuor.
Postremus & minimus à quò latipedem hunc
cancrum nuncupauimus, præter aliorum Can-
crorum naturam in latitudinem desinit osseam,

Cæcri lati-
pedis de-
scriptio.

- Corinis.** sex articulationibus constat. E fronte extant cornicula quatuor. Testa est læui, parte superiore albescente, anteriore quodammodo nigricante. Oua habet pallida. Cum maris purgamentis in litus eijcitur, & cum piscibus alijs sagena capitur, neglectusq; in litore relinquitur, vnde magna celeritate regreditur in mare beneficio latitudinis positionis.
- Libi. 4. de par. cap. 8.** *Οἱ δὲ μικροὶ καρκῖνοι οἱ ἀλίσκουται ἐν τοῖς μικροῖς ἰχθυοῖς, ἔχουσι τοὺς τελευταίους πλάτας πόδας, ἵνα, πρὸς τὸ νῦν αὐτοῖς χορηγῶσι δισ, ὥστε περὶ πτερύγια ἢ πλάτας ἔχοντες τοὺς πόδας:* quæ sic Gaza transtulit: Cancelli autem qui perquam exigui in pisciculis reperiuntur, pedes haberentur. Rondeletius sic rectius vertendum censet, Parui Cancris, qui capiuntur inter paruos pisciculos, postremos pedes habent latos, vt ad natandum sint viles, vt pinnarum, vel palmularum vice sint illi pedes. Paruus igitur Cancris latitudine quidem sua in aqua fluitat: sed vt celerius impellatur, natura pedes postremos latos fecit, vt ijs utatur perinde ac rana posterioribus suis pedibus, & anates, cæteræq; aves aquis gaudentes suis pedibus latis: item vt fiber suis, cuius priores pedes diuisi sunt ad cibum capescendum ad caueam effodiendam, posteriores cute coniuncti ad corpus in aqua impellendum. De simili ferè hæc scribit Bellonius: Paruum Carcinum seu Cancellum Græci μικρὸν καρκῖνον vocarunt, Romæ Grancetum. Nam admodum exiguius inter pisciculos reperitur. Pedes extimos latiusculos habet, quibus ad natandum, seu pinnulis aut remis vitur. Massilienses Grittam genuina voce vocant. Veneti ac Ferrarienses Mazinetam. Differt à Cancro marino nouissimis tantum pedibus, quos habet latos, in quibus vngues anterioribus similes esse constat. Pisciculos alios Carcinis aliquo pacto similes, vt idem tradit, Romanustici frequenter cum Tellinis & Conchulis (quas Gongilas vocant) diuendunt: qui tamen Carcinis multò maiores (minores fortè) sunt, lupini albicant, proni subcinerici sunt, punctisq; frequentibus ac candidis in tergore variantur, ophitæ modo. Nouissimos pedes in extremo latos habet, Cancellorum modo, quorum magnitudo pollice operiri potest; tamen viuaes admodum sunt. Genus istud nunquam grandescit. Quinos habet pedes, crassiores, forcipatos, crenatos ac robustissimos, in quibus bina numerantur crura. Singulares digiti quaternis constant articulationibus, nisi quis omnes complectatur: tunc enim sex comperiet. Caudæ id quoq; rudimenti in eis est, quod omni Cancrario generi, eodem modo subitus refectitur. Hæc Bellonius.

NATVRA, MORES.

Amphibii sunt.

Cur in terram egrediuntur.

Lib. 7. de animal. 24.

Lib. 1. de pis.

AMPHIBIOS esse constat Cancros Equites: quibus hoc natura præter sui generis alios singulari quodam munere tribuit, vt in maximis æstatis ardoribus meridiano tempore agminatim è mari egrediantur, diemque sub sole transigant, aut ad refrigerium, aut potius ne à piscibus, qui interdum discurrent, edantur, quos Bellonius Memphi Hierosolymas proficiscens, fines Aegypti prætergressus, ex Meridiano litore sub vesperam mare repetere, atq; inde circa meridiem insequentis diei gregatim exilire obseruauit. Tanta autem velocitate ferebantur, vt ne vnum quidem cursu vnquam consequi poterit, sed hoc etiam illi magis admirandum est visum, lacertam ex ambrosia (sub qua delitescbat) exilientem Cancrum Equitem, quem venaretur cursus velocitate (illo conspiciente) nusquam affectum esse: adeo volare potius quàm currere videbatur Eques. Aelianus Cursores (δρομῖαι) qui sic dicuntur, quòd longe lateq; vagentur, plerunq; vbi nati sunt circè littora errare, modoq; longius proficisci, non aliter quàm peregrinationis studiosi homines, causamq; eius erroris statuit cupiditatem, in loca saxosa, vel cænosa sæpe perueniendi, dum amplius aliquid perquirunt. Idcirco Oppiani hunc versum:

Εν κρητὴ γυνὴ καὶ καρκῖνοι εἰσὶν ἀλγῆται

In eodem genere Cancris sunt Errones.

Lib. 7. de animal. 30.

quem subdit poëta postquam dixisset Carabos, & Astacos degere in petris, ac ibidem alii Bellonius de Cancris Equitibus interpretatur, quos eisdem cum Aeliani Curforibus facit. Cancris equites remigio cornuum (περυγίων) pinnarum, Aelianus) adiuuant se natando. Dromonem Helychij quidam in maris æstuarijs capi scribunt, sagittæque modo per aquæ summum decurrere, indeq; nomen adeptum fuisse, fortè ijdem sint cum ijs Cancris quos Aelianus alibi vocat περὶ λῖας à volòdo, sed Gillius apud hunc legi vult πηλῖας: eorum

A eorum mores ac naturam ſagacem & prudentem ex eo adſcribere huic loco conuenire
 » puto : Cancrorum, inquit, genus lutarium, colore alijs albius ſpectatur hi in luto naſcun-
 » tur: cùm inceſſit eis timor, humo ſe excitant ad volatum, et per paruis alis ſubleuantur, qui
 » bus quidem gradientes vti minimè neceſſe habent. Cùm autem iniectus eis eſt metus,
 » non nihil in his ſubſidij, non tamen admodum firmi habent, enimuero comprehendun-
 » tur, quòd ſurſum ſubleuare non queant.

E P I T H E T A.

B CANCRORVM epitheton *ποδάνευσι* ex Cratete Comico refert Athenęus: Lati-
 nè aëripedem dixeris, vel poetica contractione cripedem, à volucris pedum veloci-
 tate. Equitibus autem vtpote velociſſimis Cancrorum, præcæteris conueniet. Nam Can-
 cri proximè commemorati pinnis volare dicuntur, nō pedibus, niſi dicamus per antiphra-
 ſin ita vocari Cancros, quorum motus, vt diximus, admodum tardus eſt.

V S V S I N C I B I S, E T
M E D I C I N A.

NON ob corporis exiguitatem Cancri hi Equites eſui non ſunt, ſed quia pa-
 rum obtinent alimenti, vt voluit Philoſophus, dum inquit. Iis nil ferè in-
 tus propter inopiam pabuli. Latipes à Rondeletio nominatus in mēſis
 etiam negligitur, & vilis admodum æſtimatur, ſed parui illi Cancri, quos
 Romani piſcatores cum Tellenis & Conchis vendunt, à nautis alibi crudi
 comeduntur cum pāne: Romæ coquuntur: quamvis gratiores ſint cru-
 di, niſi copia aluum plus æquo cieret. *Περηλίας*, ſive vt Gillius legit, *πηλίας* quidam come-
 dunt, teſte * Aeliano, & ex coxarum vertebriſ laborantibus remedio eſſe ferunt.

*lib. 7. capi
 30. de ani-
 mal.

C DE CANCRO FLAVO VNDVLATO.
RONDELETII. Cap. XXI.

Cancer flauus vndulatus Rondeletij.

Nominis
ratio.

Vt capia-
tur:
Pedes.

CANCER, quem hic exhibuimus, inter anonymos & ignobiles magnus est, Cancris stagni vel fluuiatilibus æqualis. Flauum à colore nominauimus, undulatum à lineis, quæ in prona parte sunt sinuosæ vndarum modo non aliter quàm cameloto vulgò nuncupato. Capitur circa Antipolim & Lerinum insulam, nec vsquam similes vidi: caudam extantam depinximus ex tabellis aliquot contextam. Pedes quaternos habet, longos & hirsutos, chelas duas, magnas, etiam hirtas, cornua duo, fatis longa, in fronte aculeos siue appendices duas, in lateribus alias, aculeos.

DE CANCRO VARIO. SIVE MARMORATO. IDEM.

Cap. XXII.

Nominis
ratio:

Color.

Maxis Agathensis litoris degit hic Cancer, qui ideo à nobis varius, siue Marmoratus dicitur, quòd testa est læui ac perpolita coloribus varijs conspersa: marmor varium siue laspidem pulchre referente, siue splendorem testæ, siue læuitatem, siue colorum varietatem spectes: cernuntur enim in ea maculæ virides, cæruleæ, albæ, nigræ, cineræ, quæ mortuo Cancro maiore ex parte euanescent. Si mortuus in sole exsicceatur, totus fit flauus.

Cancer varius siue marmoreus Rondeletij.

Locus.

Brachijis nonnihil ab alijs differt: forfices enim breuiiores habet, & crassiores, tubercula veluti gemmæ in eis eminent, vt in Astaco. Cornicula duo è fronte extant, oculi fatis à se distant, post oculos hinc & inde serrata est testa. In saxorum cauernulis degunt; & si quem conspexerint, intro subeunt, itaque pedibus hærent, vt vix auelli possint. Metu vacui super saxa in sole aplicantur. Crusta sunt cæteris durior. Id Canceri genus in Agathensis scopulis tantum vidi.

DE CANCRIS CHELARVM LONGITVDINE DIFFERENTIB.

Cap. XXIII.

Cancer Macrochelos Rondeletij.

DIFFERVNT & chelarum longitudine quidam Cancræ, quorum idcirco alij *μακροχελοι*, id est longis chelis, alij *βραχυχελοι*, hoc est breuib. chelis nuncupati sunt. Macrochelorum duas noui species, sunt enim alij tenuibus chelis, alij crassis. Leptochelon depictum hunc ostendit Zoographus à Iohanne Kentmanno ad se missum, sed sine vlla descriptione. Nos tria alia huiusmodi genera delineata damus à prædicto diuerfa, atque omnia rotundiori corpore,

A pore, & pedibus tenuibus, vnde Araneas marinas nuncupauimus, seu Phalangia marina à similitudine terrestrium. Primo igitur loco depictus pronè & supinè fusco est, & cine.

Araneæ ma-
rinae

Aranei marini, species, pronè, & supinè.

D reo colore, parte priore acutus quàm caput est, oculis parum a se inuicem distantibus, cornibusque duobus acutis, quibus differt ab eo, qui secundo ponitur loco: is enim corpore rotundiori est, & hoc rotundior terlius coloro cinere & fusco, pedibus, & chelis crassioribus à Io. Francisco Cæsenato dono mihi missus. Differt ab his Aranea marina, cuius meminit Arist. in Cancelli descriptione his verbis. *πλευρὰ δὲ μορφεὶ ὡς μὲρ ἀπλῶς ὀρθῶν ὁμοίον ἐστὶ ταῖς ἀράχαις, πλεὺς τοῦ κάτω τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος μᾶλλον ἔχει ἐκείνη.* forma vt breuiter dicam, similis Araneis est, nisi quòd partem capiti & pectori subiectam araneo maiorem habet, quæ Araneæ nostræ optimè quadrans, inquit Rondeletius: parte enim priore Cancellis similis est, capite magis exerto quàm reliqui Cancræ, in acutum desinente: oculis prominentibus, inter quos conicula duo protendunt. Brachia forcipata habet longissima, pedes octo longissimos pro corporis exigua magnitudine, à quibus araneæ nomen datum putat. Corpore est tenui pellucido & ob paruitatem reijcitur. Quos subinde à proximis duabus tabulis pronè, & supinè monstramus, Macrocheli sunt

Brachia.

Nominis
ratio.

Araneus crustaceus parte supina, & prona.

Araneus marinus crustaceus alius.

Aranea marina
Rondeletij.

sunt crassis brachijs, hirsutis, asperis, ut aculeata videantur, supina vndiq; parte. Prior ea est magnitudine, qua depingitur: prona parte albus est corpore & pedibus, chelis verò aliquāto cœruleis; supinā verò ruber. Alter superiori minor colore nigricāte, præsertim pedibus, qui etiam proportionē corporis breviores quā in priori apparent. Brachychelorum tres depinximus species, omnes parte posteriore latiores: duas, quarum pedes chelis proximi crassiores existunt. Prior est Rondeletij, siquens in Lerino insula, nec ferè vīquam alibi ex rubro nigricans.

Chelis valde brevibus ac tenuibus. His pedes duo proximi longissimi pro corporis ratione, crassi, acutissimi, ut videatur natura voluisse, quod chelis detraxerat, pedum horum longitudine pensare: iidem lanugine quadam obducti sunt. Terti qui sequuntur etiam longi sunt, sed tenues & læues, supina pars aculeos habet. Ab hoc corporis figura noster discrepat. Cancer qui sequitur, præterquam quod etiam sit grandior. Corpus enim lagenam crasso ventre refert, si demas caudam. Caput valde est acutum. cui insunt duo oculi prominentes ab utroque latere, & cornua paruo distantia interstitio. pedes priores duo non tam longi proportionē corporis quā in prædicto, nec vndiq; ita crassi, sed tantum primo internodio, quia natura chelas maiores & crassiores huic dederat, cæteri pedes longi sunt & tenues, corpus supina parte aculeis horret, coloreq; cæruleo est, prone albiat. priora pedum crassiorum & chelarum internodia, cœruleo sunt colore, cui non nihil viridis admiscetur non sine maculis, seu punctulis exiguis. forcipes chelarum rubent. Ultimius dimidio minor est quā depingitur, vix enim Aranearum grandiorē magnitudine excedit, chelis crassis & longioribus quā in prædicto pro portione corporis, reliquis pedibus tenuibus longissimis, quales sunt Aranearum sapientis dictæ. Ore admodum acuto, & oculis à latere vtrinque prominentibus. Corpus vndiq; asperum, præsertim chelæ, & parte prona non sine tuberculis.

Caput.

Can-

Cancer macrochelos albicans,
pronè, & supinè.

Cancro brachichelo congener.

Cancer macrochelos alius pronè.

Cancer macrochelos idem supinè.

Cancer brachyocheilos Rondeletij.

Cancr minutioris & brachycheli species.

DE CANCRO CORDIS FIGVRA, RONDELETIVS.

Cap. XXIII.

CANCER hic corporis trunco cordis figuram omnino, refert. Cornua duo habet è fronte prominètia, brachia duo breui forfice, quaternos pedes. Pelagius est, & paruus, vix vnquã inter litorales inuentus, sed

panagro ex alto mari cum pelagicis piscibus in litus pertrahitur, neque admodum frequenter, quia ob exiguitatem facile è retium maculis elabitur. In maiorum Asellarum ventriculis eiusmodi Cancros sepe inuenimus.

DE CANCRO FLVVIATILI.

Cap. XXIV.

SYNONYMA.

DE Canceris salzarum aquarum, superioribus capitibus dictum est, nunc de ijs, qui in aquis dulcibus nascuntur, agamus. Cancrum fluuiatilem & fluuialem Latini, quem Græci καρκίνον ποταμίον vocant: Simeon Sethus, & Galenus in Euporisticis, Pagurum fluuiatilem. Itali Granchio & Granzo communi nomine cum marino. Sarthan, vel Sarathan nheri, Arabicè ab Auicenna; ab Elluchasem Vrbien. Germanicè dici potest ein Krab. ein Seuffuuaßerkrab. ad, differentiam Cancri marini, quem Angli, & Belgæ simpliciter vocant Crabbe.

DESCRIPTIO

A marino
quid differe
rat.

*Exer. 245.

DE O inter se similes sunt Cancri marini & fluuiatiles, vt vix à peritissimo piscatore, cum inuicem miscentur, discerni possint, multiq; statuante locis tantum differre. ^a Caesar Scaliger rotundior esse fluuiatile credidit. Vterq; inquit Bellonius, crassitudinem oui gallinacei raro excedit: Fluuiatiles duriora testa, rotundiorique, & crassiore conteguntur, viuioresq; ac delicatesiores sunt quam marini. Præterea tibijs asperioribus, & brachijs fortioribus ac rugosioribus præditi sunt: Vtriq; forcipes sunt multum crenati: sed marino frons non vsquequaq; rotundatur. Marinus præterea liuidum loti corticis colorem refert, fluuiatilis ex ruffo nigricat. Marino vngues extremam tibiarum articulationem faciunt. Fluuiatiles multas crenas in gyrum circa vngues habent. Proinde etiam marini leues sunt, & longiores tibias habent. Sed Rondeletius, quædam quæ de corporis figura fluuiatili Cancro adscripsit Bellonius, attribuit marino, aut calami aut memoriæ lapsu. Cum enim Synonyma Cancri fluuiatilis recitasset, hæc subdit: Est corporis quidem speciei marinis similis, verum testa tenuiore leuioreq; corpore minus rotundo brachijs primis crassioribus & longioribus, pro corporis magnitudine, similiter & pedes habet.

Cancer fluuiatilis Matthioli.

L O C V S.

IN Gallia vt aiunt nulli conspiciuntur, nec in Germania, & quo magis ad septentrionem vergas, vnde Astacos fluuiatiles pro Cancris vsurpant. Mihi tamen in frigidis locis degere, ideo persuadeo, quod Castorē se Cancris explorare tradat Dioscorides, quod sanè animal & fluuiatile & terrestre est, nec non frigidorum tantummodo locorum incola. Reperiuntur frequenter in Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria, alijsq; Italiæ partibus, nec non & Nilo, vt ex plurium recentiorum & veterum testimonijs comprobabo. Cancros fluuiatiles, inquit Bellonius, in Creta plurimos vidimus, circa Colocasias & in Atho Macedoniæ monte: atq; adeo in Cilitiæ riuis, qui non longè ab lso defluunt: & ² alibi sub noctis crepusculum ad quendam riuum (montis Atho) peruenimus Cancris nostris Gammaris dissimilibus adeo abundantem, vt mille temporis momento capi potuissent: & paulò post: Cum autem eos Cancros à nostris Cammaris diuersos esse obseruarem, eos è mari perreptaſſe arbitrabamur: at obuertentes nos & regionem ad mare descendentem contemplantes, locum adeo sublimen & aditu difficilem animaduertimus: vt nullo modo perreptare eò potuisse iudicarem: deinde cum exactius illos obseruassemus, inter eos & marinos magnam dissimilitudinem deprehendimus, & istic expressè annotauimus Cancros esse fluuiatiles à Cammaris diuersos. Habitat etiam in Nilo, vt his verbis testatur ^b Aelianus: Cum autem Nilus in agros redundat, tùm quidem circiter triginta ante diebus longius ab eo in loca eminentiora Aspides vnà cum fœtibus demigrant: quod munus à natura acceperunt tanti vt fluminis, tamq; operosi quotannis accessum ac recessum non modò non ignorent, sed ab eis etiam damno cauere sciant. Hoc idè facere norunt Testudines, Cancris & Crocodili: Hactenus Aelianus. Latent præsertim, in luto riuulorum.

^aObſer. i. c. 46.

^bDe anim. 5. cap. 52.

VICTVS. CAPIENDI RATIO.

PISCIVM ac Testaceorum carnibus vescuntur, & vt cæteri Cancri sarcophagi sunt. Cùm inuicem tangunt, pedes sibi arrondunt & vorant, quod verum esse Rondeletius expertus est. Cùm enim ducentos Romæ emisset, domiq; in aquam vt sese reficerent cōieciisset, ita inter sese confictati sunt, vt plures quinquaginta mutilatos reperiret, eo tandem deuentum est, vt omnibus necatis, vnus tantum superstes fuerit. Romæ ligonibus effossa scrobe, vel etiam trulba capiuntur.

NATVRA.

li. 16. c. 38.
de animal.

AD paludem, inquit^a Aelianus, quæ iuxta Ephesiam metropolim existit aiunt cauernam esse serpentium plenam maximorum: quæ vt magnum acerbitalis virus habent in mordendo, ita tamen ex cauerna prodeuntes vsq; ad proximam paludem serpunt, tamen natando transire conantes, vt in oppositam ripam exeant, Cæcorum, qui eas extensis forcipibus comprehensas interficiunt, metu deterrentur: itaq; conuiescunt atque à transmittendo se sustinent, Cancrorum custodias formidantes & penarum metum ex horescentes: ac nisi mirabili naturæ dono paludis ripas Cancri incoherent, & tuta illic omnia præstarent, dudum pestiferis serpentium moribus incolæ perissent. Hæc Aelianus, quæ hoc loco mihi recitanda videbantur, quia hi Cancri in paludibus aquarum dulcium degunt.

MORALIA.

Parasiti Cæ-
cris corre-
cti.

PXIGIT à nobis Cancer ambiguum quidem informeq; animal, & cui consueuerint capto pueri libenter illudere: sed humano generi non penitus inutile, pro ope quam contra venenata homini liberaliter offert: multorum contra se maledicta & contumelias deleri: quibus iniuste damnari & immeritò explodi à pictoribus & poetis se sentit, qui non habentes quam parasitis & adulatoribus aptiorem & concinniores in natura imaginem redderent, fluuiatilibus Cancris eos comparauerunt: feliciter ideo comparatione illa vti sibi persuadentes, & ab alijs crediti, quid tota eius animalis figura & species huic hominum generi eorumq; studijs ad vnguem congruere videretur: responderetq; glomer & globus ille corporis: nec nisi venter tota in eo moles gulæ coenarumq; studio & petitis vndiq; à parasitis multa securitate lautioribus epulis. Numerosa autem illarum pro pedibus series celeritati totaq; virbe vagis eorum discursibus, quibus ad hilariorē sibi ea illuxisse videatur, fortunam, quotidie properant. Denticulati itidem forfices, quibus in ascensu & periculo vitur & hæret id animal moribus, maledictis, clandestinisq; fusturis & delationibus, quibus apud principes alios exagitant, pro re saluteq; eius curam laboreque suum probare & gratiam inire nituntur. Postremoq; in summo dorso, veluti in altissima specula positi, exerti nunquam somno conuiuentes, & ad omnia vigilēs oculi, ingenio sagaciq; cōiecturæ, qua consilia, vota, amores, iras, odiq; eorum quibus blandiuntur, intellexisse volunt: vt inguinum modo corruptis, & in pus iam tumentibus affectibus illis adsint. Quam iniuste autem imprudenterq; & contumeliose id egerint, naturam intelligentibus cognouisse facile est: quæ ambiguo & in humido siccoq; elemento pariter agenti animali, ventris inanem plarumq; globum illum ideo dediti vt quemadmodum solent pueri alligato ex humeris subere, rotundiore & ampliore cucurbita, securam in piscinis primam auspiciati natationem: sic posset & Cancer glomeris illius ope in summa aqua sine periculo fluire. Multas verò illas & longiores chelas, vt per terram ingredientis aliorū animalium modo in maiore profluentis aquæ virgente impetu, qualis per autumnum & ver largior & inexpectata sæpe descendit, appræhensis stirpibus

A stirpibus supra aquam, vsque dum ea defluat, incolumis penderet. Mobiles postremò in omnes partes & in excello constitutos oculos, nec minus à tergo quàm à fronte omnia videntes, vt infitum tardumq; animal, occurrentes vndiq; noxas ex longinquo præcognoscere, & cauere: offerentiaq; se vitæ & salutis suæ commoda certius assequi valerent. Quam oculorum sortem in homine desiderantes antiquiores aliqui, negatam nobis tam felicem naturam, & videndi potestatem, figmentis saltem ostendere conati sunt, bicipitem Ianum, & toto corpore oculatum Inachiae bouis custodem fingentes, vt quales à natura factos esse nos oporteret, imaginibus illis saltè intelligeremus: nulla earum necessitate, si quæ in Cancro sunt, sagacis naturæ, non adulationis & parasticæ notas diligentius contemplerur: Hæc omnia Marcellus Virgilius.

E M B L E M A T A.

B X superiori itaque sensu tractum est illud emblemata Alciati in Parasitos:

*Quos tibi donamus fluuiales accipe Cancros.
Manera conueniunt moribus ista tuis.
His oculi vigiles, & forsice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adest.
Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,
Perniesq; pedes, spiculaq; apta pedi,
Cum vagus in triuijs, & mensa sedibus erras,
Inq; alios mordax, scommata salsa iacis.*

V S V S I N C I B O.

C O M A E in foro piscario, cum carni interdicitur, filo appensi ac traiectione forcipibus alter alterius brachia, aut chelas lædat, prostant. Edules autem sunt omni quidem tempore, sed æstate meliores, & posteaquam durum corticem exuerint, tunc magnatum mensis apponi solent. A quibusdam lacte suffocantur, quò dulciores & meliores fiant, cum friguntur. Crudi etiam edi in Græcia solent: Cum transiremus, inquit Pellonius,

Vt coquantur.

per montem Athon, iuuenimus riuum quendam Cancris adeò abundantem, vt vel mille statim capi potuissent. Erant autem Astacis fluuiatilibus dissimiles. eos ab itineris duce persuasus, cum crudos ederem: nihil vnquam suauius aut delicatius gustasse mihi visus sum, siue illi verè eiusmodi sint, siue esuries aut nouitas cibi in causa fuerint, hæc ille. Satis nutriunt, & corpora humectant. Quare marinis efficacius feruidos, adustosque humores præfrigerare, ac diluere queunt. Vnde quidam sic iudicarunt valetudine aliqua affectis salubriores esse fluuiatiles, maritimos verò sanis magis cōuenire, propterea quòd falsedinis aliquid ipsis insit, qua palato gratificantur & appetentiam excitant. Et Auicenna in febribus hecticis, cum aqua hordei valdè probat fluuiatiles, quòd nihil falsi habeant humidioresq; sint marinis. Idem alibi; Cancer fluuiatilis, inquit, difficilis concoctu, plurimum alit. Emendat ipsum decoctio, cum mes (genus est quoddam leguminis, fabis, vel pisces natura cognatum) marinus quidem subtilior est. Qui leporem marinum hauserunt, cum pisces alios omnes auersentur, solos fluuiatiles Cancros libenter edunt, Dioscorides.

V S V S I N M E D I C I N A.

^{lib. 2. c. 10.}

Contra uenena.

^{lib. 3. c. 5.}

ANCRI marini omnia possunt, quæ fluuiatiles teste ^a Dioscoride. At Plinius, cum remedia quædam ex fluuiatilibus descripsisset Minus, inquit, in omnibus his marini profunt, vt Trasylus author est. Coctos aut affatos comedi contra venena quælibet Aetius iubet. Cancrum fluuiatilem admiscet Nicander antidoto aduersus omnia mala remedia. Et ^b Plinius: Cancr, inquit, fluuiatiles triti potiq; ex aqua recentes, seu cinere asserua-

^{lib. 2. c. 10.}^{lib. 3. c. 5.}

Modus u-

rendi:

^{Trasl. 3.}Ad morsu
arancarum
citinaru.^{lib. 2. trasl.}

2. cap. 150.

^{lib. 1. c. 5.}Ad Canis
rabidi mor
sus.Cineris ca-
ncroru us
& uis.

to, contra venena omnia profunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte asinino, vel si non sit, caprino, vel quocunque. Addi & vinum oportet. Aetius ad omnium reptilium ictus, crudos contritos commendat, si lacte potentur. Et ^c Dioscorides, si ita bibantur ex lacte asinino auxiliari contra serpentiũ phalangiorumq; morsus, & scorpionum ictus scribit. Nil etiam æquæ aduersari serpentibus quam Cancros, suæq; percussas hoc pabulo sibi mederi, cum sol sit in Cancro, torqueri serpentes Trasylus author est apud Plinium. Necant Scorpiones triti, & cum ocymo admoti, ex Dioscoride. Sed mirum quod dicunt Magi teste ^d Plinio: Decem Cancris, cum Ocymi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt Scorpiones ad eum locum coituos, & cum Ocymo ipsos cinerem eorum percussis imponi. Modum quo vri debeant, scripsit ^e Bulchasis. Ad viperæ morsum bibuntur è vino per se, vel cum staphide agria, sale & polio, vt testatur Aegineta, sed Aetius dat cum lacte tritos, & plagæ etiam adhibet. Aliud eiusdem remedium: Cancrorum fl. (viginti, Aegineta) carnes terito (cum farina triticea, Aegineta) & adiecta iride (Aegineta non habet iridē) & calaminthe, rursus sufficienter terito: idemq; rursus modico adiecto sale facito, & pastillos informato, quibus in umbra exsiccatis vitiorum in potu quidem ex aqua mulsâ, aut vino: in cataplasmate verò cum lacte dissoluito. Hoc remedium Archigini authori adscribit. Succus expressus cum lacte (aliàs aqua aut lacte) assumpto apij semine, à phalangis morsos confestim liberare proditur apud Dioscoridem. Razes si bibatur cum lacte asinæ contra morsum arancarum citinarum pessimarum (idest Phalangiorum) & Scorpionum auxiliari affirmat. ^f Auicenna verò emplastri modo impositos, aut in cibo sumptos. Decocti & cum iure esitati ijs profunt, qui leporem marinum hauserunt, teste Dioscoride, & Aetio, qui & rursus ait: Crudi & è lacte triti dantur contra venenatos ictus, præcipuè Scorpionis; sic & desperatum è potu lepore marino confestim sanabis. Notandum verò, eorum tantum carnem teri cum lacte. Idcirco ^g Plinius atq; alij quos supra nominauimus, contra venenatorum omnium morsus celebrat, priuatim contra scyptalem & angues: & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Mira etiam prædicatur hîc Canceris inesse vis ad canis rabidi morsus. Dioscorides cinerem, qui duo cochlearia expleat adiecto dimidio radices gentianæ modo (συν γέντιανῆς ρίζης κοχλιαρίων ἐν, id est cum gentianæ radices cochleario vno; sic legitur in manuscripto codice) magnopere huic malo prodesse scribit. aliqui thuris partē adijciunt vnam, gentianæ quinq; Cancrorum decem: de eorundem cinere hæc Plinius: Seruatus prodest pauore potus periclitantibus ex canis rabiosi morsibus. Quidā adijciunt Gentianam & dant in vino. Nam si iam paup occupauerit, pastillos vino deuorandos ita præcipiunt. Auicenna quoq; cinerem eorum cum melle prodesse aduersus canis rabidi morsus potum, ait: sed fortè pro potum legendum est illiut. Hali cinerem aspersum aceto laudat. Cæterum Aescchion empiricus ille medicamentorū peritissimus senex concius & præceptor Galeni, viuos in patella aris rubri, rādiu vrebatur, donec facile in leuorem redigi possent, luna decima octaua, post canis fideris exortum, cum sol leonem ingressus esset. Huius puluerem tenuissimum cochlearij vnus mensura ex aquæ cyatho propinabat, cum recentior esset morsus, aut augebatur quantitas, si inueterauerat. Huic remedio tantam vim inesse scribit Galenus, vt dicat nullos perijisse, quibus in tempore hoc datum esset. Plura de remedio contra canis rabidi morsus dicemus in volumine de quadrupedibus. vbi de cane agitur. Dia carcinion ex Iacobi Magni libello, furentibus, hydrophobis, lycanthropis vtilis antidotus recipit: Cineris Cancrorum fluuiatiliũ drachmas quinq;, gentianæ vnciam semis, rosmarini drachmam vnam, spodij duas, lapidis lazuli scrupulos duos. Tere, misce, fiat puluis bibendus manē & sero. Aetius inter podagricas antidotos, hanc etiam quæ ex Cancris est, describit: Ex Cancris, inquit, pharmacum etiam mollioribus corporibus conducit: quod hoc modo componitur: Cancrorū magnorum viuorum vstorum in creto vase

A vase trientē, gentianæ incorruptæ quinquuncem, thuris integri & indiuidui albi vnciam vnā: Datur inde cochleariū vnum. Ad Cancrorū verò exultionem ligna vitis exiguntur.
 Et statim describam porro & aliud pharmacum, corporibus recrementis abundantibus & mollibus conducens. Est autem id quod à rabido cane morsus datur cuius, cuius compositionem in sermone de canis rabidi morfu tradidimus. Adieci autem ego, inquit Philagrius, ad huius pharmaci apparatus etiam petroselinī drachmas octo, vt plurimum verò decem, quod vrinæ ciendæ vim acquirit, & multos sanè arthriticos iuuat, præsertim quibus tenerum & albū corpus fuit, mediocris mystri mensura ex eo data, aliquando ex aqua sola, aliquando ex aqua mulla. Quin & melle despumato sæpe ipsum excepi, quo validum & citra transpirationem adseruare, deinde verò veluti predictum est, bibedum exhibui. Huc vsque Aetius. Cæterum Pelops Galeni præceptor (quod non oscitanter prætereundum est) causam tradens, cur Cancri fluuiatiles canis radibi morsibus auxilium adferant: Non absre, inquit, Cancer, cum animal sit aquaticum, prodest à cane rabido morsus, quibus videlicet metus est ne corripiantur affectu siccissimo, nempe rabie; quamobrem sanè etiam aquam metuunt. Ac fluuiatiles, non marinos Cancros conuenire dicitabat, scilicet, quod animalia marina ob admisionem salis natura siccissimi haud æquè exactam tuerentur eam, quæ est aduersus rabiem, contrarietatem. At cum quidam subiecisset, cur non omnia, quæ in potabili aqua degunt animalia, perinde vt Cancri iuuare assolent? quia, inquit, similem Cancris præparationem non admittunt. Nam horum vstorum cinerem exsiccatiorius cum sit, canum mordentium venenum absumere, simulq; digerere profectus est. Hæc igitur Polops dicebat ambitione magna iactans, omnium se taliū nouisse causas. At ego, inquit Galenus, nisi planè me scire quippiam prius persuasum habeam, alijs persuadere non tento. Itaque nec Pelops rationem, vt veram accepti, vt qui crebras habeat contradictiones: verum Cancros opinor ex proprietate totius substantiæ prodesse. Nunc vt ad rem redeam. Teste Plinio, triti in oleo & aqua perunctis ante accessiones in febribus profunt. Aliqui piper addunt. Alij decoctos ad quartas è balineo egressis bibere suadent in quartanis. Simeon Serthus Paguros fluuiatiles, pulmonibus vlceratis mederi, sed vesicæ nocere scribit. Auicenna extenuatis valde conferre dicit, hoc est hecticis & lenta febre laborantibus: hos enim humidum leue, ac modicè refrigerans alimentum suggerere affirmat. Qua etiam de causa à Dioscoride & Plinio decocti & cū iure esirati phthificis prodesse traduntur. Itē & spuro sanguinis, vt Elluchasem addit. Aetius etiā in lacte conterit. Sed & rupta & cōuulsa in asinino lacte triti maximè sanant, vt ait Plinius. Tritiq; singuli in heminā aquæ anginis medentur gargarizati: aut è vino aut calida aqua poti. Et rursus: Triti, inquit, & ex aqua poti aluū sistunt, vrinam cient, in vino aluū, (obscurus est hic locus, Brasauolus verbum cient repetit: tanquam in vino aluum cieant, ex aqua sistant) Ademptis brachijs calculos pellunt tribus obolis cum myrrha triti, singulis eorum drachmis, decoctio tamen eorum ventrem soluit secundum Rasem, quod Brasauolus repetit in his verbis: Si Cancri cocti excicentur, & in puluerem redigantur, sumanturq; ex vino, vel aqua ad duas drachmas: imò si quis copiosè Cancros edat, ventrem subducunt. Succum eorum cum melle hydropicis mederi Plinius auctor est. Et ex Archigine apud Galenum ad hydropicos optimè facit & hoc: Cancri fluuiatilis sicci triti pedibus ac eminentijs omnibus amputatis drachmam vnam, asari drachmā vnam. Misceto, aqua ex ipso flumine, vnde Cancri extracti sunt accepta & propinato, aliquando verò pro asaro opobalsami par pondus additur. Aquam educens hydropicorum per vniuersum curationis tempus pota aqua, ex Nicolao Myrepsio, Cancrorum fluuiatilium aridorum sine manibus & pedibus ademptis testis libram vnam, asari libram vnam. Trita & cōmixta ex aqua pluuiali (fluuiali) vnde desumpti sunt Cancri, dato bibenda. Interdum pro asaro seruatur. Videtur hic aliquid mutilum, & ex præcedentibus Archiginis verbis restitui posse. Galenus in euporisticis ad vrinæ difficultatem Pagurum fluuiatilem conterit, & paniculo expressum exhibet. Triti & in vino poti testatē Plinio profluua sistunt, vbi Brasauolus malè id de alui profluuiio accepit & non de mensium & vteri fluxu, cui tamen Hippocrates præscripsit in his verbis: Si fluxus vteri oboriat, Cancros fluuiatiles in vino suffocato: & quæ siccant suffito & apponito. Et rursus: Si fluxus vteri fiat, Cancros fluuiatiles in vino suffocato, & de tali vino cum aqua bibendum dato. Item rursus, si mortuus inquit, foetus in vtero sit, Cancros fluuiatiles quinque & rumicis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno omnia simul trita, & cum aqua mulla vnita, sub dio per noctem exponat, & ieiuna ter bibat. Salutare etiam remedium morbis extrinsecis. Triti & cataplasmatibus more impositi extrahunt tela. id est palos & auidas corpori inhaerentia testibus Plinio & Galeno ad Pisonem. Vnius tritus & impositus extrahit

Cur canis
rabidi mor
sus curret.

Lib. 3. 2. c.
10.
Ad febres.

Ad anginā.

Ad Hydro
pem.

Ad turinæ
difficultatem.

Lib. 3. 2. c.
10.

Lib. de
nat. mul.

Lib. 2. de
mor. mul.

De mor.
mul. 1. lib.

Ad sagittas
extrahendas.

^m Traſſ. 2. trahit cuspides ſagittarum (res acutas & ſpinas ^m Auicennae) infixas carni, Rafis: qui etiam ^E
^{lib. 2. c. 150} ſimiliter applicat vt apoſtemata dura diſſipet. Contritus vel combuſtus (vt cum Plinio
^{ad ſtrumus} dicam) cum melle ſtrumis medetur. Rafis id de pede tantum habet: Pes (inquit) Cancri
^{Lib. 2. de} in carta conuerſationis à collo eius qui habet, ſcrophulas curat quādiu durat ſuper ipſum.
^{antidot.} Pro epithemate ſumuntur ad Scorpionum ictus cum cachry, pedicularia, & ruta pari mo-
 do apud ⁿ Galenum: Triti in oleo & aqua perunctis ante acceſſiones in febris profunt,
 aliqui & piper addunt. Magi oculis eorū ante ſolis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcos
 dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt, eoſdemq; oculos cum carnibus luſcinie
 in pelle ceruina alligatos, præſtare vigiliam ſomno fugato tradit, apud Plinium. Oculus
 Cancri, inquit Rafis, appenſus oculorum dolore mitiga: in pueris dentium exitum ac-
 celerat, & prohibet tertianam: Vlcerā in auribus aut villa corporis parte Cancrorum flu-
 uiatilium ſuccus cum farina hordeacea ſaſiat. Ad reliquos morbos triti & oleo perunctis
 profunt, vt Plinius ait. Et rurfus: Succus eorum cum farina hordeacea aurium vulneri-
 bus efficaciffimè prædeſt. Illitio (ſtomatica ad anginā, vel alia oris vitia) ſeu gargariffimus
 ex Cancris fluuiatilibus: Cancros fluuiatiles contritos in aqua cotyla vnā coctos & per-
 colatos præbe gargarizandos. Siquidem craſſa multa ducit & læuat ſtatim hoc medica-
 mentum; Nicolaus Myreſus ex Galeno, ſed apud quem id hodie noſt legitur. Cancros
 fluuiatiles viuos coſtitutos in modum emplaſti inſtatis mulierum mammis imponit idem
 Myreſus: fortè inſlainmatiſ legendum, nam & eoſdem ad profundas mammarum duri-
 ties cum ouo applicat Aetius, ſicque etiam lac reſtingit. Eſt morbus in mammis mulie-
 rum qui ^{τρυχία} ab Ariſtotele dicitur, ſit pilo caſu hauſto in poculo; hunc è māma extra-
 hunt Cancri fluuiatiles illiti teſte ^o Plinio. Ex quadrupedum genere quēdam etiam ad
 ſuos morbos hinc petūt auxilia: Scribit ^P Plutarchus porcōs cum capitis dolore laborāt
^{Li. 7. c. 11.} ad fluuium deſcendēte Cancrorum capiendorum gratia: horumq; eſu capitis dolori me-
^{In quaf.} deri. Sues, inquit Didymus, non egrotabunt, ſi nouem Cancros fluuiatiles eis comeden-
^{nat. ex gryllo} dos porrexeris. De iſdem hæc ^q Aelianus: Sues agreſtes non omnino ſunt medicinæ &
^{porci ut do} curationis imperiti. Itaque cum per imprudentiam hyoſcāyam comederunt, ſtatim at-
^{pitit cuiet.} trahunt poſteriora, reſolutione & paralyſi affecta. Deinde licet contracti, tamen ad aquas
^{De var. i.} perueniunt, & ibi collectos Cancros epulantur promptiſſimè, qui morbi remediū ijs præ-
^{cap. 9.} ſtant, & priſtinam valetudinem reſtituunt; Hæc ille. Pelagonius Hippiaſus ad capitis in-
^{Ad capitis} equo dolore hac potionē vitur: Cancros fluuiatiles ſeptem tritos cū lactis caprini ſexta-
^{dolorem in} rio & olei cyathos permiſcet, tum purè colatam potionem per os inſundit. Ceruus quoq;
^{equo.} à ſerpentibus morſus Cancros fluuiatiles quærit, vt canit Oppianus.

V S V S I N V A R I I S.

Ne ſegetes
lædantur.

Ne ſic fru-
ctum abij-
ciat.

Vt Scorpio-
nes fugen-
tur.

CANCROS fluuiatiles ſaltem duodecim ſiſtili nouo cum aqua ingerūt,
 & addito operculo ſub dio collocant, vt ad dies octo vel decem inſolen-
 tur, hæc aqua ſegetibus aut arboribus inſperſa dicebat Democritus neq;
 arbores neque ſegetes, neque quidquam aliud à quopiam lædi, minimè
 verò à beſtijs maioribus: Ficus egra ne fructum projiciat, à Palladio cu-
 ratur Cancro fluuiatili cum ruta ramo ſuſpenſo. Iſdem quoq; Scorpio-
 nes omnes è domo expugnabis. Nam tradunt aliqui apud Plinium manipulo ocimi cum
 Caneris decē marinis aut fluuiatilibus trito, euenire ad id Scorpiones à proximo omnes.

DE CRVSTACEIS IN CONCHIS DE GENTIBVS.

Et Primùm

DE CANCRIS PARVIS. Cap. XXV.

Ordinis ra-
tio.

SUNT & alia Cruſtata, vt Cancelli, Cancri parui, & Squillule, itē Scyllari; non quidem
 figura corporis vſq; adeo à prædictis diuerſa cū ſingula ſub quatuor generibus præ-
 dictis conſtitui poſſint, ſed loco, in quo degunt, modoq; viuendi: degūt enim ac veluti ho-
 ſpitantur in alienis Conchis, vt Mitulis, Pinnis, Peſtinibus, Oſtreis ac varij generis turbi-
 natis. Quamobrem ſeparatim hæc de ijs agere placuit, à Cancro paruo exordio ſumpto.

SYNO-

SYNONYMA.

K *Ακρίος μικρός* Græcè, Latine Cancer parvus dicitur, & priuatim qui Pinnis innascitur, *πιννοφύλαξ* dicitur, quasi *ὁ τῆς πίννης φύλαξ*, vt tradunt Suidas, Hesychius & Varinus. *Πιννοθήρας*, Chrysippo, vt Athenæus citat, *ἀπὸ τοῦ τηρῆν ἢ φυλάττειν τὴν πίνην*, Massarius & Rondeletius *pinnother* scribunt in tertia declinatione t aspirato, nescio quâ ob causam, ex Pinnio, vt apparet, qui ita habet, Nunquam nascitur Pinna sine comite quem Pinnoteren vocant, alij Pinnophylacem, is est Squilla parua, alibi Cancer dapis affectator. Apud Aristotelem legimus *οἱ καλοῦντο πιννοθήρας*, quod si mendosum non est, rectius singularis *ὁ πιννοθήρας*, ἢ *ῥον καρκίνος ὁ ἐν τῇ πίννῃ θηρῶν*, hoc est in Pinna venari solitus Cancer. Pinnophylacem Aristoteles, vt putat Vuottonus, Scyllaron & Scillation vocauit, & *καρκίδιον*, & Theodorus pro vtroq; Squillam parua reddidit, Plinium secutus. Sed Rondeletius hæc nomine diligentius distinxit, vti mox referemus. Germanicè Cancer parui vocari poterit, teste Zoographo, ein Kleiner Meerkrab; Cancellus verò, de quo mox dicitur, voce diminutiua ein Meerkrable: vt eadem sit horum nominiū ratio ac differentia in sermone Germanico, quæ Græcis inter *καρκίνον μικρὸν* & inter *καρκίνον*.

Pinnophylax.

Pinnoteres

Scylla

DESCRPTIO.

Cancer paruus in pinnis viuens Rondeletij.

CANCRI parui, inquit

Rondeletius, qui in ostreis reperiuntur minores sunt, parua scilicet fabæ magnitudine, toto corpore candidi præterquam in pronæ crustæ medio, quod rubescit. Qui in Pinnis reperiuntur maiores sunt, & magis rubri, quam albi sunt, alioqui chelis, pedibus, toto deniq; corpore, tum inter se, tum alijs Canceris similes sunt: à Cancellis autem differunt, quod parui Canceri viuētium

Vt à cancellis differat.

„ pinnarum & Ostreorum hospites sunt: Cancelli inanes duntaxat testas, & turbinatas
„ subeunt, suntq; longo corpore Locustis non Canceris simili. Cancrī, inquit^a Aristote-
„ les, colore albedo corpore admodum parui, in nonnullis testa operi generis nascuntur,
„ & plurimi quidem in Mitulis foliatis (*ἐν τοῖς μυτῶσι τοῖς πεντάδαι*) mox. in pinnis quas
Pinnotheras vocant. Quinetiam in Pectunculis atq; Ostreis, verum illi nullum conspicuum capiunt incrementum.

^a Hist. 5.c.

15.

GENERATIO.

VOMODO autem generentur planè controuersum est inter authores. Piscatores teste Philosopho loco citato, Cancros eiusmodi nasci confirmant, vnà cum illis quorum testæ inhabitant. Et^a Athenæus etiam de Cancris & Pinnis loquens: *φασὶ δὲ τινες καὶ σιωνγαῖσαι ἀντὰ αὐτοῖς, καὶ ὡς ἂν ἐξ ἐνός σπέρματος γίνεσθαι*: aiunt quidam Pinna & Cancros paruos simul generari, & tanquam ex eodem semine fieri. Et alio in loco, qui emendatiū quàm in vulgatis codicibus, hoc modo legitur apud Rondeletium: *Ὅσῳ δ' ἐν πέτραις ἢ σπιλᾶσι προσφυῶσι, ῥιζοβολοῦσι, κἀν ταῦτα ἐπὶ οὐσῳ τῶν μαργαρίτην γενέσθαι, ζωῶσι δ' καὶ πρέπονται διὰ τοῦ προσπεφυκότος τῇ σαρκὶ μέρους, τούτου δ' ἐκ συμπεφυκῆ τοῦ τοῦ κόγχου σῶματι χηλᾶς ἔχον, καὶ νομῶν ἐσφένον ὁ δὲ ἐστὶν ἐνός καρκίνου μικροῦ, καλοῦ μιν πιννοφύλαξ*: Pinna quæ petris, aut saxorum cauernis adhaferint, radices agunt, illic Margaritam generant. Viuunt autem & nutriuntur per partem carni hærentem. Huius autem Conchæ ori adnascitur animalculum chelas habens, & cibum affluens,

^a Lib. 3.

^a De caus. 2. cap. 24. assumens, quod Cancro paruo simile est, & vocatur Pinnophylax. ^b Theophrastus postquam de visco & polypodio, quæ in arboribus nascuntur egisset, subdit sic esse natura comparatum, vt hæc non nisi in alijs valeant prouenire: sicut & animalia quædam non nisi in alijs possunt creari, ceu quæ in Conchis (sic vertit Gaza, ἐν ταῖς πιννῖς, genus ponens pro specie) atq; in cæteris aptis præstare animalibus pabulum, sed addit originem horum latere. Rondelerius cum Cancros paruos in Pinnis & Ostreis sapissimè ouis turgentes viderit, affirmare aude non spontè ex limo aquauè vt Testacea, sed ex coitu maris & feminæ, & ex ouis prouenire. Quare in testis pariunt, vel statò tempore testas egrediuntur, & coeundi & oua pariendi gratia.

NATVRA. MORES.

Prudentia:

^a li. de soler. ani.

VNT qui miram Cancri huius, qui in Pinnis degit prudentiam, ac solertiam celebrant. Aiunt enim hunc dapis affectatorem, Pinna in capiendis pisciculis auxilio esse, & communi præda communiter cum Pinna potiri. ^F De societate igitur quæ priuatim piscibus intercedit, locuturus ^a Plutarchus, primum exemplum recenset Pinnotheræ, qui plurimum atramenti Chrylippo consumpsit, in omnibus physicis & ethicis eius libris primo loco positus. Pinna, notheras, inquit, cui ab obseruanda Pinna nomen factum, animal est Cancri ad formam accedens (sic enim traditur) & cum Pinna degit, eiusq; Conchæ apertionem obseruat, foris adfidens aperte & hianti, donec aliquis pisciculus accedat, qui ab ipsis capi possit, tunc carnem Pinna mordens eam de captura monet, vnaq; in testudinem intrat, ea concheam claudit: sic præda intra suam munitionem recepta simul vescuntur. Hæc ^b Oppianus sic cecinit.

^a lib. 2. Hæc licet.

*Muscifos inter scopulos cant:sq; profundas
Pinna colit, duro regitur sub tegmine testa,
Nil mentis, nil laudis habet, sine robore viuit,
Expers consilij testa languescit in antro,
Et socium vitæ Cancrum sub lance recurua
Accipit, & præda semper pascuntur eadem,
Communemq; domum simul & communia testa
Cancer habet, Pinnam pascit, Pinnamq; tuctur.
Hinc Pinna fertur custos cognomine Graio.
Cum regetem subeunt pisces tunc Pinna dolofo
Pungitur à morsu Cancri, contracta dolore
Comprimat hæc postes, & prædam comperit intus,
Cum tali celebrat socio conuiuia Pinna.*

Squilla parua.

Eadem ex hoc poeta Aelianus. Sed quæ ab his authoribus Cancro paruo attributa sunt ea à Cicerone Squillæ paruæ: cuius verba hæc sunt: Pinna verò (sic enim Græcè dicitur) duabus grandibus patula Conchis cum parua Squilla societatem init comparandi cibi. Itaq; cum pisciculi parui in Conchâ hiantem innatauerint, tum admonita à Squillâ Pinna morsu comprimere Conchas, sed dissimillimis bestiolis communiter cibum quæritur, in quod admirandum est congreßunè aliquo, an ab ortu natura ipsa congregata sint. Hæc nus ille, qui sanè ab Aristotele non discrepat. Ait enim hic Pinnas custodem intra se continere, aut Squillam paruam, sic *καρδίων* interpretatus est Marcus Tullius, aut Cancrum paruum: quo quidem custode priuatas, perire breui tempore. Theophrastus quoq; post ea verba quæ proximè citauimus. Neque enim, inquit, vita fortasse Conchis possit seruari, nisi opera Cancri. Igitur dubitauit Theophrastus an sine Cancro paruo Pinna degere valeret, quod prorsus negauit Aristoteles, sed falsò. Quia in Pinna capaciore ac latiore parte interdum duos, aut tres Pinnophylaces videas, vt plurimum vnum, sepius nullum. Decem aperies (vt scribit Bellonius) Pinnas, antequam vnum Pinnophylacem comitem reperias. Fabulosum etiam est quæ suprà ex Plutarcho & Oppiano retulimus à Pinnotheræ Pinnam regi, admoneri pisciculis appropinquantibus, vt Concham suam aperiat, & intrante in eam pisciculo claudat, quia neq; Pinna quemadmodum nec Mytili, aut Ostrea piscium carne pascuntur, sed aqua tantum & luto. Cur igitur in Pinnis & Ostreis Cancri parui reperiuntur? Quia, vt ait Rondeletius, cum omni generi animantium à natura tributis sit, vt se vitamq; tueantur, vt passu & latibula quærant, Cancri parui molliore

An Pinna sine Cancro viuere queat.

Aristotelis, & Oppiani & aliorum lapsus. Cur in Pinnis Cancri aut Squilla hæc degant.

A molliore testa testis: & ideo iniurijs magis oportuni Concharum caua subeunt, vt illic tanquam in specubus & antris tutius degant. Quare non solum in testis, sed etiam spongiarum cauernulis, saxorum rimis, in externis testarum, quibus Ostrea testa sunt, cauis sepiusimè Cancros paruos reperisse sese idem Rondeletius affirmat.

HIEROGLYPHICA.

HOMINEM qui seipsum non curet: verum à propinquis curetur, significare volentes, Concham & Cancrum pingunt. Adhaeret enim Cancer Conche, & vocatur Pinnophylax idest Conchæ custos, hiat autem Concha cum elurit in eam igitur hiantem cum pisciculus intrauerit, pungit Cancer ungula Concham, hæc verò admonita Concham claudit & hoc modo venatur pisciculos ex ^a Horo Apolline, quod tamen, vt iam ostendimus, falsum est.

Homo seipsum nō curans.

⁸ Lib. 2. Hierogly.

DE CANCELLO Cap. XXVI.

ÆQVIVOCA.

CANCELLI erant veluti septa quædam ex lignis trasuersim iunctis oblique quatisq; ad descendendam turbam. Cicero de Oratore libro primo. Nam si quis erit qui hoc dicat, else quasdam oratorum proprias sententias atq; causas, & quasi certarum artium, forensibus Cancellis circumscriptam scientiam, fatebor equidem in his magis versari hanc nostram dictionem. Et pro P. Quintio: Et me facile vestra existimatione reuocabitis, si extra hos Cancellos egredi conabor, quos mihi ipse circundedi. Qui & pro Sestio è fori Cancellis plausum excitatum scribit. Sidonius autem Apollinaris quasdam libri quinti epistola: Vmbra, inquit, stipitibus alatis, cancellarumq; pendentibus pampinus superducta texerat. Cancellorum rationem graphicè expinxit Varro rei rust. lib. tertio: Præterea, inquit, è perticis inclinatis ex humo ad parietem & in eis transuersis gradatim, modicis interuallis, perticis adnexis ad speciem Cancellorum scenicorum ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Riuis per quos exundat piscina, præfigantur ænei foraminibus exiguis Cancelli, quibus impediatur fuga piscium, Columella, 8. 7. Hosce Cancellos item Cancros dici, quamquam rarerent admodum animaduertimus. Inde scitu dignum prorepsit adagium, vt inter orci Cancros adhæsisse dicatur, qui ita irretitus illaqueatusq; teneatur, ac impeditus, vt nusquam pateat effugium. Est qui Cancellos pro abaco sessili interpretetur. Suntq; qui Cancellos dici à Græcis *καγκλιδας* putent. Aristophanis interpretes in Vespis dicasterij, id est stationis iudicialis ianuam dici putat *καγκλιδας*, quam, inquit, etiam *καγκλιώτων* dicunt. Hysplax, inquit Theocriti interpretes, laquei species est: propriè autem cursum carceres sic vocantur, quem nos Cancellum dicimus. Hæc omnia Celsus Rodiginus. Cancris dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem Cancelli, festus Pompeius.

Cancelli quælia septa.

Inter orci Cancros adhære, qui dicantur.

SYNONYMA.

VI Latinis Cancellus, Græcis *καγκλινιον* nuncupatur, Oppiano *καγκλινας* vocabulo dactylico oxytono foemino, & vt videtur diminutiuo, quam Grammatici nullam eiusmodi diminutiuorum formam ostendant. Nam in *αῖς* circumflexum quæ afferunt, *ζωῶς, μητρῶς* pro Zenodoro, Metrodoro, masculina sunt: quare poeticum fuerit, licet interim Aelianus, Galenus & Aetius quoq; ea voce vsi sint. Iam verò quantum Cancellus à paruo Cancro, qui in Ostreis reperitur differat, facile cognosceat, qui vtriusq; naturam & descriptionem consulerit. Plinius Pinnotheris seu Pinnophylacis nomine, & Cancrum paruum & τὸ καγκλινιον idest Cancellum Aristotelis confudisse videtur: sic enim ^a ille, cum de Cancris loquitur. Pinnotheres autem vocatur minimus ex omni genere, ideo oportunus iniuriæ;

Cancellus, ut a paruo Cancro differat. ¹ lib. 9. c. 31.

iniuriæ. Huic solertia est inanimum Ostrearum testis se condere, & cum accereuerit, migrare in capiores. Ex Canceris minimum itaq; dicens, prodit locum se hunc Aristotelis expressisse: Εμρύνται δ' ἐν ἐνίοις τῶν ὀστράκοδ' ἔρμον καρῖνοι λευκοί, τὸ δ' μέγας πέμπαν μικροί: πλῖστον μὲν ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς πυλῶδεςιν, ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς πίναις οἱ καλοῦμαι πιννοθήρη. Quum verò dicit inanimum Ostrearum testis se condere etc, hunc interpretatus est: τὸ δ' καρῖνον γίνεταί μὲν τῶν ἀρχῶν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἰλῦος, ἅτα αἷς τὰ κενὰ τῶν ὀστράκων ἐσθ' ὕεται, καὶ αὐξανομένων μεταδύει πάλιν εἰς ἄλλο μέζον ὀστράκον. Alio verò

^{lib. 9. c. 42.}

in loco ^b Plinius Pinnotherem seu Pinnophylacem facit Squillam paruum & Cancrum, propius Aristotelis mentem secutus, Concharum generis Pinna nascitur in limosis, sub-

^{lib. 1. Hist. c. 15.}

recta semper, nec vnaquam sine comite, quem Pinnotherem vocant, alij Pinnophylacē: is est Squilla parua, alibi Cancer dapis affectator. Quæ etiam ex ^c Aristotele transcripta sunt, qui sic loquitur. Αἱ δ' ἐν πίναις ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ βύσσου, ἐν τοῖς ἀμμάδεσι καὶ βορβοράδεσσιν. ἔχουσι δ' ἐν αὐταῖς πιννοθήρηκα, αἱ μὲν καρῖδιον, αἱ δ' ἐν καρῖνον: οὗ περιεσκέμμεναι διαφθίρονται θάττον, Vbi Aristoteles, τὸ καρῖνον ἀντὶ τοῦ καρῖνου μικροῦ, idest

^{lib. 3.}

Cancellum pro Cancro paruo specie dissimili vsurpauit, Quod verò Plinius supra ^f allatis verbis per Cancrū non Cancellum καρῖνον, sed Cancrum parū intelligat, patet ex ^d Athenæo, apud quem eadem de Cancro Pinnothere leguntur, quæ apud Plinium de Cancro dapis affectatore. Plinij verba sunt, quæ sequuntur. Alibi Cancer dapis affectator, Pandit se Pinna luminibus orbem corpus minutis piscibus præbens. Absul-

Hermolai error.

tant alij protinus, & vbi licentia audacia creuit, implet eam. Hoc tempus speculatus index, morfu leui significat. Illa ore compresso, quidquid inclusit, exanimat, partemq; socio tribuit. Athenæus inquit; Chrysippus Solensis de honesto & voluptate ait: Pinna & Pinnoteres operas mutuas præstant, seorsum viuere non possunt. Pinna ex Ostreis est, Pinnoteres Cancer paruus. Pinna testam pandit, ingredientelq; pisciculos obseruans, Pinnotheres adstans, si quid subierit, morfu Pinna significat: quæ demorsa testam claudit: eoq; quod inclusum est, communiter vescuntur. Vides itaq; quod καρῖνον dixit Aristoteles, loco postremo citato Cancrum dici à Plinio, à Crypippo καρῖνον μικρόν. Quæ diligenter à lectore obseruanda sunt, ne vnà cum Hermolao Barbaro existimet Cancellum & Cancrū parū seu καρῖνον & καρῖνον μικρόν eadē esse semper apud Aristotelem. Cancellus Aristotelis à Gallis vocatur Eremita, & Bernard l'Eremita. Eremita quidē quòd alios

Bernardi, qui Gallis dicantur.

fugiens, in testa perinde ac in solitudine viuat. Bernardum autem, quòd vulgò in Gallia Bernardos fatuos proterbio dicunt: fatuumq; esse Cancellum, qui crusta tectus, chelas habens quæ ad vitam tuendam satis esse possent, alienas domos quærat, in quibus latens viuat. Quod si non hæc solum, sed posteriores etiam Cancelli partes spectaueris, prudentem esse iudicaueris, qui nudas & iniuriæ valde oportunas partes dura ac firma testamuniat. Ligures Brancha vocant vel Branchna, Prouinciales Bious cambus. Hispani (vt audiuit Zoographus) Cangeio. Germani vocare possent, (inquit Zoographus) ein kleiner Meercrebs, Meerkrebsle. Albertus Magnus de Cancellis agens ex ^c Aristotele: Hoc animal, inquit, simile est Araneæ, & etiam apud nos vocatur Aranea maris, & sunt illæ conchæ, quæ sunt rotundæ, magnæ, & paræ: habentq; in parte stricta quasi duas aurículas vtrinq;. Tales ferre consueuerunt peregrini in peris suis, peregrinationis peractæ signum, quibus ille verbis Cancellōs, & peccines & Conchas confundere videtur.

^{Hist. 4. c. 4.}
Aranea maris.

GENVS, DIFFERENTIA. SCRIPTIO.

^{Hist. 4. c. 4.}

Forma.
Cornicula

ANCELLVM nobis exactissimè sic descripsit ^a Philosophus. Quem autem, inquit, Cancellum appellant, communis ferè socius Crustatorum, & Testatorum generum est, quippè qui specie Locustis simili spectetur, nasciq; seorsum per se solitus sit. Verum quòd testam deinde petit, quam ingressus, vitam traducat, hinc similis testa cōtectis animalibus est: quapropter is in ancipiti esse, genusq; sibi vindicare vtrumq; videtur. Forma tamen (quod simplicius dixerim) similis Araneis est, nisi quod partem capiti, & pectori subditam ampliozem, quàm Aranei habeat. Cornicula duo rufa tenuia gerit, quibus oculi totidem subiacent, qui nunquam intrò recedant, vt Cancrorū

sed

A ſed ſemper eminentes appareant. Os ſub ijs eſt quod veluti capillamentis quibuſdam pluribus circumdatur. Iis pedes ſubiuncti duo biſurces, quibus cibum ori admoneat. **Os:**
B ni item vtriq; adherent lateri, & tertius paruus. Thoracis pars inferior mollis tota eſt, diſ- **Thorax.**
 ictoq; ſinu pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excre-
 menti perſpici nullum poteſt. Pedes ac thorax duriciem præſeferunt, ſed minus quàm
 Cancrī. Nexu nullo teſtis adheret, Purpurarum modo ac Buccinarum, ſed abſolutus
 liberq; vagatur. Hæc Ariſtoteles, qui ſtatim eius ſpecies quaſdam ſubdit. Oblongior eſt,
 inquit, qui Turbinem ſubit, quàm qui Neritim. Genus enim diuerſum eſt. Quod in Nati- **Genera.**
 ce degit cætera quidem non abſimile: ſed dextrum biſurculatum pedem paruum habens,
 cùm laeuum grandiuſculum habeat, & ingredi eodem ipſo grandiore potiſſimum ſolet.
 Tale proſectò genus, vel intra Conchas, quarū adhæſio ſimilis cæteris eſt, reperitur: quod
 & Squillam paruam (σκυλλαρον) appellant: & paulò poſt: Quibus verò ſiniſter pes grā-
 dior eſt, ij nunquam cum Turbinatis hoſpitantur, ſed cum Naticibus tantum ineunt ſoci-
 etatem. Putat Rondeletius Cancellorum hæc duo genera ſola corporis longitudine
 diſſerre, vt Cancellus Turbinatorum hoſpes longior ſit, quia eorum teſta longior: Nerita- **Vt diſſerāt.**
 rum leuior, quia Neritarum teſta eſt leuis, ampla & rotunda. Quantum ad pedum biſul- **Chelæ.**
 corum latitudinem atinet, in omnibus Cancellis quos plurimos vidi, ſemper ſiniſtrum
 pedem craſſiorem dextro perſpexi, quod non fortuito, ſed certa ratione ipſi videtur con-
 tingere. Cùm enim viuunt in teſta circa corporis medium complicati, quantum dextræ
 parti compreſſæ alimenti, ac proinde incrementi decedit, tantum ſiniſtræ liberiori ac
 laxiori accreſcit. Videtur & aliud genus tertium conſtituere Ariſtoteles, cùm dicit: Sunt
 inter Cochleas quæ inter ſe beſtiolas habeant Aſtaci paruis ſimiles quæ in Aluminibus **Tertiū ge-**
 gignuntur, ſed ea differentia, vt præmollem intra ſuam teſtam carunculam habeant, for- **nus.**
 ma quales nam ſint, ex diſſectionibus contemplare. Quæ quamuis ita ſint, vnica tamen
 deſcriptione contentus ea tria non admodum diſſerre ſenſiſſe videtur, earumq; paucaſ
 eſſe differentias. Rondeletius pauca quædam ab Ariſtotele in deſcriptione omiſſa his
 verbis ſuppleuit: Cancellus, inquit, ex Cruſtatorum eſt genere, Locuſtus vel Aſtaci ſimi-
 lis, corpore enim longo eſt: cornua longa, tenuia, ſtæuaq; habet, totum corpus ex rubro
 ſtæueſcit. Chelarum quarum alteram craſſiorem eſſe diximus, ſciſſura parua eſt qualis in **Chelæ.**
 hiriſutis Cancris ſpectatur: præter chelas pedes duos vtrinq; magnos, incuruos & acutos
C cum chelis & capite foras eſſet, cùm ingredi vel piſces capere vult. Duo alij vtrinq; hiri-
 ſuti, molles intus latent, quibus innixus corpus intro trahit. Pars poſterior nullis tabellis
 conſtat, ſed cute duntaxat: ob id ab Ariſtotele mollis dicitur, ſed ad eam firmandam cer-
 tiſ interuallis diſſitas lineas tres habet, latas, durioris ſubſtantiæ. Corporis extremum
 duas pinnas tenues molles, in lateribus ſitas gerit. In eiſdem extremi ſupina parte ex-
 crementi meatus cernitur, quem ſi digitis comprimas, excrementum emitti videas: quo
 meatu Cancellum carere non affirmat Ariſtoteles, ſed non euidentem eſſe ait: quod fac-
 cit, vt credam Ariſtotelem, non tam diligenter Cancellum à teſta nudum, quam eadem
 opertum ſpectaſſe. Nam meatus is in Cancelli teſta ſpoliato perſpicuus eſt. Hæc ille
 Cancellum Pomaciæ limacis molem raro excedere tradit Bellonius cum hac deſcriptione.
 Pedibus vtrinq; ternis brachiatur villoſis: quorum duo anteriores, ſeu priores bra- **Deſcriptio**
 chijs forcipibus biſulcis conſtant, quibus cibum ori admouet. Cruſta dura pro cute veſ- **ex Bello-**
 ſtitur, rubra, nunc cyanco, nunc cæruleo, nunc ſuluo, nunc rubro diluta. Duo illi pedes **nio.**
 vtrinq;, qui brachia ſubſequuntur, vnguibus in extremo oblongis, & aduncis vallati
 ſunt. Cirrhos ante quidem duos, rubros, ſub oculis (Carabi modo) gerit: oculos inſtar
D Aſtaci elatos, quos porrigit ac contrahit, maculis albis diſtinctos. In ſumma eius ſupe-
 rior pars, Cancrī reſert effigiem, inferior autem Turbinis, quam in Cochlearum clauicu-
 lis inſerit: cùm tamen Locuſtæ caudæ ſimilis ſit. Tabellis enim loricator duris, ſed obſe-
 quioſis: in quibus vtrinq; veluti pinnas duas habet. Extremum verò caudæ pinnulis
 tribus, vt & Cancrī prædictum eſt. Dentis oſſeos vt Carabus habet, quibus eſcas commi-
 nuir. Cùm autem prædam venatur, totam anteriorem partem ſuo domicilio exerit, &
 tunc ſimilis Araneiſ apparet: ſed partem capiti & peſtori ſubditam vaſtiorē quàm Ara-
 neus oſtendit: Ab ore œſophagus tenuis, vt ſilum ad ſtomachum protenditur. Inſtina
 eius biſ tantum reuoluuntur: ac qui in eius ſtomacho viridis humor ſpectabatur, is in
 inſtinaſis apparet candidus. Cancelli, quem in Adriatico mari natantem in Concha mu-
 ricata reperit Zoographus, caput ſolum & pedes, & parum quiddam in extremo cau-
 dæ (tres articuli videlicet) cruſta muniuntur: torus reliquus alueus nudus molliſq; eſt,
 ſimilitudinem anteriori præſertim parte, cum Cancro ſtæuiatili habet, oculos in corni-
 culis

culis eminentibus, geminas prætendiculas, forcipes breues. Caudam in postrema Conchæ parte condit, caput anterius habet, & pedes prætendit, atq; ita Concham gerens ob-

Cancellus authoris.

ambulat: potest autem se totum sic in penetralia Conchæ condere, vt nihil eius appareat. Pedes quos ambulando prætendit, partim rubent, partim cærulei sunt, hirsuti. Primo loco à nobis depictus Cancellus effat ab Aristotele & Bellonio descriptus, nisi quatuor haberet cornicula, & totidem pedes vtrinque; præter brachia bifidulis forcipibus prædita, quibus duo pedes proximi hirsuti sunt longi, quinque articulis constantes, aduncis in extremitatibus. reliqui duo admodum parui tribus ex articulis constituti. Quæ autem sequitur figura ex Ambrosio Paræo, est Bernardi Eremitæ dicti Cancelli in testa latetis; de inde nudi, sed suspicor non bene expressisse nudum, quia binis tantum natura pedibus vnâ cum brachijs donauit. Rondelietus ex quo Patreus videtur iconem mutasse, tres aut quatuor vtrinque, quemadmodum nos

nostro priori. Cum hoc non paruum similitudinem habet quem nos ei subijcimus totum rubrum, exceptis villis qui sunt in pectore, & cauda, qui sunt cinerei. Sequitur deinde Cancellus alius, qui, vt Cornelius Sittardus ad Zoographum scripsit, extractus est ex cochleari domûcula, expetitur in cibis, frequentissimè capite adnascitur Buccino, ita vt vi extrahendus Cancellus sit quodammodo: quod Valerius Cordus, & Zoographus experiri sunt cum plures in mari cepissent apud portum Liburnum, vbi copiosissimè visitur, non procul à litore maris Ligustici inter taxa. Depingitur præterea Cancellus oblongus Astaco fluuiatili similis, quem & ipsum Sittardus ad Zoographum misit: quem Zoographus ad tertium genus Cancelli à Rondelietio commemorati refert. Deinde ostenditur Cancellus in Cochlea varijs coloribus maculata, vt marmor. Nouissimum aliqui, vt testatur Zoographus vulgò auenam vocant, Scaliger Squillam minimâ, & à Valconibus Ciuidam vocari ait, id est, auenam. Pugillatim enim (inquit) deuorant, sicut auenam veterinæ. Cancelli autem perquam exigui in pisciculis reperiuntur, pedes nouissimos latiusculos habent, vt ad nandum vtilis sint, quasi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur, ” Aristoteles; quibus verbis adhuc aliam Cancellorum speciem à prædictis diuersam commemorasse mihi videtur. ”

^aDe par. 4.
c. 8.

Conchæ, aduenæ Cancelli, seu Bernardo Heremita: plenæ effigies.
Et Cancelli, seu Bernardi Heremita:
nudi imago.

Cancellus alius ruber.

Cancellus in buccina ex Zoographo.

Scyllarus siue **Cancellus** in **Nerite** concha, **Cancellus** alius oblongus aſtaco fluuiatili ſimilis ex Zoographo.

Cancellus, **V. auena**, **Squilla minima** **Scaligero**.

VICTVS. NATVRA. GENERATIO.

DOLYPOS Venere exhaustos deuorant quemadmodum cecinit **Oppianus**. In saxosis locis versantur: carne, luto; deniq; ijsdem quibus **Crustacea** alia, vescentes. ^a **Aristoteles** ait, **Turbines**, **Buccinas** & ſimilia, in quibus habitant **Căcelli**, paſci mari tranquillo abſoluta ſaxis. At quoties flatus virgēt, hoſpites **Cancellos** illos ſele in ſaxa recipere, ac latibulis tutari ſæpe, teſte ^b **Aeliano**, de ſpolijs multo certamine inter ſe contendunt, viribusq; inferiore repulſo, victor exuuias aſſequitur. Antea verò hæc ſcripſerat: A **Conchis** verò inopes & nudi primùm **Cancelli** naſcuntur: deinde eas tanquam domicilia ad habitandum deligunt. Cùm verò vacuas & inanes offenderunt **Conchulas Purpuræ** aut **Turbinis**, primò intra eas ingrediuntur: deinde cùm in ampliorem magnitudinem creuerunt, quàm ijs vt capi queant, in teſtam ampliorem tanquam domum alteram demigrant. Neq; modò ſuprà dictòrum **Conchas** immigrant, ſed & per multas alias capaciores tranſeunt, & ampliorem naſti, ea tanquam maiori domicilio gaudent. Eadem **Oppianus**, & ante illum ^c **Aristoteles** his verbis: **Cancellus** ille **Concharum** hoſpes principio ex terra limoq; conſiſtit, mox **Conchulas** ingreditur vacuas: vbi cùm excreuerit, tranſit in **Concham** ampliorem, videlicet, aut **Naticis**, aut **Turbinis**, aut alicuius ſimilis. Sæpe etiam

^a *hiſt.* 4. c. 4.

^b *de anim.* 7.

^c 31.

^c *hiſt.* 5. c. 15

paruas Buccinas subit, ingressusq; ampliolem illam gerit pari modo, & viuit in domici-
lio capaciore, rursusq; excrefcens aliam petit ampliolem. Verùm quod dicat Philoso-
phus, ex terra limoq; nasci, facit vt credam ipsum partem internam Cancelli non per-
spexisse, cui ad latera adhærent tanquam racemi, aut globuli, oua filo annexa. Et obserua-
tum est mares à fæminis apertè distingui, quòd eodem tempore hæ oua habent, illi mini-
mè. Igitur ex maris ac fæminæ coitu generantur. Nec impedit coitum testa, qua integun-
tur. Nam quemadmodum testas suas deferunt, vt in capaciore transeant, ita itatis tempo-
ribus natura ad coitum incitante testis se exuunt, vt corpora commisceant.

V S V S I N C I B I S, E T A L I I S.

ONCHAM muricam vnà cum suo Cancellò domum cum retulisset
Zoographus, decoxit, vt extraheret Cancellum, extractus odore, colore,

* s. de alim.

sapore, fluuiatilem referebat. Dorion in libro de piscibus, quem citat
Athenæus, inter eos pisciculos quos hepestos vocant, memorat Cācellos,
καρκίνια. Cancellum suum tradit Bellonius non esse edulem, sed alijs pis-
cibus, vt Iulidibus, Channis, Orphis, Percis, & id genus saxatilibus esse
gratissimum obsonium. Quamobrem piscatores Cancellos plurimùm appetere, quos suis
Cochleis nudatos, ac viuos hamo impositos, suis calamis appendunt, hoc enim modo
magnam saxatiliū piscium capturam facere. Galenus Mullos Cancellorum esu dete-
rioriores fieri & mali odoris his verbis ait: Αἱ δὲν τρίγλαι τὰς καρκινάδας ἐδίουσαι, καὶ δυ-
σώδεις εἶσι, καὶ ἀνδρῶς, καὶ δυσπεπτοί, καὶ κακοχύμοι. Eadem Aetius. Vnde patet Can-
cellum mali esse succi, difficile concoqui, salsumque succum gignere, indeq;
à piscatoribus negligi. Rondelétius Galeni verba de Cancellis, qui
in spongijs, quæ τράγοι à foetido odore nominantur,

Galeni lo-
cus explica-
tis.

rectè intelligi posse putat: ac de Cancellis
alijs, qui in cœnosis litoribus
degunt, paruiq; sunt:
nam quandoque ad Astacorum fluui-
atiliū magnitudinem
accedunt.

Finis Libri secundi.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS,

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR,

Liber Tertius,

Qui est

DE TESTACEIS, SIVE
CONCHYLIIIS.

Et Primum.

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

DE animalibus marinis exanguibus scripturus, Mollibus primum, secundum Crustaceis locum assignavi, duabus ferè rationibus motus tum quod ubiq; atq; in omnibus imitandus præceptor Aristoteles ita me docuisse videtur, ubi omnium horum animalium genera recenset, atque inuicem distinguit: tum quod in omnibus meis historijs nobilitatis ordinem sequi soleam. Sed quia hæc dupliciter accipi hoc loco potest, vel ab animantium horum, de quibus hoc volumine tractatur, partibus, vel eorumdem usu: partium placuit rationem habere, nam alioqui Testacea quæ & Conchæ & Conchylia nominantur, non vna de causa præferenda omnibus ijs erant, quemadmodum etiam quilibet, qui ne centesimam eorum partem (sunt enim innumerabilia & nunquam satis cognita, cognoscendaq; eorum genera,) agnoscit, iudicare poterit, ut interim eos præteream, qui in veterum scriptis optime versati sunt. Cedit quidem in cibum Mollium caro, edendoq; sunt Crustacea: sed Mollium dura, ac ventriculo inobediens, ferèq; abominanda hominibus est; Crustatorum verò salubris grataque, quin gratissima si cum illis cõpares, sin cum Testaceis, minimè, quæ non aliam ob causam sagacissima rerum omnium parens natura tam dura contegisse testa videri potest, ne à quamplurimis animalibus marinis, quæ eorum carne delectantur, deuorarentur, sed in nostrum cederent usum. Ea autem ut inquit Cælius^a Rhodoginus adeo procedunt

Cur de testaceis potestimo loco agatur.

Carnes exanguium inuicem comparantur. Conchyliorum à carne laus.

^a Li. 27. l. c. 4. ant. 4. 23.

ribus

Conchylia viduarum cupedias, sicuti Philareus commemorat Demetrius, ut Sophronem taceâ Mimographum. Enumerantur Eadem à poetis inter ganeas præcipuas. ^b Martialis;

Lib. 11.

Mentiar' ut venias, pisces, conchylia, sumen,

Epig. 53.

Et cortis saturas, atque paludes aues.

Li. 4. Sylu.

Eleganter ^c Statius inquit:

Ab miseri quos nosse iuuas, quid Phasidis ales

Dislet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis Anser

Extia ferat, cur Thuscus aper generosior Umbro,

Lubrica qua recubent conchylia mollis alga.

Testacea. fructib^a co-
parantur.

Poma ma-
ris dicta.

Conchylia.

Lib. 2. 6.

309.

Li. 14. Ep.
pr.

Luxus Ro-
manorum
in conchy-
liis.

Li. 8. cap.

37.

Li. 9. c. 54.

311.

Quemadmodum verò fructus arborum varij sunt & ineffabiles, mensarum præcipua or-
namenta, & gulæ incitamenta, ita quoq; Conchylia siue Testacea, ex quibus quàm ex alijs
animalibus numerosior materia ganeæ est, quare Septimius Florès Tertullianus iure om-
ni merito maris poma nuncupauit. Tanta verò eorum ubiq; terrarum copia est, & tanta
apud authores mentio ut doctissimus Hermolaus in quodam suo in ^d Dioscoridem cotol-
lario, ubi de Ostreis & Conchylis ei erat tractandi locus, se copia deterreri dixerit, suffice-
re; primùm gulæ huic generi datū esse adagio inde nato, adagio nimirum quod iam re-
citaui. Sed incredibilis Romanorum aliorumq; populorum in hisce Testaceis luxuria mag-
is in plurimorum particularium historijs manifestabitur. Atqui hoc loco illud solummo-
do dixisse suffecerit in hocce gulæ genere, quod paucissimis hisce verbis Plinius scriptum
reliquit: Luxuriæ mater Conchyliorum pretia margaritis propemodum æquauit. Quanta
autem ea fuerint, inscripto de margaritis capite fultus dicitur: vel si & hoc parum est, au-
diamus quid in hunc luxum Seneca ^e Philosophus in prauos hominum mores inuectus
scribat: Quantulum (inquit) ex tot Conchylijs tam longè aduectis per istum stomachum
inexplebilem labitur. Quàm longinquis autem è terris Conchylia peti soleant, pulchrè
norunt, qui veterum scripta euoluere, idq; nos multis deinceps locis in hoc opere de-
monstrabimus. Audiamus item Ciceronem, cuius disertissimi viri testimonio, nihil æque
aptum est, patrimoniam, quin integra regna dilapidare, nihil inquit, in L. Pisonè apud hunc
lautum, nihil elegans (laudabo inimicum) ne magnoperè quidem quicquam per libidines
sumptuosum. Exstructa mensa non Conchylijs aut piscibus sed multa carne subrancia.
Loquitur ironicè ut ostendat, quomodo & sua & aliorum quæ furto sustulerat, bona per-
diderat. Audiamus deniq; rursus ^f Plinium grauissimum scriptorem, ex quo legem latam
esse apud Romanos colligitur aduersus tam luxuriosi ac tam pretiosi cibi intemperatiam.
Sorices (inquit) & ipsos condi author est Nigidius, sicut glires, quos censoriæ leges, prin-
cepsque M. Scaurus in consulatu non alio modo cænis ademere quàm Conchylia aut ex
alio orbe conuectas aues. Haud minor etiâ luxus erat in colore illo præstantissimo, quem
dabat Purpura, Conchylium, Murex, colore illo, inquam, quo regum omnium ac Impera-
torum paludamenta togæq; tingebantur, quoq; nunc Sacræ Rom. Ecclesiæ principes res-
plendent, & quantoperè mundanis heroibus præferendi sint, vel solo eo nobis demon-
strant. Cæterum tanta parui fiet luxuria, si eam contemplanus, quæ fuit in margaritis siue
vnionibus, quæ hinc suum ortum agnoscunt. Etenim longè admirabiliora, ac planè in-
credibilia de ijs memorabimus postea, nunc verò illud duntaxat satis fuerit dixisse Cleo-
parram solam sexcentis sestertia vnica cœna absumpsisse. Cœcludamus itaq; cum eodem
^g Plinio nullibi maiorem quàm in Conchylijs luxuriam extitisse. Sed quid hæc (inquit)
tam parua commemoro, cum populatio morum atque luxuria non aliundè quàm è Con-
charum genere, proueniat? Iam quidem ex tota rerù natura damnosissimum mare est, tot
modis, tot mensis, tot pisciù saporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt. Sed quora
hæc portio est reputātibz Purpuras, Conchylia, Margaritæ? Parum scilicet fuerat in gu-
las condi maria, nisi manibus, auribus, capite, totoq; corpore à feminis iuxta virisq; gesta-
rentur. Quid mari cum vestibus? Quid vndis fluctibusq; cū vellere? Non rectè recipit hæc
nos rerum natura, nisi nudos. Esto, sit tanta ventri cū eo societas, quid tergori? Parum est,
nisi qui vescimur periculis, etiâ vestiamur. Aded per totum corpus, anima hominis quæ sita
maximè placent. Principium ergo culmenq; omnium rerum pretij, margaritæ tenent.

SYNONYMA. ÆQVIVOCA.

OMINA, quibus istiusmodi animalia, quæ duro filiceoq; tegmine, fragili atq; ruptili, non collisili muniuntur, cum apud Græcos, tum apud Latinos veniunt, inuenio non pauca, sed quæ declaratione magna indigent. Aristoteles alijq; multi i O'σρακοδερμα nuncupant, ac si Testaceæ cutis animalia dicas. Huius vocis etymum videre licet apud Galenum, qui ita scribit, quoniam totum corpus ambiens veluti integumentum vnicius

O'σρακοδερμα.
lib. 2. de animal. facul.

congenitū appellatur δερμα, idest, cutis, secundū proportionem idem in Buccinis, Purpuris Ostreis & Chamis & alijs eiusdē generis dicitur, ob id vocantur O'σρακοδερμα huiusmodi animalia, quia testæ, vel lapidi simile planē est, quod extrinsecus ambit operimentum. Itaq; Plinius, modō, quibus Testacea operimenta vertit, modō filicum duritie infecta, modō testis inclusa duris, modō filicea testa inclusa. Sed fortassis simpliciter Testata, vt multoties Theodorus vertit apud Aristotelem, & Testacea, vt Rondeletius vocat, alijq; recentiorum multi, & ipse quoq; Theodorus aliquoties, non incongruē dici poterunt: nam & Testæ quasi O'σρακα ab Horatio nominatur hoc versu:

Sed non omne mare est generosa fertile testa.

Cicero verō belluas natiuis testis adhaerentes duxit in libro de natura deorum, & Palladius clausa maris animalia, cum ait: Luna incremento suo omnium clausorum maris animalium, atq; Concharum membra turgere iubet. Testudines item à quibusdam dici testis est Albertus Magnus his verbis: Vniuersaliter autem hæc omnia animalia, quæ duræ testæ vocantur, & à quibusdam dicuntur Testudines, secundum veritatem, sunt quæ apud nos Ostrea, Conchylia nomen habent. Alio nomine O'σρα philosofo nominatur, sicut disertissimē alibi scriptum reliquit: ἄλλο δ' ἑνός ἐστι τὸ τῶν ο'σρακοδερμῶν, ὃ καλεῖται ὄστρεον. Galenus in declaratione huius vocis parum sibi constat, modō enim animalia esse dicit, vt in decimo quarto de vsu partium, modō inter animal & plantam media idest Zoophyta facit, vt in libro de formatione fetus. Gaza modō Concham, modō Ostreā transfert; sed Ostrea neutro genere cum Græcis, tum etiam Latinis nominantur tam in specie, quā in genere de Ostracodermis seu Testaceis omnibus: Ostrea verō sœminino genere Latinis tantū de specie vna, vt annotat Zoographus; Rondeletius verō, Latini, inquit, Ostreorum nomen retinuerunt, Ostreas etiam dicunt. Nec pro vniuerso genere solū, sed pro specie etiam earum quibus testa scabra est & aspera, nomen id usurpat. Apud Græcos quidem ὄστρεον per breue, & ὄστρεον per diphthongum diuersas plerumq; significationes habent, aliquando promiscuē ponuntur. Sed latini id discrimine ignorant. O'σρα, inquit Galenus, vocat, quæ ab Aristotele ο'σρακοδερμα vocata sunt: quod autem ὄστρεον vocatur sine i, in secunda syllaba, speciem quandam Ostreorum ponunt, vniuerso generi subijcientes, Buccinas, Purpuras, Chamas, Pinnas, atq; omnia huiusmodi. ὄστρεον tamen vt subinde constabit nonnunquā generale est ad omnia Testata, Vuorionus aliquādo & sola cōprehendere, quæ sua natura immobilia sunt, scribit in qua significatione Zoographus idonei authoris testimonium sese non reperire asserit. Veteres, inquit Athenæus, ὄστρεα dicebant, quod Cratini in Archilochis, & Epicharmi in nuptijs Hebes testimonijs confirmat, huius: πινῆσι καὶ ὄστρεοισιν ὁμοίη, illius: ὄστρεα συμπερικύπτει. † Plato verō ὄστρεον, vt ὄστρεον dixit, ὄστρεων τροπὸν δαδμεῖνοι; Ostreorum modō colligat. Plinius quoq; Ostrea pro Ostracodermis aliquando trātulit, vt vbi apud Aristotelem legitur, τὰ ἄλλα γένη πάνθ' αὖ τῶν ζώων πλὴν τῶν ο'σρακοδερμῶν, καὶ ἑτὶ ἄλλο αἰτέρες, ἔχει ὀφθαλμοὺς. Quæ sic ille interpretatus est. Non omnibus animalibus oculi, Ostreis nulli. Ostracoderma tamen sæpius multo latius patet, quam Ostrea, vt iam diximus, vnde etiam ex ouis ostracoderma dici notat Cælius Rhodoginus puramine infecta testaceo, vt in auib; malacoderma verō quæ molli obducuntur cute. O'σραon deinde, siue ὄστρεον appellant etiam ostrum, idest colorem, qui ex ostracodermis, Conchisue conficitur, seu ostrinum colorem, vt Propertius vocat. Vitruuius in hoc sensu. Ea Conchylia cum sunt lecta, terramentis circa funduntur, è quibus plagis purpureæ sanies vti lachryma profluens, excussa in mortarijs terendo comparatur. & quod ex concharum marinarum testis eximitur, idē ostrum est vocatum. † Plato ὄστρεοι δὲ ζωογράφοι βελονῶν ἀπομοιοῦν, ἐνίοτε μὲν ὄστρεον μόνον ἐπιηγεῖαν, ἐνίοτε δ' ὅτι καὶ ἄλλο φαρμάκων, id est, quæ admodum pictiores cum quid volunt imitari, quandoque sumunt iclum, osium, quandoque et verō quoduis

Testata, & testacea.

li. 2. Sat. 4.
Testa dicitur O'σρακον.

Testudo:
Lib. 13. de Animal. tract. 1. c. 2.
Ostreum.
lib. 1. hist. c. 6.

Galenus in constantia Ostrea & Ostreum, quid differant.

li. 1. Sim.

† In Phædro.
Oua mala coeima, & ostracoderma.
Ostrū dicitur O'σραον.
lib. 7. c. 13.

† In Cratylō

* Lib. 5.

quoduis aliud pigmentum. Et cum diphthongo apud s Athenæum: Τα δὲ σώματα οἱ ἔμψυχοι ἐκείνῳ ὀφείλουσι, τινὲς δὲ μάλιστα καὶ χρώμασιν ἑταίροις, idest, qui quidem corpora vngebat Ostreo, aliqui milto, & alijs coloribus. Eodem modo accepisse videtur Helychius, qui cum ostrea exposuisset χογχύλια, subiungit, Λιχιδίους χάρτες, innuens nimirum, Ostreon Lacones vocare Conchyliorum florem, vt Aristoteles πορφύραν ἀνθος, Plinius Purpurarum florem, idest, Purpuream faniem, quæ è Purpuris excipitur.

Ostreū vnde dicatur.

Ostreū pro Epilapho ma.

* Lib. 5. de piscib: Λιχιδίους Leberis.

Quod verò ad etymum attinet, ὀστρεον & ὀστρεον ex ὀστρεον, quod os est, deriuari pleonasma litera ρ docet Eustathius. ὀστρεον ἢ VVottono synonymum est Ostreodermis ex Oppiano, vt mox apparebit. Et τὰ ὀστρεῶν καὶ καὶ χογχυσίων pro omni genere Testatorum Strabo dixit, alij quidam etiam ὀστρεῶν. Εὐληπὸς δὲ ἔμψυχοι etiam dicuntur, vt Iulianus notat, Aristoteli, Empedocli λιδορίνα, Oppiano ὀστρεῶν ἢ ὀστρεῶν, ὀστρεῶν, ὀστρεῶν. Inuenio etiam apud eundem^h Oppianum ὀστρεῶν ἢ ὀστρεῶν, & apud Suidam ὀστρεῶν ἢ ὀστρεῶν, idest, Testacei pilces. Λιχιδίους Helychius & Varinus interpretantur Ostrea omnia, adduntq; ab alijs lapides dici & Calculos, & Conchyliia. Λιχιδίους idest Liberidem aliqui senectam serpentis vertunt teste Galeno, alij Concham vacuum. Κυματοφορίδες Helychius sunt χογχοι, Conchæ, Κόγχος, & Latinorum Concha perquam frequenter sumitur pro omnibus Conchylijs & Testaceis, item pro quibusdam eorum generibus.ⁱ Theodorus in translatione Aristotelis Ostrei & Conchæ nomine vitur pro vniuerso genere testato

Concha.

* Lib. 4. c. 4.

* Lib. 1. de Test. cap. 1.

* Lib. 1. c. 17.

* Lib. 9. c. 33.

Rondeletius verò, Concha, inquit, sumitur & pro omni testa, & pro testa læui, siue inæqualiter rugata. Et^l rursus: Conchæ nomen latissime patere iam diximus; hoc verò Plinij autoritate maxinè confirmatur, qui Pectines, Cochleas, Buccina Concharum nomine comprehendit. Bellonius de bivaluibus tantum vsurpasse videtur, & Zoographus Concha vocabulum generale videri quidam ait, videri sibi tamen ad bivaluia magis propriè referendum. Huius species, inquit, alia turbinate sunt, & Cochleæ dicuntur: idque, vel hebetius, quæ generis proximi nomen seruant, aut etiam superioris: vel acutius, idest, longiore, magisque fastigiato, vel mucronato ductu, & vocantur Strombi.

Cochleæ q.

Strombi q.

Conchæ vocabulū ad omnia Testacea.

Cōcha ab Ostreo distinguitur.

Alia turbinate non sunt, quæ & ipsæ communi vocabulo adhuc Conchæ dicuntur, siue in orbem ferè æquabili & plana superficiei curuatione se colligunt, vt Veneræ & Porcellanæ dictæ: siue bialues, siue vniuales sint, vt Conchæ vocabulo genus totum Testaceum comprehendamus: sicuti Crustaceum, Cancricorum vtrumq; , vel verum scriptorum testimonij comprobari potest, vel certè est permittendum, vt de rebus ipsis commodius verba faciamus. Nicolaus Perottus Concham ab Ostreo sic distinguit: Conchæ dicuntur, quæ testam læuem habent & politam, siue vniformiter rugatam, siue denticulatam: Ostrea verò quæ asperam scabramq; , quamuis generali nomine Ostrea quoq; Conchæ dicantur, quales sunt Cochlearum. Ouidius:

Ostreaq; in Conchis tuta suæ suis.

Hæc ille, & rursus: itaq; Purpura inter Cōchas potius numerabitur, Murices inter Ostrea, ob scabritiem corticis. Sed cum testarum scabrities sit diuersa, alia scilicet in Ostreis, per totam testæ superficiem, alia in Muricibus & Purpuris, eminentibus quibusdam aculeis, Perotti hæc postrema sententia vacillabit. VVottono scribit Conchas appellari à Plinio, non quæ testa adeo fragili clauduntur atque Cocleæ, Pectines, digiti, sed quæ firmiore, vt Purpuræ, Buccina, Pinnæ. Atque ita sanè Plinius: firmioris, inquit, iam Testæ (de quibusdam fragilis testæ dixerat prius, nempe Vnguibus, Pectinibus, Cochleis, Echinis & Canceris) Murices, & Concharum genera. Quandoque separatur à Conchylio, vt cum ait: Concharum ad Purpuras & Conchyliia eadem quidem est materia, sed distat temperatura. Aliquando pro omnibus Testaceis accipit: Conchæ omnes celerimè crescunt, præcipuè Purpuræ: aliquando pro pretiosioribus: Populatio morum atque luxuria non aliunde maior quam è Concharum genere prouenit; de Margaritis nimirum & Purpuris & Conchylio sentiens. Quidam etiam hoc citat ex eodem: Inter Conchas principatum tenent Margaritæ. Festus ex Varrone: Imperito nonnunquam Concha videtur Margaritū. Accepit præterea Concham pro testa exteriori, inquit: Polypi vescuntur Conchyliorum carne, quorum Conchas complexu crinium frangunt. Item vbi apud Aristotelem legitur, τὰς μὲν οὖν μικρὰς μετατὰν ὀστρεῶν κοττιοῖσι, ipse transtulit sic. Et maioribus quidem Purpuris detracta Concha auferunt. " Ouidius.

Concha à Conchylio, separatur.

Cōcha pro Testa.

* Lib. 2. de arte.

Litore quot Conchæ, tot sunt in amore dolores.

* Lib. 2. de nat. decur.

Columella.

Implicitus Conchæ limax. Et ° Cicero. quibus patula Conchis.

Hinc

- A** Hincetiam Conchæ numerantur à Martiano I. C. ff. de fundo instructo & instrumentis legat. inter instrumenta pictorum, qui pigmenta sua in Concharum testis seruare solent, Conchæ præterea nomen notante VVottono, vnam speciem significat, nempe Chamen, Cōcha pro vna specie. vt apud Aristotelem in quarto de historia, sed & priuatim Chamen Tracheam, vt in quinto, & apud Oribasium in secundo. Idem legere est apud Galenum in glossis, item apud Hefychiū & Varrinum. Sed & Gaza alicubi ex Theophrasto pro Pinna simpliciter Concham transtulit, quod non probo, cum Plinio Concharum generis tantum sit ipsa Pinna. Gaza erro- res. Alibi apud ^P Aristotelem idem Gaza pro κόχλων id est, Cochlearum vertit, Concharum, ^P Li. 4. Hi. cap. 1. genus capiens pro specie. Et κόγχος Hefychio est κόχλιας, Cochlea, qui & κόγχον διαλες prouerbialiter dici tradit, pro ἴσον ἐποίησας, id est, fecisti æqualem, sed vel teste etiam authore thesauri linguæ Græcæ eo nomine potius Concha vocatur, quàm Cochlea, vt ex prouerbio eo liquet: nec enim Cochleam posses διαλες, vt Concham, quippe Cochlea ex vnica testa gyris quibuldam & voluminibus compacta constat, Concha autem duabus veluti scutulis clauditur, quæ faciliè diuelli à se inuicem queunt. Ita igitur ^A Athenæus dicit ^A Lib. 4. Timonem τῶν λυδίων καρυκῶν προκρίβειν τὸν κόγχον. Et ^P Pausanias κόγχης θαλασσίας διὰ ^P In Atticis. Concha po- ^P παντοῖς ἐνῆναι τῷ κογχίτη λιθῷ. Concham quidem veteres nonnulli pro Cochlea dixe- nitur quan- runt, sed marina maximè. Auditum in quodam specu Concha canentem Tritonem. Tri- doque pro- tones enim aliqui fabulantur Concha perforata buccinare. Apuleius, Triton Concha so- nat, buccinat, item: Concha fonaci leuiter buccinat. Virgilius:

*Caruleum Tritona vocat, Conchaq; sonanti
Inspirare iubet. Et de Misenò tubicine.
Sed tum fortè cana dum personat, aquora Concha.*

Silius ^I Italicus Conchas istas eleganter tortas nominat, cum canit:

*Nec mora; terrificis seuæ stridoribus aris
Per vacuum late cantu resonante profundum
Incubere tubæ; queis excitus aquore Triton
Expandit, tortæ certantia murmur a Conche
Vix meminere maris.*

Inuenio & apud eundem:

Audit ventosa perflantem murmura Concha.

- C** Prisci autem homines ante tubam inuentâ vrebantur Cochlea marina, vt meminit ^S Scholia- Cōchlea marina usi
stæ Homeri ad hæc verba; κόχλω θαλασσίῳ ἐσπάλπειν. Vnde & Dardanus dicebat. prisci loco
Non facit ad nostros area Concha sonos. tubæ.
Et ^P Plutarchus: nam sicut pecora orationem hominis non intelligunt, sibilis autem, & pal- ^P In Iliad.
pationibus accuratis & fistulis aut Conchis excitantur ac sopiuntur à pastoribus. Reperio ^P Li. 7. Sym-
item Concham sumi pro Cochlea terrestri apud Epicharmum in hoc versu: pos. quest. 8.
Κόγχον δὲ τὸν σέσιλον ἀπαγ' ἐς τὸν φθόρον.
Porro **Martialis** Concham Lucrinam pro Ostrea aliquoties dixit, vt Cōcha Lu-
Ebria Baiano veni modo Concha Lucrino. crina.
item: *Concha Lucrini delicatior stagni.*
item: *Sed cui solus erit Concha Lucrina cibus.*

Augustinus Niphus discrimen quoddam inter Concham & Concam ridiculè somniauit; Niphi nu-
Vbiq; inquit, Conca scribitur c exili, id est, sine h, significat genus, id est, omne testa-
tum: nam Concha cum h, speciem vnam eorum tantum importat, quæ si sit canaliculis di-
stincta, dicitur etiam Cōchæ: si sit laevis & plana, Chama vocatur. Sic ille. Iam verò Con-
cha alia quoque habet significata, vti vasis in primis quoddam genus concanuum ac supe-
rius patulum, quod Iuuenalis intellexisse videtur, cum ait, cum bibitur Conchas, & Hori-
tius: funde capacibus Vnguenta de Conchis. Alibi quoque Concham falis puri dixit, pro
vase, in quo sal poni in mensa solet. Sed & Aristoteles in quarto de Animalium historia
κόγχον nominauit Concham, qua in implendo & deplendo vtuntur, vt & ^D Dioscorides de
oleo candido, θαῖς ὑφ' ἡλίου, ἀναχεῖ κόγχῳ καθεύδειν ἡμεραν: sub solem quotidie Con-
cha refunde. Cato, Capulator Concha oleum tollat. Plinius: Patinis fictilibus impositum
ferrea Concha, calice coopertum. Et ex recentioribus Perottus, puluis, inquit, semper in
catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia soluat; ac rursus tūdum, dein-
de lauatur in Conchis, siccaturque. Idem Perottus alibi Concham vas oblongum & con-
canuum interpretatur, ex Plinio fortè, apud quem hoc legitur. Vasis genus concanuum,
ac superius patulum, à Conchæ naturalis similitudine Concham vocamus. Conchæ no-
men pro vase Lugduni etiamnum seruant, vt notat Zoographus, addens esse quosdam, qui
Cōcha uas
quale.

quid interpretetur vas valde apertum instar illius quo tonfores lauandis barbis calidam adhibent. Ipse verò Concham dici rectè putat vas omne cibo, potui, alijsue vñbus accommodatum, quòd marginum aut labeorum latitudine careat, præsertim si longitudo eius latitudinem vicerit, eiusmodi enim Concharum testæ sunt, talis & Cochleariû figura est, sed manubrio addito, pateræ verò obbæ, catini, lāces, & huiusmodi vasa, quamuis latitudine illa carent, quam habent patinæ, plattæ vulgò dictæ (*παρὰ τὸ πλάτος ἢ τοὶ τὸ τῆ ἀγγείας ὅλως, ἢ τῶν χειλῶν*), rotundiora tamen sunt, quàm vt Conchæ nomen mereantur. Cato rursus: In cellam oleaream hæc opus sunt: dolia olearia, opercula; labra olearia quatuordecim, Conchas maiores duas & minores duas, Plinius alibi ferreâ Conchâ

Plattæ.

lib. 33.

li. 3. Reg. 7.

Cymbala.

Cochæ di-

ctæ.

In Ale-

xandra.

Calua capi-

tis Concha

vocata:

Vmbo Cõ-

cha vocat

Cauitas au-

ris Cõcha

dicitur.

Egloga 6.

clarus.

lib. 33. dixit; & in sacra ² Historia proditur decem fuisse lutres, seu Conchas æneas, quarum quæq; tenebat quadraginta batos. Hinc & cymbala à poëtis Latinis Conchæ vocantur, quòd Conchas similitudine scutulata referant, & ab earundem similitudine ³ Lycophron κόγχον vocat hemicranium seu caluam capitis, nam & ipsa est scutulata, *τυπὸς σκεπάρνα* κόγχον ἐν εὐείτερον μέσσην. apud Aristophanem *σκαφίον* dicitur sicuti Iulius Pollux annotauit: sed scaphium etiam species Concharum marinarum est, quæ Mys alio nomine dicitur. Eandemq; item ob causam vimbonem clypei Polybius κόγχον appellat in Epitome, *πρὸς εὐείτερον τῶν θυρεῶν κόγχος, ἢ τὰς ὁλοσχερεῖς ἀποσώμας πηλὰς λίθων*. Nec non κόγχαι nominantur eodem modo τὰ ἐγκοίλα τῶν ὀφθαλμῶν ἀπὸ τῶν βλεφάρων περιδρωμῶν, teste eodem Polluce, hoc est cavitates oculorum, seu caui in quibus, oculi latent. nam & ipsi sua figura Concham repræsentant: sicuti & auris caua pars extrinsecus, quam etiam κόγχον ipse, Rufus κόγχην nominari scribit: deniq; patella in genu. eadem κόχην, vel κόγχος appellatur. Sed de Conchis dictis in corpore humano, plura in anatomicis Vesalij aliorumq; lector curiosus inueniet. Est præterea Concha locus in ædificijs cameratus ad similitudinem Conchæ, & Testudinis, vt meminit ^b Calphurnius poëta præ-

Si placet, antra magis, vicinæq; saxa petamus,

Saxa quibus viridis stillanti vellere muscus

Dependet, scopulisq; cauum sinuantibus arcum

Imminet exesa veluti Testudine Concha.

Nauis di-

ctæ Cõcha.

lib. de re

naval.

lib. de cat-

cul. lusu.

Cauli Cõ-

chæ, qui di-

cti.

Cõcha pro

mensura.

lib. de pōd.

et mens.

lib. 5. Epif.

lib. de nat.

uul.

Faba κό-

χος dicta.

Ita fortè nauis quædam etiam Concha dicitur, cuius his verbis Cælius ^c Calcagninus memin-
nit. Nauigeram similitudinem, & aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus: ^G
Cõcham esse Acacij modò carinatam, inflexa puppe, prora rostrata. In hanc condi naupli-
um animal Sepiæ simile ludendi societate sola. Idem ^d Calcagninus notat calculos Con-
chas dici, dum ait: calculos fuisse lapillos ab initio, quales in ora per lufum sæpe legimus,
cūculi Cõ- & quos spolia Oceani Claudius Cæsar vocauit, cū parata expeditione milites iussit ga-
leas Conchis, & hoc genus lapillis implere, hac ratione de Oceano triumphaturus: no-
men ipsum ostendit. Concha quoq; nomen est mensuræ, teste Galeno. Est ^e autem alia
magna, alia parua. ^f Vtriusq; capacitatis mentionem facit idem author ex Cleopatra:
Magna, inquit, Concha eandem oxybapho mensuram feruat. Eius enim mensura capit
cyathum vnum semis, pondus verò drachmas quindecim: minor verò Concha mensu-
ra femicyathum, pondere drachmas quinque exæquat. Sunt qui ex eo dictam putent,
quòd tantum capiat, quantum Concha: sic Cochlearium etiam Chama & mystrum, men-
surarum nomina sunt, à capacitare testarum, quibus eiusdem nominis Ostrocoderma
aquatiliū animantium conteguntur, desumpta. In quo sensu dicebat ^g Hippocrates,
mensurā quāta est Conchæ testa terito. Sed & Concham scribit Gulielmus Philander do-
ctissimus Virruuij scholiastes, sigilla imagunculæsq; relictis in parietibus ædiculis (Ita-
lia nichios appellat, credo quòd imbricatis Conchis soleat earum superior pars ornari,
nam Hetrusci Conchas nichios vocat,) collocandas appellari. Postremò κόγχος apud
Athenæum, si bene memini, genus est fabæ cum cortice suo elixa, ad differentiam fabæ
fiscæ quæ sine cortice coquitur, à similitudine Concharum, quòd confraçto cortice velut
implicita Conchis suis caruncula videatur. Citat Athenæus hos versus.

Αἴτη δὲ καὶ αὐστηλὴ ἐν κόγχῃ

Ἐλλω' ὦν, ἢ πᾶσα περιστροφῆς οἴχος.

Epicharmus etiam Cõchon legumen nominauit. Et Antiphanes: *Κογχίον τῶ μίκρον, ἀλλὰ τὸς τε προστεταμμένον*. Dicitur & Conchis foeminino ^h genere. Martialis.

Conchis.

li. 5. Epig.

lib. 3.

Si Conchem toties meam comesses.

Item ⁱ alibi.

Si spumes rubra Conchis tibi pallida testa.

A[†] Iuuenalis. *Cuius conche tumes.*

Atq; hæc de vocabuli Conchæ diuersis significacionibus. Nihil autem refert *κόγχη* ne in fœminino, an *κόγχος* in masculino dicas, Reperitur & *κόγχυς* signifiacans putamen Ostrei, siue id quo integritur Ostreum, quodq; abijcitur, cùm comeditur. ^k Ira enim Pollux de purgamentis eorum, quæ in mensa apponuntur, *κογχυλίαν, κοχλῆος, καὶ ὀστρέων, κόγχυς. καὶ ἰχθόων, λέπτι, καὶ κάραιων ὀστρακᾶ.* Nisi fortè reponendum *κόγχυς*. *Κογχίς* diminuta forma dixerunt Strabo & Diocles, sicut latine Conchulas Plinius & Apuleius. Apud Diofcoridem reperitur quoq; *κογχέρων*. *Κογχόλη* hinc quoq; derivatum videtur, sed quod significare inuenio Purpurâ; vt Suidæ in hoc loco, *εἰ κογχόλαι ὀψι ἢ κ' ὀστραὶ φαίνονται δὲ λέγεται ὀστροπόμηναι*. *Helýchio* quoq; *κογχόλαι* sunt τὰ ὀστρα καὶ πορφόραι, verùm & *καρίδες*, idest, gallæ, forsan ob similitudinem. Seruius Conchæ vocabulum à Græco *κόγχη* deducit. Aliqui Latinum putant à concavitate dictum: itaq; sine aspiratione scribunt. Isidorus verò Conchas & Cochleas inde dictas arbitratur; quia deficiente Luna cauantur, id est, euacuantur, & minuuntur. Hinc & *κογχόλιον*, apud Latinos Conchylum, idem nonnunquam quod *κόγχη* & *κόγχος*, nimirum totum testatorum genus comprehendens: nam^l Plinius vt scribit Conchas omnes eclerrimè crescere, præcipuè Purpuras: ita etiam linguam Purpuræ esse longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua Conchylia inquit, tantam duritiem aculeo esse. Et^m alibi, Spiritum sydus, inquit, Lunæ existimari, & hoc esse quod terras saturet, accedensq; corpora impleat, abcedensq; inaniat: ideo cum incremento eius augeri Conchylia, spiritum sentire, quibus sanguis nō sit, Athenæus. E Conchilijs aluum simul & vrinam cient, præcipuè Mituli, Ostrea, Pectines, Hamæ. Alioqui *κογχύλιον*, siue Conchylum, de certa quadam Concharum specie dicitur, expetita non mensis solum, sed & vestium infectionibus, vt inter alios docet Plinius loco paulò antè citato, vbi locutus de Purpuræ flore illo tingedis experto vestibus, sed vnde (inquit) Conchylis pretia, quis virus graue in fūco, color austerus in glauco, & irascenti similis mari? Ibidem dicit Concharum ad Purpuras & Conchylia eandem quidem esse materiam, sed distare temperamento. Etⁿ Isidorus Conchylum dictum esse autumat, quòd Conchilis marinis color eius colligitur; idem & Ostium vocari, & Conchylia maris exponit, quæ circumcisa ferro lachrymas purpurei emittunt coloris: quibus collectis color purpureus temperatur, & Ostium exinde appellari, quod ex testæ humore elicitur. Vnde & *κογχύλιον κογχίδα* vocant floccum lanæ Conchylis sanie infectæ. Crito apud Galenum in tertio κατὰ τόπους ἐν τῇδε κογχίδα κογχύλιον. I loccum lanæ Conchilio infectæ, vt^o Plinius loquitur, Quint etiam *κογχύλιον* nominatur lana vestisue Conchylis cruore infectæ, vt apud Galenum *κογχύλιον ὀμφρασι τὸ οὖς*, Conchylia veste aurem obtura. Et^r apud Quintilianum depucro nimis molliter educato. Nondum prima verba exprimit, & iam coccum intelligit, iam Conchylum poscit, pro Conchylia vestem vt Plinius verbis vtamur, Ciceronis imitatione, qui conchylia peristomata dixit. In eodē quoq; sensu Conchylum accepit Horatius, cùm ait.

Horum ego non fugiam Conchylia? hoc est vestes conchylia, quibus induti in publicum procedunt tanquam nobiles Romani. Franciscus Massarius ad explicationem istorum^q Plinij verborū: Conchylia, & Purpuras omnis ora atterit: per Conchylia, inquit, hoc loco aliqui intellexerunt Murices: Murex enim Conchylum per excellentiam dicitur, vnde vestis tincta Murice, Conchylia dicitur. Et^r Angelus Decembrius Concha & Conchyle exponit Testudinei pisces quibus & ad Purpuram conficiendam veteres vsi sunt. Horatius priuatim pro Ostreis Conchylia dixit hoc versu.

Non me Locrina inuierit Conchylia.
Misfueris elixa simul conchylia turdis.

Et rursus: *Simul assis.*

Misfueris elixa simul conchylia turdis.

^f Vitruuius pro Purpura: incipiam nunc de Ostro dicere, quod & charissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem, Id autem exprimitur ex Conchilio marino, è quo Purpura inficitur. Quare Conchylis nomen & polysemum est, & priuatim etiam speciem quandam, item colorem significat. Sumitur præterea hæc eadem vox pro ipsi testis seu operimentis: Scholiastes Aristophanis: Conchis seu Conchylis solent figilla (phragides) includere, ne typi eorum facillè abolerentur. Et^r apud Aetium legitur: Conchylum, idest testa Purpurarum crematum, additur collyrijs absterforijs. Reperitur etiam in Paulo Aegineta *κογχύλιον*, sed haud dubiè pro *κογχύλιον*. Postremò Damianus, vt annotat Gyraldus, Conchylia vocabat multorum martyrum sepulchra.

† Sat. 3.

Κόγχυς.
lib. 6. c. 15

Κόγχία.

Κογχέρων.

Κογχύλιον.

Conchæ e-
tymon.

Conchylia
quid.

lib. 6. c. 36.

lib. 2.

lib. 19. O-
rig. cap. 28.

Etymon.

lib. 23. c. 7
Conchylia
pro ueste,

colorata.

lib. 1. c. 2.

lib. 9. c. 35.

li. 7. polit.
Conchyle.

Conchylia
pro Ostreis.

lib. 3. c. 5.
pro purpu-
ra.

pro testis
lib. 1. c. 345.

pro sepul-
chris.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. NATVRA. VICTVS.

LANTA in hisce Testaceis ludentis naturæ varietas est, tot colorum differentiarum, inquit^a Rondeletius, tot figuræ, vt vix numerari possint. Equidem^b Plinius varietatem istam explicaturus, & ipse iucunda & elegantia verborum varietate & copia, naturæ fecunditatem, miramq; ac multiplicem in procreandis omnibus solertiam ingeniosè imitatus est, inquitens; Concharum genera, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot

^alib. 1. c. 1.
^blib. 9. c. 33.

Testaceorum
varietas

Plinius explicaturus.
^alib. 3. c. 11.

Pecten.
Tethyum.

Lepas.
Musculi.

Athenagoræ
corruptus
animaduertus

Vniualue,
& Bivalue
quid.

Digressio
de Vniual-
uib.
Turbinata
qualia.

Cochlear
Veneræ
Patella.

colorum differentiæ, tot figuræ, planis & concavis, longis, lunatis, in orbem circum-
actis, dimidio orbe celsis, in dorsum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, striatis, ver-
tice muricatum intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, iam
distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatum, pectinatim, imbricatum, vndata,
cancellatum reticulata, in obliquum, in rectum expansa, prædenata, porrecta, sinua-
ta, breui modo ligatis, toto latere cõnexis, ad plausum apertis, ad buccinũ incuruis. Huc
vsq; ille. Cũ planas & concavas dicit, Pectines intelligit quibus solis hæc nota cõtingit, cũ
ad Buccinũ recuruas, Cochleas & Buccina cõprehendit. Eadem ferè differentias, ex^c Aristo-
tele sic recitat Athenæus, interprete Dalechâpio. Aristoteles in opere de animalibus has
Testaceorum (Ὅστρεων) species recenset: Pinnam, Ostreum (speciatim dictum) Musculum
(Μύτιλον Zoographus) Pectinem, Solena, Concham, Lepadem, Terheca, Balanum.
Huc illuc vaga progrediuntur Buccinum, Purpura, Hedyrophyra, Echinus, Strabe-
lus: (tanquam Ostrea dicantur propriè, quæcunq; Testatorum bivalbia sunt, & Patella
quoque vniualuis; eademq; omnia progrediendi vi & instrumentis careant. Gressilia
verò sint, Buccinum, Purpura, & aliqua Turbinata. Non tamen sola hæc, sed ex biva-
luibus quoq; nõnulla moueri constat, vt Pectines.) Virgatus est ex his & aspera testa oper-
tus Pecten: Tethyum Concha læui rectum, & nullis distincta virgis. Pinnarum tenuius,
est os, Ostreis Bivaluibus crassum. (Pinna tenue os habet, quod Ostreum habet crassum,
testamq; vniformem & leuem. Patella biforis est, læuimq; habet testam. Nalis de Com-
mitibus.) Lepadibus concha & ea læuis, vnica est. Musculorum duplex testa vno loco
tantum cohaeret. Solenis & Balani vndique tota coalefcit & coniungitur. Ambobus id
commune generibus est, quod operiuntur testa. Græcè legitur. Ὀστρεὸς δ' ἐν τῷ περὶ
ζῴων, ὅσους εἶσι, πίννη, ὄστρεον, μύς, κτεῖς, σωλὴν, κόγχη, λέπας, τήθος, βάλανος.
Ποσειδωνία δὲ, κήρυξ, πορφυρά, ἡδυφροσφύρα, ἐχίνος, ἐρίβηλος. Ἐστὶ δ' ὁ μὲν κτεῖς τραχύς-
στρακος: ῥαβδωτός. Τὸ δὲ τήθος ἀρρῶβδωτον, λεόστρακον. ἡ δὲ πίννη λεπδοσμοον, τὸ δ' ὄστρε-
ον παχύσμοον. Zoographus ait hunc locum sibi videri corruptum, & a Latino interprete
non bene translatum. Quid si sic? inquit. μονόθυρον δὲ καὶ λεόστρακον (vel potius τραχύ-
στρακον) λέπας. δίδυρον δὲ καὶ λεόστρακον, μύς. σύμπεριος δὲ (nam & Aristoteles dicit,
ὅτι ἐπ' αὐτῷ συμφύκεται καὶ λεόστρακον, σωλὴν. μονοφύς δὲ βάλανος.) Μονόθυρον δὲ καὶ
λεόστρακον, λέπας δὲ δίδυρον καὶ λεόστρακον. συμφύς δὲ μύς, μονοφύς δὲ καὶ λεόστρα-
κον, σωλὴν καὶ βάλανος. Κοινὸν δ' ἐξ ἀμφοῖν κόγχη. Idem Zoographus apud Aristotelem, quæ
citat Athenæus, hæc verba diu quæstita non reperit. Libro autem, inquit, quarto Historiæ
animalium cap. 4. Testatorum differentiæ leguntur huiusmodi: Eorum quædam Turbi-
nata esse, τρομβωδῆ; alia non turbinata. Rursus ex his μονόθυρα sunt quæ testa vna con-
tinentur, δίθυρα, quæ duabus. Sunt item quibus altera pars superficiæ detecta carnem
ostendat, vt Patellæ. Tanquam Patellæ inter non Turbinata genus tertium constituant,
à cæteris duobus, bivaluibus, inquam, vniualuibusq; diuersum: cùm tamen recentior
sunt pleriq; omnes Patellas vniualues faciant. Certe hoc in loco Aristoteles tria genera
apertè constituit, vt retulimus, & Gaza similiter transtulit, ita nimirum sentiens. Turbi-
natorum carnem includi, nisi quod ceruicem & caput exerunt cùm lubet: Non turbi-
natorum verò in alijs includi testa vel gemina, vt in Chamis: vel singulari, quorum speciei
nullam nominauit: videtur autem de Conchis illis sentire, quas Veneras aut Procellanas
vulgò nominat: nã si Aristoteles sub monothyris illas non comprehendit, quodnã aliud
genus eis assignabimus? Præterea cùm non modo dithyras sed monothyras quoq; Con-
chas suis testis, has singulares, illas geminis contineri & includi (περιεχέσθαι) dicat, Patellæ et si
Concham vel testã vnam dūtaxat habeant, ea tamen non continentur aut includuntur: sed
altera parte nuda sunt, quæ saxo adhærēt, quod eis alterius testæ loco est: Quãobrè aut tria
statim,

E

H

- A** statim, ut hic Aristoteles, non turbinatorum ponemus genera, aut potius bina tantum in prima diuisione, ita ut eorum alia dithyra sint, alia monothyra, & horum rursum species due: una quæ testa sua se in orbem colligente carnem occultat, ut Conchæ Venereæ: altera, ut Patella, quæ carnem ex dimidia parte nudam ostendunt. Addit & quartum genus Aristoteles, eorum quæ omnino & omni ex parte solida includantur, ut sunt Tethya. Testa atonũ quartum genus.
- B** Paulò post, cum scribit: Papauer Conchæ omnes habent, sed alia parte Patellæ, alia bivalues; videtur Patellas seu univalues, bivaluibus opponere; quod quidem eo modo fieri potest, ut iam dictum est. Verum quarto de partibus animalium cap. 5. de solis Patellis videtur univaluium genus constituere Aristoteles; Univalue genus, inquit, quod faxis testa in dorsum data adhæret, seruari potest: sitque alieno septo quodammodo bivalue, ut quæ Patellæ vocantur. Sed ne aduerfetur ipse sibi Aristoteles, ita, ut prædiximus, univaluium genus illud Concharum quas Venereas cognominauimus ignotum fuisse quis putet, quod non in Mediterraneo (ni fallor) sed in Oceano tantum generentur, & ex India etiã, aut alijs ad Orientem sitis regionibus maritimis adferantur. Plinius quidem sæculo nosras fuisse dubium non est. Dubitet etiam aliquis an thyra, hoc est, valua, nomen, in globum se colligenti Conchæ rectè possit attribui: Patellarum sanè testis multò aptius quadrare videtur, quæ etiã simplices sunt, bivaluium tamen testas referunt. Hactenus Zoographus. Sed ut vnde nostra digressa est oratio, reuertamur, Isaacus Casaubonus eundem Athenæi locum cum mendosum, & pauci faciendum arguit. Solet, inquit, Athenæus, quicquid de eadem re varijs locis dispersè scriptum inuenit, in vnum congerere. Sic cum super Ostreis ait, *Αριστοτέλης δὲ & c. ὅστρια φησι*, &c. pleraque omnia describuntur quæ de Ostreis philosophus dixerat, non in ijs solùm libris, qui hodie extant, sed quædam etiã in ijs, quos hodie non habemus: nam historiæ lib. 4. cap. 4. *ὁ στραπὸ δμομον* diuersa non parum instituitur diuisiõ: qui tamen locus cum isto est conferendus. Rectè autem doctissimus Zoographus, quo loco scriptum est, etiam in membranis, etiam in Epitoma, *λεπὰς δὲ δὶ θυρον καὶ λεοστρακον*, legendum censuit *μονόθυρον*, & *στραπὸς στρακον*. Nam si haberet Patella duas *θύρας*, idest, testas, harere faxis non posset, quod huic Ostreo proprium atque *ιδιαιτάτων* est. Ipsius Aristotelis verba sunt, de partibus lib. 4. cap. 5. *τῶς δὲ μονόθυροις* patella cur faxis non hæreat.
- C** *ἐν τῷ πυθμένι ἢ μηκόν, ὅσον τὰς λεπὰς*. Ostreorum distributio, quæ ex Aristotele hic (ex Athenæo) affertur in duo genera *συμφύων & μονόφυων* longè clariùs in philosophi historijs explicatur. *συμφυῖς*, ait Athenæus, *μῦς. μονοφυῖς δὲ καὶ λεοστρακον, σωλῶν καὶ βάλανος*. coherentibus testis constat Musculus, una testa, eaq; Ixui, Solen, & Glans. Quantum clariora & delucidiora verba quæ ascribemus? *τῶν δὶ θυρον τὰ μὲν ἔσιν ἀνάπτυντα, ὅσον οἱ κτέρες, καὶ οἱ μύες. ἀπαντα γὰρ τὰ τοιῦτα, τῇ μὲν συμπεφυκε, τὰ δὲ διαλέλυνται, ὥς συγκλείεσθαι, καὶ αἰσίνεσθαι. τὰ δὲ δὶ θυρα μὲν ἔσιν ὁμοίως δὲ συμπεφυκε ἐπ' ἀμφοτέρω, ὅσον οἱ σωλῶες*. Ostreorum *δὶ θυρων* quæ binis foribus utrinque concluduntur, quædam ait esse ex parte hiantia, ut Pectines, & Musculos: quædam utraq; ex parte coherentes fores habere, ut Solenes. Quibus verbis contradicere vides philosophum dipnosophistæ, nam hic Solenes facit *μονοφυῖς*, ille *συμφυῖς*: quod dissidium etsi non nego posse componi, tamen an istas *ἐναντιοφανείας* in suis scriptis reliquerit philosophus accuratissimus, iure dubites. Quæ sequuntur obscura sunt, *κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν κόγχη*. Dalechamp. amobus id commune generibus est, quod operiuntur testa, frigida planè sententia: nam cum de solis Testaceis sit sermo, quid erat opus hac admonitione? & quare dicit *ἀμφοῖν* potius quam *πᾶσιν*. Enimvero quæ philosophi mens fuerit, non diuino: verba autem hoc sonant. commune ex amobus est Concha, *ἐξ ἀμφοῖν*, ex utroque genere *τῶν μονοφυῖς καὶ συμφυῖς*. Ait Conchas, quæ peculiaris est species Testaceorum, naturam utriusque generis participare tam eorum quæ claudantur, quam eorum quæ ab vno tantum extremo. Sic Casaubonus. Nos omnia, quæcunque, ad differentias varias pertinentia memoriæ prodidit Aristoteles ex Theodoro Gaza referemus vel ea ratione, quoniam aliquoties in hoc opere ex usu sunt futura. In quarto itaque de partibus animalium: quinto capite ita scribit: Sunt Testatorum genera plura. Alia enim turbinata sunt, alia bivaluia, alia univaluia. Sed turbinata bivaluibus quodammodo assimilantur, quippe quæ omnia operculo quodam congenito, carni patulæ apposito claudantur, ut Purpuræ, Buccina, Natices & reliqua generis eiusdem: idque præsidij causa. Quæ enim testa non protegit, facile offendi posset ab ijs quæ extrinsecus inciderent. Cæterum univalue genus quod faxis testa in dorsum data adhæret, seruari potest: sitque alieno septo quodammodo bivalue, ut quæ Patellæ vocantur. Bivalue se concludendo tuetur, ut Pectines, ut Mituli. Turbinatum crusta illa præternit, quæ à fronte integitur, quasi bivalue ex univalui efficitur. In quarto de historia

A Tendunt ab intestino ad imum nigrantia quædam aspera, atq; continua, qualia vel in Testudine visuntur, vel minus nigra. Ceteri quoq; Umbilici hæc habent eadem, sed quò minores, eo minutiora. Vniualue autem & bivalue genus partim ijs simile est, partim diuersum. Caput enim & cornicula & os obtinent, atq; etiam quod linguæ speciem gerat; verum hæc in minoribus sensum præ sua exiguitate effugiunt. Nonnulla etiam ex inanitatibus, aut non mouentibus percipi nequeunt. Papauer illud, quòd etiam mutem appellamus, omnia habent, sed non loco eodem, nec par, nec ex æquo manifestum, sed Patellæ in imo, bivalbia verò ad partem qua mutuo testarum complexu continentur. Capillamentis etiam illis hæc omnia circundantur: & quòd ouum appellant, tempore, quo gigni solet, ambitu alterius lateris oræ continentur, videlicet ijs, quibus datum id à natura est, sicut etiam albugo Umbilicis: id enim illis iunctum simile intelligimus. Sed eiusmodi partes, vt dixi, cum conspiciuntur in magnis habeantur, in paruis tamen aut nullo pacto, aut vix sentiuntur: quamobrem in magnis Pectunculis præcipuè patent, quod genus idest, cui altera valvularum latior, velut tegmen superposita est: Ostium excrementi cæteris à latere est. Foramen enim quo egerant, omnia habent: quippe cum papauer illud, vt iam dictum est, excrementitium quiddam omnia membra contentum sortiantur. At illi, quod ouum appellant, foramen, nullo in genere, tributum videmus, sed carni ipsi intumescit: nec eadem, qua intestinum, parte continetur, sed dextera, cum intestinum habeat sinistra. Cæteris ergo talis excrementi exitus est. At verò Patella fera, quam marinam aurem quidam appellarunt, parte ima testæ excernitur, qua foramen habetur. Ventrem etiam post os esse, in hoc eodem Patellæ genere constat, atque etiam ouis illa similia. Sed quis eorum cuique situs sit, diligentius ex dissectionibus petendum est. Hæc omnia itaq; philosophus, qui & in septimo libri quarti de partibus animalium capite de partibus horum Testaceorum exterioribus isthæc prodidit. Testatorum corpus non multiplex est. Cuius rei causa est, quòd eorum natura stabilis est. Quæ enim nobiliora sunt, hæc plures habeant partes necesse est: quoniam actiones eorum sint & officia. Plura enim desiderant instrumenta ea quæ plures motiones exercent. Ad hæc, aut omnino immobilia sunt, aut parum motus adipiscuntur. Verum natura consulens eorum salutem, duritiam testæ obduxit. Sunt alia vniualuia, alia bivaluia, alia turbinata, vt dictum iam est. Turbinati etiam generis alia in anfractum intorta sunt, vt Buccina: alia in globum tantum circumacta, vt Echinorum genus, nec non bivaluium: alia referatilia sunt, vt Pectines & Mituli. Ab altero enim latere nodo ligantur, quædam vtroq; latere connexa sunt, vt Vnguium genus. Habent omnia Testata caput infra, plantarum modo. Cuius rei causa est, quòd cibum de imo capiant, vt plantæ radicibus suis hauriunt. Itaque ijs vsu euenit, vt inferiora transeant suprà, superiora infrà. Membrana obducit, qua portio potulenta humoris transmissa, liquataq; cibo assumitur. Nullum ex ijs est, quòd capite careat. Cæteræ corporis partes nomine vacant, præter eam, quæ cibum recipit. Differant præterea loco generationis inter se, quemadmodum idem diligentissimus^d philosophus hisce verbis docuit. Testacea oia sponte naturæ in limo diuersa, pro differentia limi oriuntur: nam in coenoso Ostrea, in arenoso Conchæ. Rimis cauernisq; saxorum Vertibula generantur & Glandes, & quæ per summa adhærent, vt Patellæ & Natices. Omnia id genus celeri incremento augentur, sed præcipuè Purpuræ, atque Pectines quippe quæ anno perfici possunt. Nascitur ergo Concharum genus, quemadmodum expositum est, sed locis varijs: nam alia vadis, alia gurgite, alia duris locis atq; asperis, alia arenosis: & alia sedem mutant, alia stabiliter degunt. Pinna ex ijs quæ sedem nunquam mutare solent, radice innituntur. Vngues & Conchæ nulla innitentes radice permanent: euulsæ viuere præterea nequeunt pinna. Mirum quod prodidit^e Strabo, Conchyliorum quædam esse, quæ mugitum edunt in Nilo. Ex recentioribus Rondeletius quàm breuissimè, & loculèter differentias Testaceorū sic complexus est. Ab his, alia ab alijs, testæ duritia superantur vt Stellæ, Pulmones, Holotharia, Echini, (omnia enim ista Ostreodermis subijcit Aristoteles. Nos stellas non Insectis marinis edidimus in opere nostro de Insectis) longè minus dura testa conteguntur, quàm Purpuræ, & Buccina. Alia vndiq; circumteguntur, vt interioris corporis, nihil cerni possit, vt Ostrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testæ loco est scopoli pars cui hæret. Chamæ & Dactyli siue Solenes vtrisque extremis non integuntur, per quæ caput & posteriorem partem exerunt. Eorū quæ vndiq; integuntur, quæ turbinata sunt, vt Purpuræ, Buccinum, alia turbinata non sunt, vt Conchæ quæ à nostris Porcellaines vocantur.

Bivaluia & vniualuia, ut à turbinatis differant. Caput. papauer nõ oibus eodem loco. Ouum.

Anus ubi. papauer excrementitium.

patellæ annus qualis.

Testacea, cur pauciores habeant partes.

Testa cur eisdem. Turbinatorum differentia. Caput omnia habent infra, & cur.

Loco differre Testacea. li. 5. Hist. cap. 15

Quæ sedem mutant & quæ non. li. 17. Geo. Testaceorum differentia ex Rondeletio. A terminibus.

A motione.

Alia vnica Concha constant, vt Lepades, alia duabus, vt Mituli. Testarum alia læues, vt Vnguium, Mitulorum, alia asperæ vt Purpurarum, Buccinorum, Ostreorum, quarum rursus testarum permagna est in asperitate varietas, quæ in singulis declarabitur. Colore etiam distinguuntur, quod hæc vnus coloris sit, vt Mytulorum testa nigra est, alia flaua, aliæ rubræ sunt, aliæ varijs coloribus depictæ. Differunt & motione: nam quædam in stabili sede permanent, vt Pholades, quæque in saxorum cauis, & alijs in locis degunt, vt Ostrea, Pinnæ, Mouentur Purpuræ & Turbinata, & Chamæleus, quas in gyrum verti in aqua vidimus. Differunt etiam testarum adhæsiōne. Etenim alia vinculis validioribus alligantur testis vt Mytuli, Pinnæ, Vngues. Quæ verò in Turbinatis testis sunt, nullo eis vinculo annexa sunt, sed posterior tantum pars circa testem volumen clauicularim intorquetur. Sunt & aliæ ferè infinitæ Ostreodermorum differentia, quemadmodum ipsa infinita ferè sunt, quæ ex singulorum historia perendæ sunt, nec differentie solum, sed etiam, ea in quibus omnia conueniunt, vt quod omnia *minora* habeant, sed non loco eodem, neque æquale, neque ex æquo manifestum. Quod modò ad partes eorum pertinet, earumque vsum ac necessitatem, de his licet quædam etiam supradicta sint, cum non vno in loco locutus sit philosophus, nonnulla hic rursus recenserebimus.

De partium
Testaceo-
rum usu.
Testa.
Caro.
Cur testâ
nô habeat.

Cur dura
sint testa.
Exer. 222.

Pulmo ma-
rinus cur
nô testis.
Lepus ma-
rinus.
Carcinas.

Exer. 22.
Probl. 36.
Cur Testa
in mari ro-
tunda red-
dantur.
Strias cur
habeant te-
stata.
Exer. 220.

lib. 4. de
rer nat.
Oculi an
sint testatis
lib. 1. Hist.
cap. 9.

Inter has primum occurrit testa, de qua ille sic in secundo de partibus earumque; causis capite octauo meminit. Crustata omnia extra se munita seruantur, velut Cancris, genufque omne Locustarum, atque etiam Testatorum, vt quæ Ostreae appellantur. His enim omnibus caro intus: terrenum autem illud, quod continetur & conferuet, foris est. Nam præter ipsum continendi officium, quoniam eorum natura parum caloris obtinet, cum sanguine carcant, idcirco testa veluti furnulus quidam amplectens conseruat intestinum calorem, & tuetur. Cur verò non mutant testam vt Crustacea suam Crustam, triplici de causa id fieri putant, nimirum quia non mouentur, quia non siccantur, durior enim testa & crassior quam Crusta, & quia parum viuunt. Causa duritiæ est tenerum eorum corpus, quod meminit etiam Iulius Scaliger his verbis: Mollia igitur ipsa intus, opus habuere duritia exteriore. Ita ossa tum alijs, tum Sepie constituta fuere intus ad consistendum. His extra & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus est. Vt quibusdam interna, alijs externa sua sit duritia. Ita alijs alia adiunxit præsidia; alijs denegauit: vt Pulmonibus marinis, ob vilitatem, Echinis, ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris: Lepori marino admirabilem facultatem. Is tamen si informis, ac molliis caro: tamen nullis tempestatum agitationibus ita superatur, vt in litus eijci possit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs tamen dedit qua sibi iam fabricata compararent, vt Carcinadi: vacuas enim indigenis Conchas & querit, & inuenit, & subit & subinde mutat: si ita ei facta sit accessio corporis, vt prioribus edibus capi nequeat. Catus & inquilinus, & œconomicus, magistra natura. Extat item problema apud Aristotelem, cur lapides & testæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema, inquit, compari ademptu circumfracta, in rotundam se colligant speciei? hæc enim sola simili extremo clauditur, mare aut quoquo versus agitando pariter circum undique frangitur, atque obtundit. Est & scitu dignum, cur strias habeant nonnulla, nonnulla verò non habeant: super qua re audi aliam Scaligeri exercitationem aduersus Cardanum, qui striarum in hisce Conchylijs ordinem, cum vellet ad certam sibi; notam reducere causam, ita scribit. Fit autem varietas tum striæ certo ordine: quoniam res parua, variata ac mista, etiam obiter, dum equaliter crescunt spatia, certo ordine laborata videntur. Siccine Cardane, inquit Scaliger, quare manus duas habeant, causam reddis? Quia manus duas infans cum haberem, simul cum corpore creuerunt. Hoc non est, sed ostendere causam. Strias habent Buccini, quia eis ablati non sunt. Ego verò, si me, causas hæc quod nesciam irrideatis, non iratus dicam, vos omnes philosophos subtiliores infanire. Namque partim causas cum ex vtilitatibus eliciamus, quarum partium nullus usus percipi queat, et partes sui quoque causas nobis ignotas habent. Eiusmodi est color, leuitas, stria, splendor; ore in plantis crenatæ, ferratæ, dentatæ, sinuatæ. Quippe in calidis ac frigidis æque spectantur, Natura verò plus luserit in nostrarum mentium agitationibus quam in striarum, macularumque tum ordine, tum varietate. Atque hæc de testis fuit operimentis, quibus adde quod ait Lucetius naturam omnia ferè sua dedisse operimenta: canit enim.

Propter eam; ferè res omnes aut corio sunt

Aut seta, aut Conchis, aut callo, aut cortice testæ.

Aristoteles Testatis oculos esse negat. Etenim sic scribit: Habent profecto oculos, tum cartera

A cætera animalium genera omnia præterquã testa intacta, & si quid imperfectum est aliud.

Lego tamen in epistola quadam Plinij,¹ Insectorum omnium & quibus Testacea operimenta, oculos moueri, tantum abest vt neget habere. De internis partibus & excrementis, hæc ferè philosophus reliquit. Crustatorum & Mollium more binos dentes habent primores, & carnosum illud quod linguae proportionatur, ad cibum sentiendum, siue quo voluptatem esculentorum discernunt: tum stomachum ori continuo iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis, hicq; à ventre excipitur; dein intestinum simplex vsque ad exitum intestini dirigitur. Singula autem Testatorum genera has easdem obtinent partes, sed alia explanatius, alia obscurius, quanquam maiora conspectum earum præbeant euidentiora, Ori autem iungitur quasi ingluuius auium, in qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est quod papauer (μηλον) appellatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus enim Testaceis inest hoc excrementum, quod vel esculentum esse præcipue sentitur. Et mox rursus. Caro non æque omnium esculenta est. Et excrementum, quod papauer vocatur, quibusdam cibo idoneum. Continent hoc Turbinata omnia sua clauicula; vniuialia suo fundo, vt Patellæ, bialuia, qua nodo ligantur, quod autem ouum vocatur, latere dextro bialuia habent, altero latere ostium excrementi continet. Sed errore ouum id vocatur, quippe quod tale sit, quale est pingue in sanguineo genere, cum viget. Quamobrem fieri solet per id tempus anni, quo viget, scilicet vere & autumno. Laborat enim Testata omnia per frigus, & æstum atq; exuperantiam temporis pati nequeunt.^m Alias etiam Testatum genus omnino partim Mollibus simile esse dicit, Quam enim foris, inquit, terrenam portionem, intus carneam habent, Crustatis assimulantur: quã autem forma eiusmodi corporis constat, cum Mollibus conuenit omne quodammodo, sed præcipue quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractu contorquentur. Natura enim eorum vtrotumq; perinde se habet, quasi quis directã lineam (vt in quadrupedum & hominum genere est) primum extrema lineæ parte superiore os situm intelligat: quã a: mox stomachum, quã b: tum ventrem, quã c: deinde intestinum vsq; in ostium excrementi, quã d: hæc ita in sanguineo genere disposita sunt; & caput pectusque locum obtinent primum. Reliqua ipsorum gratia, aut motus causa à natura adiecta sunt.

C Sed hæc antè etiam fusiùs diximus. Hermolaus Concharum carnes interiores, Græcè Spondylos scribit, latinè callos, item omnem callum Pinnæ & Conchilij interiori, papauer quoque dici. Aristoteles vocat τῶν σάρκας, τὸ σαρκώδες, τὸ ἔσω τῶν ὀστέων τὸ σαρκώδες. Hanc Testaceorum, vti & Crustaceorum carnem decrescere Luna diminui, crescente verò augeri & philosophi & aliorum multorum scriptorum testimonio constat. Pliniusⁿ de luna. Quo vera coniectatio existit, haud frustra spiritum sidus Lunæ existimari. Hoc esse quod terras fauret, accedensq; corpora impleat, abscedensq; inaniat. Ideo cum incremento eius augeri Conchylia & maxime spiritum sentire, quibus sanguis non sit. Lucilius apud^o Gellium. Luna alit Ostrea, & implet Echinos, muribus & pecori fibras addit.^p Horatius:

Lubrica nascentes implent Conchylia luna.

Oppianus^q hinc capiendi tempus desumit.

Εθνεα δ' ὀσρακάρια, τὰ δ' ἐπύκει θαλάσση.
Πάντα φάτις μήνης ἰδὺν ἄϊξο μήνης κατὰ κύκλον,
Σαρκὶ περιπλῖθαι, καὶ πλῆθονα ναίειν δίκον.
Φθινῶσιν δ' ἐξ αὐτῆς ἀφαιροτέροις μελέεσσι,
Ρικνῶσθαι. τοῖν τις ἐν σφαίρῳ ἔστιν ἐνάγκη.

D hoc est, vt Laurentius Lippius Collensis carmine reddidit:

*Gentes qua duro clauduntur tegmine testa,
Quæ serpunt ponto, cum Luna impleuerit orbem,
Fama refert proprio plenas pinguescere testæ,
Sed cum multiuaga decrescunt cornua Luna,
Diminui graciles, tali sunt lege coactæ,*

Aelianus^r nō hanc tantum in luna potentiam agnoscit, (propriū esse inquiens testa crustare insectorum, vt ad decrescētem lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent) verum & iumenta imbecilliora infirmioraq; cum decrescit illud sidus pronasci: eamque ob causam harum rerum prudentes in hac mensis parte genita, quod minus præstabilia sint, consulere, vt non alantur.^s Cardanus lumine lunæ non augeri putat, sed impleri, hoc est, vt ipse exponit, pinguescere. Sed verba adscribam: Cur non solum Conchylia, inquit, sed exanguium quæ in aqua degunt, omne ferè genus lunæ lumine impleatur, causam reddere difficile non est: non enim ob incrementum, non enim pinguiora, sed humidiora

¹ Epist. 136

Interiora
testatorum
Dentes.
Stomach.

Ingluuius.
Venter.
Intestinum
Papauer.
Caro.
Papauer quibus & ubi.
Ouum.

^m li. 4. Hist. cap. 9.
Vt Crustatis & Mollibus similia.

Carnis nomina.

Luna decrescēte
carnem testatorum
minui.

^o Li. 2. c. 99
ⁿ Li. 7. c. 20
^p Li. 2. sat. 4
^q Lib. 5. de piscib.

^r Lib. 9. de animal. c. 6.
^s Lib. 3. de sanit. c. 56.

Cardani opinio, cur crescent luna augeatur.

cuade-

Pierij Vale-
riani opi-
nio.

Cancris ad
splendorem
accurrunt.

† In Hexa.
homil. 6.
Basilij opi-
nio.

Lunæ uis.

Vt nutrian-
tur.

lib. 1. Hist.
cap. 1.

lib. 8. Hist.
cap. 2.

dulcis aqua
in mari est.

Vrticæ ut,
nutriantur.
Patellæ.

Purpuræ.

lib. 8. Hist.
c. p. 20.
purpuræ in
fluuij smor-
zuantur.
redolent.

Quib. plu-
uiæ p. aut.

euaderent: pinguescunt ergo, quoniam dum quæ (aquæ) & limus quibus vescuntur, E
attenuantur, extenuantur, exconcoquantur, ideo melius nutriunt, calor quoq; qui in
cunctis animantibus augetur, in his ob propriam imbecillitatem euidenter augetur, quo
fit ut duplici causa pinguescant. Pierius Valerianus aliam habuit opinionem, nam ra-
tionem redditurus, cur, si quid abditum & arcanum luci proditum, ac releuatum osten-
dere quis uellet, Pagurum & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita fi-
gurabant: constat inquit, eos nocturno tempore, admoeto lumine, de penitissimis etiam
cauernis euocari: Ea uero de causa Cæcri ad nocturni luminis splendorem accurrunt, „
quod id omne Testaceæ noctu plurimum pasci solent: comperimusq; est plenilunio „
ea magis pinguescere, propterea quod liceat his tota tunc nocte pabulari, copiosioribus „
que tunc escis enutrir: unde pinguiores fiant, ut ij existimant, qui plenilunio nullam in- „
esse vim cœlestis hæc in Crustaceis efficiendi, remq; ita ad commodiorem naturæ ratio- „
nem deducunt: quamuis uia cum Basilio magno, magna philosophorum pars sentiat. „
Basilus autem sic scribit. † Atqui corporibus animalium constituendis, cæterarumq; re- „
rum, quæ à terra nascuntur, non mediocriter Lunæ mutationes conducere reor. Nam alio „
modo corpora cum ipsa decrescit, alio, cum accrescit, afficiuntur; etenim nunc rara fi- F
unt, inaniaq; cum imminuitur. Nunc contra Luna accrescente & ad luminis plenum „
proprate orbem, corpora rursus diffarciuntur & implentur: propterea quod humo- „
rem quandam calori immixtum, in profundum usq; tum imprimit occultè atq; immit- „
tit, Declarant id ita esse tum ij, qui sub dio lunaq; dormiunt, capita quorum ultra mo- „
dum humore replentur, tum animantia nuperrimè iugulata, quæ mox incurfu impres- „
sioneq; lunæ permutantur: tum etiam animalium cerebræ, & animantium in mari de- „
gentium ea quæ humore copioso prædita sunt: arborumq; medullæ, quæ sua sanè mu- „
tatione conuertere luna cuncta non possent, nisi quid immensum (ut scriptura testatur) „
exurperansq; vitibus esset. Hæc ille. Iam dicamus de nutritione. Nutriuntur Ostreæ „
derma more plantarum, per poros ut inquit Albertus, vndiq; nutrimentum trahentia „
cuius, inquit, signum est, quod piscatores Flandriæ & Germaniæ colligunt Ostreum quod „
est vnus testæ spiralis instar Cocleæ, & ponunt sub arena iuxta mare: quamobrem natu- „
ra non format eis caput. † Aristoteles quoq; aquatiliū plura saxis affixa vitam om- „
nem traducere scribit, ut Conchæ (ὀστρεῶν) genera plura: non deesseq; complura, quæ „
cum sint absoluta, mouere tamen se nequeant, ut Ostreæ, & quæ tota simpliciter mitiori- „
testa opera, Vertibula appellantur & Calli, & Tuberæ. Alibi uero de eorum nutritionis „
modo ita loquitur: cum animalia trifariam in aquatiles & terrestres diuidantur: aut enim „
recipiendi aëris aqueusque necessitudine aut corporis temperatione, aut tertio victus ratio- „
ne: vitæ prorsus discrimen pro his diuisionum membris consequetur. Alia enim tem- „
perandi corporis gratia, & victus ratione, atq; etiam recipiendi aëris aut aquæ necessi- „
tate ita degent: alia temperamenti, victusq; causa tantum: Igitur eorum, quæ testa operi- „
untur, nonnulla immota aluntur humore dulci, & potulento, qui per spissā transmittitur „
cum tenuior ipse mari concocto eliciatur, quemadmodum & primo naturæ ortu insti- „
tuuntur. Dulcentem autem contineri humorem in mari, atq; ita transmitti & percolari con- „
stat eo experimento, quo si ex cera vas tenui latere finxeris, idq; annexa linea in mare „
demittas inane die ac nocte una, humoris copiam dulcis intra se colliget. Vrticæ pisci- „
culis fortè identidentibus verscuntur. Os in medio habent, quod in maioribus euiden- „
tius est. Mearum etiam ut Ostreæ, quo excrementa secedant, habent parte superiore. „
Vrtica enim ipsa quasi Ostreorum caro esse videtur inclusa saxo, perinde ut testa: Pa- „
tellæ etiam secedunt absque luentes sese ut vescantur. Quæ autem mobilia eademq; car- H
ne uescencia sunt, ijs victus ex pisciculis est, ut Purpuris: sunt enim carniuoræ, & qui- „
dem esca huiusmodi capiuntur, quanquam ijs etiam, quæ mari pullulant, alliciuntur. „
Anni plurijs eodem q; teste, hinc animalibus profunt, præterquam Purpuris, cuius rei „
inditium esse ait quod si amnis in mare fluentis aquam gustarint, moriuntur eodem die. „
Viuunt Purpura extra mare, quæ capta est, dies circa quinquaginta. Alit altera alteram, „
eod quod sua testa agnatum veluti algam, muscumq; gerit. Quæ autem pro cibo ijs affe- „
rant, ponderis causa adhiberi aiunt, ut in libra sint grauiores. Cæteris squalorum in com- „
modus est, nam & pauciora redduntur & deteriora. Et quidem Pectines tunc magis trahit „
rufum color: scilicet in Pyrrheo Euripo Pectines aliquando defuerunt, non modò propter fer- „
ramentum, quo piscatores abradendo vberim caperent, verum etiam propter siccita- „
tem. Cæteris etiam testatis imbres cōducunt, propterea quod mare dulcius redditur: sed fri- „
gus facit profectò, ne vel in Ponto, vel in fluuijs gigni possint, exceptis biforibus paucis.

L O C V S.

ESTACEA omnia sponte naturæ in limo, sed alia alio, oriri iam dictum ex Aristotele est. Et^a Columella, vbi de piscibus loquitur, limosam maris regionem Conchylis idoneam esse scribit, Muricibusq; & Ostreis Purpurarumq; tum Concharum Pectunculis, vt ille loquitur. Mare verò ita amant, vt maris hieroglyphicum apud Aegyptios Conchylia haberentur, quamuis interim litora potius quam altum mare amarent. Et enim ibi maior copia reperitur: ibiq; capienda esse docet^b Oppianus his versibus.

Τῶν δὲ τὰ μὲν δύνοντες ὑποβρυχὰ χερσὶ λείπονται
 Ἀνέρες ἐκ ψαμάθοιο, τὰ δ' ἐκ σπιλάδων ἐρύσσι
 Νωλὶμὲς ἐμπερῶντα, τὰ δ' ἡόσιν ἐπτύσων αὐταῖς
 Κύματα καὶ βόρροισι λαχαιόμενης ψαμάθοιο.
 Harum partem piscator colligit aleis
 Fluctibus, & sulua manibus comprehendit arena,
 Et partim innatas scopulis discerpit, at illas
 Undantes iaciunt turbati ad litora fluctus,
 Vel in canosas mittunt, pelluntq; lacunas.

Ouidius^c quoq; in extremo litore Conchas reperiri canit, & lapillos;

Nec medius tenues conchas, piscosue lapillos
 Pontus habet, bibuli litoris illa mora est.

Et^d Lucretius:

Concharumq; genus parvi ratione videmus
 Pingere telluris gremium, quæ mollibus undis
 Litoris incurui bibulam lauat aquor arenam.

Iam verò testante Horatio

— non omne mare est generose fertile conche.

Certè Aristoteles in Ponto neq; Mollia esse, neq; Testata scribit nisi locis quibusdam paucis: contrà in mari rubro Testata omnia mira quadam magnitudine augeri, Celebrat hæc eadem poetarum recenciorum decus Iacobus^f Sanaxarius.

Nam quod rubra inuuant fulgentibus aquora Conchis.

Aelius etiam Iulius Crotta, sed à copia, non à magnitudine,

Non tot fulgenti conuiuent sydera celo
 Tot nec Erytræo collucent litore conchæ.

In insula Babylone magna esse ait^g Philostratus: Bibaga (Bibacta vocatur Arriano in historia Indica) etiam Ostreis & Conchylis referta est, vt^h Plinius memorat. Indiæ insula est. Rauisius Fextor Lucrinum lacum iisdem abundare ait: sed è Lucrino lacu Ostrea, Ostrea ubi non vniuersaliter Conchæ commendabantur olim. Ostrea & Conchylia (τὰ ὀστρεώδη) omnia, inquit Strabo, & multitudine & amplitudine in mari extero excedunt: hic verò (circa Turditaniam) in primis, quod scilicet fluxus & refluxus hic augeantur; qui causa, vt par est, magnitudinis & multitudinis propter exercitationem eorum existunt. In litoribus maris Aegæi copiam celebratⁱ Martialis, dum canit:

Bisædā nobis Diadumene pressa. quot inquis?

Oceani fluctus me numerare iubet

Et maris Aegæi sparsas per litora conchas

Et quæ Cecropio monte vagantur apes.

Fert & Laconicum mare Conchylia, sed ex quibus teste[†] Pausania ad insecturam vestium Purpura comparatur, nobilitate folis iis quæ in rubro mari capiuntur, inferiora. Cum verò in multis longè à mare disitis in ipsius terræ, quin in durissimorum lapidum visceribus, & quod amplius in summis montium alpiumq; iugis Conchylia reperiantur, hæc cum maris, vt dictum est symbolum sint, disputatum inuenio, nunquid hæc in locis olim mare fuerit, esseq; ex veteribus præclarissimos scriptores qui id affirmant, quorum omnium sparsas opiniones hic inferere non erit inconueniens, vt qui vel negare id, vel affirmare voluerit, habeat vnde opinionem suam stabilit. Herodotus de Aegypto. Quæ igitur de Aegypto feruntur, ea sic habere cum eorum fide adducor, qui mihi sic retulerunt:

Vbi nascantur.

^a lib. 8. c. 16.

Vt mare amarent.

^b li. 5. de pisc.

^c li. 2. Amor.

^d lib. 2.

Vbi nō sine

^e lib. 9. Hist.

cap. 28.

In rubro

maris maxi-

ma Cōch-

ylia.

^f lib. 1. Eleg.

^g lib. 3. 16.

^h lib. 5. c. 21.

laudaban-

tur.

ⁱ lib. 6. Epig.

33.

[†] In Laconicis.

Cur Cōchylia varia genera in montibus & in alijs locis à mari distitis repeniantur.

tum

Conchylia
in montibus
Aegypti.

Aristotelis
opinio.

Loca mo-
do terræ
modo ma-
ria secūdu
philosophū

lib. 1.
Strabonis
opinio.

lib. 17.

Plutarchi
opinio.

Polybii opi-
nio.
lib. 15. Met.

tum verò de mea ipsius opinione in hanc item sententiam descendo, propterea quòd vi-
deam Aegyptum continenti sibi terræ præiacere & Conchylia in ipsis etiam montibus
cerni, necnon falluginem quoq; efflorescere adeo ut pyramidibus noxia sit, tum etiam
montem eum, qui Menphi imminet, solas arenas habere, &c. Et mox his addit aliud
argumentum à sacerdotibus adductum: Dixerunt verè & illud mihi Sacerdotes; vnde
magnam coniecturam de hac regione facio, quòd regnante Myri, cum fluvius ad octo ut
minimum cubitos excreveret, latis irrigabat Aegyptum, Memphi inferiorem. Et My-
ris quidem necdum nongentis annis è viuis exceſſerat. At nunc nisi sexdecim vel quindecim
ut minimum cubitis ascendat, regionem non inundat. Eiusdem de Aegypto senten-
tia est Aristoteles libro meteorum primo, quam dicit in dies magis magisq; exareſcere,
& à Nilo totam esse inuictam aggeratamq;. Sed quia longo temporum tractu paludes
oblimentur, & habitationi reddantur idoneæ, initium rei obliuione inuolui. Atq; idcirco
ab Homero Thebaidos mentionem solam fieri, Memphi vel nondum enata, vel necdum
eò progrefſa, ut digna commemoratione haberetur. Signum etiam esse, quòd paulatim
sit aqua exiccata, quod Sesoſtris didicerit, mare rubrum altius esse Aegypto: atq; eadē
cauſa, quod in animo habebat, foſſam à mari Erythræo in Nilum non duxiſſe, maiorem
igitur Aegypti cauitatem, quàm eius aluei eſſe, quo Erythræum mare continetur. Iam
verò ſi Aegyptiorum regio, quos omnium mortalium antiquiſſimos eſſe credit, ita recēs
ſit enata, ut tanta ab Homeri tempore facta ſit commutatio; par eſt de ceteris quoq; ter-
ris idem exiſtimare, & tantò poſterius exiccatas eſſe; quantò homines in ijs habitantes,
Aegyptijs ſunt poſteriores. Atq; hinc iam effici, ut neq; flumina vlla ſint perennia, neq;
ſemper mare illud fuerit, quod nunc mare eſſe cernitur, ſed viciffim modò mare, modò
terras, eodē loco fieri, certis quibuſdam temporum conuerſionibus, quibus fato quodam
nunc maximè ſiccitates, nunc maximi humores alijs atq; alijs locis exiſtāt: atq; id quidē
in longiſſimo quodam anno fieri, haud aliter quàm in anno communi æſtatem & hye-
mem fieri videmus. Ita Tanaim & Meotida paludem, & ipſum etiam Pontum exicca-
tum iri, atq; ſimiliter omnia permutanda in temporis infiniti infinita duratione. Hæc &
huiuſmodi plura Ariſtoteles, partim ex Herodoti de Aegypto hiſtoria, partim de Plato-
nis Atlantide inſula videtur hauſiſſe. Putat enim cum Platone mare extra columnas Her-
culis vadofum eſſe, & nauigijs maioribus minimè peruium; non alia, ut opinor, cauſa
quàm quòd ſic à magiſtro ſuo didiciſſet. Strabo quoq; Aegyptum ait priſcis temporibus
ad Peluſias uſq; paludes & montem Caſium, lacumq; Sarbonidem maris inundationibus
opertam fuiſſe: & nunc quoq; inquit, per Aegyptum huiuſmodi effoditur falſedo, etiam
ſub arena falſa refertæ Conchylijs foueæ reperiuntur, perinde ac agro maris aquis inun-
dato. Et rurſus, loca Aegypti, quæ valde ſublimia ſunt, Conchylijs irrigantur. Idem in
primo ita mirari aliquos quomodo fiat, ut duobus tribusq; ſtadium millibus longè à
mari in Mediteraneis locis frequentibus Concharum, & Oſtreorum, & Cheramidum
magna cernatur multitudo & falſi lacus. Et mox ibidem. Eratoſthenes ait multis in lo-
cis à mari longinquis diſſide lapidibus inhærentes Conchulas, Peſtines & Oſtreorum for-
mas, falſumq; lacum in Armenijs. Plutarchus in Oſtride, ubi plurimus eſt in Aegyp-
tiorum antiquitatibus inueſtigandis, de Homeri teſtimonio docet Pharon vnus diei na-
uigatione ab Aegypto remotam fuiſſe, & totam Aegyptum mari olim ſubſediſſe, eò quòd
ſuo etiamnunc tempore Conchæ in fodinis & montibus etiam plurimæ inuenirentur, &
omnes putei & fontes aquam falſam & amaram haberent, illius videlicet maris reliquias,
quod loca ea olim occupauit. Polybius idem ſentit, ſed verba eius non citabo, propte-
rea quòd is videatur Ariſtotelei eſſe pedaneus in timore, quo veretur, ne pontus aliquan-
do nauigationem excludat. Lego & apud Ouidium.

*Vidi ego quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus
Eſſe fretum: vidi factas ex agnore terras,
Et procul à pelago conchæ iacere marine
Et vetus inuenta eſt in montibus anchora ſummis.*

Cap. 14.
Soluti opi-
nis.

Solinus quoq; in ſua polyhiſtoria: pergam, inquit, ad reſidua quæ in Theſſaliam & Ae-
moniam porriguntur: ſunt enim arreſtiora quàm nuſquam proceritas montana attolli
valeat: nec eſt in terris omnibus, quod merito ad iſtas eminentias comparetur, quippe
quas ſolas diluuialis eruptio cum vniuerſa obduceret humido ſitu, inacceſſas reliquit.
Durant veſtigia non languida fidei, quibus apparet, hos locos ſuperſtites vndosæ tempe-
ſtati fuiſſe. Nam in latebroſis rupium cauaminibus, quæ fluctuum conſigijs tunc adeſ-
ſunt, reduuix Conchyliporum reſederunt, & alia multa, quæ aſſatim mari incito expu-
ntur.

A tur, ita ut sint licet facie mediteranea, apparent tamen specie litorali.^m Subscribit horum ^{m lib. 13. c.} sententiæ præterea Isidorus, Conchas concretas & etiam Ostreas, quæ in remotis montibus reperiuntur, inditium diluuij primi esse scribens. Nec non ^{22.} Tertullianus. Mutavit, inquit & totus orbis, aliquando aquis omnibus oblitus: adhuc maris Conchæ & Buccinæ peregrinantur in montibus cupientes Platoni probare etiam ardua fluitasse, sed & enatando rursus infima mutavit, rursus orbis alius, idem mutat & nunc localiter habitus, cum situs læditur. Cur inter insulas nulla iam Delos, arenæ Samos, &c. E contrarium sentientibus in primis est Olympiodorus doctissimus Aristotelis interpres, qui hac in re auctori suo aduersatur. Is enim ad hæc philosophi verba (Sed quoniam natura omnis circa generationem quoque rerum mutatio fit, &c.) Causas, inquit, explicat, quare huiusmodi mutationem homines ignorant, cum tamen nondum docuerit aliam speciem, qua secundum humorem palustrem mutatio efficitur. Sunt enim species tres, aut quoniam exiguum vitæ nostræ spatium est ad hanc mutationem, quæ particulatim in his duobus infinis efficitur, discernendam, aut propter confertos hominum interitus, vel quia mortales aliò nonnunquam migratum siue exulatum abeunt, vel laribus suis eiekti alibi

B gentium sibi domicilium quærunt, aliasque sedes in exteris deducti colonias sibi comparant. Eodem quoque modo hominum habitationes latere nos existimandum est. Sicut enim peregrè profectioes atque exilia hominum particulatim efficiuntur, ita & cultus habitationesque mortalium particulatim singulatimque esse consueverunt. Id autem fieri ait, quòd & palustribus & stagnantibus locis regio sicca temperataque efficiatur, sicut etiam peregrè habitationes propter causam contrariam. Huic simile quid circa Aegyptiacum quoque agrum euenisse ait. Nam Aegyptum cum antiquo mare esset, ex eo quod Nilus ilyn temper & limum aggeret, litoraliisque tota effecta est, adeo ut in posterum paludes lacusque ibi, sicut relatum est, esse occiperint atque in vna Mæotide palude, huc rursus limi congerie adiecta paludes planam campestremque naturam acceperunt. Quem admodum autem Aegyptus antiquitus mare extiterit, & paucis post annis in terrestrem solum induruerit, ex eo philosophus ostendit, quòd ostia Nili manu hominum excavaata atque elaborata fuerunt. Ex eo quoque, quia postea antiquitatis, & veteris cuiuslibet pater Memphidis nullo loco meminerit, quasi huiusmodi vrbis terrestri cute contignata nondum esset. Id autem ex eo intelligi potest, quòd squammæ atque tectoria Conchyliorum durecentia item Gellinorum (Tellinarum, credo) adhuc ibi passim reperiuntur, quæ quidem residua reliquæ sunt Ostreorum Concharumque, quæ ibi mari terrestrem scilicet cutem recipientem resisterunt. Atque ita philosophus interpretatur, censetque Aegyptum mare olim fuisse, & postea in terram faciem conversam. Mihi autem potius videtur, palustria loca ea fuisse, & ob hanc rem inhabitabilia atque inculta cum aliquo tempore fuissent, mox simo inuecto consolidari, siccare, colique à mortalibus ipsa coepisse, cuius simile quid circa Argos quoque accidit, ut paulò post dicturus est. Argos namque illud quod hodie homines habitant, paludosum olim fuisse proditur. Atque ad hæc quidem expositionem quadrant quoque rationes allatæ. Ob id enim ostia sunt manufacta. namque quanquam Nilus limi vim magnam ingereret atque dissiparet, tamen quia magnitudine aquarum quasi obrui Aegypti incolæ videbantur, ostia ac exitum fluminis excogitauerunt. Quin & postea Thebarum tanquam opulentissimæ vrbis meminit, de Memphite autem reticuit, hæc foras illis de causa, propterea quòd nondum vrbis illa habitaretur, sed palustris stagnansque adhuc esset. Quanquam autem testæ Conchyliorum ibi reperiuntur, non tamen ratio hæc necessario ostendit mare quondam fuisse Aegyptum: nam in montibus quoque altissimis, qui longè à mari distant, eiusmodi Testacea reperiuntur: fortasse quia vehementer venti in altum ipsa abripientes à sinibus maris vsque ad iuga montium celsissima proiecerint. Secundum autem interpretationem magis ad veritatem propius accedere, ex ipso quoque Aristotelis intelligi potest. Infert enim eiusmodi verba. In ea loca quæ ex humidis palustribusque ad terram soliditatem perueniunt. Immo hanc quoque dictionem profert. Tale quid circa Aegyptum quoque contigit. Quo dicto potest patere sermonem esse, quemadmodum ex palustri humiditate in siccam firmitatem mutatio fiat. Hucusque Olympiodorus. Sed Ioan. Goropius Becanus longè aliter, quam Olympiodorus veterum opiniones refellit, cui doctissimo viro ego libenter assentior quamobrem quæ ille super hac curiosissima quæstione, in quam plerique viri docti incidere sæpe solent, scripsit, cum ad rem nostram omnino faciant, ne utique magis silentio inuoluenda existimo. Is igitur post allatas aliquot veterum opiniones, nimirum Herodoti, Platonis, Aristotelis, & Plutarchi, neque alios inquit, rogabo scriptores quid hac de re sentiant, posteaquàm video totius eruditionis coryphæos, & non antesignanos modo; sed ipsos etiam impe-

Refutatur
superiores
opinionēs.
Olympio-
dori opin.

Testacea,
carin mon-
tibus repe-
riantur.

Goropij o-
pinio.

Testæ cur-
in summis
alpiū iugis.

Alpes Tri-
dentinæ.

In marmo-
re Pœdien.

Chama si-
lice.

Percain la-
pide.

Refutatio
philosophi
ca.

imperatores omnium disciplinarum in eadem esse sententiā, & vt sint, eisdem rationibus
niti. Non igitur est mirum, si nostrates quoq; homines eisdem argumentis inducti, quibus
prisci illi scriptores, nihil certius habeant, quàm tota hanc camporum latitudinem,
quæ Mosæ, Scaldis, Oceani, Arduennæque finibus continetur: Delphinorum, & re-
liqui Phorci exercitus stationem quondam, non terrestrium animalium, fuisse. Viden-
dum igitur mihi, an quicquam contradicere queat, quo vetusta hæc & fortè Ogygia as-
ferrio vel eleuetur, vel (quod fortè spero) tuta nihili esse & flocci pendenda videatur:
sed modò rationum pondera, non magnifica testium nomina, statæræ appendantur.
Primum igitur illud quod de Conchyliis magno applausu argumentum Herodotus &
Plutarchus ducunt, vanum omnino & quauis palea, leuius esse contendo. Eodem enim
peruinci queat, summas alpes aliquando sub Oceano latuisse: quod si admittant, non
plus contra regionis nostræ, quàm contra omnium terrarum, vetustatem pugnent: nam
& in illis Conchæ & Ostreorum testæ inueniuntur. Nihil est tam altum, nihil tam ab-
equoreis fluctibus remotum, in quo non sit reperire testas eorum, quæ in solis aquis
marinis vitam agunt, Quod equidem cùm aliorum relatu, tum experientis diuersorum
montium sum edoctus, Cùm in alpius Tridentinis & vicinarum gentium (Veronen-
sibus maximè, vbi ego ipse non pauca Conchylia reperi) perreparem altissima quæq;
montiū cacumina, vtroq; pede senis vnici innixo & manibus pinnato baculo gressum fir-
mantibus & ipse Conchas inueni, & ab ijs qui Capricornos, siue Ibices & Damas in-
sectantur, didici non rarò inueniri. Et crebrius haud dubiò inuenirentur, si lapides
æquè illic atque infimis locis exciderentur. Nunc cùm vectura illinc nulla esse queat,
nulla est lapidicina, nisi cùm arces ex ipsis rupibus excavantur angustis præcipitijs, &
capreolorum semitis vel funibus subeundæ. Cùm igitur eiusmodi testæ internis, vel
terræ, vel saxorum visceribus delitescant, & in summis alpium rupibus interna tenen-
tur; non potest fieri, vt illic crebrò videantur. Videntur tamen, faxis torrentium vi-
deras, aut immani gelu, magno tonitru diuulsis, vel flumine, turbine, aquarumue
violenta præcipitatis, aut disruptis, vel alia vi quapiam naturæ dehiscenibus: quibus
fiat, vt, quæ intus condita fuere, prodantur. Apud vicinos nostros Limburgos, Leodi-
os, Chondrusos, Namurcos, Hannonas, Atrebares, Tornacenses, & alios multos, à
quibus, vel marmora nobis, vel alia lapidum genera aduehuntur, non parua est testa-
rum copia & varietas, Vidi ipse in marmore cæruleo solidissimo Pœtinem & ipsius sedem
ita affabrè delineatam, vt nihil ars simile posse videretur. Vidi in silice durissimo
(Habeo & ego in musæo silicem quem cùm fortè rumperet quispiam pro excutiendo
igne, asperam Chamem, eiusq; sedem intus, ostendit.) Bethunis aduecto, quo viæ apud
nos sternuntur, tot Conchulas totas lapideas, & conclusis valuulis integras, magna,
vt cura & arte ex illis fuisse cœmento aliquo compactus iudicaretur. In suburbano Pa-
risiensi agro, qui supernè copiosa fruge luxurians, subtus caua magna sui parte est, &
vehiculis peruius, inueni testas non paucas Turbinum marinarum, elegantissimo or-
dine & tortas, & tuberculis insignitas, atque ita omnibus modis perfectas, nihil vt præ-
ter viuum pisciculum, ad integritatem deesset. Vidi in Anglia lapidem, è summis mon-
tibus excisum, qui Percam ad viuum exprimeret, ne minima quidem lineola ad perfec-
tionem desiderata. Nec pauca mihi monstrauit Venetijs Andreas Lauredanus, antiqui-
tatum omnium & naturæ miraculorum diligentissimus obseruator & custos. Quid mul-
tis? neminem esse credo non omnino ociosum naturæ spectatorem, qui non similia mul-
ta obseruauit. Omnibus ergo eiusmodi locis mare aliquando superius fuisse, necesse erit
fateri, si proba illa sit collectio, quæ de Conchyliis marinis Neptunum aurorum finibus
induxit atq; ita nihil mihi oberit, quo minus dicam nostram regionem non minus anti-
quam esse, quàm cæteras omnes, in quibus id genus Conchylia sunt inuenta. Satis hoc qui-
dem mihi est ad Herodoti & Plutarchi conclusionem infirmendam. Sed, quia absurdi
illatio, quamuis satis ea vnè processit, falsa esse ostendat, non tamen rei, de qua queritur,
naturam explicat, atq; idcirco animum dubitationi non eximit, sed plerumq; magis in-
uoluit, satius erit veram afferre solutionem. Hæc tamen non poterit ex historiæ monumē-
tis afferri, sed petenda tota est philosophiæ penetralibus, ad quæ rapī videmur hac mi-
rabiliū consideratione. Sed quia naturæ arcana non sunt nobis hîc tractanda, obiter
& breuius, quàm res postulet, disputationis munere defungemur. Materia generatio-
ni subiecta sicut omnes formas æquè recipere potest, ita de suo sinu siue potentia nullas
educit. Si enim educeret, antè habuisset: deinde educere, agentis est: actio verò om-
nis formam præfuisse monstrat. In materia igitur forma fuerit, cuius efficacia aliæ
formæ

- A** formæ producantur, quod est absurdū. Aliūde igitur formæ procedunt atq; rerū essentia. Non ab elementis, nō à cælo, quorū formæ sunt actionibus propriis quibudā & motionibus addictæ, ita vt nihil possint excellentius efficere, quā ipsorū mouēdi potestas firari; nisi velimus dicere quicquā esse, quod alteri vitā dare possit excellentiorē, quā ipsummet possideat. Quomodo igitur dicitur, homo generat hominē & sol? eo nempe, quod homo & sol materiā præparent, vt idonea sit formæ recipiendæ. Cælū enim hominem si generet, id faciat, quod longè sit cælo excellentius, cogitandi intelligendiquē facultate. Non igitur cælum formas dat; sed ad formas recipiendas, materiā disponit & aptat; quæ quidem dispositio cōsq; pertinet, dum id tantū producit, quod caloris, frigoris, siccitatis & reliquarum qualitatum quæ his sunt secundariæ efficaciz, produci potest. Figurę igitur forsan quædam cælo debentur; sed si vitā accedat, aliud nunc opifex querendus, qui cælo sit præstantior. Hunc formarum datorem nuncupemus, qui se per totum vniuersum insinuans, vbiq; adest, vbiq; materiæ præparatæ formas dat, & eas in ea tantisper conseruat, dum materiæ compago & præparatio ferre potest. Hic, siue vnus sit, siue multas sub se intelligentias habeat, imperio & potestate sua tota formarum orbem administrat, & cuiq; materiæ dat pro eo, atq; ad suscipiendum est idonea. Hic ranis & pisciculis in aëre, hic muribus & vermibus, & cæteris animantibus è limo genitis, materia prius à cælo præparata, formas infundit. Vbiq; igitur humor siue liquor inuenitur ad Testaceorum vitam idoneus, viuā Testacea generantur. Vbi verò materia erit capax, illa quidem formę eius, quæ dat, vt testa quid sit & vocetur, non possit vero viuo pisciculo liquorem idoneum præstare, fiet vt testa dumtaxat, non pisciculus, generetur. Formas autem istas, siue figuras accuratas & animalium proprias, non cælo ascribo, quod instrumentorum peculiare formas dare non potest; sed ipsi formarum datori, quē singulis speciebus alium & alium adesse, tamquam efficientem quandam ideam, si dixero, id dixero, quod possem tueri. Antuerpiæ latomus quidam viuū bufonem in medio marmore inuenit. Quod si eo loco aptus humor bufoni fuit inuentus, quid vetat quo minus aliquando liquor in faxis inueniatur, quo marina quoq; animalia generentur: viuā quidem si locus & humor ferat; corporata verò tantū, si humor vitam non admittat? Opifex enim progreditur eò, quoad eius materia paritur, vltra progressurus, si loci & materiæ inopia non excluderetur. Non est igitur mirū testas in montibus summis inueniri: minus verò mirum in illis inueniri, in quibus salugo aliqua est, marinæ salugini compar. Similis enim materia ad formas recipiendas est apta. In Aegypto igitur, regione non saluginis modò, sed nitri etiam ferace, quis admirabitur Conchyliā generari? quis etiam in nostræ regionis ea subterranea arena, quæ loco & natura marinis vadis respondet, illa admirabitur? Cū ea temperamentū quoddam liquoris marini exugat, Oceano in terras sursum per omnes canales magna vi irruente. Causis igitur subterraneis, & maxime ei arenæ, quæ proxima est aquis, per orbem terræ subitus meantibus, liquor quidam apud nos communicatur, qui Conchyliorum figuras faciliè induit, vitam etiam accepturus, si locus viuū pisciculum alere posset. Videmus itaque Antuerpiæ quibusdam locis, postquam ad aquam hanc subterraneam fodiendo ventum est, magnam quandam crustam ad duos pedes, vel eo crassam: aliquando etiam tenuiorem, quæ tota est ex eiusmodi varia Conchiliorum congestione coagmentata, quasi vena quædam lapidis aut marmoris esset. Nec porro vsquam in mari aut litore tanta congeries Concharum cuiquam visa est, vt frustra somnietur, ita paulatim mari recedente fuisse congestam. Nam si ita hoc euenisset, cerneremus adhuc in Zelandiæ, Hollandiæ & Flandriæ litoribus tantæ crassitudinis congeriem iacere. Quid? quod Pectinum in litoribus nostris magna est raritas, adeo vt à D. Iacobo de mari Gallaico pro monstris afferantur? at è fossis nostris infinita copia est educta quam in vallo, quod montis instar est cuius licet videre. Et, qui Conchulas legere volet, ei nihil opus est ad littora proficisci, in mœnibus habet plus multò, quā in litoribus abundantia. Ego igitur nō magis hūc mare fuisse credo quā in lapidicinis Megarensiū, è quibus lapis effoditur Concharū marinarū coactū cōstans ceteroqui candidissimum, quem à re ipsa Cōchida appellant. Quod si mare huic originē causamq; nascēdi dedisset, in Piræo potius debebat inueniri. Iam cū tota Græcia varijs promontorijs in mare excurrat, varijs finibus mare admittat, nusquam tamen Cōchis, quā Megaris, inuenitur. Vtinā nostra crusta sic induruisset, vt lapidē quoq; solidū cōponeret. Nā Megaricus ille adeo solidē coiuit, vt Caris, Phoronei filij sepulchrū & alia nō pauca opera ex eo facta fuisse Pausanias testetur. Ad eādē causā dētes illi in fossis inuēti, referēdi sunt, qui Carcharię dētribus adamussim respondent, nisi qđ de terra, in qua diu iacuerant,

Formarum
dator quis

Conchyliā
cur quan-
doq; viuā,
cur & Tes-
ta tantum
nascantur.

Bufo viuus
in medio
marmore.

Prope An-
tuerpiam
multa Cō-
chyliā eru-
untur.

Lapis Con-
chis refer-
tus apud
Megarēses

Dentes in
fossis inēti.

Linguae ser-
pentinae de-
tes qui di-
cti.
Buglossus
lapis.

Glossope-
trarum co-
pia vbi.
Serpentes
saxeæ.

Cancræ sa-
xeæ.
Percæ sa-
xeæ.

Lapides pi-
scibus præ-
gnates vbi.

Cappæ lo-
re.

pro candido, pullum colorem videantur traxisse: in his aliqui sunt ferrati, aliqui etræ ferram in acumen tendunt: omnes tamen acutissimi. Sed quia pauci sunt, qui Carcharia Canis dentes viderunt, sit ut non dentes, sed linguae serpentinae vulgò nomenclantur: quibuscum tamen nihil habent similitudinis. Huius generis siue dentes, siue linguas, è fossis circa Antuerpiam frequenter extrahunt minore miraculo, quòd piscem, cuius dens videri queat, non cognoscant, alioqui clamatura, carcharias hic olim habitasse. Quibus lapides hi linguae videntur, glossopetras eas nominarent. Hos pari ratione huglossum lapidem illum vocabimus, qui similiter è fossis vrbs nostræ est extractus. Hinc longitudo sesquicubitalis; latitudo qua maximè patet, dodrantem æquat, paulatim in cuspide obtusam ad linguae formam producta, colore & duritie basaltum refert, pondere ferrum, parte sui latiore & crassiore, foramina duo habet ea amplitudine, quæ in caluaria equina oculorum cavitates videntur, cætera linguae bubulæ non dissimilis, ut meritò vel ab ea, vel ab ingenti magnitudine buglossus vocari possit. Cuius, rogo, marinae belluæ, & quod os in hunc lapidem transijisse dicemus, si omnia id genus ad animalium partes sint reuocanda. Ego certè nullam inuenio, nec fuisse quidem opinor, non magis quàm animal aliquod fuisse, cuius vel lingua, vel dens glossopetra dicatur. Nam quamuis his locis à mari non longo intervallo distitis piscinari quisquam posset Carchariae dentes esse, non tamen idem sibi persuaderet in colle illo, qui Aquisgranum inuadet, tantum id genus piscium fuisse, quantum fuisse de glossopetrarum copia coniectari deberet. Generantur hæc in terra, perinde atque alij infiniti generis lapides, nihil cum viuis animantibus habentia commune. Eodem, & ad eosdem fontes, amando saxeos serpentes Irlandiæ, quorum vnum in Anglia vidi spirans se contortum, qui non alia ratione provenit in lapidum metallis, quàm Conchæ apud Megarenses. Apagite illos, qui viuos hos serpentes fuisse, & incantamento in lapidem verlos esse, de quibus nescio fabulis persuadere nituntur. Naturæ sunt hæc, non hominum, miracula: & ne miracula quidem, cum videntur perinde atque cætera, è causis suis apta. Quod verò quædam inter hæc lapidescant, quædam non; id succis & frigoritribuendum. Multi enim humores siue liquores sunt, qui lapidis indurandi vim habent. In Testis igitur Conchyliorum quasdam est videre Testas adhuc esse, aliàs etiam in lapidem transijisse. Cancros vidimus totos saxeos, in quibus crusta & quicquid intus erat, in lapidem degenerarat. quo minus est mirandum si in Conchis id fiat, natura sua multò durioribus. Sed quid ego de Crustaceis dico, cum Percæ etiam saxeæ sint inuenta, atque adeo lapidei serpentes? Ad vim itaque formatricem in Conchyliis nostris recurrimus quæ in quaque re id facit, quod præstantissimum in ea fieri potest, pro elementorum mistione. Vbi ergo viua fieri non tulit materiæ dispositio, aut locus, illic figuram saltem induxit, vitam additura, si locus & temperamenta permisissent. In litore Anconitano saxa magni ponderis, quinquaginta & plurium etiam librarum, è mari trahuntur: his colos & constitutio exterior ea est; quæ lapidi ætiti, rudis nimirum & non difficilis læsu aut tritu; interior verò crusta, aut tunica dura est, & quæ poliri possit, haud secus atque interior ætitiæ tunica; colore etiam subcæruleo, ne hac quidem nota ab ætite discedens. Rumpuntur hæc saxa maioribus malleis ferreis, magna vi impactis, non quò intus, ut in aquilæ lapide, alius calculus inueniatur, sed quò pisciculi deliciarissimi extrahantur, eiusdem generis cum Solenibus, quas Cappas longas Veneti appellant; sed eò deliciores quòd non aqua marina, sed rore quodam tenuissimo, per lapidem imbibito pascantur. Hi plures numero, ad viginti, modò plures, modò pauciores ita saxo includuntur, ut singulis suis sit nidus, ad magnitudinem & figuram piscis omnibus lineamentis respondens. Inter nidos saxeos interstitio relicto, ex his veluti è vaginulis ru pro lapide eximuntur integri Solenes, ad palatū & lumbos delicatiorum plurimum facturi. In his igitur solidissimis faxis, in quibus aqua nulla, nullus liquor, inuenitur, præter eū, quem piscis continet, non figura modò Dactyli siue Solenis, sed vita etiam & omnis pisciculi laus perficitur & absoluitur, melior ut multo sit, quàm si in ipso mari extra lapidem natus fuisset. Si igitur in his faxis viuos absolutosque cum vnguiformi sua fistula Solenes intelligentia hæc, formarum dispensatrix formauit, quid in eisdem fuisse dicemus, figurati quidem ad piscem hunc corporis, non verò viui procreandi, facultatem? Figurarum enim, quæ animantium corporibus sunt propriæ, tum earum etiam, quæ corporibus non viuis eodem semper modo insunt, constanti similitudinis perennitate, causam ego ab effectricibus ideis, non à cæli duntaxant materia & forma, eiusque morione circulari, pendere credo: atque ita in vniuersum statuo vim vnam-

A vnā quamque formatricem tantum vbique producere, quantum materia capere potest, atque ita multa corporatura quidem hoc, vel illud animal esse, vitā verò nequam.

Est aliquod prodire tenus, si non datur ultra.

Sic animalium etiam terrestrium ossa, nedum marinorum, in terra generantur; atque modò quidem ossa perdurāt, modò verò fucci lociq; natura in lapides transiunt. Georgius Agricola in agro Luneburgensi testis est ossa belluarum marinarum orta esse, & in lapides cōuerſa. Plinius etiam ē Theophrasto ossa in terra nasci & in lapides transire author est. Huc forſan referenda ſint ossa illa enormia, quæ gigantum fuiſſe vana hominum ingenia crediderunt. Verū ne vltius quā Conchyliā noſtra & ossa belluina poſtulant, naturæ ſcrinia excutiam; hīc ſinem huic conſiderationi impoſito, certus neminem fore, qui noſtra hæc benè ruminarit, quin mox ſit conſolutionem illam ē Conchilijs connexam deriſurus. Hoc igitur in commune reſponſum ſit omnibus ijs qui Conchas, & magna piſcium ossa nobis ingeſſere. Miror equidem Plutarchum hominem philoſophum, iſtud non animaduertiſſe, vel ex eo ſaltem, quod in montibus etiam viceret Conchyliā inueniri. Quod ſi verum fuit, quare non æquè aſſeruit, ſuperiorem Aegyptum atque inferiorem mari coopertam fuiſſe? Hoc ſi fateretur, in Thebaida tandem & ipſam Aethiopiā mare deduceret, & ipſos tandem alpes ſubmergeret hac ſua collectione. Sed vereor ſi multus ſim in hac conſolutione infirmanda, ne ego prius ambitioſe in re clara reprehentionis accuſer, quā Plutarchus inconfiderantiæ. Multò certè prius Eratoſthenes ſeſe torſit in Conchulis & ſalſuginis cauſis apud eos inuentæ qui à mari longè ſunt remoti, præcipuam illam quæſtionem eſſe aliens, Quinam ſiat, vtrū duobus tribuſq; ſtadiorum millibus à mari intra mediterranea, plurimis locis, Concharū & Oſtreorum, & Cheramydum, ingens multitudo cernatur, & præter hæc ſali etiam lacus inueniantur, quaſi maria eſſent (vtrū ſit) circa templum Hammonis, & in ea quæ ad illud ducit, via, quæ ipſius teſtificatione longitudinem habeat trium millium ſtadiorum. Hīc enim plurimam Oſtreorum colluuiem eſſe, & ſalis etiamnum multum inueniri, & marinas exhalationes in ſublime ferri, propè ipſum etiam nauium maritimarū fragmenta monſtrari, quæ hiantibus terris ſint eſſuſa: tum etiam columellæ extare, ſuper quibus delphini ſunt, habentes hanc inſcriptionem, *καρχηδονίων θρασυών*. His Eratoſthenes inductus, Stratonem Phyſicum, & Xanthum Lydum laudat, qui inter cætera, quæ multa recitat, exiſtimarint ipſum Hammonis templum prius ad mare ſteſſiſſe; ac deinde mari deſtuerent, in mediterranea regione manſiſſe: atque oraculum, quia mari adiaceret, eò celebratæ, & nobilitatæ perueniſſe, non eſſe à ratione alienum: alienum verò à ratione eſſe, ſi dicatur, quam habet claritatē & exiſtimationem hoc tempore, eam in tanto à mari interuallo acquirere potuiſſe. Aegyptum præterea priſcis temporibus ad Peluſias viſque paludes & montem Caſium & lacum Sorbonidem, maris inundationibus fuiſſe ſubiectum, inditio eſſe, cum ſalſugo effoditur, puteos ipſos arenæ & Concharum plenos inueniri, quaſi mare antea regio fuiſſet. In his Xanthi dictis nihil Srabo inuenit abſurdi, ſed ad Stratonem reprehendendum, qui inter cætera argumentum de fundo maris attulit, quod nec Straboni, probatur, nec quicquam habet momenti ad ea, quæ modò ſtatui, eleuāda. Aduerſus aut Eratoſthenē, Stratonē, & Xanthum, eadem dici intelligantur, quæ contra Herodotum & Plutarchum ſunt à nobis dicta. De Conchulis itaq; & Oſtreis ſatis eſt reſponſum, illic ea nimirum reperiri, vbi ſuccus idoneus ad ipſorum generationem inuenitur, nullam maris delapſi inducta neceſſitate. Hæc omnia

D Goropius. Sunt & alia loca, in quibus iſtiuſmodi Conchyliā longè à mari diſſitis inueniuntur, vt in Heluetijs referente Zoographo in agro Solodurenſi. Scribit & Gyalduſ multas Concharum ſpecies in medio terræ & in montibus & in lapidicinis inueniri, quæ ſunt propè Syracuſas. Maius miraculum eſt quod ſcribit Gyllius (ex Athenæo, vt videtur) ſuper erutis ē terra Conchilijs his verbis. Poſteaquam, ſicut ait Nicolaus Daſcenus, lib. 104. Hiſt. ad Apameam Phrygiæ vibem Mithridatici belli temporibus, motu terra diſceſſiſſet, la cus qui antè ibi nunquam comparuiſſent, repentè extitiſſe, fluuiioſq; & fontes nouos ex eiſdem locis terræ motu excitatos fuiſſe, veterēſq; multos exaruiſſe, ac nimirum plurimā aquam tum dulcem, tum ſalſam, tametiſ ab eis locis maiore longè abeſſet, ex viſceribus terræ ſic emanaiſſe, vt tractum vniuerſum tum Oſtreis, tum alijs piſcibus marinis referriſſent.

Ossa in terra generantur.
Ossa in lapides.

Plutarchi in conſideratione.

Cōcha ſoſſiles.

Loca alia longinqua à mari Cōchis r. etc.

S E N S V S. M O T V S.

Quib. sen-
sibus care-
rāt, & qui-
bus non.

Sensus exte-
riores habe-
re.

Insectorū
sensus.

Mollium.

Apū gustus

An videāt,
& audiant
Conchyliā.

Natices, vt
capiantur.

Echinus.

Motus.
lib 14 de
anim. tract.
3. 6. 2.

Nō coeunt

Gravida di-
cuntur, sed
non partūt.

SILICEA testā inclusis (id est, Testaceis) satendum est, inquit Plinius, nullum inesse sensum, vt Ostreis, Et rursus: Carent, Conchæ visu, omni- que sensu alio, quàm cibi & periculi. Atque hoc est, quod & Suidas scripsit, Conchas (τὰς κογχύλας) quamvis careant visu, escas tamen se- qui videri, odorandi scilicet facultate. Ceterum communis præceptor Aristoteles visum & alios externos sensus Testaceis non negat. Nam in quarto de animalibus capite octauo disputans, docensq; quibus animalibus in- sit sentien- di vis, Mollia, & quæ vel crusta, vel testa operiuntur, atq; etiam Insecta sensibus præ- dita esse omnibus constare asserit, nam & visu & olfactu, & gustu, Insecta enim, inquit, tā- pennata, quàm non pennata, procul sentiunt, vt mel Apes & Culices dicti Muliones. Iam Sæpiæ, Polypi, Gammarii, odore escarū allectati capiuntur, & Polypi quidem ita adhæ- scunt, vt auellī inde non possint, sed truncari inde non partiantur. At verò pulicaria her- ba adnota, protinus ab odore eius resiliere dicuntur. Gustus etiam similis ratio: inter- dum enim cibum probequuntur diuersum, nec eisdem saporibus omnia delectantur. Nam Apes nullam ad rem putidam solent aduolare, sed dulcia petunt, Culices nulla dulcia gesciunt, sed acida. Tactu verò sentire omnibus datum animantibus est. Quæ autem siliceo tegmine operiuntur, olfactum, gustumq; habere constat, argumento escarum. Purpuris enim escas putidas Purpurarij emolliunt & accedunt ipsæ ad eiusmodi escam à longè, vt potè odorantes. Sensus item saporum ijs inesse, eisdem illis rationibus pa- ter. Sapore enim rerum earundem quæq; delectantur, ad quas veniunt odoribus inui- rata, quos gratos senserunt & disereuerunt. Adde quòd quæcunq; os obtinent, ijs & vo- luptas per saporum attractionem euenit & dolor. De visu & auditu quamquam nihil certi, manifestiq; habemus. Vngues tamen ad strepitum se subtrahere, inferiusq; sub- dere cernuntur, quoties ferramentum sentiunt adioueri. Exiguo nanq; extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili, oculuntur. Pectines quoq; admoto digito de- hiscunt, mox comprimunt se vt cementes. Natices item qui capiunt, non aduerso statu sed secundo adeunt, quoties escam persequuntur: nec voce vlla, sed silentio agunt, vt- pote cum & olfaciant & audiant. Nec fieri posse aiunt, quin subterfugiant, si vox pro- feratur. Echinus inter Testacea genera quibus facultas ingrediendi est, Vertibula, Glan- desq; inter immobilia eiusdem generis, olfactum minimè habere videntur. Hactenus Aristoteles, apud quem in quarto de partibus capite quinto, cum explicasset partes Mol- lium, Crustatorum, Testatorum, atq; Insectorum, ad cibum accommodatas, legimus, oportere certè vt illud habeant quod ei parti proportionetur, cui sentiendi principatus in sanguineo genere mandatus est, hoc enim in omnibus animalibus inesse necesse esse. Quod modo ad motum Testaceorum attinet. ° Albertus Magnus tradit ideo paruum in ipsis partium exteriorum diuersitatem esse, quoniam animantia sunt, quæ vno eodemq; loco remanent, & si moueantur, paruum esse motum: esseq; quæ nullo pacto moueantur, sed affixa semper hæreant. Est autem hæc doctrina Aristotelis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

DEM philosophus, qui omnium animalium naturas quàm diligentis- simè persequutus est, coitum, quin & partum istiusmodi animanti- um generibus, quæ testa integuntur, adimit. Nam etsi in decimo- quarto capite libri primi de historia animalium super eo ambigere videatur, iniquens: An Testati generis vlla coeant, incertum est: plurima tamen non coire aptum est. In quinto nihilominus eius- dem historiæ capite decimoquinto hoc vnum ferè genus totum expertus coitus esse scri- bit, & in noni capite trigésimo, testa intecta, inquit, vt Pectines, omneq; Ostreari- um siue Conchiarium genus, atque etiam Crusta intecta tunc optima sunt, cum gra- uida, vt latè in Locustis & reliquis huiusmodi patet: sed quanquam testa intecta gra- uida dicimus, tamen nullum eorum, vel coitum, vel partum videmus. Sic ille. Sed

tamen

A tamen in doctissimo Gallieni Imperatoris epithelamio legimus .

— Non murmura vestra columbæ,

Brachia non hedere, non vincant oscula conchæ.

Et in mari rubro quoddam etiam Conchas nasci scribit ^a Aelianus, testis tum non leuibus, concauis, & secturis distinctis, tum labris acutis, quæ eum coeunt inter se sic alterno incurfu coniunguntur, vt tanquam duram ferrarum coeuntium dentes videantur inter se conuenire, vnde fiat, vt si piscatoris natantis quancunq; partem, etiam si sub eam os subest, mordiculis apprehenderint, amputent: & similiter si articuli locum comprehenderint, neq; id mirum esse, eum tanta sit marginum acies. Vt verò exactius quispiam de Testacorum ortu & generatione volens satis fiat, non ab re fuerit altius ea ex eodem ^b philosopho repetere, quæ is integro super ea capite complexus est. Generatio Testatorum, inquit, quoq; partim similis, partim dissimilis cæteris est. Idq; euenit ratione: quippe cū animalium comparatione plantis, plantarum animalibus assimilentur, ita vt semine gigni quodammodo velut animalia videantur; vt alio modo non semine, & tum sponte, tum ex se; aut alia sponte, alia ex se oriri. Sed quoniam naturam proportionem plantis respondētem hoc genus habeat, hinc testa intectum aut nullum in terra gignitur, aut paruū: quale genus Linacum est, & si quid eiusmodi aliud sit, sed rarum. At in mari, similiq; humore multa & varia gignuntur. Genus plantarum contrā mari locisq; huiusmodi parum & nullum ferè: in terra autem hæc omnia oriuntur. Habent enim naturam proportionalem, atq; disinctam. Sed quanto vitalius humidum, quā siccum, & aqua, quā terra est, tanto natura Testatorum, quā plantarum, viuacior est. Nam aliàs eò quidem spectant, vt sicut plantæ ad terram, sic testata ad humorem se habeant, quasi plantæ Ostrea terrena, Ostrea plantæ aquatiles sint. Hinc etiam fit, vt multiformiora sint, quæ in humore gignuntur, quā quæ in terra. Humor enim naturam habet ad effingendum afforandumque habiliorem quā terra, nec multo minus corpulentam eam, quæ potissimum in mari habentur. Humor enim potulentus dulcis quidem, alumnusq; est. Quam ob rem quæ languine carent, nec natura calida sunt, ea nasci in lacu non possunt, minus etiam salis aquis, quæ sint potulentiores gignuntur, vt Testata, vt Mollia, vt Crustata. Hæc. n. omnia languine vacant, & natura frigida sunt. Sed stagnis marinis & iuxta amnium ostia gigni solent. Quærunt enim vnā teporem, & alimentum. Mare aut humidum, multoq; corpulentius aqua potulenta est, atq; etiam sua natura calidum est, vt particeps omnium partium sit, videlicet humoris, aeris, terræ. Itaq; omnia adipiscuntur, quæ singulis his locis gignuntur. Plantas enim terræ incolas quispiam esse statuerit, aquæ aquatiles animalium genus, aeris pedestre, sed quod magis minusq; & remotius aut propius res constet, magna mira; differentia existit. Quartum genus non his locis quærendum est, quanquam aliquid esse exigit ordine ignis. Id enim quartum corpus enumeratur. Verū ignis semper formam non propriam habere videtur, sed in alio corpore. Aut enim aer, aut fumus, aut terra esse videtur, quod ignitum est. Sed enim genus hoc apud Lunam quærendum est: hæc. n. quartam illam distantiam adipisci videtur. Sed de his aliàs. Natura Testati generis cōstitit, partim sponte, partim aliqua ab ipsis emissa facultate, quanquā sæpenumero ea quoq; spontina oriuntur constitutione. Sed generationes plantarū accepisse hoc loco congruit. Oriuntur enim earum aliæ semine, aliæ auulsione, nonnullæ etiam sobole, vt cæpe. Hoc igitur tertio modo Mituli gignuntur, quippe qui minores subinde iuxta principium adnascuntur. Buccina & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quasi à seminali natura humores quoddam mucosos emittunt. Semen verò nullum esse eorum putādum est, sed quo diximus, modo, plantis assimilantur. Quamobrem larga eorum copia provenit, cum primum confiterit aliquid. Hæc enim omnia, vel sponte vt oriuntur, euenit. Itaq; ratione tunc magis, cum origo præcesserit, consistunt. Aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum merito est ab eo principio, cui soboles quæq; adnascitur. Sed cū similem habeant facultatem cibis excrementisq; cibi, fauantium substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum est: quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum omnium ortus spontinus est. Omnia verò quæ hoc modo consistunt, aut in terra, aut in aqua cum putredine gigni visuntur, & imbre admisso. Cū enim dulce in principiu constituendum secernitur, quod superest, talem accepit formam. Nihil autem gignitur putrescens, sed concoctum. Putredo verò & putridum excrementum rei concoctæ est. Nihil enim ex toto efficitur, quomodo neq; in ijs, quæ ab arte conduntur. Nam nisi ita esset, facere non requireretur. Sed quantū inutile est, id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Generantur autem in terra humoresq; animalia &

^{li. 10. c. 20}
Conchæ vbi coeant.

^{li. 3. de gen. anim. c. 11.}
Testatorū generatio quibus cōparetur.

Limaçū ortus.

Testata cur plātis viuaciora.

Formæ multiplices in humore gennæ.

Quæ in lacu non nascuntur.

Plāte terre in colæ.

In igne nō generatur animal.

Testatorū generatur duob. modis.

Purpurarū cur magna copia.

Quæ sponte nascuntur.

Ar' mæ om
nia plena.

Cochlear
coeunt.

Conceptus
principiū.

Animalia,
sanguinea,
ex putredine.
Cor sangui
nis principi
um.

Animalia,
quæ ovo ge
nerentur.

Ex vermes
quæ gene
rentur.

Insecta vt
incrementum
sumat.

Testacea
sponte ori
ri.

Genitale
partem nō
habent tes
tacea.

plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodo plena sint animæ omnia. Quamobrem consistunt celeriter, cum calor ille comprehensus siue exceptus est. Comprehenditur autē, & humoribus corporeis incalcescentibus efficitur velut bulla spumosa. Sed differentia nobilioris ignobiliore siue generis constituendi in comprehensione principij animalis est. Huius autem rei causam, & loca habent, & corpus quod comprehenditur. In mari verò multum portiois terrenæ est. Quocirca ex tali concretione natura Testati generis oritur, ita vt pars terrena circiter durefcatur, cogaturq; eodem modo, quo ossa & cornua (sunt enim hæc illiquabilia igne) corpus intus contineatur, quod vitam obtinet. Vnum ex his genus Cochlearum coire perspectum est. Sed an ortus earum per coitum sit, nec ne, nondum satis exploratum habemus. Sed enim quæret quispiam rectè, quid nam in his sit, quod secundum materiale principium genitale à mare profectum mouens potentia tale, quale idest de quo venit, animal efficit. At in his quid nam hoc esse dicendum sit, & vnde & quod principium genitale secundum marem? Ponendum igitur in animalibus generantibus calorem in animali contentum, secernendo ex cibo ingesto, & conquoquendo facere excrementum, quod conceptus principium sit. Nec secus in plantis, nisi quod in ijs & quibusdam animalibus, nihil maris principium desideratur. Habent enim intra se hoc mistum. At plurimorum animalium excrementum illo principio eger. Alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs constat. Itaq; quod calor in animalibus contentus ex alimento efficit, hoc temporis calor in aëre ambiente contentus ex mari aut terra concernit conquoquens, atq; constituit. Quod autem comprehenditur exceptum in spiritu animali, id conceptum facit, motumq; imponit. Constitutio igitur plantarum, quæ sponte oriuntur, similis est. Quædam enim ex parte contrahitur, & alterum eius partis principium genitale, alterum alimentum sit primum ijs, quæ oriuntur. At verò animalia quædam verme nascuntur, tum ex anguia, quæ non ab animalibus gignuntur, tum etiā sanguinea, vt Mugilum genus quoddam, & aliorum fluuiatium piscium: ad hæc, Anguillarum genus. Hæc enim omnia, quamuis naturam parum sanguineam habeant, tamen sanguinea sunt, & cor obtinent: quod principium sanguinarium corporis est. Quæ autem intestina terræ vocantur, vermis habent naturam, in quibus corpus anguillarum consistit. Quamobrem de prima hominum, atq; quadrupedum generatione, si quando primum terrigenæ oriebantur, vt aliqui dicunt, non temerè existimaueris altero de duobus his modo oriri. Aut enim ex verme constituto primum, aut ex ovo, quippe cum aut intra se habeant cibum ad incrementum necesse sit, qui quidem conceptus vermis est: aut aliunde accipere, idq; aut ex parente, aut ex parte conceptus. Itaq; si alterum fieri non potest, vt affluat ex terra, quomodo animalibus ex parente relinquatur necessario, vt ex parte conceptus accipiat. Talem autem generationem esse ex ovo aut verme fatemur. Ego si initium vllum generationis omnium animalium fuit, alterutrum de his fuisse probabile esse apertum est. Sed minus rationis est vt ex ovo prodierint: nullius enim generationem animalem talem videmus, sed alteram tum sanguineorum, quæ diximus, tum ex anguium qualia sunt Insectorum nonnulla & ea, quæ testa operiuntur, de quibus agitur. Non enim ex parte aliqua oriuntur, vt ea quæ ovo nascuntur. Incrementum etiam similiter, vt vermes capeffunt. Vermes enim augentur, in partem superiorem, & qua principium continetur. Alimentum enim superius ab inferioribus ministratur. Atq; id quidem commune cum ijs quæ ex ovo proueniunt, habetur: sed illa totam materiam absumunt. In ijs verò quæ ex verme gignuntur, cum ex constitutione in parte inferiore contenta pars superior creuerit, mox ex reliquo alimento inferior articulatur. Cuius rei causa est, quod cibus postea quoq; in parte septo subiecta conficitur omnibus. Incrementum autem hoc modo fieri vermium, apertum in apibus, ceterisq; similibus, est. Principio enim partem inferiorem magnam, superiorem habent minorem. Idem augescendi modus in Testatis etiam est. Quod & ipsum constat in genere Turbinato: scilicet anfractibus eius, qui subinde, accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur: Dixi ferè quemadmodum generatio, tam eorum, tum cæterorum sponte orientium agitur. Omne autem genus Testatum sponte institui: apertum hinc est, quod nauigijs putrescente faece spumosa adnascuntur, & locis multis, vbi nihil tale aderat antè, post per inopiam humoris facto cœno Ostrea prouenerunt: vt apud Rhodum insulam, cum classis applicuisset, & scitilia proiecta essent in mare tempore post cœno obducto testis Ostrea in ijs res pericbatur. Nihil autem partis genitalis emitti ab ijs argumentum est, quod cum Chyp quidam ex Pyrrha Lesbi insulæ Ostreas viuas portassent, & in loca quædam maris reciproc

estus

Aëstus & luto similia dimississent, plures nihilo fuere temporis spatio, quanquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem ova vocantur, nihil ad generationem conferunt, sed inditio sunt nutritionis melioris, quale in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus præstant, ciboq; laudantur, argumento quod & Pinna, & Buccina, & Purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatum, sed alias maius, alias minus. Sunt etiam quæ non semper sed verè id habeant. Mox enim tempore procedente minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, Ostrea. Tempus hoc enim prodest eorum corporibus. Alijs nihil tale apertè venit, vt Callis. Sed singula eorum, & quibusnam oriantur locis, petere ex historia debes. Hæc omnia itaq; Aristoteles, qui & in quinto de historia capite duodecimo genus omne quod testa integritur verno autumaliq; tempore habere cerni testatur ea quæ ova appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippe quibus etsi per ea tempora præcipuè vberitas ouorum est, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, sed maximè plenilunijs, diebusq; tepidius restituuntur reddunturq; pleniores: qua de re suprâ plura diximus: Concharum quoq; corpora Lunæ effectus (in plenilunio) auferunt. Plinius. Idem omnes Conchas celerè rime crescere scribit, præcipuè Purpuras.

Oua Testaceorum generationi inepta.

Quando ova vocata habeant.

TEMPERIES.

VIGENT Testacea verè & autumno: laborantq; per frigus & æstus, temporis exuperantiam ferre impotentia. Argumento est, quod Echinis euenit, habent enim id iam inde abortu naturæ & plenilunijs vberius, non quia per id tempus copiosius pascuntur, vt quosdam putare diximus, sed quod noctes tepidiores sint propter lucem pleniorum. Calorem enim desiderant, quoniam frigori patent, vt pote quæ sanguine careant. Ex quo fit, vt æstate potius ubiq; vigeant, præterquam in Pireni Euripo, nam ibi non minus tempore hyberno probantur: cuius rei causa est, quod tunc vberius pabulentur, cum pisces per id tempus ea loca relinquunt. Aristoteles cum dixisset latere aliquorum genus totum, aliquorum partim latere, partim non latere, testa intacta omnia latere tradit, vt in mari Purpura, Buccinum, omneq; id genus. Sed absolutorum latibulum euidentius esse: condi enim cessu vt Pectines facere videntur. Aliqua leuiore quodam tegmine superimposito delitescere vt Cochleæ terrestres, idest Limaces, & adhærentium mutationem incertam esse. Non tamen eodem tempore omnia latere, sed Limaces Hyeme, Purpuras & Buccinna canis exortu dies circiter tricenot condi, Pectines etiam tempore eodum. Sed eorum plurima sanè latere & algore vrgente & æstu,

Echinorum natura.

lib. 8. Hist. cap. 13. Quæ lateant.

Cocleæ, vt lateant.

Quando lateant.

PRÆSAGIUM. ANTIPATHIA.

CONCHÆ adhærescentes, inquit Plinius, tempestatis signa sunt. Antipathiam quædam cum tonitru habere videntur, etenim sunt qui velint Conchylia & Ostrea tonitru læuiente margaritas quasi abortiendo vomere, ideoq; multas in arena reperiri.

DENOMINATA.

Kονχαλίζων authore Hesychio, πειρόμεθα ἀπὸ τῆ ἡχῆ τῶν κόγχων, à sonitu Concharum, forsan à sonitu, inquit author thesauri linguæ Græcæ, quæ inflatæ reddunt: inflari autem eas & sonare, antè cum ex Plinio, tùm ex alijs diximus. Κονχυλιωτής qui conchylia venatur, Conchyliarius, seu Conchyta, vt Plautus loquitur.

Salute fures maritimi, Conchyta atq; Hamiota.
Famelicæ hominum natio, quid agitis?

Budaus tetrasyllabos scribit κοχυλιωδὴς à κοχύλι. In codice Iustiniani dicuntur murileguli, quasi Muricarij à Muricibus. Dicuntur & Conchylegi, Cod. de metallarijs, qui Conchylia, Murices seu Purpuras colligunt. Hinc & κοχυλίας λίθος, quem Hesychius esse dicit durum & in te habere κοχυλίας τῦτας. Meminit huius lapidis Pollux quoq; innuens

Conchylia lapis.

Conchites
lapis.

Ostracida
ludus.

^aIn pœnulo.
Ostreatum
tergum ge-
stare.

ianuens à Xenophonte vocari *κογχυλιαθω*. Conchitea lapidem erui in fossa Hildesheimiæ vrbis; qui incurvis liris ad scapulas redeuntibus, & aurei coloris armatura decoratur, testatur Georgius Agricola. Longus, inquit, esse solet palmos duos, latus palnum. Conchitæ lapidi alij etiam cognati sunt, similiter à similitudine, qua Conchas aliquas siue Testacea animalium referunt, dicti; vt Cochlites, Myrites, Ctenites, Strombites. Est & C6chites saxi, vel marmoris genus, cuius Pausanias meminit in Atticis: Ex Græcis, inquit, soli Megarenses Conchiten habent, & in ciuitate multa ex eo ædificarunt. In primis verò candidus est, & reliquis lapidibus mollior, cui Conchæ marinæ semper insunt. *Κογχυλιαθω* Helychio sunt *γυναικα; υβριαι*. *Ὀστρεαθω* Polluci lusus genus est, quo ducta linea disparitos in partes pueros disperit, mox proiecto Ostraco siue testa pars quæ supinum proutiq; eius casum diuinarit, alteram in fugam dilapsam insequitur. deprehensus (asinum nominabant) confidet, repetitq; cantionem nox an dies. Lusum istum apud Hollandos etiamnum ex vsu esse scribit Nomenclator, vocarique ibi Luyfen oft noppem, siue hol of bol, quod est planū ne an cauum. Milphio seruus apud ^a Plautum ait se Ostreatum tergum gestitare, idest, verberibus & vulneribus duratum, vt sunt Ostreorum teste. Ostreolus, est Ostreis abundans. Vitur hac dictione Terentianus Maurus in exemplo Priapei carminis.

*Nam te præcipue in suis vrbibus colit ora,
Hellepontia, ceteris ostreosior oris.*

^bLib. 1. Geor. Ostrifer, qui Ostrea, seu Conchyliia producit, ^b Virgilius
Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi:

Ostracites. Ostracias siue Ostracites, (*ὀστρακίται*) gemma est Testacea, cuius duæ ponuntur species
gemma. à ^c Plinio, altera similis achata; nisi quod achates politura pinguescit: altera tam dura, vt
^{li. 37. c. 10} aliæ gemmæ fragmentis eius scalpantur. Nomen accepit hæc gemma ab Ostrei similitu-
^{li. 3. c. 19} dine. Est etiam Ostracites lapidis genus testæ similitudinem habens, cuius vsus est pro pu-
mice ad læuigandam cutem, vt legere est apud eundem ^d Plinium.

M Y S T I C A.

Veneri di-
cata Con-
cha.

^aLib. 3. sylu

^bLib. 1.

ONCHA Veneri erat dedicata, atq; eam ex Concha natam veteres G
fabulabantur. Concha itidem Cyprum deuocam canunt, ^a Statius

*Ite dabit cursus mitis Cysborea secundos,
Placabitq; notos, fors & de puppe rimenda
Transferet, inq; sua duces super aquora Concha. Et ^b antea dixerat.
Hæc & caruleis mecum consurgere digna
Fluctibus, & nostra potuit considerare concha.*

Dicatum ei deæ Concham nonnulli autumant, quoniam Conchulæ, Pinnæ, antequam
excludantur, inter se quàm primū coeant, sed Aristotele testante, Conchyliorum coi-
tus incertus est, quare alij ad falacitatem referunt, quæ concitetur ex eorum cibo: Vnde
^cLib. 2. etiam apud ^c Martialem legimus.

Lenior ò conchis Galle Cysbериасis,

Id est Veneris. Sed & Propertius Concham Erycinam appellat.

Et venit ò rubro concha Ericina mari.

Concha E-
rycina.

^aIn Rydēte

Et ^d ante hos Plautus de ipsa Venere locutus.

Te ex concha natam esse autumant,

Alij deniq; idem significare volunt, quod Phidiæ illustis illius pictoris symbolum, qui
Ellenibus Venerem, Testudinem calcantem pinxisse legitur, eo symbolo, veluti tacita
ambage indicans, mulierum munus esse, *δικορσαν ηγ' σιωπῶν* idest ædiū custodiam & si-
lentium. Qua de re consule Plutarchum, Stobæum, & Pausaniam. Sed & hoc quoq;
symbolum Phydæ in priori sensu Placiades interpretatur ex autoritate ^e Iubæ in phy-
siologicis, nempe quòd Testudo toto corpore simul aperto in coitu misceatur. Ostrea ve-
rò etiam Hellepontiaco ludibrio, inquit ^f Pierius, ne deo dicam, ita dedicantur, vt
Concha Veneri, putarim ob earum copiam, quæ Lampfaceno litore, totoq; Hellepon-
to ingens est: vnde Ithyphallico veteris poetæ ipsi Priapo dicto, ita legitur.

Nam te præcipue in tuis vrbibus colit ora.

Hellepontia, ceteris ostreosior oris.

Qui versus apud Terentianum reperitur, vti paulò antè citauimus.

Mulierum
officium.
<sup>li. 2. Mi-
tholog</sup>
<sup>li. 28. Hie
rogl.</sup>

HIEROGLYPHICA.

ONCHAM & Cancrū pingeant Aegyptij Sapientes teste Horo Apolline, volentes significare hominem, qui seipsum non curat, sed curetur à propinquis. Per Ostrea verò picta sculptauē humanum genus significari, philosophorum antiquissimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum genus Ostreorū simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostrę imbecillitatis naturam significantius explicare, cū Ostrea inditum esse dixit animi in corporis carcerem & tenebras coniecit: ita enim deus corpori animam adglutinauit, vt necessarium sit hominem corporis affectibus tangi vel inuitum. Quid verò aliud illa vel diuinā vel stellaris essentia scintilla hic patitur, nisi quod dum corpori adhæret, & vinculis se coerceri sentit, & in quodam obscuritatis carcere detineri? vnde fit, vt suę plerunque immemor originis, modò sensui se, modò appetentię subijciat & alieni facta iuris, cū ma-

Homo seipsum non curans. humani generis typus

Anima vt corpori inhaereat.

Bteria, cui adglutinata est, rapiatur in præceps. Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut scopulis auulsos, aut de imo maris fundo erutos, assertori nostro litora reuidenti, poenitentia prunis affos in escam apponat, vt ita absumpti in ipsius diuinitatis amplexu, ad sublimioris vitę confortia transeamus. Quod verò testam Ostrea pro pelle habent, quę sine eorum interitu auferri non potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squammas ignorantia deponere possunt diuinis admonitionibus quantumlibet instituti, nec cultum spiritus suscipere patiuntur, qui quidem vt Hierosolymitanus Hesychius ait, etsi in mari baptismatis inueniantur, etsi in fluminibus poenitentia, abominabiles tamen sunt: cumq; vitam sortiti sint in sacri lauacri tinetura, vocationem tamen, regenerationemq; corruerunt, dum neque pinnulas neque squamas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cognitionemq; diuinorum, quę cælestis est, sed obcæcato corde in ignorantia voraginibus detinentur & propterea in his qui squamas habent, nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, auarum, idolis seruientem, maledicum, ebriosum, detractorem, legum bonorumq; morum corruptorem, à fratrū commercio submouet: Ostrea enim hæc sunt, & id genus reliqua, quę sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur.

Testis regi quid significet.

E P I T H E T A.

ONCHA Empedocli apud Plutarchum βαρυάτος, id est, tergrigrauis nominatur his versibus:

Τάτο μὲν ἐν κόγχῃσι θαλασσομόις βαρυάτοις,
Καὶ μὲν κερύοντες λιθόβριων χελύωντε
Ἐνδ' ὅψα χθονὶα χρωτὸς ἐπ' ἔρτατα ταιτάρου. id est.
Inspice tergrigraues Conchas quandoque marinas
Buccinus, exemploq; obducta Chelys tibi saxo
Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

Dicitur ibidem θαλασσομός, quasi legem habens marinam, hoc est, marina, siue æquorea, quo postremo epitheto vsus est^a Martialis, dum canit:

Leuis ab æquorea cortex Marceitica Concha

Fiat: inoffensa curret arundo via.

D Alijs Concha quoque Erycina vocatur, id est, Sacra Veneri Erycinæ, aut quòd Venus ex Concha marina prodierit, vt etiam innuere videntur verba Statij Venerem loquentem inducentis. — *Et nostra potuit consurgere Concha*

Dicitur & Inda, quoniam Oceanus Indicus maximè mittit Margaritas, quę oriuntur in Conchis: nec non etiam Sidonia, quoniam apud Sidonem frequentes fuerint, vel propter Conchyliorum sanguinem quo fiebat purpura. Cur Conchyliia Horatio lubrica dicantur, sic explicat Turnebus.^b Lubrica Conchyliia dicuntur, intus polita, leuia, nitida, etsi quædam foris scabra sunt & aspera, vt ex his quę subijcit Flaccus, apparet, alioquin sunt polita foris Conchæ, & quædam ab historicis vocantur Liofrea, quòd eorum sit leuigatio & æquabilior foris testæ. Lunata verò vocauit Plinius, vel quòd curua sint in modum bicornis Lunæ, aut quòd noua impleantur luna. Conchæ quoque apud Ouidium cognominantur, marinæ, tenues. *Terga canis super obstita Conchis.* Idem de ceto dicebat in quarto

^a Lib. 14.

Epig. 209.

Erycina. Concha.

Margaritæ vbi nascantur.

Conchyliia lubrica cur dicta.

^b Lib. 1. c. 24. aduersa. Lunata cur dicta Plinio.

Metamor-

Metamorphosios, & in decimoquinto habet: *Detritis Conchis leuior*. Horatio dicuntur ^E viles, capaces: squalentes ^c Virgilio, aliqui fordidas interpretantur, malim aridas vel asperas. Cicero grandes dixit, sed hoc differentia, non epitheton est. Nominantur a ^d Plauto è genere Concharum Plagusia, quo nomine eas venire exsultat ^c Turnebus, quæ crustam tegumentum latam patulamq; habent, quasi *πλακώσας* dicantur. Nam à *πλακῶς* deducitur, inquit, quo nomine cum sit mons Ciliciæ, idem tamen etiam mons Placutius vocatur.

PROVERBIA.

Concha digni qui dicantur. Conchas legere.

^{li. 2. de Oratione.}

Ὁ γὰρ ὁ ἀξίος, Concha dignus. Quo loco author adagiorum: Rem nullius, inquit, pretij Concham dicunt Greci, quemadmodum Latini nauci & floccum. Vnde quod contemptissimum, nulliusq; rei significabant, id *κόγχης ἀξίον* dicebant. Conchas legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum nonnunquam ad ludica quædam sese demittunt. Ita ^c Cicero. Sed ^F

^{lib. 3. c. 8.}

Conchâ diuidere.

tamen ita narrare solet Sequola, Conchas eos ad Caietam & Lucrinum legere consueſſe, & ad omne animi remissionem ludumq; descendere. Hic scimus, inquit Manutius, non de futuros, qui nos dicant etiam gignere proueria, quos ad Angelum Politianum remittit, qui prouerbio nominatim & adpositè vsus est in Miscellaneis, cuius viri auctoritatem apud se sanctiorem esse dicit, quàm vt metuat ab eius incomparabili eruditione vel latum digitum discedere. Valerius ² Maximus de Scipione & Lælio: Ita animi quoq; remissioni communiter acquiescebant. Costat namq; eos Caietæ & Laurenti Conchulas & calculos lectitasse. Author adagiorum in eiusdem adagij declaratione summi ocij esse scribit, Conchas & Vmbilicos legere in litoribus, qui lusus esse solet puerorum: quamquam, inquit, trãsferri potest ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quædam animi gratia admiscunt. *Κόγχην διελών, Concham diuidere*, de ijs, qui nullo negotio quippiam perficiunt, Suidas dixit, item Helychius & Varinus, *ἐπὶ τῶν ῥάδιως τι ποιεῖντων. ὅσος, ταυτοῖς ἐπὶ τὸ δὲ τῶν κόγχων διελών*. Et Suidas rursus: *Ὡς περ κόγχῳ διελών. παραμύθια ἐπὶ τῶν σφόδρα ἐυτελῶν*. Autor adagiorum reddidit. Tanquam Concham dilacerare, vel Conchylium discerpere. De imbecellis, inquit, & viribus longè inferioribus dicebatur, nam illisæ solo rumpuntur Conchæ, quò cibis eximatur: aut inciso neruo, quo se contrahunt ac diducunt, contrahuntur. Hæc ille; videtur autem angustiores fecisse, vt vult Zoographus, prouerbij vsum, qui communior esse potest ad rem quamuis, quæ nullo negotio peragatur. Illud quoq; ^h Ouidij

^{lib. 4. de trist.}

Litora quot conchas, quot amoena rosaria flores.

Item illud in eodem sensu:

Litora quot conchæ, tot sunt in amore dolores,

Ostreï in morem ad hærere.

prouerbialiter prolatum videtur, de re innumerabili. *Ὡς περ λεπὰς προσήχεται*, id est, vt vertit Adagiorum author, *Ostreï siue conchyli in morem adheret*. Aristophanes dixit in animum, quæ agè à iuvene diuellebatur. Caterùm Lepas species Conchæ est, & non rectè Ostreum vertitur.

VSVS IN VARIIS.

Vfus ad culturam.

^{Georg. r. 1. c. 2.}

^H CRIBIT Ferrantes Imperatus Neapolitanus lapides Cõcharum species referentes in calcem celeritùs redigi posse. Sed & Hollandi aliq; circumuicini populi maritimi calcem exultis in fornacibus Concharum generibus conficiunt candidissimum, & ad adificandum perquam vtilem; quamquam minus quàm nostra imbres perferat. Antiqui in vitium cultura ¹ Maro his versibus,

Quod superest quacunq; premes virgulta per agros;

Sperge simo pinqui & multa memor ocule terra,

Aut lapidem bibulum, aut squalentes infode conchas.

Inter enim labentur aqua, tenuisq; subibis,

Halitus: atq; animos tollent sata.

Vbi Seruius, Cochleæ (melius Conchæ) propter admittenda spiramina infodiuntur; lapis

A lapis verò arenarius & propter spiramina, & propter immodicū hauriendū humorem si fortè nimius fuerit. Artifices aliquas quoque Conchas, præsertim verò illas, quæ margaritas ferunt, polire solent, hæc politæ nitore placent pulcherrimo, & iridis coloris æmulo proque diuersa ad lucem conuersione, vt colla columbarum vario, inde opera varia, ornamentaq; conficiuntur. Iisdem chartam læuigamus, isque vsus antiquus & Martiali notus, apud quem sic legimus,

Lenis ab aquoræ cortex Mareotica Concha

Fiat: inoffensa curret arundo via.

Conchæ itidem marinæ suffragia primum fuere, quas postea ex ære confectas σποδύλας dixere; deinde fabæ albæ aut solidæ in vnam lineam absolutionis, nigræ aut perforatæ in vnam aream condemnandi causa mitti solitæ. Solebant olim & Conchis cœa vasculis quibusdam sigilla includere, vt hodiè ligneis torno factis, vel è laminis stanneis æreisq; quò typi diutius cōferuerunt. Ad quod alluisse videtur Aristophanes. Καὶ τῇ κόρχῃ τῇ πάντῃ σπέρμῳ συμμέσιν ἐπέστη. Quo loco. Scholiastes addit dictum hoc à Comico, ὡς κόρχας ἦτοι κόρχιλλια ἐπιτιθέμενοι τῆς σφραγίσιν ἀσφαλείας ἐνέκα, ἢς τὸ μὴ ἀφαιρίζεσθαι τὴς τύπας αὐτῶν. In Xaguaguara Indiæ regione simili modo viri, vt Petrus Martyr scribit, pudenda suâ testa marina includunt. Apud Carienses verò eodem teste Conchylis marinis vtuntur in bello ad excitandos animos tempore pugnæ, quemadmodum nos antiquos Europæ facitasse antè diximus. In Africa, in Tebuto regno pecuniæ vim habent Conchyliorum Persicorum tegumenta, vt Leonius tradit. In Aethiopia item Conchæ quas porcellanas Itali, Lusitani Buzios vocant, monetæ loco sunt; nec noh Bengalæ Concharum speciebus loco Baxaruchos monetæ vtuntur, sicuti legere est in prima parte nauigationis Hollandorum in Indiam. Apud Athenæum Didymus inquit solere aliquos lyrae loco Conchylis & Ostracis collisus concinnum quendam sonum saltantibus edere.

Pictoribus quoque in usum cedunt Concharum testæ, quibus sua infundunt pigmenta. Erat ex iisdem lusus quidam quem ὀστρακισμὸν siue ἐξοστρακισμὸν, id est, relegationem dicebant. In eo populus testulis in urbem missis aliquem relegabat, cuius nomen in ijs ipsis Ostracis inscriptum erat. Εποστρακισμὸς verò ludus erat, quo Conchæ per superficiē aquæ nittuntur, & saltus ipsi Concharum proiectarum numerantur priusquam mergantur, ex quoq; saltuum numero victor pronuntiatur, vt pluribus Pollux docet in nono, vbi etiam τοστρακισμὸς vno in loco scribitur, sed malè, nam ἐποστρακίζαν agnoscit Suidas; & ἐποστρακισμὸν Eustathius, scribens esse εἶδος παιδιᾶς, καὶ οὐκ ἐποστρακία πλατεῖα ἐκτετακμένα ὑπὸ θαλάσσης, προέχοντα κατὰ τῆς ἐπιφανείας τῆ ὕψους. καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πολλὰίαι, ὥς τὸν σάροντα δούσι κατὰ θαλάσσης, ἡδὲ τὸν ποιεῖνται προσοψῆν. Vnde dicit manasse illud ἐπὶ τῷ ὅποι τύχη μεταβαλλομένη, prouerbium ὀστράκῃ περιστροφῇ, siue ὀστράκῃ περιστροφέντος, vel μεταπείσόντος; id est, τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγέντων ὡς ἔτυχεν, rebus fortè fortuna immutatis. Dicitq; ibidem Eustathius, etiam ab eis qui ὀστρακὴν ludunt, prouerbii hoc ortum fuisse. Polluci idem ludus ὀστρακὴν dicitur, citans Platonem in Phædro, vbi ait; φυγὰς δὲ γίγνεται ἐκ τέτων, καὶ ἀπεριωχῆς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ πρὶν ἐραστὴς, ὀστράκῃ μεταπείσόντος. ἔται φυγὴ μεταβολῶν. ὁ δὲ ἀναγκάζεται δάκνει ἀγανακτῶν; καὶ ἐπιδιδάζων.

Metaphoricè verò de subita rerum mutatione dicitur & conuersione repentina, qualis est eorum qui ὀστρακὴν ludunt. Eunapius. ὥσπερ ὀστράκῃ μεταπείσόντος, ἀπὸ τοῦ βέλτον ἐχώρησε Ρωμαῖος, velut Ostraco conuerso Romanæ in melius celsere. Lucianus in Apologia, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Ἐπάτα πάντων ἐκλαδόμενος ὀστράκῃ φασὶ μεταπείσόντος, ἐόντων αὐτῶν φέρον ἐς θαλάσσαν ἔγω περιφανὴ καὶ περιλήπον ἐνέκα, id est, deinde oblitus omnium, testula, vt aiunt, transmutatur, volens ipse semet in seruitutem vsque adeo manifestariam & insignem concit. Adagiorum author incertum esse ait vtrum sumpta sit metaphora à ludi genere eo quem diximus, an ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur, in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quauis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob causam, nisi quòd molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem Ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, Testæ viritum in comitijs dabantur. In eis, quem quisque vellet urbe cedere, literis inscriptis indicabat; hos deinde omnes in fori locum quandam cancellis circumseptum, deportabant. Porro magistratus quibus hoc datum erat negotij, primum vniuersos recenscebant, qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde semotis vniuscuiusque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur, ita tamen, ut illi liberum

interim

Concharū politura.
Lib. 14.
Epig. 209.

Vfus ad suffragia.

† In Vespis.

Li. 4. de c. 3

Pro classico.
Pro pecunia.

Pro Iytra.

Ludi ex Conchyliorum testis.

De quibus dicitur Ostracismus.

Metaphora de Ostracismo.

Ostracismus qui ferebatur

interim effret fructus suos accipere. Erat itaque Ostracismus nō improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis insitæ inuidiæ placatio. De usu verò Ostracorum antè ex Polluce diximus.

V S V S I N C I B O .

Quando
meliora.
* Lib. 32.
* Li. 9. Hi.
cap. 30.
Aluum cur
ciant, &
quæ, & quæ
non.

Quibus de
tur.

Nocumen-
ta.

Aluum &
vrinā quæ
facilius mo-
ueatur.
* Li. 3. simpl.

VANTO PERE varijs Conchylijs delectati sint veteres, ac maximè Romani, obiter antea innui, & in singulorum serè priuatis historijs patebit. Athenæus Ostreaea quandoque humorem habere scribit lacti similem, eoq; tempore suauissima esse. Omnia autem teste ^a Plinio modicè collui in cibis oportet, quia litoris gratia perit. Optima sunt cum grauida sunt, licet nemo, vt ex Aristotele diximus, eorum vel coitum, vel partum viderit. Commune verò omnibus hoc est, vt falsum quandam in sua carne succum habeant, quo aluum citare nata sunt, id quod vnicuique magis minusuè datum est. Quæ enim dura carne constant, minus hoc habent, quam Ostrea, quæ sanè omnium Testaceorum mollissimā carnē habent: parua verò Chamæ, Spondili, Solenes, Purpuræ, Buccinæq; & alia id genus, duram. Itaq; Ostrea minus quidem nutriunt & aluum facilius mouent: ^F quæ autem duriora sunt, vberius alunt, & difficilius concoquuntur. Purpuræ Buccinæque duriores sunt carne, succumq; efficiunt crassiores: sed caro in alijs, præsertim in Ostreis humidior tenaciorq; est. Præterea quæ duram habent carnem, & concoctu difficilia, ita corruptioni minus obnoxia sunt. Quia quidem ratione sæpius ea exhibere solemus ijs, quibus ex malorum succorum copia cibus in ventre corrumpitur, siue eo ex iecinore affluant, seu in ipsius ventriculi tunicis contineatur. Dantur autem, inquit Galenus, ijs quibus cibus in ventre corrumpitur in optima aqua bis teruè decocta, ita vt cum salsa prior iam sentiat in alia quæ pura sit, transferatur: Ex ijs quæ duram carnē habent, succus procreatur, quem crudum vocant, sicuti quæ mollem, pituitosum. Quemadmodum verò ea quæ succum il- lud falsum exuerunt, carnem habent corruptioni repugnantem, & quæ aluum sistat, ita si (cū sale & garo condita fuerint) eorū ebiberis iusculum, venter quidè abundè mouebitur, corpus verò nihil serè sentiet alimentat: caro ipsa solidior & difficilius concoquitur, & crudum crassumq; ac frigidum gignit succum: maximaq; ex parte lenum ac pituitosum: quamobrem senibus maximè incommoda est Ostrearū, & Testatorum omnium caro. Mnesitheus Atheniensis de Testatis hæc prodidit: Ostrea, Chamæ, & Mituli, ceteraq; id genus, carnem habent, quæ ob falsum, quem in se continent succum, egre concoquitur, & si cruda edantur, aluū cient. Quod si concoquantur, vel in quouis humore, magnā saluginis partē in eo relinquunt, quod sit, vt eorum iuscula aluū turbent: caro verò ipsa, falsi illius succi iam experts, minimè ventrem perturbet. Quod si probè assentur Conchæ, maximè tum salsæ euadent, vt quæ succum iam habeant ab igne veluti succusum, & prope dixerim, assumptum. Ad aluum vrinamue ciendam cæteris præstant Mituli, Ostrea, Pectunculi & Chamæ, vt auctor est Diocles Caristius. ^c Galenus pariter Conchularum maris & cæterorum serè Ostreorum succum planè tum falsum esse tradit, tum ventrē soluendi vim obtinere; quamuis earum caro, inquit, ventrem reprimat. Paulò aliter Cornelius Celsus, aluum mouere ait Cochleas, Ostrea, Pelorides, Musculos, & Conchulas serè omnes. Et Plinius Phaniam physicum citans, Vrticam coctam cum Conchulis aluum ciere auctor est. Dioscorides verò, Chamaram, Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciere, idq; cum vino assumi vult. Lego & apud Serenum.

Ventri moliendo

Quodque satis melius verbis dicemus Horati,
Angulis & viles pollent obstantia Conche.

Ven^dè Cō-
cha nata,
cur dicatur
* Li. 17. c. 22
* In Rudete
Vt cōdian-
tur.

* Lib. 9. c. 7.
* Li. 4. c. 3.
* Li. 16.
Geog.

Aetius, qui re venerea vt nō possunt, edere Polypos, & Concharum omnia genera iubet. Insigniter sanè Venerem incitat earum esus, vnde Venerem Concha Cyprum vctam, alijs Concha natam voluerunt: atque huc pertinere putat ^d Adrianus Iurnebus illud ^e Plauti: *Cano tu harum Conchas spreueris*. Quod ad condituram Conchyliorum attinet: In omne genus Conchyliorum condimenta limes, inquit ^f Apitius, piper, ligusticum, pectunculinum, mentam siccam, cumini plusculum, mel & liquamen: si voles, solium & malabathrum addes. Diodorus ^g Siculus Conchas permagnas legi in Aegypto scribit, quarum testis saxis attritis, interiore carne cruda sapore Ostreis persimili veltuntur, vbi verò tēpestas ventorū vi diutius perseuerat, Conchæq; deficient, ad ossa cōfugere iam cumulara. ^h Conchas, quæ carnē habeant, hoc modo Ichthyophagi teste ^h Strabone nutriūt: ijs in tosam vel lacum immisiss, pisciculos in cibum iniiciunt, atq; in penuria piscium vtiuntur.

V S V S

VSVS IN MEDICINA.

CONCHYLIA, inquit Sauonarola, & Ostrea magis medicinae quam cibo idonea sunt. * Galenus ad ægilopes cum testis suis teri & apponi iubet; aliquos verò etiam aloen & mirram miscere ait, & alias in lib. de compositis medicamentis Conchas vstas vnum ex validissimis medicamentis ad achores esse. Eorundem testarum cinis vlceribus malignis prodest. Rasis Conchas marinas adustas abstergendo dentes purgare, ex non adustis contritis emplastrum applicarum adustionem ignis sanare asserit. Quomodo verò vrantur docet Seruitor his verbis. Oportet qui vult comburere Testas Conchyliorum, quòd terantur & ponantur in olla munda, & ponantur in furno figuli vna nocte; deinde extrahantur sicut combustæ, sicut cinis albus: sin autem ponas iterum in furno panis vel eodem dimittendo, nec sint alba calcinata. Et sunt qui ponunt Cochleas super prunas & exuffiant, & dimittunt, donec fuerint albæ, & terunt & ponunt super Testam terream super carbonem & exuffiant, donec sint albæ secundum voluntatem eorum.

* Euporiss.
2. 106.
Ad ægylopes.
Ad Achores.
Ad vlcera maligna.
Testæ Concharum vt comburantur.

DE TESTACEIS TURBINATIS IN
GENERE. Cap. II.

S Y N O N Y M A.

Τρομβώδης in genere dicta sæpius Aristoteli, inter Testacea, maximè vbi de Cochlearum generibus ei sermo est, Theodorus Gaza Turbinata interpretatur. Sunt autem hæc quæcunq; in volutas & anfractus, seu spiras, quales in prælis & torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo refectunt, vt in Cochleis in primis cernere licet. Hæ enim omnes Turbinatæ sunt, sed breui-

Turbinata quæ.

Cres rotundioresq; nec exeunt in mucronem suo Turbine, vt Strombi propriè & priuatim dicti. Zoographus *ἐλκασθῆ* etiam dici posse putat, quoniam Græci *ἐλκας* vocant, quas diximus volutas, siue anfractus. Et *τρομβός* Rondelerio in genere sumitur pro omnibus Turbinatis: quemadmodum hisce verbis nobis scriptum reliquit. Massarius vir admodum doctus in suis annotationibus in nonum librum Plinij existimat Cochleas à Græcis appellari *τρομβας*, id est, Turbines. Eius hæc sunt verba. Sunt autem Cochleæ inter Testacea, quæ sanguine carent. Verùm aliæ aquatiles, aliæ terrestres sunt, quæ item in plures species distinguuntur. Aquatiles Cochleæ sunt, quæ Græcè Strombi, Latineq; Turbines communi nomine nuncupantur, quòd ex amplo in tenue deficiant in vertiginem torti. Sed ille mea quidem sententia fallitur. Nam Strombi à Cochleis fecernuntur, vel ipso a Plinio auctore, qui in piscium marinorum catalogo, seorsum Concharum genera & Strombos recensuit: & alio in loco pro diuersis ponit. Quartanis Cochleæ fluuiales in cibo recentes. Deinde: Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore. Reuera Cochleæ *τρομβώδεις* nomine concluduntur, veruntamen *τρομβώδης* καὶ *τρομβός* multò latius patent. Nam *τρομβώδεις* nomine intelliguntur etiam, quæ in longum Turbinem definunt, & in anfractus contortum, à quibus differunt Cochleæ, quòd testa quidem sint clauiculatim intorta, sed rotunda & non in longum protensa. dicuntur enim *κοχλίας*, quòd habeant *τὰ ὄστρακα κυκλωτέρη*. *Στρομβοί* verò etià dicuntur, quibus testa quidè in Turbinem definit, etiam si clauiculatim contorta non sit, vt ex superioribus Strombis, quos depinximus, perspicuum sit. Quod si quādo apud authores confundantur hæc significationes obseruandum est præter rerum ipsarum naturam id fieri. Hæc omnia Rondelerius: cæterum si Cochleæ æquæ ac Strōbi figurā æmulentur, indeq; vocentur *τρομβώδεις*, quid vetat quod nō etiam Cochleas vocare possimus voce multò cōmuniori. Equidè si Mucronis forma habeatur ratio, latius parebit Strombi significatio quàm Cochleæ, sed ita non videtur, voluisse mihi Massarius, sed quod simul omnia anfractuosa sint. Ita quoq; Helychius non distinguit Strombum simpliciter *κοχλὸς* interpretatus. Et in hisce b Theocriti versibus a

Strombus pro genere

Cochleæ quæ

Aquatiles Cochleæ à Strōbis differunt Rondelerio.

* Lib. 3. l. c.

1. 1. c. 10.

Strombodo quid.

Cōtra Ron delet.

* Ioyl. 9.

strombus, & Cochlea seu synonyma nomina nuntur.

Τὴν δὲ σφόδρα καλὸν ὄσρανον, ἔκρας αὐτοῦ
 Στὰθλον, πέτραν ἐν Ἰκαρίαισι δοκίμασας,
 Πέντε ταμῶν, πέντ' ἔσιν· ὃ δ' ἐγναχῆσατο κόχλην
Alteri verò Conche pulchram testam, cuius carnem ipse
Comedi, quam in scopulis Icarijs captaueram,
Quam in quinque partes diuise presentibus. Ille verò insonuit Conche

Sic Strobilum quoque & Strabelum & Cochlon, & Concham, pro Cochlea marina, siue omni, siue genere illo, quo ad buccinandum utebantur, auctores vsurpare, ijs quæ subijciemus testimonijs, constabit. *Στροβίλοι*, inquit Suidas, dicuntur Cochleæ & Buccina marina. *Στραβήλω*, τὸ κόχλην ἢ ἐσάλπίζον, Helychius. *Τετὶ τριτάτας φυσᾶν φασί διακόχλιν τετραπυμένους*. Impropiè itaq; Cochlea pro Turbinato etiam sumi possit. Est enim Turbo qd. Turbo, vt ipsius Rondeletij verbis utar, qui ex amplo, & lato paulatim in mucronem desinit, vt de Buccina scripsit Ouidius, dum canit;

— *Cana Buccina sumitur illi*

Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo.

Huius figuræ est Turbo luforius,

Turbo luforius.

*Quem pueri magno in gyro vacua atria circum,
 Intenti ludo exercent,* vt ait Virgilius.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. NATVRA.

^a Lib. 4. de partib. c. 7. Turbinatorum duo genera.

TURBINATORVM duo genera facit^a Aristoteles his verbis: *Τὰ δὲ στρομβώδη καὶ ἀπὸ περὶ ἑρηται πρότερον· καὶ τέτων τὰ μὲν ἐλίκλιον ἔχοντα, ὅσιν κήρυκες· τὰ δὲ σφαιροειδῆ μόνον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐχίνων γένος*, hoc est Turbinati generis alia in anfractum intorta, vt Buccina, alia in globum circumacta, vt Echinorum genera. Aduersus quam diuisionem insurgit quodammodo Rondeletius, dum alio in loco dicit Aristotelem in Turbinatis Echinos non recensere, quamuis testa operτος, vt ex his, inquit, verbis perspicuum est. Quæ testa operiuntur, vt Umbilici, Cochleæ, Purpuræ (in textu Græco nihil est, quod Purpuræ respondeat.) & omnia quæ Ostrei aut Conchæ (nihil quoq; est, quod Conchæ vocabulo respondeat) nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus. Præterea Turbinatis tradente eodem (ibidem) hoc peculiare est, vt testæ postrema à capite clauiculatim intorqueantur. Operculum etiam ea omnia iam inde ab ortu naturæ gerunt: quæ Echinis nullo modo conueniunt. Sic ille, quæ sanè argumenta neutiquam meo iudicio conuincunt, quo minus Echini in Turbinatis sint recensendi. Cum enim Turbinatis proprium esse dicit, vt testæ postrema à capite clauiculatim intorqueantur, operculumq; iam inde ab ortu naturæ ea omnia habeant, loquitur de ijs tantum quæ verè, hoc est clauiculatim Turbinata sunt, & non de rotundis, vt sunt Echini, qui per se alterum, nimirum rotundum Turbinatorum genus efficiunt. Neq; etiam verum est, quod in eo loco quem adducit Rondeletius, Echinos à Testatis, separat. Etenim philosophus eo toto capite agit de Testatis, eorumq; inter se differentijs: vnde à principio ferè capitis, paulò post allata verba, sed ipsa (testata nimirum) inquit, inter se numerosa discrepant differentiæ, tum testæ, tum carnis intus ratione: alijs. n. in eo genere nulla est caro, vt Echinis: alijs est, sed penitus inclusa, nec vlla ex parte conspecta, excepto capite, vt terrestrium Limacibus &c. Disertissimè vnde in decimo eiusdem libri philosophus Echinos Testatorum generis facit inquit: Echinus inter Testata genera, quibus facultas ingrediendi est; ver tubula, glandesq; inter immobilia eiusdem generis, olfactum minimè habere videntur. Quid clarius? Possè præterea & alia philosophi loca adducere, nisi & ipse Rondeletius suo se gladio occideret vel binis saltè, quæ subueniunt nunc mihi locis, quorū prior est in capite codè de Strombibus vbi hanc posuit Testatorū diuisionē. Sed ne qua sit in Testaceorū diuisione obscuritas, ea sic perspicuè distinguemus. Testaceorū alia sunt vndiq; connecta, alia parte duntaxat altera. Vndiq; cōteguntur Telling, Peccines, Mytuli, Conche alia. Altera tantū parte, vt lepas, auris marina. Rursus eorū quæ vndiq; integuntur, alia testa cōtinua penitus cōclusa sunt, vt nulla ex parte carnē detectā habeant, veluti Holothuria, Tethya, Echini. Alia testa cōtinua inclusa qdē, nec vlla ex parte cōspecta, dēpto capite, vt Buccina,

^b Lib. 4. Hist. c. 4. Echini aut Turbinatis annumerandi.

Turbinatis quid proprium. Cōtra Rondelet.

Arist. explicatus.

Echinos inter Testata numerat. Aristot.

Testatorū diuisio.

A cina, Purpuræ, Cochleæ: denique Turbinata omnia quæ capitis operculum habent. Alia testa vndiq; conglobata quidem, sed non in gyrum conclusa sunt, quæ rimam habent sine operculo, vt Conchæ venereæ. Alia vndiq; duabus testis contestæ, vt Pectines, Chama, Dactyli &c. Alter locus est, qui nunc in mentem subit, in primo capite libri eius de Testaceis primi, vbi quoq; eorundem Testaceorum differentias ponens sic loquitur: Ex his (Testaceis) alia ab alijs testæ duritia superatur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim ista Ostracodermis subijcit Aristoteles) longè minus dura testa conteguntur quàm Purpuræ, & Buccina &c. Fatetur itaq; Rondeletius Echinos à Philosopho Testaceis annumerari, & ipsemet ille in sua diuisione ita scribit: quare mirari subit, cur postmodum Echinos inter Testata non reposuerit, loco de ijs agens inter Testata: & Crustata medio: Nam quod Plinium in Crustatis recensuisse scribit, locus ille Plinij quem adducit, mihi valde est suspectus, quin doctissimus Massarius longè aliter eum interpretatur. Agens enim is author toto nono libro de varijs animalibus aquatilibus, nominatim verò capite vigesimo de ijs quæ sanguine carent, & trigesimo de Cancris, Echinis & Echinometris, vbi de Cancris esset locutus, subit, Ex eodem genere sunt Echini &c. vnde Rondeletius ea verba ad proxima referenda arbitratur vnâ cum Zoographo, (quantum ille ad Cancros, hic ad Locustas refert) Massarius verò ad exanguia; & meo iudicio rectè, nam in sequenti subinde capite idem Plinius nullo interposito alio animali iterum subdit: In eodem genere Cochleæ &c. Quare si & hoc ad Cancros vel Echinos, de quibus vltimum erat locutus, esset referendum Testacea qualia Cochleæ sunt cum Crustaceis cõfudisset. Non me latet interim Plinium in ea fuisse opinione, quod Echini sint Crustacea, sed Rondeletius id videtur ignorasse, cum locum Plinij minimè adducat. Is autem in eodè libro capite duodecimo legitur, vbi agit de digestionè aquatiliū per species, atq; ita insit: Aquatiliū tegumenta plura sunt. Alia corio & pilo integuntur, vt vituli & hippopotami. Alia corio tantum, vt delphini: cortice vt testudines: silicem duritiā, vt Ostrea & Conchæ: Crustis vt Locustæ: Crustis & spinis, vt Echinis quāmis, vt pisces; aspera cute, vt Iquatina; molli, vt murænæ: alia nulla, vt Polypi. Sic Plinius. ceterum nos, Philosophum potius sequentes, Echinos inter Testata ponemus, & alterum Turbinatorum genus faciemus. Vt itaq; diuisionem Philosophi reperamus, Turbinata quidem non omnia *ἐκλυτὰ* habere constat ex verbis eiusdem: Pars posterior in Mollibus adducta est in anterio-
C rem, sicut in Turbinatis Testatorum. In vniuersum enim testa, partim cum Crustatis, partim cum Mollibus conueniunt: Crustatis quidem, quod partem terrenam foris, carnosam intus habent. Figuram autem corporis eodem modo quo Mollia, Testata etiam quodammodo omnia habent: maximè verò è Turbinatis ea, quæ volutam habent, *μαλιστα ἐκ τῶν στρομβιδῶν τὰ ἐχοντα τὴν ἐκλυτὴν*. (Gaza vertit: quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur.) natura enim horum vtrorunq; perinde se habet, quasi quis directâ lineâ (vt in quadrupedum ac hominum genere est,) primū extrema lineâ parte superiori os situm intelligat, quâ a. mox stomachum quâ b. tum ventrem, quâ c. deinde intestinum vsq; ad ostium excrementi, quâ d. Hæc ita in sanguineo genere disposita sunt &c. At verò Mollia & Turbinata, inter se quidem proximè constant, sed illis è conuerso. finis enim ad principium stetit, quasi quis lineam insciscendo (in circulum) adducat d. ad a. Cum enim ita partes interiores eis collocentur, (foris) ambit alueus in Mollibus, τὸ κοῦρος: in Testato genere, Turbo, ὁ στρομβος. (Notandum hîc monet Zoographus, quod Strombus & pro testa exteriorē tantum, & pro animali toto accipitur.) hinc fit vt excrementū meatu ori vicino emittatur. Hæc Aristoteles. Helicen autem fortè ea tantum habuerint, (inquit Zoographus) quæ in turbinem, veluti pyramidis forma excurrunt, alia, vt Cochleæ quædam, lineas suas aliter digestas habent, circulorum ferè forma: qui plures ita coniuncti sunt, vt minores à maioribus contineantur, quod in helicoide lineâ non fit. Quomodo à Mollibus differant, etiam in Mollibus dictum est. Ab vniuersalibus, binaluibusq; differunt præterea, quod illis adnata sit caro, cum turbinatis magis sit soluta, vt idem Philosophus prodidit, apud quem plura de Turbinatorum partium forma inuenio, & ne sæpè in particularium historia veniant repetenda, hîc adferam. In quarto itaque de partibus, capite quinto, cum dixisset Cochleas & dentes præduros, acutosq; habere, & quod interiacet dentibus, carnosum similiter vt Mollia & Crustata, promusculum etiam inter aculeum & linguam: insuper ori iungi quasi ingluuiem auium à qua stomachus est, & sub hoc venter, in quo situm est id quod papauer vocatur, mox intestinum continuum tendi simplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus. n. Testaceis inest hoc excrementum quod vel esculentum esse præcipuè sentitur, subdit: cætera etiam Turbinata, vt Purpuræ,

Plinius inter Crustata Echinos posuit.

Echini Crustacei Plinio.

Turbinata omnia non habent. Vt cū Mollib' & Crustatis conueniant.

Strombus, p. testa exteriori, & pro toto animali.

Turbinata vt ab Vniuersalibus Binaluibusq; differant.

Buccina (*urpupes*) similiter vt Cochleæ constant, Bivaluibus quomodo differant, modò diximus, at quomodo hisce eisdè assimilentur, diximus supra in Testaceis in genere, nimirum vt operculo quodà congenito carni patulæ opposito claudantur. In quinto historiæ cap. 5. cum dixisset eundem modum & idem tēpus gignendi esse Buccinis, quos Purpuris adiungit, Operculum item oris idem tam huic vtriq; generi adhaeret natiuū quàm cæteris Turbinatis omnibus. Pisci quoq; exerta lingua appellata sub illo operculo solent. Diximus quoque carnem alijs Testatis nullam esse, vt Echinis; alijs, sed penitus inclusam, nec vlla ex parte conspectam, excepto capite, vt terrestrium Limacibus & ijs quæ Cocalia quidam appellant, & aquatiliū Purpuris, Buccinis, Cochleis & reliquis Turbinatis. Interiorum natura in Turbinatis (sumpta sunt hæc ex eodem philosopho histor. quart. capit. quarto,) omnibus similis est, nec nisi magnitudine (excessuque) variat: alijs enim partes maiores, alijs euidentiores, alijs minores, obscurioresque sunt. Adhæc discrimen illud duritiæ, mollitiæ, cæterarumque eiusdem generis affectionum. Caro enim prima in ore testæ, quam omnia torosusculam habent, alijs magis talis, alijs minus. Caput eius partis medio prominulum iungitur, & cornicula duo quæ pro magnitudine plus minus capiunt incrementi, Exerunt caput more eodem omnia, idemque; per metum retrahunt intrò. Dentes. Nonnulli etiam os & dentes acuti, breues, & tenues, vt Cochleæ. Promusculis. Promusculis etiam gerunt modo Muscarum: quod quidem membrum linguæ speciem præ se fert. Habent hoc idem & Purpuræ & Buccina firmum & torosum, quo similiter vt asili & tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validiùs; testas enim e scarum possunt perforare. Venter. Venter os protinus excipit, similis in Vmbilicis ingluuici auium; habetque; parte inferiore duo albida, torola, mammis similia, cuiusmodi carunculas vel in Sepijs esse animaduertimus, sed hæc torosiora. Gula. Gula à ventre duplex, longa, porrigit se vsq; ad papauer, quod postreum fundo commissum est. Hæc ergo vt in Purpuris & Buccinis conspicua in clauicula testæ continentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, gulæ ipsi continuum, simplexque; ex toto vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est, quæ & laxius hæret, quod enim *μικρὴν*, Latini verbum è verbo papauer appellamus, in omnibus Testaceis generibus inest. Hinc sursum versus replicans, carnis repetit sedem, finisque ad caput, vnde eijcitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis generibus tam aquaticis quàm terrestribus. Hæc est interiorum partium, quibus Turbinata constant, descriptio, prout ex Philosopho citat Rondeletius: qui item post traditas omnium Testaceorum differentias: Ex his omnibus, inquit, ea tantum hic tractamus, quæ testam habent vnicam totam continuam, atque; hoc quidem Turbinatis proprium est, quò à reliquis socernatur: ipsi tamen omnibus commune est, quod iam diximus, quodq; testa intorta sit. Cæterum hoc de anfractuoso genere tantum, non de rotundo intelligendum esse diximus supra ex Aristotele. Scitu quoque; dignum est quomodo crescant. Huius quoque meminit Philosophus in tertio de generatione cap. vltimo, vbi cum demonstrasset Testata crescere, vt vermes, id ipsum etiam in Turbinato genere constare testatur, scilicet anfractibus eius, qui subinde accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Crusta illa prætenui, quæ à fronte integitur, quasi bialue ex vnialui efficitur, eodem teste, agenteque de Testarum omnium congenito, operculo quo carni patulæ opposito claudantur. Alias etiam cum dixisset Nerites, quasi tegmine dimoto adherere, quod velut operculum sibi possident. Vsum enim, inquit, quem bivaluibus pars vtraque; administrat, eundem altera exhibet Turbinatis. Cōtinent papauer sua omnia clauicula, vt in quarto de partibus, capite quinto docuit, & in quarto de historia animalium capite quinto Echinos scribit habere quid amarum nec esculentum, idque; esse etiam in testudine, rabeata, rana atque; etiam in Turbinato genere, & in Mollis, sed colore diuerso, & aut omnino ingustabilis, aut magis ab vsu cibario alieno. Alibi cum scripisset, Echinis euenire, vt quod caput appellant, & os versus terram sit, quod verò ad excrementi exitum deputatum est, id supra habeatur, idem omnibus Turbinatis Patellisque; euenire tradit: passum enim de imo peti necesse esse. Mouentur etiam Turbinata atque; serpunt omnia, parte dextra, non ad clauiculas, sed in aduersum. Ex eodem, qui demum quomodo coeant, etiam nobis hoc reliquit in quarto de partibus capite nono. Mollium, inquit, partium interiores antè, cum cæterorum exposui, tunc exteriorem ordinem prosequemur. Habent hæc foris alucum corporis indiscretum, & pedes parti priori iunctos circum caput, infra oculos, circa os & dentes. Sed cum cætera animalia quibus pedes aut parte anteriore, posterioreque; eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innituntur & sanguine carent, hoc vnum genus pedes parte, quam priorem in eo capimus, omnes continet. Cuius rei causa est, quod pars

A pars eius posterior ad priorem eius adducta est, extremaq; coeunt & confunduntur, quo-
modo Turbinatis inter Testata accidit &c.

DE TESTACEIS IN SPECIE.

Et Primum

DE NAVTILO. Cap. III.

V'M vtilitatis, cum partium præstantia, quam hic potissimum obserua-
mus, Turbinata cæteris Testatis anteposenda videntur. Inter hæc verò
Nautili historia primo loco congruè textetur. Etenim cum Crustaceis ac
Mollibus, de quibus proximè iam diximus, conuenit, quia pedibus in-
structus est, vnde Polypis accensetur ab ^a Aristotele; cum Testaceis, quia ^a Lib.4.his.
Testa includitur; cum Testaceis autè turbinatis, quia Cochleæ ferè in morè *σφυμβώδης* est. cap.1.

Ordinis ra-
tio.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

αυτίλος legitur inter fabulas Timothei Milesij: & apud Varinum ναυτίλος &
piscem & nautam significat; quæ sanè significatio nostro turbinato conue-
nit, quod Aristoteles alijs ναυτίλον & ναυτικόν, & ὁν πολυπόδος nuncupari
scribit; quanquam Theodorus Gaza hæc aliter legerit, Ναυτίλον autem nau-
tam verit, vt post patebit. Suidæ etiam ναυτης dicitur. Naupliū Plinij idem
animal esse cum Nautilo (etiā si & hunc nominet Aristoteles) dicemus mox, vbi de gene-
ribus agemus. Robertus Constantinus Nauplij Concham nunc à Græcis θαλάμην τεκ-
ταπόδης, vocari testatur. Nautilus Plinio etiam Pompilos nominatur, dùm ait: Inter
præcipua miracula est qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Πομπίλος Eustathius pa-
gina 1070. dicit esse ζῶον θαλάσσιον ἑρωτικόν, ποικίλον, Πηλαμίδι ὅμοιον. Et pag. 1067. tra-
dit hunc πομπίλον à quibusdam nominari ἱερὸν ἰχθύν, vt à Timachide, vbi ait πομπίλοι
ἱερὸν ἰχθῦς, quod hemistichium & apud ^a Athenæum legitur, vbi multa de hoc Pompilo.
Ibidem ex Thalassij Pancratis:

Fabula Ti-
mothei Mi-
lesij.Nauplius
Plinij.Pompilus
& Nautil^p
synonyma
Plinio.Pompilus
sacer piscis
dictus.^a Lib. 7.

Πομπίλος ὃν καλεῖσθαι ἄλλοι τοὶ ἱερὸν ἰχθύν. id est,
Pompilus quem vocant Nauta sacrum piscem.

Cæterum de amore huius piscis erga nautas, ibidem ex Nicandro.

Πομπίλος ὃς ναυτησιν ἀδημονέουσι καλεῖτο
Μηοῦσαι. id est, vt verit Natalis Comes,

Est assuetus iter miseris ostendere nautis

Pompilus. Et ex Alexandro Ætolo

Πηδάλῳ ἄκρῳ ἐπὶ πομπίλος ἀνισχεύει.

Pompilos extremo residens remone gubernat.

Aliquantò post ex Corinna,

Πομπίλε, ναυτησιν πέμπων πλὸν ἔυπλον ἰχθῦς

Πομπεύσας πρύμνασιν ἐμὸν αἰδέων ἐταίρων.

Pompile, felicem qui nauta per freta cursum

Præbes, ipse meam vexisti latus amicam.

Ibidem ex Apollonio prolixè refert fabulam de Pompilo illo, quem scribit Eustathius ab
Apolline comprehensum, in cognominem piscem transformatum esse, navi qua cum ve-
hebat, in saxum conuersa; sed aliter quàm Eustathius fabulam enarrat. Ibidem ex Diony-

sio lambo, qui itidè à nautis Πομπίλον vocari ἱερὸν ἰχθύν tradit, ἐστὶ δὲ πελάγιος, καὶ πα-
ρὰ τὰς ναῦς πυνυλὸς φάνατα, ὅμοιος Πηλαμίδι, ποικίλος. Est autè marinus piscis, varius ac Pe-

lamydi similis, qui ad naues sæpe cōspicitur. Aliquantò post ex Clitarcho. οἱ ναυτικοὶ πομ-
πίλον, ἱερὸν ἰχθύν προαγορεύουσι, διὰ τὸ ἐκ πελάγους προπέμπειν τὰς ναῦς ὥς εἰς λιμένα.

διὸ καὶ πομπίλον καλεῖσθαι, χρύσοφρον ὄντα. Nautæ sacrū piscem Pompilū vocāt, quia naues
mittat ex mare vsq; ad portū, idcirco Pōpilus appellatur, cū sit aurata. ^b Plinius de Thyn ^b Li.9.c.15

nis: idem sæpe nauigia velis euntia comitantes, mira quadā dulcedine per aliquot horarū
spatia & passuū millia à gubernaculis spectātur, ne tridente quidè in eos sapius iacto ter-

Pompilus
comitatur
nauigiorū
curfus.
Mufcardi-
nus.

riti. Quidam eos, qui hoc è Thynnis faciant, Pompilos vocant. Idem sub finem libri trige-
fimi fecundi, Pompilum qui semper comitetur nauigiorum curfus. Ex quibus omnibus
liquide constat Pompilum duo diuersissima animalia significare, Nautilum nimirum de
quo agimus, & Thynni genus. Porro Nautilum vulgus Neapolitanum Bellonio teste Mu-
fcardinu & Mufcarolum nominat, quod etiam nomen Ofmylo commune est. Apud
nos, quod sciam, nomen non habet, sed Latino vtimur. Zoographus Germanicum finxit,
ein f arkuttel, aut Schiffkuttel.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

* Li. 4. Hist.
6. l.

N librum de Testaceis, inquit Guliel. Rondeletius, Polyporum genera
duo Conchis indita reijci possent, sed cum Polyporum tractationem ag-
gressi simus, superioribus; vtpotè quorum genera sint, vt Aristoteli pla-
cet, rectè adiungentur; Ετι δ' ἄλλοι δύο ἐν ὄσρεϊς: ὁ, τε καὶ μενέος ὑπὸ
τίων ναυτίλος, καὶ ὁ ναυτικός, ὑπ' ἐνίων δὲ ὠόν πολυπόδος. Τοῖ δ' ὄσρα-
F
κον αὐτῶ ἐστὶν οἷον κτῆς κοίλος, καὶ οὐ συμφέρε. Ἔτος νημεται πολλάνους πα-
ρά τῷ γῶ, ἐδ' ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκκλύεται εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ περιπλοσόντος τῶ ὄσρεϊ ἀλίσκη-
ται, καὶ (ἢ) ἐν τῇ γῇ ἀποθνήσκει. εἰσι δὲ αὐτοὶ μικροί, τῶ εἶδε δὲ ὅμοιοι ταῖς βολιταῖαις.
Καὶ ἄλλος ἐν ὄσρακω οἷον κοιλίας, ὃς ἐκ ἐξέρχεται ἐκ τῆ ὄσρας, ἀλλ' ἐστὶν ὄσρα ὁ κοιλίας,
καὶ ἔξω ἐνίσταται προτρετα τὰς πλεϊάνας. id est. Duo alij sunt Polypi testis conclusi: (ἐν
ὄσρεϊς, malim inter Testacea, ὄσρεϊς enim Oftracodermo synonymum est, vti ex Gale-
no alibi diximus.) is qui dicitur à nonnullis Nautilus, siue Nauticus, siue ouum Polypi.

Nautilorū
quot gene-
ra Arist.

Gazæ lap-
sus.

Testa huius Pectinis testæ similis, quæ caua est, nec ita vt ei cohareat. Sepius is iuxta ter-
ram pascitur, vnde fit, vt in eam à fluctibus eijciatur, & testa excussa capiatur, vel in terra
pereat. Isti parui sunt, & facie similes Bolitænis. Alter Cochleæ modo testâ munitur, quâ
nunquam deserit, sed brachia duntaxat interdum exerit. Hactenus Aristoteles interprete
Rondeletio, qui meo iudicio probè vertit, tanquam duo tantum genera Nautilorum Ari-
stoteles descripserit, non, vt Gaza & alij eum secuti, tria. Quod si pro verbis istis, καὶ ὁ ναυ-
τικός, legas, ὁ καὶ ναυτικός, nihil prorsus dubitationis supererit. Plinium quoque pro ge-
nere vno omnia hæc Aristotelis verba accepisse apparet. Alterum deinde genus est, καὶ ἄλ-
λος ἐν ὄσρακω οἷον κοιλίας, &c. Enallagæ etiam numerorum, casuum & huiusmodi, nimiū
familiares Aristoteli, hic quoque mouere Gazam potuerunt, vt genus vnum in duo di-
stingeret, nam cum in singulari numero verba & nomina aliquot rectè posuisset philoso-
phus, mox numero temerè mutato ceu de pluribus vno loquens, inquit: Εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μι-
κροί, &c. Sed quilibet etiam mediocris iudicij, perlectis philosophi verbis, genera solum
duo eum statuere animaduertet: vnum in testa Pectunculi, testæ suæ non adnatū: alterum
verò in Cochleari testâ, & adnatum ei. Si quis tamen Gazæ translationem adhuc deside-
ret, ea huiusmodi est. Duo item visuntur genera (Polyporum) Conchis indita: quorum al-
terum Nautam aliqui vocant, alterum Pompilū, siue ouum polypi. Testa ijs (αὐτῶ eius,
Græcè in singulari numero) vt Pectunculis, &c. Est etiam qui Cochlearum more filiceo
tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi soleat, suaque interdum brachia exerat. Ex his
conijcit idem Rondeletius prioris generis testam esse eam, quam capiti de Nautilo præsi-
xit, nimirum eam quam & nos depictam exhibemus: Ea enim vnica, inquit, Concha con-
stat caua, & vt inquit Plinius, acatij modo carinata, puppe inflexa, prora rostrata (Plinij
quidem hæc verba sunt de Nauplio, tanquam altero genere nautili vt doctissimè in suo
corollario Zoographus demonstrat.) Quod is sit Nautilus, quem exhibemus, quodque
simplici testa constet, maximè Athenæi autoritate confirmatur, qui sic scribit interprete
Natali. Qui verò Nautilus dicitur, sicut ait Aristoteles, non est quidem Polypus, at si-
milis quod spectat ad cirros, dorsumq; habet crustatum, emergitq; de maris profundita-
te, in sese Concham habens conuersam, ne aquam excipiat, atque ita conuersus nauigat,
duos cirros superius exerit, inter quos membrana quædam tenuis conspicitur, ijs similis
quæ digitis palmipedum auium insertæ continetur, alios duos cirros pro gubernaculis in
mare demittit: si quid verò ad se veniens videat, pedes protinus contrahit, ac Cōcha mari
repleta, quàm cæterimè in profundum demittitur. Vides hic Athenæum Nautilo dor-
sum duntaxat testaceum tribuere, etq; ob id simplicem esse testam, quod eam aqua mo-
do impleat, modò vacuet. Reprehendit idem Rondeletius Bellonium, qui Concham mar-
garitifera vulgò dictam secundam speciem esse putarit. Sunt, inquit, de hac Cochlea mar-
garitifera

* Li. 7. c. 32

Cirrorum
vltus.

A garitifera scribens, qui hanc secundam esse Nautili Conchæ speciem tradunt, sed falsò, vt ex Aristotele dilucidè colligitur his verbis: Præter dicta Polyporū genera, duo sunt Cōchis indita, quorum alterum à quibuscundam Nautilus &c. Alterum genus veluti Cochlea in testa latet. &c. Primum stupidi est nō animaduertisse Aristotelem duo tantū Polyporum genera Conchis conclusa constituisse, vt ex verbis eius liquet, contra cuius mentē author libri de Aquatilibus (Belloniū intelligit), tria ponit. Tertia, inquit, Nautili species ab Aristotele prodita. Sed hæc secunda quā adfert, Nautilus Aristotelis esse nequit; neq; enim Pectini cauo vlla ex parte comparari potest. Deinde cū Nautili corpore sint exiguo, trahere Conchā tantæ magnitudinis non possent. Hoc non est artificiosè fingere: qui enim fingit, saltem probabilia debet dicere. Neq; Concha Nauplij, quam depinxit Plinius, esse potest, vtpote cuius figura ab hac Concha alienissima sit. Nauigeram similitudinem & aliā (inquit) in Propontide sibi visam prodidit Mutianus, Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hac condi Nauplium animal Sepiæ simile. Hucusq; Rondelietius. Cæterum cū nec ipse, sicut neq; alius quispiam etiamnum aliud animal cognouerit, nedum depinxerit, quod pro secundo Nautili genere accipi possit, placet Bellonij coniectura, maximè cū longè aliter in eo quàm in cæteris Cochleis animal lateat. Porro Plinius cū de Nautilo paulò antè dixisset ex Aristotele, mox tanquam de altera eius: nauigeram similitudinem, inquit, & aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus: Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hanc condi Nauplium, animal Sepiæ simile ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim vectorem demissis palmulis ferire vt remis: Si verò status inuident, eandem in vfu gubernaculi porrigi, pandiq; Concharum sinus auræ. Huius voluptatem esse, vt ferat, illius vt regat: simulq; eam descendere in duo sensu carentia: nisi fortè tristi (id enim constat) nomine nauigantium humana calamitas in causa est. Hæc Plinius. Pro cuius ultimis aliquot verbis alia lectio sic habebat: simulq; eam descendere in cluso sinu, fluctu hausto territam visu: id enim vbi constat rumorē nauigantium humana calamitas in causa est. Sed priorem ceu clariorem, antiquioremq; probat Massarius. Mihi, sicuti & Zoographo Nauplius à Plinio Mutiani verbis descriptus, non alius quàm Nautilus proximè ex Aristotele ab eo memoratus videtur, Nauplij quidem hoc nomine alius nemo meminit quod sciam. Videtur autem casus rectus esse Nauplius, & per appositionem dictum à Plinio, in hanc condi Nauplium animal Sepiæ simile. Nauplium quidem, si rectè scribitur, dictum aliquis coniecerit, à nomine ναῦς, & verbo πλῖν: hoc nauigare, illud nauem significat. Sed in eo saltem iure à Rondelietio reprehenditur Bellonius, quod tria Nautili genera à Philosopho memorari scribit. Robertus Constantinus in supplemento suo linguae latinæ asserit maris Indici Nauplij carinam multò latiore esse quàm aliorum, vt Venerijs obseruauit.

Contra Bellonium.

Lib. 9. cap. 30. Nauplius Mutiani:

Nautili secunda species quæ auctori.

Nauplii Plinii quia.

Nauplius vnde dictus. Bellonij error.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES testam Nautili primi generis, quem hîc priuatim describimus, Pectinis testæ similem esse dicit, cauamq; , nec ita vt ei cohære-
rent: sapius iuxta terrâ pasci, ideoq; fieri, vt in eam à fluctibus eiciatur, & testa excussa, vel in terra pereat: esseq; paruum & facie similem bolitanis. Bolitana autem Polypi species est, Polypiq; genus Nautilum fecit idem Philosophus. Oppianus quoq; Nautilum Polypo similem esse scribit

Nautilus Polypi genus.

D his verbis.

*Est quidam curuo reclus sub cortice piscis
Polypodi similis, quem dicunt nomine vero
Nautilon, insignem ponto sua gloria fecit.*

Exactam nobis Nautili descriptionem reliquit Bellonius. Eius Concha, inquit, tribus fragmentis constare videtur, (carina scilicet & lateribus: cū tamen vna & simplex sit,) quorum latera vtrinq; ceu carinæ iunctæ apparent, ea vt plurimum magnitudine, quam ambæ manus amplecti possunt: lalitudine autem quantum pollex cū indice comprehendat. Omnes autem non excedunt crassitudinem membranæ pergamenæ, strisq; in oblongum ductis ad oras crenis laciniatæ sunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem per quod Nautilus alitur, atq; exit de Concha, magnum est. hæc fragilis est, lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino nauis rotundæ effigiem referens. Nauigat enim per ma-

Bellonij descriptio.

Concha Nautili.

Nautili primum genus Aristotelis secundum Bellonium & authorem.

Aris summa, elatus de imo gurgite, effertq; se testa inuerſa, vt faciliùs aſcendere poſſit, & inani ſcapſa enauiget, atq; vbi inde emerſerit, tum Concham inuertit. Cæterùm Nautili brachijs interiacet membranula, qualis eſt inter palmipedum digitos, ſed hæc magis eſt tenuis, in telæ aranæ modum, robuſta tamen qua etiam aura inſpirante velificat. *Cirri,* quos vtrinq; multos habet, pro gubernaculis vtitur, atq; vbi metuit, tum Concham pro-
Roſtrum, tinus marino humore oppletam demergit. Cæterùm Pſitaci roſtrum habet, ſuiſq; cirris Polypi modo graditur, atq; eodem modo acetabulis forbet. Hæc itaq; Bellonius. Nautili picturam Ioan: Fauconerus medicus egregius ex Anglia olim ad Zoographum dedit, his verbis in epiſtola adſcriptis: Mitto ad te hîc picturam cuiuſdam piſcis ex Teſtaceorum ge-
Plinij error nere, puto Ariſtotelis Nautam eſſe: quam mihi primùm, cùm in Italia eſſem, Cæſar Odo- nus doct̃or Medicus Bononiienſis exhibuit, vir vt humaniſſimus, ita in externos admodum hoſpitalis: poſtea verò hîc in Anglia ipſum piſcem vidi, quem pro loci ac temporis oppor- tunitate pingendum curauî. Teſtam habet externa parte ex fulca ruſſeſcentem: internam verò partem ita nitentem, & ſplendentē, vt cum Vnionibus preciſioſiſſimis de coloris amē- nitate certare poſſet. Multa quoque habet in ipſa teſtæ carina tabulata eodem colore ni-
Plinij error tentia. Velum conſtat ex pellicula tenuiſſima. *πλευράων* ab vtroque latere demiſſæ car- næ ſunt & molles, vt Polyporum cirri, reliqua corporis pars conſuſa erat & indiſcreta, vt reliquorum Teſtaceorum generum. Hęc Fauconerus, Anglicum huius piſcis nomen igno- rare ſe confeſſus. Sed hæc Fauconeri deſcriptio ad ſecundum Nautili genus rectiùs aptari poterit. Teſtam Nautili Bellonius ſimilem cum ea quam Rondeletius, pinxit, & cõditum in ea Polypum extantibus cirris omnibus, multò proportionē longioribus, nempe triplo & amplius quàm Rondeletius pingit: ita vt terni eorum vtrinque criſpati demittantur, bi- ni in obliquum erigantur, nulla intermedia membrana. Eam enim veli loco ad planam teſtæ extremitatem (ſiue proram) erexit. Oppianus binos pedes erigi ait, interque eos te- nuem membranam veli inſtar, binos verò vtrinque demitti, gubernaculis (*οὐνισσας*) ſimiles. Sed Bellonij icon, & quam ex Anglia Zoographus accepit, necnon & mea ternos vtrinque demittit. Videntur autem remis, non gubernaculo, comparandi ij. Plinius ſolus cauda
 media vt gubernaculo hunc piſcem vti ſcribit, nescio quàm rectē, quæ enim pars caudæ nomine in Polypo appellari poſſit, & extra teſtam emitti, non video.

C O R T V S. M O T V S.

DE generatione incrementoque huius piſcis nihil adhuc exploratum ha-
 buit Ariſtoteles: non autumat tamen hunc ex coitu gigni, ſed vt cæteras
 Conchas provenire, neque verò an Concha ſolutus viuere poſſit Nautil-
 lus. Rondeletius ſecundum Nautili genus ſponte naſci, vt cæteras Con-
 chas cùm dixiſſet, addit: De Nautilo (primo nempe genere) idem ſentio,
 etiamſi id ſibi non exploratum eſſe ſcripſerit Ariſtoteles. Cirri Polypi modo graditur, &
 eodem modo acetabulis forbet.

Sponte na-
 ſci.

V T N A V I G E T.

ARISTOTELES non minus eleganter quàm iucundè Nautili Poly-
 pi, nauigationem depinxit hoc terè modo. Eſt Nautilus quoque Poly-
 pus & natura & acione mirabilis: nauigat enim per maris ſumma elatus.
 Ex imo gurgite effert ſe teſta inuerſa, vt aſcendat faciliùs, & inani ſcapſa
 nauiget. Cùm verò emerſerit, Concham conuertit. Brachia membrana
 congenita connexa ſunt: quemadmodum palmipedum auium digiti: ſed
 hæc craſſior eſt & denſior: illa longè tenuior aranearum telis ſimilis: hæc vt velo ſpirante
 aura: brachijs vt gubernaculis vtitur: (*ἀντὶ τοῦ ἀλλοτρίου πνεύματος παρακινῆσαι*. Gaza
 vertit. Cirros pro gubernaculis vtroque demittit latere.) Si quid metuerit, teſtam proti-
 nus mari replet, atque ita demergit. De eadem natandi peritiâ Aelianus, Nautilus, inquit,
 è genere Polyporum Cõcha vna præditus eſt, is cùm ex ima maris ſede ad ſummâ aquam
 effertur, inuertit & mutat Concham deorſum verſus, vt ne hauſta aqua rurfus demerga-
 tur: vbi verò ad ſummam æquoris peruenit, & mare ab aduerſa tempeſtate conquieſcit,
 ſupinam Concham vertit. Hæc enim tanquam ſcapſa nauigatione fertur: & duo (ego tria
 potius

Membra-
 na vt in pal-
 mipedium
 auium pe-
 dibus.

Ut tempe-
statē vitet.

^a Li. 9. c. 29
Plinij loc^o
suspectus.

Plinius &
Oppianus
conclati.

potius dixerim, nam & Polypi octo habent) brachia in vtrumq; latus demissa, sensim atq; moderatē mouens remigat, domesticamq; & natiuam nauem propellit, quod si ventus fiat, brachia quæ tanquam remos prius longè lateq; porrigebat, gubernacula constituit, atque cæterorum brachiorum media est membranula prætenuis, ea passa & intentā pro velo vititur, sicque cum est sine metu, nauigat. Sin quippiam à valentioribus beluis metuit, se demergens Concham aqua complet, & simul ex pondere in profundum delabens, sese occultat, atque ita hostem effugit. Pòst ubi mare est tempestate vacuum, & à Beluis quietum, de imo maris gurgite se extollens, rursus pro summum mare nauigat, vnde nomen habet. Hucusque Aelianus.^a Plinius quoque Nautili mentionem faciens, eandem nauigationem describit, sed mendum vnum illic subesse suspicatur Rondeletius: nam pro Pompilos, Polypi ouum legendum esse arbitratur ex Aristotele, ex quo Pliniū hæc mutuatum esse certissimum: nam Pompilos (inquit) longè alius est à Polypis. Verba Plinij sunt hæc: Inter præcipua miracula est qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Aristoteles verò καλῶμενος ὑπὸ τῶν ναυτῶν καὶ ὑαυτινός, ὑπο ἐνίῳ ὡς πολύποδος. Pergit Plinius: Supinus in summa equorum peruenit, ita se paulatim subrigens, vt emissā omni per fistulam aqua, vclut exoneratus sentina, faciliè nauiget. Postea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa misce tenuitatis extendit, qua velificante in auras cæteris subremigans brachiis, media cauda vt gubernaculo se regit. Ita vadit alto Liburnicarum gaudēs imagine: & si quid pavoris interueniat, hausta se mergens aqua. Oppianus tradit Nautilū πρην, id est, pronum è gurgite sursum natat: Plinius supinum: vterq; quidem rectè, sed alter fortè ad testam, alter ad animal ipsum respexit. Sensus quidem clarus est, nam si quis vas vacuum in aquam caua parte præmissa adigat equaliter, rursusq; etiam eximat, aqua non intrabit, obstante aëre. Propius autem ad Aristotelis mentem accessit Oppianus, nec minus perspicuè Nautili nauigationem cecinit his versibus ex Lippij versione:

— Quem dicunt nomine vero

Nautilon, insignem ponto sua gloria fecit.

Per freta dum cantus sub naui imagine ludit.

In fabulo domus est, summa defertur in vnda.

Pronus neu pontum capiat, plenusq; grauetur,

Cum nando vehitur per fluctus Amphirites,

Ex templo versus tumidam per marmoris vndam

Labitur, vt nandi doctus puppisq; peritus.

Atque pedes geminos tendit de more rudentum,

Quos inter medios tenues membrana tumescit.

Extrema atque pedes contingunt aquora subter.

Themoni assimiles nauem, piscemq; domumq;

Deducunt, si fortè malum supereminet vllum,

Absorbet fluctus intus, lymphisq; grauat

A tumidis erabitur cum pondere fluctibus vnda &c.

Hinc homines nauigia inuenerunt, vt ex eodem Oppiano citat Lilius Gregorius Gyraldus.

12.

Plaustra maris naues qui primus repperit: ille

Sine deus seu mortali de semine natus

Andax orauit fluctus tranare marinos

Nauigium spectans piscis: dum robura necesse,

Fecit opus simile. Hunc & ventis vela resendis

Funibus, aperuit retro dehinc frena carina.

Nautilum
vbi venari
non liceret.

Liburnicæ
naues.

Synesius quoque nauim quæ remis impellitur, ζωφ πολύποδι comparauit in suis epistolis. Hinc fortassis etiam circa Træzenem, vt Clearchus scribit referente Athenæo, neque sacrum appellatum Polypum, neque remigem (τὸν κοπιηδάτω) Polypum (Nautilum intelligo) fas erat piscari: Sed tum hosce pisces, tum Testudinem marinam attingere erat vetitum. Atque hæc de nauigatione. Cæterum cum Plinius de Nautilo velificante simul & remigante dicat: Ita vadit alto Liburnicarum gaudēs imagine: de Nauplio verò Cōcham esse acarij modo carinatum, inflexa puppe, prora rostrata, non incongruum erit, ea verba explicare. De Lyburnicis multa Baysius in libro de re Naualino quæ Appianus tradit, recitasse contenti erimus. Fuerunt (inquit) Liburni alterum Illyriorum genus, qui Ionium mare, & quæ in eo sunt, insulas prædeabantur celeribus & leuibus nauigijs: vnde etiam nunc leues & celeres biremes Romanis Liburnicæ vocantur. Talis nauigij for-

nam

A mam quoq; exhibuit Bayfius. Idem acatium docet à Strabone positum pro prædatorio nauigio: **A**. Hirium simpliciter nauigium dixisse, quod Plutarchus acation, & Tranquillus scapham. fuisse & maxima quædam acatia. Acaton apud Thucydidem & Lucianum Vallam ἀκάτιον interpretatum (nauigium) actuarium: quàm rectè se dubitare: quoniam Acatos, actuarium à Græcis putat dictum κωπήρη (ράν) vel κωπήρες πλοῖον.

EPIGRAMMA.

N Nautilum piscem epigramma Callimachi Cyrenæi apud Athenæum legitur tale.

Κόγχος ἐγὼ Ζεφυρίτε παλαίτερος, ἄλλα σὺ νῦν με
Κυπρί σελιωαῖος, ἀνέμα πρῶτον ἔχεις
Ναυτίλον, ὃς πελάγεσσιν ἐπέπλεον: εἰ μὲν ἂν ταῖς
Τήνας δικάων λαῖφος ἀπὸ προτόνων:

B *Ei de gallectin litperi* θεός, ἔλως ἐρέσων
Ποσσίν, ἢ ὥσπερ καὶ τῆτομα συμφέρεται.
E's d' ἐπειρο παρα θήνας ἱελιδας, ὅφρα γένωμαι
Σοὶ τὸ περισσεύον πάλινιον Ἀρσινόης.
Μηδ' μοι ἐν θαλάμῳ ἐδ' ὡς πείρος, εἰ μὲν γὰρ ἄπνευς
Τίται τ' ἀνοτέρης ὡς ἂν Ἀλκυόνος.
Κλεῖναι ἄλλα θυγατρὶ δίδε χάριν, δίδε γὰρ ἐδ' ἄλως
Ῥέζαν, καὶ Σμύρνης ἐς ἂν Ἀ' ἰολίδος.

In hoc Epigrammate quoniam obscuriora quædam sunt, Zoographus pauca hæc explicat, quæ nos quoq; præterire noluimus. O Venus Zephyrin (Nautilus loquitur) quāquam ego Concha sum ipsa etiam Luna antiquior, nunc primum tamen tibi sum consecrata, eiecta in litus & allata Arfinoæ. Hæc autem Ptolemæi filij Lagi filia fuit, præstantissime formæ, Veneris & venustatis studiosa. Ὀυλος, crispus, id est crispantibus pedum cirris. Ὡσπερ καὶ τῆτομα &c. id est vt nauta. ἴνα in eodem versu abundare videretur. Iulius oppidum est insulæ Co. Stephanus. *Μηδ' ἐν* θαλάμῳ. legit Zoographus, *Μηδ' μοι ἐν* θαλάμῳ Βόος, ὡς πείρος, &c. Smyrnx plures fuerunt, & earum vna Aeolica. De ouo Alcyones, non habeo, inquit, quod dicam. Idem Epigramma ita vertit Natalis Comes.

C *Concha vetus fueram Zephyris impulsæ per undas,*

Depositum primum nunc Venus ipsa tenes

Nautam, sulcabam pontum, si ventus Et aura

Dum mea natiuus vela rudens tenuit.

Si tranquillus erat, praebebat remigis usum

Ipse pes, vt nostri nomina significant.

Litoribus vicina fui simul obuia Iulis

Essem spectandus sudus vt Arfiones.

At non in thalamis velut olim, mortua cum sum

Quum peioris nunc pario Alcyones

Clinia. ad ipse bona me gratificare sorori:

Quæ Smyrna nata est patribus Aeolidis.

DE NAVTILO ALTERO.

Cap. III.

B ELLONIVS Cochleam margaritifera vulgò nuncupatam, alterum Cochlea Aristotelis Nautilum, vt paulò antè innuimus, facit. Id quamquam reprehendat Ronpetelius, nos tamen non improbamus, donec tandem alia detur Cochlea, quæ rectius respondeat. Robertus Constantinus Nauplij (simpliciter) Conchâ nunc à Græcis θαλάμῳ τεκταπόδις, id est, polythalamū vocari scribit, quod nomen huic Cochleæ rectè quadrabit, mirū enim est, quot intus thalamos habeat: quāvis videā Nauplij siue Nautili secundā speciē ab iisdē Græcis, nunc (si eidē Cōstantino credimus) ἀρμυνης ἀρί nominari à velo, vt ait, qd' nauigādo erigit. Velificatur enim (inquit) more nauīū, protēsa ac sublata mēbranula siue tunica. Describit verò

Porcellana
cur sic di-
cta.

Vasa myr-
rhina vnde
dicta.

Murthinus
Nautulus.

Synonyma
Gallica.

Descriptio
ex Carda-
no.

vt opinor longè aliam, quàm Bellonius Cochleam. Inquit enim; Eius Concha non ma-
ior Cochleæ, sed subtilissima ac pellucida: cuius hiatus oblongus, vt in Conchis Vener-
is. Sicille. Bellonij sanè Concha Cochleæ multò maior est, de qua sic scribit: Secundam
Nautili Conchæ speciem ab Aristotele traditam esse hanc puto, quam nostri artifices in
magno pretio ad vasa ditioribus abacis accommoda conficienda habere solent. Porcel-
lanam ob id vocant, quod de Muricis Conchæ (de qua in Buccino differemus) formam
habeat. Eam enim etiam porcellanam nominant, ex qua antiquis vasa quæ murrhina
dicebantur, fieri solebant: id enim mihi conijcere per vos licebit; quanquam alij à myr-
rhæ (quam Græci *σμύρνα* vocant) fragrantia dicta fuisse putent. Murrhinum igitur Nau-
tilum hunc dicere poterimus. Huius amplitudo cum superiore (Nautili primo genere)
conuenit. Sed paulò magis est crassus: prior præterea Pectunculorum more striatus est;
hic omnino glaber, parte interna infinita habens interstitia: vndecunq; nitidus, ac mira
colorum varietate splendens: subinde circumagentibus se in purpuram candoremq; ma-
culis. Hæc Bellonius. Gallica nomina iconi adscripta erant hæc: Coquille de pourcele-
ne; vel Grosse Coquille de nacre de perle. Cardanus quoq; hanc Cochleam describit,
sed alterum Aristotelis Nautilū esse non apparet eum nouisse. In Conchis margaritifera, E
inquit, color non absimilis est Cochleis, quas India, vt dicunt, mittit. De colore, for ma,
ac substantia dicere possum, quòd eas viderim sæpius, vnde veniant, non fat dicere pos-
sum. Est igitur forma triremis cum alta puppi: in qua vasculum aliud, diceres poculum à
natura excogitatum: nam & magnitudo tanta est eius quam vidi: vt cotylam capiat;
res profectò vsus elegantissimi & pulcherrimæ formæ. Limacis igitur hæc est
Concha, Margaritarum Conchis simillima: tanto verò nostris nobilior
Limacum Conchis, quanto Indicus aer, ac terra, tum aqua, nostris
elementis sunt præstantiora. multorum enim sæculorum cur-
su res meliores euadunt. Hæc ille. Habes hic primo lo-
co Nautili testam rudi cortice obtectam ac variega-
to colore castaneo, altero verò testam læuiga-
tam, vtrumq; autem aperta & perfora-
ta prora. tertio loco Nautili testa
est varijs ab Indis imagini-
bus extimo cortici in-
sculptis exornata. G
quarto ac postremo testa per medium secta conspicienda proponitur,
vt interior structura appareat.

Nautilus testa rudi cortice obiecta ac variegata castaneo colore.
Nautilus alter leuigatus. vterq; aperta perfracta prora.

265

Nautili structura media.

D E P V R P V R A .

Cap. V.

PVRPVRAM Turbinatorum generis Concham nobilissimam esse ait doctissimus Rondeletius. Quod planè verissimum esse, nos qui inter omnia turbinata Purpuræ quoq; primas tribuimus, nullo penè negotio asserere atq; affirmare possimus, cum ex pretio, in quo apud priscos habebatur, tum ex vsu eiusdem. Theopompus apud Athenarum author est, Purpuram (ita quoq; eius florem, quo vestes tingebantur, nominamus,) Nobilissimam esse Turbinatorum Purpuram.

olim vel regibus raram, & expetitam fuisse, tanti quidem pretij (vt ab hoc auspicemur,) vt equali argento penderetur. Plinius pelagium, hoc est, Purpuram in libras quinquagenos nummos, & Buccinum centenos ponit, id est quinquaginta solidos & centenos Gallicos, vt ex Budeo supputat Baysius, qui etiam addit violacæ Purpuræ libram denarijs centum, id est, decem aureis solatis constitisse, siue libris Turonicis viginti, supputante Roberto Cenali; dibapham Tyriam, denarijs mille, id est, mille Iulij vel centum aureis solis, vel libris Turonicis ducentis. Acceptum hoc quoq; ex Plinio est, apud quem sic legimus: Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit; Me inquit, iuvene violacea Purpura vigeat, cuius libra denarijs centum veniebat, nec multò post rubra Tarentina. Huic successit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Celebrat item Purpuræ pretium Epigrammatarius, dum canit.

Emit lacernas millibus decem Bassus

Tyrias, coloris optimi.

Et in Mancinum — *Mollibus decem dixti,*

Emptas lacernas munus esse Pompili.

Idem poeta in Proculiam (inquit Baysius,) vestis Purpureæ immensum pretium ponit, quam trabeam fuisse puto, vel togam pictam, de quibus paulò post fusiùs dicitur. Ludit in uxorem quæ diuertit à viro, propterea quòd prætor esset renunciatus.

Quid, rogo, quid factum est à subiti qua causa dolaris?

Nil mihi respondes? Dicam ego, prætor erat.

Constatuta fuit Megalensis Purpura centum

Millibus, vt nimium munera parua dares.

Per Magalensem Purpuram intelligit togam pictam, qua ornabantur prætores celebrandis Megalensibus ludis. Vel fortasse Megalensis Purpura accipienda est ea quæ à prætoribus in ornatum chori in ludis illis, partim emebatur, partim conducebatur, partim etià commodatò rogabatur. Cuius meminit Plutarchus in Lucullo, vbi loquitur de quodam prætore de spectaculis ambitiosè sollicito: qui cum à Lucullo in chori ornatum Chlamydes Purpureas peteret, respondit, inspecturum se si domi haberet, daturumque, postridie verò interrogauit eum, quot sibi esset opus, illo autem affirmante centum sufficere, iussit accipere bis totidem. Hactenus Plutarchus, qui ex Horatio sumpsisse hæc videtur, epistola ad Numitrium, dum ait:

— *Chlamydes, Lucullus, vt aiunt,*

Si posset centum scena præbere rogatus,

Qui possim tot? ait, tamen & quarum, & quot habeo,

Mittam, post paulo scribis sibi millia quinq;

Esse domi chlamydam, partem vel tolleret omnes,

Exilis domus est, ubi non & multa supersunt.

Verùm vt ad Purpuræ pretium reuertamur, id si quis alijs maximè celebrauit Plinius his verbis: Conchyllia & Purpuras omnis ora (hora) atterit: quibus eadem mater luxuria paria penè etià margaritis pretia fecit: Proximè autem dixerat de margaritis, æternæ prope possessionis eas esse & sequi hæredem, Et alibi: Pretia, (inquit) medicamēto sunt quidè pro fertilitate litorū viliora: non tamè vsquā pelagij libras quinquagenos nūmos excedere, & Buccini centenos sciunt, qui ista mercantur immēso. Sed alia sunt in fine. initia: iuuatq; ludere impendio, & lufus geminare miscendo iterū, & ipsa adulterare adulteria nature: sicut testudines tingere, argentū auro cōfundere, vt electra fiāt, addere his grā, vt Corynthia, Ex quo tam ingenti pretio purpurā non à quibusuis vsurpatam fuisse constare arbitror.

Purpuram non omnes vsurpabāt.

crates, referente Plutarcho in libro de Animi tranquillitate, quandam amicorum audiens dicere: quàm sumptuosa est vrbs? mihi venditur vinum Chium; Purpura tribus mellis hemina quinque denarijs: adduxit ad farinàs: dicens, sextarius venditur obolo; frugaliter in vrbe viuunt: tum ad oliuas; duobus æneis chænix; deinde ad oxonides; hæc decem drachmis venditur vestis: viles sunt in vrbe. Sic Socrates, inuens bene quempiam ac honestè vestiri posse, etsi ex tam pretiosa Purpura tincta non esset. Erant tamen omnes Purpuræ summopere amantes, adeo vt tinctores illius & qui eam adueherent, à vestigalibus immunes haberentur: Quare nec mirum erit, quod de Vladislao Polonorum rege legimus, Valachis quadringentarum Purpurarum tributum imposuisse. Strabo asserit Tyrios ob tingendi Purpuræ peritiam (quanquam maxima huiusmodi officinarum multitudo eorum urbem redderet gratiorem) locupletiores factos esse, & non solum à regibus, sed à Romanis etiam libertate donatos fuisse. Iam verò qui Purpuram vsurparint, aliquid dicamus, & qui ea delectati sint, quales profectò reges fuisse, ac summos magistratus inueniemus, quin etiam sacerdotes, & quod amplius est, ipsosmet deos. Atq; ita Palladis vulnus Purpurea fascia obligatum fuisse legimus, fascia scilicet, quæ deam deceret immortalem, quando mortalibus alba sufficere potest. Constat quoque vestes Purpureas dijs imbutas dijs suis veteres, tanquam eximia ac singularia dona obtulisse; in quo sensu apud Statium legimus Iunoni sceptrigeræ à Tyrijs peplum dono oblatum, quod Purpurâ in primis condecoratum esset:

Vt purpuram amarent veteres.

^a Lib. 16. Geog.

Tyrii cur diuites facti.

Qui Purpura vii.

Vestes Purpureas dijs oblatae.

^b Lib. 10. Sylvar.

*Peplum etiam dono, cuius mirabile textum
Nulla manus sterilis, nec dissociata marito
Versarat calathis, castæ velamina diue
Haud spernenda ferunt, varieg. ubi plurima flores
Purpura picta modis, mixtog, incenditur auro.*

Templa Deorum Purpureis vestibus ornata.

^c li. 1. Sylv.

Ornabant autem etiam decorum templata tam pretioso apparatu, quemadmodum idem poëta sub exemplo Veneris demonstrat, canens:

*Digna Deæ fides nitidis nec sordet ab astris
Hic Libydas Phrygiusq; flex, hic dura Laconum
Saxa vident, hic flexus onyx, & concolor alto
Vena mari, rupesq; nitent: quis Purpura sape
Oebalis & Tirij moderator licet abeni.*

^d Lib. 2. de rap. Proser.

Claudius illuſtris admodum poëta eiusdem deæ superbissimum comptum descripturus, non inuenit colorem præstantiorem, à quo vestitum eius commendaret, quàm Purpureum: canit autem:

*Ille multiplices crinis sinuatur in orbes
Idalia diuisis acu, sudata marito
Fibula, Purpureos gemmâ suspendit amictus.*

Ex recentioribus nostri æui poëtis non ignobilis Aelius Iulius Crotta de Apolline ait:

Phæbe pater latè Tyrio spectabilis astro.

^e Lib. 2. c. 8.

Sacerdotes

Iudæorum

Purpuream

vsu.

^f li. 19 c. 21

In Tyro Herculi, sacerdos, referente Alexandro ab Alexandro, cum insula & Purpura incedebat: Sed & Hebræorum Sacerdotes Purpuræ vsum magni admodum fecisse non est à ratione aut veritate alienum. Tradit enim S. Isidorus Araonis cingulum Purpura, Cocco & Hyacintho fuisse contextum, ex quibus præterea tabernacula dei confecta fuisset ex diuino præcepto sacra pagina testatur, non fine alto mysterio, vt suo post loco patebit. Inuenio item Purpura & aureo monili vtendi potestatem ab Antiocho cognomento Sedete datam fuisse Ionathani duçi & Pontifici Iudæorum, qui summi sacerdotes apud eos munereungebantur. Erat veruntamen Purpura regum ac cæterorum procerum precipuum ac peculiare ornamentum. Togam eorum regiam ac pictam dictam fuisse S. Lazius autumat, quanquam & Romanis Coss. postmodum, vt modò parebit, ex vsu fuerit. Erat autem eodem scribente non modò Purpurea, sed aureis etiam flosculis exornata. Quantum verò decoris atque cæu authoritatis regibus adderet tam pretiosum ornamentum, vel quilibet penes se iudicare potest. Plutarchus in præceptis reipublicæ gerendæ id obiter inuuit, inquit: At verò magni illi reges, & à Ioue, vt Homerus ait, prognati, Purpuris, sceptris, stipatoribus, deorumque oraculis seipfos extollentes, ubi maiestate sua tanquam præstantioris ipsi naturæ vulgus sibi subiecerunt & cætera. Audi quæso quod nobis facundissimus ac Diuus inquit Ambrosius: Quid etiam Purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum est igitur, quod in regibus adoratur. Quamobrem taxatur à multis Euripides, quod

Toga regia

Iudæorum.

^g Lib. 8 c. 8.

Toga picta

quæ.

Regum or

namentum

Purpura.

Euripides

taxatus.

in ve-

A in vestibus laceris introduxerit reges & principes, & è contrario laudatur Sophocles, qui in aureis & Purpureis. Veteres quoque poëtae, eosque secuti recentiores omnes amictus pretiosissimos, nominaturi, eos Purpureos semper faciunt, ut pluribus tubinde locis patebit, nunc de regibus ipsis prosequamur. ^h Ovidius.

Medio rex ipse refedit

Agrine Purpureus, sceproq; insignis eburno.

Medea apud eundem de Iasone:

Rideat & Tyrio iaceat sublimis in ostro.

ⁱ Eleganter etiam Horatius dicebat:

Regali conspectus in auro, nuper & ostro.

Ceterum ne in vna tantum regione Reges Purpurâ resplenduisse quispiâ credat, de nonnullis diuersis aliquid quoq; dicendum esse videtur. ^k Strabo author est apud Nabatæos

Purpuratos incedere reges. Persæ autem in primis Purpura induebantur. Testatur ^l Herodotus regem Aethiopum, cum confexisset à rege Persarum nullam sibi vestem Purpuream, & ab Ichthyophagis didicisset tincturæ rationem, dixisse, *δολορὰς ἰδὺν ἀνδρώπυας εἶναι; δολορὰ δὲ αὐτῶν τὰ ἔμματα*, id est, non solum homines esse subdolos, sed & vestes

B eorum esse dolosas. Plutarchus quoq; in libro de malignitate Herodoti de Purpura & vnguento ait dixisse, dolosas formas, dolosas vestes esse ^m Persarum. Et in Symposiaci eiusdem diæterij meminit his verbis: Aut vnguentum potius & Purpuram auerlamur ob luxum ijs adherentem, tanquam dolosas vestes, dolosos colores, ut barbarus ille dicebat.

Idem rursus author in oratione de fortuna Alexandri Persarum Purpuræ meminisse videtur, dum ait: Noli meæ virtuti detrachere, noli meam gloriam deprimerere: tuum opus est Darius, quem ex seruo & astanda regis dominum Persarum fecisti: tuum Sardanapalus, cui Purpuram pectenti diadema regium circumposuisti. ⁿ Herodotus, ^o Valerius & ^p Stra

bo clarissimi scriptores, quam grata Persarum regibus fuerit Purpura, non obscure inuunt, asserentes Purpuram imperium peperisse Sylofonti apud Dariam, qui olim curiosa contemplatione viderat Sylofontem amiculo Purpureo indutum, eiusque pulchritudine captus id mercari voluerat: Sed Sylofon, Ego, inquit, amiculum pecunia nulla vendo, sed tibi dono do, si modò tuum perpetuò esse debet. Mox Darius memor muneris liberaliter dati Sylofontem remuneratione regia remuneratus est: namq; pro veste illi retribuit imperium Sami insulæ fortunatæ & optimæ. Legitur præterea epigramma Philippi, in quo Leonides Lacædæmonius Xerxi Persarum regi insulata, quòd eius corpus inter cætera cadauera inuentum ob singularem virtutem Purpura contegendum curasset, respuens ipsius honorem, proditori magis, quam Lacædæmonio, id est, viro forti conuenientem. Charon apud Lucianum cum à Mercurio quæssisset, qui apud mortales ille esset, cui pallam Purpuream fibula necēbat, quemq; corona adornabat, intellexissetq; Polycratem Samiorum tyrannum esse, affirmat se huiusmodi hominum quæcunq; nudum in suo nauigio agnouerit, maximè derisurum, quando, inquit, neq; Purpuram, neq; regium capitis tegmen, deniq; neq; solum secum adferant aureum. ^q Virgilius quoq; de Latino rege loquens canebat:

Talibus Ilionei dictis defixa Latinus

Obitu tenet ora, soloq; immobilis hæret

Intentos voluens oculos, nec Purpura regem

Picta mouet, nec scepra mouent Priamæia tantum

C Et ^r pòst rursus: *Orbis picta croco, & fulgenti murice vestis*

At domus interior regali splendida luxu

Instruitur, medysq; parant conuiuia rectis.

Arte laborata vestes, ostrog; superbo

Picta mouet, nec scepra mouent Priamæia tantum

Et ^r pòst rursus:

Orbis picta croco, & fulgenti murice vestis

At domus interior regali splendida luxu

Instruitur, medysq; parant conuiuia rectis.

Arte laborata vestes, ostrog; superbo

Item de eadem regina venatum cum Aenea eunte,

Reginam thalamo cunctantem ad limina primi

Pænorum expectant; ostrog; insignis & auro

Stat sonipes, & frena ferox spumantia mandit.

Tandem progreditur magna comitante cæterua

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo

Cui phæetra ex humeris, crines nodantur in aurum

Aurea Purpuream subnectit fibula vestem,

^h Lib. 3.

Metam.

ⁱ In arte

poët.

^k Lib. 16.

Geogr.

Peste Pur-

purati in-

cedebant.

^l Lib. 4.

^m Li. 3. q. 1.

ⁿ In Thalia

^o Lib. 4.

^p Lib. 14.

Geogr.

Sylofon

rex Sami

quomodo

factus.

^q Lib. 7. Aë

neid.

^r Lib. 9.

^s Lib. 10.

Didonis hæ

bitus.

Aenæz.

Aenæz etiam apud eundem victoribus præmia proponit, quæ sunt: *Arma; & ostro*

E

Perfusa vestes, argenti, auriq, talenta.

Sed & Mercurius ibidem Trojanorum regem

*Aeneam fundantem arces ac tecta nouantem**Conspicit, atq; illi stellatus iaspide fulua**Ensis erat, Tyrioq; ardebat murice lana**Demissa ex humeris, diues quæ munera Dido**Fecerat, & tenui telas discreuerat auro.*

^{*L.4.dec.3.} ¹Liuius verò scribit Hieronem, filiumq; eius Gelonem, Sicilia reges nec Purpuræ vestis habitu, nec alio vilo insigni differentes à cæteris ciuibz processisse, contrà Hieronymum Purpura ac diademate, & satellitibus armatis quadrigisq; etiam alborum equorum interdum vsum esse. Dionysius verò eiusdem insulæ tyrannus non modò ipse Purpuram inducbat, sed referente † Diogene Laertio, iussit aliquando in conuiuio, vt singuli in veste

Dionysius
Purpurat.
† In Aristip
pi vita.

*Ὅν αὖ δυνάμει δῶλον ἐνδύει γόλων,**Ἀβέλου περικλῆς, καὶ γένος ἐξ ἄρρενος, hoc est.**Effeminata veste non possum tegi**Cum sum vir, & virili natus stemmate.*

F

sumpta ea Aristippus se induit, & cum saltare inciperet, propriè prompteq; dixit

*— Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασι**Ὅτ' ὁ σώφρων ἐ διαφθείσεται, hoc est,**— Neq; in sacris Liberi**Patris, pudica mens unquam corrumpitur.*

^{*L.7.dec.3.}
Philippus
Purpuram
respuat.

Phoenix
primo Pur
puram ges
sit.

Tributum
ex Purpura
Regalis
curd. & a
Purpura.
* Lib.8.

¹Philippus quoq; rex testante Liuiio Purpuram quandoq; respuat: hoc enim de eo scripsit: Philippus ludorum quoq;, qui reliqui erant, celebritatem, quantæcunq; de Romanis tamen victoriæ partē famā auxerat, lætitiāq; ingenti celebrati testis dies, eò magis etiā, quòd populariter dempto capitis insigni, Purpura atq; alio regio habitu æquauerat se cæteris in speciem. Præterea Plutarchus in libro de fraterno amore de Antiocho Seleuci fratre ait: Antiochus hoc nuncio allato (Seleucum nempe à Galatis deuictum) Purpuram deposuit, pullaq; sumpta veste, & clausa regia, fratrem luxit. Phoenici regi, vt Suidas testatur, Purpura ab Hercule Tyrio, cum hanc tincturam, canis sui maxillis cruentatis reperisset, oblata est, is verò rex primus Purpuram gessit. Cleitus Alexandri familiaris cognomine Candidus, quorū adeuntibus respondere vellet, amictus veste Purpurea & obambulans cum ijs qui compellauerant, sermones conferebat, vt Athenæus prodidit ex Agatharchide Cnidio libro decimo de Asia. Et mox ex Phylarcho, Alexandri quodidianos sumptus describens, ait primos clauarios Persas quingentos circa tabernaculum suum fori astitisse Purpureis atq; melinis (colore mali Cydonij) vestibus indutos, extra tabernaculum Purpuratos quingentos, quibus eum vestitum indulserat. Scripsisse tum Alexandrum ad Ionæ ciuitates & primū Chios, sibi Purpuram vt mitterent: velle namq; se familiares omnes Purpurea stola vestire. Sed de regibus hæc citasse sufficiat, Rectè quidem regalis inde Purpura dicta est. Cicero pro Scauro: Quem Purpura regalis non commouit, eum Sardorum mastruca mutauit? Mastruca vestis erat Sardorum è pellibus. Et

G

*— Cum regia circi**Connexum gradibus veneratur Purpura vulgus.*

iplos verò reges Purpureos.

Sub tua Purpurei venient vestigia reges.

H

Reges Pur
purei cur
dicti.
Purpuram
petere qd.

Hinc quoq; Purpuram petere pro ad regni gubernacula aspirare Latini dicunt, itemq; Greci. Plutarchus libro de fraterno amore: Contrà Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyxicieni cum non didicissent secundo à fratribz esse loco, sed Purpuras ac diademata appetere, seipsos inuicem, ipsamq; adeo Græciam multis calamitatibus oppleuerunt. Virgilius.

*Non illum populi fasces, non Purpura regum.**Et alibi — Nec Purpura regem**Picta mouet.*

Christus
Purpurea
veste indu
tus & cur.

Quamobrem veste etiam Purpurea in hunc modum creator ac redemptor humani generis, velut scenica larua regem fictitiū agens ac ridiculū à nefarijs illis Iudæis illudebatur, cū alioqui Purpura illa grandi nō vacaret mysterio, de quo post agemus: sicut & ruber pileus & purpura, in Concilio vniuersali, decimo tertio Lugdonensi concessa sunt S. R. E.

Cardi-

A Cardinalibus, vt admonerentur se semper paratos esse debere, pro Christiana religione sanguinem, qui per Purpuram Christi designatur, effundere. Amictus, istius Cardinalium, Illustrissimi Hyppoliti Estensis exemplo meminit Ariostus;

*Quel che in pontifical habito imprime
Del purpureo Capel la Sacra chioma
E' il liberal, magnanimo, sublime,
Gran Cardinal de la Chiesa di Roma
Hippolito, ch' à prose, à versi, à rime
Darà materia eterna in ogni idioma.*

Cardina-
les cur Pur
puram ge-
stent.
⁊ Cant. 3.
st. 14.

Iam verò Lacedæmonios ad prælia cuntes puniceam vestem (φοινικίδα, φοινικίς, autem ves-
tis erat virilis purpurea, vnde ⁊ Plutarchus φοινικίδα pro paludamento, (quæ vestis Im-
peratorum erat) Purpureo dixit teste Bayfio.) indutos venire oportuisse tradit Aelianus,
vt & color aliquam gravitatem præ se ferret, & si in eam sanguis è vulneribus influeret, ter-
ribilior spectatu hostibus fieret. Simile planè est quod de Laconibus narrat Eustathius,
sed tamen vestes in bello Purpureas gestasse prodidit, vt notæ sanguinis vulneratorum,

φοινικίς
Vestis quæ.
⁊ In Crasso.
⁊ Li. 6. Var.
c. 6.

B coloris cognatione tegerentur, & minus alij terrentur. Verba Eustathij hæc sunt. χρῆσθαι
ἔργα ἐν πολέμῳ φοινικῶν δα φορήματα, ἐφανη καὶ ἐν Ἰλιάδι κατὰ ἔθος Λακωνικόν, ὡς ἐν
μαχίαις ὑποκλέπτοιο ἢ τῇ αἵματι ρήσις διὰ τῆς ὀμορφῆς ἐκδύσεως. Vt modò ad Roma-
nos accedamus, hos ferè vel à principio v. bis conditæ purpureo amictu delectatos fuisse
luce clarius est, quanquam alij Tullum Hostilium, qui post Numam Pompilium vixit re-
gnauitq; primùm Purpura vsum esse velint, alij Numam Pompilium allata Regis Hetru-
scorum veste, alij ipsum Romulum qui primus regnavit: verùm ego alià Romulum, alià
Numam, Tullum alià vsum fuisse suspicor. Plinius, Purpuræ vsum Romæ (inquit) semper
fuisse video, sed Romulo in trabea. Nam toga prætexta & latiore clauo Tullū Hostilium
è regibus primùm vsum Hetruiscis deuictis satis constat. Trabea autem, (de qua mox plu-
ra) propriè regum erat, eaque postmodum alios vfos fuisse suspicandum est: quare cecinit
Virgilius:

*Ipse Quirinali lituo, paruaq; sedebat
Succinctus trabea, lauaq; ancile gerebat.*

Ausonius ^b verò illustris admodum poëta ac vir consularis id declarat dilucidè, dū canit:

*Paulinum, Ausoniumq; viros, quos sacra Quirini
Purpura, & auratus trabæ velauit amictus.*

Qui verò trabea erant induti, trabeati vocabantur, quod ex Ouidio innoteſcit, apud quem
de Romulo legimus.

*Hoc igitur vidi trabeati cura Quirini
Cum rudibus populis annua iura daret.*

Placuit postea & consulibus Romanis (de quibus post) atque Imperatoribus Purpura, atq;
vt à primo auspicemur, de eo apud Ciceronem inuenio, Cæsar cum Purpura veste proces-
sit: Et rurſus de eodem paulò ante interitū Cæsar, cum immolaret illo die quo primùm
in cella aurea sedit, & cum Purpura veste processit, in extis bouis non fuit cor. Dion Caſ-
sius Oſtanium Augustum testatur peculiare sibi habuisse purpuram, palmatas pictasq;
vestes, ideoq; cæteris interdixisse earum vsum. Legitur idem Imperator, ipse quod emerit
in officinis Purpuram, vt si quæ præstantior esset alia, sibi cederet in vsum. Caligula refe-
rente Suetonio Ptolomæum & accessit è regnò & exceptum honorificè non alia de cau-
sa repentè percussisse, quam quòd edente se munus, ingressum spectacula conuertisse ho-
minum oculos fulgore Purpureæ abollæ animaduertisset. Nero verò, vt idem Suetonius
testatur, piscatus est rete aureo, Purpura coccoq; funibus tinctis. Lego etiam apud Xiphi-
linum, eundem Neronem vela, quæ in theatris vel amphitheatris superinduci solent,
arcendo æstui & soli, Purpurea suspēdisse, stellis aureis variè interſincta. Eius verba sunt.

^b Epist. 23.
ad Paul.

Trabeati
qui.

D Τα γὰρ μὲν παραπλάσματα τὰ διὰ τὴν αἶρος διατιθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύματα, ἀλκυ-
ρα ἦν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἄρουα ἐλαύνων ὁ Νέρων ἐνεστήτω, ἀέρες δὲ χρυσοῖ περιεῖ πέ-
λαμπον, id est, Vela etiam quæ per aërem expansa ad arcendum solem, Purpurea erant:
inque ijs medijs Nero acu pictus, currum agitans (videlicet instar Phœbi, vt ait doctissi-
mus Lipsius) circum verò vndiq; aureæ stellæ. M. Antonius apud Aëlium, vt scribit Alex-
ander ab Alexandro, Purpureum velum prætorix naui pro insigni dedit. Idem fecisse
ex Græcis legimus Alcibiadem. Plinius, nescio an de eodem Nerone, vidimus, inquit, iam
& viuētiū ouium vellera Purpura, Cocco Conchylio sequebilibris confecta, velut illa sic
nasci cogente luxuria. Huc quoque spectare videtur quod Iulius Capitolinus in vita Clo-

^c Lib. 49.
Augustus
ipse Purpu-
ram emit.
Caligula.
cur Ptolomæum per-
cussit.
Neronis pi-
scatio.
Vela Pur-
purea.

^a Lib. 8.
Varior.

dij Albini scribit. Sapē vt tibi insigne aliquod imperatoris maiestatis accedat, habebis vtendi coccinei pallij facultatem, ne præsente & ad me & cum mecum fueris, habiturus & Purpuram, sed sine auro. Athalaricus rex Iustiniano Imperatori apud Cassiodorum à principio. Non vos, inquit, (immens omnes Imperatores Purpura vios fuisse) maiorum Purpuratus tantum ordo clarificat, non sic regia sella sublimat, quantum longè lateq; potens gratia vestra nobilitat. Et rursus ad Hildericum regem Vandalorum. Mater quidem haberi debuit, quæ nobis regna profudit. Nam & hoc nobilitati vestræ fuisse adiectum, si inter has diuorum (Hafidrigorum) stirpem retinuissetis Amali sanguinis Purpuram dignitatem. Adeo vt e quidem luce sit clarius omnibus Imperatoribus ac regibus Purpuram placuisse, Claudianus de Honorio Augusto quartum consule:

Omnibus acceptus viro te regia solum

Procul, & patrio felix adolefcis in ostro.

† L. 5. Hist.
Eccles. 17.

Purpura
vltus & di-
gnitas apud Roma-
nos.

Consules
Romani
Purpurati
sacrifica-
bant.

Herodianus de Commodosimul, inquit, Purpureas sibi auro intextas vestes circundaret, non sine omnium irrisione. Quippe eodem schemate & sceminarum luxum & heroum virtutem representabat. Sic & apud † Theodorum legimus D. Ambrosium, cum iussisset vt Theodosius Imperator cum reliquis laicis consisteret, quia ad loca interiora solis Sacerdotis aditus pateret, dixisse, Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit. Fuit sanè Romæ Purpuræ vltus iam inde ab initio vrbis conditæ vt diximus, distinguebatq; , vt ait Plinius ab equite curiam, id est, insigne erat Romani magistratus, atq; idcirco quamplurimo vendebatur. Huic (Purpuræ flori) fasces sicutq; Romanæ viam faciunt; (consularis autem insignia erant duodecim fasces, totidem lictores, Purpurea prætexta, curulis sella) idemq; pro maiestate pueritiæ est. Distinguit ab equite curiam: Dijs aduocatur placandis, (consules enim non nisi Purpurati sacrificabant) omnemq; vestem illuminat: in triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & Purpuræ sit infamia. Hæc Plinius, quibus sane mirum in modum Purpuræ dignitatem extollit, adeo vt mirum sit Purpuræ vltum tam rarum vel penitus nobis potius ignotum esse, cum alioqui tota posteritas luxuriosa admodum fuerit. Hinc passim Purpura pro ipsomet magistratu accipitur, vt apud Ouidium de Pifone.

Cum tua bisfenos numeraret Purpura fasces

Sic & Iuuenalis ait — *Sed quinq; taberna.*

Quadringenta parant, quid confert Purpura maius

Optandum, si Laurenti custodit in agro

Conductas Corninus oues.

Elegantur ac clarè Claudianus de tertio Honorij consulatu canebat:

Dices Idaspeis angescat Purpura gemmis

Succedant armis trabes, tentoria licior

Ambas, & Latæ redeant ad signa secures.

Acquæ dilucide Lucanus in panegyrico Calphurnij Pifonis.

Quis dignè refert, qualis tibi luce sub illa

Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu

Cum tua bisfenos numeraret Purpura fasces,

Cæsareum grato ceciniſti pectore numen?

Nec non & Martialis.

Te primum pia turba rogant, te voce saluent,

Purpura te felix, te colat omnis honos

Et rursus de consulatu Syllij:

Rerum prima salus & vna, Cæsar

Gaudenti superest adhuc quod optat

Felix Purpura, tertiusq; consul.

† Li. 1. Fast.
Senatus
Purpureus
dictus.

† Li. 2. Syl.
† In Crasso.
† Lib. 1.

Plinius de gallo gallinaceo: Vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana Purpura. † Ouidius de nono consule.

Iamq; noui præeunt fasces, noua Purpura fulget.

Quin & ipsum magistratum siue Senatumpurpureum vocari legimus. † Statius

Cantus purpureum trahes senatum.

Deponebant nonnunquam Purpuram, nimirū vel allato tristi aliquo nuncio, vel ob mortem cuiuspiam affinis, quo tempore pullâ sese induebant: quare † Plutarchus ait: Fertur eod die Crassum non Purpureum (vt Romanorum Imperatorum mos erat) sed atro paludamento ad milites processisse. Lucanus de toto magistratu præuidetale calamitates belli ciuilibis

Ergo

*Ergo ubi concipiunt, quantis sit cladibus urbi
Constat fides super ūm, ferale per urbem
Institum, latuit plebei scetus amictu
Omnis honos, nullo commutata est Purpura fasces.*

Erat autem Purpura, inquit ^k Lazius, apud Romanos per omnes vestes, nimirum Purpura prætexta, Purpura in lato clauo, Purpura chlamys, & Purpura paludamentum. Tacuit autem trabeam, de qua tamen alij multa scribunt. ceterum Purpuram fuisse per omnes eas vestes (quod nos quarimus) etiam confirmat aliterque doctissimus Aldus Manutius his verbis: Restat color: quem fuisse Purpureum non modo in latis clavis, verum in reliquis etiam tunicis, veterum testimonijs probabo, nam si tunica expertes lati clavi Purpureæ sunt: cur latos clauos, id est, nobilissimum tunicæ genus Purpuræ priuimus? tunicas autem lato clauo carentes Purpureas fuisse, apertè docet ^l Quintilianus his verbis: Vt Purpure rectè descendant, leuis cura est: notatur interim negligentia. Non loquitur de tunica lati clavi, & Purpuras tamen nominat. Cicero etiam Purpuream tunicam non modo in ordine Senatorio, verum in plebeijs quoque hominibus videtur agnoscere, cum ait

^B de L. Pifone in oratione pro Sextio: Vestitus asperè, nostra hac Purpura plebeia ac panè fusca. Nostra, dixit, qua nos vtimur Senatores: plebeia verò, quia Purpurea Pifonis tunica fili crassitudine plebeia Purpuræ similior, quàm senatoria, videretur. deinde subiunxit de colore. Ac poenè fusca: quia varius erat Purpurarum color, vt ex Plinio liquet. Verum de tunica lati clavi Purpurea, vt omittantur dubie fortassis fidei testimonia, satis aperta sit significatio in hoc Ouidij versu.

Induiturq; humeris cum lato Purpura clauo.

Plinius ^m autem, cum dixit: Purpura distinguit equitem à curia: non significauit in Senatoria tunica Purpuram fuisse, in equestri non fuisse: iam enim probauimus Purpuram in omni tunica fuisse, sed de lato clauo Purpureo locutus est, qui Senatorem ab equite Purpureum quidem clauum, angustum tamen gestante, distingueret. Id explanat idem

ⁿ Plinius: Annuli distinxere alterum ordinem a plebe, sicut tunica ab annulis Senatum tantum: quamquam & hoc serò vulgo; Purpura latiore tunica vsos inuenimus etiam præcones. Quis non videt latum clauum significari? nam, si solus Purpuræ color Senatū ab equitibus distinxisset; non dixisset, Purpura latiore tunica, sed Purpurea tunica. Appellabatur autem tunica lati clavi, ab ipsis clavis Purpureis qui tunica inferebantur, vt ex Festo patet, quamquam cum palmata confundat, vt dictum est. Quibus clavis Purpureis vt opinatur Baysius mappæ quoque ad limbum, variari solebant. Et hoc est quod ait Martialis: *Et lato variata mapalia clauo.* Græci eam vocabant *χιτώνα παρβανου*. Inferebantur eiusmodi clavi Purpurei ad eam ferè partem qua pectus tegebatur. Horatius. *Et latum dimittit pectore clauum.* non quod reuera essent clavi, sed quod viderentur clauorum Purpurea capita supereminentia in tunica superficie. Dicebatur item hæc tunica, Purpura Sclataria, quoniam veteres statum dicebant pro latum & sitem pro sitem. † Iuuenalis.

Spondet enim Tyrio Sclataria Purpura filo.

Prætexta verò toga dicta est à prætexendo, quia ei Purpura, vt ait Macrobius, prætexta erat: hoc est, quia Purpuram in ora habebat; vnde etiam Græci *πριτόρριον* vocant, id est, circumquaque Purpuram habentem. Hac utebantur pueri vsque ad annum decimum septimum qui annus tyrocinij dicebatur. Cuius moris causas plures ^o Macrobius indicat. Hanc intellexit Iuuenalis, cum ait

Purpuream teneris quoque Mæcanis aptam.

Et antè dixerat.

Et princeps Tyrio vestem prætexuit ostro

Statius quoque meminit de Atty iuvene loquens:

Nunc pedes ense vago; pressis nunc celsus habenis

Ceu spectetur, agit; triplice velauerat ostro

Surgentes etiamnum humeros & laeta mater

Pectora: tunc auro phaleras, auroque sagittas

Cingulaque & manicas, ne coninge vilius iret

Presserat, & mixtum cano crispauerat aurum.

Quantum verò ad pueros pertinet, præcipuum prætextæ significatum fuit, vt pudorem indicaret, quem scilicet ætas ea, quæ prætextata dicebatur, sibi proponere deberet; eiusque rei indicium esse Purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis factisque omnibus amandam. Inuenio interim prætextam togam non tantum puerorum fuisse

quia

^k Lib. 8. c. 8
Purpura
Romanis
per omnes
vestes.

^l Lib. 11.

^m L. 9. c. 36.
Plinius ex-
plicatus.

ⁿ Lib. 33.
cap. 1.
Tunica la-
ti clavi vn-
de dicta.
Toga præ-
texta qua

Sclataria.
Purpura.
Annus tyro-
cinij quis.
† Sat. 7.

^o Lib. 1. Sat.
cap. 6.
† Sat. 12.
† Sat. 11.

Pueri cur
prætexta
viterentur:
prætextata to-
ga etiā ma-
stratus.

quin & magistratus. ¹ Liuius in oratione L. Valerij: Purpura (inquit) viri vtemur prætextati in magistratibus, in Sacerdotijs, liberi nostri prætextis Purpura toga vtentur, Plutarchus in questionibus Romanis, Purpura prætextam vestem tribunus plebis non gestat alijs magistratibus gerentibus: an quia magistratus omnino non est: nam neq; licet res habet tribunus plebis, neq; pro tribunali sedens responsa dat, Huc spectare videtur illud Silij Italici:

*Bessens hac prima dedit precedere fasces
Et iunxit totidem tacito sermone secures,
Hæc alias eboris decorauit honore secures
Et princeps Iurio vestem prætexuit ostro.*

Alluisse quoq; apparet ad prætextam & pigrammatarium hoc versu:

Diuisit nostras Purpura vestra togas.

Purpurea
fascia.

Toga pal-
mata.

Toga pi-
cta.

Cur picta
dicatur.

Trabearū
genera.

² Lib. 32.

Triumphans
in toga pi-
cta.

Inuenio etiam prætextam qua Romanus magistratus utebatur, à nonnullis Purpuream quandam fasciam valde latam intelligi, quæ tamen multipliciter plicata in angustum contraheretur, atq; ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ modum circumduceretur, nunc eius capita viriq; ab humeris in pectus dimitterentur, cuius generis amicula Romæ pleriq; antiquorum statuis inducta conspiciantur. Togâ palmatâ à palmis pictis appellari existimamus idē Manutius, cuius tamen non multa apud scriptores veteres mentio extat: plures meminerunt tunicæ palmatæ. Nec assentitur Aldus qui Festum secuti, si modo Festus ita scripsit, tunicam palmatam à latitudine clauorum dictam & eandem esse cum lato clauo, arbitrantur. Quid enim simile (inquit) habet clauus cum palma? Quare tunicam palmatam fuisse credit, quam triumphantes, toga picta superimposita, tanquam insigne victoriæ præstarent, propterea Liuius eam simul cum toga picta nominat in decimo. Quos, inquit, vos sellis curulibus, toga prætexta, tunica palmata, & toga picta & coronâ triumphali, laureaq; honoratis. Quo loco satis patet non significari larum clauum: non enim post togam prætextam nominaretur, cum toga prætextata sit honoratior, quia non ea Senatores omnes, vt lato clauo, sed tantum qui magistratum gererent, utebantur. Toga picta, vestis Hetrusca fuit, Purpurei coloris, auro distincta, à triumphantibus gestari solita, quam vt ait Florus, subactis duodecim Thuscis populis, Tarquinius Priscus Romanis transtulit, id quod etiam Dionysius confirmat. Macrobius & Plinius id non Prisco, sed Tullo Hostilio tribuunt. Hæc Purpurea fuit, vt Dionysius ostendit. Picta vocatur, quod in ea variae figuræ ita fingerentur, vt ea species ad picturæ similitudinem accederet. Differebat ab hac toga Purpurea, quia hæc erat pura, & omnibus senatoribus communis, quanquam magistratū non gererent: à toga prætextata verò, quia hæc erat alba cum limbo Purpureo circumducto, cum Purpurea limbum non haberet. Trabearum genera tria fuisse Suetonius in libro de vestimentis auctor Scruio ostendit; vnum è sola Purpura, dijs consecratum, alterum è Purpura non sine albo, quo reges vsi fuerint, tertium augurale è Purpura & cocco. Primum itaq; illud forte fuerit, quod nos superius Dijs & consecratum & gratum fuisse diximus. Secundi generis trabeæ fuerunt præ reliquis in maximo apud Romanos vsu. Non enim reges tantum, verum etiam pulsus regibus consules, item equites, cum trabeati idibus Quinctilibus transueherentur, eas viurparunt. Et consulum quidem trabea, vt videtur Aldo Manutio, post reges fuisse militaris habitus, quo consules in bello vsi fuerunt: ad cuius opinionis corroborationem citat illud Liuij: Consul, cum Corcyra hybernasset, vère primo incontinente trabeatus ad hostem ducere pergit: eandemq; ob causam etiam equestres turmas bellicam speciem repræsentantes, idibus Quinctilibus trabea vestitos transuectos esse asserit. Meminit huius trabeæ consularis Aufonius in gratiarum actione, pro consularatu, his verbis: In procinctu & tum maximè dimicaturus, palmatæ vestis meæ ornamenta disponi felicitur & bono omine; namq; iste habitus, vt in pace consulis est, sic in victoria triumphantis. Parum est si qualis ad me trabea mittatur, interrogas: te coram promi inbes. Hæc ille, ex quibus illud primum constat, triumphalem Romanis trabeam fuisse, quod alibi non facile inuenias: triumphabant enim in toga picta, vt diximus. deinde consularem: quod reipub. temporibus inusitatum fuit: prætextata enim tunc & consules & reliqui magistratus utebantur: postremò trabeam & palmatam vestem, & togam pictam eandem facit: quin etiam trabeam auro pictam dicit, quod nec Suetonius, vbi de tribus trabearum generibus agit, nec quisquam alius veterū scriptorū veteris & liberæ reipub. meminit. Vnde apparet Gratiano imperante & trabeatos consules fuisse, qui prætextati antea fuerant, & trabeâ fuisse pictam contra veterum consuetudinem. De tertio trabearū genere

A genere loquitur ¹ Dionysius, ubi de Saliorum vestitu vel trabeis scribens, eas περιπορύπους ^{Lib. 3.} vocat, id est, Purpura prætextas, puniceo colore alternis intertexto. Erat præterea Purpura patritia, cuius meminit Eulebius ² his verbis: nam insignis Purpura patritia Constantinus ibat paterna domo, patrem quasi reuixisse cunctis in se monstraturus. Militaris ^{Lib. 1. de} Purpura ob virtutem dono dabatur, quod meminit ³ Iulius Cæsar, dum scribit: Cæsar tum quidem honores minimè proponere velle ait, cum plures tribuisset legionibus coronas, alias turmarum ducibus, tribunisq; ^{Constat.} Purpuream vestem. Et post Cæsarem Virgilius, ^{Lib. 5. de} qui scribit Aeneam Cloantho, quod præ cæteris rem bene gessisset, Purpuream chlamydem donasse: ^{bel. ciuili.}

Victori clamydem auratam, quam plurima circum

Purpura Meandro duplici Melibœa cucurrit.

Vuolfgangus ⁴ Ladius arbitratur ab huiusmodi Purpura Satrapas quondam, & qui in comitatu principis aut regis erant, dictos esse Purpuratos, qui, inquit, alia item voce ab alio vestimenti genere nominabantur prætextati. ⁵ Liuius: Sopatrum ex Purpuratis & propinquis regis cum quatuor millibus Macedonum & pecunia nuper missum in Africâ esse. Prædialis Purpura eodem Lazio scribente magistratum erat & prouinciæ præfectorum, qua fortasse Pilatum induisse Christum Saluatorem nostrum credendum iudicat. Meminit illius togæ Spartianus in historia Septimij Seueri. Habuit etiam aliud omne imperij, cum regatus ad eam Imperatoriam palliatus venisset, qui togatus venire debebat, togam prædialiariam ipsius imperatoris cepit. Hanc intellexisse videtur Sidonius Apollinaris.

Huic Socer Antemius præfectus, consul & idem

Iudicij; populos atq; annum nomine rex

Purpureos fortuna viros cum murice semper

Prosequitur solum: hic tantum mutatur in illis

Vt regnet qui consul erat.

Lacernas in vsu vulgi pullas fuisse constat. Lipsius ⁶ excipit delicatos, qui, inquit, amethystini coloris fumebant aut coccinei, non tamen sine nota hominû seueriorum. Martialis.

Amator ille tristium lacernarum

Et basicatus atq; leucophaeatus

Qui coccinatos non putat viros esse

Amethystinaq; mulierum vocat vestes:

Natina laudet, habeat & licet semper

Fuscos colores, Galbanos habet mores:

Seneca epist. 115. Quod vides istos sequi, qui aut vellunt barbam aut interuallunt, qui labra pressius tondunt aut abrudent, qui lacernas coloris improbi sumunt, qui per lucentem togam, qui nolunt facere, quiddam quod hominum oculis transilire liceat. Lacernæ coloris improbi, Purpureæ sunt. quoniam insolens ille color adhuc Senecæ temporibus. Simile in pænulis, quæ vulgò item pullæ: Purpureæ tamen quædam lautiorum. Dio ⁷ Cassius de Tyberio: Cumq; Purpurea toga pleriq; vterentur, quod antea vetitum fuerat, neminem quidem ipse reprehendit aut multauit; sed cum fortè pluisset in conuentu quodam, pulla pænula se induit, quo facto uti alio genere vestium nemo deinceps est ausus. Et hinc liquet inquit idem Lipsius, quotiens interdictus Tyrius color, non ad togas id referendum (albæ enim & pullæ tantum in vsu) sed ad pænulas & lacernas. Phasis libertus, ut citat ⁸ Martialis, cum legitimus equitis censum non haberet, lacernis Purpureis volebat videri eques, & cum nuper Domitianus iussisset seruare legem Othonis, ne cui liceret sedere in decimoquarto gradu, nisi equestrem censum haberet, hic in theatro iactabundus laudabat legem, quasi ipse esset eques: sed Lectius cui ordinis theatralis cura erat demandata, iussit eum surgere.

Editum domini, deiq; nostri

Quo subsellia cæritiora sunt

Et puros eques ordinis recepit

Dum laudat modo Phasis in theatro

Phasis Purpureis ruber lacernis

Et iactat tumido superbus ore

Tandem commodius licet sedere

Nunc est reddita dignitas equestris

Turba nunc premimur, nec inquinamur.

*Hæc & talia dum referi supinus
illas purpureas & arrogantes
Iussu surgere Lætus Lacernas.*

Stultè.

Purpura
cur plebe-
ia dicta.
Leges lata
aduersus
Purpuram.
Lib. 49.

Eodem modo lego apud Athenæum iuuenem quendam ex Ionia indutum Purpurâ, au-
reis fibrijs Athenas cum profectus est, interroganti cuidam, cuius esset, respondisse, se
esse diuitem. Vt non videatur mirum Purpuram à Cicerone alijsque plebeiam vocari, Eò
enim processit Purpura, vt ne plebs ab ea sibi temperare vellet, adco vt sepe leges aduersus
illam latas esse legamus. Suetonius: Iulius Cæsar Conchyliatæ vestis vsum, nisi certis per-
sonis & ætatihus, perq; certos dies ademit. ^d Dio Cassius longè aliter: Cæsar edixit ne
quisquam nisi Senator, qui cum magistratu esset, Purpuram gestaret, quam iam vulgò su-
mi videbat. In codice Iustiniani etiam priuatis hominibus vsum Purpuræ interdicitur, in
titulo quæ res vendi non possit, Nero verò Tyrijs & amethystini coloris vsum prorsus in-
terdixit referente Suetonio. Erapud Syracusanos lege erat cautum, ne Purpura aut auro
faminæ se exornarent. Præterea à seuerioribus omnibus probro dabatur eadem, vt ap-
paret ex oratione Ciceronis pro Cælio: Si quem etiam minimorum horum aliquid of-
fendat, si Purpuræ genus &c. Plutarchus in Cratone: ἐπὶ πορφυρᾷ ἑωρατὺς κατακόρυφος
ἐρυδαν καὶ ὀξυῖον ἀγπαρμένῳ, δυνος ἐφόρα τῶν μέλων. Id apparet etiam ex hoc Vir-
gilij, quo significatur parum virilis vestis:

Verbis picta croco & splendenti murice vestis.

* Li. 5. c. 18
Purpura
plebeia
qualis.

Proceres
cur Purpu-
ra vteren-
tur.

⁊ Alexander ab Alexandro scribit Purpuram plebeiam fuscā & obsoletā fuisse, non
murice aut cocco, sed herbarum succis infectā. Nos quoque supra penè fuscā fuisse ex
Cicerone diximus; alij putant fuisse quidem ex Purpura, sed carulea aut obscura. Cæte-
rūm vt ad nobilium Purpuram reuertamur, cur ea vterentur ij proceres atque vti debeant
elegantissimè ac disertè admodū docet Cassiodorus: Comitibus Stephani insinuatione com-
perimus, sacræ vestis operam, quam voluimus necessaria festinatione compleri, disrupto
magis labore pendere: cui vsum subtrahendo sollemnem abominandam potius inferre cog-
nosceris tarditatem. Credimus enim aliquem prouenisse neglectum, vt aut crines illi, la-
ctei, carne poculo bis terq; satiati, pulcherrima minus ebrietate rubuerint, aut lanæ non
auxerint adorandi muricis pretiosissimā qualitatem. Quapropter si perscruator Hy-
drontini maris intusa Cōchyliā solenniter condidisset apto tempore, acerrus ille Neptu-
nius, generator florentis semper Purpuræ, ornator solij, aquarum copia resolutus imbrem
aulicum flammeo liquore laxaret. Color nimio lepore vernans, obscuritas rubens, nigre-
do sanguinea regnantem discernit, dum conspicuum facit & præstat humano generi, ne de
aspectu principis possit errari. Mirum est, substantiam illam morte confectā, cruorem
de se post spatia tam longi temporis exudare, qui vix solet viuus corporibus vulnere fau-
ciatis effluere. Nam cum sex penè mensibus marinæ deliciae à vitali fuerint vigore sepa-
ratæ, sagacibus naribus nesciunt esse grauissimæ: scilicet ne sanguis ille nobilis aliquid spi-
raret horrois. Hæc cum infecta semel substantia perseverat & nescit ante subtrahi, quā
vestis possit absumi. Quod si Conchyliorum qualitas non mutetur, si torcularis illius vna
vindemia est, culpa nimirum artificis erit, cui se copia nulla subtraxit. In illis autem rubi-
cundis fontibus cum albentes comas ferici doctus moderator intinxerit, habere debet cor-
poris purissimam castitatem; quia talium rerum secreta refugere dicuntur immunda. Et
paulò post. Verū talis tantaq; res, quā facili legitur inuenta compendio? Nam cum
tam canis auida in Tyrio litore proiecta Conchyliā impressis mandibulis contadisset,
illa naturaliter humorem sanguineum defluentia, ora eius mirabili colore tinxerunt. Et vt
est mos hominibus, occasiones repentinas ad artes ducere, talia exempla meditantes fece-
runt Principibus decus nobile dare, quod substantiam noscitur habere mediocrem. Eo
Tyros est Hydron Italica, aulicum profecto vestiarium, non antiqua custodiens, sed iugi-
ter nouella transmittens. Cum itaque tanta apud Romanos in dignitate habens sit Purpu-
ra, non mirum est, cur non omnes Patrij Veneti ea vtantur. Hi enim togati incedunt si-
mili ferè quo Romani antiqui amicali genere, eo excepto quod Purpureum non sit, sed
ex nigro panno: Purpura enim nisi magistratum gerentibus conceditur, hisq; insigniori-
bus. Nuptialibus quoq; & cum primi honores quos procuratores vocat, aliqui deferuntur
(Sunt verò hi sacrarum largitionum præfecti) tum consanguineis & cognatis & affinis
licet per aliquot dies vti Purpura in lætitiæ gratulationisq; significatum. Iam verò de alijs
quibusdam vestibus, quas Purpura decorabat, postquam in eas incidimus, non abs re fue-
rit quædam quā breuissimè recensere, ne Purpuræ auctoritatem atque honorem de-
primere videri videamur. Ravius Textor scribit Purpuram in imo consitam habuisse ge-
nus

Purpura in
uento.

Hydrō Ita-
lica.

Veneti pa-
trij quib⁹
viantur ve-
stibus.

Vestes Pur-
pureæ aliq.

A nus vestis, quod limbus dicitur, vnde limborarij vestimenti huius textores dicantur. Ab his fortasse non differebant perinefa vocata vestimenta, in quorum etiam extremitatibus, vt Stephanus Aqueus ait, Purpura assuta circumcurrebat. Forteq; etiam limus dicebatur: multi enim apud Virgilium legunt velati limo, vt testatur doctissimus Turnebus, nam limus, inquit, vestis erat ab vmbilico ad pedes, ad pudenda poparum tegenda. Higenus limum cinctum ideo dicit vocatum, quod Purpuram transuerfam habeat: habebat enim in extremo Purpuram limam. Paryphes (παρυφες) apud Pollucem & Paralurges (παρὰ λουρῆς) indumentum appellatur utrimq; habens Purpuram. Id verò ab Ionijs dicitur Pachyales. (πηνυαλλες) sed & in tunicis virgæ (ῥάβδοι) Purpureæ vocantur paryphi (παρυφοί) vnde & in latinis literis (inquit Cælius) virgatæ vestes, & apud poetam sagula virgata quæ habent in virgarum modum deductas vias: cui sententiæ subscribit Diodorus: tamen in eo allusum Seruius putat ad Gallicam linguam qua virgæ diceretur Purpura. Virgilij versus est.

*Virgatis luceni sagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.*

B Paryphes etiam nominatur apud Athenæum his verbis: Syracusani prohibuerunt, ne mulieres ferrent vestes Purpura prætextas, πορφυρᾶς ἐνέσας παρυφᾶς, præterquam meretricibus. χιτῶνας ἐνδεδυκότας περιπορφύρας, nominat Hippias apud eundem. Περιήγντος Hesychio est ὁ περιπορφύρος χιτῶν: & περινώσια, περιβόλαια, οὗς καὶ κύκλω πορφυρά παράκειται. Zoographus legendum putat quatuor syllabis περιήγντος, quoniam ita habeat Pollux: Περιήγντος ὁποῖον ἐστὶ περὶ ἱβλημα, ἢ ὅταν τὰ νήματα ἐξηρησμένα: ἢ πορφυρὰ κύκλω τὰ τέλη τῶ ὑφάσματος παρέρχεται, ἢ ὅταν σχημα ποιεῖται τῇ περιρρόῃ τῶ χρώματος. hoc est, ita vt ambiens vndique Purpura, vestem reliquam, ceu mare insulam includeret; vt fortè eandem vestem Anaxilas νῆσος id est, insulam vocavit. Viriles vestes à coloribus dictæ sunt teste eodem Polluce, πορφυρῆς, αἰουρῆς, φοινῆς. Εὐφῆς vestis erat tragica muliebris, & exponitur πορφυρῆς (ἢ) κροκωτὸν ἱμάτιον à scholiaste Aristophanis in Nubes. aliqui reges tragicos eam ferre ferunt, & aurigam in pompis. Polluci verò etiam πορφυρῶν ἱματίων, vestis iuniorum in comædijs est. Candys à Cælio exponitur vestimentum Persicum, Pollux candyn regalem, ἀλινόπορφυρον esse scribit, aliorum verò Purpureum: sed ὀλοπόρφυρον potiùs legendum videtur: Sic enim inferius habet in eodem capite: Εὐφῶν ἐφῆ καὶ ἄνδρῶν ὀλοπόρφυρον: quanquā holoporphyro non πορφυρῶν simpliciter, sed periporphyro & diaporphyrò opponantur. (Holoporphyro enim dicitur ad differèntiam periporphyro & diaporphyri, quibus Purpura prætextitur solum, aut intertextitur quibusdam ceu virgis Purpureis, de quibus ex Cælio prædictū est.) Et mox ibidem: Crates (inquit) in Samijs de Purpureis vestimentis dixit: ταῦτας ἴδῃ τας πορφυροβαφῆς ἐσθῆτας. Eadem Comici etiam κάλλι vocare solent, vt Eupolis: τὰ κάλλι τὰ περισσέμενα τῇ θαλῶ. Archippus in Pluto πλατυπόρφυρα ἱμάτια nominat. Hi fortè sunt lati clavi Romanis à latitudine clauorum dicti, vt suprā dictum est. Ἀλινόπορφυρα, ἀλουργῆ, τατέσιν ἐκ θαλασσίας πόρφυρας. Hesychius. Polluci verò ἀλουργῆς exponitur vestis virilis à colore dicta, sicut & πορφυρῆς; παραλουργῆς verò muliebris. Hinc apud Hesychium eundem, vbi habet, ἀλουργίδες, ἀλουργῆς, πορφυρίδες, legendum est ἀλουργίδες. Ἀλουργῆς autem etiam Etymologo, purpura est, παραλουργῆς ἢ ἀπὸ θαλασσίας κόχλων γινομένη καὶ ἐργαζομένη. Meminit eiùdem Aristophanes in equitibus his verbis, ἀλουργίδα ἔχων κατὰ πασσόν, καὶ σερπίλιν ἐφ' ἄρματος: vbi Scholiastes interpretatur πορφυρῶν χλαμίδα. Varinus quoque ab ἀλς & ἔρρον deriuat & substantiuum femininum esse ait: adiectiuum autem masculinum ἀλουργός, cuius femininum sit ἀλουργῆς, neutrum ἀλουργῆς: quod tamen non probat Zoographus: quoniam ἀλουργός non aliter moueatur quàm ἀγαθός: & ipse etiam genere neutro ἀλουργὸν χρώμα dixerit. Theopompus de Colophonijs apud Athenæum, χελῖες φησὶν ἀνδρας αὐτῶν ἀλουργῆς, φορέτας σολᾶς ἀστυπολῶν. Apud eundem legimus ὑφῆ ἀλουργῆ. Meminit item Plutarchus: Εὐζῶ δὲ Εὐμένη καὶ καυσίας ἀλουργῆς, καὶ χαλμύδας διανέμειν: ἢ τις ἦν δῶτα βασιλικωτάτοι παρα Μακεδόσι, hoc est: licebat Eumeni caufias Purpureas & chlamydes dilargiri, quod inter dona regia præcipuum habebatur à Macedonibus. Caufiam capitis Budæus appositisimè vsurpauit pro galero Cardinalium coccineo. Licet enim vni Romano Pontifici, vt quondam Eumeni, caufias Purpureas, & chlamydes Coccinas, cæteraque Cardinalium ornamenta, arbitratu suo dilargiri. Ἀλουργῆς, πορφυρῶν est apud Hesychium: & in scholijs Aristophanis legitur, ἀλουργῆς ἐσθῆς, ἢ πορφυρᾶ. Ioannes Tzetzes Antisthenis Sybaritæ ἱματίων ἀλουργῆς, id est, vestem Purpuream picturis & gemmis insignem, describit, Carthaginensibus venditam centum, & viginti talentis,

Limb^o qd.
Perinefa.
vestimēta.
Li. 11. Ad.
cap. 1.
Limus quæ
vestis.
Paryphes.
Li. 7. c. 13
Lib. 8. Ae
neid.
Lib. 6.

Paryphes.

Περὶ ἡγντος

Li. 7. c. 13

Εὐφῆς vestis
Ihis quæ

Candys.

κάλλι.

ἀλουργῆς.
ἀλουργῆς.
γῆς.
Hesychius
correctus.

Caufia

de autore dubitar: suspicatur autem apud Plutarchum se legisse. Ego apud Aristotele in Admirandis legere memini & Athenæum in duodecimo. Ἀλγερὰ Etymologus πορφυρὰ interpretatur, Suidas θαλασσοπόρφυρα: Helychius τὰ ἐκ τῆς θαλάσσης πορφυρὰ. Ἀλγερὰς ἐσθλας apud Athenæum lego: qui & Hippia hæc verba citat: ἄλγερὰ μὲν ἀμπεχόμενοι περὶ βολεῖα, καὶ χιτῶνας ἐνδεδυνότες περιπορεύουσι. Ἀλλικα, χαλαμύδα πορφυρὰν. Helychius, Et rursus: Ἀλλικα, χαλαμύδα, ἐμπόρπημα: οἱ δὲ πορπίδα χαλαμύδος ἀλληλοχείρως. Βεῦδεον; τὸ περικλονεῖσθαι, ἢ τὸ πορφυρεῖν, apud Varium: Βεῦθος verò Polluci est χιτῶνιτος διαφανής: & σαραγῆς Μηδῶν τι φορέμα, πορφυρεῖς, μεσθλευκός χιτῶν, Lego & Εμβρόχιον apud Helychium, esse μαρόν καὶ ἀπορρυον ἡμῶν τι βίσιον. Vtebantur & Græci equites eo genere vestis, quam ephaptidem appellat Athenæus in quinto, his verbis: πάντες οἱ προσωριμεῖοι ἔχον πορφυρὰς ἐφ᾽ αἰτίδας, πολλοὶ δὲ διαχρύσευ καὶ ζωατῆς: hoc est, belluatas ephaptidas. Polluci ephaptis genus est vestis tragicæ: συστριμᾶτιον τὴ φοινικῆν ἢ πορφυρὰς: ὁ ποῖ τῶν χεῖρας ἔχον οἱ πολιεῖντες, ἢ οἱ θνήσκοντες: ἐ λινῷ tenui nimirum, sericoué Purpureo, quod propter tenuitatem facile manibus conuoluebatur pugnantium atque venantium. Lenones & scortorū matres in tragedijs, ταῖνδον τί πορφυρεῖν περὶ τῶν κεφαλῶν ἔχοντες teste Polluce, cæterum ipsa quoque scorta Purpuram vsurparūt: quare apud Plautum quoque legimus de quadam meretrice loquentem:

*Meretricem pudorem gerere magis decet quàm Purpuram
Magisq; meretricem pudorem quàm aurum gerere condecet;
Pulchrum ornatum turpes mores peius cæno collinunt
Lepidi mores turpem ornatum facile faciūt comprobant.*

Et alibi rursus inquit:

*Purpura aras occultanda est, aurum turpe mulieri
Pulchra mulier nuda erit, quàm Purpurata pulchrior.*

Nec aliam ob causam Babylon quondam omnis luxus plena à Diuo Hieronymo Purpurata meretrix nominata est. Hic enim in quadam epistola vocat se colonum Purpuratæ meretricis. Συμμετρίαν, ἢ τοὺς χιτῶνας ποδῶν ἀλεργὸν κύχλον mulieres quasdam in comædijs gestasse inuenio apud Pollucem. Nævius: Mulieres opertæ auro Purpuraque. Plutarchus luxum mulierum in Purpura texat in Sympliciis, inquit: existimo autem per multum interesse inter superuacaneum cultum & munditium. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro, Purpuraq; dum vtuntur, curiosè & impensius quàm par est ornatu indulgere videntur: Et rursus in libro de coniugalibus præceptis. Aegyptiæ mulieres maiorū instituto calceis non utebantur, vt domi meminissent tempus exigendum, hodiè domi mansuræ sint pleræq; si aureos calceos & armillas & periscelides & Purpuram atq; vniōnes auferas. Author est Lampridius Alexandrum Severum Purpuræ clarissimæ non ad suum usum, sed ad matronarum si quæ aut (vti) possent aut vellent, certè ad vendendum grauissimum auctorem fuisse: ita vt Alexandrina Purpura hodieq; dicatur, inquit, quæ vulgo Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius Probus baphtijs præpositus id genus muricis reperisset. Artemidorus citante Turnebo tradidit ingenuas mulieres albatas fuisse, libertinas atratas, nobiliores Purpuratas. Atque hæcenus de tam varijs Purpuræ nobilitatis vestibus: quorū verò etiam aliæ à Purpura nomen obtinuerunt, licebit videre in denominatis. Dicam interim & illud quod summo perè etiam Purpuræ magnificentiam ac honorem indicat, quod nimirum & mortuos eā induerēt, cuius his verbis meminit Blondus in nono triumphantis Romæ: iam Purpuram pretiosissimam fuisse eleganter rubentem constat. Eius originem sic edocet Placidius Grammaticus. Murex Cochlea maris, ex qua Purpura magistratuum color, de qua Liuius in trigésimo post M. Catonis verba contra tribunum plebis, legem Oppiam abrogare conatum. Purpura vii vtemur prætextati in magistratibus & sacerdotijs, liberi nostri prætextis Purpura togis vtuntur: magistratibus in colonijs, in municipijs, togæ prætextæ habendæ ius est: nec id vt viui solum habebant tantum insignis, sed etiam vt cum eis cremarent mortui, & cum tibi viro liceat Purpura in veste fragula vtī, matrem familias tuam Purpureum amictum habere non fines, & equus tuus speciosius instratus erit quàm vxor vestita? Huculq; Blondus. Morem verò mortuos in Purpureo amictu sepeliendi post ad posteros descendisse verisimile mihi videtur, nam & apud Claudianum lego.

*Has dedit inferas tumulis, iuuenumq; duorum
Purpureos merito placuit sanguine manes.*

Equi Purpura decorati. Equos verò vt ex Blondo diximus, Purpurā fuisse decoratos cum apud alios, tum apud Romanos verò ipso verius est. Id enim etiam indicat ornatus equi Didonis, quo cum Aenea

Babylō cur
Purpurata
meretrix.
Mulierum
Purpura.
Li. 6. q. 7.

Alexandri
na purpura
Lib. 19.
Aduers. 6.
Mortui pur
pura indu
ti.

A Aeneas ad venatum proficiscitur: cuius cum supra facta sit mentio, hic non repetam. Alias apud ¹ eundem poetam legitur:

¹ lib. 7. Aen.

Instratq; ostro alipedes, pictisq; tapetis.

Eleganter Claudianus canebat:

*Vtque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
Turbantur phalera, spumosis moribus aurum
Fumas, anhelantes exudant sanguine gemma,
Ipse labor, pulvisq; decet, confusaq; motu
Caesarius, vestis radiato murice solem
Combibit, ingesto crispatur Purpura venter,*

Meminit item Silius Italicus:

*— Stratumq; ostro quem ceperat ipse
Cornipedem.*

Scitu quoque dignissimum est, ex sericoné an ex lana istiusmodi quas diximus vestes Purpureæ constiterint. Ex vellere factas fuisse demonstrat apud Lucianum Demonax, hic enim conspecto quopiam ex molliter & delicate conuestitis, propter Purpuræ latitudinem superbiens, insolentiusq; incedente, admoto ad illius aurem capite, apprehensaq; veste & commonstrata: heus tu, inquit, hoc ante te ouis ferre solebat & ouis (πρόβατον) fuit. Iam verò Purpura præterquam in vestibus, in alijs etiam rebus placebat antiquis: in tapetibus in primis: Citat enim Giraldus hoc Iuliani rhetoris versus:

*Iam tonsiles tapetes ebrj suco
Quos Concha Purpura imbuens venenauit.*

Conchyliata peristomata Cicero nominat in Philippicis: Conchyliatis Cn. Pompei peristomatibus seruorum in cellis lectos stratos videres. Inuehitur autem in nimum M. Antonij luxum, vnde subiungit: quamobrem define mirari hæc tam celeriter esse consumpta: non modo vnius patrimonium quamuis amplum, vt illud fuit, sed & vrbes & regna tanta nequitia deuorare potuisset. Taxat eandem stragulorum luxuriam Plutarchus in libro de cupiditate diuitiarum: sicut enim Agatho (inquit) fistulam è conuiuio ad mulieres emisit, sufficere ratus sermones conuiuiarum: ita repudiauerim etiam stragula Purpurea, mentas sumptuosas, & superuacanea omnia, videns diuites isdem vti rebus quibus pauperes.

Ex serico
an è lana
Purpurea
vestis olim
facta.

C Athenæus item scribit Purpurea stragula in foro substrata fuisse in conuiuio Cotyis regis. Purpura & auro stratus erat lactus C. Iulio Cæsare interfecto. Lecti autem etiam Purpureis stragulis cohonestabantur, quod aliquoties innuit Epigrammatarius, vt in vndecimo:

*Lingonicis aegidum imneas tibi culcitra lanis,
Constringatq; tuos Purpura texta toros.*

Lecti stragulis
Purpureis orna-
ti.

Item in duodecimo ait:

*Circumsusa rosas & nigra recumbis amomo,
Dormis & in pluma, purpureoq; toro.*

Et rursus in decimoquarto:

*Stragula Purpureis lucent villosa tapetis,
Quid prodest, si se congelas uxor anus?*

Meminit præterea ¹ Statius, dum canit:

*— Vario strepit ista tumultu
Regia, pars ostro tennes, auroq; sonantes
Emunire toros, alioq; inferre tapetas.*

¹ lib. 1. Theb.

D Libros, quos vel donabant; vel præstantiores alijs habebant, iidem veteres ornabant Purpura, quod præter alios meminit Lucianus non vno in loco, vt dum scribit: Tu verò, nunquid animaduertis prorsus idem tibi accidere, dum librum manu tenens progredieris, cuius aluta Purpurea, bullulæ aureæ sunt, at tu barbara voce legis, de formans, & euerrens scriptoris dignitatem. Martialis libro primo circa finem:

*De primo dabit, alterouè nido
Rasum pumice, Purpuraq; cultum
Denarij: tibi quinque Martis alem.*

Libri Pur-
pura ornati

Et in secundo librum suum alloquens ait:

*Et te Purpura delicata velat
Et cocco rubeat superbus index.*

In quinto rursus ad Mulas:

Nunquam grandia nec molesta possis

*Quæ cedro decorata purpureâq;
Nigris pagina creuit umbilicis.
Nec porrexeris ista, sed teneto.
Sic tanquam nihil off'ras, agasq;
Si noui dominum nouem sororum
Vltro purpureum petet libellum.*

Nec non in decimo:

*Perfer Atestina nondum vulgata Sabina
Carmina, Purpurea sed modo suta toga.*

Sub. 14.

Si itaque Purpura totam supellectilem conueneret, & tantoperè color ille placeret, non erit quòd miremur Iuuenalem, dum scribit eis qui ambitiole viuunt, magnos sumptus esse faciendos, ac perinde animum ad varias rapinas conuertendum, proinde canit:

— Peregrina ignotaq; nobis

Ad scelus atque nefas quodcunque est Purpura ducit.

Sic quoq; Plutarchus libro de Consolatione ad uxorem exclamat: Quid quæso magis est à ratione alienum, quàm nimium risum & gaudiū amputare, sletui & eiulatu ex eodem fonte promananti fluxum liberum permittere? aut de vnguento & Purpura nonnullos cum vxoribus delirigare, interim concedentes tonsuram lugubrem, atratam vestem &c.

Purpura in
ter suppel-
lectile pre-
tiosam.

Quo pacto etiam idem Iuuenalis Purpuream inter pretiosissimam supellectilem reposuit, ubi de victis Cilicum piratis canit hos versus:

*Non idem gemitus olim, non vulnus erat par
Dannorum socijs florentibus, & modorictis*

Plena domus tunc omnis & ingens stabat aceruus

Nummorum, Spartana chlamys, Conchylia Coa.

Purpureū
p pulchro.

Spartana chlamys, id est, vestis Purpurea. Hinc quoq; Purpureum à poëtis pro pulchro ac venusto poni ex illius coloris præstantia & pulchritudine non est ignotum: atque ita Virgilius lumen vocat Purpureum, verque Purpureum, quod vèrè pulchri dentur flores, quos & ipsos Purpureos nuncupauit, ut

— Ananibus date lilia plenis

Purpureos spargam flores. Item:

Purpureus veluti cum flos succisus aratro.

Color Pur-
pureus cur
alijs prala-
tus.

Lucianus Hippiae balneum descripturus, sumptuosissima splendidissimaq; eius ornamenta & structuram miris extollens laudibus ait: *ὅς δ' ἐνδον οἷος καλλίστος, φῶτος τε πολλῆς ἀνέμῆτος, καὶ ὡς πορφύρα διὰ διαμέρους*, id est: porro interior habitatio omni amoenitate referta, plurima luce conspicua est ac instar Purpuræ floribus ac venustate renitet. Cùm verò Purpura seu color Purpureus tantoperè cæteris coloribus cùm à regibus varijs, tum etiam magistratu toto Romanorum, quin Imperatoribus antepositus fuerit, non video quenquam qui id scripserit. Raritate id factum esse (quod enim rarum est, idem & carū) non videtur esse affirmandum, cùm satis obuia sint hoc genus Conchylia: nec etiam ob tincturæ artificium, vrbes enim atque adeo integræ regiones hac arte celebrantur: nec denique ob elegantiam suam, quia & aureus color non minus oculis delectat quàm Purpureus. An itaque quia cùm lanæ permixtus est, dirimi non potest? Hoc autem de Purpura testatum reliquit naturæ scientissimus atque antiquissimus Lucretius in sexto de rerum natura libro.

Purpureusq; colos Conchylj iungitur vnâ

Corpore cum lanæ, dirimi quia non queat vnquam

Non si Neptuni fluctu renouare operam des

Non mare si totum velut eluere amnis vndis.

Coccico-
loris præstan-
tia.
In mensis
positæ Pur-
puræ.

Idem quoque videmus in Cocco, cuius color eadem ratione præfertur in panno: quibus enim nihil ex eo permixtum est, subinde splendor em, colorisq; bonitatem amittunt. Erat postremò Purpuræ in mensæ luxu, quod inter alios innuit Macrobius, qui scribit, quo die Lentulus flamen Martialis inauguraretur, hanc cænam fuisse: ante: canā vrticæ, murices, Purpuræ: nec non Porphyrius libro secundo de Abstinentia ab animatis, Ostrea (inquit) omnigena, Purpuras, vrticæ &c. deus hominī condidit, ut iuris & ferculorum (ὡς καὶ παρασκευῶν) copia nobis suppeteret. Sed hac de re pòst nonnulla alia. Sufficiantq; hæc in Purpuræ laudem, qua sola moti, eam cæteris turbinatis prætulimus.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

RÆSTANTISSIMVS iste color, cum non è sola Purpura, sed etiã è Conchylío, murice, Buccinoq; colligeretur, multi viri docti omnia istec Conchylia vel simul confuderunt, vel saltem non rectè distinxerunt. Sunt qui Conchylum nihil aliud esse quàm ipsam Purpuram arbitrentur: quorum sententiam erroneam esse, sic ex^a Plinio comprobamus: ait enim: Conchylia & Purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater lu-

Conchylia à Purpura quid differat.

^a Li. 9. c. 35

^b Li. 9. c. 36

^c Li. 9. c. 39

^d Li. 2. l. c. 8

xuria paria penè etiam margaritis pretia fecit. Et de Purpura loquens: Calculosæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchilijs & longè optimo Purpuris. Sic manifestè Conchylia à Purpuris seiunxit. Alijs Conchylum idem est quod Buccinum; quod^b Plinius, cum duo tantum genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus tantoperè expetitur posuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum necesse esse videatur: Buccinum esse qui murex *μῦρξ* & Conchylum appelletur, cum etiã constet & murice Tyrio infectas vestes dici & Conchylatas. Quæ ratio etsi valida nonnullis videatur, eam tamen faciliè conuellere possum eiusdem^c Plinij autoritate: qui euidentissimè Conchylum à Buccino seiunxit. In Conchylata veste cætera eadem sine Buccino præterque ius temperaturæ (aliàs ius temperaturæ) aqua pro inuiso humani potus excremento. Et^d

alio in loco: Conchilijs suum florem coloremq; proprium tribuit: luxuria vestibus quoque prouocauit eos flores qui colore commendantur. Hos animaduertit tres esse principales: unum in Cocco, qui in rosis micat, gratius nihil traditur aspectu: & in Purpura Tyria, dibaphaq; Laconica: alium in amethysto, qui in viola, & ipsum Purpureum, quemq; ianthinum appellamus. Genera enim tractamus in species multas sæpe spargentia. Tertius est qui propriè Conchylis intelligitur, idq; multis modis. His adiungemus Dioscoridis testimonium, qui cum dixisset de Purpura & Buccino, aliquantò post de Conchylis operculo seorsum scripsit, & in fine addit: *Αὐτὸ δὲ τὸ κογχυλίον καὶν ποιεῖ ὅσα καὶ ἡ πορφύρα καὶ ὁ μῦρξ*: Crematum Conchylum idem efficit quæ Purpura & Buccinum. Quare cum ex his constet Conchylum diuersum esse à Purpura & Buccino, iam quid Murex sit veteribus videamus. Hermolaus, Muricum nomen, inquit, generalius esse video, quàm Buccini, utpote quod & Purpuram quoque comprehendat. Massarius collatis aliquot Aristotelis & Plinij locis, Plinium ostendit cerycem modo muricè ex eo quod vertigo Conchæ in acutum maximè tendat, (murex, enim, inquit, pro acuto quandoq; capitur,) modò Buccinum quia sit alteri Turbinato generi Buccino dicto similis, conuertisse, quem Theodorus, inquit, vocis significationem imitatus, Buccinū semper interpretatus est. Ceryx enim idem

Murex q. d.

Ceryx q. d.

quod præco significat, verum quæ aporredes vocantur, murices conuertit, ut muricis nomen generalius esse quàm Buccini coniectare liceat. Ceryx igitur, qui secundum Plinium Latine murex & Buccinum vocatur, Concha est è Turbinato genere, Purpuris magnitudine inferior, similis Buccino illi Turbinatorum generi, quo sonus editur, oris tantum rotunditate in margine incisa differens, promuscidem modo muscarum habens, firmam & torosam, quæ linguæ effligit præ se fert: cuius flore illo Purpureo antiqui vestes inficiebant, quæ muricè & Conchylatæ dicebantur. Hæc Massarius. Et rursus enarrans hæc Plinij verba: quæ durioris testæ sunt, ut murices, Purpuræ, saluario lentore proueniunt. Saluarium, inquit, lentorem appellat mucosam iliam congeriem fauaginem dictā, quam Purpuræ & murices siue Buccinæ construunt. Vbi etiam comprehenditur Plinium muricem pro ceryce, hoc est, Buccino comprehendisse. Hæc enim duo genera, Purpura scilicet & Buccinum fauificare solita sunt, ex Aristotele quinto de historia. Nos quoque quid Conchylia tum generatim, tum speciatim significet, antea cum ostendebamus, statimuis Conchylum à murice & Purpura differre: concedimus interim muricem per excellentiā Conchylum aliquando dici, præsertim cum pro ipso flore siue colore accipitur, quin murice tincta vestis, à Purpura tincta, vel Conchylata etiam apud disertissimos scriptores nihil quidem differt: Sed hæc ex priuata cuiusuis Conchæ historiæ rectius patebit: nunc Purpuræ synonyma examinemus. Non modò autem hæc vox animal ipsum significat, sed etiam colorem vel ex eo factum, vel quoq; ei similem. ^c Virgilius. *Viola subluces Purpura nigra*. Plinius. Ut ouatus esset Numidicus lapis, ut Purpura distingueretur Sinnadicus. Et vestimentū eo colore tinctū, & magistratū ita vestitum, ut paulò antè etiam demonstrauimus, unde etiã Purpurati pro Purpura induti dicuntur & Purpureos reges pro Purpuratis Horatius alijsq; appellauerunt. Animal ipsum nimirū Purpura Latinis nominatū, à Græcis

Saluarium lentore.

Conchylia quid.

Purpura quid. ^b Li. 4. Georg.

f *Lb. 5. Hist.* pariter consimili voce πορφυρα appellatur, ab *f* Aristotele πορφυρία μίτρα, Purpuræ par-
esp. 15. uæ dicuntur. Gillius Græcos hac ætate idem nomen (porphyra) retinuisse testatur. Apud
 Latinos penultimam corripit, uti similiter apud Græcos. Oppianus:

Νορίται, σφόδρα γὰρ κίτος καὶ πορφυραὶ αὐταί.

Verbum tamen πορφυρεν produci inuenio apud eundem Oppianum, item apud Home-
 rum & Theocritum. Synonyma Purpuræ ad florem eius pertinent, eaq; pōt, vbi de flore
 agam, enumerabo, quæ ad animal referenda sint, admodū pauca, quin nulla reperio: nam
 quod Plinius § scribit Purpuras alio nomine pelagias vocari, Iacobus Dalechampius in
 doctissimis suis scholijs, & ante eum Rondeletius, atque ante hunc rursus Massarius, Pli-
 nium volunt vniuerso Purpurarum generi, quod situs ac loci proprium est, oscitanter tri-
 buisse, id quod ex Aristotele satis liquet, qui pelagias Purpuras tertium genus facit, cuius
 verba postmodum enumerabo. Zoographus tamen fieri posse arbitratur, ut vulgus Plinij
 sæculo eas sic appellaret (κατ' ἐξοχήν, quod illæ maximæ requirerēt, ut potē & maiores,
 & quæ magis probatum florem haberent:) cū & pelagium pro colore seu flore Purpu-
 ræ Plinius dixerit: Buccinum, inquit, per se damnatur, quoniam fumeum remittit: pelagio,
 (id est, Purpuræ flore) admodum alligatur, nimisq; eius nigritiæ dat austeritatem &c. *f*

Reperio & apud Seruium à Phœnicibus piscem, cuius sanguine fericum in Purpurâ tin-
 gebatur, Sar appellari. Sed *h* Pausanias in Eleorum terra vermem nasci scribit, quem Se-
 rem Græci, (σῆρα a nominatiuo σῆρ) ipsi Seres (populi) longè alio appellant nomine.
 Hoc à Seribus accuratè nutriri, cellas illis cū æstivas, tum hybernas aptè fabricantes:
 pedibus (habere verò octo, quot & Aranea) sub arboribus textile opus facere, nimirum fe-
 ricum, vti in opere nostro de Insectis abundè est videre, vnde fortè Seruium memoria lap-
 sum hoc animal cum Purpura implicasse suspicandum est, & pro Ser Sar exarsasse. Politi-
 anus Purpuram vocauit aliquando Concham Herculeam, quoniam Hercules, ut pōt di-
 cetur, huiusce tincturæ inuentor primus esse perhibeatur. Auicenna, vbi in curatione an-
 gine muricem interpres transulit, Arabicè dixit Alarginam, intelligens Purpuram, ut ex
 remedio ū collatione apparet. Serapio vel potius eius interpres pro Purpura habet pulpia
 (alias palpir) vbi de blarra Byzantia agit. Antale quod ad citrinum vnguentum à phar-
 macopolis requiritur, Brasauolus Purpuram esse putat, dentale verò Buccinum. Syluati-
 co verò dentales sunt ossa satis alba, quæ dentes caninos reſerunt, quibus tamen (inquit)

h In Eliacis
 in fine.
 Ser ani-
 mal.

Concha.
 Herculeæ.
 Alarginæ.

Pulpia.
 Antale.
 Dentale.
 quid.

Penicillus
 marinus.

Dentaliū.

Antale.

Porcellani
 ca vasa yn
 de dicta.

longiores sunt, inanes intus & perforati oriuntur in cauernis lapidum in profundo ma-
 ris: siccantis, refrigerantis & abstergentis naturæ. Quidam dentale & antale non forma, ut
 Brasauolus, nec aliter sed magnitudine tantummodò distinguunt. In Germania, (inquit
 Zoographus) pharmacopolæ Germani tubulos quosdam ostendunt, veluti offeos, candi-
 dos, formæ teretis, striatæ, vna aut altera linea transuersa inæquali ambiente, præsertim
 in minoribus: Maiores ad quatuor digitos accedunt. Longitudo non omnino recta, sed
 modicè inflexa est dentis canini instar. Substantia prædura est, non offea, sed aliorum tes-
 tatorum substantiæ similis. Conchæ non merentur appellari, cū neq; bivaluium, nec
 vniualuium generis sint, neque muricibus aut venereis Conchis simili forma. Est, & pe-
 nicillus marinus Rondeletij tubulus quidam testaceus, sed molli & laxa substantia. Va-
 lerius Cordus vocat Enthalium, atque esse testaceum quiddam marinum, fistulæ modò
 longum & concauum, foris striatum, longitudine digiti, (non transuersi, sed secundū lon-
 gitudinem:) dentalium Conchulam esse marinam, paruam, dentatam rimam habentem.
 Nos huiusce Conchulæ inter Conchas venereas mentionē faciemus. Post marinos æstus,
 inquit Brasauolus supra maris litora inueniuntur. Sunt qui hæc cocta & qui cruda edunt,
 sicut alia maris Conchylia. Antale diuersis inuolucris circumgyratur: est autē Buccinum
 & accidit quandoq; flante vento per antalis anfractus sibilum emitti, ut tuba videatur.
 Hæc Brasauolus. Quod ad vim quidem remediorum attinet, Purpuras, Buccina, tubulos,
 an porcellanas aliquas excipias, ego cum Zoographo parum interesse censeo. Ridet eos,
 qui barbaras sectantes medicinam tradunt esse lapidum genera. Græcè quidem à Nic.
 Myrepsō ἀντάλι & τέπάλι scribitur. Atque hæc de antali. Cuius hæc quinque icones ma-
 gnitudine tantum differentes damus. Bellonius Purpurarum testas ab Italis porcellanas
 vocari tradit, eoq; nomine omne genus Conchylia ab illis intelligi: vnde nos (Galli) quo-
 que, inquit, detorta ad vasa appellatione, porcellanica vasa appellamus, vocemq; hanc
 agnoscimus in globulis, quibus nostræ mulierculæ suas preces nuncupare solent: Pare no-
 stres de porcelaine nuncupare solent qui ex testis maiorum Purpurarum aut muricū con-
 ficiuntur. Sic ille. Sed ex Purpuris globulos factos nedum ego obseruaui, porcellanas verò
 Conchas venereas, quæ sub muricis nomine etiam à Plinio comprehendi diximus, appel-
 lamus.

G

H

Dentalium quinque differentiæ.

A

1

2

3

4

5

C

ein Stachelsneggen art, idest, Conchæ aculeatæ muricatæque species. Potest, inquit, & Purperneck dici tanquam genus, cuius species sint Purpura, Buccinum, Conchylum, Purperneckken artem. Purple Anglicum nomen est, nescio, an vulgare, ad effectum imitatione Latini.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

PURPURAM Concham esse ex Turbinatorum genere, disertissimè proficitur Aristoteles, cui non vnum earum genus notum fuisse ex hisce eius-

Turbinatæ esse.

dem verbis discimus: ὅσι δὲ τῶν πορύρων γένη πρόσλα, καὶ ἔνια μὲν μεγάλα, ὅσιν αἰ περὶ τὸ Σίγειον, καὶ Λέκτον. αἰ δὲ μικρά, ὅσιν ἐν τῷ Εὐρύπῳ, καὶ περὶ τῶν καρίων. Καὶ αἰ μὲν ἐν τοῖς κόλποις μεγάλα, καὶ τραχεῖα, καὶ τὸ ἀνδρὸς αὐτῶν αἰ μὲν πλῆττα μέλαν ἔχουσαι, ἔνια δὲ ἐρυθρὸν μίκρον &c. Quæ sic

D

Gaza conuertit: Genera Purpurarum plura, & nonnullæ magnitudinis augentur insigni, vt quæ ad Sigeum & Lectum (Idæ promontoria) gignuntur. Aliæ parvæ, vt quas Euripus fert & Caria. Pelagiæ magnæ scabræq; sunt, quarum flos magna ex parte niger, sed nonnullis rubidus pusillum. Nonnullas ex magnis vel ad pretium minæ euadere nouimus.

Purpæ ad litora & oras (ἐν τοῖς ἀργαλοῖς καὶ περὶ τὰς ἀκτὰς) reperiuntur flore rubro.

Rondeletius Purpuras quæ ἐν τοῖς κόλποις nascuntur, pelagiæ rectè interpretatū fuisse Gazam ait, quia κόλπος τῆς θαλάσσης Græci τὰ κοιλάματα τῆς θαλάσσης appellant, & τῶν βαθέων θάλασσαν: & qualem hic florem pelagijs tribuit Aristoteles, talem pelagio Plinius, scilicet nigricantem. Addit ibidem Aristoteles in partibus item Aquilonijs Purpuras haberi nigras, & in Austrinis magna ex parte rubras. Ex quo fortè Virruuius Purpuras quoq; colore distingui tradidit: Septentrionales nigriusculas & subobscuras. Orientales

Purpuræ nigrae vbi.

tales

iamus, ex quibus eos fieri certum est. Idem Bellerminus Purpuram à Genuënsibus Ronceram dici scribit (quod muricatis aculeis in orbem circumalietur) à Venetorum verò & Romanorum vulgo ab vngue odorato (quo iam inde ab ortu naturæ sese quasi cōcludendo tuetur) Ognellas nominari. Eadē Vngella, synonyma repetit Rondeletius, additq; Purpuram suis (Gallis) dici Burex, mutuata, vt apparet dictio ne à latinorū murex. Masilienses verò teste Gillio, Purpuras, Murices & Buccinas, Bios appellant. Et Seruius in hæc Virgil, verba, *Virgatis lucent sagulis*. Purpuram Gallica lingua Virgas dici scribit. Zoographus Germanicū Purpuræ nomen facit, ein Nagelschnegg, ab vnguis simili operculo, simili nimium ratione, qua Veneti & Romani Ognellas, nuncupās; aut circumscribit,

Purpura
Rondeletij

tales & Occidentales liuidas, Meridionales rubras & genuinas. Isidorus quoq; Occiden-
ti tribuit subnigras, dum scribit ferruginem esse Purpuræ subnigræ colorem, quæ fit in Hi-
spania, iuxta illud, *Ferrugine clarus Iberâ*. Mihi quidem rubras Purpuras, atq; nigras vi-
dere raro licuit, sed quales Rondeletius depingit, innumeras, à quibus quæ hic primo lo-
co exhibetur, in hoc potissimum differt, quod pluribus spinis siue mucronibus horreat,

Purpura pluribus mucronibus horrens.

Purpura mi-
nus Echina-
ta.

Purpura altera minus mucronata.

Purpurea intus subcerulea.

Purpura pe-
lagia.

ut ex duarum icone adiecta videre licet. Huius quoq; potius quam alterius generis esse
videtur pulcherrima isthac Purpura, pelagia fortè Aristotelis, longis vndiq; tuberibus,
vbiq; ferè duplicibus, at minimè acutis, sed obtusis plena, labro latissimo, quasi canali-
culato, binæ enim id foucæ percurrunt, tota ferè marmoreæ duritiei, vndiq; candida, præ-
terquam in extremis foraminis oris, quæ purpurascunt. Huc referenda præterea quæ sub-
inde ab eâ marmorea pingitur, tota ex cinereo candida, minor quam priores omnes, labro
subtus spinoso, seu echinato, cum alioqui nullæ aliæ spinæ in toto corpore dentur. cæte-
rùm in hoc ab omnibus ferè Purpuris differens, quod vix vilius Turbinis figuram habeat.

Purpura
marmorea.

ventrem

Purpura marmorea.

vêtre enim planè est sessili. Quæ hæc ordine sequitur, sæpius à me obseruata, ex cinereo nigricans, à Zoographo primum depicta fuit, scribente se eam ex Adriatico mari accepisse. Postremæ icones Purpuram designant pronè supineq; depictam à Pet. Bellonio, appellatam pentadactylum cùm alioqui sex dactylis instructam depingat. Purpuram suam Rondeletius ita descripsit. Purpura nostra onì est magnitudi-
 ne: non nego alibi multò maiorem reperiri. Testa rugata, aspera, cinerea, aliquando flauescens, te, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. In anfractus controrta est. Aculeis veluti clauis ordine dispositis munita, primis minoribus, medijs longioribus multò, vnde † Plin. clauatà esse Purpuram dixit, ad turbinem vsq; aculeis in orbem septenis ferè. Rostro est longò, tubuli mòdo excauato, per quod linguam exerere creditur. Ante id foramen est rotundum, operculo intectum, quod separatim depingendum curauimus, de quo etiam seorsum dicemus. Ex his

Descriptio
ex Ronde-

† L. 9. c. 36.

Contra Bellonium.
Bellonij descriptio.

C Purpura ventre non turbinato.

perspicuum est quàm alienæ sint à vera Purpura aliorum picturæ, quorum hi rostrum tubulatum, illi turbinem omiserunt. Caro interior, qualem in Turbinatis antea ex Aristotele descripsimus: suntq; falsissima, quæ nonnulli de Purpurarum branchijs (Bellonium notat) & alijs partibus se percepisse blaterant. Hæc ille. Bellonius verò sic habet. Eius Concha Cochleæ penitus referret, nisi clauatà esset & canalem ad latus, quæ linguam exeret, haberet: Cornua Limacum more attollit, atq; eodem modo serpit, ijsdemque cornibus iter sibi præterendit. Linguam ex tubulo canaliculato in latere procurrètem habet, quæ callosæ huic parti adhærescit: cui caro ipsi testæ adiungitur. Est autem ea caro, musculus quidam fortis ac candidus,

mediæ testæ alligatus, quo Purpura tãquam congenito quodam operculo, carni patulè opposito diutissimè extra aquam viuit. marinam enim aquam hauriam afferuat, qua pluribus diebus refouetur ac sustentatur. Caput illi cartilagineum ac durum. Os in ea parte, qua scopulis hæret, rotundo foramine peruium, quo lapidès arrodit, & in stomachum exugens demittit. Percepi autem ex anatome Purpuræ in canaliculo per quem linguam exeret, duo foramina

Purpura Zoographi ex mari Adriatico.

Purpura pētadactylos Bellonij pronē & supinē.

Differentie
vnde su-
mantur.

Magnitu-
do.

Aristoteles
& Athe-
neus corte-
xus.

Hedypor-
phyra.

Aetatis co-
gnitio.
T Lib 5. Hi
ster. c. 15.

codex sic recitat) sed tribus *μυαίαις* legit, quia & Xenophon *λίδες μυαίαις* dixit in libro qui inscribitur Magister equitum, & in altero de re equestri, neq; de pretio vt Gaza accipit, cuius eo in loco nulla mētio, sed de pondere & mole. Ad Carteiam, vt author est Strabo citante Bellonio, inueniri tradūtur Purpuræ & Buccinæ *δυνατότεροι*, hoc est, quarum testæ decem corularum sunt capaces. Quales sanè Purpuras pelagias esse conuenit, quarum caro teste Xenocrate cæteris durior esse solet. Earundem plura genera tradit Plinius, pabulo & solo discreta: Lutenſe putri limo, & algensc enutritum alga vilissimum. Vtrifq; melius Tenienſe in Tenci maris ora collectum. Hoc quoq; tamen etiamnum leuius atque dilutius. Calculosæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchilijs, & longè optimo Purpuris. Dialutenſe, id est, vario soli genere pascum. Inuenitur item apud Athenæum *ἡ δ' υποπόφυρα*, hedyporphyra, quam aliam à Purpura, vel saltem genus quoddā diuersum esse VVottonus existimat. Iam verò partes Purpuræ examinemus, (omnia enim Turbinata, vt Purpuræ, Buccina, similiter vt Cochleæ suis partibus, vt inquit Aristoteles, constant) ac similitudinē. Spusiſſus similes facit, Purpuras, Buccinas, Strabelos & κόγχας, malim, κόχλας, id est, Cochleas. Plin. Purpuram clauatam esse scribit ad Turbinem vsq; aculeis in orbē septenis ferè, quæ descriptio Purpuræ à Rondelet. & Zoographo pictæ & meis fauet maximè) qui (inquit) non sunt Buccino, sed vtrifq; orbes totidem, quot habeant annos; Quod postremū ab Aristot. mutuatus est, qui sic scribit. Singulis annis incrementum eius patet per orbes, quibus totidē, quot annos habet, testa intorta cuniculatim in crepidinem definit: Sic ille ex Gazæ versione, verba Græca sic habent: καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν φανεραὶ εἰναι αὐτῆς τοῖς διαστήμασι τοῖς ἐν τῷ ὅσῳ φανερὸς ἔστιν ὁ ἔλικος. Aliàs idem Plinius ait:

Alterum

ramina in diuerſas corporis primum declata: vt inde ad branchiarum (Testata branchias non habent, & reprehendit hæc Rondeletius) locum pertinerent, (quas tranſuerſas ſub grandiore ac neruoſo muſculo poſitas numero ſenas in parte corporis gibba oſtendit: ac paulò inferiùs ſtomachū, amplum cor, erui ferè magnitudine, ſubrotundum ad latera branchiarum ſitum. Hepar verò viſcidum, tenaci quodam lentore præditum, vt pænè viſcum eſſe appareat. Hoc Ariſtot. papauer appellare voluit: ad cuius latus mucus Purpureus (quo olim tingebatur) apparet, in recentibus Purpuris illico extorquendus: totus enim in demortuis perit. Quibus autem Purpuris tincturæ ſuccus appareat, ea magnitudine mediocres ſunt, ouum gallinæ raro excedentes: quanquam nonnullis eiufdem magnitudinis nihil interdum eius appareat. Vt modò ad Purpuræ differentias redeamus, eas Rondeletius ſumi ait, à loco, magnitudine, paruitate, ſoris ſiue ſucci varietate: ſicut nimirum ex Ariſtotele paulò antè dicebamus. Quod ad magnitudinem attinet, Aelianus Purpuras ac Buccina tantæ eſſe teſtatur in Indico mari, vt facile congiū capiant. & apud Ariſto-tem in modò præcitatis verbis legitur, γίνονται δ' ὡς ἰαί τῶν μεγάλων καὶ μυαίαις, quæ Gaza vertit: nonnullis ex magnis vel ad pretium minæ euadere nouimus. Zoographus nō μυαίαις duabus ſyllabis (quanquam & Athenæi

- A** Alterum genus Concharum Purpura vocatur, cuniculatim procurrente rostro & cuniculo latere introrsus tubulato (tabulato legit Vuottonus, & interpretatur leui, quod tamen Zoographus non probat.) quā proferatur lingua. Alij codices, inquit Hermolaus, etiam antiqui, canaliculatim habent & canaliculi: sed legendum videtur cuniculatim vel clauiculatim, ex Aristotele, qui scribit *καχλιδωδὴς*. Sic ille, Atqui Plinius, hæc non aliunde, quā eo, quem paulo antè citauimus, loco Aristotelis transfuisse videtur, vbi Græcè nihil aliud, quā *τῶ τῆς ἑλίκης διασηματω* legas, id est, clauiculæ intervalla, nam quod *ἑλῆξ* in vitibus Græcis est, id Latini capreolum aut clauiculam vocitant, non dico vocem *καχλιδωδὴς* ad rem ipsam non quadrare; sed vbi Aristoteles ea de Purpura vtatur, non occurrat: & si alibi vtitur, non aliunde tamen, quā citauimus, transfudit Plinius. Cælius quoque helica in Purpurarum testa nuncupari ab Aristotele scribit, à Theodoro orbem cuniculatim intortum; à Virtuio, in columnis etiam volutam. Quoniam verò superiori-
bus addit Plinius; Præterea clauatum est ad turbinem vsque aculeis in orbem septenis ferè, qui non sunt Buccino, sed vtriusque orbes totidem, quot habent annos: Massarius Marcello infensor; Liberatus nunc (inquit) est Theodorus à falsa calumnia Marcelli; qui in suo Dioscoride, vbi de Purpura loquitur, eum reprehendit: quòd vbi in Aristotele, annos circiter sex Purpuræ viuunt, & singulis annis incrementum eorum patet, per orbes quibus totidem, quot annos habent, conuerterat; non orbes, sed volutas interpretari debuerat: non animaduertens homo nimis sciolus, videri cupiens quod ita Plinius etiam hoc loco Aristotelem conuerterat, quare Theodorus Plinium Aristotelis meliorem, quā Marcellum interpretem imitatus, orbes rectius quā volutas conuertit. Nam volutæ appellan-
tur, quòd circuli siue orbes illi interiores volutim complicantur, & ab exterioribus fascio-
læ modo inuoluuntur & obteguntur, prima nanque voluta siue plicatura integitur à se-
cunda, & secunda à tertia, & sic vsque ad vltimam: quemadmodum in voluta capituli à
Virtuio demonstrata constat. At qui in Purpura orbes vocantur, omnes detecti sunt, cla-
uiculatim in fastigiatam longitudinem exeuntes, nullo orbe ab altero volutim intecto.
Sed vt ad rem redeam, ego potius cuniculatim, & cuniculi, vnā cum Hermolao legerem,
tum ex Plinio, ipso superius vbi de Concharum generibus loquitur, (in quibus magna lu-
dentis naturæ varietas) dicente cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata: tum ex Ari-
stotele quinto de historia, vt Theodorus vertit. Tempus (inquit) viuendi & Purpuris &
Buccinis longum: annos enim, circiter sex Purpuræ viuunt, & singulis annis incrementum
eorum patet per orbes, quibus totidem quot annos habent, testa intorta cuniculatim in
crepidinem definit. Et quarto de partibus animalium. Quæ ex turbinatis cuniculo in an-
fractum contorquentur. Est vbi etiam clauiculatim, vt quarto de historia, in duobus in lo-
cis, interpretetur, primo, faciè dixit clauiculæ Buccinorum. secundo, Mouentur item ea-
dem omnia Turbinata parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum.
Et quarto de partibus animalium: Continent quod papauer vocatur, Turbinata omnia sua
clauicula. Sic etiam Hermolaus in Dioscoride libro secundo, vbi ait Cionia vocantur par-
tes in Buccino atque Purpura mediæ, secundum quas filicei operimenti clauicula est.
Cæterum exemplaria antiqua caniculatim & caniculi legunt. Facilis corruptio quinta
vocali in primam mutata. Hæc omnia Massarius. Eum verò locum Dioscoridis quem
citat, de cionijs, non satis explicatus videtur Rondeletio, etiam ab ijs qui bene longa, in-
quit, commentaria in Dioscoridem conscripserunt. Ac primū alij *κίονια* legunt, alij *ίονια*.
Qui *ίονια* legunt, detortum putant vocabulum à dictione *ἰον*, quæ violam significat: quia
Purpurarum quarundam flos violacei sit coloris, qui flos est inter papauer & ceruicem.
D Hermolaus *κίονια* legit, id est, columellas, vt sunt Buccinorum, Purpurarumq; partes me-
diæ, quibus velut columnis & fulcris caro & reliquæ partes innitantur. Sunt autem par-
tes hæ mediæ, partes corporis interni Purpurarum valde torosæ ac firmæ ac fibrosæ, circa
quas testæ volumina capreolorum ritu conuolui incipiunt secundum Dioscoridem: vel
quibus hæret vena illa vel membrana florem Purpurarum continens, secundum Aristo-
telem inter papauer, quod inferiore est loco, & trachelin siue ceruiculam, siue collum su-
periore loco. Sed præstat locum Aristotelis proferre, vt ei lucis aliquid inseramus. *Τὸ δὲ
ἀνθος ἔχων ἀνα μέσσην τὴν μήκωνος καὶ τὴν τραχήλου. Τῶτων δ' ἐστὶν ἡ σύμφυτος πυκνὴ,
τὸ χρώμα δ' ἰδίον, ὡς πτερὸν ἡμῶν λευκὸς, ὃν ἀν' ἀφανίσαι, θλιβόμενος δ' ἐβαπττα, καὶ ἀνθίζει
πάλιν χιῶνα. Διατεταμένη δὲ αὐτῶν ὡς πτερὸν ῥαβδία. Τὸ το δὲ δόκει εἶναι τὸ ἀνθος, ἢ δ' ἄλλη σύμ-
φυτος ὅσον σπυγερία.* In cuius loci versione Gaza sensum quidem Aristotelis mihi vide-
tur esse affecturus, sed obsecrat locum sic interpretatus est. Florem suum inter papauer di-
ctum & collum continent, textu spissiore, aspectu veluti membranæ candicantis, quam
dextra-

Ελῆξ quid.

Voluta qd.

Cionia.

Dioscori-
des explica-
tus.Lib. 5. Hist.
c. 15.Flos Pur-
puræ vbi.

detrahunt, tingit hæc expressa & inficit manum. Pertinet eadem suo situ perinde vt vena, idque flos ille celeberrimatur, reliquum contextus quasi alumen est. Quæ dilucidius sic expressa sunt, Purpuræ florem habent inter papauer & ceruicem, quorum cohærentia densa est, coactaque. Coloris quidem aspectu membranam albam refert, quam detrahunt, pressaq; tingit & inficit manum; distenditur autem vt vena: atque in hac quidem est flos Purpuræ; reliqua coagmentatio est veluti alumen. Hæ sunt mediæ partes de quibus Dioscorides. Hæcenus Rondeletius. Quod verò Aristoteles *συμπτην*, hoc est alumen dixit, Plinius sterile vertit, cætera nihil ab eo dissentit, Purpuræ florem illum in medijs faucibus habere scribēs: liquoris (inquit) hic est minimi in candida vena, vnde pretiosus ille bibitur, nigrantis rosæ colore subluces, reliquum corpus sterile. Rondeletius partem hanc quæ succum continet, cordi proportionē respondere existimat: cor enim (inquit) hepar, cerebrum & alias partes indiscretas habent Purpuræ & Testacea omnia. Vnde constat nūgari eos, qui cor, hepar, branchias, se in Purpuris inuenisse prædicāt. f. florem verò illum

Florem sanguinis loco esse.

Synonyma
flos Purpuræ.
Argaman.
Amorge.

^a Lib. 7.

Ostrū quid
^b Li 2. nott.
Auticar. c.
26.

Ostrin^c co
lor an à mu
rice diffu
rat.

Ostrum vn
de dictum.
Sarranum
Ostrum vn
de.

^c Lib. 3.

Fucus pro
flore Pur
puræ.
Pelagium.

Venenum
Tyrium.
Oxos quid
Suidæ.

languinis loco esse dubitandum non est, idq; præter alios Plinius scriptum testatumque reliquit his verbis: Sanguis non in cunctis terrestribus est, verum simile quid vt Sepiæ in mari sanguinis vicem obtinet atramentum, Purpurarum generi infector ille succus, de cuius varijs synonymis ac differentijs, antequam ad alias partes pergam, primò dicendum mihi esse videtur. Vlpianus Purpuræ (sic plerumq; vocatur) appellatione omnis generis Purpuram contineri putat. Argaman & Argeuā Hebraicæ voces in libris sacris Daniel. 5. & Paralip. 2. 2. Purpuram interpretantur, vel sericum Purpura tinctum: vnde & Amorge Græcis per metathesin factum putat Zoographus. Aristoteles, vt demonstrauiamus, atque alij Græci τοῦ ἀνθός τῶν πορφυρῶν vocant: Plinius alijq; florem Purpuræ transferunt: Plinius etiam succum, vt cum alicuius vita sua succum illum euomunt. Et aliàs: cūm scetificauere, fluxus habent succum. Vocatur & liquor, ros, sanies, pelagium, fucus, ^a Vitruuius etiā Ostrum: Sic enim scribit: Incipiam inde de Ostro dicere quod & clarissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem. Omne quidem Ostro Purpura est, sed non omnis Purpura Ostro, vt tradit ^b A. Gellius, quod exuberantiam splendoremq; ruboris habet, hoc est, illustratur splendore, quo reliqua Purpura caret. Hunc splendorem cocco incendi tradunt. Nonius Ostrinum colorem distinguat a murice (qui & ipse pro Purpura multoties accipitur) quod Ostrinus color sit subrubeus, murex Purpureus: Sed hæc à scriptoribus confunduntur. Idem Nonius Ostrinam, inquit, (scilicet vestem dicunt) ab Ostro colore, qui est subrubens. Citat item hæc verba Turpilij: Interea aspexit virginem vestari, in capite riculam indutam Ostrinam: Et Varronis, Aurora Ostrinam (Ostrinum) hic indutus supparum. Vtebantur autem, vt Zoographus conijcit, non tinctorum solum seu infectores vestium, hoc colore, sed & pictores. Dictū verò est Ostro ἀπὸ τοῦ ὀσπράου quod à Purpuris testa testis eximeretur, ex Vitruuij sententia. Virgilius Sarranum Ostro dicit, à Sar vrbe Phœniciæ, quæ postea Tyrus appellata est:

Et gemma bibat & Sarrano dormiat Ostro.

Vnde & Sarranum & Tyrium Massarius hunc eundem florem à Latinis vocari testatur.

^c Propertio alijq; etiam color dicitur Ostrinus:

Et Tyros Ostrinus præbet Cadmeæ colores.

Aduertendum interim Conchylium, muricem, & Ostro pro eodem colore, Purpureo scilicet sumi. Saniem verò præter Plinium etiam Vitruuius dixit: Conchylium, cūm sint lecta, ferramentis circumfiscinduntur, è quibus plagis Purpurea sanies. Pollux item λαθρον, id est, cruorem vel sanie dixit: Nonnus antiquus poeta ἀπὸ τοῦ ποῦ, id est, liquidū ignem, hoc à colore, illud à sanici substantia. Fucus non semel Plinio dicitur, vt, Buccinum per se damnatur, quoniam fucum remittit. Sammonicus: *Purpura torretur Conchylii prædicta fūco*. Pelagium verò eodem loco Plinius: Pelagio admodum alligatur, nimisq; eius nigritiæ dat austeritatem illam &c. nonnulli etiam Purpurissum, de qua voce pōst. Plinius medicamentum quoque pro Purpuræ colore dixit, quod & Græcè pharmacum appellare licebit. Pharmaca lones tincturas vocant. *φάρμαξαι, ὀξύαι, βάλαι. φαρμάσιον* apud Homerum non solum tingere est, vnde *φάρμακον* dicuntur τὰ βαρῆα, id est, officinæ tinctoriæ, teste Varrone, sed etiam ferri aciem exacuere & indurare τοῦ σιμῆν, καὶ σιφροποιῆν, duratur enim ferrum aqua frigida intinctum. Ad pharmacum Græcam vocē Germanica Farb vel farv accedit. Hinc fortè etiam venenum Tyrium poetis nonnullis flos iste aut color vocatus fuerit. Oxos apud Suidam Purpura est, quæ apud Phœnices tingebatur pretiosissima: hinc oxybapha in L. i. C. Quæ res alienari non possunt; quo in loco nonnulli corrigunt dibapha, veram lēctionem, vt Alciatus ait, peruercentes. t. g. apud Suidam

- A** Suidam nihil huiusmodi reperio, nec alios Lexicorum scriptores, neq; in Ὄξος, nec in Ὠξος. Oxybaphum quidem, quod aliqui inepte oxobaphum nominant (Varino teste) vasculum est aceto & intinētui, excitandi appetitus causa, destinatum in menis. Purpuras tamen διαφόρους καὶ ὀξυτάτας, id est, excellentes, minime vulgares & acerrimi fulgoris apud Suidam legimus in Σαρδῶν. Διαφόρος πορφύρα Arriano est Purpura præstantior, cui opponit χρυδαίαν, id est, vulgarem. Brodæus quoq; in miscellaneis cap. 24. ineptam hanc Alciati interpretationem reprehendit: cum Suidas nihil aliud scribat, quam ὀξὺς ἐψήτον πρὸ ἀπὸ φονήων, hoc est, Acetum coctum ē palmulis, cuius meminit Xenophon in secundo Anabascos, Κάλυξ Hefychio est flos rosæ &c. & Purpura marina. Et Nicandri Scholiastes κάλλιον ait esse florem seu animal marinum quo Purpura tingitur. Hermolao chalcæa est (ex Suida vt videtur, apud quem idem legitur) herbæ genus quæ Purpura tingitur, quod & Ruellius meminit ex Phocione Grammatico, cui tamen eadem vox etiam Purpuram significat. Sed κάλλιον potius scribendum est; vnde verbum κάλλιων. Scholiastes Lycophronis, ubi hic habet πῖπλες: Κάλλιον πορνυτὸς. Calche, inquit, proprie est Purpura tincta: nunc verò peplos simpliciter multis tinetur infectos intelligit, & variegatos & plumarios. ^d Calius calchen Purpuræ operculum ab alijs vocari tradit (vnde, inquit, dictus Calchas) à Galeno onychia; tamen si dicatur onyx, vnguis odoratus quē ostracionem appellant, vel ostracon quoq; cæterum hæc postrema non ad ipsum florem, dum adhuc in animali est, sed cum ad vsum accommodatur, pertinent. ita & Purpura simpliciter apud Romanos aliosq; vestimenti genus commemoratur. Ἀθήναι tamen ab ipso flore vestes Purpuræ dictæ sunt, & toga picta à florido Purpuræ colore. Testis est testus Pompeius. Picta, inquit, quæ nunc toga dicitur, antea Purpurea vocitata est, eratq; sine pictura. Eius rei argumentum est pictura in æde Vertumni & Conti, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T. Papyrius censor triumphantes ita picti sunt. de hac plura superius dicta sunt. Ita pariter vestimenta Purpura infecta eo temperamento, vt amethysti colorem referrent, amethystina dicebatur. Plinius ^e de amethystis loquens: Indicæ absolutum Purpuræ colorē habent, ad hancq; tingentium officinæ dirigunt vota: fundit enim aspectu leniter blandum, neq; in oculos vt carbunculi vibrant. Nec non Purpuram vocabant extremam oram vestis prætextæ, cui, vt diximus, purpura inferebatur, vnde teste Aldo Manutio, περιπόρευον vocabatur limbum huius vestis. In summa à Purpuris (conchis) ipsas quoq; vestes, vt Herinolaus quoq; voluit, Purpuras vocamus. Accipitur etiam pro rubore faciei, vt apud Propertium.

Oxybaphū

Κάλυξ.
Chalcæa.^d L. 8. c. 11.e Li. 37. c. 9.Purpura ᾧ
rubore fa-
ciei.*Tincta rubore genas paulatim purpura vestit.*

Et apud Martialem lib. 9.

*Et libata simul summos modo Purpura cultus
Sparserat &c.*

Ennius in hoc quoque sensu.

Et si mulier erubuit ceu lacte, & Purpura.

Atq; ita pro purpurisq; etiam accipiebatur: Afranius.

Mea nutrix surge, profer Purpuram.

Non absimili ratione Gællis exanthemata seu maculas pestilenciales, quia sæpe Purpurei sunt coloris, Purpuræ nomine, vt testatur Ambrosius Paræus, intelliguntur. Sed vt ad florem ipsius Purpuræ reuertamur, tempestivum est, vt de differentiis eius aliquid dicamus. Tria autem Purpuræ genera, à varietate coloris sumpta à veteribus memorata inuenio: πορφύρεα coloris violacei saturati. & subnigricantis, quo colore πορφύρεον κύμα, θάνατος πορφύρεον Homerus dixit: Talis fuit amethystina, & quæ ē pelagijs Purpuris solis fiebat, & Buccinis. Φωνιδικά, puniceam rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria & Tarentina, vnde & venenum Tarentinum dicitur, à colore puniceo maturæ palmulæ dictam, ἀλεργυδικά colore glauco, irato mari simili, auctero, diluto, qualis fuit Conchyliata, Tyria omnium celeberrima, quæ Ostrum quoq; dicebatur, quo obscurior & nigricantior, eò erat carior, à qua sanguis dicitur purpureus, admodum splendida & fulgore luminosa, quæ nempe ad solis radios ignem repræsentabat, quare igneā vocauit Iuuenalis, & Valerius Flaccus ardentem. Vt fortè etiam huiusmodi, quam in Britannia nasci laudatissimam Beda memorat initio Eccl. hist. gent. Angl. Hac ideo deterior habebatur Tarentina, quòd sine luce & splendore esset. Non enim omnis Purpura fulgore luminosa erat, sed quadam obscuritate censetur, quin & splendentium quædam nisi alijs tollantur, non splendescunt, nec implebant oculos contuentium. Hinc Augusti locus innotuit, qui cum olim quæreretur de obscuritate Tyriæ Purpuræ, quam emi iusserat dicente venditore: Erige alijs & suspice,

Pro exârhe
maribus.
Floris diffe-
rentia.
A coloris va-
rietate tria
Purpuræ ge-
nera.Sanguis pur-
pureus vnde.Augusti io-
cus.

his vsus est salibus. Quid? Ergo vt me populus Romanus dicat bene cultum, in solario E
 ambulaturus sum? Vocabatur ea clarissima Purpura, quod meminit Lampridius in vita
 Alexandri: Purpuræ clarissimæ non ad vsum suum sed ad matronarum, si quæ aut possent
 aut vellent, certe ad vendendum grauissimus exactor fuit, ita vt Alexandrina Purpura ho-
 die dicatur, quæ vulgò Probianæ dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus baphijs præposi-
 tus, id genus muricis reperisset. Meminit Flauius Vopiscus in Aureliano Purpuræ pallij
 quod Persarum rex ab Indis interioribus acceptum Aureliano dederat, et quod cum ma-
 tronæ suas Purpuras iungerent, cineris specie decolorari videbantur, diuini comparatio-
 ne fulgoris. Talem Purpuram Sandycem Indicam facere, si curetur, idem tradit dici, me-
 moratumq; pallium eo Purpuræ genere, quod postea nec vlla gens detulit, nec Romanus
 orbis vidit, in templo Iouis Opt. Max. fuisse. cæterum splendidissimus iste color, si ex san-
 dyce erat, hic non pertinet: saltem hoc constat Purpuram loci varietate omnino variare.
 Differentiæ à loco. Testatur Vitruuius, ostrum quod legitur in Ponto & Gallia, quòd hæ regiones sint proxi-
 mæ ad Septentrionem, esse atrum. Progredientibus inter Septentrionem & Occidentem
 inueniri liuidum: quod autem legitur ad Aequinoctialem, Orientem & Occidentem, in-
 ueniri violaceo colore, quod verò meridianis regionibus excipitur, rubra procreatur po-
 testate, & ideo hoc rubrum. Rhodo etiam Insula creatur, cæterisq; eiusmedi, regioni-
 bus, quæ proximæ sunt solis cursui. Sed hic animaduertendum Purpuram nigram sumi
 pro violacea exfaturata: sic enim sæpè nigrum à veteribus sumitur. Amethystina Purpu-
 ra, quæ etiam ianthinam seu violaceam appellabant, ab amethysto lapide nomen obtinuit,
 de quo Plinius sic scribit in nono: Non est satis abstulisse gemmæ nomen amethystum, rur-
 sus absolutus inebriatur Tyrio, vt sit ex vitroq; nomen improbum Tyriamethystus. Et ali-
 bi. Amethystos gemmas esse dicunt perlucens violaceo colore. Causam autem nominis
 amethysti adferunt, quòd vsq; ad vini colorem accedens, priusquam eum degustet, in vio-
 lam definit. Fulgor quidam in illa Purpuræ non ex toto igneus, sed in colorem vini defi-
 ciens. Est enim à priuatiua particula α & μεθη, id est ebrietate nominata, tanquam ame-
 thystinus color sit sobrius & colore vini minimè inebriatus. Ad huiusmodi Purpuram al-
 ludit Suetonius in Nerone. Et cum interdixisset vsum amethystini ac Tyrii coloris, sum-
 pissetq; nudi nundinarum die pauculas vncias venderet. Alludit ad eandem & Epigram-
 matarius in Aphoreticis de lanis amethystinis hoc carmen subiiciens:

Ebria Sidonia cum sim de sanguine Concha

Non video, quare sobria lana vocer.

Huc arbitror etiam pertinere, quod Plinius scribit: Purpura violacea me iuvene vigeat,
 inquit Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit, cuius libra denarijs centum
 vanebat: successit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Dibapha
 tunc dicebatur, quæ bis tincta esset, veluti magnifico impendio: qualiter nunc omnes penè
 commodiores Purpuræ tinguntur. Erat deniq; aliud genus Purpuræ cæruleum, omnium
 vilissimum ex leuissima ac deterriora Africana prope Succubin Africæ urbem. Extat & ho-
 diè eius imago in holosericis violaceis deterioribus, quæ ad cæruleum colorem accedunt,
 & vino inficiuntur. Ab hoc genere Purpuræ, mare Purpureum vocauit Virgilius in
 quarto Georgicorum.

In mare Purpureum violentior influit amnis.

Plutarchus quoq; citat in libro de exilio illud Simonidis.

Tenet me Purpurei maris

Fremitus circum agitati.

Et in libro de facie, orbis lunæ: Et maris quidem, inquit, colores conatus est Homerus vt-
 cunctq; nominibus exponere, mare violæ, viniq; rubri forma præditum dicens, & alibi
 glaucû, vndam Purpuream, tranquillitatem albam. Cicero mare Purpureû videri scripsit,
 Fauonio nascente. Primum itaq; locum obtinebat Purpura quòd ardentius fulgeret, vt de
 Tyrio, dictum, alterû amethystinus; omnium vilissimus qui magis ad cæruleum vergebat.
 Ioannes Goropius Becanus, vt astringat Purpuram, quo magis ad ignem vergat, eo haberi
 præstantiorem, Purpuræ etymologiam ex Cymbrorû vetustissima lingua deducit, quibus
 Purpura Purpur, quasi pur vur, id est purus ignis vocabatur: cæterum cum multa adducat
 quæ hanc nostram historiam dilucidare atq; amplificare possint, ego ea præterire nolue-
 rim. Inquit itaq; Purus sit à vur, quo ignis denotatur, eo quod omnia per ignem purgen-
 tur. Vur itaq; purû & purgo, dat Latinis: nobis pur, à quo purpur color purè igneus, quasi
 pur-vur. Sic tamen Latini vsi sunt, vt purpur color sit purus purus. Sic dixit ille, quisquis
 nomen Virgilij sumpsit: — *Carmina purpurea candidiora nix.* Et Valerius Flaccus:

Hic

f L. 7. Her-
 mathene.
 Purpur vn-
 de dicatur.

Hic sale Purpureo vinaq; nitentia lympba:

A Sic Horatius — *Tempestiuus in domo*
Pauli, Purpureis ales oloribus
Comestabere maximi.

Quo loco demior intolerabilem Lambini audaciam, qui cūm poetæ elegantiam non intelligeret, pro Purpureis posuit marimoreis, operosa testium denunciatione, docens mar- moreum pro candido dici. Citantur Lucretij, versus, citantur Virgilij, citantur Ouidij, quo vetus scriptura ac genuina lectio corrumpetur. At non vidit hic Lynceus, cornicum oculos configere paratus, hanc lectionem non in omnibus modò vetustis exemplaribus inueniri, sed iam olim etiam à Seruio probatam germanamq; habitam fuisse, vt interim Acronis ei testimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum

Lambini er-
ror.

— *Namq; ipse decoram*
Casariem nato genetrix lumenq; inuenta
Purpureum, & latos oculos affilarat honores.

sic interpretatur, vt Purpureum pulchrum & floridum vocari dicat: quod vt probabile reddat, hanc ipsam Horatiani versus partem adducit,

Purpureis ales oloribus.

Vellem equidem Lambinum interrogare quod sibi Columella voluerit, dum dixit: Fron- des Purpurat auro. Sanè si consentire sibi Horatium emendanti vellet; necesse haberet, vel ineptum authorem dicere, vel locum castigare. Quis enim vnquam aurum vidit Pur- pureum, si Purpureum sit rubrum ad atrum declinans? Nescio profecto quæ sit effrons corrupendi impudentia dicenda, si hæc correctio & emendatio sit vocanda. Nos igitur Purpureum id dicemus quod floridum est & pulchrum, idq; vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud significat, quàm vel purum ignem, vel purum putum. In igne autem non tam color, quàm lux & splendor consideratur: quò videtur Horatius respexisse, in arte poetica canens.

Inceptis granibus plerunq; & magna profectis
Purpureus latè qui splendeat vnus & alter
Affuitur pannus.

C Nec inde aliquid est illud Aufonij in Mosella

— *Phæbusq; sereno*
Lumine Purpureum, reserat iam sudus olympum

Fecit itaq; Purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne Purpuream niuem, ne Pur- pureos olces, ne Purpureum sal admiremur: nec absurdum itè putaremus, si quicquam auro Purpurari diceremus. Furius apud A. Gellium sic legendus.

Vt fulica ipsa leuis volitat super aquora clasis
Spiritus Eurorum viridos dum Purpurat undas.

Exemplar meū habebat, sicut fulica leuis: quod non placet, nisi ex fulica fulca facias, quod per me liberum esto. Hæc Purpurat sic interpretatur Gellius, vt idem sit quod nitescere facit, quod non potest displicere, maximè, si nitorem quendam splendidum & igneum intelligat, qualis incrispanti mari videtur, adeo vt noctu etiam luceat. Purpureū itaq; ignis splendorem vbiq; indicat, qui quòd in ostro maximus sit & excellentissimus, Purpureum ostro tinctis potissimum applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyriq; ardebat Murice lana.*

Liuius in Laodamia: Ille Asiatico ornatu affluens, aut Sardiano ac Lydio fulgens decore. Bene dixit fulgens, vt igneus Purpuræ fulgor intelligeretur. Addamus & Quintiliani locum

Quintilia-
nus corre-
ctus.

D insigniter corruptum, ex libri duodecimi capite decimo & in eo corrigendo, si minus placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euanescent hæc (inquit,) atq; moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fucō citra Purpuras placet: at si contuleris etiā Tyriæ lacernæ, conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verò iudicium ijs corru- ptis acrius adhibeas, vt fucis Purpuram: iam illud quod tessellerat, exuat mentium colorē, & quadam uix enarrabili sæditate pallefcet. Luceat igitur hæc citra solem, vt quædā exigu- a animalia igniculi videntur in tenebris. In his aliā aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quod autem dicit, vt Ouidius ait, nescio an à quopiam sit adiectum. Eius cer- tè alia est comparatio. Tyrias enim Amyclæis confert. Est autè locus in remedio amoris.

Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis,
Murice cum Tyrio, turpius illud erit.

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum sit, pro lacernæ, non Laconicæ, sed Tyriæ lacernæ legam; vt alludat ad Iuuenalis illud.

— *Tyrias humero reuocante lacernas.*

& illud, vt Ouidius ait, à quopiam sciolo dicaci margini adiectum, cui visa fuerit eadem vtriusq; authoris collatio, cum tamen Horatius potius citandus fuisset, apud quem est:

*Non qui Sidorio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum
Certius accipiet damnum, propiusue medullis,
Quàm qui non poterit verum distinguere falso.*

Hic enim fucum Purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An verò Amyclis iuxta, ac Aquini fucum pro Purpura vicerentur, an Purpura quidem vicerentur, sed pallidiore, quàm esset Tyriorum, alijs coniectandum relinquo; penes quos etiam esto eius, quam velint, lectionis sequendæ potestas; cum non vno modo locus intelligi corrigiq; possit. Nobis satis est ex eo intellexisse, igneam fulgorem in Purpura maximè placuisse, quo ratio nominis à me assignata facilius suam tueatur probabilitatem. Nonnus Purpuræ inuentionem describens.

*Καὶ τυρίς σκοπιάζει δεδύμενα φάρτα καὶ ἄλλο
Πορφύρεος σπιγύρας ἀκοντίζοντα θαλάσσιος*

Et mox — *Χείλια φοιτῆας διερῶ πυρί.*

Vide nò hic semel scintillas, rursus ignem ipsius Purpuræ? Num possit quidpiam ad etymologiam esse aptius? Sed si quis dicat πῦρ Græcum esse, eòq; ad Græcos vocem pertinere, ei mox respondebo, dum ostendam ab vr, vur, & hinc πῦρ & pur deriuari: & alioqui Græci non Purpuram, sed πορφυρὰν dicentes longius quàm Latini recesserunt. Hæc itaq; omnia Goropius. Vt modò vnde quodammodo digressi sumus, sermo noster reuertatur, examinandæ veniunt reliquæ Purpuræ partes: inter quas, cum de succo multa dixerimus, primùm occurrere videtur ipsa caro: hæc penitus includi, nec vlla ex parte, excepto capite conspici auctor est Aristoteles, item testis suis Purpuras adherere. Aelianus Purpuram scribit vehementer gulosam esse, linguamque habere longam; ea autem etiam penetrare quæcunq; potest & attrahit ad comedendum, eaq; demum capi. Purpuræ & Buccina, inquit Aristoteles, promuscidem siue linguam firmam, torosam habent adeo validam, vt ea testas escarum possint perforare, vt asili atq; tabani quadrupedum tergora penetrât. Et rursus: pascitur (inquit) Purpura exerta lingua sub operculo, quæ Purpuris digito longior est, quæ tum Conchulas (velut turbinum, quorum esca capiuntur) tum sui generis testam perforare potest. Et Plinius in trigesimo sexto noni libri. Lingua Purpuræ longitudine digitali, quæ pascitur perforando reliqua Conchylia, tanta duritiâ aculeo est. Et alibi: Purpura vocatur calculatim procurrente rostro & caliculi latere introforas tubulato, quæ perforatur lingua, Rondeletius verò diligentius considerandum proponit, linguam testas perforaret. Lingua (inquit) omnibus animalibus in ore est: os autem in capite, quod operculo tegitur in Purpura atque adeo in turbinatis omnibus. In rostro igitur longo & tubulato lingua non est, sed per id eam profert & exerit. At lingua Purpurarum & turbinatorum omnium promuscidibus muscarum, quæ inter cornua sunt, comparat, quæ firma est, torosa ac rotunda, quæque exeri potest: quam tamen si per anatomen propius intueare & tractes, neque ita longam neque ita duram esse certo comperies, vt per longum rostrum testas perforare possit. Quare id fabulosum esse puto, sed ea quo ad eius fieri potest, exerta, Purpuræ succos & humores aliarum Concharum exugunt, Pectinum ritu: rostro autem acuto & duro (tanquam terebello excavato) testas alias perforant. Hæc Rondeletius: qui eos etiam redarguit, qui cum legunt apud Galenū in tercio de medicamentis κατὰ τόπους in auricularijs medicamentis κροκίδα τῆς πορφυρας siue κορχυλῆς: Et linum è Purpura, apud Paulum Aeginetam existimant in Purpuris lanam aliquam siue stupam siue linum siue tomentum reperiri, quo confuso & depexo in medicamentis veteres vterentur. Sed illi, inquit, toto cælo aberrant, vt dicitur: nihil enim tale in Purpuris, neque in Turbinatis alijs reperias. Neque bysso alligantur, vt pinnæ & mytili. Mouentur enim Purpuræ, & caro Turbinatorum omnium non aliter alligatur quàm circa testarum volumina. Quare intellexerunt veteres per κροκίδα lanæ Purpura tinctæ crassiorē & minus curaram partē, cuius meminit etiam Dioscorides: Τὸν δὲ αὐτὸν τρόπον καὶ κροκίδες καίονται τῆς θαλάσσιος πορφυρας. Nec secus simbricati marinarū Purpurarum focculi cremari solent. Cur ita appellatur id in causa est, quòd Purpura non solū pro marino animali, sed pro succo eius, pro vestimēto ex eo tincto, & pro lana tincta sumatur. Redarguit eundem errorem etiā λόγῳ oratione Zoographus his verbis: Λανὰ ad remedia quædā vtiūtur, inquit Dioscorides, eodē modo κορυδῆς θαλάσσιος πορφυρας. Sic habet editio nostra per ypsilon, à recto

Caro.
* Li. 7. c. 34
Lingua.

Linguam
testas per-
foret.

Lana non
est in Pur-
pura.

Li. 2. c. 83

Purpuræ
varia signi-
ficata.

κορυδῆς,

- A** *κροῦς*, qui scriptio, genere & flectendi modo congruit cum *κλαμῦς*, *ῥδος*. nam apud Hesychium *κροῖδης* per iota non rectè scribi, vel ipse literarum ordo arguit. interpretatur autem *γρόφαλα*, id est, tomenta. Hinc compositum est nomen *κροῦδισμος*, quod est floccorum lectio, qualis ab adulatoribus fieri solet. idem *κροῦδισμός* dicitur & id facere, verbum *κροῦδίζω* sonat, vt annotauit Gælius Rhodiginus, qui & ipse tamen per iota scribit, non per ypsilon, deprauatos fortè Galeni codices secutus, nisi quis *κροῖδα* vocè diminutiuam esse velit à *κροῦν*, quod filum & subtegmen interpretantur. Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres, in ipsis Purpurarū Conchis stuppam imagine vellera quædam esse putauit: quæ alij (inquit) tomenta, alij licia, alij fimbrias dixerunt: nos rem & nominis significationem secuti, à stuppis rem indicauimus. *κροῦδας* enim Dioscorides dixit, quæ uoce Græci adhuc, quod contuso & depexo lino crassissimum superest, significant: neq; hîc pluribus alijs locis aliud ea uoce quàm stuppam significat: & sæpe Paulus Aegineta, iubens *κροῦδι* imponi aliquid. In mari autem quotidie Purpuræ capiuntur, quæ superiore sui parte villosæ sunt, tam tenui & sequaci vellere, vt in filum lini modo trahi & confici possit. Hæc ille, sed in Purpuræ concha villosum quicquam reperiri ceu falsum redarguit quidam Germanus, qui in eos quos citauimus, Galeni libros, doctissima commentaria conscripsit, & post eum Rondeletius: qui *κροῦδας* (ipse *κροῖδα* scribit) lanæ Purpuræ tinctæ crassiore, minusque curatam partem interpretatur. Sed nihil prohibet simpliciter etiam vellus Purpura tinctum interpretari: è quo tamen ne temerè sumptus fieret, ad cremandum crassius & minus pulchrum seligebatur. possent & è veste Purpurea, præsertim attrita, discerpta aut vulsa fila seu linamenta *κροῦδης* nominari. Commentator ille Germanus in commentarijs in Galeni de compositione medicamentorum libri tertij caput primum. In fine huius compositionis (inquit) in Græco exemplari corruptè legitur, *καὶ κροῖδα ἐντὶ τῇ προπυρίῳν*. ipse *πορφύρων* pro *προπυρίῳν* legendum conijcit, (quàm rectè, viderit ipse. mihi quidè temere mutare videtur: quòd si *πορφύρων* legendum esset, vltima circumflecti deberet:) & interpretatur: lanæ Purpura infectæ tomentū indito, vclut supra etiā Archigenes dixit, *ἐμφορτισμένῳ τῷ πρὸς πορφύρας μαλλίῳ*; hoc est, obturato meatu per Purpuræ lanam: lanam autem mollem à fomento & instillamentis auri indendam esse, supra in principio huius libri Galenus dixit. præstat tamen hanc ex Purpura & Conchylio infectam esse. Et rursus in libri sexti caput secundum, in his verbis. *Ἡ χάλυξ ἀπὸ κροῦδὸς πορφύρας ἐλθὼν συγκαύσας* pro *κροῦματι* uoce nullius significationis legit *κροῦματι* vcl *κροῦδι*, quorum poiterius approbo. & vertit. Aut atramentum sutorum Purpuræ marinæ tumento inuolutum vrito. Lanarum enim vltarum & præsertim ex Purpura infectarum, vis est escharotica, Dioscoride teste: & mox *κροῖδα* hapsum lanæ, siue lanam conuolutam sonare dicit. Ex qua longa oratione, vti etiam ex allatis primò Rondeletij verbis satis dilucidè constat in Purpuræ Concha nullam reperiri lanam, vel tomentum, sed Dioscoridis Galeniq; locum de lana intelligendum esse, quæ Purpuræ succum imbibit. Hîc interim Hesychij & Suidæ lapsus etiam obiter annotandus venit, quorum ille *βύσσον* ait esse *χρῶμα ἀντὶ τῆς ὑστῆς παραλαμβάνομενον*, & *βύσσινά* etiam exponit *πορφύρεα*, Purpurea: hic verò etiam *βύσσον* significare ait *βαρὺν ἐκ πορφύρας*: & *βύσσινον*, τὸ *βύσσω βιβραμένον*. Sed perperam vterq;: nec enim coloris genus est, sed delicatissimi lini & diuersi à Purpura, vt ex Luca etiam patet apud quem *ὁ πλάσσης ἐνεδύσκειτο πορφύραν καὶ βύσσον*. Postremò Purpuram operculum siue integumentum, apud autores cum veteres tum recentiores, in considerationem veniunt. ^k Aristoteles id à verbo *καλύπτω*, *ἐπικάλυμμα* siue *κάλυμμα* nuncupauit, alibetiam *ἐπίπτυγμα*. *Ἐχούσι δὲ καὶ τὰ ἐπικάλυμματα ταῦτα ἑμρότερα, καὶ τὰ ἄλλα στρομβώδη ἐκ γενετῆς πάντα. νέμονται γλῶτται ὑπὸ τὸ κάλυμμα*. hoc est. operculū itaq; huic generi (Buccino & Purpuræ) adhæret natium, & cæteris omnibus Turbinatis. Pasci quoq; exerta lingua appellata sub illo operculo solent. Et alio in loco: *Ἐν τῷ δὲ πτύγματι πάντ' ἔχει ἐκ γενετῆς, hoc est. Operculum etiam inde ab ortu operunt de Turbinatis loquitur (lib.4. de hist. cap.4.) Statim ab ipsa procreatione Turbinatis operculum esse dicit, ad discrimen Cochlearum, quæ ipsæ sibi ex glutinoso humore, siue ex mucro suo operculum conficiunt. Dicitur aliter à Græcis *πώμα*, vt à Galeno, qui seorsum de eo hæc prodidit: *Πάματα πορφύραν δ' ὄξας ποθὲντα σπλῶνας οἰδαλίνας ἑγγραφάν τινος ῥάδα: θυμιαμένα δ' τὰς πνευμάνας ὑπερμάς ἀφελῆν, ἐκβάλλειν τε καὶ κατεχόμενα πόρια*. Opercula Purpurarum ex aceto pota scripserant quidam tumenti lieni mederi; suffitu autem excitare sæminas vuluæ strangulatu oppressas, & morantes secundas detrahere. Eodem nomine operculum Conchylij nominauit Dioscorides, &*

Lib. 20. b. 33.

Marcelli error.

Hesychij & Suidæ lapsus. Byssus aliud quàm Purpura. Operculi consideratio k L. 5. hist. cap. 15.

Cochlearū operculū.

Cochlear operculares.

Cochleas quasdam a spium Liguriæ *παματίας*, id est operculares. Dicitur autem E
quod eo Testatorum foramina claudantur, ut vasa operculo suo. Carni hæret
ut vnguis noster, ac tantam ex filis siue ex fibris coagmentatum quid & durarum esse
dicas; Differt substantia a testa, quæ multò siccior est, neq; fumum emittit, nisi si accensa
liquore aliquo extingueretur. Operculum verò pinguedinis nonnihil in se habens fumū
reddit cornu modo. Pharmacopolæ hodie in officinis habent Conchyliorum Buccinorūq;
opercula permixta, quæ blattas Byzantias vocant, sed hoc nomine Purpurarum tantum
opercula appellanda erant. nam *βλάττος* siue *βλαττίος* Purpuram significat, unde Blatteus
color pro Purpureo. Cassiodorus in epistolis de chamæleonte. Colores suos multifaria
qualitate commutat, modò Veneta, modò Blattea, modò prasina, modò cyanea. Eutro-
pius: Nero inusitata luxuria fuit, ut qui exemplo Caligulæ frigidis & calidis lauaretur
vnguētis, hamis argenteis aureisq; piscaretur, quæ blattæis funibus extrahebantur: quos
Suctonius & Orosius interpretantur Purpureos. Ille: piscatus est, inquit, rete aurato, Pur-
pura coccoq; funibus nexis. Orosius, Luxuriæ, inquit, tam effrenatæ fuit Nero, ut retibus
aureis piscaretur, quæ Purpureis funibus extrahebantur. Hæc Hermolaus vir pereruditus
in suis in Plinium glossæmatis annotauit. Sed et si *βλάττος* Purpuram significat, tamen pro
operculo solum Purpuræ usurpari docet Nicolaus Myrepicus, qui tamen non sine erro-
re dixit Blattum Byzantium esse *ὅσεν τὸς μύος τὴς πορφύρας*, id est os narium Purpuræ.
Hodie quoq; in officinis blattam byzantiam esse credunt, quod in ore & naribus Purpu-
ræ reperitur, quo ineptius nihil dici potest, Purpuræ enim neq; nares, neq; nasum, neq;
ossa intus habent, cum Testacea omnia foris durum, intus molle contineant. Rectè igitur
Rondeletius legendum credit, *ὄσραρον ἢ ρόνον τὴς πορφύρας*, id est testam vel clypeum
siue scutum Purpuræ. *ῥίος* enim præterquam quod pellem significat, unde *ὄσραρον δερμα*
vocantur; etiam pro scuto sumitur teste Phauorino. *ῥίος*, inquit, *καλῶνται αἱ ἀσπίδες*, ὅτι
ἐκ βόων βορῶν εἰσι, id est, *ῥίος* vocantur scuta rotunda, quod ex corio bubulo constet.
Operculum verò sicuti scutum, Purpuræ capiti imponitur. Cur verò *βλάττος* *βυζάντιος*,
vel *βυζαντίος* dicatur, à nemine, quod sciam, traditur. Quare conijcio (inquit) à Byzante
vel Byzantio Africæ cognominari: quoniam illic etiam Purpura tangebatur. Quoniam
itaq; Pharmacopolæ opercula Conchilij & Buccinæ Purpuræ non distinguuntur ut di-
ctum est, & utraq; blattas byzantias appellant, cum ex Purpuris tantum propriè ita vo-
cari deberent: quædam hæc ab authoribus repetita & à Zoographo collecta. congeremus. G
Opercula hæc usu substantiaq; non differunt, sed figura: quod ex Conchylis longiora, è
Purpuris & Buccinis rotundiora sint, Vires quoq; ad remedia minimùm differre veris-
simile est, præterquam si vngui odoris ratione peculiare quid attribuitur. Blatta Byzantia,
inquit quidam Germanus, ingrati dum vritur, odoris est, & Castoreum refert: vnguis verò
odoratus, suauem odorem spirat, quare & res inuicem diuersas esse oportet. At Rondele-
tius in Conchylio asserit *ἐὺωδὴς* non modò suauiter, sed aliquando vehementer & graui-
ter odoratum Dioscoridi significare: & vnguem castorei odorem referre idem Dioscori-
des & Plinius tradunt. Sed cur suffimugio moschato & alijs quibusdam adiiciuntur apud
Actium, si eiusmodi sunt? An dicendum non ex omni regione vngues bene olere suffitos:
& eiusdem generis plures forsitan species esse, ut & laseris longè diuerso odore? Plinius
Purpurarum cauum pro operculo earum dixit: nervus præficus Purpurarum cauum, quo
se operiunt, tulum glutinat. Ab Actuario & Myrepto *βλάττος* & *βλαττίον* *βυζαντίος* ap-
pellatur. Ea ætate, inquit Ruellius, qua scribebat Actuarius, Blattam, Purpuram Indicā,
& Blatteum, Purpureum colorem, periti etiam authores appellarunt. Sic Lampridius:
Helioabalus parauerat funes blatta & serico & cocco intortos. Galenus Indici Conchylij
testam inter ostraca ac testas Purpurarum ac muricum generatim comprehendit. eorum-
dem enim vim habet: & præterea suffita, ab vtero strangulatas fœminas, & comitiales ap-
prehensas morbo excitat, quod tamen etiam de Purpurarum testis Galenus in vndecimo
de simplicibus tradit. Meminit eius Onychis¹ Plinius quoq; cum ait: Inuenio apud quos-
dam ostracum, quod aliqui onychen vocant: hoc suffitum vuluæ pœnis mirè resistere.
At verò ab hac Blatræ barbara appellatione, Blatteus color pro Purpureus dictus est à Fl.
Vopisco in Aureliano, ubi inquit: Vestem holosericam, neq; ipse in vestiario suo habuit,
neq; alteri vtendam dedit & cum ab eo vxor sua peteret, ut vnico pallio Blatteo serico
vteretur, ille respondit: Absit, ut auro fila pensentur. Libra enim auri, tunc libra serici fuit.
† Plinius Blatteum colorem Onychinum dixit de pyris: Segnina alia à colore Testacea ap-
pellant: sicut onychina, Purpurea. quemadmodum enim Purpureus color à Purpura, sic
Onychinus ab Onyche, eodem significato dicitur. Sic quoq; ^m Columella pruna Onychi-

Pruna Ony
china.

^m Lib. 12.

cap. 10.

Ana. Purpurea appellauit, vt annotauit commentator Germanus in suis commentarijs ad quintum Galeni librum de compos. secundum locos. Sed Plinij verba, inquit Zoogra- Signina py-
phus; ab eo recitata de pyris, Onychina non interpretantur Purpurea: hoc tantum volunt, ra.
vt signina pyra à colore suo Testacea dicantur: sic Onychinis quoq; sic Purpureis, no-
mina à colore facta. Quāquam autem Onyx operculum est Conchylij, & è Conchylio Onyx gem-
color Purpureus tingitur: nihil tamen ad illum colorem, nihil ad tincturam illam facit ma vnde
onyx operculum: vt Onychinum colorem ab eo appellatum existimare ridiculum mihi dicta.
videatur. Columella pruna Onychina nominat tantum, colorem non exprimit: ego hunc
colorem ex albo purpurascentem putarim, qualis in Onyche, id est, vngue humano spe-
ctatur: qui color etiam Onychi gemmæ nomen fecit, quāquam ea etiam alijs coloribus
reperitur. Onyx gemma (inquit Georgius Agricola libro sexto de natura fossilium) ex eo
quod eius candor similitudinem ad vnguem humanam habere soleat, nomen inuenit: non
rarò tamen est lactea, maxime in Zonis. idem vocatur Onychites, & lapis Onychinus: in
Germanis & Sequanis reperta, eiq; similis, vocatur nunc Chalcedonius. multum autem
variat colore &c. Gentilitium cognomen Byzantiarum Blattæ secundum Ruellium re-
Bulerunt, quod ad eos forsitan Indi demittant, & hinc ad nos deferantur. Inuenio &
apud Syluaticum Balantham (vox videtur corrupta) esse squamam, (imo laminam) piscis
quandam, è fronte piscis degentis in Concha rotunda & tortuosa, concaua: sed nos ait
vbi Blatta Byzantia quæ fertur de sancto: sic habet, sancti autem nomen deest. Bellunensi
Blatta Byzantia est operculum Conchilij cuiusdam è mari rubro & alijs locis, quorum
meminit Auicenna Canone secundo, capite proprio. Est autem durum & in gyrum con-
tortum (hoc ad totam Concham potius quàm operculum pertinere videtur) instar lima-
cis, sed oblongius & maius, quàm corpus quo limax circumdatur. Operculum hoc ait in
orè esse Conchylij, claudiq; ac aperiri pro animalis arbitrio. has Conchas sæpe vidi, in-
quit, cum operculis adhærentibus, exportatas è mari rubro Damascum. Blatii Byzantis,
hoc est, ossis anterioris naris Purpuræ (vt ipse interpretatur) Nicolaus Myrepsus meminit
antidoto 425. Describuntur hæ Blattæ ab Auicenna 2. 8. nomine Adfar althaib. Apud
Syluaticum multa barbara nomina passim reperias, quæ Blattæ Byzantias interpretatur;
vt Achasar, Affaratib, Daablectos, Dafarbachali, Funoblaron, Gafecolvel Hafesol,
Kuaçil, Hiobthor, Hudal, Curasie: sed Auicenna: quæ de mari rubeo sunt, inquit, no-
minantur Curasie. Item Egedde, apud veterem Glossographum Auicennæ. Latini mi-
xobarbari, pro Blattis Blattæ; pro vnguibus vngulas aliquando efferunt. Iam de reme-
dijs quædam ab ea dicamus. Blatta Byzantia (inquit Syluius) Conchylij tegumentum
est ad suffitus idoneum: ipsa enim testa mox liquatur igni, bituminis modo, quod etiam
improbè ipsa olet. quidam albicantem odoratam magis commendat. Et alibi: *βλάττος* &
βλαττίον βύζαντος appellatur Actuatio in aurea Alexandrina. Diamargarito calido. Vnguis
odoratus vel aromaticus lib. 1. compos. pharm. part. à Galeno scilicet, additur autem
medicamento cuidam ad alopecias. Quæ Serapio & Auicenna scribunt, ex Dioscoride
ferè mutuati sunt. Inuenio apud quosdam ostracion vocari, quod aliqui Onychem vocat,
inquit Plinius, hoc suffitum vulua pœnis mirè resistere: odorem esse castorei, meliusq;
cum eo vsum proficere. Vetera quoq; vlcera & cacoëthe cuiusdem cinere sanari. Et alibi.
Nervos præcisos Purpurarum cauum quo se operiunt, tusum glutinat. Galenus Onychem
detraçtum ex Conchylio, potum (suffitum potius) strangulatis, ex vtero, conuenire. Apud
Nicolaum Myrepsum, os naris Purpuræ miscetur pastillo ad cardiacos. & apud eundem
vngues aromatici magni & parui, iniiciuntur in thymia Eisdæ, & in alia quædam suf-
fimenta, alias simpliciter, alias magni: & similiter apud Aetium: qui suffumigio muscato
quoq; eos admiscet. Democrates apud Galenum de compos. sec. loc. 8. 10. in malagmatis
cuiusdam descriptione bdellium Onycha nominare videtur, optimum bdellium & quod
incensum ac suffitum, Onychis Indici Cōchylij testæ odorem referat. tale. n. Dioscorides
optimum esse refert, *ἐνυδης ἐν τῇ θυμιάξει, εἰκὸς θυμῆς*: quāquam Marcellus Virgil.
colore humano vngui simile trassit; tortassis ex Plinio inductus, qui lib. 12. cap. 9. Ba-
etrianus, inquit, nidor siccus, multiq; candidi vngues. Verum hæc Plinius ex Græco ali-
quo scriptore non satis intellecta transfussisse videtur, vt refert commentator Germanus
in commentarijs suis in Galeni libros de compositione medicam. secundum loca.

Onyx gem-
ma vnde
dicta.

Balanthæ.

Adfar al-
thaib.

Remedia
ex Blattæ
Byzantia.

L O C V S.

Differunt
loco.
Aristot. cor-
rectus.

^a Lib. 2.

aquatilibus prius dixisset, subdit,

Δοιὸ δὲ σκληροῖσι ἀπρότα γυῖα χιτῶσι
Φαρζάμενοι κόλποισιν ἐν πλώσι θαλάσσης
Κάραθος ὄξυπαγὴς ἢ δ' ἄσακος

Esto, sinus omnis pelagi instar profundus sit, non omne tamen pelagus sinus est, & pelagij appellatio latius patet. Idem Oppianus ait Testatorum quædam in petris, alia in arenis degere, vt

Νερίται, σρόμβωντα γένος, καὶ πορφυραί αὐται.

Regio pur-
puris idem
neca.

Aqua dul-
ci necari.

In Arena
aliquādiu
latens.
Loca ob
Purpuras
celebrata.
Fucus ma-
rinus.

Ex neotericis Bellonius paruas quoq; Purpuras, vt plurimum litorales esse tradit, locis quidem scopulosis natas. Columella de piscibus loquens voluit limosam regionem idoneam esse Purpuris, alijsq; Conchis nutriendis. Maris verò adeo amantes sunt, vt author de natura rerum (ex Plinio, vt citat,) dicat, cum semineces fuerint, mari redditas reuiuiscere. Sed Plinius hoc non de ipsis Purpuris, sed illis, quibus inescantur Conchis mytilorū similibus scribit. Ait insuper aqua dulci necari, & sicubi flumen immergitur, (alias, sicubi flumini immerguatur,) alioqui captas diebus quinquaginta viuere. Atq; hoc ferè ex Aristotele, apud quem legere est: Testaceo generi anni pluuij profunt, præterquam Purpuris, cuius rei indicium est, quòd si amnis in mare fluentis aquam gustarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta est, dies circiter quinquaginta. Idem philosophus Purpuras testatur aliquandiu in arena latere, sicut etiam Pectines, item canis exortu circiter diestricenos condit. Porro non inconueniens fuerit loca hæc recensere, quæ à Purpura celebrari meruere. Apud Virgilium ubi habet,

Alba nec Assyrio fucatur lana venena

aliqui exponunt Purpuram, licet Acron ad herbæ genus referendum putet, quæ fucus marinus vocatur, vnde lana inficitur. Purpuram tamen Asysriam in pretio fuisse innuit Petronius Arbiter, dum canit:

Asyria Concham laudabat miles in vnda.

Quisquis tellure nitor certauerat ostro.

^b Lib. 5. c. 1.

[†] In Laco-
nis.

Fucus Te-
narius.

^a Lib. 1. Syl.
Oebalis
Purpura.
Coæ Pur-
pure.

^d Sat. 8.

Vitruvius in Africa puniceæ coloris Purpuram procreari scripsit. At Plinius præcipuam esse in Meninge Africæ. Meninx autem Africæ insula est, non longè à Syrtibus sita, quam Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminit. Aitq; ibidem Plinius Purpuræ florem Asiæ præcipuum esse, & Getulo litore Oceani, in Laconica Europæ. ^b Getulorum scopulorum alias etiam meminit his verbis: Et quidem minus miror incomperta quædam esse equestris ordinis viris, iam verò & Senatorij nil demirantibus quàm luxuriam, cuius efficacissima vis sentitur atq; maxima cum ebori citroq; (cedroq;) syluæ exquirantur, omnes scopuli Getuli Muricibus ac Purpuris. Laconicum autem mare etiam ferre Conchylia, ex quibus ad insecturam vestium Purpura comparatur, nobilitate ijs solis, quæ in rubro mari capiuntur, inferiora, testatur Pausanias. Celebrantur eadem ab [†] Horatio

Nec Laconicas mihi tradunt honeste.

Purpuras clientes.

Purpura Laconica Valerio Flacco dicitur fucus Tenarius hoc versu.

Illis Tenario pariter tremis ignea fuso.

^a Statio quoq; alibi nominatur Oebalis Purpura, Zoographus Laconicam interpretatur, quæ alio, inquit, nomine Oebalia dicitur. Sed Plinius alias Laconicam Purpuram commendat: Purpurissum, inquit, Puteolanum laudatur potius quàm Tyrium aut Gerulicū, aut Laconicum, vnde pretiosissimæ Purpuræ. Coæ Purpuræ nominantur ab Horatio quarto carminum: easdemq; intelligit ^d Iuuenalis canens.

— *Spartana chlamis; Conchylia Coa.*

Purpuram Mauram nominat Valerianus apud Trebellium in epistola. In Muxa emporio ad mare rubrum habetur Purpura, tum eximia, tum vulgaris, vt testatur Arrianus, si bene memini,

A memini, in Periplo, apud quem etiam lego, à duobus emporijs Perfidis, quorum vnum Apologi vocant, alterum Omana, in Arabiam auchi Purpuram. Q. Ennius in Phagæsi-
rum fragmento Atarnæ Purpuram laudare videtur, nisi fortè quid desit, canit autem:

*Polypus Corcyra, caluaria pinguis Atarna,
Purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini.*

Genus quoddam Purpuræ à Plinio Teneiense appellatur, in Tenei maris ora, ut inquit col-
lectum: sed Teneum illud mare: ubi locorum sit, inquit ^{Li. 9. c. 5.} Turnebus, cum esse neminem, qui
sciat putem, suspitio non levis animo incescit, hic emendatores, ut in deletili charta & pa-
limphæsto lussisse & deleuisse quæ non placebant, quæ voluerunt scripsisse, nō quæ Plinius
litteris consignarat, edidisse. deniq; prouocatum est ad vermiculatos & cerosos libros in qui-
bus reperimus, in Tenei maris collectum, arbitratur autem idem Turnebus in tænijs maris
collectum scribendum esse. Sunt autem ipsi tæniæ in mari candicantes cautes longo
tractu fasciam imitantes, à quibus Tænienses Purpuræ vocantur, quæ in illis degunt locis. <sup>Tænienses
Purpuræ.
Dialuceses</sup>
Est & Purpuræ in eo genus dialutense, quod originem Græcam sed formationē Latinam
præ se fert. Nam ut è Græco & Latino compositum esse videatur, non assentiar, inquit ibi-

B dem Turnebus, ut si Amminei vini & Chij nota mixta esset. libri tamen antiqui refragan-
tur editionibus, quod tam frequens est, ut quodcumque aliquid obscuritatis in eo au-
thore est, ferè semper dissensio reperiatur: & lubentius plerunq; secundum veteres tabu-
las litem dederim: in illis autem ita scribitur, mirè aptum Conchylijs & longè optimum
Purpuris dialucense, id est, vario genere soli pastum. Dialutense retenta superiorum ge-
nerum forma, erit tanquam solutum & vagans, neque eidem adhærens sedi: at dialucense
per falsum æquor repens & vario eadem causa genere soli pastum, ex præpositione *δια* &
άλυκος, quod est falsum, hoc genus aptum Conchylijs dicit, id est Conchyliatæ vesti. Sed
regrediamur in viam. Porphyrus Aristoteli, ut citat Stefanus Aquæus in commento ad
caput duodecimum libri quarti Plinij, à frequentia & pulchritudine Purpurarum dicta
est: sicuti & Melibœa Purpura recte Festo, à nomine insulæ, in qua tingitur: cuius meminit
Lucretius, dum canit: *Melibæa, fulgens*

*Purpura Thessalico Concharum recta colore
Aurca Pæonum ridet imbuta lepore.*

<sup>Porphyrus
ta vnde di-
cta.</sup>

<sup>Lib. 2.
Melibæa
Purpura.</sup>

Meminit etiam in quinto Virgilius:

*Victori clamydem auratam quam plurima circum
Purpura Meandro duplici Melibæa cucurrit.*

Sed hic Hortensius Melibæam Magnesiæ ciuitatem esse ait. Cæterum Tyria Purpura olim
omnium celeberrima fuit: quod testatur Strabo his verbis: *πολυ γὰρ ἐξήσται πασῶν Τυ-
ρια καλλίστη ποσούρα*: hoc est, longè omnium præstantissima habetur Tyria Purpura. Pli-
nius: Tyri nobilitas nunc omnis Conchylio atque Purpura. Quia verò Tyrus prius Sarra-
vel Sar vocaretur, itaque Sarranum Ostrum dixit Virgilius, & Sarranam Purpuram Iuue-
nalis: vnde Ennius Pœnos Sarrà oriundos scripsit authoribus Probo & Festo. Dicuntur
quoque absolute Tyriæ, vestes Purpura Tyria infectæ: Ovidius,

Sive eris in Tyrijs, Tyrios laudabis amictus

Martialis in primo

Hispanas, Tyriasq; coccinasq;.

Et in sexto rursus:

*Te Cadmea Tyros, me pinguis Gallia vestit
Vis te Purpureum, Marce, sagatus amem?*

D Idem quoque Tyrias Lacernas dixit:

Vi luulenta linat Tyrias mihi multa lacernas.

In decimoquarto lanæ Tyriæ apud ipsum gloriantur se in Laconia quoque ubi Purpura
non minus frequens est, habitas fuisse pretiosi loco muneris, quod argurè dicunt, dum
aiunt se à Paride donatas fuisse Helenæ & Purpuram Lædæ, hoc est, Purpuram Laconi-
cam fuisse deteriorem.

Nos Lacedemoniæ pastor donauit amica

Detertor Lædæ Purpura matris erat.

Tyrius quoque absolute videtur color à Plinio dictus, nam cum de Purpura amethysti co-
lore dixisset, addit: At Tyrio laus summa color sanguinis concreti, nigricans aspectu &c.
Virgilius etiam Tyrium muricem dixit, *Tyriosq; ardebat murice lana.* & Ovidius: *Nec quæ de
Tyrio murice lana rubet.* Cochleam Tyriam Vranus in Arabicis dixit, citante Stephano,
pro Purpura nimirum *κογχύλιον τυρίον*. & Ouidio Purpura Tyria, Concha Sydonis dicitur:

Collocat

<sup>Murex Ty-
rius.
Cochlea
Tyria.
Lib. 10.
Metam.</sup>

Collocat hanc stratis Conchâ Sydonide tinctis.

Sidonium. Sidonium Ostrum Horatio, Est autem Sidon vrbs Syriæ, vnde & sindones dici conijcit Ostrû quid Zoographus: Starius in Propemptico Merij Celeris:

*Quâ pretiosa Tyros rubeat, quâ Purpura succo
Sidonys iterata vadis.*

Lucanus etiam meminit in tertio:

Et Tyros instabilis, pretiosaq; murice Sydon.

Purpura di
bapha.
Lib. 8. c. 8

Istiusmodi autem Purpura dicebatur dibapha, quòd bis tincta esset, veluti magnifico impendio: dibaphum Cicero appellat. ^h Lazijs refert in Tyro Coccineam præparari sole- re, & à Cocco, hoc est, grano tinctorio appellari, sed fecus Purpuræ inuentio ostendit in Hercule Tyrio, de qua mox, Succubitanam Purpuram quandoq; ab Africâ oppido quod Succubi vocant. Valerianus in epistola ad Trebellium Pollionem, Claudio qui postea Cæsar factus, dari præcipit à procuratore Syriæ albam sublericam vnam, cum Purpura Suc-

Purpura
Succubita-
na Maura
Purpurifi-
cium vbi
Tarentinû
Vestimen-
tum.

cubitana, Subarmale vnum cum Purpura Maura, Post Syrtim lacum esse scribit Strabo nomine Zuchis quadringentorum ferè stadiorum: ad quem sit vrbs eodem nomine: Eam Purpurificium & varias piscium condituras habere. Augustinus Niphus Purpuræ Conchylum, notissimum, inquit, est, apud Tarentum, Varinus *ταρυντιον ιματιον*, Tarentinum vestimentum, tenue & translucidum, non omninò Purpureum, vt quidam putarunt, exponit, sed & Tarentinas tincturas. Olim etiam nota & laudata fuit Tarentina Purpura. Me iuueni, inquit Cornelius Nepos, Purpura violacea vigeat, nec multò post rubra Tarentina. In Sardinia insula Purpuræ item excellentes tangebantur. Miratur Bay- sius cur inter doctos conueniat quòd Purpuræ vsus nostris temporibus prorsus ignotus sit, cum in Carteia, inquit, Bæticæ provincia olim murices & Purpuras nobiles (Conchis vel decem cotylas capientibus) ex Strabone constet. In Sardinia quoque fuisse constat ex prouerbio, Tinctura Sardonica &c. Salij poëtæ tempore Purpuræ etiam Anconæ tingi solebat, vt verba eius ostendunt: *nec Sydone vilior Ancon, Murice nec Lybico*. Acron explicat illud Horatii:

*Non qui Sidonio contendere callidus ostrò
Nescit Aquinatam potentia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusuè medullis
Quàm qui non poterit vero distinguere falsum,*

Sutis ma-
gna Purpu-
ræ copiarè
perta.

Purpuras Aquinates Tyrijs similes esse scribit. Sutis ab Alexandro captis memorabilis Purpuræ vis & copia, in ipsius deuenit potestatem. Vbi aiunt (inquit in Alexandro Plutar- chus) & Purpuræ Hermionica inuenta quinquaginta millia talenta, repositæ quidem ab annis fermè ducentis, recentemq; adhuc coloris florem nouumq; seruantis. Huiusce ve- rò rei causam adferunt, quòd infectura Purpuræ ex melle facta sit. Atque hæc de varijs locis vbi Purpura fiebat. Miretur sanè aliquis, non in Europa solùm & Romæ (vbi Purpu- ræ vsus semper fuisse Plinius tradit) sed in Africa quoque & Asia & toto terrarum orbe defecisse, cum ex Africa olim, Asiaq; & Persis, ac tot alijs regionibus locisue peteretur. Eo- rum quidem qui nostro sæculo varias & remotissimas navigationes aliasq; peregrinatio- nes literis mandarunt, Purpuræ (quod sciam) nullus meminit.

INCREMENTVM. MOTVS. ÆTAS. OLFACTVS.

Celerissime
crescunt.

Actas;
Vt anni ea-
rum cognô-
scentur.

CONCHÆ omnes, inquit Aristoteles celerimè crescunt, præcipuè ve- rò Purpuræ atque Pectines, quippe quæ anno perfici (magnitudinem im- plere) possint. Ait tamen tempus viuendi Purpuris & Buccinis longum esse, Purpuras enim annos circiter sex viuere, & singulis annis incremen- tum earum patere per orbis, quibus totidem quot annos habent, testa clauiculatim intorta in crepidinem desinat. Si itaque quotannis nouum sibi adijciunt orbem, vno anno perfici non poterunt, cæterum absque orbibus etiam per- fectæ sunt, & talem suprâ descripsi, in qua vix primi orbiculi rudimentum conspicebatur. Quod ad ætatem attinet, Plinius annum adijcit, iniquens Purpuras annis plusquam se- ptenis viuere. Athenæus verò Aristoteli subscribens circiter sex etiam testatur. Extra aquam vti paulò ante ex iisdem authoribus diximus, captæ diebus quinquaginta viuunt

faliua

A salua sua. Parum admodum progrediuntur teste philosopho, qui præterea scribit, Purpuræ eas putidas emoliri, & accedere ipsas ad eiusmodi escam à longè, utpote odorantes.

G E N E R A T I O.

DUPLEX esse originem Purpuris, Buccinis, Mytilisq; ex citandis veterum autoritatibus constabit. Plurima in mari, inquit Aristoteles, sponte existunt, sed non ex eadem materia omnia. Purpuræ & ostracodermata ex materia putrescente & limo. Et mox: Ostracodermorum ea quæ fauos efficiunt, eodem modo quo alia ostracoderma fiunt. Hæc prior est origo: Altera eorum est, quæ dicuntur *κρηδίζουσι* idest fauos conficere, quod fauificare & fauare conuerit Gaza, siue *μελίκραν*, τὸ τοῦ δ' ἐστὶν οὖν κρηδίων ποιῶν, idest eodem interprete, fauaginem, quæ est veluti fauus apum, condere, quod Plinius dixit de Purpuris, eas mutuo attritu lentorem cuiusdam cerij saluare. Id faciunt, Mytili, Buccina, Purpuræ auctore Aristotele. Nam emittunt lentorem quandam siue humorem mucosum velut à feminis natura: semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex illo Purpuris verno tempore congregatis veluti fauus quasi ex putaminibus cicerum alborum inter se coherentibus coagmentantur, quem pro maris spuma pharmacopolæ quidam falsò ostentant: nullus autem huic meatus est apertus, neq; fiunt, neq; nascuntur ex eo Purpuræ, sed est veluti expurgamentum. Nam saluare incipiunt ex lentore mucoso, ut dictum est: putaminibus similia ista componuntur, ex eo verò quem in terrâ emittunt, ichore, id est, tenuiore humoris parte, eo in loco fiunt in terra coagmentatæ parvæ Purpuræ, non aliter quàm effuso in terram fungorum decocto, fungi permulti breui enascuntur. Ex his duos Aristotelis locos, in quibus de istis agit, dilucidiores reddidit Rondeletius. Alter est in tercio de generatione capite vndecimo: alter à Gaza male conuersus in quinto de historia animalium capite decimoquinto, citatus etiâ ab Athenæo libro tercio, quem si cum Aristotele conferas, menda, inquit, aliquot facillè emendabis, maximè verò illud, *ἀφ' ἧς δ' ὁ ἄρ' ἐστιν ὡς τὴν γλῶσσαν*, cum legendum sit ex Athenæo, *ἀφ' ἧς δ' ἡ γλῶσσαν ὡς τὴν γλῶσσαν*, &c. nec non Plinij locus libro nono, in quo scribit murices & Purpuras saluario lentore prouenire, clarior inde fiet, quàm ex Massarij qui saluarium lentorem, fauaginem interpretatur, ex qua, ut ex superioribus liquet, Purpuræ minimè fiunt, sed dum putaminibus cicerum similis congeries fauago Gazæ dicta sit, ex mucoso humore, qui saluarius lentor à Plinio nominatur, huius tenuiore parte in terram effusa, proueniunt murices, & Purpuræ. Huiusmodi ortus rationem idem Aristoteles alibi comparat plantis, quæ ex τῇ παραβλάσσει, id est ex sobole, aut si verbum è verbo exprimas, ex adgeneratione procreantur, ut cæparum genus. Hoc modo, inquit (Aristoteles) Mytili gignuntur, quippe qui minores semper circa eos qui primi nati sunt, proueniunt. Purpuræ & Buccina quæq; fauos conficere creduntur eodem modo. Quare magna eorum copia oritur, quando origo aliqua prius extiterit: nam cum omnia hæc sponte fieri contingat, rationi consentaneum est, cum origo aliqua præcesserit, multo plura formari. A singulis enim eorum, quæ primæ sunt originis, quibusq; reliqua adnascuntur, excrementi aliquid effluit. Quod verò prima istorum origo ex materia putrescente fiat, certissima inditio est, id quod in stagni nostri parte, quæ est ad oppidum Baleruc vernacula lingua nuncupatum multorum, ac magnorum Mitulorum feraci, accidisse vidimus, Hæc & alia Rondeletius. Constat itaq; purpurarum generationem sponte naturæ fieri sine maris, & fæminæ commissione, sine ouis. Quamobrem inquit idem Rondeletius in capite de Purpura, hoc in loco improbanda est autoris libri de aqualibus sententia, ab Aristotelis sententia alienissima, etiamsi eam exponere velle videatur, quam tamen miserè deprauat, & corrumpit, ut ex eius verbis perspicuum fiet. Vterq; autem piscis (de Purpura & Buccino loquitur.) Purpureum colorem fundit, estq; Massiliæ, Genuæ, ac Venetijs in cibis expetitus: sed Buccini caro Purpuræ carne durior est. Ambo quoq; fauare dicuntur, quod sanè hoc pacto faciunt. Qua sub lapide prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita faui nomen habent, ab apû similitudine (ut icon subsequens ostendit.) Supini autè sub lapide stabulantur, cum fauificant: quo verò tempore fauos extruunt, si incoquantur, & abscindantur, oua intrò continere comperientur, quæ saluario lentore lapidibus, & cautibus ferruminant, ut inde

Duplex ori
go.

Humor mu
cosus natu
ra feminis.

Fungi ut su
bito nasci
tur.

^a Lib. 4. de
piscib. cap. 4.
Aristoteles
correctus.
Massarij ex
tor.

^b Lib. 3. de
gener. c. 11.

Quâdo ma
gna copia

Ex putredine
oriri.

Contra Bel
lonium.

Buccinæ ca
ro durior
Purpuræ.

Μελίκηρα Purpurarum Aristotelis siue fauago.

Lib. 5. Hist.
cap. 15.Cur non co-
eant testa-
cula. Lib. 5. Hist.
cap. 12.Oua Purpu-
rarum non
ad genera-
tionem cō-
ferunt.Quando fa-
uificent.Fauificare
dicitur Pur-
puræ.

mentum vel subiectum nullum existat. At quæ in Purpura, Buccina, turbinatilisque partes sint semini generando, continendo, emittendo, recipiendo & fouendo idoneæ? Quanam aliæ præter eas, quæ sustinendo nutriendoque simpliciter animali destinatæ sunt? Præterea quæ commistio corporum vndiq; testa conclusis esse potest? Dices fortasse ex^d Aristotele, Genus omne Ostracodermorum vèrè autumnosque habere ea, quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippè quibus etsi per ea tēpora præcipuè vbertas ouorum est, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, sed maximè plenilunijs diebusque tepidis restituuntur. Hæc quidem Aristoteles prodidit, sed locus is ex alio intelligendus, qui legitur in tertio de gener. anim. cap. 11. Quæ oua appellantur, nihil ad generationē conferunt, sed inditio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est; quam obrem sapore per id tempus præstant ciboque laudantur: argumento quod & Pinnæ & Buccina & Purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatum, sed aliās maius, aliās minus. Quare falsum est oua huiusmodi per similitudinem sic appellata, non ex semine, non ex feminæ & maris coitu concepta, ita disponi, vt faui nomen habeant, ab apum similitudine, vt hoc sit fauare, siue fauificare. Est enim longè aliud apud Aristotelem, Arthenaum, Plinium. Αἱ μὲν ἔν πορφύραι τὸ ἄσπερον συνειραζόμεναι ἐς ταυτὸ, ποῖσι τὴν καλὰ μὲν λέγουσιν μελίκηραν. Τὸ δ' ἐστὶν οἷον κηρίον, πλὴν ἔχει γλαφυρόν, ἀλλ' ἄσπερον ἂν ἐκ λεπτέρων ἐοικέντων λευκῶν πολλὰ συμπλακῶν. ἔχει ἀνεωγμένον πόρον ἐδὲν ταύτων, ἐδὲ γήινον αἱ πορφύραι, ἀλλὰ φύονται, καὶ αὐταὶ, καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῆς σφίγως, καὶ ἰλῶς σφραγίσματα. Τὸ δὲ συμβαίνει ὥσπερ ἀποκαθάρματα, καὶ τοῖς κηρίοις. Κηρίδ' ἐστὶ γὰρ καὶ οἱ κηρύκες, idest, Purpuræ verno tempore eundem in locum sese colligentes, condunt, quam fauaginem nominant, quæ veluti fauus est apum, verum non ita elegans, sed quasi ex putaminibus cicerum alborum multa inter se composita, struem vnam sua cohesione coagmentatam. Nullum ijs patet foramen, neque ex ijs nascuntur. Sed cum Purpuræ, tum etiam reliqua testis inclusa à limo ferè & materia putrescente oriuntur. Illa verò coagmentatio fauo similis, purgamentum tam ijs, quam Buccinis euenit. nam Buccinis quoque fauificare in more est. Igìtur κηρίαζεν, siue μελίκηραν, siue οἷον κηρίον ποιεῖν, quod est Gaza interprete fauare siue fauificare, vel vt Plinius loquitur, lentorem cuiusdā cerij saluare, dicuntur Purpuræ & Buccina, cum emittunt lentorem quandam, siue humorem mucosum, velut à feminis natura, semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex eo lentore concreto & exsiccato fit congeries veluti putaminum cicerum alborum, inter se coherentium, quam in litus

E

F

G

H

A in litus eiectam pharmacopolæ quidam pro spuma maris, alij pro alcyonio falsò vsurpât. Quocirca procreantur purpuræ & buccina sponte, vt alia ostracoderma, è limo & materia putrescente, vt iam dictum: & præter salinarium lētozem tenui humore in terram recepto. Ac quemadmodum fungorum decocto in terram effuso fungi permulti breui enascuntur, ita purpurarum origine aliqua præcedente, multò maior copia prouenit, à singulis enim excrementi aliquid effluit, quod quidē semen non est. Atque hæc est duplex purpurarum, buccinorū, mytilorū origo ab Aristotele tradita, & à doctiss. Rondeletio fusiùs explicata.

fūgi vt mul-
ti nascatur.

VICTVS.

QUANTO PERE^E maris aqua purpuræ defleſcentur iam antè ex Aristotele dictum est: apud quem etiam inuenio cibum purpurarum esse carnem, item ex plantis maris. In octauo enim de historia capite secundo, quæ mobilia sunt, (inquit) eadem carne vescuntur, ijs victus ex pisciculis est, vt purpuris: sunt enim carniuoræ, & quidem esca huiusmodi capiuntur: quam ijs etiam quæ mari pullulant, alliciuntur. Et rursus alibi: Alit altera alterâ, eo quod sua testa agnatum veluti algam muscūm uē gerit: quæ autem pro cibo eis afferunt, ponderis causa adhiberi aiunt, vt in libra sint grauiorēs. Quod postremum repetit, sed paulò aliter^A Plutarchus Musci & algæ quicquid est esui, ita in suas testas recipiunt, vt ijs in orbem exfertis quasi circularem conuiuationem præbeant, vna alterius alimentum de pascente. Plinius purpurarum genera pabulo & solo discernit, vt sit lutenſe putri limo; algæ quod alga enutritum, vilissimum: dialutēſe vario soli genere pastum. Testatur Gillius purpurâ diu multumq; considerasse, cū aliam Conchâ mordicus tam diu premeret, quoad suffocata hisceret. Voraces admodum esse vel ex prouerbio notū, quanquam nonnulli hoc ad tincturam referant.

Cibus.

^A Lib. de So-
lect. animal.

Voraces es-
se.

CAPIENDI RATIO.

DE modo capiendi, ac de tempore capturæ idoneo, necnon de esca qua alliciuntur, dicendum. Aristoteles purpurarios ait escas putidas eis purpuris emoliri, hasq; accedere ad eiusmodi escam à longè, utpote odorâtes. Quod repetens Plinius, fœtidis capi scribit. Alias carnibus ranarum (rubarum, Isidorus & Albertus) vel hamo, inquit, additis, præcipuè purpuras certum est allici: sed nescio quàm rectè: vix enim hamo eas capi crediderim. Hicetius scribit purpuratores chamis ad inescandum vti. Tarentinus escam quandam ad polypos describit, qua purpuræ etiam alliciuntur. eam in polypo recitauimus. ^A Aelianus capiendi modum eiusmodi describit: Paruam nassam denſo contextu, exiguis maculis purpurarij piscifatores contextunt. Intus in media nassa Strombus piscis illecebra appenditur, ad eam alliciendam, Purpura maiorem in modum linguam distendere cōtendens, eò pertingere & strombum ipsum assequi conatur: & ne ab esca quam ligurit, aberrer omnem eam necesse habet exerere: itaq; ipsa exerta fugit escam, quoad plenitudine intumescens retrahere nequit: vnde fit vt eam piscator liguritione irretitam comprehendat. Hæc Aelianus ex Oppiani halieuticorū quinto, qui *κρηίδας*, id est, nassas exiguas huiusmodi calathis (*ταλάρις*) similes è viminibus neſti canit. Aristoteles quoque *οὐ φορμίσιον* capi ait purpuras: Gaza tegetes & crates interpretatur, quam significationem alibi fortè hoc vocabulum habet (quoniam storeæ huiusmodi similiter è iuncis texti solent,) at hoc in loco nassas potiùs, vel nassis similia retia interpretari mauult Zoographus: quoniam & paulò post eadem vasa philosophus *κρηίδας* appellat. Et Plinius, Capiuntur, inquit, parvulis rarissq; textu veluti nassis in alto iactis. Inest ijs esca, clusiles mordacēſque Conchæ (apud Athenæum lib. 3. Concha ea *μέλαινα* dicitur & *κογχοθήρα*,) ceu mitulos videmus. Has semineces sed redditas mari auido hiatu reuiuiscētes, appetunt purpuræ, porrectissq; linguis infestant, at illæ aculeis stimulatē claudunt se comprimuntq; mordentia: ita pendentes auiditate sua purpuræ tolluntur. Sed plura, de his nominibus, *φορμὸς* primitiuo, & diminutiuis, *φορμῖς*, *φορμίσκες*, *φορμίον*, *φορμίσιον*, apud Varinum, Pollucem alijsq; reperies. Aelianus quoq; pro nassa *κρηίδας* dixi: aliqui *πρόκρον* pro eadem aut reti eiusdem formæ. Phœnices hoc tempore purpuras in hunc modum capiunt, inquit Iulius Pollux, & vells inde aspectu florum tingunt. Funem oblongum validumq; vt in mari durari possit, demittunt, ei modicis intervallis vasa quædam exigua, (*κυψέλας*) veluti tintinabula quædam (*κοίδωνας*, nimirum quod ad figuram) addunt, è sparto seu vimine

Fœtidis ca-
pi carnib.

Hamo non
capi.

^A Lib. 7. de
animal. cap:

34.
Nassis par-
uis capi.

Phœnices
vt Purpu-
ras capiunt

aliquo iuncoué contexta. Ea circa ingressum rigentibus extremis iuncis aut viminibus hirsuta asperaq; sunt, ita ut ingrediendi cedant, dilatato facile introitu, regressum autem aduerso rigore arceant. Sic funem instructum escis quoq; in nassulas impositis, loco petroso Purpurarii demittit, subere alligato in summo, quo sustineatur. Sic nocte vna intermissa, aut etiam die, ut plurimum vasa Conchis repleta extrahant. Eiusmodi vel similem texturam intellexisse videtur Varinus, dum ait; *Κνωδὸς* textura quadam est ex iuncis (*ἐκ χοινίων*) colo similis, in qua Purpuræ & Conchylia ingressa (nā & esca imponitur) capiuntur. Quod modò atinet ad tempus capturæ idoneum, Aristot. scribit capi Purpuras tempore verno cum sauos extruunt; caniculæ verò tempore nullas ferè capi. Atqui eo tempore teste vel ipso Aristot. deterrimum florem habent. quapropter et si ita quoq; repetat Athenæus, suspensus mihi est Aristotelis codex, nam præterquam quod rationi consentaneum est, Purpurarios eas capere, cum meliorem succū floremuē habent, propter quem eas capiunt, etiam Plinius aliter legit, inquit, Capi eas post canis ortum, aut ante vernum tempus vtilissimum, quoniam cum foetificauere, fluxos habent succos, sed id tingentium officinas ignorare, cum summa vertatur in eo, ut ipse loquitur.

Κνωδὸς

Ut Purpure
flos collige
tur.

Flos vbi po
situs.

Phœnices
ut Purpurā
facere.

^a Lib. 1. c. 4.

^b Li. 1. quest.
natur. 6. 3.

Fabæ misce
batur.

^c Li. 9 Orig.
cap. 28.

1. ana primū
tincta Pur
pura.

^d In Hercu.
Octao.

TINCTVRÆ RATIO.

Vomodo succus ille siue flos quem Purpuram vocamus, colligeretur, & in vsum præpararetur, sic ferè apud veteres reperio. Cum foetificant, inquit Arist. deterrimū florem gerunt: paruas cum testis contundunt, alioqui difficile est succum detrahere. Maiorū florem testa ablata detrahūt: quamobrem euenit, ut collum à papauere appellant. Itaq; detracto flore, diuidantur partes istæ necesse est. Dant operam ut viuæ frangantur, nam si prius quàm fregeris, exspirarint, florem omnem cum vitæ euomunt: quapropter solent eas asseruare in nassis, dum ipsæ se colligant, atq; requiescant. Breuiter de hac re Plinius: Viyas, inquit, capere contendunt: quia cum vitæ succum cum euomunt. Et maioribus quidem purpuris detracta Concha auferunt: minores cum trapetis frangunt: ita demum rorem cum excipientes Tyrij. Dilucidè Vitruuius. Conchylia cum sint lecta ferramentis circumscinduntur, è quibus plagis purpurea sanies uti lachryma profluens, excussa in mortarijs terendo comparatur. Phœnices, inquit Gyllius, purpurarum captarum testas confringunt, & carnes ad tincturam condiunt, & aqua dilutas & sordibus expurgatas, succensis ignibus in lebete coquant: earum sanguis ut ab igne incalescit, partim cyaneo colore fit, partim in alium colorem conuertitur, ac iam quicquid imposueris, in illius colorem commutatur. Hæc ille ex onomastico ^a Iulij Pollucis, vbi verba aliquot quæ Græcè leguntur: *Ἐπιτα κοψάμενοι τοῦ ὄστρακον ἐν ταυτῷ καὶ τῷ σάρκι, περιχέσαντες τε ἐπὶ δουροποιῶν, ὁδῶν τῷ ἄλκυ ἐκκαθαρantes, ἐνέψαν ἐμπύρην λέβητι τοῦ θηραμα τοῦ θαλάττιου*: sic interpretatur Zoographus, aliter quàm Gyllius: Phœnices captis purpuris testas simul & carnes tundunt & deinde condiunt (sale nimirum vel nitro saniei admixto) ut color firmior ac tenacior fiat, & sordibus aqua ablutis, (primum videtur ut tundantur, secundum ut lauentur, tertium ut flos eximatur, condiatur, coquatur,) in lebete ad ignem coquant. Notandum verò purpuram, ut Seneca ^b philosophus tradit, eodem Conchylio non in vnum modum exire. Interest, inquit, quantum macerata sit, crassius medicamentum an aquatius traxerit, sæpius mersa sit, an semel tincta. Admixtio fabæ proderat, quod me docet Plutarchus libro de Oraculorum defectu, his verbis: Alia alijs sunt conducibilia: Sic faba Purpure, nitrum cocei tincturam expedit admixtum, & ut Empedocles ait:

Glauci flore croci byssus misceatur amans

^c Isidorus omnem purpuram prima tinctura ferruginei coloris esse ait; quod verum ut sit vercor. Ex Ciceronis Hortensio apud Nonium in verbo imbuiere, didici eos qui combibi purpuram volunt, prius lanam medicamentis quibusdam sufficere. Inficiebantur autem initio purpurā solæ lanæ; vnde Seneca ^d Tragædus:

Nec Sidorio mollis abeno

Repetita bibit lana rubores. Et Virgilius

Ipse sed in pratis aries iam suauē rubenti

Murice. Horatius:

Muricibus Tyrijs iterata vellera lana.

Tibullus. *Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.*

Ouidius: *Phœaco bibulas tingeat murice lanas*

Iteraba-

A Iterabatur tinctura, ut magis colorarentur vestes, quod constat ex eodem Ouidio in libro de medicamine faciei, ubi ait

Vellera sæpe eadem Tyrio medicantur abeno.

Fortasse dibapham Purpuram dicit, quam pretiosissimam fuisse constat: de qua etiam Flaccus ad Grosphum scribens, inquit: *Tebis Afro Murice tinctæ vestium lanæ.* Tyria autem Purpura apud antiquos laudatissima existimabatur, ut sæpe dictum est. ^f Papirius

Rupesq; nitent, quæis Purpura sæpe

Ocellis & Tyry moderator linet abeni.

Inter Conchiliata autem & Purpurea interest, quod Purpureum inficitur Purpuræ flore, & Buccini succo, certo quodam temperamento: in Conchylia tibi verò, non miscebatur Buccinum, ut Plinius scribit, sed ita obfuscet & mendoſe, ut intelligi non magis possit, quam si alienigeno vteretur sermone. In Conchylia veste cætera eadem sine Buccino, præterq; ius temperatur aqua pro indiuſo humani potus excremento, dimidia & medicamina adduntur: in iſo tamen pro indiuſo malunt emendatores, semper non intellecta mutare solenni infania consueti, inquit ^s Adrianus Turnebus, qui se in veteribus indiuſo reperisse testatur, & ius temperatura, & quæ. Sic igitur legit præterq; eius temperatura, & quæ pro indiuſo humani potus excremento remedia & medicamina adduntur. Nam inficienda Conchylia vellerebus, cum humanum admisceretur lotium, ut eius odoris foeditas emendaretur, medicamenta quædam & remedia adhibebantur. miscebatur & lotium tingenda purpuræ, unde & indiuſum dixit, quod & in Purpura, ut in Conchylia tingendo addere- tur, quare de grauissimo & teterrimo odore dixit Martialis

Quod bis Murice vellus inquinatum.

Hucusq; ille. Iam verò pictores ipſo purpureo vtuntur cruore trito in mortario, sicuti indicat Vitruuius, aut creta argentaria in eum liquorẽ feruenti abeno addita & inebriata: bibit enim cum colore celerius lanis: purpurissum vocat Plinius in sexto rigefimiquinti: Argentaria autem creta nitorem argenteum reddit, eodem autore dicti lib. cap. 17. Georgius Pachymerius lib. suo 12. de colore, Purpuræ colorem tardius consistere notauit. Et enim cum hanc, inquit, contuderint, omnemq; ex ea humorem eluerint atq; expresse- rint, effusumq; in ollis coxerint, primo quidem nullus profusus color in tinctura manifestus est. Gaudet hæc eadem tinctura in sole versari: nam ab eo radiata illuminatur, & magis enitescit. Notauit & illud Gyllius ex Polluce, cuius elegantissima verba Græca committere non possum, ut omitta: *χαίρει δὲ ἡλίου ὀμίλῃσα δυνάμει ἀναπυρρύνει, καὶ πλείονα ποιεῖ καὶ φαιδρύνει τὴν αὐτὴν, ἡρότομομένῃ ἐν τῇ αἰῶνι πυρρί:* Mirum in primis est, quod scribit [†] Aelianus: Purpurarius piscator, si postquam Purpuram non in hominum cibum, sed ad tingendas lanas comprehenderit, in exhaustum, constantem & genuinum velit fieri colorem, & perfectè tinctum vno saxi ictu Purpuram vnà cum testa interimit. Quod si læuior plaga inferatur, & etiam nunc spirans relinquitur, atq; iterum lapide percutiatur, ad tincturam fit inutilis, nam ex eo dolore tincturam amittit, siue illa per eius corpus disperſa imbibatur, siue aliter eſtluat. Quod quidem ipsum præclare Homerum intellexisse dicunt: idcircoq; vno ictu celeriter morientes Purpurea morte affici ait, peruulgatam suis versibus illud canens:

Purpurea illum mors, violentaq; Parca peremit.

Mel ac oleũ addidisse tincturæ, ut sine læsione aut detrimento florem tincturam uel in tempus conseruarentur, non male quis inde conijciat, quod Alexander Dario deuicto, uti Plutarchus memorat, Purpuræ Hermoniacæ quinq; millia talentum Suis captis inuenerit, annos seruaturæ decem minus ducentos, quæ florem recentem adhuc ac nouitum retine- ret: cuius (inquit) ferunt causam esse, quod puniceorum insectura melle perfectæ fuerit, & candido oleo candidorum, quippe horum in pari ætate splendorem integrum & fulgen- tem conspici. Ex quo loco, inquit diligentissimus pariter ac eruditiss. Hieron. ^h Mercur. à nemine ferè animaduerso dubitari video, quanam esset illa Purpura, quo pacto melle fa- cta esset, cum huius apud nullũ alium auctorem mentio habeatur, demũ quæ fuerint can- didæ Purpuræ oleo albo integræ conseruaturæ. Fuisse non pannos, lanã aut sericum Purpura tincta, sed ipsammet Purpuræ substantiã, adducor ut credã, tum quia tanto tempore fuisse conseruatam eiusmodi materiã non adeo verissimile est, tum quia in conficiendâ Purpuræ tinctura, neq; Plinius, neq; Pollux, neq; Cassiod. qui eius conficiendæ rationẽ diligenter perſecuti sunt, nec alius author, mel ipsiã commemorant. Præterea ex ⁱ Cassiod. colligere licet cõsueuisse consuſa & simul coaceruata Cõchylia sex menses absq; alio mægionio inte- gra seruari. Neq; quomodo lanæ aut serico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accõ- modari queãt, facile video cum propriè id nomen succo illi Purpurarũ ab omnib. scripto-

Cur tinctu-
ra iteraba-
tur.

^e L. 2. Carm.
^f Li. 1. Sylu.

Conchilia-
ta & Purpu-
rea differũt

^s Li. 9. Ad-
uers. cap. 5.
Vrina hu-
mana. Vbi
sunt ad tin-
genda Con-
chylia vel-
lera.

Pictorum
Purpura.

Tardiũs cõ-
sistit.

[†] Li. 16. c. 1.

Mel et oleũ
cur adde-
rentur.

^h Li. 6. c. 25.
Plutarchi
locus expli-
cat⁹ à Mer-
curiale.

ⁱ Lib. 1. Var.
Epiſt. 2.

* Lib. 3.

* Li. 7. c. 13

* Lib. 1. c. 4.

Oleum & mel à putredine cōseruandi vim magnā habent.

Albæ Purpuræ quæ Plutarcho.

Plutarchi lectio auctorior suspecta.

Oleum cur non adhiberetur.

* Lib. 2. Variar. c. 2. Herbar quæ Purpuram præbent.

ribus tributū inueniatur, vt iure quoq; idem βαρνή siue tinctura ab ipfomet nūcupatus sit, quòd illo solo tingerentur cuncta, quibus siue sponte siue artificio inhærebat: Sic enim Apollodorus apud Athenæum βάρμη eundem succum appellasse inuenitur. Itaq; res quantum ipse iudico, hunc in modum sese habet. Conchylia siue Purpuræ, aliæ erant puniceis, aliæ candidis corticibus testæ: nam sese candidas habuisse Zoographus testatur, vtraq; tamen eundē succum ab Aristot. Plinio & Plutarcho nuncupatū emittebant: captæ igitur Purpuræ diligenter contundebantur; si erant paruæ, vt Aristoteles docet, simul cū testis tundebantur, ob faciliore succi expressionem, ac in massam vnā cū succo redactæ, si ante sex menses in vsum ad infecturam trahendæ erant, absq; alio cōseruabatur, sin autem multo tempore durare debebant, punicearum massæ in melle, candidarum in oleo ex oliuis immaturis, albis à Galeno atq; ab alijs sæpenuerò nominatis facto, immerfæ cōseruabantur, adeo vt succus veluti recenter macatarū Purpurarū integer & floridus longo tēpore maneret. Sed si Purpuræ magnæ erant, quemadmodū * Vitruuius, & * Pollux tradunt, ijs Cōchas auferebant, atq; ita modò integras carnes totas fale cōditas; modò succū illum in cōdicha vena ab Aristotele & Plinio cōmemorata contentū & à carne separatū, similiter melle & oleo à corruptione tuebantur. Atq; hoc est quod in fine illius capitis voluit nobis significare Vitruuius hisce verbis. Id autē propter saluginē citò fit siticulosum, nisi mel habeat circumfusum. Quasi verò succus ille, quem Vitruuius vocat ostrum, citò corrumpetur, nisi ita melle fuisset mersus, vt vndequeq; circumfusum id habuisset. Vt enim oleum ad tuendas à putredine res magnam vim habere omnes sciunt, sic melle non modò alia corpora, verū etiam humana cadauērā per annos plurimos cōseruari solita fuisse præ cæteris testa tum habemus apud Xenophontem & Columellam. Plinius quoq; narrat sese principatu Claudij vidisse Hippopocentaurum in melle allatum. Et Varro in Sciomachia scribit, Heraclidem Ponticum plus sapientiæ habuisse, quòd præceperit, vt cōburerentur corpora, quàm Democritum, qui voluit vt in melle cōseruarentur, quasi si id factum esset à vulgo, ingens mellis caritas extitisset. Vt ex ijs omnibus liceat conijcere, cadauera Purpurarum vnā cum flore, vel florem ipsum cum suo folliculo tot annos melle ac oleo candido immerfæ, fuisse integra seruata, ac propterea Plutarchum qui sciebat vix sex menses Conchylia confusa manere, nec succum florem vocatum vltra cōseruari posse recentem, addidisse rationem tot annorum durationis ac sub voce βαρνή intellexisse vel totum eum rudem contusarum Purpurarum aceruū, ob idq; talenta illa potius fuisse ponderis quàm pretij, vel (quod magis credo) ipsummet florē cum vaginula sola aut etiam cū carnibus extractum. Hæc omnia Mercurialis ad Plutarchi loci explicationem, in qua nōnulli desiderari aiunt rationē, cur potius melle puniceas quàm oleo, ac è contrario cur potius albo oleo candidas Purpuras condirent, cū alioqui & mel & oleum æquē putredini ac corruptioni resistent, cumq; eiusdem coloris florem habeant puniceæ Purpuræ cuius habent albæ. Cuius quæstio solutionem si quis à me hic expectet, fallitur. Neq; enim ratione factum existimo quòd albæ oleo, phænicia melle conditæ essent, sed fortuito id euenisse, si modò verum est albas Purpuras à Plutarcho nominari ratione testatur, vt Mercurialis credit. Secus enim mihi videtur, quoniam λευκῶν non habet suum ἀντίδοτον; neque ἀλεργῶν priuatim punicearum interpretandum puto, sed vniuersaliter Purpurarum. Etenim si colore Plutarchus Purpuras distinxisset, dilucidius dixisset πορφύρων μέλανων aut φοινίκων, καὶ λευκῶν, qualem sane diuisionem distinctionemue apud veteres non inuenies: quomobrem suspecta semper mihi fuit Plutarchi lectio, crediderimque quidpiam desiderari quod ad dictionem λευκῶν pertineat, quam suspicionem mihi adauger Vitruuius in allatis à Mercuriale verbis, in quibus mellis quidem, sed olei minime, mentio fit. Si enim & oleo cōseruatæ fuissent Purpuræ, haud dubio, vt de melle, ita quoque de oleo meminisset, non iuerim interim inficias etiam oleo potuisse cōseruari, sed non æquo modo, mel enim simul cum liquore illo siue flore permisceri potest, quum oleum semper innatet, vbi cum liquore aliquo permiscetur, quod fortè in tinctura non requireretur; Quod obiter dictum esto, vt quisque quam placuerit, opinionem amplectatur. Ego saltem oleum tincturæ vel ideo adhibitum negauerim, quòd vestes, quæ ea erant inficiendæ, sua pinguedine labefactas et ac inquinasset, quod nos nostro sæculo plurimum abhorremus, & summa cura, vbi licet, prohibemus, cæterum illud notatū in primis dignum, eū qui sericū Purpuræ intingeret, purissimum habere debuisse corporis castitatem, vt tradit * Cassiodorus, quia inquit, taliū rerum secreta refugere dicuntur immunda. Iam verò herbas quoq; natura procreauit, ex quibus Purpureus quoq; color genuino illi similis tingitur: quare auctores Purpurā sepe marinā cognominarūt, nō quòd terrestris etiā sit, sed ad differentiā illius quæ ex herbis fiebat, de qua iam dicendum. Plinius, Trāsalpina Gallia, inquit, herbis Tyrium atq;

A atq; Conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Inter eiusmodi herbas non vltimum locum obtinere videtur coccum. Huius enim color cum Purpura maximè conuenit, quod liquet in primis ex euangelio Matthæi, Marci & Ioannis de veste qua Iudæi induerunt Seruatorem nostrum Iesum Christum. Sic enim Matthæus: *περιεθηκεν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνη*, id est: circumdederunt ei chlamydem coccinam: Marcus verò: *καὶ ἐνδύσαν αὐτὸν πορφύραν*: id est: & pallio Purpureo circumdederunt eum. Quam itaq; Marcus & Ioannes Purpuream vocant, Matthæus coccinam appellat à colore eo qui idem est, vt dixi, cum Purpureo, cum alioqui materia plurimum discrepent, adeo vt Mattheus colorè, illi verò materiam & colorem simul expresserint: quamobrè Purpuræ appellatione coccū non contineri rectè censuit Vlpianus, in lege, si cui lana. Coccū autem à Dioscoride *κόκκος βαφικὸς* dictum est, id est, granum insectorium, cuius satis magna copia colligitur in Gallia Narbonensi, vocaturq; à Gallis Vermillon, ab Arabibus Kermes, vnde Kermesinus color. Glossarijs grana *κόκκοι*; granitum *κοκκοτόν* dicitur: Hispani coccum granam à grano fruticis, & à grana Granatam urbem appellant propter cocci copiam. Brasauolus in libro de Syrupis multa scribit de Chermes: nos inde pauca murabimur. Coccum (inquit) Italisch vulgo granam dici, & esse veluti semen fruticis illic referentis, &c. Chermes verò (quam & ipsum ab antiquis cocci nomine comprehensum videatur, vt sit fortè coccus scolocius, id est, vermicularis) ex radicibus herbarum quarundā sumi, ex eoq; charmesinum colorem tingi, floridiorè quàm è coco. Ego (inquit) frequenter excauau, & granula circa radices collegi, quæ breui tempore in vermiculū transeunt. Aperitur enim semen (si ita vocandum est) & parua quædam formica alata exit, quæ auolat: exterior cortex inanis relinquitur, ad tincturam inutilis. Et hic est cocci vermiculus, qui apud D. Hieronymū reperitur, & in sacris litteris legitur tinctura ex vermiculo &c. Sunt autē plures, herbe, quarū radicibus inhæret chermes. Vna inter alias parua, incisā multū, quæ pimpinellæ folia imitatur, sed magis incisā. In multis Germaniæ locis colligitur; excellentius verò in Polonia circa Cracouiā. In Hetruria quoq; nascitur: putatq; Hetrusci genus pimpinellæ esse, stel lam vulgo appellat, alij thrialium. Nascitur autem & sub alijs herbis. Nam Poloni tres herbas habet, sub quibus nascitur. Vna est quā ipsi appellant Hiedospialek: putat esse auriculā muris, sed nō est illa quam Dioscorides sic vocat. Nascitur & sub parietaria & siligine (secali potius) quam Græci olyram, Poloni Zito, nos segala vocamus. Sed hanc nō excuant, quia maior est prouentus ex siligine, quā ex chermes, &c. Ego chermes illud de quo Arabes scriptores meminērūt, non aliud esse video quā coccū Græcorū, è frutice videlicet illic aquifoliæ pumilo: cuius grana matura vermiculū aliquē emittere putārim, si nō ubiq; & cuiusuis, alicubi tamen & speciei alicuius in eodē genere, vt coccus scolocius vel scolocias cognominari mereatur, grana verò illa de radicibus herbarum, eorumq; vermiculos & ex eis tincturā, veteribus planè incognita arbitror. Hæc & plura ille. Pluribus etiā hæc prosequitur Hermolaus, quæ tamē nobis minimè sunt prætereunda. Saxifragam (inquit) aliqui eandē esse putāt, quæ pimpinella & sanguisorba dicitur, &c. E radice vt ferunt, quibuldā horis vermiculus eruitur, qui curatus sericis præcipuè tingendis, Purpurā facit incōparabilem, cæteros colores splendore quodā & hilaritate superās: inuentus vt alia quoq; multa, casu, excrementis gallinaceorū ita coloratis, igitur purpurissimum ex hoc vermiculo carbasinum, à præstanti amphitheatralium velorum, vt arbitror, colore, dicitur. Quidam carmasinum appellant colorem: quoniam vermiculus ille Punica lingua carmes appellatur, quemadmodum & coccus. Potest & ab vrbe Charmi, quæ Sardibus est, nomen accepisse color is, quod lanas inficere Sardibus cœptum sit, vt inquit Plinius. De hoc vermiculo nihil apud veteres inuenias. Hieronymus in sacris litteris vermiculum & vermicularis vestes nominat, granum (vt opinor) aquifoliæ significans, quod auctore Plinio quibusdam locis vermiculi similitudine conspicitur. Hinc deriuatum arbitror, vt coccinea vestis scolocidata (scarlata quasi scolcata) hoc est vermiculata, vulgò diceretur: siue quasi quisquiliata (etenim granum cocci etiam quisquiliū vocatur Plinio) à quisquilijs, opinor. Sunt enim quisquiliæ, vt Festus ait, quicquid ex arboribus minimū cadit. De vermiculo Purpureo Democritus quoque meminit, tincturis vtili, sed è Purpuris ac murice, vt conijcio: nam & de vermiculo Galatiæ, hoc est iligno meminit. Hæc ille in corollario in Diosc. è quo Cælius etiā descripsit, qui insuper, Carmesinū, inquit, ¹ sunt qui opinentur chromasimum quoq; nuncupari posse quia sit radix Syria, quæ vocetur chroma, cuius est apud Theophrastum mentio. Ego omnino carmesinū à Kermes Arabica seu Punica voce coccū indicante, non vel à carbaso vel chromate dictū arbitror. De chromate Theophras-

Coccum in
sectorium.Purpureus
color idem
cum cocci-kermes.
Granatæ vr
bis Hispani
æ oppidūTinctura
ex Vermi-
culo
celo quid i
sacris litte-
ris.Herbe qua
rum radici
bus inhæ-
ret Cher-
mes.Chermes
Arabū est
Coccū Græ
corum.

Saxifraga.

Carmesin*
color vnde
dictus.Coccinea
vestis cur
dicta scola
cidata.
Quisquiliū¹ Li. 8. Ant.
leç. c. 11.

Anchusa q
vnguenta-
tingebant.

Chroma ra
dix.

De Carba-
so quædam

Li 19.c.1

* In Phoci-
eis.

Chermes
ex India.
P Lib. 9. de
Variet. rer.

Flos Indicæ
Purpureum
tingens.

9 Li.9.c.41.
Hylægium
quid.
Rubicæ co-
lor.
Ex Sandice
pretiosus
color Pur-
pureus.

flus in libro de Odoribus his verbis meminit: *χρωματισμοῖς δὲ τὰ μὲν ἐρυθρὰ (μύρα) τῇ* E
α γ γερῇ: τὸ δὲ ἀμαράκινον, τῷ καλεμένῳ χρωματι, &c. id est, colorem vnguentis rubris
ex anchusa faciunt; amaracinū autem ē chromate: quod radix est ē Syria vehi solita. Appa-
ret autem eam radicem non vilis pretij fuisse: quoniam myropolas pretiosa tantum vng-
uenta, quanvis non omnia, colorare solitos tradit. Et paulō post: Maron & chrōma, quod
amaracino miscetur, calfaciendi vim habent. Carmesini colorem rubrum esse constat;
chrōmatis verō radicula qualis fuerit, non inuenio expressum: rubrum tamen non fuisse
ex iam recitatis Theophrasti verbis apparet: vt nimium leuis sit quorundam coniectura,
carmesinum à chromate deductum. Dioscorides quidem in eius confectiōe non memi-
nit chromatis: quòd an sit radix curcuma hodie dicta, inquirendum, colore croceo. Sed
quoniam Herimolaus carmesinum quasi carbasinum, à præstanti amphitheatralium velo-
rum colore dici potuisse suspicatur, de carbaso quædam addamus: quam ipsam quoque vt
amorgen & byssum (vt post dicitur) propter materiæ pretium ac tenuitatem, sicut & seric-
um, Purpura coccoùe tingi solitam conijcio. Carbasus igitur (generis fæminini, sicut &
byssus; quanvis aliqui masculinum etiam faciant, & in plurali neutrum) genus est lini mi-
ræ tenuitatis, in Hispania primū repertum teste ^m Plinio; item velum ex carbaso factum. F

Virgilius in tertio Aeneidos

— & auro

Vela vocant, tumidoq; inflatur carbasus auro
Lucretius in sexto.

Carbasus ut quondam magnis intenta theatris.

Virgilius in octauo:

— *Eum tennis glauco velabat am. flu*

Carbasus. Et in vndecimo:

— *Tum croceam chlamydemq; sinuq; crepantes*

Carbasos, fuluo in nodum collegerat auro.

Plura leges in promptuario Trebellij. Vnde apparet carbasum alijs quoque pro arbitrio
coloribus tinctū fuisse. Pollux carpasum, *κάρπασον* dixit, vt mox patebit. Meminit ^a Plin-
nius. Hispania citerior habet splendorem lini præcipuum, torrentis, in quo politur, natu-
ra, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primū carbasus repertis. Et aliquantō
post de velis tinctis loquens: Carbasina deinde vela primus in theatro duxisse traditur
Lentulus Spinter, &c. Gallica quidē vox Crespe, à Carbaso seu carbaso facta videri potest. G
Inuenio verō & apud ^o Pausaniam, nasci in cocci fruticis fructū breue animalculum, idq;
statim ac in aërem fructū iam maturo est emissum, volare, ita vt culici simile (inquit) videat-
ur, nunc autem priusquam perficiatur animalculum, fructum cocci colligi, & sanguinem
infecti lanas tingere. Monachi qui in Mesuem commentarios ediderunt, Brasauoli senten-
tiam secuti sunt, quos reprehendit And. Matthiolus in capite de cocco infectorio: vbi hæc
etiam eius verba leguntur: Chermesinum nouum iam pridem conuehitur in Italiam ex
Hispanijs, ab occidentali India importatum: quod cū copiosissimum adferatur, chermes-
ina stamina nunc vilescece cœperunt. De eodem puto ^p Cardanus intelligit, his verbis:
Aduchuntur ad nos nunc semina pro Purpureo colore serici conficiendo, similia cimici-
bus, à quibus sublata sunt capita: vnde pretium serico rubenti imminutum ferē ad dimi-
dium, cū olim ē bibinellæ herbæ tuberibus radici adnascantibus fieret. Sed fortē vterq;
iste coccus, ilicis nimirum, & qui ex tuberibus plantarum colligitur, etiam antiquis cogni-
tus fuerit, lego enim apud Ctesia in Indicis: Hyparchus annis per Indiam fluit, ad cuius
fontes flos Purpureus nascitur, quo Purpura, floridior etiam, quàm Græcanica, tingitur. H
Ibidem animalcula canthari magnitudine visuntur, rubro cinnabaris colore, pedibus præ-
longis & vermis instar mollia. Oriuntur ea in arboribus, quæ succinum ferunt: & fructi-
bus earum vescuntur, ipsaq; perdunt: vt pediculi vites apud Græcos. His tritis Indi Pur-
pureo colore vestes, tunicas, (*τὰς ποικίλας, καὶ τὰς χιτῶνας*) & quæcunq; voluerint, in-
ficiunt: quæ Persicis etiam tincturis præferuntur. Sic Ctesias: Illud autē prætereundum
non est, Purpuræ succo veteres coccum ^q Plinio testante permiscuisse: Quin & terrena mi-
scere coccoq; tinctum Tyrio tingere, vt fieret bis byssinum. Inuenio & hunc colorē coe-
co & Purpura permixtum, hysginum fuisse nuncupatum. Rubicæ colorem Garanciā vul-
gus infectorum vocat, quem tanto in pretio esse scribit Iul. Cæsar Scaliger, vt & nunc re-
gium colorem multi nomen, & celebratus sit à principe poetarum sub Hiberæ ferrugi-
nis commendatione, inter colores militares. Superius diximus quàm pretiosa Purpura
apud Indos fieret ex sandice, ad cuius rei corroboracionem cū hic potius illud erat di-
cendum, binas quas reperio, authoritates, quarum altera Hermolai est, altera Cælij, addu-
cere

- A** cere libuit. Sandix Indica, inquit ille, de qua in Aureliani Cæsaris vita legitur, pretiosas Purpuras fecisse, aliud (quàm vermiculum dictum) tincturæ genus puto. Hic verò, Indicā Purpuram inquit, ex sandice parari, prodit historia, tantæ verò creditur excellentiæ, vt illi appositā alia quævis, specie cineris decolorari animaduertatur. Phyllanthion cognomento dyticon apud Democratum, herba ad Purpuram tingendam satis celebris, nec præterea qualis sit monstratur: In Theophrasto & Plinio legitur & phyllantes herba inter spinosas, sed mitior aculeis, & ab radice tantum foliata. Ita lego apud Hermolaum. Video autem Theophrastum chamæmeli genus, quod caule foliato sit, anthemion phyllôdes appellare. Cælius inter amorges significata (ita autem Græci amurcam dicunt, aliquandoq; etiam vini facem) ita quoque vocari ait herbam Purpuream vestibus inficiendis, quæ in de dicantur amorginæ, quanquam, inquit, & prætenuis arundinacæ paniculæ portio dicitur amorgis. *Αμόργια*, coloris est byssini species ab Amorgante insula. *Αμόργις*, Hefychio, Suidæ, ac potissimum Varrino, est *καλάμη τις ἐξ ἧς ἐνδυμα γίνετα: ἢ ὕφασμα, ἢ χιτὼν*. *Αμόργια*, *λεπτοῦσφι ἐνδύματα*. *Αμόργινος*, *χιτωνίσκος*, *παρα τὴν ἀμόργια*: id est, Amorgina tunica fit dicensur ab amorga, quod genus est coloris, similis bysso. Significat & vestem pretiosam. *Αμόργιον*, *ἑμοιον βύσση πολυτελέ*, *λέγεται καὶ ἀμоргια* *ἐπὶ λυκάδ*. *Αμόργια*, *καὶ ἀμόργη*, *καὶ ἀμόργις*, ἢ *λοκαλάμη*. *Αμόργις*, *τι καλάμη τῆς ἀνδύλης τοῦ λεπτοπατον μέρους*. Hæc omnia illi, quibus etiam Suidas addit: *Αμόργις*, simile est lino *ἀλεπίσφ*, id est, non decorticato, decorticate autem ipsum & parare (ad lanificium) solent. *ἐς δὲ σφοδρά λεπτόν ὑπὸ (malim κατὰ) τὴν βύσση, ἢ τὴν κάππασον*. Eustathius etiam *Αμόργη* exponit, amurca olci, item Purpura secundum veteres. *Ἐς δὲ καὶ χιτὼν ἀμόργινος*. *Αντιφάνης δὲ φησιν ἐν Μεδείᾳ*. *Ἡ γὰρ χιτὼν ἀμόργινος*. Pollux, & alibi: *τὰ δὲ ἀμόργια γίνεσθαι μὲν τὰ ἄριστα ἐν τῇ ἀμόργῃ: λῆς δ' ἐν καὶ ταῦτα ἀναγίγναι*. *ὁ δὲ ἀμόργινος χιτὼν, καὶ μόργις ἐκαλεῖτο*. Ex his apparet amorgen nihil aliud quàm lini genus fuisse, sed subtilius, & quoniam fortè Purpureo colore tangebatur, (sicut & sericum & byssus, aliâq; tenuissima lini genera & vellera præstantiora, vt Milesia) amorgen Purpuram, & amorgina Purpurea, aliquos interpretatos esse: sed ineptè: (vt & Hefychius byssinum Purpureum) poterat enim etiam alio colore tingi. Itaq; non rectè Cælius, & sine autore dixit, amorgen herbam Purpuream vestibus inficiendis aptam fuisse. Quare Zoographus amorgen dictam suspicatur per metathesin ab Hebraico Argaman, quod est Purpura, vel sericum
- C** Purpura tinctum. De hac etiam hæc Plinij verba accipienda existimat: Panici quatum genus Orchomenium appellant, fit è palustri velut arundine, duntaxat panicula eius. *Ἐλε-^{Li 2. c. 10.}νας τὰς ἀπὸ Ἀργύπτε, ἄλλας δὲ τινὰς ἐκ τῆς Εἰβραίων καὶ Κιλικίων ἐκτοριζόμενοι γῆς: τὰ δὲ ἀμόργια, καὶ βύσσινά σιωπῶ ὑπερεκτεταίκεν ἢ τρυφή καὶ τὴν ὀνομασίαν*. De bysso plura dicemus in Pinnathic paucula addi, ex Strabone: *Ἐξ lana arboribus quibusdam innascenti apud Indos Nearchus ait texti sindones subtiles, συνδόνες τὰς ἐν ὑπερίσ: & Macedones ea pro tomento vfos, (ἀπὲρ τὰράλων αὐτοῖς (malim αὐτῶ, scilicet τῶ ἐρίφ) χρῆσθαι, καὶ τοῖς σάγμασι σαγῶν)*. Esse autem huiusmodi etiam serica, bysso ex quibusdā corticibus excarinata, ἐκ πῶν φλοιῶν ξανομένης βύσση, tanquam serica lintea è bysso ceu materia & lana fiant. De anchusæ scribit Nicol. Myrepsus: Coria alba vt Purpuræ instar tingantur, anchusæ radicem aceto irrigata illine. Idem in fine remediorum ad dysenteriam, anchusam esse scribit herbam quandam tingentem *τὰ ἀλνθινὰ κύρια*, nescio quo sensu, nisi legas *ὡς ἀλνθινὰ κυρῶνικα*, id est, vt veri murices. Dioscorides quoque anchusæ radicem sanguineo colore inficere manus scribit, quod mulierculis non ignotum, quæ eo succo tanquam purpuris malis, quod rubicundæ fiant, inficiunt. Hysge, *Ῥσση* Suidæ Hysge: quædam herba est & *ῥσσηβοαρῆς χιτὼν*, tunica hysge (vel hysgino colore) tineta, dicitur & in neutro plurali numero *ῥσσηβοαρῆ* (supple *ἱμάτια*) ita ille, apud quem *ῥσση* (malim *ῥσση*, quamvis litterarum ordo repugnet) tincturæ genus est.

Τὰ κόκκιο βαρύντα, καὶ ὕς τοιο θέρια,

Versus authoris innominati, Videntur autem hysginus & coccinus cognati colores esse, nomine etiam congruente. Nam Pausanias in Phocicis author est, fruticem, quem Iones & Græci coccum appellant, Galatas qui super Phrygiam incolunt, lingua vernacula hys nominare. Galli quidem Europæi hodieq; ilicem aquifoliam hus vel vt ipsi scribunt, hous appellant: frutex autem cocci illex aquifolia pumila quædam est. *Ῥσση*, Hefychius & Varrinus exponunt *βάμμα τι*. In quorum vulgaris lexicis hoc nomen non rectè oxytonum scribitur. Meminit huius dictionis etiam Plinius, dum ait, in vigesimo primo: Hyacinthus in Gallia eximie provenit: hoc ibi pro cocco hysginum tingitur: Et in trigesimo quinto:

Phyllanthiō
dytici her-
ba ignora-
tur.
Phyllantes
herba.
Amorge.

Αμόργια
dytici her-
ba ignora-
tur.
Phyllantes
herba.
Amorge.

Αμόργια
dytici her-
ba ignora-
tur.
Phyllantes
herba.
Amorge.

Celijahod.
error.

Li 2. c. 10.

Lib. 15.
Geog.

Radiciis an-
chusæ vfos.

Hus Gallis
illex Aquifo-
lia.

Sat. pr.

quibz: Purpurissum Puteolanum, inquit, potius laudatur quàm Tyrium, aut Getulicum, vel Laconicum, vnde pretiosissimæ Purpuræ. Causa est quòd hyfgino maximè inficitur, rubiamq; cogitur forbere. Hyfge igitur herba eadem, quæ hyacinthus videtur: ex hyacintho autem non cocci sed sui coloris vestes tinctas opinor. Persius:

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina lana est,

Ferrugo.
Hyacinthi-
na.

vbi quidam legunt lumbos, & ianthina læna est, id est, violacei coloris. Baysius ex Nonio ferrugineum, ait esse colorem ferro ardenti haud absumilem, vt quidam (inquit) putauere; qui & hyacinthinus ex Virgilio: ait enim ferrugineos hyacinthos. Et alibi: Hyacinthina, inquit, dicuntur vestimenta, quæ cum eius floris colore certant, vel etiam eiusdem nominis lapide. Antonius Thylefius, in hyacinthino colore Purpuram lucere subnigram affirmat. Hyfginum inquit idem Baysius, planta est colore flaua & inde ὑσγινόβαρῃ dicta, quæ ab ea planta tincta sunt, τὰ ὑπὸ αὐτῇ βεβαμμένα. Hoc legisse memini in scholijs in Nicandrum, si tibi probatur author. Hyfgini etiam mentionem Vitruuius in octauo facit.

Hyacinthi-
nus color.

Ruellius verò hyacinthinum colorem non tantum ex propriè dicto hyacintho, vt ferè creditur: sed è viola quoq; quæ syluestris dicitur hyacinthus, traxisse nomen Plinio videri putat; nisi quis, inquit, ianthinum malit, quàm hyacinthum legere. Atque hæc de plantis, quibuscum Purpura fiebat. Inuenio præterea animal. Rondeletius enim quartam vrtice speciem describens: Ex interioribus eius partibus (inquit) filum longum deducitur Purpureo colore tam iucundo, tamq; florido infectum, vt cum pretioso illo Purpuræ succo certet. Verisimile est hanc vrticam Purpuræ adhærentem (testis enim alienis adnascitur, & maximè Purpuritis) à cane Herculis demorsam fuisse, &c.

Vrtica ani-
mal Purpu-
reo filo.

I N V E N T I O.

Hercules i-
uentor se-
cundū Ty-
rios.

VRPURA quo pacto & quando sit inuenta, est legere apud Nonnum in quadrag. simo, & in onomastico Pollucis libro de verbis idoneis ad Commodum primo, qui inquit: Tyrii serunt captum amore Herculem cuiusdam nymphæ indigenæ, cui nomen Tyros, sequebaturq; eum canis, qui irreptantem scopulis Purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam adisset Hercules, delectata illa insueta tinctura, affirmavit sibi cum illo nihil fore, nisi ad se vestem ad ferret, etiam canis illius labris splendidiorem. Quocirca Hercules inuenta animante, collectoq; sanguine, munus puellæ detulit primus vt Tyrii dicunt, punicæ infecturæ author. Sed quid si fabulosam hanc inuentionem esse dicamus? nam Georgius Cedrenus in compendio historiarum nymphæ nulla facta mentione, etiam Herculem Purpuræ inuētorem, philosophum fuisse scribit his verbis. Inferioribus temporibus (post regnantem Mercurium in Aegypto) Phœnice regnante, Hercules fuit philosophus cognomento Tyrius. Is Purpuram inuenit. Cum enim in eam Tyri partem adscendisset quæ ad mare pertinet, pastoris canem vidit Concham verare: pastorem à cane sanguinem emitti putantem, lana ab oue accepta, quod ex ore canis defluebat, abstergere. At Hercules qui rem obseruaret, tincturam eius lanæ egregiam cum admiratione vidit: animaduersorq; liquorem eum ex Concha ista fluxisse, lanam istam magni doni loco ad regem Tyri Phœnicem attulit. Is spectaculo tincturæ istius attonitus, iussit hoc modo lanam tingi, atque ex ea sibi regiam vestem parari: qua primus hominum indutus, omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorum tincturam ignorauerant homines.

Hercules
philosoph.

Phœnix pri-
mus Purpu-
ra vltus.

D E N O M I N A T A.

Πορφυρο-
βάρος.

πορφυροβάρος Græcis dicitur, qui Purpuræ liquore vestes tingit, in qua significatione ex Alexandro Aphrodisæo assertur etiam πορφυρεὺς, quæ tamen vox potius significat eum qui Purpuras venatur, à verbo πορφυρεύω, id est, Purpuras venor. Hyecfius Purpurarum venatores vocauit πορφυρευόμεναι: quam quoque dictionem ab eodem verbo formari non dubitârim, quando πορφυρευται & πορφυρευτική τέχνη apud authores leguntur. Πορφυροπῶλις est negociator Purpurarius. πορφυροπῶλις quidem fæminum pro muliere Purpuras vendente apud Suidam legitur, id est lanas vel vestes Purpureas, ἢ τὰ πορφυρὰ (subaudi ἱματῖα vel ἐσθῆματα) πῶλῃσα.

Πορφυρο-
πῶλις.

A πωλῆσα, Πορφύρεος apud eundem Suidam idem est etiam, vt πορφύρεος ἐδῆς. Πορφυρο-
 δῆς, Purpuræ spetiem gerens, Purpureo colori similis. Euripides πορφυροῖδ' ἐὰν δὲ ἄλγῃ,
 per mare nigricans in modum Purpuræ. Πορφυροῦ καυλός, qui Purpureo caule est. Πορφυρο-
 μιγῆς, Purpuræ permixtus, Polluci de vestium generibus, πορφυρομιγῆς ἐδῆς καὶ χλα- Πορφυροῦμι
 μὸς est non ἢ συνῶφαντος πορφυρά, sed quæ τῇ ἐξέρεϊ φαῖν' οὐση καταρχαὶ ἐμέμικτο. Πορ- γῆς.
 φυραίνδης, qui Purpureo flore est, Ἀκροπόρφυρος, in extremitate vel in summitate Purpu-
 ram habens, vel in extremitatibus & lumbis: vt vestimenta quorum simbræ & lumbi sunt Ακροπόρ-
 Purpurei. Ἀπόρφυρος, nulla Purpura insignis, Purpura non amictus, vt Plutarcho ἡ φυρος.
 γυνὴ ἄχρυσος καὶ ἀπορφυρος καὶ ἀφελὴς παρσι. cui apud eundem in sympol. sexto op- Απορφυρος
 ponitur ἡ χρυσὸν φερέσα καὶ πορφυραν. Ex eodem ἀπορφυρον ἱμάτιον, est vestis quæ Pur-
 pureo colore non tincta est: vel toga sine Porpureo clauo, vestis cui ora Purpurea non est
 addita. Διαπόρφυρος, ex quo aliquid Purpurei coloris pellucet: Quem aliquid Purpurei
 coloris velut intercipit. Barbarus tamen vertit Purpureus in hoc loco Dioscoridis, ἐν τῷ
 ὑπολείκῳ διαπορφυρον. ex albicante Purpureum. Ἐμπόρφυρος oppositum τῷ ἀπόρφυρος, &
 significans vel Indutus Purpura, vel imbutus Purpureo colore, Purpureus. Budæus inter-
 pretatur non solum Purpureus, sed etiam in Purpuram vergens, in Purpureum colorem
 inclinans, apud Dioscoridem. Ἐπιπόρφυρος, Accedens ad Purpuram, vt Gaza vertit apud
 Theophrastum. Περιπόρφυρος, Purpura amictus, prætextatus. Plutarchus: Publicola, ὁ μὲν-
 ρος ἐδῶκεν ἐξ ὑπατριδῶν περιπορφυρές δίκαι: obfides dederunt ex genere patritio prætex-
 tatos decem. Et περιπορφυρός ἐδῆς, prætexta vestis: itidemque περιπορφυρος τίθεται apud
 Plutarchum, quod Romuli gestamen fuisse dicit. Sæpe sine adiectione, ἡ περιπόρφυρος,
 subaudiendo ἐδῆς, vel τῷ βέντος. Athenæus in decimoquarto de censoribus Romanis, τῶν
 περιπορφυρον ἐν δὲ οὐκίς. Plutarchus in problemat. Rom. διατὶ περιπόρφυρον ἡ δὴ μαρχός
 οὐ φορεῖ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων φορεῦντων. Sic apud Liuium, Prætextis Purpura togis vti:
 & frequenter, Prætexta insignis, Ἐποπόρφυρος, aliquatenus Purpureum colorem referens,
 leuiter purpureus. Πορφυρέος purpureus, purpuram referens. Πορφυρίος & πορφυρός per
 contractionem, Purpureus, seu color purpuram referens. Grammatici Græci poetarum
 interpretes aliquando nigrum vel nigro propinquum interpretantur. Zoographus allatis
 hisce veterum authoritatibus: Pretiosus ille flos nigrantis rosæ colore subluccens, Plinius
 de Purpura. *Viola subluccet Purpura nigra.* Virgilius de amello flore. Conchylijs virus
 graue in fusco, (alias fuco, quod præfert) color austerus in glauco, & irascenti similis mari,
 Plinius. hisce inquam authoritatibus, & vt grammatici sentiunt, esse ait colorem purpu-
 reum nigrum rubore quodam admisto. Nos supra multiplicem purpuræ seu purpurei co-
 loris differentiam ex authoribus ostendimus, nam & ipse in Conchis flos, in litore & pe-
 lago variat, item in regionibus diuersis, & in tinctura apparatus mixturæque ratio varia est,
 vt exposuimus. Semper quidē rubri aliquid continet, siue id simplicius sit, siue ad nigrum
 aut violaceum cæruleumue inclinet. Purpureum & phoeniceum colorem hisce verbis di-
 stinguunt *Goropius. Qui spadicem, quem Virgilius in equis probat, eundem cum phœni-
 ceo arbitrantur, à veritate tongè discedunt: decepti videlicet hinc græco palmæ nomine,
 hinc Plinij authoritate, qui phœniceum & purpureum distinxit colorem, florem vicefi-
 mo tertio vicefimi primi libri capite describens. Quod ad arborem phœnicem & eius spa-
 dicem colorem phœnicem vocari: & profectò egregiè risisset Virgilius, si phœniceos
 equos ab ipso demonstrari tibi postulasses. Quid? an non phœnicopterus auis nomine
 suo & rubris pennis satis ostendit, quis sit color phœniceus apud Græcos? Verùm cum
 purpureum colorem à rubro differre dicimus, phœnicei coloris nomen pro certa forma
 rubri coloris accipimus, qui nimirum in granatis interius spectatur. Plinius amethysti-
 num & violaceum colorem propriè purpureum dici ostendit, licet & hoc nomen ad quem
 uis rubrum colorem diuagetur. Differunt igitur purpureus & phœniceus, vti carbun-
 culus siue rubinus vulgò vocatus, & laudatissimus amethystus; siue vt rosa & viola. Qua
 de reliquet eos plurimum aberrare qui phœniceum colorem non solum cum purpureo
 confundunt, sed inde etiam rubrum colorem dici scribunt, quia purpura primum in
 Phœnicia sit inuenta. Hæc & plura ille. Purpureus quandoque pro purpurato poni-
 tur, atque ita purpureos tyrannos dixit Horatius, purpureos reges Claudianus, purpu-
 reum scurrum luuenalis: aliquando purpureus pro pulchro dicitur, vt supra etiam di-
 ctum est. Virgilius:

Et pro Purpureo pænas dat Scylla capillo.

Martialis in octauo.

Διαπόρφυ-
ρος.

Ἐμπόρφυ-
ρος.

Περίπορφυ-
ρος.

Ἐποπόρφυ-
ρος.

Πορφυρέος.

Purpureus
color qua-
lis.

* Lib. 12.
Hierogl.
Purpureus
à Phœniceo
distinguitur,
Phœnicis ar-
boris color

Phœniceus
color an à
Purpureo
differat.

Purpureus
pro Purpu-
rato.
p pulchro.
L. a. Georg.

*Hic stetit Artēsi formosus pulvere belli,
Purpureum fundens Casar ab ore ubar.*

Annotauit & hanc significationem Ant. Thylesius his verbis: Rubrum colorem maximē indicat animalium sanguis, & quo lana inficitur, coccus: ostentat tamen hunc colorem præ cæteris rebus liquor Purpuræ: cuius adeo gratus est color, vt si quid paululum habeat ruboris, modò visu sit illud non iniucundum, Purpureum sape dicatur, vt sunt violæ, & varia florum genera, quin & candidusis enim quoque oculos remoratur, à poetis vocatur nonnunquam Purpureus: nam & olores Purpureos dixit Horatius, & niuem ipsam purpuream Albinouanus. De purpureo colore & verbo *πορφυρέαι* erudita quædam depromit^z Scaliger. Varia in primis substantiua purpureo adiungi inuenio, vt in primis sanguinem: nam Homerus *πορφυρον αίμα* dixit, notante Eustathio, nec non Plinio, apud quem legimus: Tyrius (fucus, coloruē priuatim dictus) nigricat aspectu, sanguinis concreti modo; vnde & Homero purpureus dicitur sanguis. Multorum autem opinio fuit animā esse sanguinem siue (vt Empedocles arbitrabatur) in sanguine. Hinc illud apud poetam: *Purpuream vomit ille animam*. Et, *Vitam cum sanguine fudit*. Homerus, inquit Pierius Valerianus, eos qui valido aliquo vulnere (vt purpuras Conchas purpurarij vno saxi ictu collidunt,) perempti fuissent, purpurea morte sublatos dicit. *Purpureos cristis iuuenes* dixit Virgilius in nono. Sic in decimo *Purpureum pennis & palæa coniugis ostro*. nam rubris cristis utebantur antiqui, vt videre licet in nono vbi ait *cristaχ, tegit galea aurea rubra*, & in duodecimo *& rubra cornua cristæ*, quas & puniceas nominat, vt: *ant punicea septum formidine penna*. Narcissus etiam ipsi est purpureus, & dictamnum flore purpureo celebrat; item flores purpureos, ver, mare, lumen iuuentæ diuersis in locis, item cothurnum in primo; amictum tertio, vestem quarto, lumen sexto, & Georgicorum secundo purpureas vites, sui generis: tertio purpurea aulaæ. *Et clarum vestis splendorem Purpuræ*, lego apud Lucretium per initia secundi. *Πορφυρέην ἱπν* dixit Homerus, Scholiastes *ποικίλην*, id est, variam interpretatur. Purpureum de mari aut flumine aliquando pro cæruleo dici Grammatici annotant, & nos etiam supra annotauimus. Virgilius in quarto Georgicorum.

* Exercit.
325.13.

Anima in
sanguine.

Purpurea
morte sub-
lati qui di-
cebantur.

Mare cur-
dictum Pur-
pureum.

Maris epi-
theta.

Purpurea
mors qui di-
catur.

Cælij Rho-
digini lap-
sus.

In mare Purpureum violentior influit amnis.

Cicero in quarto Academicarum: Mare illud quod Fauonio nascēte purpureum videtur, idem huic nostro videbitur. Purpura, inquit Pierius Valerianus, non nisi in imo reperitur pelago, vt tradit Apollonij Argonauticorum interpres, qui verbum *πορφυρέα* profundū esse interpretatur. hinc mare purpureum, pro profundum, poetæ sæpius posuere. *Κύμα πορφυρέον* apud Homerum, Eustathius nigrum interpretatur, vt & sanguinem purpureum. colore enim ferè conueniunt, inquit, & purpureum ad nigredinem accedit: & verbum *πορφυρέον*, de quo plura mox, etiam de mari in vfu est. Epithetorum quæ poetæ mari tribuūt, quædam parti tantum eius conueniunt: vt glaucum, vbi minimè profundum est, & albam arenam apparentem habet: & eanum, circa litus solum. Nigrum autem mare, quod simpliciter eiusmodi apparet, dicitur (nimirum quā profundum est) *μέλας δὲ γὰρ πόντος*, ὁ ἀπράτος ποῖτος. cæterum, *τὸ πορφυρέον καὶ κυάνειον, καὶ σινωπὸν*, differentia sunt nigredinis, (sic & *διοφειρόν ὕδωρ* cognominatur,) Cum igitur mare nigrum purpureum, aut alio simili (à colore) epitheto nominatur, quod partis est, ad totum refertur. Hæc Eustathius. Sic & *ἱρδινεὶς* mare dicitur. Idem alibi quoque *πορφυρέον κύμα, καὶ πορφυρέον θάλαττον*, à verbo *πορφυρίν*, quod nigrere seu nigrare significat, deducit. Homerus præterea *ἀλα πορφυρέω* dixit in Iliade, & Aratus in Phenomenis. Nam cum ventus mare cæruleū crispicans nitescere facit, purpurare vndas, dixit poeta Furius. Eleganter Cicero in secundo Academicorum. Quid mare, nonne cæruleum; aut eius vnda, cum est pulsa remis, purpurascit? *Ἀλιπτορφυρέον* Eustathius interpretatur nigrum & simile *ἀλὶ πορφυρέσση*; vel marina purpura tinctum *αλουρρόν, πορφυρέν*. *Κηχλας* (pisces) *ἀλυσδέας* dixit Numenius. Purpuream mortem Homerus in Iliade.

Ἑλλας πορφυρέος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταίη.

Scholiastes interpretatur nigram, vel sanguinariam vel cruentam: aliqui violentam & subitam. Hefychius: *Πορφυρέος θάνατος*, etiam exponit *μέλας, καὶ βαδυς, καὶ τα ραχιδής*. sed *βαδυς* & *τα ραχιδής* fortè ad mare potius, cui idem epitheton tribuitur, quam mortem referri debent. Sed hic obiter Cælij Rhodigini lapsum detegam. Dignum scitu, inquit ille, de purpurario traditum infectore legimus, qui visus fraude agere in tingendi ratione: cum eo nomine, vt tum mos erat ad vltimum duceretur supplicium, iocis etiam nunc locum superesse arbitrat, ad Homericum illud potissimum adiecit animum: *τὸν δὲ*

Ἑλλαβὲ πορφυρέος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταίη.

A Ita Caelius ex Eustathij in Homeri Iliados E parecbolis : vnde & Varinus repetijt : potestrema verba Græca sic leguntur : Α'παγόμενος αἷς θάνατον κατ' ἑὸς προηκαίσατο ποθεῖν εἰς ἀσύνον σάωμμα ἐκ τῶν Ὀμήρου, τὸ, τὸν δ' ἐλαβε, &c. ex quibus apparet, non ipsum purpurarium hoc aduersus se carmen, sed alios qui spectabant, in illum protulisse. Πορφυροχρῆν Πορφυροχρῆν. in eodem significatio, pro purpureo scilicet, ab Eustathio dictum inuenio, & apud Dioscoridem τῇ χρώῃ πορφυροτέρων, de tertia specie Alcyonij, de qua Galenus, πορφυρίζει δὲ τῇ χρώῃ. Caterum cum & alia nomina dentur apud authores purpureum colorem significantia, non erit præter ordinem ea hic recensere, Ἰόζωνος Varino & Hesychio exponitur πορφυροζώνος. putarim ab ἰον, id est viola, cuius color quoque purpureus nominatur, deductam eam vocem esse. Eisdem Ἰων δὲ est πορφυρᾶ. Calaina fictilia vasa Alexandriatica conuertit : & bene quidem. Nam & ^b Plinius de Murrhinis scribens : In pretio est (inquit) varietas colorum, subinde circumagentibus se maculis in Purpuram candorēq; & tertium ex utroque ignescentem, velut per transitum coloris Purpura rubescente, aut late candescente. Sunt qui maximè in ijs laudent colorum repercussus, quales in cælesti arcu spectantur. Hæc ille : Conuenit autem iridis etiam color, & coloris ad solem variatio Purpuræ. Quærendum igitur an Murrhina Latinorum, eadem sint Calainis Græcorum : quando aliud Græcum nomen eorum hæcenus nemo ostendit. Arrianus in navigatione rubri maris, in Scythia (vel Synthia fortè à fluuio) iuxta id mare regione, lapidē Calleanum, καλλεανόν, cum Sapphiro, nardo, &c. ad Minnagar metropolin Parthorum regi subditam, vehi tradit. Hunc quoque purpureum quis non incongruè interpretetur. Καλλεαιοι, apud Hesychium sunt, οἱ τῶν ἀλευκτρούων πώγωνες, καὶ πᾶν πορφυροειδὲς χρώμα, & subiungit, ἐνίοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Ἀγυπτιοῖς χρώμα καλλαινόν. Nos de ostreis calainis vel callainis scribemus, quæ forsitan vel purpurei coloris erant, vel ad Purpuram tingendam vtilia, vel ad vasa aliqua conficienda : nam & Murrhina & Conchis fiebant : ut calainus color purpureus sit : nam Purpura alijs nominibus & Caltha & Calyx appellabatur. Reperio præterea apud eundem Hesychium & Varinum pro καλλεανῶν expositum πορφυρᾶ. Vbi fortè scribendum καλλη, ἀνθῆ πορφυρᾶ : nam ita scriptum reperio ab Ammonio. Colossinus color denique idem est qui purpureus, quod ita comprobat doctissimus Cælius^c Calcagninus in Epistola ad Thomam Calcagninum nepotem. Cupis (inquit) scire à me quis sit color colossinus : licet ego Colossenum magis legendum putem. nam Græci κολλοσινον dicunt, atque ita in duodecimo Strabonis scriptum. Καὶ οἱ Κολλοσινον (oxytonum fortè scribi præstaret) ἀπὸ τῶ ὁμοῦ μὲν χρώματος πλησὺν διπλοῦντες : à Colossis scilicet vrbe Troadis. Vnde & Colossenses illi celebres diui Pauli epistolis, tantum abest ut à Colossio Rhodio dicti sint. Color autem is purpureus est, aut in purpureum declinans : nam cyclamini florem colossinum deferibit in vigesimo primo Plinius : & nos testes oculis habemus. hunc enim colorem in flore cyclamini nunc agnoscimus. Quin & Dioscorides eum sic describit : Κυκλάμινος φύλλα ἔχου πορφυρᾶ, ποικίλα. κατὰ θιν καὶ ἀνὰ θιν κλίσην ὑπολευκοῖς : κανλὸν δὲ τετραδαυτλόν, γυμνόν : ἐφ' ἧ ἀνθῆ ρόδοειδὴ πορφυρίζοντα : ex quibus verba vltima, flores in modum rosæ purpureos significant. Sed tempestiuū est reliqua Purpuræ denominata prosequi. Πορφυρίς, purpurea vestis, vbi subaudiri potest ἑδῆς. Xenophō in octauo Pædiæ, ἐδὲν φειδόμενος, οὐτε πορφυρίδων, οὐτε ὀφρυρίων, οὐτε φοινικίδων, οὐτε χαρυνικίων ἱματίων. Sic & Πορφυρά vlturpatur : ac sicut πόρφυρα βασιλείκος dicit Herodianus, sic idem eodem libro ἡ βασιλείος ὑπέδ' ἔχ' αὐτο πορφυρίς, imperatoria Purpura suscepit, Commodum videlicet in lucem editum. Πορφυρίς item auis est, ut mox dicetur. Item insulæ nomen apud Plinium, quam Nisyrōn antè dictam fuisse ait. Sic Eustathius eandem Nisyrōn nominatam fuisse ait πορφυρίδα, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρέων. Idem tamen Plinius alibi & Cythera ait vocata fuisse πορφυρίδα, quæ Eustathius quoque πορφυρίσαν nominata tradit διὰ τὸ καλὸς τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρέων. Πορφυρίτης, purpurans, πορφυρίτης λίθος Lapis in modum Purpure rubens. Cuius meminit^d Plinius, dum ait : Ruber porphyrites in eadem Ægypto. ex eo candidis interuenientibus punctis leucostictos nominatur. Eius fæd^e minimum πορφυρίτης, nigricans in modum Purpuræ, Purpuræ nigrantis speciem gerens, ut porphyritis ficus apud^e eundem. Πορφυρίων, Latinis porphyrio auis nomen apud Aristotelem & Plinium, & Athenæum, qui inter alia ex Aristotele tradit σχιδαιόποδα αὐτον εἶναι, ἔχον δὲ χρώμα καυθρον, σκέλη μακρὰ, ῥύγχος ἡγμέλιον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοιτοῦν, μεγίστος ἀλευκτρούος. Aitq; ibidem Callimachum in libro de auiibus discrimen facere inter πορφυρίαν & πορφυρίδα, vt pote qui ἰδίᾳ ἐκείτην καταριθμεῖται. Eustathius πορφυρίαν nominatum scribit διὰ τὸ τῆ ῥύγχος φοινικῆ, à purpureo rostri rubore. ^f Plinius quoque testatur rostra

Πορφυροχρῆν.

Ἰόζωνος.

Calaina va fa qua.

^a Lib. 1. de comp. med. sec. loc. c. 5.

^b Lib. 37. cap. 2.

Myrrhina an eadem cum Calainis.

Colossinus color.

^c Lib. 1. Epist. quaest.

Cyclamini florum color.

Πορφυρίς.

Porphyritis auis.

Porphyrites lapis.

^d Lib. 36. c. 7.

^e Lib. 15. cap. 18.

Porphyrio auis vnde dicta.

^f L. 10. c. 46.

Porphyr-
ides aues.

rostra eius & prælonga crura rubere. Sed de hac aue plura in nostra Ornithologiæ tertia parte, has in Syria gigni Cælius Rhodiginus tradit. Est & piscis nomen πορφυρίων apud Hefychium. Πορφυρίων, τὸ, Aristoteli Purpuram paruulam significat. Porphyrus ex auium genere esse etiam Hermolaus annotat, atq; à porphyronibus esse diuersas: sicut ab utroq; latiporphyrus, siue adiporphyrus & latiporphyræ. Πορφυρίων, auis quædam exponitur in lexico veteri, sed sine authore, quodq; nomen suspectum habet author thesauri linguæ Græcæ. Πορφυρῶ, purpureo colore perfundo; purpureo rubeoq; colore illustro. Nonnus, πορφυρῶν γαίωνα πέτρῳ Ὀδρῶς. vt & ipsa aurora ab eodem dicitur πορφυρῶν; purpureo rubere colore. Sæpius neutrali significatione ponitur pro purpureo, id est, purpureo colore nigro vel rubeo, vt apud Columellam, purpurans viola, & vicissim apud Plinium, purpura violacea. Et in Epigrammatum libro septimo πορφυρῶν βοδρῶς, Purpurans racemus, seu purpureus. Sic & Ouidius canit:

Lib. 13.
Metam.

*Sunt auro similes longis in vitibus vnae
Sunt & Purpureæ.*

Væ Purpu-
reæ cur di-
ctæ.

Id autem plus est quam pictæ, nam purpurant maturæ, vel maturitati proximæ: at cum sunt pictæ (quas & αἰδ' ἡλιδῶν dicit Hesiodus) τῆς πεπαισῆως, id est, coctionis tantum ini-
tium habent. Πορφυρῶν plerumq; autem de mari dicitur apud poetas, cum perturbatur, æstuat, & tempestate ingruente nigrescit, vt in secundo Epigrammatum -- οὐδ' ἑλιδῶν πορφυρῶν, purpurascit & fluctuat: sic^h Homerus

h Iliad. z.

Ὡς δ' ὅτε πορφυρῇ πέλαγος μέγα κύμα τι κωφῷ.

vbi Eustathius exponit, μελάνιται: addens eadem metaphora ab eodem poeta usurpari τὸ καλχαίνειν, deriuatum à κάλχη, synonymo τῷ Πορφυρῶ. Sic & πορφυρῶν κύμα, quod nigricantis purpuræ speciem gerit. Rursum Epigrammatum libro secundo, πασι-
ua voce:

Εὐδία μέν πάρος πορφυρέται:

ad.

placidè purpurascit, placidis fluctibus nigrescit. Diuus Basilii quoque in Hexamero dicit mare πορφυρῶσαν χρῶαν ἢ κυανὴν τοῖς ὀρῶσι προσβάλλαν. Sicut verò metaphoricè animus quoque dicitur κυμαίνειν, cum concitatus & perturbatus, (vt & latinè fluctuare, atq; æstare translatò verbo à mari, ita quoque πορφυρῶν ad hominis animam varijs cogitationibus & curis turbatum ac fluctuantem transfertur: aut profundius aliquid meditan-
tem, nam & mare qua profundius est, nigrius apparet: & purpure Conchæ è pelago, id est,

Mare vbi
nigrius.

profundo, potissimum petuntur. Fortè & quia purpura ad solem diuersos colores reddit, de animo quoq; diuersa consilia agitante, & mutante subitò, vt purpura si ad solem cele-
rius moueatur, πορφυρῶν verbum in vfu est. Ergo & variè & profundè & anxie, & aliquan-
do malignè cogitare significat. De tā varijs huius verbi significationibus audi Hefychiū: Πορφυρῶ, παρὰ τῆται, φροντίς, μελανίς, μελανίται, πορφυρίζει, παρὰ τῆται, μελανίς, κα-
κοτεχνῶ, Πορφυρίζεται, διαλογίζεται. Πορφυρῶν, inquit Eustathius, de mari dicitur, & ad ani-
mum transfertur, τὸ ἐν βίῳ διανοῶνται, καὶ ὅσον κυμαίνονται λογισμῶς, vt in illoⁱ Ho-
meri, κραδίη δ' οἱ πόρφυρα. Κάλχη quoque purpuram significat, & verbum καλχαίνειν
idem quod πορφυρῶν, παρὰ τῆται, εἴναι, φροντίς, ἀχθῆναι, κυανῶν, ἐν βυθῷ παρὰ τῆται.

i Iliad. A.
Κάλχη.

Sic enim Hefychius interpretatur. Καλχαίνειν Scholiasti Nicandri etiam est, τὸ πορφυρῶν. Est quando Πορφυρῶν simpliciter de motu maris, etiam placidiore ponitur. Ad πορ-
φυρῶν verbum & sono & significatione accedit κορυμῶν. Varrino κορυμῶσα θαλάττα
est παρασημένη καὶ κυμαίνουσα φοβερώς. Theophrastus citante Scaligero ait: Πορφυρῶς ἡ
θαλάττα, ὅταν τὰ κύματα μεταωρίζοντα σκιαδῇ, Sic Plinius ait purpuram irati maris
faciem referre. Πορφυρίζων Apollonij Argonauticorum interpres profundum esse inter-
pretatur: vnde & purpureum mare dictum, vt suprà dictum est fusiū. Πορφυρῶ, purpu-
ro, idem cum πορφυρῶ, seu purpureo colore rubeo. Nonnus πορφυρῶν ἵδω, purpureo
fulgore rubeat: Sic & Ouidius, purpuream auroram dicit, & Virgilius purpureum lum-
en ætheris. Alias & ῥόδον αὐτοῦ ἵδω dicitur à roseo rubore, quem Seneca purpureum

Πορφυρῶ.

Aurora cur
Purpureus
rubor dict^a
a Seneca.

— Patescit ab ortu.
Purpureas aurora fores. Et Virgilius
— Quam primum crastina calq;
Purpureis inuicta rotis aurora rubebit.
Item — Aethere ab alto
Aurora in roseis fulgebat lutea bigis

Igitur eodem modo πορφυρῶν aurora à Nonno dicitur, quo ab Homero vocatur ῥόδον αὐτοῦ.

- A** *κτυλος*. Πορφυρίζω, purpuram colore refero, purpureum colorem represento, vel imitor; purpuro: vt Columella dicit purpurans viola. Dioscorides de thymo, ἔχον ἐπὶ αἵρε κα-
φάλια ἀνθε: πορφυρίζοντα. Plinius de thymo nigricante dicit: Alterum genus nigrius, flu-
risq; nigri. Idem enim testatur & purpuram nigricare, immo rubentem colorem por-
puræ nigrante esse deteriore. Επιπορφυρίζω, ad purpuram accedo, ad purpuram incli-
no. Dioscorides: ἐνίαν δὲ καὶ ὥσπερ αἵα μύσον ἐν τῷ ἀνθος ἐπιπορφυρίζει. Aristot.
καὶ γὰρ ταύτης τὸ μὲν ἀνθος ἐστὶ λεῖον ἐπιτορφυρίζον, ὃ δὲ καρπὸς ξηρὸς. Υποπορφυρίζω,
aliquatenus purpuro, paululum refero purpuram. Πορφυρώματα Helychius & Varrini-
us exponunt, τῶν ταῖς διαῖς τιθέντων χρίων ταῖς κρέα. Fortassis autem vasa quædam Porphyro-
& toreumata siglina purpurei coloris porphyromata fuerint: qualia fuisse murrhina, dixi-
mus. In his enim cœu pulchris & speriosis, dijs aliquid offerri par erat. Sic aurea, argentea
& area vasa, Græci χρυσώματα, ἀργυρώματα & χαλκώματα vocant. Ὅσράκινα τορώματα
καὶ χαλκώματα Strabo dixit. Cardanus in sexto de varitate rerum, purpurina (inquit, ne-
scio vnde vocabulum hoc mutuatus) coloris est fului, aurumq; imitatur, si optima fuerit: Purpurina.
hoc solo differt, quod non resistit iniurijs cœli, nec diuturna admodum est, deinde com-
positionem eius offendit, ex plumbo albo argentoq; viuo &c. Sed neque vocabulum hoc
latinum est, aut purpureo colore quicquam conuenit. Πορφυρίων videtur accipere Strabo
in decimo sexto pro officina purpuraria de Tyro scribens. Purpurariam autem officinam
Plinius vocauit. Indicum (inquit) in diluendo mixturam purpuræ cæruleiq; mirabilè red-
dit: alterum genus eius est in purpurarijs officinis, innatans cortinis, & est purpure spuma.
Idem Strabo in decimo septimo, eadem officinas vocauit πορφυροβαφεία, quo loco inter-
pres transtulit purpurificia. Alioqui officinæ tinctoriæ à Græcis cōmuni nomine βαφεία
dicuntur, & φαρμακῶνες, Varrone teste. Δυσσοποῖδς Helychio tinctor est: nō quiuis tamen,
vt viderur, sed qui firmo, probo ac genuino colore tingit. Διῶν verbum idem est quod
βρέχω. Propriè quidem δυσσοποῖδς de purpura dicitur, cuius color ita firmus & germa-
nus est, vt non facile eluatur ac exolefcat. Per metaphoram verò teste Varrino de alijs
quoque coloribus & rebus alijs permanentibus & edurantibus dicitur δυσσοποῖδς apud
veteres, τὸ ἔμμορον καὶ πολυχρόνιον, vt Plato in decimo de rep. ostendit. Ἀνὴρ πορφυρεὶς
(inquit^k Aelianus) ὅταν θηράσῃ πορφυραν, ἢ ἐς ἀνθρώπων τροφὴν, ἢ ἐς ἑρίων βαρύν,
ἢ μέλλῃ μένῃν ἢ ἐν τῇ ζωῇ χροῖα δυσσοποῖδς καὶ δυσέκκνιπτος, καὶ οἷα τι ἐσται τῶν βαρύν,
ἢ γράσσεια γησίων, ἢ ἐν δόλοισιν, μὴ λίθῃ καταπορῶ διαρῶ ἢ τῶν πορφυραν ἀν-
ταῖς ὁσράκιοις. id est, Purpurarius piscator, si postquam purpuram non in hominum cibum,
sed ad tingendas lanas comprehenderit, in exhaustum, constantem & genuinum velit fieri
colorem, vno saxi ictu purpuram vnā cum testa interimit. Purpurarius, ad purpuram per-
tinens, vt officina purpuraria, in qua purpura fit: piscator purpurarius, pro quo Laurentius
in Herodoto purpuratore dicit: tinctor purpurarius, qui purpuras tingit. nam purpura-
rius absolutè pro vtroq; accipi potest, & pro mercatore etiam qui vestibus purpureis emē-
dis, vendendis, negocietur. Πορφυρὶς & Πορφυρεύται Polluci nominantur. Πορφυρεὶς Aelia-
no est, qui tingit. Hic esius apud Athenæum chanis, inquit pro esca vti. τὰς πορφυρευσμέ-
νους, id est, piscatores purpurarum. Purpuratus, purpura ornatus: vnde purpurati dicuntur
ij, qui apud principes dignitate antecellunt. Cicero in primo Tusculanarum: Istis quæso
(inquit) ista horribilia munitare, purpuratis tuis. Liuius de primo bello Macedonico: Cū
duce Athenagora vno ex purpuratis. Idem lib. 10. belli Punic: Sopatrum ex purpuratis
& propinquis regis esse. Cicero in quarta in Catilinam, Gabinium appellauit purpuratū.
De purpurata meretrice Babylone, vt in sacris litteris nominatur, multa Cælius Rhodi-
ginus. Purpurascere, purpureum fieri: Cicero in secundo Academicarum. Quid mare,
nonne cæruleum: aut eius vnda, cū est pulsa remis, purpurascit? Πορφυρίων, Auis & pi-
scis nomen, vt suprà monuimus: cæterum ita etiam homines vocatos reperio. Porphy-
rit, πορφυρίων, teste Scholiaste in tertium Argonauticorum Apollonij Sityphi filius
fuit, & fratrem habuit Alcum nomine. Constat & inter gigantes præcipuè principatum
obtinuisse Porphyrionem & Alcyonem. Πορφυρίων, verò vrbs est Phœnicix, cuius
gentile Porphyreonius, & Porphyreonites est apud Stephanum. Prasinus quoque au-
riga, seu equorum agitator temporibus Neronis celeberrimus, cuius in Nerone Tran-
quillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est: cuius etiam meminit Martialis
hoc disticho:

*Nomen habet magni volucris tam parua gigantis,
 Et nomen Prasinus Purpurionis habet.*

Sic enim legit Iustus Lipsius, cuius doctissimi viri iudicium in emendandis ac dilucidandis authoribus ego maximi facio, & rectè quidem sic legit, nam idem Martialis in decimo quarto eundem intelligit, dum canit:

*Proficiscer nūquid hoc, cædas licet usque flagella
Si tibi purpureo de grege currit equus.*

Grex pur-
pureus.

appellat gregem purpureum, equos Purpurionis qui velocitate præstabant. Alia lectio habet
Et nomen Prasini Porphyronis habet.

Porphyri-
tes lapis.

Porphyrite *πορφυριτ* Stephano est vrbs Arabiæ iuxta Aegyptum, Porphyra inscripta fabula Xenarchi comici, aut Timoclis comici (dubitatur enim de authore) citatur apud Athenæum. Saxa Lacedæmonia & porphyretica nominat Lampridius in Heliogabalo. Porphyrites lapis, inquit Kiranides, notus est, maximè in Melantide regione. Chymistæ referente Hermolao ætiden pro chrysolitho & porphyrite & chrysochromo cognomine Macedonico & polychromo accipiunt. Inuenio & apud Plinium in primo trigessimiquinti, nescio num de eodem lapide. Ut ouatus esset Numidicus lapis, ut purpura distingueretur Sinnadicus, qualiter illos nasci optarent deliciæ. Porphyrus, *πορφυρος* Aelianus qui dam serpens est Indicus, dodrantis magnitudine, colore accedente ad purpuræ saturatæ similitudinem. capite verò plusquam niueo, & lacte multò candidiore, locis, inquit, Indiæ calidissimis reperitur: ei mordendi idcirco potestas est nulla, quòd dentium experts sit &c. Ceri Porphyri dicti ex Procopio ita meminit Cælius. Author Procopius est apud Byzantium Gotici belli temporibus cete (*κητος*, singulari numero) comparuisse magnitudinis miræ. Porphyrium (inquit) illi vocant. Id verò annis quinquaginta locis infestius circumiectis omnibus fuerat: nec ab Iustiniano, etiam si percupido, vlla quieverat ratione expugnari. Demum delphinos infectatum auide ac ita limo impactum explicari haud amplius eualuit. Sed accolis hinc inde accurrentibus, funium ac machinarum vi pertractum in siccum, cubitorum triginta mensum per longitudinem excessit, per latum verò decem.

¹ Li. 4. c. 36
Porphyras
serpens.

Cete Por-
phyrium.

Purpurissum inter floridos colores enumeratur à Plinio, dum inquit. Sunt autem colores austeri aut floridi. Vtrumq; natura aut mixtura euenit. Floridi sunt quos dominus pingenti præstat, minium, Armenium, cinnabaris, chrysocolla, Indicum, purpurissum. Cæteri austeri. Quo loco doctissimus Dalechampius hoc addidit scholiolum: Ut Indicum spuma est innatans cortinis, in quibus glastum coquitur pannis tingendis: sic purpurissum spuma est collecta efferuescente purpura, cum ex ea tinctura conficitur. Loco purpurissi pictores nunc vtuntur lacca, mixta cum caruleo. Quomodo verò purpurissum fieret eodem capite prope finem docet idem Plinius his verbis: E liquidis coloribus quos à dominis dari diximus, propter magnitudinem pretij, ante omnes est purpurissum è creta argentaria; cum purpuris pariter tingitur, bibitq; eum colorem celerius lanis. Præcipuum est primum, seruente aheni rudibus medicamentis inebriatū. Proximum egesto eo addita creta in ius idem. Et quoties id factum est, leuatur bonitas pro numero dilutiore sanie. Quare Puteolanum potius laudatur quam Tyrium aut Getulicum vel Laconicum, vnde pretiosissimæ purpuræ. Causa est quod hysgino maximè inficitur, rubiamque cogitur sorbere. (Hysginum, inquit Dalechampius, tinctura est è cocco prius, deinde è purpura Tyria supra lib. 9. cap. 4. nunc tinctura è rubia cocci loco & purpura, vel purpuræ loco, hysgino, Virruuius lib. 7. cap. 14. Est autem hysginum hoc arbuscula quam cap. 18. lib. 16. vaccinium Plinius appellat, & cap. 26. lib. 2. r. falsò hyacinthum exponit, quia hyacinthum Græcorum, Latini quidam vaccinium interpretarentur. Vulgus magaleb vocat. Ex huius arbusculæ nigro fructu succus exprimitur ad purpuream tincturam aptissimus. Virgilius scilicet ideo vaccinia nigra dixit, & interpres Nicandri *φουδὸν εἶναι ξυδὸν τῷ χράματι* [nam tale lignum est] *καὶ μέλαν* [talis est fructus] *πρὸς ἰσθαπνὴν ἐπιτινδῶν.* Vilissimum à Canusio. Præterea huic à singulis denarijs in libras ad triginta. Pingentes sandyce sublita mox ovo inducentes purpurissum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malunt, caruleum sublinunt, mox purpurissum ex ovo inducunt. Hucusq; Plinius. Hodie pictores caruleo sublinunt, deinde laccam inducunt. Author libri de simplicibus medicamentis Galeno attributi, purpurissum, inquit, quod & tucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ & pusillæ in modum tessularum: quæ ab insectoribus tinguntur colore roseo. tale est maximè Canusinum, sequens Puteolanum. Vires habet aliquantulum stypticas. Aliud verò meo iudicio fuit purpurissum, quo utebantur mulieres ad labra & genas tingendas, cuius scilicet mentio fit apud Plautum in Mostelaria. Vnde n. hoc cõstaret purpurissum ipsemet docet me Plautus in Truculento, rubricā id nominās: nā cūm dixisset, Quia istas buccas tā

Purpurissū.
^m Li. 3. c. 6.

Indicum &
purpurissū
quid differ-
rant.
Purpurissū
ut fieret.

Hysginum
quid.

Magaleb.

Fucus quid

belle purpurassas habes: nō multò post subiicit: Buccas rubricæ, cetera omne corpus intinxit tibi.

M O R A L I A.

SCANIVS Martinengus Brixianus in sua glossa magna mystica, purpuram Christi sanguinis, & meriti præclarum exemplum statuens: ^a Ambrosius (inquit) hæc quoque doctissime subdebat: Quid etiam purpuram memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum est igitur quod in regibus adoratur; aquarum est, species illa quæ fulget. Et post: Aureum etiam vellus aqua nutrit, & lanam in memorati speciem

Sanguinis Christi exemplum. *Hexam. lib. 5. c. 2.*

metalli gignunt littora, cuius colorem nullus adhuc eorum, qui facis diuersis obducunt vellera, imitari potuit: adeo naturæ maritimæ gratiam humana implere nescit industria. Scimus quæ sollicitudine vellera ouium etiam minus pretiosa curentur, sint licet optima, nequaquam autem his fuscis innascitur. Hic naturalis color est, quem nullus adhuc fuscus æquauit, hoc quippe piscis est vellus. Si igitur (inquit Martinengus) tantum fulget, tantamque existimationem nata est purpura, regium indumentum, quod sanguine conspersum sit exigui piscis, qui purpura vocatur: quantum coruscabit anima, quantumque suspicendi erit, cum sanguine Christi sit aspersa & redempta? Purpura Christus est. Purpura profecto faxi vnus ictu collidenda est, vt sanguis exterius emanet, quod si ictu solo non est contrita, sanguis in vniuersum corpus diffusum euanescit. Christus saxo, id est, morte non naturali, sed violenta concussus fuit, & dum voluntati patris obtemperat, in cruce vno ictu contritus, sanguinem vniuersum in redemptionem nostram copiosissime effudit. Sanguis enim tuus ornatu eius meas. Vt quid igitur animam tanto sanguine emptam & insignitam pollui permittimus? Sed animaduertendum, vt Ambrosius secundo loco purpuræ encomia celebrans asserbat, purpuram iacere vilem in saxis asperis & cauitibus; Vilis etiam apparuit purpura nostra Christus: Ego sum vermis & non homo, inquit ipse; non in mollitie vitæ, sed in ærumnis perpetuis, quasi saxum inter saxa. Hæc itaque Martinengus. Purpura & byssus apud eundem Ambrosium in commentariorum

Purpura est Christus.

libro octauo in caput decimum septimum Lucæ significant hæreticorum eloquentiam. Nonne tibi videntur, inquit, in quadam purpura & bysso stratis iacentes thoris, qui pro veris fucata defendant, ditibus abundare sermonibus; cum iactant dominico terram tremuisse sub corpore, cælum tenebris obductum, excita verbo maria vel sedata, verum tamen dei filium denegantes? In enarratione verò Psalmi centesimi & decimi octauo, Ecclesia (inquit) ipsa tanquam benemerita regina Christi sanguine coronatur, sicut scriptum est. Et ornatus capitis tui sicut purpura. Sanguis Christi purpura est, qui inficit sanctorum animas non solum colore replendens, sed etiam potestate, quia reges facit & meliores reges quibus regnum donet æternum. Merito quæ ad tantum Ecclesiæ decorem, cui Christi sanguis irrutilat, spiritus sanctus inclamat; quàm pulchra & suauis facta es charitas in delictis tuis. Diuus Bernardus libro de modo bene viuendi ita ait mysticè de purpura. Audi etiam rogo honesta virgo quid sponsus in laudibus Ecclesiæ dicat in canticis canticorum. Coma capitis tui, vt purpura regis iuncta canalibus esse memoratur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua projicitur, per canales ad vestem quæ supra est, currit, vt vestis tingatur, & inde nomen accepit, vt tincta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia sanctæ menti congruunt. Coma quippe capitis sunt cogitationes mentis quæ in canalibus ligantur, quia in scripturis diuinis ne inuoliter fluant, stringuntur. Custodi ergo cor tuum & cætera. Purpura quæ sanguine Conchyliorum conficitur, & sanguineam ipsam præfert speciem, non immerito sacramentum dominicæ significat passionis. Beda^d ad ea verba: Et mulier erat circumdata Purpura & Coccino. In Purpura (inquit) fucus simulati regiminis: in Coccino cruentus habitus impietatis demonstratur. Et^d alibi ad hæc verba: Tabernaculum verò ita facies: decem cortinas de bysso & hyacintho ac Purpura Coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies. Purpuram, quia colorem sanguinis offendit, & vera quoque Purpura Conchyliorum sanguine tingitur, deuota eorum corda designare, qui dicere cum apostolo possunt: Ego non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus propter nomen Domini I E S V: & cum Propheta Dauid: Quoniam propter te morte afficimur tota die æstimati

Hæreticorum eloquentia.

Purpura sanguis Christi.

^b Serm. 29. de cogitat. Sacta mēs.

Sacramentum dominicæ passionis.

^c Apoc. 17. ^d Exod. 26.

⁹ Li. 10. cō-
mēt. in Luc.
cap. 23.
Christ⁹ pur-
pura indu-
tus qd mi-
sterij ha-
beat.

sumus, vt oues occisionis. Quid verò secundum Matthæum, chlamyde coccinea induitur (Christus) à militibus, & secundū Iohannē, veste purpurea circumdatur, mysticè significet, ita expositū inuenio ab Ambrosio: In altera designans martyriū palmas, in altera regiæ po- testatis insignia, quòd caro eius fuscum toto orbe terrarum sanguinem esset susceptura pro nobis & passio regnum paritura pro nobis. Sic ille, & mox. Deniq; secundum Marcum exuerunt eum purpura, quod nec mysterio vacat. Christus enim ascensus crucem, regalia vestimenta deposuit, vt scias quasi hominem passum esse, non quasi deum, et si- vtrumque Christus, quasi hominem, tamen non quasi deum cruci esse suffixum: sed mili- tes non Iudæi sciunt quo tempore, qualia Christo vestimenta conueniant. Iudicio enim in purpura quasi victor assistit, ad passionem verò in suis vestimentis quasi reus humilis venit.

HIEROGLYPHICA.

Homoma-
ledicus.

De gna-
multati.

M ALE DICVM hominem, iuquit Pierius Valerianus, probos impro- bosq; æquè carpentē significare qui volunt, purpuram exerta pingunt. lingua, quæ quidē illi tam acuta & valida est, vt ea & conchulas & quas- cunq; sui generis testas perforare possit: quæ cum ita sint omniuoræ, fre- quens illud in edaces dictum emanauit, Purpura voracior. Atque inde fortè prouerbium, quòd purpuræ plurimum per linguam escas inqui- rentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea pœnas dedit, significare volunt, con- chylum huiusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt, siquidem eius captura in hūc sapius efficitur modum: parua densa q; admodum nassæ strombus piscis includitur, hūc auidissimè captat purpura, quem simul ac illuc oclusum olfecerit, inserta per nassæ iun- cos lingua eum assequi contendit, dumq; ille volutatione luctatur, ea magis ac magis lin- guam protendit: accidit verò, vt in eo conatu tumescat, vt nulla eam extrahendi copia re- linquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verū hoc picturæ genus in huius- modi significatum aliter etiam figuratur: Conchulam quippe pingunt, quæ purpuræ lin- guam morso comprehenderit. Piscatores siquidem cum purpuram norint Concharum passionem auidiūs appetere, has in nassas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentiunt optatam escam purpuræ, porrectisq; intra nassa- rum iuncos linguas, eas infestant: at illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consuetudine contrahunt sese, corticibusq; clausis morso perquam acri linguam infestam comprimunt, pertinacissimeq; detentam haudquaquam amittunt: atque ita pendentes sua captæ auidi- tatæ purpuræ tolluntur. Hominē verò vno interemptū ictu ostendere qui volunt, purpu- ram laxo elisam pingunt: siquidem infestiores aiunt, quas purpuras in artis suæ vsum pa- rant, saxo vno ictu collidendas, vnde subitarius ille sanguis ad tincturæ optimus emanat: quòd si ictu scellerit, neque purpura statim exanimata fuerit, frustra repeti, quia præ do- lore sanguis in vniuersum corpus diffusus euanescat. Hinc aiunt Homerum totiens de ijs qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, purpurea eos morte peremptos dicere: quem imitatus Maro, nunc Purpuream vomit ille animam, nunc quid eiusmodi sæpe protulerit, quamuis ad sanguinem, in quo anima sedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo sa- tis in accipitris commentario dictum. Sunt qui secessum per purpuram ostendant, pro- pterea quòd purpura non nisi in imo reperiatur pelago: vnde verbum apud Apollonium Argonauticon primo, πορφυρεον quod purpurascere dicere possumus, vbi profundum esse interpres exponit, ea quam memorauimus purpuræ natura repetita. Hinc mare pur- pureum, pro profundum sapius posuere. Huc vsque Pierius.

Vno exani-
mati ictu
pus.

Secessus.

E P I T H E T A.

A colore.

Conchylis
cur dicta.

P I T H E T A purpuræ ab authoribus attributa ad colorem, tincturamue non ad ipsum animal pertinere videntur. Conchylis dicitur Tibullo, quia sanguine Conchyliorum inficiebantur lanæ.

Tincta regi roseo Conchylis purpura fuso.

Virgilius rubram dixit, item Aufonius; Boëtius rubentem, Mantuanus sanguinolentam, Pamphi- lus sanguineam, Scaliger nigram, Iuuenalis ardentem, nimirum à fulgore, vnde & igneam

& igneam dixit Flaccus, rutilantem Martianus Capella, fulgidam Strozius, Ovidius fulgentem, Petrarca splendoram, Thomas RADIUS vernantem, Pontanus vagam. Vocatur præterea pura, vt Scaliger, delicata Martialis, læta Statio, grata Politiano & Pontano, cui etiam noua dicitur, Claudiano ne bilis, Pâphilo pretiosa, Thomæ Radio regalis, Marullo consularis, Virgilio, Statio, Pontano picta. A loco Martialis Coam, Horatius Laconicam, (ita in Statius, & Strozius quibus Oebalis, id est, Laconica nuncupatur) Lucretius, Virgilius, & Aufonius Mœlibeam, Mantuanus Romanam, Sidoniamq;: qui præterea longam dixit, nimirum à veste, vnde mollis dicitur Pontano, Crotaæ, sacra Aufonio & Strozio, libata Martiali, Prudentio supplex. Dicitur denique ipsa purpura dibapha, id est, bis tincta.

A loco.

A veste.

P R O V E R B I A.

Simia est purpurata, id est, *Simia purpurata*. In varios vsus potest adhiberi purpurata, nempe vel in hos, qui tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusq; cognoscitur: vel in hos quibus dignitas indecora additur: vel quotiens rei per se foedæ, ascititia peregrinaq; ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quam simia

Simia purpurata.

vestita purpurea veste? Atque id tamen non raro fieri videmus apud istos, qui simias habent in delicijs, vt quàm maximè possunt, ad humanum morem ornent ac vestiant, aliquotiens & purpura, quo parùm attentos, aut imperitos fallât, proq; homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. H *purpura parâ tñ purpuram diaphanâ*, id est, *Purpura ad Purpuram diiudicanda est*. Certissimum iudicium ex collatione nascitur.

purpura ad purpurâ diiudicanda.

Vnde emptores mercaturæ purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti: quotiens negabimus infantiam, aut inscitiam indoctorum plenè deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditorum scriptis conferantur. Etenim si vel Salustium conferas cum Cicerone, iam velut obmutescit ille alio qui per se disertissimus. Refertur adagium à Phæbammone Sophista in commentario de figuris rhetoricis. Meminit & Iocratès in Oratione Panathenica, *ἀλλ' ὅσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸ χρυσὸν θεωρεῖται καὶ δοκιμάζεται ἑτέρα παραδεινύοντες*. i. Sed quemadmodum purpurâ & aurum consideramus ac probamus,

purpuram cum Purpura conferentes. Haud arbitramur prorsus, inquit adagiorum author, *ἀπὸς δ' ἰουστον* fore, si de cõferenda Purpura locum huc ascripserimus ex Atrèliano Flauij Vopiscii: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum, lanestread quod cum matronæ, atque ipse Aurelianus & Probus & proximè Diocletianus missis diligentissimis confectoribus, requisierunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim Sandyx Indica talem purpuram facere si curetur. Allusit hic Quintilianus lib. 12. de generibus dicendi, agens de dictione, quæ, quòd mediocris est, per se habet admirationem, sed admotis ijs quæ sunt eximia, desinit esse admirationis. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile est, sed euanescent hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, circa purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruatur, vt Ovidius ait. Hæc ille: Athenæus lib. 3. dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam resiferum prouerbium, *λγνότερα τὰν πορφύραν*, id est, *edaciora purpuris*, idque dũctum existimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad sese rapit, suoq; colore res vicinas inficit, additq; lucem: vel ab animante ipso quod quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat, de cuius voracitate Plinius: lingua (inquit) purpuræ longitudine digitali, quæ pascitur deuorandis reliqua Conchyliis: tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in suum compendium vertunt. Fortasse durius, sed non ineléganter accommodabitur, inquit, idem author, ad reges *δημοβόρος*, aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiscum suum: & quocunq; se conferunt, abradunt aliquod. Sic ille. Sed *λγνος* Græcis non tam voracem & multi cibi hominem aut helluonem: quàm exquisiti delicatq; liguritorem & catillonem significare videtur; quod non animaduertit ille. *Βάμμα Σαρδωνικόν*, id est, *tinctura Sardonica*, de colore præcellenti dicebatur, præcipuè purpuræ; per iocum autem transfertur ad eum qui pufedit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo enim insula ingens est opposita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatissimæq; fiebant: Aristophanes in Pace. *Ὦν ἕκαστος φησὶν εἶναι βάμμα Σαρδωνικόν*, id est, quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci. Idem in Acharnensibus: *Ἦνα*

Purpura voracior. Edaciora. Purpuris.

λγνος qd. Tinctura Sardonica.

Aristophanes
cor-
tus.

Sardinia
insula de-
scriptio.

φονική γδ.

Cyzicēnica
tinctura.

φονίζεν.

embamma
quid.

μὴ σε βάψω βάμμα Σαρδωνιάκον, id est, ne te linam colore Sardoniaco. Ita enim citat E Adagiorum author, sed Zoographus pro *σαρδωνιάκον* vt in contextu Acharnensium legitur, reponit *Σαρδανιάκον*, vt Scholiastes & Suidas rectè legunt. Sic etiam carmen melius constabit, inquit, & similiter in Pace, (vbi & in textu & in Scholijs *Σαρδανιάκον* rectè scribitur.) a Sardibus quidem Lydia, Sardonius derivatur, pro ciue: & Sardonianum, possessum, auctore Stephano. ab insula autem, quæ Græcis *Σαρδῶ*, Latinis Sardinia dicitur, Sardonius, Sardous, & Sardonius probè deriuatur apud eundem Stephanum: sed horum nihil apud Aristophanem legi potest, cum versus quinque syllabarum dictionem postulent. Quamobrem author adagiorum *Σαρδανιάκον*, nec *Σαρδανιάκον* rectè legit: quanquam Suidas quoq; in *Σαρδῶ*, habet *βάμμα Σαρδωνιάκον*. Aristophanis Scholiastes Sardoniacā interpretatur rubram vel puniceam. *Σαρδῶ* (inquit) insula vna ē septem: stadijs LX. distat à Corsica. In ea purpure fiunt *διαφορὰ καὶ ὀξὺν ταταῖα*, id est, excellentes (nō variæ, vt adagiorum author vertit,) & præcipui fulgoris. Vel (Sardoniacam dixit) quia in Sardo Lydia (ὡς τὴν *Σαρδῶ* τῆς Λυδίας, non rectè: *Σάρδεις* enim plurali nomine feminino vrbis Lydiae dicitur, non *Σαρδῶ*.) dicendum igitur *ἐς τὰς Σάρδεις*, id est, Sardibus. Sic & Hesychius: (*διαφορὰ γὰρ ἦν τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα*) tincturæ rubicundæ fiunt. Innuat autem: nisi verum dicat, flagris ad sanguinem vsque cæsum iri. In Vespis etiam Scholiastes scribit Sardibus venundari solita fuisse vestimenta Persica. Chorus rusticorū in pace Aristophanis, inquit se malle domi delicijs suis ruralibus frui, quā in militia videre *ταξίαρχον*.

Τῶς λῶες ἔχοντα καὶ φονικὴν ὀξὺν πάνυ.

Ἦν ἐκείνους φησὶν εἶναι βάμμα Σαρδανιάκον.

Ἦν δὲ που δὲν μάχιδ' ἔχοντα τὴν φονικίδα.

Τὴν καὶ αὐτὸς βιβάζεται βάμμα Κυζικηνιάκον.

Καὶ ταύτης πρώτος ὡς περ ξηδὸς ἰππαλέκτρον.

Τὴς λῶες σίον. vbi Scholiastes *φονικίδα* interpretatur galeam puniceo colore tinctam: alij verò vestimenta (*περιβλήματα*) coccinei coloris. talibus enim utebantur in prælijs Lacedæmonij, ne sanguinem fluentem viderent propter similitudinem coloris: & ne vulnera eorum ab hostibus cognoscerentur. Eximia autem sunt (inquit) Sardoniacæ & Cyzicēnicæ tincturæ. Hic verò Cyzicēnicæ tincturæ nomine cinædum denotat: *ἐς κυζικην διαβαλλεται, ὥς μὴδὲ τῶν ἀναγκαίων κρατῆν διαΐδω*. Suidas in *φονικίδα* poetæ cuiusdam, fortè Aristophanis hos versus citat.

— Τί φονίζουσα τὴν λῶαν ὁ δημότης,

Μὴ ἐ καταξάνων τὸν ἄνδρα τέτοι' ἐς φονικίδα; ἀντὶ τῆ μὴ ὠχλ' λῶοις αὐτοὶ αἰμάσαν, ὥς φονικὴν αὐτῆς ποῖσιν τὸ σῶμα. Τῷ δὲ καταξάνων ὥς ἐπὶ ἑρίων ἐκρησατο; διὸ καὶ φονικίδα εἶπεν ὥς ἐπὶ ἱματίῃ. Tinctura Cyzicēnica, vt scribit author idem adagiorum, dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos, dicebaturq; in eos qui metu quippiam indecore facerent, nam Cyzicēni duobus nominibus notati sunt, timiditatis & mollitiei. Recensetur in Plutarchi collectaneis. Meminit & Hesychius, addens Cyzicēnos ob mollitiem notatos, quòd Iones essent. Eadem ferè Aristophanis interpres. Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrenorum prædationibus: Hæc ille: non satis aperte, non enim de quouis dedecore non eluendo accipienda est Cyzicēna tinctura, sed de mollitie, & de præpostera Venere in primis, vt paulò antè ex Aristophanis scholiaste citauimus: aut de eo fortassis scelere, quod Græci *λεσβίζαν*, *λεσβιάζαν*, ἢ *φονικίζαν* dicunt: cuius teterrima libido & execrabilis furor, vt Laërtij verbis utar, ne capiti quidē parcat, de quo plura leges in miscellaneis Brodæi & in Chiliadibus eiusdem authoris adagiorum, prouerbio Phicidifare, *φονιδίζαν* (quod corruptum est pro *φονικίζαν*.) Citatq; etiam illud Suidæ. *βάμμα Κυζικηνιάκον, τὴν ἀναθάρτον ἀσχημοσύνην*. Αὐτὸν δὲ λέγασιν: atq; ait Stephanum addere, Cyzicēnos fuisse graues Tyrrenorum de prædationibus. Zoographo aliud Stephanus dicere videtur, in Cyzico vrbe Propontidis iuxta Cherronefium. Inde (inquit Stephanus) fit Cyzicēnus, possessum Cyzicēnicus, quanquam gentili etiam pro possessu vtuntur aliqui: sicut *Τυρρῆνός*, pro *Τυρρῆνικος*, οἱ χαλεποὶ διὰ τὸ ληΐζεσθαι τὸς *Τυρρῆνους*. videtur enim non iam de Cyzicēnis dicere, sed simpliciter Thyrrhenos interpretari, infectos alijs, & prædones homines, &c. Solent autem (addit mox adagiorum author) tincturæ insignes à locis habere cognomen. Simili modo dictum est *ἐμβαμματα Συρακῆσιον*, & *βάμμα Σαρδωνιάκον*. Ego verò Syracusiam tincturam purpuramē apud authores nullam laudari inuenio, & deceptus mihi videtur ille inde quod Hesychius scripsit: *βάμμα* (melius *βάμματα*) *τοῦ χροῶμα, καὶ τὸ ἐμβαμματα Συρακῆσιον*, (non *Συρακῆσιον*.) quæ verba mox etiam in-

ptè in Bammatis Cyzicēni mentione repetita sunt. Embamma Græcis communiter in-

tinctum

- A** tinctum significat, hoc est, liquorem, in quem excitandi appetitus gratia edulia intinguntur: hunc sua dialecto Syracusani bamma nominant: nihil hoc ad purpuræ aut aliam vestium tincturam. Sed reliqua authoris adagiorum in huius prouerbij explicatione addamus, quoniam ad Purpuram faciunt. Est (inquit) æstimatio rumorq; consequens hominum vitam, velut tinctura quædam, vnde carbone notari dicuntur, qui damnantur, & notum est illud Enniam apud A. Gellium: *Quæ tincta malis, aut quæ bono dicto*. Addam quod est apud Herodotum. Quum Aethiopum rex conspexisset a rege Persarum missam vestem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didicisset: *δολερὸς μὲν ἀνδρώπυς ἐστὶν ἴσας, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ ἑμάτια*, id est, non solum ait homines esse subdulos, sed & vestes illorum esse dolosas. Prouerbiū perelegans vsurpari à Græcis animaduerto. *Extra leucoparyphus, intus verò holoporphyrus*, in eum, qui vestibus quidem frugi vtatur, intus tamen, id est, animo, luxu diffuat. Sumptum id ex historia: cum Antiparum quidam laudibus efferret, quod esset apprimè frugi, ac austerus, & victu præparatus: *Ἐξωδὴν* (inquit Alexander) *Ἀντίπατρος λευκοπάρφυρος ἐστὶ, τὰ δὲ ἐνδον ὁλοπόρφυρος*. Tanquam euparyphus ex comœdia, ὡς περὶ εὐπάρφους ἐκ κωμῆδίας, Plurarchus in Symposiaci prouerbiali figura dixit, hominem significas magnificè vestitum, nam huiusmodi finguntur in comædijs milites gloriosi: quorū insigne est chlamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: *τὸν εὐπάρφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι*.

Hominum vitam tinctura notati.

Lib. 4.

Extra leuco paryphus, intus holoporphyrus.

V S V S I N C I B I S .

QUANTVM ad purpurarum vsum in cibis attinet, inquit Rōdeletius, vniuersè scribit Galenus Purpuris, Ostreis, deniq; ostracodermis omnibus hoc esse commune, vt salum in carne succum cōtineant, qui aluum subducant, caro verò dura sit: sed hæc vnicuiq; magis minusq; inest, qualitatis quantitatisq; ratione. Sed in purpuris diuersæ partes, diuersam naturam habet. Athenæus ex Diphilo: Inter pinnas & buccina purpuræ mediæ sunt naturæ, quarum tracheli multi sunt succi, ori grati: reliquæ partes salæ sunt & dulces, facillè distribuuntur & humores corporis vitiosos ad iustam temperationem (ἐπιπρασιν) reducunt. Rursus Athenæus ex Hicetio. Copiosius alimur, maioriq; cum voluptate vescimur papauere purpuræ, quàm cæterorum (quàm buccinorum) magis tamen sapit scillam, vt & Concha tota. Peculiare est his & Vnguibus, quod coctæ iusculum spissant. Elixi quoq; seorū purpurarum tracheli ventriculo malè affecto profunt. Haftenus Rōdeletius. VVottonus quoq; ex eodem Galeno, vt videtur, carnem purpurarum, sicuti & cæterorum testatorū, durā esse scribit, ac proinde ijs exhiberi solere, quibus ex malorum succorum copia cibus in ventriculo corrumpitur. Et harum quidem & buccinarum carnem duriorē esse quàm aliorum, succumq; gignere crastiorē, minus tamen glutinosum tenacemq;: sed in earum partibus discrimen esse. Quod collum namq; appellatur, præ duritie dentibus ægrè confici; parciorēque succum generare & stomacho gratum esse. Partes verò interiores, & quæ *μικρῶν*, id est, papauera vocantur, molles esse ac facilius quàm colla confici: aluum mouere & vrinam, sudoreq; ac saluias ciere. Harum frequentiorē vsu choleram gigni. Purpuræ maiores, inquit Xenocrates, duriores sunt, & earum coria mediocriter corrumpuntur: colla difficulter conficiuntur, egrè secedunt, egrèq; corrumpuntur. Aptæ stomacho, pauci humoris sunt, vix mandendo dissolutæ. fundum verò aut earum excrementum, facillè conficitur, facillè secedit, maiorem piscis facultatem asserit, vrinam ciet, sudorem mouet, spurum creat. Si quis eo largius vescatur, bilem nauileamq; facit, & atri humoris copiam gignit: partes autem ad caudam pertinentes, aut extremitates earum, quæ eiusdem sunt generis quæ turbinate sunt, omnium sunt aptissimæ, earumq; vsus elixando & assando humorem ex se emittit ori gratum, ventriculo idoneū, aluum subducentem, dulcium vrinarum motorem, parum tamen carnis facit ad Cochlearum proportionem. sed & ori suauem odorem conciliat. Ad vini potum incommode: elixatæ nutriunt: assatæ verò duræ sunt: earum excrementum, quod testa continetur, sistit more buccinarum. Hæc omnia Xenocrates. Ab Archigine apud Galenum, Scribonio Largo, & Cornelio Celso purpuræ & murices censentur inter cibaria; quæ stomachum roborant. Celsus etiam minimè in ventriculo vitari testatur. Et Aetius ex Oltreorū genere purpuræ & buccinas reliquīs præferit in curatione colici affectus à frigidis & pituitosis humoribus. Scribit Lucianus in Cynico purpuræ carnem non in cibum modò cōuertit, sed tingere etiam posse. Coquuntur autem teste Platina eo modo quo cætera Cōchylia.

Aluum subducit.

Tracheli multi sunt succi. Papauer optimum.

Coctæ iusculum spissant. Caro dura est.

Collū ægrè conficitur.

Maiores duriores.

Bilem largius sumptum earum excrementum facit.

Stomacho viles sunt. Vt coquantur.

VSVS IN MEDICINA.

^a Lib. 32. 6.
Ad venena
Mitigât do-
lorem.
Ad vlcera
glutinaria
da.

Ad hemicraniam.

^b Lib. 32. 6.
10.

^c Li. 2. En-
porist. 11.

Ad oris re-
tros ab vl-
cere odo-
res.

^d Lib. 2. 6. 4.
Dentes ab-
stergunt.

^e Lib. 7. 6. 3.
Cineris fa-
cultas.

Ionii quid.

^f Li. 32. 6. 9.
Ad pustulas
pu dendi.

Ad pulmo-
nes male
affectos.

^g Lib. 11.
Simpl. 6. 2. 1

Ad vlcera
maligna.

Ad vlcera
putrescentia.

^h Li. 1. 6. 18.

Pilos atte-
nuant.

Amuleta.

ⁱ Li. 3. Fen.
9. 6. 10.

Viperæ ca-
pius mira-
facultas.

VRPVRÆ teste ^a Plinio contra venena profunt. Nicander quoque contra dorycnium in cibo prædicat strombos & calcham, id est, purpurâ. Purpuræ totæ partes internæ in oleo percoctæ mitigandi doloris vim habent, inquit Rondeletius: & salua earundem, quæ admodum lenta est, siccantur & agglutinantur vulnera recentia, maximè si cum paucis sanguine draconis adhibeatur. Kiranides si bene memini ad hemicraniam: caro

cruda porphyra, inquit, illita fronti mitigat. Callum quo se operiunt, tufum glutinare neruos præcisos ^b Plinius testatur. Ad oris tetros absque vlcere odores, ^c Galenus hoc recēset remedium euporisticum: Ex Ostreis, purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam; cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Purpura vsta secundum ^d Dioscoridē, dentes abstergit, excrescentias in carne cohibet, vlcera purgat, & ad citatricem perducit. ^e Gale- nus in vndecimo Simplicium paulò fusiùs eadem docet, atq; ^f Aegineta purpuræ crema- F. 1

tæ testis eandem vim tribuit, quam pompholygi, id est, siccandi sine rosione. Secundum verò Aetium purpurarum testæ cum aceto potæ lienes tumentes sanant, & secundas morantes detrahunt. Vstarum cinis ad eadem confert, ad quæ buccinorum, de quibus suo loco. His addit Dioscorides, Ionia vocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, circa quas testæ volumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo maiorem purpuris buccinisq; facultatem vrendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent.

^g Plinius purpurarum testæ cinerem discutere pustulas verendorum è melle ait. Ex purpuris vstis dentificia optima sic conficimus. Eas vstas vino extinguimus, abluimusq; deinde aceto rosato, postremò aqua rosarum. tum melle scillitico, vel oxymelite exceptis, & ad confectionis formam redactis, odoris boni, saporisq; conciliandi causa rosas & caryophylla addimus. Idem cinis cum puluere glycyrrhizæ, papauerisq; semine, ex cremore hordei & paucis vino albo sumptus, pulmonibus malè affectis mirè auxiliatur, fluxiones inhibendo, & id quod iam fluxit absumendo exicandoque. Buccinorum purpurarumq; testæ, inquit ^h Galenus, quandoquidem durissima est, nunquam absq; vstione vtor. Atque

vsta quidem desiccandi vim possidet: cæterum ad vnguem eam læuigare, planeq; pollinis G in modum necesse est, tundendo scilicet & cribrando, quod tibi commune sit in omnibus lapidosis testaceisq; substantijs præceptum. Nam nisi exactè læuia sint reddita, arenis similia sunt. Per se illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. id quod ipsum quoque commune est omnium quæ citra insignem morum deficiant vehementer: quippe cum aliqui fluxionum causa existant. Sed & aliud est omnibus id genus commune: nempe vt cum aceto, aut oxycrato aut oenomelite aut oxymelite idonea sint vlceribus putrescentibus. Idcirco lapides omnes, vbi ad eum vsum applicantur, alij magis, alij minus, certè omnes conferunt. Hæc ^b Galenus, qui etiam lib. de compos. med. secundum genera, purpuras cum ijs recenset, quæ propofiti albi emplastri (aduersus vlcera cacoethæ & dyssepulota) candorem tueri possint. Adduntur & testæ purpurarum vstæ apud eundem eodem libro in quinto capite, vti etiam apud Aetium medicamentis pilos attenuantibus. Idem cinis vtiliter cum melle illinitur vlceribus capitis & similiter mulierum mammas sanant: panis etiam resistit vtroq; modo, siue opus sit incipientes discutere, siue coctos emittere, si rectè obscurus quidam ex Plinio citat. Idem ex Dioscoride purpuris attribuit, quæ apud Galenum ostreis ascripta leguntur, remedia quædam, Paulus Aegineta tertio sui

operis volumine, eo capite quo agit de columellæ oris inflammatione, auctore Galeno docet, plerisq; oris & colli affectionibus prodesse sursusum ex collo aut adalligatum homini funiculum ex marina purpura, qui viperæ collo circumdatus eam strangulauerit. Verba Aeginetæ hæc vnt Græca vt Marcellus Virgilius recitat, ex quo hoc excerpimus: Καὶ ἄλλοις ποιεῖ λιβὴν ἀπὸ πορφύρας θαλαττίας περιτιθέν ἐχλιδὸς τραχήλῳ, καὶ πνίξαν αὐτὸν: ἢ τὰ περιαιπόμνον θυμασῶς ὀνόσι, περιθμύπτει, καὶ ὅσα περὶ τράχηλον, ὡς μαρτυρεῖ Γαλιένος: hoc est, ad gingiuas etiam salutare est filum è purpura marina, quo viperâ fuerit ceruici circumposito suffocata, hoc circumdatum tonsillis & omnibus colli causis, mirificè iuuat, vt Galenus testatur. Ego hoc apud Galenum non memini legere.

ⁱ Auicenna, est (inquit) certum inter experimenta quæ agunt vi quadam occulta in abscessibus, vnde suffocationis periculum est, & vuarum & tonsillarum & omnino omnium gutturis partium, si filis tinctis cum alargiuam (interpres vertit murice marino) strāguletur, vipera:

- A** vipera: deinde circumdetur eis collum ægroti. Mirabiliter enim iuuat. ^k Plinius ab aliquibus strumas circumligari lino (simpliciter, non purpureo) scribit, quo præligata infra caput vipera pependerat, donec exanimaretur. Inuenio & ex lana vel vestimento purpureis, id est, purpura infectis, remedia. ^{Li. 30. c. 5} Aetius purpuram hircino felle madefactam muliebri vmbilico diebus septem imponi iubet: & deinde crescente luna, si cum viro congregiatur, concepturam esse existimat. ^{li. 16. c. 34.} Meminit huius etiam Galenus opere de compositione medicamentorum secundum locos, apud quem ibidem in tertio, capite primo Andromachus medicamentum quoddam auribus instillari iubet: deinde lanæ purpura infectæ tomentum indi. In eodem libro Archigines post medicamentum auri insutum, purpuræ lana iubet obturari. Item lib. 4. cap. 6. tomenta Purpuræ Laconicæ miscetur arido cuidam Asclepiadis medicamento ad oculos. Methodi etiam 7. & 8. panniculo è purpura marina siue Tyria utitur, quem & modicè astringere dicit. Et in libro de præcognitione ad Positum imperatori qui ex assumpto cibo grauabatur stomacho, purpuream lanam nardino pigmento calido intinctam, ostio ventriculi imponit. Lana per se Conchylio infecta, inquit Plinius, auribus magnoperè prodest: quidam aceto & nitro madefaciunt. Fimbriati autem marinarum Purpurarum flocculi cremari solent, vt lanæ; mundi & carpi, in fistili crudo.

DE BUCCINO. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

- ^{κρυξ} Aristoteli Buccinum est, vt mox fusiùs patebit, Homero, cæterisque Grecis præco, cui varia ab illo tribuuntur officia, vt populum conuocare ad cõcionem, silentium indicare, comitari in itinere viros aliqua dignitate præditos, aut eos, quos illi ad obeundum munus aliquod mittebant: præterea fungebatur aliquibus in sacrificijs mysterijs, & epulum etiam apparabat: in pri misq; caduceatores agebant, & nominatim quemadmodum legimus apud Liuium caduceatorem mitti, qui inducias ad sepeliendos mortuos petat. At verò apud solutæ orationis scriptores ^{κρυξ} sunt, qui præconum vel caduceatorum munia obeunt: de quibus omnibus significatis consule thesaurũ linguæ Græcæ. Præco autem ab hoc animali ^{κρυξ} vocari fortassis meruit. Cum enim Triton Concham inuentam excauisset, secum eam contra Gigantes tulisse scribit Hyginus; ibique sonitum quendam inauditum per Concham emisisse: hostes autem veritos ne qua esset immanis fera ab aduersarijs adducta, cuius esset ille mugitus, fugè se mandasse, & ita victos in hostium potestatem venisse. Romani Tritones cum buccinis fastigio Saturni ædis superposuerunt, vt significarent à commemoratione Saturni historiam quasi vocalem esse factam, cum antea inuta, & obscura, & incognita fuisset, quod etiã testari videntur, vt inquit Macrobius, caudæ Tritonum humi meris & abscondita. Habebant præterea Romani argenteos Tritones qui pugnam buccina ^{Tritiones argentei.} excitebant. Suetonius: ^a Quin & emissurus Fucinum lacum, naumachiam antè commisit: Sed cum proclamantibus naumachiaris, Aue Imperator, morituri te salutant, respondisset, Aue te uos, neque posthac vocem quasi venia data quisquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni ferroq; absumeret, tandem è sede sua profluit, ac per ambitum lacus non sine fœda vacillatione discurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarium triremium ^{cap. 21.} singulæ, exciente Buccina Tritone argenteo qui è medio lacu per machinam euerferat. Vt itaq; ^{κρυξ} est Græcis qui buccinat, ita Buccina etiam latinis propriè cornu recuruũ, quod tubæ modo inflatur, buccina, inquit Isidorus, est qua signum datur in hostem, dicta a voce quasi vocina. Alij ab bucca dici volunt, quum tubam significat. Bucca, inquit Hieronymus vocatur tuba apud Hebræos, deinde per diminutionem Buccina dicitur. Varro: Orphea vocari iussit, qui cum eò venisset, cithara cantare iussus, buccinam inflauit. Liuius: Equitibus imperauit, vt ad tertiam buccinam præsto essent. Cicero: Signum buccina datur. Est quoque Buccina pastoralis, qua oues & porci appellantur. ^b Columella: Ad quæ saturæ pabulo libenter recurrunt, cum pastoralis signo quasi canitur: nam id quod semper crepusculo fieri debet, vt ad sonum buccinæ, pecus, si quod in syluis substituerit, septa repetere consuecat. Varro. Subulcus debet consuefacere omnia, vt faciant ad buccinam.

Buccina cornu curuum tubæ quod modo inflatur. Vnde dicitur. Buccina pastoralis. ^{li. 7. c. 23.}

Buccinae
à tubis vt
differant.
Lib. 3.

buccina op
pidum.

κίρρυξ avis.

buccinam. Hinc verbum buccinare Varroni, & nomen buccinator Cæsari. De buccina & buccinatore consule Vegetium. Buccinas à tubis nonnulli distinguunt sic: quòd illæ ex recuruis animalium cornibus, tubæ ex ære argentouæ, confici soleant, ad animos militum & equorum inflammandos. Apuleus certe in Floridis buccinam manifestè à tuba secernit, cum ait. Siquidem vox hominis & tuba rudiore toruior. & Lyæ concentu variatior, & tibæ quæstu delectabilior, & fistulæ susurro iucundior, & buccinæ significatu longinquior. Sæpe tamen buccinam pro tuba positam inuenimus aut certè pro instrumeto tubæ simili, eundem in bello usum habente. Cicero pro Mureto. Te Gallorum, illū buccinarum cantus exuscitat, tu actionem instituis, ille aciem instruit. Est & buccina nomen oppidi in Sicilia Dionysio, quo nomine etiam dicta est insula, Pontiani pontificis exilio & morte clara. Sed vt ad Græcam vocem, vnde digressi sumus, oratio nostra reuertatur, κίρρυξ nomine vocata fuit quædam familia Athenis, à filio Mercurij qui κίρρυξ vocabatur. Horum κίρρυξ fit mentio ab Hesychio & à Suida. Est denique κίρρυξ avis quædam, quæ & πρίσβυς dicitur.

SYNONYMA

Conchylia
à buccinis
an distin-
guenda.

Murex vn-
de dictus.

Ceryx an
murex an
Conchylū.

Murex no-
men gene-
rale.

* Li. 8. De
pno.
Stratonici
de ceryce
dictum.

Buccinum
pro aculea
ta purpura.
Cassauboni
error.

κίρρυξ Aristoteli, vt iam dictum est, buccinum, vel, vt Gaza vertit buccina vocatur. Plinius nonnunquam murices transulit, vt in trigesimo sexto capite noni libri, vbi de purpura agit: Latent vt murices circa canis ortum tricenis diebus; hoc enim de buccino dixit Aristoteles. Iacobus Dalechampius in explicatione eiusdem horum verborum: Sed quoniam hæc portio est reputantibus purpuras. Conchylia, margaritas? Conchylia pro buccinis dixisse autumat. ceterum non est necesse meo iudicio ea hic distinctione, cum & Conchylia propriè dicta purpureum colorem, quem & per se Conchylum dicunt, proferat. Vnde item eadem distinctio apud eundem Plinium; locum non habet, vbi ait: sed vnde Conchylis pretia, quis virus graue in furo? &c. nam per Conchylia intelligit, præter purpuras, buccina, murices atque ipsa Conchylia, ex quibus omnibus flos ille purpureus colligitur. Pet. Bellonius vocem murex à Ceryce nomine Græco prodijisse putat, & littera mutata in m, & verò in u & v in e. Non probo Franc. Massarij iudicium, cerycem putantis esse muricem & Conchylum: Buccinum, inquit, Plinius, pro ceryce seu murice dixit. Cum enim ex ipso Plinio, duo sint genera turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus expetitur, alterum scilicet buccinum, alterum purpura, necesse est buccinum esse, qui ceryx, murex & Conchylum appellatur: Sed præterquam quod murex diuersus est à ceryce, & Conchylis, ita quoque muricis nomen, vt rectè aduertit Hermolaus, generalius est quam buccini, utpote quod & purpuram quoque comprehendat. Kiranides: Porphyra marina, quæ quidam κίρρυξ vocant. Sed dicendum est potius species esse vnus generis proximi diuersas. Inuenio item apud Syluaticum: Purpura maritima, id est, cetula marina, lego ceryx marina: Et alias habet, Ciceros (nomen etiam corruptum est, à ceryces) id est buccini marini. Antiqui tamen etiam Græci cerycem pro purpura acceperunt nonnulli, vt lego apud Eustathium: Stratonicus etiam facetus ille iuuenis in nomine κίρρυξ festiuè ludit: Cum enim in ciuitate, in qua erat, plurimos κίρρυξ (id est præcones) habere cognouisset, summis pedum digitis incedebat, metuere se inquiring, ne si pede plano terram calcaret, ceryce aliquo pedis infixio læderetur, tanquam ceryx marinus propter Conchilij formam mucrones aliquos circa se habeat. Desumpsit hoc ex Athenæo & Eustathius. Ego illius quoque verba adiciam: Stratonicus (inquit) cum Abdera se contulisset, ad statum illie ludorum spectaculum, ciues singulos peculiarem sibi præconem habere cõuirtus qui eorum iussu, cum adlubuisset, nouilunium ipsorum annuntiaret, contemplatus in hac ciuitate præcones (adeo vt propemodum maior esset præconum numerus, quàm ciuium) portione ciuibus esse plures, summis vnguibus pedetẽm incedebat, in terrâ defixis oculis. Interrogante verò eius hospite, ecquid mali pedibus tam subito accidisset, hoc inquit: Ego equidẽ totis pedibus valeo, & quouis assentatore ad cernas excurro celeritũ: anxius tamen sum ac prorsus metuo, ne calcando τὸν κίρρυξ pes transfigatur. Dalechampius hoc addidit scholiolum: Hæc vox (κίρρυξ) significat & præconem & buccinum Concham, non equidem clauatam aut aculeatam, sed tuberculis multis eminentibus asperam & inæqualem. Buccinum pro aculeata purpura dixisse videtur Stratonicus negligenter. Ifacius Cassaubonus in suis animaduersionibus non rectè murices vertit. In præcedentibus verbis κίρρυξ

A κήρυξ erat præcochic est murex: nisi muricis nomine generaliùs accipiamus, vt etiam sub eo purpura comprehendatur. In Glossis rectè, murices, κήρυκες, πορφύρεα. Inde Latinis in re militari murices dicti qui Græcis τριβόλοι, vel σάνιδες κεντρωταί; Aggregator interpretatur ceryces cancrorum (lego concharum) esse speciem, vel limaces marinas, quæ Venetijs dicantur buouali. Atque hæc de diuersa authorum interpretatione. Zoographus κήρυξ scribi ait cum circumflexo in prima, vt φοίνιξ, δοῖδνξ, & huiusmodi, tanquam vltima natura brevis sit, & positione tantum extendatur: in obliquis tamen natura produci, citans illud Oppiani:

Κήρυκες τὸ μύξος τὴ καὶ ἀτρεπὲς ἔνομα, σῶλλω.

Κήρυκον vox est diminutiva apud Kiranidem, Hippiauros, Trallianum. Illud notare libet ^b In Corol. Diof. lib. 2. cap. 205. Eymum. κήρυξ idem sit quod præco; quanquam & à cera, quam muco similem attritu mutuo saluant, cognominari posse videantur, quod Græci κηρίαζεν dicunt. Bellonius buccinum ab alijs vocari tradit, vel quodd buccis admotum sonos musicos edat, vel quodd buccas inflare tubicines cogat. Eius enim concha antiquis tibicinibus fuit idonea. Hæc ille, sed etymū buccini habemus apud ^c Plinium, dum ait: buccinum minor ad similitudinem eius buccini quo sonus editur, vnde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa. Buccinus etiam à Pet. Gillio masculino genere effertur alicubi, & buccinus minor, Romanis delphinium est, vt inter nomenclaturas apud Diof. legitur. Gaza latinè fæminino genere buccina semper effert; vti etiam Festus, inquit: Buccina quam nos appellamus, Græci buchia à similitudine soni dicunt. Zoographus ait se audiuisse, hodiè à Græcis φέκκον appellari. Στρόμβος & σρόβιλος etiam buccinum quandoque significant: Scholiastes Nican- ^d Li. 9. c. 36. Strombus & Strobil^o buccinum significant, ^e vt & apud latinum poetam

— Dum personat æquora concha;

& apud Ouidium:

Cavuleum Tritona vocat, Conchag, sonanti

Inspirare iubet, fluctusq, & flumina signo

Iam renocare dato. Σάλπιγξ item Græcis non solum buccina & tuba est, sed etiam apud He- ^f Σάλπιγξ. ^g Dentale. sychium buccina piscis seu turbo, nec non avis. Dentale vulgò dictum à recentioribus medicis, nonnulli buccinum interpretantur, vt antale purpuram. Nos de vtroque diximus in purpura. Buccinum Northmannis dicitur teste Roberto Constantino Ran de mer, Venetijs bouolo di mar. Massilienses, vt Gillius scribit, purpuras & murices & buccinos (sic habet) vocant bios: Et rursus: Ligures buccinos nunc vulgò Cornetos nominant, Massilienses bios cornetos, Græci quidam hac a tate strophylidas.

G E N V S. F O R M A. DESCRIPTION.

B VCCINA turbinatorum è genere esse habemus apud ^a philosophum ^a Lib. 4. de partib. c. 7. nō vno in loco, ac nominatim vbi scribit in hæc verba: Turbinati generis alia in anfractum intorta sunt, vt buccina: alia in globum tantum circumacta, vt echinorum genus, nec non bivaluium &c. Alibi etiam buccinas testatis πορρευτοῖς, id est, gressilibus annumerat. Quod ad formam attinet, ^b Speusippus apud Athenæum inter se similes esse tradidit ceryces, purpuras, strabelos & Conchas. Est verò buccinum magnum & buccinum paruum, cuius concha spirā tuberculis exasperata cingitur. ^c Aristoteles testam buccino scabram tribuit. ^d Li. 4. Hist. cap. 4. Ouidius quāam brevissimè figuram sic perstrinxit

— Cana buccina sumitur illi

Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo.

^e Bellonius buccini concham vt plurimum minimi oui magnitudinem non excedere testatur, strias in tergo quinque habere, vt nerita, plarifq; in gyrum tuberculis obtusis, bre- ^f Magnitudo. uibusq; obseptas, multo quāam in purpura frequentioribus. Sed vbi in clauiculam definunt, vnicum tantum eam comitari. Interna parte incisam oris rotunditatem habere, turbinum modo, & canalem ad latum, per quem linguam exerat, purpurarum modo: eodemq; operculo contegi, quo etiam turbinata omnia, ne in testas contracta ab externis offendantur.

- Color teſtæ.** tur. Colorem teſtæ intus lacteū, foris eſſe fuluū, tantaq; magnitudine nonnunquā creſce-
re, vt ad Carteiam Purpuræ & buccinæ decacotyli, id eſt decem cotylarum capaces repe-
riantur. Hæc ille, qui & ante paucula interiecta dixerat buccinæ concham eſſe turbinatā,
& in anfractum intortam, ſed quā purpura minorem: indeque à quibuſdam filium pur-
puræ dici, nullis item aculeis exertiſt clauatam apparere, quemadmodum purpuræ con-
cha, ſed ſcabram eſſe, habereq; (inter notas à Plinio deſcriptas) rotunditatem oris in mar-
gine inciſam. ^c Plinius quoque buccinum minorem purpuræ Concham eſſe ſcribit ad ſi-
militudinem eius buccini quo ſonus editur, vnde inquit & cauſa nomini, rotunditate oris
in margine inciſa. Cæterum Rondeletius pro minor apud Plinium legit maior, & quo-
modo apud Athenæum purpuræ filius vocetur buccinum declarare conatur. Verba eius
non præteribo. Eſt ex turbinatorum, inquit, genere, longiore teſta, in medio latior eſt: in-
deq; in turbinem longum deſinit: altera parte margine in longum procurrente: atque illic
rotunditate oris inciſa. Tota intus leuis eſt & candida: foris tuberculis multis atque exo-
chis aſpera. Caro interna partibus quibuſdam ruſſa, quibuſdam rubens ſpectatur, intus
cādida: foramen operculo, quod eſt oui figura integitur, & artiſſimè clauditur. Duo buc-
cina hīc exhibemus. Vnum interni nihil oſtendens, alterum prominente interno corpore
& inuerſo operculo. Antiquorum buccina eſſe declarat ſuccus dilutus & minus floridus
quā in purpuris, quod de buccino tradit ^d Plinius: Buccinum per ſe damnatur, quia fu-
cum remittit. Teſta ſcabra & aſpera, ſed neque aculeata, neque clauata. ^e Ariſtoteles:
^e Li. 4. Hiſt. Teſtarum permagna eſt inter ſe varietas. quædam enim læues ſunt, vt vagues, mytuli,
^{cap. 4.} & conchæ nonnullæ quæ galades à quibuſdam vocantur: aliæ aſperæ, vt Limnoſtrea &
pinna, & concharum genera quædam & buccina. Plinius: Præterea clauatum eſt ad turbi-
nem vſque aculeis in orbem ſeptenis ferè, qui non ſunt in buccino. Quæ notæ omnes
cū certiffimæ ſint, & in his buccinis quæ proponimus maximè expreſſæ, non poſſum
non in eadem permanere ſententia, etiamſi Plinij locus vnus repugnare videatur, in quo
hæc ſcripſit: Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtæ
temperamento. Duo ſunt genera, buccinum minor concha, ad ſimilitudinem eius bucci-
ni, quo ſonus editur: vnde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſa: alterum pur-
pura vocatur, &c. At contrā euenit in noſtro littore. Purpura enim ſemper minor bucci-
no reperitur. Sed hunc locum corruptum eſſe docent nos vetuſtiora exemplaria, in quibus
pro minor, maior legitur, quemadmodum etiam legendum eſſe res ipſa demonſtrat. Cor-
ruptus eſt etiam Athenæi locus, ex quo colligunt omnes, qui de picibus noſtro ſæculo
ſcripſerunt, buccinum minus eſſe purpura, quod filius purpuræ vocetur. Locus Athenæi
eſt huiusmodi: περὶ δὲ τῶν κερύων ὁ Ἀρχιππος ταὶ δὲ λέγεται: κήρυξ θάλασσης τρώμενος
ὑδὸς πορφύρας. Vbi pro ὑδὸς legendum ὥς. id eſt, buccinum marinum abundè nutrit vt
purpura. Hæc omnia Rondeletius. Fuit autem Archippus Athenienſis veteris comædiæ
poëta Athenæo teſte, & ſæpe eius verſus ab Atheno citantur. Et cū ſenarium iambicū
verbis, inquit Zoographus, iam recitatis conſtitui appareat, non conueniet ὑδὸς mutari in
ὥς, quod Rondeletio placuit. τρώμενος etiam non vt ipſe, quod nutriendi vim habeat,
exponendum iudicat idem Zoographus. hoc loco, ſed pro eo quod nutritur & alitur, vt
ſit buccinum maris alumnus, purpuræ filius, vt Cælius Rhodoginus quoque conuertit:
Qua ratione autem filius purpuræ dicatur, magnitudinis ſcè, an alia quadam, alijs inda-
gandum relinquit Zoographus. Ariſtoteles in quinto hiftoriæ cap. 15. operculum oris
idem tam purpuræ quā buccinæ adhærere natium quā cæteris turbinatis omnibus
author eſt. Et in quarto de partibus cap. 5. Operculo quodam congenito, inquit, carni
patulæ appoſito clauditur, vt reliqua generis eiufdem, idq; præſidij cauſa. Qua enim
teſta non protegit, facilè offendi poſſet ab ijs quæ extrinſecus inciderent. Et alibi dixerat,
^f Li. 4. Hiſt. Promuſcidas vt purpuræ habent modo muſcarum, quod quidem membrum, inquit, lin-
^{cap. 4.} guæ effigiem præ ſe fert. Habent autem hoc firmum & toroſum, quo ſimiliter vt aſili atq;
tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validius: teſtas enim eſcarum poſſunt
perforare. Venter os protinus excipit, ſimilis in vmbilicis gurguri auium: habentq; parte
inferiore duo quædam albida, toroſa, mammis ſimilia, cuiuſmodi carunculas, vel in ſepijs
eſſe aduerſimus: ſed hæc toroſiora. Gula à ventre duplex longa porrigit ſe vſque ad papa-
uer: quod poſtremum fundo commiſſum eſt. Hæc ergo vt in purpuris & buccinis conſpi-
cui, in clauicula teſtæ continentur. Quod autem gula ſubiungitur, inteſtinum eſt, ipſi cō-
tinuum, ſimplexq; ex toto vſque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris eſt,
quā & laxius hæret. Quas verò etiam partes cum cochleis communes buccina habeant,
Ionia. ſuprà de teſtatis in genere dictum eſt & in cochlea repetemus. Ionia ſunt qui florem eſſe
credant

- A** credant eum, quem Purpuræ vt Aristoteles scribit, habent & Buccina medium inter papauerculum & ceruiculam, vt Athenæus testatur. Est autem papauerculum in Buccina pars eius ima esculentaq; : quamquam omnis callus Pinnæ & Conchylij interior papauer quoq; dicitur. Ego inquit Hermolaus, in Dioscoride non Ionia, sed cionia, hoc est verbum è verbo columellam lego, ita scriptum in exemplaribus aliquot inuenias. Rondeletius in cancelli historia legit *ionia*, & interpretatur medias turbinatorum partes, circa quas testæ volumen clauiculatum intorquetur, ex Dioscor. lib. 2. cap. 4. His (inquit) cæcellorum mollis cauda cedens implicatur & alligatur, vt testas circumferre possint. Sed de hac parte plura etiam in Purpuræ historia diximus. Habes hic duas Buccinæ icones, quas exhibet Rondeletius, item alterius ex Zoographo siue Cochleæ, siue Buccinæ, quam apud ciuem quendam se vidisse ait, mucrone pertuso, circulo stanneo ambiente, vt apta esset inflari. Rondeletij, inquit, posita effigies, nostræ quidem similis est, sed tuberculis rotundis scitè clauata. Venduntur passim huiusmodi Buccina apta inflari, & ego habeo quod æneus circulus ambit. Habes item aliud genus magnum coloris item violacei, sed cuius orbes flauescunt, & in ore candicat, Zoographus etiam aliud genus Buccinæ se vidisse tradit, Purpuræ similis figura & magnitudine propius, quam vilum ex ijs quæ picta dedit; sed tuberculis vndiquaq; dispositis, cinceps rotundis scitè omnino eleganterq; *εὐχρηστὸν* clauatum; nec in mucronem adeo expreßum, sed capite obusiore breuius. Quæ postremo loco adiecta est icon, pro Buccinæ peregrina mihi missa est. Conchilium est colore & duritie marmoris, circulis rosas æmulantibus.

Buccina Rondeletij alia.

Buccina Rondeletij.

Buccinum Zoographi.

Buccinæ alia species;

Buccina peregrina, colore & duritie
ferè marmoris æmulo, circulis ro-
tas æmulantibus.

LOCVS. NATVRA. ÆTAS.

RISTOTELES ^a latere scribit Buccina, vt Purpura, canis exortu cir-
citer dies tricenos: sed ^b Plinius, vt dixi, hoc de Muricibus dixit. Aitque
Buccinum non nisi petris adherere, circaq; scopulos legi: sed & hoc Ari-
stoteles de Aporræde (Aporrhaide) inquit Mastarius, dicere viderur,
quam Theodorus Muricem conuertit. Verba Aristotelis hæc sunt: Nati-
ces faxis adhærescunt more Patellarum, & Aporrædum siue Muricum.

^a Li. 8. c. 13.
Canis exor-
tu latent.
^b Li. 9. c. 36.

Tempus viuendi Purpuris & Buccinis secundum Philosophum longum est, annos enim Actas,
circiter sex viuere tradit in quinto de historia, cap. decimoquinto.

G E N E R A T I O .

* Li. 5. Hist.
85.

* Cap. 12.
Hyeme ab
eunte gene
ratur.

Vt fauifi-
cant.

PURPURÆ quomodo generentur, dictum est antè. * Aristoteles bucci-
nis tuncdm gignendi modum esse proficitur, idemq; tempus: Buccina ta-
men ante purpuras paulum generari ^b paulò antè dixerat: purpuras nimi-
rum vére, buccina hyeme abeunte. Eodem authore sem en ad generatio-
nem nullum habent, & quomodo quasi à seminàli natura humores quos-
dam mucosos emittant, in purpura dictum est ex eodem. Illa enim coagmentatio fauo si-
milis tanquam purgamentum tam purpuris quàm buccinis euenit: nam buccinis quoque
fauificare in more est, vt ibidem diximus: quod sanè hoc pacto faciunt: Oua sub lapide
prona parte oblonga, albaq; deinceps pendencia disponunt, quæ ita disposita faui nomen
habent, ab apum similitudine. Supini autem sub lapide stabulantur, cùm fauificant: quo
verò tempore fauos extruunt, si incoquantur & abscondantur, oua intrà continere compe-
rientur: quæ saluatio lentore lapidibus & cautibus ferruminant, vt inde decidere non
possint: quod tam magno artificio construunt, vt nihil coaceruatum esse videatur.

VSVS IN CIBIS.

Origratæ
carnes.
Stomacho
conueniunt.

BUCCINORVM carnes, inquit Dioscorides origratæ sunt, & stoma-
cho viles, sed aluum non molliunt. Archigenes apud Galenum, ex te-
staceis, stomachis maximè conuenire tradit buccina, & purpuras. Bello-
nius buccina & purpuras Massiliæ, Genuæ, & Venetijs ait in cibis expe-
ti, sed buccinæ carnem purpuræ carne duriores esse. Apud priscos in
pretio etiam fuisse inducor vt credam. Charmus enim Syracusanus inter
cæteras parœmias seu hemistichia, quæ de vnoquoque ferculo in promptu habebat, de
buccino hoc vsurpabat

Χαίρετε κύριους, διός ἀγγελοι,

ex Homero videlicet, qui de præconibus in exercitu hæc verba protulit: à quibus etiam
conchæ istæ marinæ, præconum suo cùm instantur, sono fungentes vice, nomen sumpse-
runt. Alexis etiam buccina, cochleas & bulbos inter cibos celebrat apud Athenæum, Vene-
rem stimulant: præferri autem colla eorum video. Diphilus enim Pinnæ, inquit, vri-
nam cient, difficile concoquuntur, & similiter buccina, quorū colla (τράχηλοι) stomacho
conueniunt, sed difficulter concoquuntur, quamobrem ijs qui stomacho infirmo sunt, con-
ducunt, difficulter etiam excernuntur, alunt mediocriter. Papauera verò eorum circa fun-
dum tenera sunt et facile corrumpuntur. Hicæsius quoque, buccinorum colla, inquit, sto-
macho apta sunt, & minus alunt, quàm musculi, chamæ, pectines. Pro sunt ijs quibus est
imbecillus ventriculus, ac quibus non facile cibis ad interiora ex alio digeritur, quoniam
vix corrumpnatur. Nam quæ in confesso est facilè coqui, è diuerso incommoda sunt ciui-
modi ventriculi affectui, quia paruo negotio ideo corrumpuntur, quod tenera sint ac sta-
tim dissoluantur, (liquantur & in chyli naturam vertantur, sed prauæ & improbi,) Quam-
obrem horum papauera (excrementa in omnibus ferè testaceis, quæ membrana continè-
tur ad extremā ferè testæ partem, esu suauiora reliquis partibus) quæ stomacho valentiori
non conueniunt, debiliiori ventriculo congruunt. Alunt magis & delicatiora sunt purpu-
rarum quàm horum papauera, sed acriore, insuauiore, ad scyllam magis accedente gu-
stu, qualis est totius conchylij. Exactiùs omnium Xenocrates de buccinorum alimento
scripsit in hæc verba. Buccinæ sunt duriores purpuras & magnitudine ac loco differunt;
triplicisq; vires habent testæ, colli & excrementi in testa contenti. Nam scabra substantia
piscis aluum sistit ac precipuè si assetur: contrà magis facit elixa. Collum earum aluum si-
stis, difficulterq; concoquitur: idcirco ex sinapi, vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere
ipsum debent, qui eodem vescuntur. Aqua denique quæ ex eis emanat, calefacta ventrem
subducit: cum eo verò excremento quod testa continetur, cocta, magis gilua fit, & piscis
qualitate præfert: si verò totæ decoquantur, maiorem ferendi vim habebunt: & sitim of-
ferent: quidam verò eas elixantes laugant, & æquè ac vticas condiant, fiuntq; ori gratæ,
Luna exoriente plenæ & æstate graciles.

Colla præfe-
riuntur.

Papauer.

Imbecillis
stomacho
profunt.

Testæ vis.
Colli.

Aque ex eis
emanantis
vis.

VSVS IN MEDICINA.

AETIVS in cura colici affectus à frigidis & pituitosis humoribus, ex ostreorum genere purpuras & buccina reliquis præferenda scribit. Trallianus buccina etiam inter alia testacea enumerat, quæ rarò & modicè voluptatis gratia offerre tympanicis conuenit. Et in Cardialgia, Cibaria

Ad Cardialgiam.

(inquit) conueniunt, quæ non facile alterentur & concoquantur, & mordacibus, acribusq; humoribus resistere possint, ut sunt astaci, pectunculi, cerycia, id est, buccina. In dolore etiam oculorum ex bilioso & acri influxu, ægrum vesici

Ad oculorū dolorem.

iubet alimentis mitibus, minimè mordacibus & incrassantibus; inter alia *κρηνηφόρος*. Item in purulentis, si falsus humor est, pectines aut buccina aut astacum dare non esse alienum asserit. Enumerat verò etiam buccina inter cibos, qui succos vitiosos generant, podagræ pituitosæ præcessores. Nicander Strombos, pectines, buccina in cibo contra dorycnium

Contra dorycnium, & cicutam.

celebrat, & Kiranides contra cicutam. Galenus aliàs inter abstergètia, quæ pilos attenuat, buccinorum aliorumue ostreorum testas vstas cõnumerat; aliàs vt ne cui penis arrigi pos-

Ad penem arrigendū. Ad oris retros odores

sit; buccinum vstum lotio bouis castrati extingui iubet: hocq; in cibis aut potionibus vti, quod verò remanet in vase reponi. Ad oris tetros absq; vlcere odores, ex eodẽ: Ex ostreis,

purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam: cumq; cubitum eunt aceto acerrimo colluunt. Ad paroridias emplastra quædam molliora fiunt, vt idem Galenus alibi tradit, ceratū forma, ex butyro lo eo sypo conficta, ostreis aut buccinis aut purpuris vstis additis.

Ibidemq; nimirum in libris de compos. med. secundum locos Archigenes aduersus idem malum buccina marina, aut purpuras vstas melle aut axungia excipi & imponi iubet, vt confestim discutiantur. Ait etiam, buccina, purpuras, & ostrea, vsta conuenire indurescentibus, ac vetustis inflammationibus. Ad choerades discutiendas, Hippocrates quidam, cerycia marina vri iubet, & cum melle coctā cataplasmatiss instar imponi. Ad alopeciam &

Ad alopeciam.

omne desuuium capillorum alphosq; diuturnos, hoc mirabile habet Nicolaus Myrepsus: Buccina vsta & trita in oleo veteri sufficienti subigito, & ad glutinis crassitudinem redu-

cito: raso prius & frictō, illinito. Ad auris dolorem à colore, ex eodem: Viua buccina in oleo elixa illine. Hoc enim naturalem, inquit, quandam vim in se obtinet. Galenus præ-

Ad Auris dolorem.

terea ad ephelidas & lenticulas, purpuras & buccina, vbi expiscatus fueris, iubet in ollulā conijci, & in furnum assanda mitti, deinde ex melle tritis vti. Et apud Aetium quoq; medicamentis ad imperigines, miscentur testæ buccinorum vstorum. Testatur Zoographus

vulgus apud Germanos inferiores & oceano vicinos contra tussim, inanem præteritū & puerorum, potum solitum è buccini, vel cochleæ marinæ (Kinckhorn ipsi nominant) con-

Contra tussim.

cha haustum prodesse putare. Ioan: Guinterius Andernacus buccina ex succo limonum detrita ad genas mulierum dealbandas commendat, præteritū si aliquid argenti viui sub-

limati vt barbarè vocant, isdem inieceris. Paulus Aegineta in suis succedaneis, item Galenus buccinorum loco ostrea substituunt: Dioscorides verò mitulos crematos eundem

buccinis effectum præbere scribit: nec non buccina cremata eadem præstare quæ purpure, sed vehementius vrere, si quis salis plena fictili crudo adurat: dentifricio conuenire: ambu-

Ad ambulat.

stis vtiliter illini, quibus solui medicamentum non oportet: nam posteaquam vulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidere. Fieri denique etiam ex buccinis calcem.

Calx.

DE BVCCINO PARVO ET STRIATO. RONDELETII. Cap. VII.

NTER buccinorum genera, inquit Rondeletius, hæc duo reperi, parvū, lineis frequentibus asperiusculum: vt fortasse illud sit buccinū Plinij purpura minus, ijs quibus verustior Plinij lectio non placeat: neq; succo neq; partibus internis à superiore differt. Alterum huic simile est, nisi quòd lineas prominentiores habet, & transuersas, vt striatum merito dici possit.

Buccina plinij minor.

Est & testa spissiore duriorq;ue. Habes hic præter duas Rondeletij icones, duas alias paruas, admodum inuicem differentes, ex Zoographo, vnā ab eo nostras conchas effictā, alteram cum duabus mucronibus: quales ego etiam inter turbinēs depingam, cum purpuram ferre dubitem. Addidi denique & ego Buccini parui genus, quod à Rondeletij paruo buccino parum differt.

Buccinum paruum & striatum Rondeletij.

Buccina striata alia Zoographi.

Buccini parui genus
Zoographi.

Buccina parua alia authoris.

DE MURICE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Murex mul-
ta signifi-
cat.

Murex pro
purpureo
colore.
Pro colore
ex Murice.
^a Li. 22 c. 2.
^b Lib. 1. de
plant.
Pro Purpu-
ra.

Pro asperi-
rate.

Muricata.
cacumina
quid.

MUREX, . inquit Rondeletius nomen est polysemum . Significat enim in primis non solum Buccinum, vt nonnulli voluere, siue Cerycem, sed & Purpuram, vt rectè iudicauit Hermolaus, nec non etiam Conchylum propriè dictum, vt mihi videtur, quanquam in hac significatione in promptu non sit authoritas aliqua veterum: cõijcio tamen id inde quòd Murex passim accipitur pro omni purpureo colore, siue vel Purpuræ, vel Buccini, vel Conchylj: idem enim est tinctum esse Murice, quod tinctum esse Purpura, vel Cõchyljo. Atq; in hac significatione Muricem mihi accepisse ^a Plinius videtur, dũ ait: Transalpina Gallia herbis Tyrium atq; Conchylum tingit, omneisq; alios colores: nec querit in profundo Murices. Ita quoq; ^b Scaliger, ostendens animalia nonnulla nunquam mutare locum: quale est, inquit, Muricum genus, adhærens faxi, nobile diuini carmine Maronis. Sumi verò priuatim pro Purpura constat ex hoc Martialis:

*Sanguine de nostro tinctas ingrate lacernas
Induis, & non est hoc satis, esca sumus.*

Indeq; & Murex Tyrius à Virgilio dicitur:

— Tyriog, ardebat Murice lena

Et ab Ouidio Phocæus. Neq; aliam ob causam Murex pro asperitate sumitur: Purpura enim acutissimos inter cætera Testacea aculeos habet: ita Virgilius dixit:

— Et acuto Murice remi

Obnixi crepuere.

Sic quoq; carduis muricata dicuntur cacumina, id est, aculeata: ita quoq; Murices vocantur machinulæ ferreæ, dolosæ, tetragona forma, quæ in quamcunq; partem

- A** partem incubuerint, vnum aut plures aculeos infectos protendunt, Meminit ^c Curtius his verbis: Bion quidam transfuga nunciat regi murices ferreos in terram defodisse ^{Lib. 4.} murices ferrei.
- [”] Darium, qua hostem equitem emissurum esse credebat. Meminit & Valerius Max, de
- [”] Scipione Aemiliano; Suadentibus quibusdam, vt circa mœnia vrbs, quam obsideret, ferreos murices spargeret, ne subita eruptione hostes imperum in p̄sidia nostra facere possent. Vocatur a Græcis *τρίβωλοι*, vt rectè annotauit Budæus, vt & herbæ quædam muricatis similiter seu mucronatis pericarpis, vna terrestres, altera aquatica. Erant verò vt apud Hieronem est videre tria muricum genera, quibus in militia p̄isci bellatores utebantur, nempe ferrei, quos dixi, item lignei, & labdarei: sed & ferrei ignem artificiosum terentes, quibus mucronibus suis vbicunque iactati fuerint, astringuntur, & flamma quam gestant, locum, cui affixi sunt, comburunt, de quibus etiam ignem ferentibus idem Hieron meminit: ex his duo postrema, p̄sertim tertium, vsque in hodiernum diem in vsu sunt. Ex quo arbitror M. Catonem censuisse forum muricibus stercendum, quod scilicet Plutarchus in libro de senore esse ait *ἀσβεστὸν χόρπον*, hoc est, impiorum regionem. Vfus erat eiusmodi muricum vel similium in tormentis, quod me docet A. ^d Gellius, de morte
- B** Attilij Reguli agens: Tuditanus, inquit, somno diu prohibitum, atque ita vita priuatum ^d Li. 6 Att. noſt. c. 4.
- [”] refert. Idq; vbi Romæ cognitum est, nobilissimos Pœnorum captiuos liberis Reguli a
- [”] Senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus p̄tixo destitutos, eademq; in omnia cruciatos interijisse. Cùm itaq; purpuris acutissimi sint aculei, has potius murices, quàm buccina priuatum, vocandas arbitraretur, quanquam murices ceryces vertat nonnunquam Plinius: nec placet eorum iudicium, qui propriè solùm buccinum significare volunt: buccino enim qui aculei? Appelloq; vnà cum Rondeletio murices, qui & turbinati sunt, & longos firmosq; aculeos siue clauos habent. Probo item Perotti etymum qui murices dici existima ab asperitate: murorum Sic quoque ^e Isidorus, murex, inquit, cochlea est maris dicta ab acumine & asperitate quæ alio nomine conchylum nominatur, propter quod circumcisa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur, & inde ostrum appellatum, quod hæc tinctura ex testæ humore elicitur. Non probo verò eos qui a Græco vocabulo *μύρις*, latinum murices desumptum conijciunt, ex quibus sunt Bellonius, & Zoographus. Præterea præter buccinum concha Venetia muricis nomine comprehenditur a ^f Plinio, vt dum scribit muricem latiore purpura, neque
- C** aspero, neque rotundo, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, vtroque latere sese colligente. His enim verbis concham veneream descripsit, vt suo loco patebit. Pro buccino accipi ab eodem. cùm in purpura, tùm in buccino dictum est. Idem Plinius deniq; muricum generis esse scribit, quæ vocant Græci colycia (aliq; corycia) turbinata æquè sed minora multo: efficaciora etiam & halitum oris custodientia. Athenæus verò hæc (inquit Hermolaus) non muricum, sed chararum generibus contribuit, eaq; in Macedonia *καρυκας* dici, Athenis *κρυες*, in cætera Græcia tracheas, hoc est asperas vocari prodit: quod & Plin. secutus ferè, alicubi videtur, sic ille. Noster ^g Plinij codex sic habet, Muricum generis sunt quæ vocant Græci colycia, alijs corythia, turbinata æquè, sed minora multo. Hermolaus corycia suspicatur legendum, quod Athenæus scribat, charæ genus quoddam Græcis vocari *καρυκας*, in Macedonia, quas Athenis *κρυες* dicant. Sed muricum & chararum genus diuersum est. Hoc etiam animaduertendum, inquit Zoographus, post corophia, aut potius corythia in verbis Plinij, commatis non puncti notam esse signandam, vt per appositionem mox sequatur, concharum genera. Vuottonus tamen coryphia (sic enim legit per y. non coriphia) a colycijs corythijsuè non distinguit. Congenerum omnium, inquit idem Vuottonus, quæcunque scilicet turbinati sunt generis suauissima iudicantur coryphia: Suntq; ori & stomacho grata: aluumq; & vrinam ciēt, atque
- [”] oris bonum reddunt odorem. Copiosius alunt iurulenta, assa verò dura sentiuntur. Horum papauer buccinorum more stringit potius. Iam verò muricem colorem purpureum (nimirum quemlibet, purpuræ, buccini, & conchylj) Nonius significare scribit. Et sacrum muricem apud iurisperitos ideo nonnulli dici volunt, testante Cælio, quia eo inficerentur vestes Imperatoriæ.
- D** Horatius: *Te bus Afro murice tinctæ vestium lana.*
- Præcipuè tamen colorem purpuræ significat: quare & apud Cælianum legitur, vt Baysius citat, Murices quoque purpuræ vsum præstant, in Tyro nobiles. Horatius in epistolis:
- Muricibus Tyrijs iterata vellera lana.*
- Ouidius quoque Tyrium muricem de purpureo colore dixit:
- Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.*

Tribuli herba.
Muricū bellicorū tria genera.

murices qd propriè hnt Etymon.
Lib. 12.
Orig. c. 6.

Contra Bello. & Zoographum.
f. Li. 9. c. 25.
Conche Venereæ descriptio.

Colycia muricū genus.

g. Li. 32. c. 7
Plinij locus notatus.

Pro colore. Sacerd. cur dicitur lustrantibus.

Item alibi: *Phocaico bibulas tingeat murice lanas.*

Virgilius. *Ipsæ sed in pratis aries iam suave rubenti*

Murice. Et alijs in locis, quæ vti etiam aliorum autoritates cum sint innumera, superuacaneum fuerit citare. Καλλῶν dixi esse florem vel animal, quo tingitur purpura, scilicet ex Scholiaste Nicandri, qui præterea in hunc eiusdem poetæ locum: σφόμβων δὲ πολὺ πάλιν, ὅστις καλλῶν Κυραφίδος, annotat καλλῶν esse speciem πορφύρας, id est, Purpuræ qua mulieres tingant καλλῶν; vnde καλλῶνιν, τὸ πορφύρεον. Scholiastes Sophoclis dicit esse κόχλον. Κόχλον autem sunt, qui velint esse pisces à Latinis Muricæ appellatum, diuersum à purpura. Vt-
cunque sit, καλλῶν non male exponitur purpura (intelligo autem de pisce) quam & κάλυμα vocari tradit Helychius: nam de κάλυξ loquens, ait: σημαίνει δὲ καὶ τὴν θαλάσσιαν πορφύραν.

Καλλῶν.

κόχλος.

Κάλυξ.

GENVS. FORMA.

Contra Pe-
torum.
Murices in
ter Cōchas
numerari.

PURPURAS inter conchas potius enumerat, muricem inter ostrea ob scabritiæ corticis: quod ideo non laudat Zoographus, quoniam scabrities testarum longè diuersa est, in ostreis superficie tota exasperata, in muricibus verò & purpuris eminentibus per intervalla aculeis quibusdam. At verò nullo modo accipiendam esse eam opinionem ex superioribus liquere potest, in quibus muricem de purpura quoque sumi determinauimus: approbauimusque iudicium Rondeletij, qui murices longos & firmos aculeos habere voluit, quod Plinius quoque comprobare videtur, dum ait: Firmioris iam testæ murices & concharum genera. Sed cum buccina, quæ & ipsa murices Plinio vocantur, aculeis careant, ac tantum obtusa habeant tubera, existimo, ut antè etiam dixi, muricem præcipuè purpuram significare ob allatam rationem. Præterea epitheta muricum purpuræ præcipuè conueniunt ut Afer, Tyrius, Sidonius, Getulus, Baianus, Phocacius, Tarentinus, Asyrius, Oebalius. Ab hisce enim locis purpuram celebrari in purpura dictū est: cætera verò epitheta quæ à colore petuntur, ad buccinum quoque minus quàm ad purpuram extenduntur (Purpuræ colorem ex Plinio, buccini colori prætulimus.) ut fulgens, suauè rubens, olidus, auratus, sacer, radiatus, stellans, rutilus, ardens, purpureus, puniceus, flagrans. Murex verò intortus Valerio Flacco, meo iudicio buccinum est, in Argonauticis.

Muricis epi-
theta.

DENOMINATA.

Scolymo
muricata
cacumina.

Muricati
gressus qui
Muricatum

MURICIS nomen ad aculeos plantarum quoque extendi, quod supra annotabamus, habemus apud Plinium, qui Scolymo muricata cacumina esse dixit: & alibi, carduo cum satiuo, tum sylvestri, folia, inquit, pauca, spinosa, muricatis cacuminibus. Muricati gressus Fulgentio, sunt fornidulosi & pauendi. Intuemur (inquit) arua, quibus adhuc impressæ bellantium plantæ, muricatos (quod aiunt) sigillauerunt gressus. Muricatum, aduerbium, inquit Budæus, est conuolutum, in modum muricis: sic Plinius, vertice dixit muricatum intorto, quod Columella, margine in mucrone emissio. Colores, muriceus, ostrinus, conchyliatus, à Thyletio nominantur cum purpureo. In Codice Iustiniani libro vndecimo, titulo de monetarijs & murilegulis, murileguli Budæo dicuntur, quasi muricarij à muricibus legis.

VSVS IN CIBO.

Salsedo vt
eximatur.

Stomachū
roborant.

XANTHUS, ut in interpretatione Ioannis Baptistæ Rasarij legitur, murices scribit esse salsos, virosos; verū succurri eis liquore Cyrenaico, ruta & aceto: ventrem turbare, vrinam cingere, ori ingratos, concoctu difficiles, obstruere crasso sanguine, pituitam cicere, & magis adeo recentes ideo parandos esse cum acribus, ut sinapi, erucaque: ascos difficulter secedere, magnum sitim inuere, grauareque: elixatos, contritos & conditos, minus virosos esse. Attamen conchula marina, purpura, & murices tanquam cibi stomachum roborantes laudantur à

A Tur à Scribonio Largo composit. 104. & Celsus quoq; murices cibis stomacho aptis annumeratitem apud Macrobiū murices cum alijs conchis apponuntur in epulo, quo die Lentulus flamen inauguratus est: deniq; apud^a Horatium legimus in Sermonibus:

^a Sat. 4. li. 2

Murice Buiano melior (aliās potior) Lucrina peloris:

Coquuntur autem murices & purpuræ, vt scribit Platina, eodem modo quo cætera conchyliā.

VSVS IN MEDICINA.

V R I C V M carnes appositæ, pilos in mammis tollunt. De malo quidem pilari in mammis qui voluerit, legat ea quæ in cancribus fluuiatilibus diximus. Muricum cinerem cum nominat Plinius (nam is ferè solus ex eis hoc nomine remedia præscribit) ex testis duntaxat crematis cinerem intelligi vult Zoographus: id quod, inquit aliquando exprimitur, plerumq; omittitur. Semel tamen ad discutiendas verendorum pustulas, Muricum (inquit, nimirum Plinius) vel purpurarum testæ cinis cum melle prodest: efficacius crematarum cum carnibus suis. videtur autem eadem fermè vis & communis testarum maris omnium cineri inesse: nisi quod efficacior ex durioribus solidioribusq; testis existimo. Et quoniam *xiphus* Plinius aliās murices, aliās buccina interpretatur: remedia quæ superiūs buccinis attributa sunt ex Græcis authoribus, muricibus etiam Plinianis prorsus conuenire idem Zoographus existimat: mihi purpuris quoq; ea conuenire videntur, cum scilicet purpuræ vnâ cum muricibus non coniungit, vt aliquoties facit, nam sic buccina intelligit. Mituli quoq; cremati eundem buccinis effectum præbent, teste Dioscoride: addit Zoographus, paulò ignauiores: purpuræ verò & conchyliā vndiquaque similem. Pro buccinis ostrea substituit author anti-balloménon. Mituli quoque vt murices, cinere causticam vim habent, & ad lepras, lentigines, maculas. Lauantur quoq; plumbi modo, ad genarum crassitudines & oculorum albugines, caliginisque, atq; in alijs partibus fordida vlcera, capitiq; pustulas. Hæc Plinius, ex quo sequentia etiam remedia omnia, vbi alterius authoris nomen non addetur, decerpimus. Myaces cremati, vt murices, morsus canū hominumq; cum melle, lepras, lentigines sanant. Muricum cinis cum oleo tumores tollit. Muricum vel purpurarum cinis vtroq; modo, siue discutere opus sit, siue concoctos emittere, panis refistit: quidam ita componunt medicamentum: ceræ & thuris drachmas xx. spumæ argenti x. cineris muricum x. olei veteris heminam. Capitis vlceribus muricum vel purpurarum testæ cinis cum melle vtiliter illinitur, (item) conchyliorum: vel, si non vrantur, farina ex aqua doloribus. Muricum vel conchyliorum testæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemq; erugat, extenditque septenis diebus illitus, ita vt octauo, candido ouorum foueantur (aliās foueatur.) Muricum generis sunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æquè, sed minora multo, efficaciora etiam & oris halitum custodientia. Parotides muricum testæ cinere cum melle, vel conchyliorum ex mulso curantur: Testis cadi falsamentarij tuis cum axungia veteri, muricumque cinere ex oleo ad parotidas strumalque vtuntur. Muricum cinis dentifricum est. Sammonicus

Ad pilos & māmīs tollendos.

Ad pudendorum pustulas.

Cineris vis caustica.

Ad canum morsus.
Ad lepras.
Ad tumores.

Ad panos.
Ad capitis vlcera.
Ad faciei maculas.

Dentifricū

Ceruino ex cornu cinis est aut vngula porca

Torrida, vel cinis ex ouis, sed non sine vino:

Muricis aut tosti, vel bulbi extincta fasulla.

D Mammæ muricum vel purpuræ testarum cinis cum melle efficaciter sanant. Carbunculos de veretris exterminat muricum vel purpurarum in carbonibus vstarum cinis cum melle permixtus, vt Marcellus Empiricus ait. Plinius hoc remedio, efficacior si cum carnibus suis cremetur, pustulas verendorum discuti scribit. Oleum cicinum cum cinere muricū, ledi inflammationibus prodest, item ploræ.

DE MVRICE MARMOREO RONDELETII. Cap. IX.

Nominis
ratio.
Testæ de-
scriptio.

MVRICES, inquit Rondeletius, hîc appello, qui & turbinati sunt, & longos firmosq; aculeos siue clauos habent, quos, vt internoscerentur, quàm maximè proprijs nominibus potuimus, distinguimus. Eum quem hîc exhibemus, à candore duritiâq; qua marmor candidum æmulatur parte externa, marmoreum appellamus. Parte interna ex albo purpurascit. Testa grauis est, densa, solida, aculeis multis horrens, figura inter buccinum & conchylum media, ampla, vt merito *δεκανότυλος* dici possit, quemadmodum

Murex marmoreus Rondeletij.

Ad dentifri-
cia.

Alterius de-
scriptio.

Alteri⁹ for-
ma ex Zoo-
grapho.

cis Orientalis, quam Venetijs se nactum scribit, & in ea margaritas quoque gigni, à quodam audiuisse, sed nescire se quàm verè. Color forinsecus pallefcit, inquit, intrinsecus cū pulcherrimo splendore ex albo roseus est. Labrum exterius protendit se & dilatat in marginem: mucrones infra caput seu conum testæ duo magni sed obtusi prominent. In ipso cono parui admodum & subrotundi per spiras deinceps non aculei sed tumores visuntur. Addidi item ego alium marmoreum muricem, turbine acutissimo atque longo & exili, vndique striatum, aut potiùs vndatum. Habes deinde alios duos murices marmoreos, vnum item totum candidum; alterum purpurascens. Postremo loco datur marmoreæ duritiæ murex asperis mucronibus insignis, colore rubro, cinereo & albo, prona & supina parte depictus.

purpuræ species quædam. Terrea est substantiâ, frigida & sicca cum detergendi vi, ob salsuginem quam seruat. Quare ad dentificia vti possumus, & in epuloticis medicamentis. Vritur facile atq; in cinerem redigitur, & acrimoniam aliquam ob empyreuma acquirit, quam diligenti ablutione deponit. Calcis itaque modo elota cum oleo rosato in vnguentum reducitur. Ambustis medetur, cicatricemq; pulchram inducit. Adhæc omnia feliciter vti possumus. Carnem atque operculum, purpurarum, buccinarum carni operculisq; rectè assimilari iudico: sed hæc in vniuersum de muricum substantia dicta sint. Hæc Rondeletius. Cuius ego iconi aliam adieci cuiusdam muricis, vel consimilis conchylj buccinæ ab vna parte similis, sine vllis aculeis, sineque vlla asperitate, in medio dorso tubera habet sed valde obtusa & depressa, & turben eius vna cochleæ portione exiguum quinque inuolucris constans: Substantia tota est marmorea duritie, color cū intus, tū foris flauescit, & nonnullis in locis candicat. supina parte valde latus est, & longè vltra turbinem latitudo extenditur: foramen autem mediam ferè partem occupauit, quasi vt in conchis veneris conspicitur, vt inde fortassis Plinius has quoque sub muricis appellatione comprehenderit. Aliam addidit figuram Zoographus, quæ quoque hîc adiungitur: Ait esse conchæ cuiusdam seu muri-

Murex marmoreus supinè depictus,

Murex marmoreus Zoographi.

Murex marmoreus striatus, & virgatus.

Murex marmoreus purpurascens.

Murex marmoreus candidus.

Muricis species appendicibus asperis, colore rubro, cinereo & albo, prona ac
supina parte depicta,

E

F

G

DE MVRICE TRIANGVLARI. H

Cap. X.

IC altera parte Murex, inquit Rondeletius, planus; altera ferè rotundus, sed ita vt vtrinq; duo sint latera, tertium plana pars efficiat, à qua figura, quæ huic propria est, triangularis iure dicitur: aculeos habet breues & firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testæ amplitudinē & breuitatem, sonus editur grauis & tristis. Testa tota ad Conchylij testam magis accedit. Operculum quum vritur, fumum emittit, ob id pingue aliquid habet. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus vtiliter vsurpatur.

Murex trian-

Murex triangularis Rondeletij.

DE MVRICE LACTEO. Cap. XI.

VRICEM, quem hîc ex Rondeletio repræsentamus, à lacteo colore, lacteum nûcupauit. Turbine, inquit, obtusiore est, quàm cæteri. Exochas & tubercula potiùs habet, quàm clauos siue aculeos. Testa ad fucos vti possumus Concharum Venerearum vice.^a Quem Lacteo ei Murici con-

Cap. 32.
cap. 4.

iunximus ceu vel eîdem, vel saltem congenerem, exochas habebat paulo longiores quàm monstrat icon Rondeletij, paucioresq; vtporè ternas tantùm. præterea angustiori est foramine, quin & toto corpore, quod longitudine sua vix septem digitos transuersales non excedit: postremò turbem eius oblongum & in acutum desinens, ferè vt in turbinibus propriè vocatis, atq; in eo sex volutæ, exiguis tuberculis decoratæ. Addidi præterea alios duos, vnum turbine acutissimo, & amplissimo foramine. Alterum longè minorem turbine item acuto, mucronibus insigniturum rectis, breuibus, obtusis, colore sub cinereo.

Murex lacteus noster primus.

Murex lacteus Rondeletij.

Bf 2

Murex la.

Murex lacteus authoris alius,

E

Murex lacteus authoris
tertius.

F

DE MVRICE PURPUREO ORTHOCENTRO. Cap. XII.

G

A Rubicundo colore, & rectitudine aculeorum Muricem, qui hîc modò depingitur, nominaui orthocentrum purpureum. Torus enim intrinsecus & forinsecus rubet, magis tamen intrinsecus. Turben verò eius candicat, Mucrones habet duodecim rectos, robustosq; in sinistro quàm in dextro latere longiores. Sex constat volutis, ac in ijs exigua quædam & obrufa habet tubercula.

Murex orthocentros purpureus.

M

A

DE MVRICE CORACOIDE.

Rondeletij. Cap. XIII.

VT Anatomici, inquit Rondeletius, omoplatae appendicem à rostri coruorum similitudine, coracoidem appellarunt, ita nos muricem hunc coracoidem ab aculeis infirmis & rostris coruorum similibus, à nota illustriore & huic propria nomen ponentes. Hæc ille. De colore interim & magnitudine nihil addit, unde albidum esse suspicor.

nominis ratio.

Murex coricordes Rondeletij,

Murex Coracoides idem ex Zoographo.

B

C

DE APORRHAIIDE.

ex eodem. Cap. XIV.

APORRHAIIDVM duobus in locis meminit Aristoteles: Gaza murices interpretatus est. Narices (inquit) faxis adhærescunt more patellarum & muricum (*ἀπορραϊδων*) ac cæterorum generis eiusdem, nec nisi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum sibi possident. Vsum enim quem biualuibus pars vtraque administrat, eundem altera exhibet turbinatis. Caro intus qua oris habitus. Modus hic idem muricibus (*ἀπορραϊσι*)

Caro.

D

purpuris, atque omnibus generis eiusdem. Ex his sunt, qui dubitandi occasionem sumant, sintne aporrhaides in Muricum, an in lepadum genere. In lepadum quidem genere nec ab Aristotele, nec ab ullo alio diserte ponuntur: duas enim duntaxat Lepadum species ponit Aristoteles, *λεπάδα*, & *λεπάδα ἀγρία*. Sunt tamen qui ex Lepadum genere esse inde effici putant, quod lepadum more faxis adhæreant. Sed non rectè. Nam quanuis lepadum more adhæreant Aporrhaides, non inde tamen efficitur, eiusdem generis esse cum lepadibus. Etenim neritæ adhærent ut lepadæ, ut ibidem dicitur, tamen à lepadibus genere differunt. Quod si quem mouere debuit Aristotelis locus, in quo vnâ cum lepadibus Aporrhaidum meminit, & is qui mox sequitur, ab ea sententia abducere debuisset, in quo cum purpuris & turbinatis Aporrhaides numerat. *Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει ταῖς ἀπορραϊσι, καὶ ταῖς πορρραϊσι, καὶ πᾶσι τοῖς τοῖς τοῖς*, quare aporrhaidem in turbinatorum genere esse cenfeo. ut ex superiore Aristotelis loco diligentius animaduerso perspicuum est. Etenim ut faxis ad ut lepadæ adhærent faxis, ita neritæ, Aporrhaides, & omnes eiusdem generis adhærent hæreant.

An Aporrhaides sint ex muricū an lepadū genere.

ut faxis ad hæreant.

Operculi
vltus in tur-
binatis.

Colycia ef-
se aporrhai-
des.

Plinius cor-
rectus.

Aporrhaidū
authoris de
scupuo.

faxis, sed alio adhæfionis modo. Nam lepadæ parte altera detecta, & carnem ostendente **E** affixæ sunt: neritæ verò & aporrhaides acclinato tegmine, quod illis est operculum, ad faxa quemadmodum videmus cochleas terrestres faxis & truncis arborum, qua parte carnem ostendunt, veluti agglutinas. Ergo operculum habent Aporrhaides & Neritæ, id quod proprium esse turbinatis iam diximus. Quibus subdit Aristoteles operculum neritarum, aporrhaidum atque aliorum turbinatorum eundem præstare vsum, quem in bivaluibus conchis testam alteram. Quemadmodum enim in bivaluibus, clausilibus & reseratilibus à duabus testis tota interna caro tegitur, ita à turbinata testa & addito foramini carnem ostendenti operculo tota turbinatorum caro occultitur. Ex his efficitur, Nerites & Aporrhaides in turbinatis haberi. Ac Aporrhaidem rectè muricem mihi videtur Gaza cōuertisse, ob aculeos multos & longos atque acutos, quibus murices omnes armati sunt, qualis est hic quem proponimus. Dicam præterea quod suspicionibus & coniecturis tantum inductus de Aporrhaidæ sentio. Nimirum esse eius muricum, siue turbinatorum generis, cuius mentionem facit Plinius lib. 3. 2. Muricum generis sunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æque, sed minora multo, efficaciora etiam & oris halitum custodientia. Quod muricum genus priusquam explicemus, de varietate lectionis dicemus **F** ex Hermolao, qui pro colycia, alij corythia, legendum censet ex Athenæo colycia siue corycia. Etenim chamæ genus quoddam Græcis ait vocari *καρχήν* in Macedonia, quas Athenis *κρύβες* dicant. Cæterum eas non muricibus, sed (vt dixi) chamis præsertim tracheis adscribit, quod & Plinio placuisse huius libri calce video. Facit hoc generum affinitas. Hæc sunt Hermolai verba, quæ vero consentanea mihi non videntur, neque is Plinij locus ex Athenæo emendari potest. Nam si *καρχήν* nomen chamis competat, idem turbinatis longè diuersi generis competere minimè potest. Neque illud verum affinitate generum fieri, vt idem nomen vtriusque conueniat: ob id chamis etiam tribui in calce operis, neque enim ideo post chamæglycymeridas ponit colycia siue coryphia, quod chamis id nominis tribui velit, sed quia elementorum ordine pisces recenset. Quam ob causam post chamætracheas, chameleas, chameglycymeridas, subiungit colycia & coryphia quia à litera C. incipiunt. Vtroque igitur Plinij loco coryphæa legendum coniicio, intelligiq; id muricis siue turbinati genus, quod aporrhaidem vocat Aristoteles. nomen enim optimè quadrat, quoniam *καρχήν* ad omnia extrema & summa transfertur; inde *καρχήν*, quod summum est & extremum. vnde turbinata hæc in quibus aculei eminent, coryphæa dicuntur. **G** Id etiam conuenit, quod multò minora sint reliquis. Sed hæc pro suspicionibus habeantur. Hæc itaq; Rondeletius. Sed de icone quam ponit, nihil loquens. Ego binos huiusmodi murices referuo in musæo appensos: quorum maior cuius hîc effigies pronè & supinè picta datur, marmorea est duritia, & cum forinsecus, tum extrinsecus candicat: alter, intus ex albo purpurascit: extrâ serè croceus est: Vterq; septem habet aculeos, non in dorso, aut turbine, sed ab vno tantum latere, canaliculatos serè, hoc est, in quorum medio fouea conspicitur. Turben etiam non vt in alijs turbinatis, integer descendit, sed dimidium eius tantum conspicitur, nam altera pars intus latet. In dorso tres potissimum habent extuberantias seu processus, at in turbine plures, sed exiguos.

H

Aporrhaidis pars interna.

DE CONCHYLIO.

Cap. XV.

AT IS superque ostensum à nobis est nomen Conchylj & pro vniuerso testaceorum genere & priuatim pro vnica tam tum specie eorundem apud veteres accipi: & cum species est priuata, non purpuram significare, neque etiam buccinum, sed ab his concham esse peculiarem, nimirum qualem hic ex Rondeletio exhibebimus subinde, buccino valde dissimilem, & nullis purpurarum more aculeis muricatis circumuallatam. Muricis tamen species est, cum scilicet murex pro colore sumitur; quod innuere forte voluit Franc.

Pro purpo-
ra.

B sine buccino, si volumus, iquit ille, exponere, uti certe aliqui exponunt, conchyliata veste, id est, tincta murice, crit contradicatio in verbis Plinij: nam si verum est, quod supra ex verbis Aristotelis & Plinij inuicem collatis ostendimus, hoc est, Plinium Cerycem modò muricem, modò buccinum conuertisse, ac propterea buccinum esse, qui ceryx, murex, & conchylium appelleretur, cum duo præsertim concharum dixerit esse genera, quæ tingendis vestibus vsui essent, videlicet buccinū minor concha & purpura, quo pacto verba hæc, scilicet conchyliata veste, exponi poterunt tincta murice, siue buccino, cum buccinum & murex, uti retulimus, eadem esse constet? Necessè igitur erit vel negare coniecturam nostram Aristotelis fundamentis superius roboratam: vel dicere, quòd verba, conchyliata veste, hoc loco non significant tincta murice, sed ipso conchylio, ut conchylium sit concharum genus diuersum à murice siue buccino. Plinius trigésimo secundo volumine inquit, muricum vel conchyliorum testæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, ut sit sensus: cinis testæ earum concharum quæ murices, vel earum quæ conchyliia appellantur, maculas in facie mulierum purgat. sicuti etiam inferius eodem trigésimo secundo volumine muricem à purpura distinxit his verbis: muricum, vel purpurarum cinis utroque modo &c. Notauit item Massarius poni conchylium & pro ipso colore, sicut purpuram murexque. Quod auctoritatibus aliquot veterum confirmare non fuerit ab re. Plinius cum de luxuria concharum in cibo dixisset, subdit: sed quota hæc portio est reputantibus purpuras, conchyliia, margaritas? Et alibi: In Apennino frutex est qui vocatur cotinus, ad lineamenta modo conchylj colore insignis. Et rursus: Transalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Item alibi: Tyri nobilitas nunc omnis conchylio atque purpura constat. Item: Vidimus iam & viuientium vellerum purpura, cocco, conchylio, sesquilibris infecta, velut illa sic nasci cogente luxuria. De conchylio, murice, purpura coloribus ac vestibus multa idem habet lib. 9. cap. 36. Sed vnde, inquit, conchyliis pretia? quis (quibus) virus graue (vnde & castorij nomen forte ei inditum) in fuso (id est in colore, vel tinctura: aliàs fusco, quod non probat Zoographus) color austerus in glauco, & irascentia similis mari. Et mox: Concharum ad purpuras & conchyliia eadem quidem est materia, sed distat temperamento. Et cap. 37. Purpuræ calculosæ appellantur à calculo maris, mirè apto conchyliis, & longè optimo (alij aliter legunt) purpuris &c. In conchyliata veste cætera eadem sine buccino: præterque ius temperatur aqua pro inuiso humani potus excremento dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor, saturata fraude, tantoque dilucidior, quanto magis vellerum esuriunt (id est non saturantur.) Et alibi: Phycos thalassion (id est, fucus marinus) conchyliis substernitur. Hæc omnia ex Plinio. Conchyliia Coa etiam Iuuenali dicuntur in octaua satyra, vestes conchyliatæ aut conchylio infectæ. Et Marcellus Empiricus meminit lanæ purpuræ optimè in conchylio tinctæ. Confundunt autem auctores istæc nomina, conchylium, muricem & purpuram, ob consimilem colorem: quam enim vestem alij purpura tinctam scribunt, alij conchyliatam nominant, alij muricem infectam. Ita Varinus κογχύλια exponit purpuram, & Suidas concham ex qua purpura sumitur. Κογχύλια etiam Hefychio sunt ostrea & purpura. Rectius tamen dicemus κογχύλια, nam & Varino, qui pleraque ex Hefychio hausit, κογχύλια sunt τὰ ὀστρεα. quo loco in genere conchylium accipio: nā alioqui differt: vnde Plinius: In Ponto conchyliia non sunt cum ostræ abundant. Vbi de specie certa eum sentire apparet, nam cum communiùs accipitur conchylium, ostræam quoque

Conchyliata
vestis vnde

Conchyliū
pro colore:

Conchyliia
Coa.

Κογχύλια.

* Lib. 3.

Conchylit
quid.

quoque completur: Sic ^a Philostratus in vita Apollonij: Byblus insula parna est apud A Indos vbi maxima conchylii, muriceſq; eximia magnitudinis nasci perhibent. Cum itaq; conchylium, diuersum esse constet à mucronatis muricibus, nec non à buccino: iam quale ipsum sit explicemus, Conchylium, inquit Rondeletius, seruatō Græco nomine vocatur à iatinis. Sunt qui Ostracium putent dici. Sed illi nomen partis toti accommodant, vel Plinius nomen totius parti dedit sic enim lib. 32. cap. 10. Inuenio apud quosdam ostraciū vocari, quod aliqui onychen vocant. At onyx (inquit Dioscorides, ὄνυξ πῶμα τῆ κογχύ- λου, id est operculum conchylij, pro quo etiam ostracium sumi à Plinio declarant ipsiusmet verba: hoc suffitum vuluæ pœnis mirè resistere: odore castorei, meliusq; cum eo vltum proficere. Quæ eadem sunt cum his, quæ operculo conchylij tribuit Dioscorides. Commendat enim vngues, qui odorem castorei referunt, eorundemq; suffitū excitari tradit fœminas, quæ vuluatū strangulatione conciderint.

FORMA. DESCRIPTIO.

CONCHYLIVM secundum eundem Rondeletium est ex magnorum turbinatorum genere, ea parte latius quàm in turbinem deficit, sine aculeis tuberculifue vllis. Foramen quo caro interior ostenditur, non rotundum, vt in purpura & buccino, sed longum. Tale etiam est operculum, de quo separatim hæc omnia scripta reliquit. In purpura satis demonstrat le nos arbitror, operculū eius βλάττον siue βλάττον βυζάντιον siue βύζαντος appellari debuisse. Nunc ostendendum nobis est blattam Byzantiā Arabum nihil aliud esse, quàm conchylij operculum: quos imitati pharmacopolę nostri conchyliorum, buccinorumque opercula permixta vendentes, blattas byzantias vocant, has rotundas, illas longas. Serapio libro de Simplicibus cap. 91. Athfar arheb, id est, vngula aromatica & blatta Byzantiā Dioscoridis, est conchylium ex speciebus Ostreorum & est similiter de cōchylis palpir & reperiuntur in regionibus Indiæ, in aquis iuxta quas oritur spica nardi. odor autem eius est aromatibus, quoniā istud animal comedit nardum, & ipsa colliguntur tempore æstiuo, quando aquæ desiccantur. Reperiuntur etiam ex eis in littoribus maris Euxini, & color eius est declinans ad albedinem & est pinguis.

Conchylium Rondeletij, cum suis operculis, vnā cum operculo Purpuræ.

Blatta Byzantia Aldrouandi.

A guis. Sed illa quæ nascitur in Babylonia est coloris subnigri, & est maior illa, & omnes habent bonum odorem: quando fumigantur, cum eis sentitur sicut odor castorei. Quando igitur fit fumigatio cum eis mulieri habenti suffocationem matricis, & similiter habenti epilepsiam, confert, & quod bibuntur, molliunt ventrem & faciunt omnes operationes quas faciunt ostraca de paraca, vel portura. Eadem repetit Serapio eodẽ in libro de Purpuratui operculis agens. Quæ omnia ex Dioscoride transcripta esse nemo est qui neget, si illa cum Dioscoridis verbis contulerit, quæ sunt huiusmodi. Vnguis siue onyx, conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod conchylija inibi nardi pabulo vescantur. Conchylija optima quæ.

„ ligitur posteaquam stagnantes aquæ æstiuis squaloribus inaruerint. Laudatissimus, qui à mari rubro deferretur, candicans, pinguis, Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur, sed aliquatenus castoreum olent. Iidem suffitu excitant feminas vuluæ strangulatu oppressas, comitialesque. Poti ventrem molliunt. Hæc Dioscorides: quibus planè similia sunt, quæ Serapio de blatta Byzantia literis mandauit. Dicitur autem vnguis à figura: est enim operculum oblongum, aurum carniuarum vnguibus simile. Altera tantum parte adharens, id est, crassiore. Quum incenditur, fumum multum emittit, valetq; ad ea quæ tradidit Dioscorides. Sed id propius intuendum quod scribit in Indiæ nardiferis lacubus inueniri, suauemq; ideo spirare odorẽ, quod conchylija inibi nardi pabulo vescuntur, colligiq; posteaquam æstiuis squaloribus inaruerint. Nam si conchylija marina sint animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colligunturq; aquis æstu exsiccat? An mare deserunt turbinata, vt fluuios lacusq; subeant? Hæc à Dioscoride ex aliorum sententia dicta esse crediderim, eaq; ex alijs descripsisse, quibus expositis, præfert ea, quæ ex mari adferuntur. Sunt qui blattas Byzantias negant esse onychas, siue opercula conchyliorum, quod blattæ Byzantiæ non sint odoratæ, sed foetidæ. Quam opinionem possum facile ex eo refellere, quod Dioscorides non semper *ὀνυχίς* vocet id, quod grato solùm & iucundo odore placet, sed aliquando id quod vehementi & graui est odore. Sic pix dicitur ab eo *ὀνυχίς*, quam tamen suauis odoris esse nemo dixerit. Sed de hac re plura alijs dicturi sumus. Quod autem hoc loco *ὀνυχίς* rectè interpretemur, id maximo est argumento, quod qualitem odoris exprimere volens Dioscorides dixit: *Ἀμφοτέρω δὲ ὀνυχίς, θυμιαμνοί, κασσιόφωτος ποσὺς τῇ ὀσμῇ*. Ambo grauis odoris (de marino & Babylonico loquitur) incensu castoreum quodammodo redolent: quod castoreum odore graui & virus redolente esse debere tradidit idem Dioscorides. Huc accedit quod non nisi à foetidis rebus factu suffitu, suffocatione vuluæ oppressæ excitantur, neque comitiales. Quare si quæ blattæ Byzantiæ hodiè venduntur à seplasiarijs, grati & suauis odoris non sint, ideo conchyliorum opercula, vel vngues esse non rectè inficiaberis. Exinendus scrupulus alius, quem nobis iniicit Dioscorides cum dicit: Vnguis conchylij tegumentum est, ei simile, quo purpura integitur. Quæ consentire non possunt cum ijs quæ diximus de conchylij operculo, longo strictoq; buccini verò & purpuræ rotundo, nisi hanc similitudinem ad vsum substantiamq; non ad figuram referamus: vt sit sensus. Quemadmodum purpura operculum habet, quod foramen clauditur veluti testa altera, ita & conchylium, vel substantia viribusque simile est conchylij operculum purpuræ operculo, non autem figura. Hæc sunt quæ de conchylij & buccini operculis dicenda putauim. Hactenus Rondoletius, ex hibitis vtriusque iconibus, quarum quæ rotunda est, buccini est, cæteræ conchyliorum. Conchylijs succum inesse, inquit idem, purpureum satis testatur Plinius lib. 2. cap. 8. Tertius est qui propriè conchylij intelligitur multis modis. Vnus in heliotropio, & in aliquo ex his plerunque saturatior: alius in malua ad purpuram inclinans, alius in viola serotina conchyliorum vegetissima. Ex eodem succo lanas tingi solitas facile est ex veterum scriptis confirmare, Marcellus medicus de effectibus aurium scribens claudendam aurem lana infecto conchylio marino monet: exsiccandi enim vires habet. Et Crito apud Galenum lib. 3. medicam. *κατὰ πόπας*, conchylio infectos flocculos in aurem immittendos. Plinius per se conchylio infectam lanam magnoperè prodesse auribus tradit. Qui conchylija legebant, conchyliarij dicebantur, & conchyleguli, & conchyliæ à Plauto.

Vnguis cur
sic dictus.

An sint O-
nyches.

An tegumẽ
tum purpu-
ræ.

Succus Cõ
chylij.

Lana infe-
cta cõchy-
lij succo v-
sus.

VSUS IN MEDICINA.

Ad vteri
strangula-
tur.
Ad aurium
dolores.
Scholiastes
Galenī le-
ctio suspe-
cta.

ONCHYLII partes omnes in medicamentis vsurpantur. Crematum Conchylum idem efficit, quod Purpura & Buccinum, ait Dioscorides. Operculum suffitu excitat feminas vuluæ strangulatu oppressas, comitia-
leq; Carnem internam medicamentis dolorem aurium sedantibus admi-
scet Galen. in fine libri tertij de medic. κατὰ τὸ πᾶς: quum myrrham, adipe-
m Anserinum, vel butyrum vel resinam, & Cōchylij internam partem
æquis partibus trita super aurem ponenda monet. Quo in loco eius Scholiastes Germa-
nus legendum suspicatur non κογχυλῖς τὸ ἐντός, sed τὸ ἐκτός, opinionemq; suam hac rati-
one firmare conatur, quòd testa & operculū vim habeant resiccandi sine morsu, & quod
cauum Purpuræ, Plinio teste, valeat ad præcisos nervos. Sed malim ego priorem lectio-
nem, inquit Rondeletius, sequi. Nam eo in loco magis dolorem sedare studet Galenus,
quàm exsiccare, vt alia quæ enumerata sunt, ostendunt, scilicet adeps anserinus, butyrum,
resina, quæ doloris alleuamentum afferunt, calore & humore. Quare per κογχυλῖς τὸ ἐντός
carnem intelligo, quæ ob salsum succum digerendi vim aliquam obtinet: & ob substantiam
pinguem glutinosamq; παρηγορικόν quid habet. Ob eam causam vermes & aselli, qui sub
aquario vase stabulantur, in eodem aurium affectu à veteribus commendantur. Testa ve-
rò magis exsiccat, quàm vt dolorem leuantibus medicamentis admisceri debeat: exsiccan-
do enim constringendoq; dolorem auferent potius quàm lenirent.

DE TURBINIBVS.

Cap. XVI.

E ερμύβοις seu siue turbinatis aliquot diximus, nūc dicemus de ipsis ερμύ-
βοις siue de turbinibus propriè vocatis, quorum quanquam multas spe-
cies depinxit Rondeletius, atq; etiam plurimas adijciam, tamen Phi-
losophus inter turbinata vnū simpliciter turbinem nominat, omnes eo-
dem nomine complexus neq; magnitudinis, neq; qualitatis aliqua ha-
bita ratione. Sunt autem ερμύβοι siue turbines qui in longiorem & acu-
torem verticem deficiunt, quàm turbinata & cochleæ. Rondeletius non leui coniectura
ερμύβους eisdem esse putat cum εραβήλοις & ἀεραβήλοις, quorum meminit Athenæus.
Ἀγίας καὶ Δέρκυλος ἐν ἀργολικοῖς, τὰς εραβήλους ὀναμάζουσι, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς ἐπι-
τηδείων ὄντων εἰς τὸ καλλιζῆν. hoc est, Agias & Dercylus in Argolicis strabelos vocant
astrabelos, de his hoc tradentes quòd tubæ modo sonum edant.

DE TURBINE MAGNO.

Cap. XVII.

Descriptio.

Rondeletius primo loco proponit hunc longum & magnum turbinem, multisq; H
voluminibus consistētem, pro corporis crassitudine, margine, vt ait, spisso & aspe-
ro, testâ alba, lineis tuberculisq; multis scabra & aspera. Foramen rotundum,
inquit, habet & rimam qua excernuntur excrementa. Saxi hæret turbine sursum verso.
Quæ de testæ carnisq; vsu in Purpuris Buccinisq; dicta sunt, huc possunt accommoda-
ri. Sic ille.

Turben magnus Rondol.

DE TVRBINE AVRITO.

eiusdem. Cap. XVIII.

VNC turbinem ordine secundum collocauimus, quòd magnitudine præcedenti proximus esset. Vocasse se turbinem Rondeletius auritum ait ob alterius turbinatæ parti aduersi latam vtrinq; appendicem. Else autem hunc turbinem perelegantem, & rarum in mari Gallico. Testæ volumina tuberculis extantibus, pulchro ordine dispositis distincta esse. Horum imaginem imitari artifices in vrceis efformandis, addita basi.

Nominis
rauo.

Addidi ego auriti Turbinis vel alterius stromboidis iconem insignis equidem magnitudinis & pulchritudinis.

Turben auritus Rond.

Concha est tuberosa atque anfractuosa nec non & aurita. Pingitur pronè & supinè. Oræ eius dentatæ sunt vt in concha Venerea: Color intus & in tergore ferrugineus, cætera croceus. Atq; hoc etiam à Rondeletij figura plurimum differt, quòd huius turbo ferè sit sessilis, cum eius valde sit oblongus. Similis planè est subsequens turbo, nisi testam supernè haberet leucophæi coloris. Cum hisce meis Turbinibus non parum similitudinis habent hæ postremæ conchæ, quarum prima mihi pro Trocho Nilotico albo, altera pro Trocho Nilotico maculoso missa est.

Turben aliud auritum tuberosum colore castaneo
parte prona, & supina.

Turbo auritus tuberculofus alius, testa supernè
leucophæa, infernè crocea, pronè & supinè.

Vlyssis Aldrouandi

Trochus Niloticus albus.

Trochus Niloticus maculosus.

DE TVRBINIBVS TVBEROSIS.

Cap. XIX.

N Turbinum generibus hîc iure numerabitur, inquit idem Rôdeletius, qui à tuberculis multis tuberosus cognominatur. Is sinistrae manus proximus est, longus, tenuis, in mucronem desinens. Huiusmodi sunt quidâ albi, quidam nigri, quidam varij. Pollicis magnitudinem nunquam excedunt. In his cancelli cum parui sunt, viuunt, authore A. Cotele: suntque longiores ijs qui neritarum sunt hospites. Huius generis turbines in terra reperiuntur, qui cochlearum nomine comprehenduntur: nam præter cochleas nullum testaceum genus in terra viuunt. Eiusdem turbinum generis sunt aliquot species diuersæ, quædâ lōgæ, tenues acutiores, læues, cuiusmodi sunt tres tuberoso propiores. Alij, postremi scilicet duo i pictura huic capiti præposita, inæquales, tuberosi, scabri, virgati. Vita, moribus, substantia non differunt. Hucusque ille. Ego istiusmodi tuberosos turbines plurimos Authoris tuberosi Turbines.

Turbinis tuberosi icones Rondeletij.

Turben tuberosum.

Spicius, intrinsecus amethystini, circum oras ex ceruleo viridescit. Habes deinde tabulam integram, in qua turbines exprimuntur quatuordecim. numero primo turbo tuberosus & asper, in quo nascitur cancellus. 2. Turbo striatus ex monte erutus. 3. 4. 5. Turbinis tuberosi & oblongi tres differentia. 6. Turbo alius striatus ex montibus. 7. Alius lineatus & leuis. 8. Turbo circa caudam lincis quatuor protuberantibus. 9. longus & acutus instar vnicornu. 10. Acutus, punctulis extuberantibus plenus. 11. Alius ex rubro & albo variegatus & inæqualis. 12. Tuberosus alius & lineatus. 13. tuberosus extremo aliquantulum oblongo. 14. Turbo est muricatus. Quorum omnium icones habes proxima pagina.

DE TVRBINE ANGVLOSO.

Cap. XX.

Turben angulosus Rond.

RONDELETIVS exhibita hac icone, hic turbo, inquit buccinis fatis similis, quia testæ volumina ita à se discreta sunt, vt in medio angulos efficiant, cognominatur angulatus. In turbine tenuatur inferiore in parte, superiore in longum & acutum rostrum. Sic enim cum Plinio loqui possumus, qui purpuræ rostrum dixit. Colore est marmoreo. Vtus dentificijs conficiendis utilissimus est. Sic ille. Buccinæ item figuram referunt turbines isti à me adiuncti: quorum primus oblongus est, & striatus, è montibus erutus: alter striatus & verrucosus; item tres aliæ ex albo cinereæ.

Turbines alij quatuordecim diuersi.

Turben albus oblongus striatus ex
montibus crutus.

Turbinis species dug, vna alba,
altera subalbida.

DE TVRBINE MVRICATO eiusdem. Cap. XXI.

Turben muricatus Rond.

TVRBO hic aspectu quidem buccino dissimilis est, sed à tuberculis multis, breuibus quidem & obtusis muricatus appellatur. Superiore parte tumidior est. Intus testa purpurea est, foris alba & veluti calce illita. Habes hic præterea octo alias vnica tabula icones, quarum alia angulato Rondeletij turbini accenter possint, alia verò muricato. Addidi item quatuor alios muricatos Turbines, qui iconi Rondeletij ab similes omnino non sunt, præsertim duo, vt icones ostendunt.

Turbines octo, quorum alij muricatis similes,
alij angulatis.

Turbines quatuor alij muricati.

DE TVRBINE PENTEDACTYLO
ET TESSERODACTYLO.

Cap. XXII.

INTER cochleas Plinius Pentedactylos quosdam nominat. De hisne turbinatis intellexerit, quæ proponimus, inquit Rondeletius, nescio. Illud sanè omnibus notum esse potest ex turbinatorum definitione & natura, potius turbines esse quos hic expressimus, quam cochleas, cum in longum protendantur, voluminaq; scabra & veluti striata habeant, cum cochleæ maxime rotundæ sint, & turbine compresso, non extenso. Dicitur autem Pentedactylos turbo, quod quinque habeat appendices longas & acutâs, si extremum turbinis annumeret. Alius est turbo cui quatuor duntaxat sunt dactyli. Ex his turbinatis alij sunt albi, alij nigricant, alij varij sunt. Ad primum genus nempe pentadactylum redigendus est turben à me hic depictus, in quo animalculum conspicitur, colore sanguineo. Ad alterum verò quinque subsequentes. 1. 2. Turben est pentadactylos parte concaua & conuexa depictus. 3. Alius sed minus auritus. 4. Tesseradactylos niger. 5. Pentedactylos cum eschara.

Nominis
ratio.

Turbines quinq, proximè nominati.

DE TVRBINIBVS LEVIBVS.

Cap. XXIII.

REPERIVNTVR item in Turbinum generibus, qui nullis præditi sunt Tuberculis, vt ex sequenti hac tabula conspici licet, in qua primo loco datur Turbo albus glaber & obtusus. 2. albus acutus & glaber. 3. lapideus, glaber ac levis. 4. levis item in stagnis degens. Præterea postea inter Turbines in spongijs delitescenses non pauci exprimentur, qui nullas habent, vel eminentias vel tubercula, vt mirum sit, cur & Rondeletius separatim de his non egerit. Ex eisdem sunt quæ altera dantur tabula. Horum icones vide proximâ paginâ.

DE TVRBINIBVS INTRA SPONGIAS VIVENTIBVS. Cap. XXIV.

SPONGIÆ cum secantur in frustra, in ijs maxima Conchularum omnis generis, conchyliorū paruorum, buccinorū, turbinum vis reperitur. Cuiusmodi aliquot, partim à Rondeletio partim à me obseruata, hic exhibebo, omnes enim persequi infiniti esset operis ac vani laboris, nam quis est qui cognitione ac verbis tantam naturæ rerum fecunditatem assequi posset?

Differētiæ.

Vfus.

Fucus mulierum.

Differunt hæc cōchylia inter se genere, nā vel sunt cochleæ, vel turbines, vel neritæ, vel umbilici. Differunt & coloribus. Rondel. de eo tantum paruo turbine air, qui sinistræ manui proximus est, rimamq; longiusculam veriùs quàm foramen habet, testa non intorta, qui & intra spongijs, & extra reperitur, conchulaq; lactea à candido colore nominari potest. Hæc in fucis vtuntur mulieres, in succo pomi citrij dissoluta & sublimato vt nunc loquuntur, permixta: sic enim facies splendidiore & candidiore effici putant. Sed quia sublimatum atq; similia faciem contrahunt, & corrugant vi & acrimonia sua eas, pessimè sibi confulere

Turbinum leuium quatuor species, quarum subinde fiet mentio.

Turbines leues alij.

Turbines inter spongas viuentes ex Rondeletio.

Porcelaine
Callorum.
Equorum
ornatus.
Ab aucto-
re observa-
ta species.

fulere arbitrari se rectè ait Rondeletius. multoq; vtilius fore ait in pinguedine felis dissol-
vere. Huc accedit, inquit, quod hac fuci ratione tanquam crusta inducitur, cuius particu-
læ si exiliant, atque eximantur, turpissimè fucus detegitur. Hanc conchulam appellant
petite porcelaine, eamque equorum franis & phaleris nonnulli accommodant. Ex iisdè
& gagatarum globulis mulieres monilia & cingula contextunt, præsertim viduæ quæ lu-
ctus tempore, non nisi nigris candidisq; ornantur. Sed quæ equorum ornamentis addun-
tur, crassiore, duriorèq; sunt testa, aliæ sunt tenuiore & fragiliore. Vtræque & candore &
figura similes. Addo ego alias istiusmodi turbinulorum effigies. Numerò primo in tabu-

Turbinuli alij in spongijs viuentes.

la prima est turbi-
nulus luteus macu-
lis albicantibus. 2.
Ali^o pariter flavus,
sed min or. 3. Flau^o
alius denticulatus.
4. Pellucidus subal-
bidus exiguus. 5. F
Albus tuberosus a-
lius. 6. tuberosus a-
lius ferrugineus. 7.
ferrugineus ali^o ma-
culis albis consper-
sus. 8. coloris est
ferruginei magis sa-
turati. 9. minor, al-
bus, tuberosus. 10.
Flavus, ventrico-

sus, striatus. 11. minus dilutè ferrugineus, tubercu-
lis plenus. 12. valde exiguus, albus & tuberosus. Al-
tera tabula nu. 1. exhibetur turbinulus albus denti-
culatus. 2. item albus, oblongus & in acutum desi-
nens. 3. albus alius. 4. & 5. alij duo subalbi splendi-
di & angusti. Additur præterea turbinulus niueus,
diaphanus & acutus. item alius minor diaphanus,
& eiusdem coloris. Altera tabula octo turbinum
in spongijs etiam degentium habet icones, num. 1.

niuei coloris est. 2. luteus, maculatus. tertius subalbus, cineris macu-
lis conspersus. 4. cinereus, albicans, 5. candidus, pellucidus, diapha-
nus, pronè & supinè pictus. 6. luteus lineis quibusdam albis instar co-
ronæ cinctus. 7. cinereus è puteo effossus. 8. E puteo pariter effossus,
candidus, eminentijs quibusdam per certa intervalla dispositis, quos

duos postremos, quia cæteris ferè hisce nouissimis erant similes, addere libuit. Tertia ta-
bella exprimitur Turbinulus niger lineis cinereis variis, quarta turbinulus alter eiusdè
coloris: quinta primo loco candidus & glaber, deinde castaneus leuigatus linea qua-
dam subalba: sexta exhibet turbinum primò acutum subnigrum: deinde album cum li-
neis quibusdā roseis: postremò alium albo & nigro varium. Septima primùm datur Tur-
ben albus verrucosus circa rimam aliquantulum dentatus. 2. Tuberosus aliud colo-
ris castanei linea quadam alba per medium transcurrente. 3. cinereum seu subalbum pa-
riter tuberosus. 4. minimus eiusdem coloris. 6. item ex minimis sed præ-
cedente oblongior. Septima tabula prius pingitur Turbinulus albus lineis purpuras cæ-
sibus. 2. alius candidus lineis saturatè rubentibus. 3. elegans & lucidus, lineis item pur-
purascentibus striatus. Alius maculis albis & rubescentibus totus conspersus. 5. Alius itè
maculosus. 6. totus subruber. 7. Omnium minimus depressus colore rubro. Octava tabu-
la primo loco habet turbinulum albū verrucosum. 2. ponitur turben albus acutus & leui-
gatus. Nona atque nouissima datur prius Turbinulus niger & albus. 2. Alius eiusdem
quasi coloris. 3. cinereus maculis albis. 4. cinereus alius minutim elaboratus. 4. ferrugi-
neus macula alba speciosus. 5. totus candidus.

Turbines alij in spongijs degentes.

DE TROCHIS.

Cap. XXV.

HOC Turbinum genus Rondeletius à similitudine instrumenti, quo lusi-
tant pueri; Trochos appellat. Alij sunt parui, inquit, qui à superiore am-
plaq; parte statim in breue acumen deficiunt. Alij oblongiores. Omnes
leues sunt, & varij. Testa veluti crustis duabus constare videtur, externa
minus nitet, quæ subiacet, vnionum est splendore. Præter Trochos duos
adiecit Rondeletius aliquot diuersas Stromborum formas, quarum aliæ
ad Buccinorum, aliæ ad Conchyliorum speciem accedunt. Vt ei vitio verti posse non infi-
cietur, si quæ in hoc genere illustra sunt, & à veteribus disertè expressa, prætermitteret ita
curiosius certè, inquit, facere videremur, atq; superuacaneæ diligentie accusandi essemus, **G**
si omnia & minuta Conchularum, Turbinum, Cochlearum genera persequi vellem. Si
quis enim otio abundans in marinis litoribus spatari velit, & in laxa maris penetrare, to-
tam istam rem in infinita ista varietate versari videbit. Genera igitur & illustrioris spe-
cies cognoscendæ, atq; vt quæq; vel minutæ vel neglectæ, vel nominibus non expressæ
fuerint, ad genera sua erunt reuocandæ. Sic ille. Et certè si quis omnia istæc consimilia de-
pingere velit, nunquam satis ea ob nimiam diuersitatis copiam indagare poterit. Adiunxi
ego iconem Trochi maximi sub statui absq; vllis tuberculis: item alterius planè pyrami-
dalis. Adieci præterea pyramidalis figuræ Conchulas quatuor alias hæc vnica tabella ex-
pressas, 1. Turbo seu Trochus colore partim amethystino, partim subalbo. 2. Alius casta-
neus lincis quibusdam albis. 3. Fulvus cum maculis albis. 4. partim roseus, partim argen-
teus.

Trochi Rondeletij.

Trochus magnus.

Trochus alter pyramidalis.

DE NERITE: Cap. XXVI.

Nerites apud Aristotelem Theodorus Gaza natices conuertit, ex Festo fortassis, apud quem citante Calepino, sic legitur: Narica est (Iosephus Scaliger legit Narita) genus piscis minuti. Plautus: Muriaticam video in vasis stanneis, Naricam bonam & canatam, & taguma, quinas farras conchas piscinarias. Naticem piscem leges apud antiquos per t, non per r, & videtur à natando dictus. Hæc Festus. A recentioribus nerite vel Nerita effertur genere declinatione secunda: ego cum Zoographo, masculino genere, declinatione prima, dicere malim. Sic enim Græci semper vsurpant. Habet autem syllabas omnes longas in omnibus casibus, quamobrem paroxytonum semper est, excepto nominatio mul-

itudinis penanflexo, *νηρίται*; sic enim scribendum est, quanquam euulgati codices qui-
dam Græci id non obferunt, Scander,

Η' κα' ὄστρα τόσα, βυθὲς, ἄτε βοσκεταὶ ἄλμυς,

Νηρίται, εὐρύβοιτε, πελωρίαδες τε, μέγες τε.

Idem cum Nerites Vuorono & Bellonio idem videtur, qui & *ἀνηρίτης* & *ἀνάρτης* apud Athenæum dicatur: quibus consentit Zoographus, quoniam & nomen idem est, prima litera tantum abundante in Anarite, ut solet hæc vocalis multorum vocabulorum initis abundare: & genus quoque idem, nempe testaceum: & species, cochlea & natura, adherere petris. Apud Hesychium *νήριτος* scribitur, ut *ἀνδρωπος*, terminatione & accentu, his verbis: *νήριτος, ὁ νήριτης*; est autem conchylium cochleæ simile, & (colore) varium. Sed hoc modo scriptum, adiectivum potius fuerit nomen, pro magno, copioso, excellēte, incomparabili: quo cum nihil aliud in eodem genere conferatur aut contendat: à *νη*, priuante particula & verbo *ἐρίσκειν* compositum. Inde *νηρίτομυθος*, ὃ ἐκ ἀν τῆς ἐρίσκει πρὸς μύθος: & *νηρίτόφυλλος, πολυφύλλον*. Idem Hesychius *νήριτον* interpretatur pro monte Ithacæ è regione Epiri: (quem aliqui sic dictum accipiunt quasi *νήριον*, ὃ ἐστὶν ἀνέριον, ἡ δὲ τὸ πολὺ τῆς ἕλης, ut notauit Eustathius, & adiectiuè, *πολυ*, ὑψρον, ἀσ' ῥόν, ἡλωρόν, θαλερόν, ἀταλόν. sed F pro copioso & innumerabili vsitatus est scribere *νήριδμον*, à *νη*. negatione & *ἄριδμος*, qd est numerus. Ergo si quis neriten cochleam à magnitudine, vel pulchritudine, qua alias eiusdem generis excellat, nominatam velit, bene esse iudicat Zoographus: alioqui *νήριτης* fit à *νηρός*, quod concavi & huiusmodi significat, ut *νηρός ἰχθύς*, & apud Lycophronem *νηρός μυχός*, ὁ κοίλος ἢ κάθυρος. *Νηρός* autem fit à verbo *τέω*, τῶ, quod est nato, cuius futurum est *νήσω*, unde & *νήσος*: quare Suidas eos reprehendit, quibus *νήριτης* dicitur à Nereo, Nam si ita, inquit, fieret, ἐκ τῆς Νηρεύς, penultimam per diphthongum haberet *νηρίτης*. Idem ferè scribit Varinus: cæterum neriten concham à Nereo deo marino sic dictā, Zoographus ratione non carere autumat: quod si forte tali concha, tanquam elegantiore, buccinæ loco uti fingeretur: sicut & Triton: quem visum auditumq; in quodam specu Olyssipponensis oræ concha canentem Plinius refert. nec ineptus ad hunc usum nerites videtur, vapore amplius & buccino similis, Aristotele teste.^a Apud Oppianum inuenio scriptum *νήριτης* per α diphthongum in prima syllaba. Testata, inquit animalia quædam in petris, alia in arenis pascuntur:

Orthograp-
hia.
^a I. i. Hæ-
sient.

Νηρίται, εὐρύβοι τε γένος, κα' πορφύρεα αὐταί.

Et rursus de cancellis loquens vacuas sibi conchas querentibus.

Εἴτε τὴ νηρίτης ἐλίπε σκέπας, εἴ τῇ τι κέρυς.

Gillius author est, neriten ab ijs qui Adriaticum sinum accolunt, etiam nunc antiquo nomine appellari, & ab Hispanis caragolum. Quidam referente Zoographo Gallicè interpretantur petit Limasson de mer, id est, paruam cochleam maris. Hispani cochleam marinam in genere vocant almeia, vel caracol de la mar. Itali quidam neritas, naridole.

GENVS. FORMA.

Antè Tur-
binatorum
genere.
^a Li. 4. Hi.
cap. 4.

ERITÆ sintne in turbinatorum genere, inquit Rondeletius, dubitauerit aliquis ex^a Aristotele qui sic scripsit: Προμητίερα δ' ἐστὶν ἐν τοῖς εὐρύβοις (καρκίνια) τοῖς ἐν τοῖς νηρίταις, ἕτερον δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν νηριτῶν, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιοι. &c. Longior est qui turbinem subit, quam qui neritam cancellus. genus enim diuersum est, quod in neri te degit, cætera quidem non absimile, &c. Et pa^ulò post, ὅσα δὲ ἔχει μέζω τὸν ἄριστον πόδα, ταῦτα ἐν μὲν τοῖς εὐρύβοις ἐκ ἐγγίγνεται, ἐν δὲ τοῖς νηρίταις ἐγγίγνεται. Quibus sinister pes grandior est, ij nunquā cum turbinatis hospitatur, sed cum neritis tantum incut sociatæ. Hic Aristoteles de Turbinibus & neritis, ut de diuersis loqui videtur, atq; ab his neritas secluisse. Sed si rem diligentius expendas, cam aliter habere comperies. Nam nerita à turbinatis non genere, sed specie differt. Cum turbinatis igitur cōuenit, quod testa sit clauiculatim intorta sed rotunda & ampla, quā ab ea turbinati specie distat, cui testa est lōga stricταῖς. Ideo cancellus (de hoc. n. in locis modò citatis loquitur Aristoteles) lōgiōr est qui in turbinatis lōgis hospitatur, quā qui in neritis, turbinatis quidē, sed nō longis. Qualis verò sit nerita, & quod sit inter turbinatā collocāda, ita explicat^b Aristoteles: Nerita testa est leui, ampla & rotūda, forma buccinis proxima, papauer tñ nō nigrū, ut buccina, sed rubrum habet. Testæ annexum corpus eius mediū firmius est. Pascuntur in mari

Nerite ut à
turbinatis
differt.

^b Li 4. Hist.
cap. 4.

A in mari tranquillo à faxis soluta: (enallage generis: pro neritæ solutæ:) at quoties flatus vrgent, cancelli hospites sese in faxa recipiunt, neritæ faxis adhærent lepadum more & aporhaidum ac cæterorum generis eiusdem, nec nisi tegmine dimoto adhærēt, quod velut operculum possident. Vñum enim quem bialuibus pars vtraque, eundem altera exhibet, turbinatis. Caro intus & in eadem os. Modus hic idem est aporrhaidi, purpuris, atque omnibus generis eiusdē. Hæc Aristoteles. Huiusmodi Neritam esse arbitratu idem Rondeletius, cuius imaginem veram, non magnitudinem sic expressit. Est enim, inquit, concha ampla & capaci, rotunda, leui, turbinata, ad formam buccinorum accedente. Ex hoc genere fuerit cochleæ vel potius neritæ genus hic à me additum, colore albedo, diaphanum, venulis pluribus respersum, belliculo ad instar cochlearum insigne: prope os quo continetur animal, tuberculum quoddam conspicitur. Est autem figura eius rotunda. Rotundiorum autem esse nerites testam quàm sit turbinum VVottonus hinc

Saxis adhærent.

Nerita Rondel. Nerite authoris.

Testa.

Operculū.

apparere ait, quia oblongiorem formam recipit cancellus ille concharum hospes, à turbinis testæ forma, qui turbine subit, quàm qui neriten. Ego operculum neritæ non vidi, habere operculum habemus apud Aristotelem interprete Gaza, vbi sic legitur: Natices & reliqua turbinata operculo quodam cogenito carni patulæ appposito clauduntur.

GENERATIO. SENSVS. NATATIO.

NERITÆ siue natices & patellæ teste eodem Aristotele, rimis, cauernisq; faxorum generantur, celeriq; incremento augentur. Quod ad sensus attinet, ait natices qui capiunt, non aduerso flatu, sed secundo adire, quoties escam persequuntur: nec voce vlla sed silentio agere, utpote cum & olfaciant & audiant, nec fieri posse, ut aiunt, quin subterfugiant, si vox proferatur. Audiunt itaque & olfaciunt. Scribit Bellonius, in Mediterraneo mari, in quo æstus non ita reciprocantur, piscatores conchulas legentes in linte esse oportere: eosque si neritæ, quæ tunc saxo extra aquam hærent, senserint, tunc sese à saxo soluentes, in mare præcipientes ruere se conspexisse. Atque hoc quidem esse putat, quod Aristoteles ait piscatores neritas legentes tacere, ne ipsos fugiant. De Neritis hæc Plinius: Nauigant ex his (è concharum genere) neritæ (alia lectio habet, Venereæ,) præbentesq; concauam sui partem, & in faxis ad imam maris sedem adhærescentibus nascitur. Hæc nerite æquorum velificant. Testa quidem neritæ Aristotelis, cum cauitatem amplam habeat, nauigationi idonea videtur, potest enim aërem copiosum capere & innatate facilius, ventoque impelli.

Infaxis generari.

Li. 9. c. 33. Nauigatio.

DE NERITA ÆLIANI. Cap. XXVII.

ÆLIANVS, ut rectè iudicare mihi videtur Rondeletius, longè aliter neritam describit quàm Aristoteles, ut ex eius verbis liquet, quæ sunt huiusmodi. Cochleæ marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia spectatur, eo maris vbi sordium vacuitas est, & tràquillitas viget, & in faxis ad imam maris sedem adhærescentibus nascitur. Hæc nerite appellatur. Hoc maximè, inquit Rondeletius ab Aristotelis nerita differt, quod illa magna sit, hæc parua, nec mirum esse debet Ælianum ab Aristotele & Plinio in piscium descriptionibus dissentire, quod in plerisq; facit. Ex paruitate, & pulchritudine formæ Æliani neritam esse colligimus eam quæ capiti præfixa est. Punctis nigris elegantè distinguitur, testa intus purpurea, in margine candida. Quod si quis neritam inter co-

Æliani Nerita.

Neritæ au-
thoris.

Aeliani Nerite. chleas reponere voluerit, non valdè refragabor. Hæc lle. Addidi ali-
quot icones: prima & secunda nigris punctis resperse sunt. Tertia secun-
dæ similis sed rubicundior, in qua cancellus later, quarta ad cinereum
vergit. Habes deinceps triginta duas diuersas species duabus tabulis
expressas. In prima tabula, prima & secunda albo nigroq; variæ: item
tertia & quarta. quinta castaneæ colore est maculis rubris. Sexta Ca-
ragnuola vulgò Genuensibus dicitur, detractò cortice splendens, albo-
nigra, septima castaneæ coloris habet maculas. Octaua cinerea est ma-

Nerite alia.

culis supernè rubescentibus, infra nigricantibus. Nona ex albo ad luteum vergit, trochi
fortè species vti etiam erat præcedens, & decima subsequens, candida, verrucosa.
Numero vndedimo exprimuntur tres neritæ minime, vna alba cum rubris maculis, altera
candida sine maculis, tertia tota lutea. Duodecima nerite est alba striata, lineis ferè
aureis. Decimatertia maculas habet leucophæas. Prima in secunda tabula
expresfa Nerite est rubra & alba maculis etiam inferius nigris. 2. Alba &
fusca, colore intus argenteo. 3. Rubra & alba. 4. Glabra candida pun-
ctis subferrugineis 5. Aspera maculis longis & albis. 6. subalba
& fusca. 7. Fusca maculis albis. 8. Subrubra maculis albi-
cantibus. 9. Fusca & albicans. 10. Alba subcinerea.

11. Cinerea ferè tota punctis candidis. 12.

Castanea punctis item candicantibus.

13. Argentea. 14. Leuis tota cæru-
lea. 15. Cineritia virgata. 16.

Parua flauescens. 17.

Castanea cum co-
rona alba.

18.

Subcinerea. 19. Nerite colore ca-
staneo subobscurò.

Neritæ aliæ ab autore observatæ, quarum omnium color exprimitur præcedēti pagina.

DE NERITE BELLONII.

Cap. XXVIII.

Descriptio.

BELLONII Nerites, cuius hñc iconem & descriptionem ex eo propono, an cum alterutro Rondeletij Nerite conueniat, non temere dubitauit Zoographus: genere saltem, si non specie conuenire videtur. Bellonius ita depinxit hac addita descriptione. Nerite quoq; turbinati generis Conchula, testam in anfractum in tortam habet: qua penitus inclusa, nulla ex parte præterquam capite conspicua (st. Virilis Luteriæ, Armoris Bigornet & Bigornacu vocari solet, apud quos tanta est huius pisciculi frequentia, vt

Nerite Bellonij.

Testa qualis.

summo prouentu indigenæ, dum æstus abscessit, magnos acervos è faxis legant ac bulliant (bullire faciant) carnemq; è testis (quò leuius ferantur) eximant, & accolis mediterraneorum tractuum diuendant. Pulmenta autè quæ ex his conficiuntur, minio tincta esse dixeris: quod à rubro ipsarum papauere prouenit. Prisci enim (Aristoteles, vt ex Rondeletio recitauit,) naticem siue neritam, testam habere læuem, amplam, rotundam, buccino similem: papauere tamen non (vt buccinum) nigro predicta, sed rubro. Est enim id papauer, exèremètiū, quiddā, membrana obuolutū, omnibus testaceis generibus præcipuè esculentum. Natices sua saxa relinquunt mari tranquillo, ac fordibus vacuo, vt pascantur. Testam habent leuem, rotundam, exiguam, vt neq; in Oceano, neq; in Mediterraneo pollicis crassitudinem excedant. Huius autem carnes vulgus Græcum crudas edit, quibus appetentiam maximè excitari ait, & potissimū, si cum capis etiam crudis comedantur.

DE COCLEIS. Cap. XXIX.

ÆQVIVOCA.

*L. 10. c. 19
Cocleæ instrumentū. *Lib. 6. c. 8.
Cochleæ instrumentū.

Pompa instrumentū.

HESYCHIVS *κονχίλις* (sic autem potissimū Cochleæ Græcis vocantur.) non solum exponit τὰ ἐνδιδύµενα ζῷα, animantia quæ in cibi usum veniūt, sed etiam τὰ ἐν τοῖς ὀργάνοις ἔχοντα. Et Vitruuius Cochleam describit, qua magna vis aquæ possit hauriri, sed non tam altè tolli quàm rota. Fieri autem eam è tigno per octo crassitudinis diuisiones inuolutos habente canales, & iustam Cochleæ naturalemque imitationem: versationes facere hominibus calcantibus. Sic idem lib. 5. cap. 11. dicit: Cochleis, rotis, tympanis collocatis, locus exinaniatur. Ac alibi: Torcular si non Cochleis torquetur, sed vectibus & prælo premitur. Meminit eius machinæ etiam Athenæus & Diodorus Siculus, & vterq; Archimedis inuentum esse inquit. Sentina, inquit Athenæus, in naui maxima Hieronis & si plurima erat, exhauriebatur tamen ab vno homine διὰ κονχίλις (hoc est, Cochlea sic dicta machina,) commento Archimedis. Diodorus verò in 5. libro ait: de Hispania scribens, eiusq; fodinis: Subtus terram reperiuntur nonnunquam flumina decurrentia, quorum cursus sæpè quæstus vi magna recedunt: aut quod mirabilis videtur, Cochleis, quas dicunt Aegyptiacas, diuertunt, ab Archimede, cū in Aegyptum profectus est, adinuentas. Eiusmodi instrumentis loca, vbi metalla effodiuntur, eiecta superius aqua, summa arte diligentiaq; exsiccant. Author promptuarij nescio ex quo authore nobis hoc instrumentum describit: Cochlea (inquit) haustorium organum, quod vulgus pompam appellat: In medio rota est, quæ dum à calcantibus versatur, machina intorsum clauiculatim detorta, inter strias & strigiles aquas exorbet ex aquario septo & retrorsus emittit. Et rursus: Cochlea in torculari lignum est erectum clauiculatim, id est, spirulatim & capreolatim striatum: quod per medium prælum striatum & ipsam trāfactum, vertigine sua tollendo

- A** tollendo demittendoq; prælo inuentum est. Vulgò (à Gallis putò) visa torcularis dicitur. Vitruuius nominat alibi ascendentem machinam; de qua Gulielmus Philander: mox (inquit) vocabitur accessus, Græcè ἐπιβάθρα. Suspitor autem fuisse machinam quæ occulto quodam artificio & expeditis machinationibus in sublimè cresceret; & in eam altitudinem educeretur, quæ opuserat: tum retinaculis sistebatur. Poterant & tabulata excitari cochleis, quo pacto in torculari prælum tollimus & deprimimus: nisi interpretari velimus dictum de machina, quam tollenonem Vegetius appellat. Eiusmodi torcularia siue cochleas nobis vocantur torchi, Germanis pres, Belgis pors, eorumq; ferè vñs est ad exprimendum, vnde Palladius: In cochlea exprimis. Eadem uel saltem similia intellexit Plinius dum ait: Intra centum annos inuenta tórcula Græcanica, mali rugis per cochleas bullantibus, palis affixa arbori stella, à palis arcas lapidum attollente secum arbore, quod maxime probatur. ^d Oribasius in libro de machinis cochleas instrumenta chirurgica describit, item cochleam faminam, quæ Græcè περισχιλίον appellatur, nos breuitatis causa lextorem ad ipsum remittimus. Gul. Budæus cochleas & scalas cochlides dici scribit in ædificijs, quòd anfractuosa sint, in modum cochlearis testæ, & quòd clauiculata & tortili structura à triclinijs in cænacula euadât, cuiusmodi sunt, (inquit) in ædificijs Gallicis scallæ. Talis scala apud Philopon: in Proclum, κοχλιοειδὴς κλίμαξ dicitur: nobis vna scala facta à lumaga, Germanis teste Zoographo Schnecken, id est cochlea. Ex Strabone quoq; libro postremo assertur κοχλίδιον pro scalarum genere, cuius scapum, vt τοῦ τῶν κοχλίων πόντου, volumen ἑλικοειδὺς circumductum ambit à summa coassatione ad imum librametum: sed perperam, vt vult author thesauri linguæ Græcæ, orto nimirum (ait) errore ex latina lingua, in Græco enim κοχλίας legitur pag. 347. de Paneo seu Panis fano, περιβόλου δὲ, ἐμφερὲς ὄχθα περισώδεια, διατὸ κοχλίου τῶν ἀνάβασιν ἔχον, in quod per cochleam ascenditur. Athenæus vocat κλίμακα ἐλίκω. Erat præterea tormenti genus cochlea vocatum quo interfectum fuisse tradit Laurentius Surius S. Ionan à Magorum principibus iussu Saborij regis Persarum. quod tormentum forte fuerit equuleus cochleatus, cuius meminit Pomponius in decuma fullonis, vt citatur à Nonio: vbi insilui in cochleatū equuleum, vbi solurim tortor. Ego de hocce tormenti genere per ocium aliquando integrum tractatum conscripsi. Præterea Zoographus seie Romæ obseruasse tradit iuxta forum fuisse locum, quem scalas vocabant annularias, quas (inquit) eruditiores ita nuncupatas augurantur ab annularijs officinis, vel à propendētibz annulis. Aliorum coniectatio est, sic eas dici, quæ in cochleæ formam effingantur & orbiculata figura rotundentur: quod genus cochlium dicitur. Suidæ quidem & Varino κοχλίας est, ὁδὸς ἢς ἑκάτεροι περιηγμέναι. hoc est, via quæ in utrâq; vicissim partē circumagitur: siue de gradibus per scalas huiusmodi accipias: siue de vijs itinerum: huiusmodi enim per montes præterit aliquando viæ sunt. Cælius Rhodoginus, aures siue auriculas veriùs, sinuosas (vtor interim eius verbis) cochlias ait nuncupari. Sed Polluci κοχλίας extrinsecus aurium ambitus est, ἢ ἐξ ὧν περιβόλη τῶν ὠτῶν. Et Plutarchus cochleæ instar aurem in gyrum contorqueri ait. Estq; etiam cochlea genus ostij, quod meminit ^c Varro, vbi testudinem describit, qua turdi & murulæ & militares nutriuntur: ostium (ornithonis) esse debet humile & angustum & potissimum eius generis quod cochleam appellant, vt solet esse in cauea, in qua tauri pugnafe solent. Instrumentis itaque, quæ diximus, scalis & vijs cochlearum figura in se clauiculatim, spirulatim, capreolatim, retorta, anfractuosa, ἑλικοειδὴς nomen dedit. Hermolao verò etiam cochleæ nominantur, nescio quam obrem, inter morbos fici arboris. Porro cochlis capitis ornamentum est, quod reperio apud Pollionem Treuellium in Zenobia, quæ sic habet: Ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per vltimam fimbriam: media est coclide. Videtur (inquit Cælius Rhodoginus) ab similitudine scalarum vel animalibus verbum corruatum. Humelbergius cochleam ait esse lapidem ex flumine rotundum, ad similitudinem cochleæ: qui aque inditus, eam contra laterum dolorem efficacem reddere creditur, quod & se aliquando expertum testatur. Et Massario cochlos & cochlax marinos calculos significare dicitur: cæterum apud Festum cochlacæ dicuntur istiusmodi lapides rotundi, ad cochlearum similitudinem. Et Cælius Rhodoginus in Græcis annotatum authoribus esse ait, fluuiatiles aut marinos lapides dici quoq; trochalos, item charmadia & cochaclas. quare vbi apud Varinum, legitur, Τροχαῖοι, ἰδίας οἱ κόλλακες, οἱ καὶ κριμαῖα λεγόνται, nempe fluuiatiles & marini lapides, legendum censeo pro κόλλακες κοχλίας & pro κριμαῖα χερμαῖα. Inuenio item in lexicò quodam Græcolatino, κοχλῆδες exponi lapides attritos perpetua in aq; volutatioe, glareas, sed sine auctore. Mihi hæc quoque dictio corrupta videtur & κόλλακες legendum.

^c li. 10. c. 19

Tolleno.

^d Ca. 4. et 5.

Scale: Cochlides.

Tormenti genus.

Eculeus cochleatus.

Cochlium.

Auriū ambitus.

Ostij genus Varroni.

^c Lib. 3. de rer. lib. c. 5.

Pro capitis ornamento

Lapis in flumine Cochleæ figura eius vires.

Cochlacæ.

Vmbilici
q̄pi. lapilli.
Croce.

gendum . Nam & idem Varinus & ante eum Hefychius *χλάρων* (quæ vox ad latinam glarea accedit, id est, vt grammatici interpretantur, minutissimi lapille, qui in fluuiorum ripis vel maris litoribus reperiuntur, vnde, glareola, glareosus,) exponunt *κόχλας*. Etymologus vt à *κός*, *είαξ* sit, sic à *κόχλος*, *κόχλας* fieri ait : Thucididem tamen *παχλανας* dixisse per alpha . Cælius Rhodoginus eodẽm lapillos alibi apud latinos dici tradit vmbilicos (vt est apud Ciceronem de Oratore libro secundo), à Græcis, vt commonuit Aristoteles in mechanicis quæstionibus, appellari crocas . Quærit enim (inquit) quid sit quod in litoribus ex lapidibus aut testis grandioribus fiant, quæ vocantur crocæ.

SYNONYMA.

Chometha.

HOMETH Hebraicam dictionem Leuitici vndecimo, & decimo quarto Numeri D. Hieronymus interpretatur lacertam, quam omnino significare putat Zoographus . Alijs est Limax, vel Testudo, vel Cochlea terrestres secundum Rab. David in libro radicum . Sed testudinis nomine pro cochlea multi latini sermonis imperiti abutuntur. Schabul, potius limax est, vt David Kimhi interpretatur, & Rabbi Salomon Psal. 58. con-

Schabul.

Lischmat.

Lul.

Mesibata.

Chumeta.

Sachel.

Limaza.

Halzum.

Haalcena.

Conada.

Sadaf.

sentit Abraham Esra quoque Chaldaus vertit tibecla: Arabs Lischmat, si rectè scribo vocales, Septuaginta *κηρός*: Hieronymus cera, item vermis. In trilingui lexico inuenio Lul & Mesibata pro cochlea: pro limace verò chomet, chumeta, Sachel, Limaza. Halzum. Serapioni commune est nomen cochleæ marinæ & terrestri. Sylyaticum quoque cap. 324. ait Halzum esse nomen Arabicum à Serapione usurpatum in ea significatione. Item Auicennæ interpres lib. 2. halzum scribit & interpretatur limaces. Alberrus verò ex eodem interprete in historia animalium vocabulum alzum ponit, vbi Græcè apud Aristotelem concha legitur. Vnde & Haalcena vox corrupta puto apud eundem Sylyaticum: cui præterea Conada est cochlea marina, item Sadaf: Aunici, limaces terrestres quæ degunt in planta agni castis: sed fortè ab agno limaces illi, agnici potius dicendi fuerint: Lulientia verò species limacum: ceterum innumera apud ipsum vocabula corrupta sunt, vt etiam hæc barbara nomina, Casia, Cortia, Coliris pro limace accepit. *Κοχλίας* volunt Aristoteli vocari

Κοχλίας.

cochleas terrestres, Gaza limaces reddit, vt vbi habet in tertio de generatione cap. 11. Gestatorum genus naturam proportionem plantis respondentem (*ἀντίστροφον*) habet: hinc est quod nullum in terra gignitur, aut paruum, quale genus limacum est (*τὸ τῶν κοχλίων*) & si quid huiusmodi aliud sit, sed rarum: at in mari similiq; humore multa & varia gignantur . Genus plantarum contrà &c. Confunduntur apud Græcos, vel ipsum Aristotelem *κόχλος* & *κοχλίας*, vt annotauit etiam V Vottonus: ferè tamen Aristotelis *κόχλος* vmbilicum, id est cochleam marinam significat. *κοχλίας* verò terrestrem cochleam. Maffarius quoque *κόχλος* apud Aristotelem ait esse animal testaceum, & aliud quàm Limaces, à Theodoro dictum vmbilicus. hoc (inquit) & cochlian est vbi Aristoteles appellet, sicut limacè quoq; còchlon. Verba Aristotelis vbi distinguit disertissimè, hæc sunt: *τὰ ὀσρα καὶ δερματῶν ζώων, ὅν οἱ τε κοχλίας, καὶ οἱ κόχλοι, καὶ πάντα τὰ καλούμενα ὀσρα*. Gaza vertit: Vt Vmbilici, cochleæ, purpuræ (quod non est in Græcis codicibus nostris,) & omnia quæ ostrei aut conchæ nomine appellamus. Et paulò mox: *Ὅσον οἱ τε χερσαῖοι κοχλίας: καὶ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ οἱ κόχλοι, καὶ τὰ ἅλλα τὰ σφραμβόδη*. Idem tamen Gaza *κόχλος* & *κοχλίας* nonnunquam vmbilicos vertit, quod cum reprehendit V Vottonus, ipse quoq; reprehendendus videtur, nam licet ex Athenæi libro 2. quem citat, constet, quòd vmbilicus quem Theodorus pro *κοχλίας* dixit libro 5. histor. anim. idem sit quod cochlea, rectius tamen Rondeletius pronunciauit, vmbilicum Ciceroni non totum genus cochlearum marinarum, sed speciem aliquam significare. Rondeletius *κοχλίας* dici putat, quòd habeat *τὰ ὀσρα καὶ κυλότερα*. Etymologo verò dicuntur *παρὰ τὸν κόχλω, τὸ γυρίζω: ἢ παρὰ τὸ ὀλῶ, τὸ συστρέφω, καὶ πλεοασμῶ τὴν πχ. κοχλίας*. *Κοχλίας* & *κοχλίδιον* diminutiu sunt, significantia paruum concham seu cochleam, conchulam, cochleolam, vt ait author thesauri linguae Græcæ. Posterioris meminit Suidas quoque, esse dicens *ἄδρος ζωφύλου*. Etymologus *κοχλίδιον* diminutiuum fieri ait à *κόχλος*, & aliàs aut fieri à *κοχλίας*, vt à *κοιλία* *κοιλίδιον*. *Κόχλος* ab Hefychio exponitur *κοχλίας*: & quem Epicharmus *κόχρον σείσιλον* appellat, cum Dioscorides *κοχλίαν σείσιλον*. Epicharmus, inquam, apud Atenæum libro 1. cundo dicens, *κόχρον δὲ σείσιλον ἀπαχ' ἐς τὸν φθόρον*, cochleas quæ σείσιλοι dicuntur,

+ Lilia Hist.

cap. 4.

V Vottonus

reprehens.

Vmbilicus

quid Cice-

roni.

Nominis

quatio.

Li 2. c. 11

abijce in malam rem. Et Dioscorides *τὸν σείσιλον κοχλίαν* esse *παραχτιὸν κοιλίας καὶ σείσιλον*

A μάχη ἐμυτοποιόν, ita autem vocat quæ vepribus & frutetis adhærent. In eodem loco apud Athenæum Apellas cochleam ait vocari à Lacedæmoniis σέμιλος. Apollodorus verò lib. secundo Erymologiarum quædam dici κωλυσιδένπτες, id est, vt Dalechampi in suis scholijs explicat, tam amplas vt singulæ ad cænā sufficiant & alia fercula tangi prohibeant. Quidam (inquit) legunt colycideipnos quod colycijs similes sint illæ cochleæ. Ifaacus Casaubonus alios Grammaticos hæc aliter tradere ait. Spartanis enim cochleas dicti σισήλος: simpliciter verò cochleas appellari σιμύλος. Hefychius, σέσηλοι, κοχλίαι, Λάκωνες. Idem, σιμύλος κοχλίας. Viderit verò Apollodorus quàm sit verum cochleas quædam fuisse κωλυσιδένπτες appellatas. Ego existimo contrarium esse verum, & τὰς κωλυσιδένπτες qui ferius ad conductam cœnam ventitarent, & moram facerent diligentioribus quos vocabant τρεχιδένπτες, conuiuiali ioco dictos esse κοχλίας: quod cochleam vincerent tarditudine, vt ille ait apud Plautum. plurima sunt hoc genus συμποτικά' ἀσείσμα-
τα in scriptis veterum. Suspicio est scripsisse Apollodorum in explicanda origine huius vocis, ortam videri à κόχλω verbo antiquo idem significante ac γυρίζω, roto: aut ab δάω το' συρέφω (hæ sunt grammaticorum ineptiæ) δλίαν primò, deinde κοχλίαν dictū quod non recta procederent, sed per gyros, παρ' ὃ καὶ κοχλίας λέγεται τὰς κωλυσιδένπτες. Hæc aut similia Apollodorus: quæ lecta negligenter & propteranter, neq; intellecta ab eo videntur, qui hæc ita scripsit, siue Athenæus, siue eius Breuiator. Hactenus Casaubonus. Σελάτης, Hefychio & Varino est quoq; κοχλίας. forte σέσιλος. Σέμιλος, κοχλίας iisdem, Σελάτης. Σιμυλορίδας, οἱ ἀνὺ καλύρως, ἔς ἐνιοι λιψκας. Σισυλλος, νόμισμα (νόσημα fortè) λαδᾶπερ σκυληπίας, καὶ ζῶον τι apud eosdem. Ποματίας, ὁ κοχλίας exponit Varinus per o breue in prima ineptè, debet enim per o productum scribi ποματίας, quoniam πῶμα operculum est. φερίοικος id est, domiporta, epitheton cochleæ, pro ipsa cochlea vsurpatur ab He siodo:

Ἰ Αλλ' ὁπόταν φερίοικος ἀπὸ χθονὸς ἀνφυτὰ βάλῃ.

quamquam enim de terrestri loquitur, cochleis tamen omnibus testa operis commune est epitheton, & testudini quoque, quod notat quoque Varinus, φερίοικος & φέροικος, exponens κοχλίας, ἢ χελώνη. Sunt qui phæroecon describant animal album, simile mustellæ, quod sub quercubus & oleis nascatur aut versetur, (ὅπως δρυσὶ καὶ ἐλάεισι γινώμενον,) & glandibus vescatur, sic dictum ab Arcadibus: alij insecti genus vespa maius facientis: super qua voce cōsule partim Hefychium, partim Etimologum. Ἀεροπόρος eidem Hefychio, vt & Varino est κοχλίας: fortè παρὰ τὸ ἔρπειν. Atq; ita exponunt Ξερῶδρια: sed ordo collocationis & analogia vocabuli antepenultimā per y scribi postulant: vt ἱ ξίρος diminutiū ξιφῶδρον fiat, sicut à μέλος μελῶδρον: quanquā & alterum diminutiū ξιφίδρον in vsu est, & receptiōre, vt puto. Pro κοχλία, in multitudinis numero κοχλίαι scripsit: sed magis probò, qd̄ alibi apud eosdē reperio σιφῶδρια, genus cōchylij, pro ξίφος quidē aliter etiā σίφος proferri scio. Eisdem χαμψιδύτοι, sunt κοχλίαι: Videntur autem cochleæ terrestres significari ab eo quod terram subeant, quod & troglodytæ vocabulum sonat: item χραμψοίλαι, χελῶναι, καὶ αἱ ναυρότατοι τῶν κυτῶν: οἱ δὲ τὰς κοχλίας. Ἀχραδᾶ μύλλος, ὁ κοχλίας est Tarentinis, eisdem scribentibus. Videntur autem & hęc terrestrem cochleam aut speciem significare. Ἀχράδης pyri syluestres sunt, μύλλων Grammatici interpretantur πλησιάζειν. μύλλον obliquum, incuruum, tortuosum, & leue, vt videtur. Inuenitur & πῖλος, κοχλίας, apud Hefychium. malim πῖλος, κοχλίας, vt πῖλος sit genus cochleæ quoddam à figura pilei (quem Græci πῖλον vocant) sic dicti, siue is in acutum exeat, vt Strombi, siue forma sit rotunda. vtraque enim cochleæ tum in mari tum in terra reperiuntur. Ἀβρότων apud Varinum legitur, diciturq; esse genus cochlearum, secundum alios locustarum, secundum alios apum. Quibus addit quosdam legere ἀπρότων, eoq; nomine intelligere ξύων, prædonum seu latronum. Ex quo intelligitur, hoc ἀβρότων siue ἀπρότων esse pluralis numeri & genitiui casus, non autem nominatiuum singularem, vt existimarunt vulgaria lexicæ. Colycidipnos (κωλυσιδένπτες, vocari cochleas colycidipnos quædam Apollodorus libro secundo Etymologiai u testante Cælio author est. Et in Plutarchi sympotiacis tardiores conuiuæ nuncupantur colycidipni. Quibus autem cochleis hoc nomen conueniāt, & quam ob causam dubito. Coniicio autem terrenum esse genus, quod vel cito saturaret, & edendi auaritatem circuncidat: vel vomitu aut alio cibos ingestos egerat. Græcorum vulgo hodie κοχλίας vel σάλλγγας nominatur. Λίμα, animal simile cochleæ dicitur Hefychio & Varino, quæ vox non abfimilis est cum dictione limax latinorum, quæ cochleam terrestrem significat, eamque vel testa operatam, vel nudam. Plinius limaces à cochleis manifestò distinguit inqueiens: Bestiolarum genera quædam herbis

Phæroecon animal.

Α'εροπόρος.

Σχραμαδῶτοι.

Χραμψοίλαι.

Αχραδᾶ μύλλος.

Αγράδες.

Πῖλος.

Αβρότων.

Λίμα.

Limax an à cochleis dist.

herbis innascuntur, raphano eruca & vermiculi, item lactucis & oleri, vtriusq; hoc amplius **E**
limaces & cochleæ: quo loco limaces cochleas nudas haud dubio significant. Accipitur
tamen apud classicos scriptores pro cochlea testa cooperta, vt apud Columellâ hoc versus:
Implicitis concha limax, hirsutaq; campe.

Vbi notandum etiam limacem in masculino genere accipi: cum Plinius fœmininum fa-
ciat, dum ait: Limacis inter duas orbitas inueniatur. Recentioribus indoctis Limacia pro li-
macis etymologia. **E**
macis nominatur. Albertus Limacem ait nonnisi accepisse à limo in quo generatur & nu-
tritur, & Festus Pompeus limaces exponit cochleas à limo appellatas, quod facit quoque
Columella in decimo: intelligit autem, vt putat etiam Grapaldus, terrestres. Cochlea grâ-
maticis recentioribus, propriè testa limacis est, licet quandoq; pro ipsa limace quæ testam
habet, accipiat. Est autem propriè limax (inquiunt) quæ sine testa est; cochlea verò quæ
testam habet. Zoographus de terrestribus cochleas plerumq; intelligit, cum simpliciter
proferuntur. Sæpe enim de vtra loquantur (inquit) authores, exprimunt, terrenæ aut ma-
rinæ deferimine expresse. Aristoteles quidem etiam pro marinis aliquando simpliciter
cochleas nominat, sed vbi argumentum huiusmodi est, vt distinctione opus non sit. Est
quando generis instar ponitur, & communem aquatilibus pariter ac terrenis naturam in-
dicat. Gaza cochleas terrestres vertit limaces. Sunt qui apud Plinium cum nominat co-
chleas quæ eduntur, velint terrestre genus intelligere videri, quibus ego libetè assentior.
Cardanus in lib. de Varietate rerum cochleæ significato abutitur, cum pro omnibus con-
chis generatim accipiat. Albertus cochleas & testudines vnâ cum alijs indoctis turpiter
confundit. Apud Marcellum Empiricum coclea passim scribitur sine aspiratione. Cælius
Rhodoginus alicubi cochliam per i in penultima scripsit. Cochleolam latinè dixit Gra-
paldus, latinis vocabulū hoc generis fœminini est, Græcis masculini, *κοχλίας* vt *Λιμίας*,
vnde genitiuus pluralis *κοχλίων* circumflexus, non paroxitonus, vt quidam ineptè scri-
bunt, formatur, omnis enim primæ declinationis genitiuus pluralis circumflexi debet,
tribus exceptis, *χλέων*, *χρῆςων*, *ἑπσίων*. Et Pausanias *κόχλον Λακωνικῶν* fœminino ge-
nere protulit. Et in Arcadicis, *τὴς Τρίτωιας φύσας φασὶ δια κόχλιν τετραπλημῆνης*. Ari-
stoteles tamen masculino genere effert. Primam huius vocabuli Græci & latini aliquan-
do corripunt. Serenus.

Contriitis prodest cochleis perducere frontem.

De Muribus in batrachomyomachia

Κόρυθες κοχλίων λέπτων κάρατὰ μὲν κάλυπτον.

Anaxilas apud Athenæum in senario:

Ἀπιστότερος εἰ τῶν κοχλίων πολλῶν πένυ.

Isidori et- Isidorus cochleam per diminutionem dici scripsit quasi conchulam, quod vt ineptissimū
ror. reprehendit Zoographus, Buoualo Italis commune nomen est marinæ & terrestri: non
tamen quamuis marinam cochleam, sed maiusculam significare puto. Massarius Bubalos
Bubali. Venetis appellari ait quia equinam vel potius bouinam effigiem referant. Sunt alioqui
qui cochleam Italicè interpretentur la Maruza, la Zameruca. Nobis vt & in plerisq; Ita-
licis locis limax est lumaca, lumacha, lumaga, sed apud Tuscos chiocciola, & nicchio. Ma-
rina Hispanis & Lusitanis caramuyo dicitur, notante Amato Lusitano, ab alijs almeia vel
caracól de la mar: sed hoc posterius, vt & coragulo ad neritem priuatim pertinent. Ronde-
letius verò Hispanis & Prouincialibus Scaragol vel cagarolo, cochleam terrestrem signi-
ficare tradit. Galli vocant limasson, escarcot. Germani ein Schneck vel Schnegg cōmuni
ad terrenas & marinas nomine, vt etiam Schnegel: Flandri & Brabant Slecke, Hollandi
verò Sleghe vel Slagge. Angli non propriè dicendas cochleas sed conchas bivalues **H**
quasdam vel pedunculatos Coxles appellant: alias à Snayle dicunt: Bohemi & Illyrij Hle-
myzd vel hlemayzd.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Differentiæ
à magnitu-
dine.
Figura.

V.ctu.

COCHLEARVM ac potissimum terrestrium differentiæ (inquit Zoo-
graphus) sumuntur vel à magnitudine, vnde minores & minutæ dicun-
tur: vel à figura, vnde longæ, latæ: vel à colore, sunt enim albæ, nigre, fuscæ,
russæ, variæ: vel à testa, qua aliæ carent, teguntur aliæ, vnde nudas & te-
ctas cognominant: vel à regionibus, quod aliæ sint vulgares, indigine, no-
uites, aliæ peregrinæ: vel victu, præsertim ex plantis: adherent enim aliæ alijs quas appe-
tunt,

A tunt, sic, sauro, asphodelo, carduis, aut folijs gregatim, vt ait Plinius: Et forsā earum quædam, gregatiles sunt: aliæ vel omnino non sunt, vel minus gregales: Vel à vita, seu locis, in quibus degunt, & harum aliæ latitant ad tempus, aliæ semper. Quæ exeunt, aliæ herbas perunt humiliores, aliæ altius frutices aut arbores scandunt: vel cibi ratione ad homines: alijs enim vescuntur vt vulgaribus testatis maioribus, alijs abstinent, vt minutis & nudis omnibus nostri: in Africa enim aliud nudarum genus est. Quod ad differentiam attinet, quæ à magnitudine dependet, ^a Aelianus in mari rubro cochleam nasci testatur cū specie pulcherrima, tūm maximam, testa purpurea, & in eius medio spirā siue voluta, mira colorum varietate & veluti floribus natius distincta. Sertum (inquit) diceres summo artificio & ornatu contextum, ē floribus multiugis, viridibus, aureis, rubicundis, per æqua digestis interualla. Et Petrus Gyllius ait se vidisse cochleam marinā, quæ ad eam magnitudinem accederet, vt tantum vini caperet, quantum piscator exsiccat vno prandio posset. In Aegypti Nilo grandissimæ feruntur vocales vltulūtiūm expressa similitudine. E contrario And. Matthiolus refert in doctissimis suis commentarijs in Dioscoridem in agro Romano cochleas quasdam esse paulō maiores lupinis, quæ autumnō quorundam carduorum caulibus acervatim coherentes innumeræ videantur. Hæ fortē fuerint quæ à Plinio minutæ dicuntur, quæ tamen aliās simpliciter ita nominat, aliās latas, longalūe cognominat, nominat verō latas aliquoties, vt inter remedia patebit. Zoographus quoque apud suos (Heluetios) in terra, vt hortorum & in collibus apricis exiles quasdam testas cochlearum inueniri tradit in mucronem turbinatas, plerumq; semper vacuas: sed animal in eis deprehendere non meminit: Strombos terrestres (inquit) dixeris. Præter latas in figurâ discrimine etiam oblongæ sunt, atque inter has quibus (vt Vuottonus notat) tubæ loco vtuntur rubicines: Echinophoros vocant, aliqui eclinophoros. Sunt autem hæ marinæ, ex quibus etiam dantur rotundæ in oleario vsu, quibus scilicet oleum effunditur, & pentadactyli & quibus clauicula in acutissimum acumen intorquetur. Eiuscemodi figuræ cochleas, nimirum oblongas fortē omnes Strombos esse dicemus: obtusiorum verō & rotundiorum pleraq; vmbilicos, præsertim quæ magnæ non sunt, vt oleariæ. Inter terrestres cochleas repetiri albas, nigras, magnas, paruas, mediocres annotauit Matthiolus, & ante eum Albertus limacem inueniri ait, albam, rubeam, croceam & nigram. Sed Albertus limaces cum testudine confundit. Tamen Adamus Lonicerus limaces rufos, alios nigros conspici etiā scribit. Testa carentes limaces hic excludimus, cū de ijs inter insecta actum sit, & hic tantū de testa operis dicēdum. Aristoteles cochleas terrestres testa interdictis annumerat, earumq; carnem penitus includi asserit, nec vlla ex parte conspici excepto capite. *ποχλίας ποματίας*, cochlea opercularis dicitur, gypseo operculo per hyemem: Italicè limagā delle vigne interpretantur. Bellonius perperā scribit pomacea, & eius magnitudinem raro excedere ait cancellum qui testas vacuas ingreditur. Penes loca, permulta quidem sunt cochlearum genera, at tria potissimum apud ^b Dioscoridem, cui aliæ sunt *χισσοί* siue terrestres, aliæ *θαλασσοί*, id est marinæ, aliæ *ποταυοί* siue fluuiatiles. ^c Marinas Brasauolus alias ait esse in testis, alias testis carere. Dioscorides terrestrium quæ in Liguria alpibus reperiuntur, pomatias appellari ab operimento tuo, quæ verō syluestribus frutetis & sentibus hærentes, sessilos: Plinius etiam syluestres; ita enim Massarius interpretatur, item Brasauolus & Zoographus, quorum omnium ego vestigia libenter sequor. Habemus, inquit Brasauolus & syluestres cochleas seu arboreas, quæ frutetis adhærent & sentibus. Ex his aliæ albae sunt: aliæ præter albedinem nigris, rubris vel luteis (punctis vel lineis) impressæ sunt, & ferè opere vermiculato à natura elaboratæ. ^d Demetrius Constantino- politanus, qui de accipitribus scripsit, cochleam terrestrem nominat. Matthiolus pomatias cochleas, interpretatur vulgares nostras maiores, quæ præcipuè in cibum veniunt, vt cū ex descriptione, tūm ex figura adiuncta appareat, nec dissentit Zoographus. Non me fugit, (inquit Matthiolus) quas Dioscorides pomatias vocat, plurimas reperiri in montibus Tridentinis, vicinisq; alijs locis, & eas quidē præstantissimas. Eruuntur enim è terra hyeme & frutetis, vncis quibusdam ferreis, prope fruticum radices terra circumfossa. Cōcludūtur hæ contra frigoris iniuriā, quodā albo operimento, duro, gypsi speciem referente; sicq; cōtectæ terra se cōdunt. Fit. n. ob vt in cibis ijs longè suauiores, gratioresq; habeantur, delitescātq; sub terra, circū fruticū radices, Hetruria planè ignorat: cū tñ & ibi eodē modo ab his eruantur, qui alibi artē didicerunt. Hæc Matthiolus. ^e Plinius etiā cochleas non solum latere scribit, sed inde etiā inter se distinguit, inquiens: Simili modo & cochleg, (nimirū vt serpentes latent) Ille quidem iterum & æstatibus, adhærentes maximè faxis: vt & iniuria resupinatæ auulsæq; non tamen exeant. In Balearibus verō insulis cauatice

Vita.

magnitudo ingens.

^a Li. I. c. 21

minutæ quæ Plinio.

Strobi terrestres. Echinophori.

Coloris differentia.

Testa.

Pomatias quæ.

^b Li. 2. c. 11^c In cōment. 2. Aph. 18.

Sessili.

Syluestriū differentie.

^d Li. 2. c. 71.

Pomatias vbi multæ.

^e L. atent, & quando.^f Li. 8. c. 39.

Ca uaticæ

cochl. cæ nazura.

appellatæ, non prorrepunt è cauis terræ: neq; herba viuunt, sed vñ modo inter se coherēt. **E**
 Est & aliud genus minus vulgare, adhærente operculo eiusdem testæ se operiens: obrutæ
 terræ semper hæc & circa maritimas tantum alpes quondam effossæ, capere iam erui & in
 Veliterno. Hæc ille. Varro differentias ponit penes regiones. Ait enim plura earum esse
 Differentiæ à regionib. genera, vt minutas albulas quæ afferantur è Reatino, & maximas quæ de Illyrico appor-
 tantur, & mediocres quæ ex Africa afferūtur. Non quod in his regionibus (inquit) quibus-
 dam locis eæ magnitudinibus non sint dispariles, nam & valde amplæ sunt, quanquam ex
 Africa quæ vocantur Solitanæ, ita vt earum calices quadrantes octoginta capere possint:
 & sic in alijs regionibus eædem inter se collocatæ & minores sunt & maiores. Hæc in scerua
 rapiunt innumerabilia. Earum semen minutum ac testa molli, diuturnitate obdurescit
 f Li. 9. c. 56. Plinius cum dixisset Fuluium Hirpinum cochlearum viuaria instituisse, genera quoq; di-
 stinxisse illum earum notauit, separatim (inquit) vt essent albæ, quæ in Reatino agro nascū-
 tur: separatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ quibus fecunditas, Solita-
 næ quibus nobilitas. Africanæ cochleæ vnum genus testum esse, alterum nudum, apparet
 ex eodem Plinio, qui nudæ meminit in remedio ad dysenteriam, alibi quoque Africanas
 laudatissimas esse scribit, & ex his (exin, legunt alij) Solitanas, Astypalaicas, Siculas modi-
 cas quoniam magnitudo duras facit & sine succo: Balearicas, quas cauaticas vocant, quo-
 niam in speluncis nascuntur. Laudatas & ex insulis caprearum. Quod ad Astypalaicas at-
 rinet, Stephanus Astypaleas quinq; numerat: vnam è Cycladibus, secundam oppidum in
 Coo: tertiam insulam cum oppido inter Rhodū & Cretam: quartam, oppidum in Samo:
 quintam promontorium prope Atticam. Hinc cochleas Astypalaicas deriuant, sicut ab
 Athenis Athenæicas, vt antepenultima per a scribi debeat, non per e vel ac. Sed Plinius
 in octauo omnium laudatissimas in Astypalæa insula esse scripsit, Dioscorides Sardonias,
 b Li. 8. c. 39. Africanas, Astypalaicas, & quæ in Sicilia & Chio nascuntur, & in liguria alpbis,
 Linusias, pomatias id est, vt diximus, operculares cognominatas. Strabo cochleas prædicat linusias,
 ab agro cui nomen lino est, iuxta Pityuntem, medio inter Parianam coloniam & Priapum
 Germanæ, spatio. Germanas cochleas nominat Demetrius qui Græcè de accipitribus scripsit. Vegeti-
 us etiam in portione equi prophylactica inter cetera cochleas Germanas admiscet. No-
 minatq; easdem Marcellus his verbis: Vuam caniculatam, & cochleam germanam com-
 bure & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice summo, vel certè cochleario, vuam
 ieiuno tange per triduum. An verò germanam cochleam à gente & regione dixerint, an
 alio quodam sensu, Zoographus negat se habere quod asseruit. Africanas quidè cum ad
 remedia requirit Marcellus, veras interdum (quas & germanas & genuinas dixeris) deligi
 iubet. Sunt præterea cochleæ quas aceratas Plinius vocari ait, latas multifariamq; nascentes,
 de quarum usu suis se dicturum locis promittit, Sed cum nusquam alibi de aceratis
 meminit, latarum verò sæpius, Zoographus non latè forsan aduerbiallyter legendum existi-
 mat, sed latæ nomine adiectiuo feminino plurali: vt aceratæ eædem sint quæ latæ. Sic &
 Massarius legit: Sunt & aceratæ (inquit) latæq; multifariam nascentes. Inuenio item limacis
 Cocalium genus cocaliam ab Aristotele vocari, inquit Massarius: Sed Aristoteles cocalium gene-
 re neutro dixit, & per simplex, non per duplex vt habet Vuottonus. Est apud Aristote-
 lem (inquit ille) κοκκαλιον, apud Athenæum κοκκαλον (nisi in alterutro codicum in sit
 menda) Cochleæ genus & vt videtur, terrestre Testaceum (nisi in alterutro codicum in sit
 menda) Cochleæ genus & vt videtur, terrestre Testaceum. Locum
 Aristotelis est in quarto capite libri quarti de historia animalium: Cocalia (κοκκαλία, τὰ)
 vt quidam vocant, testis integuntur: eorum caro, vt & aliorum limacum terrestrium, penitus
 includitur, nec vlla ex parte conspicitur excepto capite. In eodè loco Aristoteles (quod
 per transfennam dictum esto,) esse ait inter cochleas quæ intra se bestiolas habeant similes
 gammaris pusillis, qui vel in flumine gignuntur: sed ea differentia, vt præmollè intra suam
 testam carunculam habeant. Atque hæc de diuersis cochlearum generibus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Turbinatæ
dicuntur.

a Li. 9. c. 32.
Cornicula.
Oculis an
careant.

p. 11. c. 37

ARISTOTELI cochleæ turbinatæ vocantur, earumque carnem penitus
 inclusam esse ait, nec vlla ex parte conspici præterquam capite.
 a Plinius quoque cum de turbinatis ac postremo de echinis & echino-
 metris locutus fuisset, in eodem (inquit) genere cochleæ aquatiles terre-
 stresque, exerentes se domicilio, binaque ceu cornua protendentes,
 contrahentesque: oculis carent: itaque corniculis præterant iter,
 b Quod postremum alibi etiam repetit his verbis: Cochleis oculorum vicem cornicula bi-
 na præ-

Ana prætentatu implent. Scaliger quoq; negat cochleis oculos esse: itaq; neque visum, sed pro visu tentamenta (vt eius quoq; verbis vtar) proportionem puncti atrioris in summo cornicularum: qualia fortassis puncta Plinius in trigesimo arenulas vocauerit: Cochlearum in cornibus harenulæ quæ inueniuntur, inditæ statim dolore liberant. Et aliàs in eodem libro ait: Inueniuntur in corniculis cochlearum arenaceæ duritiæ. Eiusdem opinionis fuit Albertus, oculorum loco cochleis cornua quædam mollia esse inquit, & in ijs duo nigra puncta, quæ vsum quendam & actum perficiant oculorum. Idem tamen Albertus nunquam contrarium sensit, scribitq; testudinem (cochleam) & limacem oculos suos habere in summitate cornuum suorum & cum appropinquat aliquid (sunt eius verba) retrahere oculum in cornu, cornua verò in caput, & caput in corpus: eodemque modo pecten, ostreum, si quis digitis admoueat, subito claudere oculum; ex quo cognoscitur (inquit) habere visum. Sic fere ille, atq; mihi planè videre videntur, nam mirum quàm sollicita fuerit natura puncta ea siue oculos conseruare. Inuenioq; etiam in antiquissimo glypho.

Οὐματα τ' ἐκπύοντα προμήκια κ' ἐκπύοντα.

Estq; vulgaris nobis imprecatio, *ti venga il cancro, doue hanno gli occhi le limaghe*, hoc est, auguror tibi cancerum, eo leco quo oculos habent Limaces siue cochleæ, augurantur autem eo modo cancerum in cornibus: cornutos dici nihil ignominiosius, ita enim vocantur, quibus propria vxor imponit. Teucer deniq; limacem ad exemplum quæstionis ludicræ, ita finit; animal sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, crustatum (testaceum potius) oculos nunc exerens, nunc retrahens. Videtur^d Plinius duo tantum cornua tribuere. Ait enim cornua data esse cochleis ad prætentandum iter; corporea hæc, sicut cerastis; aliquando & singula (nimirum cerastis, cochleis semper bina, & vt prætentandam (protendendam) legitur in codice manuscripto) ac resiliant. Ceterum quatuor habere videmus, magna duo quæ posteriora sunt, & in quibus sunt quos vocauimus oculos, & minores totidem ferè in fronte, quibus forte quod obtusè admodum videat, iter prætenderit, hæc enim vltimum exerit. Limax (inquit Albertus) cornua quatuor habet, duo breuia & duo longa: quæ extēdit, cum progreditur: contrahit, cum recolligitur in seipsum. Idem Albertus cochleam capitibus figura carere ait, cum alioqui apud^e Plinium, capita cochlearum equorum capitibus simulantur: quo minus (inquit) miremur equorum capita in tam paruis eminere cochleis. Massarius bouinam potius eligim præferre asserit, ideoq; Venetis ab eiusmodi similitudine eas bubalos appellari. Omnes siliceo tegmine clauduntur, clauiculatim intorto, Testa id vulgò vocatur, alijs tegumentum & voluta à recentioribus quibusdam, cochlearis testa à Budæo: cochlea synecdochicè à Celfo, si bene memini, cum ait serpere in cochlea, (sic & conchyliorum *κόχλῳ*, hoc est, testas apud Pollucem legimus): Sammonico & Stazio domus, Plinio etiam calyx, Dioscoridi *κέλυφος*, *ὄστρακον* Galeno, Testam verò hanc siue domum secum portat (vnde *οὐράκιον* Hesiodus, domi portam Cicerò vocauit, nulli videlicet fidens, sed semper metuens, ne sibi rapiatur, vnde eleganter Anaxilas Comicus dixit:

Ἀπιστότερος ἢ τῶν κοχλίων πολλὰ πᾶν,

Οἱ περίφρεσ' ὑπ' ἀπιστίας τῷ οὐρανῷ.

Quod si testam detraxeris, aiunt cochleam hebetescere atque expirare. Albertus tamen testas suas aliquando relinquere scripsit: & Zoographus sese ait audiuisse circa initium Augusti exire eas è suis testis & nouis superinduci. Os eis inest, inquit Aristoteles, & dentes acuti, breues, tenues, præduri, & quod interiacet dētibus carnosū habet similiter vt mollia & crustata. Et^f Plinius quoque cochleas dentes habere scribit; eiusq; inditiū esse, à minimis earum derosam vitem. Promulcidem etiam inter aculeum & linguam habent, auctor Aristotele, & ori iungitur quasi ingluuius auium; à qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est quod papauer vocatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papauere illo ducens. Plura de cochleæ dentibus, linguæ ingluuie, vêtre & papauere leges apud eundem de partibus animalium lib. quarto, capite quinto. Porro omnes sanguine carent ac repunt, tegmina sua, vt dictum est, secum ferentes. Umbilicorum (cochlearum) venter similis est gutturi auium teste philosopho. Membrana in grandiusculis umbilicis (*κοχλῳ*) à ventre gulæ attexitur continua, per quam meatus prolixior, albicans, colore similis superioribus illis mamillantibus corniculis (de quibus dixit in turbinatorum genere, sub ventriculo statim esse binas, albas, solidasque) tendit. Habet etiam incisuras quales in ovo locustarum habentur: verum hoc albidum, illud rubicundum est. Nullus exitus huic, nullum foramen postremum patet, sed præteñui membrana cauo intus angusto continetur. Tendunt ab intestino ad imum nigrantia quædam aspera atque continua qualia uel in testudine visuntur, sed minus nigra. Cæteri

^c In lib. i. de plantis.
Arenulæ quæ in cornub^o cochlearū.

An uideant & oculos habeant.

Definitio cochleæ.

^d li. ii. c. 37.
cornuū numerus.

Caput an habeant.
^e Lib. 9. c. 2.

Testa eiusque nomina.

Cochleæ præ infidelitate domum portant.

Os.

^f li. ii. c. 37.
Dentes.
Promulcis.
Interiora.
Venter.
Intestinum.
Papauer.

Venter auium gutturi similis.

Incisuræ veluti in ovo locustarum.

Albugo.

Saliuæ Co-

chlearum.

Galenus, myxa dicitur, hoc est, mucosus lentor, siue mucor, mucosus.

quoque vmbilici hæc habent eadem: sed quo minores, eo minutiora. Hæc philosophus in E. quarto de historia capite quarto: vbi denique præterea vmbilicis albuginem à natura datam esse ait: Græcè est *ἀλβύλον*: id autem, inquit, tale quid esse in cochleis, quale quod vocatur ouum in bivaluib. Qui echineidem videre, limaci magnæ similem esse dicunt teste Plinio. Salua cochlearum, quæ pūctis acu vel stilo carnibus manat, à Græcis, vt inquit chlearum. Galenus, myxa dicitur, hoc est, mucosus lentor, siue mucor, mucosus.

L O C V S.

Syluæ a-

mant terre-

stris.

Li. 2. c. 24

V P R A' inter positas differentias, ex præcipuis fuit quæ à loco sumitur. Sunt enim marinæ, fluuiatiles & terrestres. Hæc postremæ syluæ potissimum amant, quod nobis scriptum reliquit Athenæum his verbis: *Ἡ τοσούτῃ δ' αὖτῃ τρέφει κοχλίας κραιναίς*: vel quot cornutæ cochleas alunt nemora. Vnde in conuiuijs testante ibidem Athenæo solet proponi hoc enigmaris vice de cochleis.

Aenigma.

Ἰ' λογερὴς, ἀνάνανδος, ἀναίματος, ὄγκου' λυδός.

In syluis nata, spinis carens, exanguis, humida via incedens.

Aristhenis

dignum de

Athenien-

bus.

Li. 8. hist.

cap. 13.

Vt in terra

latitent.

Vbi syluæ nomine ego accipio loca omnia arboribus, vel alijs stirpibus confita, quibus victitant cochleæ. Quocumq; verò eunt, suam semper domum secum ferunt, vnde domicilia nomen, vt dixi, meruit: atque hinc est quod Antisthenes ridere solitus sit Athenienses, quod essent autochthones, nempe quod non aliunde eò commigrassent, nec patriam sedem mutassent vnquam: dicens hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisq; commune. Nam & hæc animantia nunquam mutant domicilium, in quo nascuntur. Aristoteles cochleas terrestres hyeme latere ait: nec vllam sanè eo tempore cernere est, sed vete cum aer tepidior factus est è suis latebris prodeunt. Athenæus Theophrastum citat de animalibus quæ se abscondunt, atque eum scribere cochleas hyeme latere, sed æstate magis: itaque plurimas prodire cum autumno pluit, illisq; per æstatem latibula quæri & in terra & in arboribus. Quo loco Casaubonus, Aristotelis (Theophrasti, legitur apud Athenæum, vt dixi) inquit, qui assertur locus, dicitur extare *ἐπὶ πύπτῳ περὶ ζώων*, optimi libri habent, *περὶ ζώων κοχλίων*. Sustulere vocem *κοχλίων*, qui animaduertant in libris de partibus ascripta verba non reperiri. Sunt enim ex tertio de generatione animalium. Integrum locum ascribam quando sententiam imperfectā hic lector inueniet. *μόρον τῶν ὀστράκω δερμὸν ἐώραται τὸ τῶν κοχλίων γένος, εἰδ' ἐκ τῆς συνδυασμῆς ἢ γένεσις αὐτῶν ἐστὶν ἢ μή ἐπὶ ὀστράκῃ*. Hæc Casaubonus. Vt modo vnde digressi fumus, reuertamur, Plinius cum dixisset viperam solam serpētium terra se condere, cæteras arborum aut saxorum cauis. Et aliàs vel annua fame durare, algore modo dempto. Omnia secessus tempore veneno orba dormire: addit, Simili modo & cochleæ: illæ quidem iterum & æstati bus, adherentes maximè faxis, vt etiam iniuria resupinata auulsæque non tamen excant. Latent itaq; & hyeme & æstate, quod non meminit Aristoteles. Cum enim tempus anni feruidum & æstuosum est, siue cum agri solis ardore torrentur, homines autem calore & æstu laborant, tum cochleæ in occulto delitescunt, suoq; ipsarum succo viuunt, nisi forte aliquid roris è cælo decadat, vnde Plautus

Rore viuunt

In capillis

roris è cælo

decadat, vnde

Plautus

Quasi cum caletur, cochleæ in oculo latente

Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Lib. 3. de

rust.

Veneris

quid.

Grumus

quid.

Li. 10. c. 6

Aristias comicus quoque apud Athenæum de quodam qui captaret cochleas, inquit. *καὶ κοχλίας, γινώσκων ψευδῆς, ἀπηγύρετ' ἐν, καὶ λαχύνει τῶν αὐτοχθόνων*: quis enim nescit hoc potissimum tempore cochleas apparere: nam neque pluuiam concitatorum, neque magnos calores terre possunt: vt significauit etiam Varro, cum de illis alendis sedulo multa præciperet, inquit enim, de sede disputans. Locus is melior quem & non concoquit sol & tangit ros, *ψευδῆς* Græci vocare solent imminuto eo nomine, tenuem imbrem, & qui aliquo modo imitetur rorem. Cum è terra erumpit, exgrumare dicuntur, hoc est grumos euere & ex grumis exillire. Grumus enim terræ collectio est, à congerie dicta. Viturea voce Varro in præcitato loco: Deniq; ipsæ exgrumantes ad propalam vitam diu produciunt, cum ad eam rem pauca laurea folia interijciant, iam verò ex marinis quædam locum mutant. Author enim est Aelianus Persarum regem cochleas Ponticas imitari, æstiuos dies Syris agentem, hybernos verò Ecbatanis. Etenim ad nuncupatam Propodidem calidam hyemant: æstiuum autem tempus ad Aegialum agitant, inquit, propter molles autas, quas hoc mare eis afflat.

MOTVS.

MOUENTVR omnes cochleæ, inquit Franciscus Massarius, & serpunt parte dextra, non ad vertiginem suæ clauiculæ, sed in aduersum. Sed^a Aristoteles hoc de Strombis scribit & similibus turbinatis marinis: quærendumque si idem terrestribus quoque conueniat. Mouentur autem hæ, vt ait Albertus, contractione & emissionem corporis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

NVM ex testatis cochlearum genus auctore^a Aristotele coire perspectū est: sed an earum ortus per coitum sit, nondum satis exploratum haberi ait. Et alibi, vmbilicos (cochleas) pariter omnes sua oua habere videri scribit, verno autumnaliq; tempore, quem fortè locum repetens Athenæus: Aristoteles (inquit) libro quinto de animalibus tradit vere & autumnno cochleas prægnantes apparere, solasq; ex omnibus testaceis in coitu videri cohærentes ac congeminas. Et Zoographus Limaces quoque coire & oua parere candida, magnitudine oculorum lucij piscis sese audiuisse refert: ijsq; incubantes aliquando reperiri mense Maio. Albertus verò ex putredine herbarum & viscolo rore generari limaces voluit: viscositatemq; terrestrem circumquaque durefcere in testam, in qua habitant. Vnde etiam limacem à limo dictum voluit, & aliàs, in limo quidem (inquit) & generantur & nutriuntur: cuius ego sententiæ faciliè subscripserim, &^b Ioannes Bapt. Porta limaces quòd ex limo & putrescentibus a quis orirentur, vitam breuiorem reddere assermat. Plinius^c scribit cochleas hyberno tempore nasci. ceterùm hyeme tantùm oriri non facile crediderim, neque etiam ille hoc ait, nam & aliàs,^d lactucis eas innasci testatur item alibi: limaces (inquit) nascuntur in vicia & aliquàdo è terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Vt vt sit, imber maximè facit ad earū ortum, quòd obscurè admodum inuit etiam^e Plutarchus, Cochleas si quis imbrem facere, non præcedere putat & indicium eius esse, fallitur. Notandum maximè quod scribit Massarius: Limax testa detracta hebetescit, processu vtriq; temporis id quoque in aureliam transit, vt eruca, atq; immobile viuait. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum non adhuc est.

^a Lib. 3. de generat. c. 11
An ortus p coitum.
Oua quando habent.

^b Li. 5. Phytogn. cap. 4.
Vita breuius.

^c Li. 9. c. 5 & d. li. 19. c. 10
Imbre maximè generari.

^e Li. 3. Sympos. quæst. 2.
Limacis metamorphosis.

VICTVS. EDUCATIO.

RORE victitare cochleam volunt, more cicadarum, quare forte ex Phyllo poeta illud citauit Athenæus.

O'ua è mi tèttrē, & è κοχλίας, ὦ γύναι.
Non sum cicada, neque cochlea, o mulier.

Et Marcellus Empyricus ex amputato capite cochleæ matutinum rorem pascens remedium quoddam dicat. Meminit eiusdem parasitus quidam apud^{*} Plautum, dicens:

Quasi cum caletur, cochlea in oculo latens
Suo sibi succo viuunt, vos si non cadit.

Solo autem rore non viuunt, quod vel ipsæ testantur cùm sub noctem potissimùm exeunt ad pascum, vt rusticis notum est, qui post pluuias æstiuas ac autumnales accenso eas lumine captant^a Plinius testatur cochleas in Campania mirè caulem asphodeli prosequi & su-gendo arefacere: & antè ficum eas infestare scripserat: &^b Theophrastus, scabies (inquit) & cochleæ adnasci solitæ ficorum peculiare morbi sunt. Quem locū sic rranstulit idem^c Plinius: Impetigo & quæ adnasci solent cochleæ, peculiaria ficorum vitia, nec vbiq; sunt enim quædam ægritudines & locorum. Alibi vt dentes habere eas testetur, indicium illius esse ait à minimis earum derosam vitem. Habebant veteres sua viuaria, in quibus^d cochleas saginabant, quod non semel nobis testatum reliquit M. Varro, vt cùm ait: Leporarij alterum genus illud venaticum, duas habet diuersas species; vnā in qua est aper, caprea, lepus: alteram item extra villam, quæ sunt, vt apes, cochleæ, glires. Et alibi. Titus Pompeius in Gallia transalpina, tantum septem venationis

Rore victitant,

^{*} In captiuis

Asphodeli caulem appetunt.

^a Li. 22. c. 22

^b Li. 17. c. 24

Ficos vastant.

^c Li. 1. Hist.

cap. 16.

Vitem derodunt.

Viuaria cochlearum

apud veteres.

^a Li. 9. c. 5. 6.
Qui prim^o
cochleas sa-
ginati.

Fluuiatiles
virus olet.
Contra Bel-
lonium.

Locus apt^{us}
ad alendum.

Cibus.

Solitane
quantæ ma-
gnitudinis.

^c Li. 3. c. 12.
Leporariū
Q. Fuluij.
^f Lib. 3. Sa-
turnal. c. 13.

habere dicitur, vt circiter triginta millia passuum locum inclusum habeat: præterea in eodem consepito habere solet, de animalibus cochlearia & alucaria &c. Cochlearum verò ista viuaria instituit teste Plinio ^d Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulò ante ciuile bellum, quod cum Pompeio Magno gestum est, distinctis quidem generibus earum: quin & saginam earum commentus est, sapa & farre, alijsq; generibus, vt cochleæ quoque altiles gancam implerent: cuius (inquit) artis gloria in eam magnitudinem perductæ sint, vt octoginta quadrantes caperent singularum calices. Hucusq; Plinius, authorem citans M. Varonem: Quod autem Plinius, inquit Pet. Bellonius de cochleis altilibus ait, id ni fallor de marinis est intelligendum, Nam neque Illyricæ neque Africanæ aut Solitanæ, terrestres esse censetur ac (aut) fluuiatiles. Omne enim fluuiatilium cochlearum genus (κοχλίας Græci vocant) virus olet. Præterea terrestribus viuaria non instituuntur. Sic ille. Sed cochleas altiles in viuarijs apud Romanos, non marinas vt ineptissimè putauit Bellonius, sed terrestres fuisse vel cæcus cum ex Plinij tum ex Varronis verbis videat. Idoneus sub dio, inquit Varro, fumendus est locus cochlearijs: quem totum circum aqua claudas, ne quas ibi posueris ad partum, non liberos earum sed ipsas quæras. Aqua, inquam, finienda ne fugitiuius sit parandus: locus is melior, quem & non coquit sol & tangit ros. Qui si naturalis non est (vt ferè non sunt in aprico loco) neque habeas in opaco, vt facias, vt sunt sub rupibus ac montibus, quorum alluant radices lacus ac fluuij, manu facere oportet roscidum: qui sit si eduxeris fistulam & in eam mammillas imposueris tenues quæ eructent aquam, ira vt in aliquem lapidem incidat, ac latè dissipetur. Paruus ijs cibus opus est, & is sine ministratore. Et hunc, dum serpit, non solum in area repit, sed etiam si riuus non prohibet, in parietes stantes inuenit. Denique ipsæ exgruminantes ad propalam vitam diu producūt, cum ad eam rem pauca laurea folia interijciant, & aspergant furfures non multos. Itaque coquus has viuas aut mortuas coquat, plerumq; nescit. Hucusque Varro, notandum itaq; in loco Plinij præcitato cum omnia quidem ferè ex Varrone transcripſisse, sed postremum illud non verè, saginandi arte cochleas ad eam magnitudinem perductas, vt octoginta quadrantes caperent singularum calices, non enim hoc de altilibus Varro, sed simpliciter de Solitanis dixit, quæ in Africa tantæ proueniant. Cæterum Fuluius Hirpinus hic fuit, qui (vt meminit Plinius in octauo) primus togati generis suum cæterorumq; syluestrium ^e Li. 3. c. 12. animalium viuaria instituit, De hoc & alibi Varro. Quintus ^f Fuluius leporarium dicitur habere in Tarquinienſi septum, iugerum quadraginta: in quo sunt inclusa, non solum ea ^g quæ dixi, sed etiam oues feræ, etiam hoc maius hic in Statonienſi: & quidam in locis alijs. Deinde de T. Pompei septo subiungit, in quo is cochleas habuerit altiles, vt supra recitauit, de Fulvio id non dicit, vt in hoc etiam fortè memoria aut festinatione lapsus sit Plinius. Cæterum cochlearum hæc saginatio non multum temporis durauit, Macrobij sæculo ignota. Is enim, si cui (inquit) mirum videtur, quoddam ait ^f Varro lepores ætate illa solitos saginari, accipiat aliud quod maiore admiratione sit dignum, cochleas saginatas, quod idem Varro refert. Plinium quidem de terrestrium saginatione locutum, Platinæ etiam, Grapaldo & Zoographo visum est.

E P I T H E T A.

ANAXILAS cochleam σπερμακον vocat, id est domiportam. Eadem voce (vt diximus) teste Athenæo vsus fuit antiquissimus Hesiodus. Alijs Græcis vt Achæo etiam dicitur ænigmaticè, ὕλογος, ἀνιδανός, ἀναιματος, ὑγρονέλευδος. Τ'λογος Cicero interpretatur terrigenam, quod non ex coitu, sed ex terra limouè (vt hæc τῆς ὕλης nomine accipiamus potius quàm sylvas) oriantur. Zoographus autem id epitheton tā marinis quàm terrestribus conuenire putat: cæterum ὑγρονέλευδος marina dicitur quoddam per humorem repat, nam & ipsius maris periphrasis est ὑγρα κέλευθα: terrestris verò à molli incesu. ὕγρον enim pro molli vsurpatur. Vertit itaque ^a Cicero terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam potius quàm hominum more cochleam. Addidit autem sanguine cassam (inquit Massarius) vt excluderet ab hac descriptione testudinem sanguine compotem. Κοχλίας κεράσας, id est cornutas idem Achæus cognominat. Animalculum enim hoc minutula in incesu protendit cornua, viæ indices, in eis gestans oculos. Athenæus alibi etiam alium cœu gryphum qui ferè ex meris epithetis constat, recitat ex Teucri definitionibus. Ζῶον ἄπειν, ἀνάπανθιν, ἀνδρῶν, ὄσπρακόντων. Ὀμματα τ' ἴσαν πτονητὰ προμήλαια.

^a Lib. 2. de
diuinat.

Cornuta
cur dicta.
Cochlea.

Sed

A Sed alterutro loco ἄλλῃ πρὸς τὸν legendum. O' ἑρπιδίων hic aliqui non rectè crustatum vertunt, cum cochleæ inter testata sint. Gyraldus sic transtulit:

Exos est animal pedibus sine, & sine spinis

Testea terga, oculos producens atque recondens.

ANTIPATHIA. VT ABIGANTVR.

Lacertis inimicissimum genus Cochleas esse habemus apud ^a Plinium. Simiam timere limaces aiunt, nam si circumponantur ei, comprimere se, metuere, nec audere contingere. Massarius ubi sit Limax, neq; suum esse, neq; perdicem ait: omnes enim limaces ab his edi. Sed & Athenæus perdicem in Sciathio insula Cochleas deuorare testatur. Et ^b Aelianus Perdicem & Ardeas hostes suos à Cochleis agnosci scribit, & fuga sibi cauere.

^a L. 8. c. 39.

Simia Limaces me-

tuunt.

Perdices

ubi Co-

chleas de-

uorant.

^b Li. 10. c. 5.

Ariones Co-

chleas.

B At qui è Cochlearum genere Ariones vocantur, naturali quadam calliditate iam dictas aues decipere, & eludere. Egressos enim testis suis absq; metu pasci. Aues verò ad testas vacuas frustra aduolare: & cum inanes viderint, tanquam inutiles abijcere & se recipere aliò, redire illos ad suam quemque domum, & cibo iam saturum & dolo suo incolumem. Eodem ^c Aeliano aurore, lari aues, sublimes Cochleas surripiunt, ac ex alto deijcientes, magna vi ad saxa allidunt. Tradit Albertus sale super Limacem proiecto totum lique-
^d scere ferè, & in aquam viscosam conuerti, quod idem vrina quoque præstat propter falsedinem. Contra Cochleas amurca recens vel ex cauernis fuligo spargitur cum in hortis, tum alijs in locis.

MORALIA.

PER Cochleam diuinæ lectionis interpretes ferè omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta si quem sensui deditum vt voluptatibus brutorum instar inhaerentem ostendere voluerit. Parasitos verò ^a Plautus eleganter Cochleis comparat, qui cum diuites per æstiuos calores rus eunt, suo vt Cochleæ, eo tempore sibi succo viuunt: Inquit itaq; parasitus:

Terrenis af-
fectib. man-
cipatus.

^a In Capti-
uis.

Parasiti Co-

chleæ com-

parati.

*Vbi res prolatae sunt, cum rus homines eunt,
Simul prolatae res sunt nostris dentibus.
Quasi cum caletur, Cochleæ in oculo latent,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
Item parasite ribus prolatis latent
In occulto visitant miseri succo suo.
Dum ruri rurant homines, quos ligant.*

Scribit Epictetus, vt citat Stobæus in sermone de temperantia, cicadas animalia musica gaudere calore & excitari solis ardore, vt in ipso cantillent: Cochleas cōtrā animalia mu-
ta & à musis aliena gaudere irrigatione: elici à rore, eiusq; gratia prodire: Quamobrem (inquit) si vuleris vir esse musicus & concinnus, cum tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipsam non sines egressam inquinari, sed cum in confessibus à ratione fuerit accensa, tum va-
ticinari eā & canere iustitiae oracula iubebis. Hæc ille: Pro Græcis verbis ab initio *Οἱ τέρ-
τιγες μυσκοῖ, οἱ κοκλίαι ξηροῖ*: quoniam & manifesto falsa sunt, cum sequentibus nō con-
gruunt, legendum, *Οἱ τέρτιγες ξηροῖ καὶ μυσκοῖ; οἱ κοκλίαι ὑγροῖ καὶ ἀροῖ*.

Cicadae &
Cochleæ.

Cicadae mū-
sice, taci-
que Co-
chleæ.

SYMBOLICA.

Antonius Ricciardus Brixianus hæc sex symbola ex alijs annotauit: Cochleæ duæ trahentes post se testas suas in modum currus compactas, super quas iacebat vir auriga cum habenis in manu, cum quibus regebat Cochleas tanquam equos, & cū inscriptione, festinate, significant prudentiā. 2. Cochleæ per se significant tarditatem. 3. Cochlea in seipsa conclusa, cum verbis, proprio alitur succo, significat mulierem, quæ suo sit contenta marito. 4. Cochlea montem ascendens cum verbis, non temere, significat hominem, qui prudenter & opportunè nego-
cium aliquod magnum aggreditur, faciliè & commodè fieri voti compotem. 5. Cochleæ quarum

Prudenti-
symbolū.

Tarditatis.
Mulieris
suo conten-
te viro.

Cognitio-
nis arcana
angelorū
Animi ter-
renis affe-
ctibus mā-
cipati.

quarum exemplar à templo Salamonis sumptum est, & sunt viæ muris interuolutæ laten-
ter, significant cognitionem arcanam singulorum, quam soli qui ad cælestia gradiuntur,
agnoscunt. 7. Cochlea significat animum terrenis affectibus mancipatum, quod ea sit ita
domui suæ affixa, ut assidue illam porteret de qua significatione etiam supra diximus.

Æ N I G M A.

GRIPHVS de cochlea legitur Theognidis, qui talis est.

Ἦν γὰρ με κέλευσε Σαλασσιος οὐκ ἄγε νεκρός.

Τεθνηκὸς ζωὴ φθγγόμενος σόματι.

Sentur autem de cochlea testante etiam Athenæo. Gyraldus hos versus in libro ænigmata-
tum sic transtulit.

Mortua concinit pelagi de fluctibus oria,

Mortua, quæ vino me vocat ore donum.

V S V S I N C I R I S.

In cibo an-
tiquis fuit
ic.

COCHLEAS Romanis in cibum cessisse ex cochlearijs, quæ instituebant,
ut ex Plinio & Varrone diximus, satis est manifestum, ubi etiam diceba-
mus cum vsum tempore Macrobij ferè extinctum fuisse: quod fortè etiam
voluit dicere Martialis in decimoquarto, dum canit:

Dum pinguis mihi Turtur erit, Laetitia valebis

Et cochleas tibi habere, perdere nolo famem.

Vt conser-
uentur.

Hollandi
ijs abstinent

Aluum mo-
uent.

Parū alunt.

Dura carū
caro.

^a Lib. 3. de
aliment. fa-
cul. c. 2.

Nutrimen-
ti gratia.

quomodo

ijs vescen-
dum.

Alimentū so-
lidi sunt.

Mercuria-
lis de co-
chleis opi-
nio.

^b Ii i Var.
leff. c. 5.

Nostro verò tempore in Italia quouis ferè anni tempore eduntur. Suntq; qui colligant in
autumno tempore pluuii, seruentq; in cella aliqua ubi strati sint fursures vel arena ut pur-
gentur: deinde parietibus & passim se affigentes per hyemem relinquant, ut verno & qua-
dragesimalis ieiunij tempore in cibum veniant. Non ita pridem apud Heluetios teste Zoo-
grapho, mensis quoque ganeonum quæri cœperunt. Alibi tamen etiam è suis & quæ eis
cisalpinæ sunt regionibus colligi & trans alpes vehi Italiani versus audiuisse se ait. Belgæ
ut audio, ab earum esu prorsus abstinēt, ac potissimum Hollandi, apud quos neminem
alunt ne manibus attingere, tantum abest, ut edant. Quod ad carnis bonitatem attinet,
sunt qui laudent, suntq; qui abijciant, sunt qui loci ratione distinguant. Cornelius Celsus
cochleas boni succi esse author est. Alibi dures ait ex media materia pisces stomacho ap-
tos esse, ostrea, pectines, murices, cochleas. Et rursus: Minimè (inquit) intus vitiātur (id est,
minimè in ventriculo corrumpuntur) aues, bubula, omnisq; dura caro; omnia salsamenta,
cochleæ, murices. Eodem teste cochleæ aluum mouent, interq; ea numerantur, quæ im-
becillitæ materiæ sunt, id est, quæ minimum alunt. Quod postremum equidem non pro-
barim, omnes enim cochleæ duræ & concoctu difficiles sunt, si tamen rectè concoquan-
tur, vberimè alunt. Super qua re audiamus veteres: Dura est cochlearum terrestrium ca-
ro (inquit ^a Galenus) Græcis ubiq; in quotidiano mensarum vso, eoq; concoqui pertinax:
eadem tamen si cōcoquantur, valentissimè nutrit. Succus earum ut testaceorū in aquis, ven-
trem subducit, quamobrem aliqui conditis eis cum oleo, garo, & vino, in fusculo inde facto
vtuntur ad aluum subducendam. At si nutrimenti tantum gratia carne earum vesci libue-
rit in aqua prius ferrefacito; eaq; post effusa, rursus in altera elixato: deinde decenter con-
diens tertium decoquito, vsque dum caro tota præ teneritudine intabescat. Nam hunc in
modum preparata vt aluum retinet, ita alimentum non contemnendum corpori præstat.
Ita quoq; Archigenes apud eundem de compos. medic. secundum loca, ubi de stomacho
affecto loquitur; ab exolutione & deliquio animi refocillabis, inquit, panem in vino dilu-
to exhibendo; aut aliud quippiam ex his quæ acuatim reficere vires possint, ut sunt oua
forbilia, bulbi, cochleæ. Sed virum acuatim reficit vires, quod subtilitate sua ilico pene-
tret; oua etiam tum facile concoquantur, tum probè copiosèq; alunt: bulbi & cochleæ, vt
crassioris succi sunt, ita ventriculo immorantur diutius. sed quia solidius alimentum præ-
stant, & cochleæ in super nō facile corrumpuntur in ventriculo, vires eius confirmare pos-
sunt. Alioqui enim tardius & paulatim alunt, (ac difficilè coquantur) bubula, cochleæ,
spondyli, vt idem Galenus annotat in commentis suis in aphorismos Hippocratis. Quæ
quoque sententia est doctissimi Mercurialis in varijs lectionibus hunc eundem locum an-
notantis: ^b Archigenes, inquit, cum curationem eorum institueret, qui præ famē in animi
deliquia

A deliquia incidunt (vt scribit Galenus) præcepit, quàm primùm viribus reficiendis incumbendum esse, & ideo iam soluto deliquio ea illico exhibenda, quæ bellè nutrent & statim ac conferim corroborarent; qualia sunt oua sorbilia, panis cum vino, Cochleæ & Bulbi. Quo in loco vehementer suspicor mendum aliquod latere; quoniam illa quæ ἀδρῶς siue aceruati nutrire possunt, omnia multum & cito in parua mole nutriunt. Cochleæ verò & Bulbi, tametsi nutrimenti multum corporibus præstare valeant, nihilominus tardissimè & sensim alimentum suum membris imperiunt: vt hac ratione Galenus aperitissimè neget ea aceruati nutrire. Accedit his, quod Aëtius hæc omnia ad verbum transferens, Cochleas & Bulbos non habet; sed loco earum haliçam cum vino posuit, quemadmodum etiam apud Galenum ipse legendum puto. Nec obstat quòd paulò suprà Archigenes pro stomachicis Cochleas & Bulbos (sicut & Diphylus apud Athenæum) probarit, quoniam, (vt illi) ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent; sic ad reparandas statim vires minimè congruunt. Hæc Mercurialis. Psello quoq; Cochleæ & Limaces diuiculter concoquuntur; & quidam apud Athenæum, si bene memini, cibi (inquit) qui aliquid viscosum habent, vt oua acroçolia, Cochleæ, περιπαφῆσι τὴν πρὸς τὸν βρῶσιν, hoc est, cibi auiditatem prohibent, vel potius, ne quis denuo nouum capere cibum statim indigeat, & succi suo lentore inhærent, alioq; quosdam succos comprehendunt. Ingenio etiam apud Heraclidem eadem quæ nominatim alimenta (oua, Bulbos, Cochleas & similia, modicè glutinosa scilicet,) lemen augere videri, vbi notandum & dictionem negatiuam auferendam esse. Alexis enim quoq; apud Athenæum eadem hæc tria cum Buccinis & Acrocolijs, idest trunculis fuillis, inter ea quæ Venerem mouent, recepit. Cæterum carnes Limacum an præ cæteris sint laudande, disputat Petrus Aponensis in quæstionibus suis, quæst. 68. Cochleæ omnes, inquit Mathiolus, in vniuersum, licet colore & magnitudine differant, eandem naturam obtinent. Si verò aliquo pasto inter se differunt, id natalis soli causæ ascribitur: nam quæ in apricis admodum locis, odoratis victitant herbis, ijs sanè præstant, quæ in opacis degunt ac palustribus. Id enim gustu facillè deprehenditur, quòd hæc vel insipidæ habeantur, vel palustrem respiciant limum: illæ verò lapidiores esuiq; gratiores existant. Quandoquidem absynthium depastæ, amaritudinem reddunt; sicuti quæ serpyllum, pullegium, calamintham, origanum, (petroselinum, feniculum, stichadem, Amarus Lusitanus) aliatq; odoratas herbas assumunt, odoris gratia commendantur. Hæc Matthiolus.

C Diolcorides terrestres Cochleas stomacho viles esse scribit, & nō facillè corrumpi. Opimas Sardonicas, Africas, Astypaleicas, & quæ in Sicilia ac Chio gignuntur, & quæ in Liguriæ alpihus, pomatiæ, id est, operculares, cognominantur: Marinam stomacho idoneam & facillè aluo excerni: fluuiale virus olere: quæ verò vepribus, frutetisq; glutinata coheret, quam vocant nonnulli scilon, ventrem & stomachum turbare, vomitiones excitare. Plinius verò nullas cibis gratas esse author est, neq; veteres neq; recentes. fluuiales & albas virus habere; nec non syluestres (hoc est, vt exponit Dalechampius stomacho inutilis, alium soluere: item omnes minutas. Contrà marinas stomacho viliores, efficacissimas tamen in dolore stomachi. Laudatiores tradi, quæcunque viuæ cum aceto deuorant. Galenus etiam diuersis in locis, vt in Elencho suo annotauit Brasauolus, Cochleas docet esse crassi succi, sanguinem crassum ac nigrum generare; victum esse Alexandrinorum, vires reficere posse, cibum esse hyemis, à multo earum esu cauendum senibus, non admittendas epilepticis; stomachicis conuenire, tota substantia iecori conferre videri, denique carnem earum astringere, sed ea emplastica potius quàm astrictoria fuerit. Notauit ex eodè Galeno Cælius Rhodoginus, in Alexandria Aegypti salsamenta & limaces, quosdam

D etiam Asininas carnes edere, vnde (inquit) elephantiasm eis frequentem esse contingit. Marinæ in Italiæ mediterraneis, scribente Matthiolo perquam raro in cibos veniunt, ijs verò qui maris litora inhabitant, frequentiori vsui esse. Ex potissimum alium mouent propter saluginitatem, quare etiam cito deiciuntur: nec tamen vniuersim aut citò nutriunt, sed paulatim, ea scilicet sua parte, quæ à superfluo eiiciendo vel eiecto seiungitur & remanet. Alij aliter eas edunt, præparantq; ad edendum. Nicolaus Massa cum sua eas humiditate & lentore nutrire dixisset, & agere resistendo acrimoniæ caloris infixi membris. Eduntur, inquit, elixæ, saccharo & cinnamomo aspersæ; raro tamè quia difficilis coctionis sunt. Platina verò coqui multifariam posse ait. Lactas in vas, vbi modicum aquæ insit, per noctem aut diem reponi iubet, cooperculo addito ne prodeant, purgari vehementer. Esse qui eas lacte per noctem pascant & purgent; Illatas deinde in cacabum, cum recenti aqua ad focum tam diu retineant, quo ad senicoctæ ac bene spumatæ fuerint. Ex Cochleis verò erutas, ac primum ex aqua calida bene lotas, deinde ex aceto & sale confricatas rursusq;

Galenus locus suspectus.

Gal. 2. Aphorism. 18.

Meliores quæ sint.

Lib. 2. c. 8. Terrestres stomacho viles.

Vitus Alexandrinorum.

Lib. 2. ad Glaucon. Elephantiasis cur Alexandriæ frangens,

Coqui multifariam.

lotas

*In coment.
Aphorif. 2.
cap. 18.*

*Lacte ut pa
scantur.*

*Pulte ut pa
scantur.*

*Efus earū
improbab-
tus.*

** Lib. 30.*

lotas ac farinæ inuolutas, in feruenti oleo aut liquamine esse frigendas: frictas aut mentha sylvestri, allio, pipere, croco, tunfis & agresta dissolutis, aut tassa viridi suffundi iubet. Et Cochleas si sine multo allio aut moreto fuerint, boni alimentis esse, pectori & pulmmoni opitulari; hepar, eius fibras laxando iuuare, heceticisq; prodesse. Nostræ mulieres inquit ⁶ Musa Brasauolus qui Ferrariæ vixit, secretum quoddam cocturæ genus sciunt, quo adeo renellæ efficiuntur, ut in ore liquecant & nihil callositatis habere videantur. Sic ille, sed secretum non explicat. Tribus ferè modis Bononiæ coqui communiter adueri: vel enim elixas vnâ cum iure quodam ex petroselino confuso ac aromatibus condito, maximè pipere, apponuntur, vel cum salsa viridi, vel frixas tantum in oleo inferunt. Ex Apitij libri septimi, capite decimosexto, In Cochleas lacte pastas: Accipies Cochleas, spongizabis, (Spongia deterges & emundabis:) membranam (pelliculam & operimentum quod Conchæ foramen operit & claudit,) tolles, ut possint prodire: adijcies in vas lac & salem vno die: cæteris diebus in lac per se: & omni hora mundabis sterus, cum pastæ fuerint, ut non possint se retrahere, ex oleo friges: mites œnogarum. Similiter & pulte (farre in farinam redacta, & in pulvis modum cum lacte aut sapa confecto,) pasci possunt. Cochleas sale puro & oleo affabis: lasere, liquamine, pipere, oleo, suffundes. Aliter. Cochleas assas, liquamine, pipere, cumino, suffundis assidue. Aliter. Cochleas viuentes in lac siligineū (siliginea farina nutritum & mixtum) infundis: ubi pastæ fuerint, coques. Cæterum Marcellus Virgilius Cochlearum esum improbat, cuius verba hic pro epilogo addam, ut ij qui summo perè Cochleis delectantur, sciant esse qui negligant, ac ijs abstineri velint. Quis crederet (inquit ille) fuisse veteribus Cochlearum viuaria? nec minus quàm muranæ & Ostrea antiquorum gancam implisse animal, quod non satis adhuc nouerimus quale sit & quos usus humano generi habeat, nisi quæ solet varios & absurdos prægnantium modo rerum appetitus excitare in nobis, copia: & quod ex copia fit fastidiū, tam inutilem homini commendasset: nec aliter quàm ut in facietate meliores cœne salagama, gara & oleas petere solemus. Sic meliores ex mari pisces fastidientes mucosum Cochlearum callum in cœnis amare cogisset, & ut pinguioribus toto anno nobis essent gratissimis homini cibis in viuarijs etiam pascere docuisset. Hæc ille. ⁷ Plinius quoq; enumeratis prius omnibus generibus, nullas aut veteres aut recentes cibis gratas esse author est.

VSVS IN MEDICINA.

** Lib. 2. de di-
uinat.*

*Dolores ma-
tigant.*

Cochlearum vsum apud priscos medicos Romanos Græcosq; in medicina fuisse, facile ex hisce ^a M. Tullij verbis colligere licet: Ut si quis medicus ægroto imperet, utumat terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam &c. Variumq; Cochlearum cum integrarum tum partium earundem apud auctores vsum inuenio. Dolores in primis ita mitigat, ut etiam qui dentes infestant, sedare valeant. Zoographus Cochleas nostrates minutas & inanes colligi iubet, & in mortario marmoreo diligenter teri, deinde puluere ipso mollissimo dentes perficari, atq; eo facto dolorem abire. Et apud Aëtium Asclepiades carnem Cochleæ terrestris acopo cuidam siue vnguento ad sedandos dolores admiscet; item Serenus capiti medendo, ait:

Profuit & Cochleis frontem tractare minutis.

*Ad capitis
dolorem.*

*Ad capillos
multiplican-
dos.*

Marcellus Cochleæ matutinum rorem pascentis caput præcisum, & in linteolo licio alligatum, colloq; suspensum, tradit continuo mederi capiti dolenti. Kiranides simile etiam amuletum ex Limace nuda refert. Oleum de Limacibus ad dolores membrorum & artuum, etiam internos & latentes, quacunq; ex causa, ut arthritide vel Venerea lue, ex libro quodam manuscripto Zoographus tale habet. Cochleas albas quæ per arbores scandunt, centum in pila contunde, & impone in saccum, longum ferè dimidium brachij, latū quadrantem. Sed salis manipulum plenum infra supraq; Cochleas infundi oportet. Suspende loco calido, & quod effluerit oleum collige: eoq; perunge partes affectas & dolentes, in quibus nullus rubor forinsecus neq; tumor appareat. Andreas Furnerus in lib. Gallico de decoratione ad capillos multiplicandos recenset hoc remedium: Limaces trecentas suis testis exemptas, in aqua discoques: & extractis denuò pingue quod supernatar, colliges: idq; in vase vitreato recondes, & superinfunde sextarium aquæ, in qua folia lauri decocta fuerint; & tria cochlearia olei de oliuis, mellis cochleare vnum, croci scrupulum, & parum saponis Veneti, & cochlearium communis modicè conuassati. Bulliant simul omnia. Hoc liquore capillos sæpius inunges; & lauabis lixiuio facto de cinere combustorum brasice caulium,

Acaulium, &c. (locus est obscurus vel corruptus) & percipies quotidie pilos augeri. Vnguentum aliud quo capilli flauescunt, ex libro Germanico manuscripto: Cochleas quotquot volēs in vas impone & salem super eas inijce: sic veluti vnguentum fieri aiunt, quo capilli nigri illiti colorem flauum trahant, & magis etiam si prærafi fuerint. ^b Dioscorides quoque cochleas terrestres scribit palpebrarum pilos reglutinare, si quis traiecit per earum carnem acu, mucoso lentore, quem secum acus retulerit, pilos inunxerit. Limacem (viam, ni fallor) superstitionis quidam panno inclusam, pro febris amuleto commendant, si collo pendens gestetur. Sed auctore ^c Plinio cochleæ fluuiatiles quartanis mederi dicuntur in cibo recentes: quosdamque ob id asseruare sale, ut dent tritas in potu. Harundines & tela, quæque alia extrahenda sunt corpori euocant cochleæ, ex his quæ gregatim folia sectantur, contrita, impositæque cum testis: & eæ quæ manduntur, exemptæ testis: sed cum leporis coagulo efficacissimè, ut idem Plinius prodidit. Ad oculos caligantes, Marcellus Empiricus cochleas Africanas veras super spissam craticulam dispositas poni vult & carbonēs acres atidūe suggeri, ut æqualiter coniburantur: deinde mortario teri, ut tenuissimum ex his puluerem facias, adiecitque mellis Attici cotyla vna, iterum validissimè teri, & postmodum in vasculo fictili reponi & signari: & cum alicui mederi volēs, specillo inde eum inungi, intra paucos dies integram aciem eius claramque restitui. Incertus quidam ad oculorum dolores, limaces testis exemptas in aqua coquit; quæ ubi refrixerit, adipem supernatantem colligit, aitque mederi eum omnifariis oculorum doloribus. Anacollema ad restringendas fluxiones ex ^d Galeno: Limacem cum testa tusam, toti fronti & temporibus illinito. Kiranides quoque cochleam terrestrem contritam & illitam fronti, dolorem & rheuma oculorum sistere tradit. Marcellus Empiricus ad epiphoras oculorum sedandas, limaces complures terit in mortario nouo vel nitido, adiecto ibi ouo gallinaceo incocto, tingit illic lanam succidam & fronti imponit. Ad aurium dolores facit secundum Asclepiadem notante ^e Galeno. Africana cochlea in propria testa, cum oleo nardino aut rosaceo feruefacta. Ibidemque Archigenes cochleam Africanam ad eosdem dolores componit & rosaceo implet, & feruefactum calidius per strigilem infundit. Cochleæ quæ sunt in vsu cibi, inquit alibi Plinius cum myrrha aut thuris polline appositæ, item minutæ & late, fracturis aurium illinuntur cum melle. Kiranides cochleam terrestrem circumfotū aurium plagas & rupturas sanare monuit. Compositio est limacibus ad narium vitia, præcipuè ozænam & polypum describitur a Galeno Euporiston. 1. 25. Asperitatem faucium & destillationes leniunt cochleæ, annotante Plinio, sed coqui, inquit, debent in lacte, demptoque tantum terreno (τῶν σπλάγνων significationem Plinius potius quàm τῶν ὑποχονδρίων reddidit) conteri & in passio dari potui. Et Marcellus Empiricus, cochleæ terra (inquit) tantum excussa, illotæ coquuntur, dehinc tritæ cum passio cretico aduersum faucium molestias hauriuntur. Eodemque; authore laboranti vix diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem viam testa Africanæ cochleæ includes, eamque phoenicio inuolutam lino circa collum subligabis, intraque diem nonum omni molestia liberaberis. Ad sputum educendum & contra tussim, Arnoldus Vilanouanus in libro de aquis medicinalibus, esse ait, qui limaces testis exemptas cum hordeo decoquant, & ius colatum tepidum propinant, hoc remedium humores crassos valde attenuare & per sputum educere. Cochleæ crudæ tritæ cum aquæ tepidæ cyathis tribus si forbeantur, Plinius tussim sedare auctor est. In buccinam aut cochleam aliquam marinā vulgus in Germania inferiori potū audio solitum infundere & inde bibere, aduersus siccā tussim, præsertim puerorum. Ad tussim siccam in equo curandam; limaces integras cum frumento aut hordeo discosque, inquit Rustus, & equo dabis eam aquam in potu, ita ut aliud non bibat, donec consumpserit. Profunt & sanguinem excreantibus, si Plinio credimus dempta testa tritæ in aquæ potu. Qui phthisi afficiuntur, iubet Marcellus Empiricus, maritima loca vitare, atque illic maximè, ubi pix conficitur, commorari, ibique cochlearū carnem cum vino excoctarum assidue vesci. Zoographus hoc ex incerto quodam aduersus phthisim annotauit: Viginti aut triginta limaces contere in mortario, contritaque; conijce in mensuras quatuor aquæ, & coque ad dimidium, offerque ægrotanti singulis matutinis mensuram conuenientem, & ieiunet duas aut tres horas, semper reiterando, quousque conualecat. Ad stomachi dolores mirum in modum commendantur cochleæ, ac in primis a Plinio qui alibi ait: Cochleæ marinæ efficacissimæ sunt in dolore stomachi laudatiores ^f traduntur quæcumque viæ cum aceto deuorata. Et rursus viuientibus cochleis exempta caro, Africanis; præsertim, stomachi dolores hausta lenit. Et ^g rursus alibi: Præcipuè (inquit) cochlearum cibis stomacho. In aqua eas feruefieri intacto corpore earum oportet, mox & in pruna torreri, nihilo addito, atque ita è vino garoq; sumi, præcipuè Africanas.

Ut capilli
flauescant.
^b Lib. 2. c. 9

Febris amu-
letum.

^c Lib. 2. c. 10.

Ad oculos
caligantes.

^d Lib. 1. En-
por. 36.

Ad epipho-
ras oculorū
Ad aurium
dolores.

^e Lib. 3. de
cōpos. med.
sec. loc.

Ad aurium
fracturas.

Ad faucium
asperitatē.

Contra tussim.

Ad phthi-
sim.

Ad stoma-
chi dolores

^f Lib. 3. c. 6.

Nuper

Nuper hoc cōpertum plurimis prodesse. Id quoque obseruant, vt numero impari suntant. **E**
 Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Item Archigenes apud Galenum, omnes circa stomachum dolores sedari (inquit) aiunt cochlea Africana cruda integra vorata. Nec nō Marcellus Empiricus, cochleas sed veras Africanas conditas ex sale & paulo olei coctas, sed non purgatas, qui ieiunus ternas aut quinas cotidie & frequenter sumplerit, rarissimè stomachi dolore vexatum iri pollicetur, sed si carbonibus tostæ fumanur, melius prodesse. Et rursus: cochleæ bullientis (elixæ) inquit, frustella in cibo conueniunt stomacho soluto & resoluto & incontinenti. Inuenioq; & apud Sammonicum ad stomachum remedium illud;

—Cochleas undis calefactas ac prope victas
 Suppositis torre prunis, vinoque garoque
 Perfusas cape, sed prodest magis esse marinas.

Stomacho
 quæ sunt a-
 pte.

Ad vmbili-
 cos infantū
 eminentes.
 Ad inflam-
 mationem
 hepatis.
 Hepatis in-
 tēperiei ca-
 lidæ & fri-
 gidæ caro
 conuenit.

* Li. 30. c. 8
 Ad fissuras
 ventris, mā-
 marū &c.
 Ad colicū
 dolorem.
 * Lib. 9. de
 compos. sec.
 loc. cap. 4.

Glutinant
 cartilagi-
 nes.

Neruo vul-
 nerato con-
 ueniunt.

Non autem omne cochlearū genus stomacho aptum est, vt supra monui & rursus ex Dio-
 scoride repeto. Stomacho (inquit) accommodata est terrestris cochlea: difficillimè eadem
 corrumpitur. Marinæ etiam stomacho accommodatæ facillimè excernuntur: Anniatiles
 virus habent. Quæ verò syluestribus frutetis & sensibus hærentes inueniuntur, alium &
 stomachum turbant, & ad vomitiones mouent. Plinius easdem commendat (nimirum co-
 chleas simpliciter) in cibos his quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut qui-
 bus vertigines fiunt, ex passi cyathis tribus singulas cum suis testis & calefactas, in potu da-
 tas diebus plurimum nouem. Aliquosque singulas ait primo die dedisse, sequenti binas,
 tertio ternas, quarto duas, quinto vnā. Sic & suspiria emendare & vomicas. Ad vmbi-
 licos infantum eminentes, Theodorus Priscianus, carnes cochlearum terit, & his myr-
 rhæ puluerem miscet & in linteolo inductum imponit: & sub fascia vt facilius reprimat, &
 cum acacia tritum & aqua similiter temperatum supponendum esse ait. Ad inflammationem
 hepatis, Aëtius ex Galeno, cochlearum terrestrium carnem optimè coriteri præcipit,
 & vini nigri cyathos tres affundi, calefieri, ac bibendum præberi, & secundum omnem
 substantiam suam efficax esse. Et ex modernis Sylius, Caro limacum, inquit, hepatis in-
 temperiei potu calidæ, tum frigidæ salubris est tota sua substantia, ablato lima cum lentore
 multis lotionibus & frictionibus in lixiuo calido vel aqua calida sali aut arenis mista,
 frigida enim durefcunt. Ischiadicis cochleas crudas tritas cum vino ammeco & pipere,
 potu prodesse dicunt testante Plinio. Ad ventris, mammarum, femorum, coxendicum q;
 fissuras, Galenus in Euporistis, marinam cochleam oblongam cremari & conteri voluit;
 deinde oui albo aut asinino lacte adiecto illini. Antidotus Pacci Antiochi à tota affec-
 tione (colica) liberans vt à Galeno^b describitur inter Asclepiadis auxilia: Cornu cuius re-
 cens enati mollissimi, vsti ad albedinem, cochlearia tria magna, piperis albi grana decem
 vel nouem, myrrhæ parum odoris gratia. Omnia teruntur & cochlea Africana (terrestris
 simpliciter, Actius & Galenus rursus, cochlea simpliciter; è Scribonio) varij coloris vnā
 cum testa itidem teritur, vino Faleruo per lacum non excolato affuso: Sit autem vini
 mensura cyathorum trium. Hæc omnia in fictili vase permista ad prunas calfacimus,
 diligenter mouentes, ne quid ex pharmaco subsidat. Calfactum in ipsis irritationibus bi-
 bendum dato, itemq; sequentibus duobus diebus. Oportet autem vnā antè diem, ci-
 bum differre: & reliquis diebus prandio solo vti, in eoq; sumere cibum, qui facile confici
 potest. Marcellus cochleam veram Africanam, æ Africa allatam interpretatur, & aduer-
 sus colicam probat eam, quæ quàm maculosissima sit. Glutinant cartilagine earum caro
 & salua vt ait Hollerius, sed si magna vulnera sunt fibula prius conducere, vel acu oportet:
 deinde medicamento impingere: idque in cartilaginibus aurium & narium fieri vult. **H**
 Cochleæ cum suis volutis diu teruntur in mortario vt nihil asperi reliquum sit: sanguis
 draconis subquadrupla, manna suboctuplâ ratione adiungitur. permiscuntur in mor-
 tario & affiguntur. Et rursus: Aurium caua argilla impleri debent. argilla prius co-
 chleæ salua, & acidi Punici liquore subigantur. Concisæ testæ Dioscoride earum carnes
 præsertimque neruorum glutinant. Earum carnes per se tritas cum polline farinæ
 ex proximis molendini parietibus, olim (inquit Galenus citante Mizaldo) vulneri im-
 posui, cum quo etiam neruus vulneratus & contusus erat in agricola & duro homine.
 Si quis contusas vlceri imposuerit, præsentaneum fertur esse remedium. Ioannes
 Tagautius addit emplastro ad maturanda oedemata: aliqui etiam ad resoluendum.
 Si humerus (armus) fractus aut luxatus fuerit iumento, & claudicat, Theonnestus
 in hippiatricis; sanguinem ab eodem humero detractum, vase excipito & admi-
 sceto oua tria, defrutum, bulbos crudos bene tritos, & cochleas, quinquagin-
 ta:

Aginta: hoc remedio calido probè perungi iubet. Sanguinis è naribus authori Dioscoride concisæ ex aceto compescunt: trita scilicet & fronti illita, vt Mizaldus addidit. ¹ Plinius Dioscoridis verba ferè repetit, sed quia mendum in Plinij textum irrepfit, ideò verba adscribam: Sanguinem sistit è naribus suum ex omento pecudum &c. Cochlearum terrena. Sed & ipsæ extractæ testis. E naribus fluentem sistunt Cochleæ contritæ fronti illita. Vbi pro terrena Dalexchampi legiti terrena, quia & aquatica sunt. Alij, inquit, nihil mutant; terrenumq; exponunt, terram qua oblinitur, & lutulenta est earum testa. Ad phlegmonem crurum aut pedum laudatum, Nicolaus Myrepsus hoc recitat remedium. Limaces terrestres cum testis viginti subactis, cimoliam & oui lutei quantum satis est, imposito mortario, vt cæra consentiant acquirant: & probè confectum cum pœna illinito. Arnoldus Vilanouanus Limaces per se vel cum alijs miseri ait cum melle & felle bouis: sic autem impositas anthraci vel alijs apostematibus venenosis, maturare ea & rumpere, & quemlibet tumorem eorum dissoluere. Istibus Scorpionum carnes fluuiatilium Cochlearum resistunt crudæ vel coctæ, vt refert ² Plinius, addens à quibusdam ob id falsas quoq; adseruari: imponiq; & ipsis plagis. Sunt & minutæ longæq; candidæ, inquit idem Plinius (minutas albulas vocari à Varrone diximus) Cochleæ passim oberrantes. Has arefactas sole in tegulis, tusaq; in farina, miseri lomento aquis partibus, candoremq; & leuiorem corpori asserri. Et ³ alibi Cochleas contusas laudat sinopsis ad panos. Aetius alibi remedia describens ad faciei lentigines, quibus etiam ad maculas à Sole prouocatas, & ad varos vii liceat: Post cætera, ad diuturnas autem lentigines (inquit) hoc vtire. Bulborum depuratorum, thuris vtriusq; vnciam vnam, contere, adiecto Cochlearum terrestrium magnarum cruore (mucosum). Oportet autem ipsas adhuc viuas stylo pungere, atq; hoc quod exit mucosum pharmaco injicere: quod vbi vsus tempore dissolueris, mellè exceptum inunge. Aetius quoq; Cochleas terrestres succulentas in cibo sumptas, oblectari & se se opponere colicæ affectioni videri scripsit. Cæterum totæ cum suis testis trita & cum vino addita myrrha non adeo copiose potæ, crassioris intestini, quod colon Græci dicunt, & vesicæ dolores sedant, quod memoriæ prodidit Dioscorides, & Trallianus in colico affectu pisces duriori carne præditos sumi iubet & ex Testaceis Cochleas marinas, Pectinesq; & Ostrea. Inuenioque apud ⁴ Plinium, cornus ceruini teneri cinerem, Cochleis Africanis cum testa sua tuis mistum, in vini portione, colo prodesse. Aretæus in iliaco affectu adhiberi iubet alimenta aluum ducientia, aut dari Cochleas valde elixas & iparum succum. Crudæ eadem cum suis operimentis illita, cutem subeuntium aquarum tumores auctore Dioscoride exinaniunt, nec prius decidunt quam humorem illum omnem siccauerint. Antonius Mizaldus Cochleas fixas vel aslatis hypopicos mirum in modum adiuuare asserit, si ijs sapè vescantur. Et ⁵ Iacobus Hollerius Cochlearum & Limacum carnem alias per se, alias cum suis volutis tritas ac mistas interdum coagulo, tela rapere atq; hydropicis aquam exugere scribit, sed non prius soluere oportere, quam totus humor exudauerit. Galenus etiam in nono de compositione medicamentorum secundum loca remedium hoc ex Asclepiade asserit, hydropicis imponendum: Quidam (inquit) cumini libram vnam, sulphuris viui quadrantem, Cochlearum Africanarum libram; arida tundunt, cribrant, & tuis sicubus vna cum carne Cochlearum excepta, ac in linteolum infarcta imponunt, mellè cocto sufficienti addito. Ad hydropem ascitem ex Leonello Fauentino: Limaces cum suis Conchis trita ventri imponantur emplastris modo, donec spontè cadât, exsiccant enim (inquit) vehementer. Ex amylo & tragacantha illita eadem secundum ⁶ Plinium profluuia sistunt, & inuenio apud Galenum in euporistis, ad ventris profluuium: Cochleam Africanam sumes, in eam

Dliquidam picem infunde & calefactæ carnè exime, & in anum bis aut ter immitte. Ad emendandam vrinæ incontinentiam Plinius & Marcellus esse aiunt, qui iubent Cochleas Africanas cum sua carne comburi, cineremque ex vino Sippino dari. Ad calculum renum Alexander Benedictus, Limaces coctas ait cum suis testis contritas, tres numero in vino bibi, sequenti die binas, & tertio vnam. Accepit hoc ex ⁷ Plinio, qui cum de herinacæ carne locutus fuisset: iubent, inquit & vermes terrenos bibi ex vino aut passo ad comminuendos calculos: vel Cochleas decoctas, vti suspiciosus. Easdem exemptas testis tritaq; tres in vini cyatho bibi, sequenti die duas, tertia die vnam vt stillicidia emendent: testarum verò inanum cinerem ad calculos pellendos. Commendantur præterea Cochleæ ad effectus muliebres. Concisæ enim in primis & appositæ ex Dioscoride menses ducunt: secundum Marcellum Empiricum inflationes vuluarum discutiant Cochleas Africanæ binæ cum scenigreci quod tribus digitis capiatur, additis mellis Cochlearibus quatuor, illinuntur aluo prius irino succo perunctæ. In cibo sumptæ testante

Sanguinè è naribus cōpescunt.
¹ L. 30. c. 13.
Plinius cor rectus.

Ad phlegmonē crurum aut pedum.

Anthraci, & alijs tumoribus q̄ imponātur.

² L. 32. c. 5.
Candorem corporis adferunt.
³ Li. 8. c. 13.

Ad colicū dolorem,

⁴ Li. 28. c. 19

Hydropicis confecerunt.
⁵ L. 6. In illis chyrurgis

Profluuia sistunt.
⁶ L. 30. c. 14

Ad calculū renum.
⁷ Li. 30. c. 8.

Ad affectū muliebres.

- ⁹Li. 30. c. 14. ¶ Plinio, partum accelerant: item conceptum impositæ cum croco. Eadem ex amylo & tragacantha profuua sistunt. Profunt & purgationibus sumptæ in cibo, & vuluam auersam corrigunt cum medulla ceruina, ita vt vni cochleæ denarii pondus addatur & cyperi. Inflationes quoque vuluarum discutiunt exemptæ testis, tritæq; cum rosaceo. Ad hæc Astypalaicæ maximè eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum fœnigræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo (nempe ad inflationes dissipandas, vt ex Marcello diximus) prius irino succo perunctæ. Podagrarum inflammationes leniunt, teste Dioscoride, & Plinius cochleas latus si poterit, tollere dici scribit, pedum & articulorum dolores: bibi autem binas in vino tritas. Atque istæ sunt remedia; quæ a totis cochleis vel saltem earum carne desumpta apud scriptores reperi.
- Ad artitri.** Videndæ modò earum partes & humores, quid medico præstent. Saliua præ cæteris occurrat, quæ illita infantium oculis, palpebras testante Plinio corrigi gignitq; id est, palpebrarum pilos in cilijs reflexos ac oculum pungentes. Idem terè scripsit Dioscorides, iniquiens, Si quis traiecto per earum carnem acu mucoso lentore quem secum acus retulerit, pilos inunxerit, incommodos palpebrarum pilos reglutinabit. Mucus cochleæ, vt inuenio apud Rasim, potus per se, vel cum myrrha vel aloe, conducit obstructo icori: fortè in emplastro. nam caro aliqui esitata, hepati prodest, vt suprâ diximus. Si deciderit testis alter, spumam cochlearum, vt refert Plinius, illitam remedio esse tradunt. Et rursus: Cochlearum spumam, inquit, illini vult testis descendenti, hoc est, turpiter propendens, vel si demittatur, veluti laxatus. Hippocrates verò etiam cochleæ mucus vtitur ad sedem elapsam remittendam. Et Plinius Cochlearum succum punctis euocatum depellere ait prociidentiam ani. Ad fistulam remedium vsu approbatum, ex Arnolde de Villanova: Impleatur olla limacibus sine aqua, & ponatur cooperta super ignem: & eleuabitur spuma super eas, quæ collecta & siccata fistulas mortificat. Hollerius carnem & saliuam cochlearum enumerat inter medicamenta glutinaria, quæ natura constant tenaci & viscida. Aqua ex limacibus siue cochleis destillata, siue liquor stillaritijs vsum suum quoque non exiguum in medicina habet. In curanda hectica febre, Antonius Guainerius visitatum esse ait aquam de limacibus præparatis: has autem colligi vult cum rore, & viuas in fursure poni, vt expurgentur; expurgatas cum aqua hordei bene lauari & destillari, Et Iacobus Syluius aquam hanc ex limacibus destillatam, mane ad vncias sex sumptam, hepatis imbecillum affirmat roborare, & phthisicis gracilibusq; esse remedio. Terigit hoc quoque Marcellus Virgilius, iniquiens: Exudato igne ex cochleis humore, nostre ætatis medicina præsentii remedio vtitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica sunt, & macie conficiuntur. Ad maculam oculorum Ioannes Goëuotus medicus regis Gallorum, remediũ tale reliquit: limaces octies aqua ablutas destilla in alembico: deinde sinum lacerti, corallium rubeum, & saccharum candi admisce, & rursus destilla. Huius liquoris guttam manè & serò oculis immitte. Zoographus ex Andræ Furnerij libro Gallico de decoratione naturæ humanæ, liquorum aliquot cosmeticorum ex limacibus destillatorum descriptiones hoc ordine recenset, quas nos neuiquam præterire volumus. Aqua ad omnes faciei maculas tollendas: Corallij & cristalli partes æquales pone in vase vitreo, cum aqua limonum digitum transuersum superante, hoc vas obstructum in loco aliquo frigido, vt cella vinaria, in terram impones, (addendum erat per quot dies,) deinde limaces abiectis testis aqua modicè salsa toties lauabis, donec omnis eorum viscositas abierit, tum destillabis, & seruabis aquam. Deinde ex rapis etiam minutatim concisis aqua elicies in alembico. Vfus tempore, accipe primæ aquæ cochlearium, secundæ quatuor, & tertiæ quatuor, misce & abluce faciem, quæ tamen prius abluta sit aqua pura & absterfa. Alia ad idem mirabilis. Accipe limaces sine testis suis, & laua, vt suprâ dictum est, deinde salis (aliàs salis gemmæ) contriti vnciâ in vase vitreo sparges & limaces superimpones: idq; alternis facere perges, donec tertia pars vasis impleatur. Tunc affundes succi limonum tantum, vt suprâ salem & limaces duobus digitis excedat, & destillabis. Aqua ista vteris, vt suprâ scriptũ est. Quòd si destillandi cõmoditas non facit, simul omnia mixta in solabis vase clauso, donec vnguetti fornam recipiant, eoq; vteris vesperi, facie prius abluta absterfaq; & postridiè manè abluce faciem cum aqua de floribus fabarum. Hoc etiam in Antidotario Gordonij legimus. Alia; limaces albæ triginta, lactis caprini libræ duæ, adipis porci vel hoedi recentis vnciæ tres, caphoræ tritæ dragma, Destillantur in alembico vitreo. Adamus Lonicerus scribit destillatæ ex limacib. Maio vel Octob. mense aqua, clauũ refectũ, si instilletur, sanare: manuq; verrucas purgare; & ferrũ in ea extinctũ chalybis inducere duritiã tradi. Et Gualther. Ryf sius verrucas & clauos p̃cidi prius iubet, quoad eius fieri cõmodè potest, deinde linteũ hoc liquore
- Ad palpebrarum incommodos pilos.** ^{Li. 30. c. 8.}
^{Li. 32. c. 9.}
^{Li. 30. c. 8.}
- Ad fistulã.**
- Aquæ ex Cochleis destillatæ vsus.**
Hecticam febrem tollit.
- Ad maculas oculorũ**
- Ad omnes faciei maculas.**
- Ad clauos & verrucas**

A liquore madidum imponi. Iam de cochlearum cinere dicamus, "Plinius cum dixisset alibi
 tollere ex facie vitia cochlearum quæ late & minutæ passim inveniuntur, cum melle cinerem, subiungit. Omnium quidem cochlearum cinis spissat, calfacit smectica vi, & ideo cautissimis miscetur psorifq; & lepris & lentigini illinitur. Aetius quoque eandem similiter cum melle tritas post modicum temporis intervallum affricari iubet ad vitiliginis nigras: & in aenio apud eundem Aetium, smeigma ad pruritus & psoras, quod tale est: Cochleas terrestres vitas & tritas cum melle adfrica. Idem etiam ad ulcera capitis & achores, cochleam albam cum testa exuri iubet, & applicari. Possunt cremata omnes, inquit Dioscorides, in cinerem, cinere illo calefacere & vrendo exulcerare. Lepras idem exterit cinis, vitiliginis & dentes. Oculorum præterea cicatrices, albuginesque: asperam discolorumq; ceu à sole cutem & hebetes oculos, integræ cum tota carne crematæ & in cinerem tritæ, tum ex melle inunctæ emendant. Albugines extenuare etiam Plinius alibi ait: aliàs etiam ita ad ambusta commendat, ut ne cicatrix quidem appareat. Sanguinem præterea sistit cinis cochlearum terrenarum teste Plinio. Anacollema quod lachrymas & lippitudinem sistit ex quodam auctore incerto descripsit Zoographus illud: Limaces & cornu cerui vres, oui albumine excipies, ac fronti applicabis. Ad umbilicos infantium eminentes, ex Theodoro Prisciano: Cochleas ex arboribus lauri collectas comburimus, & tritas imponimus, ut umbilicum in naturam propriam reuocemus. Plinius verò etiam cochlearum cinerem cum thure ex oui albi succo illitum per dies triginta eidem morbo author est mederi. Passionibus ani, ut ex Kiranide Aggregator transcripsit, utilis est idem cinis cum aceto. Cancro in pene vtiliter inspergitur, si Iacobo Oliuario credimus. Ad podagram ex Marcello: Cochleæ Africanæ cum sua carne comburuntur, cinis illarum illinitur & medetur podagris. Eundem verò etiam puluerem intus sumptum è vino phthisi prodesse inuenio apud Plinium, item alium sistere in suspiriosis, decoctorum in prænata illini per se laterum doloribus; esse denique qui superdolentem lienem superalligant cum semine lini & vrticæ addito melle, donec perianet. Ex inanibus testis etiam remedia petuntur, nonnullaque ex obscuris quibusdam collegit Zoographus, quorum nondum scripta ad nos peruenerunt. Pollen de testis limacum inanibus contritis fissuras manuum pedumque inspersus sanat. Idem pollen cum cera & fermento subactus & impositus, paronychiam emendat. Ad maculas oculorum in homine aut pecore abolendas: Testas limacum collige pridie D. Ioannis per aestatem lotas & mundas contunde, per setaceum incerne, & pollinem in oculum affectu infla per calamum. Ex libris manuscriptis Germanicis, Testas limacum contritæ cum pestilentia subitus vel bobus ingruit, in potu dantur, per se, vel cum radice gentianæ illius ceruleæ, quæ semper dissecta nascitur, unde cruciatam Germani appellant. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente Medicus hac ætate clarissimus scribit Scythas cochleas testam ad aures admovere propter frigus quod plurimis lædit auditum, & ut melius audiant. Cinis verò cochlearum inanum cum myrrha Plinio auctore gingivis prodest: & admixtus ceræ, procidendum interaneorum partes extremas prohibet. oportet autem cineri misceri saniem punctis emissam è cerebro viperæ. Iubent & earundem cinerem sumi ad calculos pellendos. Quod postremum reperio quoque apud Marcellum: Cochleas inanes (inquit) casu inuentæ contusæ & in puluerem tenuissimum redactæ in potione calculosis datæ medentur. Vti hoc remedio hodieq; nonnullis apud suos testatur Zoographus. Ad ficos ani, ex innominato: Testas cochlearum candidarum cremato & pollinem inspergito. Si quid in tergo equi ruptum fuerit, & sanguinis aliquid concretum, adipe veteri molles, vino ablues: & si quid putridæ carnis fuerit, æruginem tritam insperges, decocto eupatorij vel thuris lauabis: denique pulvisculum insperges: qui cinere de sambuco & limacum maiorum testis crematis, contritis, & æqualiter mixtis consistat. Mirum quod scribit Iacobus Oliuarius: Si quippiam ex testa cochleæ adusta in lotium mulieris gravidæ miseris, petet fundum si maculum gesserit, si puellam supernabit. * Bartholomæus Maranta cochlearum marinarum testas vi putat, non ad aliam adfiscendam qualiter, sed ut facilius terantur. Mihi verò secus videtur. Aequè enim terantur testæ ferè antequam vrantur. Superfunt modò lapis, arena, officulum, & cornu, quorum omnium ceu ferè partium in cochleis meminere auctores, & suas etiam facultates assignauere. Ad excisos dentes ex Galeno remedium recipiunt cum lapillum: Limacis lapidem in frustula sesami magnitudinem æquantia confringe, & in dentis foramen immitte: illico dolore sedat: sed ex cera operculum facito. Meminit eius quoque Plinius: Limacis lapillum siue officulum quod inuenitur in dorso, adalligatum dentitioni mirè prodesse tradunt. Eandemque vim

li. 30. c. 4.
Cineris facultas & usus.

Smeigma ad pruritus & psoras.
Cineris earum vires.
Ad ambusta.

Ad lachrymas & lippitudinem oculorum.
Ad eminentiam umbilici.

Cancro penis confect.
Ad Podagram.

Ad laterum dolores.

Ad Paronychiam.

Ad calculos.

Ad ficos ani.

Sexus in utero gravidæ ut cognoscatur.
* Lib. 3. metho. cognosc. simpl.

Cur testæ urantur.
Ad dentes excisos.

* li. 1. Peter.
artis c. 62.

Aduersus
capitis do-
lorem.
Ad defitio-
nem.
li. 30. c. 15.
Venerem
inhibere fi-
nys.

habent arenulæ, quæ inveniuntur in cornibus, nam & has cauis dentium inditas, statim liberare dolore scribit, Et alibi: Inveniuntur (inquit) in corniculis cochlearum harenaceæ duritiæ: & dentitionem facilem præstant adalligatæ. Cùm strophus & ventris dolor animalia (iumenta, equos), affligit: Vegetius physicum (remedium) tradi scribit: Os limacis neque manu immunda, neque terra contactum, alligatum vmbilico dolentis, curare continud. Cardanus esse ait, qui aiunt, lapides omnes qui in animalibus, vt cancris, limacibus, alijsq; gignuntur, prohibere generationem lapidum in renibus, genitoq; dissoluere, Alii qui verò non de limace simpliciter, sed de limace nudâ lapillum celebrant; Limacis inter duas orbitas inuentæ ossiculum per aurem cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, aduersus capitis dolorem prodest pluribus semperq; Plinius. Quod paulò aliter recenset Marcellus: limaci calculum (inquit) quem in capite habet, tolle, quod non facile facies, nisi ei dum in via repit, caput subito abscideris: quem lapidem quandiu tecum habueris, nunquam illum dolorem capitis nec senties, nec pareris, Si infans, cui dentes prouenire incipiunt, dolores habeat, Archigenes apud Galenum, veteris cochleæ cornu pelliculâ illigatum appendet pro amuleto. Postremò simus quoque vsum habet, quod meminit idem Plinius, inquit, cum oleo & vino potum, Venerem inhibere.

V S V S I N A L I I S.

Esca ad
omnes pis-
ciculos.

Formicæ ut
a bigantur.

INVENIO præterea alios vsus cùm carnis cochlearum, tum etiam testa- rum, vt apud Tarentinum escam ad omnes pisciculos capiendos ex cochleis, Cochlearû (κοχλίων) carnem inquit, accipiens, exemptis membranis cauliculis (χαρὶς τῶν ἑρασίων), ex ea escam injicito: sed non vtaris totius cochleæ magnitudine (μὴ ἀποχράμενος τῇ μεγέθει τῆ κοχλίας). Cornarius vertit, neq; magnitudine cochleæ abutaris, Destillari aiunt nonnulli aquam de limacibus mensè Maio vel Octobri aquam, in qua ferrum vacinectum chalybis induere duritiâ velint. Palladius formicas abigi ait, cochlearum vacuis testis vstis, & eo cinere in foramen iniecto, & Paxamus ad idem testas cochlearum cum styrace vri iubet, foraminibusq; comminutas injici: Cumanenses cochlearum testas gerunt, vt strepitum edât, dum ad festiuitates aliquas accedunt.

P R O V E R B I A.

Cochleæ vi-
ta.

κοχλίας βίος, id est, Cochleæ vita. De ijs dicitur, qui parcè paruoq; viuunt, aut contracti à negocijs, luceq; forensi semoti. Plutarchus in libro περὶ τῆς φιλαπλατίας, Σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνίχας, καὶ ταράττας καὶ ἐρβολὸς σταντὸν, κοχλίων βίον ζῶν δια τὴν μικρολογία, id est, Tu verò tantum molestiarum sustines turbans, ac torquens te ipsum, cum ob parsimoniam cochleæ vitam viuas. Cui admius illud Philyllij apud Athenæum:

Ὅν εἰμι τέτις, ἔδε κοχλίας γυνίαι,
Cicada, vxor, nec ego sum, nec cochlea.

hoc est, vt Dalechampi exponit, parcus, paruo victitans, ab hominum frequentia semotus, omnino tacitus, diuersus à cicada. quæ est maximè vocalis. Απιστότερος εἰ τῶν κοχλίων, diffidentior cochleis: Proverbialiter dici potest in hominem suspicantem & nemini satis confidentem, adeo vt res suas secum semper habere velit. Vtitur hoc adagio Anaxilas apud Athenæum

Diffiden-
tior Co-
chleis.
li. 2. c. 24.

Απιστότερος εἰ τῶν κοχλίων πολλῶ πάνι,
Οἱ περιφροῦ ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας
Cochleis tu es longè diffidentior

Quæ quia nemini credunt, circumferunt domum.

Domus ca-
ra, domus
optima.
Cochleâ
tarditate
vincere.
† In Panu-
lo.

Consulendus super hoc adagio est Adrianus Iunius, cuius adagia nondum videre mihi licuit, Domus cara, domus optima, quanquam à testudine natum esse velint; videtur tamen etiam à cochlea potuisse eius origo trahi, conuenit enim vtriusq; τὸ φρεσίνιον. Nec malè, inquit Marcellus Virgilius, vna hac ratione laudata est, necessario homini exëplo, vt sua omnia secum ipse etiam ferat, & Perienæi sapientis modo, eas domi suæ opes coaceruet, quas nec hostis ferat, nec populetur bellum. Cochleam tarditate vincere dicuntur pigerrimi. † Plautus: At si ad prandium me in adem vos dixissem ducere
Vinceretis ceruicium cursu, vel grallatorem gradu

*Nunc vos quia mihi aduocatos dixi & testes ducere,
Podagrosi estis, ac vicistis cochleam tarditudine.*

Profert & hunc versum Nonius in nomine tarditudo, sed longè aliter quàm nunc hodie in exemplaribus Plauti scriptus & in codicibus vulgatis impressus est. Dionysius Lambinus putat Nonium memoriæ confixum cum librum non consulisset, mēdōse verba Plauti recitasse. Sic autem in Nonio habetur

Quod estis pigri, cochleas vincitis tarditudine.

Eodem etiam modo cochleis homines iunctos Claudianus dixit de re impossibili.

APOLOGI. FARVLÆ.

R VSTICI filius afsabat cochleas: cum autem audiret eas stridentes, ait: O pessimæ animantes domibus vestris incensis, vos canitis. Fabula significat omne intempestiuè factum, vituperabile. Ferunt etiam huiusmodi fabulam. Cum Iupiter omnia animantia ad conuiuium vocasset, cochlea & testudo non apparuerunt. Quæsiuit ergo quid causæ est, cur & ipsæ non præsto fuissent: quæ domus cara, inquit, domus optima. Iratus ergo Iupiter, eas in domum damnavit, ut quocunque progredirentur, domum secum ferrent.

Intempesti
uè factum
vituperabi
le.

DE DIVERSIS COCHLEARVM SPECIEBVS. Cap. XXX.

IN mari præcipuè diuersæ sunt cochlearum species, quemadmodum subinde, cum ex varijs & Rôdeletij & meis adhibendis iconibus patebit, reperiuntur.

Terrestrium prius aliquot habes, & inter has prius ponuntur edules inuicem magnitudine tantum differentes: dein cochlea ex Feltrinis montibus eruta cum operculo suo albo & duro, item alia cærulea, communis terrestris alia; aliaque stellata cum vmbilico & operculo, necnon & depressa, cuius modò alia figura dabitur. Habes deinceps cochleam terrestrem gypseo operculo obferatam. Sed ut ad marinas accedamus, hæc duæ

Terrestriū
descriptio-
nes & spe-
cies.

Marinarū.

hæc pictæ cum terrestribus non parum similitudinis habent, contra insolentis sanè magnitudinis ac figuræ est quam ^a Ambrosius Pareus nobis exhibuit, ex mari Sarmatico. Mare Sarmaticum seu Germanicum Orientale, pisces alit calidis regionibus ignotos & valde monstrosos. Eiusmodi est is qui lima ci similis, dolium corporis mole æquat, arboris autem cornibus ceruum, extrema cornua in orbiculos rotundantur, vnionum instar splendentes. Cernice est crassa, oculis accensæ candelæ modo micantibus, naso obrotundo, & pilis felium adinstar obuestito, rictu oris magno, sub quo pender, prominetque carnea moles, aspectu subhorrida. Quatuor nititur cruribus, totidem latis & aduncis palmis, quæ illi cum cauda oblonga & tigridis instar variegata, pinnarum ad natandum loco est. Meticulosum adeo hoc animal est, ut etsi amphibium sit, alto tamen se ferè mari contineat, nec nisi sereno valde

^a Lib. 24.
Cochleæ
Sarmaticæ
descriptio.

Cochleæ terrestres alia.

Cochleæ marinae.

cælo ad littus applicet pascendi gratia. Caro enim valdè grata est esui, sanguis verò his medicatus quibus vel hepar vitiatum est, vel pulmones ulcerati, ut est magnarum testudinum sanguis elephantinis. Id in Dania se vidisse asserit Thevetus in cosmographia. Hucusq; ille. Longè quoq; diuersus à communibus marinis Limacibus, iste Limax est, cuius deinde icon proponitur, tota cinerea albicans, necnon & subsequens tuberosa, tota ex ferrugineo cinerea, exceptis oris quæ sunt virides. Intus conspicitur animal amethestini coloris.

Limacis marini species insolens,

Cochlea marina insolens alia tuberosa,

A DE COCHLEA CÆLATA.

Cap. XXXI.

OC genus, inquit Rondeletius, Cochlearum, quod proponimus ad Turbinum speciem accedit. A Monspelienſibus, Prouincialibus & Hiſpaniſ Scaragol vel Cagarolo de mar nominatur, quod ad Cochlearum terreſtrium quas Cagaroles vocant, formam accedat. Teſta eſt turbinata & ſatis longa, cælaturis inæqualis & ſcabra, ſpiſſiore quàm in cochleis terreſtribus, intus læui. Operculum ſpiſſum eſt, rotundum, ſuperiore parte nõ aſperũ, in qua voluta expreſſa eſt, vel figura turbinis Cochleæ clauiculatim intorti. Intus, qua ſcilicet parte carnem Cochleæ contingit, tuberoſum eſt & inæquale, rubri coloris. Partibus internis hæc Cochlea à terreſtribus non differt. Carne eſt dura, & ad concoquendum diſ-
 ficili. Succum ſalſum gignit, Venerem extimulat. Elixæ melior eſt. Teſta in aceto macerata, ſuperiore veluti cute vel cruſta ſpoliatur redditurq; Cochleæ margaritifera modo ſplendens, nitida, & vnionis modo colorata. Sunt qui Cochleam, quam hîc exhibemus, Vmbilicum appellent: ſed non ſine errore, vt perſpicuum fiet, quum docebimus qui ſunt vmbilici, & quid à cæteris Cochleis differant. Hucusque Rondeletius poſita etiam iconẽ, cum qua ſimillimæ cum ſint, quas ego hîc exhibeo, iconem eius reliqui. Prior maculis viridibus prædita eſt. Poſtremâ margaritas proferre ſunt qui putant. Addidi demum aliâ Concham quæ inter Turbinem & Cochleam celatam mediam naturam haberi videtur. Taxat autem Bellonium Rondeletius, qui vmbilicus marinus aut ſaba marina nuncupatur iſtiuſmodi

Cochlea celata maculis
viridibus.

2

B

3

Z

4

Cochlea duplex adinstar
quasi turbinis.Vmbilici
marini de-
scriptio. Testa eius
politiem ad-
mittit.

Papauer.

Calx ex ma-
rinis Coch-
leis optima

cochlea & sic de ea scriptum reliquit: Cochli (κοχλῆ) nomine E
vmbilicum marinum, vel fabam marinam vulgarem intelle-
xit Aristoteles atque adeo marinam cochleam, quemadmo-
dum & terrestres cochleas, κοχλῆας vocauit; nostris limaces
dicuntur. Est autem vmbilicus marinus à medicis vulgaribus
dictus Nerite multo maior; cuius tamen moles vastior non
euadit, quàm commune buccinum. Quumq; turbinatum ge-
nus omne prætenui crusta, carnem patulam ambiente, oper-
culi loco sese tucatur; hic vnus lapidi rubro persimili tegu-
mento occluditur. Rotunda est eius forma, vmbilicum planè
referens, vnde ei nomen. Alteram cinerei coloris sursum tu-
mentem, deorsum planam; alteram verò rotundam, atque (vt
dictum est) rubrum. Huius testa sola inter nostri Oceani tur-
binata politiem admittit. Rotundiori hiat ore, quàm vllum
aliud genus. Nam cum alij turbines opercula sua habeant
longiora vel latiora, pro sui oris ratione, hic semper rotundū
operimentum habet. Edulis est, vulgoq; buccinarum, pur-
purarum & neritarū modo diuenditur. Rugoso tegmine sca-
broq; constat; cuius clauicula earum herbarum more quæ se-
se arboribus alligant, à dextra ad sinistram inuertitur. Papa-
uer (μυκωνία Aristoteles vocat, vt in purpura & buccino & in κοχλῆis est conspicuū, quod
in clauicula testæ continetur. Cæterum cohleam marinam Dioscorides scribit stomacho
idoneam esse, & facillè alio excerni; quumq; ex marinarum cochlearum testis, vt & reli-
quorum turbinum optima calx fiat, nihil verat quo minus eas excalfaciendi & vrendi fa-
cultatem obtinere, lepras purgare, vitiliginēs & oculorum cicatrices emendare asseuerem-
mus. Ex celatarum cochlearum genere quoque est, quæ hic exprimitur, operculo minia-
ceo, minaceis etiam tuberculis, turbine violaceo infra, supernè ferè ferrugineo. Quod in-
ter turbines est spaciū, siue cauitas viridi est colore.

Coclea celata alia cum suo operculo;

DE COCHLEA, QUÆ IN OLEARIO VSV ERAT. Cap. XXXII.

COCCHLEA hæc rotunda est (inquit idem Rondeletius) & testa intorta & magna admodum, adeo vt sit quæ aquæ quatuor libras capiat. Ob id eam esse puto, quam Plinius memoriæ mandauit in oleario vsu fuisse, quod ea oleum decapularent, vel ea in vsu quotidianos oleum haurirët, cuius figura ad id percommode quadrat, quemadmodum vasis eius, quod arytænam vocant, veluti rostro prominentiore ad hauriendum, fundo cauo & capaci ad retinendum. Huiusmodi Cochleam etiam aurifices, additis anfa & basi in vrceos efformant eleganti artificio, quod eam contra venena aliquid valere credant.

Magnitudo.

Arytæna.

Cochlea Rondeletij quæ erat in vsu oleario.

Cochlea alia superiori similis.

DE COCHLEA DEPRESSA.

Cap. XXXIII.

CVM superiori Conchylio similis est istæ, quam Rondeletius Cochleam depressam vocat, ac sic de ea scribit: Operculum Cochleæ celatæ refert Cochlea, quam hic representamus, (representat autem hanc) quæ concava est, & carnem intus habet. Simillima est Cochleis terrestribus, quæ aliquando in terra effossa reperiuntur. Altera parte plana est, altera excavata in voluminibus, quæ initio parua paulatim crescunt ad foramen usque. Sic ille addita hac figura: cui ego adieci aliam quæ tota est ferruginea.

Cochleæ depressæ species castanea.

Cochlea depressa
Rondeletij.

DE COCHLEA RVGOSA, ET
vmbilicata. Cap. XXXIV.

A Rugis, quibus tota huius Cochleæ testa per tranfuerfum ducta est, ita elatis vt & striata dici possit, nomen obtinuit. Colore intus est albo, foris flauescente, valde fragili. Turbinis clauiculæ in acumen non desinunt. pars superior longius præcurrit. Foramen valde apertum & longum. Hanc tertiam esse nautili speciem ab Aristot. proditam falsò (secundum Rondeletium) tradidit Bellonius. Duas enim tantum polyporum species Conchis conclusorum ponit Aristoteles, vt antè ostendimus. Neque vllas est qui viderit in ea Concha nautilum, qui minor est, quàm vt tantam Concham secum trahat, cuius etiã structura à facili natatione aliena est, ob tranfuerfas rugas, cùm in marinis animantibus hoc diligentissimè cauerit natura, ne quid esset, quod natationi moram aut impedimentum asferret. Ex hoc genere vel con-

Cochlea rugosa umbilicata alia, vel ei congener.

DE COCHLEA UMBILICATA.

Cap. XXXV.

Ec quoq; Cochlea in satis insignem magnitudinem excrescit, quæ turbinata est, & in medio umbilicata. Variæ vario sunt colore. aliæ enim nigricant, aliæ corneo sunt colore, aliæ maculosæ. Proximè accedunt ad formam Cochlearum terrestrium paruarum, quæ conglomeratæ fæniculi crassioribus caulibus adhærent, quæ etiam præter reliquarum Cochlearum terrestrium naturâ umbilicatæ sunt, carneq; sunt bona. Cum hac Rondel. Cochlea non parvam similitudinem gerût tres istæ à me adiectæ Cochleæ. Inter umbilicatas hæc quoq; fuerit, longior & multis anfractibus contorta, quorum longitudo & obliquitas in causa est, quominus umbilici extremum perspici possit. Testa lævis est, & quasi cornea, vel ynguium substantiæ similis.

DE VMBILICO. Cap. XXXVI.

Cochleari
an sint for-
es.

Nominis
ratio.

Duorum à
Rondelet. ex
pictorum
descrip-
tiones.

X Ciceronis loco, qui est libro secundo de oratore, Rondeletius vmbilicos Concharum siue Cochlearum species esse asserit, id quod verum esse indicat etiam (inquit) ipsa rerum natura, quæ nobis à turbinatis, Conchis, Cochleisq; omnibus speciem diuersam exhibet earum, quæ præter foramen illud quo Cochleæ faxis inhaerent, quoq; corpus exerunt: alterum habent vmbilico ita similem, vt nullus sit qui has viderit, qui negare possit vmbilicatas meritò vocari. Id foramen profundum conuolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ conuoluuntur, veluti circa περιόλιος. Hæc de causa vmbilicus vocatur; nam metaphoricè vmbilicus dicitur, quicquid in aliqua re medium est. Hic vmbilicus in Cochlea quàm hic exhibemus, manifestissimus est. Cochleæ quam cælatam prius nuncupauimus similis est, figurâ differt, colore & cælaturis. Nam picta quidem est variè, quod lineas quasdam purpureas habet, densa ac spissa, lumine immisso varietatem colorum iucundum representans: Hæc ille, cum cuius icone non parum habet similitudinis istec à me adiecta.

Depinxit & descripsit nobis idem Rondeletius, cui serè omnes istas figuras debemus, duos hosce vmbilicos alios, vnum diuersicolore, alterum valde exiguum. Prior mira varietate à natura distinctus est, scilicet nigris, rubris & albis tuberculis corallorum omnium colore & naturam referentibus superiore parte latior est, mox in turbinem definit. Alter vmbilicus est valde exiguus ciceris magnitudine, aliquando paulo maior, qui in spongijs reperitur, veluti granulis rubri coralli emulis conspersus. Inter vmbilicum & foramen quo corpus exerit, testam incisam habet: incisuræ operculi vice sunt.

Vmbilicus Rondeletij.

Vmbilicus varius paruus.

DE COCHLEA ECHINOPHORA.

Cap. XXXVII.

Q Vamuis paruis Buccinis figura similis sit hæc Cochlea, quam Echinophoram ab asperitate nominauit idem Rôdeletius: nos quoq; hic potius quam inter Buccinas, eius iconem proponemus. Tota enim tuberculis siue aculeis conspersa est. Operculo verò, succo, substantia, à paruo buccino non differt. Rondeletius hanc iconem proposuit: nos duas adiecimus.

Cochlea echinophora Rondeletij.

DE COCHLEA CYLINDROIDE.

Cap. XXXVIII.

V'M adeo fecunda sit natura in turbinatorū & Cochlearum varietate, vt omnes nominibus exprimere perdifficile sit, quod etiā veteres nō fecerūt, alioqui rerum indagatores seduli, & in nominibus inueniendis fecūdiores; Rondeletius tamen distinctionis gratia, atq; vt alię ab alijs internoscantur, nomina posuit, quę præsertim figuram exprimant, vt in ea fecit, quę hic à nobis proponitur, κυλινδροειδής; vocatur à figura cylindro proxima. Pyramidem etiā refert. Pyri modo turbinata est punctis varijs notata subcastaneis, magnitudine ac crassitie pugnī, quamuis Rondeletius pollicis crassitudinem vix superare velit. Craffior etiā est altero loco posita, turbine acuto.

Cochlea Cylindroides altera.

Cochlea levis turbine obtuso.

DE COCHLEA LÆVI TVRBINE obtuso. Cap. XXXIX.

HÆC postrema Cochlea, quam læuem turbine obtuso Rondelet. vocauit, polita admodum est atque in turbinem oblongiusculum desinens, sed obtusum. Operculo tegitur. Testa est crassiore quàm cæteræ, carneq; minus dura. Frequentiusimè circa Lerinum insulam capitur, eodem teste.

DE ECHINIS. Cap. XL.

ÆQVIVOCA.

Ollæ gen^o.^a Lib 1. Sa
tyr 6.^b Aduers.
lib. 9. c. 19.
Trichila.^c Li. 10. de
Cult. Hort.^d ibidem.
^e Lib. 4. de
ling. lat.^f In Horat.
lib 1. Sat 6.Echinus Ci-
uitas^g Lib 1.Herba Eri-
nos.Echinus
oleæ genus
& mali Pu-
nici.Erinaceus
Gaza.Echinus ab
Echeneide
differit.
Eymon.Carduus
marinus.

ECHINVS Græcis, auctore Suida, nomen est vas ex ære, aut opere fi-
golino, in quod tabulæ ad iudicium pertinentes (testimonia, vel testium
dicta) conijciebantur, aliàs coniecta signabantur: eius mentio fit apud
Demosthenem, Aristotelem, & Aristophanem. Chytræ id est olla genus
Echinus est Polluci, pariter & lebes *εχινος* *μαγειρικόν*, *καὶ* *λοπάς*, Hesy-
chio, & Varino, *Εχινος* *βεδέκων*, lcheterem interpretatur Echmologus.

Apud ^a Horatium interpretes Echinum aiunt esse vas æneum, in quo calices lauātur, quod
etiam trifilla vocetur. Hadrianus ^b Turnebus mauult legere trichila, vt eo, inquit in
epigrammate, quod Maroni adscribitur, & Virgilius. *Trichila umbrosi frigida arundinibus*,
aduocens etiam locum apud ^c Columellam. *Sub trichila manantem serpit ad vndam*: alij vi-
treæ ampullam, alij scorteam explicant. Ego (inquit) ^d Hadrianus Turnebus, vas aqua-
rium rotundum lagenæ simile, aut ampullæ crediderim, vt guttur vinarium, vt ^e Varro

docet: patera autem ad libandum vtebantur, & interdum post libationem ad bibendum.
Hoc mihi in mentem veniebat; quod de hoc loco dicerem, quem Echino spinosorem,
& aculeatum magis esse & ipse sentio, & intelligo multis ^f videri; sed nec illud omittā Por-
phyriorem perspicuè legere Echino, cum explicet propter Echinum aliat vilis guttus,

qui & Echinum vult hic vitreæ esse ampullam, & aquarium vas existimasse videtur: aquā
enim limpidam nitido vitro perlibenter infundimus; nomen habet videtur à rotundi-
tate Echini se in pilam colligentis. Echini ciuitatis meminit & Strabo. Supra Phalarum
etiam, vt idem inquit, à mari ora vrbium XV. stadia L. imminet. Inde porò nauiganti
stadia c. Echinus incumbit. Plinius Acarnaniæ oppidum esse scribit. Echinion Vrbs est
Thraciæ, ad Pegaseum sinum. Erinos apud Galenum herba species est, quam sic etiam
vocat Dioscorides: sed in codicibus vetustis non Erinos, sed Echinos legitur. Quercuum
ἐχίταρος, id est particulæ quædam, ceu nucamenta, quæ ex ramis earum dependent Echini
vocantur ab Hefychio; cui etiam Platani fructus vocatur Echinus; & castaneis sui sunt

Echini; eo enim modo, quo Echini marini aculeis armati sunt. Herba quoque apud Hip-
pocratem fit mentio Echini dictæ, vt ait Massarius. Idem Echinum oleæ genus interpreta-
tur, tanquā ex Polluce. Hefychio et est *ἐιδος πόρων* id est, mali Punici genus. Est præterea
Echinus pars ventris ruminantium, *ἢ ἐλάφου τοῦ δυνάμει καλεῖσιν ἐχινον*, *ἂν* *ἄλλοι δ' ἐγ-
κατόντα κερύφαλοι*. Nicander in Theriacis. Scholiastes *ἐχινον* interpretatur *πολύπτυ-
χον* (*πολύπτυχον* mauult legere Zoographus, suosq; Germanos hanc ventris partem mul-
tiplex vocare ac propriè de Boue dici subiungit. Est postremò Echinus animal quadru-
pes terrestre apud Aristotelem. Theodorus veteres secutus Erinaceum conuertit, & in
aquatili nomen græcum retinuit, Plinium, vt Zoographus putat, secutus, qui Echinum vo-
cat; Sed nunquid nomen hoc alia obtineat adhuc significata; latius, vbi de Echino terre-
stri, nempe Erinaceo (Deo fauente) agemus, inter quadrupedes explicabimus.

S Y N O N Y M A.

ECHINVM cum Echeneide pisciculo recentiores nonnulli admodum
ineptè confundunt. Echinus nanque cum careat branchijs, piscis propriè
non est dicendus. Græcis dicitur *ἐχινος ἀπὸ τῆς ἔχων αὐτοὺς ἀραιὸν τῶν
σαρκῶν ἐστίν*: vel per antiphrasin, *ἐπὶ τοῦ μὴ δυνάσασθαι ἐχέσθαι διὰ τὰς
ἀκέραιας, ἃ ἐστὶν ὁ ἀκέραιτος*, quod teneri ob aculeos non possit. Cômune id

nomen tum terre stri, tum aquatili est. Latini veteres, vt dixi Erium, & Erinaceum de
terrestri dicunt, de Marino vix vnquam, sed Græcum nomen seruant. Echinum non
esse Erinaceum marinum aduersus Albertum imperitè adnotauit Niphus: sed esse
veluti castaneū (castaneæ) cardum, plenum rubro humore, alibi etiam Echini marinum,
vulgò Cardum (carduum potius) marinum appellari scribit. Italis vocatur Riccio, vel Riz-
zo de mare, Zino, lo incino; vel vt vocauit Scopæ Grammaticus l'Incino de mare, Bo-
gancinola, & genus Cancronem facit ineptè Albertū, vt inquit Zoographus, & huiusmo-
di loitocos auctores secutus. Ligurius Zinzin dicitur. Hispanis Erizo dela mar. Echini
à nostris

à nostris, inquit Rondeletius Vrsinus appellantur corrupto ex Erinaceis vocabulo, ab alijs Castagnes de mar, quòd veluti castaneæ echinato calyce contecti sint, à Massiliensibus Vrsinus, & Dulcins, qui sint edules, etiam si dulces non sint, sed falsi, & subamari: maiores quique edendo non sunt, Rascasses ab iisdem appellantur. Hos nostri Migranes vocant, quia cum detriti aculei deciderint, putaminibus malorum Punicorum similes sint. Quidam Oceani accolæ Herisson de mer appellarunt, à Belgis, scè egel vocari audio, Germanis Meer igel.

GENVS, DIFFERENTIÆ, FORMA.

CHINVM ex Testaceorum genere esse, contra Rondeletium ex Aristotele supra demonstrauimus, qui eos locorum ratione potissimum differre innuit. Scribit enim Echinos alios nasci circa Toronem, qui candidi sunt, & spinis, & testa, & ouo, augeriq; forma productiore, quam ceteri, & spinam ijs esse paruam, nec rigidam, sed molliorem: nigra autem illa (quæ carnis loco esse dixerat) ori applicata, plura à se se disiuncta, & ad foramen exterius coeuntia. Et Eratosthenes, vt auctor est Strabo in Insulis ante Euphratem miræ magnitudinis cancores, & Echinos inueniri ait: quorum alij pileis maiores sunt: alij *διότρυλοι* id est, binas cotylas capiant. Et in mari Indico Purpuras, & Buccina tanta esse tradit Aelianus, vt facile congiuam capiant: & Echinatorum testas similiter, *καὶ μὲν τοῖς*, inquit, *καὶ τὰν ἐχίνων τὰ χελώνια δύναιτ' εἰν τοσούτοις ἐγχαί.* Circa Daniam, Noruegiam, & alibi Echinum reperiri author est Zoographus, qui rotunditate figuræ, præsertim aculeis demptis, & magnitudine malum marinum referat. ideoq; Scæpæfel à Germanis nuncupari, quod malum marinum, vt inquit ille, sonat. Idem ad summum instar magni mali in Oceano Balthico inueniri refert ex auditu, durum, puniceo ferè coloris, & spinulis ademptis maculosum, nullum eius vsum esse, sed pro ornamento in domibus suspèdi. Fortè & coloribus differunt, nam Nicolaus Perottus. Vidi, inquit, & sepe piscatus sum piscem hunc (Echinum improprie vocat piscem; etenim sanguine caret, itemq; branchijs, quæ quidem in definitione Piscis ab Aristotele prolata, includuntur) in scopulis quibusdam maris nostri aqua contectis apud Antij reliquias, & iuxta Baias purpureo colore, ac viridi mixto: vsque adeo grata oculis ea varietate, vt si colores durarent, nulla esset cum gemmis comparatio: sed mortuo pisce colores tabescunt. Hæc ille: Haber deniq; & fluuiales Echinos tradidit Hermolaus & Massarius ex Paulo Aegineta. Iam verò alij esui sunt, alij verò non item. Differunt & motu apud eundem, nam agilius mouentur qui edules sunt. Theophrastus *ἐχίνων* tres species facere, tertiamq; ceu magnitudine, & crassitudine præstantem *ὀλοῦχρον* dici Varinus scribit. Verum Theophrastus non Echini, sed *χοιρὸς*, vt bene notat Zoographus id est, iuncti tres species facit, quarum, tertia maior holoschenos, *ὀλοχοίμος* dicitur. Aristoteles, & ex eo Athenæus Echinatorum genus quoddam *βούσσον* nominant, vel vt scribitur etiam in lexicis græcis Bryttum, quam vocem alij genus esse Echini pelagij: alij piscem esse dicunt; aliqui, vt Helychius & Varinus tribus syllabis *βρυγγόλις* scribunt. *βρυτίνη* quoq; animal quoddam est Helychio. *Αἰβρυτοῖ* Echinatorum marinorum genus eidem Helychio. Et alibi *Αἰβρυτοῖ* (Helychius τ duplex habet) Echini quidam marini, quos Aristoteles *βρυτίνες* (imò *βρύσσονες* legit Zoographus) vocat. Sed hæc vocabula, inquit, corrupta videntur ab *Αἰβρυτοῖς*, sic enim nominat Aristoteles Echinos, qui edendo non sunt, de quibus etiam Michael Ephesius quærit, quomodo (inquit) Aristoteles, Echinos calidiores, qui etiam ad motum agiliores sunt, pleno excrementis, ideoq; cibis ineptos esse dixit? nam si calidiores sunt, melius eos concoquere, & excrementorum minus habere par erat, nec esse ineptos cibos: an dicendum calidos quidem esse, sed voraces, & præ copia ingestorum, quæ calor natius eorum vincere non potest, crudelitatem in eis fieri? Echinomembras quoque inter Echinos adnumerari patet: etenim ratione magnitudinis diutaxat differunt. Aristoteles (inquit Gillius) dicit Echinomembras cæteros magnitudine calycis superare. Echinomembras Plinius spinis longissimis, & calycibus minimis descripsit; quod quidem ipsum mihi vero similis videtur, cum ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinomembræ, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinem calycis. Ex hoc genere maximi, vt vidimus, minimis aculeis sunt: hos Massilienses vocant Rascassos. Huiusmodi vidi, qui quoquouerfus palmos dirigeres, plusquam duorum essent palmorum crassitudine: alium etiam inspexi calyce exiguo, & aculeis digiti longitudinem superantibus, longitudine

^a De hist. anim. c. 5.

^b Lib. 16. Magni vbi;

Circa Daniā, & Noruegiam reperiri. Malum marinum Germanis quid

Varrini error.

^c Lib. 4. de hist. plant. c.

^{13.} Echinus *βρύσσονες*.

βρυγγόλις

^d Li. de par. anim.

Echinomembræ ab Echinis vt differant.

aculeorum præstantes. Hæc ille. Nos verò cum Rondeletio, & Bellonio potius Aristote-
 lis sententiam secuti Echinomètras ab Echinis calyce duntaxat, non autem aculeis differ-
 re asseueramus, Echinus maris (inquit Aristoteles) omnium maximè a natura munitus
 est: quippè qui testa vndiq; spinis frequentibus circumvallata cæletur: quam rem peculia-
 rem hùc in genere testato sortiri diximus. quod quidem hoc disticho expressit^f Martialis:

Isse licet digitos testudine pungat acuta

Coruæ depositio mollis Echinus erit.

Caro.

Echinum, inquit Albertus ex Plinio, habere carnes rubentes, sicut minium. cùm tamen
 Echinis carnem omnino neget Aristoteles. Non omnibus, inquit Plinius, idem vitreus
 (minij potuit hic fortè Albertus legere, vt adnotat quoq; Zoographus) color. circa Toro-
 nem candidi nascuntur &c. Tribuit pariter partes quasdam Echino Albertus, & hunc se-
 quentes scriptores, quas Echneidi conuenire conspicuum est. Bellonius Echinos alios
 edules facit, alios verò nequaquam. Edules, inquit, maiores quidem aculeos habent; cras-
 sitie autem minores sunt, vixq; grandis gallinæ ouum magnitudine excedunt. Diuersa in
 his colorum varietas, & mutatio multiplex. alij enim omnino nigri, alij albi, quidam vi-
 treis, alij rufi, aut flauis, alij gemmarum nitore conspiciuntur: quidam sunt cyanei, alij pur-
 pura splendent, subinde circumagentibus se igniculis micanibus ad aculeos scintillæ mo-
 do. sic ille. Echinorum genera a me obseruata pòst memorabo, cùm prius Rondeletij &
 Bellonij descriptiones attulero. Primum Echini genus (inquit Rondeletius) quod cibo
 idoneum est, in quo oua multa, & magna sunt, esculentæque non solum in maioribus, sed
 etiam in minoribus: statim enim parui ouis pleni reperiuntur: & maximè plenilunijs diebusq;
 tepidis redduntur pleniores. Ab ouorum multitudine, & magnitudine ouarij hunc
 Echinum appellat Hermolaus. Forma eius in rotunditatem conglobata est, dempra vna
 parte parum compressa, in qua os est rotundum quinq; dentibus incuruis intus cauis, &
 in idem punctum cœuntibus munitum: ij quinq; maxillis internis connexi sunt, quæ ab
 ore intus erectæ, arctico in latum tendentes, & ambientis calyci non continuæ: tam mira-
 bili, stupendq; artificio sunt constructæ, & cælata, vt nihil sit in toto mari elegantius, spe-
 ctatq; iucundius. Quinq; igitur sunt ossicula minora, tenui membrana alligata, id torum
 est quòd comparat^h Aristot. τῷ λαμπτήρι μὴ ἔχοντι τὸ κύλας δέρμα, idest laternæ quæ
 pellicula aliqua pellicula siue membrana circumdata non sit. Inter dentes interna carun-
 cula quædam est, quæ linguae vice est, mox iungitur gula, quæ in intestinum desinit, lon-
 gum per t. stam stellatim dispositum, eius tenuibus fibris suspensum, tandem in paruum
 foramen terminatur, quod foramen ad egerenda excrementa destinatum est, ex aduerso
 oris situm, ita vt os in terram versum sit, excrementi foramen supra habeatur. partus enim
 ex imo petitur, vnde fit, vt os ad partum sit versum: excrementum verò superius parte pro-
 na testæ contineatur. Excrementa rotunda sunt exiguarum pillularum instar. Qualis inte-
 stinorum, talis ouorum ordo est. nam inter nigrum id quod carnis vice est, & intestinum
 oua flaua cernuntur, quæ sola eduntur cruda, oriq; grata sunt, etiam si salsa, & subamara
 sint. Sunt quidem omnibus Echinis oua, inquit Aristoteles, sed nonnullis exigua, nec cibo
 apta (nisi in hoc Echino.) Etⁱ alibi: omnia testacea uell, & autumnio ea, quæ oua appel-
 lant, habent: Echini verò edules, his quidem temporibus ouorum copia abundant, sed &
 omni alio tempore habent, nec vnquam ijs carent, ac maximè plenilunijs diebusq; tepi-
 dis restituantur, reddunturq; pleniores, præterquam illi, quos Pyrræus fect Euripus: nam
 illi hybernus mensibus meliores sunt, parui quidem, sed pleni ouorum. Testa tota intrin-
 secus foraminibus paruis plena est, per quæ mouendi facultatem nerui aculeis suppeditant:
 extrinsecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo,
 membranula scilicet obligata, vt in orbem moueri possint. Talis radij cum brachio arti-
 culatio. Aculeorum igitur caput cauum est, crassius, in acutum illi desinunt. His in gy-
 rum mouetur. Hoc est admirandum Dei Opt. Max. in hoc animante opificium, quod vt
 clarius perspiceretur, superiore loco Echinum integrum, inferiore directū in partes duas
 depingendum curauimus, vt quantum picturâ planâ assequi pictor potuit, interne huius
 Echini partes intelligi possent. Hactenus de primo genere Rondeletius.

Habes item Echini iconem spoliatum suis spinis, eundemq; spina præditum, nec non
 Echinum lapideum.

Excrementa
 Oua.

ⁱ Lib. 4. de
 hist. an. c. 12.
 Quando me-
 liores.

Spatagus
 & Brissus
 Rondel.

Secundi, & tertij generis Echinatorum eodem autore breuiter Aristoteles meminit his
 verbis: ἀλλὰ δὲ δύο γένη τῶ, τὰν ἀπαράγων (vt Athenæus citat libro 3.) καὶ τὸ τῶν κα-
 λεμένων βρίαςων, γένος δὲ ἐστὶ πελάγιοι, καὶ ἀπὸ τοῦ
 genus, Spatagi, & Brissi, quæ genera pelagia sunt, rarq; inuentu. Ex his Aristotel. verbis,
 inquit

A

Echinus integer.

Echinus in duas partes dissectus.

B

Echinus spoliatus à suis spinis.

Echinus lapis spoliatus à spinis.

C

Echinus cum spina adiuncta.

Echinus Spatagus, & Brissus Rondel.

D

Echinus spatagus authoris.

Z

Echinometra Rondel.
Ortus.Lib. 4. de
hist. anim. Arist. & Plin.
nies discre-
pant.

Echinometra Rondeletij.

Aristotelem hic sequendum censeo, ex quo sua transcripsit Plinius. Aristot. igitur Echinometram hic exhibeo, quæ magnitudine reliquis præstat, adeo ut ambabus manibus quæ quauerum extensis capi vix possit; aculeisq; est mediocribus. Internæ partes ovarij Echini similes sunt, demptis ovibus, siue flava illa parte eduli, quæ exigua est, & planè exucaa. Hæc de Echinometra ille, qui & quantum genus exhibet, & describit, ut modo, cum prius quæ de Echinometra tradit Bellonius, Zoographus hanc Echini superficiem pinxit, mihi Echinometræ videtur, cum qua icone quadrat aliquo pacto hæc mihi à Iosepho Catabona Belga horti Pisani præfecto, orbis Echinati nomine missa.

Cæterorum

inquit Rondeletius, neq; ex ullo alio auctore veteris notas aliquas colligere possis, quibus hos Echinus ab alijs differre intelligas. Sed cum Echinum, quem hic exhibemus, pelagium, & inuentu rarissimum esse certò sciam, qui ab Echinometræ, Echini ovarij, Echini parvi, notis à veteribus traditis facillè distinguatur, non dubitavi pro Spatago vel Brillo proponere. Hic igitur Echinus, siue Spatagus, vel Spatangus (vtròq; enim modo legitur) siue Brillus, minus rotundus, quàm superior, à cordis figura non valde recedens, aculeis parvis, & raris septus, altera parte, in qua scilicet os est, magis planus, quàm superior. os dentibus caret: verum maxilla inferior superiorem prominentior est, ad hauriendum aquam, arenamque accommodata: his enim, & luto versatur. In interiore testa nulla talis spectatur fabrica; F. qualem in Echino ovario descripsimus: sed est intestinum conuolutum, aqua, & arena plenum, neque oua, neque nigrum illud continet, quod carnis loco est. Hæc ille exhibita præcedente icone, cui non ab similem adiceimus.

Quartum Echinorum genus (inquit idem Rondeletius Echinometram numerat Aristoteles, quasi matrem, aut matricem dicas Echinorum, inquit Gaza, quanquam sciendum est, in hoc genere marem à foemina non distingui: neq; enim ex semine; vel ex ovo generantur, sed sponte oriuntur, ut Ostracoderma. Echinometras ab alijs omnibus magnitudine distinguit Aristoteles: τὴν αἰὲν Ἐχινομήτραν καλὰς μέγας μεγέθας πάντων ἐχίνων. sed hanc magnitudinem non ad corpus seu calycem, verum ad spinas refert Plinius, quum scribit: Ex his Echinometræ appellantur, quorum spinæ longissimæ, calyces minimi. Cuius sententiam Gillius Aristotelis sententiæ præfert his verbis. Aristoteles dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis superare. Plinius Echinometras spinis longissimis, & calycibus minimis descripsit: quod ipsum mihi vero similis videtur, cum ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinem calycis. Ego verò à corpore siue calycis potius, quàm aculeorum proceritate Echinometras dici existimo, cur enim Echinorum matrem, vel matricem ab aculeis longis nominassent veteres, cum sit aliud quantum scilicet genus paruo calyce spinis longis durisq; hoc quidem genus pro Echinometra vsurpasse videtur Plinius, & eum secuti contra Aristotelis mentem, cum perspicuè vtrunque genus separaret. Quare

A Echini superficies ex Zoographo.

Orbis Echinati pars prona & supina.

D dibus, longis, prædurisq; modo penè lapidis, gigni in alto gurgite solitum, quo nonnulli ad destillationes vrinæ vtuntur. Vulgus cum Italicum, tum Gallicum, atq; etiam Græcū vn ludco vocat, quodd perpetuò nigrescat, sordescat, & gustus ingrati percipiatur. Passim re peritur, quod aliter Brissis, & spatagis euenit ex Philolophi sententia. Hic porro minimus Echinus reliqua genera spinarum longitudine superat: neque colorem, vt illa varium habet: testam iuglande maiorem non promit, estq; reliquis omnibus viuidiior. Nam si supinum ponas, mox suas spinas deprimat, & se in pronam partem conuertit. Plures habet, quàm alij proboscides: idcirco citius repit, firmissq; hæret: oua non fert, vt alij, sed sanguineum quiddam nigrum sanici simile, quo manus cruentat, atque inficit. Dentes itidem in verticilli modo habet quinos, circulari ordine dispositos, vt & cæteri, quibus algas, saxa & conchyliorū testas arrodit. In interna eius parte multos nervos annexos cernas: ex quo indigenæ coaceruatam dentium congeriem ita cum nervis exiccare sinunt, vt annuli vice ad signandum panem vtantur: refert enim quinque folium, vel quippiam simile affabrè

Cæterum Bellonius sic habet. Echinometræ appellantur, inquit Plinius, quorum spinæ longissimæ, calyces minimi. Ego vero Aristotelis sententiam secutus, Echinometras cæteros Echinos calycis magnitudine superare asseuero, minimisq; aculeis esse præditos, brevibus, & obtulis interceptos spiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liuentibus, & ex purpureo nitentibus. Horum autem testa cinerea est, pugni, aut oui anserini magnitudine, rapi modo in vastitate extuberans: vt quò antiquiores euadant, eò maiores reddantur, parte prona planæ, supina autem rotundæ. Pelagiæ magis sunt Echinometræ. quò autem reliquis maiores sunt, ideo cæteris anteponuntur. Longurijs longioribus nautæ multò egent magis, quàm in alijs Echinis: siquidem Echinometræ altiori gurgite merguntur: quas in Insulis maris Aegæi tanta crassitudine profecisse contemplatus sum, vt ad crassitudinem binorum pugnorū extuberauissè viderim: rariuscule quàm alij Echini capi consueuerunt, sed quò maiores sunt, eo delicatesiores existimantur. Sic ille.

Quintum Echinorum genus, idest, quod saxo inhærens representabimus ex Rôdelectio calyce paruo, spinis longis pro corporis ratione, & duris, quo ad vrinæ destillationes scælici succedū sum vsus, vnde affirmare nò dubitamus id esse quintū genus Echinorum, de quo sic Aristoteles. Genus item aliud est minutum spinis longis, prædurisq; gigni in alto gurgite solitum, quo nonnulli ad stillicidia vrinæ medicamento vruntur. Aristoteles author est Echinos alios nasci circa Toronem, qui candidi sunt, & spinis, & testa, & ouo. augentur forma productiore, quàm cæteri, spina ipsa parua, nec rigida, sed mollior: nigra autem illa ori applicata, plura à sese disfracta, & ad foramen exteriorius coëuntia. Hęc itaq; omnia Rôdelectus.

De eodem, vt videret, sic scribit Bellon.

Genus Echinorum aliud est (inquit Aristoteles) minutum, pelagium, spinis gran-

Echinometra Bellonij.

Description.

Echinus Rôdelectij.

Lib. 4. de hist. animal. cap. 5.

Echinus minor Bellonij.

Proboscides. Dentes.

declina-

Echini quintum genus Rondeletij.

Echinus se-
mipidē la-
tus.

Echinorū
ab auctore
observato-
rum descri-
ptiones.
Primum ge-
nus.
Secundum.

in terram conuersum esset, super quo excrementorum exitus appareret. Zoographus præ-
terea cuiusdam Echini superficiem pinxit, quam se Venetijs vidisse testatur: nos eam quo-
que hic exhibemus, præsertim cum & a nostris & aliorum iconibus diuersa videatur. No-
strorum modò Echinorum prima figura ouata est, colore ferrugineo ad nigrum vergente

Echinus marinus ferrugineus.

Echinome-
tra prima.

Echini species oblonga aperta.

Capacitas.
Circumfe-
rentia.

uit, magnitudine ferè puerorum capitis, eaq; quæ in Tyrrheno, & Hadriatico mari nasci-
tur, maior, tantæ capacitatis, vt quinque aquæ libras caperet, in superiore parte gibba, &
rotunda, in inferiore verò quodammodo plana. Circumferentia duorum dodrantum &
palmi.

delineatum. Ventrem in quin-
que partes distinctum habent,
perinde ac si plures illis vètres
essent, membrana quadam ob-
ducti. Ab oris autem verticillo
venæ illi testæ quoque appē-
si ad foramen excrementi coe-
unt, sed disiuncti sunt, & quasi
interuentu liminum discrimi-
nantur. Totidem promusculas
habent Echini, quot in testis fo-
raminulis pertusis apparēt. sunt
enim vltra sex millia I quolibet
Echino. Huc utque Bellonius,
qui & alium maximum Echi-
num vidit in rubri maris litore,
inter fontes amaros, & urbem;
quàm vocant el Tor, prona par-
te planum, superiore gibbum,
semipedem latū, minus, quàm
alij rotundum, paucioribusque
ac minus frequentibus aculeis
aut spiculis præditum: cuius os

præsertim ad superficiem, in centro albicat,
aculeis longis, sed exilibus & in eorum sum-
mitate puncti quidam paruuli sunt coloris
cærulei. Secunda icon Echini est aperti in-
terna ostendentis, figura quodammodo ob-
longa, intus apparet quid flauum, vel oua si
ita mauis appellare. Tertia est Echinorū ma-
ris rubri figura aculeis longissimis ferrugi-
neis ad rubrum vergentibus paruo calyce
quorū quidem picturā Bernardinus Castel-
lettus Genuensis aromatarius sagacissimus
nobis impartiuit: deinde quartum datur
Echinorum genus Aristotelis, quod Echino-
metram vocat, quasi matrem, aut matricem
dicas Echinorū, vt inquit Gaza. Verba, quæ
ad eius descriptionem pertinent, suprā scri-
psimus ex Rondeletio: nostram verò poni-
mus iconem, quæ aculeis prædita est, licet nō
admodum longis, colore tota est ferruginea.
Sequitur hanc alia spinis denudata, quæ ma-
gnitudine à priore nō differt: extrinsecus est
scabrosa, colorisq; ferruginei; Tertia ma-
gnis, longisq; aculeis insignita; coloris to-
ta amethystini. Postremò loco Echino-
metram omnium maximam damus, quam no-
bis idem Bernardus Castelletus Genuensis
humanus pariter atq; rerum naturalium pe-
ritissimus, meiq; amantissimus communica-
uit.

Echinus è mari rubro aculeis longissimis, prona parte pictus.

Vlysis Aldrouandi*Echinus idem, supinè pictus.*

Echinometra authoris.

Echinometra spinis denudata.

Echinometra amethystini coloris.

Echinometra maxima pelegica Sardica, à D. Castelletto.

D palmi. Evidenter in hac apparebat calyx, in parte anteriore albus, in quinque; ceu ventres, ut in Melo peponibus diuisus, quorum singuli tres habent tancias, quarum media est tanquam futura, quæ partes separat, & facillimè aperitur, aperta refert figuram ferræ; nam coniunguntur illæ teniæ per lymphysim. Binæ aliæ illæ teniæ, quas dixi huiusce secturæ esse, sunt colore quasi castaneo, crebris foraminibus pertusæ, quæ tamen nisi expositæ aëri non apparent quintuplo maiores ea futura. Os erat in parte inferna, ut contra in superna excrementorum est exitus, ut in alijs turbinatis. Dentes habebat qui nos, concauos, figura triangulari. Tota exterior testa à spinis denudata, ferrugineo colore est, & in ea ferræ erant maiores, & minores, colore flauo; sed transversales illæ, quæ parallelæ erant intus, extra quidem quoque apparent, sed figura diuersa. Sunt enim in medio latiores, in extremo angustiores, & ubi latiores, ibi tuberculorum ad instar verucarum plenæ; qualia etiam in intervallis conspiciuntur, sed minora. In quibus hoc quoque nota quod prope os maiora crebriora sunt, & parvæ illæ non conspiciuntur. Omnium Echinorum minimi sunt, & cū quinquæ specie à Rondeletio picta conveniunt hic novissimè positi.

Os.
Dentes.
Pars exterior denudata.

PISCANDI RATIO.

Edules qui
piscandi.

E Chinos edules, & non edules reperiri diximus. Hos nulli sunt qui piscantur, cum edendo non sint. Illos (inquit Bellonius) piscatores venantur hoc pacto. Manum ferream conto longiore alligant, vel tridentem, cuius incurui sint dentes. Hanc manu Echinis submouent, ut eos ab imo in sublime attollant, qui suis promucidibus sese ita stabiliunt, ut plerumque piscatores testam prius atterant, quam inde integros diuellere possint, idem refert in suis obseruationibus se vidisse eodem, quo Ostrea modo Echinos capi.

F

NATURA, GRESSVS.

Aculeorum
in Echinis
usus.

Prouida, & benigna natura spinas seu aculeos Echinis videtur tribuisse, quod à piscatoribus se possint tueri, quod quidem testatur Athenæus, dum inquit: Echini tum terrestres, tum marini spinarum suarum obiectu, & rigore ceu vallo quodam sese tuentur, quominus capiantur. Mirum verò est, quod de his tradidit Aristoteles: Eorum scilicet corporis partes dissectas rursus coires, & redintegrari. Idem quoque scripsit Aelianus fortassis ex Philosopho, sed clariùs: cuius hæc sunt verba. Echinos marinos viucentes obductos testa, atque aculeis cõmunis, si quis contriuerit, & alia separatim ab alijs frustra in mare abiecerit: hæc tamen coherentiam, & coitionem inter se faciunt, & affinem partem recognoscunt, & applicata coherescunt, veluti que conferuntur simul, & naturali rursus quadam conciliatione (mirum dictu) integrantur. Eadem planè & Philes cecinit. Quod ad gressum modò attinet. Echinis spinæ (Plinio auctore) pro pedibus sunt. ingredi & his in orbem volvi. itaque detritis sæpe aculeis inueniuntur. id quod ante eum Aristoteles optimè tradidit. Spinis suis (inquit) Echini vtuntur perinde ac pedibus. his enim nitibundi mouentur, sedemque permutant, & alibi: Echinatorum spinæ vicem pedum eis præstant, non villorum, ut Erinaceis (terrestribus nimirum). Idem agiliùs, & frequentiùs moueri qui sunt cibo idonei testatus est, cuius rei argumentum, ait, quod semper aliquid alga suis spinis implexum gerant.

G

DENOMINATA.

H

Pura inuenio ab Echinis denominata, quæ omnia, quoad fieri poterit, recensimus. Conchæ genus apud Plinium Echinospora nuncupatur. Est Polluci auriculæ pars Echinfiscus dicta ἡ περι τὴν κυψέλην κοιλότης, idest proxima circa vel ante foramen auris cõcauitas: media inter foramē (quod κυψέλη vocant) licet etiam sordes eò contentas hac voce significant) & auriculam. Vbi apud Plinium legitur: Ceras ex omnium arborum factorumque floribus apes confingunt excepta rumice, & Chenopode. Echinospora legit Zoographus, licet, inquit, herbam quandam suibus venenosam nostri Chenopodem, idest Anseris pedem vocitāt. Bellonius in singularibus suis obseruationibus herbam vulgo Echinospora, vel Cachynopoda dictam in Lemno abundare scribit, quam Incolæ in lignorum inopia vrant. Echinosporus genus est spinæ sic dictæ, quod pedes ingredientium super ea detineat, & remouetur: vel

A vel quòd Echini marini pedibus similis sit, *Πόσι* habetur, Etymologo auctore, *λυκοπα-
ρον, τὸν ἐχνοποδα μολύβει*, vt ait Hefychius. Folia Glycyrrhizæ Plinio sunt Echinata: Echinata
Zoographus verò *χρονῆ*, idest lentisci folia glycyrrhizam habere auctor est, non *ἐχίνου*, nec
ἐχινώδης, cui subscribo. Sunt etiam lapides ab Echini, quam representant forma, Echinites
dicti, quales plures in Musæo habeo. Echinæ vel Echinades Insulæ quædam reperiuntur: Echinades
de quibus Homerus: Insulæ.
Ἰλιάδ. B.

*Οἱ δ' ἐκ Δαλιχίου, ἐχινῶν δ' ἱερῶν
Νησῶν καὶ ἰαμοὶ πέτρῳ ἀλός ἡλιδος ἄντα,*

Vbi Eustathius: Rectus inquit, est *ἐχίνος*, apud posteriores autem Homero *ἐχινῶς*, seu deri-
uatum ab *ἐχίνῳ*, siue diminutiuum. Echinadum incolæ vt refert Varinus, Epei dicebantur.
Apparet autem, Eustathio, & Athenæo auctoribus, ab Echinorum copia nomen eis esse fa-
ctum. Sinope, inquit, Strabo, sita est in collo peneinsulæ cuiusdā: cuius litora petrosa sunt, *Lib. 12.*
& fossas quasdam in petris excavaatas habent, quæ mari tempestate elato complentur: quam
ob causam non facile adiri possunt: & insuper quòd petrarū superficies omnis sic *ἐχινώδης*
(idest aspera, & acuminata, Echinata: interpretis Echinorum plena vertit) nudo pedi inac-
cessibilis.

P R Æ S A G I A.

Chini affigentes sese, inquit Plinius, aut harena saburrantes tempestatis si-
gna sunt; quod vbi vidēre nautici, pluribus anchoris nauigia infrænant, te-
ste eodem auctore. Et Massarius ex ^a Oppiano tradit Echinum præfigere
tempestates, & lapillis operiri, ne agitatione procelle spinas atterat. Atqui,
inquit Zoographus, Oppianus nihil de spinarum attritione, sed ne in litus
à fluctibus eiciantur metuentes, lapide vnumquemque dorsum suum aggrauare scribit,
ἢ ἀποκλίπτειν ἐκαστος λατὴν: ὅταν βαρύνοντα περὶ σφετέρῃσιν ἀκμάδαις Πνιδίος φορέοιεν, &c.
Idem ex eodem, vt apparet, Oppiano prodidit Aelianus. Fluctus, inquit, & tempestas ad
terram Echinos deuoluens è mari funditūs in aridum expellit, & violentè allidit, si eius
periculi metuentes, cum sentiunt mare inhorrescere, & ventorum acerbitate procellas cie-
ri, suis spinis lapillos ad gestandum faciles tollunt, vt libamentū ac firmamentum habeant,
C vt ne procellarum incurfus, ac suæ eiectionis periculum, à quo sibi timent, subeāt. Et ^b Plu-
tarchus hisce verbis, Simone Gryneo interprete, Echini marini quoties æstum procellas-
que præferere, saburra grauant sese, ne propter leuitatem iacentur, neue tempestate iam
ingruente auferantur, sed petris firmè inhæreant. Et eos secutus Ambrosius, Echinus, in-
quit, in mari cum ventorum procellam præferferit, calculum validum arripit, eumq; ve-
lut saburram vehit, & tanquam ancoram trahit, ne excutiat à fluctibus. sicq; qui non po-
test se suis viribus liberare, alieno regitur pondere. quo indicio etiam nauarū velut signū
futuræ perturbationis capeſſunt, & sibi præcauent, ne hos imperitos turbo inueniat. Hæc
frustra credi auctor est Bellonius addita ratione: nam, inquit, quum tam multis promulci-
dibus muniti sint, à fluctu minimè volutari possunt: neq; spinas, vt creditum est atterunt.

Tempesta-
tē plagiūt.
Lib. 2.

Lib. viii.
Animal.
Saburrat se
tempesta-
tis tēpore.

M O R A L I A.

L Vcianus probans Tyrannum quòd senior est, eò magis exacerbari, inter alia præclara Tyrāni na-
Echinorum producit exemplum, qui quòd plus habent ætatis, tantò testa sunt aspe-
tior.

P R O V E R B I A.

Eχίνος τραχύτερος. idest *Echino asperior*, in hominem intractabilem, ac insuauius mori-
bus. metaphora sumpta est ab utroq; , marino scilicet, & terrestri. Vterque enim est perior,
asper: sed hic toto corpore non est asper: ille autem vtiq; . *Πρὶν δ' ἐδύω ἐχίνοι ἐῖς φι-
λίαν ἔλθοιεν, ὁ μὲν ἐκ τῆς γῆς, ὁ δ' ἐκ τῆς θάλασσης.* idest *Præus Echini duo inierint amicitiam, alter
è mari, alter è terra*, de ijs, qui moribus, ac studijs inter se sunt, ità dissidentes, vt nulla spes
sit aliquando necessitudinem inter eos coituram. *Echinum leuigaueris*, quo signatur aliquid
nunquam futurum, tanquam de ἀδυνατώ quopiam.

Echino as-
perior.

HIEROGLYPHICA.

Homo difficilis & morosus.
* Li 28. hieroglyph.

Iudiciorū severitas.

Nauigatio tuta.

Macilentus homo.

Exercitus instauratus

OMINEM difficilem, atque morosum, quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possit ex Hieroglyphico Echini marini, teste Picrio ^a Valeriano, monstrabant: quippe quem quaua tracta re volueris, asperitate, renitentiaq; horridum experire, atque iridem ex hoc asperitate eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atque grauem per hoc animal notabant. Item iudiciorum seueritatem picto Echino, designare licebit. Erant enim apud veteres vasa, ahenea, aut opere fictili facta, Echini nomine nuncupata, quæ animalis istius imaginem referebant, quorum in iudicijs vsus erat, in quæ testium dicta scriptaq; iudicia conscribuntur: ex quo significabatur, non licere cuiquam impunè illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam sine graui supplicio. Sunt etiam qui per Echinum nauigationem tutam intelligant. Ille siquidem imminet tempore præsentens attractis lapillis sese munit, arenaq; ^F nauium instar saburra, ne vi fluctuum vlla vexari, iacturæ possit. Ad hæc macilentissimū hominem per idem animal intelligebant, cui quidem sit hoc peculiare, vt nullam intus carnem cōtineat, foris, & spinulas, & crustam tantum habeat. Huc accedit quod integrum cibo cum abstinere aiunt. Postremo exercitum, aut quid huiusmodi ex dissipatis reliquijs instauratum, si quis pingendo significare voluerit, non imperit Echini marini dilaniationem quandam figurabit. Ille enim in frustra discerptus, si proiciatur in mare, confluentibus sponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficacissimè solidescit.

EPI THETA.

ECHINVM marinum dixit Horatius. Sed differentia vtens, non epirheto. Apud Textorem dicitur hirtus, asper, volubilis, ruber, acquoreus. Sequentibus verò epithetis circumscribitur apud auctores: vt cum *ὀκρίοις, δέξικμος* vocatur Oppiano. *Αἰθίης* Nicandro, Scholiastes interpretatur, cuius caro sit iussa, aut iutra, *Εἰρῶρος καὶ πυρρῶς καὶ τα πλω σάρκα.*

VSVS IN CIBIS.

* Lib. 4. de partibus animalium.
Echinorū caro quæ.

Oua quando habeat nutrimentū exiguū.

* Lib. de art. teniente vi etu.

Stomacho, & vētr vtilis.

Qui coquē di.

* Lib. 3. de alim facult.

* Lib. 3. Vēnem solunt.

I HIL habere carnis Echinos ^a Aristoteles nobis scriptum reliquit, licet Plinius, & scholiastes Nicandri Echini carnes nominent, oua nimirum eorum, & partem exculentam intelligentes. Oua verò ex Aristotele Echinis omnibus sunt, sed nonnullis exigua, nec cibo apta, de ijs nempe Echinis intelligens, qui ab eodem *ἀβρωτος* id est cibo inepti (vt diximus antè) nuncupantur. Plinius oua tradit plenilunij habere hyeme. Sed Aristoteles nullo tempore, inquit, ouis carentino, sed maxime plenilunij diebusq; repidis redduntur pleniores: præterquam ij, quos Pythæus fert Eripus: nam illi hybernis mensibus meliores sunt. Quod ad nutrimentum attinet, id exiguum, & humidum præbent: (Mnesithæo auctore) ventrem tamen soluunt, & vrinam promouent. Idem ^b Celsus, & Galenus tradidere: & Dioscorides. Marinus, inquit, Echinus stomacho ventriq; vtilis est, vrinam cit. Qui sint comedendi, & quid præsent nobis, rectè Galenus expressit. Echini ex mulso, ait, eduntur & garo, alui subducendæ gratia. Paranturq; in patinis, ouis, pipere, melicq; iniectis. Imbecillus sunt alimentum, ac medijs inter ea, quæ humores extenuant, ac dēfat. ^d Athenæo ex Diphilo, Natali de comitibus interprete, Echini sunt teneri, bonumq; habent succum, virosi sunt, faciliè corrumpuntur. Si cum oxymelite, apio, & mentha comedantur, stomacho sunt viles boniq; lucci, & dulces. Leniores sunt inter hos rubicundi, melini (*μυλινος*, id est lutei, Natalis vertit fraxinei: quod nō probatur: verterem flau) crassiores, & qui cum raduntur, lacteum quiddam emittunt. Eorum qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam nascuntur, quidam sunt subamari, qui circa Siciliæ scopulum capiuntur, ventrem soluunt. Hæc ille. Echinos ventrem deicere omnes fere scriptores adnotarunt, Galenus, Paulus, Aëtius, & Plinius secūds inter cæteros multis verbis ius præsertim eorum

A eorum commendant : quo vocabulo aquam internam esse intelligendum putat Zoogra-
phus: nam nisi recentes, & crudi, non sunt edendo, vt inquit Bellonius, digito, vel pane atre-
rum quid.
ri ait, atque diuelli, vt liberius absorberi possint, emundata aqua, ac stercoreibus, quibus (vt
ostrea) interdum sciant. Ea autem oua gustui dulcia sentiri, ceu ricini pulpam. Et Nico-
laus Perottus. Scinditur, inquit, Echinus leui percussu, hirta testudo (cortex Echini) in
duasq; partes diuiditur: abijcitur altera: altera verò leuiter aqua abluitur. decidunt fordes,
quæ in ijs pro visceribus sunt remanent quinque partita oua, subruissa, ad stellæ imaginem
formata, hæc cruda fumuntur, sapore non iniucundo, quamuis nescio quid amaritudinis
habeant. Condiebantur etiam eiusmodi oua quod testatur Palladius. Mense inquit, De-
cembri, quibus litus in fructu est, vbi Lunæ iuuabit augmentum, quæ omnium clausorū
maris animalium, atque concharum iubet incremento suo membra turgere, Echini carnes
salibus condire curabunt, quod solito more conficitur. Hanc quoque rem per omnes men-
ses benè faciunt hybernos. Vbi coxeris eos, pipere, & croco aspergi iubet Platina. olim
ante coenam, inquit Rondeletius, Echini integri, & crudi cum ostrea, spondylis, pectū-
culis apponebantur, quia horum succus aluum ciet. vnde Athenæus ex Demetrio Scepsio
B festiuam narrat historiam de eo qui Echinos integros deuorare voluit. Laconem, ait, ad
coenam vocatum appositis Echinis, qui quomodo edendi essent cum ignoraret, ac quomo-
do alij ederent, non animaduertit, vnum in os immisum cum testa dentibus comminuit,
& stridere fecit. Cum igitur os misere discrucietur ob duram cibi asperitatem: o scelera-
tum, inquit, edulium, neque nunc te omittam, emollitum; neque posthac vnquam sum-
psero. Nostri lapide testam frangunt, & fluauim, siue croceam partem idest oua edunt. Et in
nobilium coenæ apparatu ponebantur primi, vt norat Dalechampius in Plinium. Et quo-
die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, coena hæc fuit: Ante coenam Echini, Ostrea
cruda &c. vt auctor est ^a Macrobius. Echinus (auctore Plinio medico) ex intervallo mā-
ducatus phreniticis, ac Epilepticis aptus est stomacho, & vrinam mouet. Melancholico-
rum quoque cibus est idoneus. Et Dioscorides ijs, quibus atra bilis stomachum infestare
solet, pisces in aquis petrosis degentes, & erinaceos recentes conuenire scribit.

Condiunt
sale.

Echini in-
tegrum de-
uorant La-
co.

^a Lib. 3. Sa-
turnal c. 13.

Ad Epile-
psiam &
Phrenitim.

VSVS IN MEDICINA.

ECHINI inquit ^a Plinius viuētes tusti, & ex vino dulci poti egregiè pro-
fluvia purgant. Idem contra Dorycnium, refert, Echinos maximè pro-
desse, & ijs, qui succum carpassi biberint, præcipuè iure sumpto. Eos etiā
aduersus eadem Nicander, & Scholiastes commendarunt. Contra Dory-
cnyum (inquit) succurrunt animalia quæ in littore, & petris marinis
degunt, vt gobij, & huiusmodi, siue cruda, siue elixa, testæ edantur, sed
multò magis iuuabunt in cibo strombi, Echini &c. Quidam recentiores Echinum cum
Echineide confundentes, vim ei venenosam attribuunt, quod tamen à veteribus nusquā
scribitur, quanquam ^b Aesculapius Partii Eudemonis filius (Plutarchi auctoritate) cum in le-
thalem morbum incidisset, marino echino in potionem per Learchū ei tradito, ad mortem
compulsus est. Testæ crematæ cinerem scribit ^c Dioscorides, ffordida vlcera expurgare,
idem præstare echinum cum testis crematum dicit Aelianus. Et Plinius luxuriantem car-
nem reprimere, eorum testas contusas, & ex aqua illitas incipientibus panis resistere: ijsq;
nimirum testis, ex aceto illis (adpositis Marcellus) strumas curari (discuti Marcellus) ^d Ga-
lenus erinacei viriusque tam marini, quam terrestis, testæ possimum, & aculei cinerem
facultatis ait esse tum detergentis, tum detrahentis, itaque eo quidam ad excrecentia, &
ad ffordida vsi sunt vlcera. Ad capitis vlcera manantia valere se esse expertum, auctor est
Rondeletius, & ad eadem Paulus Aegineta commendat. Ex eodem cinere fieri dentifricia,
idem asserit. Ad Dysuriam, id est vrinæ difficultatem, & calculum echinos, inquit Marcel-
lus, tere cum aculeis suis, & ex mulla frequenter accipito. Inter medicamenta ploras ab-
stergentia commodè testam crudam inassatam idem admisceri tradit. Ad alopecias testas
^e Galenus commendat ex Sorano. Oportet autem (inquit) & parrem affectam præficare,
vel per alcyonium vsum, donec morsum præsentificat, vel per echini marini vsti cinerem
linto inuolutum, donec locus rubescat, & paulò post: echinorum marinorum testas vstas
ex melle, & aceto præparatis illine. Ad idem quoque valere testas ex propria experientia
nos docet Nicolaus Mytepsus. Testa, inquit, Echini marini vsti, muscardarum, iridis sin-
gulorum vncia, benè confusa irrigato cum oleo omphacino, & vtere. Hoc in vulnere
etiam

^a li. 32 c. 1.
Contra Dory-
cnyum.

Venenatū
non esse.
^b De Virt.
mul.

^c Lib. 2 c. 1
ad ffordida
vlcera.

Ad strumas
^d Lib. 11 de
facult. medi.

Ad Capitis
vlcera.

Ad Dysuriā
Pforas ab-
stergit testa

Ad Alope-
cias.

^e Lib. 1. de
compos. sec.
loc.

Aduersus
abortum.

echineis ad
partum re-
tinendum.

f De gener,
anim.

Ad secundas
expellendas.
Lib. 1. de
morb. me-
dic.

Ad scabiē.
Ad lepram,
Lib. 1. c. 1.
de compos.
med. sec. loc.

Ad canis ra-
biosi mors.

etiam cicatricibus pilos creat, sic ille & rursus, aut Echinosaurum marinorum testas crematas benè tritas irrigato cum melle, & illine. Aduersus abortum Echinum valere Aëtius tradit his verbis. His quæ ob naturalem retentricis facultatis imbecillitatem abortiuntur, innata quadam proprietate Erinacei terrestres corium crematum opitulatur, si aqua, aut vino dilurum propinetur, & pudendi mulieri orificio illinatur. idem potest Echinus Marinus, & Mitulæ viuentes vsu. Hæc ille, licet autem suspicari, inquit Zoographus, vt Echeneidem aliqui crediderunt alligatum partus continere ad maturitatem, sic eandē contra abortum vim Echino etiam adtribuisse, occasione à vocabulo sumpta ἀπο' τῆς ἐχίνου, ac si non solum naues illa retinere, hic verò suis infixæ aculeis, sed omnino arcana quædam cohibēdi uis vtriq; inesset. Et huiusmodi quidem superstitiones in alijs quoque rebus innumeræ sunt. Contra vrinæ stillicidia optimi sunt Echini, teste^f Philosopho, quem locum citans Matthiolus reprehendit Paulum Iouium, qui in suo libro de Romanis piscibus Echynomem^g tram Aristoteli destillationibus vrinæ opitulari dixerit. In causâ est frigiditas, inquit, non solum, vt pilus, sed etiam cutis terrena durat; euadat indicium vel echini Pelagij (πόντου) faciunt: quorum vsus contra vrinæ stillicidia est, quippe qui frigiditate maris præ alti, in quo degunt (sexaginta enim, atque etiam amplius, passuum gurgite oriuntur) ipsi quidem exigui sint, sed aculeos grandes, durosq; gerunt, causâ magnitudinis est, quod incrementum corporis in ipsos conuertitur. cum enim parum caloris obtineant, neque concoquere possint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem, & pili, & reliqua generis eiusdem excremento nascuntur. Duri verò & rigidi modò penè lapidis constant propter frigus, & gelu. Hoc genus Echini, inquit Niphus, medici conterunt, vt scribit Philoponus, ac stranguria laborantibus humori alicui admiscentes in potu tradere solent. Ad expellendas secundas Hippocrates echinos marinos tres tenuiter tritos in vino odorato bibendos dari iubet. Echino marino si corpus scabie infectum perungatur, ad sanitatem redire prodit Aelianus; Et echini combusti cinis illitus lepram sanat, vt Kiranides mouet, & omne vlcus illicò ad cicatricem reducit. Alopeciam quoque, teste eodem, cinis sanat, & densat cum adipe vsino, vel Delphino, aut Porcino illitus. Echini marini apud^h Galenū recipiuntur in medicamento quodam, quod caluitium prohibet, & pilos generat. Ibidem cum medicamēta quædam pilos disperdentia ex comptorijs libris enumerasset, subiungit. Quin & fortiora his componunt, ex echinis marinis nimirum, & Salamandra in oleo coctis ammiscent autem ipsis & Alcyonia, & Sandarachē, & quæcunque alia eius generis existit. Cutem in alopecijs replere cinerem echini cum carnibus suis cremati, ait Plinius, qui etiam contusos cum suis spinis & è vino potos ad pellendum calculum probat, modis singulis (inquit) hemina bibitur, donec proficiat: & alias in cibis ad hoc proficiunt. Ventrem mouere Echinos suprà diximus, idq; multi auctores scribere, inter quos Trallianus. Epileptici si ex echino, inquit, sumere per interualla cupiant, non alienum est, quippe habet aliquid ventri ducendo, stomachoq; firmando, & vrinæ citandæ commodum, & rursus, Eorum, qui vomica (emphyemate) laborat, si sordidum vlcus fuerit, vt puris euacuatio promoueatur echinum eos sumere non prohibeto, & in diabete echinum esse cauendum monet. Aretæus in curatione Elephantiasis: In cœna, inquit, apponantur marina quotquot ventrem subducunt, ostrea, echini &c. Echines ex aceto Epiniçtidas tollere, author est Plinius. Eisdem quoque, vt idem ait, comburi cum viperinis pellibus, ranisque & cinerem aspergi potioni iubent Magi claritatem visus promittētes. Morbis, inquit Rufus, à cane rabioso in cibo echini profunt recentes cum vino mulso. Aëtius in cura colici affectus à frigidis, & pituitosis humoribus remedium affert ex quibusdam ostreaceis, & inter ea quoq; ex echinis. Ex ostreorum genere, inquit, purpura, & buccina reliquis præferēda sunt: deinde Pelorides præstant: postea echini recentes, deinde quæ propriè ostrea vocantur, reliqua verò relinquenda sunt. Trallianus in eodem affectu nimirum colico, sumuntur inquit, pisces duriorē carne, vtilis & echinus est: vt qui præterquam quod contemperet, refrigeretq; propterea etiam stomacho gratus est, aluumq; & vrinam mouet: quibus nihil est præstantius. Ad stomachum hebescentem echinum marinum haud parum proficere, & vesicam vacuum facereⁱ Aelianus pariter ex alijs affirmat. Atque hæc sunt quæ ferè de echinis marinis exarata apud scriptores inueni.

i Li. 14. c. 4.

DE CONCHYLIIIS DITHYRIS SIVE BIVALVIBVS,

Et Primùm

DE CONCHA MARGARITIFERA, SEV BERBERI. Cap. XLI.

ORDINIS RATIO.

UNTER bivaluia, siue, vt philosophus vocat, *διδυρα*, de quibus nunc scribendum est, ita postulante ordine, concharum genus cæteris præferendum videtur. Non enim conchæ nomen vniuersaliter pro omnibus testatis nunc accipimus, sed pro ijs potissimum quæ inter ea duabus testis ijsq; leuibz præditæ existunt. De cæteris conchæ significatis plenè suprà dictum est, Cæterùm cum varia sint concharum genera, illæ iure omni merito cæteris præferentur, quæ margaritas ferunt, margaritifera inde nuncupatæ.

SYNONYMA.

PIVS MODI conchas. Galli teste Rhondeletio Nacre de Perles, Itali Mater perlarum, madre de Perle, hoc est matres perlarum vocant & vtroque imitati Germani & Belgæ Peerle mutter; quòd frequentiores & meliores Vniones in his, quàm in alijs conchis aut Ostreis inueniantur. Perlam enim hæ nationes vocant Vnionem. Latinis & Græcis Concha Margaritarum seu Vnionum, & Concha Indica dicitur, quòd apud Indos plurima nascatur, apud quos *βερβερι* dictam fuisse, Androsthenes in Indiæ navigatione scribit, citante hunc Athenæo: Berberi inquit Gillius ab Arriano vocantur nostræ matres Perlarum. Itinerum Indicorum scriptores isti hodie Concham grandiores baccas ferentem Cheripo in India appellari tradunt. Sunt qui Concham Cytheriacam Martiali dictam eandem existiment. nobis autem, quòd & Zoographo placuit Cytheriaca non alia videtur quàm Venerea, à quibusdam dicta Còcha, vulgò Porcellana. Concham ipsam Margaritifera, inquit Zoographus si de genere bivaluium sit, Germanicè vocabimus Perlemuschel, sin Cochlearum genus Perleschnegh: qualis est Cochlea margaritifera.

Concha Indica.

Còcha Cytheriaca q Martiali.

GENVS DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

CONCHARVM quæ margaritas ferunt Plinius (lib. 32. cap. 11) multa genera recenset, cuiusmodi sunt, pentadactyli, melicembates, echinophoræ & permultæ aliæ. Recentiores quoque infinita numerant. Sunt enim vt ait Albertus, quæ margaritas, sunt quæ non ferunt, quamuis omnes còchæ habeant aliquid de natura margaritæ. Nos hic de vulgò margaritifera vocata agimus, quam Androsthenes apud Athenæum in Indiæ navigatione ad hunc modum describit: Ostreum aspectu Pectini simile, Concha non striata, sed plana, spilla, (ἄστρον τοῦ ὀστρακὸς ἔχει καὶ δασύ): quod non fideliter transtulit Plinius, hirsuta echinorum modo; idem quoque non striata *δὲ διὰ γυλινθῶν* infecta vertit) nò vtrinq; aurita Pectinis modo, sed vna tantum parte. In eius carne gemina conrescit, vt in snilla grandio

^a Lib. 3.
Descriptio.
^b Lib. 9. c. 35.

Cochæ mar-
garitæ
Rondeletij
deceptio

magnitudo

grando: modo colore adeo similis auro; vt cum eo collata, non facile internoscatur, modo argentei coloris: modò omnino alba & oculis piscium similis. Concha quam Rõndeletius depingit pro matre Vnionum, magna est, modicè caua, spissa, figura Pectinū emulans: vna enim parte aurem habet, & foramina parua, quæ non permeant. Altera rotunda est, argentei coloris & splendoris, maximè, in interna parte, externa nonnihil flauescit. Tota læuis vnionum modo. Hæc sane Concha cum superioribus Androsthenis verbis tam bene conuenit, vt certò mihi persuadeam, veram esse antiquorum concham Indicam, quæ *Βερεπε* olim in India dicebatur, in huius testa vniones adnatos sæpe cernere licet, veluti in ea, quam hîc appingi curauimus, hæc interdum tam grandis in India reperitur, vt referant inuentam in mari insulæ Bornæ cuius caro pondo septem & quadraginta librarum pependit. Differunt quodammodo ab ea quæ hîc subiiciuntur rudimentis item ambæ prægnantes, quarum prior tota est argentea, altera colore rubicundo flammeo micat.

Concha margaritifera nostra.

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

Carnium
elius. Supellesti-
lia ex ea fi-
unt.* Navig. c.
24.

ARVM carnes quandoq; ab Indis crudæ, quandoq; assæ comeduntur, vt apud nos Ostrea, gustu suaues palatoq; gratas asserunt. De iisdem fortassis hæc Diodorus Siculus: Ichthyophagi cum per tempestatem piscari nō possunt. Conchas legunt permagnas, quarum testa saxis attrita, interiore carne cruda, sapore Ostreis persimili vescuntur. Testæ harum Concharum ad varia suppellectilis genera, ornatusq; eximios seruiunt Indis. Nam & capsæ, pocula, cochlearia, mensæ, scipiones mulierum, tabulæ luforia & alia hisce Ostrearum testis ornantur. Enimvero ex China multa talia figuris, flosculis ac imaginibus decorata in Lusitaniam aliasq; partes deferuntur, præcipuè tamen in India expetita, vbi nulla penè domus est, quæ non aliquid elegantiarum habeat ex hisce Ostreis. Indorum quoque mulieres armillas siue monilia eiusdem operis amant, ac, vt refert ^a Hugo Linschotanus, in pretium virginittis eripiendæ sedulo deposcunt. Conchæ, inquit Albertus, habent testas subtilis & tenuis labij in extremo, vbi coniunguntur: alia perquam densas: Vt genus illud, è cuius testa fiūt monilia & manubria cultellorum; quæ sane Albertus mihi videtur de nostris Conchis scripsisse.

DE MARGARITIS.

Cap. XLII.

ORDINIS RATIO.

Margaritas
quæ profes-
sant.

VNC tempestiuum est de Margaritis differere, tanquam prædictarum cocharum filijs. Nam quamuis omnia ferè biualuia has producant; tamen plurimas atque optimas ex cochæ, de quibus iam egimus. Eundem ordinem doctissimum Rondeletium obseruasse video, non alio, quod sciam, argumento ad id compulsus. Vtilitates quoque summæ, quæ ex hisce emanant cum ad salutem humani corporis, tum verò potissimum ad ornatum principum & nobilium matronarum, item insignia ac memoranda pretia earum cupiditatem hoc loco tractandi nostram auxerunt, quanquam non me lateat, qui ceu nimium feueri, ac *φύλακας* ofores, vniones principum luxus, mulierum cupedias deliciasq; hictores & superbias appellarunt, cum natura ad perpetranda vitia nihil prorsus generet.

ÆQVIVOCA.

* Lib. 1.
Margarita
arbores.

VTOR^a libri de plantis, qui Aristoteli falsò adscribitur, arbores Aegypti recenset, quas vocant Margaritas, earumq; fructus è radice suspendi aiunt. De iisdem hæc scripsisse videtur Plinius: In meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem palmæ syagri, proximamq; Margarides. Ex breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores. Quare & nomē à Margaritis accipere. Vna earum arbor in chora esse traditur, hæc ille. Meminit & earum Aelianus. Galli Margaritam vulgò vocant florem vrbani, quem medici quidam vulgò primulam veris, vel consolidam minimam nuncupant, nos bellidem minorem Plinij, Margaritam Bononia. Nominatur etiam Margarita insula in Indico mari à Petro Martyre & vulgo Cosmographis insula Perlarum, propter magnam Vnionū copiam, quæ circa eam reperitur, Margarita Indica terrena ^b Aeliano dicitur naturam habere non propriam, sed sectura esse crystalli; non gelu concrefcentis, sed fossitij. Ad quæ hæc annotat Zoographus: Chyrtallus quidem in alpibus nostris foditur, eaque maior & pulchrior est, quàm quæ saxis aut rupibus adnascitur: & Beryllus lapis cum crystallo similis est, tum nomine ad Perlam, id est, Margaritam accedit; sed figura & magnitudine neutra Margaritæ respondet. Margarita nomen proprium sexui muliebri in bastismo imponi solitum.

Bellis mi-
nor.
Margarita
insula.* Li. 15. c. 8
de animal.
Chyrtall^o.
Beryllus.

E folium, à Margarita factum videtur, & à pulchritudine, blanditijs & amoribus penitus profectum. Vnio dicitur alterum cepæ genus, capitatum, quod ferè circa ceruicem in caput extuberavit in cuius nominis ambitu est, quæ simplex non fruticauit, nec habuit fordes adhaerentes, vt testatur * Columella: Mariscam simplicem, inquit, quam vocant Vnionem rustici, eligito. Galli de cepis hodie hoc nomen seruant. Vnionem feminino genere recentiores quidam, pro concordia posuere, nescio num & Veteres.

Vnio cepæ genus.
* Lib. 1. de re rust.

SYNONYMA.

RÆCI plurimis modis Margaritam vocant. Theophrastus, Aelianus & Arrianus *μαργαρίτω* masculino genere. *ἡ μαργαρίτις λίθος* dicitur Androsteni apud Athenæum, nisi ibidem *μαργαρίτις* rectius scribamus, vt apud Theophrastum *τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων ἡ εἰς ὁ μαργαρίτις καλεῖται*. Id est. Ex admirandis verò lapidibus is est, qui Margarita vocatur. Patet igitur, Cardanum vehementer ineptire: qui negat Margaritas esse lapides propriè: quoniam & celerrime fescunt, & alia quædam lapidum naturæ dissentanea habent, cum hic Theophrastus inter lapides *θαυμαζομένους* numeret, & Androsthene apud Athenæum *μαργαρίτων λίθων* vocet. *Μάργαρον* neutro genere ex ^b Pausania adfertur. & *μαίργαρος* *ἰσδος* ex Aeliano, & Iohanne Izerze. Hanc ipsam gemmam vocari etiam *Ἰνδικόν λίθον* aiunt & Luciano *λίθον ἑρυθρόν*. Margarita à launis authoribus semper ferè masculino genere profertur, rarius neutro. Varro vtroq. genere & Margaritam & Margaritum dixit, vt Nonius Marcellus annotauit. ^c Macrobius Augustum refert in epistola ad Mœcenatem, quem familiariter amabat, vt insolentem eius & affectatum sermonem notaret, hanc clausulam adiecit: Vale mel gentium: ebur ex Hetruria, Tyberinum Margaritum. Solinus etiam affectatæ dictionis author Margaritum genere neutro dixit. Sed & D. Hieronymus fulgens Margaritum. Sunt qui ex ^d Arriano tradant Margaritas lingua

* Lib. de Lapid. Cardani ineptiz.

^b In Arcad. Indicus lapis. Margarita. Margaritum. ^c Satur. 2. 4.

Indica sic appellari: verba Arriani hæc sunt: Hoc quoque alia Indorum gentes de Hercule affirmant, quòd cum mare Indicum & terram vndiq. peragisset, purgassetq. eam omni vitio, in mari inuenerit cinædum (*κινæδον*). Bartholomæus Fascius Margaritam vertit: sed Indi fortè Margaritam Cinædum vocant, vt ex sequentibus colligimus. ornatum muliebrem: quales qui ad hæc vsque tempora lucri causa merces inde deferunt, multo studio comparare solent. Sed & ex Græcis olim, & Romani hoc tempore, quicumque diuites & beati putantur, maiore etiam studio sibi comparant: margaritam scilicet ē mari, quam Indorum lingua sic (cinædum scilicet) nominat. Earum verò pulchritudinem admiratur Hercules, ceu ornamentis maximè decori gestatu vndecunq. ex mari quas filia (Pandæ) ornanda donaret, conquiri in fuisse Margaritas. Ex his Arriani verbis iudicent studiosi, Cinædum sine, vt Zoographo videtur, an Margarita, vt quibusdam alijs doctis viris, Indicum nomen sit huius generis. Isidorus Latinum nomen non Indicum Margaritam facere videtur, dum à mari hoc nomen deducat. Sic enim ^e scribit: Margarita gemmarum candida prima: quam inde Margaritam aiunt vocatam, quòd in Conchulis marinis hoc genus lapidum inueniatur. Margarita corripit secundam & tertiam producit: vnde quidam sic cecinit.

* Lib. 8. de reb. Ind. Cinædus.

Margarita vnde dicta. * Lib. 15. orig. Profodia.

Placet nidore margarita lacteo.

Versus est iambicus trimeter. Vniones quoq. vocantur: quod nomen Aelius Stilo Varronis magister lugurthino bello impostum maximè gradibus Margaritis, teste ^f Plinio, prodidit. Dos omnis, inquit idem, in candore, magnitudine, orbe, lauore, pondere, haud proprijs rebus, in tantum vt nulli duo reperiantur indidcreti: Vnde nomen Vnionum. Quæ verba Plinij non bene intellexit Solinus eius abbreviator, dum sic scribit. Nunquam duo simul reperiantur: vnde vnionibus nomen datum. Nam indidcretum Plinio est indifferens, indistinctum, aut prorsus simile; quo vocabulo & alibi in hac significatione vtitur: Imagines, inquit, adeo similitudinis indidcretæ pinxit, vt &c. Sane duos nunquam in vna Concha reperiri Vniones simul verum non est: cum simul innumeræ quandoque referantur, vt postea referemus. Singuli quidem & indidcreti, hoc est non coherentes inter se reperiri solent: verum non ab eo Vniones dictos Plinius igitur innuit: sed quoniam nullus alteri ita similis inueniatur, quin vel magnitudine, vel colore, vel figura, vel alio quopiam discrimine differat. Quanquam & hæc Plinij verba leguntur coherentes: Videmus in Conchis hac dote vnguenta circumferentibus, vbi coherentes pro

Vnio. f Lib. 9. c. 35. Vnionis etymon. Solini error. Indidcretus quid Plinio Plures quæ vnus in vna concha

Plinius etiam plicatus.

Bacca pro
vniōe.

* In Culce.

* Virgilius: — Nec Indi

Conchæ bacca maris pretio est.

Et Horatius: *Filius Aesopi detraclam ex aure Metella,
Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto
Diluit insignem baccam.* —

Lapillus.
Pretiosi la-
pides.
Seruij in-
puz.

Generali etiam nomine vocamus lapillum Margaritam. Nam lapillus & gemmarum Margaritarum commune est nomen, subintelligiturque pretiosus, quod si maiusculi fuerint, pretiosi lapides dicuntur, ut author est Perotus. Nam quod Seruius scribit gemmas diuersi coloris esse; Margaritas verò albas: vel gemmas integras: Margaritas verò pertulas, planè est ridiculum. Sabinus Iuriconsultus Margaritas scribit lapillorum nomine nō contineri: sed hoc falsum esse multorum exemplo declarare possumus. Curtius: lapilli auribus pendent: Idem alibi: Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli. F

Horatius:

Nec magis huic intra niveos virideq; lapillos.

Erythraia
pilli:

Vbi profecto de Margaritis & Smaragdis intelligit, lapillos Erythræos vocat Martialis, & gemmas Erythræis erutas vadis. De Conchis Margaritiferis, inquit Isidorus, tradunt, qui de animantium naturis scripserunt, quod noctu littora appetant, & ex celsi rore Margaritam concipiant, unde & Ecceolæ nominentur. Alibi autem nusquam inuenire est Ecceolæ nomen; & fictū videtur, ac innuere Margaritas ex celo à sua Concha concipi. Arabicè dicitur Margarita Hager (id est lapis) Alulo siue Albalo, Syluatico, vel ut Monachi interpretes Mesuè legūt, Albato & Albaro. Alioſar voce minores Margaritas intelligunt etiā Arabes voce corrupta, ut scribit^b Iohānes Fregosus Hispanus medicus insignis, ex Iulſar portu maris Persici, vbi præſtiores generantur. Eodè vocabulo vtūtur & hodie Lusitani. Nam Iohannes^c Hugo Linſchotanus dedit baccas maiores Lusitanos Perolas appellare; minores Alioſar, Arabes Lulu: Persas verò, & cæteros Indos Morij, Malauares Motu. In Insula Cubagua Indiæ Occidentalis, Paria & Curiana regionibus dicuntur Vniōes The noras & Coriscias, alijsq; nominibus pro linguæ varietate, ut Petrus Martyr, alijsq; itinerrum in Indiam hanc scriptores prodiderunt. Hodie in Græcia *Maſſapiridon* dicitur. In Italia Perla vulgo vel perna ut quidam scribunt. Gallis, Germanis, Anglis, Belgis Perle. Hungaris Dragako, Gyongy. Polonis Perl'a.

Hager.

^b De Indic.
medic. c. 11.
arab. 1.

^c Capit. 89.
Nauig in In-
diam. Oriët.

Q V I D S I N T.

* Lib. de ha-
bitu mulie-
bri.
Pustula Cō-
chæ.

* Li 19. D.
auro & arg.
loq.

Rubri ma-
ris grana.
Nec gēmis,
nec lapillis
contineri.
An pars Cō-
chæ, an mor-
bus an ex-
cremētum.

* Li 3. c. 72.
Oſſa non
esse.

^d Li 9. c. 35.

MARGARITAM^a Tertulianus pustulam Conchæ siue duram & rotundam verrucam esse ait. D. Hieronymus rubri maris grana vocat. Vlpianus vult nec gemmis contineri nec lapillis, quia apud rubrum mare crescit & coalescit Concha. Dubitarunt etiam summi viri, sit ne Margarita Conchæ pars, an excrementum, an verò morbus. Dicitur apud^c Philostratum lapis, qui in Ostrea cordis locum habet. Oſſa Vniōes appellauit Chares Mytilenæus apud Athenæum his verbis. Chares Mitlenæus libro septimo historiarii Alexandri ait: Capitur verò in Indico mari & circa Armeniam, Persidem, Sufianā, Babiloniam Ostreo quiddam simile, quod magnum (*ἰσδοῖ* vegetum & plenum) est & oblongum, habetq; intus carnem multam, albam, suauissimi odoris, cuius exempta oſſa Margaritas vocant, ex quibus monilia componunt &c. Quæ sanè sententia prorsus à veritate aliena est. Nam si vniōes Ostreorum oſſa essent, ij semper in omnibus Ostreis reperiretur, ut inquit Rondeletius, cum oſſa ad corporis fabricam necessaria sint, veluti partium reliquarum fulcra, quod falsum esse docet experientia. Idque contra Ostreorum naturam est, quia similiter atque crustata molle intus habent, nec durum quidquam; sed foris, ut recte scripsit Aristoteles. Fuerunt qui existimarint Concharum veluti nucleos esse.^d Plinius partus alijs Concharum grandinem, quorum opinio multis & Rondeletio admodum aridet, ut postea diceret planius, cum de generandi modo sermo fiet.

A GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTION.

ORPVS Vnionum solidum esse manifestum est, quod nullo lapsu fran-
gantur teste^a Plinio. Differunt in primis magnitudine, colore, figura.
Magnitudine; sunt enim maiores, minoresque, Petrus Martyr. In eodem,
inquit, sinu (noui orbis) aiunt grandiore[m] quandam esse insulam, in qua
Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus
vniones, Conchylidium corda, eruuntur, faba & interdum olea (oliua) gran-

Solidū cor-
pus.
Li. 9. c. 35.
Magnitudi-
ne differūt.

diores: & quos Cleopatra optare potuisset. Et alibi: Ad insulam Solon, inquit, Castellani
Margaritas magnitudine ouorum turturum, aut aliquando gallinarum, reperiri intelli-
gunt: sed propter anni tempus non ceperunt. Ostreum tamen cepisse se testantur, cuius caro
septem supra quadraginta librarum fuerit, vt Maximilianus Transylvanus scribit. Hæc
ille. Itaq; non vsque adeo mirum videri debet, tam magnos reperiri vniones. Ex Vnioni-

Margaritæ
magnæ.

bus quos à rege insulæ Indiæ Occidentalis Eubagæ acceperat Gasparus Morales, vnus
erat magnitudine nucis, venditusq; in Darien auctione habita castilianis (genus est mone-
tæ Hispanicæ) mille ducentis, huncq; pendisse ait Gonzalvus Ouiedus siliquas triginta
& vnâ. Alioquin maiores Cubagæ insulæ raro excedunt quinque siliquas. Idem Go-
zaluus Ouiedus Panamæ (ciuitas est Indiæ Occidentalis) Vnionem magnitudine pilæ
arcus, rotundissimum, ponderēq; siliquarum viginti sex venditum scribit. Sunt Conchæ
margaritifere prope insulam Borneo dictam, Vniones ex illis oui gallinacei magnitudine
& in regis corona quosdam æquare anserinum ouum memoriæ proditum est, tantaq; ro-
tunditate vt mensæ impositos vno in loco haud maneant; sed continuo tanquam argentū
vium moueantur. Tam magni sane rarissimi sunt, & ad nostros principes adhuc nondū
perlati. Vltra semiunciales inuentas negant teste Solino. Petrus Alfonso Nignus & socij,
cū[m] ex Curiana discederent, sex & nonaginta se libras vnionum octunciales, pretio forte
quinque solidorum comparasse cognouerunt. Vnionum multi auellanas æquant, orienta-

libus similes: sed quoniam male perforati, non tanti pretij sunt. Me præsentē, inquit,^b
Petrus Martyr, cū[m] apud illustrem Mithynæ Sydoniæ ducem inuitatus pranderem Hispali,
vnâ (vnū dicere debuit, si vnionē intelligit; sed de vno incredibile hoc pōdus est: forte vnā
legendum nam pluralis numerus mox sequitur) supra centum vnias venum ad eum tu-
lerunt. Sua profecto pulchritudine ac nitore, me delectarunt. Sunt qui Niguum ferant nō
in Curcana, quæ centum viginti amplius lequas distat ab ore Draconis: sed in Cumana &
Manacapana regiūculis, ori & Margaritæ insulæ vicinis, vniones habuisse negantq; Curia
nam feracem Margaritis. Sed hi in Conchis Margaritifervis. Testatur Theophrastus apud
Athenæum magnitudinem vnionis, qui in ostreo Pinna simili nascitur amplioribus pi-
scium oculis par esse. Colore quoque plurimum variant. Androsthenes in Indiæ naviga-
tione apud Athenæum ait alicuius Margaritæ aurei coloris esse & vsque adeo, vt ab auro vix
dignosci queant si propius ad id admotæ sint, alias argenteas, oculisq; piscium similes.

Decad. 1.
lib. 8.

Propius ijs color splendidus est: Theophrastus enim ad hunc modum ait: Inter illa quæ
miramur, est profecto Margarita, natura pellucida, è qua pretiosa monilia fiunt. Coloris
sunt Margaritæ, inquit Albertus, ac si parua lux penetraret in multum album, & ideo ni-
tentes. Sunt & suffusco colore atque liuenti, item rufi & parui, quales circa Bosphorum
Thracicum reperiuntur teste^d Plinio, qui etiam grandini similes, quasdam memorat &
enormes, ferè colorisq; marmorei, aliqui legunt concolores marmor. Figura aliæ sunt ro-
tundæ, aliæ oblongæ, planæ ab vna parte, altera concavæ, tuberibus inæquales, quædam
pyri forma aut ouali. Horū quibuscūq; idcirco diuersa nomina. Elenchos appellant, ait^e Plini-
nius, fastigiata lōgitudine alabastrorū figura in pleniorē orbem desinentes: vbi Malsarius
Elenchi, inquit, sunt Vniones facie turbinata, vt ex amplo scilicet in tenue deficiētes, quos
pyra modo vocat. Et rursus: Elenchos Græci Indicem interpretantur: cuiusmodi est apud
Plinium primi libri inscriptio. Nam & libros Elenchorum scripsit Arist. Alabastrū verō
erat vas vnguentariū forma turbinata, sine ansulis, quod ex lapide alabastrite onyche an-
tiquitū appellato, fiebat, quoniam, vt inquit^f Plinius, optime vnguentā incorrupta in eo ser-
uari dicitur. Peroris putat hæc Margaritas Elenchos dici, quod quomodo librorum in-
dices & pulchritudine ac varietate colorum, & magnitudine litterarum libros exornant,
& res alias sui indices: ita hi gestantium habitum illustrare & quasi indices eorum videan-
tur esse. Iuuenalis:

Color.

Li. de lap.

Li. 9. c. 35.

Elenchos.
Li. 9. c. 35.

Alabastrū

f. Lib. 36.

Elenchi cur
Margaritæ
dicantur.

Auribus extensis magnos commisit Elenchos.

Cylindrum Magna eorum stultitia est, qui Cylindrum & Elenchum idem esse putant. Quippè Cylindri lapilli sunt teretes, hoc est oblongi atq; volubiles, instar eius columellæ, quæ æquandis arcibus utimur, Huiusmodi enim formam Cylindrium vocamus, *ἐπὶ τῇ κυλινδρᾷ* voluendo.

Area tum primum ingenti est æquanda Cylindro.

Dos earum Atq; tali forma non reperiuntur Margaritæ quas natura, non ars, facit. Etenim si artificii in fulgore, addas, statim deficit fulgor, in quo omnis earum dos consistit. Cæteri verò lapilli magna ex parte fieri teretes possunt: vtpote berylli, smaragdi, & alij similes: quos non auribus suspendere mulieres, sed circumdare collo, & innectere monilibus, siue alijs ornamentis concuenerunt, Iuuenalis:

Tu nube atq; tace, donant arcana cylindros.

Idem alibi:

*Nil non permittit mulier, sibi turpe putat nil,
Dum virides gemmas collo circumdedit.*

Poyrette. Elenchum inquit Baysius, Galli Poyrette vocant. Elenchorum meminit Iureconsultus in l. Pediculis, parag. finali, hoc tractatu. Cum autem ait Plinius, & proceribus sua gratia est: de illis fortassis sentire videtur, quos cylindros Paulus vocat in l. Pediculis ad finem in eodem.

Cylindri q. Siquidem cylindri sunt teretes & oblongi, sicut atq; etiam ex alijs lapillis. & Plinius vbi de beryllis: Indi mirè gaudent longitudine eorum. Et mox subdit: Ideo cylindros ex ijs facere malunt, quàm gemmas: quoniam est summa commendatio in longitudine, Hætenus Plinius. Quibus Plinij verbis intelligere est, cylindros & elenchos in eo differre, quòd Elenchi sint fastigiatae longitudinis: Cylindri verò proceritatis æqualiter orbiculatae. Quod si verum est, noster Sipontinus ista non satis percepisse videtur. Conchis interdum adhærescunt Margaritæ, quæ non nisi lima auferri possunt: hæc Plinio teste Tympana appellantur. Codices antiqui ut annotat Massarius, Tympania scriptum habent, ut sit à tympano: quemadmodum inferius Crotalia à crotalo, non crotala nuncupauit. Est autem Tympanum instrumentum ex vna parte tumidum & rotundum, ex altera planum membrana clausum intus vacuum, vulgò vaccarum vocatum: quod baculo feritur cum turmæ æquitum ad pugnam concitatae sunt. Inde Margaritæ quæ ab vna parte tumidæ seu rotundæ sunt, ab altera planæ, à tympanorum similitudine tympania nominantur. Fenestella (qui nouissimo tempore Tyberij Cæsaris claruit) Tympana scribit se iuene appellata

^a L. 9. c. 35.
Tympana.
Tympania.
Tympanū
quid.

^a L. Pediculis.

Vnio triorchites.

Botrytes.

Priapites.

Scolocites.

Cynorchites.

patinas, lances, quas antiqui Magidas appellauerunt. Tympanorum Vnionum meminit etiam Paulus Iureconsultus. Nos præter has à Plinio commemoratas differentias formarum, multo plures obseruauimus hac tabula depictas, à Petro Stephanone antiquitatum studiosissimo mihi benignè communicatas. Qui primo & secundo loco ponitur, triorchitem Vnionem nominauit, priapum triorchitem æmulatur. habebat enim tres testiculos ad instar triorchis herbæ, & inter illos erat hoc discrimen, quòd duo essent perfecti, tertius verò adhærebat dextro testiculo in posteriori parte, oblongam quodammodo figuram gerens. In anteriore parte videbatur habere foramen, vel saltem figuram foraminis, pendeat vndecim ceratia. Tertius præ se ferunt partem racemi vix labruscæ nuncupatæ, & cadmiæ botrytis Dioscoridis. Sed tertius inæquales habebat Vniones magnitudine, tres invicem coniunctos eiusdem ferè magnitudinis, quibus adhærebant nouem imperfecti alij figura trigona, vnà cum maioribus; decem siliquas pendeat. Octauo autem loco depictus octo habebat Margaritas, veluti acinos, coniunctas, ut prorsus æmularetur etiam grana malorum puniceorum, licet maiora essent, sed inter se ferè eiusdem magnitudinis. Ideoq; botrytem nuncupauit simpliciter, ut alterum botrytem inæqualem: erat hic pondere viginti sex ceratorum. Quarto & quinto loco depingitur is qui priapum cum duobus testiculis, & scroto imitabatur. Testiculorum alter altero maior erat. Qui inde sequebatur, extrinsecus in principio figura erat hemispherica. Erat autem eiusdem coloris & splendoris cum primo loco delineato, pendeat siliquas decem & nouem, & granum vnum. Sequitur deinde Scolocites à Vermis repentis arcuatim similitudine, poterit & Saurites appellari: similis enim est lacerti scroto perfecti, cum in eo conspiciantur rudimenta quædā quatuor pedum, capitis & oculorum. Erat hic pondere vnus siliquæ duorumq; granorū. Eiusdem generis est & vndecimus. Nonus & decimus quartus prorsus vermiculum illum, qui oritur in pericarpio, seu fructu ipsius displaci æmulatur. Vnicum duntaxat vterq; testiculū habet: & granū vnū pender. Decimus & duodecimus vocari possint Cynorchites. Duo, n. huic adhærent testiculi, vnus maior altero. Erat pondere duorum granorum cum dimidio. In vltimo, qui ab vna & altera parte depingitur, tredecim erant Margaritæ simul iunctæ.

A iunctæ, quæ squamas referebant quorundam piscium, inde squāmo-
sus Vnio dictus. longus erat duos digitos per transversum, latus di-
gitum dimidium, pendebar granum vnum, & filiquas sex. Con-
stant autem Margaritæ multis veluti corticibus, vt tunicatæ plan-
tarum quarundam radices. Tetigit idiplum ^k Plinius his verbis:
Sani quidem partus multiplici constant cute non improprie cal-
lum vt existimari corporis posset. Itaq; purgantur à peritis. ex hac
Margaritarum constitutione causam coloris variegatis excogitavit
Cardanus, ad hunc modum scribens, Colos eis, inquit, vt Pseudo-
palo, scilicet qui ex aspectu mutetur. Causa est, quoniam ex cortici-
bus constant Margaritæ: quæ superficie vna politæ sunt, altera rudes. Experimentum
fume pluribus speculis simul iunctis eodem ordine, ita vt nitida superficies tegat rudem
alterius. Inde si paruas eas finxeris, atq; adeo tenues, vt solum scabrum non diuisum aut
varium corpus efficiant intelliges tandem qua de causa aspectus ratio colorem ac splen-
D dorem mutet. Colos tamen Margaritæ plerunq; est candidus, nitidus, modicè fuscus, hunc à suis Conchylijs mutuatur, Hactenus ille.

Vnio squa-
mosus.

^k Li. 9. c. 35.

Cur color
mutetur.

Color vel
Margarita-
rum & va-
da

LOCVS.

Vbi mare,
ibi & Mar-
garitæ.

In Brittan-
nia.

^a Li. 14. c. 6.
Orig.

^b Lib. 15. de
animal. 8.

^c In Casare.

^d Li. 2. c. 35.

ON esset à vero equidem alienum dicere, vbi mare, ibi quoque Margaritas inueniri, quamuis non eadem vbiq; copia sit, atque præstantia. Fert inquam eas Europa, Asia, Africa & India Occidentalis, quod ex subsequen-
tibus testimonijs facile fiet cuius manifestum. In Britannico Oceano copiosissimas esse refert ^a Isidorus: Gagales lapis, inquit de Britannia, ibi plurimus, & Margaritæ. Et ^b Aelianus: Idem (nimirum Vnio) in Occiduo Oceano, vbi existit Britannia, nascitur: sed magis fului coloris est minusq; splendidus. Et Tacitus, de vita Iulij Agricola, Ferè, inquit, Britannia & aurum, & argentum & alia metallâ gignit, & Oceanus Margaritæ, sed suffulca & liuentia. ^c Suetonius scribit C. Iulium Cæ-
sarem in Britanniam nauigasse, spe Margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, in-
terdum sua manu exegisse pondus. Diuus Iulius, ait ^d Plinius, thoracem quem veneri gene-
trici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factum voluit intelligi. Idem de F-
vniõibus. In Britannia paruos & decolores nasci, certum est. Cecinit hoc quoque Io-
hannes Tzetzes.

Εν Βρετανίᾳ δὲ γίνονται, καὶ χάραις τὰς ἐτέρας,

τῇ μὲν ὥχρῳ, πῇ δὲ κίρῳ, καὶ πῇ τῶν κακοσφαίρων. id est.

In Britannijs autem sunt, & regionibus alijs,

Alibi quidem pallide, alibi autem rufæ, & alibi non bene rotundæ.

In Scotia.

Viduorum
cupediæ.

Scotiæ Mar-
garitæ.

Cur tatum
in Oceano.

In Bohe-
miæ fluuiio
quodam.

^d Li. 15. c. 8.
In sinu Per-
sico.

^e Lib. 16.
Geograph.

^f Lib. 3.
de Pers.
cap. 2.

In Scotia plurimas reperiri ex his Boethij Scoti verbis liquet: Conchæ, inquit, quæ torno fastigiaras à capite testas habent, maculisq; asperfas, longo intervallo reliquas (vt etiâ fœ-
tum fileam) superant. Quippe adeo nonnullis in locis delicatæ, vt non immerito apud ve-
teres gulæ primum obtinuerint: vt viduarum vulgò cupediæ (Sophron σαλῆς id est di-
gitos Concharum generis, *Χρῆσιν γυναικῶν λήχευμα* nominat) sint: quanquam in quibus-
dam fluminibus, idq; præsertim Dea Donaq; esui ineptæ iudicentur. Hæ apud nos ma-
gno numero reperiuntur, limpidissimis purissimisque amnis, ac nullo vnquam limo turbidis,
qua profundissimi sunt agere gaudent: in eisq; folis Margaritis concipiunt. Et paulò post:
Sunt etiam eiusdem ferè generis Conchæ in oris Hispanicis, quarum testas qui peregrini
à Diuo Iacobo redeunt, adferunt, propterea quòd aqua salsa viuant. Nam & circumquaq;
in littoribus Scotici maris ingens natat, sed sterilis multitudo. Et Cardanus ait: Constat
in Oceano, vbiq; inueniri posse, cum & in meridionali plaga tanta sit illarum copia, & sub
septentrione in Scotia plurimæ inueniantur. Vidi in capite puellæ Edimburgi è Scotia ser-
rum è septuaginta circiter Margaritis Scoticis, & pari & insigni magnitudine. Sunt etenim
& ipsæ candidæ, rotundæ, lucidæ, vt Indicæ: splendore tamen & magnitudine Indicis infe-
riores, nam Scoticæ quæ maximæ sunt, vnguis minimi digiti magnitudinem vix vnquam
superant. Vidi etiam Mediolani è Scotia delatas, nec vile illis pretium: nec tam ingens vt
Indicis. Cur autem non nisi in Oceano, nec in temperatis illius regionibus, vt neq; in Gal-
lijs aut Hispanijs: causa est quoniam calor maior est in his regionibus, aut à continente,
aut propter antispasim (per antiperistasis potius) vt in Scotia: à continente verò vt in In-
dia: hæc Cardanus. Autor est Olaus Magnus nobiles Margaritas in Gothia, Suedia & Fin-
landia, septentrionalibus regionibus capi. Est fluuius qui aluit pagum Hussine in Bohe-
mia, abundans magnis lapidibus & pisce Truta copiosus. Præterea estate accolæ solent ex
eo acervos Concharum eiicere, è quibus Perlas eximunt, alias maturas & splendidas, quæ
etiam annulis includuntur: alias immaturas, quæ medicis vsui sunt. Immaturas aliquando
anatis deorandas obijciunt, & alio redditas splendiores colligunt, vt testatur Zoo-
graphus. Est apud Volgelum montem in Lotharingia annis Margaritarum ferax. Iuba in
Bosphoro freto vniones nasci scribit teste ^d Aeliano. Abundant in idem Persici sinus pluri-
ma loca, vnde qui deferuntur Orientales dici cepti. Hic enim sinus Orientalis est cum no-
stra Europa comparatus. Est terra Orinutij regno subdita, quam vocant Fulsar, pupulosa:
vbi & magnos & paruos frequentissimè piscari tradunt. Nearchus, vt est apud ^e Strabonē
in Persicæ nauigationis initio, insulam esse in qua multæ & pretiosæ Margaritæ gignantur,
tradit, in alijs verò claros & pellucidos lapillos reperiri: Et Isidorus Characenus in descri-
ptione Parthiæ Persici maris insulam quandam memorat, in qua Vniones plurimi repe-
riantur. Hanc annotat Dalechampi in ^f Athenæo hodie vocatam Ormuz. Capiuntur
autem maximi vt refert ^g Ludouicus Barthema prope Ormutium tribus diebus itineris.

Est for-

A Est fortassis locus hic Insula Baharem hodie nuncupatus, circa quam multæ inueniuntur Margaritæ parvæ & magnæ. Incolæ ex earum piscatione multum lucri vilitatib; capiunt. Rex enim huius insulæ, qui paret regi Ormutij, alijq; mercatores Ormutienses eò proficiscuntur emendi Margaritas causa pro vniuersa India alijq; locis, quæ eas desiderant, etiam pro regno Narlinga nominato. Persæ quoque hanc frequentant & Arabes, & quâuis vbiq; in sinu Persico vñones reperire est, veluti in Cartyssa, & Camoron ac Iulfar; non tamen ea copia, qua circa Baharem, vt refert Eduardus Barbarossa. Ideoq; eò rex Lusitanix, qui piscationi Margaritarum præsit, mittit. Ad Bararen vicum maritimum adferuntur Margaritæ multæ & egregiæ, Arrianus in Periplo maris rubri. Aliemē est regio, inquit Andreas Bellunensis, quæ incipit ab exitu sinus maris rubri vsq; ad principium sinus Persici: in quo est dictus locus duo maria, non multum distans ab insula Ormus, & in loco duo maria dicto expiscantur Margaritæ cæteris præstantiores. E regione Urbis Colon ciuitas est, quæ appellatur Chail distans à Calecutio quinquaginta quatuor miliaribus, piscantur & hic Margaritæ incolæ. Capitur in Indico mari circa Armeniam, Persidem, Sufianam, & Babyloniam Ostreo similis Margaritifera Concha. Theophrastus, in India, inquit, & insulæ quædam maris rubri Margaritâ ferunt. Idem tradit ^h Philostratus atque ⁱ Plinius, qui ^h De vita Apoll. lib. 3. ⁱ Li. 9. c. 35. ^k Li. 9. c. 35. ^l Li. 6. c. 23. ^m 15. c. 8. de Animal.

B & in profundo maris rubri quæri ait præstantissimi nitoris, splendorisque. Quamobrem D. Hieronymus rubri maris grana vocat Margaritas, & Martialis Erythræos lapillos, & gemmas Erythræis erutas vadis. De Margaritis ^k Plinius: Indicus, inquit, has maximē mittit Oceanus inter illas belluas tales tantasque, quas diximus per tot maria venientes, tam ^l longo terrarum tractu, è tantis solis ardoribus, atque Indis quoque in insulas petuntur, & admodum paucas. Fertilissima est Taprobane & Toidis vt diximus in circuitu mundi: ite Perimula promontorium Indiæ. Hic pro Toidis quidam manuscriptus codex legit Trois, alius vetus Stoidis: quam lectionem admodum probo. Nam de eadem insula sic ^l alibi. Ab horum (sinus Arabici & Persici) tractu Indiam versus Cassandrus deserta insula L. M. pass. traditur: iuxtaq; eam freto interfluente Stoidis quæstiuosa Margaritis. Perimulam hoc etiã loco promontorium Indiæ facit. ^m Aeliano Perimuda Urbis Indiæ est, cuius incolæ Ichthyophagi Margaritas retibus comprehendunt. Vnde cecinit Iohannes Tzetzes:

Εν τῇ θαλάσσῃ τῇ Ἰνδῶν, ἐν τῇσιν Περιμύδῃ
καὶ τῇσιν τῇ Ελύρῃ δὲ καὶ τισὶν ἄλλαις νήσοις,
ἐν ἀβαθὲς θαλάσῃ δὲ, καὶ γὰρ καθαρὸτάτῃ
Ὀστρεὺς (Ὀστρεὺς) λόγος φέρεται, ὃ κύει τὰς Μαργάρους.
In mari Indorum, in insula Perimude,
Et verò insula Elyra, & quibusdam alijs insulis,
In non profundo mari autem, atque purissimo,
Ostrea rumor est nasci, quæ pariunt Margaritas.

Megasthenes apud Plinium incolas Taprobane (ea insula est maxima Indiæ subiaccens ad Taprobane Eurum, ex quo Oceanus Indicus influit teste ⁿ Isidoro) auri Margaritarumq; grandium fertiliores, quam Indos esse scribit. Plurimas etiam maximasq; gignere scribit Solinus hanc Insulam: & Isidorus totam Margaritis repletam esse. ^o Philostratus: In Biblio, inquit, parua insula Indiæ capitur in Ostraco albo lapis Margarita, quæ in Ostreis locum cordis dicitur obtinere. Tylos insula ex aduerso regionis Atenes plurimis Margaritis celeberrima cum oppido eiusdem nominis narratur apud Plinio. Ptolemæus Tyros habet. India maior (inquit M. Paulus Venetus) in regna quinque diuiditur. In primo eius regno nomine Var, inueniuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentem & insulâ quandam sinus maris fermè vadosus: quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decē passuum, in quibusdam trium & duorum, vbi leguntur Margaritæ. ^q Idem in Zipanga insula Indiæ Orientalis magnam copiam Vñonum rubrorum & rotundorum esse scribit. ^q Lib. 3. c. 2. Vñones rubri & rotundi. ^r inquit, adiacet ab occidente provincia Caniclu, quæ regem habet tributariū magno Châ. ^r di. ^s Est ibi lacus, in quo tanta est Margaritarum copia, vt pretium earum omnino vilesceret, si pro arbitrio hominum asportari permitteretur, quare capitis pœna cautum est, ne vllus in hoc lacu piscari absq; magni Cham venia ausit. Man lacus & Indiæ, vt citat ex Obscuro Zoographus, & alius Lama dictus, in vtroq; piscantur Perlas. Alterutrum fortassis tetigit hic M. Paulus Venetus. In Chinæ quoque pluribus regionibus reperiri aiunt: non tamen admodum rotundas. Est Ainam insula in Cantam maritima Chinæ parte, vbi egdem inueniuntur. Maarazia ciuitas paruis & magnis abundat. Regnum autem Cochinchina paucas habet. Ultra Chinam incolunt Chenchij populi, apud quos etiam margaritæ reperiuntur. ^s Li. 2. c. 38; In Echine.

Tubarones
piscēs.

Ocean. dec.
1. lib. 8.

Ocean. dec.
3. lib. 1.

Insula per-
larum.

De medic.
Ind. Histor.
trac. 1. c. 11.

Pericula pi-
scatorum.

Ut manus
mordeant
Conchæ.
Li. 9. c. 35.

riuntur. Propè Zeilan insulam locus est in mari eleuatus; hunc aqua decem & duodecim cubitos alta superfluit, inque huius fundo abundantissimi sunt, tum maiores, tum etiā minores, lectissima rotunditatis, & forma pyri. Inter hanc insulam & Comorini promontorium magna quotannis numerosaq; captura. Hic à Lusitania rege dux constituitur, cum quatuor millibus, aut amplius vrinatorum, qui ex hac piscatione tantum victum parant, sapenumero ingenti cum periculo à piscibus quos Tubarones vocant siue Hayos. Generantur etiam in insula Burneo rotunditate, colore, magnitudineq; commendabiles. Huius regi parent duæ insulæ Zolo & Tagina: idq; hac de causa. Rex Burnei filiam harum duarum insularum regis in vxorem duxerat, à qua cum intellexisset patrem eius vniones duos maximos habere, bellum mouit patri. Itaq; noctu facta classe cum centum nauibus quas praos ibidem vocant, in Zolum ingressus regem duosq; eius filios captiuos abduxit: & in carcere tam diu detinuit, donec Vniones pro redemptione daret rex Zoli, atq; vtriusque insulæ dominatum. In Paria & Curiana Noui orbis regionibus Vniones abundare Petrus Martyr testatur. Christophorus Columbus in Paria regione torquatos armillatosq; tam viros quàm scēminas repperit. Ceterum Petrus Alphonsus Nignus in sua nauigatione Cumana & Manacapana regionibus postergatis, in regionem incidit, quam Curianam vocari ab incolis ipse refert. Vbi in littore pro tintinnabulis, aciculis, spintheribus, armillis, vitreis calculorū sertis, annulisq; & alijs eiusmodi insitorum mercibus, cum incolis in horā momento, Vnionum, quos collo & brachijs appensos gestabat, vnias quindecim permutant: Certatim incolæ Vnionum sarta, nostrarum mercium cupidissimi ferebant. Tumaccus regulus, inquit Petrus Martyr, in Noui orbis parte Vascho Nunes (qui magnam remotissimamq; regionum illarum partem Castellæ regis nomine occupauit) præter aurum, munera attulit ducentos quadraginta egregios Vniones. è minutis autem copiam maiorem adferri iussit. Vniones nostri admirabantur, licet non ritè candidos: quia è Conchis illos minimè eruunt, nisi prius assis, quò facilius sese ipse aperiant, & caro inclusa sapidius coquatur. Tumaccus ergo tanti facere Vniones, nostros inspectas: familiaribus suis vt piscationi se accingant, imperat. Dicto parent. Quarto abinde die regrediuntur: libras octunciales Vnionum adferunt duodecim. Et paulò post: In eodem sinu aiunt grandiore quendam esse insulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus Vniones, Conchylum corda, eruuntur, faba & interdum olea grandiores: & quos Cleopatra optare potuisset. hæc ille. Narrant & alias insulas & maria India Occidentalis Nauigatores, in quibus iisdem reperiuntur, vt Cartagenam insulam, & Cubaguam, quæ in mari del Sur dicto sita est, vbi frequens est piscatio, vnde hodie insula Perlarum ei nomen. Gasparus Morales cum diuturno bello tandem regem huius insulæ Perlarum superasset, coegit hunc singulis annis regi Hispaniarum persolvere cētum libras Vnionum. Vnde manifestum est copiam ingentem horum in hac insula esse. Concludamus igitur non modò in mari, sed etiam in fluuijs, & vbicunq; sunt Conchæ Margaritæ reperiiri. Nam quamuis in temperatis regionibus, vt in Gallia & Hispania gigni sint qui negent: visa tamen est in Tago flumine Toleti Concha ex ijs quæ ibi nascuntur, cum precessisset magna quædam siccitas, vt testatur Fregosus, Margaritam ferre.

PISCANDI RATIO.

quis igitur miretur tam ingens earum pretium, quod mox supputabimus, è tam longinquis regionibus aduenientium per tot terras, & maria parum cognita nobis, necesse est pericula meminisse quibus se piscatores subiiciunt, maris profunda loca, dirosq; & crudeles pisces, quos Tubarones vocant, Concharumq; auaritiā, si modo vera sunt, quæ de ea optimis authoribus recensentur. Ait Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ apud Athenæum circa ambitum Persici maris insulæ cuiusdam vbi magna Vnionum copia ex arundine temporarias casas extrui, è quibus in mare desiliant ad vlnas viginti, Conchas tantum duplices reportaturi. In magno versari periculo qui Margaritas venantur, cum in hiantem Concham recta manum indiderint. Illa enim compressa inclusos digitos abscindi, quibusdam eo cruciātu confestim morientibus. Hoc ipsum Plinius quoq; testatur: Conchæ ipsam, quum manum (piscantis) videt, comprimere sese operireq; opes suas, gnaram propter illas se peti: manumq; si præueniat acie sua abscindere, nulla iustiore poena, aut alijs munita supplicijs. Aelianus etiam tradit in mari rubro Cōchas quasdam,

Adam, quamcunq; piscatoris natantis partem labris suis (marginibus testæ acutis) apprehenderit abscondere. Miror itaq; Rondeletium doctissimum alioquin virum, hæc fabulosa putasse, ac Plinii verbis contradixisse, cum & Hispani, qui nostro seculo nouum orbem nauigare cœperunt, referant, teste Cardano, præcisas quandoq; manus à Margaritifera Ostreisimo & ab hoc edictum pietate plenum à Cæsare suo emanasse. Quo circa nequis mentem Conchis inesse dicat, vt Plinius scripsisse putauit Rondeletius, cum Conchis omnibus tactus tantum sensus, atque gustatus parum exquissitus à natura attributus sit, aliorum omnium sensuum sint expertes, fatendum est oratoriè hæc à Plinio dicta, gnara propter illas se peti: verumque esse Conchas hæc vnionum feraces testam vtramque comprimere, si tangantur, quod etiam in alijs quibusdam Conchis obseruatum est. A piscibus quoque piscatoribus periculum impêdet, quos canes marinos appellasse visus est Plinius his verbis: Inter scopulos maior pars inuenitur, sed in alto quoque comitantur marinis canibus, nec tamen aures feminarum arcentur. Meminere & nauigationum Indicarum scriptores piscium quos Tubarones & Hayos nuncupant Indi, magnam cladem apud Commorini caput (vbi Regia piscatio est) quotannis adferre Conchas quærentibus; maris quoq; violentiam multos absorbere. Hinc quotidiani mulierum ploratus super filiorum ac maritorum funere, cum tamen nec ideo piscationem omittant, partim ob Lusitanorum metum, à quibus impelluntur, partim ob pauperiem quam ita solantur, inducti lucri cupiditate, quæ nullam periculorum considerationem adhibet, etiam summo alias in vitæ discrimine. Ob hæc itaq; pericula varij piscandi modi inuenti sunt, pro regionum diuersitate. Vt retibus olim capiebantur, audi ^c Arrianum. Megasthenes, inquit, scribit Conchas, in quibus Margaritæ gignuntur, retibus capi circa Indiam. Gregatim autem multas in illo mari veluti apes depasci, regemque suum habere aut reginam, ac si contingat regem comprehendi à piscatoribus, facillè reliquum etiam examen circumdari reti. At si rex effugerit, reliquis capi non posse, earum carnes Indos corrupti sinere, offe ad ornatum vti. Quidam tradunt, inquit Plinius, sicut apibus, ita Concharum examinibus singulas magnitudine & vetustate præcipuas esse veluti duces, miræ ad cauendum solertiæ; has vrinantium cura peti, illis captis facile cæteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas sale in vasis fictilibus, exesa (alias erosa) carne omni nucleos quosdam corporum, hoc est vniones descidere in ima. Eadem ^d Aelianus his verbis: Indica Margarita hoc modo capitur. Vrbs est nomine Perimuda, cui eo tempore cum in Bactris Eucratides regnaret; Soras ex generis regij stirpe natus imperauit. hanc quidem ipsam ichtyophagi inco-
Lentes Margaritæ retibus in orbem circa littus amplissimum extensis, comprehendunt. Margaritifera Conchæ magnorum Stromborum similitudinem gerentes, gregatim nant, & quemadmodum apum examina reges, sic eæ habent tum coloris, pulchritudine, tum magnitudine præstantes. Summa autem contentione vrinatores ideo certant ad capiendum gregis ducem, quod eo captum cunctum regem rectione orbatum, non loco se mouentem assequuntur. Quam diu quidem rex fugiendo elabi potest, sapienter eas regit & conseruat, iam porro captas in paruulis dolijs sale condiunt: vbi cum contabuerit caro, & defluerit, Vnio solus relinquitur. Idem alibi: Bona tempestate & tranquillo mari Conchæ Margaritifera capiuntur: eas posteaquam piscatores comprehenderunt, ab illis Margaritæ libidinosorum animorum illecebram eximunt. Si quis à latere Conchæ manum subijciat, facillè à saxo auelli scribit Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ. Hæc ferè veteres de capturæ ratione tradunt: recentiores alia. Ormus vrbs, inquit ^e Ludouicus Romanus (tradam enim primum piscandi modum apud Orientales) in insula sita est. Procul illic itinere dierum trium leguntur Conchæ, quæ pariunt Margaritæ venustiores, grandioresq; cæteris baccis. Sunt ibi nonnulli qui piscatu Concharum victum quæritant. Hi vè cymbis in mare iactum faciunt prægrandis saxi dependente fune: idque fit ab gemina cymbæ parte, vt vtring; iactis in profundum lapidibus cõstabiliri naui nō aliter, quàm si in anchoris foret, possit. Firmata suo pondere cymba, alius cui id munus obtrigit, in æquor iacit funem saxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus tergumq; dependente, alligato pedibus lapide, se vibrat in pelagus, subtrusq; aquas vrinantium more natat: actusq; in profundum ad passus quindenos, tantisper vrinat, donec legerit Cõchas, in quibus delitescunt Vniones ac Margaritæ, collectas manticæ indit: lapidemq; protinus quo pedes grauibantur, abijcit, funiq; innixus in superiora euadit. Quibus partim subscripsit: partim & alia insuper addit Iohannes Hugo Linschotanus de ^f Ormutianis Margaritis sic loquens. Eas vrinatores aquam decem aut viginti vlnarum spacio subeuntes piscantur. Ostreis Margaritæ continentur, quæ maiores habent, supernantant aliquantulum; Minores Aliof-

Contra Rō
deletium.Concharū
sensus.Canes ma-
rini.^g Li. 9. c. 35
Tubarones
& Hayos
plices.Retibus ca-
piuntur.
^c De rebus
Ind. lib. 8.^d Lib. 15. de
anim. cap. 8.e Lib. 3. de
reb. pers. c. 2.
Piscandi
mod. apud
Orientales^f Nauig.
Ind. Orient.
cap. 84.

Aliosfar dictæ in fundo maris ferè reperiuntur. Vrinatores nudi ac cophino succincti eundem confestim implent, scaphisq; inferunt, paratis ad illum finem, in quibus dispositi, vrinatores exonerant. Ostrea mox in terram abiecta soliq; siccanda exposita sponte reserata baccas manifestant. Completa eius diei captura piscatores cuncti cum duce, militibus, coadiutoribus, & tutoribus regijs conueniunt, ipsamq; prædam diuidunt. Prima regi portio cedit, secunda duci & militibus, tertia Iesuitis, qui ibi claustrum habet, eamq; provinciam ad Christianam fidem perduxerunt, quarta vrinatoribus summa cum æquitatis distributione cura, hæc ille. Aestiuo autem tempore hæc piscatio celebratur, apud Commorini caput. Similis fit piscatio prope insulam Dialaccia dictam, Coromandel, & Zeilam quam Andreas Corsalus Taprobanam putat antiquis dictam fuisse. Hanc idcirco singulis annis bis adeunt Mauri, aliæq; gentes quæ urbem Caël regi Coulami subiectam incolunt. Nec aliter piscantur in India maiori sita versus orientem. Hæc (teste M. Paulo Veneto) in regna quinque diuiditur, in primo eius regno nomine Var, inueniuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentem & insulam quandam sinus maris ferè vadofus; quippe qui in aliquibus locis profunditatem decem passuum, in quibusdam trium, & duorum, ubi leguntur Margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores, adducunt res multas naues, magnas & paruas, & conducunt multos homines qui in profundum maris se dimittant, piscenturq; marinas Conchas, ex quibus vniones colliguntur. Porro piscatores illi quando aquam amplius ferre nequeunt, enantant; & rursus se præcipientes dant in mare, quod per diem multis replicant vicibus. Sunt etiam in sinu illo grandes pisces, qui homines facile occiderent, nisi huic periculo succurreretur in hunc modum. Conducuntur à negotiatoribus magi quidam qui Abraiim dicuntur & hi incantationibus suis, & diabolica arte coniurant pisces illos, ut neminem lædere possint. Nocte verò quando à negotiatoribus Margaritarum piscatio intermittitur, relaxant magis cõiurationem suam, ne fures nocte sine periculo sese in mare demittant, & tollant Conchas cum Margaritis. Fit autem hæc Vnionum piscatio non per totum annum, sed duntaxat per Aprilem & Maium. Verùm in tantillo tempore colligitur immensa Margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem: Magis verò tribuunt vigesimam partem & piscatoribus quoque commodam præbent mercedem. Cæterùm à medio Maii Margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco: sed in alio quodam, qui trecentis miliaribus ab isto distat & ibi colliguntur per Septembrem & Octobrem. Valschus Nunney (qui castelle regis nomine magnam remotissimamq; noui orbis partem occupauit) Chiapen & Tumacum (regionum quarundam Noui Orbis ad meridiem regulos) retia habere & piscaria Concharum Margaritas gignentium littora, pro prædijs, intellexit, quas tanquam è viarijs eripiunt regulorum egregij vrinatores, ad id exercitium à teneris educati, sed quieto tranquilloq; mari litus æstu deferente, quò facilius ad earum stationes submergi queat. Et quò maiores Conchæ sunt, eò profundius inhabitant: minores verò, uti filie, propiores aquæ margini: minimæ uti neptes, supercilio viciniore degunt. Ad ima Cõchylia ad mæsuram staturarum virilium, trium & quatuor interdum, descendunt. Ad filias aut neptes dimidio femore tenus & minus aliquando, subnatant: Quarum etiam post se datum à feris tempestatibus æquor, multitudinem in arena ab vndis proiectamq; in litus reperiunt, & in arena legunt, minutis baccis, ut narrat Petrus Martyr. Itaq; in vtraq; India aut vrinando capiuntur aut reti, qui postremus piscandi modus non vsque adeo laudatur: non quia paucas Conchas ita capiant (contra enim euenit) sed quòd metus sit vbi tot capiuntur, mare sterilefeat aut paucas amplius producat. Narrant enim in Cubagua insula Occidentalis Indiæ, cum reti annis aliquot cõtinuis magnam Concharum copiam cepissent, H paucas post aliquot subsequentes annos apparuisse, nec tam celebrem vtilemq; fuisse piscationem. Circa autem insulas grandes Vtique dictas, quæ sitæ sunt vltra promontorium S. Sebastiani, satis copiosè inueniuntur Vniones: eos tamen non eximunt, ut in prædictis regionibus. Conchas enim quas è mari accepere, primum coquunt, atque ita Vniones paruos magnosq; & rubros & multos accipiunt: certumq; est multos hic inueniri, maiorq; inde haberetur copia si recte è Conchis eos eximere scirent, ut in alijs regionibus faciunt. Vbi Americus Vesputius testatur eas nisi benè maturi sint & cadant ex Conchis, non esse perfectas, & consumi paruo tempore, hocq; respectu habito debere colligi quando voluit excidere. Conchas margaritiferas piscandi modum, qui apud Scotos in vtu est, describens Boethius, ait: Sensus illis tam acutus inest, ut si altiore in littore astans vocem emiseric, „ aut lapillum quantumuis minutum in aquam conieceris, repente se subtrahentes subsidant „ vniuersæ. Ea enim illis thesauri custodiendi naturalis indita est solertia, haud ignoranti- „

Taprobana

Vt contra
pisces se de
fendunt.Tempus pi
scandi.Cur non am
plius reub.
piscantur.Piscatio a
pud Scot.
Cõcharum
margaritife
rarum soler
tia.

Abus videlicet quanti sit pretij apud mortales, luxur ex fœtu suo comparatus. Itaq; piscantes quoque id maximè obseruant, vt primo attractu testas coniunctas arctissimè detineant, protinus illis alioquin Vnionem euomituris. Quaterni aut quini humerorum tenus flumen ingressi, atque in orbem stantes, contum alterutra manu, quo firmius consistant, fundo fixum tenent. Inde oculis per aquæ limpiditatem prædas collustrantes, pedum digitis (nam manibus id fieri prohibet altitudo) testarum torturas placidè comprehendunt, atq; astantibus vacua manu excapiendas præbent. Hæc Boethius ex antiquis, vt apparet, mutuatus.

ORTVS, GENERATIO.

N quot Concharum diuersis speciebus ab autoribus vniones nasci dicatur, & in qua parte, item quomodo generentur, age videamus. Res enim hæc cum sit difficilis & controuersa satis, diligenter à nobis examinanda est. Certum est in Concha margaritifera propriè dicta seu Matre Perlærum optimos atque plurimos nasci. Rondeletius ex Plinio in Concha echinata, quam postea depictam atque descriptam exhibebimus, Vniones reperiri testatur. Hic obiter annotat Zoographus, Plinium & Androsthenem de eadē planè Concha sentire ipsi videri, non de diuersis, vt putauit Rondeletius. Sic enim ^a Plinius: Iuba tradit Arabicis (margaritis) Concham esse similem Pectini insecto (id est vt ille interpretatur, aliter quàm Rondeletius, nō scēto, non cælato. *ὁ δὲ γλυπταὶ γὰρ, ἀλλὰ λῆον τοῦ ὄσπραον ἔχει*, inquit Androsthenes) hirsutam Echinorum modo. Pro quo Androsthenes dixit, *ὅτι δασὺ τοῦ ὄσπραον ἔχει*. Græcis enim *δασὺ* hirsutum, non spissum significat. Addit & aliud ex Androsthenis eodem loco translaturum. Vnionem in carne ipsa esse grandini similem. Quamobrem dubitat Zoographus an rectè Rondeletius Plinij verba de Cōcha Echinata accipiat. Androsthenis verò verba de Berberi: cum vel Plinium vel Iubam ex Androsthenes sua mutuatum appareat, (vel contrā) & cætera quidem rectè translata videntur, sicut & *δασὺ* hirsutum: echinorum autem modo, de suo adiectum, quasi hirsuta aliter esse nequeant, nisi Echinorum modo rigeant. Nec est quod aliquis testam simul hirsutam læuem esse miretur: cum læuitas ad superficiem pertineat, hirsuties ad enascentem materiam. Sic & Mytulorum quorundam testa læuis hirsutaq; est. Sed cum Berberi Rondeletij hirsuta non sit, rem in medio diligenter existimandam relinquit. Interim Concham echinatham vocari, quam sic aptè Rondeletius ad re ipsa vocauit, probat. An verò Plinij Concha hirsuta sit Echinorum modo, dubitat. Nascuntur Margaritæ, inquit, Cardanus, ex Conchylis rotundis nobiliores, sed tamen minus rotundæ: aliæ ignobiles rotundæ ex ob-

In quibus Conchis generentur.

^a Li. 9. c. 35.

Clongis, quasi contraria ratione, striatum est genus vtrumq; Conchyliorum, & in imo mari moram ducit. Et rursus: Ignobile Margaritarum genus ex Nacaronibus (sic enim ostrea vocant longa: seu melius dicam Conchylia quòd striata sint) nascitur. Bellonio Nacre de Perle Vulgo Gallicè appellatur Margaritifera Cochlea. Sed Nacaro Cardani alius videtur, cum Ostreum longum esse dicat, in quo reperiuntur Vniones. Bellonij Nacra rotundior est, nec ferax Vnionum, Rondeletio affirmante: quare potius fuerit Berberi, quæ Cōcha est oblonga, & à Rōdeletio similiter Nacre de Perles vocatur Gallicè pro Matre Perlærum. Conchæ quæ torno fastigiata in capite testas habent maculisq; asperas, apud Scotos magno numero in limpidissimis purissimisque amnibus, ac nullo vnquam limo turbidis, qua profundissimi sunt, reperiuntur, Margaritas concipere, vt Boethius tradit. Vniones, inquit ^b Plinius in nostro mari reperiri solebant, crebrius circa Bosphorum Thracium, rufi ac parui, in Conchis quas Myas appellant. Minutos Vniones ex Mytulorum Conchis se extraxisse scribit Syluius. Dalechampius ad ea verba Plinij: Rufi & parui, in Cōchis quas Myas appellant; hoc adiecit scholiolum: Tales hodie reperiuntur in gelidissimis quibusdam Auernorum riuis & torrentibus. In riuis etiā & fluuijs Musculos Mytulosuè aliquādo Margaritas ferre audiuit Zoographus circa Horenbach Germaniæ oppidum. Chares Mytilinæus nasci quoque scribit in Concha simili Ostreo, quæ sit *ἀδρὰ καὶ προσηκνῆς*: id est plena, vel crassa & oblonga: carnem continens magnam albam & valde odoratam, videtur autem Berberi dictū alijs intelligere. In Acarnia quæ vocatur Pinna gignit Vniones teste ^c Plinio. Theophrastus apud ^d Athenæum nasci in Ostreo Pinnæ simili, sed minore Margaritam tradit. In Pinnis quibusdam Indicis quæ in mari Orotignæ & insularum quæ in eo sunt, Chira videlicet, Chara & Procosi, inueniuntur, quarum descriptionem in capite

Concha echinata cur dicta.

Nobiliores & ignobiliores vnde Nacaro.

Cochlea margaritifera.

Myes. ^a Li. 9. c. 35.

Ex cōcha simili ostreo.

Pinna. ^c Li. 9. c. 35. ^d Lib. 3.

Cochleæ
Margariti-
feræ.

Nautili de-
scriptio.

Qua Con-
chæ parte.
e lib. 9. c. 35

Multi in v-
na Concha.

Generandi
modus.
f lib. 9. c. 35.
Ex rore.

g Lib. 3.
Quâdo plu-
res genera-
tur.

Non nasci
ex rore.
b Cap. 36.

de Pinnis trademus, nascuntur Vniones nō admodum boni laudatq; coloris. Russi enim sunt, aut ex rubro nigrificantes, & interdum nigri ferē. Inveniuntur & albi, sed non probantur. Hos tamen non negligūt Indi, vbi Pinnas has aperuerint. Præstantioribus enim Margaritis miscant, ut sic pondus & copiam augeant; veluti si quis tritico hordeum aut auenā misceat. Sed mercatores exercitati has fraudes facili nō uere: quocirca minoris emunt. In suata men specie rotunditate sua cum cæteris certant. Quod mirum multis videtur, cum Pinnæ sint oblongæ, & in alijs pinnis oblongi sæpius inueniantur, ut in rotundis Conchis: seu Ostreis plerumque rotundi. Plinius Cochlearum Margaritiferarum multa genera esse scribit, cuiusmodi sunt, Pentadactyli, Melicembates, Echinophoræ & permultæ aliæ. Narrant & Cochleas Margaritas ferentes; & Muricis genus Orientale, marginē seu labro in larum se protendente, roseo intus colore: Vidit Zoographus genus Conchæ Margaritiferræ argento conclusum, speciem vsumq; poculi præbere: pede nimirum addito ex argento, & labris eodem instructis. Concha tota forma ferē nauiculam præ se fert, & interstitia quadam tabulatorum instar intrinsecus habet, in summo operculum membranæ instar obtendi audit: quæ sanè descriptio Conchæ Nautæ seu Nautili nostri alterius optimè cōgruit. Aelianus in India Margaritiferas Conchas magnis Strombis similes facit: Ex quibus liquido falli constat Rōndelerium, qui asserit Vniones in bivalvibus tantum Conchis gigni. Quocirca cum Plinio concludamus: non vnico in Conchæ genere nasci: sed testatorum, quæ Vniones habent, alia esse Strombode, alia bivaluia: quamuis in his frequenter inueniantur; in illis autem perquam raro. In Ostrei carne eos gigni Androsthenes est auctor: Cardanus * in testa: Plinius: Non semper, inquit, in media carne reperiuntur, sed alijs atque alijs locis. Vidimusque iam in extremis etiam marginibus veluti Conchæ exeuntes, & in quibusdam quateros quinosque, Et: Crassescunt etiam in senectæ, Conchisque adhærescunt, nec ijs auelli queunt, nisi lima. Quibus vna tantum est facies, & ab ea rotunditas, auersis planicies, ob id tympana nominantur. Tympania hæc quatuor syllabis legit. Græcè mauult in prima inflexione generis masculini τυμπανια, & προταλαν μαργαριτω dicere Zoographus. Cæterum quatuor aut quinque in vnica reptos Concha, non est mirum. In India enim cum Conchas aperiant, præter aliquot mediocris magnitudinis vniones inueniunt etiam multos veluti minuta grana, aut arenulas: Narrat Americus Vesputius se in quibusdam Ostreis Indicis centum & triginta, in quibusdam verò pauciores reperisse. Porro, quod ad eorum originem attinet, varia est super ea autorum sententia. Plinius sentiens alios esse Concharum partus, alios verò abortus, & ore nasci ex quorundam sententia refert. Verba eius adscribam: Has (Conchas) vbi genitalis anni stimulauerit hora, pendentes sese quadam ositatione, impleri roscido conceptu tradunt, gravidas postea eniti, partumque Concharum esse Margaritas pro qualitate roris accepti: si purus influxerit, candorem conspici; si verò turbidus, & foetum sordescere, eundem pallere, & celo mianante conceptum; ex eo quippe constare, cœlique eis (Mantisc. cæli quicis) maiorem societatem esse, quàm maris: inde nubilū trahi colorem, aut pro claritate matutina ferenum. Si tempestiue fatientur, grandescere, & partus. Si fulguret, comprimī Conchas ac pro ieiunij modo minui. Si verò & tonuerit, pauidas, ac repente compressas, quæ vocant phyllemata, efficere, speciem modò inani inflatam sine corpore; hos esse Concharum abortus. Hæc tenus Plinius, qui cum ijs, quæ ab Isidoro Characeno apud Athenarum dicuntur, non consentit. Sic enim scribit: Aiunt cum sæpe tonat, & imber largior effunditur, tum magis Pinnas concipere, Vnionesq; plurimos generari, & insignis magnitudinis. Hyeme in profundis maris gurgites pinnas demergi solitas; æstate verò adnantes hiare noctu, diuque compressas; quotquot scopulis saxorumvè cauis sese affixerint, radices agere, & ibidem commorantes Vniones parere. His hæc continuo idem subiungit: Eisdem cibum capere; ac fecundicare sui parte, quæ carni adhæret; huius etiam Conchæ ori adnasci, quem Pinno-phylacem vocant paruo Cancro similem, brachijs in forfices bifidis, qui hospiti cibum curet; carnem ab ore veluti radicem quandam pertingere ad Concham vsque mediā, iuxta quā Vnio genitus in solida Conchæ parte augetur, & alitur quamdiu adnexus fuerit; cum verò abscissuram gemmam caro subnascens molliiter præfectam à Concha separauerit, amplexcti quidem & retinere se iunctam, verum nihil alere præterea, sed leuiorem, nitidiorem, puriorem efficere. Ex quibus patet Margaritam partum Concharum esse, non autem concipi ex rore, ut Plinius tradit, & eum imitatus Solinus. Conchæ, inquit, sunt, in quibus hoc genus lapidum requiritur, quæ certo anni tempore luxuriante conceptu, sitiunt rorem velut maritum, cuius desiderio hiant. Et cum lunares maximè liquuntur aspergines, ositatione quadam hauriunt humorem concupitum: Sic concipiunt, grāuidæq; sunt, & de

A *laginæ qualitate reddunt habitus Vnionum.* Nam si purum fuerit, quod acceperint, candidant orbiculi lapillorum, si turbidum, aut pallore languescunt, aut ruffo innubilantur. Ita magis de cælo, quam de mari partus habent. Denique quoties excipiunt matutini aeris semen, fit clarius Margaritum: quoties vespere, fit obscurius. Quantoq; magis hauserit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repente micauerit coruscatio, intempestiuo metu comprimuntur: claulæq; subita formidine vitia contrahunt abortiua. Aut enim perparuu- li fiunt scrupuli, aut inanes. Conchis ipsis inest sensus, partus suos maculari timent, cumq; flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuscentur lapides solis calore, subsidunt: & se profundis ingurgitant, vt ab æstu vindicentur. Huic tamen providentiæ, (videtur quippiam deesse) ætatis opitulatur, Nam candor senecta disperit: & grandescunt Conchis grandescunt Margaritæ. Hucusq; Solinus, ex quo hæc Marcellinus: Testæ rore grauidæ Margaritæ edunt minutas, binas, aut ternas: vel Vniones sic appellatas, quod eius terræ (eiusmodi) Conchulæ singulas aliquoties pariunt, sed maiores, idq; inditum est ætherea potius deriuatione, quam laginis pelagi hos oriri fœtus, & vesci: quod guttæ matutini roris iisdem infusæ, claros efficiunt lapillos, & teretes: vespertini verò fluxuosos contrâ & rutilos, & maculosos interdum. Minima autem vel magna, pro qualitate haustum figurantur casibus variatis. Concussæ verò sæpissimè metu fulgurum inanescent, aut debilia pariunt, aut certè vitij defluunt abortiuis. Hæc ille. Sed quæ de fulgure cum Solino ait, non conueniunt cum ijs, quæ Aelianus, & Iohannes Tzetzes scribunt. Ille enim ait Margaritam maris fœturam esse, & ex quorundam opinione ad partum deduci, cum in apertas Cōchas fulgura affulserint: hic autem eorum opinionem recitat, qui ex fulgure nasci putant, conglobariq; statim cum fulgur in Conchas eiusmodi hiantes fulserit: versus eius hi sunt de Margaritarum generatione:

Ex fulgure.
Chel. 11.
175.

Διπλὺς δὲ λόγος λέγουσι τῆς μαργαροποιίας
Οὐς μὲν γὰρ τὰ τῶν λέγουσιν ἐξ ἀστραπῆς γενέσθαι,
Οὐς δὲ μοι πάλιν λέγουσιν ἔναι χειροποίητους.
Καὶ πῶς μοι κατὰ τοὺς ἀστραπῆς μαργαρίτους,
Φασὶ τινὲς τὰ Ὀστrea ταῦτα τὰ τῶν μαργαρίτων
Τὰς πτυχὰς ἀναπτύσσαντα, μένειν κινωγμένα.
Τῆς ἀστραπῆς σκηφίας δὲ μέσῳ πτυχῶν ἐκείνων,
Ἐναι γὰρ ἐφω ἀβαθὴ τῶν θαλάσσης ἐκείνης
Εὐθὺς σφαιρούσθαι κατ' αὐτὰ τὰ Ὀστrea, μαργαρίτους. Id est.
Duplicem autem rationem tradunt Margaritarum generationis.
Aliquis enim harum dicunt ex fulgure nasci,
Aliquis autem rursus mihi dicunt manu fabricatas.
Et primum mihi audi fulguris Margaritæ,
Avunt quidam Ostrea hæc Margaritarum
Plicas cum explicauerint, manere aperta,
Fulgure enim irradiante medium plicarum illarum,
(Esse enim dixi non profundum mare illud)
Statim rotundare per se Ostrea Margaritæ.

Verum vtraque hac opinio, si facile conuelliatur, Quomodo ad Ostreas peruenire roscidus aer potest, si altius in mari immerse sint, quam decē, & duodecim orgyas, ad quas vix de rore, & fulgure.

Refutatio
de rore, &
fulgure.

D euenire deberet, si huic opinioni credamus. Plinius præcipuū cādorem custodire pelago altius mersas, quam vt penetrent radij tradit. In quē locum hæc Massarius. Videtur, inquit Plinius, ex verbis, quæ paulò suprà retulit, sibi ipsi contradicere: nam si Conchæ hæc Margaritiferae altius, & in profundo maris stabulentur, vt hic libro tricesimotertio testatur, vbi ait: Vt iam minus temerarium videatur è profundo maris petere Margaritæ, tanto nocentiores fecimus terras: quo pacto tanto aquæ interuallo pendentes sese quadam oscitatione impleri roscido conceptu, & pro qualitate roris accepti Vniones candidi, & fordidi atque pallentes fieri poterunt? Propterea cum in fundo maris Conchas degere secundum naturam sit, censeo Margaritæ neq; concipi, neq; eiusmodi qualitates roscido humore suscipere: res ex carne sua generari, qualitateq; eiusmodi eius per ætatē accidere. Hæc ille: cui Car danus ad stipulatur. Fabulosum, inquit, eas ex celi rore cōcipere. Irē Rondeletius superiora Plinij verba cū recitasset de generatione Margaritarū, & Cōcharum eandem fallam esse

Lib. 9. ca.
35.

Ex carne
generari.

Nō esse par-
tus Ostreo-
rum.

Piscis co-
lumbus.

Alia refuta-
tio non na-
sci ex rore.

¹ Hist. Ind.
lib 19. c. 8.

Cōciliatio
opinionū.
^m Lib 2. de
gemmis, ca.
14.

Fulgure nō
nasci.

^m Chel. 11.
375.
Tzetis co-
pinio.

opinionem, quam tradidit Plinius, confirmat: nimirum Margaritæ esse Concharum par-
tus, & ex fœcido succo generari. Etenim, inquit, testa silicea intertæ: omnia sponte, & non
ab alijs procreantur: neque aliud quicquam procreant. Neque idem partus à diuersis
editur, quemadmodum Vniones à diuersis specie Conchis, siue Ostreis. Adde quod om-
nia, quæ procreant, statim quæque temporibus fœtus suos concipiunt, & emittunt in lu-
cem, cum in varijs Ostreis aliquando Vniones reperiantur; aliquando nulli: modò hoc
tempore, modò illo, Aegyptij hodiè externis mercatoribus in Aegyptum proficiscenti-
bus, narrant de pisce columbo, quem orbem vocauimus, eadem ferè quæ Plinius de Con-
chis Margaritiferis, eum scilicet ore hiantem rorem excipere, ex quo deinde Vniones effi-
ciat. Sed fabulosa sunt ista, neque enim vnquam in eiusmodi pisce inuenti sunt Vniones,
neque ros haustus non posset non in Ventriculo immutari, & concoqui, vel vnà cum excre-
mentis alijs excerni. Hactenus ille, Nauigatores isti Indici alias rationes adiungunt, quò
minus credant lapillos hosce ex rore nasci, in Concha vna plures reperiuntur, non planè
eiusdem magnitudinis, coloris, formæque: quod fieri debuisset, si ex rore generarentur.
Et cum tradant ex puro rore candidos nasci, ac nitidos, ex turbido verò pallefcientes, nec
tanto splendore nitoreque præditos, quam nobis dabunt rationem opinionis huius asser-
tores nigrarum Margaritarum, aut aliorum colorum? Nam¹ Gonzalvus Ouiedus tradit
se Margaritas habuisse colore nigras, vt est carbo, fuluas, splendentes, vt aurum, sine splen-
dore, seu obscuras, coagmentatas densasque, ad cæruleum vergentes colorem; item ad viri-
dem, & alijs coloribus præditas. Quidam ex recentioribus, vt antiquos cum iunioribus
concilient, originis diuersitatem dissimili earum genesi acceptam referunt, non autem au-
torum ignauia, aut oscitantia. Nec enim video, inquit^m Franciscanus Rueus, cur cui-
quam mirum videri debeat, si pro diuersa cœli constitutione illarum generatio variet.
Quid namque prohibet aliter nasci eas, quæ ab Erythraeo mari, quæue à Taprobanæ, &
Toidis, vel etiam ab Arabiæ petuntur littoribus? secus autem quæ à Paria viciniq; Au-
strinis, vel etiam Occiduis septentrionalibusque Oceanis ab edoctis vrinarijs solertissima
petuntur arte. Proinde Plinium rerum naturalium peritissimum nullius inscitia, aut ne-
gligentia insimulandum censeo, quòd de Margaritarum natalitijs aliter scripserit, quam
Australinarum, Occiduarumque nuper inuentarum regionum lustratores, quorum moni-
menta prætereo, ne prolixior sim, Sat namque nobis in præsentiarum fuerit apud omnes
conuenire, Conchas pro sua ætate, ac magnitudine maiores, pro roris verò (appetente
genitali tempore) concepti puritate, vel obscuritate generosiores, vel ignobiliores eniti.
Qua ratione vberiorum has cum coeliacæ naturæ, quam cum equorea consensum, & cogna-
tionem obtinuisse manifestum puto. Hæc ille, cuius conciliatio nullius planè apud me est
momenti. Nam quamuis in quibusdam rebus regionum, & locorum diuersitas diuersos
generandi modos proferat: tamen rationes prædictæ non patiuntur Margaritas è rore na-
sci: quemadmodum neque à fulgure, quod reprobauit^m Iohannes Tzetzes, asserens, puta-
re se in mari generari lapillos quosdam, qui cum in Concham ceciderint huius testæ læui-
tate nitoreve acquirere splendorem, sicque fieri Vniones: versus eius clarioris doctrinæ
gratia adferam:

Εγὼ τὸ φυσικὸν τῆς ἀστραπῆς ἢ τοῦ φω-
τὸς ἔχοντος δὲ δοκῶ τὰς ἐξ ἡρώων πάλιν,
λέγω δὲ ἐπὶ τῷ θαλάσῳ εἶναι καθαρὰ τὰ
καὶ τὰς ἐκείναις λαγγὰς ποιεῖν ἀργυροχρῶς.
καὶ λέγει τῶν ὀστρέων δὲ τούτων τῶν μαργαρίδων,
τυγχάνειν ἀργυροχρῶα, καὶ χρῶς τῆς μαργαρί-
τῃς δὲ λαγγῆς ἐπὶ τὸ πᾶσι τῶν ὀστρέων,
Γιγνεται διαγέγραφοι τῷ λεῖψ τῶν ὀστρέων
καὶ εἰληψιν δὲ λάμβαναι, καὶ μαργαροὶ καλοῦνται. Id est.
Ego autem illud naturale fulguris non tollero,
Finitimum fabulis autem arbitror illud ex sanie (rore) rursus.
Dico autem illic mare esse purissimum,
Et illic lapillos facere argentei coloris.
Et putamina vero Concharum, harum Margaritarum,
Quotquot autem lapilli intra ceciderint Conchas,
Fiant splendidiore lauore Concharum
Et splendorem accipiunt atque Vniones vocantur.

Sed

- A** Sed hæc opinio, quamvis magis prædictis probabilis videatur, necdum recipienda videtur. Nam in Concharum carne interdum inuentos Vniones cum legimus, rotunditate insigni, & splendore. Igitur penetrare carnem quamvis mollem non possunt. Præterea testis Concharum plurimos adnatos fuisse cernimus: unde Cardanus non admodum ineptè est testis Margaritas originem trahere suspicatur his verbis: Generari Margaritas in testa, non in carne, substantiæ primùm similitudo ostendit. Visa est etiam Margarita testæ suæ iuncta: & ob id testæ earum intus inæquales sunt. Margaritæ ipsæ forma diuersa, pleræque; tamen ad rotunditatem vergunt: & quo maiores fuerint, referunt eo limbo esse propinquiores: & alibi: Vidi ego nuper frustum matricis, in quo plures Vniones intus concreti erant, non secus, ac lapidum coagmentis (quæ rochas, id est, conos, à figura vocant) gemmæ. Nam profundiores aliæ, aliæ altiores, rotundæ, planæ, informes, veluti in cinere castaneæ, ita in matrice sepultæ erant. Verisimile igitur est, postquam ab initio tam facile auelluntur, expressum liquorem è testa veluti guttas in rotundam formam cogi. Inde facta additione ex eodem lento humore per cortices augeri, atque con crescere, demum forsan electas alia Ostrea producere: veluti piscium oua pisces. Et vtrunquæ sit, prægrauatas magnitudine testas illas spontè eijcere. Non sunt tamen Margaritæ duritia lapidea; neque ideo quicquam quod in animali durius oriatur Vmblicis marinis. Hactenus Cardanus. Androstheni Rondeletius assentitur: is autem apud Athenæum, ait τὸν λιθὸν ἐν τῇ σαρπὶ τῆ Ὀστρείας γινώσκει, ὁστρεὸν ἐν τοῖς σπέρμασι τῶν χάλαζων, id est, in carne Ostrei gigni Vnionem, quemadmodum in suum carne grandinem. Idem Iuba tradit referente Plinio, Arabicis Concham esse similem pestini insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum Vnionem carnis grandini similem. Hanc nos sententiam tuemur, & Indorum auctoritate confirmabimus, præsertim qui Cubaguan insulam incolunt. Hi enim Vniones in Conchis eo nasci modo tradunt, quo oua in Gallinis. Nam in gallinis grandiora propeque matura foraminè propinqua sunt, vt excludantur citius ijs, qui minora sunt minusque; matura, & in vteri interioribus recundita. Ita quoque Ostrea hæc Margaritas ferunt magnas prope testarum ora, paruas interius magis, vt mirum non scripserit Plinius, partum Ostreorum Vnionem esse. Quidam non ineptè lapidum in diuersis animalibus nascentium generationi comparant horum originem. Inter quos est Rondeletius, & Alexander Benedictus, qui sic scripsit: Vidimus lapides ex vesica cictos magnitudine oui gallinæ: quos paulatim viscosa materia obducta, veluti in crustas varij interdum coloris, igneus calor indurauit: atque ita incrementum sensim traduntur. Margaritæ etiam in Conchis eo modo fieri traduntur, gemmarijs varios veluti in cœpis cortices torno detegentibus. Et Rondeletius: Eadem ratione, inquit, arbitror Vnionem in Conchis con crescere, quæ grandinem in porcis, calculum in renibus, vel vesica. Quo anno hæc scriberemus, mortuus est quidam, cui in altero rene erat lapillus tot particulis confians, quot in rene venularum erant ramuli, quarum particularum lapilli, extremū veluti caput marmoris rotundi, & candidi frustulū referebat, vel Margaritæ maiusculæ figuram, & splendorem; id ex piruita vitrea concretum fuisse existimo. Quare nec mirū si in Ostreis, & Conchis senescentibus Vniones reperiuntur. Talia Rondeletius. Mollis est vnio in aqua, & vbi ex ea eximitur, indurefcit veluti corallum, vt referunt nauigationum Indicarum scriptores. Idque est, quod his verbis dixit Plinius: In aqua mollis Vnio protinus durefcit. In mari del Sur dicto scribit Gonzalvus Quietus inueniri Vniones centum pyri formæ, antequam vnus rotunda. Incolæ Cubaguæ insulæ, quæ in Occidentali India sita est, asserunt Ostrea Margaritas ferentia certis temporibus producere certum humorem rubrum, & sanguineum in tanta copia, vt tingant, & inturbent aquam eodem colore. Nemo tamen rectè existimabit hunc humorem esse materiam, ex qua fiant Margaritæ, quia in nullo alio loco, vbi Margaritæ abundant, hoc obseruatum legi. Certum autem est succum aliquem clarum tenacemque esse. Illud quoque refert ad harum γένεσιν, quod Androsthenes in descriptione Parthiæ tradit apud Athenæum. Pinnarum, quæ in alto degunt clarissimos esse Vniones, puriores, grandiores: contrā illarum, quæ per æquoris summa fluitant, & sursum euehuntur minores: colorisq; nubili, quia solis radijs percutiuntur. Quæ etiam Plinius de vnionibus in Conchis Margaritis feris nascentibus confirmat his verbis: Miror ipso tantum eos coelo gaudere, sole rubescere, candoremque; perdere, vt corpus humanum. Quare præcipuum custodiunt pelagiæ altius mersæ, quam vt penetrent radij. Non etiam illud, inquit Aelianus, me fugit, auulhis his lapidibus (vnionibus è Conchis) quasi redemptionis pretio persoluto, Conchas liberas dimitti, iterumque Vniones renasci. Quod si priusquam lapis eximitur, huius altrix bestia moriatur, vnā cum carne putrescere, & perire dicitur.

Refutatio
opinionis
Tzerzæ.

Cardanio-
pinio è te-
stis otiri.

Androsthe-
nis opinio:
o lib. 3.
p lib. 9. c. 35

Generatiue
oua.

Cōparatio.
9 Lib. 32 de
cur. mor. ca.
34.

Grando, vt
in porcis cō
crescat.

Molles in
mari Mar-
garitæ.

Materia v-
nionum.

Lib. 3.

Lib. 9. cap.
35.

Aceto dissol-
uuntur.
* Lib. 8. c. 3.

X historijs, quas infra recitabimus, cum de luxu agemus, liquet Margaritas aceto dissolui. Vnde Pausanias: Τα μάργαρα από λυδαί υπό τῆ οξύς dixit. Vitruvius. Aceti vis dissipat, & dissoluit ouum, plumbum, æs, item Margaritam. Et obscurus quidam: Margaritæ velut testa oui aceto mollescent, & resoluuntur. Distillantur etiam, & colliquantur, quæ lapidea sunt, inquit Cardanus, sed molliora, vt Margaritæ, coralli, Smaragdi.

Vt dissol-
uantur.

Vt ergo Margaritas dissoluas (nam hoc propono, quia expertum est) ipsas integras laua, succumque limonum bis, aut ter cola, inde merge, & soli expone: in quinque aut sex diebus colliquantur, vt mellis, quod ad substantiam attinet, similitudinem referant. Ego si hoc olim nouissem, diues paucis diebus euasissem. Hoc enim intellecto, quod nuper sciui, atque alio secreto, quod experientia didici, poteram sex millia coronatorum in quadraginta, vel paulo pluribus diebus superlucrari. Existimo, sed non sum expertus, aceto distillato eas etiam posse liquari. Paucis adiectis etiam aurum his dissolui posse affirmant. Huc vsque Cardanus. Zoographus dum hæc scriberet Vniones aliquot perexiguos filo æneo insertos aceto satis aspero ad dies decem maceravit. Vnde emolliti quidem sunt, & friabiles facti, præsertim superficie: pars inferior durior quidem remansit, sed & ipsa digitis atteri poterat, in fundo vasis arenosa asperitas videbatur, sicut in matulis calculosorum. Emolliantur

Non liquan-
tur.

Liquari,
quæ dican-
tur.

igitur aceto, & resoluuntur Vniones, non liquantur, aut contabescunt, Nam quæ propriè liquari dicuntur, siue per se vi caloris, ea tota in liquorem abeunt: sedimentum enim, vt dixi, arenosum in fundo relinquunt, vel totæ potiùs in arenam resolutæ subsident, si tempore longiore nimirum relinquuntur. Acetum distillatum vim pristinam, sicut saporem odoremque seruat: vt proculdubio eadem omnia, quæ non distillantur, præsertim purius subtiliusque est. Zoographus ante multos annos in cineribus distillatum, ter repetita distillatione acetum, seruat. Non vehemens tamen inde, quàm acetum aliquod acre antè distillationem, factum ipsi videtur. Quocirca Cleopatrarum Margaritam tam citò dissolui potuisse valde miramur. Acerrimum sanè illud acetum fuisse oportet, quale in nostris regionibus, non reperitur. Conchas quasdam (rugatas Rondeletij, vel similes) artifices alibi, vt Venetijs, superficie externa, quæ fusca, & aspera est, præmollita nimirum aliquo liquore, lixiuio acri fortè, ita expoliant, vt pulcherrimè niteant. Cochleæ cælata testa, inquit Rondeletius, in aceto macerata, superiore veluti cute, vel crusta spoliatur, redditurque Cochleæ Margaritiferae modo splendens, nitida, & Vnionis modo colorata. Et Syluius ait: Dissoluantur aceto fortè præsertim distillato, vel succo limonum (pro eo inquit Zoographus, nobis succum berberis accipere licebit) Margaritæ, testæ ouorum, lapides renum, vesicæ, corallum vtrumque: ea post siccata promptè friantur. Sed aliud est dissolui, aliud friabile reddi.

D E N O M I N A T A.

Margarita-
rius.

MARGARITARIVS est negotiator, mangoq; Margaritarum, apud Firmicum. Calepinus μαργαριτέμπορον exponit Græcè. Potest etiam dici Græcè μαργαριτής, vt προφουρίς. Margaritifera qui fert Margaritas. Plinius: Concharum genera inter quæ & Margaritifera Cochleæ. Apud Lexicographos inuenio

* Lib. 32.
cap. 11.

ἀμαργαρος Margaritis carens; sed sine autore,

H I E R O G L Y P H I C A.

H

S Y M B O L I C A.

Infomniū.

* Lib. 47.
Lachryma-
rum sym-
bolum.

μαργαρίται δηλοῦσιν δακρύων ῥοήν, id est, Margaritæ denunciant lachrymarum fluxum. Senarius est Onirocritus apud Suidam. Visos in somnis Vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderunt Artemidorus, & alij. Inde Pierius Valerianus in Hieroglyphicis Vniones, vel Concham eorum, pro lachrymarum symbolo accepit: fortè quòd lachrymarum guttæ, Vniones perspicuitate, & orbe suo referant. Cumque eiusmodi somnium aliquando ipsi contigisset, resque postmodum subsecuta esset, hoc versu meminit:

Visus eram niveos manibus tractare lapillos,
Vnio in his latis gemma inimica viris.

Vniones,

A Vniones, teste eodem, qui nihil præter nitorem, & læuorem ostendunt, significant venustatem. Idcirco Veneri in ornatu inter ceteras gemmas Vniones præcipue deberi putant: virilior enim paulò ex reliquis gemmis ornatus, Vnionum planè fœmineus est. Cæsarem Veneri genetrici ex Vnionibus Britânicis thoracem consecrassè ^b Plinius refert. In Euangelio Margarita significat præmium, quod rectè facientibus offertur, vt idem tradit. Sed rectius verbum Dei mihi exposuisse videtur ^c Clemens Alexandrinus his verbis: Maximi autem pretij Margarita mundum muliebrem per summam lasciuia mirandum in modum inuasi: ea autem nascitur in quodam Ostreo pinnis non absimili: magnitudo autem eius est, quâtus permagnus piscis oculus: nec pudet miseris totum suum studium in hoc Ostreo ponere, cum eis liceat sancta ornari gemma, nempe verbo Dei quod vtiq; scriptura appellauit Margaritam, qui est pellucidus, & purus Iesus, qui est in carne cõtẽplator oculus, qui est ratio, qui perspicuus, per quẽ caro est pretiosa, quæ aqua regeneratur. Illud. n. Ostreum in aqua natum carnem contegit: ex ea autem Margarita concipitur. Saluator noster apud ^d Matthæum: Ne detis quod sanctum est canibus, neq; proieceritis Margaritas vestras ante porcos: ne quando hi conculcent eas pedibus suis, & illi versi in vos lacerent vos. ^e Et rursum: Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas: qui cum inuenisset vnâ preciosâ Margaritâ, abiens vendidit omnia quæ possidebat, & mercatus est illam. ^f Εἰ πολλοῖς γὰρ, inquit ^g Clemens Alexandrinus, τοῖς μαργαρίταις τοῖς μικροῖς ὁ εἶς, εἰ δὲ πολλῇ τῇ τῶν ἰχθύων ἀγρᾷ ὁ καλλιχθὺς ἐκλάμπει. Id est, inter multas paruas Margaritas, vna resplendet præ cæteris, & in secunda piscium venatione Callichthus.

Venustas.

^a Li. 9. c. 35.
Præmiũ rectè facientibus.

^c Padag. li. 2. c. 12.

Verbũ Dei.

^d Cap. 7.

^e Matth. 6.
13.

^f Strom. 1.

M O R A L I A.

SANCTISSIMA Virgo, & mater Dei nostri perquàm appositè Margaritæ assimilatur. Etenim vt Margarita inter ceteras gemmas candore, claritate, perspicuitate, rotunditate, vnitateque vnde vnio vocatur, præcipua habetur, & cor roborat; syncopen, & animi defectum curat: ita etiam hæc sanctissima Virgo immaculata verè candida est propter puritatem, & virginitatem, clara propter honestatem, perspicua, ac resplendens propter veritatem: eius enim intima videri poterant: rotunda propter obedientiæ bonorumq; operum celebritatem: vnica, & præcæteris præcipua, propter singularem ac eximiam sanctitatem. Animum addit timidis peccatoribus, & tremorem, tristitiamq; ne damnati moriantur, pellit. Rectè itaque sapuit, qui inuenta tam pretiosa Margarita, omnia bona sua vendidit. Ideoq; dicitur Virgo singularis: vna columba.

S. Virgo
Margaritæ
similis.

^a Cant. 6.

L E G E S.

VLPIANVS Digestorum nono ad legem Aquiliam, ita inquit: Si maritus uxori Margaritas extricatas dedisset in vsu, easq; inscio viro perforasset, vt pertusus in linea (filo) vteretur, tenetur lege Aquilia. Sed apertius ^a alibi: Si linea Margaritarum surrepta sit, dicendus est numerus. Cælius Rhodiginus, Extricatos, inquit Vniones iureconsultis dici opinantur, perpolitos, & ab genitiuis maculis depuratos. ^b Adrianus Turnebus libenter assentitur Accursio, vt extricatæ sint Margaritæ, quæ lineis intricatæ non sunt, sed extra lineam, & tricam per se separatæ sint: extricatas enim Iurifconsultus, opponere videtur ijs, quæ in linea habeantur. Robertus Constantinus extricatas interpretatur, non pertusas, nec in linea, ἀπολελυμένους. Scribitur ^c in lege Seia. Seia Vnionem cum hyacinthis legauit: postea Vnionem soluit, nec vllum mortis tempore inter ornamenta sua Vnionem reliquit: quæstum est, an hæres æstimationem rei, quæ in hæreditate non est, præstatere debeat.

^a Digest. de
fur. lib. 47.

Extricati
Vniones,
quid.

^b Aduers.
lib. 27. c. 31.

^c ff. de aur.
& arg.

EPIGRAMATA.

* Lib. 8. Epi-
gram.

CELLIA Vniones tam perditè diligebar, vt negaret se amplius victuram, si eos amitteret: a Martialis igitur optat hocce epigrammate manus furaces Annæi Sereni: vt Vnionibus subreptis, Celliæ occidat:

*Non per mystica sacra Dindymenes,
Nec per Niliacæ bouem inuenca,*

*Nullos deniq; per deos, deasq;
Iurat Cellia: sed per Vniones.
Hos amplectiunt, hos deosculatur:
Hos fratres vocat, & vocat sorores:
Hos natis amat acrius duobus.
His si quo careat misella casu,
Victuram negat esse se nec horam.
Eheu quàm bene nunc, Papyriane,
Annæi faceret manus Sereni.*

Hoc alio Epigrammate à Lino Pædagogo liberto Posthumillæ, qui tantæ erat apud Patronam gratiæ, vt ei committeretur gemmæ concubini totum penus, Poeta idem geminos poscit, & cum videatur velle pueros, petit Vniones:

*Crinita Line Pædagoge turba,
Rerum quem dominum vocat suarum;
Et credit cui Posthumilla diues
Gemma, aurea, vina, concubinas:
Sic se perpetua fide probatum,
Nulli non tua præferat patrona:
Succurras misero precor furori,
Et serues aliquando negligenter
Illos qui malè cor meum perurunt:
Quos & noctibus, & diebus opto
In nostro cupidus sinu videre,
Formosos, ninos, pares, gemellos,
Grandes non pueros, sed Vniones.*

Poëtæ acu-
men.

Acumen poëtæ ex eo est, quòd ad exitum vsque Epigrammatis habet lectorem suspensum, quasi petiturus sit concubinos, cum tandem petat Vniones.

EPI THETA.

MARGARITA Indica, fulgens, apud Rauisum textorem. His & alia ex locis, & notis electionis, & præstantiorum addere licet. Iulius Cæsar Scaliger:

*Aut Vniones lucidos graues, grandes;
Quos dira collo fert hyena rugoso.*

PROVERBIA.

I tanti vitrum, quanti Margaritum. D. Hieronymus in epistola quadam ad Demetriadem virginem: solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrū, quanti Margaritum, Vitur eodem prouerbio idem Hieronymus complurculis alibi locis: vsurpatur & à Tertulliano in libello ad Martyres. Hoc edicto summa rerum inæqualitas significabatur. Si tanto studio curas, vt viuat corpus, quàm est dāda opera, quò viuat animus. Si nihil nō facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendū, vt placeas principi Deo? Si tātis sudoribus parantur opes periture, vel vsu, vel furto, cur non magis incūbimus, vt cælestes opes adcumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

A *Creta notare* prouerbialis locutio est, pro eo quod est approbare: & carbone notare, quod est damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturam pertinere: quod atro, mali. Ad hanc formam pertinet etiam illud *Vnionē signare*, quod sæpius apud autores est, pro eo quod est inter felicia prospera; numerare: ductum à veteri superstitione, quæ vnumquemque anni diē missis totidem in vnam, aut vt apud Scythas, in pharethram, calculis signabat: quem arbitrabantur prosperum abiisse, candido calculo, aut creta: quem egregiē felicem, Vnione: contrā quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Hæc omnia autor adagiorum,

Creta nota
re, & car-
bone quid.
Vnione si-
gnare.

E L E C T I O.

PRAEFERUNTUR, inquit^a Frācisus Rueus, candidissimæ, lucidissimæ, rotundissimæ, læuissimæ, & minimi ponderis: maximè autem si naturā perforatæ sint, Margaritæ. Verūm ridiculum est aliquas à natura perforatas inueniri. Nescio cur etiam præferat leuissimas, cum^b Plinius magis ponderosas laudare visus sit his verbis: Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere haud promptis, id est, vt exponit Dalechāpius,

^a Lib. 2. de
gem. c. 13.

^b Li. 9. c. 35.

haud inuentu facilibus, eximijs illis præstantiæ notis omnibus in vnico vnione rebus, quibus sanè verbis omnes laudes Margaritarum complexus quā breuissime est. Eodē loco:

¹ In candore ipso, inquit, magna differentia, clarior in rubro mari repertus. Indicus speculorum lapidum squamas assimilat, alias magnitudine præcellens, Summa laus coloris est ex-

Indici no-
ta.

² aluminatos vocari, & procerioribus sua gratia est, Elenchos appellant fastigata longitudine, alabastrorum figura in pleniorē orbem desinentes. Hoc loco exaluminatos interpretantur quaquā verūm sine fusco nitentes, & pellucidos, & ad aluminis colorē accedentes, quod optimum cēsetur, cum candidissimum est teste Dioscoride.

Exalumina-
ti.

³ Color igitur non omnibus idem, qui & penes regiones admodum differt, vt etiam magnitudo. Nam circa Bosporum Thracicū rufi sunt, & parui, In Acarnia coloris marnorei, In Britannia decolores. Colore va-

^c Lib. 5. ca.
123.

⁴ In anni apud Volgesum montem in Lotheringia nō admodū splendidi. Vnde fit vt penes regiones locaq; in quibus nascitur, eorū laudes his verbis profecutus sit Aelianus: ^d Optimus Indicus, & in mari rubro procreatus existimatur. Idem in Occiduo Oceano, vbi existit

^d Lib. 15. de
animal. c. 8.

⁵ Britannia, nascitur: sed is magis fului coloris est, minusq; splendidus. Iuba in Bosphoro etiam freto nasci scribit, qui & Britannicis inferiores sint, & cum Indicis, & Erythræis nul-

Orientales.

⁶ Io modo comparandi. Hodie quoq; optimi censentur Vniones Orientales, atq; inter hos, ij qui inter Ormutium, & Bassoram in sinu Persico inueniuntur. Qui inter insulam Scylan,

& Cōmorini caput habentur, cedunt his pretio, & à peritioribus faciliē cognoscuntur: item qui circa Insulas Borneo, & Aynon inueniuntur, vilioris etiam pretij sunt. Itaq; Ormutianæ cæteris præstantiores iudicantur Orientalibus. His etiam cedunt splendore, & claritate quæ ex Occidentali India portantur. Nā Orientales lumine sincero illustres sunt. Occidentalibus tristis quædam & nebulosa sinceritas inest. Ideo illis pretium maius. Habet tamen etiam Occidentalis ora quosdam qui non cedunt Orientalibus; sed admodum paucos. Ponderosi quoq; commendatiores. Pondus ad hoc æui, inquit Plinius, semiunciæ, pauci singulis scrupulis excescere. Ex Indicis nunc ponderosissimi pendere visi sunt centum sexaginta grana hordei, siliquas triginta, & viginti septem siliquas. Maximos duos possedit Cleopatra Aegypti regina per manus Orientis regum sibi traditos. Rex Bornei oui anserini magnitudine. Margaritæ magnitudine paruæ nucis auellanæ, quam leptocaryon vocant Greci, & egregiē rotundæ nominantur apud^e Heliodorum. Ad hæc multum confert maturitas.

Ex Occidē
tali India.

A pondere.

⁷ Aiunt enim quo maturiores sint, eo albiores, & magis splendidas esse, translucidas, & claritate minusq; referre colorem Conchæ, qui aliquando arcum ferē caelestem refert variantibus pro-

Cleopatra
vniones.

^e Aethyop.

⁸ diuerso ad lucem positi coloribus, rutilo, cæruleo, subuiridi. Itaque Americus Vesputius, sic de Vnionum maturitate ad regem suum scribit: Nouerit maiestas vestra, quod nisi per-

A maturi-
tate.

⁹ maturi sint, & à Conchylis, in quibus gignūtur, per se se excidāt, omnino perfecti nō sunt: quinimò in breui, vt sæpius expertus sum, emarcescunt, & in nihil redacti sunt. Cum verò maturi fuerint, in Ostrea ipsa inter carnes, præter id quod carnibus ipsis hareant, se sepa-

¹⁰ rant: huiusmodi optimi sunt. Hæc ille. Addit etiam inter probitatis notas Iohannes Fregosus, si faciliē in aceto liqueant. Refert etiam ex qua Concha exemptæ sint. Nam quæ in India Occidentali in Pinnarū quodam genere nascuntur, turbido sunt colore, obscuro, rufio, & quamuis candidæ quædam in his inueniantur, tamen non cōmendantur. Inter Conchas optimæ habentur læues, & albæ, quales pro Conchis Margaritifera exhibuimus.

P R E T I V M.

R

* Li. 9. c. 35

* Li. 37. c. 4.

PLINIVS * cū de iuxuria, quæ ex mari petitur, dixisset: Principium ergo, inquit, columnę; omnium rerum pretij Margaritæ tenent. ^b Alibi proximum adamanti apud suos Romanos Indicis Arabicisq; Margaritis statuit. Et alio rursus in loco: Linum, inquit, quod ignibus non absumitur, in desertis Indiæ cū inuentum est, æquat pretia excellentium Margaritarum. Androsthenes scripsit in Asia (nam locus erit pretij equus æstimator) Persidę, & alijs Orientis regionibus tanti vniones pretij fuisse, vt pari auro rependerentur. Megasthenes, teste ^c Arriano, tradit apud Indos ter tanto auri purissimi (nam hoc Indi quoque fodiunt) pondere æstimari, ^d *ἑκαστὴν τριῶν αἰώνων πρὸς χρυσὸν τὸ ἀπαιτῶν*. Arabiæ (audi Plinium) felicius mare, quàm cōtinens est: ex illo namq; Margaritas mittit minimaq; computatione millies centena millia festertium annis omnibus India, & Seres peninsula illa imperio nostro adiument. Tanto nobis diliciã, & femina constant. Quota enim portio ex illis ad Deos quæso iam vt ad inferos pertinet? Alexander Seuerus teste Aelio Lampridio gemmas sibi oblatas vendidit. Et cū quidam legatus Vniones duos vxori eius per ipsum obtulisset magni ponderis, & inusitata mensuræ, vendi eos iussit: qui cū pretium non inuenirent, ne exemplum malum à regina nasceretur, si eo vteretur quod emi non posset, inauribus Veneris eos dicauit. Cæsar, vt scribit Suetonius, ante alias dilexit Marci Bruti matrem Seruiliam, cui primo suo consulari sexagies festertium Margaritam mercatus est. Quod hic dicitur de Margarita sexagies festertium coempta, fidem facit dicto Pliniano de Margarita Cleopatracenties festertium æstimata, id est, aureis ducentis quinquaginta millibus. ^d Budæus, cū inquireret, an id verum esse potuerit, sic rationem ducebat, Dotem omnem Margaritarum, vt Plinius inquit, & gemmarij nostri confirmant, in candore, in magnitudine, & orbiculari forma, in læuore, & pondere esse scimus. Candorem nostri nitorem Indicum intelligunt. Quare in Vnionum indicatione omnia hæc obseruant. Cū hæc proderent, percunctatus sum à gemmario quodam primi nominis mihi familiari, quem vidisset vnquam pretiosissimum Vnionem, quantum pendere meminisset. Cū de hoc verba faceremus, & ille trecenarios se vidisse respondisset, idq; vt memorabili in præcipua bonitate commemoraret, inter sermonem aduenit gemmarius alter, qui dixit pridie se vnum tenuisse quadraginta ceratia pendentem. Hoc enim verbo in gemmis appendendis vtuntur, quod infra à nobis exponetur. Is igitur cum rei pernoſcendæ cupidum me videret, ait se postridie mihi eum ostensurum in manibus inclusoris, aut vascularij, qui illigandum cum monili conduxerat.

Vniones vñ
diti ab Im-
peratore:
Vniones do
nati.

d Lib. 2. de
pse.

Margaritæ
inſignis pō
deris.

Pondus.

Cleopatrac
gemmę pre
tj ratio.

Ea die ad constitutam horam non affui. tertio die cū venissem ad eum, comperi ab inclulore redditum, cæterum eum esse in dactylothea principali, tribus aureorum millibus emptum, auellanae magnitudine, orbiculatum, eximie pulchritudinis, pōdere, vt dixi, quadragenarium. Ab alio gemmario audiui vnam se Margaritam tenuisse, exquisita bonitate, pondere tricenariam, quatuor millibus aureorum emptam à duce Borboniana Ludouici regis vñdecim filia. Et paulō pōst: Sed Plinius de Vnionibus loquens, Pondus, inquit, ad hoc aui semuncia pauci singulis scrupulis excescere. Hoc pondo sex & octoginta ceratia, & bessem ceratij æquat, cū in vñcia centum & sexaginta sint ceratia, & viginti in drachma. Non mirum igitur est, si Vnio omnis aui maximus, & omni dote probitatis præstantissimus, tanti ea ætate æstimatus est, qua mundus auro, & argento exuperabat. Et rursus paulō infra, cū ea Plinij verba adduxisset, quæ nos iam citauimus, hæc subdit: Ergo cū eo tempore Vnionum inter gemmas prima, aut certè secunda esset indicatura, tuncq; rerum pretia ad summum licitationis peruenissent, & ille Cleopatrac Vnio pondere altero tanto præstaret, quem pretiosissimum memoriæ nostræ Vnionem gemmarum infitores meminerunt, atque eo amplius scrupulo: non abhorre à fide puto tanti æstimatum esse: simul quòd omnibus numeris commendationis absolutus erat, simul quòd ad culmen probationis, & primatū peruenerat, & ita inclaruerat fama, vt natura specimen sui fecisse in duabus Margaritis æstimaretur, vt ex Plinio apparet. Huius pretij ratio sic arbitror iniri potest. Quom ex illo gemmario quærerem, quāti ex formula æstimaretur plurimo Margarita, quæ pendere quaternaria, & qualitate prima esset: triginta, inquit, aureis eiusmodi emptā vidimus. Quid octonariam, inquam, eiusdem notæ quanti æstimares? ait minimum ducentis. Cū vltius rogitando per accessiones pergerem, ita respondit, vt intelligerem accessio nem pretij deinceps ex pondere, non ex numero, sed proportionē fieri: vt quomodo dupli-

cande

A cando ponere supradicto octonaria Margarita paulò minus septuplex quaternaria æstimatione facta esset: sic in duodenaria, & videnaria, & vltioribus maiore deinceps maiorq; rursus versus incremento pretium augesceret. Qua ratione si pretiū Plinianæ statuamus, in immentum quoddam pretium abibit taxatio, Maius fortasse miraculū sit Cæsarem centum quinquaginta millibus Vnionem vnum emisse, vt adulterā donaret. Hæstenus Budæus. Porro Vnionem Cleopatæ ad monetam suam Lusitanicam computans Fregosus, ait valuisse ducenta quinquaginta millia ducatorum, * Iohannes Hugo Linschottanus Vnionem perfectum ex omni parte, quā splendoris, quā luminis sine puteolis, sphaerica forma, aut in pyri speciem probè tornata, qui lati vnus ducatum vnum ferè valere à gemmarijs est edoctus. Atq; hinc, inquit, cōputatio deducetur, vt in adamante, carbunculo, & smaragdo, ablata semper pretij parte, pro vitiorum, aut puteolorum, aliarumq; improbitatum nota. Constituta ergo ritè æstimatione pondus ipsum reputa, ac tum procedes in pretio, eodem planè modo, quo in rubinis, & adamante fieri assolet. Etenim Margaritarum lineas, ita æstimabis, si maiores, ac elegatiores plures sint, non improbabis; nam ob multitudinem pares esse non possunt, ac bonitate maiorum facilè minorum prauitas vincitur; sin è contra appareant, tum, quod aiunt, ex inanibus paleis tritum frumenti feceris. Mirantur itinerum Indicorum scriptores, non maioris apud nos Europæos Margaritas esse pretij, quàm sunt, cum magni sint apud Ormutanos, vnde per diuersas terras ad nos adferuntur. Cæterum Ormutij; cribris ex bracteata factis Margaritæ venduntur, rotundis ea sunt foraminibus, in quæ distincta vicissitudine quadam subeunt foraminum: etenim alia grandiora sunt, alia minora, octo ferè in species diuisa, ex quibus baccæ, quæ cadunt, diuersa item pretia nanciscuntur. Minutæ illæ, siue Margaritarum quisquiliæ Aliosfar dictæ ad vnciæ pondus venduntur, & à Pharmacopolis, Venetijs allatæ emuntur, parui in India pretij. Pharmacopolæ nostri, inquit, Zoographus, Vnionum minimorum vilissimorumq; vnciam emere se aiunt denarijs argenteis octonis. Elegantiorum verò quibus ad virginum, & matronarum ornamenta quædam, vestium dico, & tænearum, aut mitrarum, aurifabri vtuntur, vncia denarijs ferè quadraginta octo venit. Hæc ille. Vniones exigui autem in Aethyopia tanti fiunt quanti aurum.

Pretia ex
cribrorū fo-
raminibus,
Aliosfar.

V T P O L I A N T V R.

VETVSTATE, & continua gestatione pondus coloremq; mutari, & pretium vilescere notum est: idq; Plinius non ignorauit. Alexander Polyhistor, & Sudines fenescere eos putant, coloremque mutare, atteri; nisi sedulo habeantur. Pondus nullis remedijs restitui potest, sed nitor. Indi in oriza non nihil confusa cum sale fricant aliquamdiu, vnde perpetuus decor ille, & eximia claritas. Auerroes Arabs magni nominis philosophus, & medicus scribit, si dentur comedendæ columbis, clariiores, & puriores reddit: sed occidendas esse statim vbi deglutiuerint, diutius enim in ventriculis detentas, pondere, & pretio imminui, plusq; damni, quàm lucri accipere. In Bohemiæ fluuio, qui pagum Hussinetz alluit inuentas Margaritas in Conchis quibusdam immaturas accolæ aliquando anatibus deuorandas præbent, & vbi aluo reddiderint, splendidiore colligunt. Cum eximi debent, cauent ne aëre tangantur, & illico ore excipiunt. Salua enim ablutæ constantius splendorem seruant. Fit insuper interdum, vt maculam quandam in superficie habeat vnio, aut pilum, aut aliud quippiam, quod splendorem pretiumq; diminuat. Ideo gemmarij tunicam primam Vnionis auferunt, habet enim plures tunicas, siue cortices, vt cepæ, veluti dictum est. Sed gemmarius, qui hoc opus aggreditur certus esse debet tunicas interiores maculis, aut pilis carere, quod facilè cognosceret, si Vnionem digiti summis, solis splendori lucido cælo opponat, nam ita omnia vitia facilè videbit, veluti sunt rimæ: quandoque enim rupti Vniones sunt parte interna, cum foris summæ sint probitatis, quamuis ad naturalem primumque nitorem, nunquam redigi possint. Quod & Aelianus docuit his verbis: suapte natura rotundus, & læuis est, probèq; circumscriptus: si quem ex eis velis affabrè aliter quàm natus est expolire, is artificium prodit: non enim cedit, sed asper fit, & se fraudibus atq; insidijs ad speciem indicat attentari,

Cut vile-
scant.

* Li. 9. c. 35

Pondus nō

restituatur.

Vt nitor re-

stituatur.

Vt pilus au-
feratur.

Vnionis cor-

tices.

Naturalis

nitor nō re-

stituatur.

VT ADVLTERENTVR.

* Chel. 11.
375.

Vniones
manu facti
formatiq;

OHANNES Tzetzes^a Vniones factitios τυπωτῆς, id est, formatos vocat, atque χειροποίητος, id est, manu factas, his versibus:

Τῆς τυποτῆς δὲ μάθων νῦν καὶ χειροποίητος
Τὸ σιδηροῦ τυπᾶριον εἰς σφαίρωσιν μαργάρων
κρατῶν, καὶ ὀβελίσκων δὲ, ὅς τις θηρᾷ μαργάρους
εἰσέρχεται, καὶ σιθισιν ἔγγισα τῷ Ὀστρείῳ

Τὸ σιδηροῦ τυπᾶριον, τῷ δὲ ὀβελίσκῳ νῦν τε
Τὸ Ὀστρεον, ἐκρεῖ δὲ τὸ ὡς ἰχθὺς ἐκ τέτης.
Ὅπου χεῖρ καὶ τυπωτῆς, μαργάρον πῆξιν φέρει. Id est,
Formatas autem disce nunc, atque manu factas.
Ferrum quoddam formatorium in rotunditatem Margaritarum
Tencens, atque veru quicumq; venatur Margaritas,
Ingreditur, atque ponit propè Ostreum,
Ferrum impressorium, veru autem punit
Ostreum, effluit autem quippiam veluti sanies ex hoc,
Quod fustum, atque formatum Margaritæ coagulum fert.

Et paulò post:

Καὶ τεχνικῶς ἐπίσταμαι μαργάρους ἐκ μαργάρων,
Μικροὺς μαργάρους θρόνοντες, καὶ λείοντες ἐν γὰρ τέχῃ
Ἄλλως σφαίρουσι μέζονας.
Et artificiosas scio Margaritas ex Margaritis,
Paruas Margaritas, frangentes, atque resolucentes arte,
Alias rotundant maiores.

* Lib. 3. de vita Apoll. Mutuatus autem hæc videtur Tzetzes ex^a Philostrato; non satis plenè tamen. Quare ipsa Philostrati verba, Zenobio Acciolo interprete, ad Græcum exemplar à Zoographo emendata ponemus: Dignum quoque, inquit, existimaui, quæ de altero Margaritarum genere (arte factio scilicet: nam naturales calculos in Conchis quibusdā albæ testæ, circa Byblum paruum Indiæ insulam reperiri, qui in Ostreis illis locum cordis obtineant, paulò ante dixerat) traduntur, & aquæ superficiem etiam ipsi olei effusione læuigant. Tum ad Ostrea capiendā ingreditur aliquis, ita instructus paratusq; , sicut qui spongiæ colligunt. Est autem ei ferreus later (πλινθίς, σιδηρᾶ, non πλινθος, vt interpres legisse videtur. Est autem πλινθίς, vt quidam dicunt, scapellum quo fementarij vtuntur ad equandam, & poliendam laterum scabritiem: vel, vt alij interpretantur δοκίς, id est, pugio maior, & quadratus instar trabis. Alij asserculum esse putant, vel tabulam, qua mulieres lanam vellentes vtuntur, Gybertus Longolius,) & alabastrum vnguenti: atque ita propè Ostrea confidens Indus vnguento, quasi cæca ad fallendū vitur: namque illo perfusa Ostrea sese aperientia inebriantur. Tunc ferreo stylo perforata quasi sanie quandam emittunt. Hanc venator ferreo latere excipit: qui in varias multiplicesque formas concuatus est; ea verò postmodum sanies lapidescit: atque in modum naturalis Margaritæ albus ille sanguis obdurefcit. Et hæc est, quæ ex rubro mari colligitur Margarita. Huic autem venationis generi etiam Arabes intendunt, ex opposito maris habitantes, hæc Philostratus. Cæterum, quòd Tzetzes scribat ex Margaritis confectis fingi Vniones, nō mirum videtur, cū^b Cardanus scribat de Concharum testis fieri his verbis: Non læuis est luci seplasia, cū ex Concha Margaritarum pulcherrimi fingantur Vniones. Adeo autem rectè fraus hæc succedit, quòd nec à gemmarijs dignoscuntur: color, splendor, substantia, pondus respondent. Sunt qui etiam ex duobus frustis ob Conchæ tenuitatem Vniones conficiunt. Dum hæc scriberem lis agebatur de Margarita sexaginta octo aureis empta à gemmario, quæ ex Concha facta erat: pretium æstimationis aurei ducenti. Sperabant imponere Germanis, aut Gallis: quod ingenio, & arte minus valeant. Idem^c albi: Nuper, inquit, inuentum est, quòd vidi, vt Margaritæ fiant adeo veris similes splendore, vt si forma, quæ solum dimidium orbem implet, non obstaret asperitas

* Lib. 7. de var.
Ex Cōcha-
rium testis.

* Lib. 10 de var. rer.

A asperitas quædam, omnino pro veris atque optimis eis assimilarentur. Quoniam solū iuxta litus maris effici illas posse affirmabat (qui hanc artem callebat) solūmq; vere: & hemicycli, vt dixi, forma: coniectura assequor ex lapidibus Astacorum, aut Pagurorum, vel eius generis illas confici. Coquebat autem eas cum aqua. Liquorem circumponens illum à quo tam splendide euaderent, Certè si rotundæ pro dimidijs fieri possent, etiam ipsos gemmarios fallerent: quando & nunc egregia opera inferantur. Quod verò optimum est, tardè senescunt, multis annis splendorem seruantes. Leues sunt & etiam pondere ipso parum à natiuis differunt. Cum verò peteret centum coronatos, vt doceret, non tantū hoc existimauit, vt doceret fallere. Sed constat originem hoc adulterinum à talcho ducere, Conchas palustres aliqui in acri lixiuio coquunt, donec nigri earum cortices separari possint: reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten, & Augustum collecto distillatoq; excipiunt, subigunt, & globulos minutos formant, pertunduntq; acicula, & filo insertos ad solem indurant. Margaritæ oculi labracis à Kiranide nominantur: vnde arbitror esse qui ex humore crystallino oculorum piscium quorundam, vt potè albo, solido, rotundo, & magnitudine mediocres Margaritas referente, eas mentiantur. Fieri enim posse putant, vt præparatione aliqua translucidus is humor reddatur, sicuti in vivo erant pisce, Nam & Antonius Mizaldus Margaritas, sic fingere docet: Accipe, inquit, candidos lapillos ex capitibus, & oculis piscium: quos munda, sicca, puluera, & agitas, despurmatisq; ouorum alluminibus excipe, misce, ac tamdiu moue, donec fiat veluti mala, & spissamentum: ex quo Vnionum corpuscula, dum recens, & tractabilis est materia effinge, & seta suilla, vt fiat foramen, transfige, tum demum resiccata coque in lacte vaccino, & secreto loco procul à sole, & puluere iterum sicca, donec perfectam duritiem induerint. Videbis, quod placuisse queat. Masfarius scribit suo tempore Murianenses vitrearios Vniones adulterasse: primum Vniones vitreos vacuos, sed translucidos fecisse, deinde materia implese, qua splēdidi, & Vnionum coloris redderentur in tantum, vt vix à veris Vnionibus discerni possent. Quapropter fuisse decem virorum decreto vetitos. Sunt & fossiles quædam, & subterraneæ Margaritæ crystalli fatura teste Aeliano. Aiunt in Cambaia esse qui gemmas, & Vniones faciūt, quos veros putares: sed quomodo, nondum scitur. Posset etiam quispiam rudioris femina lithospermi vendere pro Vnionibus, qui hæc Plinij consideret: Inter omnes, inquit, herbas lithospermo nihil admirabilius. Aliqui ægonychon vocant, alij Diospyron, alij Heracleon. **C** Herba quincuncialis (quinque caulibus manusc.) folijs duplo maioribus, quam rutæ, ramulis surculosis, crassitudine iunci; gerit iuxta folia singulas veluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine ciceris, duritia verò lapidea. Ipsi qua pediculis adhæreant, cauernulas habet & intus semen. nascitur, & in Italia; sed laudatissimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aspexi. Tantuū est decor velut aurificum arte alterius inter folia candicantibus Margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis.

Ex oculis cæctorum.

Ex Concharum palustriū testis.

Oculi labracis.

Ex oculis piscium.

Memor. cent. 1.

Ex vitro.

Margaritæ fossiles.

Lib. 27. cap. 11.

Lithospermi forma.

VSVS IN MEDICINA.

MEDICORVM qui medicamentis suis Margaritas miscere cupiunt, interest scire, qualesnam accipere debeant. Sunt enim perforatæ, & non perforatæ. Perforatas natura præferri cæteris, quod per foramen excrementis sint purgati, non bene putat Syluius, vnaque cum eo alij doctissimi viri. Nam omnes perforantur arte, idque magna ex parte in Babylonia, quod ex Ormutio alijsque Indiæ vicinis regionibus deferuntur. Syluaticus, quæ ad remedia requiruntur, non perforatas intelligi scribit. Esse & oblcuras quasdam subcitrinæ non perforatas, quæ perforatis æquipollent. Idcirco eligendas esse claras, & albas; oblcuras, & quasi albidas, hoc est pallidas non esse miscendas medicamentis. Maturæ, inquit Albertus, splendent & translucidæ sunt ad ornatum eligendæ: minus maturas aliqui in medicina præferunt. In iunioribus Conchis repertæ meliores sunt hodie in Bohemia immaturæ medicis sunt vsui: maturæ autem, & splendentes annulis includuntur. Zoographus tradit pharmacopolas compositionibus quibusdam medicis addere Margaritas minutas, phrygonibus inutiles, & seminario desiderijs ineptas. Sed Serapio Margaritæ, inquit, eligendæ sunt maiusculæ, claræ, læues, non angulosæ. Frigidæ, & siccæ sunt in secundo gradu cum pauca subtilitate secundum Rasin: quod verius videtur, quam quod Isaac Eben Amrā scribit, in omnibus qualitatibus primis eas temperatas esse. Desiccant humiditates. Dissoluntur,

Perforatas malè præferri.

Vbi perforantur.

Immaturæ quibus ex vsu.

Quæ eligendæ.

Margarita
rum vis, &
temperies.

Ad cordis
affectus:

Succeda-
neum,

Oleum ex
vniionibus.
* De med.
vet. & nou.
dialog. 7.

Calx Mar-
garitarum,
vt fiat.
b Lib. 2.
Alch. tract.
3.

Liquor
Margarita-
rum.

tur, & linitur baras (baras, vel albaras Arabicæ, est leuce Græcorum, id est, vitiligo profun-
dior, Manardo) cum eis statim eam abolent. Quod si quis lodam (id est capitis dolorem) E
patiat, propter dilatationem neruorum opticorum, & fiat caput purgum cum ista aqua,
statim sanatur. Oculorum humiditates desiccant: roborant enim neruos per quos humidita-
tes ad oculos deflunt: eorumque obscuritatem albedinem (nubeculas) & sordes emendat.
Quidam ad hæc vitia tenuissimo earum puluere vtuntur, quæ oculis inspergunt. (Ego huc
pulucrem alicui aquæ immiscerem,) & collyriū faciunt, vires, spiritus, cor & omnes corporis
partes principes recreant; quod humiditates earum redundantes absumant. Antidotis
viscerum admisceri, ait Serapio, ac vim eorum augere: sanguinem enim tenuiorem redde-
re. Corroborant: quamobrem conuenire in eius debilitate, tremore alijq; symptoma-
tibus, quæ melancholicis affectibus superuenire solent, vt sunt timores, & cardialgiæ: san-
guinem enim crassum, & fæculentum clarificare, Margaritæ, inquit Auicenna, similes sunt
carabe (electro) natura, & luciditate: sed efficaciores ad roborandum, quàm carabæ: & inest
eis proprietas valde magna, & libro de virtutibus cordis, cor confirmare ait: quibus alij
addunt putredini, circa hoc viscus nobilissimum existenti resistere: & quia frigidi, & sicci
sunt, febricitantium remedijs adhiberi. Vnde non mirum est à vulgaribus pestiferisq; mor-
bis defendere. Diarhoëis, licenterijs, ac sanguinis fluxui nimio, vt menstruorum quoque F
non parum conferre. In locum earum, inquit rursus Serapio, succedere potest tantundem,
& dimidium ponderis, è Conchis earum magnis, & splendidis: vt pro drachma Margarita-
rum Cöchæ partis, scilicet interioris, quæ sola splendet, sesquidrachma. Ex Græcis antiquis
pauci earum meminere. Ingrediuntur Vniones in compositione antidoti aurei Alexandri-
ni descripti ab Actuario. Perforati, & non perforati, emplastro ad cordis syncopen, & im-
becillitatem corporis apud Nicolaum Myresum. Galenus, & Dioscorides nullam inter
medicamenta horum mentionem, quod sciam, faciunt. Recentiores duas antidotos habent
Pharmacopæi Diamargaritum frigidum, & calidum: quarum prior frequentiori in vñ est:
atque alia, quæ manus Christi perlata dicitur. Solent Pharmacopæi in marmoreo morta-
rio in puluerem redigere, ne aliquid, vel coloris, vel substantiæ, vel saporis ingrati à metal-
lico contrahant. His dentes albidiores fieri traditum est: sed idem testæ Concharum, &
Ostreorum, in quibus inueniuntur, præstant. Ex eis autem oleum confici docet Iohannes
Guinterius^a Andernacus: Primum in puluerem, inquit, rediguntur, & vitro oris angustū
induntur, perfundunturque aceto distillato optimo, ita vt ad duos digitos superemineat: G
deinde in cineres calidos ponuntur, donec soluantur: postea solum est in balneo
exstillatur ad siccitatem vsque, & super calcem hæc Vniionum aqua pluuialis stillatitia fun-
ditur, rursusque distillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens
aqua, rursusque distillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens aqua
stillatitia, rursusque detrahitur, vt antea: atque is labor ter quaterve repetitur, quo ad nihil
aceti subesse percipitur, eadem pulvis, siue calx Vniionum, aut in loco humido supra mar-
mores dissoluitur, aut ex spiritu vini maceratur, distillaturque donec in liquorem olei instar
redigatur: cuius grana fena ex humore aliquo ad resolutionem neruorum, conuulsionem,
marcorem senilem, & phrenitidem dantur: corpus sanum conseruat: læsum pristini sanitati
restituit: lac muliebrem emendat, augetque naturalium partium vitia, & semen corrigit: ab-
scessibus vlceribusque exedentibus, cancro, & hæmorrhoidibus medetur. Calcem Margari-
tarum hoc modo parandam docet Andreas^b Libavius: Margaritæ aceto præmaceratæ, &
friabiles factæ, potissimum tamen limonum distillatione, rectius calcinantur iusto igni re-
uerberij, in quo interdum etiam ad rubedinem vsque detinentur, indeque in læuorem du-
cuntur. Liqueorem perlarum idem sic fieri iubet: Margaritæ, inquit, macera aceto forti, donec H
fiant friabiles. Tritas cum oui albo compone in globulos, quos calcina in reuerberio.
Subtilitatem extrahe per vini spiritum. Quod non exit, calcina denuo. Spiritum abstra-
ctum coagula in alcali, quod solue per deliquium: & vt soluator facilius, torre ad ignem pro-
be, posteaque læuiga exasimè. Sed variant artifices admodum in magisterio perlarum,
vt ibidem annotat Libavius. Quidam acetum destillatū exasperant sale ammoniaco. Hoc
pulueri perlarum affundunt ad quatuor digitos. Locant in balnei digestionem. Inde destilla-
tur acetum. Affunditur aliud vsque ad octiduum. Destillatur pulvis, edulcoratur. Sed hic,
vt liquefat calcinandus est, quanquam ab alijs etiam sine calcinatione per spiritum dunta-
xat vini extrahatur particulatim de more, & quod non exit, id corrodat iterum aceto, sub-
tillantq; donec totum pondus tractum, & attenuatum sit, abstracto per distillationem
lentam spiritu, tostus pulvis læuigatur, & soluitur. Dicitur peculiari cum aceto, quod radi-
catum dixerit, in hunc modum confecisse: è tartaro calcinato per acetum distillatum ex-
trahe

Atrahe alcali. Extractionem distilla per retortam bis in arena, primùm medioerī igni, donec aquositas exierit. Si materia quasi intumescit, mutato receptaculo, auge ignem. Prodit radicatum. Hoc Margaritis affunde ad duos digitos. Solue, solutionem coagula. Pulverem laeuiga, & per deliquium in cella solue. Antequam autem laeuiges, quater dulcora eum aqua stillatitia fontana. Thomas Moufetus in epistola ad Monauium improbat calcinationem per acetum, quod eius vis nequeat elui. Sed si addatur calcinatio per ignem, nihil virium eius poterit remanere, præsertim cū etiam empyreuma eluatur. Ipse præscribit talē modum: Tulas Margaritas in pulverem impalpabilem leuiga. Extrahe vini spiritu nobilissimo ad quinque digitos affuso, & digere in balneo per mensem, donec coloretur spiritus. Tunc transfunde eum, reponc; alium, & procede eodem modo, donec non coloretur amplius. Coagula, & coagulum aqua destillata ter ablue. Hæc potius est extractio essentia, quàm magisterium. Consultius autem est, si perlæ sunt puræ, & nobiles, magisterio vi, & totas exaltare. Neque enim videtur opus esse extractione essentiali, cū sint extractum naturale, nisi tamen impuritates adhæreant. Pro aceto vsurpant alij succum limoniorum destillatum, & berberum clarificatum, vel aquam salis gemmæ, vel spiritum vini alcalisatum. Sed vt distillant in liquorem, calcinatione, & laeuigatione opus erit. Illis in pulverem duntaxat rediguntur, hæc ille.

Calcinatio
per acetum
improbata.

VSVS IN VARIIS. LVXVS.

MARGARITAS * inquit Plinius Romæ in promiscuum, & frequetē * Li. 9. c. 15
vsum venisse, Alexandria in ditionem redacta: primū autem cepisse cir-
ca Syllana tempora minutas, & viles Fenesstella tradit, manifesto errore,
cū Aelius Stilo Iugurthino bello Vnionum nomen impositum maximē
grandibus Margaritis prodar. Et hoc tamen æternæ propē possessionis est,
Sequitur hæredem, in mancipatum venit, vt prædium aliquod. His ma-
gnam veteres exercere luxuriam atque nefandam, non modō in ornatu, ac vestibus sum-
ptuosissimis fœninarum, sed etiam in splendidissimis conuiuijs, vt ex his tribus exemplis,
quæ narrat Plinius, licet intelligere, Lollia Paulina dico, Cleopatraz, & Clodij Tragedi
Aesopi filij: Lolliam Paulinam, inquit, quæ fuit Cai principis matrona, ne serio quidē aut
solenni ceremoniarum aliquo apparatu, sed medioerium etiam spōsalium cœna, vidi Sma-
ragdis Margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auri-
bus, collo, manibus digitisque: quæ summa quadringenties sestertiū (alias H.S. & simi-
liter in sequentibus ter) colligebat ipsam confestim paratam nuncupationem tabulis pro-
bare. Hic est rapinarum exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in to-
to oriēte, interdīcta amicitia à Caio Cæsare Augusti filio, venenum biberet, vt neptis eius,
eccē, sestertiū opera spectaretur ad lucernas. Computet nūc aliquis ex altera parte, quan-
tum Curius, aut Fabrius in triumphis tulerint: imaginetur illorum fercula ex altera parte
Lolliam, vnam imperij mulierculam accubantem: non illos curru detractos, quā in hoc
vicisse malit. Nec hæc summa luxuriæ exempla sunt. Duo fuere maximi Vniones per om-
ne æuum, vtrumque possedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouissima, per manus Orien-
tis regum sibi traditos. Hæc cū exquisitis quotidie Antonius saginaretur epulis, superbo
simul ac procaci fastu, vt regina meretrix, lautitiam eius omnem apparatusq; obreptans,
querente co quid astrui magnificentia possit, respondit, vna fe cœna centies sestertiū ab-
sumpturam. Cupiebat discere Antonius, sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsioni-
bus factis, postero die quo iudicium agebatur, magnificam aliās cœnam, ne dies periret,
sed quotidianam Antonius apposuit, irridenti computationemq; expostulanti. At illa co-
rollarium id esse, consumpturamque se ea in cœna taxationem confirmans, solamq; se cen-
ties sestertiū cœnaturam, inferri mensam secundam iussit. Ex præcepto ministri vnum
tantum vas ante eam posuere aceti, cuius asperitas visque in tabem Margaritas resoluit.
Gerebat auribus tum maximē singulare illud, & verē vnicum naturæ opus. Itaque expe-
ctante Antonio, quidnam esset actura, detractum alterum misit, & liquefactum absorbu-
it. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex sponsionis eius, eum quoq; paranti simili modo ab-
sumere, victumq; Antonium pronunciauit homine irato. Comiter fama Vnionis eius pa-
rem, capta illa tantæ quæstionis victrice dissectum, vt esset in vrisq; Veneris auribus Ro-
mæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Non ferent tamen hanc palinam, spoliabunturque
etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romę in Vnionibus magnę taxationis Clodius Tra-
gedi

Lollia Pau-
lina luxur
in margae-
ritis.

Cleopatraz
luxus.

Clodij Tra-
gædi Aefo-
pi filij lu-
xus.

gædi Aefopi filius relictus ab eo in amplis opibus hæres, ne in triumviratu suo nimis su-
perbiat Antonius, penè histrioni comparatus: & quidem nulla spōsione ad hoc productus,
quo id magis regium erat, sed vt experiretur in gloria palati, quod saperent Margaritæ: at-
que vt mirè placuere, ne solus hoc sciret, singulos Vniones conuiuis abforbendis dedit.
Huc vique Plinius, Eorum exemplorum detestanda luxuriæ alij auctores quoque me-
minere. Solinus scribit Lolliam Paulinam Cai principis coniugem habuisse tunicam ex
Margaritis sestertio (sestertiorum Hermolaus) quadringenties æstimatam: atque Plinius
non tunicam, sed ornatum capitis, colli & manuum eam habuisse tradit. Idem Solinus (te-
ste Hermolao) Manlium, non M. Lollium: item filiam eius non neptem, fuisse Paulinam
tradit, exemplaribus, vt arbitror ambustus: de hoc Dion itemque Tacitus, Lolliam, inquit,
Paulina M. Lollij consularis filia, Setonius: Lolliam Paulinā Cai Memmij consularis exer-
citus regentis nuptam. Plinij verborum de Cleopatrar, & Antonij sponsonibus super
epularum magnificentia paraphrasim cōtexuit ^b Macrobius: hoc interest, quod Vnionem
à regina absorptum, non quadringenties, vt Plinius, sed centies sestertium valuisse scribit.
De Aefopi Tragædi filio ^c Valerius Maximus quoque meminit, idem referens, ^d Horatius: **P**

^b Satyr. 3.
¹⁷ Lib. 9.
^c Ser. 2, 3.

*Filius Aefopi detraçam ex aure Metella,
Scilicet, ut decies solidum absorberet, aceto
Diluit insignem baccam, qui sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen, iaceretve cloncam.*

Cæcilia Metella (inquit Acron) filia Metelli, Aefopum auctorem tragœdiarum ditissimum
adamat. Eius vxoris, ac Aefopi filius diues, & luxuriosus fuit, qui gemmam triuit, & misit
in poculum, vt videretur decem millia deuorare, quo suas posset deuorare diuitias. Porro
cuiusvis conditionis fœminis olim omnibus corporis partibus adhibuisse, crinibus, spiris
capitiq; toto collo, manibus, pedibus, traditum est, Dignitas hoc (inquit ^e Plinius de Vnio-
nibus) suspendere & binos, ac ternos auribus fœminarum gloria est. Vnde Petronius **Au-**
biter tribaccam Margaritam vocauit.

^e Li. 9. c. 35.

Margarita
cur tribac-
ca dicta.

*Quo Margarita cara, tribacca, Indica
An ut matrona ornata phaleris pelagijs
Tollat pedes indomita strato extraneo.*

^f Satyr. 6.

^f Iuuenalis.

*Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos commisit Elenchos.*

^g Lib. 9. c.
7. de benef.

Video Vniones singulos, inquit ^g Seneca, singulis auribus comparatos: ita enim exercitata
oneri ferendo sunt. Iunguntur inter se, & insuper alij bini superponuntur. Non satis mulie-
bris infania viros tubecerat, nisi bina, ac terna patrimonialia auribus singulis pendissent.
Hos binos, aut ternos Vniones sibi iunctos Crotalia appellarunt veteres. Nam paulò post
citata verba Plinius dixerat: Subeunt luxuriæ eius nomina, & tœdia exquisita perditore
portatu: Siquidem cum id fecere, Crotalia appellant, seu sono quoque gaudeant, & collisu
Margaritarum. De his, & Elenchis hos versus Martialis ad Mammurram volunt intelligi:

Crotalia,
quæ.

*Et virides pîcto gemmas numeravit in auro,
Quidquid & in niuea grandius aure sonat.*

Calceabantur etiam olim Margaritis: in tantum creuerat luxuria: Quin & pedibus, inquit
Plinius, nec crepidarum tantum obstragulis, sed totis focculis addunt. Neque enim gestare
Margaritas, nisi calcent, ac per Vniones etiam ambulent, satis est. Tertullianus: ^h Latent in
cingulis Smaragdi: Gylindras vaginæ suæ solus gladius sub sinu nouit: & in peronibus
Vniones emergere de luto cupiunt. Sic & Manilius ⁱ de Margaritis, & alijs gemmis canit:

^h Lib. de
hab. virg.

ⁱ Lib. 5.

*Perç, caput ducti lapides, per colla manusq;
Et pedibus nuciis fulserunt aurea vincla.*

Chares Mitilincus apud Athenæum refert ex Margaritis fieri etiam apud Persas, Medos,
Asiaticos, in aures, monilia, & armillas, brachiorum pedumque ornamenta, pluris æstima-
ta, quàm quæ ex auro conficiantur. Nec apud Romanos primariæ locupletesque matrone
virtus, stola, stellis, & lecticis Margaritis perornatis splendebant, sed etiam pauperes, vt
etiam nostra tempestate,

Pauperes
etiam mu-
lieres gem-
mis orna-
ta.

*Quarum nec vitta ligatos
Attingit crines, nec stola longa pedes.*

^k Lib. 15.
aduers. cap.
10.

Vt cum Nasone loquar. Affectantque (vetus lectio cupiuntq;) iam, inquit Plinius, & pau-
peres lictorem fœminæ in publico esse dictitantes, hoc est, vt doctissimus exponit ^k Adria-
nus Turnebus, pauperes fœminæ gaudent Vnionibus, quod in publico cum sint ipsi de via
disce-

A discedatur, videanturq; diuities, vt Margarita pro lictore sit, & turbam summoveant. Idem enim fuit lictorum officium. Horatius:

— Neque consularis

Summoveat lictor miseros tumultus

Mentis

Lictores
cur Marga-
rita:

Quidā docti, quos & Zoographus secutus est lictatorē legunt, quasi emptorem pudicitiae matronalis, verbis vim afferentes, & pro arguta elegantiq; sententia turpem commiscentes. Manuscriptus legit lictorē: alij codices lictiores. Atq; hæc de Margaritis, siue Vnionibus,

Plinius cor-
rectus.

DE CONCHA IMBRICATA RONDELETII. Cap. XLIII.

CONCHA hæc, inquit Rondeletius, est distinctione testæ imbricatim vndata, vt loquitur Plinius, quamobrem Concham imbricatam vocauimus testa enim ad vndarum sese attollentium similitudinem distincta est, quæ distinctiones cum aliæ alijs insideant imbricum modo, Concha imbricata dicitur, quemadmodum & à Vitruvio imbricata camenta: Incerta, inquit, camenta alia super alia sedentia inter se imbricata, non speciosam, sed firmiorem quàm reticulata præstant structuram. Imbricata, inquit Budæus, appellat inter se hærentia imbricum modo. Sunt autem imbrices tegulæ curuæ, quarum aliæ alijs imponuntur ad arcendas à rectis pluuias. Easdem Conchæ huius distinctiones non ineptè squamis compares, sic enim squamæ piscium rotundæ dispositæ sunt. Concha hæc magna est, & lata ambitu inferiore, lacinioso, ac eo firmiter coherente. Testa dura est, intus læuis. Caro dura, ac concoctu difficilis, alioqui superioribus similis. Frequens est Concha in Oriente, reperitur etiam in Oceano. A Græcorū vulgo Aganon vocari audio. & à Caloieris Arabiæ, id est, Coenobitis qui illic sunt, Tridacnam. Verum Tridacna, quorū meminit Plinius, esse non possunt. Sic enim ille, cum de Ostreis loquitur: In Indico mari Alexandri rerum autores pedalia inueniri prodiderunt. Nec nō inter nos nepotis cuiusdam nomenclator Tridacna appellauit: tantæ amplitudinis intelligi cupiens, vt ter mordenda essent. Ex his verbis nihil aliud rectè colligas, quàm Ostrea in India valdè magna reperiri, vbi omnia grandiora esse, quàm apud nos sæpè diximus: quæ magna Ostrea quidam Tridacna appellauit, quia non nisi tribus moribus deglutiri possunt. Hæc Rondeletius. Nos veram hic Concham Tridacnen repræsentare exterius, & interius putamus. Est enim hæc pedalis longitudinis, testa vndata, & scabra, vt Rondeletij, sed magni ponderis. Pendet enim eius vtraq; testa quindecim libras medicas; eo loco quo sibi inuicem connectuntur singulæ duos digitos per transuersum crassæ, intus candicant, & glabræ sunt. Allata mihi est ex mari rubro. Imbricata minor dici poterit, minor ista longè, ea nempe magnitudine, qua hic proponitur, cætera non absimilis præcedenti.

Concha imbricata Rondeletij.

Nominis
ratio.

Imbricatū
quid.
Imbrices,
quid.
Descriptio.

Aganon.
Tridacna
Plinij.
Lib. 3. c. 6.

In India
omnia, quæ
apud nos
maiora.
Tridacnæ
authoris de-
scriptio:

Sriata rotunda alia cum tubulis.

Concha striata nostra prima.

Concha striata nostra secunda.

Concha candida vnica fascia
castanei coloris.

Concha niuea striata.

Concha striata quadruplici
fascia castanei coloris.

Concha striata pectini formis.

Conchæ striatæ species tres aliæ cum animali suo.

DE CONCHA ECHINATA.

Cap. XLV.

ECHINATAM Concham, inquit Rondeletius, ab asperitate vocamus, sicut aculeatam ab aculeis vocare possumus. In hac Vniones reperiri testatur^a Plinius, Nam & Iuba tradit Arabicis esse Concham similem Pectini Insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum Vnionem in carne ipsa esse grandini similem. Hæc Concha Pectini similis est, testis admodum concavis, striatis, in ambitu incis. In strijs siue exochis eminent aculei frequen-

Nominis ratio.

^a L. 9. c. 35.

tes, incurui, certis intervallis à se disiti, qui si vi, aut alia ratione exciderint, vestigium sui relinquunt. Quod à me temerè dictum non est: sunt enim qui putant Conchas omnes striatas aculeis illis armatas esse, sed crebro attritu & maris iactatione rumpi, quod falsum esse experientia docet. Nam in Echinatis fractorum aculeorum vestigia semper apparent:

Aculeos omnes habere falsū.

B Conchas verò striatas tantum etiam post magnas procellas in littore sæpissimè videas sine vllis aculeis, eorumque notis. Vidimus etiam sæpe Conchas striatas sine vllis aculeis rebus captas. Quare hanc à cæteris differre certum est, asperitate & aculeis, carne verò interna substantia planè similis est, Hæc Rondeletius, cuius iconem addere superuacaneum existimaui, cum ex eo sit genere, quam hîc clausam vtrâque testa, mox apertam repræsentamus. cui & aliam adiuximus aculeis albis, fascijs quinque, quatuor tenuioribus & luteis, vna lata castanei coloris, Notandum autem est aculeos esse in exochis, & non in strijs seu canaliculis: præterea eos omnibus, quas hætenus vidimus, superiori parte testarum, qua sibi inuicem connectuntur, deesse mira naturæ providentiæ, siquidem si hac parte fuissent, liberæ testarum apertioni impedimento fuissent. Quâ hîc cum animali appinimus, aculeata maximè omnium quas hætenus conspeximus, existit, ferrugineis aliquot fascijs insignita exterius est. His adiungere volui eam quam Zoographus Venetijs accepit, non putat tamen in Adriatico aut mediterraneo mari inueniri, sed Orientali Oceano. Testæ vtrâque inquit, figura tum foris, tum cavitæ interna, quæ caput versus recurua est, inuicem similes sunt. hoc pulchrum in eistribus in summitate articulis ginglymo iunguntur, ita vt emittentes vtrinque mucrones mutua infertione vterque in oppositæ testæ acetabula, cohæreant; atque ita fit vt quoniam Concha tota alternatim & strijs eminentibus exasperatur, & canaliculis cauis (quos & striges vel strigiles dixeris) sulcatur, infima parte strigiles oppositis committantur & respondeant strijs, his prominentibus, illis subeuntibus.

Concha echinata nostra clausa.

Concha echinata aperta.

Concha echinata seu striata.

Concha echinata alia cum suo animali;

Concha echinata Zoographi.

DE CONCHA SQAMOSA.

Cap. XLVI.

HIC Concham delineatam exhibeo, à nullo adhuc quod sciam, autore visam, quam squamosam nuncupavi, propterea quòd strijs seu lineis femicircularibus, squamarum in modum sit exornata. Huius iconis particeps sum factus à nobilissimo atq; doctissimo plenoq; humanitatis viro Daniele Barbaro olim Aquilegiæ Patriarcha vigilantissimo.

Concha squamosa.

DE CONCHIS LONGIS.

Cap. XLVII.

ONCHAS longas duas enumerat & describit Rondeletius. Prior duabus magnis & longis constat testis, Chamæglycimeridi similis est, sed testæ multò spissiores sunt, magis rugatæ, colore vario, in ambitu rubescente, in medio albescente, intus candido cum læuitate. Ex qua calx conficitur: & optima dentificia ex eius cinere parantur. Altera, quam Concham longam Plinij Rondeletius existimat, quòd nulla sit hac longior & stri-

ctior, testa est alba, aspera, lineis multis & diuersis distincta: Qua parte replicatur, foramina

multa habet, ordine disposita. Monspelienfes Collier vocant, frequenter iacentes reperiun-

Collier.

tur in littore propè Massiliam. Hanc Bellonius Dactylum seu Vnguem existimauit, sed fal-

Vnguis si-

sò, vt rectè contra eum scripsit Rondeletius, Neq; enim audiendi sunt, qui his quinq; vo-

ue Dacty-

cibus, Aulo, Dactylo, Solene, Donace, & Concha longa, Plinium seorsum ad hunc piscem

lus Bello-

significandum vt volunt, Neq; illud rectè ab alijs scriptum est, Digitos Conchas longas

nij.

vocari. Nam^a Plinius diuersis in locis de his locutus est, vt de diuersis rebus. Iecinoris do-

^a Li. 32. c. 9.

loribus, inquit, Scorpio marinus, in vino necatus vt deinde bibatur: Conchæ longæ carnes

ex multo potæ, cum aqua pari modo, aut si febres sint, ex aqua mulsæ, Deinde multò post:

Mares alij Donacas, alij Aulos vocant; fēminas Onychas. Vrinam mouent mares: dulcio-

res fēminæ sunt & vnicolores. Verùm de hoc Plinij loco quid Rondeletius & ego sentia-

mus postea planius exponemus. His longis Conchis Zoographus eam speciem adnume-

rat quæ in dulcibus aquis reperitur: cuius testam altera eius parte interna expressam exhi-

ber, alteram non vidit: sed binas similes esse putat, & ginglymo articulari superficies exter-

na scabra est, vt ait, qua dempta interior leuis candicat, Margaritifera Conchæ instar: & si

bene, inquit memini, in his etiam Conchis Margaritas exiles inueniri aiunt. Ego quinque

species longarum obseruauì, quarum quæ prima tabulâ exhibetur omnium maxima, meo

iudicio vera Plinij Concha longa fuerit, colore est extrâ albo fuscoq; varia, intus ferè ro-

seo colore. Animante suo prægnans est. In secundâ tabulâ prima, ea est quam Rondeletius

alteram constituit. hæc enim Gallis Collier à figura Cochlearis, quæ est in summitate, di-

citur. Quinq; digitorum est longitudine, latitudine pollicis. Testa est tota alba, lineisq;ue

multis transuersis, longisq; distincta. qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine

disposita vt in aure marina: quæ à natura fortassis facta sunt, vt aer ingregiatur perspirabi-

lisq; sit Concha. apparent enim hæc foramina interiora Conchæ penetrare, vt in eiusdem

Conchæ interna parte secundo depicta loco videre licet. Secunda priori similis est, nisi

quòd longè latior sit, foraminaq; plura in parte habeat superiori. parti internæ insunt qui-

dæm exigui sinus, in quibus animalcula latuisse aliquot verisimile est. Postrema minor su-

perioribus est, sed nulla habet foramina.

Concha longa Rondeletij.

Concha

Concha vera Plinij cum animali.

Concha longa Zoographi.

Conchæ longæ authoris aliæ.

I

2

3

4

DE CONCHA PICTORVM.

Cap. XLVIII.

UNTER Conchas, inquit Rondeletius, eam numerat Aristoteles, quæ pictores utebantur non in diluendis aut asseruendis coloribus, ad quam rem hodie pictores Musculorum testis vtuntur: sed cuius testæ radebatur, quod conficiendis coloribus viles essent, ne quis existimet ex interno corpore saniem aliquam veluti ex Purpuris aut Buccinis infecturæ vel picturæ vtilē colligi. Verba sunt * Aristot. ὅτι οἱ γραφεῖς ὁσπρὶν χρῶνται πᾶσαι πολὺ ὑπερβάλλει, καὶ ἐξωθεν τὰ πρὸ διδοῦς ἐπιγίνονται, οἱ δὲ τὰ τοιαῦτα μάστιγα περὶ τῆς τέχνης τῆς περὶ τῆς καπιδῶ. Concha quæ pictoribus vsui est, crassitudine plurimū excedit: & florem illum non intra testam, sed foris habet, reperitur id genus maximè circa Cariam. Huiusmodi est Concha, quam hic proponimus, testis spissis, intus læuibus, foris inæqualibus & asperis, Cinnabaris aut Sandarachæ colore, figura Spondylorum aut minorum Ostreorum. Hanc accepi à Guiljelmo du Choul Allobrogum præfecto. Hæc Rondeletius. Ego aliam addo vnā eum animali depictam à Daniele Barbaro Patriarcha Aquilegiensi, mihi missam, cuius testa est musco obstita.

Concha pictorum Rondeletij.

Conchæ pictoriæ similis musco obducta.

DE CONCHA CORRALLINA

Rondel. Cap. XLIX.

CONCHÆ supradictæ (nimirum pictorum) similis est hæc quæ in mari nostro reperitur, colore scilicet rubra enim est, corallum planè imitata, unde Corallinam nūcupauimus, figurâ dissimilis: externa enim testarum parte Pectinem refert: nisi quod hæc striata non est, sed lineis tantum aspera, & tuberculis rubris inæqualis, intus leuissima, candidi marmoris colore. Spondylorum modo colligatur testæ vinculo nigro: tenues sunt sed latis duræ. Caro dura, odore viroso, sapore sulfo. Raro reperitur hæc Concha, & vix nisi post diutinos Austri flatus, & Caniculæ exortum in littus eiciatur. Simillima nisi eadem est, à me apposita: quæ verò secundo loco picta est ex eodem genere est, cæterum echinata ac velut foraminibus peruia. Postrema pronè item & supinè picta, cum Rondeletij Concha eadem est, intus nimirum candida, extra coralli modo rubra.

Concha corallina
Rondeletij.

Concha corallina nostra.

Concha corallina aspera.

Concha corallina tuberculis rubris in uerla parte candida, & ora purpurea.

DE CONCHA RVGATA, IDEM.

Cap. L.

MAGNA hæc Concha, & lineis multis & elatis per transuerfum ductis, valde rugata est: testis valde spissis, intus læuibus & splendoris argentei, qua parte Concham Margaritifera, matrem Perlarum vulgo dictam refert, per ginglymum articulat: testarum enim in summo apophyses vicissim recipiunt & recipiuntur: quibus accessit vinculum robustum, dicas esse dentes pectinatum coeuntes. Testæ ob spissitudinem in laminas & frusta dissecantur, ex quibus spherula precum conficiuntur, & dentiscalpia, quemadmodum ex matre Perlarum, sed non adeo splendida. In hac Concha Vniones reperiri, non dubito,

Concha rugata Rondeletij.

DE CONCHULA RVGATA.

Cap. LI.

NON ab imo ad summum, inquit Rondeletius, lineas ductas habet hæc Conchula, sed à latere ad latus multas veluti rugas sparsim & sine ordine: quarum quædam imperfectæ sunt, & in medium testam desinunt. Testæ non sunt tumidæ & in dorsum elatæ, quemadmodum striatæ omnes, sed depressæ colore vario, sunt enim ex albo cineræ & ad liuidum accedentes. Labra testarum crassa sunt & tam arctè connexa, vt sine vi non aperiantur, faciliusq; rumpantur testæ quàm patefiat, quod à Chamarum natura prorsus alienum est, quarum testæ hiant. Vnde eos errare constat (Bellonium taxat) qui hanc Conchulam pro Champeporide exhibent. Hæc Concha arenæ modicum recipit per rimâ. aquam fugit ore quod illic situm est, rotundum & in ambitu sinuosum. Has Conchas Veneti Biuerones, & Piuerones vocant, Massilienses Clonissas, Ligures Arsellas. De eadem hæc Bellonius. Regias aut basilicas Chamas Galli Pelourdes, ad Peloridarum vocem accedentes dixerunt (Rondeletius mox Conchulam variam Gallicè Pelourde nominat, & è luto erui scribit) Massilienses Clonissas, Veneti Biueronos, Genuenses Arsellas, Hispani Armillas: Anconitani, Rauennates, & Ariminenses Pauerazos, quasi pauperculos nominant, quod illic nimium popularis, pauperibusq; offerri solita sit. A luto autem in quo tum manibus, tum retibus euerruntur, nomen habent: *πυλός* enim lutum est (Reprehendit hanc etymologiam Rondeletius, vt postea audiemus.) Alij dictas à Peloro monte Siciliæ volunt. Differt autem à Calcinellis (Chamis piperatis) quod turbinatiori & grandiori corpore constent. Calcinellæ enim (quæ & Biuerazæ dicuntur) compressiore sunt forma, testa translucida ac multò quàm Chamæleios teneriores. Media autem est inter asperâ & læuam constitutione & natura. nō enim ita horret vt aspera: neq; ita glabrescit vt læuis. albo præterea ac fuluo

Vt à Calcinellis differant.

A ac fuluo emblemate distinguitur: vnde Capparozolam (Chamam læuem quoq; Cappa^rrozolam vulgò dici, alibi scribit, quæ quidem Venetijs Cappæ grossæ & Rozzolæ vulgò dicuntur, ab eruditis quibusdam illic Pelorides existimantur, & à Græcorum vulgo hodie *ἀπυρρὸς* dicuntur, hoc est fossiles. nam in fundo seu limo maris à fodientibus eruantur. Testam earum læuem & albam esse arbitratur Zoographus) dici puto, quòd ex rubro subfulua sit. Eius autem caro durior est quàm læuium Tellinarum & Peuarazarum, Emollire aluum traditur. Sed & Diphilus copiosum bonumq; succum gignere tradit, & stomacho gratum, nec facillè excerni. Hæc Bellonius. Conchulæ rugatæ Rondeletij, aut eandem, aut planè similè appofuit hanc depictam Zoographus. Ex eodè genere est, à me adiecta alia.

Conchula rugata Rond.

Concha rugata nostra.

Conchula rugata Zoographi.

DE CONCHA RHOMBOIDE, VEL MVSCVLO STRIATO.

Cap. LII.

C **Q**UAM hîc modò ex eodem Rondeletio repræsentamus, Veneti Mussolo vocant; Græcorum vulgus Calagnone, apud Monspelicienses *ἀνὰ πύργους* est. Falsò Βαλάνος quidam (Bellonium intelligit) vocant: nam nihil similitudinis cum quernis glandibus habet; neq; in saxorum rimis nascitur, quod temerè nonnulli asserunt, neq; testa læui contacta est, neq; huius caro tenera est, neq; palato grata, quod de balanis scripsit Athenæus, sed dura, virus olens, atq; insuavis. Opinionem etiam eorum, qui Spondylum appellant, fatis refellit testarum cònexus: de quo in Spondylis dicemus. Huius nomen nullum equidem apud veteres reperij: quare musculum striatum rectè dici posse putat, quòd testa sit musculorum marinorum testè simili, sed spissiore ac firmiore. Præterea pars qua cohærèt testè, recta est, ferè veluti in musculis, altera parte rotûda: recta ferè inquam, dempto testarum capite, quod in angulum satis prominet, vt figuram rhomboidem satis aptè tota testa repræsentet, vnde concham rhomboidem propriè appellari Nominis posse putat. Ab angulo capitis testarum ducûtur parua striæ, aliæ rectæ, aliæ obliquæ. Tota Concha nigricat. Dura est admodum carne, si cum alijs musculis comparetur. Rara est hæc concha; quòd in alto mari degat. Hæc ex Rondeletio. Bellonius, vt

Còcta Bellonium.
Balanum non esse.

Spondylum non esse.

Concha rhomboides Rondeletij.

rectè dici posse putat, quòd testa sit musculorum marinorum testè simili, sed spissiore ac firmiore. Præterea pars qua cohærèt testè, recta est, ferè veluti in musculis, altera parte rotûda: recta ferè inquam, dempto testarum capite, quod in angulum satis prominet, vt figuram rhomboidem satis aptè tota testa repræsentet, vnde concham rhomboidem propriè appellari Nominis posse putat. Ab angulo capitis testarum ducûtur parua striæ, aliæ rectæ, aliæ obliquæ. Tota Concha nigricat. Dura est admodum carne, si cum alijs musculis comparetur. Rara est hæc concha; quòd in alto mari degat. Hæc ex Rondeletio. Bellonius, vt

Nominis ratio.

dixi, balanum Græcis dici ait, Latinis glandem. Balanos (inquit) in genere testatorum Balani vt annumeravit Aristoteles. Nascuntur vt Thyria, circa rimas cauernasq; faxorum quibus multum adherent, immobilesque sunt, testa læui contacti. Vulgus Græcum Calagnones vocat: Veneti (apud quos frequentes sunt) Mussolos, dum fortasse mytilos dicere student: Sunt enim his fatis similes. Porro quercinæ glandis formam habent, vnde & balani & glandes Grecis ac Latinis dicti. Sunt qui Spondylos Latinis vocari putent.

riputent. Plinius verò ad diuersa animalia vtrumq; nomen transfert. Columella inter concharũ genera annumerat. Paulus concharum genus condylos vocari scribit, quos tu fortassis Spondylos dixeris, Athen, à locis (inquit) sortiti sunt discrimina balani: quãdo quidẽ in Aegypto optimi gignũtur, & suauissimi, tenelli, oriq; ac ventriculo grati: qui & succum & alimentum præstant copiosum. Decoctum eorum (vt prodit Xenocrates) aluum ciet: qui verò saxis non adhærescunt, acres sunt ac medicamentosi, magisq; aluum perturbant; atq; vrinam minus concitant. Galenus eos in cibo præcipuè commendat, qui eò loci proueniunt, vbi aqua marinæ admiscetur fluiuatilis, saxisq; adhærent: ij namq; (inquit) dulces & habiliores, plenioresq; copiosum præbent succum, quo & abundè nutriunt, aluumq; promouet, ori ac stomacho pergrati, tenerioremq; habent carnem, & vrinam cient. Hæc Bellonius, quorum ea quæ ex Xenocrate ac Galeno recitat, referenda sunt ad veros balanos, de quibus nos postea. Iconem verò Bellonij omisimus nequaquam, quia, vt vides,

Icon Bellonij diffimilis à Rondeletij.

Balanus Bellonij.

Concha rhomboides Zoographi.

Conchæ Rhomboides nostræ.

Concha rhomboides nostra alia hirsutior.

diffimilis est illi quam Rondeletius exhibuit, diuersaque ab ijs quas ego hic à me obseruatas depinxi. Bellonij concha testis est breuioribus & obtusioribus, non ita in angustum ab altera parte excurrentibus. Zoographus eiusdem generis pinxit hanc etiam concham Venetijs ad viuum effictam hac forma. Cõchis istiusmodi generis addi possunt, quas hic ego addidi à nemine etiamnum pictas. In priori pars quæ coheret testæ, recta est vt in musculis, dempto testarum capite, quod in angulum satis prorumpit, vt merito rhomboides dici queat, altera pars rotunda est. Ab angulo quem dixi striæ sunt, & rectæ & obliquæ. Tota concha nigricat, partim ferruginea est: intus candicat. Picta est pars conuexa, & concava. Alia minor est, subhirsuta in quodam loco more musculorum, cæterò excepta magnitudine superiori ferè similis. Addidi præterea bina alia Concharum rhomboidum genera, coloris ferruginei, ferè ad roseum inclinantis: vtraq; etiam hirsuta est, prior autem vndiquaq; altera inferius tantummodo: priori plures sunt fasciæ nigricantes: in altera tres tantum, eaq; ferrugineæ; postremò in capite differentia est penes magnitudinem, vt pictura repræsentat.

A DE CONCHIS LÆVIBVS.

Cap. LIII.

OST Conchas asperas, striatas, rugatas, quas iam executi sumus, agit Rondeletius de lævibus, & non striatis, quoniam communis præceptor Aristoteles eas eo modo distinxerit, diuiferitq;. Ε'τι δ' αὐτῶν (inquit) τῶν ὀστράκων διαφορὰι πρὸς ἀλλήλας εἰσι, τὰ μὲν γὰρ λείονερά εἰσι, ὥς. ^{Τί. 4. Hist. cap. 4.} πρὸς ὧν, καὶ μύες, καὶ κόγχαι ἐνταῖς αἱ καλὰ μύαι γαλάδες. Τὰ δὲ τραχέα οἶον τὰ λιμνόστρεα καὶ πίννα, καὶ γένη κόγχων ἐνταῖς, καὶ κήρυκες; καὶ τέτων τὰ μὲν ῥαβδωτά εἰσι οἶον κτλ., καὶ κόγχων τὶ γένος, τὰ δὲ ἀρράβδωτα, οἶον ἀπὸ πίννας, καὶ κόγχων τὶ γένος. Quem locum Gaza iudicio Rondeletij non satis expressit hoc modo. Ipsarum etiam testarum magna varietas: nam aliæ læues, vt vngues, Mytuli, & Concharum quædam, quas galâdas appellant; Aliæ scabræ, vt Ostrea, Pinne, & Conchæ nonnullæ & buccina: quædam etiam pectinatum diuisæ, vt Pectunculi & Concharum nonnullæ. Aristoteles testas diuidit in læues & asperas: rursus asperas, in virgatas & non virgatas. Sunt igitur (inquit Rondeletius) testæ quædam asperæ, & non virgatæ, vt pinnarum testæ. Sunt quædam asperæ & virgatæ, vt Pectinum testæ, quare sic vertendum fuerat: Testarum magna est varietas, aliæ enim læues sunt, vt vngues, Mytuli, & Conchæ quædam quæ galâdes nominantur: quædam asperæ, vt Limnœstrea & Pinne & Conchæ nonnullæ. Et asperarum quidem aliæ sunt virgatæ, vt Pecten, aliæ non virgatæ, vt Pinna. Hactenus Aristoteles, qui virgatas testas appellat, non simplicibus lineis aut tuberculis, sed virgis elatis & strijs asperis, de quibus & de alijs aliter asperis iam diximus. Læuium inter se differentia est à magnitudine & paruitate, à crassitudine & tenuitate testæ, à colore. Quædam enim totæ nigre sunt, quædam albæ, quædam nigris lineis distinctæ, aliæ purpureas, transuersas & rectas lineas habent: de quibus deinceps.

Cōcharum diuisio.

Gazæ læpius.

Læuiū differe-
ntia.C DE CONCHA GALADE, ET
CONCHA NIGRA ROND.

Cap. LIV.

CONCHÆ γαλάδες (inquit) Latinum nomen nullum inuenerūt, quare Gaza Latino (Græco potius) nomine vsus est. Has inter læues numerat Aristoteles, vt superiori capite protulimus, fortasse à lacteo colore dictæ sunt γαλάδες. Sunt enim candidissime, maxime, & leuissime. Nonnullæ parum purpurascens, quædam flauescens reperiuntur, sed intus omnes candidissime sunt. Caro alba est, dura, concoctu difficilis, succum crassum gignit, ius ex his alium mouet, si per se coquantur, vel sine multæ aquæ admitione. Satis rarò capitur, His Conchas nigras opponimus, quas propria pictura non egere existimauimus, quòd superioribus planè similes sint, nisi quòd intus & foris nigricāt; caro quoque minus candida est. Vtraque non admodum concaua est, & testa vna cavitatē suā alterius apophysi recipiente firmi colligantur. Hęc ille posita hac iconē.

Etymon.
Color:
Caro:

Concha galades Rondeletij.

DE CONCHA FASCIATA^E EIVSDEM. Cap. LV.

Etymon.

SUPERIORIBVS duabus similis est Concha, quam hic repræsentamus ex eodem Rondeletio, nisi quidd paulò latior est, quod læuibus videtur peculiare. Præcipuè quinq; veluti fascias latas à latere ad latus ductas habet, ijs similes, quibus puellæ nostræ (inquit) capillum redimire solent, quas vittes appellant, idest, vittam, vnde & hanc Concham coquille vittate nuncupât. Inde Latinè fasciatam vocauimus, non ineptè, vt arbitror. Testa est admodum læui, dura, marmorea. Hæc succo & substantia à superioribus non differt. Huic similem planè adiungimus, quam ob id peculiariter non depinximus. Differt tantùm lineis purpurascens, quas per transversum ductas habet à summo ad imum, alias partim flauescens, partim albas, intus tota violacea est. Testa est læuissima, si quid aliud, tenuis. Vna linea caua alterius testæ longè apophysim excipit, & sic arctè colligantur. Sic ille. Adieci hic duas alias icones. Prior nullam habet asperitatem, & vndiquaque leuis est, candida, sed nigerrimis fascijs adornata, vt pictura indicat. Altera Concha siue fortè chama tota candicat, fascias habet tres nigricantes, vt icon demonstrat. Huc deniq; pertinent tres istæ postremæ, quarum binæ roseo, sub-ceruleo & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris est ferruginei, cætera cinerea, strijs & fascijs fuscis.

Concha fasciata Rondeletij.

tes, vt icon demonstrat. Huc deniq; pertinent tres istæ postremæ, quarum binæ roseo, sub-ceruleo & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris est ferruginei, cætera cinerea, strijs & fascijs fuscis.

Concha fasciata authoris prima.

Concha fasciata authoris secunda.

Conchæ fasciatæ authoris aliæ.

Concha crassæ testæ Rondel.

Concha fasciata nostra quinta.

Concha fasciata nostra prima.

Concha fasciata nostra sexta.

Concha fasciata nostra secunda.

Concha fasciata nostra septima.

Concha fasciata nostra tertia.

Concha clathrata crassâ testâ

Concha fasciata nostra quarta.

Concha clathrata crassâ testâ maior,

DE CONCHA CRASSÆ TESTÆ, ET CONCHIS VARIIS.

Cap. LVI.

RONDELETIVS eiusmodi Cōcham, quā iam ex eo depinximus, à Galade, & chama aspera, neq; vita aut substantia differre ait, sed crassitudine tantum testarum: differunt tamen etiam ratione fasciarum, quæ in illis rariores & latiores sunt, in his plures & vnica tantum linea constantes. Hæ præterea lineis aliquot à latere ductis distinctæ sunt, nihilominus tamen læues. Ex his vltis & in cinerem redactis Rondeletius præstantissimū antispodium fieri scribit, quod in Spodij veri vicem commodè vsurpatur. Fieri q; ex his dentifricia & exsiccantibus admodum medicamentis vtilissimè admiscuntur; fieri deniq; ex iisdem calcem. Ego huic Rondeletij figuræ quinque alias addidi, licet ferè dissimiles: crassas enim testas habent. Prior fascias habet nigras, interualla verò partim candicant, partim purpurascent, sicut etiam lineæ quædam eodem colore decorantur. Intus tota candicat. Altera lineis per transversum ductis, nigris: intus candida. Tertia densam admodum & opacam habet testam colore nigro in superiori & angustiori parte: ceterò subrubet & ad ferrugineum vergit. Quarta multò præcedentibus crassior, nigra infra, candida supra: fasciæ infra denticulatæ sunt. Quinta secundæ quodammodo similis est. Similis verò in primis Rōdeletij iconi est musculus eiusdem, vt proprio loco videre licet, sed is testam habet tenuem & subtilem. Crassas etiam testas habent binæ istæ Conchæ nigro, albo & subrubeco variæ, vti quoque istæ clathrata, colore ferè subroseo: crassissimam verò omnium clathrata postremò colore tota ferrugineo.

DE CONCHA TENVIS TESTÆ.

Cap. LVII.

TENVIS testæ Concham nominare libuit eiusmodi Concham à testæ tenuitate ac fragilitate. Genuensibus Datteri dicuntur, fortè quod Daetylorum more inuicem hæreant. Vnde ex Mytulorum genere esse apparet. Extra colore sunt fædo, lutulento, cinereo, intus argenti modo resplendent. Pinguntur hîc aliquot inuicem adhærentes, atque vna separatim aperta, quo modo alas auium exprimunt. Debeo hoc Conchæ genus Bernardo Castelletto Genuensi, cuius viri humanitatem & indefessam studiosos iuvandi voluntatem nunquam satis laudare possum.

Concha tenuis testæ.

DE CHAMIS IN GENERE.

Cap. LVIII.

SYNONYMA.

χῆμιν Suidæ ostrei genus est. Alibi verò *χημαίς* ab eo exponitur δ' *ἰχθυς*, id est, piscis, sed corruptum esse tum vocabulum, tum interpretationem arbitratur Zoographus: quoniam *χημαίς* boni auctores paroxylonum scribunt in accusandi casu multitudinis, non pro pisce, sed pro Conchis. Varino *χῆμιν*, est *χάριμιν*, id est, oscitatio. Plinius sanè Conchas Margaritarum pandere se dixit, quadam oscitatione. Vtrumque fieri videtur à verbo *χάμιν*. *Αχάω* enim, *χῶ*, quod est *χωρῶ* (hoc est capio) fit *χάμιν*, ut à *χρῶ*, *χράμιν*, *ρῶ*, *ράμιν*. Ab eodem verbo *χῶ* fit secundum Eustathium etiam *χῆμιν*, τὸ ὄσρακον, ἀπὸ τῆς *κυχνηναι* ut patet (inquit) ex Athenæo. Sed videri potest (ut Zoographus iudicat) Chama à verbo *χῶ* deriuari in vtrius significatione: hoc est, siue quoniam hiant, siue à capacitate. Caua quidem, & capacia omnia, hiant videntur: sicut & caua animantium ora hiant, cum accipere aliquid auent: & licet Conchas omnes, tum cauæ, tum ad capiendum aptæ sint, Chamis tamen priuatim hoc nominis contigit, fortè tanquam maiusculis, & capaciorebus, Galenus in Glossis, *χημὺν χηραμίδα*, *τὴν ποιοῦσάν κόγχην*, καὶ *μαίζονα*: nimirum pro vasis genere, capaciore, quam Concha communis sit. Cæterum pro *χηραμίδα* (*χηραμὶς*, vel *χηραμὶς*, nihil quàm cauernam significat) legerim ego (inquit) *κηραμίδα*, hoc est figlinam, ut Concha figlina (à figulo facta) maior intelligatur, quam marina, & naturalis Concha, nam in eodem libro, sic habet Galenus, *κόγχην κηραμίδα*, ἐδ' ἐν πλείον θηλοῖ τῆς *κηραμίδος*: hoc est, Concha ceramis idem, quod ceramis simpliciter sonat. Sic & latinè vas figlinum, aut figlinum simpliciter dicas, quod ceramis simpliciter sonat. Sic & latinè vas figlinum, aut figlinum simpliciter dicas, nihil interest. Hæc Zoographus. *χημαίαν* interpretantur aliqui argenti, & auri præparationem, quam vulgò chymificam, vel alchymificam artem nominant: quasi à chymis, & liquoribus quos parat, nomen hoc tulerit. Sed *χημίδα* cum *στρα* habeat in prima, aliunde dicta fuerit, fortè quod vasis illis, quæ vulgò crucibula nominant, fundendis metallis idonea, subinde vtatur. Hæc enim *χημαίς*, & *χημαίς κηραμίδας* vocari. Latinè efferri potest Chama, aut Chama, aut Cheme, & diminutiuum, chamula; ut à Concha conchula. Apud Plinium composita videntur chameleos, chamepeloris, &c. quæ quidem Græca sunt, & Græcis in compositione non vñtata, quod si quis ita voluerit vti, casus obliquos etiam ex integrè inflexis componat, ut chameleon dicat, & chameleas, &c. non ut quidam recentiores chameleon, & chamæleos, ineptè. Sed omnino præstabit diuisis vocabulis efferre. Chama foemininum est. *λῆος*, id est, læuis, communis generis, Atticè: communiter masculinum est, & foemininum facit *λῆα*. quare, & *χῆμιν λῆος*, & *χῆμιν λῆα* rectè dixeris. Gaza non modò Chamam testaceum animal hiatulam conuertit, sed etiam chamem piscem alicubi similiter. Nos Græca vocabula retinere præstiterit. Plinius etiam aliquando clusiles mordaceq; Conchas seu mitulos vocasse videtur. Scribit enim in purpurarum nassis eas inesse, quod Oppianus de Strombis, & chamis, ait. In exiguis nassis inquit:

Στρόμβος συγνέλουσας ἅμια χήμισι τίθενται.

Bellonius vulgus Gallicum in chamis nominandis, cum Italico conuenire tradit: siquidem nostri, inquit, maiores chamas des flammes, minores verò des flammettes nominant, quod cum iure in eo est, non secus ac piper fauces, & os inflammare soleant. Italico vulgus maiores chamas Peuerazas, quasi piperatas, nominat: minores verò Peueronos, quod piper haud tantoperè, redoleant. (Rondeletius conchulas rugatas, quas suprà exhibuimus, à Venetis Piueronos dici scribit.) Harum enim è mari recens aduectarum carnem quicumque paulò liberalius degustauerit, quendam saporem in eis gratum, sed gulam prouocantem, ac piper redolentem comperit. Cæterum, quæ chama Latinis dicitur, eadem Latinis cappa, Gallis autem coquille appellatur. Alias autem his congeneres Itali addito cognomento cappas sanctas, capperozolas, cappas longas, & huiusmodi vocabulis nominant, de quibus est seorsim disserendum. Hucusque Bellonius. Et in sequenti capite de piperata chama rursum: Chamam piperatam Veneti Beuerazas, vel peuerazas vocant ad discrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Sed si vel Beuerazæ, vel peuerazæ dicuntur, quod fauces inflam-

Nominis ratio.

Pro Vasis genere.

Concha ceramis.

χημαίς.

Chameleos, Chamepeloris.

Hiatula.

Chama peuerazæ vnde dicta.

A inflammant, & piper redoleant, ut ille vult, cur est itaque, quod pipere condiantur? hoc enim esset oleum addere igni: quamobrem ita dictas puto, quod piper pro condimento, eis adhibeatur. Zoographus Germanicè Muscheln dici posse ait: attamen id non nimium patere: contrahi autem, si differentiam addamus, ita ut Conchæ propriè dictæ, cognominentur rotundæ, runde Muscheln: chamæ verò longæ, lange Muscheln. Licereque & Italos imitari, Pfeffer Muscheln: vel etymologiam Græcam, Gynmuscheln, (vel euphoniæ gratia, n in m mutando, Gym Muscheln,) nam gynen, vel ghinen nobis, inquit, hiare est, verbum (ut apparet) à Græco *χύνειν* desumptum. Spartianus Ostreas, & Liostreas cum dixit in Heliogabalo, chamæ tracheas, & chamas leas intellexit, inquit Hermolaus, etiam si lithostreæ scriptum erat: id ex Atheno sumitur, qui ait, chamas tracheas Ostrea quandoque diciturata.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

VPER Chamarum diuersitate hæc omnia nobis reliquit ^a Aelianus: Chamæ marina, & variæ, & multiplices sunt: aliæ asperæ, aliæ leues; quædam digitorum compressu confringuntur: aliæ vel saxo ægrè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur, aliæ utroque colore mixto insignes. Ac quemadmodum earum est varium & multiplex genus, sic multas, & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, vel in limo quiescunt. nonnullæ sub algam subiiciuntur, aliæ in limo commorantur: aliæ faxis tanquam mordicus adhærent. Aestiuo tempore, cum incipit messis, in Istrico mari gregatim natant, & leuiter feruntur, cum ante id tempus sua sibi mole graues efferri non possent. Euri, Boreæ, & Austri idcirco fugientes sunt, quod eos ventos ferre non possint. Contrà ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Fauonij mollibus auris afflari gaudent: eamque ob rem in latebras abdita, & suis conuiuentes testis, cum à tempestatibus mare sentiunt conquiescere, & Fauonium flare, tum relictis sedibus, ad summam maris aquam natant, & a pertis testis eminent, (sic tanquam vel sponsæ è thalamis prodeunt, vel rosæ ad Solis radios exporrectæ ex inuolucris, seu calycibus suis erumpunt,) & quiescentes ventum expectant placidum, ac secundum, qui si contigerit, alteram Concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro naui ad nauigandum vtuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem nauium existimes. Quod si nauem ad se accedere sentiunt, aut belluæ impetum, aut valentioris piscis natatione, metu percussæ, contractis vno impetu testis, frequentes delabuntur, & occultantur. Hæc omnia Aelianus. Athenæus quoque varias differentias ponit in

^a Lib. 15. c.

12. Chamarū varietas.

Gregatim natant. Vetus quos nā fugiant.

Cautio, & sagacitas naturæ.

Differentiæ ex Atheno.

Differentiæ secundum Rondeletium.

Chamæ nomen à Latinis usurpandum.

Cætis sedibus, ad summam maris aquam natant, & a pertis testis eminent, (sic tanquam vel sponsæ è thalamis prodeunt, vel rosæ ad Solis radios exporrectæ ex inuolucris, seu calycibus suis erumpunt,) & quiescentes ventum expectant placidum, ac secundum, qui si contigerit, alteram Concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro naui ad nauigandum vtuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem nauium existimes. Quod si nauem ad se accedere sentiunt, aut belluæ impetum, aut valentioris piscis natatione, metu percussæ, contractis vno impetu testis, frequentes delabuntur, & occultantur. Hæc omnia Aelianus. Athenæus quoque varias differentias ponit in tertio, Hicesius, Erasistratus (inquit) Chamarum alias dicit vocari asperas, alias regias; asperas quidem mali esse succi, pauci excrementi, facilè excerni, ipsi pro esca eos uti qui purpuras piscantur. Læuium autem præstantiæ differentias magnitudine æstimari. Et aliquando post ex Diphilo: Chamarum crassiorum (*χημαὶν δὲ τῶν παχέων*) quæ parua sunt, & tenui carne (Ostrea vocantur) stomacho gratæ sunt, & excretu faciles. Crassas verò, quas & regias, & pelorias appellant, multum nutriunt, difficilè excernuntur, boni sunt succi, stomacho conuenienti, præsertim magnæ. Priore loco chamæ in asperas, & regias diuiduntur; videnturque: læues pro regijs accipi. Posteriore in crassas paruas, & crassas magnas, quæ cum læuibus eadem videntur. A Plinio species hæc numerantur, Chamætrachea, chamælecos, chamæpelorides, generis varietate distantes, & rotunditate, chamæglycymerides. Rondeletius ita distinguit: ut chamælecos sint, aliæ asperæ. Læuibus chamæpelorides, & chamæglycymerides subiungit. Quid verò chamis sit proprium, quo à Conchis quibus in multis similes sunt, distinguantur, sic inquit idem Rondeletius. Athenæus, τῶν δὲ χημαῶν *μνημονεύει* Ἰων δὲ χῆος ἐν Ἐπιδημῖαις, καὶ ἴσως ἕτως ἀνόμασται τὰ κογχύλια παρὰ τὸ κεχημαῖναι: id est, Chamarum meminit Ion Chius in Epidemijis, quæ fortassis χημαι à Græcis nominatæ sunt ἀπὸ τῆς κεχημαῖναι, id est, ab hiando. Id etymum secuti quidam Hiatus latinè appellant: sed cum eadem voce etiam channæ nuncupentur, quæ à Chamis maximè distat, ut in priore operis nostri parte ostendimus, tutius esse puto Græca appellatione uti, Plinij exemplo, à quo chamæ nominantur, & chamæpelorides, & chamætracheæ atque aliæ eiusdem generis. Chamæ igitur, etiam Concharum generi subest, hoc tamen à cæteris Con-

Bellonius
defenditur

chis distabunt, quod semper hiant, & testas apertas habent. Quod ad formam earum attinet, cum tanta sit earum varietas, & tam parum certas, & distinctas notas nobis super eis veteres reliquerint, doctissimus Rondeletius, certi aliquid de ijs velle statuere, perdifficile esse recte quidem iudicauit, ceterum non erat propterea temeritatis, ac immodestia accusandus Bellonius, quem (vt solet) tacite mordet, quod pro chamis Conchas speciatim distinctas vsurparitnam & veterum quidam id fecere, vt Galenus in glossis, *καρχαρ, τινος καρχαρου, αινος χαμινω*, dixit: idq; Varinus reperit: apud quem alijs etiam, quemadmodum quoque apud Helychium Conchas inuenio interpretari *χαμινω*. Idem Rondeletius in capite de chameleia: Chamas easdem esse cum lauibis Conchis, quæ *γαλαδες* dicuntur, falsum esse ait, quoniam Aristoteles (cuius verba supra citauimus) a Conchis chamas seiunxit. Sed Aristotelem aliquis dixerit (inquit Zoographus) Conchas a chamis distinxisse quidem, sed specie potius, quam genere, & nihil prohibere, idem nomen tum generi toti, tum speciei sub eo vni attribui, vt inualidum hoc Rondeletij argumentum sit. Cum itaque vix vnam nobis notam reliquerint antiqui, qua chamas in Conchis distinguas, Marcellus Virgilius Græcè, & Latine peritissimus in suis in Dioscoridem commentarijs, ab ijs abstinuit, earundem distinctiones peritioribus relinquens. In genere (inquit) minorum ostreorum chamæ sunt, tanta cum alijs affinitate, vt facile in antiquis scriptoribus confundatur earum historia. Nihil difficilius in tota huiusmodi rerum commentatione, quam in appellationibus his concordem veterum historiam ostendere. Ob id peritioribus reliquimus. Hactenus Marcellus. Quapropter minimè etiam miratur Hermolaum Rondeletius, virum optimarum rerum cognitione præstantem in suis in eundem Dioscoridem corollarijs de ostreis, & conchylis paucissima scripsisse, copia & varietate eorum, vt opinatur, deteritum. Ego à Conchis, hiantibus oris discerni chamas existinem, cuius opinionis quoque fuisse videtur Andreas Matthiolus; qui sic nobis de eisdem scriptum reliquit: Quanquam chamæ inter cetera Conchyliorum genera longa descriptione ab Athenæo referuntur: nihilominus tamen tot huiusmodi testaceorum habentur species, vt non facile sit eas inter se distinguere. Ceterum præter ceteras Conchas id sibi peculiare ascribere chamæ, quod plerumque in littore hiantes inueniuntur. Idcirco eas rectè chamas dici posse putauerim, quæ in marinis oris, pandentes sese, laui testa contactæ reperiuntur. Harum quamplurimas ipse vidi in Adriatici littore. Verum quoniam nulla alia facultate sunt præditæ, præter eas, quibus & reliqua Concharum genera commendantur; ideo non est, vt plura de his dicamus. Hucusque ille. Quemadmodum verò hient chamarum genera, in singularum ferè historia patebit.

Hermolaus

A Conchis
oris hiantibus
discerni
Chamas.

V S V S I N C I B O .

Aluum, vt
mouent.

CHAMÆ Ephesicæ commendantur ab Archestrato, vt & mituli (*μῦλοι*) ab alijs: de quibus Hicesius: Mituli (inquit) Ephesij, & similes eis succi bonitate, vt pectinibus præstant, ita inferiores sunt chamis. Athenæus aluum simul & vrinam ciere scribit è conchylis præcipuè mitulos, ostrea, pectines, chamas. Dioscorides vrinæ non meminit, sed chamarum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum vis aluum mouere ait, & cum vino assumi. Brasauolus chamas dicit esse paruas Conchas, quæ passim peuerazæ vocantur; & ex his, vel tellinis, (quæ vulgò peueracinæ) vel illis, quæ cauæ vulgò vocantur, circiter triginta in quatuor aquæ vncijs ebulliri, vt ab ipsis aqua marina exeat, quæ aquæ miscetur: postea cum decoctæ fuerint, ius in cyathum fundi, & optimi vini dimidio cyatho addito, bibi: idemque ius solum sine vino præstare: atque id non solum ratione salsedinis, vel aquæ marinæ, sed quia concharum etiam substantia emollientem quandam naturam habet. Sic ferè ille.

A DE CHAMIS IN SPETIE.

ET PRIMVM.

DE LÆVI. Cap. LIX.

HAMELEIA à testæ leuitate (inquit Rondeletius) nomen inuenit.

Testa duplici constat, Conchis læuibus, quæ galades dicuntur, similis est. Ab his testarum fragilitate differt: digitorum enim compressu frangitur facile, quod in Conchis, & pectinibus non euenit. Intus & foris candidissimæ sunt, caro quoque intus candida, in qua duo foramina cernuntur: alterum os

Caro.
Os.

est, alterum excrementi meatus, vtrumque sinuosum est, vt dilatari, & constringi possit, hoc ad attrahendum aquam, illud ad reiiciendum excrementum. Habet & *μύκων*, vt Conchæ cæteræ. Latere magis protuberante semper hiat. In arena cum tellinis capitur, qua de causa sæpius aqua pura elui debet, ad arenam expurgandam, qua expurgata dulcis est, & tenera. alioqui vix edi potest. De eisdem Bellonius sic scripsit. Omnium Concharum albiissimæ sunt, quas Chameleias Græci vocauerunt: Galadæ autem Aristoteli (vt reor) dicuntur. (quam opinionem reprobatur Rondeletius, cuius Cōcham Galaden supra depinximus.)

Excrementi meatus.
Papauer.
Vbi capiatur.

Tantum magnitudinem adipiscuntur in Oceano, vt quaternorum digitorum latitudinem, seniorum verò longitudinem exuperent. Quæ res multò perspicaciùs innoteſcet ex ijs, qui à Diuorum Iacobi, aut Michaelis persolutis votis redeuntes, testas ea qua dixi magnitudinede suis pileis appendunt. Frequentiùs Romæ, quàm in quauis alia vrbe diuenduntur cum tellinis, ac pectinibus: magnitudine quidem iuglandis, corpore ferè orbiculari, glabro, fragili, pellucido, rotundo, labris ac testa tenuibus, læuibus, non autem denticulatis. Facile à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes sua labra pandunt: quo fit vt parum diu absint à mari, quin exanimentur, læuique illis frangantur: suam quoque aquam facile amittunt, multasque arenulas recipiunt, à quibus quod elui difficile possunt, vulgò respuuntur. Sed recentes, & adhuc viuæ, tellinis certè posthabendæ non sunt. Indignæ caparozas

Geladæque

Magnæ in Oceano.

vel caparozolas vocant. Nam caparæ nomine Itali chamas intelligunt. Moueri autem à se chameleias; ac sedem in littore mutare, compertum habeo, quæ res ei innoteſcet, qui has in vase aqua oppleto immerſerit, quod Veneti plerumque faciunt, vt minus exanimes feruent, nè ve arenis conspurcentur, aut deteriore euadant. Aëtius Dioscoridem, ac Galenum secutus, chamulas vocauit. Chamarum (inquit Dioscorides) conchularumque exigua aqua decoctarum ius, alium ciet: quæ tamen appellatio non minus patet, quàm Ostreorum. Omnia enim testa contexta comprehendit: quinetiam pro testa ipsa nonnunquam accipitur. Conchylia Plinius medicus lib. 5. c. 1. appellat. Nihil (inquit) ex eis, quod pingue est fumant, vt Ifices, pectines, & Conchylia. Aëtius lib. 2. Minorum (inquit) erinaceorum & Conchularum, vetustorumque; gallorum iura ventrem deiiciunt. Porro Conchylia quædam Herodotus in montibus Aegypti nasci, ac procreari tradit. Hucusque Bellonius, sed iconem non exhibet. Habebis itaque hic prius chamen leuè Rondeletij. Adde ego aliquot alias species, inter quas, priores candidæ sunt, ac inter eas prior quinque habet fascias, minutissimasque; alias quasdam strias. Altera diaphana est, maioresque; habet strias. Eadem in

Caparozas: Sedem mutant.

Conchylia.

Ventrè deiiciunt.
Conchylia in montibus Aegypti.

tertia magis sunt euidentis. In quarta striæ illæ non sunt transversales, sed per longitudinem. Quæ subinde datur, colore est nigro, altera subflauo, vtraque; lineis transversalibus. Aliæ quoque tres albæ sunt. Earumque; prior in summitate nonnihil possidet flauedinis, altera nonnihil coloris castaneorum, tertia tota candida, ac diaphana. Addidi præterea multas alias admodum pusillas, quarum quatuor priores albæ sunt: sed aliæ crassioris testæ, aliæ tenuioris, aliæque diaphanæ, aliæ densæ. Inter quinque alias, quæ sequuntur, prima etiam albicat, & lineas habet admodum exiles eiusdem coloris; altera item alba oras habet castanei coloris, tertia lineas habet nigras: quarta Rondeletij chamam imitatur, sed minor est, & plures habet lineas: quinta castanei est coloris, cum fascijs quibusdā albis, vt icon ostendit. Quatuor aliæ, quæ insequuntur, non omnes etiam eiusdem sunt coloris. Prima enim, & secunda flauescunt, tertia & quarta, albo nigroque variant. Postremi quaternarij duo lineas habent rectas more pectinum: duæ alteræ omnium postremæ albæ, eo modo, vt vides, variant.

Chamaea Rondelietij.

Chamelearum albarum quatuor differentia.

Chama nigra laevis: & altera subflava.

Chamule parue tres differentia.

Chamulae aliae exiguae.

DE CHAMA PIPERATA.

Bellonij. Cap. LX.

CHAMAM piperatam (inquit Bellonius) Veneti Beuerazas, vel Peuerazas vocant ad discrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Palustre est concharum genus in cœno degens, quod Anconitani, & Rauennates chalenam, vel chalcenam, nomine à chamula detorto vocitant. Biueroni autem dicuntur, vel quòd ob piperis saporem sitim excitent (nos hoc redarguimus suprà) vel quòd illa perpetuò bibant, neque diù sine aqua seruari

Chalena, & chalcena.

Biueroni, vnde dicti.

Testas

Labra.

possint, atque in forum allatæ, & aquæ immersæ, geminam atque oblongam exerant ligulam, vt cochleæ modo perpetuò sitientes moueri percipiantur. Suprà modum fragiles habent testas, læues ac compressas, non autem vt aliæ conchæ orbiculares: verum vsque adeo tenues, vt transparent. Cardinibus non iunguntur inuicem infarctis, sed neruo, vt ostrea. Labra non habent crenata, sed læuia, magisque in rotunditatis ambitum circinnantur, quàm tellinæ.

DE CHAMA NIGRA, SIVE GLYCIMERIDE EIVSDEM BELLONII. Cap. LXI.

EST & alia læuis Chama (inquit idem Bellonius) à cæteris hoc distans, quòd cùm læuis sit, tamen & robore testæ cum aspera faciliè certare potest. Clonissa quidem maior est, & plerunq; nigricat. Cardinibus quoque, quibus valuas cõiunctas habet, à prædictis etià differt. Præterea non ita vt prima læuis in rotunditatem turbinatur, nec vt Peloris plana est. Crenas haud ita profundas in labris habet. Quum autē Aelianus in chamis quasdam esse nigras, ac reliqua genera alba esse protulit, hancq; vnica pro maiore testæ parte nigricare videam, faciliè mihi fuit conijcere, hanc Aeliani chamam esse, ac fortassis antiquorum glycymeridem. Nam & Peloris maior est, & dulcior: neque piperato gustu percipitur. Hactenus Bellonius. Cæterum Rondeletius chamam nigram à glycymeride distinguit, & longè alias quàm Bellonius, chamam depinxit, vt iam patebit.

Chama glycymeris Bellonij.

Chama Aeliani, & antiquorum glycymeris.

DE CHAMA NIGRA. RONDELETII. Cap. LXII.

AELIANVS Chamas marinas varias, & multiplices esse tradit: nam aliæ asperæ sunt, inquit, aliæ læues: & hæc quidem digitorum compressu confringuntur, illæ verò vel egerrimè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt: nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur. Ac quemadmodum earum est varium, & multiplex genus, sic multas & diuerfas fedes habent. Ex his colligunt nonnulli (inquit Rondeletius) chamam pro Conchulis accepisse, quæ colorum varietate à fesc distant, sed non rectè, vt ego quidem sentio: nam sunt vt conchulæ, ita chamæ variz, albæ, nigre, ex albo rubescentes, aliæ fractu faciles, aliæ difficiles. Idē de cochleis, & pectinibus verè dicitur. Quare ineptè fecerunt, qui Concham nigram (Bellonium taxat) pro chama nigra exhibuerunt, cùm conchæ rotundiores chamis esse soleant, neque hieant; chamæ verò testa sunt longiore, qualis chama nigra, quam hic proponimus, testis oblongis, læuibz, duris, spissisq; ac veluti marmoreis.

Chama nigra Rondeletij.

Contra Bellon.

DE CHAMA GLYCYMERIDE

EIVSDEM. Cap. LXIII.

CHAMARVM generi γλυκύμεριδος accedunt, Plinij & Macrobij testimonijs. Chamæ glycymerides (inquit Plinius) quæ sunt maiores, quàm pelorides. Macrobius in coena adijciali Lentuli flaminis appositus fuisse dixit, & ne quis easdem esse pelorides, & glycymeridas existimet, maiores scilicet chamæ, legat Macrobi. lib. 3. Saturnal. Ante coenam, inquit, Echinos, ostreas crudas quantum vellent, peloridas, Spondylos, &c. Paulò post alia

Etymum.

edulia enumerans, glycymeridas, vrticas, &c. Sunt autem glycymerides dicæ à dulcedine, vt opinor, quòd sapore sint dulci, minusq; salto, quàm reliquæ. Sunt qui glycymeridas vocent, quasi ex dulci amaras. Quod si ita sit, compositum nomen ex Græco, & Latino fuerit,

Descriptio.

quàm compositionem improbat Quintilianus. Glycymerides igitur chamæ sunt maiores, quàm pelorides testa oblonga, mytolorum fluuiatilium testæ modo, sed duriore, & spissiore, rugosa, non tamen ob id aspera, ex albo rufescente, carne & succi bonitate peloridi simili. Easdem esse puto cum ijs quas pelorides maiores Athenæus vocat. Hermolaus Barbarus coniicit apud Plinium post verba hæc, Chamæ glycymerides, quæ sunt maiores, quàm Pelorides, pro corycia, siue coryphia, legendum corycia ex Athenæo, qui scribit Conchas quasdam à Macedonibus vocari κορύκας, quas Athenienses κρύες nominant. Sed vt apud Plinium legendum sit, non potes corycia ad chamæ glycymeridas referre: sic enim Conchas asperas vocari scripsit ex Hegelandro Athenæus. Η γήσανδρος δ' ἐν ὑπὸνύματι τὰς τραχείας φησὶ κορύκας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κορύκας καλεῖσθαι, ὑπὸ δ' Ἀθηναίων κρύες. Hegelander in commentarijs, ait Conchas asperas à Macedonibus vocari corycos, ab Atheniensibus κρύες, id est, arietinas. Hæc itaque ille exhibita hac icone; cui ego binas hæc addidi multo quidem maiores, sed cætera non multum dissimiles, quanquam capite differre quodammodo videantur.

Chama glycymeris Rondeletij.

Chamæ glycymeridi similis, seu maioris mytuli species.

Chamæ glycymeridis alterius authoris pars caua.

Chama glycymeridis alterius authoris pars convexa.

DE CHAMA PELORIDE.

Cap. LXIV.

E hoc Chamarum genere inter Bellonium & Rôdeletium non conuenit.

Ego quæ vterq; de eo scripsit, adferam, cum præterea quod dicam, non habeam. Peloridas Athenæus, (inquit Rondeletius) vno loco à Chamarum genere segregasse videtur ex sententia fortasse Philylij. Αἱ δὲ πελωρίδες ὠνο-
μάθησαν παρὰ τὸ πλώριον, μῆισιν γὰρ ἐστὶ χῆμης παρηλλαγμένον. Pelori-
des vocatæ sunt à dictione πλώριος: maiores enim sunt Chamis, & ab ijs

Segregatæ
à Chamis.
Vnde di-
ctæ.

diuersæ. Alio loco ex Diphilo pelorias Chamas crassarum speciem facit, quas & regias ap-
pellat, quæ & maiores sunt. Chamas etiam Peloridas appellat Plinius. Hos sequimur ac
Chamas peloridas, siue pelorinas, à magnitudine dictas fuisse cum veteribus existimamus,

id quoq; innuit Athenæus priore loco modò citato: nam πλώριον siue πέλωρον significat το
μῆγα καὶ τινάξιον, id est, magnum & prodigiosum. Vel dictæ sunt pelorides à Peloro Sici-
liæ promontorio, quòd iuxta illud pelorides optimæ reperiuntur. Iulius Pollux de cibo-
rum antiquorum præstantia verba faciens. Ἰσθὺν δὲ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιῖς εὐδοκίμῳ μύ-
ραινα ἐκ πορθημῶ καὶ μύραινα ταρτησία, καὶ θύνης τύριος, καὶ κερειδὸς ἐκ σιαίδου, καὶ ἔριπος
ἐκ μήλου, καὶ κόγχης πελωρίνας, ὅθεν ἴσως καὶ τὴν καλεμένην πελωρίδα ὠνομάθησαν. Apud
veteres in pretio fuit muræna ex freto, & muræna Tartesia, placebat thynnus Tyrius; &
mugil ex Sciatro, hædus ex Melo; Conchæ etiam Pelorinæ, vnde fortè nomen adeptæ
quæ nunc pelorides vocantur. Ex his apparet insignis error eorum, qui scribunt peloridas

Error quo-
rundam.

nomen habere à luto, in quo tum manibus tum retibus euerruntur: pilos enim lutum est,
(sic enim scripta reperio) πῆλος quidem lutum est, à quo πηλωρίδας & πηλωρίδας di-
xisse oportuerat, non πελωρίδας & πελωρίδας & πελωρίδας, sicuti omnes exulerunt. Præterea
illud è memoria exciderat, aut fortasse ne legerant quidem quod scripsit * Aristotel. Con-
chas, Chamas, Pectines, Vngues, locis arenosis provenire, non cænoxis. Sed omnis omni-
bus rem ipsam depingamus. Chama peloris duabus Conchis constat, quæ nunquam ita
iunguntur, quin semper hient & viuo & mortuo animante, etiam sine calidi contactu. Ex
oblongæ sunt & læues, ex albo purpurascences, in medio connexæ. Caro intus alba est, quæ
etiam contracta tota testa vix capi potest, extenta longior multò est, rotunda, spissa, puden-
do virili non absimilis, digiti medij crassitudine. In extremo altero foramina duo apparêt,
alterum oris est, rotundum, alterum excrementi. Santones Conchæ strictæ & non hiantis
speciem palourde appellant, quæ vox à peloride deducta esse videtur. Sed ea chama pelo-
ris non est, cum magna non sit, neq; hient, Caro peloridis dura est, ob id difficilè excernitur.
Hactenus ille: Palourde autem Santonum est Conchula rugata Bellonij. Estq; alia pelour-
de à Gallis ad mare mediterraneum dicta, nimirum Còchula varia Rondeletij, cuius cha-
mæ peloridis hic iconem exhibuimus ab eo mutuam: item aliam ex Bellonio, sed toto

* Lib. 5. Hi-
stor. c. 5.

Description.
Testa.
Caro.

Foramina,
oris & ex-
crementi.
Palourde
Santonum.
Caro.

Chama Peloris Rondeletij.

cælo diuersam, Regias & basi-
licas chamas (inquit hic) Galli
Pelourdes, ad Peloridarum vo-
cem accedentes dixerunt, Mas-
silia clonissas, Veneti Biueron-
nos, vel Piueronos, Genuenses
Arsellas, Hispani Armillas, An-
conitani, Rauennates & Arimi-
nenses Pouerazos, quasi pau-
perculos nominant, quòd illic
nimium popularis pauperibus
quæ offerri solita sit. A luto au-
tem in quo tum manibus, tum
retibus euerruntur, nomen ha-
bet: pilos enim lutum est. (Hoc

etymum Rondeletius reprehendit.) Alij dictas à Peloro monte Ciliciæ volunt. Differunt
autem à Calcinellis, quòd turbinatori & grandiori corpore constent. Calcinellæ enim
(quæ & Beueraze dicuntur) compressiore sunt forma, testa translucida, ac multò quàm

A Calcinel-
lis, vt disse-
rant.

Chameleios

Copiosum
succum ge-
nerant.
Coquendi
modus.

Chameleios teneriores, Media autem est inter asperam & læuam constitutione & natura. E
Non enim ita horret, vt aspera, neque ita glabrescit vt læuis: albo præterea ac fuluo emble-
mate distinguitur: vnde caparozolan dici putō, quod ex rubra subfulua sit. Eius autem
& Diphilus copiosum bonumque succum gignere n̄ adit, & stomacho gratum, nec facile
excerni. Sic Bellonius. Seruant autem idem nomen apud nos Rauennā delatæ, edunturq;
in aqua elixæ vnā cūm petroselino & pipere, additoq; cum iure pane inferuntur, gratæq;
quidem sunt, sed lutum vel arena obstat, quominus sapor respondeat. Labra earum sunt
crassiuscula & tam arctè connexa, vt nisi vi aperiantur, & sæpè etiam rumpantur prius
quàm os aperiant.

Chama'peloris Bellonij.

Concha rugata, vulgi Pauarazzo.

DE CHAMA ASPERA. Cap. LXV.

A læui quid
differat.

Testa.

In arena,
circa litto-
ra reperi-
tur.

Caro.

Rondelet.
icon.

CHAMA trachea auctore eodem Bellonio, valuas eodem modo quo læ-
uis tornatas habet, estq; rotunditate penè orbiculari cōstructa: hoc tamen
inter se differunt, quod illa læui quidem testa, hæc verò, aspera claudatur,
Pectinis modo striata: sed Pecten rectas habet strias, illa verò transuersas,
crebras & profundas. Dura est admodum Chamarum asperiorum testa, si
cum læuibus cōferatur. Ea enim non nisi valido ictu confringi potest cūm
tamen aliorum ferè omnium læuium debili digitorum compressu aperiri possit. Chama
Præterea trachea in arena circa littora reperitur: extremas enim iniurias ob testam durio-
rem minus reformidat. Labra haudquaquam in gyrum (vt pecten) denticulata, sed My-
tutorum more læuia habet, moueturq; vt limax, vt eius Concham nonnunquam profun-
dius saburrantem conspexerimus. Fortibus namque spondylis constat, quibus testas mo-
uendo etiam per arenam lumbricorum more conscendit. Quamobrem Icelius carnem
eius duriusculam, mali succi, parum nutrire, facilè excerni, matiq; salsuginem referre pro-
nunciavit. Diphilus autem stomacho gratam esse tradidit: cuius ego sententiæ expertus
facilè astipulor. Hæc itaq; Bellonius apposita hac iconē. Cæterum Rondelet. longè aliam

Chama aspera Bellonij.

Chama aspera Rondel.

asperā Chamam depinxit, qualem scilicet hīc quoque expressam ex eo damus, additis præterea ijsdem quæ su per ea scripta reliquit. *χρῆμα τρεῖς* (inquit) asperæ à res-
starum externa parte dictæ sunt, ob lineas transuersas, obliquas multas, cauas eāq; ob causam musco sæpè op-
pletas. Superiorum (glycymeridum) modo oblongæ sunt, intus læues. Carne sunt mali succi, pauci nutrimen-
ti, ad excretionem facili, qua tamen delectantur Purpuræ; vnde pro esca vtuntur ea Pur-
purarum piscatores, vt antè ex Athenæo diximus. Simillima, nisi eadem cum Bellonij ico-
ne est quam nos adiecimus. Cum Rondeletij verò iconē quodammodo conuenit secun-
da & tertia in hac nouissima tabella expressæ: prima verò ex læuibus est.

A Concha rugata alia Bellonij, seu Chama aspera.

Chamæ striatæ species.

B

DE OSTREIS. Cap: LXVI:

QUANTI fecerint Romani Ostrea, & in quo honore fuerint, cùm illorum res magnitudinis atque luxuriæ teneret fastigium, nonnullis hîc veterum scriptorum autoritatibus demonstrabo, antequam ad synonyma, naturamque Ostreorum accedam. Fuere autem in tanta existimatione apud gulæ proceres, vt in remotissimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur: Brundusioque in primis in Lucrinum lacum transfe-

Luxus veterum.

rebantur, quia mirificè ibi pinguescebant. Plinius author est Sergium Oratam primū omnium Ostrearum viuaria inuenisse in Baiano, ætate L. Crassi oratoris ante Marficum bellum: nec gulæ causa, sed auaritiæ, magna vestigalia tali ex ingenio suo percepisse, vt qui pri-
mus penfiles (inquit) inuenit balineas: ita mangonizatas subinde vendendo. Cæterum Valerius * Maximus eundem Sergium luxuriæ exemplar summæ, non auaritiæ proposuit,

Viuaria Ostrearum quæ primū inueniunt. Penfiles balnearum.

C de luxuria scribens. Caius Sergius Orata (inquit) pensilia balnea primus facere instituit:

* Lib. 9. c. 1.

quæ impensa læuibus iniitijs cepta, ad suspensa calidæ aquæ tantum non æquora penetravit. Idem videlicet ne gulam Neptuni arbitrio subiectam haberet, peculiaria sibi maria excogitauit, æstuarijs sibi interceptiendo fluctus, pisciumque diuersos greges separatis molli-
bus includendo, vt nulla tam sæua tempestas incideret: qua non onerata mensæ varietate pisciculorum abundarent. Aedificijs etiam spaciosis, & excelsis, deserta ad tempus ora Lucrini lacus pressit: quo recentiore vltu conchyliorum frueretur, vbi dum se publicæ aquæ cupidius immergit: Confidij Publicani iudicium nactus est. In quo Lucius Crassus aduersus illum causam agens, errare amicum suum Confidium, dixit: quod putaret Oratam remotum à lacu caritutum ostreis: namque ea, si inde petere non licuisset, in tegulis repertu-
rum. Huic nimirum magis Aefopus Tragædus in adoptionem dare filium suum, quam bo-

Aefopi tragædi filij luxuria.

D norum suorum heredem relinquere debuit: non solum perditæ, sed etiam furiosæ luxuriæ iuuenem, quem constat cantu commendabiles auiculas immanibus emptas pretijs, in cena pro ficedulis ponere: acetoque liquatos magnæ summæ vniones portionibus aspergere solitum, amplissimum patrimonium tanquam amaram aliquam sarcinam, quàm celerrimè abijcere cupientem, quorum alterius senis, alterius adolescentis secum securi, longius manum porrexerunt, neque enim vllum finitur vitium ibi, vbi oritur. Inde ab Oceani littoribus attracti pisces, inde insulæ culinæ arce, censibusq; edendi atque bibendi voluptas re-
perta est. Nec omnia Valerius, ex quibus non auaritiæ causa, sed luxuriæ viuaria illa fecisse Oratam discimus. quamobrem prosequamur. C. Plinius Nepos in primo doctissimarum suarum epistolarum libro eandem delicias ostrearum ostendit, nam cùm Septimium Clau-
dium inuitasset ad cenam, & non venisset: At tu (inquit) apud nescio quem ostrea, vuluulas, echinos, Gaditana maluisti, dabis poenas, &c. Eleganter etiam M. Tullius in epist. 1. 17. sese qui ostreis, & mercen-
is faciliè abstinebat, à beta, & malua deceptum esse dixit: & mulier, vt iuuenalis canit in sexta satyra

A beta, & malua decepti.

Inguinis, & capitis, quæ sint discrimina nescit

Grandia, quæ medys iam noctibus ostrea mordet.

Horatius ^b quoque satyra in luxu perditos conscripta ostendens hominis sobrij, & fruga-

* Lib. 2. Sat. 2.

lis cen-

lis censuram summis assentionibus esse probandam, luxuriosi verò prorsus abominandam, E
 ut cuius iudicium vnà cum corpore, & animo ita sit oppletum crapula, & oppressum, ut ad
 veri cognitionem sese nequeat erigere, dum nunc huc, nunc illuc eius sententia in palato
 gratificando nutet, ait inter cetera etiam hoc:

— Non in caro nidore voluptas
 Summa, sed in te ipso est. in pulmentaria quare
 Sudando: pinguem vitis, albumq, nec ostrea,
 Nec Scarus, aut poterit peregrina inuare Lagois.

Martialis quoq; quoties ostreorum meminit, ea ferè semper cum alijs cibis enumerat, qui
 in haud minori erant pretio, ut in primis in Ligurinum scribens in tertio,

Fugerit an mensas Phæbus cœnamq, Thyesta
 Ignoro: fugimus nos Ligurine tuam,
 Illa quidē lauta est, dapibusq, instructa superbis
 Sed nihil omnino, te recitante, placet.
 Nolo mihi ponas rhombum, mullumq, bilibrem
 Nec volo boletos, ostrea nolo: tace.

Pōst rursus eodem libro in Ponticum, qui cū lata esset lex à Domitio, ut sublati sportu- F
 lis amici ad rectam cœnam vocarentur, hac lege coactus iam nō dabat sportulam Martiali,
 sed inuitauit, apposuitq; ei vilissimos cibos, sibi verò optimos: vnde conqueritur poeta,
 sic fraudem fieri legi, cū non detur sportula, dari cœnam à Pontico non meliorem spor-
 tula, cū tamen legem tulerit imperator, ut melius cœnarent clientes, quā olim solebant
 acceptis sportulis: Canit itaque.

Cū vocor ad cœnam, non tam vanalis, ut ante
 Cur mihi non eadem qua tibi cœna datur?
 Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino
 Sumitur inciso mytilus ore mihi.
 Sunt tibi boleti: fungos ego sumo fuillos,
 Res tibi cum rhombo est, at mihi cum sparulo.
 Aureus immodicis turtur te clunibus implet,
 Ponitur in cauea mortua Pica mihi.
 Cur sine te cœno, cū tecum Pontice cœnem?
 Sportula quod non est, profit, edamus idem.

In septimo verò suorum etiam epigrammatum Papili munera, quia veneficus erat, ob ve-
 neni suspicionem spernit; Ea autem erant fumen, aper, lepus, boleti, mulli, & ostrea, qui
 omnes cibi apud generæ studiosos in summis habebantur honoribus, ac delicijs.

Cum Sexertani ponatur cauda lacerti
 Et bene si cœnas, conchis inuncta tibi est.
 Fumen, aprum, leporem, boletos, ostrea, mullos
 Mittis, habes cor nec Papile, nec genium.

Gulosi non Iam verò in nono in fictos inuectus amicos atq; ollares, ostendere volens gulosos nō pos-
 sunt amici. se esse amicos, quippe qui cibos, non fidem sectentur amicitia, canit,

Hunc quem cœna tibi, quem mensa parauit amicum,
 Esse putas fidæ pectus amicitia?
 Aprum amat, & mullos, & fumen, & ostrea: non te
 Tam bene si cœnem, postea amicus eris.

Insuper libro duodecimo in Lentinum scribens, cuius gulam accusat, utpote qui febricitās H
 nullo genere deliciarum abstinebat, conquererebaturq; quod febris non discederet cui poë-
 ta responder eam rectè agere, cū tam opulentum, & delicatum dominum habeat.

Quare tam multis à te Lentine diebus
 Non abeat febris, quaris & usque gemis?
 Gestatur tecum sellæ, pariterq, lauatur,
 Cœnat boletos, ostrea, fumen, aprum.
 Ebria Setino sit sape, & saepe Falerno
 Nec nisi post nuceam Cæcuba potat aquam.
 Circumsusa rosis, & nigra recumbit amomo,
 Dormit & in pluma, purpureoq, toro.
 Cū sic tam pulchrè, tam bellè viuat apud te
 Ad Dammam potius vis tua febris eat?

A Tantoperè verò inhiabant ostreis Romani, vt ^c Ouidius in fastis de aureo sæculo agens dixerit ceu quid admiratione dignum , Li. 4. fast.

Ostreaq; in conchis tuta fuisse suis.

innuens suo tempore minimè tuta esse, sed placere omnibus, ac summa ab omnibus industria nullibi nō in quocumq; tandem orbis angulo inquiri, & vbi ea negauerat natura, non enim eadem fert omnia tellus, importari solere, quod non obscurè etiam docuit Dipnos-

Romani, vt ostreis inhiarint.

phista Athenæus, qui referente doctissimo Iouio tradidit Apicium nobilem parasitum, qui superioris (Apitij) nomine appellari promeruit, vasis summa industria fabricatis ad Traianum in mediterraneis Mesopotamiæ contra Parthos bella gerentem, recentissima ostrea detulisse . Apud eundem Athenæum alius parasitus nomine Dromeas interrogatus, in vrbe an apud Chalcidem lautius pararetur conuiuium : respondit proœmium Chalciden- sis cœnæ gratius esse toto conuiuij in vrbe apparatu. Vocabat autem (inquit Athenæus) cœnæ proœmium, δύννη προίμιον, copiam & varietatem ostreorum. Eodemq; modo alius quidam apud eundem: primum, inquit, ostrea vidi, & echinos: quæ quidem proœmium sunt δύννη χροιντος παρρυταυμύνη. ^d Macrobius præterea locuples testis est ostreorum vsum fuisse in prima Romanorum cœna: nam & hoc apud eum inuenio: Quo die Lentulus flamen

Cœnæ proœmium quid Dromeas parasito

^d Lib. 3. Saturn. 13.

B Martialis inauguratus est, cœna hæc fuit: Ante cœnam, echinos, ostreas crudas quantum vel- lent, peloridas, spondylos, patinam ostrearum , &c. Quàm verò Tyberij principis palato arriiserint istiusmodi conchylia, colligere licebit ex Suetonio ^c Tranquillo, qui attestatur Tyberium Asellio Sabino festertia ducenta donauisse pro dialogo, in quo boleti & ficedu- læ, & ostreae, & Turdi certamen induxerat. Elegantissimè Plinius ironice ait: Ex horto ple- bei macellū quanto innocentiore victu? Mergi enim credo in profunda satius est, & ostreo- rum genera naufragia exquiri. Deniq; si iuuenalis non incongruè canebat:

Tyberiusve ostreis dele- ctaretur.

^c In Tybe- rio cap. 42.

f Saty. 8.

Dignus morte perit, canet licet ostrea centum

Gaurana, & Cosmi toto mergatur aeno.

Possim verò multa præterea ex authoribus classicis adferre, quæ ad ostreorū encomia per- tinerent, sed quia hæc pauca satis esse posse confido, itaq; hic vela contraham.

SYNONYMA.

IV ALVIVM testa duriorē consectorum maior pars auctore Pet. Bel- lonio, ostreae vel ostrea Latinis dicuntur. Sed ostrea pro genere vniuerso testaceorum sumi Rondeletius docet, vt in superioribus, vbi de testatis in genere egimus, videre licet, vbi etiam quid Græcis sit ὄστρεα, & ὄστρεον, sa- tis superque scriptum à nobis est: non rarò in primis totum genus ostrac- tederum cōplecti, sic enim, vt hoc hic obiter inferamus, Suidas echini- num θαλάττιον τὸ ὄστρεον esse tradit, & Hesychius ὄστρεα, τὰ κογχύλια, μυζικὰ θαλάσσια.

Ostrea pro genere vni- uerso testa- ceorum.

Sicut autem Latini à testa testudinem: sic quoque Græci ὄστρεα ἀπὸ τῶ ὄστρεως nominave- runt: quanquam Eustathius ab ὄστρεον (quod est os, quòd testa veluti ossea tegatur) abundante rho dictum cūm Varino velit. Græci nunc vulgò ὄσπρδια vocant, Psellus ostridia, interprete Valla, vocè vt apparet, diminutiua. Inuenio etiam apud Hesychium Ὑβτα κός pro ostreo. Italis ostreghe dicuntur, Hispanis ostia de la mar. Galli, vt innomina- tus quidam scribit, Onitres, & alicubi Ittre alle calle; sed communiter testante etiam

Etymon.

ὄσπρδια, Ostidia.

D Rondeletio Gallo Huistres vocant, Mompelienses priuatim Peires Ostres, Flandri, & alij Germani inferiores Oesters, Angli non diuersa voce Oysters. Putat Zoographus apud Belgas etiam ijterle vocabulum diminutiuum nonnunquam vsurpari: super quo nomi- ne cum Belgam confulerem, respondebat, prorsus sibi esse incognitum, Albertus, ci- tante Zoographo, alzum ex Auicenna interpretatur ostreum. Antiqui secundum Syl- uaticum ostrea est, item Caugilen, (Caugilei verò nominat Auicenna 2. 537. videtur autem nomen corruptum à conchylis.) item Latalus. Alibi etiam habet. Ostracorum siue conchyliorum, quædam sunt magna, quæ dicuntur Arabicè Barcóra, (hoc & Serapio ha- bet:) quædā parua, quæ Arabicè dicuntur Sades, (Sada quidē pro limace, & pro purpura accipitur.) Alibi rursus canis exposit ostrea: Auicenna verò alibi carusis habet. Et canis- cides secundum veterem Auicennæ glossographum, & Caugilei est species ostraci, idem quoque Seigi interpretatur genus ostracorum, atque esse venereum. Latini ostreum neutro genere, & ostream fœminino dicunt: Lucilius, Plinius, & iuuenalis ostreum

Alzum: Antiqui. Caugilen. Latalus. Barcóra.

dixerunt, item Varro citante Nonio; Non posse Ostrea se Romæ præbere & echinos: Lucilius, Quid ego si cerno Ostrea, cognorim fluium, limum ac cænan sapere ipsum. Quo loco Nonius, Ostrea (inquit) neutro genere. Sed idem quoq; Lucilius in feminino genere dixit:

Ostrea nulla fuit, non purpura, nulla peloris

Item alij, ut Plautus in Rudente:

Echinos, Lepades, Ostreas, Balanos captamus

Turpilius Demetrio: *Mastra cooperta age in oras Ostreas*. Et Varro: Nec Ostrea illa magna capta quiuit palatum fuscitare. Afranius quoq; Ostreas marinas dixit: Cicero in eo lem genere usus est. Tanquam posset (inquit) vel in tegulis proseminare Ostreas.^a Isidorus vero distinctionem adfert hanc, ut Ostrea in genere neutro, carnes in feminino dicantur generes, quod sanè vix ex superioribus colligas. Qui volet tamen ita distinguere, poterit.

^a Li. 12. c. 6.

Ostreū ab Ostrea distinguuntur.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Testa, Magnitudi-
ne.

STREÆ multorum (inquit Bellonius) sunt generum, tum ipso operculo nonnullis asperiore ac magis scabro, tum etiam ipsa magnitudine inter se dissidentium. Grandes enim sunt quæ pelagiæ ex Oceano Luteam adferuntur. Sed cum præ testæ nimia mole ichthyopolas prægrauare soleant, neq; longius in mediterranea loca deferri possint, carnosam partem seungunt, ac sine testis mittere consueverunt: quod raro aut nusquam in Græcia, rarissimè in Italia fieri solet. Nam quæ à Brundisio in Lucrinum lacum transferebantur, ut veluti dulcium aquarum gaudentes aduentu pinguescerent, integræ cum testis diuendebantur. Discrimen autem Ostreorum facere solent nationes ac littora,

Dulci aqua gaudent. Optima, vbi.

A loco,

^b Lib. 3.
^c Lib. 5. Hist. c. 15.

Rondeletij limnostrea qualia.

limnostrea cur dulciora alijs.
^d L. 32. c. 6.

Marina, quædo optima.

Ostrea stagni marini Rondeletij.

Testas paruas esse, carnem mollem, suauē, concoctu facilem; maioremq; in his quàm in alijs ostreis, quorum testæ multo ampliores sint. Huiusmodi ostreas esse in ostijs Rhodani antiquis, ob immutatum Rhodani aluē: vendique etiam huiusmodi Luteiæ ex Sequanæ ostijs & Burdigalæ. Cur verò dulciores sint, in causa esse putat aquæ dulcis admistionem. Gaudent enim dulcibus aquis (inquit Plinius) & vbi plurimum influunt amnes, ideoq;

pelagiæ paruæ sunt & rariores. Illud verò (inquit idem Rondeletius) diligentius excutiendum est, maioranè sint pelagicis Ostrea quæ in stagnis marinis, aquisvè ex dulci permixtis proueniunt, Athenæus: Ostrea nascuntur in fluuijs, lacubus & mari. Marina optima, quando lacus aut fluuius ex proximo influit, tunc enim sunt boni succi, maiora, dulciora.

A Ostrea hic secundo loco posita, cum Rondeletij icone conuenit: altera D. Antonij Gigantio Forosempromienfis munere lectoribus communicata.

B

C

D dulciora. Quæ verò in littoribus (πρὸς ἡδὸσι) & saxis limi & aquæ dulcis expertibus gignuntur, parua sunt, dura, acria, (δυστιμά.) Verna quæ capiuntur æstatis principio meliora sunt, maris humore plena (πληρη, θαλασσιζῶντα legitur Græcè, Zoographus πληρη hîc fortè oportere interpretari ait plena, pro carnosis, vegetis, succulentis, idest, non siccis nec duris: θαλασσιζῶντα verò ad saporem pertinere, quæ mare respiciant;) cum dulcedine ventriculo vtilia, aluo facillè deijciuntur. Loci igitur commoditas & alimenti copia hæc Ostrea grandiora & meliora efficit. His contraria, pelagia Ostrea, parua & rara. ^c Plinius causam hanc reddit: Grandescunt quidem syderis ratione maximè, vt in natura aquatiliūm ^{Li. 3. c. 6.} diximus. Sed priuatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia, atque vbi sol penetrat in vada. Hæc videtur causa, quare minora in alijs locis reperiantur: opacitas enim prohibet incrementum, & tristitia minus appetunt cibos. Hæc ille, & rursus: Ostrea quæ neque in stagnis, neque in fluuiorum Ostijs, sed procul ab aquis dulcibus inueniuntur, marina siue pelagia nominantur. Sunt per sæpè magna, adeò vt in India pedalia sint. Quæ dicantur. ^{Pelagia q} ex Oceano Luteriam deferuntur, sæpè multo maiora sunt ijs quæ in nostro Mediterra- ^{Magnitu-} do. ^{do.}

neo capiuntur; aliquando multa simul connexa, & supra se posita. Inter hæc repunt Scolopendræ, & vermes in canalculis inclusi viuunt. Testæ foris fordidæ & luto obdu-
ctæ, ex crustis multis siue laminis constantes, intus læues & albæ: Caro mollis; circa eam

Ostrea Rondel. marina,

Ostrea alia marina Zoographi.

Colore va-
riant.

fibrae multæ veluti fimbriam constituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine, quæ præstantiæ nota est, authore Plinio: Addunt (inquit) peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generosa interpretantur, calliblephara appellantes. Nostra pallida sunt testa, alibi colore differunt. Variant coloribus ait Plinius, rufa in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & carne & testa Circæis. Talia nonnunquam venduntur Burdigalæ, Medokina à loco vicino Medoe appellatò, allata. His caput nigrum est, caro minus candida. Palma mensarum diù illis tributa est, vt scribit Plinius: sunt & apud nos in pretio. Et quemadmodum diuerforum in procreandis Ostreis olim diuersæ erant laudes quas prosequitur Plinius; ita nostro æuo cupediarum amatores Ostreorum censuram faciunt: sunt enim vt Horatij verbis vtat

Ostrea qui callent primo deprendere morsu,

Britannica
optima.

& acria à dulcibus statim discernunt. Britannica omnibus præferunt, Santonica magis sal-
sa & acria iudicantur, Britannicis Burdigalensis succedūt, inter quæ Medokina nigra, sua-
uitate præcellunt: quemadmodum Circæa, quæ nigra sunt, ab Horatio commendantur

f Sary. 4.

*Lubrica nascentes implent conchyliis luna,
Sed non omne mare est generosa fertile testa;
Murice Baiano melior Lucrina Peloris
Ostrea Circæis, Misenò oriuntur echini,
Pestilibus patulis sacat se molle Tarentum.*

Abydena,
Ostrea.

Plinij verò locus, quem citat Rondeletius in suum sensum, est iste: Dicemus & de nationi-
bus, ne fraudentur gloria sua littora, sed dicemus aliena lingua, quæque peritissima huius
censuræ in nostro æuo fuit. Sunt ergo Mutiani verba, quæ subiiciam: Cyzicena maiora
Lucrinis, dulciora Britannicis, luauiora Edulis (Getulicis Massariis) acriora Lepticis, ple-
niora Lucensibus, ficciora Coryphantenis, teneriora (tenuiora, Massariis) Istricis, candi-
diora Circæiensibus. Sed his neq; dulciora neq; teneriora esse vlla compertum est. Sic Plini-
us. Abydena ostrea olim à ganconibus celebrari solita memorat Clemens in Pædagogo:
Inuenioq; apud Archistratum: Τῆς μὲν Αἴδος ἔχει μέγας, ὅσπερ δ' Α' ἄβυδος, quod fortè
Ennius poeta antiquissimus sic vertit:

Mures sunt Aeni, aspra ostrea plurima Abydi.

Britannica.

Alibi Plinius Britannica non parum commendauit; inquit. Nondum Britannica ser-
uebant littora, cum (Sergius) Orata Lucrina (scilicet littora) nobilitabat: postea vi-
sum tanti in extrema Italia petere Brundisium Ostreas: ac ne lis esset inter duos sapo-
res, nuper excogitatum, famem longæ aduersionis à Brundisio compascere in Lucri-
no. Polydorus Virgilius quoque Ostrea non alibi delicatiora, nec plura quàm in An-
glia sine Britannia esse scribit. Lucrinus verò lacus omnium celeberrimus apud veteres
est, quod ibi Brundisio alijsq; locis transferebantur, quia meliora fiebant, atque pin-
guescabant:

Lucrinus
lacus.

Aguescebant: eorumq; ibi nutritorum laudabiliora erant, quæ capiebantur, vbi dulcis admiscetur aqua, maximeq; in dulci portu, qui nunc portus Phanarius appellatur, quem intrat amnis Acheron ex Acherusia palude profluens; vnde dicebat Martialis:

Ostrea tu sumis flagno saturata Lucrino.

Gaudent autem, vt ait Plinius, peregrinatione, transferriq; in ignotas regiones. Atq; ita Brundusina in Auerno compasta, & suum retinere succum, & à Lucrino adoptari creduntur. Forè etiam limosus fuerit. Limosa enim regio maximè idonea est Conchylis, Maricibus, & Ostreis, vt ait Columella. Est autem Lucrinus lacus Campaniæ (inquit Mussarius) in sinu Baiano contra Puteolos, propinquus, vt dixi, Auerno lacui, ita dictus à lucro propter multitudinem piscium, qui ibi capiuntur. Apud Cumanos quoq; præstantissima Ostrea inueniri author est Strabo in quinto suæ geographiæ. Et in Hellelponto, phyco, id est alga nutriuntur dicente Aristor. § Iacobus Sanazarius, nescio ex quo cecinit:

Ostrea Miſenis pendentiſſibus eruta ſaxis

Mille tibi miſi:

nam Horatius Miſeno echinos oriri dicebat, & Ostrea Lucrina vocauit: *Non me Lucrina inuerint Conchylia.* Ita & alij. Petronius Arbiter.

Eruta littoribus vendunt Conchylia, canas

Vt renouens per damna famem

Post hæc inuenta fuisse putat Britannica Massarius, eaq; Iuuenali Ruputina dici ab oppido littoralis. ^b Iuuenalis versus sunt

— Circeis nata forent, an

Lucrinum ad saxum, Ruputinonè edita fundo

Ostrea callabat primo deprendere morsu.

Cælius Calcagninus in quinto suarum epistolarum super differentijs, quæ à locis capiuntur, nonnulla hæc habet: Ostreis suburbanis (circa Venetias) & Adriaticis (inquit) Beinbus palmam dedit, qui forè idem de Ostreis putauit, quod de Lupis inter duos pontes capitis Romani existimauerunt: quos ea ratione meliores palatoq; aptiores pronuntiarunt, quod propinqua illuue, quæ ex cloacis & foricis defluit, saginentur. Et si non me fallat, Plinium Ostrea neq; in luto capta, neq; in arenosis commendasse. Famet si ego in Bembis gratiam, longè diuerſum putem an in luto, an in pingui pabulo quis capta dixerit. Illic spurca & immunda, hic pleniora habitioraq; efficiuntur. Adde quod in mari nata, aquis verò dulcibus educata, primo censu habentur, ex quo fit, vt optima iudicentur, quæ in ijs aluntur locis, quod flumina inuehuntur; qualia suburbana Venetæ vrbis videmus, quæ multis fluminibus alluuntur; quæ res potest Ostrea reddere multò commendatiora. Hæc illa sunt scilicet, quæ gloriam mensis pepererunt: quorum spondylus (ita carnem interiorem vocamus) plus habet calli. Hæc sunt deniq; quæ vulgato prouerbio, viduarum cupedias appellauit antiquitas. Hæc Calcagninus. Extat & epistola Ausonii super his Ostreis ad Paulum, quam præterire nefas sit:

*Ostrea nobilium canis, sumptuq; nepotum
Cognita, diuersusq; maris de fossa profundo
Aut refugis nudata vadis, aut scrupula subter
Antra, Et muriceis scopulorum mersa lacunis
Quæ viridis muscus, quæ decolor alga recondit,
Quæ testis concreta suis, ceu saxa coherent:
Quæ mutata loco, pingui mox condita limo
Nutris secretus conclusa virginis humor,
Enumerare iubes, vetus ô mihi Paule sodalis
Assueſcete meis ioculari carmine nugis.
Aggrediar: quamuis curam non ista senilem
Solicitem, frangiq; viro dignanda putentur.
Nam mihi non saliare epulum, non cana dapalis
Qualem Penelope nebulonum mensa procorum
Alcinorq; habuit nitida cutis vincta inuentus.
Enumerabo tamen, famam testesq; secutus,
Pro studijs hominum semper diuersa probantium.
Sed mihi præ cunctis diuissima: quæ Medulorum
Educas Oceanus, quæ Burdigalensis nomen
Vsq; ad Casarias tulit admiratio mensas,
Non laudata minus nostri quam gloria vini.*

Peregrinatur.

Alga nutriti.
§ Egl. 2.

^b Sat. 4.

Ostrea sub
urbana cur
meliora.
Lupi vbi
meliores.

Spondylus
quid in O.
streo.

D

Hac inter cunctas palmam meruere priorem
 Omnibus ex longo cedentibus. ista & opimi
 Visceris, & niuei, dulciq; tenerrima succo
 Miscet aquoreum tenui sale tincta saporem.
 Proxima sunt quauis, sed longè proxima multis
 Ex intervallo, quæ Massiliensia portu:
 Quæ Narbo ad Veneris nutrit: cultiq; carentia
 Hellespontiacæ, quæ protegit aquor Abydi:
 Vel quæ Baianis pendente fluitantia palis:
 Santonico, quæ tecta salo: quæ nota Genonis;
 Aut Eborum mistus pelago, quæ protegit amnis,
 Vt multo iaceant algarum obducta recessu
 Aspera, quæ testis, & dulcia farris opima,
 Sunt & Aremorici qui laudent ostrea ponti,
 Et quæ Pictonici legit accola littoris: & quæ
 Mira Caledonius nonnunquam detegit æstus.
 Accedunt, quæ fama recens, Byzantia subter
 Littora, & insana generata Propontidis æcla
 Promoti celebrata ducis de nomine, laudant.
 Hæc tibi non vates, non historicus, neque toto
 Orbe vagus conuina loquor, sed tradita multis:
 Vt solitum: quoties dextra inuitatio mensæ
 Solicitat lenem comi sermone Lyæum.
 Hæc non per vulgum mihi cognita, perq; popinas,
 Aut parastorum collegia Plantinorum:
 Sed festos quia sæpe dies partim ipse meorum
 Excolui, inq; vicem conuina vocatus adiui.
 Natalis si fortè fuit solemnis amico,
 Coniungoq; dapes, aut sacra repotia patrum
 Audiri meminiq; bono laudare frequenter.

In petrosis
 etiam na-
 sci.
 i Lib. 8.

Lacus ex
 terræ motu.

Coloris dif-
 ferentiæ.
 k Lib. 10.
 c. 13.

Meliorum
 notæ.

Calliple-
 phara.

i Lib. 3. de
 gener. anim.
 Ostrea, &
 pettini qd
 peculiare.

Quemadmodum itaq; ostrea (vt ex antè dictis videre licet) gaudent (Plinij verba sunt)
 dulcibus aquis, & vbi plurimum influunt amnes: ideoq; pelagia parua, & rara sunt; gignun-
 tur tamen etiam in petrosis, carentibusq; aquarum dulcium aduentu, sicut circa Grynium,
 & Myrinam. Author præterea est Aristoteles, ostrea licet victum in humore exerceant, nec
 foris viuere queant, nihil tamen vel æris, vel humoris recipere. Mirum verò quod refert
 (ex Athenæo) Petrus Gyllius, posteaquâ (sicut ait Nicolaus Damascenus lib. 104. hist.)
 ad Apameam Phrygiæ urbem, Mithridatici belli temporibus è motu terra discessisset, la-
 cus qui antè ibi nulli comparuissent, repentè extitisse, fluuiosq; & fontes nouos ex iisdem
 locis terræ motu excitatos fuisse, veteresq; multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam
 tum dulcem, tum salam, tamen si ab eis locis mare longè abelset, ex visceribus terræ, sic ema-
 nasse, vt tractum vniuersum illum tum ostreis, tam alijs piscibus marinis refererint. Atq;
 hæc de locorum diuersitate dicta sunt. Altera erat differentiâ penes colorem. Plinius enim
 coloribus variare scribit, nempe ruffa esse in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & testæ, & car-
 ne Circæis. Inuenio, & apud Aelianum, maris rubei ad Arabiam pertinentis ostrea flam-
 meis illustrari zonis, ea vt diceret varij coloris temperatione ad iridis similitudinem acce-
 dere, adeo lienis perpetuo ductu equè inter se distantibus distingui atq; describi. Iam verò
 meliorum ostrearum notas auctores has ponunt, vt Plinius: Præcipua (inquit) habentur,
 in quacunq; gente spissa, nec salua sua lubrica, crassitudine potius spectanda, quàm lati-
 tudine, neque in luto capta, (etsi Veneti ea cæteris antecellere opinentur) neque in are-
 nosis, sed solido vado, spondylo breui atque non carnosio, nec fibris lacinioso, ac tota in al-
 uo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generosa
 interpretantur, calliblephara appellantes. Iouius maxime probari tradit, quæ magnarum
 nauium carinis adherent, & ab vrinatoribus de manu colliguntur. Sed Grapaldis, omnia
 (inquit) tunc in cibis meliora existimantur, cum oua appellata habuerint, quæ tamen nihil
 ad generationem conferunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, veluti pinguedo in
 sanguineis, vt Aristoteles asserit. Quod ad formam ostrearum attinet, Bellonius inter bi-
 ualium genera hoc peculiare ait esse ostrea, & pettini, vt partem habeant pronam, & su-
 pinam, quarum altera sit turbinatio, ac prærumida, altera verò plana. Plinius alibi origi-

nem

A nem atque genituram conchæ, quæ Margaritas fert, esse ait haud multum ostrearum conchis differentem: Alibi quoque tethya ostrea familia esse scripsit. Et Hegesander apud Athenæum heparum piscem in capite duos lapides habere, colore splendoreque ostreis similes. Capita ostrearum generi nulla auctore eodem Plinio: Galenus ostreis pilos esse negat, sed melius Plinius oculos carere ostreas omnes dixit, Eidem præterea ostreorum præcipua spondylo breui sunt, atque non carnosos, nec fibris laciniosis, ac tota in aluo. Perortus spondylum in ostreis dici scribit callosum illud rotundum albicans, quod intus habent in medio, à similitudine spondyli, quod nos verticulum dicimus appositum fusis, ut melius nendo vertantur; nam reliqua caro circumspersa, lacinia dicitur. Quod ouum vocatur, Votto-nus non semper, sed vere habere ostreas asserit: moxque procedente tempore minui, demumque totum ferè aboleri. Aristoteles illud in altera tantum parte eis fieri voluit, idemque esse quod echinos habere alias dixerat. Eodem auctore ostrea meatum habent quo excrementum fecedat parte superiore. Idem Aristoteles testas ijs tribuit scabras, alibi etiam labra crassa. Et Plinius quædam silicium duritia tegi, ut ostrea & conchæ, dixit. Cur verò dura sint, disputat aduersus Cardanum doctissimus Scaliger, cuius verba minimè præterunda censeo.

B Ais (inquit) algam mollem: ut maris euitet impressiones, cedensque vincat. Sic enim poliando sunt ista tua, & aspera, & mutila. Et addis: Conchylia in imo manent, & crassa ab initio creantur. Dic igitur quare crassa ab initio facta sunt. Etenim si admittis inter tua hæc illustriora: succedanea nostra dicam. Quia cum futura essent immota ostrea, parandum eis fuerat munimentum. Mollia igitur ipsa intus, opus habuere duritia exteriori. Ita ossa, tum alijs tum sepiæ constituta fuerunt intus ad consistendum. His extra, & ad eundem finem, & ad molliorem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus est. Ut quibusdam internas, alijs extrema sua sit duritia. Ita alijs alia adiunxit præsidia: alijs denegauit: ut pulmonibus marinis, ob vilitatem. Echinis, ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris. Lepori marino admirabilem facultatem. Is tamen si est informis, ac mollis caro: tamen nullis tempestatum agitationibus, ita superatur, ut in litus eijci possit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs artem dedit, qua sibi iam fabricata compararent: ut carcinadi: vacuas enim indigenis conchas, & æuærit, & inuenit, & subit, & subinde mutat, si ita ei facta sit accessio corporis, ut prioribus quædibus capi nequeat: catus, & inquilinus, & oeconomus, magistra natura.

Lapides in capite Hepati.
Capita nulla.
Lib. 2. de sem. c. 5.
Oculis carere.
Lacinia.
Ouum.

Excrementi exitus.
Cur dura testa tegantur.

Fructuum duritia.
Echino cur cirri.
Leporis marini admirabilis facultas.

GENERATIO.

OSTREORVM ortus causa putredo quædam esse videtur. Etenim philosophus, quæ cœnum, ibi originem earum consistere testatur: & alibi in limo cœnoso oriri scripsit. Apud quem plura de ostrearum generatione leges, circa finem libri tertij de generatione animalium, quæ omnia nos supra citauimus, & hic non repetimus. Plinius Aristoteli subscribens: Quæ siliceo tegmine (inquit) operiuntur, putrescente limo proueniunt, aut spuma circa nauigia diutius stante, defixosque palos, & lignum maximè. Alibi tamen in petrosis carentibusque aquarum dulcium aduentu ostrea gigni tradit. Quid mirum si ex limo nascantur, cum sexu carere ostreas constet, cuius quoque rei testis locuples est Plinius his verbis: Sexus discrimen in eis non est. neutrum est, & ostreis genus, & cæteris adhaerentibus vado, vel faxo. Et Oppianus:

*Est non distinctio semper lenis ostrea sexu
Nos inter pisces, nec mas, nec femina nota.*

Ex quo Gyllius, ostrea (inquit) neque coitu neque parente procreantur, ac nimirum omnia ex cœno nascuntur. Illorum enim neque foemina neque mas distinctus est, sed eiusdem naturæ sunt, atque adeo inter se similia, ut non marem à foemina internosceri possis. Nihilominus Aristoteles alibi scripsit, ostreodermorum naturam consistere partim sponte, partim emissa à se aliqua facultate, quanquam ea sæpe sponte oriantur. Quæ tamen sententia superioribus contraria non est, fieri enim potest, ut quæ ex putri nata sint, ipsa deinde quid prolificum obtineant, licet interim non coeant, ut in hisce animalibus vsu venit: quibus scilicet inest humor quidam candidus: Plinius lac appellat. Grandæunt quidem syderis ratione maximè, ut in natura aquatiliū diximus: sed priuatim circa initia æstatis multo late prægnantia atque ubi Sol penetrat in vada. Et alibi. Nuper compertum in ostrearijs humorem ostreis scitificum lactis modo effluere. In eo itaque inest vis illa, ex qua partum

In cœno nasci.

Sexu carere.

Lib. 1. de piscib.

Lib. 3. de generat. ca. 11.

Lac ostreorum.

generantur. Petrus Gyllius vir eruditus, & fide dignus affirmat se de viris non paucis spe- **E**
 Byzantios statæ fidei accepisse Byzantinos ostrea ferere, & eorum quasi lac seminare: Idipsum enim
 in aquam abiectum ad saxa ima adhærescere, & ostrea fieri. Sic ex decocto fungorum in
 terram proiecto fungi enascuntur. Iam verò cur syderis ratione grandescant, & decrescant
 & quod id sydes sit, scire non est inconueniens; Sydes id Luna est, quæ accrescens omnia
 implet conchyliis. Cicero. Ostreisque & conchyliis omnibus contingere, vt cum Lu-
 na pariter crescant pariterq; decrescant. Lucilius apud Aulum Gellium,

Luna implet ostrea, & implet echinos, muribus fibras.

d Plinius: Iam quidem lunari potestate ostrearum, conchyliorumque & concharum om-
 nium corpora augeri, & rursus minui. Sic ille. In causa sunt propriæ Lunæ effectiões, quæ
 sunt rigare, & modico calore humectare. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmo-
 dum Sol suo calore fecundat omnia: quoniam omniū vita oritur à calidi, & humidi com-
 missione, & fouetur virtutis temperamento. Sol masculum sydes, marisque vicem gerit:

Lunæ solif-
 que natu-
 ra:

Chirurgi
 quando tre-
 pano secu-
 ras vitatur.

Luna, fœminæ; fœmineum enim sydes est, & molle atque nocturnum, soluit humorem, &
 trahit, non aufert, vt ait Plinius. Sed Lunæ corpus crassius, (quia elementis vicinius) non
 suo lumine, non suis radijs, sed Solis luce, ac radijs persusum, ac accensum, vires suas in in- **F**
 feriozem hunc orbem immittit. Quare cum variè Solis radios excipiat, variè quoque tem-
 peratas esse eius vires, & effectiões esse necesse est. Itaque ea abundè à Sole illustrata, cor-
 pora quoque humentiora sunt, & contrà. Neque id solum in ostrearum, vel crustaceorum,
 aut aliorum animalium corporibus, sed etiam in nostris efficitur. Vnde prudentes chirur-
 gi trepano caput vix aperiunt, plena Luna: quia tum cerebrum diffundi magis, & totam
 cranij capacitatem impleri compertum est. Idem in medulla ossium cernitur. Morbis pi-
 tuitosis obnoxij, huius syderis vim sentiunt, ac vnà cum eo pituitam augeri experiuntur.
 Sani verò, & non animaduertentes, has atque alias leuiiores immutationes non percipiunt.
 Addit Bellonius ostrea grandescere syderis quidem ratione, sed priuatim circa initia æsta-
 tis, vbi Sol penetrat in vada.

SENSVS. MOTVS. VICTVS.

Auditū non
 habere.

Rore pasci.
 Exerc. 197.

AUTHOR libri de anatomia viuorum, ostrea ait non habere sensum, præ- **C**
 terquam tactum. Et Plinius tactus sensus omnibus, inquit, inest, etiam qui-
 bus nullus alius, nam & ostreis, & terrestribus vermibus quoque existit.
 Et alibi: silicea testa inclusis fatendum est nullum inesse sensum, vt ostreis.
 Et rursus: In marinis ostreis auditum esse non est vrsimile, sed ad sonum
 se mergere solent, ideo & silentium in mari piscantibus. Carent præterea
 motu, quod meminit Aristoteles, inquiens: Non desunt complura, quæ cum sint absoluta,
 mouere tamen se nequeant, vt ostrea. Quod ad victum attinet, aqua marina, & limo etiam
 pascunt, quin & rore, quare *ἐπαρὶ τῆς* ostrea Oppianus dixit, id est, roscida. Scaliger vtriusq;
 meminit: In aëre (inquit) & aqua, quæ cibum capiant, nondum memini, nisi ostreas pute-
 mus cum alijs rore ali nihilominus, quàm limo, & aqua marina.

ANTIPATHIA.

Cancris ho-
 stes ostreas
 vt capiant.

HOSTES esse ostreis cancos inuenio, & Stellæ marinas. Cancris ostrea- **H**
 rum carnem mirè appetunt, sed ipsa præda potiri propter indumentum
 testæ difficulter queunt. Nam teneram carnem quodam quasi septo natu-
 ra non facillè frangendo muniunt, quumq; duæ concuities accuratè sibi
 inuicem iunctæ ostreum ipsum complectantur, necessario chelæ cancri
 nihil efficere possunt. Quid ergo molitur? Quum ostreum in locis ventro
 non expositis cum voluptate percalescere, suaq; plicas ad radios Solis aperire videt: tum
 verò clanculum iniecto calculo, quominus eas rursus claudat, impedit: quodq; viribus
 nequit, solertia quadam perficere depræhenditur. Ea versutia est animalium, quæ neque
 rationis, neq; vocis usum habent. Meminit huius quoq; versutiae diuus Ambrosius his ver-
 bis: Cancer ostreis vescitur, sed quia ostreū clausum, nulla vi aperiri potest, periculolumq;
 est, si chelam eius claudis, ad argumenta confugit, & insidias noua fraude molitur. Explo-
 rat enim si quando ostreum, remotis in locis ab omni vento, contra Solis radios diptycum
 illud

A illud suum aperiat, vt aëre libero viscerum suorum voluptatem quandam capiat, & tunc clanculo calculum immitrens, ostrei conclusionem impedit: sicq; aperta claustra reperiens, rutò chelas impendit, visceraque interna depascitur. Eundem præterea dolum author de natura rerum ex Ambrosio, & Isidoro, sic recitat. Cum testas aperit ostrea, vt clementioris auræ delicijs gloriatur, cancer insidias ei repentinas præterdit, & lapidem inter eius testas proicit, ne illas coniungere possit, & sic ostrea carnes corrodit. Ostrea quidem in sicco iacens, iam vt in domo Conchas tenet, tempore accessionis maris. Alij ostrearum hostes sunt stellæ marinæ molli crusta intestæ, verò tam crudeliter (vt ^e Aelianus ait) inimicæ, vt hæc ipsa exedant, & conficiant. Ratio insidiarum quas eis moliuntur, eiusmodi est. Cum testacea suas patefaciant Conchas, cum vel refrigeratione egent, vel vt aliquid pertinens ad victum incidat: ea vno de suis, siue cruribus, siue radijs intra testas ostrei hiantes infuso eas claudi prohibens, carne implentur.

Stellæ o-
streas deuo-
rant.
^e Lib. 9. ca:
22.

G R Y P H V S.

propædes, illud in Epistola Ansonij arithmetica ad Theonem, de ostreis ad se missis legitur:

Aui ter, vt Aeolidi mensis tenet ignicomus Sol.

Innuat, vt exponit doctissimus Iosephus Scaliger, sibi tot ostrea missa, quot menses tenet Sol, si ter tot mensibus cõstet annus, quot olim in Aeolide constabat. Decem enim mensium, nec amplius, annum apud Aeolas fuisse tempore Homeri veteres Græci testantur, vt & apud Romanos sub Romulo.

Mensibus
decē olim
constabat
annus.

V S V S I N C I B I S.

BELLONIUS omnium aliorum testatorum Galeno ostream nobilissimam haberi ait, Galeniq; sententiam à Corn. Celso comprobari, eò vto maximè, quod aluum mouere dixit. Sed Galenus in libro de boni, & vitiosi succi nutrimentis ostreorum carnem humidiores, & tenaciorem esse docet, admodum crassi succi, & partes eorum solidiores serius ob crassitudinem concoqui, ac generare humorem crudum, crassum ac frigidum.

Qualē suc-
cum gene-
rant.

C Verum quidem est, quod Celsus aluum mouere dixerit, sed ait præterea faciliè intus corrumpi. Connumerat tamen etiam ostrea inter ea, quæ stomacho apra sunt. In vniuersum (inquit Iouius) ostrea, vt ait Galenus, falsum humorem aggenerant, præsertim si cruda comedantur: propterea tентiginem in salacibus plurimum adaugent. Platina etiam ea, quòd demortuum Venerem excitant, apud lautos, & libidinosos in pretio esse scripsit. Multum præterea ostreorum esum idem Galenus damnat in libro de attenuante victu, eumq; senibus interdicit in quinto de tuenda sanitate, & in consilio pro puero epileptico, ostrea omnia ei cauenda præcipit. Aetius quoque Galeno præceptori subscribens, buccinas, purpuras, chamas, patellas, pectines, & omnia testa intesta, vt etiam ostrea, multum crassi succi alimentum gignere scribit. Patellas Hicetius faciliùs excerni tradit, quàm chamas: ostrea verò minus his alere, faciliè replere, excerniq; promptiùs, Athenæus de ostreorum substantijs ex Mnesitheo: Mnesitheus Atheniensis (inquit) libro de cibis ait: Ostrearum, concharum, musculorum, & similium carnem vix concoqui, ob falsum humorem, qui in ipsis inest. Quamobrem qui cruda eduntur, ob falsuginem, aluum subducere, cum verò elixantur, falsuginem suam, vel omnino, vel magna ex parte ex humore quo incoquantur, deponere. Itaque ostreorum decoctum (inquit Rondeletius) perturbat, & citat aluum. Elixæ verò eorum caro humore suo destituta, murmura excitat, assa autem, modò rectè id fiat, noxia minimè est. Etenim igne victa non perinde ac cruda concoctu difficilis est, exiccato humore, qui in ipsa inerat, quiq; solutam aluum reddebat. Alimentum humidum concoctu contumax ostreum omne præstat, nec faciliè ad vrinæ excretionem. Atque ita Celso, Aretæo, & Plinio medico aluum mouere ostrea dicuntur, nam & Galenus in tertio de simplicium medicamentorum facultatibus conchularum maris cæterorumq; ostreorum succum, planè tum falsum esse, tum ventrem soluendi vim obtinere ait, quamuis eorum caro (inquit) ventrem reprimat. Additq; verum quod dicit, deprehendi, si ea quoque quo modo brassicam cõsuevit, præparare non graueris. Et in tertio de facultatibus alimentorum scribit omnium

Venerē ex-
citant.

Aluum mo-
uent.

ostrea-

Cruda quo
que edun-
tur.

Facile con-
coquantur.
Pituita ge-
nerant.

Humor ex
quo febris
epiala.

Crudus hu-
mor qui.

ostracodermorum commune esse, succum salsum in se habere, quo venter subducatur: sed ratione maioris, & minoris differre. Ostrea enim mollissimam omnium carnem habet: chamae autem parua, spondyli, solenes, purpura, buccina, atque alia huiusmodi duram. Iure igitur ostrea, ventrem quidem magis promouent, minus alimentum corpori suppeditant, duriora vero concoctioni magis resistunt, & magis nutriunt, & haec quidem coquantur, ostrea vero non cocta eduntur. Sed quamuis, quae haecenus diffusè satis super horum ostreorum alimentò dicta à me sunt, sufficere possint: adferam tamen integrum caput ex Iulio Alexandrino, qui in decimoquarto de salubribus, capite decimotertio eleganter docet ostrea, quod alimentum exhibeant, aut quem humorem generent; & de humoris crudi, vitrei, glutinosi, còpositi; ex his, differentijs, & natura sic scribit: Lam testacea, quae *ὀστράκιον* Græci vocant, ostreaq; in primis, aut sola, aut maximè inter hæc esculenta, salsum itidem cuncta succum obtinent, deijciendæ aluo idoneum. Hiatalæ autem & spondyli, & solenes, & purpura, & buccinæ duriores omnes, quàm ostrea carne constant: idcirco minus quoque edules atq; ad vsum potius medicum adhibita: interdum quories ob prauis succi alicuius præsentiam, qui vel ventriculum, vel tunicas eius occupet, aut aliunde etiam, maximè verò ex icore eò confluat, assumptus corrumpitur in ventriculo cibus. Neq; enim duritia illa inter concoquendum promptè in corruptionem humoris, quicunq; ille fuerit, trahetur: quin ne trahantur alia, obstabit, & humorum in totum putrefactioni resistet: magis autem si secunda tertiavé elixatione, falsedinem humoremque omnem corrumpi facilem eductum deposuerint, tunc concocta id genus testata nutribiliora, firmitus in alimentum corpori clargita, sient: sed crudi tamen plurimum quem sic vocant, succi gignent interea. Nam ostrea ipsa, vt minus alant; at ob multam carnis molliem elixa concoctu faciliora sunt, ac pituitam potius, quàm crudum illum, quem diximus, humorem procreare solent: qui ne ipsa quidem tamen à pituita natura discessit, sed insigni frigidityte, substantiaq; fusi vitri in modum glutinosa crassaque. Crudus vitreusque à nostris: *αἶμας*, & *υαλῶδης* Græcis dicitur, si modo pro eodem ducendus est is atque ille humor, (vitreus dico, & crudus) ac non potius alius atque alius. Vterq; quidem cruditate damnandus, sed in altero lentities cum frigidityte insigni, in altero crassities, in vtroq; autem cruditas sit. Quæ in vnum quoq; sæpe inter se conuenire possunt qualitates cunctæ, atque tunc humorem facient *υαλῶδην* primum Praxagoræ dictum: tum deinde Philippo, seu potius Philotimo, insecutiq; Græcorum medicorum ætatis crudum, crassum, viscidumq; eiusmodi prouenire corporibus in non valentissimo ventriculo ex suillæ carnis esu, aut azymo, aut non sale satis condito pane, subcineritioq; atque ex caseis inueteratis quibusdam, & huiusmodi multis, possit. Hunc *καλῶδην* non minùs appellatum fuisse inuenio authoribus eisdem, glutinosum scilicet, ex crasso, & glutinoso compositum, qui obstructions maximè, ac maximas efficere solitus sit, nec dissecantibus tantùm, quæ crassius, sed abstergentibus præterea, quæ viscidus tenaxque, indigeat, sicuti planè, quæ crudus, maiore concoctione. Alius est humor, vnde epialis sæpe febribus origo, & colicis cruciatibus: præsertim verò, si lentore, frigidityteque immodica superet, vt substantia, ac colore vitrum referat: frigiditytis autem tantum conceperit, vt nec intra corpus, vbi calida omnia natiuo calore concalescunt, neque motu extra delatus poterit, ac vel excrementibus frigidus excernatur, & tangere volentibus appareat: is *υαλῶδης* propriè habebitur, ex frigidiorum eduliorum cruditatibus quandoq; collectus. Sicuti crudum propriè dicemus, frigidarum, crassarumq; partium humorem, nec magnoperè glutinosum: qualem nobis largitur frequēs leguminum, vt macerati lupini, aliorumq; quorundam; ac recentis, sed non omnis tamen generis, casei: multorumq; præterea edulium, ipsorumque mer, de quibus nunc sermonem instituiamus, testaceorum, sed duriorè tantummodo carne præditorum, vsus. Nam ostreorum propriè sic vocatorum, siue ostrearum malis alimentum, quia mollissima caro, pituitam potius exhibuerit, illam ipsam quoq; frigidam omnino, atque etiam crudam dicendam, quando vltiore concoctione sanguificari possit: sed bene humidum, & cum statulento spiritu. Crudus, autem, quem propriè ita vocari dicebamus, humor ille, frigidus crassusq; est, ex duræ terrestriusque substantiæ alimento, quod neq; in ventriculo, neq; in icore deinde iustam concoctionem acceperit, procreatus: sicuti vitreus item crudus, frigidityte etiam immensa, & glutinositate consistat, atq; ambobus in vnus esculenti substantiam coëuntibus, frigidus, crassus, glutinosusq; existet, crudus, & ipse merito existimatus, dictusq; humor. Elixorum ostreorum iure emolliari alium diximus: quod verum est, proleto ita, eductoq; elixatione, saluginoso succo: quo facto, reddetur caro, corrumpi quidem difficilius illa, at eadem ratione confici quoq; contumacior, & quæ fistatur venter, præsertim testaceorum durioris substantiæ si fuerit. Nam ostrea mollissima carnis,

A carnis, vel cruda deuorata multis concoquuntur hodie etiam: multo maxima tamen pars melius, salubriusq; aut elixant, aut in craticula addito aromate multo, ac salis momento, sed testis tamen suis non auulsa, leuiter torrent. Mandi ea irritada Veneri, & tentigini producenda, nimis creditum hodie receptumq; est, non obscura ratione statulentia, ex pituitosa materia excitata; saleque & caloricæ aromatum facultatis vi, aucta, adiutaq; salacitate. Hæc omnia itaque Iulius Alexandrinus: Ex quibus, sicuti quoq; ex præcedentibus, & cruda, & cocta edi solere constat. Plinius sanè cruda ostrea stomachum vnicè reficere, fastidijs mederi, ac leuiter aluum mollire scribit. In pontificali cœna apponebantur teste ^a Macrobio echini initio, & ostrea cruda. Sic & Galli, si Rodeletio credimus, non solum echinis, & limnosteis, sed & ostreis marinis, & lepadibus crudis vescuntur; Conchis verò striatis, pectinibus non nisi coctis. Qui lautitiæ popinali student, inquit Bellonius, in testis suis super cratem addito butyro in aqua, quam continent, incoqui curant, quibus minimum piperis addunt, vt tentiginem salacem adaugeant. Nostri coqui etiam ita ferè coquunt, Platina non parum discrepat, ostrea cocta inquit, in carbonibus, atque testis exempta, frigi in oleo, & aromatibus, & agresta suffundi possunt. Olim garum addebant, quod meminit

B Martialis:

Ebria Baiano veni modo concha Lucrino

Nobile nunc scito luxuriosa garum.

^b Apicius verò in ostreis (inquit) ligusticum, oui vitellum, acetum, oui liquamen, oleum & vinum: si volueris, & mel addes, Qui modo edere ea volet, Lunæ motum obseruet, hoc est ea crescente, ea edat, ea enim senescente longè sunt deteriora: quod dilucidi simè innuit Gellius in vigesimo: Ostrea cum appositæ fuissent, & multæ, & inuberæ, macraque essent. Luna (inquit Annianus) nunc videlicet senescit, ea re ostrea quoque sicuti alia quædam, tenuia, exuctaque sunt,

^a Lib. 3. Saturnal.

Ostrea cruda in principio cœnæ potificalis.

^b Li. 9. c. 6.

VSVS IN MEDICINA.

C **N**ON solum in cibis, sed etiam in medicina magnæ sunt ostreorum dotes. Si in Conchis suis decoquantur, vti clausa perueherunt, mirè destillationibus prodesse Plinius tradit: Marcellus verò ita vt lecta sunt, adhuc testis suis clausa in carbonibus coqui atque ita cibo dari ei, qui narium grauedinem patitur. Idem Plinius ostrea cocta, cum mulso, tenefino qui sine exaceratione sit, liberare voluit: quod sanè nimis late accepit Marcellus; inquit ostrea ex mulso, & pipere cocta, vtiliter contra teneffinum accipi. Peculiariter verò contra leporis marini venena ostrea aduersantur, si eidem Plinio credimus. Stomachum (inquit idem) vnicè reficiunt, fastidijs medentur. Addiditque luxuria frigis obrutus niue summa montium, & maris ima miscens. Gariopontus hydropicis etiam, ostreas dari iubet: Et Trallianus in colico affectu pisces duriore carne præditos, & ex testaceis peccines, & ostreas. Testa verò eorum maiorem longè quàm ipsa caro vsum apud medicos habet, vsta & non vsta. Eam siccissimam esse Galenus in secundo de temperamentis dixit. Labiorum vlcera, & omnia maligna sanans medicamentum, ex Nicolaò Myrepso: Ostrea vsta tenuissimè trita insperge. Ego verò non vstis contritis vsum sum, & bene cessit. Ad procidentem sedem, ex Aetio: ostreorum testas crispas tritas, & subtilissimo cribro excultas appone. Ad pernioles: Sextus Platonici sepium ceruinum combustum simul cum ostrea testa minuta commixta, & factum quasi malacem imponit, & mirè sanare ait: Vegetius in secundo de veterinaria, ad vulnera iumentorum ossa sepiarum, & testas etiam ostrearum in puluerem redigi iubet, & ærei quoque vasis fuliginem pariter misceri: eaque bene trita si frequenter asperferis, siccatum vulnus ducere celerius cicatricem. Ostreorum testa vsta auctore ^a Galeno, similis est facultatis buccinorum testis, tamen si etiam subtilioris: immo vt certius veriùsq; (inquit) dicam, minus crassæ. Nam terrenam duramq; corporis sortita consistetiam concretionemq; impendio omnia crassarum sunt partium, itaque accuratè ea læuigare necesse est. Cum autem dicimus horum aliud alio esse tenuius (cum tamen omnia crassa sint, sed alia magis, alia minus,) ita accipiendum est, vt si Vlysseni Theriote dicamus maiorem, cum tamen vterq; fuerit pariuus. Cæterum omnia id genus, vt & antea est dictum, cogendi quandam in se facultatem obtinent: per quam condensata eorum essentia, dura, terrosa, sunt reddita; quàm vbi per vitionem deposuerint, contrariam asciscunt facultatem, quam vocant digerentem. Porro si laueris ea, vterisq; (sic Græcus textus habet, sed

Ad destillationes.

Ad grauedinem narium.

Ad teneffinum.

Ad hydropem.

Ad labiorum vlcera.

Ad procidentem sedem.

Ad pernioles.

Ad vulnera iumentorum.

^a Lib. 11. de simpl.

Ad caua vi
cera:

Dētes splē-
didos red-
dit.

Ad dentes
dealbādos.

Ad paroti-
das.

Lib. 3. de
comp. sec.
loc. 6.2.

Ad narium
grauedine.

præstat (inquit Zoographus) legere, si vsseris laucisq; prius enim vruntur, deinde lau-
tur huiusmodi medicamenta, ignea in aquam natura deposita, ipsam efficiunt cum tenui-
tate excalfacientem, adeo vt & putrefaciat. Sed nonnunquam reliquum illud terrenum
est, morlus expers: id quod maximè implendis cicatriceque claudendis vlceribus humidis
est vrile. Igitur testa eorum, quæ peculiariter vocantur ostrea, combusta vtor ad diuturnas
ex fluxione, ægrèq; carne implebiles cavitates, nempe quæ fistulosæ sunt atque profundæ,
eam foris cum suillo adipe veterato (vulgò axungiam nuncupant) circumponens. At in
finum ipsum aliquid eorum, quæ talia carne implent, immitto: quale etiam est vltum dia-
phanes: quod specarium (lego specularium, nomine deprauato. Latini enim specularum la-
pidem nominant: interpres Latinus in margine diuerfam lectionem ascripsit, æs vltum, dy-
phryges,) nominant. Parem in genere facultatem habent, & cæterorum ostracodermorum
testæ deustæ; maximè verò (vt dixi) ostreorum; deinde buccinorum, & purpurarum. Ita-
que cinis eius generis emplastice miscetur facultatibus digerentibus, & cum quouis adipe
digerit. Sed quoniam vltus plus digerit, illi magis misceri solet. Porro potentius hoc medi-
camentum digeret, si acrem illi adipem quempiam miscueris: de quibus superius determina-
tum est. Quin & dentes splendidiore talium omnium cinis efficit non tantum extergendi
potentia, sed & asperitate substantiæ, velut & pumex, & testa clibani. Verum in vsu eius-
modi non est necesse, quæ sic vsta sunt, admodum læuigare. At in vlceribus rebellibus præ
omnibus diligenter sunt læuiganda, ac inspergenda. Porro excrescentia carnis mediocri-
ter exterunt, comprimuntq; Ad hæc cum sale omnia id genus vsta dentium smegma red-
dunt efficacia, adeò vt non modò laxitatem molliemq; gingiuarū desiccet, verum etiam
vlcera putrescentia adiuget. Hæc omnia Galenus. Emplastro albo Ariabazanio, quo Xe-
nocrates abscessum iam inalteratum circa tarsum disculsi, apud eundem in primo apud
Galenum de compositione secundum genera, cap. 16. buccina vsta iniiciuntur. Vbi Gale-
nus: Validè (inquit) efficit ob buccinorum cinerem additum, non dissimilis autem
quodammodo facultas est, & purpuris, & ostreis concrematis. Notum est autem sine car-
nibus horum animalium testas concremari. Mox etiam cap. 18. ostrea concremata, purpu-
ras, buccina, & sepia partem osseam cum ijs recenset, quæ propositi emplastri (aduersus
vlcera cacoethe, & dyspulota) candorem tueri possint. Et rursus in primo capite libri
quarti: Buccinorum testas concrematas, purpurarum, ostreorum, aliorumque id genus si
aridas vlceribus malignis, ac contumacibus insperferis, mirificè videbis citra mordicationem
ea desiccari. Pulvis ex ostreis: Cadmiæ, thuris, singulorum vncia semis; ostreorū vltro-
rum vncia vna semis: sic ille, sed vltum eius non explicat. videtur autē vtilliter inspergi pos-
se vlceribus malignis, & dyspulis. Galenus alibi testas vstas tum buccinorum, tum pur-
purarum, aliorumque ostreorum, pharmacis pilos attenuantibus adnumerat. Ex ostreis
combustis, & fermento medicamentum pro humore suppurato ab eodem in secundo de
arte curatiua ad Glauconē describitur. Plinius scribit veteri vrinæ misceri cinerem ostreo-
rum aduersus eruptiones in corpore infantium, & omnia vlcera manantia. Idem cinis si
Marcello credimus, cū melle impositus parotidas cito soluit. Emplastra (inquit Galenus)
quæ simplices parotidas curant, laxatoria appellata, omnibus nota sunt. Exempla ipsorum
sunt: Emplastrum Mnaseæ, & quod ex succis constat, & quod ex prifana. His adhuc molliora
sunt cerati forma, tum ex butyro, tum ex oesypo confata, ostreis aut buccinis, aut purpuris
vstis additis, adipeque porcino, singulis quadrantis pondere. Præstat & hoc, butyri vni-
ciam vnam, ceræ sextantem, & vnciæ dimidium, ostreorum vltorum, quam tenuissimè tri-
torum vnam: liquefabilia liquefacito, ostreaq; infarcito, ac vnitis vtitor confidentur.
Efficacissimum hoc ad parotidas. Et paulò superius: Buccinis, purpuris, & ostreis vstis, in
durefcentibus, ac vetustis parotidibus vt oportet. Est enim pharmacum, quod omnem as-
tictionem, & acrimoniam mitigat, & discutit, non solum si melle quis eorum cinerem im-
buat, sed & multò magis si adipem suillum infulsum, vetustum & à fibris depuratum admi-
sceat. Citra omnem enim molestiam omnes inueteratas inflammationes discutit, etiam si
ex rheumatica affectione sint obortæ. Idem eodē libro buccina marina, aut purpuras vstas
melle aut axungia exceptas imponi præcipit parotidibus, & confestim discutiendas iri as-
ferit, idemq; ostreorum testam vstam, & cum melle impositam facere. Alibi denique vim
eamdem propè testis purpurarum, buccinorum, & aliorum ostreorū tribuit, ostrei nomen
generalius accipiens: quam obrem si quid remedium in vna aliqua specie omissem vide-
bitur, in alterius historia requiratur. Marcellus Empiricus cinerem harum testarum si in
morem salis pane colligatur, & voretur, statim ad remouendam grauedinem narium pro-
ficere scribit: nec non cum melle illitum tenuissimè contritum, vix prodesse. Plinius me-
dicus

A dicus citante Iouio ostreorum testas ambustas dysentericis prodesse tradit. Aliud ad dysentericos ex Marcello Empirico: Succinum de ceraſo ſyluatica exures, & de testa ostrei æquẽ facies, paribusque menſuris puluerem tritum, cum melite (fortẽ oxymelite, aut tale quid legendum) aut cum vino auſtero, ferro candenti calefacto, bibendum dysenterico dabis, mirẽ proderit. Ad coli inſtẽni dolores ex Galeno: ostreorum^c testa cremata, & trita potui dentur: duarum ligularum modus ſit ex calenti aqua cyathis tribus. Rondeletius experientia comperit ex cinere, ſue ex calce testarum ostreorum factam aquam lixiuam ad minuendos tumores *οιδηματώδεις* pedum, & genuum plurimum conferre. Exicat enim, inquit, multum digerit, & calfacit ſi poſt uſtionem cinis non lauẽtur, lotus minus calfacit. Cum itaque & ẽ testis uſtulis optima calx fiat, Bellonius cineres ostreorum eadem cum calce facultate pollere arbitrat. Pro buccinis ostrea ad remedia aſſumi licere, & ex ſuperioribus conſtare poteſt, & in tabulis *ἀντιβαλλομένων* legitur.

Ad coli do
lores.

^c Euporist.

2.48.

DE OSTREIS SYLVESTRIBVS.

B Cap.

LXVII.

OSTREA (inquit Rondeletius) reperiuntur in nostro mari, quæ à vulgo Scandebec vocantur, propterea quòd ſapore ſunt acri: ob id delicatiorum labra nimium calefaciunt, & vlceraunt. nam Scandebec, idem eſt quod roſtrum vrens. Testa conſtat pellucida, partibus quibusdam ſaueſcente, alijs purpureſcente, foris crinita, & criſpa, intus ſplendida, læuiſſima, candidiſſima. Caro parua, ſalla, ſubamara atque inluauis eſt: quare etiam à

Scandebec
ostrei de-
ſcriptio.

plebe negligitur. Hanc ostreorum ſpeciem eſſe putò ſimilem ijs, quæ tradit Plinius^a gigni in petroliſ, carentibuſque aquarum dulcium aduentu, ſicut circa Grynium, & Myrinam, vel potiùs ostrea eſſe *ἀγρια*, quæ vocat Athenæus.^b *Γίνεται δὲ τινα καὶ ἀγρια λεγόμενα ὄστρεα. πολὺν τρόπον δ' ἐστὶ καὶ βρωμιώδη, προσέτι δ' ἐντελὴ κατὰ τὴν γῆσιν.* Sunt quædam ostrea, quæ ſylueſtria nominant, multi alimenti, ſed virus olentia, & ori ingrata. Testa ſylueſtrium ostreorum in ſucis mulierum, lapidis ſpecularis vice uſurpari poteſt, & exiccantibus pulueribus vtiliter admiſceri. Haſtenus Rondeletius.

^a Lib. 32.

cap. 6.

^b Lib. 3.

Ostrea syluestris Rondeletij.

DE OSTREA GAIDEROPODA. BELLONIO APPELLATA.

Cap. LXVIII.

Erymon.

ST genus quoddam Ostreae vulgò cognitum in Græcia (inquit Bellonius) quam Gaideropodam vocant, quasi pedem asini dixeris. Cautibus aënalicitur, non enim more Ostrearum soluta in salo iacet. ob id in eo tantum mari quod nunquam aestu reciprocatur, innalicitur. Aegæi autem maris, Hellepontis, Propontidis & Ponti ora (oræ, littora) non augentur, neque decrescunt, sed perpetuò in eadem altitudine permanent. Nam inde aquæ deorsum semper delabuntur, eandem plenitudinem semper obtinentes. Non est omitterenda (inquit Plinius) multorum opinio, priusquam digrediamur à Ponto, qui maria omnia inferiora illo capite nasci, non autem Gaditano freto, existimauere: haud improbabili argumento; quoniam aestus semper è Ponto profluens, nunquam reciprocetur. Quam

Testa quæ. Ostrea Gaideropoda Bellonij, siue Spondylus Rondeletij.

quam autem Ostrea hæc scopulis hæreât, clusilem tamen & reseatilem testam habent, & à saxo, nisi magna vi percutiatur, dimoueri vix possunt. Quoniam verò multum profundè immerguntur, indiginæ longurios ferro muniunt, quibus serijs ictibus valido mucrone eodem longurio quantunt: quam vel confringunt, vel, si integram deturbent, rupis partem aliquam secum auferunt: vix enim aliàs cederet, deinde manu ferrea eodem longurio indita, è maris fundo in sublime attollunt. Quod autem aqua per fauces Bospori Thracij deorsum tanto impetu feratur, signum est locum illum Gaditano esse altiore minam si æqualis foret, haud equi-

dem tanto impetu delaberetur. Quemadmodum autem Græcorum Gaideropoda à vulgari nostra Ostrea ipsa forma differt, sic etiam gustu ingrata, dura, amara ac nauteabunda percipitur. Huius testa aut concha eximio naturæ artificio superior inferiori infarcta est, ut quibusdam veluti cardinibus annexa, nigroq; neruo in eius medio inter tubercula & sinus coaptato vincta ac constricta esse videatur. Tubercula quoq; superiora duobus acerbulis inferioribus benè correspondent, ut & inferiora superioribus, quæ in nostra vulgari ostrea defunt. Proinde apertas Gaideropodas, si quis attentè intuebitur, in his branchias (hoc certè ridiculum est, nullum enim ex testaceis branchias habet) & stomachum, & reliquas partes nutritorias contemplantur: immo etiam auriculas fungi crispi figuram referentes, magnitudine grandioris acerbuli polypi, quæ dilatari, ac contrahi soleat: vmbilicum vulgus esse putat. Hæc ostrea alijs carnosior est, minùs tamen gustui grata. Nam venter eius atque hepar pessimi sunt saporis. Caeterum nulli etiam in hac cancelli, seu pinnoteres reperitur. Hæc omnia itaque Bellonius. Rôdeletius eufemodi ostracodermi genus spondylum esse conijcit, & de eo ita scribit. In ostracodermorum generibus recensentur à Galeno, Plinio, & alijs, spondyli, ab Athenæo τραπεζοῖς nuncupati, à Græcis hodie Gaideropoda, ob magnam similitudinem, quam cū asini vngula habent: gaidaron enim hodie asinum vocant. Galeni interpretes σπονδυλῶν, vertebrae conuertit, sed vtendum nomine græco censco, Plinij exemplo qui aliquot locis spondylium vocauit, & Macrobij, quum spondylos inter cænæ pontificalis prima ferula numerat, Itè Columella cum reliquis testaceis spondylos recenset. Spondylus duplici testa constat intus caua, & læui: foris scabra, ad vngulæ asini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici potest, tenuior est, & multò minus densa, minus concava, arcuata valde & firma articulatione connexa. vtriusque enim testæ binæ apophyses sunt, siue tubercula, quæ binis acerbulis vicissim recipiunt, & recipiuntur: vinculo medio, nigro & valido coherent, Caro interna ostracorum carni similis est: circa hanc

Testa.

Caro.
Venter.
Hepar.
Spondylus
Rondel.

Descriptio.

A ca hanc fimbriata est mēbrana. Branchias spondylis falsò nonnulli tribuunt. Omnia enim ostracoderma sanguinis expertia, & exiguo calore prædita toto corpore per sensum fugientes cutis meatus *κατὰ διαπνοῶν* respirant. (Taxat tacitè Bellonius Rondeletius, sed Aristoteles sic ea refrigerari dicit, non respirare) quemadmodum insecta auctore Aristotele. Intus caro est satis multa, sed durior, virus olens, insuavis, & ingrata. Galenus libro tertio de facultatibus alimentorum inter ostracoderma, quæ duram habent carnem, recenset. Spondyli faxis adnascuntur, & ita hærent, ut non nisi malleo, aut fracta saxi parte capiantur. In mari nostro pauci reperiuntur. Ego in faxis Fresconij Agathensis sinus reperi, sed ij parui sunt: ita hærent, ut in litus reijciuntur. Testa crassiorū est partium, quàm testa ostreorum. difficilius vritur, magisq; ad lapidis naturam accedit. In spondylis cancri parui reperiuntur, quemadmodum in ostreis, & mytilis marinis. Horum nullam quod sciam mentionem fecit Aristoteles. Athenæus lib. 3. *τράχηλον, ἀπὸ τῆς τραχύτητος*, id est, ab asperitate, mea quidem sententia, appellavit. Spondylos veros à nobis exhiberi ostendit firmior in his, & magis exquisita testarum articulatio, quàm in vilo aliò ostracodermorum genere, à qua spondyli nomen sortiti sunt: quoddam vertebrarum spinæ modo firmissimè articulati sint: quæ vertebræ *σπονδυλοὶ* à Græcis dicuntur. Hactenus ille, cum cuius spondylo maximam similitudinem gerit, qui hîc à me additur: intus candidus, extra purpurascens. In secunda tabula quatuor proponuntur, colore albicante: tertia ostrea, prout sæpenumero baculis, vel alij rei adhærent ceu Zoophyta. Addidi, & aliud elegans spondyli genus pro-na, & supina parte depictum. Plurimis extra tuberculis præditum est obtusis, ab vno latere rubicundis, ab altero inter viridē & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiscuntur tubercula: summum caput, seu vertex candicat. Intus circulus satis conspicuus colore viridescente totam ferè concham prope extremitatem ambit: dein color sequitur castaneorum, dein albus & subviridis. In medio velut umbilicus est, ut icon indicat, ex iisdem coloribus, addito etiam luteo constans.

Spondyli
faxis adna-
scuntur.

Spondyli
auctoris.

Spondylus Rond. siue ostrea gaideropoda Bellonij, ex Rondeletio.

Vlyfsis Aldrouandi
Spondylus authoris primus.

Spondylii alij.

Ostreacea annexa baculo.

Spondylus authoris vtraq; facie pictus.

DE PECTINIBVS.

Cap. LXIX.

AEQVIVOCA.

κτῆς, siue Pecten etiam dicitur, quo capilli pectuntur, & extenduntur: quod Pectinis va
Eustathius sic Græcè nominari scribit παρα τὸ ἐκτείναν τὰς τρίχας. In Di- ria signifi-
ctionarijs Helychij, & Varrini legitur, κτῆς κτῆνος τὸ κτείνον, παρα τὸ ἐκτείν- cata.
ον τὰς χεῖρας, ἢ τὰς τρίχας. quod manus, aut pilos extendat. Idem Gram-
matici κτείνας exponunt τὸς τῶν χειρῶν καρπὸς, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τα
εἶδη, hoc est manuum carpos, & pedum, item pectus, sed Zoographus metacarpia potius,
B sic dici putat: ita verò dici scribit ἀπὸ τῶν εἰς τὰς τρίχας ἐπὶ τῆς δέξερης κτείνων: hoc est ab
instrumentis, quæ apta sunt ad petendos pilos. Idem etiam sic nominari scribunt τὰς το-
πιαίας πλευρὰς, spurias dorso costas. Dicuntur quatuor illi dentes anteriores, qui inter-
iecti inter duos caninos dentes naribus sub sunt τομῆς, δισχισθῆς, γελωτοῖς teste ^a Pollu- Lib. 2.
ce, item κτενὶς hoc est occisores, ὅτι κτείνουσι δ' ἄν λαβοῦσι, quia occidant, quod capiunt.
Κτενὶς dicitur etiam τὸ ἐφ' ἑβασιον, pubes, ἢ τὸ μόρον τὸ ἀιδόιον, aut pudendum. Latini Pro pube
etiam Pectinem sic vocant. Iuuenalis.

Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Κεῖς μόριον τι τῶν κρυπτομένων τῇ ἀνθρωπείᾳ σώματος διὰ τὰ πρὸ αὐτοῦ ραβδώματα
ὄντα καλῶμεθον, inquit Eustathius: id est, pars quædam corporis humani occulta, sic dicta
à virgulis, quæ circa eam sunt. Pecten à Latinis Grammaticis exponitur musicum instru-
mentum, quo cytharam pulsamus. Virgilius: ^b

— Iam pectine pulsas eburno.

Græci videntur in cythara, testitudine, aut alio quopiam simili musico instrumento collum
appellasse: κτενία, inquit, τῶν κιθαρῶν, ὃ ὑπὲρ ἑχόντες ἀγκῶνις λέγονται, ^c Statius Pa-
C pinianus:

— Nunc obuia versa

Pectine Amazonio modo, quo citat orbe Lacenas

Delia.

Ad quos versus hæc annotat ^d Adrianus Turnebus: Pecten enim Amazonius videtur cho-
rus fuisse, quo inter se pectinatim implexæ confertæque recta serie puellæ in Amazonum
modum saltabant. Pecten etiam instrumentum dicitur quo pannus nuper contextus, radi-
tur: Germani, & Belgæ à carduo vocant carden. Item quo linum, & cannabis depectitur,
& purgatur. Dicitur etiam cratis dentatæ genus stylis ferreis ad colendam terram, & ad
„ metendam segetem. ^e Columella: si autem metendi genera complura multi falcibus verri
„ cularis, atque ijs, vel rostratis, vel denticularis medium culmum secant, multi mergis, alij
„ Pectinibus spicam ipsam legunt, idque in rara segete facillimum, in densa difficillimum
„ est. ^f Quidius:

Temporibus certis desectas alligis herbas,

Et tunfam raro Pectine verrit humum.

D A Plinio etiam dicuntur Pectines in arboribus, & earum materia per longitudinem rectæ
„ Pectinum modo lineæ, & interualla, Græcè κτηδόνες, vt dum inquit: Fagus pectines trans- κτηδόνες.
„ feris, Nam in quibus variant pectinum illorum lineæ, adijcere Plinius solet aliquid quo
varietas illa possit indicari, obliquos, crispas, nodosolve dicens. Germani in ligno hos ve-
luti neruos, appellant annos. Sunt autem venæ, seu fibræ, & diuisiones in lignis pectinum
modo, hoc est διαφύσας. Intelligitur quoque non infrequenter instrumentum textorium
eodem nomine, sic dictum quod fila in telis figat. Virgilius:

Arguto coniux percurrat pectine telas.

E Polluci πιντεκτῖνα (Zoographus legit πιντάκτενοι) Χιτώνισκοι παρα τῶν ἁν πορφύρεων
ἔχοντες, πέντε κτείνουσι ἑνὸς φασμῆνος: id est, Tunicæ quod oram purpuream habentes, quin-
que pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de fascijs caput centesimum, & decimum
inscribitur pecten, seu vinculum suspendens ad colem, Pecten Veneris herba, quoque Pli-
nio dicta à pectinum similitudine.

Pecten Ve-
neris.

SYNONYMA.

E

* 4. *Histor.*
6. 4.Pecten à pe-
ctunculo
differt.Gaza de-
fenditur.Pectunculi
qui.Pectinis e-
tymologia.

Lēguados.

Alberti er-
ror.

VOD Latinis Pecten, Græcis πτερίς dicitur, Gaza modò pecten, modò pectunculus, vt vbi^a Aristoteles ait: τῶν διθύρων τὰ μὲν ἔστιν ἀνδπτύχα, αἷον οἱ πτερίς: Bivaluis generis pars clusilis est, vt pectunculi. Et paulò post: Ἐστὶ τὰ μὲν κινητὰ αὐτῶν ἔστιν, οἷον πτερίς: Item aliæ se mouent, vt pectines. Sed hæc varietas, inquit Rondeletius, ambiguitatem parit: sunt enim pectines, & ab his diuersi pectunculi à Latinis dicti. Plinius manifestè pectunculos à pectinibus disiungens, videtur pectunculos pro tellinis vsurpasse, vt Hermolaus annotauit. De alijs pectunculis infra dicemus, hæc Rondeletius. Sed Theodorus, Plinium in hac interpretatione est imitatus, qui pectinem & pectunculum pro eodem accepit, vt vbi sic loquitur: Lolligo etiam volitat extra aquam se efferens, quod & pectunculi faciunt, sagittæ modo, nam hoc Aristoteles περὶ πτερίδος scripsit. Idcirco dicimus Plinium pectunculum, & pectinem interdum promiscuè nominare, & interdum distinguere, pectunculosque pro tellinis accipere. Trallianus quoque πτερίς diminutiuo nomine appellans, ipsos simpliciter πτερίς, id est, pectines intelligere videtur. Pectunculi, inquit Zoographus, vt ipsum nomen loquitur, exigui pectines sunt: quod bifariam intelligi potest, vt & pectines maiores antequam excreuerint, sic appellentur, & species peculiaris semper parua, qualem Rondeletius depinxit vnâ tantum parte auritam. Pectunculos nominat Columella, item Nonius Marcellus inter ea, quibus similitudo nomen fecit. πτερίς pisces dicuntur ab interprete Nicandri pisces marini ob similitudinē manuum, & pedum. Porta Neapolitanus pectinem sic dici voluit à figura pubis, cum potius verisimile sit ab huius testati figura pectinem fuisse nuncupatum. Pectinum genus, inquit Gyllius, pecturam, id est, pectinatum diuisum, à rugis illis, siue imbricaturis nuncupatur. Linguados vulgò in Hispania dici testis est Alphonsus Tostatus. Germani, inquit Zoographus, Conchas bivalues omnes generali vocabulo vocant Muschelen, & Moschlen: vt pectines. Chamæ, &c. Pectines verò priuatim D. Iacobi Conchas. Iacobs Muschlen. Angli verò MuscKels peculiariter nominant Conchulas illas quas Bellonius mytilos: Pectinem autem à Scalope, Scalop. Magno in errore versatur Albertus, & recentiores, qui pectines pro passeribus (id est, planis piscibus illis quos vulgus Germanorum plateas nuncupat) accipiunt. Pectinum generis, ait Gyllius, quidam arbitrantur eas esse, quas vulgò appellant Conchas S. Iacobi, sed aliæ Oceani littoribus Gallicis cognitæ habentur. Piscatores Massilienses pectines vocant Larges Coquilles, alij Coquilles de saint laques. Itali Cappe fante. Reliqua synonyma cuiq; generi propria mox in descriptione adferam.

GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.* *Histor.* 4.
6. 7.* *Lib.* 3.

SVNT autem pectines bivalues, & clusiles teste Aristotele, seque concludendo tumentur. Pectinatim eis diuisæ testæ sunt. ^a Referratiles item sunt: Nam ab altero latere nodo ligantur. πτερίς, inquit, Athenæus ex Aristotele, πτερυγία, βαβδωτός. Ouum dictum altera tantummodo parte eis fit. Massarius Conchas esse striatas scribit, testis bivaluibz, altera tamen tumida, altera plana, binisque auriculis angularibus. Qualis sit pecten, inquit Rondeletius, ex nullo melius quam ex ^b Athenæo cognoscemus, quo loco ostreum (Berberi) in quo nascuntur Margaritæ pectini confert. Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν τῷ ὀστρεῖ ὅψις παραπλήσια τῇ πτερί: ἢ δὲ γλυπτὰ δὲ, ἀλλὰ ἅντοι τὸ ὀστρεὸν ἔχει, καὶ δαυὶ: ἔστι δὲ ὅσα ἔχει δίο, ὡς περὶ ὁ πτερίς, ἀλλὰ ἕν. Ostreum aspectu pectini simile est: testa non cæcata, sed læuis est, & spissa: neque vrinq; aurita est pectinum modo, sed altera tantum parte. Ex his liquet pectinem duabus constare Conchis striatis, vtraque parte auritum esse, quod non huic tantum competit, vt peculiariter auritum pectinem nominare oporteat (quod Bellonius facit) sed alteri etiam pectini, & pectunculo. Plura enumerantur pectinum genera, quàm duo, aut tria, quæ partim magnitudine, partim colore figuraq; variant. Sunt enim rufi, candidi, varij, item candidi atque lati à Xenocrate commemorati. Pecti-

Genera.

nes

A nes quidam, inquit Aristoteles, magni sunt, quibus altera valvularū latior veluti tegmen superposita est. Sunt item qui vtrāq; parte auriti sunt, vt pectunculi, alij vnica, quidam nulla, si Bellonio picturā credendum sit, qui pectunculū suū, sine auriculis depinxit: capite testæ ita se colligente, vt in Tellenis, & Chamis; eam omisimus. Cæterum, vt ab ijs, qui vtraque parte auriti sunt, incipiam, sciendum est quosdam vtramque aurem æquali habere magnitudine, vt priores duo, quorum iconem Rondeletius exhibuit, & alij si qui sunt quos nos depictos subiungemus, inter quos etiam quidam aures minores habent, quā caput testæ, quidam tam magnas, vt ab vna aure ad alteram ducta linea caput testæ nō tangat, sed potius emineant aures: alij rursus vna aure minores, & veluti mutyli. Pectinem priorem suū sic describit Rondeletius. Testa vtrāq; primū strictior, qua parte aurita est, deinde amplificata in orbem circumagitur: altera modicè caua, & in dorsū elata, altera plana, veluti alterius operculum. Vinculo nigro, & nervoso colligatae sunt. Vtraque striata est, à strictiori parte striaturæ incipientes ad inum marginem deductæ sunt, sed ita vt in eo striæ, siue exochæ magis promineant, quā strigiles, siue canaliculi: quibus fit vt pectinis testa laciniata sit, & hac parte firmiter cohærens. Præterea striæ, siue exochæ lineis à summo ad inum ductis ornatae sunt, quæ duabus tribusve alijs intersecantur à latere ad latus ductis versus strictiorem partem. Intus carnis multum est; quæ circa medium etiam carnosum, longum, tenerum alligata apparet. Inest in carne particula luteum ouorum colorem referens. Spectantur *Linnaeus*, & os tubæ modo factum, atque intestinum tenue luto plenum. Tota caro in ambitu membranā habet veluti fibrā versicolore, ex qua fila multa, & tenuia dependent. Alter autem Rondeletij pecten idem cum superiori fortassis cuidam minus diligenti inspectori videbitur; sed re vera differt: idcirco eius iconem hīc apponimus: Nam latiores, & ampliores aures habet, estque toto corpore longiore strictioreque, quā superior. Præterea hic testam vtramque, pectunculorum Burdegalensium modo concauam habet, superior alteram duntaxat concauam, alteram planam. Postremo hic Concharum quarundam rugosarum ritu rugas, siue strias, & exochas simplices habet, prior verò singulas ternis, & quaternis lineis à summo ad inum ductis ornatas. Hunc pectinem Itali Romiam vocant, quod qui è Com-

Hist. 4. c.
4.
Auritorum
ab vtraque
partedeteri
priones.
Pectinis
prioris Rō-
del. descri-
ptio.

Caro:

Pecten Rō
delij al-
ter.

Romia.

Descriptio
ex Bellon-
io.

Testa qua-
lis.

Pectines a-
lij authoris

Pecten alter Rondeletij.

stoteles tradit. Hæc ille. Nos his aliquot sequentibus tabulis auritorum vtrāq; parte pectinum quotcunq; vnquam obseruare contigit, imagines exhibemus. Primò igitur loco ponitur pecten priori Rondeletij similis, (cuius idcirco imaginem omisimus) primum apertus cum animali, mox eius testa; quæ ferruginei diluti est coloris, fascijsq; ferrugineis. Ex eodem genere est, qui hunc sequitur; minor tamen, versicolor, nempe albo fulco viridi præsertim in fascijs, & auriculis, & purpurascens colore variegatus, & qui tertius est, cum animali, & eius testa, colore est castaneo. In secunda tabula priori numero notatur is qui aurem vnā altera multo maiorem habet: nec extremitate sua cum testa connata, vt duo alij, qui eadem tabula videntur: paruus est hic sua natura, & raro maior quā depictus conspicitur: albus, & subviridis aliquantulum parte superiore, exochas habet magnas, & crassas proportionē canaliculorum, quibus insculptæ sunt à natura striæ à summo ad inum tendentes. Intus autem prope auriculas colore est aliquantulum castaneo, cætera albo. Secundo numero ostenditur priori similis colore, & forma auricularum, sed exochas non habet bifidas, vt ille. Qui deinceps additur auriculam quidem maiorem habet altera, foris colore est prorsus castaneo, exochis est, & strijs transversis insignitus, inq; multis locis aculeis paruis munitus. Intus est colore argenteo ad subcæruleum tendente, licet in medio ali-

quibus

Pecten primus authoris cum suo animali.

Pectinis eiusdem testa.

A
Pecten versicolor. B
Pecten minor castaneus cū animali. C
Pecten minor clausus.

quibus in locis circumcirca sit colore castaneo splendido. Quartus aurem vnam altera maiorem habet, nec extremitate testæ adnatam maiorem. exterius crocei est coloris: intus verò cādidus. exochas habet lineolis trāsuersis refertas. quatuor fasciæ amplectuntur testæ partem superiorem. Quintus tertio similis, sed strijs trāsuersis caret. Niger est, qui in tertia tabula primus pingitur longitudine palmi, latitudine verò ferè æqualis, aure insigni, & prominente extremitate sua; alterius auri vestigium quoddam paruum. Exochas habet rotundas maiores canaliculis, quas lineæ tranversæ ambiunt. Secundus colore est ferrugineo, in vtraque valua exterius multis aculeis asper. Auriculam vnam habet insignem, altera parum eminet. interius in circumferentiā colore est ferrugineo. superiori parte subcæruleo colore ad argenteum, tendente, habet & exochas strijs insignes. aculei autem ex strijs emergunt.

Tertius aurem vnā altera maiorem habet. Longitudo æqualis latitudini, mensura duorum digitorum & dimidij. Exochas ab vna parte habet notabiles strias verò latiores inter exochas strijs colore luteo. Interior quoque pars habet multas exochas, quæ sunt longè angustiores strijs, & lucent. In medio duarum auricularum est forāme, cui vinculum inseritur, quo connectitur vtraque testā, clauditur, & aperitur. Quartus habet aures ferè æquales, exochas subcinereas albicantes, sicut & strias. Intus in superiori parte nigricat, cætera colore subcæruleo, & albo depingitur huius testæ parte interiore, & exteriore. In quarta tabula primo, & secundo loco depingitur pectinis testæ pars interior, & exterior. Huius testæ tota candicat, & pellicet: exterius glabra, ac lævis; interius est exochis, aut lineis eminentibus parum, ac tenuibus, vt numero primo licet in tabula conspiciere. fascias exterius habet nigricantes tres, aut quatuor. Aures ei sunt æquales, & exigui. Tertio numero significatur pecten cuius pars exterior, & superior rubet, exceptis duabus auribus, quæ in extremo albæ sunt: tota verò circumferentiā alba est, latitudine ferè digiti. interius tota albicat. exochæ lineam vnam, aut alteram habent per longitudinem, quam pictor non expressit. Quartus est subalbo, & subrubro colore. Auriculam habet altera multo lōgiorem, cuius pars extrema à testā separatur: exochas habet rotundas per quas lineæ à summo ad imum percurrunt duæ, tres & quandoque qua-

tuor: strias habet pariter rotundas parvulis quibusdam exochis insignitas. Circumferentiā intus alba, & lucida est, reliqua verò pars ad subnigrum tendit, fasciæ ei sunt quatuor ad castaneum colorem tendentes. Auricularum color à parte interiori, quæ longior est, vbi pectini adhæret alba à reliqua, quæ prominet pars castanei est coloris, vt & altera tota auricula. Sequitur deinde pecten aure altera maiori, & extremitate sua testæ adnata, huius tota pars concaua, & exterior est castanei coloris. Sed exterior pars cum alcyonio adhærente, tuberculis parvis tanquam verrucis insignita: supra prope aurem maiorem aliquid minæ coloris videre licet. Postremo loco conspicias pectunculum, hoc est pectinem altera parte auritum. Croceus est, longitudine duorum digitorum, & dimidij latitudine duorum,

auriculam

Pectinum auricularum figura differentium
species quinque.

Pectines authoris alij.

auriculam vnā habet satis latam proportionē animalis, rudimentumq; tantū alterius, exochas rotundas, & strias per transuersum plures valde exiguas. colore mineaceo insignitur exteriūs, interiūs albedo, lineis quibuldam per longitudinem transcurrentibus mineaceis. Cognatus huic is quem ex Zoographo depingimus, sine descriptione. Habes deinceps Pectinem rotū eburnei coloris, præterquam in summitate, vbi macula quadam condecoratur rubra, cui item aliā lutei coloris macula infidet. Asper est, qui eburneo illi adiectus est colore subfusco. Auriculas exiguas æqualis magnitudinis habet Pecten subsequenti deinde tabella adiectus, extrā cinerei coloris, intus superiori ora nigricat: cetera ex subcæruleo, ac albicāte varius. Candidi sunt duo vltimi Chamæ quodammodo figura. Verius sanē mihi dicuntur pectunculi, qui postea vltima tabula depicti cōspiciuntur, minores omnibus ceteris. Pectunculi enim, vt nomen ipsum loquitur,

Pectunculus Zoographi.

Pectunculi exigui sunt pectines. Quod bifariam intelligi potest, vt & pectines maiores, antequam excreuerint, sic appellantur; vel species peculiare semper parue; quales in hac tabula proponuntur. Omnes quo ad testam tenues sunt, auriculis, & colore differentes. Quidam enim lactei, quidam rubri, quidam castaneo, & albo colore variegati. magnitudine quoque discrepant. maximi sunt latitudine digiti, reliqui minores. mineaceo est colore, qui quarto loco exhibetur; strijs seu exochis tam exiguis, vt vix conspiciantur. Rondeletius pectunculum facit, talem qualem secundo huius tabulæ loco ostendimus. Sed cum tribus fascijs, item altera parte auritam, aliquando dextra, aliquando sinistra, vt noster. Conchā striatam habet vtramque cauam. Rondeletij autem aliquot aculeis est armata. hos pectines exiguos in Aquitania vocantur Petoncles: in Normania Hannons. Romæ Gōgolæ, quasi Conchulæ: sunt enim semper parui, præsertim in Mediterraneo mari, in Aquitanico littore maiores. Alijs dicuntur Coquilles de saint Iaqués, quemadmodum magni pectines. A Chamis trachæis, inquit Bellonius, hoc discrepant, quod Chamæ transuersas lineas, pectines autem labra in gyrum crenata ostendant. Sunt qui sancti Iacobi Conchylia vocent, Anglicum vulgus Cochles. Romani rustici, qui Chamas leues, & tellinas ex mari in forum piscarium adferunt, eos quoque ad mensuram tellinarum modo diuident, quos & Conchulæ nomine vocant, sed Gongolam pronunciare malunt: Hęc Bellonius, qui pectunculum neutra parte auritum depinxit: capite testæ ita ferè se colligente, vt in Tellenis, & Chamis.

Vt à chamis trachæis differant.

Pecten eburneus.

Pecten asper.

Pecten varius.

Pectines figuræ Chamæ.

Pectunculi alij auricularum figura variantes.

L O C V S.

YTVLI & pectines, teste ^a Plinio, spontè in arenosis locis proueniunt. ^{Lib. 9. c.}
 Columella de piscibus loquens ait: Limosa regio idonea est educandis ^{51.}
 Conchylis, & ostreis purpurarumque tum Concharum pectunculis. Ca-
 piuntur in sinu Aquitanico frequenter pectunculi, ubi maiores sunt, quam
 in Mediterraneo mari; quanquam & hic copiosi, ut in Normannia. Pe-
 ctines ferramento quodam capi abradendo tradit Aristoteles. ^{Capiendi ratio.}

S E N S V S, V O L A T V S,
N A T V R A.

ISVM habere & oculos, videtur ex ^a Plinio probari posse: de animalium ^{Lib. 9. c.}
 oculis sic loquens; Non omnibus animalium hi, Ostreis nulli: quibusdam ^{37.}
 Concharum dubij: Pectines enim si quis digitos aduersum hiantes eos
 moueat, contrahuntur, ut videntes. Video dubitatum à doctis, num pec-
 tines volent. ^b Aristoteles id affirmat, sic inquit: Generis testati, & expedis
 pecten potissimum plurimumque se mouet volatu. Nam & purpura, & eius ^{An oculos habeant.}
 similia parum admodum progrediuntur. Vnde ^c Plinius: Loligo etiam volitat, extra aquam ^{An volent: Histor. 9. cap. 37.}
 se efferens, quod & pectunculi faciunt, sagittæ modo. Vbi norandum Plinium ita intelli- ^{Lib. 9. c.}
 gendum esse, ut dicat pectunculos volare, non autem extra aquam ferri, ut Loligines. Nam ^{39.}
 pectinum volatum ab auium atque volantium quorundam aliorum piscium differre au- ^{Volatus. Plinius exponitur.}
 thor est ^d Aristoteles, ita scribens: Cartilaginei generis nonnulla stridere videntur; Verum ^{Histor. 9. cap. 9.}
 ab his vocem emitti vllam rectè dici non potest: at sonum, siue strepitum reddi verè dixe- ^{Stridor.}
 ris. Nam & pectines quoties per summa humoris nitibundi feruntur, quod volitare dicunt
 stridere sentiuntur. Idcirco Maffarius ad ea Plinij verba: Aquatiliu pectines stridere cum
 volant traduntur; hæc commentatur. Quoniam sua cuique potest esse sententia, ego non
 existimo pectines volare posse per aëra. Cum enim callo illo interiori ambæ testæ adeo
 connexæ sint, ut difficile diuelli queant, non possunt ita liberè aperiri, ut volare valeant.
 Quamobrem volare hoc in loco pro salire celeriter in modum volatus, & discurre de lo-
 co ad locum potius interpretarer. Pectines enim tanta velocitate dehiscunt: ut ex vehe-
 menti percussione saliant, & superiacent, ut quasi volare videantur. Hæc Maffarius, se-
 cutus Aristotelem, qui sic ^e scribit, de animalium testatorum differentijs tractans: Item, in-
 quit alia se mouent, ut pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam de ferramento quo
 capiuntur, sæpe dissiliunt. Idem pectines tradit aliquandiu in arena (aliàs in secessu) late-
 re veluti purpuras; vnde Plinius; Pectines, inquit, in mari ex eodem genere habentur re-
 conditi, & ipsi in magnis frigoribus. ^{Plinius explicatur. Histor. 4. cap. 4.}

ORTVS. GENERATIO.

Oua quæ.

^a Li. 9. c. 3.
^b Histor. 5
 cap. 15.

^c Histor. 8.
 cap. 20.

VÆ autem oua appellantur in peccinibus, quamvis verè ijs insint, mox-
 que procedente tempore minuuntur aboleanturque, tamen nihil ad ge-
 nationem conferunt, sed indicio sunt nutritionis melioris, quale in
 sanguine pingue est. Proueniunt itaque spontè, vt ^a Plinius tradit ex ^b
 Aristotele, qui sic inquit: Peccines locis arenosis sui ortus initia capiunt.
 Anno autem perficiuntur, vt idem de testatis sic loquitur: Omnia id ge-
 nus celeri incremento augentur, sed præcipuè purpuræ atque peccines: quippè quæ anno
 perfici possunt. Generantur, ^c eodem teste, plurimi temporibus pluuiosis, quemadmodum
 & plurimis alijs testatis accidit. Nam squallore peccines magis trahunt rufum colorem.
 Iamque in Pyrrheo Euripo peccines aliquando defuerunt, non modo propter ferramen-
 tum, quo piscatores abradendo vberim caperent, verum etiam propter siccitates.

NUMISMATA.

OLZIVS inter numismata Pifaurensium argenteum habet, in cuius
 vna parte est Pegasus cum his litteris ΠΙΣΑΤΡΙΩΝ. ab altera parte Ne-
 ptunus Nereo insidens, sub quo peccen exprimitur, & à latere hæ litteræ
 ΔΗΥΧ. In Tarentinorum quodam argenteo nummo idem peccen cernitur
 cum Neptuno Nereo insidente, dextraque tenente tridentem, sinistra Poly-
 pum cum hisce litteris ΤΑΡΑΣ. Idem quoque peccen in alio eorundem
 argenteo nummo cernitur solus ab vna parte, ab altera Neptunus insidens Nereo dextra
 tenens tridentem, sinistra Poly-
 pum, his adscriptis litteris ΤΑΡΑΣ. Nam Tarentini Neptu-
 num pro deo tutelari colebant, & à Taranto Nepruni filio nomen fluuii, & vrbi factum
 gloriabantur; idcirco Polypo, ac peccine, & Nereo indicare voluerunt Neptuni in mari po-
 tentiam.

VSVS IN CIBIS.

Electio.

^a Pædag.
 lib. 2.

AM fuere in mensis celebres apud antiquos, vt scribat etiam Athenæus
 non omisos fuisse in Cotys conuiuij. Eligebantur autem ex Methym-
 na, vt idem ex Phyllij, siue Phrynichi, siue Aristophanis comedia vrbes
 inscripta tradit. Clemens quoque ^a Alexandrinus, & Pollux authores sunt
 peccines Methymneos à plerisque; gulæ amatoribus suis temporibus expeti-
 tos. Inter cænarum ciborumque exquisitas delicias comprehendit pe-
 ctunculum Chium M. Varro in saryra, quàm περὶ δεισιμάτων, id est, de cibis peregrinis, &
^b lautijs inscripsit, vt testatur ^b Gellius. Laudantur etiam Tarentini: Horatius:
 Peccinibus patrijs iaciat se molle Tarentum.

^b Noct. Att.
 lib. 7. c. 16.

Quæ erit fortasse ratio, cur in numismatibus Tarentinorum frequenter inueniantur; Apu-
 leius versus hos Ennij corruptos citat:

Mures sunt Aeni, æstera ostrea plurima Abydi,

Mus Mytilena est, peccen Curadrum, quæ apud Ambracia amnes.

Qui aliqua ex parte restaurari possunt ex Archestrati apud Athenæum versibus, vnde etiam
 translati sunt:

Τὰς μὲν Αἴγιος ἔχει μεγάλως, ὅσπερ αἱ Ἀβυδὸς,

Τὰς Ἀργυρὸς Πάριον: τὰς δὲ κτέρας ἡ Μιτυλήνη

Πλίσσας αἱ Ἀμβρακία παρέχει. Id est.

Mures Aenus habet magnos, & ostrea Abydos,

Vrbs Parium; Peccines verò Mytilene,

Plurimos vero Ambracia exhibet.

Peccines o-
 ptimi qui.

Xenocrates: Peccines, inquit, optimi sunt, qui ad iustam magnitudinem peruenerunt, caui,
 colore nigriore: præstant autem vere, ac ætate, siquidem eo tempore ad Lunæ incrementum
 maximè augentur, Omnibus autem antecellunt Mytilenei magnitudine, natura, humoris
 bonitate.

A bonitate. His similes Ionium mare iuxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. Iam verò & Chios, & vicina insulæ, item Alexandria eiusmodi pisces ferunt. Pontus quidem etiam multos fert; sed minuros, & qui agrè augèantur. Hæc Xenocrates. Aristoteles autem optimos esse censet, cum grauidi sunt, ut alia testata & crustacea. ^a Gaenus peccines crassi admodum succi esse scribit. Quidam Myas, seu Mytulos Ephesios eisque similes succi bonitate, ut peccines superare; ita cedere Chamis. Hicetius autem Chamis alere vberius, succi autem peioris esse, & excretioni minus faciles. Vnde Trallianus podagram pituitosam præcessisse conijcit plurium peccinum, & buccinorum vitiosos succos generantium frequentem usum. Stomacho (ait Cornelius Celsus) apti sunt ex media materia pisces, ostrea, peccines, murices. Et Archigenes apud Galenum peccines connumerat ijs, quæ stomachicis in cibo conueniunt. Galenus succum eorum aluum ducere, non aliter quam lactis serum tradit. idem confirmant Galenus, & Diocles Charyslius. De eorundem facultate coquendique modo hæc Xenocrates: Dulces sunt, ac facilius, quam ostrea concoquuntur. Ex aceto sumpti ad excretionem accommodantur, & cum ex posca concoquuntur, dulcedinis participes sunt, quam assando deponunt; pari quoque modo contriti aluum ^b solunt: idque siue recentes, siue vetusti fuerint. Parum autem vrinam cient, qui buxeis coloris sunt, sicut ostrea non facile corrumpuntur. Elixir assatis ad aluum ducendam aptiores sunt: qui que magis assati sunt, minus succi habent, & difficulter excernuntur. Existimandum quoque est, eos qui in suis testis assantur, minus huiusce incommodi habere, & facilius alere, & minus eos perturbare: valentiores autem assati sunt: qui que expurgati plane purèque fuerint, ij grati ori sunt, & facile concoquuntur, & testaceis anserendi sunt illi, qui sale conditi sunt, nec admodum perturbant. natiuam autem dulcedinem in muria conseruant, & vrinam mouent: ac candidi quidem, & lati, sunt dulciores: atque albi sunt duri: Diphilo tamen candidi molliores sunt) rufi verò sunt virosi, & vrinam cient: varij autem medij sunt, & eorum aliqui fucis sunt similes: qui per se dati difficulter concoquuntur, & tamen vrinam mouent. Hæc ille. Vvottonus testatur peccunculos facilius concoctionem asumere, quam ostreas. sapore else dulces: at nimiam illam dulcedinem coctione exuere. Aluum magis mouere virulentos assis: & quò magis assentur, eò minus succi congeniti relinqui, minuique aluum tentare: sed si in testis suis assentur magis nutrire,

^a De alim.
bon. & ma-
li succi.

VSVS IN MEDICINA. ET ALIIS.

TRALLIANVS in colico affectu dari iubet. Idem in cardialgia conuenire eos scribit. Et alibi in vomica, seu empyemate si falsus & biliosus humor est, præbet. Rursus idem Tympanius rarò, & voluptatis gratia offert. Ego eos sæpius præberem: Nam authore ^a Plinio vrinam cient, & quæ in vesica sunt, modicè detergunt; quanquam in hoc morbo magis ^b status, quam humor abundet. Xenocrates scribit peccines remedio ijs esse, quorum vesica vlcibus scatet, quòd ea expurget. Quidam practici in febris biliosæ declinatione peccines concedunt. Ad Venrem excitandam non minus valent, quam ostrea, quorum species sunt, teste ^c Iohanne Baptista Porta Neapolitano. ^d Plinius peccunculos ^e fa llos tritolque cum cedria pilos palpebrarum euellere author est. Contra Dorycnium in cibo iuuant peccines, ut cecinit Nicander. Pharmacopæorum vulgus pro Concha Venerea peccines vsurpat, ut ait Rondeletius. Peccinum maiorum vsus alicubi est in templo ad sal ^f continendum, quo consecratur.

^a Li. 32. c. 9

^b Lib. 3. c. 6

^c 44. Pyrog.

^d Lib. 32.

^e cap. 7.

DE MUSCULIS. Cap. LXX.

ÆQVIVOCA.

Myſticetus
* Lib. 2. in
Eutrop.

Musculus
balænz.

NOCIS huius homonymia impedit, quo minus intelligamus, quid auctores intelligant per musculum, de quo modo à nobis sermo instituitur. Et enim *μυσκντορ* apud Aristotelem musculum reddit Theodoricus Gaza Plinium secutus, Genus id est piscis, qui ut inquit ^a Claudianus, paruo moderamine caudæ iter regit, ne Balæna in scopulos impingat, quâquam Bellonius Balænae partem quandam, quam gerit ad iter prætentandum Aristotelis musculum esse putet. Prætenturas, inquit, quas ante oculos habet Balæna, musculum Aristoteles nuncupavit, quem etiam Oppianus veluti quendam alterum piscem esse cecinit.

*Hæc ratione, inquit, comes cunctis ductorq; viarum
Musculus est parvus visu, sed corpore longo
Et tenui cauda paulo semotus ab illo
Præcedit.*

Et paulò post,

Hunc piscem verò ductorem nomine dicunt.

* Lib. 16.
cap. 11.
Contra Bel
lionium.

Musculus
nō est pars
balænz.

* Lib. 2. de
dinin.
Mus exi
guus.

Sorices Ga
zæ.

d In resp.
* Li. 2. c. 21.

Musculi
medicis,

qui.

Musculus
instrumen
tum belli
cum.

f Lib. 18 c.
11.

* De remi
lit. 4.

Cæterum Rondeletius ^b Aristotelem, ne per somnium quidem id vnquam cogitasse dicit, neque musculi nomine uti, sed Gazam ex Plinio, quem si *αἰαλαφύβριτος*, inquit legisset, in tam sædum errorem haud incidisset. Eius enim verba sunt. Musculus etiam piscis pilos in ore intrus habet vice dentium. Aristoteles *μυσκντορ* nominat. Cum verò hoc solo loco musculi, siue *μυσκντορ* mentio fiat, quis inde colligat, inquit idem Rondeletius, partem Balænae, scilicet affulas illas musculum vocari? neque Plinius tribus in locis, quos citauimus, musculum partem Balænae facit, sed belluam marinam. Ex his autem latinis versiculis satis liquet eum nunquam Oppianum legisse, qui tantum abest, ut Balænae partem musculum faciat, ut musculum ne nomen quidem, sed piscem alium esse dicat, qui Balænis iter præmonstrat. Hæc ille, Musculus præterea apud ^c Ciceronem est mus exiguus: quam homonomiam vitaturus Gaza, apud Aristotelem *μύας ἀρροπυλές*, interpretatur sorices, & *μύς* ex testaceis Myrulum, siue musculum maiorem; sed quem Aristophanes ^d vocat *μύρ*, myrem, seu soricem animal notissimum significat. Sunt alioquin muscoli, vt Plinius ^e refert, & à medicis accipiuntur, partes corporis carnosæ, nervorum fibris motus gratia circumiectæ, venisq; & arterijs consperse, his ad natiui caloris custodiam, illis ad alimenti distributionem, quæ omnia tenuis complectitur tunica, musculum definiens, qui *μύς* etiam Græcis appellatur. Habet præterea musculus nomen in artificiatu, nam antiqui conficiebant instrumenta quædam in bellis, quæ musculos appellabant, cuius meminit Isidorus, ^f musculus est, inquit, similis cuniculo, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur quasi munusculus. Ponuntur icones à Roberto ^g Valturio machinarum quarundam, quas musculos, ut is refert, vocabat antiquitas; ipse verò machinas minores appellat, quibus protecti bellatores sudibus præmunitas oppidorum fossas demolirentur, quibus turris ambulatoria iungeretur, sine impedimento ad murum.

SYNONYMA.

* 3. de gen.
anim c. 11.
Mytuli:
μύς tria
significat
Hermolao:

MYIAS, istiusmodi testacea Plinius quandoque vocat, quandoque Myiſcas, nonnunquam myſcos, sæpe etiam musculos, Athenæus *μύας* (ut nobis certè ostendunt sapor dulcior in his, & suavior, quàm in mytulis, item paruitas, rotunditas, testa hirsuta, atque alia, quæ à Plinio, & Athenæo hinc tribuuntur.) Aristoteles ^a *λατρεὺς μύας*, qui plurimos, auctor est, circa vnum principium aliquod adnasci, quod quoque conuenit. Rondeletius etiam *μύς* in fœminino genere Athenæo, appellari putat. Maiores his mytuli vocantur. Dioſcoridi *μύας*, de quibus postea dicemus. Hermolao tria genera animalium, dicun-

A tur *μύες*, nimirum testudines, sed tunc non *μύες* in plurali, sed *μύδες*, & *ἐμύδες* vocari. Genus hoc, inquit, mus aquaticus, & lutaria testudo vertitur à Theodoro Gaza, à Plinio quandoq; mus marinus. alterum est inter pisces; tertium inter ostreacea pro musculo, tum minore, tum etiam maiore. *Μύδιον* Græci hodie vocant musculum, forma pariter diminutiva à *μύς*; eruditi proferre possent *μυτίδιον*, & melius, ut putat Zoographus, Nos, ut dictum est, musculos simpliciter, minores appellamus. Italis, & præsertim Venetis Conchole vocantur, Gallis Moules, Germanis Moeschelen. Belgis Mosselen. Angli mutclis non communiter omnem Concham, sed propriè, & peculiariter parvam nigricantē appellant.

Mus marinus.

GENVS, DIFFERENTIAE, DESCRIPTIO.

VOCANTVR, inquit Rondeletius nostræ planè opinionis assertor, musculi ad differentiam maiorum, quos mytilos vocant; differunt enim tantum magnitudine, & rotunditate, quam differentiam ex Plinio, à ut arbitror, is attulit, qui musculos diuidit, in mytilos, qui salem, vni usque respiciunt, & myias, quæ rotundæ sunt, & minores aliquando, atque huius, tenuioribus testis, carne duriores. Rondeletius, posita etiam iconè, talcm affert descriptionem. Sunt ex

Vt differant.
Lib. 32.
cap. 9.

Musculi Rondel.

ostreodermorum genere, quæ tenui testa, & duplici conteguntur, circa saxa, aut ligna nascuntur, pilis, & veluti lana alligantur. Testa foris nigra, ferè semper vel musco, vel lanugine obducta, intus læuis, & splendens, ex albo cærulea, parte acutiore crassior, & spissior, reliquo ambitu rotundo tenuior. Caro intus pallida, cum non cruda est, cocta vitellis oorum similis, in ambitu simbrata, in ea foramen est ei idens ad attrahendam aquam, neque enim per villos attrahit, quod ineptissimè quidam asserunt,

Rondeletij descriptio.

Testa qualis.

Caro.

Musculi alter.

C lanæ illius, siue byssi vsus igno rantes, in media carne est particula carnosa linguæ similis, inest, & muris, & pituita quadā glutinosa, callo albo adhæret. Hactenus ille. Multos istiusmodi musculos in mari reperiri, & in aqua dulci stagnante; nunquam verò ferè in rapidis fluminibus, idem attestatur. Cæterum musculorum aquæ dulcis istiusmodi iconè ex eodem ni fallor, Zoographus proponit. Duplici (inquit) constant Concha tenui, & fragili, foris nigricat, & veluti ex multis additamentis conflata est; ob id asperior. Intus læues sunt, ex cæruleo nigricantes. Carne sunt dura, concoctu difficili, mali succi, quò fit, ut qui ijs copiosius vescuntur, in febres incidunt.

DENOMINATA.

A B huiusmodi conchilij genere multa inuenio denominata, sed non admodum ab auctoribus usurpata. *Τὸ μύδος* à musculo nimirum diminutivum est *μύδιον*: hæc autem diminuendi forma non est admodum vsitata. simpliciter verò de riuata talia multa existunt, ut *σείρον*, *σέληνρον*, *μύστερον*. Pollux *τὸν μύσρον* genere masculino dixit cum acuto in prima: quæ, cum natura longa sit, videtur in recto circumflectenda, & ijs casibus, qui ultimam corripunt. *Μύσρα*, & *μύστρια* Eustathio idem sunt, ut vult Zoographus, quod *μυτίλας*, ὃ ἐστὶ κοίλος ψωμός πρὸς ἀρσιν ψωμὸς ἐπὶ τῇ δυνάμει. *Μυστια* *μυτίλας* apud eundem Polucem à *μύσρον* diminutivum dicuntur. *Μυτίλη* quoque, ut mihi videtur diminutivum, esse potest à *μύς* fœminino, ut *μυτίλος* à masculino. hinc verbum *μυτίλασθαι* Eustathio, *δία μυτίλων* *ἀρρῖσθαι*, ἢ *τὸ κοιλάσθαι τῷ ψωμῷ*, *μυστάλης*, *ὁ μυτίλων ἄλης*, καὶ *ἐκ τῶν ἐπιτελεσάτων* *ἐπιπότως*.

Myites la-
pis.

ἡ ἐπιπείρας ζών. Myites cuiusdam est lapidis genus, musculi speciem præ se ferens; huius, vt inquit Georgius Agricola, duplex est differētia, oblongi videlicet, & pectinis modo rotundi, hunc colore cinereum in Chartis ad Spangebergum arcem reperiri, vbi & trochitas; & in Saxonibus ad Hildesheimum in lapidicinis eius tractus, qui est vltra montem Mauricij, illum modò subfuscum, modò subflauum effodi ex n. eniorum fossa Hildesheimiæ vrbis, quā ad Septentriones spectat. de his postea inter fossilia loquemur.

V S V S I N C I B I S.

Ephesij ma-
rini.

VSCVLI vbiq̃ue ferē in cibum cedunt, sed optimi sunt Ephesij: marini commodum satis præstant nutrimentum: Qui in aqua dulci captantur, carne sunt dura, concoctu difficili, prauis succi, quod fit inquit Rondeletius, vt qui ijs copiosius vescuntur, in febres incidunt. laudabiles admodum sunt, qui in inferiore Germania capiuntur ex Oceano Germanico. Sunt etenim hi gustus suauissimi, elixantur, vt retulit mihi vir quidam non indoctus in aqua, addito q̃ue postea pipere, butyro, & modico aceti comeduntur. Sunt plerumq̃ue in visu maiores, cum tamen minores non spernantur, etsi minoris sunt nutrimenti, quod innuit etiam Athenæus, ὁ δὲ ἐλάσσονες, inquit, τέτων, καὶ δασύς ἔξωθεν, εἰρητικώτεροι, μὲν εἰσι καὶ ὠχυρώτεροι τῶν σκιλλωδῶν, εὐτροφώτεροι δὲ διὰ τὸ μέγεθος καὶ τῷ γένει ὄντες τοῖς τοῖς, hoc est, minores & veluti hirti, magis vrinam prouocant, & melioris sunt succi ijs, qui squillæ similes sunt, minùs tamē alunt, quia minores, & quia natura sunt huiusmodi, & aliquantò pōst. Αἱ δὲ μύες καὶ τῶν μύων ἔσται μικρότεροι γλυκύηται, καὶ εὐχρηστοὶ εἰς προσίτη δὲ καὶ τροφίμοι. quæ myes dicuntur, alijs minores sunt, dulces, boni succi, satis insuper nutriunt.

Coquendi
ratio.

Lib. 3.

V S V S I N M E D I C I N A.

VÆ Dioscorides περὶ μυάκων, Plinius ferē de mytilis retulit; Verba Dioscoridis sunt: Μύακες, inquit, καὶ ἄλλες τὸ αὐτὸ δρῶσι τοῖς κήρυξιν. ἰδιαίτερον δὲ πλυθὼντος ὡς μόλιθδους χρησιμύουσιν, εἰς τὰ ὀφθαλμικά, σὺν μέλιτι. ἐκτὴν κόντες παχύτητα βλεφάρων, καὶ συμπίχοντες λευκάματα, καὶ τὰ ἄλλα ἐπισκευάσσει τὰς κόρας. ἡ δὲ σάρξ αὐτῶν κυωδῆκτοῖς ἐπιτίθεται ἀφελίμως. Quæ sic Plinius: mytuli quoque & murices cinere vim causticam habent, & ad lepras, lentigines, maculas; lauātur quoque plumbi modo ad genarum crassitudines, & oculorum albugines, caliginēq̃ue, & in alijs partibus fordida vlcera, capitifq̃ue pustulas: Carnes verò eorū ad canis morsum imponuntur, Ad ciendam aluum, & vrinam multum præstare musculos vult Athenæus, quod etiam ostendit Celsus iniquiens, musculi, ostrea, pelorides, echini, & omnes ferē conchulæ aluum mouēt, cum verò marini capiuntur, & fluuiatiles, vtrifq̃ue vti possimus, Marcellus Empiricus musculum marinum tritum ex oleo vetere talorum tumoribus, & doloribus impositum cederi ait. Aquatiles iridem vt nobis Zoographus refert, ex Hippiatrico lib. Germanico, laudantur ad infirmos, & caliginosos oculos, & nebulas oculorum in iumento. vruntur super carbonibus, & corium externum detrahitur, vsque ad medium, quod album apparet, additur Zinziber, & calchantum, paribus portionibus, & ex his mixtis pollinem in oculos equi inflato, proderit.

Li. 2. c. 7.

Li. 21. c. 9

Cauticus
eorū cinis.

Lib. 11.

Ad caligi-
nolos ocu-
los.

DE MYTVLIS. Cap. LXXI.

S Y N O N Y M A.

V'aka vocat Dioscorides concham ipsam, siue testam huiusce mytuli, cuius est histiora recensenda, vt vbi habet: ἀποψα μύακι τὸ ἐπὶ λέον ἐλαρον, id est, concha tollito innatans oleum. Et rursus: εἰς μύακας τέλει λιπαρίαν ἀναλαμβάνουσι. existimo ego de maioribus intelligere, cum minoribus aptiores ad oleum innatans excipiendum existant, præsertim quod maiores in hoc genere conchas Plinius vocet mytilos, Oribasius myacas, Athenæus, vt refert Voito-

Ad oleum
tollendum
apti.

aus,

A nus, *μύας σκιλλώδεις*; Verba hæc sunt apud Athenæum. τῶν δὲ μύων οἱ μὲν Ἐφέσιοι, καὶ οἱ τῶν δμοιοι τῇ εὐχυλίᾳ, τῶν μὲν πτενῶν βελτίονες, τῶν δὲ χημῶν λεπτότεροι: ἔρητικώτεροι δὲ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῷ κοιλίᾳ φερόμενοι. εἰς δ' αὐτῶν εἶσι καὶ σκιλλώδεις, κάκοχυλοι τῇ, καὶ πρὸς τῷ γούσῳ ἀπεθῆς, οἱ δ' ἐλάσσονες τέτων καὶ δασεῖς ἐξώθεν, ἔρητικώτεροι μὲν εἰσι καὶ εὐχυλότεροι τῶν σκιλλωδῶν, ἀτροφώτεροι δὲ διὰ τε, τὸ μέγεθος (ἐλαττον) καὶ τῇ γούσῳ ὅντις τοῖσι τοι. hoc est: ex mytilis Ephesij, & qui fucci bonitate eis pares sunt, tantò sunt chamis inferiores, quantò pectinibus præstant. Vrinā magis, quàm alium cient. Sunt qui ex eis scillā respiciāt, mali fucci, & gustu ingrati: qui verò his minores sunt (musculos intelligit) ijs, qui scillā referunt, & urinā magis promouent, & succū generant probiorē, minus tamen nutriunt, cūm paruitatis suæ causa, tūm sui generis natura. Hæc ille; ex quibus facili conjicio mytilos scillodes nuncupasse ab ingrato admodum sapore, qualis sanè scillæ est, nam & ipse habet πρὸς τῷ γούσῳ ἀπεθῆ. Μύας πτελωδῆς Theodorus Gaza apud Aristotelem mytilos foliatis reddit à figura. Niphus mytilos latioris vel amplioris conchæ. Sed eos Rondeletius reprehendit, & in imo maris, siue gurgite nascentes conuertit, quoniam Gaza eodem apud^a Aristotelem loco, pro πτελωδῆσι τῶν τοῖσι interpretatur gurgite. Cūm verò, inquit Zoographus, non gurgite tantūm Gaza eo loci verterit pro hac voce, sed, (ostrea nascuntur) alia vadis, alia gurgite, mallem ibi legere non πτελωδῆσι, sed omnino πτελωδῆσιν, id est, limosis, nam vt hoc in loco, ita rursus in eodem capite Aristoteles triplicem naralis foli differentiam facit. Οσρακωδῆ, inquit, omnia nascuntur ἐν τῇ ἰαδῷ; ἐν μὲν τῇ βιβρῶν δει τὰ ὄσρα, ἐν δὲ τῇ ἀμωδῇ κώχχῃ, περὶ τὰς σήραγγας δὲ τῶν πετρίδιον, τῆθα, καὶ βελατοι: Πύλος non modò folium, sed alia vasa diuersa similis figuræ significat, quæ, quoniam nihil ad nos spectant, alios lector adeat scriptores. Concham marinam oblongiorem Hippocrates vocat μύακα, vt monet Galenus in glossis, & Varinus, οἱ πολλοὶ, ait, μύακα προσγορεύεσι, multi inyacem appellant; μύα καλῶσιν legit Zoographus (hoc enim ipse Hippocrates vtitur) non προσγορεύεσι. Mytilos vocat Bellonius Bellonij er

Mytili scil
lodes vnde
dicti.

Mytili fo-
liati.

Gazæ er-
ror.

^a Lib. 5. de
hisor. anim.
c. 15.

Aristotelis
locus cor-
rectus.

Bellonij er-
ror.

^b Lib. 1. c.
5. & 6.

Tillææ à
mytilis an-
differant.
Pauli Iouij
error.

^c Lib. 11.
de simpli-
med facult.

B gite. Cūm verò, inquit Zoographus, non gurgite tantūm Gaza eo loci verterit pro hac voce, sed, (ostrea nascuntur) alia vadis, alia gurgite, mallem ibi legere non πτελωδῆσι, sed omnino πτελωδῆσιν, id est, limosis, nam vt hoc in loco, ita rursus in eodem capite Aristoteles triplicem naralis foli differentiam facit. Οσρακωδῆ, inquit, omnia nascuntur ἐν τῇ ἰαδῷ; ἐν μὲν τῇ βιβρῶν δει τὰ ὄσρα, ἐν δὲ τῇ ἀμωδῇ κώχχῃ, περὶ τὰς σήραγγας δὲ τῶν πετρίδιον, τῆθα, καὶ βελατοι: Πύλος non modò folium, sed alia vasa diuersa similis figuræ significat, quæ, quoniam nihil ad nos spectant, alios lector adeat scriptores. Concham marinam oblongiorem Hippocrates vocat μύακα, vt monet Galenus in glossis, & Varinus, οἱ πολλοὶ, ait, μύακα προσγορεύεσι, multi inyacem appellant; μύα καλῶσιν legit Zoographus (hoc enim ipse Hippocrates vtitur) non προσγορεύεσι. Mytilos vocat Bellonius Bellonij er
pionis dæis, sed rectiùs σκιλλώδεις legit Zoographus, quod vel mihi magis arridet, præsertim cūm scillam eos respicere suprà ex Athenæo dixerimus. Idem Athenæus tradit Tellinam vocari à Romanis μύτλον, (ego μύτλον potiùs legerem.) cui etiam sententiæ hæret Augu-
stinus Niphus. Matthioli verò in commentario ad^b Dioscoridem multis rationibus probat tellinas à mytilis longè differre, Non desunt, inquit, qui mytilos, & tellinas idem esse censcant, in quam sententiam potissimum venisse comperio Paulum Iouium virum apprimè eruditum: quippe qui libello, quem de piscibus Romanis edidit, malit (etsi medicus esset) cum Athenæo errare, quàm cum Dioscoride rectè sentire. ex cuius scriptis satis aperte constat, aliud esse mytilos, aliud tellinas: nam, præterquàm quod de his duobus diuersis capitibus ipse differuerit, differentes etiam vtriusque reddidit dotes, haud nescius illis inesse differentiam. Idem similiter sensit^c Galenus, qui cūm de viperis disserat eodem capite mytilorum etiam meminit, tellinarum verò particulari capite singulis proprias, & diuersas reddens facultates. Non secus ac illi sensit Paulus Aegineta, fidelis nempe vtriusque sectator; quàm obrem dicendum putauerim, differentes nimirum esse mytilos, & tellinas. Notissimæ illæ sunt, præsertim Romæ, vbi plurimæ venales circunferuntur, quòd edendo sint, & ori admodum gratæ, si tamen ab arena optimè repurgentur. Cæterum quales mytili sint in Italia, qui hac nostra tempestate explicauerit, inueni neminem, præter vnum Masfacium Venetū, qui eos mytilos putat, quos Hadriatici accolæ vulgò appellant musciuolis quasi musculos dixerint, cuius opinio nobis maximè probatur, quippe quòd & forma, & nomine conchylia ita vocata legitimos referant mytilos. Sūt enim tellinis paulò maiores, testa exterius lineis quibusdā scabra, intus verò pellucida, & tota pondere levis. Hucusque Matthioli. Latinis vocantur pariter, & Italis mituli, sic enim scribitur in nostro Plinij codice, quasi à Græco μύτλος, quandoquidem ita à nonnullis græcis scriptum reperio, v in u conuerso, à μύς fit diminutivum μυτίλος, vt à ναύτης ναυτίλος. quare latine etiam, vel μυτίλλῃ rectè scribemus, vel mitulum u pro ypilo ponentes, si quis tamen mitulū vitandæ causæ homonymiæ, (quoniā adiectiuum quoq; latinis mutilus est,) scribere malit, per me, inquit Zoographus, quidem licebit. Arabibus dicuntur Amarchas, Hispanis Mixilhus, Lusitanis Mexila, nigricans potissimum, Gallis Muscles, Germanis Muschlen, sed quoniam nomen hoc conuenit, & minori, Zoographus ita appellat maiores, minores Kleine Schuuarze Muschelen, Belgæ, vt audio, etiam magnitudinis tantūm habita ratione nomen non mutant.

Amarchas.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

Mytuli fluuiatilis descriptio.

APIVNTVR Mytuli tum in mari, tum etiam in fluminibus. Bellon. Mytulos fluuiatiles insubribus Squiozole vocari, & marinis alioqui similes esse ait, nisi magnitudine differrent, & subrecti apparent, atq; humi pinnæ modò infingerentur. Sedemq; non inutare, grandi hiatus testas pandere, easq; referatiles, clusilesque habere, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatissimas. gustus ingrati percipi, ex quo *μύτις*

Marini descriptio secundum Bellon. Deterior vbi nascitur.

^a Lib. 4. de hist. anim. cap. 4. Laborum differentia.

Cancelli in quibus reperiuntur. De partibus animal. cap. 5. Salè & viris respiciunt Mytuli. L. 32. c. 1. Magnitudo.

Rondelet. error.

Authoris Mytuli.

Mytulus Rondeletij.

tia. tertio Mytulus fluuiatilis maior. altera figura vnus tantum Mytuli minoris fluuiatilis icon, in altera figura Mytulus est maior niger cum strijs flauis.

μύτις (imò *σκιλλός* &c, hoc est scillæ similes) ab Athenæo vocari putentur; ac si Mytulos caninos dicat. Marinum autem villos habere extrorsum more pinnæ, ab ea parte testæ, qua scopulis hæret, per quos alimentum (quod arguit Rondeletius) exugat, atq; arenulas, & marina deiectionamenta attrahat. hincq; fieri, vt qui locis arenosis crescant, aut inter testas figlinas gignuntur, deteriores euadant, qui verò algosis tractibus nutriuntur, meliores, ac multò gratiores sint, vbi multa dulcis aqua marinæ permiscetur. Mytulofq; cancerum pinnæ modo in concha nutrire, orbicularem, paruum, suis sic membris absolutum, vt & incedat, & alatur, & oua excludat grandi lente multò maiora, & crassiora. humi accubare, cum

non glandes, siue muscoli adhærendo pendeant. Differunt ab alijs ostracodermis teste ^a Aristotele, crassitudine, & tenuitate, tum totius, tum etiam partis, velut laborum. Alijs enim ex bivaluibus crassa, vt ostris, alijs, vt mytulis tenuia. ratione etiam testarum, quarum magnam varietatem reperiri in hisce testaceis auctor est, ita vt Mytulis, vnguibus, & quibusdam alijs conchis, quas nonnulli galadas vocant, sint læues, ostre, pinnis, buccinifq; scabræ. Ipsimet verò mytuli inter se differunt magnitudine, vt antea diximus: etenim

in maioribus cancellos scribit idem auctor inueniri, cum minorum testæ eos non caperent. clusiles enim omnes sunt, vt & bivaluis generis omnia, quæ parte altera ligata, altera soluta constaret, vt concludi possint, & aperiri, concludendo autem se tuerent, vt ^b Aristoteles loquitur. Plinius etiam alias differentias posuit, quibus scilicet à musculis distinguantur. Hæ sunt magnitudo, rotunditas, gustus; salem enim virisq; respicere mytulos ait: ea verò esse magnitudine, qua esse legitur nonnunquam in communi textu, nullo pacto ad veritatem accedere videtur. Legitur enim ibi Mytulos ternas heminas capere quidam asserunt, cui rei fidem tamen adhibens Simon Maiolus in eo libro, quem Dies Caniculares inscripsit, loquens de mugitu Aquatiliū, & præsertim conchyliorum, prædictam Plinij auctoritatem adducit. Quædam, inquit, conchyliorum reperiuntur in Nilo, quæ mugitum emittunt, non sine admiratione, vt testatur Strabo lib. 17. nam is mugitus non adeo exiguus est, qualem edere possunt conchylia, quæ quotidie prospectamus; nam quædam sunt eorum genera ingentia valde. Mytulus enim piscis concharum genere inuentus est capax fuisse heminarum quatuor (trium heminarum legitur in nostro codice) vt tradit Plinius, vnde coniungere licet conchas, quæ mugitum in Nilo emittunt, eiusmodi esse, ac maioris amplitudinis. Hæc ille. Cæterum alij eo loco pro Mytulos legunt Vitulos, quod ceu ineptum improbat Dalechampius in scholijs. Rondeletius capite de Phoca reponendum censuit Lepores marinos, quod neq; multum probatur ipsi Dalechampio. Ego etiam Mytulos legerem, sed voce ea non speciem hanc testacei, de quo agimus, significari putem, sed genericè accipi quo qualibet concha magna. Nam & *μύτις* Dioscorides pro ipsa testa accipit; vt supra à principio diximus. Quod modò ad species Mytulorum, attinet, ego inuenio multas, licet vnus tantum iconem posuerit Rondeletius, qui non alijs verbis describit, quàm Plinij, nimirum quòd magnitudine, ac rotunditate differat à Musculis. Andreas Matthiolus quinque depinxit sine vlla descriptione. Quibus & alios nos addimus. Primo lo-

Mytulum mediocrem subnigrum pronè, & fupinè: secundo alium paruum: tertio angustum coloris castanei: quarto Mytulorum quatuor alias differentias: quinto & ultimo loco habetur Mytulus niger cum tuberculo adnato. in altera tabula habentur primo loco Mytuli multi simul coniuncti supra ostraciū. secundo Mytulorum glabrorum minimorum duæ differentia.

Mituli oblongi.

Mitulus niger cum strijs flauis in superiori parte.

G E N E R A T I O .

E

In arenosis
provenire .
3. de geno.
quim. c. 11.

Sobole pro
ueniunt .

De hist.
anim.

MYTILOS Plinius, quemadmodum & Pectines spontè naturæ in arenosis provenire tradit, quod & Philosophus scripsit. Sed non semper ex putredine ortum habet, sicuti Massarius etiam sensisse Aristotelem tradit his verbis. Natura testari generis consistit partim spontè, partim aliqua ab ipsis messa facultate, quanquam sæpenumèd ea quoq; spontina oriuntur constitutione. Sed generationes Plantarum accepisse hoc loco congruit, oriuntur enim earum aliæ semine, aliæ avulsione, nonnullæ etiam sobole, vt cæpæ. hoc igitur tertio modo Mytuli gignuntur, quippè minores subinde iuxta principium adnascuntur, Buccina, & Purpura, & quæ favare dicuntur, quasi à seminali natura humores quosdam mucosos emittunt. Semen verò nullū esse eorū putandum est, sed modo quo diximus, quamobrem largæ eorum copia provenit, cum primū constitit aliquid. hæc enim omnia vel spontè vt oriuntur, evenit itaq; ratione tunc magis cum origo præcesserit, consistunt: aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum meritò est ab eo principio, cui soboles quæq; adnascitur. Sed cum similem habeant facultatem cibi, excrementumq; cibi, fauantium substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum est, quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam procreant, vel non faunt, eorum omnium ortus spontineus est. Cum igitur dicat eorum, quæ sobolem nullam procreant, vel nō faunt, ortum spontineum esse, Mytuli, qui ex ipso Aristotele, sobole generantur, & fauificare soliti sunt, non spontè provenientes; Hæc tamen Massarius.

F

V S V S I N C I B I S .

Duri maio
res .

Assi sitim
excitant .

Deteriores
qui .

Nocumen-
ta .

TR OSQVE Mitulos, maiores nimirum & minores in cibos venire comperio, maiores duri sint, vt recenset VVottonus, ex Oribasio, concoctioni renitentes, sanguinemq; procreant crassum, & pituitæ multum, & succum deniq; non adeo probum; copiosè tamen alunt, ventrem, & vrinam cient, Hi quoq; si assentur sitim vehementer excitant, si verò elixentur, & acrioribus quibuldam, vt sinapi, nasturtioue condiantur, non adeo virus respiciunt, licet eos scyl lam virulq; redolere ex Athenæo supra docuimus. pro diuersitate loci etiam vbi nascuntur, diuersam sortiuntur bonitatem; nam deteriores eos esse ad cibum, idem VVottonus subiungit, qui in locis arenosis, aut inter testas figlinas proveniunt, quam qui in algosis gignuntur. Plinius etiam non omni tempore anni eandem bonitatem seruare tradit, Myaces, inquit, gratissimi sunt autumnò, & vbi multa dulcis aqua miscetur mari, ob id in Aegy pro laudatissimi. Procedente hyeme amaritudinem trahunt, coloremq; rubrum. Eiusmodi acrimoniæ causa fauces ab eis vexantur, gula, & arteria exasperatur. hi tussim siccam, & raucedinem efficiunt, vocemq; obtundunt. Hæc ille, non vni speciei, vt sentit VVottonus, sed Myacum, id est Mitulorum generi tribuens, sed VVottoni sententiam Zoographus neuiquam probat, quoniam, inquit, si Plinius Myacum generi toti hæc tribuat, non rectè facit, ex maioribus enim duntaxat hæc mala sentiuntur. Opium quoq; Mitulos saporem habere, quando oua illa sic vocata continent, quæ auctore Aristotele, nihil ad generationem faciunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est. Quamobrem per id tempus gustu præstant, ciboq; laudantur: argumento quod & pinna, & buccinæ, & purpuræ continent quidem semper ouum illud appellatum, sed alias maius, alias minus. Sunt etiam quæ non semper, sed vere id habeant; mox enim tempore procedente minuitur, denumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, & Ostrea. Hæc Arist. Martialis etiam inter cibaria huiusmodi exangue, sed parui pretij recenset hoc versu:

G

H

De gene.
anim lib. 3.
cap. 11.

In cibo
quâdo dan-
tur.
Quâ quan-
do habeât.
Lib 3.

Sues vi. pin-
guetate.
Lib. 3. de
litora, ora-
q; maritimæ
occuli nat.
mitul. c. 7.

Sumitur incisio Mytilus ore mihi.
Ius illorum, sicuti & Concharum, corpus augere testatur Plinius, quod etiam suis præberi, indeq; piguescere auctor est Leuinus Lemnius. Concharum, inquit, hoc genus, quo litora, oraq; maritimæ apud nos scatent, Mitulos vocant Mussclen, mirificè sues reficit, si assuentione liquamine huius decoctum ijs obijciatur.

A V S V S I N M E D I C I N A.

I S D E M ferè facultatibus pollere mitulos, quibus & musculos in presenti capite à nobis recensetur. Verùm quòd illorum carnes ad canis morbum valere velit Dioscorides, id non probat Galenus. *Τῶν δὲ μυδι- κων, inquit, ἀρροττεῖν ἔλασιν ὑπὸ κυνὸς δακνόντος γερονσίην, ἔργον δ' ἐδ- μίαν ἐνρίσκω δυνάμειν ἥς δύνται τὰ τοιαῦτα τῶν ἔλκων, ὡς περ ὑπὸ τῷ λυ- πτωῦτος κυνὸς δακνόντος γινώμεθα.* Id est. Porro mitulorum carnem tradunt vlceribus à mordente cane inflictis competere. ego verò nullam insignem faculta-

Ad canis rabidi mor- sus non va- lere.

tem inuenio, quam requirant id genus vlcera, tanquam ea, quæ à rabido cane mordente sint inflicta. Ad vulnera verò valent. Nam & Marianus Sanctus in compendio suæ Chirurgiæ habet hæc verba. Ex Conchis marinis foris nigris, intus splendidis (Zoographus, qui hunc locum adnotauit, dicit myaces velle intelligere) ad consolidanda vulnera remedium pulchrum est. Multas tribuit vires^a Plinius mitulorum iuri, quas omnes ex alijs se accep-
B pisse docet. Myacū, ait, ius traditur aluum, & vesicas exinanire, interanea distringere, omnia adaperire, renes purgare, sanguinem, adipemq; minuere. itaque vtilissimi sunt hydro- picis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus. item prodesse felli, pituitæque pulmonis, iocineris, splenis vitij, rheumatismis. fauces tantum vexant, vocēq; obtundunt, quod superius nos diximus. Vlcerà, quæ serpant, aut sint purganda, sanāt. item carcinomata: cinis eorum potus emendat caligines, gingiuarum, & dentium vitia, eruptio- nes pituitæ, & contra Dorycnium, aut Opocarpathon antidoti vicem obrinent. Hæc omnia ille. Præterea, de horum animalium facultatibus in vsu medico, nonnulla traduntur à Ki- ranide. Hic enim eorum decocto cum smirnis, pomis, & Apijs cum vino poto Ichthiadicis curari, ait, potumque ius collire ventrem; testas combustas, & in pollinem redactas apo- stemationes fistere, & cicatrices ferre, (auferre) cum melle verò illitas crassas palpebras attenuare, & leucomata. eadem in summa, inquit, quæ buccina præstant, oportet autem la- uare cinerem aqua.^b Cato quoque in descriptione ad aluum deijciendam inter cætera re- ponit mitulos, mitulos legit Zoographus. Atque hæc de vsu eorum medico. Vtuntur verò etiam eius concha ad excipiendum oleum loco cochlearis, vt annotauit etiam^c Dio-
C scorides de cicino oleo. *ὅζαν δὲ αὐτοῖσι τ' ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα πᾶσαν ἀρας τὸ λείβετα ἀπὸ τοῦ πυρός, ἀπὸ ψα μύμης τὸ ἐπιπλεῖον ἔλαγον καὶ ἀποτίθουσιν.* vbi insitum prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igne vase, innatans oleum mituli concha tollitur, & reconditur, & mox de oleo Amigdalino. *Εἶτα ἀποθλίβων πρὸς πλάκα ἐξίπτε, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν δακτυ- λων εἰς μύμια ἀναλέμβανει,* mox tabellis premitur, & quod digitis læsit, mituli concha excipitur.

Ad vulnera glutināda.
^a Li. 3. c. 9
 Iuris vires.

Ad vlcerà fordida, & serpentia.
 Ad gingi- uarum, & dentium vi- tia.
 Ad ischia- dicos.
^b Cap. 158.

^c Li. 1. c. 38
 Vfus ad o- leum exci- piendum.

DE TELLINIS. Cap. LXXII.

S Y N O N Y M A.

DE Tellinis diuerfas inuenio opiniones. Etenim Athæneus eandem cum Latinorum mytulo (sic enim pro *μύτλος* legit Hermolaus) esse opinatur, mytulumque & Tellinam, de quibus nos capitibus separatim loquimur, inuicem confundit. Nos Aristotelis *μύας*, & Dioscoridis *μύακας*, mitulos Plinio dici putamus: nam præterquam quòd Dioscorides diuerfa faci- at capita, diuerfas quoque illorum tribuit facultates. Plinius pectunculis, quæ Dioscorides Tellinis, tribuit, videtur enim pectunculos pro Tellinis accepisse. Marcellus verò Dioscoridis interpretes Tellinas opinatur eas Conchulas esse, quas etiam nunc Tellinas Romani vocant, Aristophanes grammaticus citante Pet. Gyllio Tellinas di- cit patellis similes esse, eisdemque pueros pro cornibus vti solitos fuisse: à quibus, inquit ille, longè diuersæ sole clarius videntur esse, Zoographus Rondeletij, & Bellonij sententiæ subscribit, qui Tellinas faciunt, quas & Galli Narbonenses, & Romani etiamnum sic vo- cant. Tellinarum alicubi meminit Martialis, vbi quoque interpretes perperam mitulos in- terpretantur. Dicuntur Tellinæ à crescendi celeritate. *ὅτι τάχιστα γίνονται τέλει,* ocyssimè enim perficiuntur, quod Aristoteles præterea pectunculis, ac purpuris etiam commune esse ait, anno enim magnitudinem totam implent, *πλήναι, μύτιλοι, & ἐκφύδρια* à Votto-

Tellinæ, & mituli con- funduntur.

Tellinæ quæ.

Etymon:

no ponuntur pro synonymis, nos verò *πῶλιν* & *ξίφουδριον* tantum: sic enim & hodie Græci vocant, Romani vetus, vel Græcum mauiis vel Latinum nomen retinent. Tellinæ dicentes. Veneti piscatores vocant Capparazzole, siue capparole, Hermolao teste à capparis Calcinelle. Nos Bononientes vocamus Calcinelle. Arabicè dicuntur Sedef, & Tassam, Hispanicè Brignigois, Gallicè Flion, has non agnouisse Lutetiam refert Bellonius; raro etiam à Massiliensibus visas. apud Lesbi incolas Chinades vocantur. nomen autem Germanicum Tellinis præter Conchularum commune Zoographus ait se non inuenisse.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRPTIO.

* Lib. 3.
Marina, &
fluuiatiles.

TELLINARVM duo genera sunt * Athenæo, marinæ nempe & fluuiatiles, vel quæ in fluuiorum ostijs reperiuntur. *πῶλιν* ait, *ῥήονται μὲν ἐν παντὶ πολλὰ, τὴν ὑπὸ μὲν τῆς Νέλης ἀναβασιν πληθύνουσιν, ὡς λεπτότεροι μὲν εἰσιν αἱ βασίλικαι διαχειρτικαὶ τὴν καὶ πύφα, ἔτι δὲ καὶ τρύφιοι, αἱ δὲ ποτάμια γλυκύτερα.* id est, Tellinæ in Canopico ostio multæ sunt, & in Nili ascensu, (sub Nili inundationem vertit Zoographus, sed idem diuersis verbis mihi dicere videntur,) quarum quæ tenuiores sunt regiæ vocatæ, alium cicut, ventriculo graues non sunt, præterea benè nutriunt, fluuiatiles autem dulciores sunt. Hæc ille. Tellinæ autem fluuiatiles, auctore Oribasio maiores sunt, & plus succi habent, quales ait Aegyptias esse. Basilicas, id est, Regias Athenæo dictas, Rondeletius suspicatur maiores, & fluuiatiles. sicuti Basilicas nuces dicimus pro iuglandibus, & vulgo chartum regalem, siue Basilicam, quæ maximâ est, cognominant, Athenæus verò, cuius græcâ verba recitat Rondeletius, pro prima Tellinarum specie, Basilicas facit marinas *λεπτότερας*, id est tenuiores, vel simpliciter minores (Hermolao vertit tenuiores, exiliioresque) aitque esse minus dulces, magis ad alui solutionem falsedine nimirum sua, idoneas. Quamquam autem fluuiatiles, vel propter magnitudinem, vel quia in cibo dulciores sunt, regiarum cognomen potius mereri videantur; minores tamen sic appellari etiam sentit Zoographus, (quæ opinio nobis quoque maximè probatur) subdens Basilicas & marinas esse salubriores (præsertim quæ in arenosis fluctibus obnoxijis litoribus degunt, ut ferè solent) quam fluuiatiles: quæ improprie sic dicuntur, cum non tam in ipsis fluuijs, quam eorum ostijs, ubi plurimum cœni aggeritur, reperiatur. Quod autem salubriores sint, vel inde etiam liquet, quod alium subducant, quod in sanitatis tuendæ ratione valde salubre est, id verò fluuiatiles non item facere compertum est. Hæc quidem cum dulciores sint, nutrire quidem amplius, sed citius saturare, & fastidium sui inducere possunt. Bellonius quoque de minoribus loquens, Basilicas nominari vult, nulla verò addita iconè, sic describit. læuis est Tellinarum testa, candida, nequaquam striata, crenulis tenuissimis denticulata, in longitudine diffusa, & angusta, mediocriter fortis, & quodammodo teres. sic ille. Rondeletius expressis etiam iconibus, duas differentias se in Agathensi sinu reperisse scribit, minorem & maiorem, russi coloris. Priorem sic describit. Duplici testa constat, siue concha, viraque simili, læui, valida, & satis spissa, in ambitu serrata, qua de causa ad vnguem coniungitur sunt. intus leuiter caua sunt, caro alba, in qua *μύκων* cernitur. Alterum Tellinarum genus, inquit, in litore Agathensi ad ostium Eraris fluminis inueni superiori simile, nisi quod testa sit maiore, tenuiore, minusque spissa, & ex rubro flauescente,

Tellinæ regiæ.
Fluuiatiles quales.
Basilicæ, siue regiæ quales.
Basilicæ marinaræ Athenæo.

Bellonij descriptio.

Duæ species, earumque descriptio- nes ex Rō. deleno.

Tellina 1. Rondel.

Tellina 2. Rondel.

Tellinarum species Zoographi.

parte, qua testæ colligantur, in acutiorem angulum desinente. Addit præterea tertiam Tellinarum speciem, quæ cum figurâ superioribus sit similis, meritò tertij earum generis eam esse putat, & inter tellinas connumerat, his tantum differre dicit, quod colore sit candido, testa perspicua, & pellucida, ex additamentis multis conflata, intus læuissima. Tenuis admodum, & ambitu magis

A magis rotundo. Huic Tellinæ non abfimiles sunt binæ istæ à me appositæ, licet minores. Ponuntur præterea à Zoographo Conchularum quarundam icones, quas Venetijs se accepisse refert, Tellinarumque nomine mereri, & magis quidem illam, quæ A. litteræ subijcitur: quamuis eam aliqui pro Conchæ Peloridis speciei accipiant. alteram, sub littera B. Veneros Peuerazzâ à pipere cognominasse prædicat. Nos aliquot ponimus tabulas, in quarum prima habes duas Tellinas foris candidas, læves, modicè flavescentes, in ambitu non ferratas, parum cauas, intus autem magis ad flauum tendentes. secundo loco sunt quinque aliæ magnitudine inter se differentes, in altera tabula primo loco est Tellina cum duobus dentalibus: testa albicat, eiusq; superficies, & ambitus flavescit, lævis, neque ferrata. secundo est Tellina, cum dentalibus, quam Basilicam, seu regiam appellarem, à priori non multum differt, nisi quòd rotundior appareat. Ex Tellinarum genere etiam videntur esse quatuor postrema tabula expressæ. Prior earum partim candicat, partim flavescit, diaphana, & fragilis admodum. Altera subcastaneo, & albo colore est. Tertia, & quarta fimiles, cinereæ, lineis purpureis transuersalibus. Quas verò ex Zoographo me dare iam dixi, habebis in calce operis.

Peuerazza:
Authoris
Tellinæ.

Tellina tertia.

Tellinæ congeneres.

Tellinæ aliæ colore, & magnitudine diuersæ.

Tellinæ cum dentalibus.

Tellinis congenetis.

V S V S I N C I B I S .

QVANTOPERE commendantur Tellinæ in cibis, & quàm palato gratæ sint, satis testatur earum sapor, qui cum cæteris suis generis de saporis principatu contendit. Tellinæ, inquit ^a Oribasius, alium subducit, fluuiatiles maiores sunt, & plus succi habent, quales Aegyptiæ sunt, elixatæ dulces sunt, earumque ius alium soluit, clausæ verò sale sparguntur, & per testas humorem trahunt. Frigida lauantur aqua, & ex oleo, & aceto, vel menta, vel ruta comeduntur, qui alium soluere voluerint, eas solubili apparatus cum oleribus condient: quæ florem ætatis agunt, si comedantur vete, sunt optimæ. Idem de ijs rec. esset ^b Xenocrates, alium subducere, locisque arenosis provenire, & portubus vndis agitis, & quas ex Oribasio diximus, dotes, illis inesse. Addit Bellonius esse earum carnem molliorem, quàm reliquarum conchularum, harum quæ paulò plus extra aquâ manserunt, testas pandere inquit (forte, testas se pandere, Zoographus) hiantesque arenulas excipere solere, de quibus Romani merito conqueruntur. Quamobrem multò meliores sunt in vrbibus, quæ in mari abluuntur, vt Venetijs, & Ianuæ. Romæ rustici in faccis per Vrbem Tellinas capite de mitulis, quas Matthiolo diuendunt. Cùm enim exiguo corpore constent, nec facile aperiuntur, gustuique gratæ sint, mirum immodum ob id expeti, bellariorumque loco assumi solent, cuius etiam meminit Iouius his verbis. Paruæ illæ Conchulæ à veteribus Latinis mytili, à Romanis, aut hodie Græco nomine Tellinæ nuncupatæ, (quæ sententiam capite de mitulis ex Matthiolo improbauimus,) bellariorum locum obtinent, sunt enim gratæ gustui: verùm arenulis scatent, & propterea calculosis officiant. Hæc ille. Venetijs I. bithyopolæ aqua marina demersas in lagunculis solent adseruare. viuunt enim in arena, ob id nisi priusquam coquantur, diutius in aqua agitentur, vt arenulæ excidant, vescentibus molestæ sunt, parum etiam sunt coquenda ex aceto, vel omphacio: cum pipere est, appetentiam excitant. meminit etiam Matthiolus posita illarum iconem in commentario ad Dioscoridem capite de Tellinis, vbi inquit, notissimas esse in Italia Tellinas, præfer-

tim

^a 2. Collect.
Aluum sol-
uunt.

^b De Aqua
til.
Caro mol-
lior reliqs
Conchis.

Bellaria
sunt.

Cur lauen-
tur.

Difficile
concoqui.

Atim Romæ, ubi plurimæ venales circunferuntur, quod ori sint valde grata, easque verò ab arena optimè repurgari etiam iubet. Iam verò earum carnem difficile coqui tradit ^b Castor Durantius, ventriculoque esse noxiam; de fluuiatilibus fortè intelligit etenim marine, & inter has tenuiores, quas Basilicas (vt iam multoties diximus) vocat Athenæus, stomacho graues non sunt, teste vel eodem auctore. Fluuiatiles autem dulciores dixit, has itaq; ventriculo minus conuenire non ab re putari possit: nam sitim excitare eas, calculosq; gignere idem auctor est: contra illas, si optimè ab arena purgentur, & cepis frixis, vino modico petroselino, & aromatibus condiantur, præstantiores esse, ac salubrioris, potissimum senibus, omnibusque pituitosis, hyemis tempore magis conuenire, maximè verò maiores, atq; recentiores cæteris antecellere. Recentiores, inquit ^c Dioscorides Tellinæ aluò viles sunt, sed maximè ius earum, salitæ vruntur, tritæ in cinerem, & cum cedria instillatæ aullos palpebrarum pilos renasci non patiuntur, quod postremum etiam tetigit ^d Galenus ab ipso Dioscoride fortè mutatus; Tellinas falsas (*παραχρηστές*) vltas cinerem relinquere, aiunt, causticum, adeo vt is cum Cedria mixtus, & instillatus, euullos radicitus palpebrarum pilos renasci prohibeat. ^e Idem aliàs ad pilos inutiles, & pungentes in palpebris, euulsis mox oboliui iubet. Earundem tenuissimum puluerem Archigenes apud eundem commendat, sed cineris, quàm pulueris vis maior futura videtur. Cinerem earum casum pilorum in palpebris prohibere tradit Iquius ex Oribasio, non admodum rectè, vt putat Zoographus; quibus vacat, apud Oribasium inquirant. Eum autem, reperio, Tellinas, (Tellinas per l. duplex legerem,) vel Xiphidria ad aluum subducendam ab eo celebrari, idque ante scribit senex ^f Hippocrates. Mituli, aut pectines, ac Tellinæ magis alui succedunt, quàm purpure, pinxæ, patellæ, buccina, & ostrea, ipsa quidem sicca sunt, succi autem ipsorum aluum mouent. Idem sensu Aretæus, qui in curatione elephantis in cœna apponi iubet marina, quot quot ventrem subducunt; Tellinarum iuscula, ostrea, &c. Idem in illico affectu: aut medicatio (inquit) fiat cum iure aliquo aluum subducente, cochleæ valde elixæ, & ipsarum succus, aut Tellinarum. Hæc sunt, quæ spectant ad vltum medicum. Sunt præterea pueris in vsu Tellinæ, vt & lepadæ, ad tubæ sonum imitandum; referente ^g Athenæo, cuius hæc sunt verba, interprete Rondeletio: Callias Mityleneus libro de Patella Alcæi, apud Alcæum odam esse scribit, cuius initium est Petre, & cani maris filia; ad cuius finem scriptum est. Ex patinis animum recrees, o marina patella. Quo in loco pro *Αιτῆς*, id est patella, Aristophanes legit *χελύς*, id est testudo, atque Dicaearchum non rectè legisse *Αιτῆδας*, ijsque ori ad motus puellulos sonare, & lasciuire, quemadmodum Tellinis solent procaces aciolescentuli. Sopater Phlæacographus, in comedia, quæ inscribitur Eubulotheombrotus, scribit. At resiste, è Tellina repente ad meas aures suavis quidam sonus illapsus est.

^a In Theophr.

^b Ventriculo noxiæ fluuiatiles.

^c Li. 2. c. 8.

^d De simplic. medic. 11. 38.

^e Lib. 4. de compos. secundum locum. Oribasij loci notatus.

^f Lib. 2. de Diet.

^g Lib. 3.

DE BALANIS. Cap. LXXIII.

ÆQVIVOCA.

BALANVM Latini vocant, quod Græcis *Βάλανος* dicitur, animal ex aquatiliū genere quod *από τῆς πρὸς δρυΐνας Βάλανος*, vt refert Athenæus, nomen sumpsit. Cæterum, *Βάλανος* significat multa, quæ omnia, quoad fieri poterit, paucis perstringā: omnia scilicet, quæ apud nos glandis vocabulo comprehenduntur; præcipuè tamen ita Dactyli appellantur, vt oliuæ, etsi quæ sint alia, quæ nucleos intus habent. Accipitur apud

Noministra-
tio.
Balanus quæ
vocat.

Theophrastum ^a *Βάλανος* pro arbore quadam, de qua plura apud eum inueniunt. Præterea eam quoque, quæ glandes fert, Balanum appellari volunt. propriè verò quercus fructus est, quem nimirum glandem Latini dicunt, & ad similes arborum fructus transferitur (imò Marcellus tradit fructus omnes longiores hoc nōmine contineris) etiam Glandis appellatione apud Iuliscosultos omnes ferè fructus, vt quidam tradunt) accipiuntur, vt *Βάλανος δρυΐνας* glandes quercinæ, & *Βάλανος* sunt *Σαρδαναι* Castanæ, (vt Plinius docet,) etiam est celebris *Βάλανος μυροβλήν*, quam Plinius, & Aetius *μυροβάλανος* voce composita dicunt. Glans vnguentaria, fructus arboris myricæ similis, magnitudine auellanae nucis, quæ quod in Aethyopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam nascatur; *Αιθιοπική*, *Οιβακή*, *Αραβική*, *Περσική*, *Συριακή*, *Αργυρία* dicta est, vt recenset Corraeus, ad-

^a Li. 4. c. 2.
Balanus arbor.

Glans vnguentaria.

dens falsò quosdam opinari esse eam, quæ hodie nux muscata nominatur. Est item *βαλανος* *Gorræo* extremi penis carnosâ substantia in glandis similitudinem facta, utrunque penis meatum, quem natura vrinæ, & semini communem effecit, complectens, & ambiens, unde *Cinædus* *βαλανοβορος*, glandiuorum *Diogenes* *Cinædum* quendam appellasse fertur, quo sensu *Martialis* quoque pastas glande nates dixit. Apud medicos suppositorium Barbaris vocatur, quod in glandis formam efficitur, ad deijciendum alium, *Græci* *Balanum*, *Latini* glandem etiam vocant, sed eo significatu pro collyrijs abufum esse *Columellam*, *Celium*q; *Aurelianus* medicum, tradunt lexica. Est *βαλανος* etiam *μοχλός* obex, pessulus, licet *Aristophanis* *Scholias*tes velit esse τὸ *βαλάνος* μόνον εἰς τὸν *μοχλον* σιδήριον, quod & *μάγγανος* vocetur. Est postremo *Balanus* nomen Urbis in *Epiro*.

SYNONYMA.

Pholades
an *Balani*.

VAS *Rondeletius* *Pholades* vocat, *Balanus* quidam esse iudicant. mihi differre videntur, atque ideo separatim de ijs agam. Quæ hic pinguntur testacea *Græci* nostræ ætatis, adhuc antiquo nomine, *Balanos* vulgo nominant, *Plautus*, & *Columella* etiam *Balanos* à glandium similitudine, *Lænes* sunt, ut inquit *Petrus Gilius*, & in cauernis saxorum stabulantur, *Venetii* nō rectè *Dactylos* vocant. Ab *Aristotele* inter testacea numerantur, *Lib. 5. de histo. anim.* *περί τῆς σφραγγῆς δὲ τῶν πετρῶν τῶν πύθια, καὶ βάλανοι*, *Rimis*, cauernisque saxorum vertibula generantur, & glandes. *Bellonius* *Pollicipedes* vocat, quia vulgo poulsepieds dicuntur, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant: racematim, inquit, *Oceani* cautibus adherent, & nomen antiquum nullum habent. *Zoographus* *Meercicheln* posse nominari putat.

Lib. 5. de histo. anim.
c. 15.

Pollicipe-
des.

Lib. 5. de histo. anim.
c. 15.

GENVS. DIFFERENTIAE.
FORMA.

Duo glandium genera.
Pollicipedes.

Balanus Rondel.

N. *Ligustico* litore musculorum est genus quoddam, inquit *Rondeletius*, in saxis latens, nonnulli glandes veterum esse putant, sed *pholades* esse potius existimauerim, de quibus postea dicemus, si quis tamen nimis perfractè defenderit glandes esse, non refragabor. Liberè dicā quid sentio. duo, mea quidem sententia, glandium genera sunt, vnum quod in *Gallia*, & *Britannia* nostra *prussiepiez* appellat. *Pollicipedes* nominant quidā, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant, quod nomen, eiusq; interpretationem non probo. Id genus glandem esse colligimus, quod illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam ut glandis quercus, vel *Ilicis* pars prior læuis est, & in acutum tendit, posterior aspera, sic hæc, quæ saxo affixa exhibemus, posteriore parte, qua saxis hæret, rugosa sunt, & aspera, glandiumque caliculis posteriorem earum partem arctè retinentibus, simili. Plura ex vna radice pendente saxorum rimis. Ex testaceorū genere sunt. pars enim prior longa, rotunda, ex duabus testis componitur, colore, & leuitate vngium, in medio rimula est, ex qua capillamenta quædam veluti pluma rubescens prodeunt. Concha vna veluti ex multis acutis vnguibus constat, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit, crassitudine sunt pollicis in *Hispania*: in *Britannia* nostra sunt minores. Pars posterior, quæ saxo alligatur, corio duro, asperòq; potius, quam testa constat, ex nigro flauescit. Hæc omnia ille. Addens præterea speciem alteram paruum; glandes

A des hæ, iniquens, si cui non placeant, alias propono, quæ glandibus fructibus similiores sunt. Nascentur in saxis, & in rimis nauium, quæ diutius immortæ vno in loco manserint; adnascuntur etiam mitulis. Vidi equidem mitulos, Mitulis ad
 vetustos, & mortuos totos istis glandibus operatos, & nascentur.

Balani secunda species Rondel.

B

Athenæus: etenim esse alias alijs maiores. Αἱ βαλάνοι αἰτ, δὲ εἰ μείζονας εὐεχρητοί, καὶ εὐσμοί. Glandes, id est, si maiores fuerint, alio facile subducuntur, & placent palato. Eodem autore, βαλάνοι διαφέρουσι παρα τὸς τόπους, αἱ μὲν γὰρ αἰγυπτιαὶ γλυκύναι ἀπαλαί, εὐσμοί, θρεπτικὴ πολυχυλοί, ἐρετικαί, εὐκόιλαι. αἱ δὲ ἄλλαι ἀλκυόνισσαι. Glandes pro locorum varietate differunt. Aegyptiæ dulces sunt, teneræ, ori gratæ, copiosi nutriti, multi succi, vinas cient, aluum solvunt. Aliæ magis salæ sunt. Eadem locorum differentia alijs etiam competit. Quemadmodum enim Aegyptiæ glandes ad Nili ostia captæ dulciores sunt, copiosiorisq; nutriti, & succi; ita ostrea in ostijs Rhodani, Sequanæ, Garünæ capta, dulciora sunt alijs, quæ procul ab aquis dulcibus capiuntur, ac proinde hæc, quod magis salæ sint, magis aluum sollicitant, minus nutriunt. Quas Bellonius pro Balanis representat icones, nos inter Côchas Rhomboides posuimus. de ijs autem habet hæc verba. Plures ab vno exortu coagmentantur, veluti si quispiam fingat aliquot ocreas simul alligatas de quodam loco editiore pendere, quarum solex deorsum sitæ sint. minoris digiti crassitudinem habent: quinque digitos longi sunt, ac magno aceruo simul coagmentati, ab eodem exortu, saxo firmiter adherentes, teretes, nigro corio vestiti: quorum extrema, seu capita eodem modo prominere videntur, quo pes tibiæ alligatus est: in qua quidem extremitate rima inter duo duriora veluti testacea ora apparet, cui branchiæ subsunt. Hæc ille. Duæ à nobis tabulæ Balanorum hîc exhibentur, in prima habes Balanos multos modicè rubescentes simul adnatos; in reliquis à suprâ allatis descriptionibus non differunt. secundo loco sunt alij Balani à D. Antonio Gigâte mihi communicati à prioribus haud longè dissimiles, nisi quod in his color rubeus non appareat, præterea striati sunt, foramen habent, ex quo frondem quam vocant, non, ut priores, emittunt. in altera tabula primo loco ostreaceum exprimitur, quod

Differentiæ à loco.

Ostrea ubi meliora. Icones Bellonij considerata.

Tabulæ ab autore editæ considerantur.

Balani rubei.

Balani alij à D. Ant. Gigante communicati.

D

Balani, siue Polycipedes alij

polyceps appellari merito potest, quoniā velut ex multis Balanis compactum est, figuraq; habet Balani, (quare inter Balanos mihi videtur adnumerandum.) læue, rubescens, ceteriq; prædictis simile. sequuntur postea alij simul coniuncti cuidam conchylio extrinsecus colore rubescente. Tertius polyceps ab hisce non differt. Quarto, & postremo loco habetur Balanus, seu polyceps scissilis in parte inferna, vbi insidet, maximum habet foramen.

V S V S I N C I B I S .

ON tantum esui esse balanos, verum etiam gratos esse palato, nobis Epicharmus scriptum reliquit, qui in nuptiis Hebræ tanquam in lautissimis epulis nominat *κογχύλια, λεπτάδες, τριψήακα & βάλανες*; & Macrobius in conuiuio, quo Lentrulus flamen Martialis inauguratus est, Balanos nigros, & albos inter alia testata recenset. In Hispaniæ parte ea, auctore Ron

deletio, quæ Oceano alluitur, & in Normania, & Britannia frequentissimi sunt, per quæ vicinas vrbes, pagosque diuenduntur, Mulieres, & delicatiores homines alia fastidientes cibaria, hoc edulij genere delectantur, & qui Veneri dediti sunt. Elixantur in

aqua, ius quod intus est, fugitur, tum priore parte contorta, & disrupa, caro extrahitur, & ex aceto editur. Bellonius quoque Armoricos litorales, refert, magnam horum copiam in

pagos, & vrbes vicinas conuohere, illosque vili pretio diuendere, esse autem optimi saporis, ac mirum immodum fastidia stomachi subleuant, vt etiam mulierum malacijs accom-

modentur. Elixi ex aqua salia, pulpam habent duriusculam, quam auferunt sinistra tenen-

tes radicem, ad quam alligantur, dextra verò caput arripientes: quod posteaquam contor-

ferint, pulpam à theca extrahunt, vt ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo,

Pulpa autem, quæ inde egressa est, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur, ac manditur, Balanos præterea, scribit Archigenes apud Galenum, stomachicis

conuenire, idemque iam ostendimus ex Bellonio.

Vbi frequē
tissime ven
dantur.

Vt coquan
tur.

Vt elixen-
tur.

* De cōpos.
med. lib. 8.

DE PHOLADE. Cap. LXXIV.

Æ Q V I V O C A .

HOLAS dicitur, quod antris, & latibulis conditur, vel quod in cauernis Pholas qd.

& lustris delitescit, vnde Suidæ ex Fabrio afferenti *φολάδες* est *σπηλαιον κρυπτον*, spelunca abscondita, antrum, occultum, latibulum, & huiusmodi. deducitur autem à *φωλάζω*, vel *φωλέω* verbo, & *φωλέω*, quod significat specu lateo, vt primitiuum *φωλέω*, siue *φωλέω*, id est specus, latibulum, lustrum, *φωλήν*, & *φωλέω* dicuntur, auctore Eustathio, aues, repti-

lia, vrsæ, aliæque animantes, cum in terra, faxis, alijsue latibulis conditæ ad aliquod tempus latitant, frigoris aut æstus vitandi gratia: vnde etiam vrsæ Græcis *φωλάδους* cognominantur. Suidæ rursus *φωλάς* est *σιδος ιόσσου*, De Pholade verò conchylio, eiusque synonymia nihil ferè inuenio cum apud Græcos, tum apud Latinos. Rondeletius in quibuldam Italiae littoribus, dici testatur Balanos, sed differunt, quamobrem de Pholade separatim tractauimus,

Vrsæ eue
pholades
dicitur.

GENVS, DIFFERENTIAE,
F O R M A .

VALE fit ex Testatis, quod *φωλάς* Græci vocant, solus Rondeletius, adhibita etiam iconē, studiosis communicauit. Ita in faxis latet, inquit, vt saxo vndique contegatur, per foramen duntaxat exiguum, & sensui vix patens aqua nutritur. Testis constat duabus, longis, non in latum extensis

mytulorum modo, sed rotundis, Intus eadem ferè est caro, quæ in mitulis, In faxis adeo duris nascitur, vt non nisi ferro malleo distracto saxo

distrahatur. Sunt qui putent in faxis aquæ falsæ vi excauatis provenire, alij in luto in saxorum cauernulis acruato. Ego crediderim in saxorum cauernulis, vel vi, vel natura tactis,

aquæ marinæ appulsu procreari, atque in concham verti, quæ cauitatis, siue foraminis figuram seruat. Vidi huiusmodi conchas in portu Veneris. Missum est ad me alio ex litore

saxum, cuius partem hic expressi, in quo nullæ rimæ, nullæ cauernæ, sed foramina tantum

appare-

Testa.

Caro.

Saxis vt in-
nascentur.

Rondeletij
opinio.

appare-

apparebant tam exigua, vt vix acum admitterent. Eo igitur iſtibus multis conſraſto cau-
 rates internæ multæ erant, vario ſitu, & diuerſæ magnitudinis, in quibus Conchas iſtas re-
 peri, quas cum ſaxo depiſtas exhibeo. Quare figuram diutiùs contemplatus, antiquorum
 Balanos non eſſe iudico, ſed *φωλάδας*, de quibus hæc Athenæus lib. 3. *Αἱ δὲ φωλάδες πα-*
 λυτροφάται, βρωμαίδες δὲ. Pholades multum alunt, ſed virus olent. Et: *Αἱ δὲ φωλάδες πα-*
 λυσομοί, βρωμαίδες δὲ καὶ παροχυλοί. Pholades palato ſuaues ſunt, ſed virus reſipiunt,
 & mali ſunt ſucci. Primum huic ſententiæ meæ aptiſſimè quadrat nominis ratio: Nam vt
 Nominis
 ratio, *φωλάδες* dicuntur feræ, quæ in luſtris degunt, *απὸ τῆ φωλέως*, quodd latere ſignificat, ita
 nihil in marinis rebus reperiatur, quodd penitus in ſaxo lateat, ſicuti conchæ, quas proponi-
 mus, deinde notæ Athenæi his propriæ ſunt; nam virus olent, & mali ſucci ſunt. Harum
 Virus olēt.
 nullus, quod ſciam meminit præter Athenæum. Hæc omnia ille. Noſtra Pholadum icon
 ab illa Rondeletij nihil, vel parum differt. In ſaxis enim latent. earum teſtæ (duabus au-
 tem conſtant) coloris ſunt rubri ad album tendentes, longæ, & rotundæ: in reliquis ſimiles
 illis, quas poſuit Rondeletius. Nos quoque ſuprà de eiufcemodi teſtaceorum ortu multa
 diximus ex Goropio, quæ hîc non repetimus. Cùm Rondeletij figura conuenit, vt dixi,
 quæ hîc à me adiſcitur: & nescio num etiam iſthæc altera quinque digitos longa, cinerea.

Pholades Rondeletij.

Pholades authoris in ſaxis hoſpitantes.

Pholas concha alia.

DE SOLENE. Cap. LXXV.

AE Q V I V O C A.

CANALEM, siue fistulam, vt in aque ductu *σωλήν* vocauit Plutarchus in libro, qui περί φιλοπλουτίας inscribitur; ὅς περ οἰκίρα μετ' ὁσπλίους ὀνδρ' ἀναλαμβάνοντες εἰς ἑαυτοῦς ἀλλ' ἑκάστος, εἰς ἕτερον ἐξ ἑαυτοῦ κριθῆς. *Σωλήν* etiam, siue *Σωλήν μηχανή* Chirurgorum instrumentum est rotundum, oblongum, cauum, in quod crus, aut femur fractum conijcitur, & continetur: simile quidem glossocomo, sed figura differens, teste

Galeno comm. 2. *εἰς τὸ περί ἄγμων*, quo loci Hippocrates de eius vsu multa differit. Ab Anatomicis præterea *σωλήν* ad canalis fictilis similitudinem dicitur medium foramen, quo

B omnes cervicis vertebrae peruiae sunt, & spinæ medulla à cerebro descendit, id quod alio quoque nomine *ἱερὰ σπυρή* appellatur, vt scribit Gorraeus, Sacra fistula.

SYNONYMA.

ωλήν, à Græcis vocantur istiusmodi testacea, vt diximus, item *αὐλός*, *δόναις*, *δονυχές*, nec non & *δάκτυλοι*, quorum synonymorum omnium Plinius meminit his verbis. Solen, siue Aulos, siue Donax, siue Onyx, siue Dactylus: dicitur autem Solen à canalis, siue tubi similitudine, *αὐλός* tubæ modo excavatus, *Δοναξ* à figura arundinis crassæ, concaue, apud annes nascentis, quæ

δόναις, & Cypria arundo nominatur referente ^a Dioscoride. *δονυχ* verò id est unguis ab extremis, tenuitate, & figura vnguibus simili, vel à teste colore, & substantia vnguibus nostris non dissimili. At *δονυχ* itidem apud ^b eundem pro re longè diuersa sumitur. *δάκτυλοι* cur dicantur, habemus ex ^c Plinio. Concharum è genere, inquit, sunt Dactyli ab huiusmodi vnguium similitudine appellari. *Σωλήν* apud Eustathium dicitur *ἐκ τῆς τοῦ ὄγυς τῆς ὁλῆς*, *σωλήν* & per crasin *σωλήν*. ^d Picharmo autem *Σωλήν* *μακροκόγχυλοι* vocantur, sic enim legitur apud Athenensium; *larinè teretes, longi, & viles dici queunt à Sophrone μακροὺς κόγχας*, id est, longæ conchæ. Latinis parum mutata Græcorum voce Solenes dicuntur, quos etiam

C Gaza modò vngues, modò digitos in vtroque Plinium secutus vertit, vt scribit Hermolaus. Dotoli nomen à Græco Dactyli, detortum Zoographus credit. Genus id Cōcharum, inquit, quod à nostris spoletta vocatur, aliqui Spondylos, alij Daçtylos marinos esse volunt. Zoographus spoletta vocabulū accedere ad Germanicum spulen ait, quod cannam vel arundinem significat: propriè verò internodium quo filis agglomerandis vitur textores: cuius figuram planè reddit istiusmodi concha. A Venetis hodie Cappæ longæ, vt scribit Gillius dicuntur, qui accolunt, (inquit) Adriaticum sinum Capps longas nominant. Vocantur, & pesce Canella Bononiensibus, cuius synonymi fortè meminit Albertus, offrei genus, inquit inuenitur in mari Italico, quod vocatur canna, propter suæ conchæ similitudinē ad cannam. Ragusinis Parszi, quia Pars eorum lingua digitū sonat. Gallis Couteaux, quod cultri manubrium referat. Normanis mansotz, & manchotz, quod gladij capulum **D** representet. Anglis Pitot, vt vult Bellonius, vel vt Rondelerius Pitot, sed Zoographus ex Ioanne Fauconero Anglo intellexit, Baglysh potius dici. Vuallis in Anglia Thymyb.

Soleni
Donax.
^a Li. 1. cap. 115.
Vnguis cuius dicitur.
^b Lib. 11.
Daçtyli.
^c Li. 9. c. 63.
Ecyman vñ cis Solenæ.

GENVS. DIFFERENTIÆ.
FORMA.

BELLONII Daçtylum, seu Solenem marem, Rondelerius concham alteram longam nominat (& nos suprà eam etiam inter conchas exhibuimus) Bellonij. Solenique speciem esse inficiatur. Fœminæ verò, quia nihil à Solenibus differt, tantum hic ponemus iconem, sic autem eam Bellonius describit. I cœminæ (à maribus tribuens differentiam) sinuosam ea parte concham habent, & foramen amplum: posteriore autem (qua conchæ cardinibus, seu neruis inuicem

Yy ful-

Sexus di-
stinctio.

Solen scēmina Bellonij.

Solen mas
quid.

Lib. 4. de
hyst. c. 4.
Contra A-
ristotelem.
Lōgitudo.

Testa.

Contra Bel-
lonium.

Solen scē-
mina.

Testa.

Caro.

In arena
vivunt.

Instrumentum
ad motum
fugere.

cicōn iconibus expressit, Solenem marem hodie nullam nationem à scēmina distinxisse scribit, Athenæus virumq; ipsēdem nominibus appellat. Plinius inter nomina discrimen facit: nam mates Solenes, Aulos, Donacas vocat: scēminas Onychas, quam differentiam nō improbat Rondeletius. Est igitur Solen mas, inquit hic ex Concharum longarum genere: duplici constans testa, læui, tenui, altera tantum parte colligata nigro vinculo, etiam si aliter scribat Aristoteles. Cum enim *διβύπων* alia sint altera parte ligata, altera soluta, ut claudi, & aperiri possint; alia utroque latere connexa, in his postremis Solenas numerat, cum contra semper altera parte solutos videas, neq; in ea aut vinculi, aut articulationis vllius vestigium. Dodrantali sunt longitudine, pollicis crassitudine, harundinis modo caui, extremis duobus semper apertis: anteriore caput exerit, & retrahit testudinis ritu. secundum testæ longitudinem carnem protensam habet. Testa cæruleo est colore, lineas evidentes habet pertransuersum ductas, qua parte colligatur, crassior est, alijs partibus in tenuem substantiam definit, sicuti mytili. Aqua, & arena vivit. Sic ille, subdens Solenem marem à se verè fuisse repræsentatum. Athenæus enim, inquit, maris testam cærulei esse coloris scripsit: at eius verba illos aperire refellunt, qui Conchæ alterius longæ speciem pro Solene mare depinxerunt. (Taxat Bellonium qui Concham aliam pro Solene mare dedit, nullo pacto inter Solenes numeradam) ea enim tota candida est. De scēmina verò hæc habet verba. Onychas appellat Plinius Solenes scēminas, quæ colore, sapore, magnitudine à maribus differunt, in alijs omnibus similes. Testa lineis cæruleis distincta non est, ob id Plinio unicoloris dicitur. Caro dulcior est, maribus minores esse solent, Solenes utrique in arena desixi vivunt, ferreo instrumento ex ea eximuntur. Hæc de ijs Rondeletius. Scēminas in arena stare Bellonius quoq; tradit; sed cum omnia silent, sursum è profundissimo foramine emergere, & in id (tanquam strepitum audientes) protinus sese abdere, vnde postea nisi pala ferrea in transversum supposita, ac profundissime impacta auelli possint, id quod Plinius, & ante cum Aristoteles intellexit, Solenes fugere scribens ad motum ferramentis; subtrahunt (inquit) sese inferius, & subsidunt ad ima. Nos maris tantum iconem ponimus, qui à Ron-

fulciuntur) aliquid gerunt muliebri pudendo simile. Hæc ille, Plinius, & Athenæus alios scēminas nuncupant, non quod ad precreationē semen scētificum hic emitat, illa recipiat. etenim conchæ, Chama, solenes, peccinæq; locis arenosis sponte proueniunt. Rondeletius, qui utraq; spe-

Solen mas Rondel. nu. 1.

Solen scēmina Rondel. nu. 2.

A

Solen mas authoris.

Cappa longa vulgò Venetijs dicta.

B

deletij Solene mare aliquantulum differt: est enim lineis miniaceis per transuersum variatus; in altera quoq; conchæ extremitate linea lutea apparet: magnitudine æqualis Rondeletij Solenis. Habes postremò iconem Cappæ longæ, vt vulgò Venetijs vocant, quo nomine Venetijs olim Zoographus pingendam curauit.

V S V S I N C I B I S .

C

MARIBVS Plinio teste facultas inest ciendæ vrinæ, fœminæ dulciores sunt, Athenæus eosdē calculosis, & difficilē meientibus vtilēs esse tradit: eademq; quæ Plinius, de ijs habet, vt ex eodem auctore vterq; transcripsisse videatur, inquit enim Athenæus; Solenes à quibusdam vocati, à nonnullis δ'σπανες, & α'υλοι, & δ'σρχες succi multum suppeditant, sed mali, & glutinosi. Mares quidem virgati sunt, & cærulei coloris, calculosis, & ægrè meientibus perutiles sunt. Fœminæ vnicolores sunt, & dulciores. Sumuntur frixi, & elixi. meliores sunt in prunis tosti quoad hient, qui hos piscantur solenistæ dicti fuerunt, vt narrat Phanias Eresius in libro, cuius titulus est, Tyrannorum in quos vindicatum est cædes, his verbis. Philoxenus Solenistes ex tribuno plebis factus est tyrannus, initio pificatione visitans, & Solenas venari solitus, occasione verò data mercaturam exercens facultates sibi parauit. Rondeletius cum sale, aceto, & oleo edi ait, alij oleum improbant ob eius lentorem, & ad glutinosi eorum succi attenuationem acetum, & sal multò magis conferre aiunt. In prunis tosti deteriores sunt, quia magis exsucco, duriore, & sicciore. Illud diu mihi peperit difficultatem, quod Athenæus, & Plinius tradiderunt, nimirum Solenes vtilēs esse in cibo calculosis, & vrinas mouere, cùm ipse Athenæus scripserit, mali succi esse, & glutinosi, atque id experientia confirmet; Talis enim succus calculum generare, & vrinam retinere potius quàm promouere aptior est; quamobrem de iure id accipiendum

Solenista
qui.

D potius cum Rondeletio existimaui, quod ob fœtuginem suam, & acrimoniam præstare illud possit. Ego, inquit Rondeletius, testarum cineribus ad idem malum vti mallem, insigniter enim attenuant, incidunt, & exsiccant, quod si timeatur in exsiccando morsus aliquis, prius sunt lauandi. Sic ille. Solenas fœminas vix edi posse, nisi optimè ab arena repurgatas (multam enim deglutunt) testatur Bellonius. In ore mandentium eos relucere Plinius scriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine alio fulgore elare, & quanto magis humorem habeant lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atq; in solo, atque veste decidentibus guttis, vt procul dubio pateat succi illam naturam esse, quam miremur etiam in corpore. Hucusque Plinius. Huius splendoris causam etiam glutinoso Solenis succo adscribit Rondeletius, siquidem quæ tenacia, & veluti glutino compacta sunt, ea læuia, & aqualia, atque perpolitata esse solent, atque ob id relucuntia, vt pix, asphaltum, albumen oui, quæ profectò sententia non videtur improbanda. Solenas in cibum venire certum est; plerumque verò eos pauperes comedunt: diuitibus tamen etiam

Tosti super
prunas de-
teriores.

Dubitatio
ex Athenæo
contra Plin-
ium.

Solutio.

Testarum
cinis.

Solenes fœ-
minæ, vt e-
dendæ.

In tenebris
lucet.

Splendoris
ratio.

Viduarum grati, quia dulces, viduarum cupedias eos vocat Sophron. * Galenus dura carne esse dicit, E
 cupediae. & ob id difficulter concoqui. Proprium hoc Solenibus, atque purpuris est, ut refert Nicesius, quod, cum in iusculo coquuntur, id crassius reddant. Vsum in medicina Solenes habere haud comperio, in fuffitu tamen contra languorem morbi pestilentis, inter alia Vegetius vnguem marinum admiscet, sed hoc de conchylij, purpureæ operculo potius, quam de hac concha putem intelligendum, atq; hæc de Solenibus.

DE PINNIS. Cap. LXXVI.

ÆQVIVOCA.

Pinne autem
 & piscium.

VNT præter hocce ostraceum, de quo modò dicemus, pinnæ etiam auium, siue pennæ à plumis magnitudine tantum differentes. Suntq; piscium quoque pinnæ quarum adminiculis veluti remis in natando vtuntur. Postremò pinna quoduis acutum denotat, vnde & murorum summitates pinnæ dicuntur.

SYNONYMA.

Erymon.
 Orto-graphia.

ATINI, seruata Græcorum voce, quibus πῖννα, & πῖννα dicitur, Pinnam nuncupant, πῖννα autem à sordibus fortè dicta, quibus semper obducta est: siquidem πῖννα, significat sordes, ut πῖννα sordidum. Isidorus apud Athenæum in recto πῖννα, & in accusandi casu πῖννας dixit. ab utroque fit genitiuus per n. non πῖννας, ut apud Suidam legitur in πῖννογράφος, adnotante Zoographo. Oppiano, & in lexicis græcis Hesichij, & aliorum πῖννα improprie piscis dicitur, cum potius sit, ut in iisdem scribitur, ὀστρεὶδες κορυβάντες. alicubi malè per r simplex scribitur πῖννα. cum ostreis à Cratino nominantur πῖννας. Hermolaus Concham Aegyptiam cognomine paralios à Democrito Pinnam vocari scribit. Adnascuntur Pinnis quædam fila instar villi, vnde Genuenses Pinnam lanam appellant, eodem fortè modo, ut sentit Zoographus, veluti arbor Agnus Castus à quibusdam recentioribus latina voce subiuncta præcedentem græcam interpretante. Siculi etiam lanam pinnulam vocant. Pernam Neapolitani, Veneti Asturam nomine multis alijs conchis communi. Massilienses Nacre. Apud Germanos cum non habeat nomen, Zoographus ein SteckKmuschel appellari possi ait, quod altera eius pars acutior fundo infixâ sit.

Côcha Aegyptia paralios dicta.
 Pinna lana Genuensium.

GENVS, DIFFERENTIAE, FORMÆ.

Tres Pinne
 Rondelatio
 differentes.
 Testa.
 Color.

INNÆ ex duabus testis componuntur, & à mytilorum figura non admodum differunt. Cancræ etiam, ut in mytilis gurgitum, in his hospitantur, Rondelatio teste, qui tantam Romæ se vidisse scribit, ut ad cubiti magnitudinem accederet. Iste tres Pinnarum differentias agnouit magnitudine differentes, quarum minimam Pernam appellauit. Sic autem describit. Mytilis quodammodo similis est, nisi quod strictiorem partem multo magis acutam, & longam habet, quoniam in arena, vel in cæno affixa viuât. Testa foris aspera est, colore fusco, intus viridi, & argentei splendoris, si in arena vixerit Pinna, si in cæno, colore est magis flauescens, & minus splendens. Ab inferiore, & strictiore parte in amplâ latitudinē extenditur, illic arctissime clauduntur testæ. hic facile declucunt. Intus multum est carnis, cuius omnes ferè partes indifferetæ sunt, veluti in mytilis. Hæc ille. Ponit præterea alterius Pinnæ iconem, quâ quod Plinij Pernæ descriptioni maximè conueniat, Pernam ei vocari asserit. Natura, inquit, in Concharum varietate lussit, ut ex vnius generis formis pluribus, veluti

Perna Plinij.

Pinna magna Rondel.

veluti Tellinis, ostreis, myacibus liquet, de quibus prius diximus. Sic Pinnarum vnicum genus non est. Pinna enim altera est, quam hîc proponimus, vt ex figura perspicuum est. Perna à Plinio vocatur. Pernæ, inquit, Concharum generis, circa Pontias insulas frequentissimè stant velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque qua limpitudine est, pedali non minus spatio. Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatum spissatos. Intus pro spondylo grandis caro est. Quæ omnia ei, quam expressam hîc proponimus, maximè competunt, præsertim figura suilli cruris, vnde nomen habet: dicuntur enim Pernæ tam priores, quàm posteriores coxæ porcine salitæ, sic ille, addens, eius generis hanc esse Pinnam, in qua vniones nasci ex Theophrasto tradit Athenæus. Eius verba græca ita recolimus. Θεοφραστος μὲν ἐν τῇ περὶ λίθων γραφῇ ἔτος. τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων ἐπὶ καὶ ὁ μαργαρίτης καλέμενος, διαφανὴς μὲν τῇ φύσει. ποῖσι δ' ἐξ αὐτῆς τὰς πο- λυτέλεις ὀρμάς. γίνεται δ' ἐν ὅσῳ τινὲ παραπλησίῳ ταῖς πίνταις, πλὴν ἑλάττωι. μέγιστος δὲ ἡ λίθος ἰχθύος ὀφθαλμὸς εὐμεγέθης. id est Theophrastus libro de gemmis scribit ad hunc modum. Inter gemmas pretiosas margaritæ sunt, naturâ pellucidæ, ex quibus fiunt sumptuosissima monilia. Eas generat ostreum Pinnis simile, sed minùs, tam magnas, quam est magnus piscis oculus. Huiusmodi autem pinnam paruam in Gallico mari reperiri, & in ea paruos vniones, refert Rondelerius. Intus, ait, caro superiori similis, nisi quòd trachelo caret, id est media illa parte dura, & neruosa. Tota igitur intus mollior est, & ad coquendum facilius. Hoc illud est, quod intelligit Plinius, cum dicit: Intus pro spondylo grandis caro est. Spondylum appellans callum, seu carnem duriolem, & interiorem ostreorū, quo nomine alibi vîsus est, quum loquitur de specie ostreorum, neque in luto capta, neque in arenosis, sed folido vado, spondylo breui, atque non carnosio, nec fibris lacinioso, ac tota in aluo. Tertia eiuldem Rondelerij minor est figura, victus ratione, & bysso similis priori: at magnitudine differens, & eò, vt inquit ille, quòd antequam & acuta, & stricta parte in amplitudinem extendatur, excauata est. In cœnosis, & arenosis viuit defixa, carnem intus duram habet, quæ virus respicit. Bellonius binas pinnarum species, alteram minorem, alteram

Dentes.

Pinna max
garitifera
Theophr.

Locus.

Spōdylus.

Bellonij
pinna ma-
ior, & mi-
nor.

Pinna parua Rondeletij.

Pinna Bellonij.

Pinnequid
similitudi-
nis cū my-
tulo.

Byssum seu
lana.

Pinnoteres
vbi lateāt.

Icones zu-
thoris.

autem maiorem agnouit. Minoris iconem exhibuit, quæ verò ex tribus Rondeletij pinnis fit, ignoratur: videtur enim, ab omnibus differre. Icon quam exhibet, ac pinnam magnam Rondeletij accedit: nisi quòd in summa concha, qua latissima est, paruus quidam circulus est, quem alius paulò maior ambit: & ab eadem parte ad imum lineæ aliquot rectè descendunt, per media verò linearum interstitia, multi exigui circuli, o vocalis qua scribi solet, circumferentia, paulò maiori, deinceps per interualla digeruntur. Testam intus argentea, testitudine resplendere ait: minorem foris magis albicare, intus autem ad cœruleum accedere. Cæterùm qui pinnam nunquam viderit, inquit, mytulum pedem longum, & semperdem latum sibi confingat oportet. Pinna enim eodem circino, quo mytulus (quam Mou-lam vocamus) tornata est: atque eiusdem coloris testam habet. Minor itaque mollibus in-gyrum spiculis obtusis hirta est, valuasq; continuo cardine toto latere annexas claudit, ac referat, qua inquam parte planior esse constat, qua autem parte sese in larum expandit, eadem byssum, id est lancum villum (mytuli modo) continet: quem ternis digitis longio-rem exerit. Est autem veluti capillamentum quoddam coaceruatum prædurum, ac nigrū, quod lapillis affigitur, limumque, ac spurcitias inde ad stomachum attrahit. Nam cū pinna longa sit, & subrecta stet, turbinatiorem partem suffixam habet: latiore autem sursum ex aqua attollit, præcipuamq; internæ partis humo propinquiorem ostendit. Nam & maior pinnae capacitas in sublime attollitur: in qua etiam plerumque tres pinnoteres videas, ali-quando duos, vt plurimum vnum. Idem Bellonius pinnam maiorem nominat Pernam, quæ Rondeletio pinna minor est, cui Zoographus assentitur. Maior, inquit Bellonius pinna pelagia est, rugis profundis caret; duriore testa contegitur, bipedalis sæpissimè inuc-nitur: Pinnophylacem, vt minor alit: vliginosa, ac palustri tractu nascitur, profundiore gur-gite immergitur: multum ingrati saporis. Similem ferè pinnam cū Bellonij icone à Corn-Sittardo quondam se accepisse scribit Zoographus, eam ex eodem hic expressimus. Nos pinnarum quatuor species ponimus. primo loco est pinna aculeata dodrantis vnus lon-gitudine

Pinna Zoographi.

Pinna aculeata authoris.

gitudine, testa foris rugosa, intus glabra, coloris rubei. Secundo pinnae parvæ Rond. similis cum capillamentis in acuta parte, quam Pernam esse perperam puravit Bellonius. Tertio pinnae Pernæ fortè genus, cum setis illis, ut vocant, testa foris scabra, ut Aristoteles voluit. Quarto loco exhibetur alia pinna parte interna, & externa depicta testa foris fusca, rubra; & aspera, intus sanguinei, & cœrulei coloris, in ima parte acuta; quæ sensim in amplitudinem extenditur. Postremo loco datur pinna cum tubere verrucato intus adnato.

Vlysis Aldrouandi

Pinnæ parvæ Rond. similis.

Pernæ genus.

Pinnæ quartæ pars conuexa.

Pinna alia cum tubere adnato.

N A T V R A, M O R E S.

Vt sibi vi-
dum quæ
tant.

QUOMODO pinna in cibo sibi comparando semper comitem, ac so-
cium Cancellum, vel Squillā fertur habere, & quomodo id refellat Ron-
deletius, supra proprio loco videre licet. Cū autem in terram defixæ
sint, pabulum per eas fetas (quas Aristoteles Byssum vocat) allicere scri-
bit Eellonius, quod improbat Rondeletius. Sua sede non dimouentur,
quin percant: nisi iterum eodem statu, humi defigantur. Nam cum eis na-
tura hæc insit, vt rectas stare, & per villos arenulam attrahere necesse sit, iacentes viuere
non possunt, hinc est quod ab Aristotele ambigitur animalne sit pinna, an planta, hisce ver-
bis. Sunt enim maris nonnulla, quæ ambiges animalne sint, an planta. hærent enim & de-
tracta plura, & id genus pereunt. Pinnae quoque naturam optimè his versibus Philes ex-
pressit, in cuius testa & vnioncs, & byssum reperiri testatur.

Genus

*Genus ostreorum est pinna, quæ plicis domum
 Hiantibus recludis, in qua conditur
 Per aquasq; fusa porrigit carunculam,
 Quæ corpus ambis molle, cassum humile
 Quo mæna si decepta credula aduolat,
 Conuictor eius, atque custos pinnoter
 Illam admonet morsus leui caruncula,
 Hæc monita pandit amplius sinum, irruens
 Hoc implicatur mæna non sat prouida.
 Pinna quod humidum effluit de viscere,
 Qui fulgur æquet, sit lapillus lucidus,
 Sed vnionis induit tandem iubar,
 Vis promouentis si calor appetat.
 Quin & pilorum pinna germen byssinum
 Fert, stamine haud araneorum discrepans,
 Cuius nitor, subtilitasq; circulis
 Addit puellarum venustatis decus,
 Lenocinandis perquam idoneum procis.
 Natura cancrum marcidam deponere
 Testam, magistra docuit haud incallida,
 Oestro ciente, nam penita pruriginis,
 Mouetur undiquaq; victus gratia:
 Inurgitationeq; aluum turgidus,
 Disrumpit arcte tegminis ligamina,
 Sic inuolucris ergo decidentibus.
 Nudus laborans quippè morbo obnoxius,
 Os abstinet gustu cibi diutine.
 Mox integer recente pelle, vestitur
 Prasenti arena, quæ iacens lecto vsus est,
 Sed glutinato riuè rursus tegmine
 Prorepat ipsum pabuli quò fert amor.*

L O C V S.

N Acarnania quam vocant, Pinnam oriri, & vniones gignere Plinius te-
 statù reliquit. Democritus appellat pinnam Concham quandam Aegy-
 ptiam, quam Paralion cognominant: verùm hanc intellexisse * Plinium
 negat Massarius, cùm in Acarnania, non in Aegypto reperiri tradat, sed
 potius pinnam concharum generis, quæ in arenosis, limosisque subrecta
 semper nascitur, testa scabra, intus pellucida, nec vnquam sine comite.

Africanas pinnas multò maiores, quàm circa Europam esse scribit Zoographus ex audi-
 tu. In Oceano an sint, nec ne, ambigitur, quandoquidem Bellonius Lutetiæ nunquam ha-
 beri tradit: & Rondeletius in locis, in quibus mare fluit, ac refuit, vix reperiri, quod circa
 Oceanum contingere videtur. Pinna quæ, vt inquit Bellonius, rarò semipedalem (selqui-
 pedalem fortè, vt notat Zoographus, nam superius sic scribit. Qui pinnam nunquam vi-
 derit, mytulum pedem longum, & semipedem latum fingat, &c.) excedit longitudinem,
 & Nericos habet, quos nonnulli, vt Plinius in perna spondylos (aliter spondylum in pin-
 nis Rondeletius interpretatur) vocant, quibus vtræque valua soluitur, ac contrahitur. Ve-
 netijs non visitur: sed in Propontide ad latera eius sinus, qui Nicomediam fertur, quæ ter-
 ram pertingunt, frequentia magna existit. In riuus ciuitatis Nicomediæ pinnas quoque,
 seu pernas reperiri refert idem Bellonius in suis obseruationibus defixas, & erectas.

Concha
 Aegyptia
 Paralios.
 * Com. in
 p. Plin.

In Oceano
 an sit ambi-
 gitur.

HIEROGLYPHICA.

* Lib. 18.
Petulās, &
lasciuus ab
ineunte ætate.

INNA foetus suos ostentans, Gieroglyphicum erat apud Aegyptios illius (vt Pierius Valerianus^a author est) qui ab ineunte ætate coeperit in petulantia lasciuire, & munera Veneris exercere. Conchulæ enim huiusmodi in concha genitæ, antequam excludantur, intra se quamprimum coire dicuntur, vt non immeritò concha ipsa sit Veneri dedicata, atque eam ex concha genitam veteres fabularentur. Ego non omnes conchas promiscuè Veneri sacras fuisse comperio, verùm quasdam elegantiores tantum.

VSVS IN CIBIS.

* Lib. 18.
25.
Ouum,
* Lib. 5, de
hist. c. 5.

INNAS vt & alia ostreacea in cibi vsum venire, & multum præbere nutrimenti, tradidit^a Athenæus, Αἰ δὲ πῖνας, inquit, ἐπεὶ οἱ, πρόσμοι, δυσπέντοι, δυσανάδοτοι. Pinnæ vrinas pellunt, multum alunt, difficilè concoquuntur, & distribuuntur, Ouum, quod eas continere semper ex^b Aristotele pater, aliquando maius, aliquando minus pro lunari potestate, vt in echinis, ostreisquæ, non ad generationem confert, sed melioris tantum nutritionis indicium est, sicuti in sanguine præditis pingue, Else meliores hyeme elixas, & asis auctor est Rondeletius. Sunt qui vino, & aceto maceratas mollescere aiunt, sed status gignere, quod verum esse non potest, cum vinum status discutiatur, nisi ea ratione, qua humidiora sunt, status gignere dicantur. VVottonus ex Oribasio (ni fallor) multa de pinnarum dotibus, & quæ in cibis eligi debeant, recolit.

Optimæ
quæ.

Meliores Pinnæ (inquit) optimæ sunt tenellæ. plenæ, carnosæ, quæ in limosis, herbosisquæ (παραδέντοι) vadis gignuntur: & vbi mari dulcis aqua miscetur, & locis tranquillis, ac ventis carentibus: teneriores enim hic nascuntur, quam vbi fluctibus agitantur. Grandioribus paræ: & quæ vërè, & ætate capiuntur, alijs præstant. Sunt enim & suauiores, & pleniores. Quæ magnitudine media sunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: cololum (πρόχνηλον) autem durum, concoctum difficile, corruptioniquæ renitens; cõllo nanque corpus reliquum faciliùs corrumpitur: elixis asæ duriores euadunt, præsertim si vino fuerint aspersæ. Earum autem caro, quæ in vino, & aceto macerata sunt, mollior est, sed status generat. Hactenus ille, Multis modis pinnas edi posse vult Bellonius. Sunt, ait, qui testas modico pipere, & butyro addito suppositis prunis incoquant, quem ego modum meliorem esse puto; cæ nanque quæ ex iure incoquantur, gustui non ita placent. Quod spectat ad vsum medicum strombos, pinnas, & echinum contra Doricnij venenum præstare habemus ex Nicandro, Earum quoque testæ eandem cum mytilorum testis habent facultatem.

Quot mo-
dis eduntur.

DE BYSSO. Cap. LXXVII.

SYNONYMA.

Buz,
Schesch;

Crespe,

VM in sacris atque etiam in profanorum libris byssi, byssinarumque vestium sæpe fiat mentio, variæque Theologorum, atque aliorum super eo sint opiniones, haud ab re, quin operæpretium fore duximus de eo quid breuiter dicere. Latinorum byssus, vt & Græcorum βύσσαν; a Buz Hebraico dici apparet. In trilingui lexico Schesch etiam pro bysso legitur, Apud Italos nomen non habet; possumus tamen vocare bysso. Gallicè, vt citat Zoographus, interpretantur crespe.

D I F F E R E N T I Æ.

DVPlicem esse byssum, terrenum videlicet ac marinum, apud scriptores inuenio. De terreno sic^a Plinius. Asbestino (inquit) lino principatus in toto orbe, proximus byssino, mulierum maxime delicijs, circa Elmin in Achaia genito, quatenus denarijs stipula eius permutata quondam, ut auri. Hoc genus forte intellexit Cardanus byssinum lini speciem esse scribens, tenuissimam, validam, & splendidam, vel forte quod in arbore nasci

Byssus terrenus, & marinus.

^a Lib. 9 c. 1.

Byssus quid Cardano.

scribit Philostratus. Homines, inquit, qui secundum Indum flumen habitant lineis amittuntur vestibus: etenim linum in agris plurimum nascitur, calecamenta gestant ex papyro, nobiliores bysso induuntur. Byssum verò ex arbore nasci ferunt, quæ basi quidem populo sit persimilis, folijs verò salicis. Plinius quoque non solum vocauit, quod ex herba confusa netur, sed etiam quod ex fruticibus, & arboribus carpitur. Superior (inquit) pars^b Aegypti in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui gossipium vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xyliana. Paruus est, similemque; barbatæ nucis desert fructum, cuius in exterioribus bombyce lanugo netur. Sic ille. Lini genus esse byssum tradidit Iulius Pollux. Porro byssina quoque & byssus, inquit, lini quædam species apud Indos. Hunc apud Aegyptios ex arbore quædam lana fit, ex qua vestem confectam lino maxime similem esse qui piam dixerit, sola densitate excepta: densior enim arbore fructus nascitur, nucis similis, duplici munitus cortice, qua dirempta, postquam instar nucis floruerit, interior hoc quod lanam refert, eximitur, unde subtegmen conficitur, stamen autem illi subtrahunt lineum. Byssum non alia Græciæ parte nasci prodidit Pausanius, quam in Elide tanta tenuitate, ut ne Iudaico quidem bysso cedat, etiam si colore minus refert, quam Iudaicus, qui colorem, & splendorem auri referebat. Erat igitur lini, non lanæ species, ut ex Plinio, & Pausania claret in Græcia, & Iudæa nascentis. Byssus verò marinus mollissima, & delicatissima lana est, & a iam dicti similitudine nomen habet. de hoc Rondelerius. Byssus, inquit, marinus ex pinna delicatissimus, & mollissimus sericæ lanæ comparandus colore fusco, à similitudine byssu Græci, vel Iudæici sic nominatus; prius enim cognitæ sunt diuitiæ terrenæ, quam marinæ, quem non dubito pretiosarum vestium textui additum terreno. Mytuli quoque byssum gignunt, si modò setas illi byssi nomine mereri dicamus, sed tam differt à pinnarum bysso, quam stappa cannabina à tenuissimo & delicatissimo serico. Eius magnitudo pinnarum magnitudini respondet: in maximis enim pedem vnum longus est, in alijs breuior. Hucusque ille.

^b Li. 9 c. 1. Gossipium, seu xylon.

Byssus arboreus.

Lini, non lanæ species byssus.

Byssus marinus qualis.

Mytuli byssum gignit & ut à bysso pinnæ differt.

C O L O R.

N sacris literis, inquit Zoographus, byssi colorem aliqui pro candido accipiunt: quod is forte nativus sit eius color, antequam tingatur. sed authores non ita vsupant. Cardanus colorem lini esse dicebat, & parum à glauco differre. Scaliger sub speciebus flauis reposuit. Aureo, inquit, proximum statuunt byssinū à bysso lini genere. nunc quoque ex sericis filis crudis quiddam simile rextur, quod saltem de Iudaico bysso verum est, hunc enim auri colorem, & splendorem referre Pausania narrat. Helychius purpureum interpretatur. Varinus Coccinū, vel pro hyssu vsupatur forte ex^a Plutarcho, apud quem legitur. Ἄλλα γὰρ ἀλλοῖς οἰκῶν, καὶ προσωρα: καθ' ἑαυτὴν τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύματος: τῆς δὲ κόκκου τὸ ἴσον διαφανὲς. Zoographus mauult ἀλγῶν (Zoographus mauult ἀλγῶν) μιμνησκόμενον βύσσας δὲ γλαυκὸς κρόκος αὐτὸν καταμιγνύσκει, ὡς ἔμπροσθεν εἰρήκε. Quod si itaq; crocus admisceretur, verisimile est croceam, vel omnino, vel aliqua ex parte eam tincturam fuisse, quamuis necessarium non est: potuit enim exiguum aliquid croci glauci (splendidum interpretor) admisceri ad excitandum splendorem, vel aliam quempiam colorem inducendum. mixturæ enim ratio aliquid plerumque & ab his, unde miscetur diuersum producit. Hoc saltem certum est, byssum (ut & alia pretiosa lini genera: & sericum) purpura tingi solere, cuius perquam splendidū fuisse colorem legimus, quamuis tamen poterat alijs coloribus tingi. Cocco (inquit^b Plinius) tingunt, Tyrio tingere, ut fieret bisbyssinum. quo loco Malsarius, antiqua, inquit, lectio, ut fieret byssinum (in nostro codice habetur hyssinum) scilicet cocco, & Tyrio. Hermolaus verò mauult legere bisbyssinum, ut duplex sit, vnum naturale, & suæ pulliginis ex bysso lino, aut lana illa pinnali, quæ byssus etiam vocata est; alterum tincturæ artificio factum, ut docet Plinius hoc loco. etenim Tyrio primum tinctus, mox & cocco tingere

^a Lib. de oracul. de se.

^b Lib. 11 c. 41.

Plinij locus notatus, & explicatus.

uos erat: & e contra coccu tinctum tyrio tingere, vt fieret byssinum. Massarius ex pinna villo, sicut lana illa pinnali vestes fieri scribit; Byssum autem esse coloris, inquit, lutei, ac pellucidi. Ego byssum propriè dictum candidum, ac splendidum, qui pinnæ adhæret splendidum, ac fulvum ad castaneum vergentem obseruavi.

O R T V S.

Aristotelis
locus con-
trouersus.
Lib. 1. de
hist. c. 13.

Rondeletij
opinio.
Zoographi
opinio.

N ex bysso pinnæ, vt videtur Aristoteles tradidisse; an è contrà byssus ex pinna oriatur, iam videamus. Etenim Aristotelis verba multos hucusque exercuerunt. istæ autem sunt. ² Αἱ δὲ πinnæ ὅσαι οὐνται ἐν τῇ βύσσῳ. Pinnæ, id est (Gaza interprete) erectæ locis arenosis, cœnosisque ex bysso, id est villo, seu lana illa pinnali proueniunt. Athenæus hæc verba repetens βύσση habet pro βύσσῳ: ita vt pinnæ rectè nascantur è vado, vel è profundo.

Plinius ea præterijt. Rondeletij cum Theodoro Gaza βύσσω legit, & ex bysso conuertit, & vocem βύσση in Athenæo corruptam iudicat. E contra Zoographus, lanæ, inquit, quoddam rudimentum pinnis adnasci video: quod tamen an byssi nomine probè vocetur, dubito. Solus, quod sciam, Aristoteles eius meminit, idque semel tantum, hoc scilicet loco, si modò rectè illi sic interpretantur. Sed byssus quum pro lana accipitur, foemini generis est, itaque legi oporteret ἐκ τῆς βύσσης. ἰωνες τὸν βύσσην, βύσσην (malim βύσσην) λέγουσι. Scholiastes Aristophanis: Athenæi lectioni fauet articulus masculinus τε, & parum refert βύσση, an βύσση legas: eadem enim horum significatio vocabulorum est apud Græcos, vt & facilis est à σ in θ, vel contra, transitus librariorum. Ego Zoographo subscripserim: nam Pinnas è vado (cui sua radice adhærent) nasci constat, à vado enim rectè procedunt, sed villus ijs est ad latera. Villum itaque potius è pinna oriri existimauerim, quàm pinnam è villo. Præterea villus hic pinnæ subseruit, & utilis est eam alligando: item superiorem, ac latiorē partem aperiendo recludendoque, non alimenti hauriendi causa, vt Rondeletij credit. Neque vt per id capillamentum limus, ac spurcitia attrahantur: nam circa os positus non est, sed vt veluti è medio ventre neruosa substantia alligentur.

Villus villi
pinnæ.
Cœra Ron-
deletij.

V S V S.

² De nobil.

Pileum ro-
tundum.
Origen.
lib. 12. c. 19.

E S T E S, & cætera ornamenta byssina, quæ meo iudicio ex lini ea specie quam supra meminimus fiebant, veteribus ceu pretiosissima habebantur, & in summo honore, vt multis in locis meminit scriptura sacra, & priuatim de diuite illo in Euangelio, qui induebatur purpura, & bysso. Erat, vt refert ² Tiraquellus ex Philostrato, moris apud Indos bysso nobiles tantum induere, habebatur enim pro nobilitatis insigni. Nominatim ex bysso conficiebatur quoque vestis quædam, quam vocabant pileum rotundum (teste ⁶ Isidoro) quasi sphaera media caput tegens sacerdotale, & in occipito vitta constrictum. Græci, & nostri tiaram, vel galeam vocant. Erat præterea byssina vestis candida confecta, ex quodam genere lini grossioris. Sunt enim (inquit auctor idem) qui genus quoddam lini byssum esse putant.

MYSTICA. MORALIA.

Corpora
casta.

² 1. Cor. 6.

A B E R N A C V L V M (inquit Deus Opt. Max. in sacris Biblijs) ita facies, decem cortinas de bysso rectora, &c. quo in loco Venerabilis Beda, byssus, inquit, quæ de terra longo exercitio siccandi, tundendi, purgandi, coquendi, & nendi gramineum solet perdere, & candidum in se recipere colorem, corpora designat castitatis nitida decore: quem cum carnis quidem illecebris magno continentia labore, quasi nativum exudant humorem, atque ad decorem Deo digni puritatis solerti ieiuniorum, & vigiliarum, orationum, & lectionis, patientia, & humilitatis instantia perueniunt, de quibus rectè possit illud ² Apostolicum dici, an nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in in vobis est? Retorquetur autem hæc byssus in cortinas tabernaculi: quoniam non modò lumbos carnis, verum etiam, vt Petrus 1. Petri 1, lumbos mentis nostræ in sobrietate succingamus, vt videlicet, & carnem à lasciuis motibus, & cor ab illecebris reser-

A refrenemus cogitatibus. *Byssus quoque ut purpura indumentum eius.* quæ verba idem venerabilis presbyter sic exposuit. Byssus, inquit, in castitate puræ conuersationis, purpura in effusione preciosi sanguinis. Byssus nanq; candidi coloris est. purpureus color, & de sanguine animantis, quod purpura vocatur, conficitur. & ipse sanguinis habet speciem. Meminit etiam byssi alibi sacra scriptura.

DE CONCHA ANATIFERA.

Cap.

LXXVIII.

CONCHÆ Anatiferæ, seu potius Anseriferæ ex arbore dependentis iconem in tertio nostro de auibus volumine exhibuimus, atq; hîc iterû exhibemus. Alij vt Marth. Lobelius in secunda parte iconum stirpium suarum non ex arbore dependentes pingunt, sed trunco simul adhærentes, quos etiam imitari voluimus, ne quid vnquam in nostris desit lucubrationibus, quod è lectorum re esse possit. Habes primo loco Concham Anatifera tribus partibus constantem cum vmbilico annexo: Altera item vmbilicum habet adnexam, sed quinq; partibus composita est. Tertia aperta est, eiq; vmbilicus inseritur. Quartæ testa etiam quinq; partibus constat, hiulca est ea parte qua primû plunulæ prorumpunt. Quinta fœtum intra valuas situm ostendit. Sexto loco exhibetur embrio, seu fœtus imperfectus è valuis exemptus. Septimo, & nouissimo loco datur Bernicla avis adulta, ex eiusmodi concha nata. De qua vide nostram ornithologiam. Habes postremò alias conchas Britannicæ conchæ similes, & fortè congeneres.

Conchæ anatiferæ ex arbore dependentes.

Vlyfsis Aldrouandi

Conchæ anatifæræ trunco adherentes ex Lobelio.

Conchæ aliæ anatifæris fimiles.

DE VNIVALBIBVS.

ET PRIMVM.

DE LEPADE SIVE PATELLA.

Cap. LXXIX.

SYNONYMA.

- A** *παδς* dicitur Græcis. Galenus in glossis, ubi ab Hippocrate *Lepades* nominantur, exponit conchas *saxis* adhaerentes. Ita quoque facit Varinus. Cum animal significat, vltimam acuit: nam penultimam acuens, *λεπας* promontorium significat, aut montanam asperitatem, vt Ammonius, & Cyillus obseruarent. Theodorus Gaza apud Aristotlem vertit *Patellam*, à *vasis* *ελεαρj* *Patella* *Gazæ*. similitudine, vi Rondeletius autumat. Zoographus *Lepades* dictas credit, quod sint petrarum in mari quasi *λεπίδες*, id est, squamæ quædam: & petrae cum eis spoliantur, veluti *λεπίδες* ἢ *λεπιδες*, videantur, hoc est, de squamari. A Plauto vocatur *Lopas*, in Parasito medico, vt Nonius citat, nisi locus mendosus sit: Habemus echinos, *lopadas*, ostræas, balanos captamus, conchas, vrticas marinas. Græcis etiam *πωματια* vocantur, vt Zoographus autumat, ex hoc Tarrentini: De nassis, quemadmodum scriptum inueni in dogmatibus ichthyophagorum: In vasis quo piscantur *patellas* (Andreas Lacuna vertit vmbilicos) *saxis* hærentes (τὰ ἐν ταῖς πέτραις λεγόμενα πωματια) & carunculas earum accipiens conijcito. & venator. Vulgus verò Græcorum hodie *Petaglida* appellat: Veneti parum mutato nomine *pantalena*. Scholiastes Nicandri, ubi hic *τηθη τε γεωρόμνη μύοισι*, id est, *Tethea* in bryis (herbis marinis) crescentia, vel capienda: *Tethea* (inquit) vocat *patellas* feras, *Tethea*. quæ nos *ωτία*, Aristoteles autem *ὄστρεα*: sed *ὄστρεα* nomen ad omnia testacea pertinet, & *Tethea* speciem à *patellis* feris diuersam constituunt, Qua verò nominantur à Plinio capite postremo libri trigemifecundi. Et *patellam* feram aliqui *marinam* aurem appellant. Græci otion, & otarion. Aporrhais de qua inter murices diximus, muricum, non *patellarum*, vt Bellonius putauit, generis existit. Nubes, inquit author de natura rerum, secundum Aristotlem est piscis in aqua viuens, applicatus ad petram; à qua non discedit, nec separatur, nisi per attractionem inspirationis concitus. Sic ille, qui *patellam*ne, an aliud animal petris adhærens hoc nomine intelligat, Zoographus inquirendum proponit. *Patella* Hispanicè dicitur *Almeia*, apud Lusitanos *Bregigam*. Ligures, & Massilienses hac ætate etiam *patellas* vocare, ait Cyllius: sed Rondeletius à Massiliensibus, & Mompeliensibus *lapedo* dici testatur, à Gallis *oeil de buoc*, hoc est hirci oculum, à Normannis *berdin*, & *berlin*, Angli dicunt à *Lympyne*, vel à *Lemper*.

GENVS. DESCRIPTIO.

- D** *LEPADEM* esse *μονοδυσον*, hoc est, vnialuem habemus apud Aristotlem. Vnialue genus (inquit) quod *saxis* testa in dorsum data adhæret, seruari potest, si quæ alieno sepro quodammodo bialue, vt quæ *patellæ* vocantur. Quamobrem, ubi apud Athenæum legitur alicubi ex Aristotele, *λεπὰς διδυσος, καὶ λεοδυσων*, lege *μονοδυσον*. Idem Aristoteles citante Rondeletio *lepadum* duarum meminit, *lepadis* simpliciter nominatæ, & *λεπάδας αἰγρίας*, quam vocant nonnulli *θαλάττιον ὄστρεον*, id est aurem marinā. Diphilus verò apud Athenæum *lepadis* distinguit magnitudine, inquiens quasdam esse paruas, quasdam esse ostræis similes: sed & hoc postremum genus de magnis, siue syluestribus intelligendum esse rectè mihi iudicasse Rondeletius videtur. Magna quidem ex parte parualæ (inquit V Votionus) gignuntur *lepadis*, quæ tamen nonnunquam ostræarum magnitudinem æquant; maximè autem in Indico mari, vt & alia omnia inueniuntur. Quod ad formam attinet,

Os,
Papauer.

Lepas ma-
ior Rond.

attinet, Aristophanes Grammaticus, lepadēs similes esse dicebat tellinis. Sed tellinæ bival-
ues sunt. Aristoteles inquit lepadibus siue patellis alteram partem superficiēi detectam,
carnem ostendere. Et alibi: Patellis os versus terram esse, & excrementi exitum superius
haberi: papauer suum item esse in imo, hoc est, in suo fundo. Bellonius scribit tantam esse
magnitudinem, quanta extrema oui putaminis pars abscissa esse potest. colorem testarum
liuere, vel cinereum esse: cornuaque vt limax, exerere, & os, & caput habere huic per simile.
Rondeletius diligentissimus, & maiorem, & minorem descripsit, & depinxit maiorem saxo
hærentem, eandemq; saxo auulsam, & inuersam, siue supinam, eius icon post inter vtricas
dabitur. Nos præter magnas, & paruas, mediocres quoq; addidimus quarum quæ in pri-
ma tabula proponuntur, cum Rondeletij iconē conueniunt: quæ verò in secunda pictæ
sunt, alterius sunt figuræ. Habes deinceps patellam Cypriam maiore striatam, item aliam
non striatam. Maiorem suam sic describit Rondeletius: Lepas igitur ē testaceorum est ge-

Patellæ authoris diuersæ.

Patellæ authoris aliz.

nere: cuius partem alteram testa integit, alteram saxum cui hæret vndiquaq; , vt ab externis iniurijs tuta sit. Pars anterior est quam saxum operit, posterior quam testa. Anteriorem voco eam, in qua os, & cornua sunt oculorum vice; subest caro dura qua maximè saxo hæret, quæ scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestum est, inferiore ori aduerso, excrementi meatus, nō in testa, vt in ea quæ agria dicitur. Os venter sequitur, in eo est *patellæ*, in imo ventris etiam pars, quæ ouum appellatur. Testa non exquisitè rotunda est, sed inequalis, intus læuis, foris parum aspera, cui aliquando muscus innascitur, gibba, in ambitu liuescens, & striata, intus caua: carnosam simbriam habet in corporis ambitu, quam expandit quum hæret, soluta contrahit. Ad hoc genus lepadis redigenda est lepa maris rubri, Bellonij, de qua is sic: Rubri maris patella, cautibus vt cæteræ adherescit: sed præter has tabellis (quas in tergore gerit) corneis numero octonis, transversis loricæ modo contegitur, atque vnde cunq; cartilagine obsepta est, multis spinulis horrida, ijs persimilibus, quæ in stellis marinis visuntur: sesquidigitum lata est, ternos verò longa. Difficilè à suo scopulo vulgaris patellæ nostræ modo aufertur. Eius caro rubri limacis colorem, ac naturam habet, esturque cocta, vt patella vulgaris. Hæc Bellonius. Iam verò Ron deletius cū res marinas etiam minutissimas diligenti indagatione persequeretur, lepadem parvam saxo hærentem depræhendit, quam (vt dixi) à saxo auulsam repræsentauit. Testa (inquit) vna integitur alterius vice est saxum, cui affixa est. Testa media nucleis pinearum nuncum figura similis est, & æqualis laminis

Lepas maris rubri Bellonij.

Vt comeditur.

Lepas parua Rond.

Lepas, siue Patella Bellonij.

Lepas par-
na Diphili.

Authoris
adagiorum
lapis.

laminis parvis constat: carnem intus habet, sed ob paruitatem partis vix discernuntur. Hanc existimare esse lepadem paruum Diphili apud Athenarum, quod semper parua maneat, nec vnquam ad superioris etiam mediocris magnitudinem accedat. Ex quibus omnibus clarissime liquet error authoris adagiorum, qui in explicatione huius prouerbialis sententiae, *lepadis more adhærescit*, lepas (inquit) concharum genus, quod ea pillamentis inter se cohaeret, quod tuius sit aduersus vndarum morus. Hoc enim falsum esse docet experientia: neque enim lepadēs inter se coherēt, sed tantum saxi sparsim affixæ

A affixæ sunt. Adhæc ὅς τις ἀπὸς προσίχεται, melius speciei nomine conuertas, quàm generis, ut ille facit: Ostrei in morem hæret: neque enim ostrea alia eodem modo hærent, quo lepas.

LOCVS. NATVRA.

PATELLAS aiunt multis vrbibus ad mare fitis solere in magna quantitate videri, in mediterraneis verò rarò. Lepadûsæ, λιπαδῦσαι insulæ quædam dictæ sunt teste Athenæo à lepadum circa eas copia. Codex impressus alpha habet in prima: sed aut omicron, aut epsilon legendum & s duplex. Est enim contractio

Lepadulæ insulæ.

pro λιπαδῦσαι, Eustathio teste. Rondeletius asserit permultas reperiri in faxis littoris Aquitanici, & Britannici, nimirum maiores; in Massiliensis atque Agatenis sinus scopulis minores. Aristoteles author est lepadēs à faxis solui, pastus quæritandi gratia; idq; bis ter uereperit. Id tamen Rondeletio vero consentaneum esse non videtur: nullis enim (inquit)

In faxis inueniri.

An à faxis soluantur.

B ad natandum partibus prædita est, nisi temerè huc & illuc iactata vndis feratur, neque videtur illi quærendus: nam maris spuma, & aqua vespitur, qua alluuntur saxa. Quod si aqua allui saxa desinant ea, quæ in testa relicta est absumpta, contabescere, & emori tandem necesse est. Aristoteli fauet Bellonius, qui scribit, patellas quamuis faxis adhærendo viuant, tamen cochlearum more serpere posse, eaq; quandoq; relicta in pastum ferri, & alio transire. Ego Rondeletio assenserim, putauimq; perpetuo faxis affixas esse, quod non more ferè obscure innuit Theophrastus in quarto de historia plantarum, iniquens, quercus & abies pereminas, radices non habere, sed adhæreere ὡς πῦρ αἱ λιπαδῆς, sicuti lepadēs. Itaq; perquam facerè, ac eleganter facetissimus Comicus Aristophanes dixit in vetulam, quæ ægrè admodum à iuvene diuelleretur.

Cochlearū pere.

Ὡς ἐν τῷ ὄρει δὲ τοῦ βασιλεῦς τοῦ γρατίδιου

ὡς πῦρ λιπαδῆς, τῇ μαράκῃ προσίχεται.

Quæ sic author adagiorum vertit:

O Iupiter, quàm fortiter concha modo

Itac ancilla adhæret adulescentulo.

C Vbi nota, quod pro λιπαδῆς concham reddidit. Si se tangi senserit lepas, ita fortiter tunc saxo sese applicat, ut nunquam auellas. Cultro igitur (inquit Rondeletius) aut aculeato ferro opus est, inter ipsam & saxum immisso. Quum multæ faxis affixæ sunt, capita clauorum faxis infixorum esse dices. Tradit Bellonius, cum ad oras Oceani Armoricarum vulgus cautes harum admodum feraces in littore videat, pueros indigenarum incurum ferum dextra tenentes, incautis supponere, ut in canistrum, quod sinistra ferunt, melius deturbent. Nam si lepadem tetigerint, eam ilico saxum tam arctè complecti, ut inde amplius diuelli non possit. Cum autem tantum legerint, quantum ferre possunt, tum ad vicinos pagos atque vrbes circumferre, luti eiusmodi auulsio lepadum etiam antiquis nota, ut licet videre apud Aelianum, qui sic scribit: Patellas non sanè à faxis auellas, ne Milonis quidem digitis, qui punicum malum cum apprehendisset, arctè adeo comprimebat, ut non aduersariorum quisquam posset extorquere è manu. Eas autem quicunque de saxo, ad quod adhæserint, abstrahere aggreditur, magna quidem voluptate, ex earum comprehensione afficitur, quod manibus nitens, sperat se præda potiturum: veruntamen earum compos fieri nequit: tandem aliquando ferro abraas abscinduntur à saxo.

A faxis, ut diuelleretur.

* Lib. 6. e. 55. Milonis fortitudo.

V S V S.

CRVDÆ lepadēs à piscatoribus, & maris accolis teste Rondeletio eduntur. Ius ex eis alium ciet. Coctæ meliores fiunt, & concoctu faciliores, modo non nimium decoquantur: sic enim duriores, difficiliorisque decoctionis fiunt, ut omnia ostracoderma. Quæ postrema ferè sumpta sunt ex Dipphilo apud Athenæum, cuius hæc sunt verba Græca: Εἰσι δὲ σκληραὶ καὶ ὀλῆγχοι, καὶ ἐκ τῶν θριμῶν: ἔσονται δὲ καὶ ἑκατέρωθεν. Εἴθ' αὖ δὲ ποτὶς, ἔσονται. hoc est duræ sunt, pauci succi, & non admodum acres: sed gratæ ori, & faciles cōcoctū: elixæ aliquantulum suaves sunt. VVottonus pro ἑκατέρωθεν, legit ἀκατέρωθεν, mendum esse suspicans, vertit enim sic: Carnem habet lepas duram, concoctu difficilem pauciq; succi: elixæ,

Crudæ eduntur.

Ad capiendos pisces. *clixæ, condimento redduntur gratiores. Est præterea vsus lepadum ad capiendos pisces, ut videre licet ex hoc Tarentini. Obsonij Stolas (Στολῶς) dicti preparatio in mari, cuius vi in vnum locum statim omnes pisces conueniunt: Ex mari patellas (πατάδες) accipito, earum scilicet, quæ circa saxa nascuntur, quarum quidem contundens carnem, exprimensque ex ea in testa aliqua inscribito, quæ sequuntur: subitoque non sine maxima admiratione videbis pisces in vnum locum fluere confertim: Sunt verò ipsa nomina, Γαδ, σαβασθ, quibus sanè ichthyophagi vtuntur.*

PROVERBIVM.

Patella mo *Ω' σπαρ λεπὰς προσήεται, Lepadis, vel Patella in morem adheret: prouerbialis locutio est do hære. apud Aristophanem, pro eo quod est tenaciter, & omni studio alicui rei deditus est, & immoratur assidue.*

DE AVRE MARINA SEV PATELLA FERA RONDELETII.

Cap. LXXXI.

Cõtra Bellonium.

V R I S marina, quæ & λεπὰς ἀγρία ab Aristotele dicitur, non satis rectè à recentioribus (Bellonium intelligit) patella maior appellatur. Quum enim maior dicitur, magnitudine tantum à minore lepadè iam descripta differre intelligitur: at magnitudine sola non differunt, sed alia multò illustriore nota, scilicet forma. Hoc tantum vtrisque commune est, quòd vnica testa consent, carnosa parte faxis affixa. quam ob causam lepadus nomine Aristoteles donauit. Præterea differt à superiore, excrementi meatu, ut annotauit Aristoteles: τῇ δὲ ἀγρία λεπὰς, ἢν τινες καλῶσι θαλάττιον ἔς, ὑποαίτω τῷ ὀστέῳ ἢ περιπτώσει ἐξέρχεται. τετραπύτη γὰρ τὸ ὄστρον. Patella feræ, quam aurem marinam

Testa.

Auris marina cur dicta.

Auris Veneris.

^a Lib. 4. h. stor 6. 4.

Maiores patellæ Bellonii descriptio, & v. 1. 2. 8. 9.

quidam appellarunt, parte ima testæ excrementum egeritur, qua foramen habetur. Testa huius caua est, argenti vel vnionum colore: foris gibba, lineis multis depicta: parte vna cochlearum modo clauiculatim contorta, à qua foramina incipiunt, initio parua, quæ deinde magis, ac magis augentur. Hic annotare oportet aurem marinam appellari, ob magnam cum aure nostra similitudinem, ut pictura perspicuè ostendit, quæ tamen diuersa sit ab aure Veneris, quam ὀστρεον, siue ἔς, Ἀφροδίτης ab Acolibus vocatam fuisse scripsit Athenæus. Haud bene ratiocinatur auther libri de aquatilibus (Bellonium rursus intelligit) patellam quam maiorem vocat, Aporrhaidem Aristotelis esse, ex eo quòd more lepadum faxis adherere scripsit. Sic enim & ^a Neritæ, quæ eodem loco, similiter adherere dicuntur, patellæ maiores essent. Hæc omnia Rondeletius. Bellonium verò Zoographi etiam iudicio patellam maiorem vocat, & figuram quoque adiecit, ab ea quam Rondeletius dedit non nihil diuersam cum aliàs, tum quòd foramina plura quinis Rondeletius ostendit. Maioris patellæ inquit Bellonium, concha aurificum officinas illustres reddit, apud quos maximi fieri solet, quam pellucidam, ac perpolitam in tenues laminas dissecant, ut inde elegantissima vasa incrustent. Vniualuis est ac quadruplo cæteris maior, magisque in latitudinem se effundit: quinque autem habet foramina, per quæ aquam admittit, atque expellit, unde hanc Aristoteli Aporrhaim vocatam fuisse suspicor. (Hoc nō temerè reprehendit Rondeletius) Eam enim more lepadum faxis adherere scribit: Natice (inquit quarto de historia) faxis adherescunt more patellarum, & aporrhaidum. Theodoros muricem interpretatus est. Sic ille. A Rondeletij icone ne hilum quidem differunt aures istæ, quæ in hac tabula exprimuntur num. 1. 2. 8. 9. & quæ pronè & supinè in secunda tabula exhibetur. Sed quia, & longè minores inueniantur, itaque has etiam depingere libuit.

Patellæ feræ siue Aures marinæ.

Otton siue auricula alia.

DE CONCHA VENEREA.

Cap.

LXXXII.

VNIVALVIBVS potius,quàm vel bialuibibus,vel turbinatis adijcere placet istiusmodi concharum genus,cùm quia turbine carent,tum quia vnica licet rotunda velut valua consistit.

SYNONYMA.

Concha leuigata.
Porcellana conchatur dicta.

ASSIM in omni ferè Italia eiuscemodi genus còche venditur,emiturq; à mulierculis ad polienda sua ornamenta lineæ,vt splendèat,quamobrem Pellonius læuigatorias, vel læuigatas appellauit. Gallis dicitur porcellaine, vnde vulgus etiam porcellanam concham vocat: sed quare hoc nomen veniant,haud satis liquet. Zoographus in omni re obscura indaganda, cùm diligentissimus,tum laboriosissimus,id sibi nò constare asserit: quan-

quam & Græci (inquit) *χορίνας* (de qua voce mox) vocantur. Conijcit autem nomen hoc eis factum à quadam oris suilli specie,quam parte sui inter labra denticulata dehiscente,vel potius altero extremo testæ,nempe acutiore, & eminentiore rostri suilli instar,quodammodo referunt. *ἡ δὲ τὰ μορῶν γυναικείων πῶς εἰσὶν αἰνῶναι. τῇ τε μετὰ τὸν χαλὸν σχισμῶν τῇ ἐνδοτέρῳ κοιλότητι, τῇ μητρὶ, vnde & vterinus calculos, qui in hoc genere candidi, & minores sunt, vulgus nostrum appellat. & quod figura quodammodo vterum referant,superstitiosi homines corpori appensas vteri morbis salutareis mentiuntur.hæc superstitio, vt & in alijs plerisque amuletis, luxuriæ superbiæque prætextus est, quæ vt hæc & alia ornamenta, ceu valetudinis gratia, auro argentoué inclusa,collo pendentia ostententur,efficit: amatorum verius inuitamenta in mulieribus,quæ venalem suâ pudiciam hac hedera produnt,quàm sanitatis tuendæ instrumenta,aut amuleta morborum.Sed redeo ad propositum, super etymologia huius vocabuli. Mulieres (inquit Varro) nostræ nutrices*

Calculi vterini.

Porcus
τὸ γυναικῶν
καὶ αἰδοῖ
ον.

Cochlea
margaritifera porcellana dicta.

maximè naturam qua feminae sunt,appellatur porcum, & Græci eadè significatione *chæron*, siue (vt Athenæus inquit) *delphaca*,vt copiosius in philologia de sue ostendimus. Suntu igitur dictæ porcellanæ *δία τὰς πρὸς τὸ γυναικῶν αἰδοῖον μοιότητα*, donec alius certiora afferat, Bellonius porcellanæ nomen à purpura detortum videtur innuere. Purpurarū testas (inquit) Itali porcellanas vocant, quo etiam nomine conchylij genus omne intelligunt. Fiunt & globuli, quibus suas preces mulierculæ nuncupare solent, ex testis maiorum purpurarum, aut muricis. Galli pate nostres de porcelaine vocant. Huciusq; Zoographus.

Cochleam margaritifera vulgo dictam ab vnionū colore splendoreq; (nā vniones in ea non reperiuntur, sed in ijs, quæ conchis binis constant) quam nos nautili speciei suprà constituimus, Bellonius etiam porcellanam vulgò vocari ab artificibus scribit, quod muricis conchæ (quæ similiter porcellanam nominant,) formam habeat. Ceterum videamus nunc quid nomen apud veteres habeat elegantissimum hocce conchylij genus. Hermolaus Barbarus Plinij librum trigessimū, & secundum emendans, pro Veneri cymbia, legi posse censet, Veneræ, Senecam citans: Veneræ (inquit) spondyli, & ostrea. Rondeletius Veneræ conchæ nusquam alibi mentionem factam fuisse nouit, putatq; eam esse, quæ apud Gnidiorum Venerem colebatur, vnde concha, vel cochlea Venera dicta sit, quam describit ^a Plinius ex Mutiano, qui muricem (vt post patebit) nominabat, & remoram. Nauigant (inquit ^b Plinius) Neritæ (aliàs Veneræ) præbentesq; concuam sui partem, & auræ oppositas per summa æquorum velificant. Vbi in annotationibus suis Gelenius: Rectius legitur Veneræ. Sunt enim conchæ non gratè modò Veneri, sed etiam cognatæ, ob còmunem è mari originem: celebrisq; est eius deæ effigies, atq; haud scio, an ex hoc ipso genere, pede premens. deinde mirum, quod non concuam partem auræ præbeat concha, sed diuersam, cùm concua sit velificationi aptior. Sequenda igitur & hic, vetera exemplaria: Nauigant ex his Veneræ, præbentesq; concuam sui partem, & auræ opponentes per summa æquorum velificant. Sic Gelenius. Et sanè à pulchritudine, splendoreq; & leuore, quæ dotes Veneri formosiq; corporis præcipue sunt, nomen hoc merentur præ ceteris conchis. Indocti quidā superiore saculo, vt Syluaticis, & alij, vt ineptè scribebant, Veneras, Soneras: ita etiam imperitè interpretabantur pro conchis quas peregrini à D. Iacobi sepulchro auferunt, hoc est, peccinibus, ^c Martialis *nar' è χελῶν* concham simpliciter nominare videtur:

^c Lib. 14.
809.

Lauis ab æquorea cortex: Mareotica concha

Fiat, inoffensa curvel arundo via.

Hunc

A Hunc enim vsum Conchæ Veneræ peculiariter Plinius tribuit. Fortè etiam est Concha Erythræa, cuius fit mentio apud Hedylen poetriam, scribentem de Glaucō marino demone, venisse eum in antrum Scyllæ, cuius amore caprus erat.

ἢ κόρχη δ' ἄρ' ἦν φέρονται ἐρυθράν, ἀπὸ πέτρης

ἢ τὰς ἀλευσίων παίδας ἢ τ' ἀπ' ἐρυθρῆς.

Abundat autem aliquid in hexametro. Verisimilis omnino hæc coniectura est, cum & Belionius istæ conchyliæ in mari Erythræo, seu rubro copiosè piscari attesteret in historia aquatiliū, & in secundo libro de ijs, quæ in peregrinationibus suis obseruauit, scribat Carolo Clusio interprete, ad mare rubrū vicum esse nomine Tor, ibiq; viginti camelos onustos conspexisse his conchylijs rotundis, quibus clauēs in Europa appendi solent. At Cairi incolæ ijs vti ad læuigandam & expoliendam papyrum atq; telas coloribus permixto gummi infectas, Belliculi marini quoq; à medicis, & pharmacopolis dicti, eandem videtur conchulæ. Sic enim de eis scribit Aggregator ex libro Circa instans, id est Platearij de simplicib. med. Belliculi marini species sunt conchyliorum alborum oblongorum, magnitudinis castaneæ paruæ, quæ dicuntur porcellanæ, & adferuntur è regionibus transmarinis.

Belliculi
marini.

B Ego apud Platearium in littera B. cap. 11. nihil huiusmodi, sed hæc tantum verba reperio. Belliculi marini frigida, & sicca naturæ sunt. excessus eorum ab authoribus non exprimitur. Sunt autem quasi vmbilici, & circa littora maris inueniuntur. Vnguentis ad faciem clarificandam miscentur, vt vnguento citrino. Est autem vsum eorum ad faciem talis. Puluis ex eis tenuissimus subigitur cum adipe gallinaceo liquato ad modum vnguenti. Seruari diutissimè possunt, tanquam lapides. Syluaticus belliculus, siue bellericus marinus, Arabicè scribit dici astor, vmbilici humani speciem referre, esse autem lapides paruos, qui inueniuntur in littoribus maris coherentes, sicut dentales. Nicolao Myrepsō in vnguento citrino, vel è citrijs dicto, ad varia faciei vitia abstergenda inter alia nominantur *ματρίκοι θαλάσσιοι*. Quidam Vmbilicos marinos vertit. Barbari medici. (inquit) belliculos nominant.

Vmbilici
marini.
Astor.

Sunt autem lapilli ex eorum traditione exigui, & candidi, in littore maris reperi, vmbilicum hominis referentes, abstergendi facultate præditi. Ceterum in opere de compositione medicamentorum belliculos siue Vmbilicos marinos interpretatur fabas marinas vulgò dictas, in qua sententia ante ipsum fuit Cordus; qui porcellanā hanc nostrā Dentaliū vocat: Dentalium (inquit) est conchula marina parua, dentatam rimam habens. Et ante Arnoldus Villanouanus, vmbilici marini (inquit) vel porcellanæ ponuntur, cum medicamentis, quæ abstergunt, & dealbant faciem. Atq; hæc de bellerici voce satis sint. Ab Ennio vocantur alibi matriculi citante Apuleio, inter res marinas, de quibus, nisi conchæ sint hæ nostræ Veneræ, non habeo quid dicam. *χοιρίνας* quoque Græcorum non aliā, quam porcellanæ videntur: quoniam & nomen conuenit, & res, hoc est communis concharum natura, & forma: calculos enim siue lapillos, tum duritie, tum figura porcellanæ minores referunt; quam obrem calculorum loco ad suffragia eis utebantur, quod calculos elegantiores reperirent nullos. Mirum est autem, cum Aristophanes, & alij Græci earum meminerint, Aristotelem diligentissimum harum rerum scrutatorem silentio præterierit. Ad quod responderi potest, inquit Zoographus, ex rubro mari, vel Oceano illas in Græciam olim, vt hodie in nostras regiones aduehi solitas, ideoque naturam earum Aristoteli perfectam non fuisse, etiam si nomen vulgò agnosceretur. † Aristophanis versus sunt

Dentalium
qd Cordo.

Matriculi.

Aristoteles
cur hanc
Concham
preterierit.

† In Equi-
tibus.

Ὅς ἔστιν, ὁρᾷ τινι τοσοῦτος, ἀρχαῖον χήματι λαίπρος,

D Ὁυ χοιρίων (fortè & hoc excipiendo fuerit è nominibus secundæ declinationis genitiui pluralis vltimam non circumflectentibus) ὄζων, ἀλλὰ σπένδιον, σμύρνη κατάλιπτος. Vbi Scholiastes, Choerina, (*χοιρίνας*) Conchæ (inquit) quædam marinæ sunt, quibus utebantur Athenienses, ante calculorum vsum inductum. Idem Suidas repetit, & insuper: *χοιρίνας καὶ τρεῖς τὸ χοῖρον, ἢ τὸ μισθὸν διὰ τὴν σπένδιον μετὰ χοιρίνης περιελθόν*: qui versus in Vespis Aristophanis legitur, & hi paulò antè:

ἦ δὴ τα λίθον με πόμισον, ἴφ' εἴ

τὰς χοιρίνας ἀρυζῶσι.

In eadem fabula *χοιροβλιζ* vocatur ὁ φιλοδμαστὴς, qui Choerinas conchulas ad ferenda suffragia sæpè manibus premat. alij interpretantur eum qui *χοῖρος* (τὸ γυναικίον μέριον) contrectet. Hesychiū *κοιρίνας*, calculos marinos (*ψήφους θαλάσσιους*) interpretatur, cum non calculi, sed conchulæ sint, quæ calculorum vicem in suffragijs olim obtinebant: quod Pollux etiam testatur: *Πάσαι γὰρ χοιρίνας ἀντὶ ψήφου ἐχόντων, ἅπτερ ἦσαν κόρχαι θαλάσσιοι*. *χοιρίνας* Athenæo sunt placente *ἀδλα τίθεται* ταῖς πανυχῶσι τῷ διαχυρπηῖσάνται. Ab eodem in decimo quarto nominantur *χοιρίνας* (proparoxytonum) placente, quæ

Coruina.

Alhuda.

rum latrocles in libro de placentis meminerit. Porro porcellanam minimam aliqui hodie, referente Zoographo, coruinam aut coruiolam vocant, tanquam è coruo pisce desumptam: cum in coruo pisce lapillus longè alius reperiatur. Sed coruinæ vocabulum ab illis, qui pro lapillo è coruo pisce accipiunt, propriè accipi videtur: ab illis verò qui pro porcellana, à Græcorum Choerina detortum. Alhuda est genus conchyliorum, vt exponit Andreas Bellunenſis, quæ appellantur porcellæ. Sic exponitur tertio canone Auicennæ, capite de cura apostematum in radice auris: & tertio canone, capite de cura ascitæ. Item canone 3. Fen. 2. 1. traët. 3. cap. 24. de curatione fluxus sanguinis, & mensium, legitur alhuda: vbi Cremonensis non rectè interpretatur conchulas, quæ adferuntur à S. Iacobo.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

* Li. 9. c. 25
Murex Plinij.

MURIANVS (inquit * Plinius) muricem (sic enim illi vocari, ex Rôdeletio suprà diximus) esse latiorē ait purpura, neq; aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, vtroq; latere se colligente: quibus inhærentibus plenam ventis stetisse nauem, portantem nuncios à Periandro, vt castrarentur nobiles pueri: conchasque quæ id præstiterunt, apud Gnidiorum Venerem coli. Quam descriptionem nulli melius quadrare contenderim (inquit Rondeletius) quàm ci conchæ, quam porcellaine vocamus, nonnulli læuigatioriam. Conuenit ea descriptio conchis Venereis omnibus, & magnis, & paruis, & mediocribus. Testam prætere omnibus duram esse admodum vel inde agnoscas, quòd nunquam eam arrosam comperias, quemadmodum in alijs testaceis: quæ à tineis, vel alijs eiusdem generis bestiolis marinis corrosa, vel perforata sæpè videas. Tota intus candida est, foris varietate colorum insignis, in diuersis conchis. Bellonius quoque nobis eam descripsit his verbis: Læuigatoria concha oualem habet formam: eiusque est politissima testa atque æquabilis, nullis punctis (quod falsum est, quædam enim multa habent præsertim maiores, de quibus hîc scribit Bellonius; aliæ quidem nullis, vt minores) distincta ac stellata, ore oblongo, parte prona patulo, in ambitu denticulato: in cuius lateribus breues canales videas, per quos linguam exerit. Idem Bellonius harum concharum tres, aut quatuor differentias se se comperisse tradit, alias enim ingenti dorso tumere; alias verò oblongiore, ac veluti tereti forma protendi. Alias rursus pusillas, alias magis capaces, minusque stellatas, aut maculosas reperiri. Totidem Zoographus, & Rondeletius genera, licet diuersa depingunt, describuntque: ego plura obseruauit, & hîc etiam addidi. Rondeletij concha prior cui figura est, purpura maior & latior: sunt

Conchæ
prior Ron-
deletij.

Concha Venerea 1. Rond.

Remora
Mutiani.

Porcellana
russa Zoo-
graphi ma-
ior.

usque Rondeletius. Quæ sequitur icon Zoographi est, similis Rondeletij, in hoc genere, vt putat, maxima, & in corollario ruffam eam vocat, & sic describit. Porcellana ruffa dici potest concha ex genere illarum, quæ propriè porcellanæ nominantur, maxima, testa simplici vtrinque se colligente, ita vt latus vnum in parte plana, vbi labrum denticulatum constituit,

Concha Venerea Zoographi.

B

stituit, terminetur: alterum verò cui dentes, aut striæ longiores, ac minus prominentes introrsum conuertitur, & in sese conuoluitur, vt in cochleis. Superior pars gibba hæmisphærij figura, sed maior est, specie ouali: longiuscula enim est, & terminatur in partem alteram acutiorē, alteram obtusiorē. Magnitudo est ferè, quæ anserini oui. Nulquam inniti potest, nisi parte plana, quæ candida est, vt intus quoque gibba, quæ hæmisphærium constituit, ruffa, maculis nigris distincta, sed paucioribus, minusque scitè quàm stellata. Læuitate ita resplendet, vt imagines reddat, sed obscure. Idem Zoographus aliam ruffam minorem appellat: parua est in hoc genere, quadruplo minor, aut amplius, quàm stellata, (de qua mox) oblongiuscula. Ventre, (sic partem sinistram appellat) ruffo: qui in reliquis omnibus, quas vidit, candidus est. In labris etiam denticulatis striges ruffæ sunt, striæ candidæ. Striâ nominat, vt in columnis striatis Vitruuius, partem eminulam: strigem verò cauam. Dorsum in summo varium est, albis, pallidis, & glaucis maculis. Vtrinque per latera glaucum: in imo ruffum. Pars interna candicat. Magnitudinem eius, & formam ico-

Porcellana
ruffa mi-
nor Zoo-
graphi.

Concha Venerea minor ruffa Zoographi.

C

ne adiuncta aliqua ex parte ex eo repræsentauimus. Quarta icon Rondeletij est altera species Conchæ Venereæ, de qua sic breuiter ille scribit: Concham hanc raram non possumus non vocare Venereæ speciem, ob magnam & figuræ, & naturæ affinitatem. Est enim oui figura, concha simplice vtrinque sese colligente. Vtrinque foramen vnum habet, inter hæc rimam. Ad vlcera, & ad alia exiccanda non minus probanda, quàm superior. Varia quoque est, sed ita maculas insperlas non habet, sed pro his lineolas, testa est tenuiore, & minore, magisque perspicua. Tertiam speciem idem Rondeletius à se depictam non minus Venereis conchis subijci posse putat, quàm præcedentem, ob testam eodem modo vtrinque se colligentem, & rimam inter foramina duo. Parte qua plana est, compressa est

Altera species
Rond.

Figura.

Color.
Testa.

Tertia species
eiusdè.

Concha Venerea 2. Rond.

D

magis, quàm supradictæ: altera magis rotunda. Maculis rotundis notata est, durior & spissior secundâ, colore candido. Quarta species, quam denique ex eo hîc depinximus, semper parua, inquit, manet, superiorum modo rimam habet, & nulli rectius, quàm concharum Venerearum generi subijci potest. Parte altera plana est, altera in tumorem elata, in qua circulus est aurei coloris, alioqui tota foris candida est, intus cærulea. Testa est valde dura, eadem vi exiccandi, qua superiores. Quæ deinde pingitur, elegans genus est Venereæ Conchæ, oui anserini magnitudinem excedens, tota ex ruffo candicat, maculis per totum dorsum siue superiorem partem resperla alijs oblongis, alijs rotundis, ferè ferrugineis. Pars prona tota candicat ac niter admodum. Dentes siue striæ pro portione totius Conchæ, breues, at profundæ. Macularum planè vndiquaque expers est, quam priori loco tabula alia ostendit, magnitudine oui gallinacæ, sed paulo oblongior, toto dorso verò ita

Quarta e-
iusdem.

Genera ab
autore ob
seruata.

Pars prona.
Dentes.
Tabula pri-
ma.

Concha Venerea 3. Rond.

quo similis, vt primo intuitu aliquem fallere possit. Prona parte color castaneas ita refert, vt earum corticibus obducta videatur. Dentes habet admodum exiguos, quorum radices lutescunt. Intus testa candida est. Secunda in hoc ordine, cùm eam aliquando depingerem lutescebat, & maculis orna-

Concha Venerea 4. Rond.

Secunda.

Concha Venerea authoris prima.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Secunda tabula.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Ultima.

Buzios.

batur subpurpureis : sed cùm in humidiori loco eam seruassent famulæ, superiorem corticis cuticulam exuebat, & longè pallidior euaserat. Eius magnitudinem icon ostendit. Tertia eiusdem ferè cū prima in hoc ordine magnitudinis, eodem etiam modo resplendet ac micat, sed densior huic est testa, neq; vt in illa, diaphana; colorq; in hac contrario se habet modo: nam toto dorso castaneus est, prona parte candidus. Maculæ per dorsum aterrimæ, omnes rotundæ, at inæquales. Quarta ex eo genere est, quam primum separatim hîc damus, tota candicans ex russo, maculitq; respersa subpurpureis aut amethestinis, quin etiam subcæruleis. Vtraque præterea per dorsum lineam habet rectâ percurrentem, luteam, qua aliæ ferè omnes carent. Quinta ac postrema in hac eadem serie coloris est cinerei, nonnullis ornata maculis siue asteribus nigris. Adieciimus his coelæ ex quodam elegantissimo genere Venereæ Conchæ confectum. Testa nō vt in præcedentibus omnibus intus candida est, sed ferè violacea, extra per dorsum, castanea, sed modò albicantibus, modò flauescens maculis, rotundis, ampliusq; insignis. Zoographus stellatam

per excellentiam vocat. Oui, inquit, gallinæ est magnitudine penè. Ex albo liuescit, hoc est ad cæruleum colorem vergit parte conuexa, præsertim in summo: ad latera candidior: parte sima, candidissima. Intus quoque subcærulea videtur testa, translucida ferè. transparent enim stellæ siue maculæ partis gibbæ, quæ multo plures in ea sunt, & situ splendorq; superioris (russæ maioris) elegantiam vincunt, singulæ in medio sui atræ, ambitu russæ, pleræq; rotundæ, lenticularum ferè magnitudine, quædam dimidia, nullo ordine. Iâ verò prior in secunda tabula, in qua nonnullas minores & minimas damus, tota candida est, per dorsum tamen nonnihil ad cinereum vergit. Altera splendidissima, dorso est quasi amethestino, vti etiam ab altero pronæ partis latere, vbi striæ potius quàm dentes sunt, ab altero latere candicat. Tertia russa est, & est ex eo genere, cuius & iconem & descriptionem suprâ ex Zoographo dedimus sub lemmate, russæ minoris. Quarta dorsum habet admodum elatum, coloris cinerei, multis ac infinitis maculis punctisq; ferrugineis refertum. Pars prona est candidissima. Ad latera quoq; candicat, & maculas habet ferrugineas, maiores verò quàm in tergore. Quinto & sexto loco imprudenter pictor adiecit cochleæ cylindroidis genus elegantissimum, coloris subcinerei, maculis refertum quæ ad cæruleum vergunt, & alijs strijs oblongis eiusdem coloris ambiuntq; eam fasciæ duæ flauæ. Septimo numero exprimitur conchula Venerea splendidissima, prona parte ferruginea, qui quoq; color est in lateribus, sed dilutior. Dorsum ad cinereum inclinat. Octaua flauescit, & maculas obtinet ferrugineas minores in tergore, maiores à lateribus, pronè candicat. Nono loco alia cochleæ cylindroidis minima ac elegantissima species tota candida strijs siue lineis ambientibus rubicundis. Numero decimo prona & supina parte expressa ex ijs est, quam ex Rondeletio quarto loco depinximus, tota cinerea per tergus, infra candida. Ex iisdem quæ vltimum ter depingitur, sed longè & splendidior & candidior. Hæc eadem minima vocatur Zoographo, quæ inquit priuatim Mutterstein, hoc est calculus vteri, vel matricis à nostris vocatur, Lusitanis & Aethiopibus buzios: vndiqueq; alba est: nisi quòd in dorso lineæ binæ flauent: in oualem ferè speciem coniunctæ; & dorsum ipsum inæqualius quàm cæteris & gibbosum, ita vt illi quoque testa incumbere possit, sed oblique. idem per medium pallidum est siue subluteum. Pars interior è roseo ad cæruleum tendit.

V S V S.

Ad alui fluxus.

Pectines p
Cōga Vene
rea vsurpa
ti.

Ad dentes
dealbādos.
Ad ægilopas.

ONCHÆ Venereæ testa aliquem habet in medicina vsum, nam reperitur, (inquit Rondeletius) in descriptione pilularum de bdellio, ad alui fluxus constringendos, & intestinorum atq; vteri vlcera. Recipitur autem apud Mesuem & Serapionem: sed Monachi Mesuæ interpretes purpurarum testas aut matris perlarum (vt vocant) supponi iubent. Ego cum Zoographo Rondeletij sententiā porcellanas interpretantis amplector, quam pharmacopœorum vulgus pro Concha Venerea, Pectines vsurpet. Optima etiam ex eadem fiunt dentifricia, & vtilis est ad vlcera canthi oculorum, & ad ægilopas, rescicandi vim habet insignem sine caliditate. Bellonius tradit his rubri maris incolas magno labore in aceruos collectis, ingentem quæstum ab ijs qui Memphim adeunt, facere solere. His enim (inquit) Aegyptij sua lineata glutino imbuta læuigare atque expolire consue-

runt.

A runt. Idem author est earundem apud Græcos & Turcas quoq; chartis expoliendis vsum esse, sed vulgus Gallicū talem vsum inexpertum habere, ijsq; tantū ad suspendendas claves, vel conficienda cochlearia vti. Sed Rondel. Italis & Græcis in eundē vsum cedere scribit. Est porrò vsum iste antiquissimus & Plinio etiam notus, qui in decimotertio sic scribit: Chartarum scabritia læuigatur dente conchaur; sed caducæ literæ fiunt: minus sorbet polita charta, magis splendet. Hæc ille. Huic eidem conchæ perforatæ in altero extremo mul ti hodie claves, vt dixi, appendunt & zonæ accommodant, ob conchæ elegantiam & læuorem, ob quem nihil sordium colligit, neq; vestes atterit. Inuenio deniq; apud quendam Aethiopes ex rebus communibus vix quicquam tantoperè curare, quàm vt habeant conchulas porcellanas albas, quas Buzios (inquit) nominant: proq; ijs vel aurum quandoq; copiosè permutare: aut pro ijs filios suos parentes vendere. apud Thongrum Aethiopum regnum pro comperto hoc haberi. Eisdem loco monetæ videntur, vt Lusitanus quidam Zoographo retulit. Affiguntur & loris ephippiorum ornatus gratia. Postremò Zoographus scribit in eiusmodi concha maiore faciem sculptam & pulchrè expressam vidisse.

Ad chartā
læuigandā.

B DE CONCHA PERSICA.

Cap. LXXXIII.

HOC quoq; Conchylj genus, quod ex Persia allatum Serenissimus Franciscus Medicus Magnus piæ memoriæ Hetruriæ Dux Secundus pro singulari sua erga studiosos, maximè verò eos qui naturæ rimantur arcana, humanitate mihi communicauit, velut vnica tantummodo valua cōstans, inter monothyra siue vniualuia collocaui. Concha est maiori sui parte rubicunda; cætera candida. Margaritas proferre ex fide digno relatu idem Serenissimus vir affirmabat. Eiusdem planè generis est minor altera adiuncta Concha, tota cineritij coloris. Vtraque nisi turbine careret, ex Turbinatorum genere videretur. Vtriusq; icon subinde dabitur.

C DE PENICILLO.

Cap. LXXXIV.

TESTACEOS istiusmodi tubulos Penicillos vocarunt nonnulli recentiores. Eos hīc potius quàm in alia quauis operis huius parte posuimus, quòd licet amfractuosi sint, turbine tamen careant. Penicillos (putem) vocarunt, quòd in eorū cavitare contineatur, quod similitudine sua Penicillos, quibus pictores vtūtur, qui ex caudarum extremitatibus fiunt, vel eos quibus albarium tectorio parietum inferunt, exprimant. Penicilli istius iconem mox ex Rondeletio exprimemus. Tubulus, inquit, est testaceus molli quadam & laxa substantia saxi alligatus, ita vt aquarum vndis cedat & agitetur. Cū id carnosum (quod nimirum intus latet) se exerit, frondem expandit, vt in pictura Rondeletius expressit. Icones duabus tabulis à me adiectæ ostendunt istiusmodi tubulos non eandem semper habere figuram. Huc quoq; pertinere videntur tubuli illi alij, in quibus vermes delitescere in Insectorum historia ex Rondeletio retulimus, necnon & minores tubuli alij, quorum etiam eiconem subinde dabimus.

Concha Persica minor.

Penicillus marinus Rondeletij.

Tabuli alij ab autore obseruati, in quibus vermes delitescunt.

Penicillus marinus alius.

Vermes in tubulis delitescetes Rondeletij.

Tubuli alij parui in quibus etiam vermes delitescunt.

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS.

B DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR.
Liber Quartus,

QVI EST

DE ZOOPHYTIS.
SIVE PLANTANIMALIBVS.

C Et primùm

DE VRTICIS. Cap. I.

PROOEMIUM. ORDINIS. RATIO.

V.Æ. nec animalium, nec fruticum seu plantarū, sed tertiam ex utroque naturam habent, & ut loquitur Aristoteles, τὰ ἐπαμφοτερήσποντα φύτῃ καὶ ζῳῳ, id est, Budæo, & Gaza interpretibus, ambigentia & plantæ, & animalia, ζωόφυτα Græcis dicuntur. Latine ea nominare non possumus, nisi Plantanimes, aut Plantanimalia vocemus. Talia sunt, Vrtica, Holothuria, Tethya, Mentula marina, Malum infanum, Cucumis, Pulmo & reliqua similia, quibus multi annuerant Spongiæ, quas nos inter plantas imperfectas collocabimus. Sextus Em-

Zoophytū
quid.

pyricus, non ignobilis philosophus, recenset Zoophyta, quæ ex igne generantur. Nam animalium differentias enumerans secundum varios generandi modos, sic loquitur. Eorum quæ absque coitu generantur, alia ex igne eduntur, ut Zoophyta, quæ in caminis videmus: alia ex aqua corrupta, ut Culices &c. sed quænam sint hæc Zoophyta, planè ignoro. Nam quæ hoc libro examinanda proposui, omnia in aquis nascuntur, aut ijs locis, quæ aquis quotidie perluuntur. Quæstio est de Vrtica, sine animal, an Zoophytum, quæ sanè controversia hoc loco diluenda est, ut cur hoc in libro primum Vrticæ locum tribuerimus, elucescat. Ex recentioribus Bellonius Vrticam inter Molles pisces recensuit, infirmo argumento, nimirum quòd Mollium more in obsonijs edatur. Rondeletius etiam animal esse imperfectum, idque ex genere Mollium, non Zoophyton esse scribit: & idcirco Polypo, & Lepori marino subiunxit: maximè quòd modò fronde expansa Polyporum instar pedes multos habere, modò fronde contracta malsa tantum carnosa, informi (veluti Leporis marini)

Spongiæ.
Sexti Em-
pyrici opi-
nio de Zoo-
phytis.
Zoophyta
vbi nascan-
tur.

Vrtica an
Zoophytū.
Bellonij &
Rondeletij
opinio.

Bbb constare

- ^a *Li. 11. de anim. c. 37.* constare videatur. Ex veteribus ^a Aelianus etiam Mollibus annumerauit: ait enim: Mollia ex aquatilibus vocantur, quæ ossibus, sanguine & visceribus carent, vt Polypus, Sepia. Ligo, Vrtica. Eadem apud Galenum quoq; verba leguntur in Glossis, vbi *μαλάκια*, quæ sint, exponit. Plinius verò atq; ante eum Aristoteles Zoophytum faciunt Vrticam, addita etiam ratione. ^b Philosophi verba hæc sunt: Quas autem Vrticas appellant, non testa operiuntur, sed exclusæ omnino sunt ijs, quæ in genera diuisimus, ancipiti natura hoc genus est, ambigens & plantæ & animali. absoli enim & escam petere nonnullas, & sentire occurrentia posse, atq; etiam asperitate corporis vti ad se tuendum, animalis est. At verò, quod imperfectum sit, & saxis celeriter adhæreat, nec aliquid excrementi emittat manifestè, quantum os habeat, plantarum generi simile est. Vnde ^c Plinius: Equidem & his, inquit, in se sensum arbitror, quæ nec animalium neq; fruticum, sed tertiam ex vitroq; naturâ habent, Vrticis dico, & Spongijs: Hinc est fortassis, quod pediculos eius frondes potius, quàm cirros appellarit. Spongijs Zoographus, nullum sensum in se ait, ideoque Zoophytis inferiores haberi. Vrticas cum & sentiant, & insuper eorum animalium, quæ Mollia in mari vocant, naturam præ se ferant, Zoophytis superiores perfectioresque existimat. Nos quidem Zoophytis annumerare malimus rationibus, & autoritate Aristotelis cõfissi, & quia quædam earum magis animalis naturam habent, quàm ea, quæ saxis semper adhærent, idcirco primo loco de ijs hoc libro agemus. Quod autem Vrticarum nullum genus Molle statui perfectum debeat, ex ijs, quæ primo libro huius voluminis relata sunt in genere de Mollibus, facili licetbit cognoscere.

Zoographi opinio.

Æ Q V I V O C A.

Vrtica herba.

^a *Lib. 3.*

καλέφν, & *κνίδν* vocatur herba, tactu manum vrens, ideoq; Latinis Vrticæ nuncupata. Ταῖς κνίδας, inquit ^a Athenæus, Eupolis in Autolyco vocat ἀκαλήφας, vt & Aristophanès in Phēnissis ἔχει τὸ πρῶτον πάντων ἱερὰ φῦλα: εἰδ' ἐξ ἧς τὰς κραιναῖς ἀκαλήφας, id est: Potuit omnium primū iphia gignere, deinde continuò mordaces Vrticas. Hac etiam voce idem poeta vltus est in Vespis. Pherecrates in Transfugis, Κὰν ἀκαλήφαις τὸν ἴσον χρόνον ἐστραπαῶδα. Pari temporis spacio Vrticis coronari. Quæ omnia de Vrtica plantata, non de marino Zoophyto intelligenda esse annotat Dalechampius. Suidas, & Scholiastes Aristophanis ἀκαλήφην vocant genus Conchylij. Interpretes Nicandri præterea ἀλάσιον ὄφρην, hoc est autem marinam, sed pro ὄφρην reponendum censet Zoographus ὄσρην: non quòd Vrtica verò sit ostreum, sed quòd ostreum ferè aliqui esse putarint, & si testam haberet, inquit, ostreum esset. Eidem videtur ^a Aristoteles Vrticam Testacis adnumerasse, quòd de Testatorum victu agens inter cætera hæc quoq; dicat. Ἐχει δὲ αὐτοὺς ἄνω, ὅτι καὶ ἡ ἀκαλήφν ὥσπερ τὸ ἔσω εἶναι τῶν ὄσρην τὸ σαρκαδὲς: τῇ δὲ πέτρα χρηταὶ ὡς ὄσρην. Est igitur ei Vrticæ ccu inclusa ostrei caro: testam verò non habet, sed caro nuda est, & pro testaxum, cui adhæret. Hinc aliquis inter Mollia, & Testata Vrticas ambigere coniecerit, illas dico, quæ saxis adhærent, aut semper, aut aliquando. Vrtica secundum aliquos est ἴδος

Pro Conchylio.

^b *Histo. 8. cap. 2.*

An inter testata enumerat Aristoteles.

Aristoteles correctus.

μυίας, quam Aristoteles dixit hyeme edulem esse. Zoographo hic locus est suspectus, quod *μυίς* Conchæ sint, quas aliqui mytilos interpretantur, *μυίαι* verò Muscæ insecta; quam Rondetius *μυίας* in eodem Concharum genere vocari putat.

S Y N O N Y M A.

Etyymum.

^a *Lib. 32.*

c. 11. Cnide.

^b *Lib. 3. Gram.*

καλήφαι, & *κνίδαι* dicuntur Vrticæ, tum herbæ, tum animalia, ab vrendo sic à Latinis dictæ, quòd manum vrere videantur, si ea tangantur. Ακαλήφας nominauit Theophrastus, & Aristoteles modò ἀκαλήφας, modò κνίδας. Sed ἀκαλήφν Atticum est, non κνίδν vt scripsit Zoographus, quod nomen etiam ^a Plinius in Picium catalogo recessit. Cnide, inquit, quam nos Vrticam vocamus, dicitur autē κνίδν ἀπὸ τῆς κνίζαν, hoc est δνγμὸν καὶ ἀντισμὸν τινὰ ἐμποιοῦν τῶν ἀπτουμένων χερσὶ, morsum, aut pruritum excitare tangentium manibus. Eadem κνίδν per metaplasmū dicitur etiam κνὺς κνιδός. Eustathius. ὁδὴ κνίζω, καὶ τινὲς κνίδν ποιοῦν, ὡς μεταπλασσας κνίδα λέγει ὁ Οπτιανός. In vulgari Lexico scribitur etiam κνίδν per n, quomodo scribi apud ^b Gazam annotant. Ea tamen scriptura, nec est apud Hefychium, nec Suidā, nec Etymologum. Nam κνιδάντες apud Hefychium,

A Hefychium, non est suo loco, sed inter κιδαι, & κιδος; adeo ut κιδωτης pro eo reponendum videatur. Ακαληφον quidam, ut annotavit apud Athenæum Dalechampius, interpretantur ἀπολῆσαι τὸν ἀφῶν sensum corruptentem, alij ut Athenæus ἀπαλῶν τῇ ἀρῇ, id est tactui mollem, ac lenem per antiphrasin, cum sit aspera, & infesta. Quocirca ex hoc etymologo manifestum euadit, deprauare in multis locis, apud veteres scribi ἀκαληφον per ὃ præfertim cum Etymologus, & Lexicon quoddam vetus dicant, κνήφον, & ἀκαληφον in penultima per ἡ scribi. ἀφον, & ἀγρίφον (significans σκῆφον) per ἡ. Quin etiam in lexico quodam veteri legitur Ακαληφον τοῦ μὲν φυτὸν δια τῆ ἡ. Τοῦ δὲ ἄεργον ὑπαιθρον, δια τῶ ὕφιλῶ. Iidemque apud Hefychium ἀκαλυφῆ καὶ ἀκάλυφον, ἄεργον ὑπαιθρον. hoc est sine tecto sub dio. Et rursus apud Etymologum ἀκαλυφῆ, ἄεργος ὑπαιθρος. Veruntamen pro ἄεργον ὑπαιθρον scribendum potius videtur authori Thesauri linguæ Græcæ ἀκάλυφον. nam per β scribitur ἡ καλύβη, quo tugurium significatur. ego nil mutandum censeo. nam ἀκάλυφον à litera priuatiua α & καλύπτειν, quod occultare significat, deriuari puto. Μητρίδια etiam appellantur Vrticæ marinæ, fortassis à similitudine quam habet cum pudendo muliebri: & Vrticarum genus semper solum Galli impudico vocabulo vocant: Aristophanis iocus

Erymum.

B est in Lyfistrata:

Ἀλλ' ὦ τῇ θῶν ἀνδρσοτάτῃ, καὶ μητρίδων ἀκαληφῶν.

Sed o testheorum robustissima, & matricularum Vrticarum.

Matriculi nescio qui nominantur ab Ennio in Phagiticis hoc versu, ut citat * Apulæius

Purpura, Matriculi, Mures, dulces quoque Echini.

Bellonius Vrticæ marinas antiquos Colycia, & Coryphia vocitasse scribit. sed nullum nominat authorem. Nos Colycia (alia lectio Corycia, vel Corythia, vel Corophia) inter Mures meminum numerari. Vrticam hodiernis Græcis Colizenam vocari tradit Gyllius, quod (colis) id est pedunculis suis firmiter Dylporum more adhærescit. Bellonius Colycenam scribit, Rondeletius Colycenam. Colybdenam aliqui veterum pro marino pudendo interpretantur. In Italia multi antiquo nomine Latino Vrticam appellant, aliqui flammam maris. Caro marina apud Trotilam, quantum coniectura assequitur Zoographus, Vrtica est. Iouius Vrticæ, & vertibulos non sine errore eosdem tradit.

Matriculi
* Apolog. 1.
Colycia,
quæ Bello-
nio.
Colyzena
Colybde-
na.
Caro mari-
na.
Iouij error.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

DIFFERUNT Vrticæ magnitudine. Hinc duplex genus percipitur teste * Aristotele: alterum corpore paruo, quod cibo aptius est; alterum maiusculo duroque. Vita etiam aut moribus, seu loco: Inde rursus duplex genus eodem authore: Aliæ enim sinuosis adhærent, quæ nunquam à faxis absoluntur, aliæ plana littora amant, quæ suis abiuncta sedibus vagantur. Et alibi:

Sunt item quæ adhærere soleant, (animalia) & quoties libuit absolui: ut genus quoddam eius quam Vrticam vocamus: quippe cum nonnullæ ex ijs nocte absolutæ pascantur. Ea sic ex eodem repetijt * Athenæus: Sunt autem Vrticarum duo genera: Aliæ enim in cauis abdite faxis, nunquam ab illis separantur: aliæ in planis, & æqualibus scopulis commorantes huc illuc transmeant. Os in medio habent Vrticæ, uti tradidit * Aristoteles, quod in maioribus euidentius est. id antea idem * Philosophus in medio corpore statuerat, & in maioribus dixerat esse euidentius. Ibidem etiam tradit. excrementum nulla in Vrtica cerni: sed hac re stirpibus esse similem. * Alibi contra meatum, ut Ostreas habere scribit parte superiore, quo excrementum secedat. Vnde * Plinius: Ora (Vrticæ) esse traduntur (Dale-

* Histo. 5.
cap. 16.

* Histo. 1.
cap. 1.

* Lib. 3.
Os.

* Histo. 3.
cap. 2.

* Histo. 4.
cap. 6.

Excremen-
ta.

* Histo. 8.
cap. 2.

* Li. 9. c. 45

Cur excre-
menta per
superiora
emittat.

Differentiæ
ex Ronde-
letio.

Vrtica par-
ua.

Ex Aristotele procul dubio id transcripsit Plinius, is enim rationem reddens cur excrementa per superiorem partem emittant, more Ostrearum, subdit: Vrtica enim ipsa quasi Ostrearum caro esse videtur inclusa faxo, perinde ac testa. Vrticarum plurimas species commemorat Rondeletius, quas sic diuisit: Vrticarum aliæ faxis, vel cuilibet alteri rei adhærent, aliæ minime. Rursus earum, quæ faxis, vel alteri rei hærent, aliæ perpetua stabilitque sede illic degunt, quæ sunt Vrtica parua in rimis saxorum latitans: quæ Purpuris, & Buccinis adnascitur: quæ cinerea est longisq; cirris constat. Aliæ sedes mutant, & liberè per mare feruntur, natantque (& cum libet faxis hærent,) ut purpurea Vrtica.

Potes.

Semper soluta, liberæque sunt eæ, quas vulgus Potes appellat: ex his vna est, quæ quatuor pedes, siue brachia habet: Altera quæ octo, Polypi brachijs non valde dissimiles. De his omnibus exceptis solutis eodem ordine dicemus hoc capite ex Rondeletio, & si quæ species à nobis, aut ab alijs obseruatæ sunt, addemus, singulis generibus; primum ab ijs, quæ

Vrticæ par
uæ Ronde-
letij descri-
ptio.

saxis, aut simili rei adherentes descriptionem incipiamus. Vrtica parua Rondeletij nucis iuglandis magnitudinem vix superat, ob id parua ab eo dicitur: Tota carnosæ est, cirros breues habet, contracta recti intestini extremum refert, colore vario est. Quædam enim est viridis, alia cærulea, alia subnigra, sed punctis aliquot cæruleis, vel flauis, vel rubris notata. Massilienses Vrtigo vocant, Græcorum vulgus *κοκκιναιαν*, & *καρνευαν*, à quo fortassis Normanni Cul d'asne, Burdegaleses Cubascau. Vrtica autē cinerea, sic appellatur à Rondeletio propter colorem: tenuis est admodum, quia frondem magnam, siue cirros multos habet, carnis parum. In saxos rimis viuunt: comam semper explicatam habet, nec vnquam contrahit: reuera tamen Vrtica est: acrius enim pungit, ac mordet, si diutius manibus contrahitur. Tertium Vrticæ genus, nostri, inquit Rondeletius, purpureum siue phæniceum

Vrtigo.

Color.

Rosæ vrti-
cæ genus.

Rosam appellant: alij Posterol, quod contracta recti intestini extremum cum musculo sphinctere, siue podicem referat, quem Posterol nomine intelligunt, quòd posteriore loco situs sit: alij Poussépîe Britannorum, alij Cul de cheual vocāt. Est autem hæc primæ similis, nisi quòd frondem, & longiorem, & copiosorem habet. Cæterum Poussépîe Britannorum, Bellonius Pollicipedes nominat, & vulgo apud Gallos Poussépîeds, ac eos sic vocari tradit, quos Rondeletius Balanos facit, quod pollicum in pedibus similitudinem habeāt, racematim Oceani cautibus adherentes. Idē author de Vrtica agens, duas tantum species Vrticæ prædictas Rondeletij descripsisse videtur, dū sic de ea scribit: Hanc circa Normanniæ littus obsecro vocabulo Cul d'asne à cirrorum contractione, atque explicatione appellant. Græcum vulgus cum terrestrem Vrticam Zuchindas vocet, marinas tamen Colicenas nominat, antiquum vocabulum imitatum, quo ipsas etiam marinas Vrticas Colyctia, & Coryphia vocitabant. Maris potius deiectionem, quàm magni fieri debeat. Plures eius obseruantur species. Quædam enim rubro colore suffusa est, altera magis cærulea, granulis in gyrum circumflecta. Vtraque marinum tuber contracta refert, explicata cæsariem, totum corpus rotundum ambientem. nam infinitis cirris antennarum papilionibus, aut scarabæi crassitudine constat. Contracta porro Vrtica orbicularis est, aut teres: scopulis littoralibus (ijs potissimum marinis tractibus, qui ventorum impetum minus sentiunt) tam pertinaciter inhaeret, vt nisi primo impetu diuellatur, vix postea nisi in frustra concisa dirimi possit, adeo suas trichas arctissimè contrahit. Certum est Vrticas Cochlearum modo in mari serpere, ac moueri, sed id quidem parcius. Porro vtriusque moles magnitudinem iuglandis raro explet, cirros habet molles, duos digitos oblongos, tenerimos, gracillimos, ac fragiles, insigni hac dote à natura præditos, vt quicquid attingerint, suis acetabulis retineant. Hæc Bellonius, cuius Vrticæ explicatæ, & contractæ icones etiam addidimus. Nos aliam figuram subiungimus in qua contractæ Vrticæ species cernitur pronè, & supinè depictæ. Hanc sequitur cineræ Rondeletij congener. Saxis enim & hæc adnascitur, & colore cinereo est, curris admodum tenuibus. Quæ deinceps depicta exprimitur in medio earum trium, cum Rondeletij rubra conuenit: est enim ex purpureo colore violacea, sed quia non nihil differre videbatur, eius iconem adieciimus. Prior forte fuerit ex leporis marini genere, coloris etiam partim purpurei, partim albi, nouissima pilei ferè forma colore tota coccineo, excepta summitate, quæ est viridis cum nigra rotundaque macula. Quartum Vrticarum genus facit Rondeletius, quod instar Holothuriorum testis alienis adnascitur, & maximè purpuris. Pars exterior dura est, & rigidiuscula, spissiorque quàm in alijs Vrticis. cirros breuissimos in ambitu habet, in exterioribus eius partibus filum longum deducitur purpureo colore, tam iucundo tamque fluído infectum, vt cum pretioso illo purpuræ succo cernit. Idcirco opinatur Rondeletius hanc Vrticam purpuræ adhaerentem à cane Herculis demorsam fuisse, quæ tam excellenti suauique colore rictum dentesque canis illeuerit, vt negarit puella quam deperibat Hercules, fore vnquam eum optati compotem, nisi prius eo colore infectam vestem dedisset. Inde purpuræ colorem inuentum fuisse. Et enim si mortuam purpuram dentibus arripuit canis, iam vnà cum vita succus ille euolat: si viuam, ea vndique ita munita est, tum testa clauata, tum capitis operculo, vt vndique ab omnibus iniurijs tuta sit. Præterea purpura tanta est duritie, vt dentibus canis robustissimis minimè cedat. Fuit & in Lepade compertum Vrticam nasci: de hac ad me Neapoli scripsit Ferrantes Imperatus. In dorso esse sex rimas apertas stellam æmulantes: in medio dorsi foueam paruam, cum figura quadam inclusa Conchæ Rhomboidi simili, sustinerique à la-

Digerfitas.

Serpūt per
mare.Purpuræ in
uentio.Purpura in
Vrtica co-
pecta.

teribus

teribus lepadis mediante membrana continua, & cavitatem quæ est in animali, non habere aliud intermedium quàm membranam. A parte anteriore conspici fructum Lepadis instar penicilli pictoris inter se reuoluti. Duas alias Vrticæ species nobis depictas exhibet Zoographus, sine vlla descriptione, à Cornelio Sittardo ad se missas ex Italia, opinor rectius ad primas à Rondeletio descriptas posse referri. vti etiam quam ego hic addidi colore ex albo & ferrugineo variam, triplici aspectu depictam. De solutis Vrticis sequenti capite trademus. nam ea quæ de Vrticis commenta sunt à veteribus, potius ijs conuenire puto, & attribui, quæ alicui rei adnascuntur.

Vrtica parua Rondeletij.

Vrtica cinerea Rondeletij.

Vrtica rubra Rondeletij.*Vrtica explicata* Bell. *Vrtica contracta* Bell. *Vrtica contracta* nostra. *Vrtica marina saxo innata.*

Vrticæ quartæ species Rondeletij.

Lepori marino congener, nu. 1.
Vrticæ rubræ Rond. congener, nu. 2.
Vrtica pilei figura, nu. 3.

Vrticæ species duæ, quas in Italia pictas Zoographus accepit à Cornelio Sittardo.

L O C V S.

DIVERSA diligunt loca, & in varijs generantur, secundum specierum diuersitatem. Quædam enim nunquam absoluuntur, sed saxi's semper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus & planis locis gaudent. Secundum Vrticæ genus Aristotelis, quod corpore est maiusculo & duro, circa Eubœæ Chalcidem gignitur teste ^a Philosopho. In Oceani saxi's & maximè in Santonico sinu frequens est Vrtica parua Rondeletij. Eius autem cinerea in scopulis Fresconij's Agathensis sinus reperitur. integra à saxo auelli non potest, tum quia tenaciùs hæret, tum quia mollior faciliè discerpitur. Rubra autem quam idem Rosam appellari scribit, saxi's aliquando hæret, aliquando soluta vagatur. Vidit enim huiusmodi Vrticas cum alijs piscibus captas retibus, quod non contingeret, si saxi's perpetuo affixæ essent: quoniam cum hærent, potiùs discerpuntur, quàm auelluntur.

^a H. 4. c. 6.
Vrtica par
ua.

VICTVS.

ISCICVLIS fortè incidentibus veltuntur teste ^a Aristotele. Et ^b Plinius carne eas vesci scripsit. De saxo, inquit ^c Philosophus, quasi de testa viuit, & præternantes pisciculos excipit, retinetq; sicut manu admota hominis agi dictum est, deuoratque in hunc modum quæcunq; nacta est esculentæ. Absolui etiam saxi genus quoddam Vrticæ (vt modo dixi) notatum est, quod & echinos, & pectunculos, in quos offenderit, corrodit.

^a Hist. 8.

^c 2.

^b Li. 9. c. 45

^c Hist. 4.

cap. 6.

ORTVS. NATVRA.

B

ODVS idem gignendi ijs est, qui testa inclusis: per rimas enim & caernas, & fauces saxorum oriuntur, vt tradit Philosophus. Victum eodem auctore quamuis in humore exerceant, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aëris, vel humoris recipiunt. Cornelius Sittardus ad Zoographum scripsit Vrticæ, quæ Cochleis & saxis adnascuntur, cum abrumuntur, mutare colorem. Peculiaris eis modus venandi pisciculos: teste Aristotele: Sentit, Vrtica, inquit, & manu admotam corripit: adhærescitque perinde ac Polypus suis brachijs, ita vt caro intumescat. Os medio in corpore continet, & de saxo quasi de testa viuit: & præternantes pisciculos excipit, retinetq; sicut manu hominis admota dictum: deuoratque in hunc modum quæcunq; nacta est esculentæ. ^a Plinius quoque Aristotelem secutus ait: Contrahit ergo se quàm maximè rigens, & prænatante pisciculo frondem suam spargit, complectensque deuorat. Alias marcenti similis, & iactari se passa fluctu algæ viæ, contractos (contractos piscium quidam manuscriptus codex) attrituque petrae scalpentes pruritus (Dalechampius legit petras scalpentes ob pruritus) inuadit. Eadem noctu pectines, & echinos perquirendum admoueri sibi manum sentit, colorem mutat, & contrahitur. Tacta vredinem mittit, paulumque si fuit interualli, absconditur. Hæc ille, qui & alibi aiebat vim illis mordacem pruritu inesse, eandemque quæ terrestris Vrticæ: quod ante eum scripserat ^b Aristoteles, inquiens: Non ore, sed tactu totius corporis mordet (& pruritus excitant instar herbæ Vrticæ) quod & Scolopendræ marinæ faciunt. † Aelianus non tam acrem vredinem concitare memorat, quàm Scolopendram, ^c Oppianus:

Victus:

Vt pisciculos venentur.

^a Li. 9. c. 45

Colorem quado mutat.

^b Hist. 9.

c. 37.

Pungere,

more Vrticæ herbæ.

† Lib. 7. de

anim. c. 35.

^c Lib. 2. de

pis.

*Est infame pecus Ponti Scolopendra marina
Corpore terrestri similis, sed damna doloris
Hæc maiora facit, si quis modo cominus illam
Attigeris, feruescenda prurigne corpus,
Qualem Vrtica facit cognomine victa doloris
Piscanti infesta est.*

Quocirca Diphilus Siphinius apud ^d Athenæum tradit eos, qui Vrticam marinam colligunt, & conquirunt, manus primum inungere, ne à pruritu, aut vredine infestentur.

^a Lib. 3.

D

PROVERBIA.

RISTOPHANES in Vespis iubet ἀπὸ τῆς ὀργῆς τὴν ἀναλήφει ἀφ' ἡλιδας: hoc est ab ira auferre Vrticam. Scholiastes interpretatur asperitatem, & mordacitatem. Chrysippus apud ^a Athenæum πρὸς τὴν καλὴν tradit huiusmodi sententiam: Μὴ ποτ' ἔλαιον ὄντι ἀκαλήφει ὄχιον χαμᾶνος ἄρα: id est ne quando comederis oleam, quum habeas Vrticam hyberno tempore. Oportet illum sentire de herba, non de pisce, inquit author adagiorum:

Ab ira auferre Vrticam quid.

^a Lib. 10.

De Vrticæ

ei prouerbum.

Nec usum adagij video, nisi si quando significabimus extremam victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidem adhibeatur aliquid condimenti. Mihi quidem, vti etiam Zoographo de Vrtica marina potiùs, quàm de herba sentire videtur prouerbum. Herba enim hyeme vel non extat, vel inepta est cibo per id tempus: Marina autem hyeme, & capitur, & commendatur, ac pro paradipnio habetur, seu condimento quodam, sicut & oliuæ, estate autem

inepta

^b *Hist. 4.*
^{c. 6.}
Cato earū
quādo me-
lior.

inepta est esui, quod tunc marcescat, ut his verbis testatur ^b Philosophus: Sunt omnes hybernus mensibus carne constante atque rigidiuscula: at aestate rarefcunt & resolvuntur: premadent enim & marcent, ut si tetigeris, facili discerpantur atque dispereant. denique nulla tantisper euelli integra potest: ac astus impatientia saxa subire interius solent. *Ὁσπερ ἀκκαλῖφας ἐδίων προῖ χελιδόνων ἐκλινται:* id est veluti *Vrticas edens ante hirundines furia beris:* Chorus in Equitibus Aristophanis ad Alantopolam: Vbi Scholiastes: Ante hirundines dixit, quoniam post hirundinem (vère exacto) Vrtica non sunt edendo. Sensus est acutissimo solertissimoque ingenio (ac si Vrticas primo vère edisses: tanquam & illæ sua acrimonia ingenium, sicuti & nasturtium, (acuant) furatus es: hoc est, callidissimus fur es, quamquam autem Scholiastes, tum pro herba, tum pro marino animali Acalephas hic interpretetur, de herba tamen omnino fensisse videtur Comicus, ut placet Zoographo, hæc enim dum tenera est vère primo editur, Vrtica marina hybernus mensibus in cibo præfertur.

V S V S I N C I B I S.

^a *Lib. de*
Pythagora
Sym.

Pythagoras cur non
ederet Vrticas.

^e *Lib. 3.*

OMEDEBATVR olim Vrtica, ut nunc etiam: quanquam Pythagoras teste ^a Giraldo præceperit discipulis suis, ut abstinere, quod Veneris stimulos afferre diceretur; vel ut alij volunt, quod Hecate sacra sit, quemadmodum & trigla quoque. Philippides in Amphiarao apud ^b Athenarum:

Ὁσπερ ἀκαλῖφας, λεπιδας παρ' ὅντα μοι

Ostrea mihi, Lepadas, Vrticas apposuit:

Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, coena hæc fuit: Ante coenam Echinos, Pelorides, Balanos, Vrticas. &c. Macrobius.

Mibi festa luce coquatur

Vrtica & fissa fumosum sinciput ante:

Sus cur na-
tus.

Quādo sint
meliores.

^c *Lib. 7. de*
anim. c. 35.

^e *Hist. 4.*
cap. 6.

Vrtica par-
ua.

^a *Lib. 4.*
Apparatus.

^f *Lib. 3.*

Iuuenalis, qui iubet his versibus vitem cibum parari; sed de Vrtica an de animali accipienda sunt, dubitatur. Chrysippus, ait Porphyrius, dicebat, suam non aliam ob causam a Deo factum esse, quam ut mactaretur (in cibum homini: ut verò iuris etiam, & veluti obiter accidentium ciborum (*τῶν παρακινῶν*), copia nobis decisset, omne genus Ostrea esse facta: item Purpuras, Vrticas, & varias alium formas: Post æquinoctium Vrticarum genus esculentius esse scribit ^a Aelianus: intelligit autem æquinoctium quod sit hyberno tempore, quo eas etiam summopere laudat ^d Aristoteles, ut dictum est. Et cum duplex genus Vrticarum statuatur, vnum corpore paruo, alterum grandiori & duro, hoc cibo ineptius, quam illud esse tradit. Descriptus à Bellonio, præterquam quod exocorti, & nulli audissimè appetant, etiam Græci hodierno tempore libentissimè comedunt ob lentam mucilaginem, quam limacum modo emittunt. In dilicijs habetur Vrtica parua. Rondeletij apud Santones, ubi frequens nascitur in saxis Oceani. Rubra autè ab eodem descripta esculenta etiam est, sed prædicta durior. Carne multo duriore est quartum eius Vrticæ genus, ideoque à mensis rejicitur. ^e Apicius in apparatu apuæ, sine aqua: Desuper, inquit, leuiter compones Vrticas marinas, ut non cum ovis misceantur: impones ad vaporem, ut cum ovis ebullire possit, &c. Huc referendus Plinij locus, ubi ait: Alex peruenit ad Ostreas, Echinos, Vrticas, Cammaros. Græci, ut author est Bellonius, hoc tempore plurimas Vrticas ligneo veru trāsfixas, & aliquantulum asatas primum ex sale, & aqua feruēfaciunt: deinde farina conspergunt, & ex oleo vel butyro in sartagine frigunt. Apud Santones, & Italos primum albutæ, & leuiter coctæ friguntur. Diphilus Siphinius apud ^f Athenæum, scribit Vrticam aluo ducendæ idoneam esse, prouocare lotium, ventriculum iuuare. Vrtica, & oua Echinarum, & eiusmodi, succumimenti parcum, & humidum, præbent: sed qui alium soluatur, & vrinam moueat, Mnesitheus. Vrticæ inquit Xenocrates, gratæ sunt ori, & stomacho non mediocriter ineptæ (gustui iuuas, sed stomacho admodum insuauas sunt VVottonus: Diphilus tamen *εὐσμάχως* facit, hoc est stomacho aptos:) sed asatæ elixis accommodatiores (asatæ elixis ad aluum mouendam magis idoneæ VVottonus, quod non probat Zoographus.) Aluum cient vrinamque; magis mouent, quæ post purgationem exortæ iuxta calculos (quæ lapillis adhærent, vrinam magis cient, VVottonus:) lotæ & perexiguo sali mixtæ, atque ita parum aspersæ sunt, ut mediocriter mandari possint, & asatione concretæ, aut verubus, aut curculis super carbonibus maluæ, aut sarmentorum, ut valenter soluatur. Cum passo autem, aut vino mulso, gustum excitantes facili concoquantur, faciliq; excernuntur, quæ verò ex passo,

A passio, & oleo elixantur, cum alio etiam condimento (forte sine alio condimento, Zoographus) id quidem seruant, vt lubricæ sint, atque attrahant sed & expleant & difficulter concoquantur, & alium magis relaxant (quæ autem coquantur in passio vnâ cum oleo, lubricum quidem illud retinent, aliumque cient: sed ventrem replent, & difficulter in ventriculo conficiuntur, VVottonus:) Hæc Xenocrates apud Oribasium interprete Iohanne Baptista Rasario.

VSVS IN MEDICINA.

V pilos disperdant aliqui, teste ^a Galeno, medicamentum componunt ex ^a Lib. 1. de marinis Scolopendris, Vrticæque marina, Stellis marinis, nitro, & amurca comp. med. ad hæc mixtis: ^b Plinius Psilothrum esse dicit Vrticam marinam cum ace- sec loc. to scyllite. ad hoc in oleo coqui, ait VVottonus. Aiunt eandem in vino pot Lib. 32, tam calculosis prodesse, vt author est Galenus. Caro marina miscetur à c. 10. Trotula medicamento ad maculas oculorum. fuerit autem fortassis hæc Carnis va sus. Vrtica, quæ testam non habet, sed carnem nudam, interiori Ostreorum carni similem.

DE VRTICA SOLUTA,
POTTA MARINA VVLGI.

Cap. II.

SYNONYMA.

QUÆ semper soluta per mare fluctuat Vrtica. Italis obscena voce Potta marina, dicitur, Græcis Mongi hodie inhoneste etiâ vocabulo, quòd, vt scribit Bellonius partibus verendis admota, pruritû, ac Venerem, imo etiam ampullas excitet: Gillius turpi eo nomine in Italia idcirco appellari tradit, quòd speciem quandam mulieris vuluæ representet. Ligures hanc appellant Capello di mare: Massilienses Capeau carnu, quasi dicas pileum carneum. Massarius, Gillius, & Bellonius Pulmonem marinum nominant, contra quos rectè disputauit doctissimus Rôdeletius, vt postea clariùs à nobis diceatur. A Germanis Occano finitimis Meerfchum, vocari audio, & à Belgis Snottolf, Sequabbe, Hispanis, vt notat Matthiolus Natura de Vieya, & Capacha de Velha. Potta mari na Mongi, Pulmo marinus.

GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.

DE hac Gyllius in hunc modum: Cùm iacent, omaso similes sunt: cùm eriguntur pulmones videntur: tanquam vitrum translucent: cùm suspensi tenentur, quandam imaginem Polypi gerunt: nisi (quòd) brachia tenuissima, & crassissima habent: Cùm autem eos secuissem, nihil in ea parte, quæ Polypi ventri respondet, repperi: Vbi verò membratim dissecuissem, in ijs partibus vnde pedes exoriuntur, quosdam meatus harenarum plenos vidi. Adeo omnino lucidi, & tanquam vitrei sunt, vt sine sectione interiora omnia videre possis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiuntur, tamen cùm non sint esculentis, à prætereuntibus præclarè contemnuntur. formam eis supernè rotundam, infernè concavam, esse refert Malsarius, vt Côchæ videri possint: cirros ex imo emittere ad modum Polypi. Duo huius Zoophiti genera facit Rondeletius. Primum quintum Vrticæ genus octo cirris, alterum sextum, quatuor tantum cirris præditum: primum sic describit: Pars vna veluti fungosa quædam malsa, rotunda, caua, in medio perforata, purpurea veluti fasciola ambiente, pileum planè refert: altera parte Polyporum pedibus

Vrtica quinta species Rondeletij.

Vrtica sexta Rondel.

dibus similis est: octo enim pedes habet
 crassiusculos, extremis partibus quadra-
 tos in acutum definientes, nullas interio-
 res partes distinctas habet. Corpore est
 adeo pellucido, & splendido, ut oculos
 offendat, & hebetet. Ad eam magnitudi-
 nem accrescunt, ut pileos quibus viato-
 res uti solent, superent. Alterum genus
 quatuor duntaxat pedes, seu frondes ha-
 bens, qui folijs achanti comparari pos-
 sint, est in altera parte lineis aliquibus
 stellatim dispositis. Huius generis illa
 quoque videtur, quam ita descripsit Bel-
 lonius: Mollis quidem & albus corpore
 cartilagineo, ac cristalli in morem pellu-
 cido, quod in mucorem facile resoluitur.
 Cibum habet instar dimidiatae sphaerae
 figuram, glabram, pollicis crassitudine:
 cuius pars interna nervis rectis à medio
 incipientibus, quasi strijs fulvi coloris in
 gyrum radiatur, quibus se diffundit, &
 constringit: qua corporis commotione
 aquam concutit, & nunc in primum, nunc
 in supinum effertur. Pinnarum vice pin-
 nis tenuibus atque aegre conspicuis in or-
 bem communiter, ut Lepus marinus. Cru-
 ciformes quoque cirros, striatos, crassos, in
 modum stellae radiatos, numero quater-
 nos, parte interna natationi accommo-
 dados habet: quos ut exactè conspicias,
 erit in lebetem aquae sincerioris conij-
 ciendus: qui si supinus deoluatur, mul-
 tas fissuras in radice cirrorum ostendet.
 Os quoque habet parte prona situm, quo
 ea quae venatur, absorbet, in quem usum
 quatuor cirri ad eius latera subiacent, co-
 loris sinopidis, quasi eius branchiae essent
 vel intestina. Hinc fit, ut intuentibus pul-
 monem in mari pabulandi gratia diua-
 gantem grandis videatur quasi pituitae
 globus: qui vnicui tantum colorem re-
 ferret, nisi rubris illis quatuor circulis
 sigillaretur, & ea cruce, qua interna pars
 striata est, distingueretur, Haec tenus Bel-
 lonius. Sed ad primum genus referenda
 est ea Vrtica, cuius iconem nobis exhi-
 buit Matthiolus, sub nomine Pulmonis
 marini, item ea cuius nos picturam da-
 mus pronè, & supinè. Quanta autem sit
 harum differentia inter se facile è pictu-
 ra oculatus lector colligere poterit, ideo nos ab utriusque descriptione super sedemus.

Pulmo marinus Matth.

Potta marina, vulgò prona & supina parte.

N A T V R A.

QMNES pruritus in pudendis & vredinem in manibus mouent, & acrimonia sua Venerem extinctam, & sopitam excitat, qua maximè de causa cum Vrticis numeratæ sunt, teste Rondeletio. Bellonius Pulmonem suum nil præter aquam resipere ait: os tamen leui calore incendere. Naribus quoque admotum, marinum virus olere, fargos, melanuros, scaros, sparos, auratas, & id genus piscium eo vefci, in frustra descisum, ac in mare reiectum viuere nihilominus, ac moueri: extra mare autem exanimem apparere: Emortuum in alto mari, ac in litus reiectum, transparentem glaciei similem.

P R Æ S A G I A.

CONSPECTAS plerunque vndis supernatantes futuram maris procellam præagire. ^a Matthiolus tradidit. Contra Bellonius mari commoto, & spumantibus procellis irritato deorsum ad imum ferri, pacato verò ac bene tranquillo passim solutas vagari. ^a Com. in deof. lib. 2. 6. 36.

V S V S.

QUOD si ijs virgæ baculi que perungantur, noctu facium accensarum more lucem edunt, ut idem author est.

DE PVLNONE MARINO.

Cap. III.

INTER Testacea Pulmonem marinum habuisse videtur. ^a Aristoteles. Nam quodam in loco tractans de Testaceis spontè prouenientibus (quod indicat initium sequentis capituli) Pulmonum mentionem facit inquit: Quin etiam qui Pulmones appellantur spontè proueniunt: Sed ait Rondeletius hoc loco eodem modo Testaceos Pulmones intelligere oportere, quo Holothuria, Tethya, Stellæ: id est corio duro contextos. ^b Plinius hæc Zoophyta facit: Multis, inquit, eadem natura quæ fructi, ut Holothurijs, Pulmonibus, Stellis, ^c *lib. 9. c. 47.* ^a *Lib. 9. c. 47.* ^b *Lib. 9. c. 47.* ^c *Lib. 9. c. 47.* dicuntur genera quædam in mari viuientia, sed absque sensu, Hesychius.

AE Q V I V O C A.

RAMICES teste Nonio Marcello, dicuntur Pulmones, vel hernia. Plautus Mercator: Tui causa rupi ramices, atrum dum sputo sanguinem, & Varro Trihodite: Prius quam in Orchestra Pithaulæ inflet tribias domi suæ ramices rumpit: sed in ijs, quæ hic adfert Nonius testimonijs, ramicis nomine nō pulmo (hoc est vicus illud leue, & spongiosum, in quod tanquam follem spiritus in respiratione recipitur, ad cordis temperandum colorem) sed bronchocele intelligi Zoographo videtur.

S Y N O N Y M A.

ΠΛΥΜΟΝΙΣ Atticè προπνυμόνις dicuntur ab Aristotele. Latine Pulmones vocant. ^a Plinius: alibi idem Zoophytum Halipneumonem appellasse videtur. ^a *Lib. 9. c. 47.* Germanis eiusdem significationis vocabulo Meerlungg vocari poterit. Interpres Kiranidis Pulmonem marinum exponit Cunnum marinum: sed sic nūcupant Vrticā solutā, de qua superiori capite egimus. Vnde existimo hūc interpretē, ut multos alios, nempe Malsarium, Gilliū, Belloniū, hanc Vrticā Pulmonem marinū veterū (ineptissimè tamen) putasse. Nam Pulmo marinus, vel à Pulmonū nostrorum figura, vel ab eorundē substantia laxa, & molli foraminulifque plena, nominatus fuit: hæc autē Vrtica nihil cū pulmonis figura, aut substantia simile habet. Præterea cū huius Vrticæ substantia perquā sit mollis, & pituitæ concretæ similis, quæ in aquam abit, in cinerem redigi.

digi, nec in aqua decoqui corpore aliquo supeſtite poſſit, verus Pulmo eſſe non poterit, E quem decoctum in aqua commendant medici, itemq; eius cinerem.

DESCRIPTIO. NATURA.

Quid ſit.

Locus,

PULMONIS marini hitoriam adeo paucis complexi ſunt veteres, vt quidnam ſit à multis hæcenus dubitetur, patet tamen ex prædictis carnoſam eſſe ſubſtantiam. Nos, inquit Rondeletius, cum illa quæ faxis affixa ſunt, diligentius rimaremur, & contemplaremur, inuenimus ſubſtantiam quandam illis hærentem, corio duro, & nigro inteſtam, intus mollem fungoſam, & fiſtuloſam, ſpongiarum aplyſiarum modo. Ea in faxorum rimis naſcitur, cuius imaginem non exhibemus, quia commodè exprimi non poteſt. Vel Pulmo

Pulmo marinus Rondeletij.

• Lib. 3. c.

35.

• Lib. 4.

marinus dici poteſt, corpus quoddam rotundum, pilæ marinæ modo viſcens, foris ſubſtantia ſeltro ſimile, intus totum fiſtuloſum, veluti ſpongia aplyſia. In mari aqua plenum eſt, & graue: extra mare in ſe concidit, & flaccēſcit: in faxorum rimis deliteſcit, & inter algas. Ego potius has Vrticas puto, & ad eas hirsutas, quarum primo huius libri capite mentionem fecimus, referendas. Nam Pulmones per mare feruntur, vbi imminet tempeſtas: quod ſcripſit etiam ^a Plinius ſic inquiens: Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemē portendunt. Et Ephēſius interpres ^b Ariſtotelis de partibus animalium, & ibidem etiam Philoſophus, quanquam Zoophyta ſint, & fruticis naturam vuant, non tamen adherere ſcribunt, ſed absoluta

eſſe, ſicut etiam in plantis quædam, vt epithymum, & epipetrum.

P R O V E R B I A.

Vitam Pulmonis marini viuere quid.

In Philebo.

Inter teſtacea poni-
tur.

Pneumo-
nia.

Ὁ βίον πνεύμονος θαλασσίη, id eſt vitam Pulmonis marini viuere. Prouerbiū eſt in eos, qui otioſam, & ſecuram nimium, ſtolidamq; vitam degunt, ſine ſenſu ferē, ſine præſentione vlla futuri, ſine præteriti temporis ratione. Poteſt etiam appoſitè dici in hominem ebrioſum, & abdomini, *καὶ ὑπογαστρίῳ ἐπιθυμίας* (vt Aretes Caſariēſis loquitur) addictum, farcire corpus ſolū prom-
prum, ingenij viribus nulquam vti. Plato, *ὅτι δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλὰ τινος πνεύμονος, ἢ τῶν ὅσα θαλαττία μετ' ὁρεῖται ἐμψυχὰ ἐστὶ σαρμάτων*: Id eſt, Non hominis, ſed Pulmonis cuiuſpiam vitam viuere, aut alterius marini generis, quod inter Teſtacea corpora animatum eſt. Vbi notabis hoc loco Pulmonem inter Teſtacea à Platone poni. Vſus etiam eſt eodem prouerbio Synceſius Ptolemaidos. Epicoſ. lib. de regno, *βίον ζῶντας θαλαττίῳ πνεύμονος*, id eſt vitam viuētes marini Pulmonis: loquitur autem de voluptarijs hominibus, qui in ganeæ libidinumq; vſu ſumnum bonum ponunt. *Βλάκην* Græci hominem nimium ſimplicis ſtolidiq; ingenij appellant (metaphora ducta) à piſce quodam ſiluro ſimili, ſed adeo vili inutiliq; vt ne canes quidem guſtare dignetur. Hinc quarto de Republica (Plato nimirum) *βλακικὸν τε ἡμῶν τὸ πάθος, ὡς ἐλέγχοι τὶς πνευμονιδὲν, ἀπὸ τῆς θαλαττίου ζῆν ὄντος ἀναρῶνται, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ κύμει χορίῳ τῆς βλακίας, δὲ μνημονεύει καὶ Ἀριſτοτέλης*, id eſt, Ignauia noſtra ſeu ſtoliditas, quam quis pneumoniā dixerit, ab animali marino ſenſu carēte, vel vt alij volūt, à regione propē Cumā Blacia dicta, cuius & Ariſtoteles meminit, Suidas. Vnde verbū *βλακίῳ*, exponūt pigritar, tardare offitanter, negligēt aliquid facere, & forſan Pulmo marinus quoq; quāuis animal eſſe videatur, tardius tamē & pigrius eſt, quā animalium naturę cōueniat: vt inde Plautus fortē in Epidico dixerit:

Dij immortales foccos iuſſi adimere pedibus.

Pulmo enim, quod perhibent, prius veniſſet, quam tu adueniſſi mihi.

Author adagiorum prouerbiū accipit in homines lentos, & ceſſatores: opinor, inquit, quod Pulmo, cum perpetuò moueat, nunquam tamen loco ſe promouet: quod de animalium reſpirantium pulmone intelligit. Zoographus ad pulmonem Zoophytum adagij originem referri poſſe arbitrat̃.

VSVS IN MEDICINA.

COMMENDATUR imprimis ad pilos euellendos, aut prohibendos ne nascantur. ^a Plinius, Iecur etiam (thunni) tritum (inquit) mixtaq; cedria (psilothrum est) plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros mangoni-

^a Lib. 321
cap. 10.

zauit Salpe obfetrix. Eadem vis est Pulmonis marini. Idem quoq; tradi-

^b Li de ani-
mal. 13. ca-
pit. 27.

dit ^b Aelianus, his verbis: Iam verò si quis qui nondum excefferit ex extre-

Cinetis via

ma pueritia, Thunni sanguine illinatur, non pubescet: hoc idem torpedo

& marinus Pulmo efficiunt. Nam in aceto putrefactis eorum carnes & mento aspersæ, su-

gam pilorum facere dicuntur. Pulmonis marini cinis alligatus, inquit Plinius, egregie pro-

fluuiâ purgat, hoc est vt exponit Rondeletius, menses promouet. Idem tradit Pulmonem

marinum decoctum in aqua calculosis mederi, pernionemq; emendare ex oleo, ad pernion-

es & podagras commendat Dioscorides recenter illitum. Pulmo marinus impositus pe-

dis podagras & chymethla sanat, suffita verò ossa eius auertunt omne malum, sicut &

Stella, ex Kiranide.

VSVS IN VARIIS.

IGNVM si eo confricetur, ardere videbitur, teste ^a Plinio, adeo vt facu-

^a L. 31. c. 10

lam ita præluceat; videtur dicere, inquit Zoographus, confricatum eo li-

gnum ita ardere, vt sua luce faculam quoq; vincat. Thitini (lego Thynni,

nam & litterarum ordo consentit, & mox plura sequitur de Thynna) ocu-

los & Pulmones marini (marinos) si quis truerit & conspexerit (conspex-

erit) in tecto domus serò, putabunt qui in domo erunt (vel vndeunque

rectum aspicientes) se stellas videre. Si autem virgam vnixeris deambulans serò, cum luna

non lucet, putabunt lumen de virga emicare. Si verò in muro vel in charta depinxeris fe-

ram, aut imaginem aliquam videntes admirabuntur, ^b Kiranides.

^b Lib. 4.

DE HOLOTHURIIS. Cap. IV.

SYNONYMA.

HOLOTHURIA à Tethyis differe facile ex Aristotele probari potest,

difficuler ex eius interprete Theodoro Gaza: is enim quodam in ^a loco

Gazæ incò-
stantia.

Tethyia veritula & callos conuertit; Holothuria verò Tubera. alibi Te-

^a Lib. 4. de
par. c. 5.

thyia vertit callos. rursus alio in loco omnia hæc Latina nomina Holothu-

^b Li. 1. Hi-
stor. c. 11.

rijs tribuit, insuperq; de suo addit: Tota ipsa (Holothuria dico) simplici

mitiori; testa operata esse. Hæc itaque nominum confusio magnas tene-

bras doctis viris, qui eius versionem sequebantur, offudit, Belloniumq; errare coegit Ho-

lothuria & Tethya confundentem, item Massarium, quamvis hic diuersas res ex Plinio sit

suspiciatus. Niphus non tantum cum Tethyjs Holothuria, sed etiam cum Vrticis confudit

Ολοθουρία Hefychio & Varrino est genus animalis marinum. Vocabulum compositum

esse apparet: sed vnde, non video, inquit Zoographus. Θουρία & Θουρα Hefychius inter-

pretatur impetuofum, salientem, bellicosum, audacem, fortem, magnum, validum, libidi-

nosum, cupiditate in aliquid procliuem. Sic & Θούρος Arys dicitur, & Θούριδος ἀλγής

τῆς παλειμῆς, ἀπὸ τῆς θούρας ὅ ἐστι πηδῶσα. Sed θούρης libidinosum significat, & θού-
ρίτρα δχίαν & θούρε genituram. Holothuriorum quoque meminit Plinius ac ea inter

Niphi er-
ror.
Erymum.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRPTIO.

A Tethvis
quid differ-
unt.
* Hic. p. 1.

RAVCISSIMA sunt ab Aristotele & Plinio de Holothurijs tradita, ab alijs nihil: quia in cibis non recipiuntur, sed in littoribus neglecta iacent. Saxis non hærent, qua in re maximè differunt à Tethvis: authorè habeo Aristotelem qui sic scribit: Πολλά δὲ ἀπολιγνύμενα μὲν ἔστιν, ἀκίνητα δὲ ὅσον ὄστρεα καὶ τὰ καλούμενα ὀλοθούρια: Multa saxis quidem soluta sunt, sed immobilia vt Ostrea, & quæ vocantur Holothuria. Aspero corio conreguntur. Rondeletius duas nobis icones Holothuriorum exhibuit, cum his descriptionibus: Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtusum est & planum, in quo

Holothurij prima species Rondeletij.

conueniat, Holothuriorum speciem esse putat. Altero extremo caput discretum habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cuius vtraque parte duæ sunt appendices pedum, pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum desinens, ad quam à ceruice producta est linea: altera latior vbiq;e. Harum beneficio motum aliquem habere videtur, cuius prorsus expers est primum genus: quod aliquando acetabulis suis, saxis hæret, sed soluitur. Secundum hanc speciem Rondeletij genitilis virilis quandam speciem præ se ferre ait Zoographus: vt Holothuriorum nomen dictum videri possit, quasi toto corpore ad huiusmodi speciem sit conformatum.

Holothurij altera species eiusdem.

N A T V R A.

LANTAS potius esse Holothuria censet Aristoteles, quam animalia, sic enim loquitur: Quæ autem Holothuria vocant, & Pulmones, atque etiam plura eiusmodi alia in mari, parum ab ijs (plantis) differunt, sua ipsa absolutione. Viuunt enim sine vilo sensu, perinde ac plantæ absolutæ. Nam in terrestribus plantis sunt nonnulla eiusmodi, quæ & viuunt, & gignantur, aut in alijs plantis, aut absoluta, quale est quod Pernasus fert, vocatum à quibusdam epipetrum. hoc enim diu viuere potest, etiam à paxillis suspensum. Hæc ille.

D E T E T Y I S. Cap. V.

S Y N O N Y M A.

Tηθυσ, & Τηθυσ rectus singularis à Græcis effertur, vt τῆθυσ, & πορμυον. Pro τῆθυσ per α apud^a Aristotelem in penultima repono τῆθυσ. apud quem & τῆθυσ, & τῆθυσ legimus. In^b Plinij codicibus quibusdam leguntur Tetheæ in sceminino genere, vt mulsæ: Hæ, inquit, fugentes, &c. & mox Tetheæ viles sunt. Et in piscium catalogo Tethea, vt Mulsæ. τῆθυσ (per iora in prima; Zoographus mauult per τῆθυσ) πορμυον, ὅς τῆθυσ nominatur à Polluce. Τηθυσ γὰρ πορμυον μολισσι, Nicander, id est, Tethe (vt Cete) quæ in musco, aut in algis crescunt, vel natant, aut capiuntur. Vocat autem Tethe, vt exponit Scholiastes, Patellas feras, quas nos Otia (id est aures) Aristoteles verò ὀστρεα, & Homerus similiter communi nomine ὀστρεα. Homerus meminit τῶν τῆθυσ inquit^d Athenæus, lege^d τῆθυσ. Nam sic Homerus:

Πολλοὺς δ' ἔ' κορυσσεν ἀνὴρ ὁδὲ τῆθυσ διφῶν
Νηὸς ἀποδρῶσκον.

Iliad. π.

Quæ verba sunt Patrocli exprobrantis Cebrioni de curru deiecto tanquam vrinatori. Hunc locum commentans Eustathius: τῆθυσ, inquit, ab vrinatoribus contrahuntur Ostreorum generis, sic dicta à terra quam Tethyn nominant. Sunt enim præ cæteris marinis naturæ terrenæ, propter ambientis testæ duritiem: aut forsitan nominantur à nutrice infantium, quæ τῆθυσ dicitur: propter tenerum eius (corpus) veluti quæ lacteum, & roscedum: qua ratione eiusmodi (Ostreæ) etiam ὀστρεήντις quidam cognominat. Quod ad Tethe quidē siue Ostrea attinet, antiquos aiunt non piscibus tantum: sed etiam Ostreis in cibo vsos fuisse: quāquam is neque vtilis admodum, neque dulcis sit: sed neque parabilis, cum è gurgitis vado vbi iacent (τῶν βυθῶν κατὰ βάθους; atque propriè dicta Tethyia secundum Aristotelem factis adherent; non aliter quàm ab vrinantibus auferri queant, Hæc ille. Et rursus à verbo ὀθυσ θήσω, quod est lacto, deducuntur τῆθυσ, & τῆθυσ, (quæ nomina auiam significant: τῆθυσ aliquando nutricem quoque) & τῆθυσ quoque: quorum singularis casus, & rectus est τῆθυσ, Aristoteli vsurpatus his verbis: Πιπν, ὀστρεον, μὺς, κτλ. πορμυον, λεπας, τῆθυσ, βάλανος. Et rursus cum ait ὁ μὲν κτλ. τραχὺς ὀστρεος; βάλαντος, καὶ τῆθους ἀρβυλῶτον, λεῶς ὀστρεον. Hinc τῆθυσ in multitudinis numero casus contractus: vt cum scribit Athenæus: τὰ δ' ἂν τῆθυσ παρὰ πλῆσι τοῖς προερεμέτοις καὶ πολυτροφώτεροι: & quoniam inde genitiuus quoque formatur τῆθυσ τῆθυσ, sicut σῆθυσ σῆθυσ: iocandi occasionem inde sumpsit Aristophanes in Lyssistrata:

Ὡ τῆθυσ ἀνδραστάτη καὶ μετρίδων ἀναλκῶν.

de industria sic alloquens veluti amatas nutrices, ac matres. Sunt enim τῆθυσ veluti τῆθυσ, id est nutrices. μετρίδων verò Vrticæ marinæ: huc vsque Eustathius, qui τῆθυσ quænam essent, ignorasse viderur, & ab Ostreis non satis distinxisse: sicut & alius innominatus Homeri Scholiastes, qui τῆθυσ nihil quàm Ostrea, seu genus Ostrearum interpretatur: Et Nicander etiam qui τῆθυσ putat Patellas feras, à quibus ea plurimum differre collatis inuicem historijs liquebit. A Tethyio diminutiva vox videtur τῆθυσ δῶν. Epicharmus apud^e Athenæum τῆθυσ δῶν, cum Testatis alijs diuersis nominat. Latine vel Tethyum tribus syllabis: vel etiam Tethus effertur duabus syllabis masculino genere, vt cetus. Gazæ

Ab Ostreis
differunt
Tethea.

^a Lib. 3.

Holo-

Gaza er-
tor.Sphero-
cles.Niphi er-
cor.

Verticillu:

Cum Vtri-
cis confun-
dantur.Hiflor.
4.6.2.Excremen-
tum nullū
habent.

Color.

Holothuria, Tethya, res diuerſas, iſdem Latinis nominibus interpretando (Vertibula, Callos, Tubera) confuſiſſe ſuperiori capite monuimus. Tethya, inquit Gyllius, Theodo-
rus vertit Tubera, & Callos, & Vertibula. Tubera quidem quòd ſic nullis fibris, quemad-
modum Tubera terrena nitantur. Callos verò quod calloſa materia tegantur. Iam nunc
Græci non Græco nomine, ſed pluſquam Barbaro Spherdocles (fortè à ſphæra, vnde &
Vertibuli nomen Gazam finxiſſe conijcit Zoographus) nuncupant. Ineptius ij, qui acco-
lunt Adriaticum ſinum, ex eo Spongiarum nominant, quia cum premuntur tanquam ſpon-
giæ, ſic aquam foraminibus reddunt. Hoc genus piſcium Maſſilia in vulgus ignotū à pau-
cis cognocitur. Quidam ſenes cum huius deſcriptionem ſub eorum oculos lubeciſſem, &
multum inculcaſſem, nominarunt VVichonos: Veruntamen propter tempeſtates hos mihi
oſtendere non potuerunt. Haſtenus Gillius. Ab eo, ait Zoographus, quòd ſpongiæ ſimili-
tudinem quandam habent Tethæ, muſcoſo (ſi benè meminì) & fiſtuloſo corpore, Veneti
ſpongiarum nominant vulgo ſponge. Niphus alibi Vertibulum, ſiue Tuber cum Vrtica con-
fundit. Callus verò, inquit, tanquam à Vertibulo ſeparans, (cum alibi eundem faciat) ad
magnitudinem iuglandis eſt cuius durities media eſt inter teſtam, & corium. Alibi Verti-
bula non rectè Vrticas à nonnullis vocari ſcribit. Vertibulum inquit idem forma rotunda
eſt, ſubter cum aliqua cauitate, cruſta calloſa, à quæ & callus dicitur. Vulgo apud Tarenti-
nos dicitur Verticillum, propter formam & paruos quodaſdam anfractus quibus deſcribi-
tur. Tubera à colore, & tumore dici idem Niphus ait, & alibi. Tethya, inquit, apud non-
nullos ſunt Vrticæ atque calli quidam ad magnitudinem iuglandis, duritie inter teſtam, &
corium, colore ſuppallido, & rubenti. ea frequenter in Pyrgorum littore ad centuncellas
reperiuntur: quæ ſicuti palato & iucundiſſima, ita & ſtomachis minimè inſalubria eſſe conij-
cimur. Quidam confundunt Vertibula cum Vrticis eadem eſſe volentes, ſed error eſt, cum
diuerſa omnino ſint: Vertibula enim teſta ſcabra veluti corio integuntur, & pedibus carènt,
& mobilia ſunt. Vrtica verò (vtri retulimus ex opinione Ariſtotelis) nullam teſtam habet,
ſed corpus omni ex parte carnem præ ſe fert: & pediculos habet, vt Polypus, & ſaxis abſo-
luta vagatur: decepti forſan verbis Ariſtotelis, octauo de hiſtoria dicentis: Nonnullorum
natura corporis carnoſa eſt, vt eorum quæ Tubera (Tethya) appellantur, aut Vrticæ, ubi
duo genera diſtincta intellexit, & non vnum, vt ſi ſenſus: Natura corporis nonnullorum
eſt carnoſa, cuiuſmodi ea ſunt quæ Tubera, aut ea, quæ Vrticæ vocantur, Tethyiorum Ger-
manicum nomen facit Zoographus Spruzling, quod eis compreſſis aqua tanquam per ſy-
ringem, aut ſiphonem exiliat, vel Magling, quòd caro eorum ventriculi figuram præ ſe
ferat, vel Schuumling, quoniam & Veneti ſpongiarum, ſeu ſpongiolas vocant.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

OTA oculantur teſta, quam læuem habent, vt nulla ex parte carnem de-
teſtam habeant, teſte Ariſtotele, qui ideirco Teſtaris adnumerariſe viſus eſt,
& alibi: Quæ vertibula, ſiue callos ſpeciali nomine à tegminis qualitate
appellamus (τὰ δὲ καλμύνα τῆς Σφα) naturam inter hæc genera (Teſta-
torum) peculiarem, ſortiri notum eſt. Iſs enim ſolis corpus totum tegumen-
to includitur, cuius durities inter teſtam, & corium eſt: quamobrem modo præduri bubuli
tergoris (δοπρὸν βύρρα σκληρὰ) ſecatur. Adhæret id genus ſaxis ſua teſta duobus: ſepoſita in-
ter ſe foramina exigua admodum habet, & viſum vix patientia, quibus humorem accipit,
& reddit. Excrementum enim nullum in eo ſpectatur, quale in cæteris Oſtreis, vel Ech-
inæum, vel quod appellant papauer, continetur, nulli è cæteris ſimilis: in omnibus tamen
ſui generis eadem. Diſſectis primum membrana neruoſa cruſta ambiente obteſta oſten-
ditur, qua Vertibuli caro ipſa continetur, nulli è cæteris ſimilis, in omnibus tamen ſui ge-
neris eadem. Adhæret hæc vtroque ex latere membranæ circumdanti, & corio: & qua ad-
hæret arcuius in partem vtramque eſt, videlicet qua tendit ad meatus ductos foras per cru-
ſtam, quibus redditur, & accipitur cibus, & humor, quaſi alterum ſit os, alterum oſium ex-
crementum delegatum. Nec modus idem, ſed alterum craſſius: alterū tenuius eſt, cauumque
intus vtrinque, exiguo quodam interueniente continuo, humorque in altero cauo conſiſtere
ſolitus eſt. Pars verò alia, quæ instrumentalis, & ſenſualis ſit, nulla omnino percipitur, neque
excrementum quidquam (vt dictum iam eſt) quo in cæteris more continetur. Color ver-
tibus

- A** tibulis, aut pallidus, aut rubidus est. Alio quoque in loco de iisdem, sic scripsit: Habet hoc genus animalis duo foramina, primamque (*διαίρεσιν*) vnam qua recipiat humorem cibo accommodatum: & qua rursus emittat quantum humoris reliquum sit. nihil enim habere excrementi, ut cætera Testata hoc se habere ostendit. Præcingitur autem per medium tenui quadam membrana: in qua vitæ principatum esse ratio congrua est. Hæc Aristotelis verba de rima, seu diuisione Tethyorum Michael Ephesius declarans, ait: *ταὶ δὲ τῆς οὐχίας πορὸς μὲν ἔχει δύο: διαίρεσιν δὲ μίαν: ὥσπερ ἂν ἡ νησὶς οὐ μὲν ὁδὴ σωλῶνα ἐξωρῶμεν, καὶ ἡ σῆσις αὐτὸν ἀποδῇ ἕως καὶ τὰ ἐν θαλάσσῃ μέσσι*: hoc est: Meatus (seu foramina) quidem in eis duo sunt, diuisione autem vna, ac si fistulam aliquam animo concipias (non equali, sed) tumido corpore: eamque in alterutra parte scindas à summo ad imum. Continetur in Testatis id quod ouum etiam vocatur ejuscemodi cernere licet, ut tradidit Philosophus. His hæc paucula Rondeletius addit: Ea, inquit, non solum petris, sed etiam Ostreorū nostrorum testis affixa sunt, & in iisdem veluti tumores duri esse cernuntur. Qui figura sunt aliquando longiore. Testa extra fusca, inæqualis, & rigida, intus argentea, læuis. Tethyorum caro membrana alia alba inuoluta ventriculi formam refert, rotundam scilicet & oblongam, meatus crassior, & amplior gulæ proportionem responderet: alter minor podici. Vterque colore est rutilo, vel rufio, reliquum corpus croceum. Id totum corpus corio nudatum seorsum depingendū curauimus, quod ex duobus meatibus eminentibus, quos modo descripsi lector agnoscat. Reliqua Tethya corio suo testæ adhæret. Quum digitis premitur, aqua per meatus exilit, alioqui sensum fugientes. Alias Zoographus icones Tethyorum exhibet, quæ Cornelius Sittardus ad eum miserat quatuor, quæ vel Tethya esse videntur, vel eorum naturæ propinqua. Duas maiores fungos marinos esse, aut in Italia vocari addebat, testæ duræ inclusos. Colore, ut pictos accepit, sunt vario, sed magna ex parte fusco, quæ verò in maxima virgæ, contextu quodam reticulato (ex continuæ esse debeant) visuntur rubræ. Minores duas vulgo nominari specie, earum pictura foris fusca hirsutaq; apparet, substantia (ut aliquis coniecerit) coriacea: intus autem caua, & rubra. Ab his non nihil differre, quæ Bellonius depinxit, facili quivis ex pictura videre poterit. Nos etiā Tethyoriū aliquot obseruauimus species, quæ forma tantum differunt, non alia parte singulari, ita ut merito tot species Tethyorum, quot formas statuere liceat. Quæ primo depicta loco ostenditur parte externa, & secundo parte interna pyri formam emulatur, colore cineritio est: ablataq; cuticula substantia apparet densa poris exiguis, vixq; visibilibus referta, per quos aqua attrahitur, & per vnuersum corpus distribuitur. Duo grandiora habet foramina: vnum oblongum, alterum rotundum: hoc alio: illud ori respondere videtur: in his quandoque conspiciuntur Scyllari, Cancelli & alia Crustacea: item Trochi, Turbines aliaq; parua Ostracoderma. Tercio qui ostenditur loco figura est malis: substantia eadē qua superior. foraminibusq; duobus: rotundo, quod maius est: oblongo quod minus: in eo scyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis occupabat interuallum, cauda erat reuoluta: eumq; idcirco tertio loco adpinximus. Quæ quarto, & quinto ostenditur numero, ab Antonio Maria Lombardo pharmacopœo insigni Mutinensi donata mihi fuit: figura est inæquali tuberosa: foramine vno oblongo maiori, quod in opposita erat parte, minori. in eo continebatur Purpura, proportionem magnitudinis Tethyi magna, ut etiam exterius corium eius penetraret. Septimo ordine ostenditur Tethyum secundo simile, figura rotunda, sed inferius compressa: foramen habet tam exiguum, ut vix conspici possit: intus habet crustaceum aliquod, ut in partibus superioris foramine conspiciuntur.

De part.
4. c. 5.
Foramina.

Tethya
Zoographi

Nostrorū
Tethyoriū
descriptio.

D

Tethya Rondeletij.

Tethyrum icones Zoographo à Cornelio Sittardo missæ.

Tethya siue Vertibula integra Bellonij.

Tethya siue Vertibula aperta eiusdem.

Tethyiorum ab auctore observatorum sex species.

LOCVS. GENERATIO.

Præstantif-
sima vbi.

Erymum.

N Oceano ad Gallicum litrus frequentia sunt; Parisijsque in foro piscario sæpe Ostreorum testis adhærentia videre est. In Aegypto nulla inueniuntur: In Smyrna Asiæ præstantissima. Inter immobilia Testacea olfactu minimè habere videntur teste Aristotele: qui etiam in rimis cauernisque saxorum generari tradidit: Nicander inter muscum, & algas crescere cecinit. Plinius Tethææ, inquit, inueniuntur sugentes in folijs marinis: Rondeletius pro folijs legit scopulis, Eustathius τῆς θῆς sic dicta coniicit à verbo θῆ, quod significat θηλάω, quod & pro lactare, & fugere accipitur. V Votronus hæc ferè ex Xenocrate: Tethya gignuntur in cauernis saxorum: maximè verò in ceno, & littoribus, quæ phyco algauè marina abundant. Inueniuntur & in musco marino, aut alijs in herbis folijsuè marinis.

N A T V R A.

Plantas im-
perfectas
esse aliquā-
do putauit
author,
Motus eo-
rum ab ex-
terno pro-
uenit.
a De par.
4. c. 5.

D VBITARI summoperè potest, quam habeat naturam Tethya. Ego aliquando fui eius sententiæ plantas imperfectissimas esse, sicut Spongijs, & fungos: Itaque optimè dixisse Plinium: Tethya fungorum veriùs generis, quam piscium sunt: Deinde nihil de animalis natura habere, cum nullum viscus intus habeant, sed carnem tantum vniformem: Motum autem & sensum qui inest illis, ab interno provenire, cum multa Conchylijs, & Crustacea intus habere sæpe conspexerimus: à quibus scilicet motus provenit, tanquam sit in spongijs. Sed & Princeps Philosophorum, parum à plantis differre est opinatus: Spongijs tamen viuaciora esse (ζωτικώτερα) hoc est animalium naturæ propinquiora: Et mox: Tethyum igitur, inquit, & quidquid generis eiusdem est, quia adhærendo tantummodo viuit, simile plantæ est: sed cum aliquid habeat carnis, sensum aliquem habere videri potest. Itaque vtro nam modo statuendum sit, incertum est. & paulò post cum dixisset nihil excrementi ipsis inesse, subdit: Ex quo fit potissimum, vt ex hoc, & quidquid simile in animalium genere est, planta iure appellari possit: nec enim planta vlla habet excrementum.

V S V S I N C I B I S.

Tethya ru-
bea.

a Lib. 3.
Vt alant.

A RVSTICIS in foro piscario vulgò diuendi solere magnitudine oui gallinacci, author est Bellonius. Et Massarius rubea Tethya cibo idonea esse: pallida verò aut sublutea, amarulenta recitat, tanquam ex Aristotele: apud quem tamen id me legere non memini. Præstantissima è Smyrna Asiæ. a Athenæus cum ex Nicæso (vt videtur) de Testatis quibusdam dixisset, vt Purpuris, Buccinis, Phloadibus, subiungit: Tethæ verò prædictis similia sunt, & vberius alunt. Plurimum dare alimenti tradit Xenocrates, coriaq; maximè eorum non confici. Secari etiam & lauare, ac liquore Cyrenaico, & ruta, muria, & aceto, vel ex aceto condiri: operæpretium esse ea cum viridi menta conficere.

V S V S I N M E D I C I N A.

* Li. 3. c. 9
Quibus cō-
ueniant.

ste Nicandro.

I S inest sapor salsus, cum amarore, ob quem deterget, flatus discutit, vt non sine ratione scripserit a Plinius: Tethya torminibus, & inflationibus succurrere, & tensesum dissoluere renumque vitia. in cibo sumpta lateris dolores leniunt eodem teste. Conferunt etiam ischiadicis ventricque superiori vnà cum ruta. item cachecticis quorum corpus macie conficitur cum ruta, & melle. Contra Dorycnium iuuant in cibo sumpto te-

587

De Zoophytis. Lib. IV.

DE MALO GRANATO, FVNGO, PYRO. Cap. VI.

DANIEL Barbarus vir cū humanitate, tū summa doctrina atq; nobilitatis supremo ordine apud Venetos cōspiciuus, tres hæc imagines ad me misit sub nomine Zoophyti, sed quia aliquantulum à Tethys, scilicet ralaus, dice in multas fibras diuisa, differre videbantur, ab illis separaui. subiunxi tamen, quòd conijcerem ad eorum genus proximè posse referri. Terna habent foramina satis insignia. Primum à similitudine tum formæ tum coloris malum punicum appellatur, eiusdemq; mali magnitudinem habet. Secundum fungum tam exactè refert, vt non in mari, sed terra natum videatur, vnde Fungus marinus appellatur, colore est coeruleo. Tertium pyrum à figura pariter dicitur, similis ferè cum fungo coloris.

Malum granatum Zoophyton.

Fungus marinus Zoophyton.

DE MENTVLA MARINA.

Cap. VII

Lib. 3.

MENTVLÆ marinæ mentionem facit^a Athen. ex Nicandro inquiring: Colybdenam Epicharmus dixit in ijs quæ supra nos adduximus, mentulam, vt inquit, Nicander, marinam, vel vt in Opsartytico Heraclides scripsit Squillam. Recitârat autem antea hæc t picharmi: Εντι δ' ἀσκαλὶ, καλύβδαί τε ἔχουσιν πόδια μικρά, τὰς χεῖρας δὲ μακρὰς χάραβος τῶν ἰομα: Adfunt Colybdenæ & Astaci, quibus parui pedes, longaque brachia: carabos puncupant. Rondeletius Vrticam paruum hodie à Græcorum vulgo Colicænam dici scribit à Gallis culum asini. Παρῶν nominatur à Numenio inter escas piscium vt videtur, & fortè non piscis, sed insectum aliquod Zoophytem aquaticum fuerit.

Colicæna
Παρῶν.

Τοῖς κεν ἄρματα πάντα παραπλίσαιον δὲ μύρα,
Κόρυλιν ἢ παρῶνα, ἢ ἀναλίω ἔρπιδαν.

Grammatici vt Varrinus Παρῶνα interpretantur testiculum, pudendum, περινεον. Περὶν ση- **G**

Holothu-
ria vnde di-
cta diffici-
le est scire.

μαίνει τὸν ὄρχιν, ἀπὸ τοῦ πύρα περὶν, καὶ πύριν. ἢ παρα τὸ περινεῖν τὰ τέκνα. Hic conijci potest Pirena Numenij, pudendum marinum masculinum, aut aliquam eius speciem significare. Holothuria vnde sic sint appellata, nōdum inueni explicatum. Θούριον inter alia impetuosum significat & salacem, id est procliuem ad libidinem: & Θουρεύειν verbum libidini operam dare, Θόρος genituram. Holothuria à Rondeletio descripta, præsertim secunda species genitalis viris quandam speciem præ se ferunt: vt Holothurium dictum videri possit, quasi toto corpore suo ad huiusmodi speciem conformatum: vel Holothurium

Halefuriō.

quasi Halothurium à mari. Halefuriō pro genitali marino accipi videtur, quasi ἄλδς οὐρα, id est, marina cauda, Vegetius quoq; Zoophytis quibusdam marinis caudam adnumerat. Est & piscis nomen ædœon, quod & nos genitale nuncupamus marinum, à nonnullis

Halefuriō.

Halefuriō Græcè dictum: quanquā Halefuriō sunt, qui pro Callyonymo pisce capiant, Hermolaus in Corollario, quod si ab ἄλς, quod mare significat, compositum est vocabulum, vt videtur ἄλθοειρον melius dixeris, vt Halosydna, Halosachne, nam Halipneumon à

Halosyd-
na.

diutino eius nominis componitur, Mentula marinæ meminit Albertus: Sunt in mari, inquit, animalia quædam similia veretro virili: sed loco testiculorum habent alas crescentes, quæ prominentia sua efficiunt testiculos. Imperfecta sunt, tardi motus, nec viuunt nisi in aqua. Pudendi quoque marini viriisque sexus meminit Apuleius in Apologia prima, nominat autem virile veretillum (malim Veretillum genere neutro, vt sit diminutiuum à

Veretillum
virile.

veretro) & muliebri vaginali (forte virginali vel vaginali) quod ab indocto quodam interseminum appellatum reprehendit. Hæc friuola inquit pleraq; in littoribus omnibus congestim, & acervatim iacent. Et rursus Albertus. Ostreum quoddam, ait, vnus conchæ inuenitur, quod habet speciem virilis virgæ inferius: & aliud eiusdem generis quod habet similitudinem vuluæ muliebri: non tamen hæc sunt instrumenta coitus in eis, sed partes corporis ipsorum, huius Ostrei Concha refert Cochleam, & est spinosa extrinsecus, vt cibo gratæ & delicatæ carnis. in eodem sæpius margaritæ reperiuntur. abundat autem in litore maris Germanici & Flandrici. Rondeletius nullam eiusmodi Cochleam descripsit: sed quartam Vrticæ speciem quæ instar Holothuriorum testis alienis adnascatur, & maxi- **H**

Margarita
eius locus.

mè Pur-

A mē Purpuris quæ sunt Cochleæ spinosæ. Inquirēdum igitur Vrticæné aut Holothurij aliquam speciem intelligat Albertus: cuius etiam alibi verba hæc sunt: Est genus quoddam Ostrei, cuius species vna Virgam, altera Vulvam præ se fert: & vocatur apud Germanos inferiorum marium Billegen. Zoographo hoc nomen hæcenus inauditum, & eius ratio incognita. Zoophytum quod describere Bellonius & Rondeletius apud Massilienses & Montispeffulanos Mentula marina vulgò dicitur à similitudine: Italis vt Neapolitanis præ fertim Cazo marino: Græcis hodiernis Psoli. Germani appellare poterunt Meerschaa, Seefchaam, Seestert.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

B **R**ONDELETIVS duas Mentulæ marinæ species facit: Prioris hæc est natura & historia. Quantum ad integumentum attinet, Testaceis annumerari debet, non Crustaceis, vt Mentula marina Epicharmi. Corio enim duro constat, vt Tethya. Quum viuunt, intumescit, & distenditur: post mortem flaccescit. Foramina duo habet, quibus aquam trahit & reijcit. Partes internæ indistinctæ sunt. Multa huiusmodi Zoophyta circa Stœchades insulas capiuntur. Varia sunt, alia viridia, alia nigricantia, alia flauescientia. De altera hæc

Mentula mar. prior Rondelet.

Alteri^o Rô del. descriptio.

Mentula marina Rondeletij.

Mentula marina altera Rondeletij.

scribit: Neq; Zoophytū istud à Mentulæ contræ formam multū distat, si eam cum scroto accipies. Ex dura quidē testa constat, sed veluti cartilaginea, spissa, rugosa, perspicua. Foramina à sese seiuncta duo habet, quibus aquam reijcit, quum committitur. Partes internas indistinctas habet veluti reliqua Zoophyta. De Genitali marino hæc Bellon. Exanguie maris purgamentū est: solutum vagatur, sed eius ea est natura, vt à piscibus alijs minimè tētetur neq; à quouam in cibo expectatur. Littorale est neq; alibi reperitur, quàm vbi Patellæ, Ricini & Vertibula degunt. Genitale ex hoc dicitur, qđ teres sit, pedem longum, & mediocris brachij crassitudi ne: distendit se & contrahit

Bellonij de scrip. Mentula mar.

D hirudinis in morem, vnde & ei nomen inditum est: quinetiam rufi coloris est. Iners, nec nisi serpendo incedit, aspectu toroso, Nymphææ radicis similitudine. Semper ad ima sedit: nunquam natat: contrectatumq; in seipsum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixque acuta cuspide pertundi potest: alioqui permolle, dum sua sponte mouetur. Suas promuscides, quando vult, exerit, atq; ita constringit, vt ex pedali longitudine, vix sex digitos longum appareat. Acetabulis quæ in promuscidibus habet, lapidibus hæret: in quibus plufquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte rursus crinitas emittit veluti arbusculas acetabulis plenas: quibus quidquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, vt vel integram Conchulam admittat: velcitur enim omni Conchyliorum genere. Eius recrementa viscida sunt ac lenta, albissima, copiosa, quæ tandem indurantur, vt cum fidibus de duritia neruea firmitate certare possint. Os in gyrum

Nominis ratio.

Promuscides.

Os: Viçus.

A dorem & læuorem. Rondeletius inter Vrticas quoque exhibuit speciem vnā, quæ frondem pennæ ferè instar explicat. Pennam marinam aliam, rubentem, lineā per medium caulem alba, fronde simili ferè, sed parte altera quæ fronde caret, longiore, simplici, nulla cum glande similitudine, Cornelius Sittardus olim ad Zoographum misit: his verbis adscriptis: Pennam marinam Aristoteles inter Zoophyta collocat, hanc vidi ipse apud Gybertum Horstium Romæ. Ego, inquit Zoographus nec Aristotelem, nec alium quenquam veterum meminisse puto, hoc quidem nomine. Obseruaui Pennam marinam colore sanguineo, nonnihil à Rondeletij differentem, cuius hæc est icon.

Penna marina Rondeletij.

Penna marina sanguinei coloris,

DE VVA MARINA RONDEL.

Cap. IX.

NOSTRI piscatores oua sepïarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento aspersa, Vuam marinam nominant, de qua re dictum est, cum de Sepijs ageremus. Sed de ea Vva non loquitur Plinius, cum scribit: Rerum quidem non solum animalium simulachra inesse, licet intelligere intuentibus Vuam; Gladium, Serras. Sed eam Vuam intelligi opinor, quæ hîc depingitur, quæ externa in parte vuę flores optimè expressos refert, Est autem oblonga quædam & informis massa, ex vno pediculo dependens. Partes internæ indiscrète sût, inter quas aliquando reperiunt veluti glâdulę parua, cuiusmodi vnica scorsim depinximus. Hactenus Rondel. Vuam marinam in vino putrefactam, ijs qui inde biberint, vini tœdium asferre, author est Plinius. Vuam

L. 9. c. 20.

Vua marina Rondeletij.

Vini fastidium vt pa
dium 3 vim

marinam tufam & madefactam cum vino sufficienti da bibendam clam ieiuno tribus, & efficias vini fastidium Nicolaus Myrepsus, qui è testudine etiam simile remedium, cuius retur.

^a *Veter. 4. c.* vim admodum diuinam prædicat, affert. ^b Vegetius inter diuerſas res marinas Vuam quod-
 14. que adhibet in ſuſſitu contra languorem morbi peſtilentis. Vuam ſeu ampelon Græcè ali-
 qui vocant genus algæ in aquis dulcibus, quod ſtorem fructumq; *Βερουδόν*, id eſt racemū
 inſtar congeſtum habet. Ampelis quidem & botrys Aeliano inter algas ſunt. Haſſuſſe in
 Oceano Germanicè dictum, magis reſert fructum, quàm piſcem, vt audiuit Zoographus,
 nimirum vt Cucumis & Vua Plinij. Sed Zoographus vocis huius ætymologiam non af-
 ſequitur. Vua piſcis (nimium extenditur hic piſcis nomen) eſt, ita appellatus, quod bo-
 tryonis ideſt racemī Vua ſimilitudinem habeat, Maſſarius.

DE MALO INSANO MARINO.

Cap. X.

Nominis ra-
tio.

VM nullum nomen apud veteres recentēſque ſcriptores reperiatur huius
 Zoophyti, à ſimilitudine malorum inſanorum, quæ Albergaines Montif-
 peſſulani vocant, alij Galli Pomes d'amours, mali inſani huic nomen ac-
 commodauit Rondeletius. Vuæ marinæ ſpecies quibuſdam videri poſſet,
 ſed quia flores Vuæ nullos reſert, verum foliorum potius, vel plumarum
 formam, quia etiam pediculo diſſert, dilucidioris diſtinctionis gratia ab Vua marina ſe-
 creuit, & à ſimilitudine mali eius terreſtris, quod oblongius eſt (nam eſt & alterum rotun-
 dius) malum inſanum appellauit. Facultate ab Vua marina non diſſert,

Malum inſanum marinum Rondel.

DE CUCUMERE MARINO.

Cap. XI.

^a *Li. 9. c. 2.*

Vcumeris marini meminit ^a Plinius his verbis: Rerum quidem non ſolum ani-
 malium ſimulachra in eſſe in mari licet intelligere intuentibus Vuam, Gladiū,
 terras; Cucumim verò & colore & odore ſimilem. Gillius, Cucumis, inquit, pi-
 ſcis à Plinio dicitur colore & odore Cucumeri ſimilis. Sed is magis ſimilis eſt
 ei, quem vulgò peponem vocamus: niſi arbitremur Plinium peruulgarum Melonem Cu-
 cumerem appellare, quod ipſum ſimile vero videtur legenti ea, quæ idem ſcribit de Cu-
 cumeribus, hæc Gillius. Is quem proponit Rondeletius Cucumerem paruum colore figu-
 ra & odore reſert. Digni eſt craſſitudine & longitudine, tuberculis aliquot aſperſis, veluti
 in Cucumere terreſtri paruo. Partes internas indiſcretas habet.

Cucumis marinus Rondelet,

DE MANU MARINA.

Cap. XII.

Manus marina dicta à similitudine quadam, Zoophytum quoddam est, cuius picturā olim à Cornelio Sittardo accepit Zoographus, edendoq; esse negabat, neque apud authores de ea re reperisse se quicquam.

Manus marina Rondel.

Finis Libri quarti, & totius huius operis, ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei,
& Beatiss. Virg. Mariæ.

I N D E X,

Siue Enumeratio animalium. quorum historia in hoc opere pertractatur.

Libri primi, qui est de Mollibus,
Capita,

D E Mollibus in genere.	Cap. 1. fol. 1.
De Polypo.	Cap. 2. fol. 7
De ceteris Polypi generi- bus.	Cap. 3. f. 42.
De Sepia.	Cap. 4. f. 44.
De Sepiola.	Cap. 5. f. 63
De Loligine maiori & minori.	Cap. 6. f. 64
De Lepore marino.	Cap. 7. f. 78

Capita Libri secundi, qui est
de Crustaceis.

D E Crustatis in genere.	Cap. 1. f. 97
De Locusta.	Cap. 2. 98
De Asfaco.	Cap. 3. 108
De Leone, siue Elephanto.	Cap. 4. 118
De Asfaco paruo marino.	Cap. 5. 126
De Cammaro siue Asfaco fluminali.	Cap. 6. 127
De Asfaco Caraboeide.	Cap. 7. 135
De Gammaro terrestri.	cap. 8. 135
De Squillis in genere.	cap. 9. 136
De Squilla lata.	cap. 10. 143
De Vrsa minore.	cap. 11. 147
De Crangone.	cap. 12. 148
De Squilla gibba.	cap. 13. 150
De Squilla parua.	cap. 14. 154
De Squilla manu Rondel.	cap. 15. 156
De Cancris.	cap. 16. 159
De Cancro marino.	cap. 17. 173
De Cancro Maa.	cap. 18. 177
De Paguro.	cap. 19. 186
De Cancro Equite.	cap. 20. 197
De Cancro flauo undulato Rondel.	cap. 21. 199
De Cancro vario siue marmorato. c. 22.	200
De Cancris chelarum longitudine differen- tibus.	cap. 23. 200
De Cancro cordis figura.	cap. 24. 206.
De Cancro fluminali.	cap. 24. 206

De Crustaceis in conchis degentibus, & pri-
mum de cancris paruis. cap. 25. 212
De Cancellis. cap. 26. 215

Capita libri tertij, qui est
de Testaceis.

D E Testaceis siue Conchilijs in genere.	Cap. 1. 223
De Testaceis turbinatis in genere.	Cap. 2. 253
De Nautilo.	cap. 3. 257
De Nautilo altero.	cap. 4. 263
De Purpura.	cap. 5. 267
De Buccino.	cap. 6. 321
De Buccino paruo & striato.	cap. 7. 329
De Murice.	cap. 8. 330
De Murice marmoreo.	cap. 9. 334.
De Murice triangulari.	cap. 10. 338
De Murice lacteo.	cap. 11. 339
De Murice purpureo Orthocentro.	cap. 12. 340
De Murice Coracoide.	cap. 13. 341
De Aporrhaide.	cap. 14. 341
De Conchylio.	cap. 15. 345
De Turbinibus.	cap. 16. 348
De Turbine magno.	cap. 17. 349
De Turbine aurito.	cap. 18. 349
De Turbinibus tuberosis.	cap. 19. 353
De Turbine anguloso.	cap. 20. 353
De Turbine muricato.	cap. 21. 355
De Turbine peniedactylo & tesseradactylo.	cap. 22. 357
De Turbinibus lauibis.	Cap. 23. 358
De Turbinibus inter Spongas vimentibus.	cap. 24. 358
De Trochis.	cap. 25. 362
De Nerite.	cap. 26. 363
de Nerita Aeliani.	cap. 27. 365
de Nerite Bellonij.	cap. 28. 368
de Cochleis.	cap. 29. 368
de diuersis Cochlearum speciebus.	cap. 30. 389

I N D E X.

<i>De Cochlea calata.</i>	cap. 31. 393	<i>De Chama nigra.</i>	cap. 62. 471
<i>De Cochlea quæ erat in usu oleario.</i>		<i>De Chama glycymeride.</i>	cap. 63. 472
cap. 32.	395	<i>De Chama peloride.</i>	cap. 64. 475
<i>De Cochlea depressa.</i>	cap. 33. 396	<i>De Chama aspera.</i>	cap. 65. 476
<i>De Cochlea rugosa, & umbilicata.</i>		<i>De Ostreis.</i>	cap. 66. 477
cap. 34.	396	<i>De Ostreis Sylvestribus.</i>	cap. 67. 491
<i>De Cochlea umbilicata.</i>	Cap. 35. 397	<i>De Ostrea Gaideropoda.</i>	cap. 68. 492
<i>B. De Cochlea Echinophora.</i>	cap. 37. 398	<i>De Pectinibus.</i>	cap. 69. 497
<i>A. De Umbilico.</i>	cap. 36. 398	<i>De Musculis.</i>	cap. 70. 502
<i>De Cochlea Cyliandroide.</i>	cap. 38. 399	<i>De Myulis.</i>	cap. 71. 510
<i>De Cochlea laui turbine obuso.</i>	c. 39. 399	<i>De Tellinis.</i>	cap. 72. 517
<i>De Echimis.</i>	Cap. 40. 400	<i>De Balanis.</i>	cap. 73. 521
<i>De Conchilijs dithyris siue bivaluibus, & primum de Concha margaritifera seu Berberi.</i>	cap. 41. 417	<i>De Pholade.</i>	cap. 74. 525
<i>De Margaritis.</i>	cap. 42. 420	<i>De Solene.</i>	cap. 75. 527
<i>De Concha imbricata.</i>	cap. 43. 445	<i>De Pinna.</i>	cap. 76. 530
<i>De Conchis striatis.</i>	cap. 44. 448	<i>De Byssò.</i>	cap. 77. 540
<i>De Concha echinata.</i>	cap. 45. 451	<i>de concha Anatifera:</i>	cap. 78. 543
<i>De Concha Squamosa.</i>	cap. 46. 452	<i>de Lepade siue Patella.</i>	cap. 79. 545
<i>De Conchis longis.</i>	cap. 47. 453	<i>de Aure marina, siue Patella fera.</i>	
<i>De Concha pictorum.</i>	cap. 48. 455	cap. 81.	550
<i>De Concha corallina.</i>	cap. 49. 456	<i>de concha Venerea.</i>	cap. 82. 552
<i>De Concha rugata.</i>	cap. 50. 458	<i>de concha Persica.</i>	cap. 83. 553
<i>De Conchula rugata.</i>	cap. 51. 458	<i>de Penicillo.</i>	cap. 84. 553
<i>De Concha rhomboide vel musculo striato.</i>			
cap. 52.	459		
<i>De Conchis lauibis.</i>	cap. 53. 461		
<i>De Concha Galade & Concha nigra Rondel.</i>	cap. 54. 361		
<i>De Concha fasciata.</i>	cap. 55. 462		
<i>De Concha crassa testa, & conchis varijs.</i>			
cap. 56.	464		
<i>De Concha tenuis testa.</i>	cap. 57. 464		
<i>De Chamis in genere.</i>	cap. 58. 466		
<i>De Chamis in specie, & primum de laui.</i>			
cap. 59.	469		
<i>De Chama piperata.</i>	cap. 60. 471		
<i>De Chama nigra, siue glycymeride.</i>			
cap. 61.	471		

Capita libri quarti, qui est
de Zoophytis.

D <i>E Vrticis.</i>	cap. 1. 563
<i>de Urtica soluta.</i>	cap. 2. 573
<i>de Pulmone marino.</i>	cap. 3. 577
<i>de Holothurijs.</i>	cap. 4. 579
<i>de Tethyis.</i>	cap. 5. 581
<i>de Malo granato, Fungo, Pyro.</i>	
cap. 6.	587
<i>de Mentula marina.</i>	cap. 7. 588
<i>de Penna marina.</i>	cap. 8. 590
<i>de Vua marina Rondeletij.</i>	cap. 9. 591
<i>de Malo infano marino.</i>	cap. 10. 592
<i>de Cucumere marino.</i>	cap. 10. 592
<i>de Manu marina.</i>	cap. 12. 593

I N D E X.

In præcedentes libros de quatuor animalibus reliquis exanguibus,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Indicus, Italicus, Gallicus, Hispanicus, Germanicus,
Belgicus, Polonicus, Anglicus, Hungaricus, Bohemicus.

D Abortum reme-
dium. fol. 416. E.
Academici polyptis si-
miles. 28. H.
Acetium. 263. A.
Acetos ibid.

Accipitres marini gregales sunt. 75. A.
Acetabula polypti qualia. 10. G.
Aceti vis. 43. 4. E.
Ad Achores. 25. 3. A.
Acipenseris acutissimus Gallonius.
142. F.
Aconitum cur cammarum vocetur.
109. A. eius radix qualis. 109. B.
151. B.
Adulatoris Hieroglyphicum polyptus.
32. G. mores. 32. H. polyptio similis.
28. H.
Actæon. 488. E.
Ad Aegyptios remedium. 85. A. 253.
A. 58. H.
Aegilurus. 99. C.
In Aegypto cur Conchyliia reperiantur.
237. D. 28. E.
Acneæ habitus. 270. E.
Aethiopes, ut Conchis Veneris dele-
flentur. 559. A.
Aganos, quæ Concha. 445. B.
Alabastrum quid. 421. D.
Ad Album in oculo bovis. 61. E. F.
Alex quid. 133. A. gregalis est. 75. A.
Ad Alopecias. 60. H. 329. B. 415. D.
416. E.
Alexandri magni luxus in purpura.
170. G.
Amantes sepijs capiendis comparati.
51. C. rem amatam subito relinquenti-
um Hieroglyphicum. 30. H.
Ad Ambusta. 329. C. 387. A.
Amethystus gemma. 290. F. eius co-
lor. 289. B.
Am cum fictum, ut Logo significet.
75. D.
Amoris coniugalis in viro firmi, in
muliere lubrici typus sapia. 57. D.
eius firmitas per polyptum notata.
31. A.
Amorge herba, quæ 307. A. lini genus
est. 307. B. vnde dicta. 288. F.
Ampelis alge genus. 592. E.
Ambulatio quando fiebat. 38. F.
Anatæ Concha historia, & icones.

543. 544.
Anchuse radices vsus. 307. C. quæ vn-
guenta ca tingerentur. 306. E.
Ad Anginam. 211. C. 212. E.
Anguilla ex putredine. 246. F.
Anima omnia plena. 246. E. purpurea,
quæ 110. E. eius vis polyptio compa-
rata. 28. H. ut corpori inhereat.
249. A.
Animalia aquatilia cur panca veneno-
sa. 85. C. exanguium quot genera.
Arist. 1. D. sanguinea, quæ ex putre-
dine. 246. F.
Animus terrenis affectibus mancipatus
per Cochleam significatur. 179. C.
Annus quot mensibus olim constaret.
487. B.
Anseriferæ Conchæ historia, & icones.
543. 544.
Antale quid & eius natura. 282. F.
Ad Antracem. 385. A.
Aper ne in te impetum faciat. 165. D.
quando canoros deuoret. 172. F. qui-
bus sibi medeatur. 176. H.
Apibus cancri, ut infestis. 165. D.
Apes qualia appetant. 244. F.
Apium quid. 142. E.
Apirius Quillarum causa in Africam
profectus. 142. E.
Aporrhades an è muricum, vel lepa-
dum genere. 341. D. eius historia.
341. D. 342. G. Icon. 343. 344. quæ
Bellonio. 550. H. ut saxis hareant.
341. D.
Aqua dulcis in mari. 236. G.
Aquatilium tegumenta. 255. B.
Aquila a polyptio in aquam detracta.
34. E.
Ad Aranearum citrinarum morsum.
210. F.
Aranea marina Rondeletij descriptio.
201. D. icon. 202. Aristotelis, quæ.
201. D. Alberto quæ. 216. G.
Araneus marinus. 186. H. quid ita vo-
cent Germani. 46. E. qui Gallis. 177.
C. descriptiones eius. 201. icones ibid.
& 202.
Araneus piscis ubi venenum contineat.
85. C.
Arcani reuelati typus. 168. G.
Arcolea caneros nidis cur imponant.
165. D.
Arethusa imago in numo Syracusano.
36. F.

Aristoteles correctus. 4. G. 11. D. 12. F.
52. G. 53. D. 68. G. 74. G. 128. H.
138. F. 214. H. 286. G. 296. E. 299.
C. 564. G. Sepia comparatus. 56. H.
Aristophanes correctus. 318. E.
Aristula gregales sunt. 75. A.
Armillas quas Conchas Hispani ad
Armos fractos. 384. H.
Asillas quas Conchas vocent Veneti.
458. H.
Ad Arthritum. 211. A. 386. E.
Argæna vas quale. 395. A.
Asinus marinus. 9. A.
Asinulus quid Gallis. 588. F.
Asiacenus sinus ubi. 108. H.
Astaci æquinoctia. 108. H. eius antipa-
thia cum polyptio. 117. A. ab autore
positi descriptio. 111. B. icon. 112.
capiendi ratio. 116. F. cum carabo
confunditur. 109. A. carnis bonitas.
117. E. Chela faciem hominis rudi-
culam representans. 111. icon. 115.
Chela vsus pro salina. 117. G. pro
sintinnabulo. 117. G. coctus cur rube-
scat. 132. F. cur raro vinus videatur.
116. G. cur Tarentini eum nimis suis
imposuerint. 117. C. eius descriptio
ex Bellonio. 110. H. duodecim pedes
longi, qui deuoratur a rhinocerotæ
marino. icon. 125. Etymologia. 109.
C. D. genera eius quot, eorumq; dif-
ferentiæ. 110. E. hominem præben-
sum suffocantis icon. 124. eo insigni-
ta numismata. 117. C. eum male de-
pinxit Bellonius. 111. A. eius natu-
ra, & mores. 116. H. eum non nouit
Cardanus, & cur. 110. H. pediculus
marino similis icon. 123. pulmentum
ut ex eis fiat. 133. A. quæ loca amēt.
116. E. quando pariant. 116. G. quan-
do senectutem exuant. 116. H. quem
Hieroglyphice significant. 117. D.
quibus nocent, & quibus prosunt.
117. G. eius vsus in cibis. 117. E. vsus
in medicina. 117. G. ut respiciunt. 116.
G. ut coquant. 116. G. ut a Locusta dif-
ferat. 99. D. 110. E. ut inuicem pu-
gent. 111. A. ut patriam ament.
116. H.
Astacorum aliorum Leonis Rondele-
tij similium descriptio. 122. G.
Astaci

Astaci Corabocidis historia. 135. G.

Astaci fluuiatiles an branchias habeat.

128. F. crustarum satura. 132. H. descriptio ex Rondel. 127. D. ex Belonio. 128. E. Emblemata. 131. D. genera. 129. B. icones. 129. ex eis ius, ut fiat. 133. A. eorum lapillarum vsus. 134. H. ut a femina differat. 131. B. natura. 131. C. non omnes cocti rubescunt. 232. E. onorum facultas. 135. B. is perperam quidam ad pulmonum vitia truntur. 176. H. quando meliores. 132. G. quando crustam exuat. 131. G. qui meliores, et qui peiores. 132. F. G. quot et quoloco lapillos habeant. 128. H. 129. A. Supina parte pisti, et oua ostendentis icon. 130. Synonyma. 127. C. temperamentum 132. E. ex eis torte, et alia estia. 132. G. ubi abundant, et ubi non sint. 130. F. videtur. 130. G. H. vsus in cibis. 132. F. vsus in medicina. 133. C. vsus in varijs. 135. B. ut aerem trahant. 128. F. G. ut vini conferuentur. 132. G. ut carnis audi. 130. H. ut capiantur. 130. H. ut coeant. 131. B.

Astacorum media magnitudinis descriptio 111. C. icon. 113. 114.

Astaci parui Rondelet. descriptio, et icon. 126. F.

Astaci saxatiles, qui. 129. B.

Astacus vrbs. 108. H. Byrinia locus. 108. H.

Astago quid Plinio medico. 117. G. cur ha Locustam vocent Graeci. 99. C.

Ad Astmaticos. 62. G.

Astura quid Venetis. 530. G.

Athenens correctus. 25. D. 95. B. 52. H.

120. E. 160. G. 231. C. 186. G. 324. G. locus corruptus animaduersus. 230. G. locus alius. 53. D.

Atramentum quid in mollibus, et eius vsus. 5. B.

Atramentarius piscis qui. 64. H.

Ad Atrophiam. 133. D. 134. E.

Anari polypis similes. 29. D.

Augusti iocus in emenda purpura. 289. D. purpuram ispe emie. 271. C. quo prouerbio delectatus. 168. G.

Aulique Concha. 453. B.

Aulos quid, et vnde dicatur. 527. B.

Auris canitas Concha dicta. 228. F. ad eius dolorem. 319. B. 339. H. 348. E. ad eius vlcera. 212. E.

Auris marina. 545. C. eius historia. 550. F.

Auricula muris coccum proferens. 305. C.

Aurora cur purpureus rubor dicta. 312. H.

Ausonius correctus. 45. B.

Bacca pro vnione. 422. E.

Balani equiuoca. 521. D. eius descriptio

522. H. icon. 522. 523. 524. non esse Concham Rhomboidem. 459. G. eius Synonyma. 522. F. quae ita vocentur.

521. D. quot eius genera. 522. G. vnde dictus. 521. D. eius vsus in cibis.

525. A. ut nascantur. 549. D. ut coquantur. 525. A.

Balani Bellonij icon. 460.

Balena capite carent. 93. E. Sub ventre

duo habent foramina. 12. H.

Balneae pensiles. 477. C.

Bdellium onyx vocatum. 295. D.

Bellis minor. 420. H.

Bellculi marini, quae Conchae. 553. A.

Bellonij error. 111. A. 119. D. 197. B.

299. C. D. 579. D.

Berberi Concha genus. 417. C.

Bernardi qui Gallis. 246. G.

Bernicle auis icon. 544.

Bisas quid. 99. C. 186. H.

Disbyllinum. 41. D.

Bualuae quid. 230. G.

Bualnium differentia. 232. F. diuersitas. 231. C. ut a turbinatis differant. 233. A.

Buerones quas Conchas Veneti dicant. 458. H.

Blatta purpura Indica. 294. G.

Ex Blatta Byzantia remedia. 295. C.

et inde Arabibus, quid sit et eius icon. 346. C. eius vsus, et vires. 347. A.

Blatta Byzantia officinarum, et multa de ea. 294. E.

Blattens color. 294. E.

Bolbidia, quae Hippocrati. 40. G. 43. A.

Bolbotyne. 12. E.

Bolitana. 11. C. D. ubi non reperiuntur.

43. D. eius vsus in cibis, et medicina, et ut praeparentur. 44. E.

Bolitana Bellonij icon. 43.

Bombylia ex genere polyporum. 43. A.

Botrys algae genus. 592. E.

ad Brassicam syluestrem ab equo denotatam. 177. A.

Brissichini forma, et icon. 406. 407. 408.

Bryttus quid. 405. C.

Bubalos cur Veneti Cochleas vocent. 375. C.

Buccae quid. 321. D.

Buchia. 323. B.

Buccinae equiuoca. 321. C. etas. 327. D.

quid proprie Latini 321. D. ex eis emanantis aqua vis. 328. H. cur purpurei filius dicatur. 324. E. eius descriptio. 323. D. differat a Conchylio. 281. A. a tuba, ut differat. 322. E.

Etyminum. 323. A. fauiscat. 300. H. eius generatio. 328. E. 299. A. ori gratiae sunt, et stomacho conueniunt. 328. F. partes eius, quae meliores in cibo. 328. G. quando lateant. 327. D.

Synonyma. 322. F. et turbinatorum

genere sunt. 323. D. vsus in cibis. 328. F. in medicina. 329. A. ut fauificent. 328. E.

Buccinarum duarum Rondeletij icones. 325.

Buccina alterius speciei ab autore obseruata icon. 327.

Buccina parua authoris icon. 330.

Buccina peregrina icon. 327.

Buccina oppidum. 322. E.

Buccina pastoralis. 321. D.

Buccini Zoographi icon. 326.

Buccini parui historia. 329. D. icon. 330.

Buccini striati descriptio. 329. D. icon. 330.

Buccinus minor quid. 323. B.

Buglossus lapis qui. 242. E.

Buso viuis in medio marmore inueniunt. 241. B.

Byllus an ex pinna, an contra pinna ex bysso oriatur. 542. E.

Bylli color. 541. C. differentiae. 541. A. diuersum esse a purpura. 293. C. Linni, non lana species est. 541. C. de comystica, et moralia. 542. H. quid sit Cardano. 541. A. Synonyma. 540.

H. purpura tingebatur. 541. D. eo qui induerentur apud Indos. 542. G. eius vsus. 542. G.

Byssus arborcus, et ubi nascatur. 541. B.

Byssus marinus quid. 541. B.

C

Admi filias, quid vocet Ansonius. 45. B.

Calij error. 310. H.

Camenta imbricata, quae. 445. B.

Cana Chalidenfis proemium quid. 479. A.

Calaina vasa quae. 311. A.

Calamaria nomen perperam sapia tribuitur. 45. D.

Calamarus piscis cur Loligo dicatur. 66. G.

Calcha quae. 289. A.

Calcinellorum forma. 458. H.

ad Calculos. 40. F. 108. G. 134. E. 135. A. 172. H. 173. B. 211. C. 385. D. 387. C. 388. E. 415. D. 416. G. 573. A. 579. A.

Calculi qui Conchae dicti. 228. G.

Calculus verrinus quid. 552. F.

Caligula cur Ptolomeum percussit. 271. D.

Callimedon rhetor cur Carabus vocatus. 98. F. 106. H.

Calli carnem nulla parte detectam habent. 232. F. vnde dicti. 582. E.

Calliblephara, quae ostrea. 482. F.

Calua capitis Concha vocata. 228. F.

Calx ex buccina. 329. C. et Conchylijs. 250. H.

Gammurus, quid olim Romanis. 137. C.

eius historia. 127. A. num gammurus flumina.

B

B **Abylon cur purpurata meretrix.** 278. E.

fluminalis. 127. a. à squilla parvus differt. 127. a. in eius capite lapides. 128. f. ex eis garium. 133. a. non esse squillam. 127. b.
Cammarus Rondel. 147. b.
Cammarum aconitum vocatur. 109. a.
Cancellari quid. 167. a.
Cancelli aquiuoca. 215. b. descriptio. 216. b. 217. a. genera. & differentia. 217. a. b. in quibus titulus reperitur. 512. g. eius septa qualia. 215. b. vitellus. 221. d. ut sese tueantur. 221. d. vsus in cibis. & alijs. 222. f. ut à paruo cancro differat. 215. d.
Cancelli authoris icon. 218.
Cancelli alterius rubri icon. 220.
Cancelli alterius oblongi àstaco fluminali similis icon. 221.
Cancelli in buccina latens icon ex Zoographo. 220.
Cancelli, seu Bernardi Heremita nudi imago. 219.
Cancelli vulgo Auenae dicti icon. 221.
Canceri aquiuoca. 119. a. an cerebrum habeant. 161. b. an caput. & collum habeant. 161. b. an cauda careant. 161. a. de eo apologus. 170. e. eius astus in eapicendi conchylijs. 166. f. atas. 165. a. eos capiendi ratio. 165. a. in eius capite lapis. & eius facultas. 173. b. carnis temperies. 171. d. cur transire incedat. 163. d. cur in inter astra collocatus. 169. c. cur ad nocturnum lumen accurrat. 168. g. cur lento gressu moveatur. 164. e. cur in colesio adest prohibeantur. 172. f. cur non natent. 103. c. cur cauda careant. 100. g. cum cur Hercules occidisse dicatur. 170. e. ab eo denominata. 167. a. eorum differentia varieg. 162. g. eos edentibus. qui similes. 171. b. cipibeta. 171. b. Etymum. 160. b. de eo fabula. 169. d. fellis facultas. 173. a. genera eorum quot. 162. f. gressus. 163. d. Hieroglyphica. 168. f. ijs inaequans quid significet. 171. a. de ingressu eorum proverbum. 170. g. ijs insignia nummata. 168. b. eos lepori comparare quid. 170. g. moralia. & mystica. 167. c. 208. g. maris. & faminae distinctio. 165. b. c. natura. mores. 165. e. eos non noit Cardanus. 110. b. non natant. 163. d. oculorum facultas. 173. a. omnia eris facia hoc nomine comprehenduntur. 226. f. omnia crustata. sic vocat Plinius. 92. e. partium enumeratio. & vsus. 162. g. pedes quot & eorum vsus. 161. c. ab ijs presagia. 165. b. pro omni erustaceo accipiuntur. 159. a. eam prorsus non procedere contra Rondeletium. 164. f. de eo proverbia. 170. g. quando lateant. 166. b. quando crustam exuant. 97. a. quando in Scorpiones figurentur. 166. c. quae loca amant. 164. g. qui. & quando lan-

dentur. 172. e. qui decem qui quatuordecim pedes habeant. 162. e. qui meliores. 176. f. qui sacri haberentur Neptuno. 194. g. b. quibus vitiuntur. 164. b. quibus sensibus viciuntur. 163. c. cum quibus antipathiam exerceat. 165. d. ea recta ingredi docere. quid. 170. g. rotundi sunt. 161. a. senectam exiunt. & quando. 166. b. de ijs somnie. quid indicent. 169. c. ad splendorem accurrunt. 236. e. Synonyma. 160. g. ubi pleniores Luna decreverunt. 176. g. venenosus. ubi 163. a. vis per somnum quod significant. 169. c. eorum visus obliquus. 161. b. vsus in cibo. 171. d. in medicina. 172. f. in varijs. 173. b. ut oua edant. 165. e. ut inuicem pugnent. 166. c. ut ad eleuaria preparantur. 172. f. ut cocant. 165. c. ut ostrea vorent. 167. c. ut coquendi. 172. e. ut aquam recipient. 165. a. ut a locustis differant. 161. a. ut ostrea capiant. 486. b. de vulpe. & eo apologus. 176. f.
Cancrorum brachybelorum descriptio. 202. g. icones. 185. 204. 205.
Cancrorum chelarum longitudine differentium historia. 200. b. & inde
Canceri cordis figura descriptio. & icon. 206. e.
Canceri cursores qui. & eorum forma. 162. g. f.
Canceri dapis assessor. 213. a.
Canceri equitis aquiuoca. & Synonyma. 197. a. amphibius est. 198. g. cur sic dictus. 162. f. 197. a. cur in terram egrediantur. 198. g. cur non edules. 199. b. descriptio. 197. c. 199. a. eius mira velocitas. 198. g. natura. mores. 198. g. vsus in cibis. & medicina. 199. b.
Canceri crones. qui Oppiano. 198. b.
Canceri flauo undulati Rondel. icon. 199. descriptio. 200. a.
Cancrorum fluminalium caro qualis. & quantum ad phthisim valeant. 176. b. cur canis rabidi mortui presint. 211. a. descriptio. 206. g. b. ex eis eleuarium ad marasum. 133. c. de eis emblema. 208. b. inuicem deuorant. 208. e. eorum natura. 208. f. oculorum vis. 212. e. eorum salubritas. 209. e. Synonyma. 206. g. ubi abundant. 207. c. ubi non sint. ibidem. vis contra leporem marinum. 90. c. vitellus. 208. e. vsus in cibis. 209. c. in medicina. 210. b. in varijs. 212. g. ut capiantur. 208. e. ut coquantur. 209. c. ut a marinis differant. 206. g. ut vrantur. 210. f.
Canceri fluminalis Matthioli icon. 207.
Cancer Heracleoticus cur sic dictus. 188. f. cur Gallus marinus dictus. 188. f. descriptio. 188. g. qui Scaliger. 144. f. ubi abundant. 194. b. ut a

paguro differant. 180. g. b. prone. & supine picti icon. 190. alterius descriptio. 188. b. Hirsuti prone. & supine picti icon. 191.
Canceri Heracleotici Rondel. descriptio. 180. icon. 185.
Cancrorum hirsutorum descriptiones. 188. b. icones. 192. 194.
Canceri hirsuti. Somniolo Romae dicti. icon. 192. 193.
Canceri hirsuti minoris icon. 193. miniaturam.
Canceri in lapidem indurati vsus in medicina. 177. b.
Cancer lapidosus. qui Alberto. 129. b.
Canceri lapidis descriptio. 197. d. icon. ibidem.
Cancrorum lutarium astus. 199. a.
Canceri macrocheli albicantis descriptio. 202. f. icon. 203. alterius prone. & supine picti icon. 205. alterius ex Zoographo. 200. c.
Canceri mae Synonyma. & historia. 177. c. vide maia.
Canceri maiæ congeneris asperitate tomentosa. icon. 185. 3.
Cancrorum marinarum astus in fugandis maris fluctibus. 175. d. eorum cineris facultas. 176. b. 177. b. cur paguri dicti. 136. g. cur saxatiles dicti. 175. c. descriptiones. 174. f. diversimode pingunt. Bellonius. & Rondeletius. 174. f. eorum nomine quos caneros. intelligat author. 173. d. quid Palladio. 186. b. Synonyma. 173. d. ubi abundant. 175. c. vsus in cibis. 176. f. in medicina. 176. g. ut a famina distinguatur. 176. c. ut a fluminali differat. 206. g. ut cocant. 176. e. ut coquantur. 176. f.
Canceri marini Bellonij icon. 174. alterius ab authoribus obseruati icon. 175.
Canceri minoris brachybeli prone. & supine picti icon. 205.
Cancrorum occidentalis maris magnitudo. 194. g.
Canceri parui cur in pinnis degant. 214. b. eorum historia. 212. b. Hieroglyphica. 215. a. natura. mores. 214. e. non proveniunt sponte. sed coeunt. 214. e.
Canceri parui in pinnis viucentis Rondel. descriptio. & icon. 213. c. prudentia. & solertia. 214. f. ut generentur. 213. D. ut a cancellis differant. 213. C. 215. D.
Cancer ruber riuus. ut mensis apponi possit. 133. b.
Canceri saxei. & eorum generatio. 242. g.
Canceri stagni marini Rondelet. icon. 174. f.
Cancer terrestris. 163. a.
Canceri varij. & marmorati Rondel. historia. 200. f. icon. ibid.
ad Cancrum in marinis. 134. b.
Cancer morbus cur sic dictus. 152. g.

I N D E X.

sumor qualis 189. b.
Ad Cancros vicrorum 44. e
Candys vestis genus 277. b
Canis marinus 427. a
Ad Canis rabidi morsus 97. d. 133. c.
 172. b. 176. b. 177. a. 210. g. 333. c.
 416. g. cur cancri flumiatiles eis pro-
 sint. 211. a. b
Cantharus piscis locusta capitur 108. g.
 vt capitur 41. b. c
Ad Capillos multiplicandos. 382. b. vt
 flauescant. 383. a
Cappæ longa quæ Venetis 527. c. icon.
 529.
Capparozola 459. a
Carabæ nomen loci 98. b
Carabus cum astaco confunditur. 109.
 a. *Etyymum* 99. b. locusta non differ-
 re 99. a. b. quo aslu capitur a poly-
 po. 18. e. 26. f. pro quibus animalibus
 apud Græcos accipiuntur 99. a.
Carabus caupo 98. b.
Carabus infestum quale, & vnde di-
ctum 98. f
Carabus obfophagus quis 98. f
Carambis promonorium 99. a
De Carabaso quædam 306. f
Carbone notari qui dicantur 319. a. eo
 notare quid 437. a
Ad Carbunculos 85. a. 172. f
Ad Carbunculos pudendorum 333. d.
Carabaria piscis dentibus similes lapi-
des, & eorum generatio 242. e. f.
Carcinades que animalia 167. b
Carcinia qui lapis 128. f
Carcinoma, & cancer morbus idem
 119. b. ad id remedium. 172. F.
 177. B.
Carcini Etyymum. 160. g. quid *Simeoni*
Seibo 186. g. vt se tuatur 244. g
Carcinus Sophista. 159. d. *Tragicus.*
 159. d
Carcinias lapis 160. c
Cardanus astacum non noit, nec can-
crum 110. b. eius error 92. f. 29. c
Ad Cardiacam 40. f
Ad Cardigiam 117. g. 329. a
Cardinales cur purpuram gestent, &
quando eis concessa 271. a
Cardius marinus 400. b
Carminis color vnde dictus 305. d
Carides vnde dictæ 93. c
Caris flumius 136. f
Caro marina quid Trotila 565. b
Carombotus 137. c
Carpasium quid 306. f
Carilagineorum generatio. 2. g.
Castaneus typus. 542. b
Carapodi quid recentioribus Græcis 9. b.
Cauda marina quid 588. g
Causa quid 277. d
Celeritatem significat Papilio 168. g
Cepanum generatio 299. c. genus quod-
 dam *Vnio dictum* 421. a
Ad Cephalæam. 134. e
Cera. 370. f.

Cercopibecus præ fame caudam sibi
arrodit 20. c
Cervi lenorem saluare quid 300. b
Cervus cur caneros flumiatiles querat.
 212. g. 172. f. æ serpentes deuorante
 comparatio. 27. d
Ceryx quid Plinio, & Gaza. 281. a. de eo
 iocus *Stratonici* 322. b
Cete porphyrium 314. f
cetula marina 322. g.
chalcedonius 295. a
chalcena 471. a
chalcna 471. a.
chamvum cautio, & nature sagacitas.
 467. c. eorum historia in genere 466.
 & inde que præferantur 468. g. quos
 ventos horreant. & quos ament 467.
 b. eorum varietas, & differentiæ.
 467. b. vnde dicta. 466. e. vt à
 chis distinguantur 467. d. 468. e
chama aspera, vt à leui differat. 476. e.
 forma ibid.
chama aspera Bellonij icon. 476. Ron-
 deli ibidem.
chama aspera in medio silice 240. e
chama glycymeridis Bellonij historia, &
icon 471. b. 473. 474.
chama lauis descriptio, & historia tota.
 469. a. & inde
chama nigra Rondel. historia, & icon.
 471. d
chama nigra, siue glycymeridis Bellonij
historia & icon 471. b.
chama Peloridis caro qualis 475. c. de-
 scriptio 475. c. icon 475. vnde dicta.
 actota historia 475. a. & inde, vt à
 calcinellis differant 475. d
chama Peloridis Bellonij icon. 476.
chama piperata historia. 471. a. &
 inde,
chama rugata Bellonij, seu chama aspe-
ra icon. 477. item aliarum.
chama vasis genus 466. f
chama lea vnde dicta 469. a. diuersarum
 icones 470.
chameleon cur in colorem album non
mutetur 37. g. cur se in alios colores
 mutet 37. c
chamula 466. g
chamaradium quid 369. d
charia, vt olim poliretur 251. a. ad cam
 leuigandam 559. a.
chela quid 94. g. vt *Gaza* interpretetur.
 101. a. pars superior cur moueatur,
 inferiore immobili 161. d
chelidon qui piscis 12. f.
chermes Arabum idem cum cocco Gra-
corum 305. c. que herbe eam produ-
 cant. 305. b. c. vt à grano differat.
 305. b
chiorum rempubl indicat cancer in nu-
mo sculpus 168. b
Christus purpuram indutus, & cur 270.
 b. quid significet. 316. c. est ipsa pur-
 pura 315. b. eius sanguinis exemplum
 purpura 315. a.

Chæron quid 552. f
Chæring conche quæ 553. d
Chroma radix 305. d
Chromasinus color ibid.
cicada Aeliani, quæ Rondeletio 147.
 a. quæ *Scaligeri* ibid.
Cicada marinis Bellonij descriptio.
 116. b
Ex Ciconiæ pullo remedium ad paraly-
sim 114. g
contra Cicutam 329. a
cingens cur glandiuorus dictus. 522. e.
cingens quid Indis. 421. b
cjonia quæ 287. c. 325. a
ciris, vel cirrhis avis vnde dicta 3. b.
ciudad Rondel descriptio, & icon 155. a
ciuada vasconum 139. b
classicum è concbis 251. a
Ad clauos extrahendos 134. e
cleopatre gemma cur tam pretiosa fue-
rit. 438. b. cur vnionem deuorarit.
 443. d
clodij Asopij filij luxus. 444. e
clonista 475. d. quas conchas *Massi-*
lienses ita appellant 458. b
cniue quid Plinio. 564. b
cnipec quæ animantia 173. c
coralia carnem testæ habent inclusam.
 232. c
cocalium quid 374. g
coccum insectorum 304. b. coloris eius
 præstantia 280. b.
cocblaca quid 369. d
De cochlea anigma 380. e. equiuoca
 360. g. h. ad alendas eas locus aptus.
 378. f. an oculis careant. 374. b. 175.
 a. m caput habeat. 375. b. antitratia
 379. a. apud antiquos in cibum ve-
 nisse 380. f. de eis *apologus* 389. a. ca-
 ro qualis 380. g. cineris vis, & vsus.
 387. a. coquit. 246. e. cornua quor.
 375. b. in cornibus earum arenulus
 quas dixerit *Plinius* 375. a. cur cor-
 nua habeat 94. f. definitio 375. b. de-
 scriptio in genere 374. b. differentie à
 magnitudine 373. a. à colore b. c. à lo-
 co D. penes regiones 374. e. eis diffen-
 dentior qui dicatur 388. b. epitheta.
 378. b. earum usus improbitus 382. f.
 fini facultas 388. f. imbre maxime
 generantur 377. b. præ insidelitate do-
 mûsecum portant 375. c. magne vni
 373. a. minute, quæ *Plinio* 373. b. de
 eis moralia 379. b. multisaria eas co-
 qui 381. d. nuda vbi non sint 373. a.
 earum operculum quale 293. d. ortus
 earum aper coitû 377. a. b. partium
 interiorum enumeratio 375. d. prouer-
 bia 388. g. quæ *Alfari* & eorû ge-
 nus 253. c. quæ multiores 381. b. quæ
 syluas amant. 376. f. quæ stomacho
 aptæ 384. e. quæ & vt lateant in ter-
 ra & quæ 373. d. 376. f. qui ab eis
 abstinent 380. g. quibus herbis infe-
 ste 377. d. vore viciant. 377. c. ea-
 rum salus facultas, & vsus 386. f.

I N D E X.

- Solidi sunt nutrimenti.* 380. h. Synonyma 370. f. eas tarditate vincere qui dicantur 788. b. testa earū cur vrantur 387. d. testa eiusq; nomina 375. c. cum testudine confundi *Albertus* 372. f. varia earum differentia. 372. h. ad vescendum ut preparantur 380. h. vita earum brevis 377. b. earum vita de quo dicatur 388. g. vinaria earum apud veteres fuisse 377. d. qui primus ea instituerit 378. e. vnde dicitur 253. d. 370. b. vocales ubi 373. a. vsus in medicina 382. g. vsus in varijs 388. f. vt eas saginarent veteres. 378. e. vt surgunt 379. b. vt lacte pascantur 382. e. vt pulce. ibid. vt moueantur 377. a. vt eis similes *Athenienſes* dicti 376. f. vt lateant 247. c. vt a *Strombis* differant 253. c. vt conferuntur 380. f.
- Cochlea acerata* qua 374. g.
- Cochlearum Africanarum differentia* 374. e.
- Cochleæ Ariones*, vt perdidice decipiant, 379. a.
- Cochleæ Astypalaicæ* vnde dicta 374. f.
- Cochleæ Balaearicæ* qua 374. f.
- Cochleæ calata* historia, & icones 393. 394.
- Cochleæ canaticæ* natura 373. d.
- Cochleæ cylindroidis* historia, & icones 399. alterius forma, & icon 556. 557.
- Cochleæ depressæ* descriptio, & icones, 396.
- Cochleæ duplicis* ad instar quasi turbinis icon, 394.
- Cochleæ echinophoræ*, 373. b. eius descriptio & icon, 398. h. 399.
- Cochleæ Germanicæ* qua 374. f. g.
- Cochleæ lenis* turbine obtuso forma, & icon, 399. d.
- Cochleæ lunisæ* vnde dicta 374. f.
- Cochleæ lupinorum* magnitudo 373. b.
- Cochleæ margaritifera* 263. d. eius nomina 430. e.
- Cochlearum marinarum differentia* 373. d. a *Strombis* differunt 253. c. vsus pro tuba 227. c. icones 390. 392.
- Cochleæ margaritifera* porcellana dicta 552. g.
- Cochleæ maximæ*, ac monstruosæ maris *Sarmaticæ* descriptio, 309. d. icon, 391.
- Cochleæ operculares* 293. 294.
- Cochleæ pomaticæ* que 373. c. d. ubi multa. 373. d.
- Cochleæ* quæ erat in oleario vsu historia & icones 395.
- Cochleæ rugosæ*, & umbilicatæ historia, & icon 396. alterius 397.
- Cochleæ Sesteli* que 373. d.
- Cochleæ sculæ* quales 374. f.
- Cochleæ solitaria* quæ, & vnde asserantur 374. e.
- Cochlearum syluestrium* differentia 373. d.
- Cochlearum terrestrium* descriptioes,
- & icones 389. 390.
- Cochleæ Tyria* 297. d.
- Cochlearum umbilicatarum* historia, & icones 397.
- Cochlis* quid 369. d.
- Cochlion* pro *Cochleæ* marina 254. e.
- Cochlion* quid 369. c.
- Ad Colicos affectus*, 117. g. 142. g. h. 416. g. 489. e.
- Ad Colicos dolores* 135. a. 385. b. 491. a. in ijs cur cancri prohibeantur 172. e.
- Colora* quid 109. a.
- Colossinus color* qui 311. c.
- Colymbidina* quid 137. c. 565. b. mentula marina dicta 588. f.
- Colycia* quæ *Bellonia* 565. b. esse *Aporrhais* 342. f. muricæ genus 331. c.
- Columbum piscem* non generare margaritas 432. e.
- Ad Conceptionem* 40. g. 143. a. eius principium 246. f. ad eam inuandam, 321. a.
- Concha charta polita* 251. a. a *Conchylia* separata 226. g. cur *Veneri* dicata 248. g. cur lunata dicta *Plinio* 249. d. ea dixi qui dicantur 250. f. eam diuidere quid 250. f. earum diuisio ex *Arist.* 461. a. b. eas legere quid 250. f. omnes celerrimè crescunt 298. h. ab ostrea distinguuntur 226. g. ponitur ali quando pro *Cochleæ* 227. b. pro *Cochleæ* marina 254. e. pro ostrea 227. c. pro vase 227. d. pro chama 468. e. pro vna specie 227. a. pro testa 226. b. quæ *Veneri* dicata 540. c. quæ apud veteres fuerint in pretio 475. b. quid simpliciter *Artificiali* 522. h. ijs reſerta loca longinqua a mari 243. d. eius significata 226. f. sexus 423. a. siliiciduria teguntur 4. b. 255. b. vnde dicitur 229. a. vt eas capiant polypi 254. a. vt a chamis differant 467. d. 468. c.
- Conchæ aduenæ* cancello, seu *Bernardo heremita* plena icon 219.
- Concha Aegyptia* *Paralios* dicta 530. g.
- Conchæ Anatiferæ* historia 543. icones 544.
- Conchæ candidæ* vnica fascia calcanei coloris icon 450.
- Concha ceramis* quæ 466. f.
- Conchæ charing* quæ 553. d.
- Conchæ corallinæ* historia 456. icones, 456. 457.
- Concharum crasse* testæ icones 463. historia 464.
- Cōcha Cytheriaca* quæ *Martiali* 417. c.
- Conchæ echinata* historia. 451. icones, 451. 452.
- Concha ericina* 248. g.
- Concha erythrea* quæ 553. a.
- Concharum fasciatarum* historia, & icones 462. 463.
- Conchæ fossiles* quæ 459. a.
- Conchæ Galadis* historia, & icon. 461.
- Concha Hercules* quæ 282. f.
- Concha D. Iacobi* 498. f.
- Conchæ imbricatæ* historia, & icon 445. minime 448.
- Concha Indica* quæ 417. e.
- Concha leuigata* quæ 552. e.
- Concharum leuium* historia 461. a. differentia 461. e.
- Concharum longarum* historia 453. a. & inde icones 455.
- Conchæ longæ* *Plinii* vere forma 453. c. icon 254.
- Conchæ longæ* *Rond.* icon. 453. *Zoographi* 454.
- Conchæ margaritifera* cur non amplius retibus piscantur 428. b. descriptio, 417. d. differentia, & nomina 417. d. icones 418. 419. manus piscantium mordent 426. b. solertia 428. h. Synonyma 417. c. ubi retibus capiuntur, 427. b. vsus in cibis, & alijs 420. e.
- Conchæ perticæ maioris*, & minoris forma 559. b. icones 560.
- Concha mensuræ* genus 228. g.
- Conchæ nigre* historia 461. c.
- Conchæ pictorum* historia 455. d. icones 456.
- Conchæ rhomboidis* historia, & icon. 459. non esse balantum, nec spondylum 459. c. icones 460.
- Conchæ rugatæ* historia 458. icones 459. 475.
- Conchæ saxis* adherentes 545. a.
- Cōchæ squamosæ* descriptio, & icon. 452.
- Concharū striatarū* historia 448. f. 450.
- Conchæ niuce* icon 450. longa *Rondeletij*, & nostri icon. 449.
- Conchæ striatæ* pectiniformis icon. 450.
- Conchæ striatæ* quadruplici fascia castanei coloris 450.
- Conchæ striatæ* rotundæ icon 449. 450.
- Concharum striatarum* *Rondeletij* icon. 449. aliarum trium, in quibus suis conspiciuntur animalia icones 451.
- Conchæ tenuis* testæ formæ 464. g. icones 465.
- Conchæ Venere* *Aristot.* incognita 231. b. & cur 553. c. descriptio, 331. c. 554. f. icones 554. 555. 556. 557. 558. vniuersales sunt 230. b. cur vniuersales adiectæ 552. e. ubi abundent 559. a. ubi moneta loco, 559. b. vsus 558. a.
- Conchis* quid 228. h.
- Conchida* lapidem quem *Megarenses* vocant. 241. d.
- Conchites* lapis ubi 248. c.
- Conchyle* quid 229. d.
- Conchylegi* 247. d.
- Conchyleguli* qui 347. d.
- Conchylis* lapis 247. d.
- Conchylarius* qui 247. d.
- Conchyliæ* an rideant, & audiant 244. f. caro eorū cur senibus inutilis 252. f. eorū a carnis bonitate laus 223. d. cur crescente Luna non augeantur opinio *Cardani* 235. d. *Pierij* 256. e. *Baslij.* f. cur in moribus, & alijs locis a mari distita

difficilis reperiantur. 237.d. cur lubri-
ca dicantur. 249.d. cur poma maris
dicta. 224.c. ab ijs denominata. 247.
d. descriptio, & icon. 346. historia in
genere. 223. & inde in ijs luxus Ro-
manorum. 224.f. motus. 244.g. mu-
gitum aduentu ubi. 233.d. eorum no-
nomenclatura. 251.f. de ijs proverbia. 250.
f. subterranea ubi. 241.c. esse facul-
tas. 348. f. scilicet, ut comburantur. 253.
a. ciacris vsus. 253.a. varia signifi-
cata. 345.a. ubi maxima. 237.c. ubi non
sunt. 237.g. viduarum cupidie sunt.
274.e. vsus ad agriculturam. 250.b.
in varijs. 250.b. in medicina. 253.a. ut
coddiantur. 52.b. ut nutriantur. 236.f.
Conchylium cum purpura, & buccina
confunditur. 281.a. ab ijs differt. 281.
a. quid sit. 281.d. 346.a. eius varia si-
gnificata. 229.a. b. pro colore sumi.
345.c. eius succus qualis. 347.d. eius
succo lang infestis vsus, & vires. 347.
d. Synonyma. 225.a. unde dictum.
229.c. vsus in medicina. 348.e.
Conchylis S. Iacobi 504.g.
Conchylium Indicum quid. 294.b.
Conchyliata, & purpurea differant. 303.a.
Conchylia qui. 247.d. 347.f.
Cum Congo bella polypto. 26.b. cur lo-
custa eum vincant. 104.b. eum cur
metuat polyptus. 104.g.b.
Consilij symbolum Pagurus. 196.a.
Consules Rom. purpurati sacra facie-
bant. 272.f.
Consulatus Romanorum insignia. 272.f.
**Conuicatorum locustis marinis compara-
ti** 106.f.
Conyza odorem mollium extinguit. 5.d.
quid præstet in polytis. 31.a.
Corallum aceto dissoluitur. 434.e.
Cor sanguinis principium. 246.b.
Coruina, siue **Coriola** 554.e.
Coruuli gregales sunt. 75.a.
Coturnices aues speculo capiuntur. 51.d.
Cotyledones quid in polypto 10.g.
Crangæ Arist. que. 139.a. 147.a.
Crangonis historia. 144.e. descriptio ex
Rondeletio. 148.f. ex Bellonio. b. ex
Zoographo. 149.a. icon. 149. Syno-
nyma. 148.e. vsus in cibis. 149.b. ut
coquatur. 149.c.
Creta notare quid. 437.a.
**Cribrum quid apud Aegyptios signifi-
caverit sub sepia pictum**. 57.d.
Croca quid. 370.c.
**Crocodylus cur mandibulam superiorem
moueat**. 161.d.
Crotalia que veteribus dicta. 95.c.
Crustaceorum carnis bonitas. 97.c. ca-
ro qualis. 232.c. rubra est. 94.g. in
Conchis digentium historia. 211.b.
& inde. Crustium mutant, & quan-
do. 96.b. 97.a. cur oua sub candi-
ventri inacta habeant. 96.g. cur te-
stacis ea præferat author. 91.d. cur
capite ea carere dixerit Galenus. 93.

a. cur ossibus careant. 92. b. cur cor-
nua habeant. 94.f. cur chelas. 94.g.
cur paruum caput, paruumque os ha-
beant. 93.c. cur in stagnis marinis gi-
gnantur. 245.c. dentes in ore, & in
ventriculo habent. 93.d. & quales.
94.c. eorum differentia. 92.g. ea dor-
mire. 95.a. eorum genera. 92.f. histio-
ria. 91. vsque 98. lapides sub crusta
habent. 94.b. mas & femina, ut disse-
rat. 95.d. mores, & ingenium. 96.b.
non respirant. 95.c. eorum oculi ubi,
& quales. 94. oua qualia. 96.f. eorum
oua cur imperfecta dixerit Aristote-
les. 96.g. eorum partus qualis. 96.f.
qua sunt Plinio. 92.e. que loca arcent.
95.b. quale caput habeant. 95.b. c.
qualia animalia. 2.c. quando pingui-
ora, & meliora. 97.b. quas partes cum
reliquis exanguibis communes ha-
beant. 93.a. quibus vitanda. 97.d. quo
astu ea venetur polyptus. 26.c. quot pe-
des habeant, & cur. 94.g. lexu distin-
gui. 95.d. fexus præcipuum signum
caudæ latitudo. 96.g. fontem, aut vo-
cem nullam edunt. 95.b. Synonyma.
92.e. valent gustu, & odoratu. 95.a.
eorum vicius. 95.e. vsus eorum he-
bes, & cur. 95.a. vsus in cibis. 97.b. in
medicina. 97.d. ut coeant, & quan-
do. 96.c. ut testacis, & mollibus simi-
lia. 92.b. ut coquenda. 97.c. d. ut na-
rent, & qua eorum. 95.b. ut pignent
& cum quibus. 96.b. vicia qualis.
95.d.

**Cuarassa gammari genus in India in ter-
ra latians**. 135.d.
Cucumeris marini historia. 592.b. icon.
593.

Culices, qua appetant. 244.f.
Culus asini quid. 588.f.
Cunus marinus. 577.d.
Ad Cutim tingendam. 135.b.
Cutiones, qua animalia. 8.f.
Cylindri qui. 422.f. ab Elencho differre.
422.e. qui lapilli ibid.
Cymbala cur Conchæ dicta. 228.e.

D.

Dactylus quid. 527.b. quid Vene-
tis. 522.f.
Dactylus siue vnguis Bellonii. 453.b.
Dalechampi error. 21.a. 44.b. 231.d.
Danielis Barbari laus. 587.a.
Delphini corio tantum teguntur. 4.b.
255.b. duo habent foramina, & cur.
12.b. in portum se conicientes tem-
pestatem significat. 76.e.
Ad Dentes dealbados. 62.f. 135.a. 490.
e. ad eorum dolorem. 60.a. 172.b. ad
eos excofos. 387.d. ad eorum vicia. 517.
b. 558.b. subterranei, & eorum gene-
ratio. 241.d.
Dentale quid, & eius natura. 282.f. g.
723.c. quinq; differentia depicta. 283.

Dentalium 282.g. quid cordo. 553.b.
Dentex cum polypto pugnat. 28.f. grega-
lis est. 75.a.
Dentificationem ex murice 333.c.
Ad Dentitionem. 172.b. 212.e. 388.e.
Ad Destillationes. 489.c.
Diabolum polypto similis. 29.b. sepiæ, re-
similis. 57.a.
Diacarnij descriptio. 210.b.
Dialecticam discientes canceris similes
vorantibus. 168.g.
Ad Diarrhoeam. 442.f.
Didonis habitus. 269.d.
Digitos non esse Conchas longas. 453.b.
Diogenes Cynicus polyptum crudum
vorauit. 49.a.
Dionysius purpuratus. 270.e.
Dioscorides correctus. 89.a. 325.a. ex-
plicatus. 287.c.
Diuites polytis comparati. 29.b.
Ad Dolores mitigandos. 320.e. aurium
383.a. capitis. 382.b. 388.e. colicum
384.g. denarium. 382.g. stomachi.
383.d.
Dolosi homines per caneros designati.
167.c. ut vindicentur. 170.f.
Domus cara, domus optima, propter.
388.b.
Domiponta. 371.b.
Donax qua Conche. 453.b.
Donax quid. 527.b. & inde.
Contra Dorycnium. 89.d. 108.f. 177.a.
320.e. 329.a. 415.c. 507.d. 517.b.
540.g. 566.b.
Dromo canceri genus. 197.b.
Ad Dysuriam. 60.b. 415.d.
Ad Dysenteriam. 108.g. 117.g. 491.
A.

E.

E Cæole. 422.f.
Echinades Insula. 413.a.
Echineides vis ad partum retinendum.
416.c.
De Echinometra Arist. & Plinius di-
screpant. 408.g. eius descriptio ex Bel-
lonio. 409.a. icon. 409.ab. Echino dif-
fert. eiusque differentia. 405.d.
Echinometra amethystini coloris icon.
410.
Echinometra maxime pelagica icon.
411.
Echinometra Rondelet. forma, & icon.
408.g.
Echinopos herba. 412.b.
Echinorum aculeorum vsus. 412.f.
æquiuoca. 400.e. An turbinatis an
verò crustatis annuerandi. 254.g.
in arboribus quid. 400.g. ijs asperior
qui dicatur. 413.d. carne caret.
232.E. 406.E. caro eorum que. 414.
G. crustis, & spinis teguntur. 255.
B. cur cyros habeant. 485. B. eo-
rum descriptio ex Rondeletio, &
Ecc 2 Billo-

Bellonio, 406. f. ab ijs denominata.
 412. b. edules, & nō edules, qui. 406.
 c. epibeta. 414. f. efus eorum quibus
 eduenat. 415. b. ex ijs garum. 233. d.
 Hieroglyphica. 414. e. integri, item in
 partes dissecti icon. 407. integrum qui
 denotavit. 415. b. eos inter testacea
 enumerat Aristoteles. 254. g. b. inter
 crustacea a Plinio recensentur. 255. b.
 eos laungare quid. 413. d. magni vbi.
 405. b. eorū naturā. 247. b. nunquam
 quis carent. 247. a. olfactū carēt. 244.
 g. ortus. 408. f. ab ijs presagia. 413. b.
 anaerunt quando habeant nutrimen-
 tum exiguum. 414. g. ouorius, qui &
 cur sic dictus. 406. f. partes eorum dis-
 secto vniuntur. 412. g. eos piscantem
 412. f. de ijs proverbia. 413. d.
 quando meliores. 406. g. qui meliores
 in cibo. 414. b. quomodo inuicem dif-
 ferant. 405. a. b. spinis teguntur. 4. b.
 testarum cineris vis, & vsus. 415. c.
 vsus eorum in cibis 414. g. in medi-
 cina. 415. c. vt ingredientur. 412. g. vt
 contra tempestatis vim se muniant.
 411. c.
 Echini vel potius Echinometra superfi-
 cies ex Zoographo. 409.
 Echinus diuersi color. 405. c.
 Echini lapidei spoliati a spinis icon. 407.
 Echini ferruginei icon. 410.
 Echinoꝝ maris rubei icones. 411. 412.
 Echinorum omnium minimorum icon.
 412.
 Echini oblongi aperti icon. 410.
 Echini quinti descriptio. 409. c. icon.
 410.
 echini Spatagi authoris icon. 408.
 echini Spatagi, & Brissi forma, & icon.
 406. 407. 408.
 echini spinis spoliati, item alterius cum
 adiuncta spina icon. 407.
 echinus ciuitas quæ. 400. f.
 echinus planta quæ. 400. g.
 echinus ras quæ. 400. e.
 echiniscus quid. 412. b.
 echinites lapides 413. a.
 Eledoni. 111. c. quæ 42. f. an. cum aspira-
 tione scribi debeat. 42. f. Erymum.
 ibid. eius descriptio. 43. Erymum se-
 cundum aliquos. 20. c.
 elegini gregales sunt. 75. a.
 elenchus quid. 421. d. quæ margarita,
 ibidem. cur margarita, ita vocentur.
 421. d. & quæ 437. b.
 elephantii cutis cur cancellata dicta.
 215. c.
 elephantii historia. 117. b. locustæ similis
 est. 101. c. cum Leone idem est. 119. c.
 elephantus Plinii Asiæ genus. 110. e.
 Ad elephantiasm 416. g. cur Alexan-
 drie frequens. 381. d.
 embamma quid 918. b.
 Ad empyema. 133. d.
 Ad cucuro. elen. 85. a.
 entibulum. 282. g.

ephapts vestis. 278. e.
 Ad epilepsiam. 135. a.
 epipetri generatio. 581. a. forma, & icon.
 590.
 equi saluē vis. 134. g. ad eius capitis do-
 lorem. 212. g. purpura decorati, qui.
 278. h.
 equuleus Cochleatus. 369. b.
 Ad equorum oculis lunaticis. 135. b.
 erinos herba. 400. f.
 erucarum cum canceris dissidium. 165. d.
 & 166. c.
 euripides cur a multis taxatus. 268. h.
 exercitus instaurati Hieroglyphicum.
 414. f.
 exangulum animalium quot genera Ari-
 stot. 1. d. capō eorum inuicem compa-
 rata. 223. d.
 exanthemata purpura dicta, & quare.
 289. c.

F.

Faba marina quid. 553. b.
 Faba ægyptos dicta. 228. b.
 Ad Faciem dealbandam. 62. f. 329. c.
 358. h. ad eius maculas 333. c. 386.
 g. eius rubor purpura dictus. 289. c.
 Faricimen teuthis dictum 77. c.
 Favare, & fuisse quid. 299. a.
 Fauæginis descriptio. 300. b. icon. ibid.
 Ad Fauicem asperitatem 383. c.
 Ad Febres. 211. b. tertianas 40. f.
 Felis marina 65. a.
 Felis marina Hispanica quid Belgis.
 46. c.
 Ferrugo Ibera. 306. b.
 Festinante, prouerbiū vnde ortum.
 168. b.
 Fibri pedes quales. 198. f.
 Ad Ficos ani. 287. c.
 Ne Ficus fructum perdat. 212. g.
 Ad Fistulas. 386. f.
 Fistula sacra quid. 527. b.
 Flos Indicus purpura tingens. 306. g.
 Ad Fluxus alui 558. b. muliebres 211.
 d. albos 135. a. sanguinis 172. b. &
 menstruorum 442. c. ventris. 62. b.
 Feneratoris polypis similes. 29. d.
 Ad Fetus mortuos eiciendos 211. d.
 Formæ multiplices in humore genita.
 245. b. carum dator quis. 241. a.
 Formicæ equites cur sic dictæ. 197. a.
 Formicæ, vt abigantur. 388. f.
 Forum muricibus sternendum cur Cato
 dixerit. 331. b.
 Fructum vt plantæ conseruent. 173. c.
 Fucus quid 314. b. pro flore purpura
 accipitur. 288. b.
 Fucus Tengrius. 296. b.
 Fullo insecti genus Gaze. 98. f.
 Fulvus color. qui. 45. c.
 Fangorum mira procreatio. 486. e. vt
 multi nascuntur. 301. a. vt subito.
 299. b. marini Zoophyti icon. 587.
 Furca quid Apuleo in crustaceis. 94. g.
 Furvus color qui. 45. c.

Gaidopode historia. & icon. 492.
 Galada quæ Arist. 469. b.
 Galenus correctus. 93. c. 143. b. eius er-
 ror. 93. b. 161. b. inconstantia. 225. b.
 eius locus quidam explicatus. 222. f.
 Gallonij gula in squillis. 142. f.
 Gallus marinus. 79. a. cur ita vocetur
 cancer Heracleoticus. 188. f.
 Gambarellus Italicorum. 136. b.
 Gambarcha. 127. c. 137. c.
 Gammari in cauda pinnae habent. 96. g.
 collum eorū quale. 110. g. color qua-
 lis. 110. f. cornua qualia. 110. f. foreci-
 pes quales. 110. g. pedes quales; &
 quot. 110. f. quid Gaze. 109. b. quos
 dentes habeant. 110. f. vt a locustis
 differat. 110. e. & g.
 Gammari terrestres historia. 153. d.
 Gangrenam non esse cancerum. 159. b.
 Garum ex gammariis. 133. a.
 Gaza notatus. 111. d. 2. f. 52. g. 109. b.
 138. e. eius versio correctæ. 198. e.
 eius error. 227. a. 258. g. 582. c. in-
 stantia. 579. c.
 Gillij lapsus. 10. g.
 Gilvus color. 3. b.
 Ad Gingiuarum vitia. 517. b.
 Gladiolus Loliginis, vt a Sepia differat.
 47. d. quid in Loligine. 3. b.
 Glandes olfactui carcent. 244. g.
 Glands quid inuisconsultis. 521. d.
 Glans vnguentaria. 521. d.
 Glossopetrarum copia vbi 242. c.
 Glans, siue Balanus Bellonij. 49. d.
 Gnidius nodus quid Ausonio. 45. b.
 Gobiones gregales sunt. 75. a.
 Gossipium. 541. a.
 Gopos quid Græcis recentioribus. 42. b.
 Graculi gregales sunt. 75. a.
 Græca quid Italici. 305. b.
 Granata vrbis cur sic dicta. 305. b.
 Grando vt in porcis conerescat. 433. c.
 Granum rubri maris quid. 422. g.
 Ad Grauedinem narium. 490. b.
 Grex muricatis qui. 132. g.
 Grex purpureus quid Astarti. 314. e.
 Grunus quid 376. b.
 De Gula multati Hieroglyphicum.
 316. f.
 Gulosos, non esse amicos. 478. g.

H.

ad Hæmorrhagiam. 385. a.
 Hæreticorum eloquium pur-
 pura, & byssus signant. 315. c. Sepiæ
 vt similes. 56. b.
 Halesurion quid. 588. g.
 Halidona. 42. g.
 Halipneumon quid Plinio. 577. d.
 Hamietæ. 247. d.
 De Hammonis templi loco primo consi-
 deratio. 243. c.
 Hayi pisces natantibus insecti. 427. a.
 Ad

I N D E X.

Ad Hæticam febrem. 133. d. 143. b.
153. d. 209. c. d. 211. c. 155. d.
Hedyporphyra. 286. b.
Heledone. 11. e.
Ad Hemerianiam. 320. a.
Ad Hepaticos. 62. g.
Ad Hepatis inflammationem. 384. f.
In Hepati piscis capite lapides. 485. a.
Herba ex quibus purpura fit. 304. h.
Hercules cur cancrum occidisse dicatur.
170. e. qui purpure inuentor. 308. g.
Hermolai error. 216. g.
Hesychius correctus. 159. d. 277. c. eius
lapsus. 293. c.
Hiatula que. 467. d. quid *Gaze.* 466. g.
Hippocampus marinus. 197. b. eius ve-
nenum. 60. h.
Hippocarcini bispidi descriptio. 180. e.
ficon. 179.
Hippopotami corio. & cute teguntur 4.
b. 255. b.
Hirundo pelagia gregalis est. 75. a.
hirundo piscis volat. 73. b. qualis. 12. f.
hædus, qui apud veteres fuerit in pre-
tio. 475. b.
holoporphyrus intus, extra leucopary-
phus, qui dicatur. 319. a
Holothurij Erymum 579. d. vnde di-
ctum 588. f. genus, differentia descri-
ptio. 580. e. icones 580. 581. natura.
581. a. Synonyma. 579. c. d. a Teibis
differre. 579. d. vt ab ijs differant.
580. e.
hori lectio animaduersa. 21. b.
humani generis Hieroglyphicæ. 249. a.
humor mucosus natura feminis. 299. a.
hyacinthinus color. 308. e.
Ad Hydopem. 40. f. 211. c. 385. c.
517. b.
hyſſe quid. 337. d.
hyſſinum quid. 314. g. 306. h. que her-
ba. 308. e.
hyſſoplax. 215. c.

I.

I Anum cur bicipitem veteres sinxe-
rint. 209. a.
Ignauia, vt cuidam per Loliginem ex-
probrata. 75. d.
In igne cur non generetur animal. 245. c.
Ad iterum. 133. d.
Ad ileum. 108. f.
imbrices quid. 445. b.
imbricatum quid. 445. b.
imperantis sue nationi typus. 30. f.
impostores, dolosi, & perfidi per can-
crum significati. 167. c.
inconstancia Hieroglyphicum. 168. f.
In iſidia omnia quam apud nos maiora.
445. c.
Indicum quid a purpurisso differat.
314. g.
indiscretum quid Plinio. 42. d.
*infelices quos merito dixeris esse Aſco-
pus.* 176. f.

*Ad inflammationem lingua, & guttu-
ris.* 134. f.
insectorum sensus. 244. e. vt incrementa
sumant. 246. b.
Insidiator naturam polypi imitatur.
29. a.
*In somnorum interpret cur a polypis
abstinere iubeatur.* 30. g.
intemperatiue factum vituperabile.
389. b.
inuidi locustis marinis similes. 106. f.
ionia. que 320. f. 324. b. 325. a.
ionij error. 565. b.
Ad ischiam. 384. g. 585. b.
indaeorum toga regia. 168. b.
inditiorum feneritatis Hieroglyphicum.
414. e.
inulidis venenum. 142. h.
inulis oppidum. 263. b.
inuncta Luna decreſcente imbecilliora.
235. d.
*inuncus quid apud Aegyptios significa-
ret.* 57. e. quot eius species apud Theo-
phrastum.

L.

A D Labiorum vlcera. 489. e.
Labrax cu squillis pagnat. 140. e.
vt a squillis occidatur. 153. b. eius
oculi margarita disti. 441. a.
Lacedæmonij, quando purpura indue-
rentur. 371. a.
Lacerna, que vestis. 275. b. Tyria.
297. d.
laccera 370. f. Cochleas odit. 379. a.
lacceti gregales sunt. 75. a.
Ad lachrymas. 387. b. earum symbo-
lum 435. b.
lacinia quid in ostrea. 485. a.
In lacu, que non nascantur. 245. b.
lacus terræ motu apparentes. 243. d.
lagois peregrina. 79. c.
lambini error. 291. a.
lana non est in purpura. 292. h. prius
purpura tincta. 302. b.
lana pinnula quid Sinulis. 530. g.
lana Tyria. 297. d.
*lapis Conchis reſertus apud Megaren-
ſes.* 241. d. cur in mari rotundus fiat.
234. g.
lapidem omnem mouere qui dicantur,
& vnde. 170. h.
lapides piscibus pregnantibus vbi, & eo-
rum generatio. 242. g.
lapillus Eribreus quid. 422. f. quid ge-
nerali nomine significet. 422. e.
lariæ ues, vt Cochleas rumpant. 379. b.
lascini, & petulantis ab ineunte ætate
Hieroglyphicum. 540. e.
leſti Stragulis purpureis ornati. 279. c.
Ad lentiginis. 385. b.
Leo Aſtaco confunditur. 118. b. Aſtaci
genus quale. 110. e. eius descriptio.
119. d. 120. e. f. Erymum. 119. b. Lo-
cusiſta similis. 101. c. marini, & terre-

ſtris antiſpathia. 121. h. Synonyma.
119. b. eius varia ſignificata. 117. b.
vnde dicatur. 120. c. vſus in cibo, &
alijs. 126. e. vt ab Aſtaco differat.
120. f.
Leonis authoris descriptio. 120. h. icona.
121.
Leo Plinij, qui Fouio. 101. e.
Leonem, & Elephantum Plinius ſepa-
rat. 110. g.
Leonem Plinij, & Elephantum idem ef-
ſe. 119. c.
Leonis Rondeletij icon. 122.
Leo fontis cuſtos qui. 118. a.
Leo ſpemens qualis. 117. b.
De Lepade prouerbiu. 550. e. vnde di-
cta 545. b. vſus in cibis. 549. d.
Lepadis Bullonij icon. 548. h.
Lepas maris rubri. 547. d.
Lepas parua Diphili. 548. h. Rondeletij.
547. d.
lepaduſa inſula vnde dicta. 549. a.
Ad lepras. 333. c. 387. a. 416. f.
leporcin cancris comparare quid. 170.
g. eum capit cancer, prouerbiu.
170. g.
leporarum Q. Faluij. 378. g.
leporis marini aquinoca. 79. a. eius ad-
mirabilis ſaculus. 485. b. an peculia-
riter ledat pulmones. 86. g. cineris
vſis. 85. b. cur maſſa in formis dica-
tur. 80. e. eius descriptio. 80. e. duplex
eſt Alberto. 79. a. duo eius genera lo-
co differentia. 82. d. eius genera, &
eorum forma. 80. g. eius hiſtoriam cur
inter mollia ponat author. 78. b. locus
& vſus. 82. d. mollibus annueratur.
2. h. eius pictura quid ſignificet.
84. b. de eo prouerbiu. 84. g. Sexus
diſtinctio. 84. f. Synonyma. 79. b. tres
eius ſpecies ex Rondeletio depiſtæ. 81.
eius vſus in medicina. 84. h. eius ve-
neno qui vſi. 85. c. d. venenum, &
eius curatio. 85. c. & inde veneni tem-
peramentum. 86. h. ad id remedium.
209. d. veneni ſumpti indicia. 86. h.
ex eo ſymptomata, que. 86. g. ad id
remedia. 88. e. f. 210. g.
lepus marinus non venenatus. 79. a.
Leporis mar. veri icon. 82. alia ſpecies
depicta. 82. 83.
leucoparyphus extra, intus holoporphyr-
us qui dicatur. 319. a.
liberis quid. 226. e.
Ad libidinem excitandam. 44. e. 60. h.
libri purpura ornati. 279. d.
libum teubis dictum. 77. c.
Ad lienteriam. 442. f.
*Ligombaudius quos Maſſilienſes vo-
cant.* 109. d.
limax. 370. f. an a Cochlea differat. 371.
d. carnem habet teſta incluſam. 232.
& Erymum. 372. e. lapidis eius vſus,
& vſus. 388. e. eius metamorphoſis. 377.
c. eum metunt ſimia. 379. a. ortus.
245. b. ſale inſperſo liqueſcit. 379. b.

Limaces agnici qui. 370. F.
Limacia 372. E.
Limulorari qui. 277. A.
Limbus quid. 277. A.
Limnostræa cur dulciora alijs. 480. H.
qua sunt Rondeletio 480. G.
Limus vicijs genus. 277. A.
Lingua scerpentis, qui dentes disti.
242. E.
Linum Orchomenium. 107. C.
Linum Xilinum. 541. B.
Lustica, quæ Spartiano. 467. A.
Ad Lippitudinem 773. A 387. B.
Liquari, quæ dicantur 434. F.
Literarum sacrarum Hieroglyphicum.
57 C. D.
Lubospermii forma. 441. C.
Loca modo icræ, modo maria secundum philosophum 238. F.
Loguæ aquiuoca. 98. F. etas 103. A.
antipathiam cum quibus exerciat.
104. G. H. arma eius ad pugnam quæ.
98. E. asperitas corporis, & a quibus
ea differat. 100. F. *Astaco præstat.*
103. E. ab autore posita de descriptio.
101. B. icon. 102. *carnis qualitas.*
108. E. ex eius cauda effusa. 107. D.
conditura 107. D. *eius cornua quæ.*
100. G. H. & eorum Synonyma.
101. A. crusta tegitur. 4. H 255. B.
cur eandem habeat. 100. G. *cur crusta*
exeat 97. A. *cur gammare pig-*
fiat Arist 98. E. *ab ea denomi-*
nata. 106. E. *denies vbi.* 100. G. *descrip-*
tio ex Rondeletio. 100. H. 101. A.
eam dum decoquitur ex abeno suat-
ur polypus 34. E. *eius epitheta* 106.
G. Erymum 99. C. *forpices habere.*
100. E. forma 99. D. *genera.* 101.
B. C. Hieroglyphica. 106. G. *hostis est*
morene. 27. A. *lapi deam, quæ* 107.
B. magne vbi. 107. C. *eius mutis om-*
nium partium sapidissima. 107. D.
mas, vt ad femina differat. 104. E.
moralia 106. F. *natura, mores* 104.
F. nigricantes vbi 103. A. *in pretio*
habitas esse 107. B. *pugna cum poly-*
po. 104. G. *quæ eligende* 107. C. *quæ*
loca ament, & vt mutant. 101. D.
quando crustam exiunt. 97. A. *quo-*
modo ab Astaco, & gammaro differ-
rat 99. A. *quibus viciunt.* 103. A.
quibus conueniant 108. F. *Synony-*
ma. 99. A. *testa, seu crusta vis* 108.
G. in ea tria esse comoda, & quæ.
98. F. quot mensibus lateant 104. F.
vbi abundant 101. D. *eas vincit po-*
lypus & quomodo. 26. H. *vis in ci-*
bis. 106. H. *in medicina.* 108. F. *vt*
natur. 103. C. *vt cluentur.* 108. E.
vt a cancro differat 100. F. 160. A.
vt coquantur, & quæ coctura melior.
107. C. vt pariant. 105. C. *vt poly-*
pum odere 26. H. *vt capiuntur* 103.
B. vt pugnent 104. F. *vt cocant, &*
quando. 105. B.

Locusta insectum. 98. F. *meretrix ibi.*
Loliginis equiuoca. 64. F. etas. 73. C. D.
eius attramentum. 66. E. *caro qualis,*
76. H. coctæ cur sub purpura redda-
tur. 68. G. *conspicua cur tempestatis*
dicatur prænuincia. 76. E. *cur nigra*
Horatio dicta. 76. G. *cur binas habet*
promiscides. 46. G. *in delicijs*
habitam esse, & etiamnum haberi,
76. H. ab ea denominata. 75. C. *epi-*
theta. 76. G. *Erymum.* 65. B. *eius gla-*
dij descriptio. 66. H. *icones* 67. *ex ea*
istia. 77. D. *magna, quæ* 64. G. *mas,*
vt a femina differat. 73. D. *mores,*
& ingenium 75. A. *eius nomaiorem,*
& minorem Plinius comprehendit.
65. C. oua qualia 74. H. *pedes ei quot*
& quales. 46. G. *pedum constitutio,*
& vsus. 65. C. *preparatio.* 77. B. *pro-*
miscides, & eorum vsus. 65. C. *ab ea,*
quæ prelagia sumantur 76. E. *quæ*
loca amet, & vbi abundet. 72. F. *qua*
parte pariat. 74. G. *quo tempore me-*
lior 77. A. *Sepia astutus est.* 75. A.
B. Squamis caret 66. E. *ab ea Sym-*
bola 75. D. *Synonyma* 64. G. *tempe-*
ramentum 76. H. *eius ventrem quid*
volet Aristoteles. 66. E. *visus* 72.
G. volatus. 73. B. *vsus in cibis.* 76. G.
vsus in medicina. & alijs. 78. H. *vt*
coeat. 74. E. *vt farciatur* 77. C. 78. G.
vt capiatur. 72. H. *vt contra tempe-*
states sese muniat. 65. C. *vt a Sepia*
differat. 65. D.
Loliginis maioris authoris icon. 69. &
70. Saluiani 71.
Loligines parua, & magna, vt coquan-
tur 78. E. F. *quæ equè eis conueniant.*
65. E.
Loliginis minoris Rondelet cum suo gla-
dio icon 71. *descriptio ex Bellonio,*
68. H. ex Rondelet. ibidem. Synony-
ma 64. H.
Loliguncula quid. 75. C.
Loly descriptio ex Bellonio, & ex Ron-
delet 68. E. F. G. *eius duo sunt gene-*
ra. 68. G. *gregales sunt.* 75. A. *Loligo*
maior est. 64. G. 67. D.
Lolius rhetor qui. 64. F.
Lollia Paulina lux in margaritis Lo-
pas. 545. B.
Loricarum inuentio vnde. 98. E.
Luculli lux. 267. C.
Ad Lumbricos. 143. B.
Lumen purpureum dictum 280. F.
Luna vis in conchylijs. 229. B. *vis eius*
in his inferioribus 236. F. *quid in te-*
flaccis, & alijs animalibus possit.
235. C. eius natura. 486. F.
Lupus marinus, qui dicatur Romæ.
192. E. Squillas deuorat, & ab eis su-
peratur, & quomodo. 140. E. *per*
squillam capiunt. 143. C. *vt cum occi-*
dat squilla gibba. 143. b.
Lucem vt noctu dederé possumus. 577. B.
Luxus veterum in ostreis. 477. B.

Lyra loco conchyliis vbi. 251. B.
Lyra piscis lepus marinus putatus.
79. A.

M

M *Acinetta cancri genus.* 174. E.
Ad Maculas corporis tollen-
das. 61. A.
De Mæa variae opiniones. 177. C. *Vi-*
de Mæia.
Megaleb. 314. G.
Magistratus dolosus typus. 168. E.
Maia descriptio tum maris, tum fami-
nae. 178. E. F. *Erymum.* 177. C. *inte-*
ranca, quæ. 178. F. *maret quando, &*
quando famina ad cibum requirantur.
186. E. vbi abundant, & maio-
res sunt. 186. E. *vt coquantur.* 186.
F. vt a paguro differat. 178. E.
Maia alitvris descriptio. 180. G. *icon.*
181. alterius plurimis spinijs borre-
atis descriptio. 180. G. *icon.* 184.
Maia Rondeletio quæ. 177. C. *eius de-*
scriptio. 187. C. *icon.* ibid.
Maledici Hieroglyphicum. 316. F.
Malignantæ Zoophyti forma, & icon.
587.
Mali Punicæ quatuor species, quæ
89. C.
Mali insani Zoophyti forma, & icon.
592. F.
Malignitas per Loliginis succum indi-
cata. 75. D.
Malleoli gregales sunt. 75. A.
Manus marina forma, & icon. 593.
A. B.
Ad Marasimum. 132. C.
Martelli error. 293. A.
Mare purpureum dictum. 310. G. &
cur. 290. G. *eius epitheta.* 310. G. *vbi*
nigris. 312. G. *eius Hieroglyphi-*
cum sunt Conchyliis. 237. A.
Margaritæ accito dissolui. 434. E. *eius*
equiuoca. 420. H. *atque vbi.* 432. F.
ab autore obseruatarum forma.
422. G. H. icon. 423. *ex ijs antido-*
442. F. calcinatio per acetum impro-
bata. 443. A. *ex ijs calx, vt fiat.* 442.
G. ex carne generari. 431. 432. E. *ca-*
rum color. 421. C. *color cur mutetur.*
423. C. colore variant. 437. B. *cur*
elenchi dicantur. 421. D. *cur vile-*
scant. 439. C. *cur tribacca dicta.*
444. G. ijs cur se pauperes mulieres
orunt. 444. H. *ab ijs denominata.*
434. G. eorum dos in fulgore. 422. E.
electio 437. A. *Epigrammata.* 436.
E. figura 421. D. *genus differentia,*
descriptio. 423. A. *Hieroglyphica.*
414. F. 434. H. immaturis qui vtan-
tur. 441. D. *minor naturalis eorum*
non restituitur. 439. D. *vt restitua-*
tur. 439. C. *de ijs leges.* 435. C. *in ijs*
luxus. 445. C. *magnæ vbi.* 421. A.
non esse partus ostricorum. 432. E. *ex*
oculis

oculis piscium quales. 441. B. ex ijs oleum, vt fiat. 442. F. odorum magnitudine vbi. 421. C. pilus, vt ex ijs auferatur. 439. D. eas piscantes, vt contra pisces se defendant. 428. F. piscandi ratio. 426. H. 428. H. 427. D. eas piscantium pericula. 426. H. pondus earum non restituitur. 439. C. pretium. 224. H. 438. E. 439. B. de ijs pronerbia. 436. H. qua Concha parte gignatur. 430. G. eas, qua Concha gignat. 420. G. qua eligende. 441. D. quando plures generentur. 430. G. H. quomodo primum Romae ex usu esse capere. 443. B. in quibus Conchis generentur. 429. B. quid sit. 422. G. ex rore, & fulgure non nasci. 431. D. in somnis visa, quid portendant. 414. H. Synonyma. 421. A. earum temperamentum. 441. D. 442. E. ex testis oriri. 434. A. vnde generentur. 430. G. vnde dicta. 41. C. vbi nascantur. 249. D. vbi inueniantur. 424. E. vsus earum in medicina. 441. C. vt ex testis Concharum fiant. 440. H. vt per forentur. 441. D. vt dissoluantur. 434. E. vt adulescentur. 440. E.

Margarita arbores, qua. 420. H. herbae quae ibid.

Margarita Insula ibid.

Margaritarius 434. G.

Margaritifera vbi Concharum ortus, & generatio. 429. A. vide Concha, margaritifera.

Margaritum 421. B.

S. Maria Margaritae similis. 435. B.

Masacara. 144. G.

Massarj error. 299. C. 579. D.

Mastrura v. flis, qua. 270. G.

Martuli. 565. B. quod Ennio 553. B.

Melanurus piscis cur cum sepia confundatur. 57. C.

Meltembates. 470. E.

Mellis vis contra putredinem. 304. F.

Melonis pagina quid Ausonio. 45. B.

Memphidis cur Homerus non meminit. 239. C.

Mendacj Hieroglyphicum Sapia. 57. C.

Ad Menses ciendos. 40. G. 60. H. 61. A.

Mens sancta per purpuram indicata. 315. D. attonita confternatio per polyphum notata. 30. G.

Menula marina historica. 588. E. cur sic dicta. 589. D. eius descriptio. 588. H. genus, differentia. forma. 589. A. & vnde 590. E. icones. 589. 590.

Menynx insula, qua & vbi. 296. G.

Meretricies polyptis similes. 29. C. purpuram vsurparunt. 278. F. Sepia, vt similes 57. B.

Ad Merulas capiendos. 143. B.

Messacara. 144. G.

Milius piscis volat. 73. B.

Mituli byssum gignunt, & vt a byssa

pinna differat. 541. C. ad canis rabidi morsus non valere. 517. A. deteriores vbi nascantur. 512. F. eorum generatio. 245. C. 299. A. C. iuris eorum vires. 517. B. magnitudo. 512. G. qui Plinio 510. H. 517. D. ex putredine oriri. 299. D. quando in cibis denunt. 516. H. quando oua habeat. 516. H. qui praferantur. 468. G. S.alem, & virus resipiunt. 512. G. cum tellinis confunduntur. 517. D. vbi meliores, & vbi peiores. 516. G. vbi generentur. 516. E. eorum vsus ad oleum excipiendum. 517. C. vsus in medicina. 517. A. in cibis. 516. G. vt ab alijs ostracodermis differant. 512. F.

Mituli fluminalis descriptio. 512. E.

Mituli marini descriptio. 512. E.

mitulorum Matthioli, & authoris icones. 513. 514.

mituli Rondeletij icon. 512.

mituli scyllodes vnde dicti 511. A.

mituli solati, qui Gazae. 511. A.

molecca, qui cancer Penetis. 173. D. vnde dicta. 174. E.

monam, vt pinna capiat 539. A.

mollium aluens, vbi. 4. H. eorum capitamenta, & vsus. 4. H. caput vbi habent. 3. C. caro eorum qualis. 7. B. 38. G. de eorum coitu, partu & generatione. 6. H. cur fistulam habeat. 4. F. cur pinnam. 4. G. H. cur gulam, & obomafum. 5. C. cur parum viuunt. 6. G. cur non sint in Ponto. 6. H. cur sic dicta. 76. E. ab eis cur exordiat author. 1. D. cur in salis aquis gignantur. 6. F. cur in stagnis marinis. 245. G. cur parua sint. 6. G. cur frigoris impatientia. 6. G. cur diu coeunt, & quomodo. 6. H. cur attramentum effundant. 6. H. cutis eorum an cutis dicenda. 4. H. dentes quid vocet Arist. 3. C. eorum descriptio, & partium anatome. 3. A. vt cum turbinatis conueniant. 4. E. excrementa eorum cur meatu ori vicino emittantur. 4. E. oua eorum num edantur. 7. B. mares eorum, vt a feminis differant. 6. E. natura, & mores. 6. F. G. os eorum, & rostrum. 3. C. ossibus, & visceribus carent. 3. A. oua eorum, vt augeantur. 7. A. partes eorum exteriores quales. 3. B. interna. 4. H. 5. A. pedes cur in parte priori. 3. D. eorumdem constitutionis ratio. 4. F. qua mollia quibusdam dicantur. 2. H. 3. A. qualia animalia. 2. E. quando meliora. 7. B. quid sint. 2. F. quot pedes habeant, & quales. 4. F. quot eorum genera Arist. 2. H. de eorum sensu. 5. D. 244. E. sexus. 6. E. somniant. 5. D. Synonyma eorum, & Erymum. 2. F. vicinus. 6. F. vsus in cibis. 7. B.

monete loco Cöche, qua & vbi. 539. A.

Monstrosi piscis cuiusdam forma. 12. C. moram, & cunctationem significat cancer. 168. G.

Ad morbos muliebres. 44. E. 60. H. 295. C. 385. D.

Ad morbum regium. 517. B.

morosi hominis Hieroglyphicum. 414. E. mortem qualem purpuream dixit Homerus. 289. D. purpuream obire quos Homerus dixit. 303. C. ea sublata qui dicebantur. 310. F.

mortui vnico ism Hieroglyphica. 316. G. purpura induti. 278. G.

moschus vt vocetur Germanis. 42. b.

moschites vnde dicta. 42. b.

moschitya polypti genus ibid.

Ad mugiles capiendos. 143. B. genus quoddam eorum ex putredine. 246. F. eos venatur sapia. 48. G. & quomodo. 55. b.

mulicrum munus quid. 248. b. ad earum morbos. 40. G.

mullus cur facer habitus. 85. D. cur in Dianae sacris artemisijs gestaretur. 85. D. gregalis est 75. A. ex iccinoribus eorum garum. 133. A. lepore marinis venatur. 85. D. qui apud veteres fuerit in pretio. 475. B.

multipes quid Alberto 9. B.

muracina cur metuat polyptus. 104. g. b. molli cute tegitur. 4. b. 25. 5. B. quae apud veteres fuerit in pretio. 475. B. quae loca amet. 138. C. quos polyptos sefertur. 43. D. pugnat polyptus. 27. A. in terram exeat. 20. F.

mulieris marito suo coniente symbolum. 379. D.

muricis aquinoca 330. g. cineris vis, & vsus. 333. A. cineris vis caustica. 333. b. inter Conchas numerari. 352. F. Erymum. 331. B. denominatum. 332. g. epitheta. 332. f. intortus. qui dicitur. 332. g. nomen generale est. 322. g. ab ostrino colore differt. 288. g. quid veteribus. 281. C. quid proprie 331. b. facer cur dicitur irispe-ritus 331. D. vnde dictus 322. g. vsus in cibis 332. b.

muricum bellicorum tria genera. 331. A.

muricis coracordis descriptio, & icon. 341.

murices ferrei qui. 331. A.

muricis lactei descriptio 339. B. icones. ibidem. 340.

murices marmorei cur sic dicti. 334. E. descriptio, historia, & icon. 334. 335. 336. 337.

muricis Mutiani descriptio. 554. E.

muricis purpurei orthocentri descriptio, & icon. 340.

muricis triangularis descriptio. 338. b. icon. 339.

muricis species appendicibus asperis, colore rubro, cinereo, & albo praecon, & supine picta. 338.

Aurex Tyrius. 297. d.
marileguli qui. 247. d.
muricatum quid 332. g.
muricatum cacumen quid. 330. b.
marileguli qui. 332. b.
mus marinus. § 109. A. ita terram exit.
 20. f.

muscardinus. 258. e.
muscarolus. 258. e.
musculi varia significata. 508. e. vsus co-
 rum in cibis. § 10. c. vsus in medicina.
 § 10. g. vt coquantur. § 10. f. vt disse-
 vant. 509. b.

musculi Rondelet. descriptio, & icon.
 509. b.

musculi striati historia. 459. c.

musculi Zoographi forma, & icon.
 509. c.

musculus Balene quid 508. f.

musci quid *Massiliensibus*. 42. b.
musce harmonia captiuum paguri.
 195. a.

mutis quid. 47. b. non esse hepar 128. b.
 quid in mollibus, & eius vsus. § a.
myaca, quae *Oribasio*. § 10. b. quando
 optima. § 16. g.

myia quae *Plinio*. 508. b.

myia quae eadem. 508. b.

myites lapis. § 10. c.

myrribina rasa vnde dicitur. 264. c. an ea-
 dem cum *Calanis*. 311. b.

myricetus. 508. c.

N.

N *Acario Cardani*, quae *Concha*.
 429. E.

Nacra Bellonii, quae *Concha* ibid. c.

Narica. 363. D.

Natex. 363. d. vt capiant. 244. g.

Natura cuique dux ad viuendum.
 160. b.

Nauis Libetina. 262. b.

Nautis Concha dicta. 228. g.

Nauigationis tute Hieroglyphicum.
 414. f.

Nauigia vnde inuenta. 262. g.

Nauplius Plinii. 257. b. 255. b. c.

Nauplius polypos similis. 46. f.

Nauplius Mutiani. 259. a.

Negata. 11. c. 257. b.

Nautilus, seu *nauticus*. 12. e. *equiuocē*.
 257. b. *cirrorum* vsus. 258. b. *Concha*
 eius qualis. 259. d. ab eo cur inter te-
 stacea corum exordiat. 257. a. eius
 descriptio. 258. f. h. 259. d. de eo *Epi-*
grammata. 262. a. genus differentia.

258. f. eius secunda species, quae au-
 thori. 259. b. polypos similis. 259. D.
 quot eius genera. 258. f. sponte nasci.
 261. c. *Synonyma* 257. b. eius testis
 interioris icon. 266. vbi venari non
 liceret. 262. b. vnde dictum. 259. c. vt
 compositum viset. 262. c. vt cum cru-
 statia & mollibus conueniat. 257. a.
 vt nauiget. 261. d.

Nautili primi generis. *Arist.* secundum
Bellon. & authorem icon. 260.
Nautili alterius historia. 263. d. 264. e.
 icon. 263.

*Nautili ab Indis varijs imaginibus ex-
 timo cortici insculptis exornati* icon.
 266.

Nautilus murrinus. 264. e.

Nautilus fabula genus. 257. b.

Nepa quid. 160. b. 170. b. cam imitari,
 qui dicantur. 170. b.

Ad Nephriticos dolores. 40. f.

Nerite an turbinatorum generis 364. b.

Nerite forma, & descriptio. 365. a. histo-
 ria. 363. d. & inde earum nauigatio.
 363. c. sensus. 365. c. vbi generentur.
 365. c.

Nerite Actiani quae, eiusque historia.
 365. d. icon. 366. 367.

Nerite Bellonii historia, & icon. 368.
 E. F.

Nerite Rondelitem auctoris icon. 365.

Nerosis piscatio 271. d.

Ad Nerui dissectionem. 173. a. 295. c.
 220. c. ad eorum vulnera. 384. b.

Nigrum pro violaceo. 290. f.

Niphi mug. 227. c. error. § 9. d. 582. e.

Nodus Gnidius quid *Ausonio*. 45. b.

Nubes. § 45. c.

Nympha Specusippi quae. 156. g.

O.

O *Bitinati Polypis* similes. 29. d.

Octopodi quid *Gracis* recentiori-
 bus. 9. b.

Octopoda pro *polypo*. 9. b.

Ad Oculos caligantes. 383. a. § 10. g. ad
 eorum dolorem. 329. a. ad maculas.
 386. g. 387. c. § 73. a. ad varia vitia.
 61. d. 62. c.

Oeconomia typus polypos. 30. e.

Oleas, vt ament *polypi*. 18. e. f.

Olei vis contra putredinem. 304. f.

Onycha, quae *Concha*. 453. b.

Onyx an purpurea tegumentum. 347. c.
 quid 289. b. 294. b. 346. a. 347. a.

Onyx gemma vnde dicta. 295. a.

Onychinus color. 294. b.

Onychicus. 295. a.

Opistholia quid *Thebanis*. 45. c.

Oppiani lapis. 214. b.

Orbis echinatus icon. 409.

In Orci caneros adherere, qui dicantur.
 215. c.

Os inale cur cancer dicatur. 159. c.

Ad Oris tetros odores. 329. B.

Os lapidea 243. a. in terra etiam gene-
 rari. 243. a.

Osmylia descriptio. 43. b.

Osmylus. 12. c. an idem cum *ozena*. 42. e.
 f. eius bonus odor. 42. b. cum *Eledone*
 confunditur. 42. g. eius descriptio.
 43. b.

Ossole 11. c. quod *Gaze*. 42. b.

Ostacus. 102. b.

Ostracinda ludos. 248. e.

Ostracites gemma. 248. f.

Ostracium. 346. a.

De Ostracismo metaphora. 25. e. de quib-
 dicatur. 25. c. vt ferretur. 25. 1. D.

Ostrea, & *ostreum* quid differant. 22. §.
 c. alium mouent. 487. d. antipathia.

486. b. aqua dulci gaudent. 480. f.
 carnem eorum, vt cancer depascatur.
 167. c. in cano nascuntur. 485. c. co-
 lore variant. 482. f. cruda quoque
 eduntur. 488. e. cur duratissima tegun-
 tur. 485. b. cur luna ratione grande-
 scant. 486. c. f. cur rapida dicta. 486.
 g. cur in lacum lucinum transferren-
 tur. 477. b. cur apud lautos in pretio.

487. c. cur humanum genus eis simi-
 le esse dixit. 249. a. differentia. 480. e.
 ex eis garum. 133. a. eorum genera-
 tio. 485. c. de eis gryphus. 487. b. lac
 eorum quid. 485. d. meliorum nota.

484. g. eorum in morem adherere
 quid. 250. g. optima vbi. 480. f. quae
Aristor. 225. b. quae *Spartiano*. 467.
 a. quae proprie ita dicantur. 230. f. quae
 celebrata. 482. f. g. b. qualem succum
 generent. 487. c. quanti ea fecerint
 veteres. 477. b. 479. a. quos sensus ha-
 beant, & quos non. 486. g. sexu can-
 rent. 485. c. silicium duritia teguntur.

4. b. 255. b. a stellis marinis exedun-
 tur. 487. a. suburbana cur meliora.

483. b. *Synonyma*. 479. c. testis ea te-
 gi, quid significet. 249. b. vbi lauda-
 bantur. 237. c. vbi serantur. 486. c.

vbi meliora. § 22. b. vnde dicantur.
 226. e. 479. c. viuaria eorum, qui in-
 uenerit. 477. b. vsus in cibis. 487. c. in
 medicina. 489. c. vt cancer ea capiat.
 166. f. 486. b.

Ostrea Gaideropoda historia, & icon.
 492.

Ostrearum marinarum icones. 482.
 quando optima. 480. b.

Ostrea Rupitina, quae inuenali. 483. b.

Ostrea pelagia, & marina, quae dicantur.
 481. d.

Ostrea stagni marini *Rondelet.* icon.
 480. b.

Ostreorum sylvestrium historia. 491. b.
 icon. ibid.

Ostreum virga virilis specie. § 88. b.

Ostreum tergum gestare quid. 248. e.

Ostrosus. 248. f.

Ostrifer ibidem.

Ostrum quid. 288. g. qualis purpura.
 289. d. differentia a loco. 290. e. vnde
 dictum. 225. d. 288. g.

Ostrum Sarranum vnde dictum. 297. c.
 288. g.

Ostrum Sidonium vnde dictum. 298. e.

Ostrinus color a murice distinguitur.
 288. g.

Olia quid *Plinio*. § 45. c.

Oua malacoderma, & *ostracoderma*.
 225. d.

Ex Ono quæ animalia generentur. 246.
g. quid in testaceis. 235. b.
Ouum polypi. 11. c. 12. f. 258. f.
Oxybaphum quid. 289. a. vnde dictum.
 288. b.
Ozæna an cum Osmio eadem. 42. e. eius
 descriptio. 43. b. eam prosequitur mi-
 rana. 43. d. ubi abundet. ibid. eius usus
 in cibis. & vt præparetur. 44. e.
Ozolis. 12. e.
Ozolis Bellonij icon. 43.
Oxos. 288. h.

P.

P *Aguri equinoca.* 186. g. carnis qua-
 litas. 196. b. crustam, vt exuant.
195. b. cur sapientia ei tribuatur. 196.
 e. descriptio. 187. a. duo genera nota
 Scaligero. 188. f. duplex genus. 162.
 h. epitheta. 196. f. Etymum. 186. g.
musica harmonia capitur. 195. a. na-
 tura, mores. 195. b. in numo Chiorum
 pictus. 168. b. pronè, & supinè picti
 icon. 189. d. eo pronèria. 196. e. eos
 qui simpliciter pro canceris accipiant.
 173. d. cum quibus pugnent. 195. d.
 eorum sapientia prouerb. laudata.
 196. e. in Scorpis mutari dicti. 196.
 e. Synonyma. 186. g. vsus in cibis. 196.
 h. vt coquantur. 196. b. vt musica-
 ment. 195. d. vt a maia differant.
 178. e. vt a cancro Heracleotico. 180.
 g. h. ubi maiores. 194. g.
Paguri authoris descriptio. 188. e.
Pagurus fluuiatilis qui Galeno. 206. g.
Pagurus qui Rondellectio. 177. c. eius de-
 scriptio. 178. h.
Paguri Venetorum descriptio. 181. g.
 icon. 182. femina icon. 183.
*Palladis vulnus fascia purpurea obliga-
 tum.* 168. f.
Palmeta toga quæ. 274. f.
Ad Panos. 333. c.
Pantheræ, vt capiantur. 41. c.
Papauer quibus, & quo loco. 235. B.
 quid in mollibus Arist. 5. c.
 Polypi quale. 10. f.
Papauerculum quid in buccina. 135. a.
*Papilio cancrialis detentus quid signifi-
 cet.* 168. g.
Papilla pilosa, cancri genus. 192. e.
Paralos, Concha Aegyptia. 539. c.
Paraluges. 277. a.
Ad Paralyfin. 13. 4. g.
Parasiti cancri comparati. 208. g. Co-
 chleæ. 379. c. in eos emblema. 131. d.
 209. b. typus eorum polyptus. 32. g.
Parictaria ubi coccum proferat. 305. c.
Ad Paronychiam. 387. c.
Ad Parotidas. 490. g.
Ad Partum accelerandum. 386. e. ad
 continentum. 172. g. ad mortuum
 cunctandum. 172. g.
Paryphes. 277. a.
Passiois dominicæ sacramentum, ut pur-

pura significat. 315. d.
Pastinaca radymira vis. 85. a.
Patella an vniualues. 230. h. an a saxis
 soluantur. 549. b. esse vniualues. 545.
 d. genus, & descriptio. 545. d. icones.
 546. 547. 548. Locus, natura. 549.
 a. eius more herere quid. 50. c. Syno-
 nyma. 545. a. vt a saxis diuellantur.
 549. c.
*Patella Cypriæ striata, & non striata
 icon.* 548.
Patella maioris Bellonij descriptio.
 550. g.
Patella fera. 545. c.
Patella fera Rondellectio. 550. f. no-
 stre icones. 551.
Patria nihil dulcius. 117. a. eius amator
 per astacum designatur. 117. b.
*Pauarazzos quas Conchas Anconitani
 vocent, & cur sic dictæ.* 458. b.
Peccatores locustis marinis comparati.
 106. f.
Pechyales. 277. a.
Pectinis equinoca, & varia significata.
 497. a. an oculos habeant. 505. c. an
 volent. 505. c. cur in Pyrtheo Euripo
 non sint. 236. b. pro Conchis Venereis
 vsurpati. 558. b. descriptio. 498. g. h.
 Etymum. 498. f. genera. 498. h. in mar-
 more pictus. 240. g. eius icon in numo
 Tarentinorum. 36. f. 506. f. optimi
 ubi. 506. b. subterranei ubi. 241. c.
 ubi generentur. 505. b. vsus in cibis.
 506. g. h. vsus in medicina. 507. c.
 vsus in templis. 507. d. vt generen-
 tur. 506. e.
Pectinis authoris icones. 500. 501. 502.
 503. 504. 505.
Pectinus Rondellectio. 499.
*Pectinum vtrique parte auritorum de-
 scriptiones.* 499. a. & inde.
Pecten Amazonius quid. 497. c.
Pecten Veneris herba cur sic dicta.
 497. d.
*Pectuncululus quid & vt a pectine diffe-
 rat.* 498. e.
Pecunia ex Conchyliis. 251. b.
Pelagium quid. 282. e. 288. h. eius pre-
 tium. 267. a. quid Plinio. 282. e.
Pelei, & Theidis fabula. 58. e.
Penicillus marius Rondellectio. 282. g. de-
 scriptio. 559. c. icones. 561. 562.
Ad Penis arrectionem. 329. b.
Penna marina forma, & icones. 590.
 591.
Perca in lapide. 240. g. sequitur sepia,
 prouerb. 58. b. saxæ, & earum gene-
 ratio. 242. g.
Perdices Cochleas edunt. 379. a.
Perfidi per cancrios significati. 167. c.
Periculi Hieroglyphicum sepia. 57. c.
Perineta vestimenta, quæ. 277. a.
Peristomata conchyliata. 279. b.
Perlarum mater Concha, quæ dicta. 417.
 c. earum insula, quæ & cur sic dicta.
 410. b.

Perna quid. 531. c. quid Neapolitanis.
 530. g. Plinij, quæ. 530. b.
Ad Peroniones. 489. c. 177. b. 579. a.
Perotii error. 332. f.
*Perlarum regibus quàm grata fuerit pur-
 pura.* 269. b. de eorum recte dictum
 regis Aethiopum. 269. b.
*Peruersos, & inemendabiles cancri per
 somnum vis significant.* 169. c.
*Petulantis, & lasciuia ab inenante atate
 Hieroglyphicum.* 540. c.
Petroni quæ Concha, & cur sic dicta.
 466. b.
Puerazza vnde dicta. 466. b.
Pharmacum pro quo colore sumatur.
 288. b.
Phæacon. 377. b.
Phicidiflare quid. 318. b.
Philippus purpuram respuit. 270. f.
*Philoxeni poetæ ridiculum testamen-
 tum.* 38. b. 39. a. eius voracitas. 38. g.
Ad Phlegmonem crurum, & pedum.
 385. a.
*Phænix Achilles præceptor cur pagu-
 rus dictus.* 186. g.
Phænix qui primus purpuram gessit.
 270. g. 308. h.
Phœnicia a purpura distinguitur.
 309. c.
Pholidis equinoca. 525. b. an balanus.
 522. f. descriptio. 525. d. icones. 526.
 non esse balanos. 526. e. vnde dicta.
 326. e.
Ad Phibisim. 133. c. 177. a. 383. d. 387.
 b. 176. g.
Phycis squillas denotat. 140. e.
Phyllanthes herba. 307. a.
Phyllanthion dyicon herba ignoratur.
 307. a.
Pica Astacos venatur. 131. a.
Ad Pilarem morbum. 177. b.
*Pileus ruber quando Cardinalibus con-
 cessus.* 271. a.
Pileum rotundum. 542. g.
Ad pilos euellendos. 84. b. 85. a. b. 579.
 a. 573. a.
Ad eosdem è mammis tollendos. 333. a.
Pinna equinoca. 530. f. an sine cancro
 paruo vinere possit. 214. b. ex ea an
 byssus oriatur. 542. e. eius, & cancri
 parui societas. 214. f. vsque b. genera,
 & differentie. 530. h. de ea Hiero-
 glyphica. 540. c. meliores quæ. 540. f.
 natura, & mores. 538. b. quod modis
 edantur. 540. g. Synonyma. 530. f. vnde
 dicta. 530. f. vsus in cibis. 540. f. vt
 mytilo similis. 532. h. vt manam
 capiat. 539. a. vt sibi victum qua-
 rant. ibid.
Pinna aculeata authoris icon. 533. alio
 534. 535. 536. 537. 538.
Pinna Bellonij icon. 532.
Pinna magna Rondellectio. 531.
Pinna margaritifera ubi. 531. c.
Pinna parua Rondellectio. 532.
Pinna Zoographi icon. 533.

Pinna lana quid geurensibus 330.g.
 Pinnophylax 213.a
 Pinnother 213 a
 Pinnotheres 213 a
 Pinnotheres Etyymum 214. f. solertia.
 214.f.
 Pinnotheres Plinij 215. d. 216.e
 Ad pisces capiendos efca ex ofcasis 135.
 b.388.f. 550.c
 Pisces fluminales ex putredine 246.f
 Pisces que animalia improprie vocet Plinius 1. d. polypi odore delectantur 41.
 b. sanguine carentes Plinio qui 2. f.
 squamam teguntur 4. b. 255. b. ona co-
 rum vt facundentur 54. c. varias co-
 rum figurarum reperiri in faxis. 138.c.
 Pifcis monftrofi eunfidae forma 12. g
 Pifcis facer 257.c
 Pisces teftudines qui 229.c
 Pifcis atramentarii qui 64 b
 Pueranes quas Conchas Veneti dicant.
 458.b
 Placenta thentis difta 77.c
 Plantae cur paucae in mari gignantur 245.
 e terra incolae sunt 245. c. vt generantur
 245.c
 Plantanimal, seu plantanimal quid.
 563.c
 Ad Pleuritidem 387. b. noibam 134 b
 Plinius correctus 116.c. 175.c. 297.a.
 324.c. 342. f. 385.a. eius error 11.b.
 74. f. 261. c. eius locus explicatus 42.
 d. 53. c. 230. c. notatus 331. c. fufpe-
 ctus 89. c. 262. c. male diftinctus
 140. b. cum Oppiano conciliatus.
 261.f
 Plutarchi inconfiderantia 243. b. eius lo-
 cus de purpurae explicatus 303.d
 Pluvia praefagium 169.b
 Pneumoniam quid 578.b
 Ad Podagram 386. E. 387. B. 85. A.
 579.b
 Poefis per caput polypi notata, & cur.
 30 g 55.d
 Polliceps vnde dictus 522.g. quid Bol-
 lonio 522.f
 Polypi acetabula qualia 10. g. aquino-
 ca 8. c. f. eius ambigua natura 8. c. 18.
 e. an brachia fua denoret, ea q; an re-
 nafeantur 19. a. Aquilam vincit, &
 hominem interficit 7. d. Aquilam, vt
 in aquam detrahit 34. c. atas 23. d.
 an in omnes colores fe mutet 35. c. d.
 atramentum eius cuius coloris 10. f.
 barba eius, qua dicantur 10. g. bicu-
 bitalem quia vna menfa abfumpferit
 38. g. bis feptem plagis percuffus de
 quo dicatur 35. d. de ceteris eius ge-
 neribus 42. c. calliditas in re famili-
 ari 24. b. capiendi ratio 21. a. b. caput
 eius de quo dicatur 35. c. caro eius
 cauerofa eft 37. b. carnis tempera-
 mentum 38. g. cerebrum ei duplex 10.
 f. de coitu, ortu & incubatu 22. c. co-
 lores mutat 25. a. b. crudum deuora-
 re Diogenes Cynicus 39. a. eius cum

coniza antipathia 31. a. cur nafsis il-
 linantur 41. b. cur ad 79. 270. dictus
 20. c. cur feipio careat 10. g. cur in co-
 lorem album non mutetur 37. d. cur
 minus atramenti quam feipia habeat
 10. f. in eo cur caput vocat, quod in
 ceteris mollibus alium 10. g. cur Ven-
 eri dicatus 31. b. cur parum viuat.
 24. c. cur crura eis praelonga. 46. g.
 cur colorem mutet 37. a. cur Ioan.
 Grammaticus 200. 8. 70. 8. a. dixerit.
 19. d. ab eo cur inter mollia exordia-
 tur author 7. d. cur minus atramenti
 habeat quam feipia 47. a. cur circa
 Hellepontum non funt, & in ponto
 Euxino. 17. b. cur promifcuae careat
 46. g. cur mure, nam & congru-
 metuat 104. g. h. super eo epigram-
 mata 36. g. de diu opera colorem mu-
 tat, non per metum vt chamaleon 37.
 d. ab eo deuotum 28. f. g. eius deferi
 piones varie 12. b. elixi an affis me-
 liores 39. d. eius epitheta 36. b. de cu-
 eorum qui abstinere iubeantur 30.
 g. Etyymum 9. a. ferocia 11. b. 13. a. de
 eius forma Cardani nuga 11. c. fiftu-
 le vfus 11. b. & c. fortitudo 7. d. ge-
 nus, differentia, defcriptio 9. c. genera
 que 42. f. quot apud Arifti 12. e. gref-
 fus, natus 20. f. Hieroglyphica 30.
 e. ingenium vafum 8. c. eo insignita
 numifmata 36. f. icones 14. 15. 16.
 inftar eorum qui fece edere dicantur
 31. c. locuftam ex abeno super ignem
 furat 34. c. mas vt a femina diffe-
 rat 22. a. matrem conficit 26. g. men-
 tem eius cur debeamus habere 31. &
 32. c. eius mentem obtinere qui dicantur
 34. b. de eo moralia 28. b. de eius
 moribus ingenio, & sagacitate 24. b.
 eius mutationis tres caufe 37. d. 38. c.
 nidus seu cubili 1. d. documenta 41.
 d. 42. c. non folum lapidum colorem
 imitatur 26. c. nulla cute teguntur 4.
 b. 255. b. odoratu valet 17. a. eius omnia
 quale 23. c. pedum conftitutio 10. g.
 & vfus 9. c. 11. a. per fiftulam pa-
 riunt 23. a. de eo problemata 37. a.
 prouerbia 34. g. b. pugna cum locufta
 10. g. quam caute hamum pifcatoris
 circumrodant 25. b. quando meliores,
 & quando deteriores 38. f. quantope-
 re efi libidinem excitent 40. b. & cur
 41. a. qui ita prouerbialiter dicantur
 34. g. qui allegorice 29. a. eos qui olim
 coluerint 28. b. quibuscumque pugnare;
 26. g. h. quo loco gaudeant, & vbi non
 fiant 17. b. quo afu capiat carabos 18.
 c. vt olinas edat 18. e. quo afu vene-
 reat cruftacea 26. e. quot menfibus la-
 reat 22. c. fenfus 17. a. mortuum fe-
 fingens, vt emptorem delufit 34. e.
 fexus 22. a. ftupiditas 24. b. Synony-
 ma 8. g. tabe perit 23. 24. in terram
 exit 20. f. ad varios vieri affectus va-
 let 40. g. vbi magni, & vbi non 17. b.

vbi eum venari non liceat 28. b. vbi
 boni & multi 38. g. ijs veteres vfus
 efte in cibo 38. f. vicius 17. d. vifceri-
 bus caret 10. e. vnde dictus 8. g. eius
 voracitas 17. d. vfus in cibis 38. f. in
 medicina 40. c. in exercitijs 41. b. vt a
 ceteris mollibus differant 9. c. vt con-
 chas capiant 25. a. vt pisces. ibid. vt
 elixentur 40. e. vt narent 20. g. vt ve-
 fpirent 20. b. vt praeparantur 39. b. c.
 vt cocant 22. c. vt hyemale folstitium
 fignificare poffint 31. c. vt in varios
 colores fe mutant 13. a. b. eorum heca-
 tombe quid 36. c. vt magnitudine va-
 rient 13. c. vt olinis capiantur 18. b.
 vt ventum praefagiant 34. g
 De Polypis maximis falfamentum furan-
 tibus admiranda hiftoria 33. a
 De Polypo maximo, & monftroro me-
 morabilis hiftoria 13. c.
 Polypus Mofchyta 42. b
 De Polypo Septentrionali hiftoria, eiusq;
 forma 13. d
 Polypi tertia fpe. iei fecundum Rondelet.
 icon. 43.
 Polypus morbus qualis, & vnde dictus
 8. f. ad eum remedium 40. f.
 Polypodine 12. c
 Polypia 28. f
 Polypodis herba vi cancer chelas depo-
 nit 165. d
 Polypodium vnde dictum 28. g
 Polypus qui Martiali 8. g.
 Pompa ad hauriendam aquam instru-
 mentum 368. b
 Pompilus 11. c. 25. 7. b. duos pisces figni-
 ficat 258. e. amor eius erga nauas
 257. c. fabula 257. d.
 Poma maris cur canchyliia dicta 224. e
 Porcellana cur fic dicta 264. e. quid Itali
 fic vocent 552. g.
 Porcellana concha cur fic dicta 552. e
 Porcellana rufta 554. b. icon. 556
 Porcellanica vafa cur fic dicta 282. b
 Porcelliones, quae animalia. 8. f
 Porcella cancri genus 162. b
 Porcum quid vocent mulieres 552. f.
 Porci vt dolorem capitis fanent 212. f
 Porphyra fabula 314. e
 Porphyrio auis vnde dicta. 311. d
 Porphyrio pifcis 312. e
 Porphyris auis 311. d. 312. c
 Porphyrites lapis 311. d. 314. c
 Porphyrium cete 314. f
 Porphyryus fepens 314. f
 Porphyryna vnde dicta 1297. b.
 Ponte marinae vulga dicta hiftoria 573.
 b. icon 576.
 Preconis officia 321. c
 Pregonum recte facientibus per marga-
 ritas fignificatur 435. a
 Praefumens nimium typus 171. a
 Praetexta toga vnde dicta 273. c. ea etia
 utebatur magiftratus 273. d. 274. c.
 ea cur vterentur pueri 273. d
 Praefinus Porphyrio 313. d

Principem cur significet cancer fluuiatilis in sonno inuentus 169.c
Ad Procidendum ani 489.c.
Prodigi, & omnia conuenientis Hieroglyphicum polypos 30.e
Proditores polypos similes 29.d
Ad profusum 385.c.d. ad ea sistenda. 172.g
Prudentia symbolum 196.e. 379.d
Pruna onychina 194.b. *Segnina ibid.*
Ad Pruritus 387.a.
Ad Pforas 387.a. 415.d
Ptolomæum cur percussit Caligula. 271.d
Ad Pudendum fistulas 333.b.
Puerpura, vt purgentur quid offerendum 40.g
Pulicaria herba mollium odorem extinguit 5.d
Ad Pulmones exulceratos 176.b. 211.b
Pulmoni marino cur tegmen natura negarit 234.g. an testaceum animalan Zoophyton. 577.c. equiuoca 577.c. inter testacea ponitur 578.g. descriptio, natura, icon. 578. eo qui pisces reserantur 577.a. Eius instar viuere quid 578. d. de eo prouerbia 578.g. Synonyma 577.d. vsus in medicina, & in varijs 579. a. icon 575. inuentio 566.b
Pulpus quid Kiranidi 9.a.
Purpure aquiuoca, & Synonyma 281. a. etas 298. b. vnde cognoscatur 206. b. aliquot icones 284. 285. 286. an lingua testas perforat 292. g. aqua dulci necantur. 296. f. in arena aliquamdiu latent. 296. f. capiendatio. 301.c. carne viciantur 301.a. ab eis celebrata loca, quæ 296. g. celerrime cresunt 298. b. cineris facilius 320. f. clarissima quæ dicta 290. e. eius color cur cæteris alijs coloribus prelatior 280. g. ea cur proceres videntur 276. f. cur marinam sæpe nominant veteres 304. b. cur regalis dicta 270. g. cur viuas capiunt. 302. f. cur plebeia dicta 276. e. cur magna copia. 245. d. ab ea denominata 308. b. differentia vnde sumantur 286. g. differt a conchylio 281. a. eius diuersas partes diuersam naturam habent. 319. b. differentia a loco 290. e. dibaphæ vbi 298. e. quæ 290. g. epibetha 316. b. 317. a. eam esse ex turbinatorum genere 283. d. Etymum ex Cimbro- rum lingua 290. g. sanguinis earum icon. 300. Floris Synonyma 288. f. Flos vbi 287. d. florem sanguinis loco esse 288. e. pro flore accipitur, & pro veste eo colore imbuta 281. d. Flos vbi postus 302. f. vbi colligatur 302. f. floræ differentia a colore 289. d. fructus carnis capiuntur 301. c. generatio duplex 299. a. genera, & differentie 283. d. eam gestare quibus prohibuit. 276. e. Hieroglyphica,

316. fignea, & ardēs quæ dicta 289. d. inuentio 276. b. 308. f. aduersus eam leges lata. 276. e. pro magistratu accipitur 272. f. magnitudinis diuersitas. 286. g. in mensis vsus eius 280. b. de ea moralia 315. a. earum motus 299. a. nigra vbi, rubra vbi 283. d. non esse lanam 292. b. eam non omnes vsurpasse 267. 268. non omnes eadem loca amant. 296. f. operculorum icon 346. operculi consideratio. 293. c. quæ earum non conducunt ad generationem 300. g. parium descriptio, & examinatio 292. f. eam petere quid 270. b. pictorum qualis 303. b. eius pretium 267. a. de ea prouerbia 317. a. ad purpuram alium diudicanda. 317. d. ex putredine oriri. 299. d. quæ regio ipsa idonea 296. f. quando eam deponerent Romani. 272. b. quando Cardinalibus concessa. 271. b. quando fauiscunt. 300. b. quado magna copia 299. c. qui prius eam gessit. 270. g. ea qui vsi 288. f. quibus conueniant 319. a. regum ornamentum 268. b. Romanis erat per omnes vestes 273. a. inter suppellectilem sumptuosam enumerata 260. f. teste vsus. 320. f. eius tinctura cur mel, & oleum adderetur 303. d. tinctura ratio 302. f. g. cur iterabatur. 303. a. trachelorum qualitas 319. b. ex ea tributum 270. g. turbinatorum nobilissimum esse 267. a. voraces esse 301. b. ea vinacior qui 317. d. vsus, & dignitas apud Romanos. 272. f. vsus in cibis 319. b. in medicina 320. e. eam vsurpant meretrices 278. f. vt capiatur 316. f. eam vt Phœnices capiunt 301. d. eam vt amarent veteres 268. e. vt mare ament 296. f. eius anni, vt cognoscantur 258. b. vt facerent Phœnices 302. g. vt coquantur. 319. b. in vrtice reperta 566. b.
Purpure albæ quæ Plutarcho 304. g.
Purpure Alexandrina, quæ 290. e. cur sic dicta 278. g.
Purpure amethystina vnde dicta 290. f.
Purpure coa. 296. b.
Purpure carulea 290. g.
Purpure dialucens 296. b.
Purpure hermionica 298. g.
Purpure megalensis pretium 267. c.
Purpure melibæa vnde dicta 297. b. c.
Purpure militaris 275. a.
Purpure Oebalia 296. b.
Purpure patria 275. a.
Purpure pentadactyli Bellonij icon. 286.
Purpure mulierum 278. f.
Purpure nigra pro qua sumatur 290. f.
Purpure pelagiæ descriptio. 284. b. icon. 285.
Purpure presidialis 275. b.
Purpure probiana vnde dicta. 278. g. 290. e.

Purpure filataria quæ 273. c.
Purpure succubiana 298. c.
Purpure tarentina 298. f. cur vilior Tyria 289. d.
Purpure tgridensis quæ 297. a.
Purpure tyria quæ 297. c. qualis, & quæ melior 289. d.
Purpuraria officina 313. b.
Purpurarius 313. c.
Purpurare pro nescere facere 291. e.
Purpurasco 313. d.
Purpuratus 313. c.
Purpureus color qualis 309. c. idem cum coccineo 305. a. ex quibus conchylys colligeretur 281. a. à phœnico distinguitur 309. c. pro purpurato accipitur 309. d. pro pulchro ibid. a. conchyliario differt 303. a.
Purpurificium 313. b.
Purpurina 313. a.
Purpurissum 314. f. h. quid Plinio 303. b. vteret 314. g.
Pyri marini Zoophyti forma, & icon. 587. 588.
Pythagoras cur non ederet vrtices. 572. f

Q.

ad **Q**uartanus 211. b
Quintilianus correctus 291. d
Quisquilium quid 305. d

R.

Racemus marinus vocatur onasiepie & cur 52. b
Ranices pulmones dicti 577. c
Regum ornamentum purpura 268. 269
eos cur significet cancer marinus per somnum visus 169. c
Remora Mutiani 554. b
Rhomborum differentia ratione loci. 188. c
Romanorum luxur in conchylijs 224. f. qui prius purpura vti 271. b. vt ostreis delectarentur 479. a
Rondeletij error 2. f. 74. e. 42. g. 177. c. 188. e. 254. g. h.
Rosa vrticea genus 566. f
Ad Rubetæ venenum 210. g. 85. b.
Rubice color 306. b
Ad Rubiginem aristarum 173. c
Ruta polypos reddit immobiles 28. f

S.

Sacerdotes qui purpuram vsurparent 268. g
Sacramentum dominicæ passionis, vt purpura significet 315. d
Ad Sagittas extrahendas. 211. d
Sagula uirgata 277. a
Salinare 299. a
Salinarum lenior quid Plinio 281. c.
Ex Sandyce pretiosus color purpureus. 306. b. 307. a

Sandyx Indica 290.e
 Sanguinis principium 246.f. ad cum se-
 Stenogom 40.f. purpureus 310.e. m-
 de dictus 285.b
 Sanitas per refectum significata vbi:
 162.a
 Sapientia per pagurum, & cancrum ubi
 significata 169.a
 Sar pif is & inf. l. um 282.f
 Sarraunum quid 288.g
 Saranis infula descriptio 318.e
 Sargiaci gregales simi 751.a
 Sarraphe purpurati cur dicti, & pretexta
 ti 275.b
 In Saxis varias reperiri figuras piscium
 138.e
 Saxifraga coccum proferens 305.e
 Ad Scabium 61.c. 135.b. 177.b. 416.f
 Scala coebiles quæ 369.b
 Scaligeri error 154.g
 Scarus pif is rube dictus 136.b. lepores
 marinos capit. 86.e
 Ad Scissuras ventris, manarum &c.
 304.g
 Scolecidata vefis que 305.d
 Scolymus muricata cacumina 332.g
 Ad Scorpionis istum 143.b. 172.f. 210.
 c. transiret inciderit 164.e. v. domo
 expellitur. 173.b. v. fugitur 212.
 c. v. simul conueniant. 210.f
 Scylla quid Plinio 136.g
 Scyllarum 141.b
 Scyllaron seu Scyllarion 213.a
 Scyllari seu cancelli in merita concha-
 imago 221.
 Scyllæ cochleas auribus admovent, &
 cur 387.c
 Contra Scyllalis istum 210.g
 Secale vbi coccum proferat 305.e
 Seccus Hieroglyphicum 316.g
 Ad Secundam 416.f
 Ad Secum relapsam reduccendam
 386.f
 Seditiosis popularis studiosi Hierogly-
 phicum 106.g
 Ne Segetes laedantur 212.g
 Seipsum non curantis Hieroglyphicum
 215.a. 249.a
 Senatus purpureus dictus 272.h
 Sepacens 56.g
 Sepedones quid 56.g
 Sepia æquiuoca 44.g. b. etas 48.b. ama-
 ris illecebris capitur 51.c. atrament-
 um habet præ ceteris mollius copio-
 sissimum, & cur 47.a pro atramento
 scriptorio accipitur 45.a. eius ars in
 piscando 56.e. alius in piscando atri-
 mentum 55.e. atramenti vsus ad
 scribendum 63.a. v. homines nigros
 faciat 63.a. bimatum vix excedunt.
 48.b. caro eius qualis 59.b.c. coitus.
 52.c. cur & quando atramentum
 eminat 55.a. cur fugitum vocant
 Nicander 55.e. cur crura ei breuia.
 46.g. cur Loligini præferat auctor.
 44.f. cur plus atramenti, quam poly-

pi habeat. 10.f. cur binas habeat pro-
 miscidas 46.g. ab ea denominata 56.
 c. eius descriptio 46.f. epitheta 58.h.
 Etymum ridiculum. 45.c. femina
 isto mare fugiunt 54.d. fetus eius,
 vt ex ouis exeant. 54.c. eius fistula
 vbi 46.g. Hieroglyphica 57.b.c. homi-
 nem significat quæ expectationem
 aliorum de se fallit 57.b. magis Loli-
 gini quam polypo similem esse 46.g.
 mares femine operi ferunt, & quan-
 do 54.d. mas vt a femina differat 52.
 c. cum melanuro pifce cur confunda-
 tur 57.c. de ea moralia 56.b. mores,
 ingenium 54.d. oculi pro vniouibus
 venduntur 63.b. ore non coeunt 52.e.
 ossis, aut testa duplex substantia, &
 eius facultas 61.c. oia eius qualia.
 52.g. eorum forma 52.b. cornu exa-
 lta descriptio 54.b. icon 52.b. ona, vt
 fecunda reddantur 53.c. ouis diligen-
 ter incubat. 54.b. cur racemus mari-
 nus, aut vna marina dicta 52.b. 591.
 d. cur racematim cohareunt 54.f. par-
 tus per fistulam 52.f. pedes quot, &
 quales 3.c. 46.g. eius pedes quoque vo-
 cet Plinius 46.f. ijs pifces capiuntur.
 62.b. de ea proverbia. 58.g. promissi-
 de eius qualis 46.f. carum vsus 55.
 b. quæ loca amet 48.f. quando ede-
 rentur 59.a. eis qui similes 56.b. 57.
 a. quomodo pariat 53.c. quo loco 53.
 b. quo tempore 52.b. speculo capitur.
 51.d. Synonyma 45.c. ex eius testa
 remedia 61.b. vbi abundant. & vbi
 maiores 48.f. eius uenenum 63.b. vi-
 ctus 48.g. vsus in cibis 59.a. in medi-
 cina. 60.b. in varijs 62.h. vt capitur
 51.a. vt contra tempestates scilicet sta-
 bilitat 56.f. vt elixetur 59.d. vt nunc
 Roma coqui præparet 60.e. vt Gre-
 cæ & Latine scribi debeat. 45.c. vt po-
 lypo similis 46.f. vt præparetur 59.b.
 vt sapidior fiat 60.f.
 Sepia Saluiani supina icon. 49. prome-
 50.
 Sepia mons 44.45.
 Sepie mulier. 45.a
 Sepias oppidum vnde dictum 45.a
 Sepia promontorium 44.b
 Sepiola 56.g. caro eius qualis 63.d. no-
 minis ratio 64.e
 Sepiola Rondel. historia & icon. 63.d
 Sepinum quæ vrbs Ptolomæo 45.a
 Sepium quid 3.b. 47.d. quid Lolaterra-
 nus ineptè vocat. 48.e. cur polypos
 eo careat 10.c. eius descriptio. 48.e.
 vt à gladiolo differat 47.d. vsus eius
 apud aurifabros 63.a
 Sepius vrbs 45.a
 Sepissa infula. 45.a. vnde dicta 56.g
 Sepulchra quæ conchyliis dicta 229.d
 De serpente & cancro Apologus 170.
 e. à cancris qui sibi merant 208.f
 Ad Serpentium istum. 172.f. 210.e.
 morsus 135.b

Serpentes saxei vbi, & eorum generatio.
 242.f
 Sexus in vtero grauidæ, vt cognoscatur.
 1387.d
 Sigilla conchis inclusa 251.a
 Sima cur transuersè ineqlet. 163.d. Li-
 maces metuit. 379.a. purpurata de
 quo dicatur 317.b
 Simulatoris Hieroglyphicum polypos.
 31.d
 Sipia 45.d
 Sipuntum vrbs 45.a
 Sipus vrbs 43.a
 Sifira quid 171.b
 Sisyra quid ibid.
 Smaragdus aceto dissoluitur 434.e
 Solis curfus per cancrum significatus.
 169.d. eius & lune natura. 486.f.
 quando loco vix moueri videtur.
 31.b.e
 Solstij hyemalis typus 31.b
 Solenes, an vniuales, an binales. 231.
 c. testarum cineris vsus 529.d. eius
 varia significata 527.a. genus quod-
 dam in lapidibus diuersis. 242.b.
 Synonyma 527.b. unde dicatur 527.
 a vsus in cibis 529.c
 Solen mas Bellony 527.d. eius descri-
 ptio, & icon 528.e
 Solenium aliarum icones 528.529.
 Solenites qui 529.c
 Sophista Hieroglyphicum 169.f
 Spadicens color à phæniceo differt 309.g
 Spatagi e bini forma, & icon 406.407.
 408.
 Spondylus quid in ostris 483.c. 485.a
 Spondylum non esse concham rhomboi-
 dem 459.c. faxis adnascuntur 493.a
 Spondylorum auctoribus icones 494.495.
 496.
 Spondylj Rondeletij icon 492.493.
 De Spondylj opinionibus 564.c. quid ma-
 ris Adriatici aculis 582.e
 Ad Sputum educendum 383.c
 Squatina aspera cur regitur 4.b. 155.
 b. colores mutat 56.f.
 Squille æquiuoca 136.e. an chelas ha-
 beat. 138.f. antipathia. 140.c. e. cur
 multos habeat pedes 138.e. cur Ve-
 nerem excitet 143.a. in delicijs fuisse.
 141.e. denominata 141.a. descriptio
 in genere 138.g. b. differentia 138.g.
 epitheta 141.c. genera quot. 138.g.
 mas ut à femina differat 140.g. d.
 ea proverbium 141.c. quæ loca amet.
 138.c. quæ cornu habeat, & quæ
 non. 138.g. quale onum pariat. 140.b.
 earum qui audissimæ fuerint 142.c.
 quibus uiscit. 139.d. quibus auxi-
 lietur 142.g. Squillis quid proprium
 138.f. Synonyma 136.g. tempera-
 mentum 142.g. tanquam preciosissi-
 mus pifcis à quibus nominetur 141.d.
 ubi hoc nomine campana uocetur.
 136.f. ubi magne, & ubi multe 139.
 d. ubi maximas chelas habeat 138.g.
 vsus

Ufus in cibis 141. d. *Ufus in medicina*
et alijs 143. a. *vt a cancris, & reli-*
quis crustaceis differant. 138. e. *vt*
capiantur. 140. e. *vt a gammaro dif-*
ferat 138. h. *vt coeant.* 140. h. *vt co-*
quantur 142. g.
Squilla calata Rondel. 147. a. 144. b.
Squille crangonis historia. 148. f. *vt a*
gibba differat. 147. a. *vide crango.*
Squilla fluuiatilis 127. c.
Squille fluuiatilis Bellonij descriptio.
 154. h.
Squille gibba caro semper laudata 153.
 c. *cur sic dicta* 150. g. *descriptio* 151.
 a. *vt que d. genera quot* Scaliger 151.
 a. *generis nomine intelligitur* 136. c.
natura, & mores 153. a. *partus Syno-*
nyma. 150. g. *vbi abundet.* 153. a.
Ufus in cibo 153. c. d. *vt lupum piscem*
occidat 153. b.
Squille gibba a authoris icon 158.
Squille gibba Rondel. icon 151.
Squille gibba Zoographi forma 151. c.
 icon 152.
Squilla Indica, vt inuicem differant.
 138. h.
Squille m. utis coitus, partus, Ufus 157.
 d. *cur sic dicta* 156. *descriptio* 156. h.
 ex B. lonio. & Rondelcio. 157. b.
 icon. 158. *Synonyma* 156 f.
Squilla m. utis Rondel. historia 156. e.
Squilla m. utis q. uae Scaliger 154. b.
 eius icon 121.
Squilla late g. quuoca 143. d. *coitus, par-*
tus 145. h. *descriptio ex Rondel* 145.
 d. *Erynum* 144. e. *que loca amet.*
 146. g. *Synonyma.* 144. c. *Ufus in ci-*
bis 146. h.
Squilla late a authoris icon 145.
Squilla late m. uioris descriptio ex Bello-
nio 144. h.
Squilla late Rondel. icon 146.
Squilla parua 213. a. *eius genera* 154.
 b. *que Cicero, & eius solertia* 154.
 g. *Synonyma* 154. c. *vbi degat, & ca-*
piatur 155. c. *Ufus in cibo, medicina*
et alijs 155. d.
Squilla parua Rondel. icon. 155.
Squilla parua Zoographo Venetijs mis-
sa icon 155.
Squilla que herba Hetruscis 305. b.
Stelle m. utis oftreas excedunt 487. a.
Sternion quid Tralliano 163. a.
Strabclius 254. e. 348. g.
Ad Strangulationem veteri 348. e.
Ad Stranguriam 177. a. 172. g.
Strobiles 254. e.
Strombi qui 226. f. 348. g. *quid in gene-*
re sumptus 253. c. *praetesta exteriori,*
& probo animali sumitur. 255. d.
differunt a cochleis marinis. 253. c.
unde dicantur 253. d.
Strombi terrestres 373. b.
Ad Strumas 61. d. 85. e. 212. e. 321. a.
 415. e.
Suida lapsus 293. e

Sues limaces edunt 379. a. *Mytilorum*
iure pinguescunt 156. h.
Ad Suspiria 384. f.
Syloson rex Sami factus 269. c

T.

T *Alpa vt meatum suum relinquat.*
 135. c.
Tapetes purpurei 279. b.
Tarditatis symbolum 379. d.
Taurus infecti genus Gaza. 98. f.
Ad Tela extrahenda 61. b.
Tellina an a mytilis differant. 511. b.
cum mytilis confunduntur 517. d.
carum caro mollior quam reliquorum
conchyliorum. 520. b. *cur laucuntur.*
 520. b. *descriptiones earumque ico-*
nes. 519. 520. *fluuiatiles que* 518. f.
fluuiatiles ventriculo noxia 521. a.
earum genera que 518. f. *eis ad quid*
vtantur pueri 521. c. *regia que* 518.
 f. *Synonyma* 517. c. *de his varie opi-*
nyones vnde dicta 517. d. *Ufus in ci-*
bis 520. g.
Tempestatis signa 76. e. 247. c. 413. b.
Templa decorata purpureis vestibus or-
nata. 268. f.
Ad Tensumum 489. c. 586. b.
Ad Tertianis 212. e.
Testa conchyliorum, vt vtantur 253. a.
cur in summis alpium iugis. 240. e.
cur in mari rotunda fiant 234. g.
Testacea an oculos habeant 234. b. &
 inde *Caro eorum qualis* 234. c. *carnis*
nomina 234. c. *eam Luna decref. crite*
minui, augeri crescente 224. a. & in-
 de. *cur os infra, supra verò extremita-*
torum foramen habeant 256. b. *cur*
testis an non mutant. 97. a. *cur crusta-*
ceis ea praferat author 91. d. *cur po-*
stremo loco de his agatur 223. d. *cur in*
stagnis marinis gignantur 245. c. *cur*
plantis viuaciora. 245. b. *cur alium*
cicant, et que & que nō. 252. e. *cur in*
montibus reperiantur philosophia ra-
tio. 240. h. *cur quandoq; viuaz, quādo-*
que verò eorum testa tantum nascantur
infra 233. c. *cur in montibus reperian-*
tur. 239. d. *cur pauciores habeant*
partes 233. b. *cur testam habeant, &*
cur eam non mutant. 234. f. *eorum*
differentie 230. f. 231. d. 233. d. *eo-*
rum diuisio 254. h. *cur alia striata,*
alia strijs careant 234. g. *epubeta,*
249. c. fructibus comparantur 224. e.
generantur duobus modis 245. c. *ge-*
neratio eorum quibus comparetur.
 245. b. *genitalem partem non habent*
 246. h. *granida dicuntur, & tamen*
 non coeunt. 244. h. *ab eis Hierogly-*
phica 249. a. *non coeunt.* 244. h. *eo-*
rum oua generationi inepta. 247. a.
eorum mira varietas 230. c. *partium*
internarum descriptio. 233. a. b. & in-

de earum differētia 232. g. *earundem*
forma, & Ufus 235. a. & inde. *que*
eorum carnem habeant. 236. e. *que*
alium & vrinam facilius moucant.
 252. g. *que lateant* 247. c. *que papa-*
ner habeant. 232. b. *que carne vescan-*
tur 236. h. *que sedem mutant, & que*
non 233. d. *quando pinguiora.* 97. b.
quando meliora 521. f. *quando bene*
aut male sese habeant 247. b. *quando*
oua vocata habeant, & que & que
nō 247. a. *qualia animalia* 2. e. *eorum*
quantum genus 231. a. *quibus imbres*
conducant 236. h. *quibus sensibus ca-*
reant, & quibus non 244. c. *sponte*
oriuntur 246. h. *sensibus exterioribus*
non carere 244. c. *eorum temperies.*
 247. b. *testis regi quid significet* 249.
 b. *cum tonitru quādam antipathiam*
habent. 247. d. *vbi nascuntur* 237. a.
 vbi coeant. 245. a. *Ufus in cibis* 252.
 e. *vt crustaceis, & mollibus similia* 3.
 d. *vt inter se differant* 232. e. *vt au-*
geantur 246. h. *vt mare ament* 237.
 a. *vt loco differant* 233. c. *vt se tuean-*
tur ab ambiente periculo. 231. d. *vt*
crustaceis, & mollibus similia 235. b.
Testiculi conchis inclusi. 251. a. *ad eo-*
rum decedentiam. 386 f.
Testudines cortice tegantur 581. d. 255.
 b. *cur test. m. non mutant.* 97. a. *vbi*
sanitatem significant 169 a.
Testudines dicta conchyia 255. b.
Testudines pisces qui 229. c.
Testum quid columella vocet in sepijs.
 47. d.
Teiche que Nicandro 581. b.
Teiche quid 581. d.
Teichea quid 545. c.
Tethya excrementum nullum habent.
 582. h. *genus, differentia, descriptio.*
 582. h. 583. a. & inde *eorum icones.*
 583. 584 585. *eorum locus, & gene-*
ratio. 586. e. *motus ex extremo proue-*
nit. 586. f. *eorum natura* 586. f. *opi-*
ma vbi 586. c. *quantum testatorum*
genus 231. a. *quibus conueniant.* 586.
 h. *eorum Ufus in cibis* 586. g. *in me-*
dicina. 586. h. *unde dicta.* 581. c. *vt*
alant 586. g.
Tethya rubra cibo idonea 586. h.
Teuthide egere qui dicantur 76. g.
Teuthis ciuitas Arcadia 64. f.
Teuthis libi nomen. 77. c. *placenta ge-*
nus 64. f.
Thecidis, & Pelei fabula 58. e.
Theoracis vitia 62. g.
Thrialmus herba que 305. b.
Thunni gregales sunt. 75. a. *qui apud*
veteres in pretio. 475. b.
Ad Tincas 143. b.
Tinctura Cyzicēica quem denotet.
 318. g.
Tinctura sardonica de quo dicatur 317. d.
Tinctura ex vermiculo quid in sacris
litteris 305. b.

Titus Imp. leporis marini veneno exin-
Eius. 81.e
Toga palmata quæ 274.f
Toga picta quæ 268.h. 274.f
Toga pretexta quæ 273.c
Toga regia quæ 268.h
Tolleno machina qualis 369. a
Tormentigenus cochleæ dictum 369.b.
Ad Tormina 40.f. 586.h.
Trabecarum genera. 274.g. *vestis regia*
est. 271.c
Trabeati qui 271.c
Tribuli herba cur sic dicta 331.a
Trichia morbus qui 212.f
Trichilla quid 400.c.
Tridocna quæ 445.b. ab autore posita
descriptio 445. icon 446 447.
Tripsichros. 12.f
Trifilla vas quale 400.e.
Triones argentei 321.c. cum buccinis
in fastigio Saturni 321.c
Trochalis quid 369. d
Trochorum icones. & *historia* 362. 363
Alilotici icon. 352.
Tubarones pisces natantibus ubi infesti
427.a
Tubera unde dicta 582.e. *carnem nulla*
parte detectam habetur 322.f
Tubulorum in quibus vermes delite-
scunt. icones 561. 562.
Tunicati clavi unde dicta 273.c.
Tunica palmata quæ 274.f
Turbo quid auctori 254.e. 348. g. *vt ad*
cochleis differant 253.c
Turbinis angulosi *descriptio.* & *icon.*
353.
Turbinum auritorum auctoris *descriptio*
349.d. icones 350. 351.
Turbinum leuium *descriptio* 358.g. *ico-*
nes 359.
Turbinis magni *descriptio.* 348.h. *icon.*
349.
Turbinis muricati *descriptio.* & *icon.*
355. 356. 357.
Turbinis pentadactyli & tesorodactyli
descriptio. & *icones* 357. 358.
Turbinum inter spongas viuuntium hi-
storia 358. h. *icones* 359. 360. 361.
362.
Turbinum tuberosorum *historia.* & *ico-*
nes 353. 354. 355.
Turbo luforius 254.e
Turbinata qualia 220.a. 253.c. *carnem*
restiti habent inclusam 232.e. *eorum*
excrementa cur meatu ori vicino emi-
tantur. 40.c. *eorum historia in genere.*
253.c. & inde differentia 233.c. *de-*
scriptio 232.g. *genera quot* 254.f. *soma*
nia non habent volutam. seu *turbi-*
nem 255.c. *partium earum interna-*
rum vsus. & *historia* 256. e. f. *quid*
amarum habent 256.h. *quid eis propriu*
256.g. quid peculiare 254.g. *quomodo*
coquant. 256.b. *quomodo crescant.*
256.g. eorum Synonyma. 253. e. *vt*

moveantur 256.h. *cur bialibibus af-*
similentur 231. d. *operculi vsus* 342.
e. vt cum mollibus. & *crustatis con-*
ueniant 255. c. *vt a bialibibus.* &
trivaluibibus differant 231. d. 255. d
Ad Tussim 329.c. 383.c.
Tyberius vt oftreis delectaretur 479.a
Tympania. quæ margarita dicantur
422.g.
Tympanum. siue tympanium quid.
422.f
Tyranni in ciues Hieroglyphicum 106.
g. eius natura 413. d
Tyrannidis typus 30.f
Tyrii cur diuines facti 268.f.
Tyriam. & *hyslus* quid. 290.f
Tyrium quid 288.g.

V.

V **Asa Calaina** quæ 311.a
Vela Carbastina 306.f
Vellis purpureis qui vsus 271. d
Ad Venena 172.h. 210.e. 310.e
Vencum Tyrium quid 288.h.
Veneti patritij quibus vestibus ventur.
276. h. qui & quando purpurati in-
cedant 276.h.
Venti presagium 34.g
Ad Vencem ciendam. 40.g. 443. a. 156.
e. 251. h. 577. a *testudinem calcens*
picta. 248.h
Venuslatis symbolum 435.a
Vex cur purpureum dictum 280.f.
Vermis 370. f. *ex co que generentur.*
246.h. vt argeantur 246.g
Vermium in tabulis delitescensium *icon.*
562.
Versus retrogradi cancri *disti* 160. e
Veribula *carnem nulla parte detectam*
habent 232. f. *eorum forma* 582. f.
cum vitiis confunduntur 582. f. *ol-*
factu carent 244.g.
Vericillum 582.f.
Vestis purpurea *centum.* & *riginti ta-*
lentis *vendita* 277. d. *dijs oblata* 268
f. vtrum olim ex lana. aut *serico.* 279.
A.B.
Vestis virgata 277.a
Vestes viriles a colore dictæ quæ 277.h
Vestimentum Tarentinum 298.f
Victoria vii nescius per polypium. & *con-*
grum notatus 30.e
Viduorum cupedia 930.e
Ad Vinicidium inducendum 592.e
Viola nigra. vt *Virgilio* dicantur 122.f
Vipera capitis mira facultas 320. h. *ad*
morsum eius 210. f. *eius ona qualia.*
2.g.
Virga dicta ubi purpurea 283. b
Visas quid 99. d.c.
Vitam hominum *tiultura* *notari* 319.a
Vituli marini corio. & *pilo* reguntur. 4.
h. 255. b.
Ad Ulcera cacoethæ. 295. c. *capitis.*

333. e. *maligna* 293. a. 320.g. *pudor-*
dorum 124. h. *fordida* 415. c. 517. b.
ueri & intestinalium 55.8. b.
Ulysses cur sapiens existimatus 32.e.
Ad Umbilicos infantum eminentes 384
f. 387. b
Umbilicus Gaze quid 370.g. *quid Cice-*
roni 370. h.
Umbilici marini qui 553. b. *eorum histo-*
ria. & *icones* 398.e
Umbilicus lapis qui 370.e
Umbo concha vocatus 228.f.
Unguis dictus. & *cur sic dictus* 347. a. b
Unguis siue *dactylus Bellonii* qui 453. b
Unguis odoratus. vel *aromaticus* 295. c.
Ungula aromatica 346.c.
Vniuonum color cur mutetur 423. c. &
qui verus. *ibid.* *cortices* 439. d. *exalu-*
minati qui dicantur 437. b. *eorum*
materia 433. d. *ostreorum ossa non*
esse. 422. h. *plures quam vnus in vna*
concha 421. d. *quinddecim icones* 423.
eo signare quid 437. a. *Synonyma.*
421. a. venditi ab imperatore 498. f.
unde diffusi. 421. d. *vt poliantur.*
439.c.
Vniones *manus facti* *formatique* 440. e
Vnio *cepa* *genus* 421.a
Vniualue quid. 230. g. *vt a turbinatis*
differat 233. a. *de vs digressio* 230. h.
Voca gregales sunt 75. a
Voluta quid 287. b
Ad Vomica 416.g
Ad Vomica *stomachi* 477. b
Vrimam *cientia.* 60. h. 61. a. 135. a. *ad*
eius difficultatem. 409. c. 211. d. *ad*
eius profluvium 134. c. *eam mouen-*
tia. 60. h. *ad eius retentionem* 134. e.
fillicidia 416. c
Vrsa caelestis duplex 143. d
Vrsa *cur sic dicta* 144. f. *eius historia.*
143. d.
Vrsa maior *cur sic dicta* 144. h. *de ea*
opiniones 144. e
Vrsa *cur pholades dicta* 525. c
Vrsa *Aristot.* quæ *secundum Scalige-*
rum 139. a.
Vrsa locustæ *genus est* 101. c. *eius gene-*
ra 144. h.
Vrsa minoris *historia.* 147. a. *descriptio.*
ibid. e
Vrsi *aquiuoca* 143. d. *cur transuersæ in-*
cedat 163. d
Vrica *aquiuoca* 564. f. *an inter testacea*
numerat *Aristoteles* 564. g. *an Zoo*
phyton. 563. d. *caro earum quando*
melior 572. c. *cur excrementa per su-*
periora emittat 565. d. *ab ijs cur Py-*
thagoras abstineret. 572. f. *descriptio*
565. c. d. differentie 565. c. *de usu ea-*
rum prouerbium 571. d. *Erymum.*
564. h. cam ab ira auferre quid 571.
d. ortus 571. b. *ex ijs garum* 133. a.
mollibus annumerata 2. b. *cur ex ijs*
non fit 2. b. *de ijs prouerbium* 571. d.
quæ

I N D E X.

que loca ament. 570. b. quando color-
tem mutant 571. b. quando meliores
572. g. quibus vivunt 571. a. b. pun-
gunt more vrtice herbe 571. c. Syno-
nyma 564. h. variarum icones 567.
568. 569. 570. ubi cis situm os 572.
f. vus in medicina 573. a. vt colliga-
tur 571. c. vt pisciculos venietur 571.
b. vt nutriatur 236. g. Zoophyton
esse 564. c
Vrtica animal purpureo filo 308. e
Vrtica parva ubi in delicijs. 572. g. d
Rondel. observata descriptio. 566. e
Vrtica quinta, & sexta Rondeletij io-
nes 574.
Vrtica soluta historia 573. b. c. descri-
ptio. 573. d. natura 577. a. ab ea pra-
sagia. 577. b. pruritus in pudendis
tactu movet. 577. a. Synonyma.
573. c.
Vrtica herba vnde dicta 564. f
Vna alga genus 592. e
Vna marina historia & icon 591. facul-
tas 591. d. 592. e
Vna purpurea cur sic dicta 312. f
Ad Vnas 490. h
Vna marina Plinij 52. h
Ad Vulnera glutinanda 320. e. 517. a
Ad Vulnera iumentorum 489. d
Vulpes pedibus ab Asisco decenta ca-
pitur 122. h. de ea, & cancro Apo-
logus 176. f
Vrtichoni qui Massiliensibus 582. e.

X.

Xylon 541. a

Z.

de **Z** Oophytis cur in hoc opere agat
author i. d. ubi nascuntur 563.
d. quae 563. c. de ijs variae opiniones.
563. d
Zygena horrenda. 119. d.

Græca.

A βρόταν. 371. d
Αβρυλ. 405. c
Αγράδες 371. c
Αερόπος 371. c
Αιγυλός 99. b
Ακαλίφς, eiusque significata 564. f
Ακρίς 98. f. non est locusta marina.
99. c.
Ακροπορύος 309. a
Αλαβωδέν 160. g
Αλάκη 160. g
Ακροπορυρα 277. c
Αλικά 278. c.
Αλυσυρίον 588. g.
Αλουρίγες 277. b. c. 289. d
Αμαζας 143. d
Αμαρυγος 434. g

Αμβροσί 405. c. d
Αμοργμα qui color 307. a
Αμύργες 307. a
Ανάρτης 364. c
Αναρίτης 364. c
Ανδιναι 289. b
Ανόςτος pro polyto accipitur 31. a. eius
epitheton est 36. h
Ανάλι 282. h
Απορρύος 309. a
Απορρύμα 47. c
Α'ρκτου varia significata 143. d
Ασβόλη 160. g
Ασκαός, auris pars caua 109. a
Ασπίδια 479. c
Αστρος echini qui 405. d
Αυλος quid Aristot. 4. g. 74. g. 527. b
Αχραδάμυλλος 371. c
B.
Βάλανος quid 521. d
Βαμβάδονες 79. b
Βατάνα quae Helychio 39. c
Βεβραδόνες 79. b
Βευδεν 278. c
Βεΐδος, ibidem.
Βάχα quem Græci vocent 578. h
Βακίγιον quid 578. h
Βάππον, & Βαάππον βυζαντιον 346. b
Βαάππος, & Βαάππον 294. c
Βαάππος βυζαντιός, ibidem.
Βαλίταινα 42. h. 43. a
Βαβίτια quae secundum Galenum,
43. a
Βαβιτιν 43. a
Βρογρόν quid 405. c
Βρύστος echini genus 405. c
Βρυτίον 405. c
Βύσσος vnde dictus 540. h

Δ.

Δάκτυλος quid 527. b
Δελιδών 42. g.
Δευστοίς 313. b
Διαπορύος 309. a
Διερόν τῦρ 288. h
Δίτυρα quae 320. h.
Δύνας quid 627. b
Δρομίον 197. b

Ε.

Ε'θνα, ὀσρακίρια 226. e
Εκληρόδεμα 226. c
Ελεδάδος 42. f
Ελέρας poculi genus 118. a
Ελικωδέν 253. c
Ελκός quid 11. a. 287. a
Εμβρόνιον 278. c
Εμπαρύος 329. a
Ευχλός 154. f
Εξοσρακίριος qui ludus 351. b
Επιβάδρα 369. a
Επιπορυζών 313. a
Επιπορύος 309. b
Επιοσρακίριον 251. c
Επιοσρακίριος 251. c
Ευδός quid Diosc. 347. b

Εοαπής 278. c
Εχίνος eiusque etymum, & tota hi-
storia 400. h. & inde.

Z.

Ζαγορά 44. h
Ζωοφύον quid 563. c

H.

Η'δυπορύρα 286. h

Θ.

Θαλάμη Τουκαπιδίου 257. b. 263. d
Θαρίον 159. c
Θάλος quid Græcis 10. f
Θάλον quid in mollibus Aristoteles
vocat 5. b
Θουράτιον siue θουράν 579. d
Θουρίον quid 588. f

I.

Ι'ορία 287. c. 325. a
Ι'όζανος 311. a
Ι'ππεϊς cancri cur sic dicti, & eorum
historia 197. a. & inde.
Ι'χθυόι ιεροί 257. c
Ι'οννά 311. a.

K.

Κάβερρος 160. g
Καβύρος 109. c
Καλκισιόνη 215. c
Καλιν vestis 277. c
Καλχάειν. quid, 289. A. 313. G.
332. c
Κάλυξ 289. a. 32. c
Καλχη quid 332. c. 289. a. 312. g
Καυμάτις quid Galeo 127. c
Κάμμορος 109. c
Καμμόρον quid 127. a
Κανδύς velis 277. b
Καραβίον 106. e
Καράβες 98. f. quid Tralliano 99. b
Κάραβος vnde dictus 99. b
Κάραβος Insectum cur sic dictum.
98. f
Καραβώτης 106. c.
Καραβωνιδής, ibidem. quid Aristoteli.
138. c
Καρίδης Insula quae 136. f. oppidum
quale ibid.
Καρίδιον 141. a.
Καρίδιον 136. f. 141. a. 213. a. differt a
Scyllaro 154. c
Καριδω quid 141. a
Καρίς vnde dicta. 136. H. Etymum.
93. c
Καρίδες abscessus quales 136. f
Καρινάδης 167. b.
Καρινάς 215. d
Καρίνος quid Græcis 92. g.
Καρίνου αχινούκα 159. b
Καρίνος θαλασσιος 173. d.
Fff 2 Καρίνος

I N D E X

Καρκίνος μικρός 113. a
 Καρκίνος τοῖς αἵματι 206. g
 Καρκινώδης 167. a
 Καρκινώδης 167. b
 Καρκινώδης quid i 59. b. unde dictum.
 167. a
 Καρπασσόν 306. f
 Καρπύς 160. g
 Καταρυσάν quid Arist. 53. d
 Καντία 277. d
 Καρχαῖς 370. e
 Καρχηδόνος Serpens qui. 117. h.
 Κινός quid. 302. e
 Κινρεφίς 99. c
 Κληριάζων quid 299. a
 Κηρύκιον 323. a
 Κηρυκος etymum 323. a
 Κηρύς 370. f.
 Κηρύς, & eius varia significata.
 321. c
 Κηρύς avis 321. c.
 Κηρύκιδας 215. c
 Κιναιδός quid Indis 421. b
 Χίονια quæ 287. c
 Κίρρος qui color 3. b.
 Κινίδη, eiusque significata 564. f
 Κονδύλιον 229. d
 Κογχήλιον 247. d
 Κογχήριον 229. a
 Κογχία. 229. a
 Κογχιδίη 226. e
 Κογχύς 226. f. 370. h
 Κογχύλιον 229. a. b.
 Κογχύς 229. a
 Κογχυλάζονες 248. e
 Κογχύλη 229. a. 345. d
 Κογχυλίας λίθος 247. d.
 Κογχυλιευτής 247. d
 Κοκκος βαρική 305. a
 Κοκκαίς 369. d
 Κοκίαια 566. e.
 Κολοβοπιδία cur polyphi dicantur.
 19. d
 Κολοσώλος color 511. c.
 Κολυβάινα 93. c
 Κολυσιδαίπτος 371. d
 Κολχάδες 369. d
 Κολχάδες. ibidem.
 Κρυκίς quæ conchæ 473. f
 Κουρίς 136. g. 137. d.
 Κοχλαῖς 370. e
 Κοχλίας 370. f. g
 Κόχλος quid. 321. e. 370. g
 Κοχλῶν Aristot. quæ secundum Sca-
 ligerum 139. a
 Κράγαν 148. e
 Κράσις 33. i. c. quæ concha 433. f
 Κράκη 293. a
 Κροκοτισμός 293. a
 Κροκυλεζμός. ibidem.
 Κροκός quid Galeno 192. h
 Κρείς quid, & eius historia. 497. a. &
 inde.
 Κρένια 498. f
 Κρενίδες 497. d
 Κραιός de quibus coloribus dicatur.

122. f.
 Κυματόφρις 226. e
 Κυρίς 136. g
 Κωρύς 331. c
 Λι
 Λαζωός θαλάσσιος 79. b
 Λιβηρίς 226. e
 Λήμα 371. d
 Λεπας quid, & eius historia 545. a. &
 inde.
 Λέων pro elephantias 118. a. Salta-
 tionis species. ibid.
 Λιδορίνα 226. e
 Λίγνος quid. 317. d
 Λιχάδες 226. e
 Λίθος έρυσματός 421. b
 Λιμνός quæ Arist. 480. g
 M.
 Μάλας etymum & historia tota. 177. e
 Μαλακία quæ Græcis 2. f. h
 Μαλακόδερμα non dici mollis. 2. f
 Μαλακόςρακα. 92. e. cur sic dicta.
 92. f
 Μαρμαρίτη 421. a
 Μαρμαριτεύς 434. g
 Μαρμαριτίκωρος 434. g
 Μαρμαρίτης λίθος 421. a
 Μάρμαρον 421. a
 Μάρμαρος Indos ibidem.
 Μάσλης quid 141. c
 Μέλαν quid in mollibus vocet Arist.
 5. b.
 Μελακάρδες 154. f
 Μελικέραν 299. a
 Μελίνη quid 11. b
 Μήκων quid Arist. 5. c. quæ animalia
 id habeant 235. a. b
 Μήτριάς 565. a. b
 Μονοθύρα 230. h
 Μπελέριος θαλάσσιος 553. b
 Μύα quid Arist. 517. d. 508. h
 Μύακα quid Diosc. 517. d
 Μύακες quæ Diosc. 508. h
 Μυτίδιον 509. a
 Μυτίον 509. a
 Μυκτήρ quid Arist. 4. g
 Μύς tria significat Hermolao 508. h
 Μύς σκυλῶδες quid Athenæo 511. a
 Μυσίαν 509. d
 Μυσίκοτος 508. e
 Μυσριοπλάς 509. d
 Μύσρον. 509. d
 Μύτις quid. 47. b. quid in mollibus,
 & eius usus. 5. a.
 N.
 Ναύτις 257. b
 Ναυτικός 257. b
 Ναυτίλος, & eius varia significata.
 257. b
 Νείρις 364. g
 Νηίτη, eiusque historia 363. d
 Νηριον quid 364. f
 Νηός 364. f
 Νήσος vestis 277. b
 Ξ.
 Ξηρίδιον 371. e

Ξηρίδιον quid 517. d. 518. c
 Ξυρίς vestis quæ 277. b
 O.
 Ο΄ζαινα 42. g. h
 Ο΄ζαίς 42. h. etymum ibidem.
 Ο΄λοδουρον. 579. d
 Ο΄λος 47. c.
 Ο΄νίσκος quæ animalia Græci vo-
 cent. 8. g
 Ο΄νος pro polypo 9. a
 Ο΄νυξ quid 527. b
 Ο΄σμουα. 42. g
 Οσμήλη. 42. g
 Οσμηλίδας. 42. g
 Οσμουα. 43. a
 Οσμούλης, ut scribi debeat. 42. g
 Οσμήγας quid in mollibus 4. h. 66. a.
 Ο΄σρακα 226. e
 Ο΄σρακον quid in sepis vocauerit A-
 thenæus 47. d
 Οσράκηρα 226. e
 Οσρακίνας 248. e. Judus qui. 251. c
 Οσρακίμους qui ludus 251. b
 Οσρακόδερμα cur sic dicta. 92. f. 225. f.
 A.
 Οσρακόδερμος Ιχθύς. 226. e
 Οσρακόρινα 226. e
 Οσραωδὴ. ibidem.
 Ο΄σρα quæ Arist. 225. b.
 Ο΄σρεα 225. c.
 Οσρεωδὴ 226. f
 Οσριδα 479. c
 Ο΄τερον 47. c
 Ο΄νυς Αφροδίτης 550. g.

Π.

Παγούρια 186. g
 Παγούρος 186.
 Παλαούργες 277. a
 Παλαούργες 277. c
 Παρύφες 277. a
 Παρύφες. ibidem.
 Παρύφρος 186. h
 Περών quid Numenio 588. f
 Πελαριον, siue Πελαρον, quid 475. a
 Πεμμα quid 64. f
 Περιβόλαια 277. b
 Περιήγητος. 277. b.
 Περιπόχλιον 369. a
 Περιήνωα. 277. b
 Περιήνωα. ibidem.
 Περιποφύρος. 309. b
 Πετραίος polyphi epitheton. 36. h
 Πετροφύς. polyphi epitheton. ibide. n.
 Πήλος quid 453. h. 475. b
 Πηχάδες 277. a
 Πήλος 371. c
 Πίννα siue πίννη quid 530. f
 Πιννοφύλας 213. a
 Πιννοφύρις 213. a
 Πίνος quid. 530. f
 Πλευμονες 577. d
 Πλευνίς quid 440. g
 Πλαχμός 11. a
 Πινέμονες qui Hefychio 577. c

Πολ.

I N D E X.

Πολιπόδια 28. f
 Πόλυπος 8. h
 Πόλυτος 8. h
 Πουλυπόδης 9. a
 Πολυποδάδης 28. g
 Πολυποδίην 28. g
 Πολύχρους polypi epitheton. 36. h
 Ποματίας 371. b
 Πομπίλος 275. b. c
 Πορφύρα 282. c
 Πορφυρέος 309. b
 Πορφυρέων 313. d
 Πορφυρέων 309. a
 Πορφυρέων 313. b
 Πορφυρέων 308. h. 313. c
 Πορφυρέων 312. h
 Πορφυρομήνης 308. h
 Πορφυρομήνης 308. h
 Πορφυρομήνης 282. e
 Πορφυρίς 289. d
 Πορφυρίαν 313. d
 Πορφυρίς 277. b. c. 311. c.
 Πορφυρίζω 313. a
 Πορφυρίτη 314. c
 Πορφυρίτης 311. d
 Πορφυροβάτης 308. h
 Πορφυροβαφίς 313. b
 Πορφυροβαφίς 309. a
 Πορφυροβαφίς 309. b
 Πορφυροβάτης 309. a
 Πορφύρα 312. c
 πορφυρομήνης 309. a
 πορφυρομήνης 313. a
 πορφυρομήνης 308. h
 πορφυρος serpens 314. f
 πορφυρίαν 311. d
 πορφυρία quid 11. a
 πορφυρία quid 11. b
 πορφυρία 98. f.
 πορφυρία 160. g.
 πορφυρία 159. d. 186. g
 πορφυρία 8. h
 πορφυρία 8. h.
 πορφυρία 293. d
 πορφυρία 345. b

P.

Pinos. 294. f.

S.

Σάληγες 371. d
 Σάληγες 323. c
 Σαπίδια 56. g
 Σαράγες 278. c
 Σάμελος 371. a
 Σάμελος cochlea quæ 370. h. 371. a
 Σαλάτης 371. b
 Σαπίδονα quem Græci vocent 45. c
 Σαπίον vt scribendum 45. d
 Σαπίαλλος 6. h
 Σαπίας promontorium vnde dictum. 44. h.
 Σαπίαριον 56. g
 Σαπίδια 56. g
 Σαπίον quid 47. d. 56. g
 Σαπίτικόν 57. d
 Σαπί quale animal 282. f.
 Σαπίλλος 371. b

Σκιυπόδια 371. c
 Σκολιός polypi epitheton 36. h
 Σκύλαρον differt à Caridio 154. c
 Σκύλλα 136. f
 Στραβήλος quid Hesychio 254. c
 Στόβιλος quid Suidæ 254. c. pro buc-
 cina accipitur 323. b
 Στρομβοί quid 348. g
 Στρομβος pro buccina 323. b. generi-
 cè sumptus quid 253. c
 Στρομβάδης 253. c. 230. h
 Στυπήρια 288. e.
 Σωλώ quid, eiusque historia 527. a

T.

Τένταλι 282. h
 Τέντις ἰνάλιος 147. d
 Τευθίδιον 75. c
 Τευθίδης varia significata 64. f
 Τευθίς 64. h
 Τευθώδη mollia vocata. 2. g. quæ vo-
 centur Athenæo. 75. c
 Τεύθος, & τευθίς vt differant 64. h
 Τεύθος Loligo maior est 64. g
 Τήνη vnde dicta. 586. c. quæ Nican-
 dro 581. d
 Τήθος, siue Τήθων, & eius historia. 581. b. & inde.
 Τηθωκίων 581. d
 Τροφίχρος 12. f. 36. h
 Τριβόλος 331. a
 Τριφίχρος 12. f
 Τριχία qui morbus Arist. 212. f
 Τριχώδη quid Aristot. in mollibus. 4. h.
 Τρόχλος quid 369. d

Θ.

Θαλασσιόφες 288. h
 Θαλασσιόφες 288. h
 Θερμικός 371. b
 Θερμίδιον 318. h
 Φιλοδικαίος 553. d
 Φοινίκης. 277. b. 318. f. quæ vestis. 271. a
 Φοινικίζων quid 318. h
 Φοινίκης 289. d
 Φορφυρανθής 309. a
 Φυστήρ quid 4. g

Χ.

Χήλας quæ Græci vocent 94. g
 Χήμα quid 466. f
 Χήμη quid 466. c
 Χίτων πλατύς 273. c
 Χλάρος 370. c
 Χλωροκαρδίδες 154. f
 Χλωροκαρδίδες. ibidem.
 Χλωρος color duplex. ibid.
 Χορριναι 555. c
 Χορριναι 553. d
 Χολά quid Nicandro 47. c

Ψεύδιον quid 376. h
 Ω.
 Ωον πολυπόδης 257. b
 Ωτάριον 550. g
 Ωτια quid 545. c

Græca recentio- rum.

Αρμενισάρι 263. d
 Calagnone 459. c. d
 Caramis & Caramidia 127. c
 Carida & caramidia, & caramis. 150. g
 Chinades 518. e
 Κοχλίας 371. d
 Colizena 565. b
 Lichuda, vel Luzuda 109. d
 Μαργαρίταρη 422. g
 Mongi. 573. c
 Petaglida 545. b
 Pfoli 589. a
 Σάληγες 371. d
 Spherdocles 582. e
 Strophylida 323. c
 Φάκινον 323. b
 Zuchinada 566. f.

Hebraica.

Argaman, & Arguan. 288. f.
 Buz. 540. h
 Chomet, Chumeta 370. f
 Limaza 370. f
 Lul. ibidem.
 Mesibafa. ibidem.
 Sachel. ibidem.
 Scahul. ibidem.
 Schesch 540. h
 Tibeleta 370. f

Arabica.

Achafar 295. b
 Adfar althaib 295. b
 Aftaratib 295. b
 Alarginam 282. f
 Albaso, Albato, Albato 422. f
 Alhuda 554. c
 Alcoffar 422. f
 Alulo. ibidem.
 Alzum 479. d
 Amarcas 511. d
 Antiqui 479. d
 Astor 553. a. b
 Athfar atheb 346. c
 Aunici 370. f
 B.
 Balanthan 295. a. b
 Barcora 479. d
 C.
 Canisif 479. d
 Canissem 162. c
 carafis 479. d

I N D E X.

Cafia: 370. f
caugiles, caugilen. 479. c
ciceros 322. g
coliris 370. f
conada 370. f
cotia ibidem.
curafie 295. b

D.
Daablectos 295. b
Dafarbachali 295. b

E.
Egedde 295. c

F.
Fanage 45. d
Funoblaron 295. b
G.

Gafecol 295. b
Gaugiel 479. d

H.
Haalcena 370. f
Hafefol 295. b
Hager 422. f
Halzum 370. f
Hiobothor 295. b
Hudal. ibidem:

I.
Keiben. 160. e
Kermes 305. a
Kuacil 295. b

L.
Latalus 479. d
Lifchmat 370. f
Lulientia. ibidem.
Lulu. 422. f

P.
Palpar. 282. f
Pulpia. ibidem.

R.
Rathiaha 160. e
Reiben Anicennaz 160. e
Remigi. ibidem.
Rubien 45. d

S.
Sadaf. 370. f
Sades 479. d
Sarathan 45. c 160. g. 206. g.
Sarathan nheri 206. g
Sedef 518. c
Soigi 479. d

T.
Talfam 518. c
V.
Yrbien 45. d. 206. g

Italica.

Alagusta 99. c
Arfella 475. d
Aitafe 109. d

B.
Beuerazza 471. a
Beueroni. ibidem.
Biaua 154. h
Biueroni 475. d
Bogancitola 400. h

Buulo di mar 323. c
Brancha vel Branchna 216. g
Buualo. 372. g.

C.
Calamaro 64. g. h. 45. d
Calcinelle 518. c
Cambaretto 154. h
Cammarugia 137. c. 148. f
cancharo di Barbaria 186. h
cancreola 177. d
capello di mare 573. c
cappa 469. c
cappa grossa 459. a
cappa fanta. 449. d
cappa tonda 448. f
capparazzele fue capparole 518. e
caragnuola 366. e
cauallicero 197. b
castrangiolo 192. e
cazzo marino 589. a
cepia 45. d
chalena, fue chalcena 471. a
chiocciola 372. g
conchole 509. a
cranceola 177. c

D.
Datterì 465. g
F.

Folca 180. h
Folia 180. h
Folpo 9. b

G.
Gambarella 150. h. 154. g
Gambarello, & Gambaruzolo 154. g
Gambaro, vel Gammario 109. d
Gambaro di mare 137. c
Gambarozola 137. c
Gambaruccio 154. h
Gongola 504. f
Grancella 173. d
Granceolo 173. d. 177. c
Grancetto 198. f
Granchio, feu granzo. 160. h. 173. d.
206. g
Granchio Spiantano. 163. a
Granciporro 186. h
Grancitella 177. c

I.
Incino 400. h
Iudeo. 409. d

L.
Lagousta 99. c
Lanchrina. ibidem.
Limage delle vigne 373. c
Lumaga 372. g

M.
Macinetta 174. c. 198. f
Madre delle perle. 417. c
Maruza 372. g
Mazzacara 144. g
Molecca 174. e
Moscardino 42. h
Mugettino. ibidem.
Muscarolo. ibidem.
Muscioli. 511. c
Muffolo 459. c. 459. d

Muzaro 42. h
N.
Naridole 364. g
Nicchio 372. g

O.
Ogie 192. f
Ognella 283. a
Orchetta 144. g
Ostreghe 479. c

P.
Pantalena 545. b
Papilla pilosa 192. e
Pauaro, aut pauto 186. h
Perla 422. g
Pefce cannella 527. c
Pefce malattia 9. b
Peueraza 471. a
Piueroni 475. d
Polpo 9. b
Poreffa 162. h. 188. f
Porpo 9. b
Potta marina 573. c
Pouerazo 475. d

R.
Riccio vel Rizzo di mare 400. h
Remie 499. b
Roncera 283. a
Rozzola. 459. a

S.
Sceppa 45. d
Seccia. ibidem.
Seppa. ibidem.
Squilla 150. h.
Somniolo 192. e
Sparnochia 148. f
Specchio 177. c
Sponge 582. e
Squiozole 512. e

T.
Telline 518. e
Torena 64. h

V.
Vallopa 156. g
Vrfetta 144. g

Z.
Zameruca 372. g
Zino 400. h
Zinzin. ibidem.

Gallica.

Albergaines. 592. f
B.
Berdin feu Berlin. 545. c
Bernard l'Eremite 216. g
Bigornet. 368. c
Bigornacu. ibidem.
Bious cambus 216. g
Boufron 46. e
Bougre 9. b
Bouquette. 150. h
Burex 283. b

C.
Calamar. 64. h
cancres 160. h. 173. d

I N D E X.

Capacu carnü. 573.c
 Carabasse 186.h
 Carabot 150.h
 Caramot 197.c. 150.h
 Casseron. 46.e. 64.h
 castagnes de mar. 405.a
 chabre 136.h
 cheuretes 150.h
 ciches 46.e
 ciuade 154.h
 coquille 448.f
 coquille grosse de nacre di perle.
 264.e
 coquilles larges 498.g
 coquille de pourcellene 264.e
 coquilles de saint iaques 498.g. 504.f
 coquille vittade 462.e
 corniches 64.h
 cornetz 64.h
 coutaen 65.a. 527.d
 crape & crabbe 160.h
 crapre 186.h
 crespé 540.h
 creuettes 150.h
 cubasaen 566.c
 cul d'Asne. ibidem.
 cul de Cheual 566.f
 cullier 453.b.c

D.

Dulcins 405.a

E.

Eremitte 216.g
 Escarcot 372.g
 escreuissé 127.c

F.

Fagule 186.h
 Flammes, flammettes 466.h
 Flion 518.e

G.

Geurnette 137.c
 Glaugio 64.h. 65.a
 Gornat 79.a
 Grampella 177.c
 Gritta. ibidem. 198.f
 Gronaut 79.a
 Guernette 150.h

H.

Hannons 504.f
 Herisson de mer 405.a
 Hormar 109.d
 Huistres 479.d
 Hus. 307.d

I.

Imbriago 79.d
 Iraigne de mer. 177.e
 Ittre alle call' 479.d

L.

Langrons 109.d
 Langusta 99.c
 Lapedo 545.c
 Ligomtaudos 109.d
 Limasson. 372.g
 Limasson petit de mer 364.g

M.

Manlotz 527.d
 Migrane 188.g. 405.a

Moules. 509.a
 Muscles 511.d

N.

Nacre 530.g
 Nacre de perles 417.c. 429.e

O.

Oeil de buoe 545.c
 Oniters 479.d

P.

Pagul 186.h
 Palourde 475.c
 Peires ostres 479.d
 Pelourdes 458.h
 Perle 422.g
 Petuncles 504.f
 Pomes d'Amours 592.f
 Poulliepieds 522.f
 porcellaine 552.e
 porcellaine petite 360.e
 postrol 566.f
 potes 566.e
 poulpe 9.b
 poupe. ibidem.
 poulliepie 566.f
 poyrette 422.c
 pregedious 156.f
 prullepiez 522.g
 purpe 9.b.

R.

Ran de mer 323.c
 Rascaffos 405.a
 Roussaen 186.h
 Rubelle 65.a.

S.

Salcoques vel Salcoques 150.h
 La Santé 150.h
 Santrelles. ibidem.
 Scandebecc. 491.b
 Seche 45.d
 Seechepoupe 9.b.
 Seiche 46.e
 Sepio 45.d
 Squaranchon 177.c
 Squinaude. ibid.
 Squinado. ibid.

T.

Tante 64.h
 Tourtaeu 186.h
 Tothona 64.h

V.

Vrlis 368.e
 Vrlins 401.a
 Vrtigo. 566.e.

Cammaron 109.d
 cangreia 177.d
 cangreio. 160.h. 216.g
 capacha de velha 573.c.
 caracol de la mar 364.g. 372.g
 camaran di Lisboa 150.h
 cameran de Villa Franca 154.g
 caramuyo 372.g
 centola 177.d
 chabro 177.c
 Erizzo de la mar 400.h
 Gangreiola 177.d
 Lenguado 498.f
 Liebre de la mer 79.e
 Logusta 99.c
 Mexila 51.d
 Mixilhus 511.d
 Natura de Vieya. 573.c
 Ostia de la mar. 479.d
 Perola 422.f
 Scaragol 372.g
 Scaragol de la mar 393.a
 Xibia. 46.e.

Germanica.

Balckfisch 46.e. 65.a
 Balckfisch mit langen fussen ibid.
 Beckle 150.h
 Berenkrebs 144.g
 Bifem 42.h
 Bifemkuttel. ibid.
 Bruni qui morbus, & contra eum re-
 media 134.f
 Edelkrebs 129.b
 Farkuttel 258.e
 Farvv 288.h
 Fischbein 47.d
 Haffguffe 592.e
 Hegerling 150.h
 Herchelkrab 177.d
 Hogergarnir 150.h
 Humer 109.d. 122.g
 Jacobs muschlen. 498.f
 Intensfisch 65.a
 Krabbe 187.a. 206.g
 Krebs 129.b. 160.h
 Krebsaugen 129.a
 Krebsstein 129.a
 Kuttelfisch 9.b
 Magling. 582.g
 Merber 144.g.
 Mergeiss. 150.h
 Meerigel 405.a
 Merkrab 173.d
 Meerkrable 213.b
 Merkrebs 99.c
 Meerkrebslein 137.c. 216.g
 Meerlung 577.d
 Meerspin 46.e. 177.d. 186.h
 Meerteschchen 187.a
 Moeschelen 509.a
 Muscheln 467.a. 511.d. 516.h
 Meerschum 573.c
 Mutterstein 556.h.

Hispanica.

Almeia 364.g. 372.g. 545.e
 Aranha 187.a
 Armilla 475.d
 Bregigam 545.c
 Brignigois 518.e
 Buzios 556.h
 Cagarolo 372.g
 Cagarolo de la mar 393.a
 calamar pescado. 65.a

I N D E X.

Nagelschnegg 283. b
 Perle 422. g
 Perlemutter. 417. c
 Polfisch 9. b
 Polkuttel 9. b
 purpursneck 283. c
 Raan 121. tel. 65. b
 ReuterKrab 197. b
 Schiffkuttel 258. c
 Snegg vel SneckK.
 Schuumling 582. g
 Seeapfel 405. b
 Seegutze 150. h.
 Seehan 79. a
 Seehals. 79. a
 SeeKrebs 187. a
 Seeschaan 589. a
 Seespin 187. a
 Seestert 589. a
 SpigelKrab 177. d
 Spinzling 582. g
 Stachelsnegggen art 283. c
 Steckmuschel 350. g
 ThulKrebs 129. b
 Vilfull 9. b
 Zuuegkrebstein 154. g

Belgica.

Billegen. 589. a
 Crable 110. e
 Crabbe 173. d. 206. g
 Creuits 127. c
 Gernard, Gernier 137. c
 Gernatibidem 150. h
 Hol off bol 248. e
 Kinckhorn 329. c
 Krabbe 160. h. 173. d. 187. e

Luyfen off noppen 248. e
 Mosselen 509. a
 Oesters 479. d
 Ondocht 119. b. cur ita vocetur 116. e
 Perle 422. g
 Seeegel 405. a
 Seekatte 46. e 65. a
 Sequabbe 573. c
 Seeschuym 47. d
 Sleccke vel Slegge.
 Snottolff. 79. a. 573. c
 Spaensche Seekatte 46. e
 Steurkrabbe 99. c

Anglica.

Bagfysch 527. d
 Cokles 372. h. 504. g
 Crabbe 160. h. 173. d. 206. g
 crabbesfische 110. e
 creuis, creuise 227. c
 creuylse 109. d
 cuttel, cuttle 46. e
 Krab 173. d
 Lempet 545. c
 Lopster 99. c. 109. d
 Lympyne 545. c
 Muschls 509. a
 Musckels 498. f
 Oysters 479. d
 Perle 422. g
 Pitot vel Pitot 527. d
 Pourcuuel. 9. b
 Pran 137. d
 PreKe 9. b
 Pungier 186. h
 purple 283. c
 Scalope 498. g
 Schrympe 137. d

Sleue 65. b
 Snayle 372. h
 Thefca 109. d

Indica.

Cherippo 417. c
 corischias 422. g
 Motu 422. f
 Thenoras. ibidem.

Hungarica.

Rack 109. d. 160. h
 DragaKo 422. g.
 Gyongy. ibidem.

Bohemica.

Hlemyzd 372. h.

Illyrica.

Hlemyzd 372. h
 Hobotnizaza 9. b
 Kak. 127. b
 Larantola 109. d
 Parszi 527. c

Polonica.

Hiedospialek 305. c
 Kak 160. h
 Kakmorski 109. d
 Perl'a.
 Zito. 305. c

Errata lector sic corrigito.

Defunctus lege, disjunctus 24. in fine. harum l. harum 125. B. posium l. positam 25. D. in fine. reliquia l. reliquia 33. C. Naupium l. Naupium 46. F. nno coire re. non coire ore 52. f. in margine. testē l. testē 51. c. metium l. metium 75. A. Al. l. Au. 139. A. Scyllum l. Scyllum 141. B. parius l. parius 162. e. Gongbilus l. Goupilus 163. B. leibum; l. leibum; 166. G. curio l. curio 169. F. dual d. duo 188. g. deptum l. deptum 192. e. sumus l. sumus 196. E. Rondel l. Zoographi 200. h. correfti l. comparati 208. g. in margine. Heremite l. Heremita 219. cur testam non habet. l. cur testam habent 234. F. in margine, vitibus l. viribus 236. F. concha l. conche aut conchylium 237. D. tota l. tota 240. e. Testatorum l. Testata 245. C. in margine. moueatur l. moueat. 252. G. in margine. trombus l. Strombus 253. D. Herculi l. Herculis 268. G. coccino l. coccinco 305. A. in margine. Granate urbis Hipp. oppidum l. Erymum. ibidem. aromatibus l. aromaticis 346. D. strangulatur l. strangulatum 348. e. in margine. aliud pro aliis 360. H. cinereum, fus sub album. l. cinereus, fus subalbus ibidem. Antē l. an ē 364. H. in margine. innatate l. innatate 365. C. fusca l. fusca 366. G. que l. qui 369. D. auctori l. auctore 385. A. Suspi- riosus l. fupiriosus 385. D. vllas l. vllus 396. h. Umbilicus varius parius. l. Umbilicas varius; et parius Echymolus l. Erymolopus 400. E. repit l. reperit. 398. F. testē l. testē 384. H. coires l. coire 421. g. mulieri l. mulieris, vel muliebris 416. F. Franciscanus l. Franciscus 432. G. digiti l. digitis 439. D. alluminibus l. albuminibus 441. B. miraco l. miraculo ibid. C. licentieris l. licentieris 442. E. Secotius l. Suetonius 444. E. Concha vera Plinij. l. Concha longa vera Plinij 454. Concha fasciatē nostrā l. Concha fasciatē nostrā crassā testē 463. postremo l. postrema 464. F. Chama l. Chame 466. F. Gelada l. Galada 469. B. in margine. glycyameridas l. glycyamaridas. 472. E. pituiat l. pituitam 488. F. in margine. petendos l. pēfendos 497. B. vocantur l. vocant 504. F. buxici l. buxei 507. Musculi l. myculi 513. 514 chartum l. chartam 518. F. suis l. sui 520. G. ab eo celebrari l. celebra- re; et dele ab eo 521. B. Tabuli l. tubuli 561. iribias l. isibias 577. C.

GRÆGA CORRIGENDA.

[illegible]

FINIS.

Summa Priuilegiarum¹

Priuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis cautum est, ne quis Vlyssis Aldrouandi Bononienfis omnes libros qui de auiibus & alijs animalibus agunt, in toto, siue in parte absq; voluntate, & proprio authoris, aut eius hæredum consensu intra decennium recudat, aut alibi recufos vendat, sub pœna, quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæsareo dato in arce regia Pragæ, die prima mensis Aprilis, anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rudolphus Imperator.

Rudolfus Coradutus.

*Ad mandatum Sacræ Cæsareæ
maiestatis proprium.*

Io: Barnutius.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes sunt Terniones.

Hæc omnia singula à me dicta & scripta dicendaq; & scribenda, censuræ
Sancæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

B O N O N I A E,

Apud Ioannem Baptistam Bellagambam.

M D C V.

S V P E R I O R V M P E R M I S S V.

REGISTER

OF THE

PROCEEDINGS

OF THE

LEGISLATURE

OF THE STATE OF NEW YORK
IN SENATE

BOHONIAE

OF THE

M D C V

LEGISLATION

MIC
H/S

3318/9

122

RARE 84B
FOLIO 28717